

TEXTOS
JURÍDICS
CATALANS

LLEIS I COSTUMS

II / 5

CORT GENERAL DE MONTSÓ
(1585)
MONTSÓ - BINÈFAR

PROCÉS FAMILIAR DEL BRAÇ REIAL



Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

BARCELONA 2001

TEXTOS
JURÍDICS
CATALANS

TEXTOS JURÍDICS CATALANS

LLEIS I COSTUMS

- I. Dret tradicional
 - II. Constitucions de Pau i Treva i de Corts
 - III. Actes regis
 - IV. Recopilacions
 - V. Costums
 - VI. Projectes i Memorials
-

SENTÈNCIES

DOCUMENTS

ESCRITORS

- I. Escriptors jurídics
 - II. Literatura polèmica
-

CONCILIS

Comitè tècnic d'edició dels Textos Jurídics Catalans

President

Dr. Josep Maria FONT I RIUS
Catedràtic d'Història del Dret

Secretari

Dr. Tomàs de MONTAGUT I ESTRAGUÉS
Catedràtic d'Història del Dret

Coordinadora

Sra. Araceli VENDRELL I GENER
Directora General de Dret i d'Entitats Jurídiques

Vocals

Dr. Ferran BADOSA I COLL
Catedràtic de Dret Civil

Dr. Joan BASTARDAS I PARERA
Catedràtic de Filologia Llatina

Dr. Manuel MUNDÓ I MARCET
Catedràtic de Paleografia i Diplomàtica

Sr. Josep Maria PONS I GURI
Director de l'Arxiu Històric Fidel Fita

Sr. Jaume de PUIG I OLIVER

Assessor Tècnic del Servei de Cultura de la Diputació de Barcelona

Sr. Josep Maria PUIG I SALELLAS
Membre de la Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya

Sr. Josep Enric REBÉS I SOLÉ
President de la Comissió Jurídica Assessora

Dr. Josep Maria SANS I TRAVÉ
Director de l'Arxiu Nacional de Catalunya

CORT GENERAL DE MONTSÓ
(1585)
MONTSÓ - BINÈFAR
PROCÉS FAMILIAR DEL BRAÇ REIAL

TEXTOS
JURÍDICS
CATALANS

LLEIS I COSTUMS

II/5

CORT GENERAL DE MONTSÓ
(1585)
MONTSÓ - BINÈFAR

PROCÉS FAMILIAR DEL BRAÇ REIAL

A cura de
Josep M. Bringué i Portella
Pere Gifre i Ribas
Gerard Marí i Brull
Miquel Pérez Latre
Joan Pons i Alzina

Coordinació i introducció per
Eva Serra i Puig



Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

BARCELONA 2001

El manuscrit objecte d'aquesta edició està dipositat a l'Arxiu Històric Municipal de Barcelona, a qui agraïm la seva col·laboració.

Biblioteca de Catalunya. Dades CIP

Cort General de Montsó (1585), Montsó-Binèfar. Procés familiar del Braç Reial. - (Textos jurídics catalans ; 18. Lleis i costums)
Textos en català i llatí. - Referències bibliogràfiques. Índex
ISBN 84-393-5316-2
I. Bringué i Portella, Josep Maria, ed. II. Serra i Puig, Eva, dir.
III. Catalunya. Corts (1585 : Montsó) IV. Catalunya. Departament de Justícia V. Col·lecció: Textos jurídics catalans ; 18 VI. Col·lecció: Textos jurídics catalans. Lleis i costums
1. Corts - Catalunya - Història - S. XVI - Fonts 2. Dret - Catalunya - Història - S. XVI - Fonts 3. Corona catalanoaragonesa - Història - S. XVI - Fonts 4. Catalunya - Història - S. XVI - Fonts
328 (467.1) "1585"

© GENERALITAT DE CATALUNYA
Departament de Justícia
Primera edició: gener de 2001
Tiratge 1.200 exemplars:
Disseny Gràfic de la col·lecció: Plural Disseny
Fotocomposició i impressió: Policrom, S.A.
ISBN: 84-393-5316-2
Dipòsit legal: B. 6.558 - 2001

ÍNDIX

I. INTRODUCCIÓ	I
II. NOTA SOBRE L'EDICIÓ	LIII
III. CORTS DE MONTSÓ DE 1585. PROCÉS DEL BRAÇ REIAL	
Transcripció	1
Proposició reial	3
resposta	6
pròrroga del termini	6
elecció i jurament de notari	7
jurament dels síndics assistents	7
elecció i jurament de porter	8
protestes sobre l'ordre de seure: Balaguer	8
Cervera	9
Manresa	9
Tortosa	9
habilitació d'hores (de 8 a 10 i de 3 a 5)	32
elecció de prevere per a dir missa	34
elecció i jurament de promotor	35
elecció i jurament del cerer	37
resposta a la protesta de Tortosa: Perpinyà	37
Barcelona	38
elecció i jurament dels advocats	39
elecció dels habilitadors	41
publicació dels habilitadors	51
nominació de substitut de porter	62
presentació a sa magestat de les suplicacions pels habilitadors	62
jurament dels habilitadors	65
habilitació de les festes que no siguin de manament	78
habilitació de dues hores (13 agost)	114
subrogació d'habilitador	114
habilitació de les tardes de demà festa i demà passat dium. (24 i 25 ag) ..	132
habilitació d'hora per a l'habilitació (les 8 i més avant si cal) (26 ag) ...	136
Habilitació primera	136
elecció d'un segon porter	142

elecció de persones per a obrir el balanç	145
habilitació de les hores del matí, de 8 a 11	146
habilitació d'hora fins a les 7 (30 agost)	148
elecció de persones per al judici <i>in curia</i>	156
embaixada a sa magestat per a felicitar-lo pels fets de Flandes	162
lectura de l'apertura del balanç	164
petició reial per a què els braços facin jurament al príncep	173
elecció de 3 persones per a fer els memorials d'agravis	175
elecció de 6 persones per a ordenar les Constitucions i Capítols de Cort	176
resposta a la petició reial demanant als braços el jurament del príncep	179
substitució de persones per a les Constitucions i pels agravis	185
elecció de persones per a fer el Redrès del General	185
elecció d'una sola persona per a compilar les Constitucions	189
comissió del braç militar al reial per a l'exacció dels deutes al General	193
Habilitació segona	205
elecció de persones per a l'exacció del General	215
subrogació de promovedor	219
subrogació de promovedors	233
elecció de persones per a presentar els agravis	261
habilitació d'hora fins a les 7 (a partir del 29 setembre)	267
habilitació de totes les festes i diumenges després de dinar	279
habilitació de la festa de Tots Sants, de 4 a 7	279
habilitació d'hora fins a les nou (1 de nov)	282
elecció de persones per a presentar els agravis	287
presentació dels agravis	288
presentació dels agravis de l'escusado	297
habilitació d'hora fins a les vuit (5 novembre)	302
habilitació de totes les tardes de novembre fins a les vuit	304
habilitació del dia següent (9 novembre)	309
elecció de persones per a l'escriptura del jurament al príncep	314
Habilitació de dues persones pendents	316
habilitació d'hora fins a les 9 (12 novembre)	337
Habilitació tercera	337
elecció de persones per a presentar l'escriptura del jurament del príncep	342
jurament del príncep	342
protesta de la Cort a l'acte del jurament	343
jurament prestat per sa magestat	345
jurament prestat pels tres braços al príncep	346
habilitació d'hores 3-8 de la tarda i 8-11 (15 novembre)	348
habilitació d'hora fins a les nou (15 nov)	349
habilitació d'hora fins a les deu (16 nov)	361
habilitació del dia de demà (18 novembre)	362
presentació dels últims agravis	363
elecció de persones per a combinar les Constitucions	366
elecció de persona per a combinar les discordances de les Constitucions	366

habilitació d'hora fins a les 11 (20 novembre)	374
elecció de persones per al <i>iudicium in curia</i>	376
elecció de persones per a fer el capítol de l'Observança	378
habilitació d'hora fins a les 10 (22 novembre)	385
habilitació del dia següent (25 novembre)	397
elecció de jutges de greuges	407
elecció de persones per a presentar agravis, les suplicacions dels jutges de greuges i les Constitucions	410
presentació de greuges i de la suplicació dels jutges de greuges	416
presentació de Constitucions a sa magestat	417
habilitació d'hora fins a les 11 (27 novembre)	420
reben les decretacions a les Constitucions	422
habilitació d'hora fins a les 12 del migdia (28 novembre)	423
elecció de persones per a combinar les discordances del Redrès	430
elecció de persones per a veure les Constitucions per tal de millorar la decretació	430
elecció de persones per a combinar el Redrès	431
elecció de persones per a combinar les Constitucions que resten	432
habilitació de la festa de demà (diss. 30 nov.) i del diumenge (31 nov)	434
Habilitació quarta	434
habilitació d'hora fins a les 11 (29 nov)	437
elecció de persones per a apuntar la rèplica a la decretació del capítol de la Inquisició	442
habilitació d'hora fins a les 12 (30 nov)	447
elecció dels promovedors per a presentar les rèpliques a les Constitucions	447
presentació a sa magestat de les rèpliques a les Contitucions	448
reben les decretacions a les rèpliques	449
elecció de persones per a concordar els capítols del Redrès	450
habilitació d'hora fins a les 3 (1 desembre)	453
habilitació del protonotari	464
prorrogació de la Cort a Binèfar	465
elecció de persones per a presentar els memorials	467
habilitació de totes les hores del dia i de la nit (3 i 4 desembre)	479
habilitació del dia següent	480
reben les decretacions als capítols del Redrès	482
habilitació de l'hora fins a les 7 del matí (nit del 3-4 desembre)	483
habilitació d'hores de 7 a 8 i de 8 a 11 (4 desembre)	484
reben la resposta dels agravis (de mans del braç militar)	484
elecció de persones per a presentar a sa magestat la suplicació de l'oferta del donatiu	490
reben la resposta dels agravis (de mans del protonotari)	490
presentació a sa magestat de les Constitucions, Capítols de Cort, Capítols del General i suplicació de l'Oferta del General	512
Lliurament a sa magestat de la suplicació de dissentiment dels síndics de Barcelona pel donatiu	512

Capítols de Constitucions (1-188)	513
Decretacions	583
Rèpliques a les decretacions	591
Segons Capítols de Constitucions (189-202)	595
Segones decretacions	601
Decretacions a les segones Constitucions	604
Rèpliques a les segones decretacions	605
Decretacions a dos Capítols presentats últimament	605
Decretacions a les rèpliques de les segones decretacions	605
Altres Capítols presentats a sa magestat (203-206)	606
Greuges	608
inquisidors i oficials de la Inquisició	609
oficials reials als drets i oficials del General	625
oficials de la Capitania General	632
de les declaracions de la Cort de 1564	644
de les reials pragmàtiques	645
dels lloctinents generals i altres oficials reials (ciutat de Barcelona) ..	648
de la ciutat de Lleida	652
de les persones i llibertats eclesiàstiques	654
d'oficis en persones no naturals de Catalunya	662
de la convocació en virtut de l'Usatge « <i>Princeps namque</i> »	663
de la duquesa de Cardona per la vila d'Agramunt	664
de la duquesa de Cardona pel comtat d'Empúries	666
de la ciutat de Barcelona contra Franquesa	672
de la ciutat de Barcelona contra el duc de Terranova	675
de la vila de Perpinyà	680
de la vila de Cotlliure	685
de la vila de Vilafranca de Conflent	688
de la vila de Figueres	689
de la vila de Puigcerdà	690
de les Comandes d'Ascó, Vilalba i altres	690
de la vila de Mataró	691
del lloc de Forès	691
de la vila de Sampedor	693
de la vila de Vilafranca del Penedès	693
(de la ciutat de Vic)	694
(de la vila de Perpinyà)	694
dels tres braços per la presa de Guerau de Sayol	695
del Prior de Catalunya	695
de Guerau d'Alentorn	695
de Francesc Calders	696
de Pere Pau Bolet	697
de Joan de Roset	697
de Felip d'Erill	698
de Pere Balle de Perpinyà	698

de Joan Andreu Ferrer, del Botarell	699
dels militars de Balaguer	699
d'Alonso Meca	700
de Pere Joan Miravet, de Lleida	700
de Ramon de Blanes	701
de Bernat de Boixadors	702
de la duquesa de Cardona	703
(de Damià Puigjaner, de Barcelona)	704
de Pere Cassador	708
de Joan Francesc de Copons	762
de Pere Cassador	762
dels brassos militar i reial	763
Capítols del Redrès	768

IV. ÍNDEX DE DOCUMENTACIÓ I JORNADES	799
--------------------------------------	-----

I. INTRODUCCIÓ

Per què editar els processos familiars de Corts

Els primers processos de Corts catalanes van ser començats a publicar per Pròsper de Bofarull el 1847-1848 i aquesta tasca va ser continuada per la Real Academia de la Historia el 1896¹. Aquelles iniciatives s'acabaven el 1922 amb la conclusió de les Corts de Perpinyà-Barcelona dels anys 1473-1479. El 1992, el Comitè Tècnic d'edició dels Textos Jurídics Catalans va tenir l'encert de continuar aquella tasca amb el volum de la Cort General de Montsó del 1382-1384 coordinat per Josep Maria Sans i Travé². Així, doncs, la present edició de la Cort General de Montsó del 1585 s'insereix dins una iniciativa vella continuada per la Conselleria de Justícia. Amb tot, la present edició conté el fet diferencial de ser una Cort General d'època moderna.

Pel que fa a l'edició de documentació parlamentària històrica la historiografia catalana es mou segons el ritme d'Europa. D'una banda, actualment, el Congrés de Diputats espanyol segueix col·laborant amb l'Academia de la Historia en l'edició de les Corts de Castella i el darrer volum editat pertany a les Corts de l'any 1658. De l'altra el Consiglio Regionale della Sardegna des del 1984 està editant les Acta Curiarum Regni Sardiniae i ja té editats els Parlaments de Pere el Ceremoniós, d'Alfons el Magnànim i del duc de

1. *Procesos de las antiguas Cortes y Parlamentos de Cataluña, Aragón y Valencia custodiados en el archivo general de la Corona de Aragón y publicados por el archivero mayor D. Próspero de Bofarull y Mascaró*. Colección de Documentos Inéditos del Archivo General de la Corona de Aragón. Toms I-VIII. Barcelona, 1847-1851. Els toms relatius a Corts o Parlaments són els tres primers publicats entre 1847-1848. *Cortes de Aragón y de Valencia y Principado de Cataluña*. Real Academia de la Historia. Madrid, 1896-1922, 26 volums.

2. *Cort General de Montsó, 1382-1384*. A cura de Ignasi J. Baigés i Jardí, Anna Rubió i Rodon i Elisa Varela i Rodríguez. Coordinat per Josep Maria Sans i Travé. Textos Jurídics Catalans, Lleis i Costums 8. Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia, Barcelona, 1992, XVIII+292 p. Abans, però, cal destacar també la relativa continuïtat de la CODOIN de l'ACA amb les *Actas de las Cortes Generales de la Corona de Aragón de 1362-1363*. Recopilades i transcrites per J. M. Pons Guri. Ministerio de Cultura, Madrid, 1982.

Gandia³ i pel que fa a França els estudis sobre els Estats Provincials han agafat gran embranzida d'ençà del 1985⁴. La creació de la *Commission internationale pour l'histoire des assemblées d'Etats* impulsada per Emile Lousse, promotor del *Congrès International des Sciences historiques* de Varsòvia del 1933, va marcar un ritme sobre el tema que la segona guerra mundial va trencar. Després del 1951 la secció belga s'havia esforçat a recuperar-lo, tot i que aleshores Europa no va mostrar un excessiu interès per aquesta mena d'estudis⁵. Els anys seixanta l'assimilació unívoca de la monarquia a l'estat modern, que arreu es feia, va provocar l'abandó de la història parlamentària dels segles XVI al XVIII. El treball d'Henri Gilles sobre els Estats del Llenguadoc, que demostra la importància fiscal de la institució i verifica els mecanismes que van permetre la seva existència fins el 1789⁶, segurament va col·laborar al trencament d'aquesta atonia. Pel que fa a l'àmbit hispànic, es pot indicar l'aparició dels Congressos de Corts⁷ i el fet que Aragó, Galícia, Castella i el país Basc i Navarra estant encaminant una tasca important d'edició de textos⁸. En els darrers anys el pèndol de la historiografia, per raons

3. *Il Parlamento di Pietro IV d'Aragona, 1355*. A cura de G. Meloni. Consiglio Regionale della Sardegna. Acta Curiarum Regni Sardiniae. Cagliari, 1993. *I Parlamenti di Alfonso il Magnanimo*. A cura di A. Boscolo. Transcripció C. Soriga. Revisió O. Schena. CRS. ACRS. Cagliari, 1991. *Il Parlamento del viceré Carlo de Borja duca di Gandia, 1614*. A cura di G.G. Ortu. CRS. ACRS. Cagliari, 1995.

4. René Souriac, *Décentralisation administrative dans l'ancienne France. Autonomie communale et pouvoir d'Etat, 1540-1630*. Mémoires des pays d'Oc. Association Les amis des archives de la Haute-Garonne, 1992. Vol. I pp. 48-49. *Les assablés d'états dans la France méridionale a l'époque moderne*, Montpellier, 1995.

5. Tanmateix la importància de la vida parlamentària a l'Europa dels segles moderns era destacada per Antonio Marongiu, aleshores vicepresident de la Comissió Internacional, i no és d'estranyar, doncs, les seves aportacions en el terreny de la història institucional, com els seus valuosos *Il parlamento in italia nel medio evo e nell'età moderna*, Milà, 1962 i *Dottrine e istituzioni politiche medievali e moderne. Raccolta*. Università di Roma, 1979.

6. H. Gilles, *Les Etats de Languedoc au XV^e siècle*. Privat, Tolosa, 1965. Pel que fa al Llenguadoc va ser també important la publicació col·lectiva sota la direcció de François Dumont, *Etudes sur l'histoire des assemblées d'Etats*, PUF, París 1966, i més recentment el treball de William Beik, *Les Assemblées d'Etats* sobre el Llenguadoc del 1985.

7. Pel que fa a les actes de la segona etapa del *Congreso Científico sobre la Historia de las Cortes de Castilla y León* publicades a Valladolid el 1989 vegeu la recensió d'Oriol Oleart a *AHDE*, (1990) pp. 691-705. Estudis valuosos com el de J.I. Fortea, *Monarquía y Cortes en la Corona de Castilla*, Salamanca, 1990 o treballs com el de P. Fernández Albaladejo, *Fragmentos de monarquía*, Madrid, 1992, apareixen en aquest marc i també en el marc d'articles importants com el de H. G. Koernigsberger, «Dominium regale o dominium politicum et regale. Monarquías y Parlamentos de la Europa Moderna» *Revista de la Cortes Generales*, 3 (1984), pp. 87-120.

8. *Cortes de Caspe y Alcañiz y Zaragoza, 1371-1372*. Edición crítica e índices por Maria Luisa Ledesma Rubio. Anubar, València, 1975. *Cortes del Reino de Aragón, 1357-1451. Extractos y fragmentos de procesos desaparecidos*. Edició i índexs per Angel Sesma Muñoz i Esteban Sarasa Sánchez. Anubar, València, 1976. *Actas de las Juntas Generales de Álava. Arabako Biltzar Nagusten Aktak. 1502-1599*. A cura d'AA DD. Arabako Biltza Nagusiak, 1994-1997, 10 vols. *Juntas y Diputaciones de Guipuzkoa (1550-1589)*. A cura de L.M. Diez de Salazar Fernández i M.R. Ayerbe Iribar. Gipuzkoako Batzar Nagusia-Guipuzkoako foro Aldundia. San Sebastián, 1990. 10 vols. *Actas de las Cortes de Navarra. (1530-1829)*. Edició a cura de L.J. Fortún Pérez de Ciriza. Publicaciones del Parlamento de Navarra, 1991-1996. 19 vols. *Actas de las Juntas del Reino de Galicia. 1599-1647*. A cura d'AA DD. Santiago de Compostela, 1994-1997. 5 vols. Vegeu la nota crítica d'A. Iglesia a propòsit d'aquestes actes a *Initium*, 4 (Barcelona, 1999), pp. 751-755. Pel que fa al País Valencià, cal des-tacar l'edició dels furs de cada Cort General portada a terme

polítiques, ha fet, doncs, un tomb i comencen a valorar-se les institucions parlamentàries anteriors a la revolució francesa.

A Catalunya, un cop d'ull a la historiografia ens fa veure que els anys trenta Antoni Rovira i Virgili, amb el seu indefugible republicanisme, ja es plantejava la publicació del manuscrit de les Corts de Pau Claris, cosa que va trigar mig segle i escaig més a fer-se realitat, i encara fora dels mitjans acadèmics⁹. A casa nostra ha col·laborat a aquesta deixadesa el fet que les Corts dels segles moderns han estat historiogràficament mal valorades, tingudes com una institució anacrònica o una mera plataforma d'interessos aristocràtics i oligàrquics. Un primer trencament d'aquesta visió a Catalunya segurament va ser el treball de Jaume Bartrolí que precisament tipificà d'ocasió perduda la Cort General del 1701-1702¹⁰. Després s'ha anat imposant en la historiografia catalana unes visions més ajustades sobre les Corts dels segles moderns com les de Núria Sales¹¹ que ha insistit en la urgència i la necessitat de fer-ne l'edició— o les de Victor Ferro i Ernest Belenguier¹². L'equip que ha assumit aquesta edició de les Corts catalanes del 1585¹³ té el convenciment que la història moderna europea en general i la de Catalunya en particular, ha patit, a excepció del cas d'Anglaterra, el flagell de l'abandonament de les institucions parlamentàries en benefici de privilegiar la història política de la monarquia en atorgar només a aquesta patent de modernitat. Avui, però, ja sembla totalment inacceptable una història de Catalunya dels segles XVI i XVII sense un coneixement i un reconeixement de l'activitat de les Corts¹⁴. De fet, a més de les aportacions d'E. Belenguier, de V. Ferro i de N. Sales hi ha tre-

entre 1972 i 1984, amb l'impuls de la Universitat de València, i en la qual hi han col·laborat: Ernest Belenguier (anys de Ferran II), Ricardo Garcia Carcel (anys de Carles V), Emilia Salvador (anys de Felip II), Eugeni Ciscar (anys de Felip III), Dámaso de Lario (1626) i Lluís Guia (1645).

9. *Les Corts Generals de Pau Claris. Dietari o procés de Corts de la Junta General de Braços*. Edició a cura de P. Basili de Rubí. Fundació Salvador Vives Casajuana. Barcelona, 1976.

10. J. Bartrolí i Orpí, «La Cort de 1701-1702: un camí truncat». *Recerques*, 9 (1979), pp. 57-75. Es més, en el cinc-cents aniversari de la primera Compilació de les Constitucions de Catalunya, Josep Fontana va indicar que el 1714 els catalans van perdre la possibilitat d'avançar cap al desenvolupament d'un sistema parlamentari en la línia més avançada de les societats europees d'aquell moment. «Les Constitucions de Catalunya en una perspectiva històrica comparada: una proposta interpretativa» (febrer del 1995, inèdit).

11. Núria Sales és qui més ha insistit en la necessitat d'una tasca com la d'aquesta edició i ella mateixa n'ha estat l'animadora principal. Vegeu N. Sales, «El perill d'oblidar les lleis», *L'Avui* (3-I-1993) p. 42; N. Sales, «Una tasca urgent: la publicació dels processos de Cort catalans cinc, sis i set-centistes (1585-1706)», *L'Avui* (7-II-1993) p. 40. N. Sales, «Institucions polítiques catalanes en vigílies de la seva abolició: una tasca historiogràfica urgent. La reedició de la compilació de Constitucions de 1588-1589, la publicació dels processos de Cort de 1585-1705», *Tercer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Universitat de Barcelona, 1993, vol. I pp. 275-279.

12. V. Ferro, *El dret públic català. Les institucions a Catalunya fins al decret de Nova Planta*, Vic, 1987. E. Belenguier, entre d'altres articles destaco «La legislació político-judicial de les Corts de 1599 a Catalunya», *Pedralbes*, 7 (1987) pp. 9-28. Abans del treball de V. Ferro el llibre bàsic sobre Corts catalanes era l'estudi de J. Coroleu i J. Pella, *Las Cortes Catalanas*, Barcelona, 1876. Existeix edició facsímil de Llibreries París-València, València, 1993.

13. Josep M. Bringué i Portella, Pere Gifre i Ribas, Gerard Marí i Brull, Miquel Pérez Latre i Joan Pons i Alzina coordinats per Eva Serra i Puig.

14. Una demostració d'aquesta nova sintonia és el volum *Les Corts a Catalunya. Actes del Congrés d'Història institucional, 28, 29 i 30 d'abril de 1988*. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1991 i dins d'aquest volum vull destacar la utilitat de l'article arxivístic de R. Conde, A. Hernández, S. Riera i M. Rovira, «Fonts per a l'estudi de les Corts i els Parlaments de Catalunya. Catàleg dels processos de Corts i Parlaments», pp. 25-61.

balls valuosos encara sense publicar sobre alguns aspectes específics de les Corts, com és el cas de l'estudi d'Oriol Oleart sobre els greuges de la Cort General del segle XVI¹⁵.

Es podia haver començat per les Corts del 1599, de les quals, i tal vegada a causa de les al·lusions que en fa el Dietari de Pujades¹⁶, se n'ha parlat més. Però em vaig decidir per les del 1585 perquè moltes coses de la crisi política del 1588-1592 tenien la seva explicació en els conflictes que reflecteixen les Corts de Montsó del 1585. És clar que cal advertir que les Corts, tot i el seu valor de conjuntura política, tenen també un valor d'estructura d'un sistema polític. Se les pot, doncs, estudiar per separat, però caldria, també, portar a terme un estudi del seu conjunt, amb l'ambició de fer un seguiment de l'evolució del cicle parlamentari de l'antic règim¹⁷. Són molts, i prou importants, els temes que de Cort en Cort es van repetint perquè aquests no han estat solventats: la Inquisició, la capitania general, l'observança, el reial consell entre d'altres. Tot això es pot trobar tant a la Cort del 1533 com a la Cort del 1599 o a la del 1626-32, o a la Cort que aquí s'edita. Coses, totes elles, que expliquen la crisi del 1588-92 o la revolució del 1640 millor que la correspondència virregnal o les consultes del Consell d'Aragó.

L'activitat parlamentària revela l'existència dels conflictes continuats de la història política de Catalunya des de la perspectiva pactista. Les tensions del pactisme amb la monarquia autoritària en el terreny de la història política són tant reiteratius que, pel que fa a la història política, no dubto a donar-los-hi la mateixa importància que tenen les crisis de subsistència o les pestes en el terreny de la història econòmica o de la demogràfica. Si en els segles moderns el sistema senyorial va esdevenir la barrera més important del desenvolupament de l'economia i la demografia, en aquests mateixos segles, la monarquia va ser la barrera més important del desenvolupament polític de la societat. La comprensió d'aquella societat revela que, abans del sistema constitucional democràtic, van existir d'altres maneres de vehicular la pluralitat sociopolítica. Els seus procediments assembleari-estamentals, basats en l'elecció per insaculació, en el nomenament per escrutini i en la deliberació a més veus no eren procediments merament formals, sinó fruit d'una estructura social i sensibles a la flexibilitat d'aquella. Dit això, es pot afirmar que les decisions de la monarquia sempre van ser molt més inflexibles i aristocràtiques que no les decisions preses a través del filtre social del pactisme. Sovint això s'ha vol-

15. Oleart, O. *Els greuges de Cort a la Catalunya del segle XVI*. Tesi doctoral, Universitat de Barcelona, 1991-1992. Cal esmentar, també J. L. Palos, *Catalunya a l'Imperi dels Àustria*, Lleida, 1994 i l'estudi d'A. Casals, *Emperador i Principat: Catalunya i les seves relacions amb l'Imperi de Carles V (1516-1543)*, tesi doctoral, Universitat de Barcelona, 1989, que conté molta informació sobre les Corts catalanes celebrades en el curs d'aquell regnat, informació que l'autor ha reunit en «Las Cortes catalanas en los años de Carlos V» *De la Unión de Coronas al Imperio de Carlos V*. Congrés. Barcelona, Febrer del 2000 (en premsa). Sobre les Corts del 1519 veure també Eulàlia Duran, *Les Germanies als Països Catalans*, Barcelona, 1982. Cal destacar també l'estudi de S. Solé i Cot, «Las Cort General a Catalunya. Síntesi de la institució. Projectió posterior a la seva extinció». *Actes. Ascó, XI - 1997*. Fundació Noguera. Barcelona, 2000, pp. 117-183.

16. J.H. Elliott va saber veure al seu dia el valor d'aquest dietari, editat després per Casas Homs. *Dietari de Jeroni Pujades, 1601-1630*. Edició a cura de Josep Casas Homs. Fundació Salvador Vives Casajuana. 4 vols. Barcelona, 1975-1976.

17. Això ha estat fet per Oriol Oleart pel cas dels greuges particulars especialment del segle XVI, i tanmateix Oleart no ha deixat de fer un estudi de model centrat en la Cort General del 1542 que era la Cort que li oferia més informació sobre aquest tema. Oleart, *Els greuges...*

gut emmascarar. El nacionalisme d'estat ha impregnat fins a tal extrem la història dels segles XVI a XVIII que ha assimilat, sense embuts i en exclusiva, monarquia amb poder públic. En canvi, les institucions parlamentàries o municipals han hagut de passar una i altra vegada pel sedàs d'una crítica que només hi sabia veure oligarquies i velles aristocràcies enquistades. Això fins a l'extrem que un conde-duque de Olivares ha pogut ser defensat com un gran estadista modern, en contrast amb homes de la magistratura pacatista com un Pau Claris o un Joan Pere Fontanella. Sembla que això ha començat a canviar, ja sigui per les noves coordenades polítiques de l'Europa de finals del segle XX o ja sigui perquè aquesta lectura era cada vegada científicament més insostenible. Ara, fins i tot la historiografia francesa i espanyola, potser no sense recances, comencen a desfer el mite de la monarquia moderna.

Tres processos estamentals i un del protonotari

La present edició està concebuda en cinc volums, que comprendran la transcripció dels processos familiars del braç reial, militar i eclesiàstic; la transcripció del procés del protonotari; i la transcripció d'una minuta del braç reial i de documentació complementària diversa, en especial d'algunes instruccions a síndics de Corts. Tot i verificar moltes reiteracions documentals, s'ha decidit transcriure els volums dels tres braços per no menystenir cap estament concret. Si ens haguéssim decidit per transcriure un procés familiar sencer i els altres només parcialment, teníem el convenciment que es trencava una unitat documental i afavoríem la visió d'un braç en detriment dels altres dos i, com a primera experiència, no va semblar indicat. D'altra banda ens ha semblat una bona manera de verificar no sols les coincidències —pel que fa a les escriptures i documents que s'usen en les sessions— sinó també, com un exercici d'observació que, tot i les reiteracions, els processos no són idèntics. Cada braç no sols té la seva pròpia representació, sinó que també té els seus propis escrivans i notaris. Independentment que es pugui considerar el volum del braç eclesiàstic l'original¹⁸, —original que d'altra banda ho deixa de ser quan només es conserva la còpia—, tots els braços devien tenir les seves minuts i els seus volums originals i llurs debats, vots i dissentiments, tot i debatre les mateixes coses, no eren idèntics. Hem tingut la sort de disposar de la minuta del braç reial, que s'ha decidit també de transcriure sobretot perquè permet millorar els nostres coneixements sobre el funcionament intern del braç pel que fa als escriturins i la presa de decisions a través de la votació continuada.

La possibilitat de disposar del volum del protonotari reial ha permès, a més, poder observar els aspectes més significatius de la vida parlamentària de Montsó com a Corts Generals de la Corona¹⁹. El fet que el rei celebrés Corts simultàniament amb els tres regnes «deçà la mar», suposava la realització d'actes parlamentaris conjunts, com la inauguració amb la proposició reial i la resposta dels regnes, però també contribueix a donar

18. Oriol Oleart, «Els notaris dels braços de la Cort General de Catalunya al segle XVI» dins *Estudis sobre història de la institució notarial a Catalunya en honor de Raimon Noguera*, Fundació Noguera, Barcelona, 1988, pp. 185-209.

19. Tomàs de Montagut Estragués, «Les Corts Generals de la Corona d'Aragó», *Felipe II y el Mediterráneo*, Madrid, 1999. vol. IV pp. 121-138.

llum a coses que els tres regnes de la Corona d'Aragó havien de resoldre junts. És en les Corts de Montsó dels segles moderns on es pot trobar una nova consciència de Corona d'Aragó, diferent de la medieval enfront de la monarquia. En aquest sentit les Corts de Montsó del 1585 van ser les darreres Generals de la Corona, i no per casualitat. Les Corts de Montsó del 1585 indiquen un moment crucial de les relacions dels regnes d'aquesta Corona amb la monarquia, i això a pocs anys de les alteracions de Ribagorça i de les turbacions aragoneses i catalanes, i a pocs anys de la repressió de Felip II a càrrec de la Inquisició i de l'exèrcit castellà d'Alonso de Vargas. D'ençà del 1592 la monarquia va preferir celebrar Corts als tres regnes per separat. Les aragoneses del 1592 van ser celebrades a Tarassona, és a dir en la frontera del regne amb Castella, i mai més no se'n celebraren en la frontera del regne amb Catalunya. Montsó va tendir a ser substituïda per les capitals dels respectius regnes.

El 1585, es poden destacar, si més no, dos aspectes reivindicatius de la Corona d'Aragó: la reintegració de Sicília i Nàpols i la recuperació de Montserrat. Pel que fa a Montserrat es volia la seva separació de Valladolid i la seva integració en la província benedictina de la Corona d'Aragó per posar fi a les «opressions patexen axí los religiosos de dita casa són de sa Corona de Aragó»²⁰. Hi hagué altres aspectes que van ser discutits entre els regnes, però eren més parcials o més interns, com les relacions comercials i fiscals entre regnes, que en el cas de Catalunya i Aragó va desembocar en una renovació de la concòrdia fiscal de 1553 i 1563-64, o l'afer del tresorer general del Consell d'Aragó, que Catalunya volia que fos un natural de la Corona «y no de regne strany com vuy o és», però que Aragó no considerava que vulnerés els seus furs²¹.

Pel que fa a la qüestió de la reintegració de Sicília i Nàpols a la Corona d'Aragó, a la qual aquelles estaven íntimament lligades per raons històriques i culturals així com per raons d'activitat comercial i d'espai de promoció funcional, no es van escatimar esforços per trobar arguments històrico-jurídics²². Pels síndics de Barcelona sabem que es van tenir contactes «a la secreta» amb aragonesos i valencians per procurar fer-los-hi entendre la conveniència que aquells regnes fossin «tornats e units ab la Corona de Aragó»²³. Misser Labata, jurat en cap de Saragossa, considerava que calia primer esbrinar si havia existit acte d'unió i com havia estat feta la separació. Les recerques documentals fracassaren²⁴. Tot i que a les Corts del 1563-64 ja s'havia tractat la qüestió, aquelles no havien pogut proveir res «per no poder mostrar ningunes actes y scriptures

20. AHC, CC-XVI-72 f. 110r. Sobre aquesta qüestió vegeu la informació bibliogràfica de N. Sales, *Els segles de la decadència (segles XVI-XVIII)*, Barcelona, 1989, pp. 450-452.

21. AHC, CC-XVI-72 fol. 46r.

22. Sobre aquesta qüestió vegeu Eva Serra, «Els catalans i la unió de Nàpols i Sicília a la Corona d'Aragó. El marc històric i les reclamacions parlamentàries (Corts de Montsó, 1563-64 i 1585)». *AISC, VII Congresso Internazionale di Studi*, Nàpols, 22-24 maggio, 2000 (en premsa).

23. AHC, CC-XVI-72, carta 17-VII-85 ff. 45v-46r «Quant al que vostres mercès scriuen procurem a la secreta fer entendre als aragonesos y valencians convindrie fossen tornats e units ab la Corona de Aragó los regnes de Nàpols y Sicília e que lo thesor general d'estos regnes de la Corona de Aragó fos natural...» els síndics de Barcelona escriuen a la Vintiquatrena de la ciutat que ja ho fan amb tota la precaució necessària.

24. Fins i tot es consultava un cavaller sicilià, «may ha sabut cosa ni creu se tròpia, ni sia possible —explicaven el síndics de Barcelona a la seva Vintiquatrena— per quant Sicília està en comanda y pretén és regne libert» AHC, CC-XVI-72 f. 54v.

per fundar llur pretentió». El 1585 els valencians deien no saber res de res, els aragonesos volien una base jurídica sòlida i els catalans van buscar papers a tort i a dret. Com que a l'arxiu de la ciutat no s'hi havia trobat res, calia, doncs, regirar l'arxiu de la Diputació i el braç militar lògicament també era en les gestions. Tot i fracassades les recerques, es decidia, sense èxit, que «ab lo jurament de sa magestat s'i affigís que jure també la unió del regne de Nàpols y de Sicília ab la Corona d'Aragó»²⁵.

El manuscrit editat

Només en el cas del braç reial hi ha més d'un manuscrit conegut. Els dos són una còpia simple, tot i alguns documents cusits i amb molt mal estat alguns d'ells del manuscrit CC-XVI-76. S'ha escollit el manuscrit CC-XVI-74 perquè era sencer, és a dir contenia totes les actuacions fetes el dia 28 de juny, dia de la primera sessió. Ara, era una opció arriscada perquè, en canvi, en el manuscrit 74 hi manquen les rúbriques dels marges tan importants per a la consulta. És per aquesta raó que es va decidir compulsar els dos manuscrits i introduir en claudàtors totes les rúbriques del manuscrit 76 i també les diferències de redacció. Per evitar un text massa enfarfagat no s'ha posat la numeració dels folis del manuscrit 76, però la condició de dietari d'un procés familiar de Corts ja facilita qualsevol consulta ocasional que es vulgui fer. Aquesta compulsua ha reforçat la idea que els dos manuscrits són còpia d'un altre. D'altra banda, la troballa d'una citació impresa del procés del braç reial del 1585, relatives a les atribucions reials sobre el Redreç del General, verifica que coincideix amb la foliació del manuscrit 76 però no amb el text, que, tot i dir el mateix, formalment no és idèntic. En canvi, les versions del manuscrit 74 i del manuscrit 76 són molt més semblants entre si²⁶. Sense entrar en més

25. AHCBC, CC-XVI-72 fol. 112v.

26. Pel que fa a les versions dels manuscrits 74 i 76 vegeu la transcripció del foli 467v d'aquesta edició. Pel que fa a la citació impresa es troba a Petrus Boix, I.V.D. *Resposta en favor de la Cort del Principat de Catalunya al discurs del magnífich micer Felip Vinyes doctor de la Real Audiència*, [Barcelona], [1632], fol. 2r. La versió de la citació impresa diu: «E per quant fou fet dupte si en los capítols del Redrès del General tenien aquells necessitat de decretar-los sa magestat, attès que diversament se troba en diverses Corts, y la Cort per major intel·ligència del que podie y devia fer ho cometè als advocats dels brassos per a què ho revessen y mirassen y relatió fessen. Los quals advocats, després de diversos ajusts entre ells fets, referiren que no obstant que en algunes Corts se tròpian los capítols del Redrès del General per sa magestat decretats, que axò serie estat acte voluntari y no per necessitat alguna n'i hagués, per lo que en cosa del General se'n tenia sa magestat tolta la conexensa, com més cumplidament consta en lo privilegi del rey en Martí. Dat en Bellsguart a 3 de maig 1410 y axí s'és observat en moltes Corts, axí en la impositió dels drets de la Generalitat, com altres». Cal indicar, a més, que tant el ms. 74 com el 76 donen la data del privilegi del rei Martí incompleta i equivocada. No he sabut trobar aquest privilegi en els volums de *gratiarum* de Cancelleria, en canvi, en un volum de privilegis de la Diputació de lletra posterior al segle XV hi ha un document amb la mateixa data i lloc sense signatura d'autoritats i encapçalat per la rúbrica «Que totes inquisitiones, processos, exequutions, compulsions e manaments tocants les dites generalitats o devallants de aquelles se hagen a fer per los dits deputats sens contradicció o empatxament algú, confirmant a la Cort los Capítols de les Corts passades de açò parlants» (ACA, Generalitat, G-234/25 fols. 223r-225v). La lectura d'aquest document indica que els juristes catalans des de finals del segle XVI convertien en privilegi el que havien estat unes disposicions reials eventuais en favor de l'exercici fiscal de la Diputació.

detalls, cal dir que aquesta transcripció té, si més no, la garantia de la compulsa entre els dos manuscrits. I, a més, cal dir que en cap dels dos hi ha capítol del donatiu. Pel que fa al manuscrit CC-XVI-73, considerat pels arxivers com l'original²⁷, és, en canvi, la minuta del braç reial. Tot plegat ens ha fet veure que és prou difícil decidir què és un original. El procés del braç eclesiàstic seria l'original dels processos familiars del conjunt dels tres braços, per ser el primer braç de la jerarquia estamental i ser el dipositari de la documentació. Amb tot, potser caldria matisar aquesta conclusió, perquè cal tenir present que cada braç treballava i deliberava pel seu compte amb notari propi. D'altra banda, tot i ser cert que el procés familiar eclesiàstic és el receptor de les escriptures, també és cert que no es conserven molts dels processos familiars originals del braç eclesiàstic i en el cas del procés familiar del braç eclesiàstic de les Corts del 1585, tot i haver estat tipificat pels arxivers com un original, totes les escriptures que hi figuren no són originals cosits sinó còpies. En qualsevol cas, cal afegir que l'originalitat del braç eclesiàstic tindria un handicap, que vindria determinat no sols pel fet que no ens aclareix les deliberacions dels altres braços, sinó també pel fet que en ser el primer en la jerarquia de la deliberació, segons imposava la jerarquia estamental, almenys en teoria, el procés del braç eclesiàstic no sol reproduir la provisió o decretació dels altres braços, mentre que el braç reial, en deliberar i decretar en tercer lloc, reuneix les tres provisions o decretacions a diferència dels braços eclesiàstic i militar²⁸.

UN COP D'ULL AL BRAÇ REIAL

La inauguració de la Cort i l'assistència de comuns i síndics

Les Corts van començar amb el soli inaugural a l'església de Santa Maria de Montsó amb la presència dels tres regnes. El protonotari Miquel Climent hi llegí la proposició reial en català. El rei feia repàs de la situació militar i política dels territoris dels Habsburg i de les obligacions de la Corona. En aquest repàs hi desfila el perill turc, la situació de Flandes, la revolta del regne de Granada, els afers d'Itàlia i d'Àfrica, i la successió portuguesa i, amb ella, el domini d'unes Índies incrementades. El bisbe de Saragossa, Andrea Sanctus, com era habitual, contestava al rei en castellà en nom dels tres regnes.

En iniciar-se les Corts encara no havien arribat la totalitat dels síndics reials. La primera actuació del braç reial va ser el jurament com escrivà del braç de Miquel Joan Sellers, notari de Barcelona i escrivà del Consell de Cent. Després juraren els síndics, comproment-se sobretot en el manteniment secret de les deliberacions i després ho feia el porter de l'estament, Jaume Rondó. Tot just acabades aquestes actuacions, s'iniciava

27. «Fonts per a l'estudi de...».

28. En el procés familiar del braç eclesiàstic només hi figura la seva decretació i en el militar hi sol figurar la decretació del braç eclesiàstic i la seva.

el vell contenciós de la jerarquia dels síndics. La graduació entre síndics formava part d'un tema més general que implicava des de les relacions entre els regnes fins les relacions entre els membres dels braços. En les Corts del 1563-1564 hi hagué un conflicte llarg entre els braços catalans i els braços valencians, que no era nou, perquè una ambaixada reial s'havia adreçat primer al braç militar valencià en lloc de fer-ho al braç militar català i aquest tema encara cuejava en les Corts del 1585²⁹. També entre els membres del braç militar català hi havia qüestions per graduació i per privilegis de cavallers sense dret a entrar a Corts³⁰. Sempre havia existit pugna entre nobles i barons d'una banda i cavallers, generosos i homes de paratge de l'altra que explica que en les Corts del 1409 els cavallers haguessin intentat la creació d'un braç reial de cavallers. Una súplica dels títols de Catalunya al rei del 1693 exposa que l'afany dels cavallers de tenir braç propi havia estat rebutjat perquè si s'hagués acceptat hauria estimulat l'aspiració dels altres braços també a desdoblar-se, especialment el braç reial entre ciutats i viles reials³¹.

El 1585 hi havia confrontació de lloc entre Balaguer i Cervera, entre Tortosa i Perpinyà, entre Tortosa i el segon síndic de Barcelona i també protestes de Manresa. Aquests afers de lloc, que també penjaven a la Reial Audiència, tenen interès tant pel que indiquen de canvis en la jerarquia urbana com per les raons que s'hi al·leguen. Tortosa col·locada en el cinquè lloc reclamava el tercer lloc que almenys des del 1493 l'ocupava Perpinyà. Tortosa al·legava l'antiguitat, la primacia de les ciutats sobre les viles, la lluita contra els moros, la seva condició episcopal i la possessió de privilegis («les costums»)³². A més, és queixava que «un servey o senyal de fidelitat fet novament per una vila —és a dir Perpinyà—, de poch temps ensà populosa», pogués «desproveir a la dita ciutat»³³. No cal dir que la preferència de Perpinyà indica tant la voluntat reial de premiar la vila després de la recuperació del Rosselló, com els canvis en la jerarquia urbana de Catalunya. Per la seva banda Cervera al·legava la qualitat de la ciutat pel nombre de juristes, metges, cavallers i burgesos que tenia i pel fet de ser cosenyor amb el rei de 40 llocs i desacreditava Balaguer, tot recordant que era la ciutat de la rebel·lió del comte d'Urgell³⁴.

29. Amb tot, cal advertir que en tots els volums del protonotari l'ordre entre els regnes era primer el d'Aragó, en segon lloc el de València i en tercer lloc Catalunya. La prelación venia imposada per la condició de regnes dels dos primers. D'altra banda, vull indicar que a tota hora en el volum del protonotari la relació de les persones dels tres braços catalans són introduïdes amb la rúbrica *Pro brachio ecclesiastico/militari/regali Cathaloniae* i mai no fa pas cap divisió entre Principat i Comtats. Ho indico per contrarestar tota aquella historiografia que ha pretès treure conclusions d'aquesta duplicitat.

30. Vegeu el fullet Bonsoms núm. 406 (que és el 1853 del catàleg de Pere Bohigas): *Señor, los títulos del Principado de Cataluña...*, p. 17. Peguera explica en el capítol 5 de la seva *Práctica* que hi havia privilegis de cavallers amb la prohibició explícita d'entrar en Corts com va ser el cas de Galderic Martí, cavaller de la vegueria de Camprodon, rebutjat en la primera habilitació del 1585 a causa d'aquest fet, *Práctica, forma y stil de celebrar Corts Generals en Catalunya y matèries incidents en aquelles*. Gerony Margarit, Barcelona, 1632.

31. Fullet Bonsoms 406, p. 7. Aquesta súplica del 1693 aplega molts documents provatoris, entre ells —el document 21— una còpia impresa del dibuix del soli de les Corts de Montsó del 1383 on hi ha reunits els tres regnes de la Corona «deçà la mar» i com estaven col·locats.

32. No cal dir que disposar de privilegis no era una exclusivitat de Tortosa.

33. AHC, CC-XVI-75 ff. 1v-8.

34. AHC, CC-XVI-74, f. 10r.

Si el lloc provocava conflictes, també en provocaven els síndics supernumeraris i el dret de convocatòria. S'entenia per síndics supernumeraris d'una ciutat o vila aquells síndics de més dels que suposadament pertocaven a un comú concret. Tortosa s'havia presentat amb tres síndics quan segons denunciava Perpinyà només n'hi pertocaven dos.³⁵ És més, Perpinyà denunciava que no tots els síndics enviats per Tortosa eren ciutadans.³⁵ Pel seu cantó Girona també denunciava els síndics supernumeraris no sols de Tortosa sinó també de Talarn i Cotlliure, viles que s'havien presentat amb dos síndics cada una.³⁶ Per a Tortosa, l'afer dels supernumeraris, però, era una cosa a decidir pels habilitadors i no pas pel braç.

Els contenciosos de la graduació i dels supernumeraris són plets només aparentment formalistes. És cert que, a l'hora de votar, una població era un vot, independentement del nombre de síndics habilitats. Però també és cert que, segons el lloc de la jerarquia i segons el nombre de síndics habilitats, podia augmentar el seu grau d'incidència en les comissions de treball o la possibilitat d'estar en una comissió de treball i en les deliberacions al mateix temps. Això explica que hi haguessin síndics que dissentíssin de qualsevol deliberació feta en la seva absència per estar treballant en alguna de les comissions de les corts.

Encara més important que el nombre de síndics i el lloc de la graduació era el dret a ser convocat. La condició de reial era el requisit de qualsevol comú per poder ser convocat. No poc goig, doncs, devia sentir Tàrrega quan el 19 de novembre del 1520 els proveïdors de greuges van sentenciar que la vila havia d'ésser perpètuament unida a la corona reial³⁷. El dret polític del vot a Corts era molt valorat i els comuns si calia s'endeutaven per anar-hi³⁸ i aquesta seria una, entre d'altres, de les raons que obliguen a revisar qualsevol interpretació que pretengui rebaixar el paper històric de les Corts.

N. Sales ja ha advertit de no caure en l'error de considerar intemporal la llista general de 57 representacions del braç reial aportada per Coroleu i Pella³⁹ i per esquivar aquest escull ens ha donat una llista global de comuns i ciutats que van anar a Corts durant el període 1480-1706, sense separar ciutats i comuns convocats de ciutats i comuns presents⁴⁰. No hi ha per tant encara un estudi complet⁴¹ sobre la representació

35. «per no ser del stament dels ciutadans» AHCB, CC-XVI-74 f. 42v. Sembla referir-se al tercer síndic Cristòfor Castelló.

36. Pel que fa a la representació de les ciutats catalanes en Corts vegeu J.L. Palos, *Catalunya a l'Imperi...*, pp. 273-282.

37. Sarret i Pons, Lluís, pvre, *Privilegis de Tàrrega*, Tàrrega, 1930. (ed. facsímil 1982), doc II, pp. 448-451.

38. Eva Serra, «La sindicatura de Rafael Coll, síndic de Tuïr a les Corts catalanes de Barcelona del 1626», *Afers*, 28 (1997), pp. 627-633.

39. J. Coroleu i Inglada i J. Pella i Forgas, *Las Cortes Catalanas*. Barcelona, 1876. Edició facsímil Libreria París-València, València, 1993. V. Ferro, ja indica que no totes les poblacions convocades hi assistien, *El dret públic català. Les institucions a Catalunya fins al decret de Nova Planta*. Vic, 1987, p. 196.

40. N. Sales comptabilitza 66 poblacions, *Els segles de la decadència...*, p. 256. N. Sales també parla del braç reial a Corts a les pàgines 248-269 d'*Els segles...*, i a «Diputació, síndics i diputats. Alguns dels errors evitables», *Pedralbes*, núm. 15 (1995), pp. 95-102.

41. Tot i que no es poden deixar de banda els treballs de F.J. Morales, *Próceres habilitados en las Cortes del Principado de Catalunya, siglo XVII (1599-1713)*. Madrid, 1983, 2 vols. F. J. Morales, *Ciudadanos y burgueses honrados como síndicos del brazo real en las cortes del Principado de Catalunya. Dinastías de Trastámara y de Austria. Siglos XV y XVI (1410-1599)*, Madrid, 1995.

del braç reial a Corts en part perquè per a saber amb exactitud les poblacions convocades i/o presents i les persones concretes assistents com a síndics no podem fiar-nos ni d'una sola llista d'assistència a les deliberacions, ni d'una sola habilitació⁴², ni de la llista de comuns i síndics de la inauguració de la Cort, ni de la llista de comuns i síndics del dia de la clausura de la Cort, ni de la llista impresa dels quaderns de Constitucions i del Redreç de cada Cort. En el cas de les Corts de Montsó del 1585 en la jornada d'inauguració del 28 de juny hi havia 22 poblacions i 32 síndics a causa dels 4 de Barcelona, 3 de Tortosa i els 2 de Lleida, Girona, Perpinyà, Balaguer i Cotlliure⁴³. Però arribaren a presentar-se davant dels habilitadors 35 poblacions⁴⁴ i uns 59 síndics. Aquesta diferència entre el número de poblacions i el de síndics no s'explica només pel fet que hi havia poblacions amb més d'un síndic, sinó també perquè en el curs dels cinc mesos i escaig de duració de la Cort General hi van haver canvis de persones sobretot per malaltia o mort. D'altra banda ni Barcelona no va mantenir en tot el llarg de la Cort els seus quatre síndics ni els seus mateixos síndics⁴⁵, ni Perpinyà els seus tres, ni Balaguer els seus dos, ni sembla que totes les poblacions es mantinguessin presents fins al final⁴⁶.

Un altre fet a tenir en compte és que una cosa era les poblacions que es presentaven i l'altra les que eren admeses. El 1585 van ser habilitades 33 poblacions que no eren totes les que ho van demanar. Sarreal no era admesa per no haver-se presentat a temps: «Item, quo ad Joannem Alío agricolam et syndicum ville de regali quia dicta universitas habuit litteram et non comparuerit in tempore, repellatur», tot i que en arribar el 16 de juliol a la tarda havia jurat davant del notari del braç i havia participat des d'aleshores en les sessions. Però el cas més significatiu de no admissió per la importància i la tenacitat és el cas de Tarragona. Tarragona ho sol·licitava des del 1283 i de Cort en Cort

42. El 29 de novembre, quatre dies abans de la clausura de la Cort a Binèfar (5-XII) era habilitada Mataró i rebutjada Tarragona. De fet Mataró obtenia el privilegi de síndic a Corts precisament en la Cort del 1585. Sobre Mataró vegeu, Joan Giménez i Blasco, «Les Corts catalanes dels segles XVII i XVIII des d'una perspectiva local», dins *Les Corts a Catalunya. Actes del Congrés d'Història Institucional*, 28, 29 i 30 d'abril de 1988. Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1991, pp. 256-260. Sobre les reiterades peticions de vot a Corts de Tarragona veure també Arxiu Històric de Tarragona, Fons municipal. Documents en paper, docs. 307, 309, 311, 354, 362, 364. El 1585 Tarragona presentava a Montsó 39 documents, doc 354. Pensem publicar el doc. 354 en el volum 5è.

43. AHCB, CC-XVI-74, f. 2rv.

44. L'ordenació dels comuns està feta segons la graduació de la sessió de dimecres 3 de juliol del 1585, afegint-hi al final aquelles poblacions que el dia 3 encara no hi eren i/o van ser rebutjades en les habilitacions. Foren els següents: Barcelona, Lleida, Girona, Perpinyà, Tortosa, Vic, Balaguer, Cervera, Manresa, Vilafranca del Penedès, Tàrraga, Berga, Besalú, Camprodon, Santpedor, Figueres, Torroella de Montgrí, Pals, Caldes de Montbuí, Talarn, Salses, Granollers, Prats del Rei, Cruïlles, Vilafranca del Conflent, Tuïr, Cotlliure, Argelers, Voló (arriba el 4 de juliol), L'Arboç (arriba el 8 de juliol a la tarda), Vilanova de Cubelles i lloc de Cubelles i de la Geltrú (arriba el 8 de juliol a la tarda), Puigcerdà (arriba el 8 de juliol a la tarda, segons l'habilitació del 27 d'agost), Sarreal (arriba el 16 de juliol a la tarda i és repel·lida en l'habilitació del 27 d'agost amb l'argument d'haver arribat fora de temps), Mataró (és habilitada el 29 de setembre).

45. Primer van ser Jaume Vila, Miquel Bastida, Galceran Desvalls i Miquel Sarrovira. Després mentre Miquel Sarrovira seguia en peu, els altres eren substituïts per mossen Pere Ferreres i misser Francesc Saragossa.

46. En l'estampació de les Constitucions (1586) i dels Capítols del Redreç (1587) només consta la signatura de 27 síndics de 21 poblacions.

trobem la seva reiteració⁴⁷. El 26 d'agost del 1585 també ho sol·licitava⁴⁸ com feia, doncs, cada vegada que hi havia Corts «com sia ciutat antiquíssima —deia—, insigne y populosa, cap de vegueria y real, moltes y diverses vegades ha entrevingut per dos syndichs en aquelles com per actes auctèntichs clarament consta dels quals se fa hostensió...y encara que no sie estada admesa en algunes celebracions de Corts emperò, allò és estat sens ésser estada oyda...y axí...sempre li és estat salvat dret» i suplicava l'admissió del síndic que havia enviat amb poder suficient⁴⁹. Tot just llegida la suplicació de Tarragona, el promovedor del braç eclesiàstic ja protestava perquè la suplicació de Tarragona no havia estat presentada primer al braç eclesiàstic i demanava que «en lo decretar aquella» fos «servat lo orde y forma se acostuma en les altres suplicacions»⁵⁰. L'estament eclesiàstic, doncs, exigia la prelació del seu braç en la decretació de l'afer, entre altres coses perquè ho imposava l'ordre en què decretaven els braços. És evident que Tarragona pretenia eludir la decretació del braç eclesiàstic que representava els interessos de l'arquebisbe, copríncep de la ciutat i Camp de Tarragona, el qual tenia i pretenia la representació en exclusiva de la ciutat⁵¹. En la darrera habilitació, aquella que va admetre Mataró, el cas de Tarragona es deixava penjat, tot considerant —com era habitual— que requeria una més gran deliberació i entre tant la ciutat rebia un eloqüent «non admitantur»⁵².

Molts síndics no arribaven amb un poder suficient i en l'habilitació del 27 d'agost⁵³ van ser majoria les admissions condicionades a la presentació d'una escriptura qualificada a portar de nou en un dia estipulat. Ara bé, al costat d'això hi havia síndics rebutjats perquè la universitat només tenia dret a dos o un síndic, com van ser el casos de Cristòfor Castelló de Tortosa, de Benet Monjo de Talarn, de Jaume Puignau de Cotlliure, de Salvador Romaguera pagès de Pals, de Simó de Pere de Prats del Rei i d'Antoni Ribes d'Argelers. La denegació de síndics supernumeraris procedia de la idea d'un número fix per vila segons costum o privilegi. «non est in possessione mittendi nisi unum syndicum» es diu en les habilitacions de Talarn, Cotlliure, Pals i Prats del Rei. «Civitas Dertuse, non est in possessione mittendi ultra duos, reservato jure in proprietate» diu l'habilitació de Tortosa. Aleshores, sol ser rebutjat (repellatur) el síndic darrer a presentar-se, o que encara no ha comparegut o nominat en el darrer lloc de la sindicatura.

47. Joan F. Cabestany Fort, «Tarragona i les Corts Catalanes (1283-1442)», *Quaderns d'Història Tarraconense*, I (1977) pp. 69-79. Pel que fa a la reiterada petició de Tarragona vegeu també Àngel Casals, *Emperador i Principat: Catalunya i les seves relacions amb l'Imperi de Carles V (1516-1543)*, tesi doctoral Universitat de Barcelona, 1989. Antoni Jordà, «La ciutat de Tarragona i el vot a Corts. Una petició de l'any 1647» *Quaderns d'Història Tarraconense*, XI (1992). pp. 43-48.

48. Eren a Montsó en defensa del vot a Corts de Tarragona els doctors Lluís Liula, Rafael Jaqués i Serapi Bartomeu. AHT, Fons municipal, Documents en paper, doc. 354.

49. AHCB, CC-XVI-74 fol. 148r i v.

50. *Ibidem* 149v.

51. El 1585 Antoni Agustí era l'arquebisbe de Tarragona, però no hi era i el canonge Jaume Reig hi era com a procurador seu. Per aquesta raó Joan Dimes Loris bisbe de Barcelona tenia la presidència del braç eclesiàstic.

52. AHCB, CC-XVI-74, ff. 454v-455r. Amb quasi les mateixes paraules, Tarragona no era admesa a les Corts del 1563-64, AHCB, CC-XVI-71, f. 31v: «Quo vero ad syndicos civitatis Tarracone qui suplicarunt admitti in presentibus Curiis, fuit deliberatum quod remittatur ad maiorem deliberationem et interim non admittantur».

53. AHCB, CC-XVI-74, ff. 150v-153v.

El cas d'Argelers és singular. Joan Piferrer, síndic de la vila, denuncia l'intent d'usurpació del poder municipal per part d'un sector de particulars que són denunciats com a usurpadors dels «bens comuns y rendes de la dita vila»⁵⁴. Segurament aquest conflicte amaga un plet entre la vila i uns creditors poderosos. El cert és que els habilitadors habiliten Piferrer, el síndic legítim de la vila, i rebutgen el síndic impostor o dels creditors de la vila.

Les condicions de vida i els estralls de les malalties

En la Cort del 1585 el tema dels síndics assistents a Corts esdevé encara més complicat per raons de malaltia. Ja hem dit que l'habilitació del 27 d'agost confirma 32 poblacions i 41 síndics. Ara bé, les febres terçanes van fer estralls entre els síndics i no sembla que en cap moment hi hagués el ple. Quan el 19 d'agost es feia una de les relacions més completa d'universitats i síndics de les sessions deliberatòries, es comptabilitzen 30 poblacions i 41 síndics: 4 per Barcelona, 3 per Perpinyà i Tortosa, i 2 per Lleida, Girona, Balaguer i Cotlliure⁵⁵. Però en aquella relació hi manquen Manresa i Tàrraga que en canvi hi eren el 28 de juny amb un síndic cada una. En cap moment, doncs, no semblen ser-hi totes les que en un moment o altre hi foren.

La lectura d'un procés familiar és molt instructiu per a verificar des de les qüestions de procediment fins a les condicions de vida dels síndics durant la celebració de la Cort General.

Anar a Corts comportava, de segur, moltes incomoditats de viatge i estada. Les dietes no sempre degueren ser ni prou estimulants ni prou suficients. Les dietes dels síndics de Barcelona de les Corts de Montsó del 1585 van ser taxades a raó de 100 ducats mensuals a cadascú i la ciutat es comprometé a pagar a part el transport d'anada i tornada, l'allotjament durant el viatge i l'estada, més la despesa de dos verguers de sèquit⁵⁶. L'allotjament dels síndics en una vila com la de Montsó no era confortable i, a més a més, la convocatòria de Cort significava l'arribada de molta gent. A part del sèquit reial i dels síndics dels braços, moltes més persones hi venien a lliurar llurs memorials en forma de súplices al rei o als braços, a títol individual o com a representants d'algun organisme institucional. El braç reial, per exemple, en la seva sessió del sis d'agost llegia la suplicació de M. Pijoan, pagès de la vila d'Alòs, que reclamava la devolució de set dotzenes de forques «de ventar blat» que li havien estat preses per la guarda Jaume Torner, sota l'acusació de no portar albarà de guia⁵⁷. Pocs dies després era Antic Humbert de Montgat qui suplicava un «adjutori per reparar los danys li han dat los moros poch dies ha»⁵⁸. Al costat d'aquesta mena de súplices n'hi havien d'institucionals com la de les Valls d'Andorra, la qual feia una detallada descripció de la localització geogràfica d'Andorra, de la seva jurisdicció i dels seus recursos econòmics i recla-

54. AHCB, CC-XVI-74, fol. 40v-41v.

55. *Ibidem*, ff. 133v-134r.

56. AHMB, CC-II-94, ff. 98v-99r.

57. AHMB, CC-XVI-74, ff. 112v i 117v-118v.

58. *Ibidem*, f. 138v.

mava la franquesa i immunitat que els hi atorgava la carta pública de 1390, una franquesa i immunitat que els oficials del General no solien respectar⁵⁹. Són doncs moltes les súpliques presentades per persones o institucions formalment externes a la convocatòria. Que una Cort general atreïa molta gent, també pobres mendicants, ens en dona fe l'advertència reial del 2 de juliol als braços perquè arbitressin mesures pels « pobres y gent miserable [que] vénen en les presents Corts, los quals stan y dormen per pallisses y barraques malalts y perduts de tals malalties que-s recela alguna infectió»⁶⁰. Durant dies, els braços van estar capficats pel seu precari allotjament i hagueren de fer moltes despeses per habilitar els llocs d'estada i treball. El llibre de despeses comptabilitza més de 8 mil lliures i entre el dispendi hi figuren unes «pastilles de olor». Els braços deliberraven dins l'església de Santa Maria de Montsó i les pastilles van ser comprades a un portuguès «perquè se sentia mala olor de algunes sepultures»⁶¹. Aquesta acumulació de gent explicaria tant les dificultats dels síndics per poder disposar d'un allotjament adequat per dormir i treballar⁶² com la crida dels jurats de Montsó, contenint «que totes les persones poblants y habitants en aquella sien tingudes per desaforades»⁶³. Però els jurats de Montsó la van haver de revocar davant la pressió catalana «per ésser la present vila dins dit Principat [de Cathalunya]»⁶⁴.

Sigui el mal allotjament, sigui «la calor y la gran pols» de què parlen els síndics de Barcelona⁶⁵, el cert és que molts síndics van posar-se malalts. El 23 de juliol ja es plantejava el «reculliment dels pobres malalts mendicants», mentre es temia algun contagi i s'afirmava que l'hospital de la Cort era ple⁶⁶. El dia abans, mossèn Jaume Puig, síndic de Granollers, havia emmalaltit i després emmalaltia Jeroni Ponces, síndic de Tàrraga, que havia de ser subrogat en les funcions d'habilitador pel síndic de Puigcerdà Joan Nofre Ortodó. El 30 d'agost misser Jeroni Jorba, síndic de Cervera, alçava els seu dissentiment posat a tots actes fins el retorn «de sa terra» «attès estava de partida per a tornar-se'n a Cervera per trobar-se indisposat». Miquel Bastida, síndic de Barcelona, el 28 d'agost passava a presidir el braç per malaltia de Jaume Vila i el 7 de setembre ell mateix emmalaltia, com també ho feia l'escrivà del braç Miquel Sellers. L'11 de setembre mossèn Rafael Vivet, síndic de Girona, presidia un braç disminuït per la malaltia de Jaume Vila, conseller en cap de Barcelona i president del braç, per la malaltia de

59. *Ibidem*, ff. 489r-493v.

60. *Ibidem*, ff. 88r-v.

61. ACA, Generalitat, G-148/6 ff. 15r, 23r, 24v-[28r].

62. Les Lletres Closes de Barcelona del 1563 revelen conflictes entre Barcelona i l'apostador reial quan es preparava la convocatòria de les del 1563-64, AHCB, CC-VI-56, ff. 143v-144r-v i les del 1585 mostren com els consellers de Barcelona escriuen a una tal vídua Arbora dient-li que els síndics de Barcelona sempre havien posat en la casa del seu pare a la plaça de Sant Joan de Montsó. AHCB, CC-VI-64, f. 30r. Pel que fa al 1585, H. Cock que fa una descripció de Montsó també la fa de Barbastre «y de los demás pueblos comarcanos, donde los criados de su real majestad fueron aposentados durante las Cortes», E. Cock, *Relación del viaje hecho por Felipe II en 1585 a Zaragoza, Barcelona y Valencia*. Publicada per A. Morel-Fatio i A. Rodríguez Villa, Madrid, 1876. Edició Facsímil Llibreria París-València, València, 1994, p. 154.

63. AHMB, CC-XVI-74 ff. 92r-94r.

64. *Ibidem*, ff. 114v-116r.

65. AHCB, CC-XVI-72, f. 43r.

66. AHCB, CC-XVI-74, f. 92r.

mossèn Miquel Bastida i de misser Sarrovira, ambdós síndics de Barcelona i per les absències de Jeroni Magarola, també síndic de Barcelona, i dels síndics de Lleida Nicolau Freixenet i Francesc Algueró⁶⁷. Per la correspondència dels síndics de Barcelona amb la Vintiquatrena de Corts de la ciutat, es pot saber que la malaltia era de febres i terçanes, que són atribuïdes pel que fa a Miquel Sellers i Miquel Sarrovira a estar «mals aposentats units dins de una instància molt ocupada, xicha y molt calurosa, combatuda del sol de totes parts» i són «forçats de cercar y mudar nous aposentats»⁶⁸. Galceran Desvalls, síndic de Barcelona, moria els darrers dies de juliol «se enmalaltí de unes febres agudes» i res no s'hi va poder fer, tot i haver estat visitat per dos metges del rei, i va ser reemplaçat per Jeroni Magarola⁶⁹. Les malalties van fer proliferar les subrogacions. Miquel Bastida, promovedor del braç reial, va haver de ser substituït com a promovedor pel síndic de Tortosa mossèn Joan Montornès, i aquest al seu torn per Francesc Saragossa, síndic de Barcelona⁷⁰. El 8 d'octubre també el rei es posava malalt de terçanes⁷¹.

Les malalties no van aturar pas la Cort. El braç reial es va limitar a substituir la presidència. Amb tot, però, la Vintiquatrena de Corts de Barcelona estava inquieta⁷². Cal tenir present que Barcelona va ser absent de les deliberacions entre l'11 i el 17 de setembre inclosos. Aleshores van presidir Girona (sessió de l'onze de setembre, perquè no hi havia —diu el manuscrit— ningú de Barcelona ni de Lleida) i Lleida (sessions del 12 al 17 de setembre per absència —diu el manuscrit— dels síndics de Barcelona). Els motius de les absències d'uns i altres podien ser diversos: malaltia, llicència del braç per motius personals i absència per necessitat de consulta amb els consistoris propis⁷³. La Vintiquatrena de Corts de Barcelona no veia amb bons ulls l'absència dels seus síndics i especialment que mossèn Miquel Bastida i el seu fill decidissin anar-se a refer a Concabella⁷⁴. Per altre cantó el doctor de medicina, Jeroni Magarola, que el 12 d'agost havia ocupat el lloc del difunt Galceran Desvalls, el setembre també queia malalt i «molt espantat de les febres que tenie ... ab tota la diligència y prestesa del món, persuadint-se que si promptament no se'n anave d'esta vila moririe en ella, procurà promptament de

67. Podeu trobar totes aquestes referències d'absències per malaltia a AHCB, CC-XVI-74, fols. 89r, 127v, 154r, 160r, 190r i a AHCB, CC-XVI-72, carta del 4-IX-85, ff. 56r-v-57r.

68. AHCB, CC-XVI-72, ff. 56r i 60r.

69. AHCB, XVI-CC-74, f.128r i CC-XVI-72, f. 40r.

70. AHCB, CC-XVI-74, f.244rv.

71. AHCB, CC-XVI-74, f. 245v. A Montsó, l'any 1585 van morir diverses persones del sèquit reial, F. Bouza, (ed), *Cartas de Felipe II a sus hijas*, Madrid, 1998, p. 131.

72. M. González, «Barcelona i la vint-i-quatrena de Corts a les Corts de Montsó de 1585», *Tercer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, Universitat de Barcelona, 1993, vol. I pp. 299-307.

73. Jaume Jeroni Ponces, síndic de Tàrraga, demana llicència per a refer la salut «de la malaltia ha tinguda»; és el cas també de Jeroni Jorba de Cervera i de Joan Montornès de Tortosa. Gaspar Montserrat i Batista Bordoll síndics de Balaguer en demanen per afers de llur ciutat. Martí Pallarès de Talarn, Miquel Argullol de Prats del Rei i Francesc Oliveres de Figueres en demanen perquè tenen noves de malalts greus a la família. I Joan Cabessa de Salses en demana per fer-se amb el poder que necessita per poder jurar el príncep Felip. El jurament del Príncep va obligar a diversos síndics a marxar per consultar els seus comuns i obtenir els poders necessaris per fer-lo. AHMB, CC-XVI-74, f. 146r, 150r, 160r, 188v, 199v, 200v, 203r.238v.

74. AHMB, CC-XVI-72, f. 56r.

anar-se'n com de fet se'n anà ab sos criats, y lo hu d'ells malalt, a Leyda, ahont digué procurarie de star fins hagués cobrada salut». Mentre passava això, misser Sarrovira havia recaigut i mossèn Bastida estava «flach» i feia alguns dies no es podia «aplicar ni entendre en negocis alguns». Tota aquesta situació explica que a inicis d'aquell mes de setembre Miquel Sarrovira escrivís a la Vintiquatrena de Barcelona amb un to de lament. Es queixava de «lo stat ... en què stam tots malalts y quasi sens govern, arruïnats y destruits», amb despeses de medecines, vestuari i canvis de casa «que assí viviem ab molta misèria» i ara «gastam y menjam de nostres cases ... que lo que de la ciutat tenim rebut, com molt bé poden considerar vostres mercès, no abasten»⁷⁵. Miquel Sarrovira, un dels síndics que treballà més en aquestes Corts, rebia l'encàrrec d'elaborar una mena de guia pràctica o «Ceremonial» parlamentari, que es considera un precedent de la *Pràctica* de Peguera, també actiu en les Corts del 1585. Ara bé, mentre Peguera com a membre del Reial Consell Criminal, treballava al servei del rei, Sarrovira ho feia al servei del braç reial i també al servei concret de Barcelona⁷⁶.

Els oficials reials, els síndics i les funcions a Corts

Durant les Corts del 1585 van actuar com a tractadors del rei especialment els comtes de Miranda i de Chinchón, però també el vice-canceller misser Frigola, el canceller de Catalunya misser Manegat, el protonotari don Miquel Climent, el lloctinent de protonotari mossèn Pere Franquesa, el secretari mossèn Jeroni Gassol, els regents Sapena, Campí, Terça i Quintana, els doctors del reial Consell Criminal misser Martí Joan Franquesa i misser don Lluís de Peguera i el doctor del reial Consell Civil misser Francesc Puig⁷⁷.

Les diverses activitats de la Cort obligaven a fer elecció i nomenament de persones entre els síndics de cada braç per tal d'endegar les diverses comissions de treball, la d'habilitació, la destinada a concordar i a combinar les Constitucions i els Capítols de Cort, l'encarregada d'obrir el Balanç del General i la destinada a elaborar el Redreç de la Generalitat.

Cada braç havia de tenir els seus advocats per aconsellar i en el cas del braç reial aquests van ser elegits d'entre els seus síndics. Els advocats del braç reial tenien l'ordre de no actuar al servei de cap universitat en contra d'una altra i juraven aconsellar bé i mantenir en secret els afers en els quals intervinguessin. En canvi no van ser síndics ni el notari o escrivà ni el porter del braç. Miquel Joan Sellers, notari públic de Barcelona i escrivà major del Consell de Cent, el 3 de juliol era elegit notari del braç

75. Vegeu tot això en la carta de Miquel Sarrovira a la Vintiquatrena de Barcelona del 12 de setembre del 1585 a AHMB, CC-XVI-72, fols. 60r-66v.

76. Pel que fa a l'obra de Miquel Sarrovira publicada per primera vegada el 1599 i sobretot la de Lluís de Peguera editada per primera vegada el 1632 vegeu Tomàs de Montagut, *Estudi introductor* en Lluís de Peguera, *Pràctica, forma y estil de celebrar Corts Generals en Catalunya y matèries incidents en aquellas*, Barcelona, 1701. Edició facsímil del Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, Madrid, 1998. pp. XI-LVII.

77. AHCB, CC-XVI-74, ff. 186r i v i 193v.

reial «nemine discrepante» i com a tal feia el jurament de complir amb les seves funcions⁷⁸ davant dels síndics presents presidits pel primer síndic de Barcelona, mossèn Jaume Vila conseller en cap de la ciutat i president nat del braç reial⁷⁹. Després de fet el jurament de Miquel Joan Sellers, cada un dels síndics presents, si bé encara no habilitats, van jurar en mà del notari, i acabat aquest jurament, l'estament nomenà porter del braç a Jaume Rondó fuster de Barcelona el qual al seu torn també feia un jurament⁸⁰. El tercer elegit va ser [Joan] Bellver, prevere de Tarragona i beneficiat de Barcelona nomenat per tal de celebrar la missa diària del braç⁸¹ i, encara, el mateix dia, el segon síndic de Barcelona, Miquel Bastida, era elegit i jurava com a promovedor del braç reial⁸². El 4 de juliol va tenir lloc l'elecció dels advocats de l'estament i, per escrutini, eren nomenats el quart síndic de Barcelona misser Miquel Sarrovira, el primer síndic de Lleida misser Nicolau Freixenet i el síndic de Cervera misser Jeroni Jorba, els quals juraven donar bo, sa i verdader consell i la confidencialitat de llur treball⁸³. La tongada de nomenaments que va seguir a l'elecció dels advocats ja està lligada a l'habilitació.

El 9 de juliol eren elegits els habilitadors, malgrat els dissentiments que penjaven pels desacords de la graduació, dels supernumeraris i del mal apositament. El nomenament dels habilitadors va precedida de tres suplicacions dels braços al rei i de les respectives decretacions del monarca. Aquestes suplicacions demanen el nomenament d'habilitadors reials⁸⁴, la provisió reial als braços per tal de poder habilitar i la comissió del jurament dels habilitadors. Mossèn Rafael Vivet ciutadà i síndic de Girona, mossèn Antic Sala notari i síndic de Manresa i mossèn Jaume Jeroni Ponces notari i síndic de Tàrraga van sortir designats habilitadors del braç reial⁸⁵. No tot va anar, però, sobre rodes, perquè el rei decretava que el jurament dels habilitadors es fes en mans del regent del Consell d'Aragó Miquel Terça en lloc de fer-ho en favor del regent de la Cancelleria de Catalunya Miquel Cordelles. Calgué buscar exemplars que demostrassin que aquest jurament sempre havia estat fet en mans del regent de la Cancelleria de Catalunya i no del Consell d'Aragó. Finalment el monarca hagué de revocar Miquel Terça i fer la

78. AHMB, CC-XVI-74, ff. 8v-9r.

79. Els Sellers eren una nissaga coneguda de notaris públics de Barcelona vinculats a l'escribania del Consell de Cent de Barcelona. El mateix Miquel Joan Sellers ja havia exercit de notari del braç reial en les Corts del 1563-1564. AHCB, CC-XVI-71, f. 30v-31r.

80. AHCB, CC-XVI-74, f. 9v.

81. *Ibidem*, f. 39v. No hi consta el nom de Joan. Segurament, però, és el comensal Joan Bellver documentat per Josep M. Recasens i Comes, *El municipi i el govern municipal de la ciutat de Tarragona. Segles XVI i XVII*. Tarragona, 1998. p. 114.

82. AHCB, CC-XVI-74, f. 39v.

83. *Ibidem*, f. 44r i v. La minuta del braç reial permet observar els resultats de l'escrutini. Aquesta es troba en l'AHCB amb la signatura CC-XVI-73 i està prevista la seva publicació.

84. Els habilitadors reials van ser: Jeroni Manegat de la Cancelleria Reial, Miquel Terça i Miquel Joan Quintana regents del Consell d'Aragó, Miquel Cordelles regent de la Cancelleria de Catalunya, Jeroni Gassol conseller i secretari reial ordinari, Martí Joan Franquesa advocat del fisc reial i del Consell Criminal, Francesc Puig advocat del patrimoni reial i del Consell Civil, Lluís de Peguera del Consell Criminal de Catalunya i Miquel Gort conseller i secretari reial extraordinari. AHMB-CC, XVI-74, ff. 70v.

85. AHCB, CC-XVI-74, f. 57r i v.

comissió a Miquel Cordelles⁸⁶. Un cop enllestits els habilitadors, com solia passar sempre, en el llarg de la Cort va haver de tenir lloc més d'una habilitació⁸⁷.

El 29 d'agost el promovedor eclesiàstic demanava al reial l'alçament de tots els dissentiments perquè la Cort pogués avançar «y per a què se puga obrir lo Balans ha tramès lo General». Cervera, Tuïr, Barcelona i Vilafranca del Penedès alçaven eventualment llurs dissentiments perquè es pogués obrir el Balanç i pel braç reial van ser elegits per obrir-lo mossèn Lluís Terrena burgés i síndic de Perpinyà, Joan Ponsic, mercader i síndic de Vic, i mossèn Joan Navarro, notari i síndic de Camprodon⁸⁸. El Balanç es presentava espinós i va aixecar molta polsaguera perquè amb ell els diputats havien enviat també un memorial dels deutors del General, tant principals com partícips i fermances, tots ells sotmesos aleshores a la inspecció triennial ordinària de la Diputació. Els diputats insistien en els «abusos y excessos en què havem trobat la administració del General». Aquesta inspecció ordinària afectava fonamentalment al braç militar. El 30 d'agost misser Nicolau Freixenet de Lleida dissentia a tots els actes fins que no fos aclarit en mans de quines persones havia d'estar el Balanç. Sense dir-ho explícitament, és evident que s'oposava a que el Balanç pogués estar en mans dels deutors. El 9 de setembre es llegia la relació del Balanç i, a partir d'aleshores, es va obrir una tensa roda de foc entorn dels deutors⁸⁹ que explico més endavant.

Fins el 12 de setembre no van ser elegits els síndics encarregats d'elaborar els memorials dels greuges. Això era així després d'haver-se decidit, a diferència de les Corts del 1563-1564, tornar a fer dues comissions separades, una destinada a l'elaboració dels memorials de greuges i una altra destinada a elaborar les Constitucions i Capítols de Cort. La primera de nou síndics, tres per estaments i la segona de divuit síndics, sis per estaments. Per la Comissió de Greuges foren elegits i nomenats com a membres del braç reial mossèn Andreu Vilaplana síndic de Girona, mossèn Baptista Bordoll, síndic de Balaguer, i mossèn Galderic Rebollet, síndic de Vilafranca del Conflent⁹⁰. El

86. AHCB, CC-XVI-74, ff. 69r-71v, 75v-76v i 90r-90v.

87. La primera habilitació del braç reial es feia el dimarts 27 d'agost (AHCB, CC-XVI-74, ff. 150r-153v), El dimecres 2 d'octubre es feia la segona habilitació (f.229r i v). El dijous 17 d'octubre es reclamava una nova habilitació a «causa dels molts que resten enchara per a habilitar» (f. 265 r), el dissabte 9 de novembre hi havia una habilitació complementària (ff. 350r i v), el 13 de novembre es feia la tercera habilitació (ff. 370v-372r) i el divendres 29 de novembre es feia la darrera habilitació (ff. 454r -455r).

88. AHCB, CC-XVI-74, ff.159r i v i 160r.

89. Pel que fa a aquestes referències inicials sobre el Balanç del General vegeu AHCB, CC-XVI-74, ff. 160r, 161v, 162v-163r i 183r-185v. El dia de la lectura del Balanç, l'estament reial estava presidit per Miquel Sarrovira per malaltia de Miquel Bastida. Cal tenir present que Tortosa havia impugnat el nomenament de Bastida com a promovedor reial acusant-lo de deutor del General, ara bé això tenia lloc en plena trifulga per l'afer del supernumerari tortosí i per la qüestió del lloc del síndic segon de Barcelona, que era Bastida. El fet que Bastida no estigués a Montsó el dia de la lectura del Balanç no indica, però, necessàriament, que això fos degut a la seva condició de deutor i en canvi sí que ho és de la seva condició de malalt.

90. AHCB, CC-XVI-74, f. 195v. Oriol Oleart pel que fa al debat que existeix entre els historiadors del dret sobre les relacions causals entre donatiu i legislació o entre donatiu i provisió dels greuges, a més d'indicar les discrepàncies doctrinals entre els juristes medievals i moderns en la justificació del donatiu, considera que l'ordre no és significatiu perquè les diverses comissions de la Cort

mateix dia, per a la comissió amb «poder y facultat de ordenar, traçar y minutar les Constitucions i Capítols de Cort se havien de presentar ha sa magestat» eren elegits pel braç reial, misser Miquel Sarrovira síndic de Barcelona, misser Miquel Algueró síndic de Lleida, mossèn Joan Montornès síndic de Tortosa, mossèn Jeroni Baldó síndic de Perpinyà, misser Gaspar Montserrat síndic de Balaguer i misser Guerau Mascaró síndic de Vilafranca del Penedès. Aquestes sis persones quedaven obligades a «refferir, ans de totes coses, al present stament lo que hauran trassat, apuntat y ordenat»⁹¹. Del seu treball, basat en la massa de memorials provinents dels tres braços i, en el cas del braç reial, provinents dels diversos memorials de les universitats convocades, havien de sortir els anomenats Apuntaments de la Divuitena de Corts, que, després de ser debatuts en cada braç, es convertien en el llistat de Constitucions presentades al rei. Només després, i segons la decretació reial aplicada a cada capítol legislatiu, aquest esdevindria Constitució o Capítol de Cort o quedaria en suspens.

Fins el 17 de setembre no va ser feta l'elecció de les persones de la comissió «per fer y entendre en lo Redrès de dit General». Va ser una comissió de nou persones, tres per braç, obligades també a informar llur estament abans de fer qualsevol pas. El braç reial feia nominació i elecció de mossèn Rafael Vivet, síndic de Girona, de mossèn Andreu Vilaplana, també síndic de Girona, i de mossèn Lluís Terrena, síndic de Perpinyà⁹².

Totes aquestes comissions no eren pas inamobibles, les absències o els dissentiments podien obligar a modificar la seva composició⁹³. El dissentiment del síndic de Camprodon Joan Navarro contra la presència de dos síndics d'una mateixa ciutat, la de Girona, en la comissió del Redreç, va obligar al braç reial a rectificar. Joan Navarro deia que no s'acostumava a elegir dos síndics d'una mateixa universitat per a un mateix afer i considerava nul·la aquella elecció feta amb pocs assistents. El dissentiment de Camprodon va obligar el 5 d'octubre al braç reial, no sense conflicte entre les dues universitats, a substituir mossèn Andreu Vilaplana per misser Francesc Saragossa, síndic de Barcelona⁹⁴.

General treballaven simultàniament. La col·locació del donatiu al final, doncs, era segons Oriol Oleart una ficció legal per tal de desbloquejar qualsevol conflicte d'ordre jeràrquic entre el rei i els regnes. O. Oleart, *Els greuges de Cort a la Catalunya del segle XVI*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona, 1991-1992. Vol. I capítol 5. Amb tot, pel que fa al procés familiar del braç reial de les Corts del 1585 no es comença a parlar del donatiu fins el dilluns 2 de desembre, és a dir 4 dies abans de la clausura, AHCB, CC-XVI-74, f. 486r i v.

91. AHCB, CC-XVI-74, f. 197r i v.

92. AHCB, CC-XVI-74, f. 207r i v.

93. Quan el 27 d'agost es feia la primera habilitació Jaume Jeroni Ponces estava malalt i era substituït per Joan Onofre Ortodó síndic de Puigcerdà (AHCB, CC-XVI-74, f. 151v), en canvi, tot i l'absència per malaltia del notari del braç reial Miquel Joan Sellers, l'habilitació passava endavant sense substitució (ff. 151v-152r). El 17 de setembre l'absència del ciutadà Baptista Bordoll i el jurista Gaspar Montserrat, síndics de Balaguer, va obligar al braç a nomenar subrogats. Mossèn Antic Sala, síndic de Manresa, substituïa misser Montserrat en la comissió de les Constitucions i mossèn Joan Ponsic, síndic de Vic, substituïa Baptista Bordoll en la comissió dels greuges (f. 207r).

94. Efectivament el 17 de setembre havia estat un d'aquells dies de pocs síndics, a causa de les terçanes. Pel que fa a aquest contenciós entre Camprodon i Girona, vegeu AHCB, CC-XVI-74, ff. 207v, 237r i v bis i 238r.

L'afer dels deutors del General i la necessitat de trobar una acció adequada per exigir el pagament dels deutes, obligà a crear una comissió separada de la del Redreç del General. Aquesta mesura afectava especialment el braç militar, lloc on es trobaven la majoria dels deutors. Després de llargs contenciosos el braç militar, tot i aturat pels dissenyiments, donava el vist i plau a la creació d'una Comissió de l'Exacció separada del Redreç i integrada només per membres del braç eclesiàstic i del braç reial, que busqués la manera d'actuar sobre els deutors del General. El dilluns 7 d'octubre el braç reial elegia per aquesta comissió mossèn Andreu Vilaplana, síndic de Girona, Joan Ponsic, mercader síndic de Vic i Joan Navarro, notari i síndic de Camprodon⁹⁵.

A part d'aquestes comissions ordinàries o extraordinàries, com la de la Comissió d'Exacció dels deutors, i, lògicament, a més de les deliberacions pròpies del seus respectius braços, els síndics tenien una participació continuada en les ambaixades de braç a braç quan no es considerava suficient l'enllaç del promovedor, o en les ambaixades als advocats dels braços o a les comissions interestamentals de treball, o en les ambaixades al rei o als tractadors del rei. Això en definitiva permet observar la participació de tot-hom, si bé les comissions importants també permeten observar l'hegemonia d'uns comuns sobre els altres, pel fet de tenir una jerarquia major o pel fet de disposar de més d'un síndic. El 1585 les malalties potser van contribuir a obrir més possibilitats entre els menors. Però no pas sempre. Barcelona és la millor representada en les diverses activitats de les Corts. Són síndics de Barcelona el promovedor del braç, un dels advocats del braç (el conegut Miquel Sarrovira), el mateix Miquel Sarrovira és membre de la comissió de les Constitucions i, com ja he dit, la protesta de Camprodon integra un síndic de Barcelona a la comissió del Redreç. Lleida té un síndic entre els advocats del braç i un síndic a la comissió de les Constitucions. Girona té un síndic que és habilitador i forma part de la comissió del Redreç i l'altra està en la comissió dels Greuges i en la de l'Exacció. Perpinyà té un síndic a la comissió del Balanç i a la comissió del Redreç i l'altra a la comissió de les Constitucions. Tortosa només té un síndic a la comissió de les Constitucions. El síndic mercader de Vic està en la comissió del Balanç i en la comissió de l'Exacció i en la comissió dels Greuges substitueix un dels síndics de Balaguer que és absent. Balaguer té un síndic a la comissió de les Constitucions i un altre a la comissió dels Greuges, si bé un i altre han de ser substituïts per absència, un és el que és substituït pel síndic de Vic i l'altre, el de la comissió de les Constitucions, ho és pel síndic de Manresa. Cervera té un dels advocats del braç. Manresa té el seu síndic notari fent d'habilitador. Vilafranca del Penedès té el seu síndic jurista dins la comissió de les Constitucions. El síndic notari de Tàrraga actua d'habilitador, si bé va haver de ser substituït per absència pel síndic de Puigcerdà. El síndic notari de Camprodon està en la comissió del Balanç i després en la comissió de l'Exacció i el síndic de Vilafranca del Conflent està en la comissió dels Greuges. Tot i la graduació i el nombre de representants per comú, és evident que la qualitat professional dels síndics era decisiva a l'hora d'elegir i nomenar, perquè els mercaders sabien comptar, els advocats eren experts en lleis i els notaris ho eren en escriptures.

95. AHCB, CC-XVI-74, ff. 235v-236r i 239r.

Les contrapartides d'anar a Corts

Les incomoditats d'anar a Corts podien tenir les seves recompenses, entre aquestes, si més no, la seguretat dels síndics i oficials, només pel fet de ser-hi, de tenir preferència en les insaculacions o en la provisió d'oficis de la Diputació. En la deliberació del braç reial del 13 de setembre s'explicita que «vagant algun offici o insaculatió durant les presents Corts, tinguen a bé los dits deputats de insacular y provehir de dits officis y inseculacions los qui residexen en la present Cort, tant en lo stament ecclesiàstich, com lo militar y real»⁹⁶. I pocs dies després, Joan Onofre Ortodó, síndic de Puigcerdà, ho evidenciava de nou tot posant dissentiment perquè es fes explícit als diputats que no podien insacular ni proveir cap ofici durant les Corts⁹⁷. Un aspecte, doncs, important de la Cort General rau en les súpriques de síndics i altres persones actives de la Cort demanant la insaculació o un ofici del General. El síndic de Lleida, Nicolau Freixanet, demana ser insaculat primer en el lloc vacant d'oïdor de comptes per la ciutat de Lleida i després cedeix la vacant d'oïdor i reclama la vacant de diputat; el síndic de Salses, Francesc Andreu, demana l'ofici vacant de collidor de la taula del General de Salses i el síndic de Camprodon, Joan Navarro, sol·licita la vacant d'assessor de la diputació local de Camprodon. La por de perdre l'ocasió fa que algun síndic es precipiti i doni per mort un insaculat encara viu. El cert és que els síndics estan a tot-hora pendents de les vacants i els morts són immediatament substituïts, així és el cas del lloc d'oïdor de comptes de Manresa, en el qual és insaculat el síndic de Manresa Antic Sala⁹⁸. La Diputació no discuteix pas a la Cort aquesta facultat, és més, en lletra de 27 d'octubre, en una situació de proveïment paral·lel, el consistori, quan s'assabenta de la provisió de la Cort, anul·la la seva «per la obligació que tenim de obeir los manaments de la Cort, nostre principal y superior»⁹⁹. En el curs de les sessions la Cort, doncs, fa les provisions, ara bé, un cop fetes, mana a tots els afavorits que, abans de prendre possessió de la vacant, prestin el jurament de rigor en mà i poder dels diputats residents a Barcelona. Només un cas, i prou significatiu, va enfrontar la Diputació amb la decretació de la Cort, de significació perquè es tracta de la insaculació del lloc de diputat eclesiàstic sol·licitat per Jeroni Terça ardiaca i canonge de Tortosa. També en aquest cas va jugar la picardia. Terça havia sol·licitat el lloc abans de la mort del titular l'ardiaca Cerveró. Aquest moria pocs dies després i quan la decretació de la Cort arribava a Barcelona, la Diputació ja havia insaculat el canonge Jaume Miró. En aquesta ocasió, la Diputació, presidida per Pere Oliver de Boteller, no volgué pas fer marxa enrera. Allò que interessa remarcar aquí no és el formalisme legal, sinó el fet que la insaculació com a diputat d'un Terça, parent del jutge Miquel Terça home proper a Pere Franquesa, no podia, lògicament, fer goig a la Diputació. La Cort, però, immersa en

95. AHCB, CC-XVI-74, ff. 235v-236r i 239r.

96. AHCB, CC-XVI-74, f. 199v.

97. *Ibidem*, f. 210rv.

98. Aquest seguit de referències són a AHCB, CC-XVI-74, ff. 113r, 119rv, 255r, 309v-310r, 456rv, 499r.

99. AHCB, CC-XVI-74, f. 458v.

moltes altres qüestions, va deixar la resolució del contenciós als doctors de l'Audiència, Josep Mur i Gaspar Rovira¹⁰⁰.

Els debats del segle XVII sobre el paper de la Diputació en temps de Corts i sobre la naturalesa de la Diputació, que no comencen pas amb les Corts del 1626-1632¹⁰¹ i que, com demostra l'*Epítome* de Francesc Grases i Gralla, encara duren en plena Guerra de Successió, no semblen encara haver pres embranzida el 1585. Amb tot, l'afer Terça-Miró o les vacil·lacions entorn de la potestat reial sobre els Capítols del Redreç, que explico més endavant, és l'indici d'un vell afer destinat a esdevenir molt conflictiu quan hi hagi una major base política.

Els dissentiments

Manca encara un estudi complet sobre el contingut i el sentit de la pràctica del dissentiment¹⁰². La visió del dissentiment només com l'exercici rigurós d'un veto és una visió esquemàtica. El dissentiment era la fórmula de fer avinent una discrepància. El que m'interessa remarcar aquí és el seu caràcter versàtil i flexible. Es podia dissentir per coses molt diverses, amb intencionalitats o pretensions també molt diverses i per espais de temps llargs o molt curts. Pel que fa al debat parlamentari sense el dissentiment la deliberació, com qui diu, no hauria estat possible. El dissentiment, doncs, formava part del procés deliberatiu. De tota manera, el debat parlamentari es movia també en termes de proposició i la discussió no sempre circulava per via de deliberació sinó que també podia circular per via de pensament o de parer. La via de pensament permetia la circulació de parers i propostes de tota mena encara no aprovades i servia per avançar feina. Hi ha, doncs, tot un vocabulari lligat al procés deliberatiu dels braços i evidentment el dissentiment ocupa el paper central.

Tot l'afer de la jerarquia o graduació dels síndics es va debatre a través del dissentiment i també tot el bloc de contenciosos que va provocar l'afer dels síndics supernumeraris i les habilitacions subsegüents es va fer també a través d'aquest mecanisme. Qualsevol dissentiment solia contenir el seu motiu, l'abast temporal que se li volia donar, el caràcter total o parcial que se li pretenia conferir (a tot acte de gràcia, a tots

100. AHCB, CC-XVI-74, f. 532rv. Cal tenir present que els Franquesa i els Terça formaven part del nucli dur dels interessos de la monarquia a Catalunya. Sobre aquesta qüestió vegeu, M. Perez Latre, «Les Torbacions de Catalunya (1585-1593). De les Corts a la suspensió del nou Redreç de la Diputació del General» *Afers*, núms. 23-24 (1996) pp. 59-96 i J. M. Torras i Ribé, *Poder i relacions clientelars a la Catalunya dels Àustries. Pere Franquesa (1547-1614)*, Vic, 1998. D'altra banda, els Oliver de Boteller van destacar en l'esforç de reforçar la Diputació del General. Francesc Oliver de Boteller, abat de Poblet i president de la Diputació del General en el trienni 1587-1590, va instituir els sermons de Sant Jordi segons explica Montserrat Parareda, el 1629, en el seu *Sermó ... del gloriós ... S. Jordi ... MDCXXIX*. Barcelona, 1630.

101. J. Ribalta i Haro, «De natura Deputationis Generalis Cathaloniae. Una aproximació a través de la literatura polemica del seiscientos: la alegaciones jurídicas sobre el pleito de las insaculaciones de la Diputación del General de Cataluña (1632)», *Historia. Instituciones. Documentos*. núm. 20 (Universitat de Sevilla, 1993), pp. 403-471.

102. Amb tot, Víctor Ferro és de consulta obligada, *El dret públic...*, sobretot pp. 218-220.

actes amb salvetats o a tots actes), el requeriment al notari del braç perquè el fes constar en el procés familiar i l'aval de dos testimonis. Un cas entre molt d'altres pot ser el de Francesc Oliveres, síndic de Figueres. El 19 d'agost Oliveres posava el seu dissentiment a tots els actes de la Cort «exceptat emperò en lo progrés de la habilitació dels braços y dependents de aquella» i a excepció, també, de les súpriques de mossen Pau Ciurana als habilitadors, i disposava que el seu dissentiment fos durador fins que no fos millorat l'allotjament dels qui estaven «mal aposentats», finalment requeria la notificació notarial del seu dissentiment, i actuaven de testimonis Joan Genís, porter, i Gabriel Mir, escrivà¹⁰³. De la mateixa manera que se'n posaven de temporals i amb excepcions, se n'alçaven d'altres per temps limitat per facilitar les deliberacions, com seria el cas de Joan Vallbona, síndic de Cervera, que el set d'octubre alçava el seu dissentiment per sis dies, passats els quals reclamava que aquell es mantingués en «sa primera força y valor»¹⁰⁴, o se n'alçaven per facilitar provisions eventuais, com és el cas dels síndics de Barcelona, Vilafranca del Conflent, Lleida, Pals, Balaguer i El Voló, que el 23 d'agost alçaven llurs dissentiments posats a tots els actes de gràcia, per tal que pogués ser llegida i decretada la petició de Maties Sabata, doctor en medicina, d'un lloc vacant d'oïdor de comptes de la Diputació per la ciutat de Lleida¹⁰⁵.

Hi havia, doncs, molts tipus de dissentiments, tant pel contingut com per la forma i l'abast, tant pel seu caràcter particular com pel seu caràcter col·lectiu o, en darrer terme, de tot el braç. El dissentiment de Cristòfor Gil de Villoro de Tortosa contra la intromissió del braç reial en matèria de supernumeraris, tot indicant que «açò solament toque als habilitadors», és un dissentiment particular de Tortosa. En canvi, el dissentiment del 20 de novembre contra la Constitució que unificava els pesos i mesures de Catalunya, segons el patró de Barcelona, va ser un dissentiment col·lectiu posat per Perpinyà i subscrit per Lleida, Cotlliure, Tuïr, Salses i Vilafranca del Conflent¹⁰⁶. Un dissentiment de quasi tot el braç, que durà poques hores, i que serveix per situar la jerarquia conflictiva de les funcions dins la Cort, és el dissentiment del 21 d'agost contra Pere Franquesa i els habilitadors. Els habilitadors, en plena reunió de treball, havien desatès al promovedor reial Miquel Bastida. Pere Franquesa va al·legar que no es podia interrompre la feina, però els habilitadors del braç reial van anar més enllà i van fer saltar espurnes en invocar raons de superioritat, «essent ells com són superiors a la Cort —diuen— no havien dat rahó per ço als inferiors»¹⁰⁷. El que hi ha de cert en tot això és que l'habilitació era una instància dels tres braços, amb tres habilitadors per braç, més els nou habilitadors del rei i una afirmació d'aquesta mena deixava en inferioritat les deliberacions del braç reial, cosa que aquest, evidentment, no podia permetre.

Hi ha molts dissentiments eventuais, que no es poden interpretar, però, en termes de via de pressió, sinó que cal explicar-los com un recurs parlamentari dels síndics per evitar que qualsevol decisió els passi per alt, en aquest sentit, el dissentiment seria una garantia per no perdre peu en les deliberacions. Molts d'aquests dissentiments, que es

103. AHMB, CC-XVI-74, f. 136v.

104. AHCB, CC-XVI-74, f. 241r.

105. AHMB, CC-XVI-74, f. 147r i v.

106. AHCB, CC-XVI-74, ff. 50r, 400v.

107. AHCB, CC-XVI-74, fols. 139v-140v.

limiten una i altra vegada a dissentir «a tots y qualsevols actes de gràcia fahedors en lo present stament protestant de nul·litat d'actes»¹⁰⁸, poden ser interpretats com una via de control del procés deliberatiu. Aquesta mena de dissentiments explicaria que Martí Pallarès, síndic de Talarn, de tornada de la seva vila, després d'una absència amb permís, i tot just incorporat a les sessions, ja posés dissentiment a tots els actes de gràcia i a llur expedició. També explicaria els dissentiments dels síndics que no podien ser en les deliberacions per estar en les comissions de treball, com seria el cas d' Antic Sala, síndic de Manresa, o d' Andreu Vilaplana, síndic de Girona, que no consenten o posen dissentiments a tots actes o a actes de gràcia perquè, per raons justificades, eren fora del braç mentre es deliberava¹⁰⁹.

El dissentiment, amb tot, sol al·legar una protesta específica. La crida dels jurats de Montsó que, en previsió de la sanitat i l'ordre públic, pretengué desaforar totes les persones que no fossin de la vila, provocà el dissentiment del braç militar, que va considerar aquesta crida un greuge contra «els naturals y poblats en lo present Principat de Cathalunya per ésser la present vila dins dit Principat»¹¹⁰.

No sempre els dissentiments eren acceptats. El 3 de desembre el president del braç reial no acceptava un dissentiment del síndic de Girona contra Pau Riu, deutor del General, perquè ja havia estat aprovada la concòrdia dels deutors, que afectava també a Pau Riu, i aquell dissentiment era posat, per tant, contra cosa «votada y fermada per la maior part» i, ni era útil a Girona, ni el síndic gironí procedia per ordre de la seva universitat¹¹¹.

El dissentiment era també una manera de protestar o de frenar alguna decisió. Les incomoditats en els allotjaments o la necessitat de torxes i cera per treballar de nit van provocar més d'un dissentiment. La distribució justa i equitativa i sense abusos de les torxes provocà el dissentiment del síndic de Santpedor i del de Camprodon¹¹². En canvi les raons del dissentiment de Tàrraga i Girona contra l'habilitació com a català¹¹³ de Vicenç Castelló, doctor en medicina, originari de Malta i habitant de Barcelona, eren les de frenar, per raons corporatives, una decisió que, segons ells, perjudicava l'exercici de la professió entre els catalans d'origen¹¹⁴.

Tal vegada els dissentiments més freqüents estan relacionats amb les pretensions d'oficis i d'insaculació. Això explicaria que siguin freqüents els dissentiments a actes de gràcia. Ara bé, una cosa eren les aspiracions personals de promoció i tota una altra les

108. AHCB, CC-XVI-74, ff. 114r, 141r-v, 144v, 175v-176r, 219r, 244v i 504r.

109. *Ibidem*, ff. 124r, 350v, 427v-428r, 500v. Sobre aquesta qüestió, Eva Serra i Puig, «Perpinyà a les Corts Catalanes del 1599», *Actes du Colloque du huitième centenaire de la Charte de Perpignan. La ciudad i els poders. La ville et les pouvoirs*. ICRESS. Université de Perpignan. 23-24-25-Octobre, 1997. Perpinyà, 2000 p. 335.

110. AHCB, CC-XVI-74, f. 92r i v.

111. AHCB, CC-XVI-74, f. 500r i v.

112. AHCB, CC-XVI-74, ff. 124r i v i 200r.

113. Les Corts del 1585 naturalitzaren forces persones. Sobre la competència de les Corts catalanes en l'habilitació de naturals, vegeu N. Sales, «Naturals i alianígenes: un cop d'ull a algunes naturalitzacions dels segles XV a XVIII. *Studia in honorem prof. M. de Riquer*, Barcelona, 1986, vol. I, pp. 675-705. També E. Ginebra. *L'aplicació del dret civil de Catalunya. La qualitat jurídica de català*. Tesis doctoral, Universitat de Barcelona, 2000.

114. AHCB, CC-XVI-74, ff. 276v, 278r i v, 315r i v.

exigències de drets polítics dels comuns. Hi ha dissentiments relacionats amb les aspiracions polítiques dels comuns. És el cas de Santpedor, entre d'altres, que aspira a tenir lloc de diputat o oïdor reial en les bosses de la Diputació, ja que és, diu, vila reial molt antiga, tot i haver estat separada tres vegades de la corona, i a més és carrer de Barcelona; o és el cas de Vilafranca del Penedès que també hi aspira, tot posant en evidència els afanys del seu estament de burgesos, per tal com viles de no pas major qualitat tenen lloc a les bosses¹¹⁵. El braç reial, en el seu conjunt, no mostra pas un interès especial a l'ampliació representativa. Tampoc els comuns que ho demanen. La mateixa Vilafranca del Penedès no vol una representació massa dilatada i posa dissentiment «tota insaculació nova de staments nous»¹¹⁶

Es també a través dels dissentiments que els síndics dels braços manifesten els seus desacords a l'hora d'aprovar els capítols constitucionals o les seves reserves a l'hora de donar el vist i plau al redreç del General. Per tant, tota mena de coses més o menys importants, passaven pel sedàs del dissentiment. Per exemple, la decisió dels braços militar i eclesiàstic d'augmentar els salaris dels doctors de l'Audiència va provocar el dissentiment de Lleida, Girona, Perpinyà, Vic, El Voló, Salses, Vilanova de Cubelles, Pals, Figueres, Talarn, Cotlliure, Caldes de Montbuí i Cruïlles¹¹⁷. Un dissentiment tan clamorós i quasi general del braç reial contra els salaris de la magistratura judicial revela potser les poques simpaties que despertava l'Audiència. Es cert que el Consell Civil acollia els planys de moltes universitats i també les apel·lacions a la Reial Audiència contra sentències de tribunals baronials no respectades¹¹⁸. Però també és cert que el Consell Criminal, com demostren els greuges d'aquesta mateixa Cort, era una constant amenaça per a comuns i cavallers. Els dissentiments també revelen moltes menes de discrepàncies o d'emulacions entre comuns, com és el cas de Lleida, que pretén rebaixar l'assignació consignada a l'Hospital de Barcelona i, en canvi, repartir part d'aquesta «entre [altres] hospitals i monastirs», o el cas de Perpinyà que reclama per al seu Estudi les mateixes prerrogatives que concorren en la Universitat de Lleida¹¹⁹.

Els dissentiments són doncs el batec dels braços, i els dissentiments més interessants són aquells relatius a les Constitucions i Capítols del Redreç més significatius i que, més enllà de circumstàncies i controvèrsies més o menys puntuals, fan conèixer conflictes molt de fons. A títol d'exemple es pot destacar els dissentiments de Pals contra la Constitució que prohibia pescar amb sardinals; o els dissentiments de Perpinyà, Lleida, Cotlliure, Tuïr, Salses i Vilafranca del Conflent contra la unificació de pesos i mesures

115. AHCB, CC-XVI-74, ff. 241r, 385bis r i v, 408r.

116. AHCB, CC-XVI-74, f. 454r. En una resposta a un dubte de les Corts del 1626-1632 sobre la representació de les viles en les bosses del General, el doctor Guillem Balet feia un repàs del tema. Les 54 persones insaculadores del 1493 no tenien potestat per excloure perpètuament a cap comú, tampoc als comuns aleshores subjectes a barons. Segons Guillem Balet la fiscalitat iguala els drets polítics dels comuns. Les Corts del 1542 van donar lloc d'oïdor a Balaguer i Manresa, les del 1563-64 no van voler declarar el que era de justícia, en canvi les del 1599 van donar lloc de la Diputació al bisbe i capítol de Solsona. Balet defensava els dret d'insaculació de tots els comuns. ACA, Consell d'Aragó, lligall 260.

117. AHCB, CC-XVI-74, ff. 533v-534r.

118. N. Sales, *Els segles de la decadència...*, p. 464. Jordi Olivares, *Viles, pagesos i senyors a la Catalunya dels Àustria*, Lleida, 2000.

119. AHCB, CC-XVI-74, ff. 399v, 400r i v i 506v.

segons el patró de Barcelona, «com sia cosa mera de gràcia» segons deia Perpinyà. Pel que fa a la «Constitució del delmar en garba» els dissentiments demostren que aquest capítol, de regust senyorial, va ser presentat al braç reial diverses vegades i sistemàticament rebutjat per diversos síndics. Pals, Perpinyà, Cotlliure, Salses i Balaguer dissentien de la Constitució del delme tot dient que havia estat debatuda ja dues vegades. Perpinyà hi tornava a dissentir tot recordant al braç que ja s'havia votat «se delmàs y pagàs com se acostuma y s'és acostumat de pagar». Encara Balaguer hi tornava a dissentir «attès que ja dit capítol s'és votat dos o tres voltes per lo present bras y per aquell repellit»¹²⁰.

En aquestes corts les aturades d'activitat es van deure sobretot als dissentiments del braç militar, bona part d'ells lligats a l'afer dels deutors del General. És per aquesta raó que en el braç reial no hi hagué activitat el dilluns 29 de juliol a la tarda, el dimarts 30 i el dimecres 31 de juliol en tot el dia, ni tampoc el dissabte 3 d'agost. Són pocs dies, si tenim en compte que, quan el monarca va començar a pressionar amb presses els braços, aquests immediatament van habilitar els dissabtes i els diumenges per treballar. Durant les Corts ja es va treballar la majoria dels dissabtes i des del 27 d'octubre ja es va treballar tots els diumenges. Les aturades per dissentiment van ser molestes, però potser encara degueren ser més inquietants les absències per malaltia.

Els dissentiments del braç militar van provocar la petició de mediació als tractadors del rei per part dels braços eclesiàstic i reial i l'amenaça del comte de Chinchón de posar-hi fi amb un judici *in curia*¹²¹. Tot i la prevenció que inspirava aquesta solució, el braç reial hi arribà a estar d'acord. El 7 de novembre els síndics ja n'estaven tips, consideraven que estaven «infructuosament gastant los béns de llurs universitats» i volien que el rei proveís algun remei o que els donés «licència per tornar-se'n a ses cases»¹²². El braç militar relativitzava tots els seus contenciosos i es limitava a afirmar que els dissentiments eren particulars i no destorbaven el progrés de la Cort¹²³. Però no va ser només el braç militar el protagonista de dissentiments greus, també Barcelona en va voler fer una arma de pressió.

Barcelona i el iudicium in curia datum

A Catalunya com a Anglaterra la clau de la qüestió parlamentària dels segles moderns és verificar quina és la relació entre el rei i el regne en Corts. Es tracta de situar la tant famosa contraposició que volia distingir entre «king and parliament» i «king in parliament», més decisionista la segona formulació i més pactista la primera. En el centre d'aquestes controvèrsies hi ha la dialèctica entre les atribucions reials i les atribucions parlamentàries.

120. Per tots aquests dissentiments veure AHCB, CC-XVI-74 ff. 400v, 408r, 452v, 457v i 460r.

121. AHCB, CC-XVI-74, f. 173r.

122. AHCB, CC-XVI-74, ff. 181r-182r.

123. AHCB, CC-XVI-74, f. 218r. Segons i com els dissentiments podien ser considerats necessaris o bé perturbadors i així eren considerats pel braç reial bona part dels dissentiments del braç militar. La Vintiquatrena de Barcelona de la Cort General del 1563-64 no s'està de dir: «ab que es represente que dits dissentiments són perturbatius del progrés de la Cort y no convenients al bé públich» AHCB, CC-XVI-72, f. 36r.

La correspondència dels síndics de Barcelona a la Vintiquatrena barcelonina de les Corts del 1585 ens explica, fil per randa, que des de les Corts del 1547, a causa de l'aplicació d'un *iudicium in curia datum*¹²⁴, cap dissentiment particular no compartit pel vot de la majoria no podia impedir la clausura de Corts, ni en el cas que el dissentiment fos esgrimit per la ciutat de Barcelona. El *iudicium in curia*, doncs, podia forçar la situació, ara bé, aquest només podia limitar-se a reforçar la voluntat del vot de la majoria. «Però com les Constitucions se fassen a les més veus —escrivien els síndics de Barcelona a la Vintiquatrena de corts de la ciutat el 25 de novembre del 1585— no.s pot fer totes hores lo que aquí vostres mercès volrien, havent-hi assí molts altres parers a la maior part dels quals se ha de star»¹²⁵.

El capítol 22 de la *Pràctica* de Peguera dóna exemples precisos sobre com podien avançar les Corts en cas de dissentiment de la Cort o d'un braç. En contra dels que opinaven que era suficient el sol judici del rei, Peguera afirma que «lo dit judici de llevar dissentiments pertany al senyor rey ensemps ab la cort»¹²⁶. Els seus exemples remon-ten al 1358 i fa referència explícita a la declaració del príncep Felip «ab consell y assentiment dels tres braços» en relació a un dissentiment de Barcelona de les Corts del 1547. Les paraules de Peguera, doctor del consell criminal, mereixen especial atenció perquè, precisament, la *Pràctica* va sortir de la seva experiència de la Cort de Montsó del 1585 i de la de Barcelona del 1599 i en la Cort de Montsó del 1585 el veiem moure's al costat dels tractadors del rei. Peguera, tot i posar de relleu la importància d'aquella declaració reial, no ens en dóna, però, tot el seu abast. Les cartes que els síndics de Barcelona van escriure el 1585 a llur Vintiquatrena són molt més explícites. D'elles en podem deduir molt més clarament que allò va ser un *iudicium in curia datum* i que el judici i la sentència havien pogut prosperar perquè hi estaven d'acord, no sols la majoria dels braços, sinó també tots els comuns del braç reial menys Barcelona. Que les Corts podien cloure's encara que hi hagués dissentiment ja ha estat posat de relleu

124. Segons explica V. Ferro, la compilació dels Usatges consagrava la inviolabilitat de la sentència del príncep (*iudicium in curia datum*). V. Ferro, *El dret públic català. Les Institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*. Vic, 1987, pp. 7-8.

125. AHCB, CC-XVI-72, f. 134v.

126. Lluís de Peguera, *Pràctica, forma y stil de celebrar Corts Generals en Catalunya y matèries incidents en aquellas*. Gerony Margarit, Barcelona, 1632, pp. 93-102 i especialment p. 100-101. Cal dir que en les Corts del 1563-64 una declaració reial va posar fi a un dissentiment de Perpinyà i Puigcerdà. Les reiterades protestes dels tres braços i la súplica al rei perquè retirés el greuge d'haver fet una declaració a soles va fer que, finalment, el rei cedís i suspengués la declaració. AHCB, CC-XVI-71, ff. 160v-164v, 191v-203v i 207v. D'aquest conflicte se'n fa ressò el cavaller Perot de Vilanova, A. Simon, *Cavallers i ciutadans a la Catalunya del cinc-cents*. Barcelona, 1991, pp. 46-55.

127. Núria Sales, «Diputació, síndics i diputats. Alguns errors evitables» *Pedralbes*, 15 (1995), pp. 95-102. D'altra banda Àngel Casals explica que la Cort de Montsó del 1533 de fet es va cloure amb el dissentiment de Barcelona. Per a Barcelona votar el donatiu depenia de les respostes reials a les peticions dels braços —és a dir, segons interpretació meua, depenia de les decretacions reials a les Constitucions suplicades pels braços— i discutir el donatiu sense el coneixement d'aquestes respostes o decretacions era, segons la Vintiquatrena de Barcelona, «algun tant pervertir l'orde». Els braços reclamaren la clausura de la Cort amb el dissentiment dels síndics de Barcelona perquè no volien cap trencament. D'aquesta manera «si los de la Vint-i-quatrena lleven lo dissentiment la Cort serà closa i, si no, rompuda, lo qual Déu no vulla, perquè seria gran dany per a tota la terra», escrivia Estefania de

per Núria Sales¹²⁷, però les paraules dels síndics de Barcelona del 1585 ens han fet adonar de la importància del judici en cort i tot convida a pensar que havia estat l'actitud de la majoria el que el 1547 havia fet prosperar la resolució judicial. La voluntat de la majoria va contribuir decisivament a neutralitzar el dissentiment particular de Barcelona, però, cal dir també, que tots els comuns sentien l'ús del judici *in curia* com una intervenció perillosa. Caldria tornar a reflexionar amb més dades sobre aquest tema, però dubto de l'eficàcia total de qualsevol declaració reial sense l'existència prèvia d'una posició majoritària contra un dissentiment particular. Si més no, en les Corts del 1626-1632, no sembla pas que una actuació reial d'aquest caràcter hagués estat efectuada o hagués pogut reeixir.

El 1585, els síndics de Barcelona, tant pel que fa a les consultes sobre els capítols de les Constitucions com pel que fa a la consulta sobre el donatiu, van observar d'immediat que el ritme de les Corts estava essent més ràpid que no les respostes de la ciutat, i van ser prou explícits en les seves cartes a la Vintiquatrena a recordar-li «la sentència o iudici *in curia* del any MDXXXXVII». «Amb la present trametem algunes [...] Constitucions que novament se són apuntades y trasades, les quals se voten a gran pressa en los staments; que, segons aquella [pressa], tenim per cert no serem en temps en haver la resposta, lo qual molt desijariem tenir per nostre descàrrech. Però com en lo fer de les Constitucions, les pot fer, com dit és, la maior part de la Cort, no obstant qualsevol contraris y dissentiments, com ab la dita sentència o iudici *in curia* del any MDXXXXVII poran vostres mercès plenament veure; votades que sien per la maior part dels brassos, se presentaran aquelles en l'hora mateixa a sa magestat, per la gran pressa que de sa part de contínuo se dóna als brassos»¹²⁸. Les cartes del síndics del 1585 esgrimien les mateixes raons pel que feia al dissentiment del donatiu. Els síndics escrivien que aquell seria més elevat «se haurà de créxer», però «ningú dels síndichs sperarà consulta». Ells estaven disposats a esperar la decisió de la Vintiquatrena però advertien «recorden-se vostres mercès de com l'any XXXXVII no obstant que los síndichs de Barcelona per orde de la XXIII no sa volgueren adherir, se clogueren les Corts...»¹²⁹. És, doncs, ben clar que des del 1547, si més no, i la situació es va repetir en les Corts del 1553¹³⁰, era possible cloure les Corts amb el dissentiment de Barcelona. El vot de la majoria, doncs, per corporatiu o limitat que fos, posava les petites viles al nivell de Barcelona i tenia un paper de moderna flexibilitat.

El dissentiment al donatiu per part de Barcelona no era sinó una tàctica per defensar les seves posicions legislatives. Els dissentiments barcelonins, a parer meu, tingueu-

Requesens, segons paraules reproduïdes per Àngel Casals. La Cort era llicenciada el 30 de desembre del 1533 i la Vintiquatrena de Barcelona retirava el dissentiment el gener següent, segons carta al rei de 24 de gener del 1534. Vegeu A. Casals, *Emperador i Principat...*, pp. 443-445 i 458.

128. AHCB, CC-XVI-72, f. 135r.

129. *Ibidem*, f. 138r.

130. *Ibidem*, f. 143v. L'any 1553 Barcelona no va aprovar el donatiu perquè no havia rebut resposta a la consulta de la Vintiquatrena. El procés del protonotari del 1553 verifica que el dia del soli el rei va donar a la vintiquatrena de Barcelona un mes de temps més per aprovar-lo. ACA, Generalitat, N-1031, ff. 107r i v i 110r i v. Aquest fet demostra que la circumstància explicada a la nota 127 va sovintejar i a més verifica la importància del mandat imperatiu.

ren més a veure amb les Constitucions o el Redreç que no pas amb el donatiu pròpiament dit, i per tant tenien un caràcter molt més polític que no antifiscal¹³¹. El 1585, tothom estava convençut que el donatiu augmentaria: «tots pensam se haurà de créixer»¹³² però això no semblava amoïnar massa. Amoïnava més la manera de pagar-lo i el temps estipulat per fer-ho. Però, sobretot, el 1585 allò que de debò capficava als síndics, els de Barcelona i els altres, eren les Constitucions i, especialment, que poguessin quedar en el tinter les Constitucions relatives a la Capitania General, a l'Observança, a la Inquisició i al Breu Apostòlic¹³³. Amb tot, sabien «quant recatadament se ha de anar en posar dissentiments»¹³⁴ ja que l'arma del judici *in curia* podia ser molt poderosa. Per molt justificat que fos el dissentiment, un judici «in curia» sempre «ha de fer declarar contra ell»¹³⁵ escrivien els síndics de Barcelona, i tota la Cort tenia prou clar que els judicis, aquell o d'una altra mena «may se fan per bé de la terra»¹³⁶. D'aquí potser el sentiment de la gravetat del que havia passat el 1547 «qui fou tant mal cas y tant preiudicial a tota la terra, que tant preiudicada n'és restada, com tots sabem»¹³⁷. El *iudicium in curia* del 1547 no va ser només un judici del rei amb nou membres, tres per braç dels braços catalans, sinó un judici amb la participació dels tractadors i de la Cort General, és a dir també dels aragonesos i valencians. Els síndics de Tortosa, Perpinyà i Tàrraga van ser els representants del braç reial. Barcelona, sota la pressió de la sentència del judici *in curia* no va trigar gens a retirar el seu dissentiment, el qual havia estat sobretot un dissentiment legislatiu¹³⁸.

Tot fa pensar que el ritme deliberatiu de la Cort sempre era molt més ràpid i subjecte a més confrontacions que el ritme deliberatiu de la Vintiquatrena de Barcelona. Una cosa era deliberar sota la pressió dels dissentiments interns i de les presses del rei i tota una altra fer-ho de Barcelona estant¹³⁹. El 1585, doncs, la radicalitat i la lentitud de la

131. No hi ha dubte d'això. La lectura de les instruccions de la Vintiquatrena de Barcelona als seus síndics, a propòsit de les decretacions reials a les Constitucions, no sols revelen els molts desacords de la ciutat a aquestes decretacions, les quals considera han estat fetes sota la intervenció dels regents i els doctors del Consell Reial, sinó que també revelen que el dissentiment al donatiu és un dissentiment legislatiu. En el volum de documentació complementària, està prevista la publicació d'aquestes instruccions (AHCB, CC-XVI-91, doc. 108).

132. AHCB, CC-XVI-72, f. 138r.

133. Des de 1533 les Corts catalanes havien plantejat la necessitat de reformar l'Observança. Vegeu A. Casals, *Emperador i Principat*, p. 387.

134. AHCB, CC-XVI-72, f. 133v.

135. *Ibidem*, f. 133v.

136. *Ibidem*, f. 133r.

137. *Ibidem*, f. 138r.

138. Fora de l'esment breu de Peguera no he trobat cap altra referència en relació a aquest judici *in curia datum*. Pel seu interès en tinc prevista la publicació de la sentència conjuntament amb el dissentiment de Barcelona del 1547 i els seus avatars. La sentència es troba completa al volum del protonotari, ACA, Generalitat, N-1026/1, ff. 178r-179r.

139. El *iudicium in curia* contra Barcelona va estar estretament lligat al tema del mandat imperatiu. Els síndics de Barcelona no podien contradir el seu jurament com a síndics i s'havien d'ajustar als dictats de la Vintiquatrena. Això no regia només per a Barcelona, Miquel Pérez Latre ha localitzat un canvi de nomenament de síndic per part de Caldes de Montbuí, perquè el primer nomenat estava en desacord en algunes de les instruccions del consell ordinari de la vila. El document de Caldes és

Vintiquatrena de la ciutat va contrastar també amb les limitacions negociadores de la Cort General. Els síndics de Barcelona, com sempre, havien de saber negociar sense caure en la deslleialtat o la traïció. Pere Ferreres, Miquel Sarrovira i Francesc Saragossa¹⁴⁰ van complir amb les ordres de la Vintiquatrena i van posar dissentiment al donatiu —una manera indirecta de dissentiment legislatiu— i ho feren tant en la deliberació del braç com en l'acte de cloenda de la Cort davant del rei a Binèfar. Però res no els hi valgué perquè les Corts, tal com s'ha vist, podien ser closes pel pes del vot de la majoria.

Malgrat tot, la Vintiquatrena considerà que els síndics no havien fet «lo que devien». La tasca dels síndics va ser investigada. Una comissió del Consell de Cent va fer un examen detallat de la correspondència amb la Vintiquatrena i del procés familiar del braç reial. Una i altra cosa —deia un memorial de la comissió— verificava que els síndics havien discrepat de la Vintiquatrena¹⁴¹ i el memorial determinava que els síndics havien de ser condemnats amb les penes contingudes en el jurament de l'ofici, per no haver-se ajustat a les seves obligacions. Evidentment, les cartes posaven al descobert que els síndics havien estat partidaris de no esperar la resposta d'algunes consultes, degut a les presses del rei i també per estar convençuts de la poca eficàcia d'un dissentiment particular. Era cert que, malgrat aquestes discrepàncies, els síndics havien mantingut el dissentiment al donatiu fins al final, però la comissió va considerar inacceptables les diferències existents entre les Constitucions i el Redreç que gaudien del placet de la vintiquatrena i les Constitucions i el Redreç decretats pel rei. En aquest sentit, és sobretot interessant constatar el disgust de la ciutat per l'aprovació de la rebaixa fiscal sobre les robes forasteres¹⁴².

Davant l'acusació del Consell de Cent, els síndics, tot contravenint els privilegis de la ciutat, van posar recurs a l'Audiència i aquesta va acceptar-lo¹⁴³. Com segurament solia passar, a causa de la familiaritat establerta entre els síndics i els oficials reials durant els dies de la Cort, aquesta sintonia es va concretar en recompenses personals en forma de ciutadanes honrades per privilegi reial. El cert és que, en ple conflicte entre el Consell de Cent i l'Audiència, la monarquia va pugnar per convertir uns síndics en ciu-

triplement interessant perquè, a més de verificar la importància del mandat imperatiu, ens explica que Caldes de Montbui estava d'acord amb la unificació de pesos i mesures segons patró de Barcelona i ens informa que els jurats de la vila van haver de buscar diners «a for de censal» per pagar les despeses d'enviada d'un síndic a Corts, «atès que la vila no té diners».

140. Van ser els tres darrers síndics de Barcelona. Miquel Sarrovira era l'únic que hi havia estat des de bon començament. Mossèn Pere Ferreres i misser Francesc Saragossa van incorporar-s'hi el 30 de setembre. D'altra banda misser Saragossa va sortir extret conseller segon el 30 de novembre del 1585.

141. AHCB, CC-II-95, ff. 18v-20r, 23r-28r. Vegeu, també, M. González, «Barcelona i la Vintiquatrena.».

142. El *non placet* de Barcelona a aquest capítol (el 62 de l'estampació del redreç del 1587) deia: «Non placet. Per ço que seria gran perjudici a tots los poblats y habitants en lo present Principat y Comptats, perquè tota la més roba estrangera seria falsa y també seria gran dany al General. Donant orde als síndichs que si, no obstant llur contradicció, en los brassos se passa avant en votar dit capítol, que u notifiquen a sa magestat y li certifiquen quant perjudicial és dit capítol, y per açò posen dissentiment al servey o a hont se puga». AHCB, CC-XVI-92, cap. 64 dels apuntaments. Està prevista la publicació d'aquest document en el volum de documentació complementària.

143. AHCB, CC, XVI-80, doc. 81.

tadans honrats contra els privilegis de matrícula de la ciutat¹⁴⁴. Tot plegat pot semblar una anècdota de rivalitats personals, però, a parer meu, el fet revela totes les energies i ressorts que es posaven en marxa entorn d'unes Corts. Al costat de les tensions substancials legislatives no ens ha d'estranyar que treguessin el cap les tensions personals o que unes i altres puguessin aparèixer entrelligades. Tot això no exclou considerar pertinent la necessitat de destacar les tensions entre els síndics de Barcelona i la Vintiquatrena i sobretot la necessitat de valorar els dissentiments de Barcelona en termes legislatius i més enllà d'una simple rebequeria antifiscal.

Entre les Constitucions suplicades i les Constitucions decretades

El contingut de les Constitucions i Capítols de Cort estampades el 1586 posa en evidència que som davant d'una societat en transformació que necessitava d'una legislació social, econòmica, judicial i política adequada als canvis que s'estaven produint¹⁴⁵. Tanmateix, aquelles lleis van ser el resultat d'uns tràmits complicats que paga la pena de ser sumàriament seguits.

Tots els capítols suplicats al rei ho van ser sota el títol de Constitucions, independentment que a posteriori haguessin de ser Constitucions o Capítols de Cort¹⁴⁶. En la presentació, doncs, d'aquella legislació al rei per a la seva decretació, no es diferenciava el que acabaria essent una Constitució del que acabaria sent un Capítol de Cort, com si l'ordenació dels capítols en una o altra categoria fos un afer a posteriori i derivat del tipus de decretació. D'altra banda hi ha una certa distància entre el nombre de Constitucions suplicades i el nombre de Constitucions i Capítols de Cort decretats¹⁴⁷.

144. Tot això sembla poder-se deduir de la carta reial als consellers molt poc explícita del 16 de febrer del 1587 (*Manual de Novells Ardits vulgarment apellat Dietari del Antich Consell Barceloní*, Barcelona, 1896, vol. V, pp. 468-469). Permet fer aquesta interpretació el Memorial de Joan Sala i Bartomeu Bofill, síndics de Barcelona en l'ambaixada feta al rei després de la clausura de les Corts. AHCB, CC-XVI-80, doc. 81. D'altra banda M. Pérez Latre ha observat en els volums de Cancelleria concessions reials d'aquesta mena a diverses persones que havien assistit a la Cort General com a síndics del braç reial. En el volum de fonts complementàries de les Corts del 1585 està prevista la publicació d'aquest memorial de Sala i Bofill i del memorial condemnatòri dels síndics de Barcelona pel Consell de Cent.

145. Vegeu la valoració de la legislació de les Corts del 1585 a Eva Serra, «Constitucions i Redreç: Corts de Montsó-Barcelona (1563-1564) i Corts de Montsó (1585)» dins *Felipe II y el Mediterráneo*, Madrid, 1999. Vol. IV, pp. 159-189.

146. Tampoc no sembla que en el moment de la impressió miressin massa prim a l'hora de titular els capítols. L'estampació de les Constitucions de les Corts de 1585 dóna el nom d'Actes de Cort a allò que entenem per Capítols de Cort, sense deixar d'altra banda de mantenir el títol de Constitucions en el títol general i en l'encapçalament de tot l'opuscle. *Constitucions fetes per la sacra cathòlica real magestat del rey don Phelip rey de Castella, de Aragó, de les Dos Scicílies, etc. En la segona Cort de Cathalunya per la dita real magestat convocada y celebrada a tots los regnes de la Corona de Aragó en la església de Santa Maria de la vila de Monçó en l'any MDLXXXV. Ab licència. En Barcelona en casa de Damià Bages, any 1586. Estan taxades les presents Constitucions en deu sous.*

147. No tots els processos familiars semblen seguir les mateixes pautes. El procés familiar del braç militar de les Corts del 1547 (ACA, Generalitat, N-1027) conté una relació de capítols numerats amb números romans, als quals, en cas de ser decretats, se'ls hi adjudica una altra numeració en números àrabs, amb la indicació Constitució o Capítol de Cort, segons el destí definitiu del capítol. Al

Un primer cop d'ull ens permet observar que les Constitucions i Capítols de Cort estampats el 1586 assoleixen un total de 143 capítols. En canvi les Constitucions presentades al rei sumaven un total de 206 capítols. La diferència sembla ser més gran si tenim present la relació de capítols que degué elaborar prèviament la Divuitena de Corts. He localitzat uns apuntaments de Constitucions que degueren pertànyer a la Vintiquatrena de Barcelona i que ben segur foren els apuntaments de la Divuitena de Corts. Aquests, tot i ser incomplets, contenen 217 capítols¹⁴⁸. Hi havia, doncs, un intrincat camí entre l'elaboració de les lleis i la seva decretació final. D'entrada es pot observar que la Vintiquatrena de Barcelona, com a mínim, feia sobre els apuntaments de la Divuitena la seva pròpia decretació. Aquesta decretació interna anava adreçada lògicament als síndics de la ciutat, els quals tenien l'obligació de defensar-la dins del braç i dins la Divuitena.

Entre els capítols elaborats per la Divuitena, els capítols presentats al rei i els capítols decretats per la corona, hi van haver canvis, afegitons i retallades. Allò que importa aquí és sobretot reconèixer els capítols més significatius esbandits.

La relació de la divuitena de Corts havia estat elaborada en base tant als capítols que havien quedat pendents de les Corts anteriors com en base als memorials arribats de nou. El 27 de juliol el braç reial reclamava als diputats una sèrie d'escriptures per poder treballar i, entre aquesta documentació, demanava «les Constitutions y Capítols que en dita Cort [1563-64] no-s decretaren»¹⁴⁹. D'altra banda, la carta dels síndics de Barcelona de 13 d'octubre es dol de la «gran pressa» amb què havien de treballar, en contrast amb la gran quantitat de memorials sobre Constitucions arribats de les universitats «tants i tant copiosos quan stam admirats y speram ab Déu se resolrà y sa magestat proveirà de les més importants y ben fetes may en Corts se hàian tractat»¹⁵⁰.

La Vintiquatrena de Barcelona desestimava presentar al rei els capítols 28, 29 i 30 amb un «no ha plagut» al marge esquerra dels apuntaments de la Divuitena. Aquests capítols anaven destinats a posar límits a la concentració de gent i a les despeses desmesurades en els menjars de les festes majors i casaments «en casa sola o en població de menor número de sinquanta cases juntes» i també afectava als enterraments, novenes i caps d'any, tot fent menció especial als enterraments de persones mortes «en rixa o de altra manera per armes». Tots tres capítols posen en evidència el fet de voler evitar situacions propícies a la violència de bàndols o, en el cas dels enterraments de persones mortes de mort violenta, de voler evitar qualsevol ritual de venjança¹⁵¹.

final, el procés conté les Constitucions i Capítols de Cort segons la redacció i ordenació definitiva. Per un altre cantó, l'estudi de les instruccions de Perpinyà als síndics de les Corts del 1585 també permet veure l'intricat camí entre les instruccions d'una vila i el tipus de resolució final legislativa quan n'hi havia. Vegeu Eva Serra, «Perpinyà, una vila a Corts catalanes (Montsó, 1585), *Afers*, 28 (1997), especialment pp. 578-579.

148. AHCB, CC-XVI-80, doc 78. A causa del malestat del document hi manquen els capítols 5, 6, 97-126, i part dels capítols 7 i 127.

149. AHCB, CC-XVI-74, f. 95r.

150. AHCB, CC-XVI-80, f. 86r.

151. AHCB, CC-XVI-80, caps. 28, 29 i 30. Cal tenir present que les Corts del 1585 van tenir lloc després d'anys d'eixut i fams i en mig de greus conflictes d'aigües i de violència antisenyorial, que explica tant l'atenció de la legislació al tema de les sèquies, els pedrenyals o la necessitat de posar mesura als abusos en els processos de fautoria. Per a la reconstrucció d'aquesta anys vegeu N. Sales, *Els segles de la decadència...*, especialment pp. 248-269.

Ara bé, no tots els capítols desestimats de presentar al rei porten el no al marge esquerra i n'hi han de més substanciosos i, en canvi, finalment no presentats, un d'ells relatiu a la defensa de Catalunya i amb el quals sembla voler-se compensar el desarmament del país per les prohibicions de pedrenyals. És cert que el capítol de cort 25 del 1585 ja ho tenia present quan diu «que los poblats en lo dit Principat i Comtats se púgan proveir de arcabussos de metxa ... per la deffensió dels dits Principat y Comtats», però el capítol 202 dels apuntaments o borrador original de la Divuitena era molt més explícit: «E perquè terra de tantes fronteres [...] no reste desarmada [...], los dits Principat y Comtats entenen armar-se per a llur deffensa [...] almenys de vint mília archabussos de metxa [...], plàcia a vostra magestad manar donar ordre que de Biscaya se fassen portar y se lliuren per aquest effecte los millors archabussos de metxa [...] al preu més commodo que serà possible, los quals per ara se paguen per los diputats dels dinés del General y per ells se dividesquen entre los diputats locals y altres oficials que en taules del General del present Principat [y] comptats són ordenades». El capítol està inacabat, però és prou significatiu d'una voluntat de disposar d'una Diputació armada amb armes regulars. Així mateix, el capítol 203 dels apuntaments preveia l'exercici militar de la població un diumenge al mes en cada cap de vegueria i en altres viles, segons criteri dels diputats i «se fasse joya per als qui volran tirar ab arcabús de metja [...] y premi, qui millor tirarà, de una cullera de argent de valor de deu reals». Les deliberacions del braç reial demostren que els síndics de Vilafranca del Conflent i Tuïr, als quals s'adhereix Cruïlles, dissentien dels capítols de prohibició de pedrenyals, tot esperant la consulta dels seus principals. La prohibició de tota mena de pedrenyals seria, diuen, desarmar la terra sense tenir en compte el veïnatge del mar i d'una França plena de luterans. De fet tot el braç reial reclamava al rei mesures compensatòries, si es prohibien els pedrenyals¹⁵².

Queda sense saber, però, per què aquests o d'altres capítols no foren presentats al rei¹⁵³. Tal vegada no ho foren o bé perquè els van considerar inviables, o bé perquè potser no van gaudir d'un acord intern i, segons el llenguatge parlamentari, no es va aconseguir «combinar discordàncies» en el moment de combinar, igualar i concordar o concertar entre els tres braços, o bé, en alguns casos, perquè, simplement, s'integraren en

152. AHCB, CC-XVI-74, f. 256rv.

153. AHCB, CC-XVI-80. En el volum complementari dels processos familiars d'aquestes Corts que es vol publicar amb tots els índex, està previst publicar-hi alguna documentació completiva, entre la qual els capítols de la Divuitena de Corts que no consten en els processos familiars. A més dels capítols 28, 29, 30, 202 i 203 indicats, no foren tampoc presentats al rei els caps.: 2 (sobre prorrogacions en les corts eclesiàstiques i seculares), 3 (sobre límits de jurisdicció del canceller en causes de contenció), 7 (sobre casos de venda que es juri no saber qui és lo senyor), 13 (sobre la necessitat que siguin executades les sentències del portantveu governador en temps de vice-règia), 25 (sobre èpoques de veda en la caça de perdius i faisans), 41 (contra eclesiàstics amb privilegi de notaris reials), 42 (sobre obligacions en l'ús de les sèquies), 51 (sobre les condicions de la presó segons la qualitat de la persona empresonada), 60-65 (a propòsit de les obligacions dels advocats dels pobres), 66 (contra abusos dels jutges i d'altres oficials quan se'ls presenta algun requeriment), 81 (indemnització de danys sobre els sembrats), 87 (límits en els emprius), 96 (execucions de béns per deutes s'han de fer en encant públic), 129 (causes d'administracions d'oficis municipals no puguin evocar-se a l'Audiència), 173 (obligació dels escrivans d'actuar en la sala gran del palau reial per a comoditat dels litigants com ordena el 1547/17), 189 (petició que cada sala de l'Audiència disposi d'un doctor eclesiàstic que faci de conseller del jutge del breu), 217 (sobre salaris de doctors del Reial Consell malalts).

algun altre capítol o es degueren considerar reiteratius o poc substancials com a capítols generals.

El procés familiar del braç reial demostra que els desacords interns sovint inhibien a presentar capítols. El desacord entre els braços va impedir presentar una Constitució que dotés Catalunya d'una mena de tropa pagada pel General. El braç reial hi estava en contra¹⁵⁴, preferia una terra armada, si no podia ser amb pedrenyals doncs amb armes reglamentàries¹⁵⁵. En el cas dels delmes, els braços eclesiàstic i militar van maldar a tota hora per tal d'imposar una Constitució a favor de la delmació en garba que pretenia reforçar el Capítol de Cort del 1553. El desacord d'una part del braç reial no va aconseguir desautoritzar el Capítol de Cort del 1553, però va impedir que prosperés la Constitució¹⁵⁶.

La comparació entre els capítols suplicats pels braços, les decretacions reials i les Constitucions i capítols de Cort decretats i/o estampats permet observar les qüestions de fons que contraposaven el país amb la monarquia. No és la intenció d'aquesta introducció fer un seguiment capítol a capítol, però si destacar alguns fets que considero importants.

El rei quan no volia que un capítol prosperés emprava diverses fórmules de negació: «no apar», «no es fassa novedad» o «no y ha què mudar», i freqüentment es remetia a la legislació ja existent. Sovint la decretació també podia quedar sotmesa a una consideració reial complementària que, segons i com, trastocava, limitava o deixava tal com estava el contingut del capítol suplicat¹⁵⁷. Els braços presentaven rèpliques a les decretacions reials i solien sotmetre els capítols no aprovats o modificats pel rei a més d'una súplica i el rei responia, aleshores, amb més d'una decretació. Finalment tant els braços com el rei en no posar-se d'acord podien acabar demanant o exigint la retirada d'un capítol amb la fórmula «que-s borre», encara que no tots els capítols presentats per segona o tercera vegada sense èxit van anar seguits d'una exigència o demanda de retirada. Això tampoc

154. AHCB, CC-XVI-74, f. 276r.

155. AHCB, CC-XVI-74, ff. 267v-268r.

156. Durant les sessions, els síndics del braç reial van rebutjar una i altra vegada la proposta de Constitució sobre delmes que pretenien imposar els braços eclesiàstic i militar (AHCB, CC-XVI-74, ff. 452v, 457r i v i 460r). Així, doncs, no es presentà a la decretació reial, però, en canvi, quedava en peu el capítol de Cort imposat en la Cort General del 1552 pels braços eclesiàstic i militar, imposat fraudulentament perquè es va obtenir la decretació del rei d'esquena al braç reial. El procés familiar del braç reial del 1585 no permet seguir tota la peripècia d'aquest braç en aquestes Corts pel que fa a la qüestió del delme, en canvi aquesta peripècia és explicada en el procés familiar del braç reial de les Corts del 1599, vegeu AHCB, CC, XVI-77 fols 380r-383r. Vegeu també, *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. III. *Anys 1578 a 1611*, Barcelona, 1996, pp. 746-747. Sobre aquesta qüestió també N. Sales, «Diputació, síndics...» i Eva Serra, «Perpinyà a les Corts...». Vegeu també nota 174 d'aquesta introducció.

157. El 30 de novembre els síndics de Barcelona escrivien a la Vintiquatrena que els braços estan «determinats replicar per haver-i moltes decretacions que no corresponien a la intenció de la Cort» AHCB, CC-XVI-72, f. 139r. És el cas per exemple, entre molts altres, del capítol 68 pel qual els braços reclamaven la privació d'ofici als oficials reials que haguessin fet empresonaments fora de crim fregant o sense provisió de jutge. El plau reial, en confirmar només el capítol 33 de la Cort del 1503 tot afegint «llevats tots abusos» i no concedir la pena, desactivava del tot la nova Constitució. No és estrany, doncs, que finalment la decretació reial s'accepti però que no doni lloc a cap nova Constitució o capítol de Cort.

no vol dir que més d'una rèplica i més d'una suplicació no pogués obligar a canviar les coses, com va ser el cas de la substitució del Consell Criminal per la Tercera Sala de l'Audiència¹⁵⁸. En d'altres ocasions, la rèplica dels braços servia per fer modificacions aparentment anecdòtiques a la decretació reial. Seria el cas del capítol suplicat sobre el dret de defensa en cas de mala captura. La decretació reial exceptuava «los lladres, bandolers, assassins, incendiariis, sacrílegos y homicidas voluntaris». Els braços replicaren al rei perquè eliminés les paraules «bandolers y homicidas voluntaris». El rei en segona decretació declarava «lleve's la paraula bandolers y en lloch de homicidas voluntaris diga homicidas acordats y apensats»¹⁵⁹, tot posant l'accent en les circumstàncies agreujants.

Entre molts d'altres el rei va desestimar el capítol que demanava l'eliminació de les empires reials als senyors directes del feu¹⁶⁰ i el que reclamava la supressió del vot de qualitat de la lloctinència en les causes civils i criminals¹⁶¹. D'altra banda el rei va manar que fossin retirades les peticions que volien delimitar l'ús d'edictes i crides generals, les suplicacions que reclamaven el lliure comerç contra l'intervencionisme de la lloctinència, o la súplica que volia el control de la sortida de moneda blanca i que volia unes atribucions de batre moneda per al General en la seca de Barcelona¹⁶². On es pot observar força bé la tàctica reial de decretar amb fórmules continuïstes, que evitessin el no frontal, és en el cas del capítol de l'Observança. La pràctica de govern estava demostrant que les contrafacions es multiplicaven, però que l'Audiència es desentenia de les contrafacions mentre, tampoc, no deixava actuar els diputats. Era urgent doncs la reforma de la Constitució de Ferran II. Com que la Divuitena no es va posar d'acord, per concertar la reforma de l'Observança fou necessària una comissió especial dels braços amb representants del rei¹⁶³. La Divuitena havia previst fins i tot formar una mena de tribunal de doctors dels tres regnes de la Corona d'Aragó per tal d'activar les contrafacions pendents de sentències entre un personal entès i neutral¹⁶⁴. Finalment hi hagué capítol nou, però, tot i així, aquest va tenir problemes de decretació. El rei en la primera decretació es va limitar només a confirmar el «Poc valdria» i en segona decretació a prorrogar el capítol de la visita del 1547, és a dir, a prometre una inspecció reial sobre els seus oficials i res més¹⁶⁵.

També s'observa que és freqüent que els braços retirin un capítol quan no han aconseguit modificar la posició reial després de dues suplicacions. Passà això en el cas de la demanda de retirada del vot de qualitat del lloctinent, també en el cas en què es demana-

158. AHCB, CC-XVI-74, vegeu les vicissituds dels capítols 91 i 92 en els ff. 621r i v, 627r, 635v, 636r i v, 637r i v, 638r i 639r.

159. Es tracta del capítol 15 del procés familiar que és la Constitució 8 de l'estampació del 1586. Vegeu AHCB, CC-XVI-74, ff. 618r, 626r i 635r.

160. És una petició (procés familiar, capítol 7) que contrasta amb la que reclama que les causes emfiteotícaries no puguin ser evocades a l'Audiència (procés familiar, capítol 99). En tot cas el rei es mostra tan decidit a emparar els senyors directes com a permetre l'evocació de les causes emfiteotiques.

161. Procés familiar, capítols 7 i 11.

162. Procés familiar, capítols 17, 49, 81, 191 i 163.

163. AHCB, CC-XVI-74, ff. 401r i 406r i v, 489r.

164. AHCB, CC-XVI-80 capítols 174 i 175 dels Apuntaments de la Divuitena.

165. AHCB, CC-XVI-74, ff. 503r. Tot plegat demostra que el 1585 hi va haver com a mínim dos redactats de la nova Observança i tot i així, de fet, no hi hagué decretació. La decretació resultava, a més, irònica, perquè remetre's al capítol de la visita del 1547 era una befa, per tal com aquest havia estat reiteradament denunciat, AHCB, CC-XVI-91, doc. 108. Aquest document es publicarà al volum cinc.

va impedir les evocacions a l'Audiència en causes de jurisdicció municipal o en la petició d'obligar estampar les decisions per evitar la proliferació de pràctiques discrecionals per part dels juristes, igualment en la petició d'ampliar la purga de taula als jutges ordinaris o en la reclamació de posar fi a la pràctica de les lletres de cambra¹⁶⁶. A vegades la insistència dels braços els portava a suplicar per tres vegades consecutives alguns capítols, com va ser el cas dels destinats a frenar l'actuació discrecional de la Capitanía General, de posar fre en l'ús de regaliar oficials de la terra, de delimitar la pràctica del *laudamentum curie*, de frenar l'ús de la tortura, o d'aturar els abusos dels comissaris reials¹⁶⁷. Però, tot i així, en totes aquestes coses no hi hagué decretació positiva.

El rei, en més d'una ocasió, considerava la qüestió suplicada cosa seva i se'n reservava la resolució; així ho va fer, entre d'altres, en els capítols que pretenien frenar els allotjaments, aturar la política de regaliar oficials de la terra o d'evitar els abusos dels comissaris¹⁶⁸. Aquest també va ser el procediment escollit pel rei pel que feia als capítols de la Inquisició, als capítols del Breu Apostòlic i al capítol de Montserrat¹⁶⁹. De fet els braços consideraven el Tribunal del Breu innecessari després dels decrets de Trento, tot i així no demanaven pas cap dissolució sinó mesures reductives. El rei es va limitar a confirmar el Breu i a reservar-se fer arribar les demandes al bisbe de Girona. Sovint els braços mostraven ganes o, millor dit, preferien resoldre alguns greuges importants per la via constitucional, independentment de qualsevol sentència reparadora dels greuges¹⁷⁰. Aquest va ser el cas de Montserrat. Per iniciativa del braç militar els braços volien una Constitució que contemplés la separació del monestir català de la congregació de Valladolid i la seva integració en la província benedictina de la Corona d'Aragó¹⁷¹. Pel que fa a aquesta petició el rei es va limitar a oferir-se com a intermediari davant del Papa o, potser millor dit, ho va fer veure. Va ser també semblant la posició adoptada pel rei en relació a la Inquisició. D'entrada el rei advertia que el tema no podia convertir-se en Constitució perquè la part interessada, és a dir l'inquisidor general, no hi era present. El rei es va comprometre a comunicar-li-ho i fins i tot va concedir als braços nomenar unes persones que, conjuntament amb una persona de representació reial, anessin a Madrid a negociar el bloc de capítols sobre la Inquisició¹⁷².

Se sap que l'estampació de les Constitucions de 1585 va ser molt conflictiva. La Diputació va acusar l'equip reial de les Corts d'haver fet desaparèixer de l'estampació diver-

166. Es tracta dels capítols 11, 8, 31, 66 i 183 del procés familiar. Les instruccions de la Vintiquatrena de Barcelona contra les decretacions, en algunes ocasions, ja diu en que si el rei no vol modificar la decretació és millor retirar el capítol, AHCB, CC-XVI-91, doc. 108.

167. Procés familiar, capítols 19, 78, 73, 76 i 86.

168. Procés familiar, capítols 75, 78 i 86.

169. Procés familiar, capítols de la Inquisició: 145 a 154. Capítols del Breu Apostòlic: 155 a 162. El capítol de Montserrat és el 187.

170. Les instruccions de la Vintiquatrena de Barcelona als seus síndics ho indiquen i hi insisteixen, AHCB, CC-XVI-80, doc. 77, previst de publicació en el volum de documentació complementària.

171. AHCB, CC-XVI-74, fols. 338r-338v. Vegeu també la nota 20 d'aquesta introducció.

172. Felip II tenia flaca per la Inquisició, fins a tal extrem que el monarca feia temps havia deixat entendre que no volia la presència del seu preceptor l'erasmista valencià Frederic Furió i Ceriol a les Corts de Montsó. Entre d'altres coses temia de Furió i Ceriol la seva visió crítica sobre el Sant Ofici. Vegeu Josep Perarnau, «Un tercer informe de Frederic Furió i Ceriol a Felip II sobre els Països Baixos (1578)», *Arxiu de Textos Catalans Antics*, núm. 2 (1983) pp. 361-364. Les Constitucions del 1599 van recollir bona part de les súpliques del 1585 sobre la Inquisició.

ses Constitucions decretades pel rei. La lectura del procés familiar del braç reial permet observar les dificultats que comporta el seguiment d'aquest tema. Segons el Dietari de la Generalitat aquests capítols decretats i no estampats eren els relatius a la Inquisició, la capitania general, la treta de cavalls i el delme¹⁷³. En relació als capítols de la Inquisició l'únic que es pot afirmar és que, en tot cas, l'estampació no recollia l'acte de cort de compromís de negociació tripartita entre la monarquia, els delegats dels braços i l'inquisidor general. Pel que fa a la Constitució del delme, a no ser que, com el 1552, hi hagués hagut un nou compromís de la monarquia amb els braços eclesiàstic i militar, cosa no gens improbable, el procés familiar del braç reial només registra la negativa del braç a admetre qualsevol Constitució sobre delmes¹⁷⁴. Pel que fa a la voluntat de frenar l'actuació de la capitania general, s'havia presentat al rei més d'un capítol, el 19 i el 204. El 19, tot i ser objecte de tres suplicacions correlatives, no va aconseguir mai la decretació reial i el rei es va limitar a remetre'ls al capítol segon de cort de les Corts del 1547¹⁷⁵. El capítol 204 sobre els recursos contra la Capitania i el 205 sobre la treta de cavalls van ser decretats a darrera hora i a correuita «*in papiro volanti in diversis vicibus presentatorum*», juntament amb el capítol 203 que volia reforçar la jurisdicció municipal enfront del lloctinent i el 206 sobre la visita reial. Cal dir que d'aquests quatre capítols, decretats a darrera hora amb la mediació dels tractadors només hi ha degudament estampat el capítol 203¹⁷⁶. És cert, doncs, que hi hagueren irregularitats en l'estampació de les Constitucions del 1585¹⁷⁷. El seguiment de la Constitució de la treta de cavalls permet observar que, per

173. *Dietaris de la Generalitat de Catalunya*, vol. III. *Anys 1578 a 1611*, Barcelona, 1996, p. 165 i Apèndix 3 pp. 744-754. Vegeu també el pròleg d'aquest tercer volum dels dietaris de la Generalitat a càrrec d'Ernest Belenguier, en especial les pàgines XII a XIX. Sobre aquesta qüestió també: M. Pérez Latre, «Les torbacions de Catalunya (1585-1593). De les Corts a la suspensió del nou Redreç de la Diputació del General», *Afers*, núms. 23-24 (1996), pp. 59-98 i J.M. Torras i Ribé, *Poder i relacions clientelars a la Catalunya dels Àustries. Pere Franquesa (1547-1614)*, Vic, 1998. Tenim previst publicar, en el volum de documentació complementària, una escriptura portada pel protonotari als braços, on es fa una relació molt esquemàtica de les discordàncies entre suplicacions i decretacions que no figura en el procés de protonotari i que demostra que les coses van ser força complexes. Aquesta escriptura és una còpia sense data, però la relació que s'hi fa coincideix amb els greuges i capítols del 1585. Arxiu Departamental dels Pirineus Orientals (ADPO, 112-EDT-5).

174. A les Corts del 1563-1564 encara hi hagué un dissentiment general del braç reial perquè en les Corts anteriors els braços baronials havien presentat al rei «certs capítols de Cort» «sens vot ni parer de dit stament reial y aquells ésser estat decretats pel rei no obstant dissentiment y protesta feta pel bras real, el que porta y en l'esdevenidor pot portar més dany perju y ruyna de tota la terra». AHCB, CC-XVI-71, f. 93r i v. A l'Arxiu Departamental dels Pirineus Orientals (ADPO) consta l'esborrany d'un dissentiment del braç reial del 1585 contra el capítol del delmar en garba, que no figura en el procés familiar i que publicarem en el volum documental complementari (ADPO, 112-EDT-4). Sobre el delme vegeu també la nota 156 d'aquesta introducció.

175. AHCB, CC-XVI-74, f. 618v. I també ho va fer quan les demandes contra els abusos de la capitania li van arribar per via de greuges, f. 504v.

176. És la Constitució 114.

177. Joan de Queralt, diputat militar durant el trienni 1584-1587, va ser acusat d'haver fet estampar les Constitucions de les Corts del 1585 segons el criteri dels ministres del Consell d'Aragó i els jutges del Reial Consell. Pérez Latre, M. «Les torbacions de Catalunya (1585-1593). De les Corts a la suspensió del nou Redreç de la Diputació del General», *Afers*, 23-24 (1996), p. 66. Jon Arrieta, «El Consejo de Aragón y las Cortes catalanas», *Les Corts a Catalunya*, Barcelona, 1991, p. 249. *Ibidem*, «La disputa en torno a la jurisdicción real en Cataluña (1585-1640): de la acumulación de la tensión a la explosión bélica», *Pedralbes*, 15 (1995), pp. 33-93.

pressió dels braços, la Cort havia aconseguit que el rei revoqués la pragmàtica de les fortificacions de Perpinyà i Roses i la pragmàtica dels cavalls, a canvi del compromís dels estaments a pagar les fortificacions amb diners del General, a canvi, també, de la possibilitat que una suma del servei indemnitzés les universitats que havien estat forçades a fer despeses per les esmentades fortificacions i a canvi d'una Constitució sobre treta de cavalls que limités la de Jaume II de les Corts del 1299¹⁷⁸, sempre més matisada i controlable que una pragmàtica reial. Tot i així la Constitució 205 no aparegué en l'estampació del 1586. Les irregularitats en l'estampació de les Constitucions de les Corts del 1585 havien de jugar un paper important entre les causes de la crisi política de finals del segle XVI.

Els deutors i el Redreç de la Generalitat

L'estudi dels Capítols del Redreç a partir de la seva elaboració en el si de la Cort General és potser la millor manera de situar el conflicte, a tota hora obert, entre la titularitat de la monarquia i la competència dels braços sobre la Diputació i els seus capítols¹⁷⁹, però també per a conèixer la dialèctica interna en la redacció d'aquests. La qüestió de la titularitat no és altra cosa que un terreny més del conflicte de competències entre la monarquia i els braços i la doctrina pot ser tant un resultat de la correlació de forces com un efecte de les posicions ideològiques dels juristes. A través del procés familiar del braç reial es poden observar els dubtes dels braços sobre la potestat del rei en coses relatives a la Diputació del General. El braç militar i amb ell l'advocat de dit braç misser Lluís Cornet, considerava que per un privilegi del rei Martí del 1410 el rei «se abdique tota la potestat de conèixer en res lo que tocha a la Generalitat»¹⁸⁰. El privilegi del rei Martí surt una i una altra vegada. Els braços encarreguen a llurs advocats una lectura experta del privilegi i el parer unànim d'aquests és que del privilegi no se'n dedueix el que diu el braç militar¹⁸¹. És més, misser Onofre Pau Sellers del braç eclesiàstic afirma que «lo deduït per aquell és suprema regalia de sa magestat»¹⁸². Amb tot, res és definitiu en un model polític paccionat, i tot i que, en ple debat sobre la qüestió,

178. Vegeu la Constitució 111 de l'estampació del 1586 que és el capítol 201 del procés familiar relatiu un i altre també a la Capitania i vegeu AHCB, CC-XVI-74, fols. 500v, 501r i v, 502v, 505r i v i 506r. La via constitucional era la preferida per tothom, els barons per legitimar delmes, els tres braços per controlar la Capitania, moltes viles i comuns per limitar els privilegis fiscals de Barcelona com es pot veure als folis 460r-461r del manuscrit 74. I es podrien donar més exemples.

179. Sobre aquesta qüestió discrepen V. Ferro que els considera competència exclusiva dels braços i Oriol Oleart que pensa que en el curs del segle XVI el rei hi consolidà la seva titularitat. Víctor Ferro, *Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Vic, 1987. Oriol Oleart, «La creació del dret: els anomenats 'Capítols del redreç' del General de Catalunya», *Actes. Tercer Congrés d'Història Moderna de Catalunya. Les Institucions Catalanes (segles XV-XVII)*. Universitat de Barcelona. *Pedralbes*. 13-I (1993) pp. 245-258.

180. AHCB, CC-XVI-74, 9 de setembre, f. 186r.

181. *Ibidem*, 10 de setembre, f. 187v.

182. *Ibidem*, 10 de setembre, f. 188r.

el braç eclesiàstic considera que debatre aquestes coses és estar detinguts «en un fil de aranya» i en coses «frívols y de ninguna efficàcia»¹⁸³, el cert és que de setembre a desembre les coses van donar un tomb i, avançades les Corts, el parer dels advocats havia canviat «no obstant que en algunes Corts —diuen ara— se tròpien los Capítols del Redrès del General decretats per sa majestat ... axò serie estat acte voluntari de la Cort» perquè en el privilegi del rei Martí la monarquia havia abdicat d'intervenir-hi¹⁸⁴. I, en el cas d'haver-se d'arribar a la decretació, el braç militar proposava que ho fos amb escriptura de protesta¹⁸⁵. Cal dir, però, que tampoc el dilema no va quedar pas tancat i històricament el posicionament va seguir variant segons la ideologia del jurista. El 1632 Pere Boix en la seva resposta a Felip Vinyes recollia del debat de les Corts del 1585 només el dictamen favorable a la potestat de la Diputació¹⁸⁶.

Tanmateix pel que fa als Capítols del Redreç no hi ha res de semblant a l'intricat procés pel qual passava la decretació de les Constitucions. El 1585 el rei ho feia de pressa i a darrera hora: «stava sa magestat dins la sacristia de la sglésia sperant allí que se li presentassen los Capítols del General y presentats aquells —escriuen els síndics de Barcelona a la Vintiquatrena— en l'hora matexa se posà en son cotxo y ab tota sa casa y cort, que ja stava tothom y a punt de partir, se n'anà y partí sa magestat ab los sereníssims príncep e infanta per a Binefa, qu'és un llogaret a una o dos o tres llogües de Monçó»¹⁸⁷.

Els Capítols del Redreç del 1585 han interessat als historiadors sobretot pel conflicte que va desencadenar el seu capítol 34 que donava formalització institucional a les Juntes de Braços i a les Divuitenes i amb això va ajudar decisivament a una nova i lliure actuació de les institucions polítiques catalanes. Juntes de Braços i Divuitenes van col·laborar a la dinamització política que va portar a la crisi de relacions de Catalunya amb la monarquia i, de retruc, aquesta, després de la repressió del 1592, paral·lela i simultània a la repressió sobre les turbacions d'Aragó, el 1593 va suspendre unilateralment i fora de Corts el capítol 34 i dos capítols més, el 7 i el 13¹⁸⁸. Aquests dos més ho foren perquè les despeses extraordinàries i la inspecció sobre els càrrecs i oficials del General necessitaven també de la convocatòria prèvia de Juntes de Braços i del nomenament de Divuitenes.

Com en el cas de la legislació general, els Capítols del Redreç reflecteixen el creixement del segle XVI. Aquest creixement no sols feia augmentar els ingressos

183. *Ibidem*, 10 de setembre, f. 188r.

184. AHCB, CC-XVI-74, 1 de desembre, f. 467v. El braç eclesiàstic, de tota manera, diu que no sense causa el rei els ha decretat sempre des dels anys trenta ençà. Hi ha qui opina que només es decretin els capítols amb disposicions penals, f. 468r.

185. AHCB, CC-XVI-74, 1 de desembre, f. 469r. Fins i tot hi ha moments que es vol distingir entre una decretació general i una particularitzada per capítols f. 468r. En el procés la decretació sembla global, però no és així en l'estampació.

186. Vegeu nota 26 d'aquesta introducció.

187. AHCB, CC-XVI-72, fol. 142v (Montsó, 3 de desembre del 1585).

188. M. Pérez Latre, «Les torbacions de Catalunya (1585-1593). De les Corts a la suspensió del nou Redreç de la Diputació del General», *Afers*, núms. 23-24 (1996), pp. 59-98. E. Belenguier, «Pròleg: la Generalitat en la cruïlla dels conflictes jurisdiccionals (1578-1611)» dins *Dietaris de la Generalitat de Catalunya. Anys 1578 a 1611*. Barcelona, 1996, vol. III, pp. IX-XLVI.

i les comeses del govern català, sinó que també obligava a millorar les competències de la Diputació del General i el seu funcionament i a controlar millor les irregularitats pròpies de qualsevol organisme institucional que creixia en importància¹⁸⁹.

He localitzat els apuntaments dels Capítols del Redreç del 1585, és a dir l'esborrany de la Comissió o Novena de Corts, pertanyent a la Vintiquatrena de Barcelona¹⁹⁰. Es pot fer, doncs, una comparació entre aquest borrador, els capítols del procés familiar i els capítols de l'estampació.

El risc polític de l'article 34 no havia escapat als homes del rei. Aquests temien la multiplicació de divuitenes i temien l'aspiració d'aquestes, a través del seu vot decisiu, d'actuar a tall de «juezes superiores como de República»¹⁹¹. Això havia estat la raó principal de l'estampació tardana del Redreç, que era feta el 1587¹⁹², un any més tard que les Constitucions i dos anys després de les Corts. Tot i així aquest contenció no apareix en els processos familiars i no hi ha diferències substancials entre els capítols del procés familiar i els capítols estampats¹⁹³.

En canvi les variacions entre els capítols de l'esborrany de la Novena i els del procés familiar són més significatives. Al procés familiar li manquen els articles 5, 30, 47, 48, 72, 73, 77 i 79 de l'esborrany. L'article 30 pretenia unificar les bosses d'insaculació de Barcelona i de fora de Barcelona i, fer, «essent tot un bras com és», una sola extracció de diputats i una sola d'oïdors, tot posant fi a l'alternació per triennis entre la bossa de Barcelona i la de fora. El capítol afavoria Barcelona i tenia el placet de la ciutat¹⁹⁴, però desapareix del procés familiar i de l'estampació. El capítol 48 volia reforçar el control fiscal del General sobre el bestiar cabrum, boví o de llana viu o mort a quatre llegendes de les fronteres de Catalunya¹⁹⁵. El capítol 72 pretenia establir un quadre marc de

189. Pel que fa a la importància socio-econòmica i política dels capítols del redreç del 1585 vegeu Eva Serra i Puig, «Constitucions i Redreç: Corts de Montsó-Barcelona (1563-1564) i Corts de Montsó (1585)», dins *Felipe II y el Mediterráneo*, Madrid, 1999. Vol. IV, pp. 159-189.

190. AHCB, CC-XVI-92: doc. 64: «Primer quèrn del redres del General, 1 i 2»: capítols 1 a 45. Doc. 65: Part del «tercer quèrn del redres del General, 3»: capítols 46 a 79.

191. Perez Latre, M. «Les torbacions...» p. 65.

192. *Capítols sobre lo Redrés del General de Catalunya y casa de la deputació fets en les Corts celebrades en Montçó per la s.c.r. magestat del rey don Philip nostre senyor, any 1585*. Hubert Gotart, Barcelona, 1587.

193. En l'estampació hi consten dos capítols més el 94 i el 95 relatius a la provisió d'oficis fora de Barcelona i a les subrogacions de diputats locals.

194. És lògic aquest placet barceloní si tenim en compte el que diu V. Ferro que, tot rectificant Elliott sobre una suposada possibilitat superior de Barcelona a ser representada dins el General, confirma la visió de Bartrolí i demostra que l'alternança que disposava la norma del 1493 potser fins i tot deixava infrarepresentada Barcelona. V. Ferro, *El dret...*, p. 249. En tot cas aquest placet barceloní ho confirmaria. Això, com diverses altres coses que Barcelona demana el 1585 ja es demenava el 1563-63 com permet veure la Vintiquatrena de Corts de la ciutat del 1562-63 relligada conjuntament amb la del 1585, AHCB, CC-XVI-72.

195. Penso que aquest capítol caldria posar-lo en relació amb la Constitució 24 del 1585 que prohibia matar anyells abans de l'any de vida. Aquesta preocupació legislativa sobre el bestiar de llana o cuir no sols ha d'estar relacionada amb l'alimentació sinó també amb la demanda creixent de cuir i llana i la fiscalitat que se'n derivava.

determinats oficis del General i llurs salaris¹⁹⁶, el 73 volia establir una normativa sobre la manera de formalitzar les èpoques¹⁹⁷ i el 77 era una normativa de provisió dels oficis del General per mediació de novenes nomenades per les Juntes de Braços. Els articles 5, 47 i 79 estan relacionats amb la fiscalitat del General. L'article 79 que porta el «non placet» de la vintiquatrena de Barcelona pretenia millorar les Entrades i Eixides del General substituint la recaptació directa per l'arrendament.

Però el més interessant és l'article 5. Aquest disposava la subdivisió dels arrendaments de les bolles especialment les de Girona i Perpinyà perquè a causa de l'augment del seu valor «ab difficultat se poden assegurar los preus dels arrendaments». És una bona confirmació de l'ascens del valor de la bolla en el curs del segle XVI i una verificació que, almenys en la percepció dels coetanis, la bolla de Perpinyà encara mantenia uns alts nivells¹⁹⁸. És també una comprovació que una de les principals preocupacions dels braços era el deute dels arrendataris de la bolla envers el General per l'handicap que això suposava per a les finances del consistori. Una lectura del tema només en termes de corrupció seria del tot insuficient. Aquest capítol és una comprovació dels límits de la liquidesa privada enfront d'una creixent circulació de béns i de la necessitat de centralitzar aquesta liquidesa en una administració pública en ascens. La situació segurament només podia ser canviada ampliant el quadre social de la participació en la recaptació fiscal. Però això volia dir prendre mesures que facilitessin aquesta ampliació social, cosa que només podia fer-se subdividint els preus de l'arrendament a l'encant públic. Aquest capítol té el «placet» de Barcelona i, tanmateix, no forma part ni dels capítols del procés familiar ni dels capítols de l'estampació. Cal pensar tant en el risc d'una mesura d'aquesta mena, com en la tendència d'uns sectors a monopolitzar els arrendaments de la bolla, tot i que, per la via associativa de les fermances, els valors de la subhasta ja es subdividien.

Aquestes Corts revelen que el problema fonamental de la reforma del General passava entre d'altres coses per resoldre la qüestió del deute dels arrendataris. No devia ser fàcil. L'article 47, un altre dels descartats pel procés familiar, pretenia excloure els fermencers-

196. Fa un relació de 49 oficis vells i 15 oficis nous, que comporten uns salaris anuals de 5.245 i 642 lliures respectivament. La relació ens permet saber que mossèn Antoni Granollacs era receptor de la bolla del General amb un salari de 150 lliures. Cal no oblidar el paper dels Granollacs en les finances reials, en les fires de Medina o de Lió, en els arrendaments de la bolla i en l'economia i la política catalana de la segona meitat del segle XVI. Sobre els Granollacs vegeu: Pérez Latre, M, «Les torbacions...», B. Hernández, «Hombres de negocios y finanzas públicas en la Cataluña de Felipe II», *Revista de Historia Económica*, XV-1 (1997), pp. 51-86 i A. Garcia Espuche, *Un siglo decisivo. Barcelona y Cataluña, 1550-1640*. Madrid, 1998.

197. Aquest article indirectament permet observar la necessitat de substituir el pergamí («causa molts treballs superfluos») per paper.

198. Pel que fa a les bolles del segle XVI vegeu: E. Serra, «Diputats locals i participació social en les bolles de la Diputació del General (1570-1638). Una mostra i una reflexió», *Tercer Congrés d'Història Moderna de Catalunya. Actes*, Universitat de Barcelona, 1993, vol. I pp. 259-274 i *Pedralbes*, 14 (1994), pp. 199-206. A. Casals, *Emperador i Principat...*, X. Torres, «Manufactura urbana i indústria rural», *Història, política, societat i cultura dels Països Catalans*, Vol. IV. Barcelona, 1997, pp. 106-109, 112-115, 118-121. García Espuche, *Un siglo...*, pp. 285-309. M. Duran, «La manufactura textil en la España mediterránea durante el reinado de Felipe II», *Felipe II y el Mediterráneo*, Madrid, 1999, vol. I, pp. 267-288.

deutors de l'extracció de diputats i oïdors. Barcelona anotava al marge de l'esborrany d'aquest article «non placet, perquè may lo General trobarà fermanses si asò.s fa».

Els arrendataris i fermancers de la bolla endeutats amb el General va ser el tema estel·lar en el debat parlamentari dels Capítols del Redreç i no pas el capítol 34 de les Divuitenes que, en tot cas, només a posteriori, seria causa d'un conflicte obert amb la monarquia, però que, durant la Cort General, en canvi, no va despertar cap conflicte en el si dels braços. El Redreç del General va centrar bona part dels dissentiments de la Cort del 1585. La raó fonamental l'explica la visita que simultàniament estava fent la Diputació del General sobre la gestió del trienni anterior i la presència de molts deutors del General a les Corts. Els deutors i els deutes envers el General havien començat a créixer al compàs de l'alça dels seus ingressos. Pere Oliver de Boteller, diputat eclesiàstic, en carta de 26 d'agost del 1585 adreçada a la Cort General, advertia de l'inici de la inspecció sobre el consistori del trienni anterior «conforme la obligació de nostre càrrech y segons la necessitat del remey de abusos y excessos en què havem trobat la administració del General». Una altra carta de Pere Oliver de 10 de setembre aclareix no sols les dificultats d'executar els béns dels deutors, perquè al·leguen béns dotals i vinculats, sinó també per la condició de cavallers de molts d'ells que, per la seva qualitat, intimidaven els compradors en les subhastes que la Diputació volia fer de llurs béns, i com que molts d'ells eren a Montsó, no els podien capturar¹⁹⁹. Una bona part d'aquests deutors, doncs, eren membres del braç militar i es trobaven reunits en les Corts. El tema dels deutors del General va planar sobre l'activitat de les Corts en tot el llarg de les seves sessions. El debat es va centrar en quines mesures calia prendre, sobre quines persones concretes i sobre les funcions que podien exercir aquests deutors en les tasques de les Corts.

El procediment de la visita del nou consistori de la Diputació contra el consistori anterior, primer va afectar al canonge i ardiaca major de Tarragona Rafael d'Oms²⁰⁰ que havia estat diputat eclesiàstic i era acusat d'haver participat i consentit en l'extracció fraudulenta de moneda des del port de Tarragona, a través del seu amic Jeroni Saporta, cònsol de nació francesa i oficial del General. Segons la nova Diputació, l'ardiac major havia marxat cap a Montsó tot i que tenia ordre d'aquesta de no moure's de Barcelona i de restituir el frau. Rafael d'Oms negava tota l'acusació i no volia moure's de Montsó i el que era pitjor, a Montsó «contra la universal y justa pretenció de tot aquest Principat» Rafael d'Oms negava que la Diputació li pogués fer cap manament en la dita vila «per no estar discidit si és en lo terme de Cathalunya» i «a hont se té per la major part qu'és d'Aragó». L'ardiac major Oms no era l'únic a Montsó que estava en aquesta situació. Cristòfor Castelló, el síndic supernumerari de Tortosa, aprofitava el seu dissentiment contra la pretensió de Barcelona d'excloure'l del braç reial per supernumerari, no sols per dir que l'habilitació era cosa només dels habilitadors sinó també per denunciar a Miquel Bastida²⁰¹, segon síndic de Barcelona i promovedor del braç reial, com a deutor del General, per la qual

199. Aquestes cartes de Pere Oliver de Boteller són a: AHCB, CC-XVI-74, ff. 161v, 205r-206v.

200. Les trifulgues de Rafael d'Oms es poden trobar en els folis 45r i v, 51v-54r entre d'altres del manuscrit 74.

201. Les trifulgues de Miquel Bastida es poden trobar en els folis 55r-56r, 78r-80r entre d'altres del manuscrit 74.

cosa havia de ser exclòs d'aquella funció. Per un cantó, Miquel Bastida era una de les fermances dels Setanti²⁰² que havien estat condemnats pel General per deutes en llurs arrendaments de bolles i, per un altre, Miquel Bastida tenia un plet amb els Vallgornera relacionat amb l'arrendament de la bolla de Perpinyà. Miquel Bastida denunciava l'actuació de la Diputació i suplicava que llurs causes els hi fossin sostretes i poguessin ser evocades a la Cort General. En totes aquestes trifulgues la tendència dels braços era posar la decisió de les súplices al parer dels advocats i a sostraure-les de la Diputació. En el curs d'aquests debats hi hagué alguns frecs entre la Diputació i la Cort. Un d'aquests el va provocar Joan Pau Ciurana, regent dels comptes de la Diputació, aleshores a la Cort de Montsó on havia arribat amb bona part de la documentació sol·licitada pels braços²⁰³. Sense consultar prèviament aquests, Ciurana s'havia dirigit als habilitadors amb suplicacions dels diputats contra les habilitacions de l'ardiaca Oms, de misser Serra i de tots els processats («impedits») per la visita triennial de la Diputació. S'obligà Ciurana a fer marxa enrera. Els braços, molt preocupats, volien els instruments d'aquestes suplicacions consistorials i averiguar si el procés familiar del protonotari les havia registrades²⁰⁴.

Al costat dels conflictes derivats de la visita dels trienni anterior, es desenvolupà tot un altre tema que implicava de ple les finances del General. Els deutors de bolles en qualitat de principals, porcioners o fermances, estaven provocant un deute acumulat que anava més enllà d'un deute d'unes poques terces²⁰⁵. La convocatòria de Corts era una possibilitat de desviar processos de la Diputació a la Cort i potser això explica la presència de mossèn Pau Riu a Montsó. Pau Riu com a sobrecolridor del General arrossegava un deute de més de vuit mil lliures, per la qual cosa havia estat remogut del càrrec i, a més, com a colridor de la bolla de Barcelona, n'arrossegava un altre de més d'onze mil lliures. La Diputació tenia esperances de cobrar de la venda en encant públic de les seves propietats del Penedès. Pau Riu havia fugit a Montsó, si bé a instància dels diputats s'hi trobava empresonat, de la mateixa manera que ho estaven a Barcelona els sobrecolridors de Llevant i de Ponent, Onofre Ciurana i Joan de Gualbes.

202. Les súplices de Miquel Bastida i de retruc de Joan Setantí davant dels braços ens permeten entrar en els entrellats dels arrendaments de les bolles: arrendataris, fermances, execucions i encant de béns per part de la Diputació en cas de deutes i en les pràctiques, legals o no, emprades pels deutors per protegir el seu patrimoni, com la defensa dels béns dotals o l'amenaça contra els compradors dels béns a l'encant públic. Els compradors podien ser porcioners o fermances de les bolles arrendades. Miquel Bastida pretenia comprar béns dels Setantí. D'altra banda els doctors de la Diputació són acusats de manobres, especialment els doctors Oliba i Claris perquè, tot i haver estat promoguts doctors del Reial Consell i substituïts en les causes contra els deutors del General, continuaven actuant. També cal indicar que afers de deutors envers el General apareixen també en les diverses Corts generals anteriors però sense tanta virulència.

203. Molta era la documentació que havia de sortir de l'arxiu del General per ser traslladada a Montsó. Amb Joan Pau Ciurana havia arribat: el Balanç del General, el llibre de Fernando Paga, la Compilació original de les Constitucions pendent d'estampació, diverses estampacions de Constitucions i capítols del Redreç, documentació de Constitucions no decretades, documents i cartes reials i documentació sobre greuges, ambaixades i memorials, etc. AHCB, CC-XVI-74, ff. 122bis r i v, 142r-144v.

204. AHCB, CC-XVI-74, ff. 127v, 128v i 129v.

205. La terça és un període curt que penso cal relacionar amb el volum monetari i el ritme de la circulació de la moneda i dels intercanvis d'aquella època.

El braç reial, tot i aquest allau de problemes afegits, no s'estava d'escriure als diputats «regraciant-los la bona ànsia y cuydado tenen de la exactió y recuperatió dels deutes de General y que continuen aquella per lo que tant convé». El braç reial es va mostrar sempre molt rigorós amb els deutors del General i, a diferència del braç militar, no volia que en les execucions dels béns dels arrendataris de les bolles es fessin diferències entre principals, porcioners i fermances i volia que s'actués sempre, això sí, «segons la forsa y obligatió dels contractes»²⁰⁶.

Hi havia una relació estreta entre el Balanç del General, els deutors del General i el Redreç del General. Al mateix temps que es parla d'obrir el balanç es decideix escriure a la Diputació demanant «lo memorial dels deutors del General, principals y fermances de quiscun trienni y també dels oficials pecuniaris»²⁰⁷. Com ja he indicat més amunt, durant la Cort el braç militar es distingí per una continuada corrua de dissentiments obturadors. Era cosa habitual que en el braç militar hi hagués algun avalot. Barcelona explica que en el braç militar hi solia haver crits quan es votava²⁰⁸. En aquestes Corts el braç reial es fa ressò de la confrontació entre mossèn Montagut de Vallgornera i el senyor de Montclar i de la formació de dos blocs el de don Galceran de Cardona que elegeix com a representant a mossèn Antoni Vidal de Vic i el de mossèn Jeroni d'Argensola que elegeix a don Jaume de Cardona. Des del procés del braç reial no és possible aclarir totes les cuites internes del braç militar. Tanmateix l'afer dels deutors del General hi tenia un paper destacat, sense que oblidem però els conflictes de bàndols²⁰⁹. Els dissentiments del braç militar i l'afer dels deutors del General anaven aparellats. Per aquesta raó el canceller i els oficials reials en voler forçar un *judicium in curia* contra el braç militar lligaven una cosa i l'altra «pus veyen no y havie altre remey per a que.s conegues de llurs dissentiments y també del asiento se té de dar hacerca dels deutors del General». En aquest context tornava a sortir el privilegi del rei Martí i els braços, contraris a la intervenció reial en afers del General, van proposar al braç militar, i aquest ho acceptà, que els deutors del General no poguessin intervenir en les decisions que els afectaven i que només el braç eclesiàstic i reial quedessin facultats per declarar en tot allò relatiu a l'exacció dels deutes²¹⁰.

El dilluns 9 de setembre es feia relació del balanç en el braç reial. Els ingressos del General de 21 anys amb el fogatge de les Corts del 1563-64 inclòs (150.946 lliures i escaig) havien estat de 3.253.880 lliures i escaig. Les despeses ordinàries de 22 anys havien estat de 2.890.589 lliures i escaig i les extraordinàries de 737.130 lliures i escaig.

206. Pel que fa a totes les referències fetes en aquest text relatives als deutors del general AHCB, XVI-74, ff.122bis v, 129v-132v, 137v.

207. AHCB, CC-XVI-74, f. 159v.

208. «..y sentint alguns crits hi acostume haver en dit stament estant votant..» AHMB, CC-XVI-74 f. 165r.

209. Cal relacionar també la conflictivitat internobiliària amb els conflictes del període, vegeu, N. Sales, *Senyors bandolers, miquelets i botiflers*. Barcelona, 1984. X. Torres, *Els bandolers (S. XVI-XVII)*, Vic, 1991, *Ibidem*, *Nyerros i Cadells: bàndols i bandolerisme a la Catalunya moderna (1590-1640)*. Vegeu també la nota 151 d'aquesta introducció.

210. Sobre aquestes vicissituds dels deutors del General i el braç militar AHCB, CC-XVI-74, ff. 165r i v, 171v-172r i v, 174v-175r, 177v-179v, 186r i 216v.

Els deutes del General —cal entendre envers el General— que en el balanç del 1547 muntaven 71.600 lliures i escaig ara pujaven 547.119 lliures i escaig²¹¹.

El braç reial era el més inclinat a l'empresonament i a l'execució dràstica dels béns dels deutors²¹², amb tot, es va adherir al braç eclesiàstic quan aquest va recomanar, tot seguint l'opinió del militar i del procurador fiscal del General, un marge de «comoditat y benignitat». Els mateixos tractadors del rei aconsellaven també el cobrament dels deutes «procurant en no arrohinar als deutors»²¹³. Un cop acceptada la inhibició del braç militar, les suplicacions dels deutors, per decretació dels braços eclesiàstic i reial, van passar a mans de la Comissió del Redreç i de l'Exacció. En la qüestió dels deutors no sempre hi hagué bona entesa entre el braç reial i l'eclesiàstic, el primer sempre més expeditiu que el segon i més desitjós a evitar topar amb la jurisdicció dels diputats i el segon sempre temeros que no es guardés «y gualtat executant», és a dir que no es procedís igual amb tothom²¹⁴.

Els síndics del braç reial van estar a tota hora a l'aguait del tema dels deutors, en especial mossèn Onofre d'Ortodó de Puigcerdà, que no volia que els deutors entressin en cap concòrdia perquè en la seva majoria eren homes de negocis que tenien els deutes col·locats en mercaderies i diners, i atorgar-los la possibilitat d'una concòrdia era donar-los —deia— llicència de negociar amb diners del General²¹⁵.

Finalment el 2 de desembre per poder cloure el Redreç, es votava un concert de 12 capítols²¹⁶, sense la decretació dels braços però feta amb una escriptura facultativa del comte de Miranda. El concert implicava a tots aquells que n'acceptessin les condicions, pretenia garantir el cobrament del General tot evitant les execucions riguroses i mesurava tant les possibilitats de pagament dels deutors com les suplicacions d'alguns d'ells, especialment d'aquells que havien insistit en els efectes de les males anyades —cosa en part certa— sobre els arrendaments fiscals. En el braç reial no hi hagué, però, unanimitat sobre quines persones podien entrar en el concert. El cas Pau Riu fou el més debatut i combatut, especialment pels síndics de Girona. Tanmateix s'imposava el vot de la major part i s'enviava el concert als diputats i es disposava que se'n fes crida pública a Barcelona i a tots els caps de les vegueries i col·lectes de Catalunya²¹⁷.

211. AHMB, CC, XVI-74, ff. 183v-185v.

212. La correspondència creuada entre els jurats de Girona i els síndics d'aquesta ciutat demostra que els jurats estaven per les solucions radicals i pressionaven a llurs síndics en aquest sentit. Part d'aquesta correspondència és reproduïda en el procés del braç reial: AHMB, CC, XVI-74 ff. 445r-449v. Aquest creuament de cartes dels síndics de Girona —interessant també des de la perspectiva del mandat imperatiu— permet entendre millor els dissentiments del braç militar, dissentiments posats, diuen, «cansats de la maquina porten los deutors del General, que en aquell bras són la maior part» i afegeixen «estos deutes del General nos tenen donat gran treball a estes Corts» .

213. AHCB, CC-XVI-74, ff. 169r i 211v.

214. AHCB, CC-XVI-74, ff. 236v-237bis r.

215. AHCB, CC-XVI-74, ff. 314v, 345v-348r.

216. AHCB, CC-XVI-74, ff. 476v, 478r-483r. En tota la qüestió de la resolució dels deutes planà el tema de la potestat o no del rei de decretar sobre l'exacció del General.

217. AHCB, CC-XVI-74, ff. 455r, 469r i v, 483r i v, i 500r i v. Caldria fer un seguiment d'aquesta concòrdia. Penso que el debat sobre els deutors del General de les Corts del 1585 tingué un paper important en el procés intersecular de canvi de composició social dels arrendataris-gestors de la bolla. Eva Serra, «Diputats locals i participació social en les bolles de la Diputació del General (1570-1638). Una mostra i una reflexió» *Pedralbes*, 13 (1993) pp. 259-274 i *Pedralbes*, 14 (1994) pp. 199-206.

Confirmació de privilegis al rei i suplicacions particulars als Braços

La convocatòria de Corts era una ocasió decisiva per a renovar o sol·licitar privilegis reials tot aprofitant la presència física del rei²¹⁸. Els processos familiars no registren aquesta activitat però sí que queda registrada en les instruccions eclesiàstiques o municipals dels síndics, en la correspondència dels síndics amb els seus respectius comuns i en els registres de Cancelleria en forma de concessió o de confirmació reial. Les instruccions municipals solien ser una relació àmplia de peticions a fer, tant de caràcter legislatiu general com de caràcter legislatiu local, aquestes peticions podien acabar sent Constitucions, Capítols de Cort, Capítols del Redreç o privilegis municipals. Però no només els municipis a través dels seus síndics portaven súpliques a fer a la Cort o al rei, sinó també les confraries d'oficis, les esglésies o els vassalls i persones particulars de tota mena²¹⁹. Fins i tot, aquesta situació oberta podia ser aprofitada per les confraries laborals enfront de la jurisdicció municipal. La tàctica de Barcelona, davant d'aquest fet, va ser posar empara del segell a tots els privilegis gremials per tal d'inhibir la intervenció reial²²⁰.

En les Corts de Montsó van obtenir confirmació de privilegis municipals, si més no, Tàrrega, Salses, Cotlliure, Vilafranca del Conflent i el Voló; els pescadors de Tortosa van obtenir un privilegi d'almoïna per rescatar captius, Perpinyà llicència reial de poder aprovisionar-se de tres mil càrregues de blat i mil d'ordi del pla d'Urgell i la confraria de sastres de Perpinyà confirmava també privilegis²²¹.

Les corts eren igualment un moment adequat per adreçar suplicacions als braços per obtenir reparacions, confirmacions o privilegis de la Cort General i aquestes suplicacions si que són registrades directa o indirectament pels processos familiars. Fins ara només he parlat de súpriques personals de síndics o assistents per ser insaculats o per poder disposar de l'exercici d'algun ofici del General. Ara bé, no sempre els que demanen un ofici del General estan directament vinculats a les Corts. Hi ha el cas de la súplica de la taula d'Ascó, curiosa de ser destacada perquè qui demana ser tauler és un tal Joan Abencomeg, que pel seu nom pot ser de llinatge morisc²²². Més d'una súplica pre-tén l'ampliació de drets polítics. Sovint hi ha una estreta relació entre suplicacions i dis-

218. Es veu prou bé en la deliberació del 7 de novembre del 1585 del Consell Ordinari de Sabadell quan s'hi diu «atès se té enviar a la Cort de Montsó per a refermar los privilegis de dita universitat». Maria Jesús Espuny i Tomàs, «L'assistència a la Cort General de Catalunya d'una vila reial: el cas de Sabadell (segles XIV-XVIII)», *Les Corts a Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1991, p. 204.

219. Per la correspondència de l'ardiaca Oms i del bisbe d'Elna al capítol de Tarragona he sabut per exemple l'anada d'un síndic de Reus a Montsó. Aquest, vigilat de prop, a tota hora, pels interessos de la mitra i del capítol de Tarragona, va ser desviat cap a l'Audiència de Barcelona pel regent Quintana. Ni al capítol, ni a la mitra de Tarragona, ni al rei els feia pes l'aspiració de Reus d'esdevenir vila reial. Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT), Correspondència del Capítol (C del C), núm. 35.

220. AHCB, CC-XVI-72, f. 120 r.

221. Eva Serra i Puig, «Perpinyà, una vila a Corts catalanes (Montsó, 1585)», *Afers*, 28 (1997) pp. 580 nota 18. L. Sarret, *Privilegis de Tàrrega*, p. 468-471. Pel que fa a les Corts del 1599 vegeu E. Serra, «Perpinyà a les Corts...».

222. AHCB, CC-XVI-74, ff. 182v-183r.

sentiments, així els dissentiments de Santpedor i de Vilafranca del Penedès per reforçar les exigències de ser insaculades en les bosses de la Diputació es corresponen amb les suplicacions presentades d'ampliació dels seus drets polítics²²³. També és una suplicació de representació política l'esmentada més amunt de Tarragona però en aquest cas el que es reclama és ser convocada a Corts. N'hi ha que són de reclamació i confirmació de franquesses fiscals del General, com l'esmentada de les Valls d'Andorra i cal suposar que també ho devia ser la de la Vall d'Aran no reproduïda²²⁴. Hi ha suplicacions d'esmena de greuges qualitativament importants, com és el cas de Tortosa que reclama la defensa dels seus arbres contra les tales de la Diputació i de particulars²²⁵, o d'interès específic com la de la parròquia de Sant Jaume de Barcelona que demana drets parroquials sobre la Diputació perquè aquesta ha comprat cases bones per ampliar el palau i Sant Jaume ha perdut els seus millors parroquians²²⁶, o de caràcter menor com és l'esmentada reclamació del pagès d'Alòs²²⁷. Hi ha peticions significatives com la de Lluís de Peguera que reclama una subvenció per les seves obres jurídiques, fetes a expenses seves. El rendiment en exclusiva per deu anys que se li va concedir no li compensa — diu — els esforços esmerçats per «utilitat pública de la pàtria catalana»²²⁸. La suplicació de Peguera no deixa d'estar lligada amb les obligacions de la Diputació en els salaris de la magistratura judicial. És per aquesta mateixa raó que el doctor Francesc Puig fa una interessant suplicació demanant una assignació pel fet que, entre desembre del 1572 i març del 1579, va actuar sense salari com a assessor ordinari del portantveus de general governador, seguint-lo pas a pas en les seves batudes contra bandolers i, durant tota aquesta etapa d'absència i de perills, va perdre la seva clientela d'advocat ja que el seu estudi va quedar «desparrochiat»²²⁹. Hi ha suplicacions importants com la dels cònsols de la Llotja de Barcelona que, a més de voler ser en les bosses de la Diputació, supliquen la defensa de les costes i el mar dels moros com a mesura decisiva per a impulsar la producció i el comerç de Catalunya i tanmateix la possibilitat de disposar de 15 gales pròpies, a la manera de Gènova, per defensar les costes no va prosperar. Els moros també són el motiu de la súplica esmentada d'Antic Humbert²³⁰.

Ara bé, tal com he dit abans, les Corts eren la gran ocasió dels municipis per a renovar privilegis i entre ells Barcelona no quedava enrera. A misser Sarrovira, síndic de Barcelona en el braç reial, també el trobem treballant al servei de la ciutat. Les cartes enviades a la Vintiquatrena són un magnífic aparador per observar les aspiracions de la ciutat i les relacions de Barcelona amb el rei durant les Corts del 1585²³¹. En carta del 6

223. AHCB, CC-XVI-74, ff. 241r i fol. 480r i v.

224. AHCB, CC-XVI-74, ff. 489r-493r i 317r.

225. *Ibidem*, f. 341v.

226. Tant les queixes de deforestació del terme de Tortosa com les queixes de pèrdua de bons parroquians de Sant Jaume estan relacionades amb les obres del palau de la Diputació.

227. AHCB, CC-XVI-74, f. 112v.

228. *Ibidem*, fols 470r-471r. Vegeu també, Tomás de Montagut, *Estudi introductori a Lluys de Peguera, Pràctica, forma y stil de celebrar Corts Generals en Cathalunya y matèrias, incidents en aquellas*, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, Madrid, 1998.

229. AHCB, CC-XVI-74, f. 269r i v.

230. AHCB, CC-XVI-74, ff. 138v i 424v-425v. La referència a Gènova a AHCB, CC-X-49, fol. 78r.

231. M. Gonzàlez, «Barcelona i la vint-i-quatrena...».

de juliol els síndics escriuen que ja han vist el rei i li han dit que tingui cura dels memorials que la ciutat li ha lliurat²³². Aquests memorials barcelonins demanen coses molt diverses al rei i moltes d'elles només relatives a la ciutat: posar fi a la jurisdicció del dret de cops del bisbe de Barcelona i a la lleuda de Mediona, servir la política fiscal de Sicília i la de treta de forments de Sardenya i d'Aragó, respectar la clau de la dressana i els deutes civils del rei a la ciutat, impulsar el redreç de la cort del veguer i un breu o motu proprio pontifici que condemnés els agabelladors de blats²³³, concedir la jurisdicció dels molins reials però també de la sèquia comtal «altrament aprofitaria poc tenir los molins si lo balle general prenia las ayguas a son arbitre»²³⁴, i, sobre tot, obtenir «la nova forma de la inseculació com de la extracció de sis concellers quiscun any»²³⁵, és a dir sobretot obtenir la concessió del sisè conseller. El regent Terça els reclamà la base jurídica del sisè conseller, és a dir el privilegi de regiment d'Alfons el Magnànim. En aquesta qüestió no sols hi treballaven els síndics de Barcelona sinó també mestre Massaguer. La sintonia entre els síndics i Massaguer, sense dubtes un representant dels menestrals²³⁶ no era massa fina. Els síndics acusen Massaguer de xerrar massa amb el regent Terça, la qual cosa havia comportat que ara Terça reclamés el privilegi del rei Alfons. Barcelona no va sortir satisfeta d'aquestes Corts. L'afer de la clau de la dressa-

232. AHCB, CC-XVI-72 ff. 44v-45r.

233. El capítol de Barcelona hi estava totalment en contra com verifica una carta del 9 de novembre al capítol de Tarragona que tipifica el motu proprio com a «breu o propri motu en prohibició dels arrendaments, com ja dos anys havia hera concedit al regne d'Aragó» i indicava es procurés «ab tots los medis possibles estorbar-ho» i fer entendre al rei «los inconvenients grans se'n seguirien. Particularment als ecclesiàstics y ben considerat ningun proffit a la república» AHAT, C del C, núm. 35 (1296-1599), fol. 235r.

234. AHCB, CC-XVI-72, f. 86r.

235. AHCB, CC-XVI-72, f. 137r.

236. Una carta del capítol de Barcelona al de Tarragona especifica que Massaguer era cirurgià. AHAT, C del C, núm. 35, fol. 235r. Potser els menestrals no es devien fiar del tot dels síndics. Massaguer queia malament als síndics per les seves maneres: «xerrant més del que li convenie ab lo regent Terça». Massaguer, que insistia sobre els síndics perquè parlessin amb els comtes de Miranda i Chinchón, en saber que aquests serien a la sacristia de l'església tot el dia, anà on es trobava reunit el braç reial: «ab insolència tant gran sense tenir cello a la porta del stament dient i cridant que més importava fesien lo negoci que ell portave que tota la Cathalunya .. y que havien de lezar tot quant feyen per a fer aquell, y altres consemblants impertinènties» «avalotant lo stament y la sglésia, la qual estava plena de gent», meravellant-se tothom que per negocis de la ciutat s'hagués enviat «home tant mal mirat» i «home tant scandalós y avalotat» diu la carta, «pus no sab negossiar de altra manera .. y tractar ab Corts sens art és lo maior mal de tots» AHCB, CC-XVI-72 fols. 130r-131v. Amb tot, sembla que l'interès dels síndics barcelonins pel sisè conseller és real «fins lo havem obtingut com desijam no llevarem la mà» (CC-XVI-72 fol. 121v). Tenien esperança d'obtenir-ho «si ja lo mal modo e impertinent tracte del dit Masseguer no u destorbe» AHCB, CC-XVI-72, fol. 131v. Per aquest tema parlen amb Terça, amb Miranda, amb Chinchón i amb el rei conjuntament amb Messeguer. El comte de Miranda els havia dit «que ab tota diligència spedissen tots los negocis de la ciutat, que segons pensam haurem la speditió de tots los negocis de la ciutat tant favorable com demanam» AHCB, CC-XVI-72, f. 138v. Per comprovar les demandes i assoliments de Barcelona en les Corts del 1585 vegeu *Manual de Novells Ardits vulgarment apellat Dietari del Antich Consell Barceloní*, Barcelona, 1896, vol. V, apèndix 3: «Copia de los cabos que daron a su magestat en Monçón los síndicos de Barcelona y de las decretaciones que en ellos se hizieron», pp. 525-535. Per aquests afers també els documents pendents de publicació en un volum 5è, AHCB, CC-XVI-80, doc 77 i CC-XVI-91, doc. 108.

na era en mans del canceller Manegat, els afers insaculatoris i del sisè conseller era en mans del regent Terça, la resta de peticions de la ciutat en mans del regent Quintana i el comte de Miranda només féu que donar falses esperances a la ciutat²³⁷. No sembla que s'arribés a proveir allò que s'esperava per part de Barcelona, i sempre ens quedarà el dubte de si el dissentiment barceloní també pogué estar relacionat amb els afers particulars de la ciutat.

Els greuges de les Corts del 1585

Oriol Oleart és qui té un coneixement més precís i aprofundit d'aquest tema²³⁸. En aquesta introducció només vull indicar que els greuges d'aquesta Cort són molt significatius de la conjuntura de relacions entre Catalunya i la monarquia.

Els greuges²³⁹ revelen amb precisió les tensions entre la política de la monarquia i la Terra. Per aquesta raó, tot i els conflictes interestamentals, els síndics s'esforcen a presentar-los al rei amb un sol text i una sola ambaixada. Els braços no volen oblidar-se de cap greuge, ni vell ni nou, busquen els desviats i en copien i cusen en el procés tants com en calguin²⁴⁰.

Un bon grapat de greuges generals van anar adreçats a denunciar les moltes invasions de jurisdicció de la Inquisició i dels inquisidors. Aquests no volien pagar drets al General, havien fet extradició de judicis, interferien la llibertat de comerç i de vot, processaven a la gent i la cobrien d'infàmia, molts avalotadors es feien familiars del Sant Ofici, els familiars, a més de portar pedrenyals, sovint no volien pagar deutes ni impostos, i, si eren senyors útils, a vegades inhibien l'actuació del domini directe. El greuge més destacat és la detenció dels consistorials de la Diputació del 1569 i el seu llarg empresonament, fins a l'extrem que la Inquisició repetia la seva intervenció sobre els nous consistorials després del canvi de trienni. Gairebé com a mal menor els braços insisteixen en la necessitat de respectar les disposicions del 1512 i 1520.

Un altra bona quantitat de greuges generals van anar destinats a denunciar l'actuació de la lloctinència però sobretot de la Capitania General i el suport que rebia del Reial Consell Criminal. Les acusacions són moltes: desarmar els oficials del General, voler conèixer les deliberacions dels diputats, interferir en la jurisdicció penal del General, abusar del propi ús reial, fer allotjaments indeguts, invadir la jurisdicció de les drassanes de Barcelona, imposar bagatges i transports indeguts als pagesos²⁴¹, embargar naus comercials, vulnerar la llibertat de comerç, treure causes fora de Catalunya, promoure

237. AHCB, CC-XVI-72, f. 138r i v.

238. O. Oleart, *Els greuges.. i Ibidem*, «Las sentencias de greuges: un aspecto jurisdiccional de las Cortes Catalanas en el siglo XVI», *Bizkaiko Batzar Nagusiak. Contributions to european parliamentary history*, Bilbao, 1999, pp. 261-289.

239. AHCB, CC-XVI-74, ff. 614r-807v.

240. AHCB, CC-XVI-74, ff. 312v-317r. Dels greuges derivats de l' *escusado* en parla per exemple el Diari de Frederic Despalau (1572-1600), A. Simon, *Cavallers...*, pp. 123-124.

241. Els pagesos són definits en un greuge de Lleida com «la sustentació del Principat», AHCB, CC-XVI-74, fol. 686v.

enquestes il·legítimes, pressionar l'Audiència perquè no cursi les firmes de dret, o signar lletres en blanc tot facilitant intervencions indegudes. Els braços, encara, van recordar al rei que en una declaració judicial de les Corts del 1564 els jutges havien considerat procedents els greuges de la Diputació contra la Capitania²⁴².

Si de les institucions de la monarquia passem a les denúncies contra alguns dels seus titulars aleshores podem observar la corrupció i impunitat virregnal, com en el cas de Fernando de Toledo, virrei de Catalunya entre 1571 i 1580, o els abusos de poder i la impunitat d'alguns membres del Consell Reial com és el cas de Martí Joan Franquesa que inhibia a tothom per les seves connexions familiars dins el Consell d'Aragó i l'Audiència.

Els greuges contra la lloctinència, contra la capitania, contra el consell criminal, contra la lloctinència i els oficials reials en general proliferen entre les queixes de ciutats i viles, de la més gran a la més petita. Barcelona, Perpinyà, Cotlliure, Vilafranca del Conflent, Figueres, Santpedor, Puigcerdà, Talarn, Mataró, Vilafranca del Penedès, Tortosa o Ascó. I els hi fan constatar els greuges de particulars que sovint són queixes personals derivades de conflictes més amplis com les de Guerau d'Alentorn (per l'afer de l'escusado), de Pere Batlle (per l'afer Forner), de Damià Puiggener o dels Cassador (per l'afer del virrei Fernando de Toledo).

Des del 1547 ja s'havia plantejat la necessitat que les pragmàtiques reials per ser obeïdes havien d'aprovar-se en Corts²⁴³. Era peremptori fer-ho amb la pragmàtica de les fortificacions i la dels cavalls. No cal dir que una voluntat d'aquesta mena responia tant al convenciment dels braços que les pragmàtiques eren indefugibles, com a la necessitat, aleshores, d'adequar-les a les Constitucions. El 1585 era més urgent que mai sobretot després de l'afer de Marc Antoni Forner estrangulat sense judici sota l'acusació verbal de passar cavalls a França.²⁴⁴

En la redacció dels greuges s'esquitllen consideracions força interessants que revelen l'estat d'opinió general. Des de la defensa del comerç de cavalls amb el país veí «no essent declarada França sismàtica, ni venent-se los dits cavalls a heretges o enemics de la santa fe cathòlica», fins a la consideració que l'aplicació del *laudamentum curie* a persones concretes o les excomunicacions de pobles sencers en nom de la «santa cruzada» no són més que subterfugis per fer composicions, passant pel sentiment que als homes del rei ja els anava bé deixar les contrafaccions a mans d'una llunyana reparació de Corts. «Dejen per burla que és assò matèria de Corts, Déu sab qui serà viu» eren les paraules d'alguns magistrats de l'Audiència als Cassador²⁴⁵.

242. AHCB, CC-XVI-74, f. 677v.

243. Plantejament que provoca una definició interessant de la Cort General «ja que la General Cort legittimament convocada representa un cos místich del qual vossa magestat és lo cap y los tres braços són los membres», AHCB, CC-XVI-74, f. 679v.

244. AHCB, CC-XVI-74, ff. 144v i 368v. Sobre Forner, Eva Serra, «Perpinyà, una vila...» p. 601-602 i B. Alart, *Inventaire-Sommaire des Archives Departamentales antérieures à 1790*, Pyrénées-Orientales, Archives Civiles, Serie B, París, 1868, pp. 255 a i 267 a-b. Va ser una greu contrafacció derivada de la pragmàtica dels cavalls i comesa durant la Capitania del mateix Fernando de Toledo deutor dels Cassador i coincidint amb l'etapa de predomini de Pere Franquesa.

245. AHCB, CC-XVI-74 fols. 656r, 695v-697r, 784r.

Lògicament els braços no volien que els doctors del Reial Consell fossin jutges dels greuges per tal com n'hi havia molts contra d'ells. Tot i així els nomenaments reials lògicament recauen en membres del Consell d'Aragó com els regents Miquel Terça o Miquel Joan Quintana i de l'Audiència com l'advocat fiscal Martí Joan Franquesa o Lluís de Peguera del Reial Consell Criminal²⁴⁶

Els greuges no són només d'aquesta corda, n'hi ha d'una altra mena com els derivats dels plets senyorials o antisenyorials dels Cardona, però tot i així, cal dir que la majoria són queixes contra les actuacions dels oficials reials. Encara hi podríem afegir les actuacions del Breu o la situació de Montserrat. Les contrafaccions van marcar efectivament la conjuntura d'aquell final de segle. No és d'estranyar, doncs, que en la queixa de Pere Cassador apareixi una afirmació lapidària «com lo present Principat —diu— no sia subjecte a rey ningú, sinó que és Regne y domini que solament regoneix el comte de Barcelona»²⁴⁷.

Fa anys la història de la Catalunya moderna s'escrivia oblidant molt sovint les Corts, les Constitucions i la Generalitat. Reis i virreis n'eren els seus principals protagonistes i els catalans quedaven diluïts dins la confusió d'un bandolerisme endèmic, o d'unes institucions mal compreses. Com qui diu, només les institucions municipals van tenir un tractament adequat. Fa pocs anys els llibres de Víctor Ferro, de Núria Sales i el volum de Les Corts a Catalunya del Congrés d'Història Institucional del 1988, entre d'altres estudis, van començar a capgirar aquesta visió i s'ha de dir que aquest nou plantejament històric permet una millor integració i comprensió dels resultats dels estudis sobre l'evolució econòmica i social de l'època.

Les persones que formem part d'aquest projecte* volem agrair el suport de l'Arxiu Històric de la ciutat de Barcelona, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó i de Jaume Riera i Sans. Així mateix, volem agrair als membres del Comitè Tècnic de l'edició de Textos Jurídics Catalans que ens hagin fet confiança i ens hagin permès avançar en aquest camí de restitució històrica.

EVA SERRA I PUIG
15 de febrer del 2000

246. AHCB, CC-XVI-74, f. 437v.

247. AHCB, CC-XVI-74, f. 795r

* Algunes persones de l'equip hem format part dels projectes: PB93-394 i PB97-0666 de la DGICYT i del projecte 1997SGR 00358 (actualment 1999SGR 00165) de la Generalitat de Catalunya.

Nota sobre l'edició

Els criteris seguits per a la transcripció del manuscrit s'han basat en respectar la morfologia i la fonètica de l'original. També, per tal de facilitar-ne la lectura l'hem disposat considerant un conjunt de detalls que podríem anomenar de disseny de pàgina. És a dir, en fer una línia de separació en començar cada nova sessió de la Cort (matí o tarda); centrar i posar els documents que hi són inserits, íntegra o en part, en una lletra lleugerament inferior al de les sessions pròpiament dites i unificar en grups els llistats de persones. D'aquesta manera creiem que hem aconseguit alleugerir la lectura d'un text de per si mateix difícil, alhora que el lector pot seguir el ritme i el seguiment de les sessions del braç amb més facilitat.

Cal dir també d'entrada que hem indicat el canvi de foli del manuscrit amb el número en xifres aràbigues seguit d'una *r* o *v* per a indicar *recto* i el *verso*, tot entre dues línies inclinades: //55r//. Si el canvi de foli en l'original tallava una paraula, s'ha indicat sense deixar espais ni posar-hi guionets: *Consti//55v//tucions*. També, si el canvi de foli ha passat a coincidir amb un punt i a cap, només hem posat línies inclinades al final: *56r// Dit dia, ...*

Per altra banda, s'ha fet servir el claudàtor oblic < > per a indicar les lletres o paraules afegides sense necessitat per l'escrivà; el claudàtor recte [] per les parts oblidades i que hem cregut interessant restablir per a la comprensió del text i el claudàtor recte amb tres punts [...] per indicar els fragments il·legibles deguts a taques o mutilacions del text. Els ratllats, interlineats, correccions, espais en blanc i altres incidències del manuscrit les hem indicades en l'aparell crític a peu de pàgina. Les anotacions als marges les hem passat a incloure en el text, indicant-ho en nota. Els epígrafs del manuscrit 76 els hem passat a incloure en claudàtors rectes i remarcats en negreta.

Respectant els trets morfològics i fonètics, hem passat a:

1. Desenvolupar totes les paraules abreujades.
2. Desfer les aglutinacions i també, pel contrari, ajuntar les paraules que estaven separades. Així hem passat a separar *a ssaber*. En canvi, hem respectar les formes arcaïques que avui passarien a separar-se com *adaquell* i *aont*.
3. Respectar l'ús de consonants dobles.
4. Normalitzar l'ús de majúscules i minúscules segons els criteris actuals.
5. Puntuar el text de bell nou seguint la normativa fabriana.
6. Normalitzar l'accentuació, exceptuant la *y*, i l'ús de la dièresi, fins i tot aplicant-ho a formes com *dinés*, *vèurer*, *veurian oïdors*...
7. Fer servir l'apòstrof i el guionet en les formes aglutinades segons la normativa actual.
8. Servir el punt volat per a aquelles elisions de lletres que no tenen representació en l'actual normativa, és a dir, aglutinacions de paraules amb pèrdua d'un element.
9. Normalitzar l'ús de la *u* i de la *v*.
10. Senyalar entre cometes “ “ les cites textuales o jurídiques i l'esment a Usatges, Constitucions o Capítols de Cort.
11. Respectar el manuscrit pel que fa a l'ús de la *i* i la *j*, així com a l'ús de la *c* i de la *t*.
12. Transcriure el castellà i el llatí en cursiva.

III. CORTS DE MONTSÓ DE 1585

PROCÉS FAMILIAR DEL BRAÇ REIAL

In nomine Domini nostri Dei Jesucristi et purissime ac sine macula concepte Virginis Marie, matris eius, ac beati Michaelis arcangeli omniumque angelorum, sanctorum et sanctarum curie celestis. Ad futuram rei memoriam universis et singulis sit notum et manifestum quod cum serenissimus, catholicus et potentissimus dominus dominus Philippus, Dei gratia rex Aragonum, Castelle, Legionis, utriusque Sicilie, Hierusalem, Portugalie, Hungarie, Dalmatie, Crohatie, Navarre, Granate, Toleti, Valentie, Galicie, Maioricarum, Hispalis, Sardinie, Cordube, Corsice, Murcie, Giennis, Algarbii, Algesire, Gibraltaris, Insularum Canarie nec non Indiarum Orientalium et Occidentalium, Insularum et Terra firme maris oceani, archidux Austrie, dux Burgundie, Brabantie, et Madiolani, Athenarum et Neopatrie, comes Aspurgii, Flandrie, Tiroli, //1v// Barcinone, Rossilionis et Ceritanie, marchio Oristagni et Gociani, Curias Generales incolis suorum regnorum cismarinorum per suas literas indixerit celebrandas in villa Montissoni adjecta die,¹ mensis,² anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, ad comparandum in eadem villa Montissoni qua die assignata, cum prefata sacra, catholica et regia magestas non venisset ad dictam villam, fuerunt dicta ex causa per diversas vices prorogate ante propositionem, quarum ultima, iam sua regia magestate presente in dicta villa, fuit ad vigesimam octavam diem mensis junii anni predicti a nativitate Domini millesimi quingentesimi octuagesimi quinti, prout latius in comunii processu dictarum Curiarum ducto apud nobilem regium prothonotarium seu in regia scribania plenius continetur. Adveniente igitur die veneris, vicesima octava dicti mensis junii, anno predicto, ad quam diem generalis Curia supradicta extitit ut predictur ultimo prorogata, cum eadem sacra, catholica et regia magestas, omnibus convocatis ad dictas Curias suam facere intendisset propositionem, accessiit personaliter ad predictam ecclesiam Beate Marie ville Montissoni ad quam convocati et in eadem congregati accesserunt et comparuerunt de quolibet regno que in ipsa Curia cedebant, prout in Curiis generalibus est consuetum, videlicet in tribus scamnis in longum positis, in dextera parte solii regii aragonenses et valentini, sich tamen quod primo tam inter clericos quam inter laicos presidebat unus aragonensis et sequebatur unus valentinus, et a parte sinistra sedebant catalanii; in tribus scamnis et in transverso finitis scamnis in longum //2r// positis erant

1. A continuació un espai en blanc.

2. A continuació un espai en blanc.

plura scamna in quibus sedebant ordem ordine convocati homines de brachio regali cuiuslibet regnorum convocatorum; in tribus ergo scamnis in utraque parte in longum positus sedebant in scamno ulteriori ipsorum trium scamnorum prelati et persone ecclesiastice, in mediocri vero magnati barones, in tertio autem milites et militares generosi; in interiori loco et inter scamna ab una parte et ab altera erat via per medium seu transitus sufficiens et sedentes ab una parte versus sedentes ab altera habentes facies directas ab una parte contra alteram; homines vero de brachio regali sedentes aspicebant solium sue regie magestatis, quod solium positum erat in ea parte dicte ecclesie, ubi erat chorus clericorum dicte ecclesie, ante et ab ulteriori parte contra altare majus ipsius ecclesie ipso choro diricto seu trabibus et postis fusteis cohopto, et erant ibi sedentes, de brachio regali Cathalonie, syndici qui sequuntur:

Jacobus Vila, conciliarius in capite civitatis Barchinone; Michael Bastida; Joannes Montornés, Christoforus Egidius de Villoro, Christoforus Castelló, Dertuse.

Nicholaus Frexanet, iuris utriusque doctor; Franciscus Alguero, Illerde.

Raphael Vivet, Andreas Vilaplana, Gerunde.

Ludovicus Terrene, Hieronymus Boldó, Perpyniani.

Joannes Montornés, Christoforus Egidius de Villoro, Christoforus Castelló, Dertuse.

2v// Joannes Ponsic, Vici.

Hieronymus Jorba, utriusque iuris doctor, Cervarie.

Damianus Pujol, Armengardiis Coll, Balagarii.

Antichus Sala, Minorisse.

Jacobus Hieronymus Ponces, Tarrege.

Gabriel Arrencada, Torricelle de Montegrino.

Joannes Navarro, Campirotundi.

Jacobus Roffí, Pals.

Anthonius Molinés, Crudillis.

Galcerandus Robollet, Villefranche de Conflent.

Joannes Pi, Jacobus Puignau, Cauquiliberi.

Petrus Inveni Rocha, Tuhir.

Jacobus Puig, Granullariorum.

Anthonius Ribes, Argilesii.

Franciscus Arcís, Bisuldunii

Joannes Cabessa, Salicis

Franciscus Lunes, Calidarum de Montebovino

Quibus sich sedentibus, videlicet omnes syndici de qualibet universitate simul et conjunctim sine intermixtione alterius ex syndicis aliarum universitatum, et stantibus officialibus sue magestatis in gradibus solii regii sine //3x// ordine, sua regia magestate in suo solio regio pannis aureis cericeisque tapetis strato et ornato de more sedente, sua regia magestas mandavit nobili domno Michaeli Climent, suo prothonotario et conciliario, ut a supremo dicti solii gradu, prout fieri solitum est, subscriptam propositionis schedulam legeret quam a sua catholica magestate paulo ante receperat cum illis quibus decet reverentia et honore; et a dicto supremo solii regii gradu, in conspectu omnium ibi convocatorum et existentium diversorum statuum in multitudine copiosa, clara, alta et intelligibili voce legit et publicavit in lingua seu diomate cathalano ut solitum est, cuius quidem propositionis schedule thenore est huiusmodi:

Són estats tant grans y de tant pes los successos de les coses públiques y particulars que se han offert després ensà que en lo any passat de mil sinch-sents sexanta-tres celebrí Corts en aquestos mos Regnes, que encara que ninguna cosa haja yo desijat més que visitar-los moltes vegades per a rébrer y donar-los contentament, corresponent al gran amor que jo us tinch y sé que vosaltres me teniu, no ho he pogut fer abans de ara. Y encara que los dits successos sien notoris y per so se poguera scusar de refferir-los-vos, però, perquè és just que·ls sàpian més particularment, se us diran assí los de més importàntia, que encadenant-se los huns ab los altres són estats causa de aquesta tant llarga absèntia, y han impedit mon bon desig, differint-lo, per lo que podie resultar en major benefici de la cristiandat y de aquestos regnes, //3v// que és ab que yo principalment he tingut sempre hull; no havent dexat en aquest enemig, ab tota la vigilànsia y cuydado que a mi és estat possible, com ha rey que tant vos ame, de anar prevenit y provehint tot lo que podia ésser convenient, així de la conservació de la religió y fe cathòlica y obediència de la Sancta Sglésia Romana, que en ells per la bondat de Déu ab tanta puritat se conserve y florex, com ab tot lo demás que tochava al bon govern y administratió de la justícia, y ha la pau, benefici, quietut y conservació, seguretat y defensa d'ells; y així, tenint sempre present aquest intent, com sia propi de ma obligatió, y considerant poch après de les últimes Corts los mals, robos, y danys que los turchs y cosaris del Penyó de Véles feyen en estes costes, y les demás de mos regnes, y lo que·s pogueren alimentar dexant-los arrehigar y fortificar allí, me determiní de enviar la mia armada sobre aquella plasa; y així se féu, y fonch expugnada, de què va resultar y resulte lo benefici y seguretat ad aquestos regnes que·s veu. Y tenint après avís que·l turch enemich comú de nostra sancta fe cathòlica venie ab poderosa armada y exèrít sobre la isla de Malta, la qual és de la importàntia que sabeu, y vehent yo quant faltos estaven de socors, lo Mestre y Religió de Sanct Juan, per a deffensar-se de enemich tant poderós, y que portave tant extraordinaris aparells de guerra, volent yo obviar aquest perill y dany, y tornant per la causa pública y lo que ere tant en servey de Déu y honra y reputatió dels prínceps cristians, no solament maní provehir ab temps de gent de guerra, virtualles y moni//4r//tions, però considerant la stretura que la tenien posada, maní juntar la mia armada per a socórrer-la, com se féu forsant a l'enemich a què alsàs lo siti, ab gran pèrdua sua, del qual ne resultà no mancho reputatió y honra a mos regnes que benefici públich, e a tota la cristiandat. Restant lo turch sentit y irritat de aquest succés, y vehent la resistència que la mia armada li feya, ab lo ànimo danyat que sempre ha tingut y té de perseguir y molestar als cristians, va formar un potent exèrít, per a acometre les terres de l'emperador mon jermà, y quasi en lo mateix temps los heretges y rebel·les de Fransa comensaren ha molestar ha son rey mon jermà. Y per no faltar ha ma sanch, y principalment a la causa pública de la cristiandat y de nostra sancta fe cathòlica, vaig socórrer ha tots dos, y ab número de gent y diners, differents vegades al dit rey, lo qual li fonch de tanta importàntia, que per medi d'ells, essent general de l'exèrít son germà, qui vuy és rey, vencé en batalla als rebel·les heretges.

En aquest enemig, havent succehit los moviments, alteracions y turbacions que sabeu en los meus stats de Flandres, jatsia que ab tot lo cuydado y solicitut que·m fou possible procuràs de quietar y pacificar ab amor y blandura los mals y danys qui estaven presents, y pervenir als sdevenidors; però no podent-se alcansar, assí per la malícia y pertinàcia de alguns que estaven infectes en les coses de la religió, considerant la gran

importàntia dels dits stats, y lo dany universal que del sobredit re//4v//sultave y podia resultar ha mos regnes, e a tota la cristiandat, y particularment a les coses de la religió cathòlica (les quals sobre totes me obliguen), me fou forsat ab ma armada, no restant-me altre remey per provar, y acudir ha dits stats (sustentant tants anys la gent y exèrcits que sabeu, y perseverant de entrevenir-los com al present se fa, fins acabar-los de reduhir a la obediència de la sancta fe y sglésia cathòlica romana y mia), com confio en Déu que's farà, pus és sua la causa. En aquest endemig, los nou convertits del regne de Granada, aprofitant-se de la ocasió de veure'm tant ocupat en provehir les coses de Flandres, y fer cara a les forces del turch (que tant poderosament armave per mar), se rebel·laren, com és notori. Y per obviar al dany que poguera causar, me resolguí de anar-me'n atansant adaqueu regne, y donar calor y ha negoci que'l poguera fer important la dilació del remey. Y ab ésser anat yo en persona a la Andalusia, fonch Déu servit que tot se remediàs y posàs en pau, restant ab la quietut y seguretat que convenie.

Tantost après de açò per a divertir lo turch, que tant despert està per a danyar aquestos regnes d'Espanya, y als demés, y per a acudir a la causa pública de la cristiandat, per la qual, com ha cathòlich príncep, tanta major obligació tinch de tornar y amparar-la quantes majors mercès he rebut de sa Divina Magestat, determiní de formar y juntar una molt grossa armada de galeres, y atres vexells, ab molt número de gent y los aparells necessaris, per a què juntant-se en Lliga ab la de Sa Santedat y de la senyo- //5r// ria de Venècia, com se féu essent capità general d'ella don Joan de Austria, mon jermà, anassen a cercar la de l'enemich comú, y la combatissen, com ho feren, investint-la y guanyant, ab lo divinal adjutori, una de les mes insignes e immemorables victòries que en molts temps se ha guanyat, ab gran glòria y honra de la cristiandat, y singular renom de mos súbdits y vassalls. Y encara que de aquest tant ditzós succés, poguera yo tràurer algunes utilitats particulars, les sostposí per les universals de la cristiandat. Y així se continuà y prosseguí lo any següent la Lliga comensada, reformant yo la mia armada de tot lo necessari, y ab açò fonch forsat lo enemich, per no gosar venir altra vegada ha batalla, de encloure y fortificar-se en ses fortalases.

Desfeta la lliga, y vehent yo que continuave en créxer lo número de la sua armada, per a impedir-li que no pogués fer dany a la cristiana, y per altres designes fonch necessari entretenir la mia, y reforçar de gent, vitualles y monitions tots los ports y terres marítimes y també per a conservar la pau de Ytàlia, que ab les discentions de Gènova, stigué molt prop de perturbar-se; y acabara de rompre's si yo no posara la mà en remedià-ho, ab lo cuydado que sempre he tingut y tinch de que dure la dita pau en Ytàlia, ab lo qual és estat Déu servit que se hage conservat per més temps de vint-y-sinch anys, cosa may vista en abans, ni tanta aparensa de que ha de durar moltes altres més, mijenant lo divinal //5v// adjutori, de hont tant gran bé, utilitat y seguretat resulte ha tota la cristiandat, y bona part ha aquestos mos regnes.

Assentades que haguí les dites coses, y altres de molta importàntia, doní orde (ab lo desig que tenia de venir ha estos mos regnes, que's fecen les lletres convocatòries per a tenir-vos Corts; y estant ja fermades, y jo tant apunt de partir-me com teniu entès, succehí la jornada y mort del rey don Sebastià, mon nebot, que fonch bastantíssima causa per a detenir, leshores, ma partida y que s'hagués de fer cara a les coses de Àfrica, y llevar la ocasió als enemichs de intemptar altres que hagueren feta major la pèrdua, y prevenir-ne algunes que hagueren causat novetat en los regnes de la corona de Portugal,

com poch après la experiència ho va mostrar, aportant-se'n Nostre Senyor per assí al rey don Henrich, mon oncle, encara que los dits regnes me pertanyien tant de dret com és notori, alguns reboltosos comensaren ha inquietar-los y procuraren favor y ajuda de nations y forces strangeres, ab intent de impedir o allargar la mia legítima successió. Y per obviar als danys que la falta de prevensió sol causar en semblants coses, fuy forsat fer los aparells que són notoris, y acudir yo mateix en persona ha negoci tan important. Y així, ab la mia presència y ésser la causa tant justa com era, fonch Déu servit de afavorir-la, de manera que ab breu temps se reduhí y quietà tot, y après se acabaren de vèncer les isles y les dels Assorts, //6r// ab lo qual tingué fi la jornada y vingueren ha juntar-se tots los regnes de Spanya y les Índies, lo qual, per la seguretat y grandesa de la conservació y augment de nostra sancta fe cathòlica, y poder yo millor resistir y offendre ha sos enemichs, és estat de gran importàntia.

Dexant yo les coses de aquells regnes de Portugal en lo estat que se us ha refferit, y jurat en ells, en absència y ab molt contentament, lo príncep don Phelip, mon fill, tractí de disposar les de la mia partida per an aquest. Y jatsia que mon desig era de venir en la hora mateixa ha vesitar-vos, però per la absència que havia feta dels de Castella, y la necessitat que hi havia de comprendre algunes coses en ells, y també per a jurar per los naturals de aquella Corona al príncep mon fill (com ho feren, ab gran demostració de amor), fonch necessari de detenir-me en ells fins ara, encara que no's tractaren ab tant spay com ho requerie la qualitat y importàntia dels negocis, per a acudir als de aquests meus regnes. Y per lo molt que jo us ame, he volgut portar en ma companyia al príncep mon fill, encara que és de tant pocha edat y tant tendre y delicat, per a què ell y vosaltres vos conegau, y des de ara ell vos prenga la affectió que yo desije que us tinga, y vosaltres rebau lo contentament que no dupte haureu tingut de veure'l; y aquesta //6v// mateixa affectió me mogué ha què també portàs a mes filles, y que's celebràs en ells lo casament de la infanta dona Catherina ab lo duch de Çavoya.

Y pus del que dalt se ha dit tindreu entès les causes justes que se han offert per a no haver pogut yo abans de ara visitar aquests meus regnes, havent-ho desijat súmament, lo discurs y progrés de mes coses, lo stat present d'elles y de les públiques de la cristiandat, sol restarà pregar y encarregar-vos que, pus mon principal intent de visitar-vos és ser offici de pare, senyor y rey natural vostre, y com ha tal, y que tant vos ame, tractar lo vostre bé públich, bon govern de aquestos regnes, y llevar les occasions que poden causar contenció, discòrdies y males voluntats, y facilitar que's visque en ells ab la justítia, pau, repòs y quietut que convé; vosaltres, com ha tant bons vassalls, vos disposeu ha mirar tractar de tot lo que aquest propòsit y mon servey convindrà, y persuadir-vos que per a tot lo que dalt està dit, y lo demés que'ns tocarà, y serà de vòstron benefici, lo qual sempre tinch per meu propi, trobareu en mi tota la voluntat que poreu desijar, com ho marex vostre gran y anti-ga fidelitat, y lo entranyable amor que sempre me haveu tingut y sé que'm teniu.

Qua quidem propositione sich ut prefertur in lingua cathalana lecta et publicata in conspectu omnium predictorum, surrexerunt ab scamnis in quibus sedebant aragonenses et //7r// valentini illustris et reverendissimus dominus Andreas Sanctus, archiepiscopus CessarAuguste, et illustris dominus Federicus de Borja, preceptor militum Montesie, et ab altera parte, ab scamnis in quibus sedebant convocati de Principatu Cathalonie, surrexit illustris et reverendus Joannes Dimas Loris, episcopus Barcinone, qui tres pre-nominati ante solium regium convenerunt, in medio existente dicto illustri et reveren-

dissimo archiepiscopo Cessarauguste, et ad partem dexteram dicti archiepiscopi predictus illustris et reverendissimus episcopus Barcinone principatus Cathalonie, et ad sinistram partem dictus admodum illustris don Phedericus de Borja, preceptor Montesie, regni Valentie; et predictis sich stantibus ante dictam regiam magestatem, predictus archiepiscopus Cessarauguste, in conspectu omnium, predicte propositioni respondentis vive vocis oraculo in hec vel similia verba contenta in quadam schedula, quam tradidit dicto regio prothonotario, que est thenoris huiusmodi:

La Corte general, aquí congregada, besa los pies y manos de vuestra magestat, por la merced que haze ha estos sus reynos con su real presencia, y lo que por su acostumbrada benignidad y clementia offresce al reparo y beneficio dellos; entendido lo que vuestra magestat mandare, se tratará com mucho deseo de acertar, y speramos en Dios Nuestro Senyor se arata^{2a} todo a gloria suya, servicio de vuestra magestat y bien //7v// de sus súbditos y fieles vassallos.

Et nichilominus, post factam propositionem et reponsonem predictas, spectabilis domnus Simon Frigola, vicecancellarius Corone Aragonum, una cum dicto nobili domno Michaelae Climent prothonotario, accessit ad pedes sue magestatis et, habito colloquio cum eadem, redeundo ad supremum gradum dicti solii, dictus nobilis regius prothonotarius, stans capite nudato, in conspectu omnium predictorum, presente multum magnifico Joanne de La Nuça, justicia Aragonum, legit alta et intelligibili³ voce quandam papiri schedulam inferius incertam, thenoris huiusmodi:

Sa Magestat acusa contumàcia a tots los citats y cridats en la present Cort, y de gràcia special spera als absents per quatre dies pròxims, manant als syndichs de les universitats y procuradors de les particulars persones que dins los dits quatre dies facen fe de les dites potestats, altrament que no seran admesos; y sa magestat proroga y continue la presents Corts per dimecres primer vinent, que comptarem a tres de juliol, per al mateix loch, y si serà feriat, per lo primer die no feriat, present lo justícia de Aragó.

Die mercurii, tertia mensis julii anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, ad quam diem fuit prorogata presens Curia die quo fuit facta propositio per sacram, catholicam et regiam magestatem domini nostri //8r// regis Philippi, convocato et congregato stamento seu brachio regali presentis principatus Cathalonie intus suam stationem seu apartamentum dicto stamento regali designatum, intus videlicet ecclesiam Beate Marie dicte ville Montissoni, in qua si quidem convocationem et congregationem convenerunt et presentes fuerunt syndici infrascripti:

*Jacobus Vila, consiliarius primus Barchinone, presidens; Michael Bastida; Galceranus Dezvalls; Michael Sarrovira, syndici Barcinone.
Nicholaus Frexanet, Franciscus Algaro, syndici Illerde.
Raphael Vivet, Andreas Vilaplana, syndici Gerunde.
Ludovicus Terrena, Hieronymus Baldó, syndici Perpinyà.*

2a. En lloc de hará.

3. A continuació, repetit, alta et intelligibili.

Joannes Montornés, Christoforus Gil de Villoro, Christoforus Castelló, Dertuse.

Joannes Ponsich, Vici.

Damianus Pujol, Armengardus Coll, Balagarii .

8v// Hyeronymus Jorba, Cervarie.

Antichus Sala, Minorisse.

Geraldus Mascaró, Villefranche Penitentis.

Jacobus Hieronymus Ponces, ville Tarrege.

Salvator Rochafort, Berge.

Franciscus Arsís, Bisulduni.

Joannes Navarro, Campirotundi.

Jacobus Rocha, Sanctipedor.

Franciscus Oliveres, Figueriis.

Gabriel Arrencada Canet, Torroella de Montegrino.

Jacobus Roffí, Pals.

Franciscus Lunes et Arbos, Caldes de Montebovino.

Benedictus Monjo, Martinus Pallares, Talarni.

Joannes Cabessa, Salses.

Jacobus Puig, Granullariorum.

Michael Argullol, Pratorum Regalium.

Antonius Molinès, Cruillis.

Galdricus Robollet, Villefranche Confluentis.

Petrus Inveni Rocha, de Tuhir.

Joannes Pi, Jacobus Puignau, Cauchiliberi.

Anthonius Ribes, Argiliarum.

[Electio Michaelis Joannes Cellers notarium Barchinone in eadem stamenti regalis] *Qui omnes sich ut premittitur congregati, unanimes et nemine discrepante, una voce stantes, eligel/runt in scribam dicti stamenti seu brachii regalis Michaellem Joannem Cellers, auctoritate regia notarium publicum Barchinone et scribam majorem domus honorabilis Consilii Barchinone, una cum salariis et lacris eidem officio pertinentibus et spectantibus; et illico, facta dicta electione de persona dicti Cellers in notario dicti stamenti, prestitit juramentum modo et forma assuetis ac solitum prestari, sub forma sequenti:*

[Juramentum notarii] *Jure Miquel Joan Cellers, notari de Barcelona y scrivà maior de la casa del Consell de Barcelona, y scrivà per lo present stament real elegit y assumit, que bé y lealment se haurà en son offici, quod quidem juramentum prestit in manu domini presidentis.*

Et in continenti, dicti syndici jurarunt in manu et posse notarii infrascripti, sub forma sequenti:

Juramentum syndicorum.

Primerament, juren que donaran bo y leal consell, ha son millor enteniment y bé públich de tota la present Cort de Cathalunya, y que tindran secret tot ço que ha quis-cú d'ells serà dit sots secret, e so que per tots o per la maior part serà dit que sia secret.

Ítem, que no revelaran ha alguna persona cosa alguna la qual serà en la present Cort dita, la qual puxa venir en dany de algú o redundàs en dany de la present Cort.

Ítem, que no revelaran alguna cosa de aquelles que sots secret en la present Cort se tractarà ha personas stranyes, sinó ha aquellas de son bras, o altres de la present Cort, que poden als tractaments de aquella //9v// ésser admesos, no nomenant la persona que aquella cosa haurà dita, rebut emperò primer sacrament de aquelles tenir secret, ço que ha aquells serà revelat.

Ítem, juren los syndichs, procuradors o ecònomos aquí presents que, ans que aquells, alguna de les coses que fetes seran, o tractades en la present Cort, denuntiaran ha llurs principals, si ja fet no serà, faran jurar aquells que no revellaran ha algú aquelles coses que, per los dits syndichs, procuradors o econòmicos, als dits llurs principals seran denuntiaades durant la present Cort.

Ítem juren tots aquells que presents són en la present Cort, que no admetran scientment als tractaments de la present Cort algú que no haje prestat lo dit jurament.

Et in continenti, dictum stamentum creavit in portarium eiusdem stamenti Jacobum Rondo, fabrum lignarium, civitatis Barcinone, qui prestitit juramentum sub forma sequenti:

[Juramentum portariū]

Jure Jaume Rondó, porter del present stament, que bé y lealment se haurà en lo dit ofici de porter, y que tindrà secretes totes aquelles coses que ha notícia sua vindran, de les que's tractaran en lo present stament real.

[Diverse protestationes sindicorum super ordine sedendi. Cervarie]

Et quia, cum scriberentur per dictum notarium et scribam nomina dictorum syndicatorum prout superius continetur super ordine et nominatione dictorum syndicatorum et universitatum earundem, fuit contradictum per magnificum Hieronymum Jorba, syndicum Cervarie, pretendendo nomen suum et dicte universitatis debere continuari ante syndicos civitatis Balagarii. Et ideo protestatus fuit in hunc modum videlicet: que no consent a la nominatió o scriptura de la nominatió dels syndichs del present stament, //10r// en quant y en allò que scriuen primer lo syndich de Balaguer que lo syndich de Cervera, ans bé expressament hi dissent, per ço que la vila de Cervera és cap de vegueria y cap de condat, té la jurisdicció ab sa magestat en més de quaranta llochs de la vegueria, y és estada sempre dels comtes de Barcelona y reys de Aragó, y segons lo orde de la scriptura de les firmes de les Corts prop passades fonch prefferida, y és poble hont habiten vuyt o nou juristes, quatre o sis metges, molts cavallers, burgesos y gent de honra, y per moltes altres rahons, les quals no militen en la ciutat de Balaguer, perquè ha poch és en la Corona de Aragó, y viu-s'i per rahó de la confiscatió que lo rey ne féu de dita ciutat per la rebel·lió del comte de Urgell, son senyor, y per altres rahons que després se deduhiran, protestant que no li sie fet en sdevenidor ningun preiudici.

[Balagarii]

Et in continenti, honorabilis Damianus Pujol et Armengaudus Coll, syndici civitatis Balagarii, respondentes predictis dixerunt, per organum dicti Pujol: que no consenten en la protestatió feta per lo syndich de Cervera, per quant és contra tot orde lo que pretén lo dit syndich de Cervera, per quant les scriptures antigues y assenyaladament en les Corts passades, està scrit y posat primer los syndichs de Balaguer, per ésser com és ciutat principal, y viuen en aquella molts cavallers, doctors y gent populosa, ab tanta o major còpia o número que ha Cervera, y sempre fahels a la corona real, a la qual és esta-

da sempre fahel y molt lleal, com vuy ho és, sens //10v// rebel·lió ninguna, y així entenen continuar sempre en sa possessió, y ésser scrits y continuats primer que los syndichs de Cervera.

Et dictus syndicus Cervarie, replicando, dixit: qu'està y persevere en lo per ell de sobre protestat.

[Minorisse]

Et in continenti, discretus Antichus Sala, notarius et syndicus civitatis Minorisse, protestatus fuit que no li sie fet periudici en lo que primer han llegit Balaguer y Cervera, que Manresa, de manera que per aqueix orde en quant no·ls tocharà ha llur torn, com ells stiguen a la mà dreta, y ha ell toque a l'altra part, junct ha Vich, de manera que si continuant-se alternatim hi·ls ve als predits y ha quiscú d'ells la continuació de llur nom, que sia, ab que no per axò se entengue preferir-li, ni precehir ha sa universitat.

Et dictus syndicus Cervarie dixit: que està al per ell deduhit de sobre.

Et nichilominus, predicti syndici Balagarii etiam verbo dixerunt: que estan y perseveren en lo que per ells està dit, y se entengua també contra de Manresa com contra de Cervera.

[Dertuse]

Et in continenti, magnifici Joannes Montornes, Christoforus Gil de Villoro et Christoforus Castello, syndici civitatis Dertuse, obtulerunt et presentarunt et me, dictum notarium, requisiverunt continuari et legere quandam in scriptis papiri scedulam, una cum diversis instrumentis per ipsos productis, que petierunt in presenti processu inseri seu⁴ continuari sub forma sequenti; thenor dicte scedule sich se habet:

11r// Los syndichs de la ciutat de Tortosa, convocats ensemps ab los altres per la sacra, cathòlica y real magestat del rey nostron senyor, en la Cort General se celebre de present en aquesta vila de Monsó, no consenten, ans expressament dissenten, en lo lloch hon los syndichs de la vila de Perpinyà de fet entenen seure, com de dret y justícia dit lloch, ab la deguda honor que·s pertany, no sia degut ha dits syndichs de Perpinyà, ans sie degut de dret y de justícia ha dita ciutat, així per ésser ciutat, y cap de vegueria y batllia, y haver en aquella bisbe, com encara per ésser una de les antigues ciutats del present principat de Cathalunya y àlias. E per antiquíssima consuetut e observansa, los syndichs de dita ciutat deuen y tenen acostumat seure y precehir en dita Cort als syndichs de Perpinyà, conforme apar per los actes possessoris que de nou han trobat archivats en lo archiu de la dita ciutat, dels quals fan exhibició, y si y en quant és menester productió. Y per altres actes que en son cars y lloch produhiran e o exhibiran, y altrament constarà, així de la propietat, com de la possessió tenen y han tengut dits syndichs de dita ciutat de Tortosa *ab antiquo* seure en dites Corts primer que la dita vila de Perpinyà. E, per quant durant aquesta protesta, après de nou se suscità qüestió en lo stament real sobre lo seure en dit stament, lo syndich segon de Barcelona de una part y los syndichs de Tortosa de la part altra. Y per la //11v// sacra, cesàrea, cathòlica y real magestat de l'emperador don Carlos, de digna recordació, se féu declaració y provisió, a trenta dies de noembre, mil sinch-sents y denou, en la qual, inseguint l'orde de seure tengut en la Cort celebrada per lo sereníssim y cathò-

4. Continuari, *corregit*.

lich rey don Ferrando, de digne recort, ha deu de octubre mil quatre-cents noranta-tres, se donà orde y forma de assentar dits syndichs, ço és, ha la part esquerra del syndich en cap de Barcelona, y president en dit stament, se assegués aprés del síndich de Gerona, lo syndich de Tortosa, lo qual lloch los syndichs de Tortosa sens aprovació de dita declaració han possehit molts anys, ab ses protestacions fetes contra Perpinyà, y salvant-se sempre sos drets, per ço que pretenien com vuy pretenen los syndichs de Tortosa seure en dit stament aprés immediate del syndich de Leyda primer, lo qual seu a la mà⁵ dreta de dit president; del qual lloch aprés el syndich de Gerona, lo syndich segon de Barcelona, més de fet que de dret ha volgut y vol privar los syndichs de Tortosa, en vilipendi del mandato fet a vint-y-quatre de desembre mil sinch-cents sinquanta-y-dos, per la sacra cathòlica y real magestat de nostro rey y senyor, y per lo qual dits syndichs de Barcelona y sos adherents volen y procuren, en lo modo de l'assentar que fan, interrompre y pervertir dits forma y orde donats per assentar en lo lloch en dita provisió real assignat y //12r// statuit als syndichs de Tortosa, incorrent en la pena de mil florins de or apposada en dit mandato als contrafaents. Per tant, y àlias Joan Montornès, Christòfol Gil de Villoro y Christòfol Castelló, syndichs de la ciutat de Tortosa, no consenten en manera alguna en dit modo y forma de assentar, ans expressament hi discenten y contradien, en quant deuen y poden, y de dret àlias, los és lícit y permés, y ab la present acusen la pena de dits mil florins de or, en dita provisió real contra los contrafahents apposada. Y posen discentiment en dits modo y forma de assentar, y en tots los altres actes en dit bras real se enteguen o vullen fer. Del qual discentiment no entenen ni volen apartar-se, fins a tant que la dita ciutat, e o sos syndichs, sien restituhits, y se'ls done son degut assento, aprés de Leyda immediate, y ans de Perpinyà, y no res menys estan y perseveren si y en quant ha dita ciutat és útil y profitós y honrós, y no en més, en las protestacions y salvetats fets per lo quòndam Joan Jordà, en nom de syndich de Tortosa, sobre lo seure en dit estament, ha deu de octubre mil quatre-cents noranta-tres, contra los syndichs de la dita vila de Perpinyà y Barcelona, y en les altres protestacions y discentiments fins assí acerca de açò fets, requerint a vos, notari, ne lleveu acte públich, y aquell continueu y inserteu en los actes de dit bras y stament real.

Ceterum autem dicta die lune, quinta mensis madii, anno iam dicto a nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo primo, ad quam dicta Curia fuerat ut pretangitur assignata, illustrissima domina //12v// regina predicta in castro regali civitatis prefixe personaliter existens, multum honorabilis Joannes de Funes, vicecancellarius ante dictus, existens personaliter in domo capituli superius mentionati, in personam dicte domine regine prorogavit terminum supradictum ad celebrationem dicte Curie ad diem presentem ut prefertur assignatum, hinc ad diem mercurii proxime venientem, in qua quidem prorogatione fuerunt presentes hii videlicet qui sequuntur:

Pro brachio ecclesiastico: Garcias Azenarii, pro episcopo Elnensis; Anthonius Poblet, pro episcopo Dertusensis; Joannes de Setcastella, pro episcopo Illerdensis.

Pro brachio militari: Matheus Cardona, miles; Raymundus Ycart, domicellus, nomine suo proprio et ut procurator comittatus de Prades; Philippus Darenys, pro Bernardo de Pinosio, seniore.

5. A l'original, man.

Pro brachio civitatum et villarium regalium: Joannes de Fontecohoperto, Barchinone; Jacobus Navarro, Illerde; Joannes Ros, Gerunde; Bernardus Pinyol et Elias Garret, Dertuse; Joannes Pareta, ville Perpinyanii; Paschasius Pellicerii, ville Cauquiberi; Jacobus Ferrarii, ville de Arbucio; sindici.

13r// *Et facta dicta prorogatione, confestim dictus dominus Garcias Azenarii, nomine omnium ibi presentium, etc.*

Exemplum huiusmodi ab originali processu Curie generalis Principatus Cathalonie in civitate Dertuse per serenissimam dominam reginam Mariam, locumtenentem serenissimi domini regis Alfonsi, celebrate anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo primo, apud regium archivum Barchinone recondito, sumpsi regio iussu ego quidem Franciscus Carbonellus, serenissimi domini nostri regis scriba regiaque, auctoritate notarius publici Barchinone ac regius archivarius, una et in solidum cum Francisco Carbonello, filio, conscriba et coarchivario meo, ad verbum ut iacet veridice comprobavi; ut igitur fidei plenior impendatur, meum quoque in publicis hic appono signum.

Copia huiusmodi in presenti carta seu folio aliena manu scripta abstrahitur ab archivo domus Consilii civitatis Dertuse per me, Augustinum Joan, civem Dertuse, publicum, apostolicam et ipsius civitatis Dertuse auctoritatibus notarium et scribam domus Consilii Dertuse utque copie huiusmodi fides plenaria ab omnibus impendatur, ego, dictus notarius et scriba, hic me subscripsi et meum solitum artis notarie apposui signum.

In Dei nomine. Noverint universi quod nos, Jacobus, Dei gratia Rex Aragonum, Valentie et Murcie, comesque Barchinone ac Sancte Romane Ecclesie vexillarius, almirantus et capitaneus generalis. Confitemur et recognoscimus in veritate vobis nobilibus Pontio Ugonis, comiti Empuriarum et vicecomiti //13v// Caprarie, tanquam vicecomiti Caprarie,⁶ de Castrofollito et⁷ de Fulconis, comiti⁸ m⁹ Mataplana, comiti Rocabertino, domine Guillerme, uxori incliti domini infantis Petri, bone memorie, fratris nostri; domini Montis Cathin et Castri Veteris; Guillermo d'Elentorn, procuratori nobilis Ermengaudi, comitis Urgellensis, et nobilis¹⁰ Guillermo de Subuato, procuratori nobilis Guillermi d'Entença; Arnaldo de Alich, procuratori nobilis Guillermi de Montecatenos; Arnaldo de Mirallis, procuratori nobilis Philippi de Saluciis; Raymundo de Augularia, domino Uxefave; Berengario de Çiraria, procuratori nobilis Petri Ugueti; Bernardo de Augularia; Bernardo de Servaria; Acardeto de Muro; Raymundo, vicecomiti de Vilamuro; Guillermo,¹¹ vicecomiti de Pallars; Poncio de Sanctapace; Berengario de Sancto Vincentio; Berengario,¹² Raymundo de Galineriis; Arbinto de Vicento; Ferrario de Vilafranca, Geraldo de Vilafranca,

6. A continuació un espai en blanc.

7. A continuació un espai en blanc.

8. A continuació un espai en blanc.

9. A continuació un espai en blanc.

10. A continuació un espai en blanc.

11. A continuació un espai en blanc.

12. A continuació un espai en blanc.

*Berengario de Grau, Galcerando de Canellis et Petro Arnaldi de Cervaria, militibus; Berengario Malloli, Guillermo Ponburgarii et Guillermo Ollemarii, Bartholomeo Romi, Raymundo Ruvira, consiliariis civitatis Barchinone;*¹³ *Guillermo de Lauceria, Raymundo Burguez, Raymundo Cicardi, Galcerando de Nagera, Petro Burgesii, Bernardo de Olzeto, Petro Malloli, Petro de Vilario, Guillermo de,*¹⁴ *Raymundo Gerardi, Jacobo Basseti, Antico Naonis, Michaeli Marqueti, Petro de Vilafranca, Jacobo,*¹⁵ *Guillermo //14r// Petri Dusays, Jacobo de Canones, Berengario de Cortilio, Bernardo de Petra, Guillermo de Colonya, Guillermo de,*¹⁶ *procuratoribus sive syndicis civitatis Barcinone; et Raymundo de Sancto Clemente, Raymundo Rateradi, Bernardo Natalis, Guillermo de Fragua, procuratoribus sive syndicis civitatis Illerde; Bernardo Pinyol, Raymundo Gandelli, procuratoribus sive syndicis civitatis Dertuse; Martino de Cigiario, Bernardo de Banyoles, procuratoribus sive syndicis civitatis Gerunde; Raymundo de Moraria, procuratoribus sive syndicis civitatis Minorisse; Jacobo de Portelli, Matheo de Ripull, habitatoribus sive syndicis ville Cervarie; Guillermo Januarii, etc. Reliqua sunt in dicto suo privilegio originali, de quibus hec pars civitatis Dertuse noluit copiam nisi hic usque.*

Actum est hoc Barcinone, in celebri generali Curia, in ecclesia Fratrum Minorum, pridie nonas febroarii, anno domini millesimo ducentesimo nonagesimo nono.

Signum Jacobi, Dei gracia regis Aragonum, Valencie et Murcie, comesque Barcinone ac Sancte Romane Ecclesie vexillarii, almiranti et capitanei generalis, qui predicta concedimus, firmamus et juramus. Testes huius rei sunt nobiles Bernardus de Scrivano, Guillermus Scriva de Valencia, Raymundus de Civilano, Bernardus de Averssone, scriptor domini regis, Gaspertus, vicecomes Castris novi, Raymundus de Vilanova, Bernardus Guillermi de Puellis, Petrus Comititis, legum doctor, et quamplures alii.

Signum Stephani de Podio, notarii publici Barcinone, qui hec scribi fecit et clausit, die et anno quo supra.

14v// Copia huiusmodi in presenti carta scripta abstrahitur prout jacet per intervallum ut supra patet a suo registro seu publica forma, in archivo domus consilii civitatis Dertusensis recondito, archivato et custodito, per me, Augustinum Joan, civem Dertusensis, publicum apostolica et ipsius civitatis Dertusensis auctoritatibus notarium et scribam dicte domus, utque eidem fides plenaria ab omnibus impendatur, ego dictus notarius et scriba hich me subscripsi et meum solitum artis notarie apposui signum.

His ergo peractis, statim dominus rex, seu in eius personam dictus honorabilis vicecancellarius, continuavit dictas Curias ad diem sabbati proxime, que erit septima januarii anno eodem, in monasterio Fratrum Predicatorum huius civitatis.

Nomina autem illorum qui ad dictas Curias convenerunt per ordinem sich se habent: reverendissimus Petrus, archiepiscopus Tarracone; Franciscus, episcopus Barcinone; Alfonsus, episcopus Vicensis, etc.

13. A continuació un espai en blanc.

14. A continuació un espai en blanc.

15. A continuació un espai en blanc.

16. A continuació un espai en blanc.

Magnatorum baronum et nobilium: Antonius de Cardona; Raymundus de Perilionibus; Rogerius de Montecateno, etc.

Militum: Petrus de Ortafano; Manuel de Raiadello; Berengarius de Hostalrico, etc.

Domicelli: Franciscus de Montebovino; Jaonnes Aymerich; //15r// Dalmacius de Canet.

Universitatum: Ferrandus de Gualbis; Joannes Ros, consiliarii; Franciscus Burgues; Joannes Fivellerii et Joannes de Ponte, legum doctor, syndici Barcinone.

Nicolaus Gralla, Berengarius Colom, syndici Illerde.

Franciscus Santcelodoni, syndicus Gerunde.

Gondissalvus Garidell, syndicus Dertuse.

Petrus Grimandi et Joannes de Ribesaltes, syndici Perpiniani.

Guillermus de Salant et Andreas Cavila, syndici partis regalis civitatis Vici.

Matheus Ferradelli, syndici Villefranche Penitensis.

Anthonius Gallard, Raymundus, syndici ville Podii Ceritanii.

Jacobus Quinta, syndicus Villefranche Confluentis.

Joannes Garriguella et Bernardus Duran, syndici Cauquiberi.

Et die sabbati intitulata septima januarii, etc.

Exemplum huiusmodi, ab originali processu Curiarum Generalium per serenissimum dominum Ferdinandum, divi nominis, regem Aragonum, in civitate Barcinone cathalanis celebratarum, anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo duo decimo, apud regium archivum Barcinone recondito, sumpsi regio iussu ego quidem Franciscus Carbonellus, serenissimi domini nostri regis scriba regiaque auctoritate notarius publicus //15v// Barcinone et regius archivarius, una et in solidum cum Francisco Carbonello, filio, conscriba et coarchivario meo, ad verbum ut jacet veridice comprobavi; ut igitur fides plenior impendatur, meum quo utor in publicis hic appono signum.

Copia huiusmodi in presenti carta seu foleo aliena manu scripta abstrahitur ab archivo domus Consilii civitatis Dertusensis per me, Augustinum Joan, civem Dertusensis, publicum, apostolica et ipsius civitatis Dertusensis auctoritatibus notarium et scribam domus Consilii Dertuse. Constat de supraposito in linea antepenultima presentis pagine ubi legitur "scriba regia auctoritate notarius publicus Barcinone ac regius"; utque copie huiusmodi fides plenaria ab omnibus impendatur, ego, dictus notarius et scriba hich me subscripsi et meum solitum artis notarie apposui signum.

Ceterum vero, die veneris intitulata vigesima secunda septembris dicto, anno millesimo quadringentesimo decimonono, serenissima domina regina predicta, in domo capituli predictum, in suo solio reginali sedente, in quo pro celebratione Curie ante dicte erant presentes hii videlicet qui secuntur:

Alphonsus, episcopus Vicensis; frater Dalmacius, abbas Rivipulli; Guillermus, abbas de Stagno, etc.

Nobiles: Bernardus, regius comes Pallariensis; Joannes de Cardona, vicecomes de Vilamuro; Raymundus de Cardona, etc.

Milites: Galceraldus de Palou; //16r// Petrus Gallines; Gabrielo Bisbal, etc.

Domicelli: Michael Posas; Joannes Januarii; Raymundus Caldes, etc.

Universitates:

Raymundus de Plano; Joannes Ros; Bonanatus Petri, syndici Barchinone.

Nicolaus Gralla, syndicus Illerde.

Nicolaus Boneti, syndicus Dertuse.

Joannes Çavall, syndicus Gerunde.

Petrus Grimau, syndicus Perpinyani.

Prefatus honorabilis dominus Joannes de Funes, domini regis vicecancellarius, nomine et pro parte serenissime domine regine predicte, dictam Curiam continuavit per hec verba:

La senyora reyna continua la present Cort a dimars primer vinent, en aquest loch mateix. *Testes fuerunt ad predicta presentes honorabilis Petrus Baset, baiulus Cathalonie generalis, Bernardus de Gualbis, rationalis et Garcias de Turribus, consilarii dicti domini regis.*

Exemplum huiusmodi ab originali processu Curiarum Generalium per serenissimum dominum regem Alfonso, divi nominis, in villa Sancti Cucufatis Vallensis, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo decimonono, catalanis celebratarum, apud regium archivum Barcinone recondito, sumpsit regio iussu ego quidem Franciscus Carbonellus, serenissimi //16v// domini nostri regis scriba ac tenens claves sui regii archivii, una et in solidum cum Francisco Carbonello, filio, conscriba et coarchivario meo, ad verbum ut jacet veridice comprobavi; ut igitur fides plenior impendatur meum quo utor in publicis hic appono signum.

Copia huiusmodi in presenti carta seu foleo aliena manu scripta abstrahitur ab archivo domus Consilii civitatis Dertuse per me, Augustinum Joan, civem Dertusensis, publicum, apostolica et ipsius civitatis Dertusensis, auctoritatibus notarium et scribam domus Consilii Dertusensis; utque copie huiusmodi fides plenaria ab omnibus impendatur, ego, dictus notarius et scriba, hic me subscripsi et meum solitum artis notarie apposui signum.

In nomine Domini nostri Jesucristi, Amen. Nos, Alionora, Dei gratia regina Aragonum, Valentie, Majoricarum, Sardinie et Corsice, comitissaque Barcinone, Rossilionis et Ceritanie^{16a} ac generalis locumtenens illustrissimi domini regis, viri et domini nostri charissimi, et in personam ipsius domini regis agentis in expeditione armorum in regno Valentie contra regem Castelle, inimicum suum, gentibus Principatus Cathalonie in civitate Dertuse generales Curias celebrantes, quia in personam ipsius domini regis, cuius et regni sui, onus quo ad presens est humeris nostris impositum, nostram decet regiam magestatem ita rei publice curam gerere ac investigare commoda subditorum, ut regnorum et terrarum ab Alto nobis dicto nomine et in personam dicti domini regis ut predicatur commissarum utilitate incurrupta persistat noster^{16b} quam plurimas traseuntes insompnes, ut ea que sub//17r//ditorum regionum utilitatem concerniunt totis viribus procuremus, voluntarios appetendo labores ut quietis amenitas dicto domino regi et suis subditis preparetur. Propterea predecessorum ipsius domini regis illustrium et ipsius etiam domini regis inherentes vestigiis, tractatu et deliberatione plenaria habitis de et super infrascriptis cum prelati et personis ecclesiasticis ac procuratoribus et yconomis Capitulorum¹⁷ ecclesia-

16a. A continuació, ratllat et Corsice.

16b. En lloc de noctes.

17. Al manuscrit 76 s'afegeix prelatorum.

rum cathedralium, et baronibus, richis hominibus et militibus, ac civibus et hominibus villarum regalium, seu procuratoribus et syndicis universitatum civitatum et villarum ipsarum, quorum nomina inferius sunt descripta, constitutiones, ordinationes, declarationes et confirmationes facimus infrascriptas. Primo si quidem, ordinamus quod si de patre seu aliis ascendentibus in testamento liberorum juve^{17a} institutionis nulla mencio fiat, nicholiminus (sic), ipsum testamentum validum censeatur jure tamen legitime dictis ascendentibus semper salva. Ulterius, statuimus quod domino rege seu nobis vel ipsius et nostro primogenito vel aliquo locumtenente regio existentibus infra Cathaloniam, nobilis Berengarius de Apilia, seu alius vices gerens in Cathalonia, locumtenentem non posuit facere ullo modo. Preterea, declarantes Constitutionem editam in Curia Montissoni que incipit «Item, quod illud, etc.», et eidem addentes, statuimus et ordinamus quod quicumque decetero creabuntur notarii undecunque sint et in quovis loco domicilium habeant, antequam notariatus utantur officio habeant examinari in capite cuiuslibet vicarie in illo loco in quo vica^{17v}rius suam ordinariam sedem tenet, juxta thenorem dicte Constitutionis. Quam declarationem etiam locum habere censemus ad notarios iam creatos nisi iam examinati existant. Denique, revocantes Constitutionem per nos pridem editam in civitate Illerde, in continuatione presentium Curiarum, incipientem “Reprehensibile indicari non debet, sed secundum varietatem temporum statuta quoque varientur humana etc.”, volumus ut Constitutiones Perpinyani et Cervarie de quibus agebatur in dicta Constitutione revocatoria juxta ipsarum thenores amodo inviolabiliter observentur. Postremo, cum non liceat a capite membra recedere et civitas Dertuse sit membrum notabile et insigne committatus Barcinone et Cathalonie Principatus ne unquam ipsa civitas ab ipsis comitatu et Principatu valeat separari, quinimo eisdem remaneat perpetuo unita pariter et affixa. Laudantes, approbantes, ratificantes et confirmantes universitati, civitati, civibus et habitatoribus ipsius civitatis Dertuse quecumque privilegia et concessionem retro elapsis temporibus de infrascriptis eis factas, presenti nostra constutione perpetuo valitura statuimus, sancimus ac etiam ordinamus quod dicta civitas Dertuse, una cum jurisdictione, castro et terminis eiusdem, nullo unquam tempore per dominum regem vel eiusdem successores valeat a Corona regia nostra^{17b} nec, a comitatu Barcinone et Principatu eiusdem dividi, segregari seu modo aliquo separari; immo de ^{17v}18r presentem ipsam civitatem et castrum eiusdem cum omni jurisdictione ipsius civitatis et terminorum eiusdem vinculo indesolubili annectimus, affigimus, unimus et incorporamus dicto comittatu Barcinone et Principatui Cathalonie. Promittentes in fide domini regis et nostra ac virtute juramenti per nos inferius prestiti quod dicta civitas cum suis terminis et omnimoda jurisdictione ipsius amodo nequeant a dicta Corona et comittatu segregabitur, separabitur aut dividetur seu segregabitur qualitercunque nech segregare, separare aut dividere dominus rex aut sui successores possint, nec alienare seu alias quocumque modo transportare in filium seu filios, vel filiam aut filias, vel uxores, nech aliquam aliam personam ecclesiasticam vel secularem, vel¹⁸ per modum donationis, vendicionis,

17a. Sive, *corregit.*

17b. Nostra, *interlineat.*

18. A continuació un espai en blanc.

infeudacionis, permutationis, impignoracionis sive per modum desahentes, nech alio quocunque titulo alienationis que dici, nominari et excogitari possit, ad imperpetuum vel ad tempus, a dicto comittatu Barcinone et Principatu Cathalonie, etiam si extrema necessitas censeretur vel utilitas diceretur et etiam si diceretur regnorum et terrarum dicti domini regis restauracio vel aliter; immo volumus, statuimus et sancionamus quod quicunque sit rex Aragonum et comes Barcinone sit et habeat esse dominus dicte civitatis. Dertuse et castri eiusdem ac terminorum ipsius civitatis. Sane, licet nuper in presenti Curia tractatum esset moneta Barcinone de terno, tam de denariis minutis quam de argento, in lege dimil//18v// nui propter magnum emolumentum quod tote Curie datum fuerat intelligi, cui diminutioni,¹⁹ quo emolumento dominus rex et dicta Curia indigebant propter immensas expensas quas oportuit et oportet ipsum dominum regem et Generale Cathalonie facere et sustinere ob guerrem urgentem inter ipsum dominum regem et regem Castelle. Quia tamen eidem tractatui syndici civitatis Barcinone ad dictam Curiam destinati se opposuerunt allegantes propter privilegia ipsi civitati per predecessores domini regis, illustres reges Aragonum, super facto. ipsius monete concessa dictam diminutionem fieri non posse nech etiam erat expediens ut fieret propter infinita et intolerabilia damna que inde subsequi sperabantur; quodque ipsum emolumentum magnum et grande ex dicta diminutione nullo modo ut pretensum fuerat exire aut provenire valebat. Idcirco, his et aliis dictum dominum regem et nos eius nomine ad dictam Curiam inducentibus, volentes ut convenit utilitati rei publice dare locum, hac Constitutione perpetuis temporibus valitura, revocantes, annullantes, etc. Reliqua sunt in suo originali privilegio de quibus hec pars noluit copiam nisi huc usque. Acta fuerunt hec in quidam domo contigua domui Capituli sedis Dertusensis, ubi dicta Curia pro negotiis Curie tractabantur consuevit congregari, die lune, vigesima prima aprilis, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo sexagesimo quinto regnique //19r// ipsius domini regis tricesimo. Est autem sciendum quod die vigesimo primo mensis febroarii proxime preteriti prefato domino rege existente in dicta civitate Dertuse et presentem generalem Curiam personaliter celebrante, scilicet existente quasi in recessu versus regnum Valencie, pro expeditione necessaria negotiorum guerre, cum et de assensu et aprobacione ipsius Curie fecit aliquos actus vim Generalis Curie obtinentes, et inter alia fecit et edidit oraculo vive vocis dictam Constitutionem nondum tamen in scriptis positam, scilicet de non separando aliquo tempore a corona regia et Principatu Cathalonie dictam civitatem Dertuse; et voluit et mandavit ipsam Constitutionem formari et in scriptis poni et redigi eo meliori et aptiori modo quo possit fieri, quam tunch pro nunch ipse firmavit et juravit et iussit bulla sua plumbea communitari. Et utique omnes illi de dicta Curia generali inibi tunch presentes eandem firmarunt^{19a} ac jurarunt regius ner.²⁰

Signum Elionore, Dei gratia regine Aragonum, Valencie, Maioricarum, Sardinie et Corsice, comitissequae Barcinone, Rossilionis et Ceritanie que nomine dicti regis et nostro predicta concedimus, firmamus et juramus.

19. A continuació un espai en blanc.

19a. A continuació un espai en blanc.

20. Abreviatura per desenvolupar.

Signum Petri, Tarrachonensis archiepiscopi. Signum Petri Suasch, procuratoris episcopi Barcinonensis. Signum Geraldii de Montebovino, archidiaconi de Culla. Signum Joannis Dezpuig, thesaurarii ecclesie Dertusensis, procuratori Capituli ipsius eccle//19v//sie, qui predicta concedimus, firmamus et juramus, salvo jure ecclesie et ecclesie libertate. Signum Gilaberti de Sentillis. Signum Jacobi de Mezone, procuratoris comitis Urgellensis et vicecomitis Agerensis. Signum Joannis, procuratoris inclite infantisse Marie, incliti infantis Ferdinandi relicte, qui hec concedimus, firmamus et juramus. Signum Arnaldi de Prats, procuratoris comitis Impuriarum, qui salvo jure ipsius comitatus hec concedo, firmo et juro. Signum Berengarii de Podiolo, procuratoris vicomitis Cardone. Signum Petri de Rippis, procuratoris vicecomitis Castribovi. Signum Francisci de Sancto Clemente, militis. Signum Petri Terreni, legum doctoris, et Petri Bussoti, Barchinone. Signa Petri de Carcassona et Anthonii de Massaneto, Illerde. Signa Narcisii de Sancto Dionisso, legum doctoris, et Guillermi Sunyerii, Gerunde. Signa Guillermi Pinyol et Petri Eroni, Dertuse. Signa Raymundi Çerda et Bernardi Abri, Perpinyani. Signa Bernardi Dezgvan et Berengarii de Vilanzeniza, Minorisse. Signum Arnaldi de Messina, Cervarie. Signum Petri Pous, Villefranche Penitensis. Signum Raymundi Mercet, Podii Ceritanii. Signum Petri Cortiz, Berge. Signum Petri²¹, syndicorum et procuratorum qui predicta concedimus, firmamus et juramus.

Testes huius rei sunt Raymundus de Peguerio, miles, maiordomus dicte domine regine, Berengarius de Pratis, legum doctor, Raymundus Nepotis, consilarii domini regis, Franciscus //20r// Çoqueti, scriptor domini regis, Thomas Roseti et Franciscus de la Arnosa, notarii Barcinonensis.

Signum mei, Jacobi Conesa, prothonotarii dicti domini regis eiusque auctoritate notarii publici per totam terram et dominationem eiusdem, qui premissis interfui eaque scribi feci et clausi.

Copia huiusmodi in his duobus papiri cartis presenti computata manu aliena fideliter scripta abstrahitur per intervallum ut supra patet ab archivo domus Consilii civitatis Dertuse per me, Augustinum Joan, civem Dertuse, publicum, apostolica et ipsius civitatis Dertuse auctoritatibus notarium et scribam domus Consilii prefate civitatis Dertuse. Constat de suprapositis in lineis XVIIIa prime pagine, prime carte, ubi legitur "prelatis"; XXIa eiusdem prime pagine, et XXVa secunde pagine, eiusdem prime carte "Principatu"; XVIa prime pagine, secunde carte "civitatis"; XXVIIa secunde pagine, dicte secunde carte "sunt". Et ut predictis fides plenaria ab omnibus impendatur ego, dictus notarius et scriba, hic me subscripsi et meum solitum artis notarie apposui prout ecce signum.

Translat pres dels processos de Corts de Catalunya e de altres processos de Corts Generals, celebrades als regnes e terres deçà mar per los reys de Aragó e comtes de Barcelona, baix per orde designats, de les comparicions, continuacions e o sitiades e elections hon són estats presents los síndichs de Tortosa e de Perpinyà, per mostrar quals de dits syndichs ha preferit e seguit primer ne és sta assentar (*sic*) //20v// en dites elections ne altres affers per rahó de les dites Corts, en la forma següent:

21. A continuació un espai en blanc.

[Del rey Martí]

Primo, en lo procés de la única Cort convocada en Barcelona, a vint-y-sis de juliol, any mil quatre-cents y sinch per a Perpinyà, e mudada en lo monastir de Sanct Culgat de Vallers, e après mesa en Barcelona, e aquí continuada e celebrada per lo alt rey Martí, de loable memòria, fins en lo dia que morí, ço és, a trenta-hu de mars, any mil quatre-cents y deu, en la provisió de la qual Cort, la qual fo bella e notable, e de gran exaltatió e llahor als cathalans, e fonch per lo dit alt rey en Martí, a vint-y-sis de janer, any mil quatre-cents y sis entrevingueren, entre los altres del bras de les universitats, de les ciutats, e viles reals, segons és contengut en lo dit procés, los següents:

Guillemus Andres, syndicus universitatis civitatis Barcinone; Jacobus Porta, syndicus universitatis civitatis Illerde; Bernardus Bosch, syndicus universitatis civitatis Gerunde; Gondissalvus Garridelli, syndicus universitatis civitatis Dertuse; Ferriol Boscaros, syndicus universitatis ville Perpiniani²²; Joannes Vilella, syndicus civitatis Minorisse, etc.^{22a}

Ítem, en altra sitiada de la dita Cort, feta a vint-y-vuyt de abril del propdit any mil quatre-cents y sis, en lo dit monastir de Sanct Culgat de Vallers, present lo dit rey en Martí, foren presents, entre los altres fahents e representants lo dit bras, los següents:

Raymundus de Valle, Ferrarius de Gualbis, Franciscus Burguesii syndici universitatis civitatis Barcinone; //21r// Jacobus Porta, syndicus universitatis civitatis Illerde; Bernardus Bosch, syndicus universitatis civitatis Gerunde; Petrus Oliverii, syndicus universitatis civitatis Dertuse; Anthonius Peraçols, syndicus universitatis ville Perpiniani; Bernardus Ferrarii, syndicus universitatis ville Montis Albi, etc.

Ítem, en lo sendemà de vint-y-nou del prop dit mes de abril, sahent lo dit alt rey en Martí, en la dita Cort del dit monastir²³ de Sanct Culgat de Vallers, fahents e representants lo dit bras real, entre los altres, segons és continuat en lo dit procés, los següents:

Raymundus de Valle, Ferrarius de Gualbis, Franciscus Burguesii et Bernardus de Ponte, syndici universitatis civitatis Barcinone; Jacobus Porta, syndicus universitatis civitatis Illerde; Bernardus Bosch, syndicus universitatis civitatis Gerunde; Petrus Oliverii, syndicus universitatis civitatis Dertuse; Anthonius Peraçols, syndicus universitatis ville Perpiniani; Bernardus Ferrarii, ut supra proximiter.

Ítem, en altra sitiada que fo a vint-y-dos de maig, any propdit mil quatre-cents y sis, lo dit alt rey en Martí, sahent en la altra Cort, e en la propdita casa del capítol, foren presents lo propdit bras de universitats reals e presents entre los altres, los següents:

Ferrarius de Gualbis; Franciscus Burguesii, et syndici universitatis civitatis Barcinone Bernardus de Ponte, Franciscus Basseti, et syndici universitatis civitatis Illerde; Franciscus de Bosco, Jacobus Solzina, syndicus universitatis civitatis Gerunde; Bernardus de Bosch, syndicus universitatis civitatis Dertuse; Antonius Peraçols, syndicus universitatis ville²⁴ Perpiniani, Franciscus Dalçamo//21v//ra, syndicus universitatis civitatis Minorisse, etc.

22. Civitatis Minorise, *corregit*.

22a. Joannes Vilella, syndicus civitatis Minorisse, etc. *afegit posteriorment*.

23. *Al manuscrit 76, en comptes de* del dit monastir *es parla de* e en la casa de capítol del dit monastir.

24. Dertuse; Antonius Peraçols, syndicus universitatis ville *interlineat*.

Ítem, hi ha altra sitiada de quinze de febrer de l'any mil quatre-cents y vuyt, hon foren presents, tant solament, per lo dit bras real, los següents:

Guillermus Andres, notarius, syndicus universitatis civitatis Barcinone; Marcus Annes, syndicus universitatis civitatis Gerunde; Joannes Gonçalbo, syndicus substitutus ut asseruit universitatis civitatis Dertuse, et Stephanus Fabre, syndicus universitatis ut asseruit ville Perpinyani.

Ítem, a vuyt de mars après següent del propdit any, foren presents en la dita Cort e aquí mateix, representants lo dit bras reyal, los següents:

Guillermus Andres, notarius, syndicus universitatis civitatis Barcinone; Petrus Mayol, syndicus universitatis civitatis Illerde; Jacobus Solsina, syndicus universitatis civitatis Gerunde; Gondissalvus Garidelli, syndicus universitatis civitatis Dertuse et Stephanus Fabre, syndicus universitatis ville Perpinyani.

Ítem, en hun altra sitiada, que fo a vint-y-nou de mars propdit, en la dita Cort, e aquí mateix fahents e representants lo dit bras real, foren los següents, continuats *ut ecce*:

Ferrarius de Gualbes, Bernardus de Ponte, syndici universitatis civitatis Barcinone; Dalmacius Martini, notarius, syndicus substitutus ut asseruit civitatis Illerde; Jacobus Solzina, syndicus universitatis civitatis Gerunde; Joannes Gonsalbo, syndicus substitutus universitatis civitatis Dertuse; //22x// Stephanus Fabre, syndicus universitatis ville Perpinyani; Bernardus Morgat, syndicus universitatis Villefranche Confluentis.

Fonch feta a trenta-hu de mars ya dit assignació per causa dels procehiments que's fahien, per lo bras que los cavallers e hòmens de paratge pretenien haver de per si, separat dels barons e nobles hòmens del dit Principat, la qual fou deliberada per lo consell del dit rey, fos feta entre los altres, als següents:

Primo, a mossèn Libat, de Sanct Culgat de Vallers; a mossèn Per Guillerm Joffre, a mossèn Guillerm Valls, per lo bisbe e Capítol de Barcelona; a-n Ferrer de Gualbis, a micer Berengarius Dezpont, syndichs de Barcelona; a-n Jaume Solzina, syndich de Gerona; a micer Gonçalbo Garidelli, syndich de Tortosa; a-n Steve Fabre, syndich de la vila de Perpinyà; a-n Francesch Dalmaçara, etc.

Ítem, a vynt-y-quatre de abril, any propdit mil quatre-cents y vuyt, en la sitiada que's tench en la dita casa de capítol del dit monastir de Sanct Culgat de Vallers, hi foren per lo dit bras real, qui provaren e offeriren gran multitud de articles quant lo dit bras de cavallers, etc., los següents:

Guillermus Andres, notarius, syndicus universitatis civitatis Barcinone; Petrus de Falbre, syndicus ut asseruit substitutus civitatis Gerunde; Joannes Gonçalbo, syndicus substitutus civitatis Dertuse, et Stephanus Fabre, syndicus universitatis ville Perpinyani.

Ítem, a trenta de abril propdit fon presentada al dit senyor //22v// rey, en la capella contígua al veïnatge de son antich palau de Barcelona, certa scèdula, segons apar en lo dit procés, hon foren presents del bras reyal los següents: *Raymundus de Valle et Bernardus de Ponte, syndici Barcinone; Franciscus de Segurioles, syndicus ut asseruit Gerunde; Gondissalvus Garidelli, syndicus Dertuse, et Stephanus Fabre, syndicus ut asseruit ville Perpinyani.*

Ítem, una sitiada feta a dos de maig, any ja dit mil quatre-cents y vuyt, en la dita casa de capítol del dit monastir, foren presents per lo dit bras reyal: *Guillermus*

Andres, syndicus Barcinone; Benignus Marulls, scriptor, syndicus ut asseruit substitutus Gerunde; Joannes Gonçalbo, syndicus substitutus Dertuse et Stephanus Fabre, syndicus ut asseruit Perpinyani.

Ítem, en un altra sitiada a nou, e en après altra, a vint-y-tres del prop dit mes de maig, foren tant solament los prop contenguts quatre, en la prop dita forma.

Ítem la dita Cort, precedent certa concòrdia de què fou fet acte de Cort, fou mudada en la ciutat de Barcelona e en la casa del capítol del monastir dels Frares Menors, en la primera sitiada que s'i féu, que fo a quatre de juliol, any de sus dit, mil quatre-cents y vuyt, hi foren presents, entre los altres del dit bras real, los següents:

Raymundus de Valle, Ferrarius de Gualbis, Franciscus Burguesii et Bernardus de Ponte, syndici Barcinone; //23r// Franciscus de Bosco et Berengarius Columbi, syndici Illerde; Franciscus de Seguriolis, syndicus Gerunde; Gondissalvus Garidelli, syndicus Dertuse; Joannes Fabre, syndicus ville Perpinyani; Bernardus Ferrarii, syndicus ville Montis Albi, etc.

En la sitiada après subseguida, que fo a set de juliol predict, e altra a catorze del dit mes, hi foren, entre los altres, los dits *Gondissalvus Garidelli, syndicus Dertuse; Joannes Fabre, syndicus ville Perpinyani.*

Ítem, a denou de juliol propdit, present lo dit senyor rey, en la dita casa de capítol del propdit monastir dels Frares Menors de Barcelona, hi foren presents, per rahó ja dita, en aquesta forma continuats, los dits *Gondissalvus Garidelli, syndicus Dertuse; Joannes Fabre, syndicus ville Perpinyani.*

In crastinum vero que fuit diei veneris, vicesima julii antedicti, fuerunt presentes in dicta Curia, scilicet, in domo dicti capitulo, pro dicto brachio regali, una cum aliis sequentibus: Marcus Turelli, Ferrerarius de Gualbis, Bernardus Serra, Franciscus Marquet, Joannes de Vallo et Joannes Fivallerii, syndici Barcinone; Franciscus de Boscho, Franciscus Basceti et Berengarius Colom, syndici Illerde; Franciscus de Seguriolis, syndicus Gerunde //23v// Gondissalvus Garidelli, syndicus Dertuse; Joannes Fabre, syndicus ville Perpinyani, etc.

Item, eadem die, circa hora vesperorum, fuerunt ibidem presentes proxime dicti, et etiam pro Barcinona Berengarius de Ponte infrascriptus.

Et etiam die sabbati, de mane, XXI julii proxime dicti, et post circa completorium, fuerunt presentes supra proxime nominati pro dicto regali brachio.

Et eodem modo, die lune mane, XXIII julii jam dicti et post prandium ipsius diei, fuerunt presentes modo predicto proxime scripti.

Et etiam pro Barcinona, Joannes Ros

Et idem die martis, vicesima quarta julii proxime dicti.

Item die sabbati, vicesima octava julii jam dicti, dicto domino rege personaliter in dicta domo capituli dicti monasterii personaliter existente, sedenteque in suo solio, pro celebracione dictarum Curiarum, intervenerunt et presentes fuerunt pro regalia brachio dimyssid aliis sequentes: Marcus Turelli, Ferrarius de Gualbis, Guillelmus Serra, Franciscus Marqueti, Joannes Desvall, Joannes Ros, Joannes Fivallerii et Bernardus Despont, syndici Barcinone; Narcisus de la Via et Franciscus de Seguriolis, syndici Gerunde; Gondissalvus Garidelli, syndicus Dertuse; Petrus Gencert, Joannes Fabres et Franciscus Grimau, //24r// syndici Perpinyani; Petrus Sarta, syndicus Minorisse; Franciscus de Bosco et Franciscus Bassa, syndici Illerde, etc.

Item, die martis, tricesima prima julii iam dicti, fuerunt presentes pro dicto regali brachio omnes proxime nominati, pro universitatibus proxime dictis, scilicet Barcinone, Illerde, Gerunde, Dertuse, Perpinyani, etc.

Item, die mercurii, prima augusti et die veneris, tertia eiusdem mensis augusti dicti anni millesimi quadringentesimi octavi, fuerunt presentes, inter alios, pro dicto regali brachio jam dictii syndicus Dertuse et syndici Perpinyani, supra proxime nominati.

Item, in aliis sitiatis, scilicet nona augusti, undecima, tertia decima, decima septima, decima octava, et vicesima augusti jam proxime dicti, fuerunt presentes dicti syndici Dertuse et Perpinyani, continuati et nominati modo et forma proxime dictis.

Item, die vicesima tertia, vicesima quinta, vicesima septima, tricesima et tricesima prima dicti mensis augusti, fuerunt presentes in dicto brachio regali, pro dictis universitatibus regalibus, dictorum civitatis Dertuse, dictus Gondissalvus Garidelli, et ville Perpinyani, dicti Petrus Gencet et Franciscus Grimau.

Item, prima septembris dicti anni millesimi quadringentesimi octavi, fuerunt presentes in dicta Curia celebrata pro dictis universitatibus Dertuse et Perpinyani videlicet primo loco dictus Gondissalvus Garidelli pro Dertusa, et ex post dicti Joannis Fabra et Franciscus Grimau pro Perpinyani.

Et ita fuerunt et intervenerunt pro aliquibus dictis //24v// subsequentibus supra proxime nominati diebus, videlicet quibus intervenerunt pro ambabus universitatibus dicti syndici usque ad diem electionis sequentis exclusive.

Item, in dicto processu, sub chalendario decime diei proxime dicti mensis septembris, est continuata quedam electio personarum pro dicto brachio regali, virtute capitulorum concordie dicte Curie, et sunt sequentes modo subscripto ut ecce: Marcus Turell, Franciscus del Bosch, micer Gonçalbo Garidell, Joan Dezvall, Narcisus de la Via, P[etrus] Gencer, Joan Fabre, Ramon Bonanat.

En tota aquesta mesada, se trobà en lo dit procés ésser entrevinguts en la celebració de la dita Cort, per les dites dues universitats de Tortosa y de Perpinyà, los dits Ramon Gonçalbo Garidelli, P[ere] Gencet e Francesc Grimau, o la hun d'ells; là hun emperò hi són entrevingudes les dites dues universitats ensemps, a tota vegada continua primer lo dit syndich de la dita universitat de Tortosa.

Ítem, en lo propdit mes de setembre, ço és, a vint-y-sis, e en cartes del dit procés cent noranta-una, ha altra electió feta per lo bras real per dar fi o bon acabament ab tota perfectió a la missatgeria per la Cort offerta, e al spatxament de les sis galeres, etc., són los següents: Ferrer de Gualbis, Francesch del Bosch, micer Gonsalbo Garidell, Joan Fivaller, Narcís de la Via, P[ere] Sencet²⁵, Matheu Frandell.

En e per tot lo mes de octubre, any ja dit mil quatre-cents y vuyt, segons és costumt en lo dit procés, ço és en lo intrant e a la axida del dit mes, se mostra los predits syndichs de Tortosa e de Perpinyani ésser continuats //25r// en e per la forma desús contenguda, a les hores que ensemps són compareguts en la dita Cort.

E axí mateix, en tot e per tot, s'és seguit per tot lo mes de noembre après seguit, ço és que se són compareguts lo dit micer Gonçalbo, syndich de Tortosa, prefe-

25. A continuació un espai en blanc.

rit als dits P[ere] Gancer e Francesc Grimau, syndichs de Perpinyà, en e per la forma desús contenguda.

E per semblant, de deembre après seguit, hon són los continuacions que per dues vegades lo die, e de die en die, e tots los fahents e representants la dita Cort, continuats e scrits per llur degut orde e grau, segons és acostumat.

Ítem, se mostre per semblant forma e per lo dit procés, que en los mesos prop subseguits, any mil quatre-cents y nou, ço és janer, febrer, mars, abril, etc., e per lo dit any nono, e encara per tots los mesos de janer, febrer, mars, abril e maig inclusive de l'any mil quatre-cents y deu, lo darrer die del mes de mars.

Lo dit rey en Martí, mort segons en lo principi desús és dit, en aquelles sitiades que ls dits syndichs de les propdites dues universitats foren presents, y les congregacions de la dita Cort, per tot lo dit any dècimo, apar que l dit micer Gonsalbo Garidell preferí als dits syndichs de Perpinyà. Però és veritat que adés la un adés l'altre, de aquells feren longues absències en la dita Cort, durant los dits anys mil quatre-cents y nou et deu, però essents-hi presents de abdues les dites universitats, contínuament és estat continuat primer lo dit síndich de Tortosa, *ut ecce finis dicti processus qui duravit fere per quinque annos.*

25v// **[De Parlamento sine rege]**

En lo Parlament convocat après mort del dit rey en Martí, sobre la successió de la Corona reyal de Aragó, per lo noble mossèn Garau Alemany de Cervelló, quòndam governador de Cathalunya, en la villa de Monblanch, e après mudat per causa de mortelitat en la ciutat de Barcelona, e après en la ciutat de Tortosa, per cartes públiques et rebudes per mi, dit Joan Despuiol, notari e que fuy un dels scrivans del dit Parlament per lo bras militar, se mostre en lo dit Parlament ésser entrevinguts per les dites dues universitats de Tortosa e Perpinyà los següents:

Primo, que a vint-y-vuyt de noembre, any ja dit mil quatre-cents y deu, foren entre los altres per les universitats reyls, apar per carta pública rebuda en Barcelona, en poder de mi, dit notari, sots lo dit canalar continuades *per extensum*, notada en son prothocol segon, los següents: Guillerm Oliver, March Turell, Juan Fivaller, Bonanat Pere, síndichs de Barcelona; Bernat de Olzinelles, syndich de Leyda; Guillerm Domenge, syndich de Gerona; Jaume Granell, syndich de Tortosa; P. Gerard, syndich de la vila de Perpinyà; P. Sarta, syndich de Manresa, etc.

E mudat lo dit Parlament en la dita ciutat de Tortosa, foren syndichs per les dites dues universitats lo dit Gonsalbo Garidell, per Tortosa, Pere Grimau e Joan de Ribesaltes, per la dita vila de Perpinyà, e durant lo dit //26r// Parlament seguieren en la dita forma.

[Del rey en Ferrando]

En la primera Cort celebrada per l'alt rey en Ferrando, de lloable memòria, en Barcelona, l'any mil quatre-cents y tretze, per lo procés de aquella apar ésser entrevinguts en la dita Cort, per syndichs de les universitats, ha tres de janer del propdit any, los següents, col·locats y axí, ço és: *Joannes Fivallerii, Bernardus de Ponte, syndici Barcinone; Nicolaus Gralla, Berengarius Colom, syndici Illerde; Franciscus Sençeloni, syndicus Gerunde; Gondissalvus Garidelli, syndicus Dertuse; Petrus Grimaldi et Joannes de Ribesaltes, syndici Perpinyani; Arnaldus de Manso et Thomas Ferrarii, syndici Minorisse.*

En aquell mateix e propdit procés, apar canalar de sinch de janer propdit, en lo qual die lo dit rey don Ferrando féu en la dita Cort sa proposició, que per les dites universitats foren entre los altres presents los següents: *Ferrarius de Gualbis, Joannes Ros consiliarii, Franciscus Burguès, Joannes Fivallerii et Bernardus de Ponte, syndici Barcinone; Nicolaus Gralla et Berengarius Colom, syndici Illerde; Franciscus Centcelonii, syndicus Gerunde; //26v// Gondissalvus Garidelli, syndicus Dertuse; Petrus Grimaldi et Joannes de Ribesaltes, syndici Perpinyani; B[ernardus] de Salant et Andreas Çavila, syndici partis regalis civitatis Vici.*

E per semblant, *in omnibus et per omnia* fo en una, dues e tres subsegüents sitiades, sots canalar la una de set, altra de vuyt e l'altra de deu de janer propdit, apar per lo propdit procés.

E axímateix, de setze, de devuyt del dit mes de janer, e del primer de febrer, de honse de febrer, que fo sentenciat en lo fet del susdit bras dels cavallers, etc., les dites dues universitats, ço és llurs syndichs, són axí agraduats, que primer és col·locat lo de Tortosa e après los de Perpinyà, en la dita forma e acostumada.

En la sitiada de quinse de febrer, de setze, del dit mes, a matí e vespre que segué la dita Cort, per dues vegades foren presents cada vegada los desús dits syndichs, ço és primer lo dit micer Gonçalbo per Tortosa, e los dits P[ere] Grimau e Joan de Ribesaltes, per la dita vila de Perpinyà, síndichs.

[Ídem sobre la fidelitat del primogènit]

E après, en l'acte gran e solemne fet en la dita Cort, a trenta de mars après dinar, any predit mil quatre-cents y tretze, ço és que·ls ecclesiàstichs e militars e reyls en la dita Cort feren sagrament de faeltat e juraren en rey e successor dels regnes e terres del dit senyor, après dies del dit senyor rey, lo il·lustre y primogènit seu, don Alfonso, vuy beneventuradament regnant. E de fet, faeren la dita faeltat e juraren tots los dits ecclesiàstichs, après los militars, e après los syndichs de les universitats de les ciutats e viles reyls aquí //27r// presents, ço és los de Barcelona, après los de Leyda, e après en Francesch de Sent Celoni *et immediate Gondissalvus Garidelli, syndicus civitatis Dertuse, et in continenti Petrus Grimau, et Joannes de Ribesaltes, syndici ville Perpinyani, Arnaldus de Manso et Sarta, syndici civitatis Minorisse, et alii syndici, etc.*

Alia vero sitiata istius Curie, que fuit diei veneris, intitulata sextadecima et sequenti, que fuit vicesima prima junii, dicti anni millesimi quingentesimi tredicimi, qua proxime dicta die fuerunt solemniter publicata in dicta Curia Constitutiones, capitula Curie et alios actus in eadem Curia ordinata sive facta, in quibus diebus fuerunt in eadem Curia presentes hoc modo Gondissalvis Geridelli, syndicus Dertuse, et solum Joannes de Ribesaltes, syndicus Perpinyani.

Et idem sunt continuati in alia dieta, que fuit vicesima quarta die julii, proxime dicti anni.

En lo propdit comú e encara en lo procés familiar de la propdita Cort, sots canalar de vint de febrer, dit any mil quatre-cents y tretze, a una elecció de tractadors de la Cort, hon foren elegits per lo dit bras real: en Ferrer de Gualbis, en Francesch Burgués, de Barcelona; micer Berengarius Colom, de Leyda; en Francesch Sentceloni, de Girona; micer Gonsalbo Garidell, de Tortosa; en Pere Grimau, de Perpinyà.

E no plus en aquest Cort, car mostre's que·l dit micer Gonsalvo se partí de la Cort per repatriar-se.

27v// [Ídem del dit rey Ferrando]

En la subsegüent e darrera Cort del dit alt rey don Ferrando, convocada en Tortosa, e après, ço és ans de proposició, mudada en Monblanch, e aquí celebrada, lo die de sa proposició, que fo ha decet de octubre *anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo quarto decimo*, foren en hoir la dita proposició, ço és per lo dit bras real, entre los altres següents, en la forma següent: *Ludovicus de Gualbis, Raymundus Desplà, Bonanatus Petri et Vincentius Padrissa, syndici civitatis Barcinone; Berengarius Columbi, syndici civitatis Illerde; Antonius Agullana, syndici civitatis Gerunde; Rogerius de Colls, syndicus civitatis Dertuse; Guillermus Gavella et Franciscus Giginti, syndici ville Perpinyani; Arnaldus de Manso, syndicus civitatis Minorisse, et alii, etc.*

[Ídem del dit rey Ferrando]

E semblant fo en la següent sitiada, que fo a denou, e axí mateix en la altra après següent, a vint-y-dos del propdit mes de octubre.

En una sitiada feta a set de noembre del propdit any catorse, e en lo propdit procés, après lo dit Roger Descoll, syndich de Tortosa, són continuats *immediate*, los següents: *Pontius Aloeti, syndicus civitatis Vici; Nicolaus Squerdo, syndicus substitutus civitatis Minorisse; Guillermus Gavella et Franciscus Giginta, syndici ville Perpinyani; Guillermus Muntallà, syndicus ville Podii Ceritaneï, etc.*

En l'altra sitiada a nou de noembre propdit, après lo dit Roger Descoll, és continuat lo dit Pons Aloet, e après los dits dos syn//28r//dichs de Perpinyà, e *immediate* lo dit G[uillem] Muntellà.

E per semblant, en una altra sitiada après, que fo lo sendemà, a deu del propdit mes de noembre.

E axí mateix, altra sitiada a catorse del propdit mes, *ut supra propter in omnibus*.

Ítem, a vint-y-sis del ya dit mes de noembre, en una sitiada de la propdita Cort de Monblanch, foren los predits syndichs de universitats, ço és: *Ludovicus de Gualbis, Raymundus Dezplà, Bonanatus Petri et Vicentius Padrissa, syndici civitatis Barcinone; Berengarius Columbi, syndicus civitatis Illerde; Antonius Agullana, syndicus civitatis Gerunde; Rogericus de Coll, syndicus civitatis Dertuse; Guillermo Gavella et Franciscus Giginta, syndici ville Perpinyani; Guillermus Muntallà, syndicus ville Podii Ceritanie, etc.*

E, en aquesta forma, se seguiren les dites o sitiades següents, e o una de denou del dit mes de noembre, altra del primer de octubre any propdit, e dues de tres de octubre, ço és, una de matí, altra deprés dinar, e axí ha fi aquest procés comú.

[Del rey Alfonso]

En lo procés del Parlament convocat en Barcelona per lo dit senyor rey n'Alfonço, novellament fet rey, per mort del dit alt rey en Ferrando, de memòria digne, pare seu, en lo agost de l'any mil quatre-cents y setze, perquè no hi fo algú de la universitat de la dita vila de Perpinyà, no hi ha alguna mensió de les setiades, be és veritat que per la dita ciutat de Tortosa hi fo con//28v//tínuament micer Nicolau Bonet, com a syndich de aquella.

En lo procés de la Cort del propdit rey n'Alfonso, convocada en Barcelona, a catorse de maig mil quatre-cents denou, per al monestir de Sant Culgat de Vallers, e après mudada en Tortosa, hon fo continuada fins a deu de abril de l'any subsegüent, mil quatre-cents y vint, se mostra que foren present en la congregatió e

celebració de la dita Cort, en les dietes o sitiades dejús scrites, per les dites universitats de Tortosa e de Perpinyà, los dejús scrits, qui hi vingueren après algun temps feta proposició en aquella.

Et primo, lo primer die de juny del dit any mil quatre-cents denou, sehent lo dit senyor en la dita Cort, hi foren presents per les universitats reials los syndichs següents: *Joannis Fivallerii, R[aymund]us de Plano et Joannes Ros, syndici Barcinone; Simon Sunyer et Jacobus Navarra, syndici Illerde; Joannes Çavall, syndicus Gerunde; Nicolaus Bonet, syndicus Dertuse; Laurentius Rondó, consol et syndicus Perpinyani; Jacobus Scae, syndicus Podii Ceritanii, etc.*

E, per consemblant, foren presents e axí continuats en lo dit procés los dits Nicolau Bonet e Lorens Rodon e P[ere] Grimau, syndichs de Perpinyà, a vint de juny del propdit any.

Ítem, a honze de agost del propdit any, en lo dit monastir, foren presents faents e representants lo dit bras real: Joan Fivaller, Joan Ros, Franciscus de Pla, Bonanat Pere, syndichs de Barcelona; Nicolau Gralla, syndich de Leyda; Joan Çavall, syndich //29r// de Gerona; Nicolau Bonet, syndich de Tortosa; e Pere Grimau, syndich de la vila de Perpinyà.

Ítem, en altra sitiada, que fo a setze de agost propdit, foren presents per lo dit bras reyal, ço és, per Barcelona, Leyda, Gerona, los predits, et per après lo dit micer Nicolau Bonet, syndich de Tortosa; Lorens Rodon e P[ere] Grimau, síndich de Perpinyà.

Et per consemblant, en un altra sitiada, que fo a vint del mes de setembre, any ja dit, mil quatre-cents y denou, e altra ha trenta de setembre propdit, hi foren los prop nomenats, e en la propdita forma asseguts e continuats.

Altres sitiades hi ha fetes en lo dit monastir, hon són continuats los dits syndich de Tortosa e de Perpinyà, e col·locats en la dita forma.

Aprés mudada la dita Cort en Tortosa, la sitiada segona que la dita Cort fo congregada, ço és a devuyt de janer, any mil quatre-cents y vint, en la casa de Capítol de la Seu de la dita ciutat de Tortosa, hi foren presents los següents: *Joannis de Fonte, cohoptero, syndicus Barcinone; Nicolaus Gralla, syndicus Illerde; Benetus Vicens, syndicus Dertuse; et Petrus Grimau, syndicus ville Perpinyani.*

E a vint-y-nou del propdit mes, hi foren per Barcelona e Leyda los prop nomenats. E per Tortosa, lo dit Benet Vicens, e per Perpinyà, lo dit Lorens Rodon.

Ítem, a vint-y-sinch del prop[dit] mes de janer, hi foren presents per les dites ciutats de Barcelona e Leyda los propdits, e per Tortosa, com a syndichs e procuradors, Luís de Garret, Bernat Pinyol, e Nicolau Bonet, e per Perpinyà, Lorens Rodon, et P[ere] Grimau, en aquesta e dita manera col·locats.

29v// Ítem, a catorze de febrer, any predit, hi foren presents, representants lo dit bras real, los següents *tantum: Benetus de Tamarito, syndicus Dertuse; Laurentius Rodon et, Petrus Grimau, syndici Perpinyani.*

Ítem, dilluns a vint-y-sis del propdit mes de febrer, any propdit, sehent-hi la dita Cort lo dit senyor rey, hi foren presents, fahents lo dit bras real, los següents: Joan Ros, Joan Fivaller et Bonanat Pere, síndichs de Barcelona; Nicolau Gralla, syndich de Leyda; Joan Çavall, syndich de Gerona; Elias de Garret, Benet Pinyol, Nicolau Bonet, syndichs de Tortosa; Lorens Rodon, Pere Grimau, syndichs de Perpinyà, etc.

Ítem, a vint-y-nou de febrer, *anno bisextili, anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo, proxime dicto*, sehent lo dit senyor rey en la dita Cort, foren en la dita casa de capítol, faents e representants lo dit bras real, los següents, col·locats *ut ecce: Joannes Ros, Ra[ymund]us de Plano, Joannis Fivaller et Bonanatus Petri, syndici Barcinone; Elias de Garreto, Benetus Pinyol et Nicolaus Bonet, syndici Dertuse; Laurentius Rodon et Petrus Grimau, syndici Perpinyani; //30r// Nicolaus Gralla, syndicus Illerde; Joannis Casavall, syndicus Gerunde; R[aymund]us Bonanat, syndicus Cervarie.*

En un altra sitiada, celebrada en lo dit capítol, en fo lo dit senyor rey, a honse de mars any propdit, foren, per les dites dues universitats de Tortosa e de Perpinyà, asseputs en la propdita forma los prop nomenats syndichs de aquelles.

E per consemblant, en tot e per tot, a trenta de mars propdit, sehent-hi la propdita Cort lo propdit senyor rey, et per consemblant forma, lo primer e lo ters e lo desè dies de abril après subseguit, et no plus en aquest procés, com la dita Cort fou llevada lo dit desè die, del dit mes de abril, segons apar per lo dit proces comú.

En lo procés familiar de la dita Cort de Sent Cugat apar sots canalar de vint-y-dos de maig, del dit any mil quatre-cents denou, ço és en lo ingrés de la dita Cort, que foren elegits en dita Cort a veure, menejar, conferir entre sí e ordenar les coses demanadores al senyor rey tocants bé a honor del dit senyor rey e del dit Principat ab referir, octo personas de cascun bras, entre los quals posquessen entrevenir los promovadors. Et foren del bras real los següents: Joan Fivaller, Ramon Dezplà, Joan Ros, Bonanat Pere, syndichs de Barcelona; Simon Sunyer, syndich de Leyda; Joan Çavall, syndich de Gerona; Nicolaus Bonet, syndich de Tortosa; Lorens Rodon, syndich de Perpinyà; //30v// e Joan Navarra, síndich de Leyda, com a dit promovedor.

En l'altra Cort, qui après *et immediate* se subseguí, convocada en Tortosa per la molt alta senyora reyna, muller, lochtinent et procuratriu del dit senyor rey, e après mudada en Barcelona, e aquí celebrada de devuyt de mars any mil quatre-cents vint-y-hu fins a vint de juliol de l'any mil quatre-cents vint-y-tres, en lo procés de la qual Cort, ço és, en les sitiades fetes en la dita ciutat de Tortosa, són entrevenguts per les dites dues universitats de Tortosa e de Perpinyà los llurs syndichs següents, ço és, a vint-y-sis e a vint-y-vuyt de abril del dit any mil quatre-cents vint-y-hu: en Bernat Pinyol e Elias de Garret, de Tortosa; e Joan Pareta, de la vila de Perpinyà, syndichs.

Et per semblant, a sinch e a nou de mars any propdit, hi foren presents, per les propdites dues universitats, hi foren los prop nomenats, en la dita forma continuats.

Et a catorze, a quinse e a decet del propdit mes de maig hi foren presents, per les propdites universitats, e en la dita ciutat de Tortosa, los propdits Bernat Pinyol e Elies de Garret. Et per la dita vila de Perpinyà en Joan Fabra e P[ere] Castelló, com a síndichs de la dita vila de Perpinyà, sehents en la predita forma.

Ítem, mudada la dita Cort en Barcelona, foren presents en aquella, dilluns a vint-y-dos de setembre any desús dit, mil quatre-cents vint-y-hu, fahents e representants lo dit bras real, los següents, enaxí col·locats: *Ludovicus de Gualbis, Joannis Fivavellarii, Petrus de Sancto Clemente et Vincencius Padriça, syndici Barcinone; //31r// Jacobus Navarra, syndicus Illerde; Joannis de Valle, syndicus Gerunde; Elias de Garret, syndicus Dertuse; Joannes Fabra et Petrus Castelló, syndici Perpinyani; Martinus de Font Arnau, syndicus Vici, etc.*

Ítem, a setze, decet, trenta et a trenta-hu de octubre, que la dita senyora reyna segué cascuna de les dites dietes en la dita Cort, hi foren, en la forma prop continuada, los prop nomenats syndichs de universitats.

Ítem, a trenta de deembre, any mil quatre-cents vint-y-dos, sahent en la dita Cort la dita senyora reyna, foren presents los dits syndichs de Tortosa e de Perpinyà, sahents e entrevenints en la dita forma.

Ítem, a quatre de febrer any preudit, sahent en sa real cadira la dita senyora reyna, foren presents en les dites forma e manera, ço és per la dita ciutat de Tortosa, lo dit Elias de Garret, e per la dita vila de Perpinyà, los dits Joan Fabre e P[ere] Castelló, syndichs, etc.

Ítem, a deu de mars any propdit, mil quatre-cents vint-y-dos, foren elets en Barcelona, per execució de la proferta, vint-y-una personas, e foren hi, per lo dit bras real, los següents, enaxí continuats: en Luys de Gualbis, micer Joan Çavall, en Joan Fabre, e en Joan Andreu, en Joan Fivaller, n'Alies de Garret, en Martí Font Arnau.

E de aquesta jornada fins a vint de juliol, any mil quatre-cents vint-y-tres, que la dita Cort fou continuada e dura^{25a} en Barcelona, e après prorogada e absoluta, prechiren los dits syndichs de Perpinyà al dit Alias de Gar//31v//ret, síndich de Tortosa, e en ací comensà lo prejudici de dit seure.

En lo procés de la Cort per lo dit senyor rey don Alfonso en Çaragossa convocada, a denou de setembre de l'any mil quatre-cents vint-y-nou, per a Tortosa, e aquí per sa senyoria continuada, celebrada en major part e en part restant per la dita senyora reyna, e après mudada e prorogada en Cervera, a honse de maig, any subsegüent, mil quatre-cents y trenta, se mostra per prova del dit procés que ls syndichs de Perpinyà prechiren als síndichs de Tortosa, e açò consta per tot lo dit procés. E foren los syndichs de Perpinyà Lorens Rodon e Joan Fabre, et de Tortosa, micer Joan Giner e Ramon Jordà.

En lo procés de la Cort convocada en Barcelona per lo dit molt alt senyor rey n'Alfonso, a vint de juliol de l'any mil quatre-cents trenta-hu, per aquí mateix, e après, per sa senyoria en part, e en part per la dita senyora reyna, loctinent sua, continuada fins a quinse de janer de l'any mil quatre-cents trenta-y-quatre, que aquí mateix fon prorogada, appar que en la jornada de sinc de setembre, dit any mil quatre-cents trenta-y-hu, foren presents, lo dit bras real fahents e representants, los següents: Joan Fivaller, Joan Ros, Joan Lull, Joan Bicet, Guillerm Romeu et Vicens Parrissa, syndichs de Barcelona; Joan Delbosch et Simon Sunyer, syndichs de Leyda; //32r// Ramon Sançó, syndich de Gerona; Ramon Jordà, syndich de Tortosa; Pere Castelló, syndich de Perpinyà; M. Dezmas, syndich de Manresa, etc.

Et per semblant, hi foren tots los predivts lo sendemà, a sis del propdit mes de setembre, e continuats en la propdita forma.

Ítem, en la dieta de vint-y-dos de setembre propdit foren presents, scrits e continuats en la forma següent: *Raymundus Jordani et Franciscus Martí, syndici Dertuse; Petrus Castillionis, syndicus Perpinyani, etc.*

E per semblant, a vint-y-vuyt de noembre del propdit any.

E axí mateix, a deu de decembre propdit any.

25a. En lloc de duta.

Ítem, a onze e a vint-y-hu de janer, any mil quatre-cents vint-y-dos, hi foren en la dita Cort los prop nomenats, col·locats en la dita forma.

Ítem, a setze de mars, any propdit, en una presentació de una scèdula feta al rey, fora Barcelona, en la ribatge de la mar, hon foren tramesos al²⁶ de la dita Cort, entre los quals foren, per lo dit bras real, Ramon Jordà, de Tortosa, e Pere Castelló de la vila de Perpinyà, syndichs.

En aquest procés, en algunes e poques parts²⁷ primer lo syndich de Perpinyà, majorment en la de²⁸; en lo procés de la general Cort, començada a tots los regnes e terres, etc. en Monçó, en lo anys trenta-synch e trenta-sis, no y ha res que façe per la dita ciutat de Tortosa contra aquella²⁹. Pot-se dir que li³⁰ e pràtica de consuetut de Cort General, altra és de //32v// Cort particular sobre alt³¹ Principat.

En lo procés de la Cort convocada per la dita senyora reyna dona Maria, com a lloctinent, etc. en Leyda, a catorze de abril del dit any mil quatre-cents trenta-y-sis per a Barcelona, qui dependeix de la dita General Cort de Monsó, e en la dita ciutat de Barcelona celebrada, fins ha tretze de juny any mil quatre-cents trenta-y-set, apar que hi són escrits, per syndichs de les dites ciutat de Tortosa e vila de Perpinyà, en les jornades següents, los dejús scrits:

Primo, a vint-y-vuyt de juny, any ja dit, mil quatre-cents trenta-y-sis, que la dita senyora reyna segué, los següents: *Joannes Ros, civitatis Dertuse; Petrus Castilionis et Gaudiricus Pagesii, ville Perpinyani syndici*.

Et per semblant, a sinch, e a honse, e a dotze, e a tretze, e a vint-y-quatre, e a vint-y-set de juliol, any prop dit trenta-y-sis.

Ítem, a quatre e a sis de agost, any propdit, hi foren los propdits syndichs, en la dita forma.

Ítem, a denou e vint-y-vuyt de setembre propdit, *ut supra proxime*.

Ítem, a catorze de deembre, any propdit, hi foren lo dit Ramon Jordà, per Tortosa, e los dits [Pere] Castelló e Guadirich Pagès, per Perpinyà, col·locats en la propdita forma.

Ítem, a catorze de mars any mil quatre-cents trenta-y-set desús dits, foren offerts los greuges, e après hi hac //33r// altres e poques sitiades, a què no fo present lo dit syndich de Tortosa.

En lo Parlament darrer, tengut en Barcelona, l'any mil quatre-cents trenta-vuyt, en la sitiada de vint-y-nou del mes de noembre, se mostren ésser estats e continuats en la forma, après lo syndich de Leyda, en Francesch Burguès de la ciutat de Tortosa, en Pere Castelló e mycer Lorens Tort de la vila de Perpinyà, síndichs.

Ítem, a vint-y-set de mars de l'any mil quatre-cents vint-y-nou, après seguit que-l dit Parlament fou llevat, sehent la dita senyora reyna, són continuats los dits syndichs, ço és, primer lo dit Francesch Burguès, e après los dits Pere Castelló e micer Lorens Tort. Et en tot aquest procés no-s mostre lo contrari.

26. *A continuació un espai en blanc.*

27. *A continuació un espai en blanc.*

28. *A continuació un espai en blanc.*

29. *A continuació un espai en blanc.*

30. *A continuació un espai en blanc.*

31. *A continuació un espai en blanc.*

En lo procés de la darrera Cort per la dita senyora reyna, com ha loctinent desús dita, per mutació feta de Terrogano en Leyda celebrada, en dites sitiades hon fou present la dita senyora, com no se'n hi mostren, pus foren presents, ço és, per Tortosa lo dit Francesch Burguès, et per la dita vila de Perpinyà en Bernat Riambau burguès, les quals sitiades la un fo a decet de juny, et l'altre e darrera, a catorse de dit mes de juny, *anno a nativitate Domini millesimo quadragesimo quadragesimo.*

Copia huiusmodi in his decem papiri cartis, presenti computata manu aliena fideliter scripta, abstrahitur ab archivo domus Consilii civitatis Dertuse per me, Augustinum Joan, civem Dertuse, publicum, apostolica //33v// et ipsius civitatis Dertuse auctoritatibus notarium et scribam domus Consilii prefate civitatis Dertuse. Constat de supraposito in lineis decima sexta, secunde pagine, quarte carte, ubi legitur "noble"; XXVa secunde pagine, septime carte "dies"; VIIIa secunde pagine, none carte "e a honze". Et ut predictis fides plenaria ab omnibus impendatur, ego, dictus notarius et scriba, hic me subscripsi et meum artis notarie apposui, prout ecce signum.

Don Phelip, per la gràcia de Déu príncep de les Astúries y de Gerona, primogènit dels regnes de Castella, de Aragó, de les dues Sicílies, etc., governador general dels regnes de la Corona de Aragó, duch de Monblanch y senyor de la ciutat de Balaguer. Als amats y fahels nostres les personas del bras real del Principat de Catalunya, que de present estan convocades en la present Cort de Monsó, y de les altres que per temps convendrà convocar-se, així per la magestat de l'emperador, mon senyor, com per nós, après de sos felices y benaventurats dies, tant en la present vila com en altres parts y llochs del dit Principat de Cathalunya. Salut y dilectió. Per quant, per part dels syndichs de la ciutat de Tortosa, no és estat presentada una real provisió de la dita cesàrea maiestat, en sa pròpia y original forma, de la sua real mà, y ab altres solemnitats de la real cancellaria acostumades, despatchades, sobre la contentió, leshores suscitada, sobre lo seure en lo estament real, entre los síndichs convocats en les Corts per sa magestat celebrades lo any mil sinch-cents denou, foren manades despachar les lletres o provisió següent: Nós, don Carles, favorint la divina clemència e rey de romans //34r// emperador, sempre agosto, dona Joana, sa mare, y lo mateix don Carles, son fill, per la gràcia de Déu reys de Castella, de Aragó, de Leó, de les dos Sicílies, de Hierusalem, de Navarra, de Granada, de Toledo, de València, de Galícia, de Mallorca, de Sevilla, de Cerdanya, de Còrdova, de Còrsega, de Múrcia, de Jahén, de l'Algarbe, de Algezira, de Gibraltar, y de les illes de Canària, y de les illes Índies y terra ferma del mar Oceàno, archyduques de Àustria, duchs de Bogonya, y de Bravante, etc., comtes de Barcelona, de Flandres y de Tirol, etc., senyors de Vizcaya y de Molina, etc., y també duchs de Atenes y de Neopàtria, comtes de Rosselló y Cerdanya, marquesos de Oristany e de Gociano. Vista la contentió sussitada en lo stament real de les Corts Generals, que de present als catalans celebren en lo monastir dels frares menors de Barcelona, entre los syndichs de Barcelona de una part, y los syndichs de Tortosa, de la part altra, sobre lo seure en dit stament, oydes una y moltes vegades les parts en nostre real consell, y après és estat en nostre real consell exhibit lo procés de la segona Cort celebrada per lo sereníssimo y cathòlich rey don Ferrando, nostre pare y avi, de digna recort, en lo monastir de Sancta Anna de Barcelona, en la qual, segons en dit procés appar, fou feta y és una deliberació o

acte del tenor següent: dijous, a deu del dit mes de octubre, any mil quatre-cents noranta-tres, en lo estament militar, etc., dit dia, etc., divendres, a onze del dit mes e any, la magestat del senyor rey vench en la dita Cort, etc., e lo stament de dita Cort se congregaren ab so de campana, etc., e ven//34v//guts los dits syndichs de Perpinyà, com dit és, se ordenaren en seure los syndichs del dit stament, segons se segueix orde de seure en lo banch de front, ço és, en lo mig de aquell loch reputat més principal, segué mossèn Pere Buçot, principal syndich de Barcelona, e al costat seu, a la part dreta, micer Vicent Orrit, syndich de Leyda, après subsegüentment, mossèn Joan Andreu, burguès e syndich de Perpinyà, après mossèn Joan Berenguer de Junyent, syndich de Barcelona, après mossèn Martí Joan Botella, altre dels syndichs de Leyda, après del dit syndich de Leyda, Miquel Ceviles, altre dels syndichs de Perpinyà, après del dit syndich de Perpinyà, micer Joan Oliva, síndich de Barcelona, y après del dit micer Joan Oliva, micer Pere Boix, syndich de Cervera. E de l'altra part esquerra del demunt dit mossèn Pere Buçot, president en dit stament, se asseguren los síndichs següents, ço és, mossèn Pere Terrades, syndich de la ciutat de Gerona, après de aquell se segué mossèn Joan Jordà, syndich de Tortosa, après de aquell se assegú mossèn Guillerme Oliver, síndich de Barcelona, après mossèn Pere Julià, síndich de Gerona, e après del dit mossèn Pere Julià, mossèn Gabriel Sampsó, síndich de Barcelona, y après Miquel Sala, syndich de Vich, y après, així de la part dreta com de la part esquerra, los altres síndichs de algunes altres universitats e viles qui llavors se trobaven. Lo damunt dit mossèn Joan Jordà, syndich de Tortosa, pretengué, *ab antiquo*, haver acostumat seure en dit estament primer de la demunt dita vila de Perpinyà, com dix e affermà, apar per los processos articles de les Corts passades, de paraula dix e protestà que, per lo damunt dit orde de seure, no fos ni sie fet preiudici a l'orde, porrogative e //35r// prioritat que té la dita universitat de la ciutat de Tortosa, en lo seure en lo dit stament primer de la dita vila de Perpinyà, ans aquells en qualsevol costums e pràctiques sobre açò observades en favor de la dita universitat sien e romanguen ha aquella salves e il·leses, enaixí que lo dit orde de seure demunt posat en preiudici de la dita universitat no puixe ésser tret a conseqüència per algun temps requerint les dites coses ésser continuades en lo present procés familiar, e sie feta carta pública si necessari serà. E foren testimonis a les coses sobre dites don Thomàs Ledó, cuyrer, e Francí Dezpla, porter del dit stament, ciutedans de Barcelona. Enaprès lo dit stament, etc., dijous, a decet del dit mes de octubre any demunt dit, lo stament real continuat lo progrés de la present Cort, deduhit a degut effecte lo parer, en lo qual recaygué dilluns proppassat, sobre la electió de debutt persones fahedora per pensar e compondre la forma e modo qui's servarà en lo insecular, e en la conservació e perpetuació de dita insecularió per lo sdevenidor, hagut primerament entre sí alguns tractes e col·loquis per via de scrutini, elegí les persones devall scrites, ço és mossèn Pere Buçot, mossèn Guillerme Oliver, mossèn Gabriel Sampsó, mossèn Joan Berenguer de Junyent, micer Joan Oliva, síndichs de Barcelona; micer Vicens Orit, mossèn Martí Joan Botella, síndich de Leyda, mossèn Pere Terrades, Pere Julià, síndich de Gerona; mossèn Joan Andreu, síndich de Perpinyà, mossèn Joan Jordà, síndich de Tortosa; Miquel Sala, síndich de Vich; micer Pere Boix, síndich de Cervera; Berenguer Ripoll, etc. E per quant ara la Cort està en conclusió y per los multiplicats negossis y contencions de la dita Cort de present no havem pogut discernir dita contensió, //35v// a bé que sie estada ja decisa per dit cathòlic rey, encara emperò per certes respectes que açí expri-

mir no volem, havem differit la decisió del dit negoci. Emperò, parent-nos cosa justa y rahonable que lo que dit cathòlich y sapientíssim rey tant madurament y iusta provehí sie observat y guardat, no havem entès ni entenem que, per no haver per ara provehit que se observe aquell orde en aquesta Cort, que per açò sie fet y engendrat directa ni indirectament preiudici o lesió d'ela ha la ciutat de Tortosa, en possessió ni en propietat, ans bé, volem, manam y ordenam ab nostra real auctoritat e de nostro propri motiu, sens instància ni supplicació del dit syndich de Tortosa, sinó per nostro real offici, al qual pertany provehir a la honra y bon estament de les ciutats y viles, que en les primeres y altres Corts celebradores per nós y per nostres successors, se serve el orde en lo seure dels síndichs del dit stament real, com en la preinserta deliberació y ordinació del dit cathòlich rey és estat provehit y ordenat ab madur y digest consell, lo qual orde, no obstant no sie servat en aquestes ni altres Corts, emperò volem y manam que, de aquí avant, en totes les sdevenidores Corts, se observe. En testimoni de les quals coses manam fer les presents, ab lo nostre sagell comú, de què usavem abans que fossem elet al regne de romans y sacre imperi, com los altres encara no sien fabricats, en lo dors segellades. *Datum* en lo loch de Molí del Reig, a trenta dies del mes de noembre, en lo any de la nativitat de nostre Senyor Jesucrist de mil sinch-cents y denou. *Yo el rey. Vidit cancellarius. Vidit Augustinus, vicecancellarius. Vidit Ludovicus Sanchiz, generalis thesaurarius.*

36r// *In diversorum quarto, foleo ducentesimo septimo. Sacra, cesarea et catholica magestas mandavit michi, Petro Joanis. Visa per cancellarium, vicecancellarium et Ludovicum Sanchiz, thesaurarium generalem.* Y perquè per part dels amats nostres Matheu Curto y Antoni Dalmau, síndichs de la dita ciutat de Tortosa, a nós embiats per a la celebració de les dites presents Corts, que al present celebren als regnes de Aragó desà mar, són estats suplicats fos de nostra mersè manar innovar, guardar y observar les dites y preinsertes lletres de sa magestat, *juxta* la sèrie y tenor de aquelles, des de la primera línia fins a la última. E nós, volents ab totes nostres forces que tot lo que per sa magestat és estat provehit, que sie deduhit ha degut effecte. Per so, per thenor de les presents, de nostra certa sciència y consulta, y en virtut de la auctoritat y potestat real pleníssima de què usam, y pena de mil florins de or de Aragó, dels béns dels qui lo contrari faran irremisiblement exigidors, que la preinserta real provisió de sa magestat, y totes y sengles coses en ella contengudes, des de la primera línia fins a la última, als dits syndichs y a tots los altres qui per temps seran, enpertostemps tngan guardar y observen, *juxta* la sèrie y tenor de aquelles, y guardau-vos los uns y los altres de fer, ni consentir, que sie fet lo contrari en manera alguna, si nostra gràcia vos és cara, y ultra la ira y indignació nostra, en la pena desús dita desijau no incórrer. *Datum* en la vila de Monsó, a vint-y-tres dies del mes de dezembre, any de la nativitat de Nostre Senyor de mil sinch-cents //36v// sinquantados. *Yo el príncipe. Vidit Urgellès, regens. Vidit Terçanus, regens. Vidit Camaccius, regens. Vidit Giginta, regens. In diversorum ad dpis. VI C,^{31a} foleo CXIII Registrata.*

Copia huiusmodi in his tribus papiri cartis presenti computata manu aliena fideliter scripta, prout jacet, abstrahitur ab ejus publica forma, in papiro scripta, regio sigillo in eius tergo sigillata, non viciata, non cancellata neque in aliqua eius parte suspecta, sed

31a. *En lloc de locumtenentie VIº.*

omni prorsus vicio et suspicione carente, in archivo domus Consilii civitatis Dertuse recondita et custodita per me, Augustinum Joan, civem Dertuse, publicum, apostolica et ipsius civitatis Dertuse auctoritatibus notarium et scribam domus dicte civitatis, vigore mandati michi verbo facti per magnificos procuratores dicte civitatis Dertuse, instante syndico eiusdem civitatis, die trigesimo mensis aprilis, millesimo quingentesimo octuagesimo quinto; ut copie huiusmodi fides plenaria ab omnibus impendatur, ego dictus notarius et scriba hich me subscripsi et meum solitum artis notarie apposui cum suprapositis in lineis decima tertia, prime pagine, prime carte ubi legitur "en"; XV, prime pagine presentis carte "any", signum.

[Respontio sindicorum Perpinyani]

Et illico, magnifici Ludovicus Terrrena et Hieronymus Baldó, syndici ville Perpinyani, post presentacionem dicte requisicionis et insertionem dictorum instrumentorum, respondendo eidem requisicioni sindicorum Dertuse, dixerunt: que sens aprobació o pretesa demanada feta per los syndichs de Tortosa, sobre la presedència del seure, ans expressament contradient-la, com //37r// sie injusta y fora de la antiga possessió té la dita vila de Perpinyà, que passe de trenta anys, y molt més que sempre ha tingut lloch après de Girona, al costat dels de Leyda. Diuen que ls sie donada còpia de la pretesa demanda, a la qual respondran per tot lo die present, no corrent-los temps algú fins tinguen aquella, requerint la present resposta al peu, y seqüela de la dita requesta ésser continuada, sens la qual no sie liurada còpia de la una sens inserta de l'altra.

Et dicti syndici Dertuse, replicando presentis, dixerunt quod denegatis ex adverso pro parte sindicorum dicte ville Perpinyani superius deductis, stant et perseverant in protestatis et discensum superius appositis. Et replicando dicti syndici Perpinyani, dixerunt: que la conexensa de la pretesa demanda y resposta feta per Perpinyà tocha ha declarar-se via ordinària, y que no poden ésser despullats de la possessió, absque iuris cognitione, estant en lo demés en lo per ells protestat.

Et in continenti, magnifici syndici Barchinone, respondentes protestatis per syndicum Dertuse, retinerunt eisdem tempus constitutionis ad respondens pretensis per dictos syndicos Dertuse, presentibus ad predicta omnia Jacobo Roldó, portario, et Salvatore Mir, natu minore, notarius Tarrege.

[Amoverunt syndici Dertuse eorum dissentimentum]

Et mox dicti syndici Dertuse amoverunt et amovere se dixerunt eorum dissentimentum, quo ad effectum tantum eligendi promotorem advocatos, habilitatores et alios officiales dicti stamenti necessa//37v//rios, et quo ad habilitandum horas dicti stamenti in quibus possit procedi ad tractandum negotia presentis Curie.

[Habilitatio horarum]

Et immediate, dictum stamentum habilitavit horas ad tractandum negotia dicte Curie videlicet ab hora octava usque ad decimam ante meridiem, et post meridiem a tertia usque ad quintam horas.

Post meridiem eiusdem diei.

[Protestatio sindicorum Dertuse]

Dum convocabatur et congregabatur iam dictum stamentum regale, et antequam sederent syndici eiusdem stamenti supradicti, syndici Dertuse requisiverunt me, iam dic-

tum notarium et scribam, quatenus in presenti processu scriberem et continuarem hec que sequuntur, videlicet: que ells entenen estar y perseverar en lo que lo dia de vuy està determinat, ço és, en fer electió de advocats y altres officials, y açò sens periudici de sos drets, per no estar assentats en son lloch; presentibus testibus predictis videlicet dictis Rondó et Mir.

Et convocato dicto stamento, in qua convocacione et congregatione intervenerunt et presentes fuerant:

Jacobus Vila, consiliarius et presidens; Michael Bastida; Galcerandus Dezvalls; Michael Çarrovira. Syndici Barcinone.

Nicholaus Frexanet, Franciscus Algaró; Illerde.

Raphael Vivet, Andreas Vilaplana; Gerunde.

38r// Ludovicus Terrena, Hieronymus Boldó; Perpinyani.

Joannes Montornès, Christoforus Gil de Villoro, Christoforus Castelló; Dertuse.

Joannes Ponsich, Vici.

Damianus Puyol, Armengandus Coll; Balagarii.

Hieronymus Jorba, Cervarie.

Anticus Sala, Minorisse.

Geraldus Mascaró, Villafrancha Penitensis.

Jacobus Hieronymus Ponçes, ville Tarrege.

Salvator Rochafort, Berge.

Franciscus Arcis, Bisulduni.

Joannes Navarro, Campi Rotundi.

Jacobus Rocha, Sancti Pedor.

Franciscus Oliveres, Figueriis.

Gabriel Arrencada Canet, Torricelle de Montegrino.

Jacobus Roffí, Pals.

Franciscus Lunes y Arbos, Calidarum de Montebovino.

Benedictus Monjo, Martinus Pallarès; Talarni.

Joannes Cabessa, Salses.

Jacobus Puig, Granullariorum.

Michael Argullol, Pratorum Regalium.

Anthonius Molines, Cruillis.

Baldericus Robollet, Villefranche Confluentis.

Petrus Inveni Rocha, Tuhir.

Joannes Pi, Jacobus Puignau; Cauquiberi.

38v// Anthonius Ribes, Argileriis.

[Protestatio sindicorum super ordine sedendi in stamento]

Et sedentes omnes dicti syndici in scamnis positus intus stantiam seu appartementum dicti stamenti, protestati fuerunt syndici qui supra protestarunt et contradictionem fecerunt, videlicet ne super loco et seu ratione loci quo sedebant fieret sibi seu eorum alicui preiudicium aliquod, quinimo dictis protestationibus in suis plenis robore et valore permanentibus sederunt in scamnis dicti stamenti concorditer in modum sequentem, videlicet.

Orde de seure en lo stament real, ço és, en lo banch del mig, a l'enfront, per hont entren en lo stament.

President Jaume Vila, ciutedà, y consellers en cap de Barcelona, president del stament real.

A la mà dreta de dit president, seyen en la forma següent: micer Nicolau Frexanet, syndich de Leyda; Luís Terrena, syndich de Perpinyà; mossèn Galceran Desvalls, syndich de Barcelona; mossèn Francesch Algaró, syndich de Leyda; Hierònym Baldó, syndich de Perpinyà. En la mà squerra, y en lo mateix banch de de dit president, seyen los syndichs següents: Raphel Vivet, síndich de Gerona; Miquel Bastida, syndich de Barcelona; Joan Montornès, syndich de Tortosa; Andreu Vilaplana, syndich de Gerona; micer Miquel Çarrovera, syndich de Barcelona; Joan Ponsich, syndich de Vich.

Y sentats los dits pacíficament en la forma susdita, axí de la part dreta com de la part squerra, se hentraren³² //39r// los altres syndichs de les altres universitats y viles desús nomenades que's trobaven allí presents, concordament entre ells, sens agraduació alguna.

Et sich sedentes in iam dicto stamento ut predicatur, per iam dictos syndicos civitatis Gerunde fuit oblata et presentata iam dicto stamento quedam epistola sive littera missiva clausa et sigillata juratorum civitatis Gerunde dicto stamento directe, quarum superscriptio et intus tenor earundem sich se habent:

[Littere credentie juratorum Gerunde]

Als molt magnífichs y de gran providència senyors, los syndichs de les ciutats, viles e universitats reals del Principat de Cathalunya convocats en la Cort de Monsó. Molt magnífichs y de molta providència senyors. Per nosaltres, en lo Consell general e universitat de aquesta ciutat, són estats elets e constituïts syndichs per a entrevenir en la Cort General novament convocada per la sacra, catòlica, real magestat en la vila de Monçó y en los actes de aquella, los magnífichs mossèn Rafel Vivet y Andreu Vilaplana, de aquesta ciutat, exhibidors de les presents, los quals trametem a la dita Cort. Pregam affectadament a les magnificències vostres que als dits syndichs nostres vullen dar fe y crehensa en tot lo que per ells a vostres mercès serà dit narrat y explicat; e sie Nostre Senyor en contínua protecció de vostres mercès. De Girona, a XIII de juny MDLXXXV. A la ordinació de les magnificències vostres promptes. Los jurats de Gerona.

Que fuerunt [acte] et publicate in dicto stamento, alta et intelligibili voce, per me, dictum Michaelem Joannem Cellers, notarium publicum Barcinone et dicti stamenti scribam.

39v// [Electio presbiteri ad celebranda missam in stamento regali]

Et incediate³³ iam dictum stamentum, omnes unanimes et nemine eorum discrepante, per viam Spiritus Sancti eligerunt et nominarunt venerabile³⁴ Bellver, presbiterum, comensalem ecclesie Tarraconensis, et beneficiatum in ecclesia Barcinone, presentem in Curia, ad celebranda missam quotidie in dicto stamento et in altari eiusdem.

32. Al manuscrit 76 apareix se sentaren per se hentraren.

33. Al manuscrit 76, immediate.

34. A continuació un espai en blanc.

[Electio promotoris]

Eligerunt etiam et nominarunt in promotorem dicti stamenti magnificum Michaellem Bastida, civem Barcinone et unum ex syndicis eiusdem civitatis.

Quo electo et nominato, prestitit iam dictus Michael Bastida solitum juramentum sub forma sequenti, in manu et posse mei, notarii et scribe pre et infrascripti.

Jure mossèn Miquel Bastida, promovedor del present stament, que bé y lealment se haurà en lo dit offici, y que farà bona, leal y verdadera relatió de les coses que li seran acomenades.

Et in continenti, fuit deliberatum quod predictum promotorem reportetur aliis stamentis omnia procedimenta huc usque facta in presenti stamento; et reportet etiam si supplicabitur regie magestati quatenus meliorentur stationes sive aposientos ex quoque plurimi ex dictis syndicis fuerunt indecenter et male accomodati in eorum assentis.

Quibus sich deliberatis et antequam dictus promotor dictam faceret relationem, venerunt et comparuerunt in dicto stamento reverendi³⁵ abbas monasterii Virginis Marie de la Real, ville Perpinyani, et Jacobus Coma, archidiaconus ecclesie Vicensis, ex parte videlicet stamenti ecclesiastici, et nomine et pro parte eiusdem retulerunt quod iam dictum stamentum ecclesiasticum elegerunt e nominavit officiales sequentes pro dicto stamento eccle//40r//siastico videlicet in promotorem:

[Relatio officialium per stamentum ecclesiasticum electorum]

Reverendum dominum Michaellem Aymerich, abbatem de Labaix.

Et in advocatos dicti stamenti: Reverendum dominum Onofrium Paulum Cellers, canonicum ecclesie Barcinone et syndicum Capituli dicte ecclesie, et Joannem Puigvert, utriusque juris doctor, civem Barcinone.

In scribam dicti stamenti: Joannem Babbista Mullola, notarius civitatis Tarracone.

Et in portarium dicti stamenti: Ludovicum Marti, pellerium, civitatis Barcinone.

Et in habilitatores: illustrem et reverendum dominum domnum Joannem Terrés, episcopo Elnensis, et reverendum dominum domnum Franciscum Oliver et de Boteller, abbatem monasterii Beate Marie de Populeto, et³⁶ Rajadell, canonicum ecclesie Illerde.

[Habilitatio horarum facta per stamentum ecclesiasticum]

Retulerunt etiam quod dictum stamentum habilitavit horas pro negotiis dicti stamenti et presentis Curie peragendis, videlicet ab hora octava usque ad undecimam ante meridiem, et a tertia usque ad sextam horas post meridiem.

Et audita per dictum stamentum iam dicta relatione, iam dicti Michael Bastida et Nicolaus Frexanet fuerunt missi, iam dicti Michael Bastida et Nicolaus Frexanet, ad referendum stamento ecclesiastico electionem et procedimenta huc usque in presenti stamento.

Retulerunt responsum eisdem fuisse factum quod ibi tractabitur super habilitacione horarum, et cum supplicabitur regie magestati super melioracione dictorum apposentorum sive aposientos.

Retulerunt etiam quod per eos relata in stamento eccle//40v//siastico retulerunt etiam in stamento militari.

35. A continuació un espai en blanc.

36. A continuació un espai en blanc.

Deinde vero Joannes Peferrer, assertus syndicus ville Argilés, presentavit in dicto stamento quandam in scriptis papiri supplicationis scedulam tenoris huiusmodi:

[Presentatio supplicationis per pretensum syndicum de Argilles]

Il·lustres, y molt magnífichs y de molta providència senyors. Per haver-se volgut alguns particulars de la vila de Argilés, usurpat los béns comuns y rendes de la dita vila, fonch necessari ab syndicat recórrer a l'excel·lentíssim comte de Miranda, loc·tinent, virrey y capità general de sa magestat en lo present Principat de Cathalunya, per a què donàs remey a aquestos danys y notòria ruhina de la dita vila; y entenent que assò procehia de que alguns particulars de ella, a vots particulars entre sí mateixos, feyen electió de les persones que a ells bé·ls parexia y que éran de la matexa parcialitat y monopoli, a instàntia y petició del síndich de dita vila, se obtengué un privilegi lo onsèn dia del mes de desembre més proppassat, mil sinch·cents vuytanta·y·quatre, ab lo qual dóna certa forma que se ha de tenir acerca de la electió de jurats, clavari y receptor de dita vila, y també per a poder·se nomenar y senyalar Consell general de vint·y·sinch personas, al qual dóna la facultat y commissió de poder tractar algunas cosas particulars, y al mateix Consell de vint·y·sinch personas, y no a altri, y dóna facultat de poder fer electió de síndich o síndichs als que ha ells ben vist los serà; y com lo dit privilegi se posàs en executió lo dia vint·y·quatre del mes de desembre del dit any vuytanta·y·quatre, se féu extractió de jurats, receptor, clavari y vint·y·sinch consellers, conforme al tenor del dit privilegi. //41r// Y, per quant los dits particulars que tenían usurpats los béns de la dita vila intentaven de fer electió de syndich d'ella, ab intervenció de altres personas y no ab los dits vint·y·sinch consellers, per a intervenir a les presents Corts, se recorregué a sa magestat el rey nostre senyor, per a què manàs, en observansa del dit real privilegi, que·s fes la electió per los dits vint·y·sinch consellers, y no gens ab intervenció de altres personas; y així se féu, donant sa magestat ha letra de comissió per a micer Francesch Vidal Descamps, advocat fiscal y patrimonial de las corts reals dels Comtats de Rosselló y Cerdanya, per a què anàs, en nom y veu de sa magestat, a la dita vila de Argilés a fer juntar lo dit Consell de vint·y·sinch personas, a fi y efecte que·s fes la electió del dit síndich per a intervenir a estes presents Corts; y ab intervenció de les quals y no de altres personas, manà que fos feta la dita nominació y electió de syndich, lo que se a effectat y posat en deguda executió, fent nominació y electió de la persona de Joan Peferrer, natural y abitant en dita vila de Argilés. Y per quant ha vingut a sa notícia que los jurats de la dita vila, ab intervenció y assistència de altres persones que los vint·y·sinch consellers del dit Consell general, han tingut atreviments de fer una asserta nominació de un assert syndich en persona de Antoni Ribes, lo qual se atreví presentar·se com a syndich de la dita vila lo dia de la proposició de les presents Corts, lo que és estat notable atraviment y menyspreu de la dita vila, obediència que·s deu a sa magestat, //41v// benefici y utilitat de dita vila y ara de present lo ha revocat lo dit Joan Peferrer, síndich de la dita vila, per a major cautela, al dit assert síndich Antoni Ribes, per acte rebut per³⁷ Boson, notari d'esta present vila. Per tant, perquè de tot lo sobredit los constàs a vostres mercès, no poguessen allegar ignorànsia, los fa presen-

37. A continuació un espai en blanc.

tació y ocular inspectió del dit real privilegi de'l acte de executió de la letra y comissa³⁸ real, dirigida al dit micer Francesch Vidal Descamps, ab incerta de la mateixa letra, com també a cautela, com a tenint ple poder de la dita vila en son syndicat per a revocar qualsevol syndich o syndich si menester serà, de nou renovant de síndich assert al dit Antoni Ribes. Per ço y altrament, suplica y requer sie encontinent lo dit Ribes repel·lit del present bras, y admetent sa persona sola com a tal síndich y que ha comparegut y presentat son syndicat dins los quatre dies de gràtia donats per sa magestat als absents com a tal syndich, puix los consta és estat legítimament, ab orde degut y segons lo tenor del dit privilegi elegit y nomenat; y fent-ho de altra manera, lo que no's creu, protesta de tota nul·litat de actes, dissentint a ells, y en quant és menester requerint y protestant de tot lo a ell lícit y permès, contra vostres mercès y contra del dit Ribes, de les penes que contra d'ell li són lícites y permeses protestar, acusant-li las penas del real privilegi, altres de dret a ell lícites, y permès de protestar y requir, etc. *Altissimus, etc. Amat.*

Qua lecta et publicata per me, dictum Michaellem Joannem Cellers, notarium et scribam dicti stamenti //42r// regali, fuit ibidem per dictum stamentum regale provissum et deliberatum quod remittatur habilitatoribus electis et seu eligendis.

[Electio cererii]

Et lecta et provisa iam dicta supplicatione, iam dictum stamentum elegit et nomenavit in cererium dicti stamenti regalis magnificum Paulum Ciurana, domicellum Barcinone domiciliatum, sub pacto tamen et condicione quod si constiterit seu inveniantur aliquod impedimentum propter quod huiusmodi electio sit preiudicialis dicto stamento, quod possit procedi ad electionem alterius in cererium.

Qui quidem Paulus Ciurana ex post prestitit solitum juramentum in manu et posse dicti Michaelis Joannis Cellers, notarii et dicti stamenti scribe, de bene et legaliter se habendo in administratione et exercicio dicti officii cererii.

[Responsio sindicorum Perpiniensi syndicis Dertuse]

Deinceps vero, jam dicti Ludovicus Terrena et Hieronymus Boldó, syndici ville Perpinyani, in dicto stamento constituti, respondentes requisicioni seu protestationi eisdem facte die presenti per syndicos civitatis Dertuse, tradiderunt michi dicto Michaeli Joanni Cellers, notario et scribe predicto, quandam in scriptis papiri responsionis scedulam, quam requisiverunt in pede seu calce dicte requisicionis inseri seu continuari, et absque insertio-nem eiusdem instrumentum non claudi nec parti tradi; que est tenoris huiusmodi:

Responent Luís Terrena y Hieronym Boldó, syndichs de la vila de Perpinyà, a la voluntària requesta ha ells presentada lo dia present per los //42v// pretesos syndichs de Tortosa, diuen que la possessió antiquíssima e immemorial és que en lo seure precehexen los syndichs de Perpinyà als syndichs de Tortosa, com se pot veure clarament en lo discurs de diversos processos de Corts fins havuy fetes y celebrades, per la qual cosa desijen en la llur antiquíssima e immemorial possessió ésser mantinguts, com han sempre estat e vuy estan, protestant en dita llur pacífica possessió no ésser més molestats ni inquietats, protestant contra d'ells e de totes coses lícites de protestar; deduhint més avant que los dits syndichs de Tortosa no poden ni deuen entrevenir, seure ni

38. *Al manuscrit 76, comissió.*

assistir ni tenir vot en lo present stament, per ser vinguts en més nombre de dos syndichs, ço és tres; y així per dita causa com encara per no ser del stament dels ciutedans de Tortosa, com an acostumat de fer fins assí, protesten contra d'ells de tot lo que·ls és lícit de protestar, requerint a vós, notari, que de dita requesta no doneu còpia sens incerta de la present resposta. *Presentibus Jacobo Rondó, portario dicti stamenti, et Salvatore Mir, notario.*

[Responsio sindicorum Barcinone sindicis Dertuse]

Similiter et in continenti iam dicti magnifici Jacobus Vila, Michael Bastida, Galcerandus Dezvalls et Michael Çarrovira, syndici Barcinone, respondentes iam dicte requisicioni seu protestationi eisdem facta per syndicos Dertuse, tradiderunt michi, iam dicto notario et scribe, quandam in scriptis papiri responsionis scedulam quam requisiverunt in calce dicte requisicionis inseri et alias non claudi nech parti tradi, cuius quidem scedule seu responsionis tenor talis est.

Los conceller y síndichs assí presents, responen al //43r// protest voluntàriament donat per los pretesos syndichs de Tortosa lo dia present, comensant «Los syndichs de Tortosa», etc., y acabe «requerint a vós, notari, ne lleveu acte». Diuen que la possessió antiquíssima e immemorial és que, en lo seure, precehex y ha sempre precehit lo segon syndich de Barcelona als syndichs de Tortosa, com se pot veure clarament en lo discurs dels processos de Corts, y més clarament ab la provisió feta per sa magestat a decet del mes de setembre MDLXIII, y en lo procés de dit bras real incertada dit dia. E com sia dita pretensió directament contravenir ha dita declaratió o provisió, feta *in contradictorio iudicio*, y oyides les parts com ha judici de cort, y en força de judici de cort, se infereix clarament, per les pretensions susdites per dits syndichs de Tortosa fetes, se ha contrafet ha dit judici, y per ço és incidit en diverses penes per Constitutions de Cathalunya imposades als qui contravenen als judicis dats en cort, de les quals penes per y en son cars y lloch entenen instar.

E noresmenys, deduxen y pretenen que los syndichs de Tortosa no poden ni deuen entrevenir, seure ni assistir, ni tenir vot en lo present stament en la forma que són vinguts, en més nombre de dos syndichs, com ne sien venguts tres, així per dita causa, com encara per no ésser del stament de ciutedans, com han acostumat de ésser fins //43v// a la present jornada; protestant de tot lo lícit, requerint a vós, notari, no clogau lo acte de la dita requesta sens incerta de la present. *Presentibus dictis Rondó, portario et Salvatore Mir, notario.*

Die jovis, quarta mensis julii anno predicto MDLXXXV.

Convocato et congregato stamento regali predicto intus dictam ecclesiam Beate Marie ville Montissoni et in apartamento dicto stamento designato, et ibi sedentes modo et forma predictis, in qua congregatione presentes fuerunt syndici presenti et sequentes:

Jacobus Vila, consiliarius et presidens; Michael Bastida; Galcerandus Dezvalls, Michael Çarrovira. Sindici Barchinone.

Nicolaus Frexanet, Franciscus Algaró; Illerde.

Raphael Vivet, Andreas Vilaplana; Gerunde.

Ludovicus Terrena, Hieronymus Boldó; Perpinyani.

Joannes Montornès, Christoforus Gil de Villoro, Cristoforus Castelló; Dertuse.

Joannes Ponsich, Vici.

Damianus Puyol, Armengaudus Coll; Balagarii.

44r// Hyeronimus Jorba, Cervarie.

Anticus Sala, Minorice.

Geraldus Mascaró, Villefrance Penitensis.

Jacobus Hieronymus Ponces, Tarrage.

Salvator Rochafort, Berge.

Franciscus Arsís, Bisulduni.

Joannes Navarro, Campi Rotundi.

Jacobus Rocha, Sancti Pedor.

Franciscus Oliveres, Figueriis.

Gabriel Arrencada Canet, Turricelle de Montegrino.

Jacobus Ruffí, Pals.

Franciscus Lunes et Arbós, Calidarum de Montebovino.

Benedictus Monjo, Martinus Pallarès, Talarn.

Joannes Cabessa, Salses.

Jacobus Puig, Granullariorum.

Michael Argullol, Pratorum Regalium.

Anthicus Molinés, Cruillis.

Baldricus Rabollet, Villefranche Confluentis.

Petrus Inveni Rocha, Tuhir.

Joannes Pi, Jacobus Puignau, Cauquiberi.

Anthicus Ribes, Argileriis.

Comparuit Joannes Cucurell, syndicus loci del Voló, qui prestitit solitum juramentum, prout alii syndici, in manu et posse mei Michaelis Joannis Cellers, notario et scribe pre et infrascripti.

[Electio et nominatio advocatorum]

Et procedentes ad electionem et nominationem advocatorum dicti stamenti regalis, fuerunt electi et nominati: magnifici //44v// Michael Çarrovira, syndicus Barcinone; Nicholaus Frexanet, syndicus Illerde; et Hieronymus Jorba, syndicus Cervarie, advocati stamenti regalis.

Cum expresso tamen ordine et pactoque, dicti advocati nech aliquis eorum non possint advocare aliquam universitatem seu syndicum earundem presentis stamenti contra aliam universitatem seu syndicum earundem, ut evitetur omnis materia discentionis inter syndicos dicti stamenti.

Qua electione facta et publicata, in continenti, dicti advocati prestiterunt solitum juramentum sub forma sequenti:

[Juramentum advocatorum]

Juren los advocats que donaran bo, sa e verdader consell, e sa e bon enteniment, e utilitat de la cosa pública del present Principat de Cathalunya, e que tindran secretes les coses en què entrevindran.

Jurarunt etiam deliberationem predictam, in predicta eorum electione suprafactam pronittentes contra eandem non facere nec venire in manu et posse dicti et infrascripti notarii et scribe.

Post prandium, eiusdem diei.

Convocato iam dicto stamento, loco, modo et forma predictis. Iam dicti syndici civitatis Dertuse amoverunt et amovere se dixerunt eorum discentimentum positum supra tertio currentis, ad effectum legendi et decretandi infrascriptam supplicationem, oblatam per reverendum dominum Raphaellem d'Oms, archidiaconum majorem ecclesie metropolitane Tarracone, que est tenoris huiusmodi:

45r// [**Supplicatio reverendi Rafaelis d'Oms archidiaconi Tarraconensis**]

Molt il·lustres senyors.

Per commissió dels senyors diputats de Cathalunya, mossèn Pere Arles ha requerit en la present vila de Monçó al reverent mossèn Rafel d'Oms, ardiacha major de la sancta Sglésia de Tarregona, que ha pena de dos mil ducats lo seguís, ab pretensió de haver romput un pretès arrest, per causa de la visita que los senyors diputats estant fent als diputats passats y ha altres officials de la casa de la Diputació del present Principat de Cathalunya. E com lo procés o enquesta contra dit mossèn Rafel d'Oms formada sie de coses frívoles y de ningun effecte, y ell sie estat constituït ecònomo per lo molt reverent Capítol de la dita sancta Sglésia de Tarragona per acistir a les Corts Generals que sa magestat ha convocades en la present vila de Monçó, en la qual per dit effecte està de present, y atès que ab fals motiu és estat request per part de dit<e>s senyors diputats, com sie ver y cert que ell may sie estat arrestat de paraula ni en scrits, ni tampoch podie ser arrestat, per haver donades fermançes en lo ingrés de son offici, de dit pretès manament y nul·les procehiments per part de dits senyors diputats contra ells fets ha apel·lat y recorregut a vostres senyories, supplicand la dita apel·lació li sie admesa y sien servits vostres senyories manar scriure als dits senyors diputats entenen vostres senyories lo procés de la anquesta contra d'ell presa, per a què vostres senyories se servesquen mirar-lo, y segons los mèrits de aquell li ministren compliment de justícia; lo benigne offici de vostres senyories humilment implorant. *Et licet, etc. Altissimus, etc.*

45v// *Die quarta julii MDLXXXV, oblata in stamento ecclesiastico Principatus Cathalonie, et dixerunt quod posta suis loco et tempore providebitur ut juris fuerit supersupplicatis.*

Die quarta dicti mensis julii, anno predicto, oblata in stamento militari Principatus Cathalonie et decrevit quod postea suis loco et tempore providebitur ut juris fuerit super supplicatis.

Oblata dicta die in stamento regali fuit provisum idem prout in aliis duobus stamentis.

Die veneris, VI³⁹ mensis julii anno predicto MDLXXXV.

Convocato et congregato stamento seu brachio regali intus ecclesiam Beate Marie Montissoni et in stamento regali more solito, in qua convocazione et congregatione intervenerunt et presentes fuerunt:

Jacobus Vila, consiliarius presidens; Michael Bastida; Galcerandus Dezvalls, Michael Çarrovira. Sindici Barchinone.

Nicholaus Frexanet, Franciscus Algaró; Illerde.

39. En lloc de V.

Raphael Vivet, Andreas Vilaplana; Gerunde.
Ludovius Tarrena, Hieronymus Baldó; Perpinyani.
Joannes Montornès, Christoforus Gil de Villoro, Christoforus Castelló; Dertuse.
 46r// *Joannes Ponsich, Vici.*
Damianus Pujol, Armengaudus Coll; Balagarii.
Hieronymus Jorba, Cervarie.
Antichus Sala, Minorice.
Geraldus Mascaró, Villefranche Penitensis.
Jacobus Hieronymus Ponces, Tarrage.
Salvator Rochafort, Berge.
Franciscus Arsís, Bisulduni.
Joannes Navarro, Campirotundi.
Jacobus Rocha, Sancti Pedor.
Franciscus Oliveres, Figueriis.
Gabriel Arrencada Canet, Torricelle de Montegrino.
Jacobus Roffí, Pals.
Franciscus Lunes et Arbós, Calidarum de Montebovino.
Benedictus Monjo, Martinus Pallares; Talarni.
Joannes Cabessa, Salses.
Jacobus Puig, Granullariorum.
Michael Argullol, Pratorum Regalium.
Antonius Molines, Cruillis.
Baldricus Rabollet, Villefranche Confluentis.
Petrus Inveni Rocha, Tuhir.
Joannes Pi, Jacobus Puignau; Cauquiberi.
Antichus Ribes, Argileriis.
Joannes Cucurull, del Voló.

[Sindici Ilerde contra tertium sindici Dertuse]

Fuit processum ad eligendum et nominandum habilitatores presentis stamenti, et post dictam nominationem factam per dictum stamentum et antequam publica//46v//rentur nomina eorum qui prevelerunt per notarium infrascriptum, magnificus Nicolaus Frexanet, syndicus civitatis Ilerde, dixit: que ell discent a la nominatió feta en lo present stament del syndich de Tortosa per abilitador, citra tamen infamie notam, perquè és inconvenient de la Cort en lo que se haurà de tractar, e sie lo tercer syndich tramès per la ciutat de Tortosa supernumerari y no acostumat entrevenir, per ésser stats fins assí tant solament lo nombre d'ells dos tansolament, pot o no entrevenir en Corts, y per ço⁴⁰ fonch publicat lo nom dels qui són stats nomenats, e haurien prevalgut en la electió y nominació de habilitadors de dit stament.

Et immediate, veniit in dicto stamento reverendus dominus domnus Michael de Aymerich, abbas Beate Marie de l'abax, promotor stamenti ecclesiastici, et retulit et dixit quod stamentum ecclesiasticum desiderabat s[c]ire in quo puncto et statu erat dictum stamentum regale, ut procedi possint negotia ad progressus presentis Curie.

40. Al manuscrit 76 es diu per ço no fonch.

Post prandium, eiusdem diei.

Convocato et congregato stamento seu brachio regali loco, modo et forma ac hora solitis et assuetis, in qua siquidem convocatione et congregatione intervenerunt et presentes fuerunt omnes syndici supra dicti. Magnificus Nicolaus Frexanet, syndicus civitatis Illerde, pro negotiis infrascriptis die presenti tractandis in presenti, amovet et amovere se dixit suum discentimentum; presentibus testibus supradictis, //47r// Jacobo Rondó, portario, et iam dicto Salvatore Mir, notario.

[Contra syndicos supernumerarios]

Et cum per dictum stamentum tractaretur an debeant publicari vel ne vota seu nomina illorum quibus per presens stamentum fuerunt directa in habilitatores dicti stamenti, in continenti magnificus Raphael Vivet, syndicus civitatis Gerunde, opposuit suum discentimentum et discentire se dixit actis faciendis in presenti stamento, dicens: que ell no consent se procehesca a electió y nominatió o publicatió de ninguns officials, que primer no sie vist ni liquidat si les universitats han tramesos en les presents Corts més syndichs dels que tenen acostumat de trametre en altres Corts, que són les de Tortosa, Talarn, y Copliura, poden o no tenir aquells, star y entrevenir en lo present stament; presentibus testibus supradictis. Et pro tractandis infrascriptis negotiis die presenti, in dicto stamento, dictus Vivet suum amovit discentimentum, presentibus testibus supradictis. Et pro decidendis et terminandis dubiis predictis motis super numero syndicorum supernumerariorum dictarum universitatem, et ut rectius super predictis procedatur, iam dictum stamentum deliberavit quod per advocatos huius stamenti recognoscantur processus Curiarum aliaque acta et instrumenta eiusdem exhibenda, et refferant in presenti stamento an dicte universitates quique dictos syndicos supernumerarios miserunt possunt vel non admitti in presenti stamento et in negotiis eiusdem, ante habilitationem faciendam per habilitatores presentis Curie.

47v// Et quia in presenti abdomoda fuit publicatum jubileum plenissimum ex parte sue sanctitatis pro quo lucrando omnes Christi fideles tenentur confiteri et comulgari, et certa jeiunia facere pro felici statu, conservatione et augmento nostre sancte fidei catholice, conversione hereticorum et infidelium directione actionum, Sixti pape, quinti huius nominis in ecclesia Dei feliciter presidentis, fuit ex causa predicta deliberatum quod dies crastina sabbati sexta currentis supercedeantur negotia et tractatus presentis stamenti, et prorogentur ad diem lune proximam, et refferantur per promotorem aliis stamenti; que fuerunt relata seu reportata per dictum promotorem aliis stamenti iuxta relationem eiusdem.

Deinceps vero, venit in dicto stamento reverendus dominus Michael Aymerich, abbas de Labaix, promotor stamenti ecclesiastici, ex parte cuius dixit dictum stamentum ecclesiasticum adherere cum dicto stamento regali super superadimento negotiorum presentis Curie, faciendo et prorogando ad diem lune proximam, ex causa dicti sanctissimi jubelei et quod de predictis daretur plena ratio vicecancellario Corone Aragonum.

Et paulo post predicta et quasi in continenti, venerunt ex parte stamenti militaris domnus Onofrius de Alentorn, dominus loci de Seró, et⁴¹ Argensola, et reportarunt in dicto eorum stamento solam fuisse factam electionem de persona Joannis Sala, notarii

41. A continuació un espai en blanc.

Barcinone, in scribam dicti stamenti, et propter aliquas altercationes in dicto //48r// eorum stamento motas, non fuit huc usque processum ad eligendum alios officiales; et quod interim adhibebant cum dicto stamento regali ut die crastina supersedeant negotia dicti stamenti, et prorogentur ad diem lune proximam; et quod refferentur predicta dicto vicecancellario.

Deinceps vero, ex parte iam dicti stamenti militaris, dominus Berengarius de Paguera, propter carentiam promotoris qui nondum fuerat electus in dicto stamento, ingressus fuit dictum stamentum regale, qui ex parte sui stamenti se obtulit ut cum promotoribus missi irent ad refferendum dicto vicecancellario deliberata in dictis stamentis.

Die lune, VIII mensis julii, anno predicto a nativitate Domini MDLXXXV, hora octava ante meridiem.

Convocato et congregato stamento seu brachio regali intus ecclesiam Beate Marie ville Montissoni, et intus eius stamentum, in qua siquidem convocacione et congregacione intervenerunt et presentes fuerunt syndici infrascripti et sequentes:

Jacobus Vila, consiliarius et presidens; Michael Bastida; Galcerandus Dezvalls; Michael Çarrovira. Syndici Barchinone.

Nicolaus Frexanet, Franciscus A[l]garó; Illerde.

Raphael Vivet, Andreas Vilaplana; Gerunde.

Ludovicus Terrena, Hieronymus Baldó; Perpinyani.

48v// Joannes Montornès, Christoforus Gil de Villoro, Christoforus Castelló; Dertuse.

Joannes Ponsich, Vici.

Damianus Puyol, Armengaudus Coll; Balagarii.

Hieronymus Jorba, Cervarie.

Anthicus Sala, Minorice.

Jacobus Hieronymus Ponces, Tarrage.

Geraldus Mascaró, Villefranche Penitensis.

Salvator Rochafort, Berge.

Franciscus Arsés, Bisulduni.

Joannes Navarro, Campirotundi.

Jacobus Rocha, Sancti Pedor.

Franciscus Oliveres, Figueriis.

Gabriel Arrencada Canet, Torricelle de Montegrino.

Jacobus Roffí, Pals.

Franciscus Linos (sic) y Arbós, Calidarum de Montebovino.

Benedictus Monjo, Talarni.

Joannes Cabessa, Salses.

Jacobus Puig Granullariorum, Granullariorum.

Michael Argullol, Pratorum Regalium.

Antonius Molinés, Cruïlles.

Baldricus Rabollet, Villefranche Confluentis.

Petrus Inveni Rocha, Tuhir.

Joannes Pi, Jacobus Puignau; Cauquiberi.

Antonius Ribes, Argileriis.

[Comparuit syndicus de l'Arbós et syndicus Villenove de Cubelles]

Venerunt et comparuerunt in dicto stamento Joannes Amiguet, syndicus ville de l'Arbós, et Joannes //49r// Ballester, syndicus Villenove de Cubelles, qui prestiterunt solitum juramentum prout alii syndici in manu et posse mei, Michaelis Joannis Cellers, notarii publici Barcinone et scribe dicti stamenti.

[Syndici supernumerarii exeant a dicto stamento]

Fuit ex post mota et per dictum presidentem proposita questio seu dubium utrum syndici supernumerarii civitatis Dertuse, ville de Coplliura, et de Talarn, qui majori numero quam soliti sunt possint vel non ante habilitationem intervenire et votare in negotiis presentis stamenti; et fuit deliberatum per majorem partem dicti brachii quod interim dirunguntur vota per dictum stamentum super dicta propositione, syndici supernumerarii predicti non estent, imo exiant foras a presenti stamento. Qua deliberacione facta, predictus Christoforus Castelló, syndicus dicte civitatis Dertuse, et supernumerarius eiusdem ut pretentur, requisivit me notario quatenus scriberem et continuarem suum discentimentum ponere intendebat in dicto stamento, in hec verba ab eius ore proprio prolata in forma sequenti:

Que per quant aquest magnífich loch vol conèxer de la causa proposada, y no podent-ne conèxer, ans bé tochant als habilitadors de sa magestat y de la terra, pretenent que la ciutat de Tortosa, enviant lo número dels syndichs que té enviats per a les dites Corts, conforme ús y costum ha tingut, y ab privilegis té obtesos la magnífica ciutat de Tortosa, per sa magestat donats, entench yo, Christòfol Castelló, altre dels syndichs de la dita ciutat, no llevar-me de mon lloch, en lo qual estich ab ma possessió, per ço que, fahent-ho //49v// de altra manera, seria venir contra mon jurament y instructions; de quibus, etc. Testes sunt Jacobus Rondó, portarius dicti stamenti, et Salvator Mir, notarius.

Et in continenti, dictus Castelló et Jacobus Puignau, alter ex syndicis de Coplliura, qui in dicto stamento erant presentes, insequendo formam predicte deliberationis, exierunt foras a dicto stamento.

Dicto die, post prandium, hora tertia.

Convocato et congregato stamento regali predicto, in qua convocatione interveniunt et presentes fuerunt syndici supradicti, exceptis dictis Christoforo Castelló, syndico Dertuse, Jacobo Puignau, ville de Coplliura, et Antico Ribes, ville de Argilagues, qui non intrarunt in dicto stamento eo quia fuerunt repulsi, ut dictum est; et interfuerunt etiam in dicto stamento Joannes Amiguet, syndicus de l'Arbós, et Joannes Ballestar, syndicus Villenove de Cubelles.

[Nomina ofitialium stamenti militaris]

Venerunt in dicto stamento magnifici domini domnus Onofrius de Alentorn, dominus loci de Çeró, et⁴² Blan de Ribera, ville Perpinyani de stamento militari, et ex parte eiusdem venerunt missi in dicto brachio regali et reportarunt in dicto brachio dictum stamentum militari elegisse et nominasse post electionem notarii in portarium dicti stamenti Joannem Cortey, libraterium, civem Barcinone, et in promotorem Hieronymum de

42. A continuació un espai en blanc.

Olivo, ville Tarrege. Et in habilitatores dominum Philippum de Erill et dictum Blan de Ribera, et Joannem Burguès et de So, civem Barcinone. //50r// Et in advocatos magnificos Hugonem Muntaner, ville Cervarie,⁴³ Alzina, civitatis Gerunde,⁴⁴ Cornet, civem Barcinone, et⁴⁵ Junyent, etiam civem Barcinone, utriusque juris doctores.

Retulerunt etiam dictum stamentum habilitasse horas pro negotiis eiusdem peragendis a septima usque ad decimam ante meridiem, et post meridiem a tertia usque ad sextam.

[Que los síndichs sobrenumeraris són entrats en lo stament no entren en aquell]

Fuit ex post deliberatum in dicto stamento quod syndici supernumerarii predictae civitatis Dertuse, Cauquilliberi et de Talarn, qui non consueverunt intrare in presenti stamento, non intrent eundem nisi tantum numerus eorundem qui soliti sunt intrare presentem stamentum, prout in Curiis proxime elapsis, quousque aliter fuerit declaratum et provisum per habilitatores presentis Curie.

[Protestació del síndich de Tortosa]

Et in continenti, Christoforus Gil de Villoro, syndicus secundus civitatis Dertuse, dixit: que no consent, ans expressament dissent y contradiu, que aquest bras se entrometa del que entrometre no's pot, ço és que ponit falsem in messem alienam, volent habilitar o inhabilitar les persones que entren en aquest stament, com açò solament toque als habilitadors, nomenadors per sa magestat y per los braços: y per so no consent que en aquest loch passe ninguns actes, fins a tant açò sie declarat per sa magestat, o per son vicecanceller, o altre jutge a qui toque, si pot aquest loch habilitar o inhabilitar, admetre o repel·lir les persones que han de entrar o no en aquest bras; altrament proteste de vici y nul·litat de actes fahedors, //50v// y de tot lo lícit y permès de protestar; de quibus, etc. Testes sunt Joannes Vidal, virgarius magnifici consiliarii, et dictus Mir, notarius.

Deinceps veniit in dicto stamento domnus Michael Aymerich, abbas de Labax, promotor stamenti ecclesiastici, et ex parte eiusdem retulit dictum stamentum ecclesiasticum intellexisse dissentimenta posita in presenti brachio, offerens ex parte eiusdem stamenti ecclesiastici promptum et paratum esse in omnibus adiuare dictum brachium regale ad hoc quod amoveantur dicta dissentimenta et negotia presentis Curie procedantur.

Retulit etiam dictum stamentum ecclesiasticum deliberasse portarii dicti stamenti ecclesiastici induatur, videlicet arruelo y casaca de raxa, bots de vellut negre, miges de filosella, gipó de setí negre, gorra de risso, cota de domàs morat.

Item, quod scribatur deputatis Cathalonie quod dictum stamentum decrevit quod fiant tria vestimenta necessaria, ad opus trium presbiterorum celebrant missas quotidianas in stamenti presentis Curie, videlicet casulla, camits, manipula, calices, patene, canadelles et alia ornamenta ad opus celebrationis dictarum missarum.

Et retulit etiam dictum stamentum habilitasse horas pro negotiis presentis Curie peragendis a septima usque ad decimam ante meridiem, et a tertia usque ad sextam post meridiem; que omnia supradicta retulit, exortans dictum stamentum regale ut pro sui

43. A continuació un espai en blanc.

44. A continuació un espai en blanc.

45. A continuació un espai en blanc.

parte velut premissis adherere. Quibus omnibus sich factis, dictum brachium regale decrevit //51r// adherere, prout de facto adhesit premissis omnibus reportatis et relatis per dictum promotorem ecclesiasticum.

Et nichilominus et amplius deliberavit quod per diputatos ultra predicta mittantur ad presentem Curiam flabella magna et parva pro reparanda aliquantulum ingentem stum et calorem viget in presenti villa; que omnia fuerunt ex post per promotorem dicti brachii regalis relata aliis duobus stamentis.

[Leva lo dissentiment lo síndich de Tortosa]

Deliberavit ex post dictum stamentum fiat embasiata seu refferatur aliis stamentis denuntiantes eisdem causam propter quam syndici Dertuse posuerunt eorum dissentimentum in presenti brachio seu stamento, propter quod in eodem non proceditur ad aliqua negotia peragenda; et tam pro predictis quam infrascriptis deliberandis, dictus Egidius de Villoro, syndicus Dertuse, amovit et amove se dixit dictum dissentimentum per eum supra positum per presentem diem presentibus; testibus proxime dictis.

Quibus peractis magnificus Paulus Çiurana, domicellus et obtinens officium regentis computorum domus Deputationis, apportavit et presentavit in dicto stamento quasdam papireas litteras deputatorum Generalis Cathalonie, tribus stamentis presentis Curie directas. Que fuerunt lecte in dicto stamento regali, queque iam fuerunt ante lecte et decretate in stamentis ecclesiastico et militari, quarum litterarum tenor est huiusmodi:

[Letres dels deputats contra lo ardiacha d'Oms]

Als molt il·lustres, reverendíssims, il·lustríssim, il·lustres y molt magnífichs senyors, los tres staments de la Cort General del Princi//51v//pat de Cathalunya, congregada en la vila de Monsó. *Registrata.*

Molt il·lustres, reverendíssims, il·lustríssim y molt magnífichs senyors.

En lo procés de la visita que en lo nostre ofici, per descàrrech de aquell, conforme Capítols de Cort, comensaren y sempre amb molta diligència havem continuat contra nostres immediats predecessors, assessors y altres oficials del General, entre [altres] és impetit de alguns delictes lo reverent mossèn Rafel d'Oms, ardiacha major y canonge de la seu de Tarragona, qui en lo trienni proppassat fou deputat ecclesiàstich; y per a⁴⁶ rebèrer y exhigir la deposició, volent per lletra y manament nostre concistorial fer-lo venir de Tarragona, hont se trobava devant nosaltres y en nostre concistori, a supplicació y per medi de micer Francesch Bonet, advocat fiscal del General, son nebot, fórem contents que, per lletra sua particular, vingués per dit affecte. Lo qual ardiacha d'Oms, en tant⁴⁷ per dita via nostra determinatió y voluntat, y per correspondre (com era just) a la obligatió que tenia y evitar lo que, altrament, contra ell se haguera procehit, vingué y comparegué en dit consistori, ahont per lo magnífich micer Pere Calvó, altre dels assessors del General, se li exhigí la deposició sobre algunes de les coses que fins en aquella hora ere impetit, deixant les demés, per no apparèxer enchara leshores tant califficades com era menester, per altre temps que d'elles y altres nous actitats en dit procés faedors se li //52r// havie de tornar ha rebre y exhegir. La qual sua deposició rebuda, lo dit micer Calvó, per orde nostre, encontinent, li diguí tendrie necessitat per dit effecte de sa persona, y que així, sens licència nostra, no se'n anàs de la present ciutat; y procehint

46. *Al manuscrit 76 es diu y per a poder rebre.*

47. *Al manuscrit 76 es diu y entenenet per en tant.*

aprés nosaltres en la fortificació de dita enquesta y nous actitats, y en particular de un delict no de menor qualitat que los altres, que és haver cabut y consentit en la extracció de molta quantitat de moneda en frau del General, feta de la ciutat y port de Tarragona, per medi de Hierònym Çaporta, cònsol de la nació francesa y official del General, gran amich de dit ardiacha, entenguérem que, en molt gran menyspreu de nostres manaments y de la auctoritat y jurisdicció de aquest concistori, que en totes coses y particularment en semblants negossis y procehiments de visita, que tant importen al benefici del General, deuen ésser temuts y respectats, se'ns ere anat. Y per so (encara que no [o] crèhiem), estant nosaltres per aquest y altres negossis de la visita en concistori, ab los magnífichs doctors dels reals Concells Civil y Criminal en dits negossis applicats, y los magnífichs assessors del General, trame[té]rem a divuyt del passat Jaume Ferriol, un dels porters d'esta casa de la Deputació, a la casa de mossèn Miquel d'Oms, germà del dit ardiacha, en la qual dit ardiacha feya en esta ciutat sa contínua residència, per saber si aquell se'n era anat com nos era estat refferit. Lo qual porter, tornat encontinent en concistori, refferí que tal Paredes, criat de dit Miquel d'Oms, li havie //52v// dit que lo divendres abans ere partit per mar per a la ciutat de Tarragona. La qual resolució feta, aprés de haver entre dits doctors discorregut y tractat sobre lo que de justícia en dit negoci se podia y devia fer, en efecte se resolgué y provehí que fos manat al dit ardiacha, hont se vulla se trobàs, que, sots pena de dos mil ducats, tornàs y comparegués en nostre consistori. Y per dit respecte, ab commissió nostra particular, fou per la resposta y ab tota diligència tramès mossèn Pere Arles, exactor del General, per lo que entenem ere dit ardiacha partit o havie de partir per aqueixa vila de Monsó, ab sindicat, segons entenem, procurat del reverend Capítol de la Seu de Tarregona. Y per letra de dit Pere Arles, de vint-y-set del passat, havem entès que, a vint-y-sis del mateix, féu lo dit manament al dit ardiacha en exa vila de Monçó; lo qual, continuant sa inobediència y desecato y negant que manament algú li fou fet de no moure's de la present ciutat, en efecte ha respost que no entenia obtemperar nostres manaments, ni moure's de la dita vila de Monçó; ajustant-hi encara, lo que pijor és y més absurdo és contra la universal y justa pretenció de tot aquest Principat y molt gran perjudici dels actes de aqueixa Cort General, que no se li podia en aqueixa vila de Monçó fer tal manament, per no estar discidit si és en lo terme de Cathalunya, ahont se té per la major part //53r// qu'és d'Aragó. Y també appel·lant a vosses senyories y mercès y en aqueixa Cort General, com appar ab acte dit dia rebut en poder de mossèn Juan Maria Serra, scrivà de manament, còpia del qual autèntica per dit Arles nos és tramesa. Totes les quals coses, encara que per ser com són tant contràries a l'èxit y conclusió que's deu y desijam donar a la dita visita, que tant al benefici y conservació del General importa, y fetes en molt gran vilipendi de la auctoritat y jurisdicció de aquest concistori, nos obligaven a passar avant contra⁴⁸ la persona y béns del dit ardiacha, a la exequució de dites penes y altres conforme Capítols de Cort, ús, stil y pràtiga d'esta casa, majorment restant com resta tant poch temps, qu'és tot lo corrent mes de juliol, dins lo qual solament resten obligats les fermançes per dit ardiacha, y altres vesitats en lo introhit de llur offici donats, per a pagar y restituir al General les quantitats en què poden ésser condemnats, que és de molt

48. *A continuació, repetit, contra.*

gran consideratió. Noresmenys, per major descàrrech de nostres consciències y offici y per lo que en tota cosa que al benefici del General convé desijam acertar, nos ha aparegut, ab consell y parer dels magnífichs assessors y advocats ordinaris del General devall scrits, hagut primer col·loqui y madura deliberació ab los magnífichs doctors dels dits reals Consells qui assí se són trobats dels aplicats en dita visita, advertir-les a vostres senyories y mercès, per a què, ab aquella diligència y calor que lo negoci requereix, manen donar orde de què no siam impedits en aquest exercici de justícia, per Capítols //53v// de Cort tant encarregat, ni permetre que dit ardiacha done principi a desviar lo que ab tanta maduresa fins assí contra d'ell y altres visitats s'és fet; pus és cert que vosses senyories y mercès ninguna altra cosa desijaran més de què's face justícia, per los medis que fins açí han aparegut convenir al descàrrech de nostres consciències y benefici del General. Y quant a vostres senyories y mercès aparegués altre cosa, haurem nosaltres complit a la obligació que tenim de presentar los inconvenients que's porien seguir y lo dany que lo General poria reportar de semblant novedat. Y pus vostres senyories y mercès, ab la maduresa y prudència que solen en tots los demás negosis, consideraran aquest, confiam que faran tal resolució que convindrà al benefici y utilitat pública, la qual nos faran mercè d'enviar ab la diligència que convé o donar a mossèn Pau Ciurana, qui és en aqueixa Cort, perquè nosaltres, encara que y poguéssim y deguéssim de justícia provehir per la decència y respecte que's deu a vostres senyories y mercès, havem stimat més parar y no fer cosa alguna, sens haver primer donada aquesta rahó. Nostre Senyor, les molt il·lustres, reverendíssimes, il·lustríssima, il·lustres y molt magnífiques personas de vostres senyories y mercès garde, ab augment de majors dignitats, stats, y càrrechs. De Barcelona, lo primer de juliol mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. Don Pedro Boteller y de Oliver. Molt il·lustres, reverendíssims, ilustríssim, il·lustres y molt magnífics senyors. Besen a vostres senyories y mercès les mans sos //54r// servidors molt certs. Los deputats del General del Principat de Cathalunya, residints en Barcelona. *In registro comuni primo, folio CCLXXXII. Vidit Ubach. Vidit Calvó.*

Die octava julii, millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, lecta in stamento ecclesiastico Principatus Cathalonie, et fuit decretum quod videant advocati et refferant. Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Baptista Mullola, notarius.

Dicta die lecta in stamento militari Principatus Cathalonie, et fuit decretum quod videant advocati et refferant. Scriba stamenti militaris Principatus Cathalonie, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.⁴⁹

Dicta et eadem die lecta in stamento regali Principatus Cathalonie, et fuit decretum quod videant advocati et refferant. Cellers, scriba stamenti seu brachii regalis.

Die martis, nona mensis julii, anno a nativitate Domini MDLXXXV.

Convocato et congregato brachio seu stamento regali, modo et forma ac hora assuetis, in qua siquidem convocacione et congregatione intervenerunt et presentes fuerunt: Jacobus Vila, presidens; Michael Bastida; Galcerandus Dezvalls; Michael Çarrovira. Syndici Barchinone.

49. *A continuació, repetit, et fuit decretum quod videant advocati et refferant.*

54v// *Nicholaus Frexanet, Franciscus Algaró; Illerde.*
Raphael Vivet, Andreas Vilaplana; Gerunde.
Ludovicus Terrena, Hieronymus Baldó; Perpinyani.
Joannes Montornès, Christoforus Gil de Villoro, Christoforus Castelló; Dertuse.
Joannes Ponsich, Vici.
Damianus Puyol, Armengaudus Coll; Balagarii.
Hieronymus Jorba, Cervarie.
Antichus Sala, Minorisse.
Jacobus Hieronymus Ponçes, Tarrage.
Geraldus Mascaró, Villefranche Penintensis.
Salvator Rochafort, Berge.
Franciscus Arcís, Bisulduni.
Joannes Navarro, Campirotundi.
Jacobus Rocha, Sancti Pedor.
Franciscus Oliveres, Figueriis.
Gabriel Arrencada Canet, Turricelle de Montegrino.
Jacobus Roffí, Pals.
Franciscus Lunes y Arbós, Calidarum de Montebovino.
Benedictus Monjo, Talarni.
Joannes Cabessa, Salses.
Jacobus Puig, Granullariorum.
 55r// *Michael Argullol, Pratorum Regalium.*
Antonius Molinès, Cruïlles.
Baldrichus Rabollet, Villefranche Confluentis.
Petrus Inveni Rocha, Tuhir.
Joannes Pi, Jacobus Puignau; Cauquiberi.
Anthicus Ribes Argilerii, Argilerii.
Joannes Amiguët, Arbusii.
Joannes Ballestar, Villenove de Cubellis.
Joannes Cucurull, del Voló.

Cum tractaretur et altercaretur in dicto stamento quod dictus Christoforus Castelló, unus ex syndicis Dertuse, Joannes Puignau, alter ex syndicis Cauquiberi, et Anthonius Ribes, syndicus de Argilés, deberent exhire a dicto stamento a quo herina die fuerant repulsi, deliberatione per majorem partem dicti stamenti factam, dictus Christoforus Castelló, prestans, presentavit iam dicto stamento qu[and]am papiri scedulam, quam petiit et requisivit per me, dictum et infrascriptum notarium et scribam, continuari et seu inceri in presenti processu, que est tenoris huiusmodi:

[Protetatio sindicorum Dertuse]

Cristòfol Castelló, altre dels syndichs de la ciutat de Tortosa, ha entrevingut en tots los actes ja fets en aquest bras real, y per ço posa discentiment que per vostra mercè, senyor mossèn Jaume Vila, canceller de la ciutat de Barcelona y president en dit bras real, se haie proposat que dit Castelló se abtinga, de aquí avant, de en//55v//trar en dit bras. E com admetre o repel·lir ha dit Castelló, syndich, toque directament als habilitadors per sa magestat y per los braços de la present Cort elets y elegidors, per ço no consent se pase avant en ninguns actes en aquest bras real, fins a tant que per sa magestat

o per altre jutge o official a qui toque, sia conegut si ell, dit Castelló, per dit president e lo present bras pot ésser repel·lit de aquell, havent entrevingut en tots los actes de dit bras ja fets ab son vot y parer y dels altres syndichs, essent ell legítim syndich, y havent fe⁵⁰ del syndicat al prothonotari de sa magestat. E noresmenys, supplica ha dit<s> senyor<s> president, que encontinent feta declaratió mane publicar la electió de habilitadors ha feta quatre dies ha aquest bras real, perquè dits habilitadors, juntament ab los habilitadors elets per los altres braços y los elegidors per sa magestat, facen e pusquen fer son offici en habilitar les persones han de entrevenir en dits braços; y per observança del Capítol de Cort novè, lo qual dispon que, habilitada la Cort, lo primer acte que s'ha de fer se trameta per lo balans del General, y aquell de continent que sia vingut sia ubert, sens poder-se fer contrari, per provehir a les negligències y altres coses que de dit balans resultaran, perquè se puga veure si se ha contrafet ha Capítol de Cort, y se púgan veure y saber los deutors del General, y ésser repel·lits de entrevenir en los braços de les present [s] Corts, y entre los altres puga ésser repel·lit mossèn Bastida, pretès syndich de Barcelona, lo qual és debitor al General de Cathalunya y usa de offici de promotor en lo present stament, del qual offici abusa en gran manera, per ço que enpedex que les determinacions se han fet en aquest bras no's publi//56r//quen, com ha divertit que no's publicassen los habilitadors ja elets quatre dies ha, y divertint y perturbant les coses fan ha fer e determinar. Y per ço y per dita rahó, demane dit Cristòfol Castelló que per vostra mercè, senyor president, après sie levat lo dit discentiment, sie nomenat altre promotor per ço que dit mossèn Bastida, essent com és deutor al General, no pot fer legítimament son offici, y per observansa de dit Capítol se dega així fer, perquè lo servici de sa magestat y la expedició de les presents Corts no s'empedesca; altrament, ne donarà raó a sa magestat. Y açò diu ajustant al discentiment en lo dia de haïr posat en aquest bras real per mossèn Cristòfol Gil de Villoro, mon consíndich de Tortosa; requerint a vós, mossèn Cellers, notari, joqueu encontinent totes les dites coses en lo procés de aquest bras real. Cristòfol Castelló, de mà pròpia.

Qua presentata, iam dictus magnificus dominus Jacobus Vila, presidens dicti stamenti, dixit: que no's pot ni's deu presentar dita scriptura per dit Castelló, per haver ja deliberat per dit stament que ell y altres syndichs supernumeraris al número acostumat, que no podien estar en dit bras o stament, hisquessen de aquell<s> fins a tant que sie declarat y provehit altra cosa per los habilitadors de la present Cort. Requirens continuar in presenti processu; de quibus, etc. Testes sunt Jacobus Rondó, portarius dicti stamenti, et Salvator Mir, notarius.

Et cum occasione presentationis dicte scripture fuerat mota et orta questio inter syndicos dicti stamenti, ex quo negotia eiusdem dilatabantur et perturba//56v//bantur in magnum dicti stamenti et syndicorum eiusdem ac totius Curie damnum et preiudicium post diversas discusiones, adherendo in his voto seu consilio advocatorum dicti stamenti qui super hoc fuerunt consulti, ut non perturbentur negotia et progressus agendorum in presenti Curia, agens hec citra preiudicium, novationem seu derogationem aliquam tacite vel expresse privilegiorum, libertatum, usuum, practicum et mororum civitatis Dertuse, quin imo illis semper permanentibus in suis plenis robore

50. Al manuscrit 76 es diu fet fe per fe.

et valore, dixit se, pro obtemperando deliberationi facte per dictum stamentum, se contentari stare foras et extra presens stamentum quousque aliter sit provisum seu declaratum per habilitatores presentis Curie, quibus pertinet et spectat decissionem seu declaracionem sue pretencionis diffinire et declarare.

[Los síndichs sobrenumeraris hisqueren del stament].⁵¹

Et cum eadem a simili protestatione facta per dictum Castelló, fecit Jacobus Puignau, alter ex syndicis de Coplliura, exeundo prout de facto exivit a dicto stamento.

Eandem etiam protestacionem fecit Anthonicus Ribes, syndicus ville de Argilés, prout fecit dictus Castelló supra, qua facta etiam exivit foras a dicto stamento.

[Los síndichs de Tortosa, Gerona [y] Perpinyà levaren llurs dissentiments]

Quibus sich peractis, illico et in continenti, iam dictus Christoforus Gill de Villoro, unus ex dictis syndicis Dertuse, dixit quod attenta voluntate dicti Christofori Castelló, consyndici sui, et cum eisdem protestationibus per dictum Castelló supra factis, amovit et amovere se dixit suum discentimentum per eum herina die supra factum et positum.

57r// Et illico, iam dictus Raphael Vivet, alter ex syndicis Gerunde, et magnificus Ludovicus Terrena, alter ex syndicis ville Perpinyani, etiam amoverunt et amover[e] se dixerunt eorum discentimenta per eos supra posita, presentibus predictis.

Quibus sich peractis et levatis dictis discentimentis, ad instantiam dicti stamenti fuerunt per me, Michaelem Joannem Cellers, notarium et scribam predictum, fuerunt publicata nomina habilitatorum per dictum stamentum electorum, que electio una cum aliis deliberationibus propter dicta discentimenta non fuerant publicata; et sic publicavit quod discretus Antichus Sala, syndicus civitatis Minorice, et Jacobus Hieronymus Ponces, syndicus ville Tarrage, fuerunt electi et nominati per majorem partem dicti stamenti in habilitatores dicte Curie.

Publicavit etiam dictus notarius et scriba quod dicti magnifici Raphael Vivet, syndicus Gerunde, et Joannes Montornes, syndicus Dertuse, erant in paritate votum. Quibus sic publicatis decrevit iterum votare super electione facienda ex altero de dictis magnificis Vivet et Montornes, qui fuerunt in paritate votum in habilitatorem dicti stamenti. Quibus votis iterum discussis fuit electus et nominatus per majorem partem dicti stamenti iam dictus magnificus Raphael Vivet in habilitatorem dicti stamenti; itaque sunt habilitatores iam dicti stamenti regalis:

[Habilitadors del stament real]

Habilitatores:⁵² magnificus Raphael Vivet, syndicus Gerunde; Antichus Sala, syndicus Minorice; Jacobus Hieronymus Ponces, syndicus Tarrage. Habilitatores.

Quibus quidem habilitatoribus sich electis, iam dictum stal/57v//mentum contulit et concessit omnem potestatem necessariam et qualem per presentem stamentum eorum habilitatoribus solitum est dari et concedi, qui una cum aliis habilitatoribus procedant ad habilitationem faciendam presentis Curie.

Que fuerunt relata per dictum magnificum Michaelem Bastida, promotorem dicti stamenti, aliis stamenti seu brachiis videlicet ecclesiastico et regali.

51. Les paraules entre claudàtors apareixen al marge del text al manuscrit 76.

52. A continuació, repetit, habilitatores.

Dicta et eadem die post prandium, inter tertiam et quartam horas.

Convocato et congregato stamento seu brachio regali more, loco et forma solitis et assuetis, in qua convocacione et congregacione intervenerunt et presentes fuerunt syndici predicti, exceptis syndicis supernumerariis predictis exclusis ut prehabetur a dicto stamento donec sit provisum per dominos habilitatores in contrarium.

Venit promotor stamenti ecclesiastici et retulit quod dictum stamentum ecclesiasticum, exequendo deliberationem per dictum stamentum et adherens deliberacioni facte per dictum stamentum regale et militare, fecit quod per advocatos dicti stamenti ecclesiastici minutarentur seu ordinarentur tres supplicationes presentari solitas per presentem Curiam sue regie magestati super numeracione et commissione ac juramento habilitatorum presentis Curie; et quod pro predictis tribus supplicationibus presentandis sue regie magestati dictum stamentum nominaret:

[Los ecclesiàstichs qui ab los altres stament[s] han de presentar les supplications dels habilitadors a sa magestat]

Reverendissimum Gerundensis episcopum, //58r// don⁵³ priorem Scale Dei, reverendum⁵⁴ Moles, syndicum Capituli Urgelensis. Stamenti ecclesiastici.

Et quod⁵⁵ supplicando tractatoribus regie magestatis in presenti Curia ut apposita seu stationes syndici eorum et curialium Principatus Cathalonie, qui male fuerunt appositati melioventur, et illis quibus adhuc non fuerunt concessa apposita concederentur eis⁵⁶, fuerunt electi et nominati pro dicta embaciata facienda:

[Per suplicar [a] sa magestat se milloren los aposentos ecclesiàstichs]

Reverendus dominus domnus Augustinus Gallart, abbas de Gerri, reverendus Jacobus Reig, procurator arciepiscopi Tarraconensis, reverendus Balthezar de Rajadell, canonicus et syndicus Capituli Illerde. Exortantes dictum stamentum regale quatenus eligeret ex suo stamento alias in numero consimiles personas pro dictis duabus embaciatis faciendis.

Et illico, per dictum stamentum regale fuit processum ad nominandum, prout de facto elegit et nominavit, videlicet pro dicta embaciata facienda dicte regie magestati ratione habilitatorum presentis Curie, syndicos infrascriptos videlicet:

[Síndichs del bras real per presentar a sa magestat les suplications per nomenar los habilitadors]

Galcerandum Dezvalls, Barcinone, Joannem Ponsich, Vici, Ludovicum Terrena, Perpinyani, síndichs del bras real.

Et pro dicta alia embaciata facienda dictis tractatoribus pro melioracione dictorum apposentorum sive apposientos, syndicos infrascriptos videlicet:

[Per suplicar [a] sa magestat se milloren los aposentos]

Michaelem Çarrovira, Barcinone, Nicholaum Frexanet, Illerde, Hieronymum Jorba, Cervarie.

Quibus sich electis, per promotorem dicti stamenti //58v// fuerunt reportata nomina dictorum electorum aliis stamentis.

53. A continuació un espai en blanc.

54. A continuació un espai en blanc.

55. En lloc de pro.

56. A continuació un espai en blanc.

Die jovis, undecima mensis julii, anno predicto MDLXXXV.

Convocato et congregato dicto stamento, more et loco solitis, intus dictam ecclesiam.

Venit in dicto stamento regali⁵⁷ Blan de Ribera et dominus Galcerandus de Paguera; reportantes embaciatam stamenti militaris, dixerunt et representarunt difficultatem ad hoc quod fieri posset de presenti embaciatam faciendam per tria stamenta seu brachia presentis Curie, pro habilitatoribus per regiam magestatem nominandis et eidem presentandis electis per presentem Curiam, ex quo portarii stamentorum presentis Curie non sunt induiti vestibus necessariis pro dicta embaciata committanda que, cum sit previa, fieri debet cum omni auctoritate, ornatu et apparatu solitis et necessariis ad honorem dictorum stamentorum, ut moris est et non alias, non adherentes ad hoc deliberationi super predictis facte per brachium ecclesiasticum.

Venerunt inceptus in dicto stamento regali reverendus dominus Augustinus Gallart, abbas de Gerri, et reverendus Petrus Thomàs, syndicus Capituli ecclesie Gerunde, reportantes ex parte stamenti ecclesiastici embaxiatam in et cum qua retulerunt dictum stamentum ecclesiasticum deliberasse, ad hoc quod non impediatur progressus Curie in embaxiata facienda dicte regie magestati pro electione habilitatorum per eam electorum, quod speretur quod vestimenta sive cotes scericei que in presenti Curia fiunt spectentur //59r// ut perficiantur, ex quo est certum perficientur in promptu.

Quibus quidem embaciatas predictis auditis et intellectis, decrevit dictum stamentum regale quod refferatur ecclesiastico stamento sibi adherere dictum stamentum regale ut sperentur perficiantur dicta indumenta sive cotes dictorum portariorum ut fiant de taffetà morat; refferatur etiam stamento militari relata per dictum stamentum ecclesiasticum et deliberata per presentem stamentum regale super indumentis dictorum portariorum faciendis, exortantes dictum stamentum militare veliti aliis duobus stamentis in adherere. Que fuerunt reportata in dictis duobus stamentis per Raphaelem Vivet, syndicum Gerunde, et Joannem Montornès, syndicum Dertuse, embaciatores electos per dictum stamentum regale.

[Dissentimentum sindici de Talarn]

Benedictus Monjo, notarius et syndicus ville Talarni, dixit se discentire et discensum suum ponere omnibus et singulis actis gratis faciendis in presenti stamento, protestans de eorum nullitate. Testes sunt⁵⁸ Bellver, presbiter Tarrachonensis, et Onofrius Cho, virgarius magnifici consilarii.

Dicto die, post prandium.

Convocato et congregato stamento predicto, loco et forma predictis, venit in eodem reverendus Michael Aymerich, abbas de Labaix, promotor stamenti ecclesiastici,⁵⁹ et reportavit ex parte eiusdem dictum stamentum deliberasse, ad hoc quod negotia presentis Curie procedant //59v//tur et non detineantur, convenire admodum habilitare diem sabbati proximam et diem dominicam post prandium.

Et statim, magnificus Michael Bastida, civis Barcinone et unus ex syndicis dicte civitatis, nomine suo proprio presentavit in dicto stamento duas in scriptis papiri scedulas, quas in dicto stamento legi peciit et supplicavit.

57. A continuació un espai en blanc.

58. A continuació un espai en blanc.

59. A continuació, ratllat, ecclesia.

[Per les suplicacions de mossèn Miquel Bastida]

Et in continenti, Joannes Montornès, syndicus Dertuse, dixit ipse stabat et perserverabat in suo discentimento iam diebus elapsis posito, quare non consentiebat legerentur dicte supplicationes.

Et cum pretenderetur per dictum Bastida quod ipse petebat et supplicabat cum dictis supplicationibus justiciam sibi fieri et administrari ex quo ipse recurrebat ab oppositionibus sibi factis per dominos deputatos ad presentem Curiam, et sic propter dictum discentimentum non poterat sibi denegari justicia sui recursus a dictis oppositionibus.

Et dictum stamentum, desiderans in his recte et legitime procedere, decrevit per advocatos dicti stamenti cognoscatur et videatur si dictum discentimentum amplectantur ut eius causa non possuit legi dicte supplicationes dicti Bastida, cum quibus ut dixit supplicatur justiciam sibi fieri et ministrari in dictis oppressionibus sibi fiunt per dictos dominos deputatos; et ex post refferens dicti advocati in dicto stamento, ut possit in his ea facere quod juris fuerit.

Die veneris, XIII^{59a} julii anno predicto.

Die veneris, decima tercia⁶⁰ mensis //60r// julii, anno⁶¹ a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocato et congregato dicto brachio seu stamento regali, more et loco solitis et assuetis, in quo interfuerunt syndici predicti stamenti.

Venit promotor stamenti militaris, refferens ex parte eiusdem cogitasse multum convenire huich Principatui ut omni cum diligentia queratur et inveniatur liber factus ex ordine Curie proxime elapse compilationis omnium Constitutionum et actuum Curiarum cum suis titulis, qui missus fuit omni cum perfectione regie magestati annis elapsis; et ad hoc fiant omnes diligencie necessarie quousque inveniatur.

[Del síndich sobrenumerari de Tortosa]

Et cum Christoforus Gil de Villoro et Christoforus Castelló, syndici Dertuse, vellent dicto stamento presentare quandam in scriptis papiri scedulam ut in actis presentis Curie continuaretur, et per dictum stamentum affirmaretur contrarium ex quod dictus Christoforus Castelló non erat (ut dixerunt) syndicus legitimus nec habilis ad faciendam aliqua acta, ex quo iam a dicto stamento diebus elapsis et ex sua spontanea voluntate fuerat repulsus a presenti stamento, prout supra videri poterit in actis huius processus, licet cum protestationibus et salvitatibus inibi expressis; et cum per notarium presentis processus continuaretur iam instrumentum de presentacione dicte scripture, ad instanciam et requisicionem et //60v// protestationem dictorum Gil de Villoro et Castelló, syndicorum predictorum, contradicentibus quasi omnes de dicto stamento, post diversas discentiones inter eos motas, dominus presidens ac omnes alii syndici dicti stamenti decreverunt ab eodem exire et ad regiam magestatem ire eandemque supplicare ut in diceptionibus per dictos syndicos Dertuse motis et suscitatis providere digna-

59a. En lloc de, XII.

60. En lloc de, duodecima.

61. A continuació, repetit, anno.

retur. Et dicti syndici Dertuse, apprehendentes manibus suis dictam papiri scedulam que super tabula eiusdem stamenti posita erat, a qua iamdictus notarius et scriba inciperat de presentacione eiusdem facere instrumentum, primi exiverunt a dicto stamento, et cum voccarentur ab aliis sindicis iamdictus Christoforus Gil de Villoro ut rediret et intraret dictum stamentum. Et per dominum presidentem et alios syndicos, ex parte eiusdem stamenti, fuit missus dicto Christoforo Gil de Villoro, Jacobus Rondó, portarius dicti stamenti, ut voccaret dictum Gil de Villoro, et ex parte eiusdem stamenti eidem diceret ut veniret, rediret et intraret dictum stamentum; qui quidem Jacobus Rondó reversus et stans in dicto stamento coram omnibus eiusdem stamenti dixit et retulit quod, ex parte dicti stamenti, dixerat iamdicto Christoforo Gil de Villoro, syndico Dertuse, qui a dicto stamento exiverat quod rediret et dictum stamentum intraret, qui respondendo eidem portario sibi dixit: que ell no volie tornar, perquè lo-n havien lensat, et quod iterum dictus portarius eum monuerat ut reverteretur et intraret dictum stamentum, et nichilominus dictus //61v// Gil de Villoro noluit nec curavit intrare dictum stamentum; que omnia retulit dictus portarius ut dictum est in presentia omnium syndicorum dicti stamenti, qui decreverunt predicta omnia refferri et reportari aliis stamentis refferendo eisdem causam eandem specificanda quare presens stamentum non progreditur ad negotia presentis Curie peragenda. Et sic fuerunt reportata aliis stamentis per magnificos Nicholaum Frexanet et Andream Vilanaplana, syndicos dicti stamenti.⁶²

[Per lo ardiacha d'Oms]

Fuit ex post ex parte stamenti militaris cum embaxiata deductum et relatum quod secum auferabant scripturam in quodam papiri foleo, exortantes ut illa legeretur dicto stamento et super eadem fieret prompta resolutio ex quo erat periculum in mora; erat enim dicta scriptura votum et resolutio advocatorum trium stamentorum, in quo continebatur quid peragendum erat super negotio seu opposicione pretensa fit per deputatos Generalis Cathalonie Raphaeli d'Oms, archidiacono Tarraconensis; quaque scriptura lecta, propter discentimentum positum in dicto stamento per syndicum Dertuse, nihil fuit super eadem provisum et declaratum.

Deinceps autem venerunt in dicto stamento magnificus Martinus Joannes Franquesa, de Regio Consilio Criminali, et magnificus Franciscus Puig, de Regio Consilio Civili, missi per illustrissimum comitem de Miranda, et alios //61v// tractatores regie magestatis, deductentes suam regiam magestatem decrevisse die presenti ad eumque devenire ecclesiam pro nominandis habilitatoribus pro sui parte eligendis, et pro recipiendis supplicationibus per tria stamenta presentis Curie dicta de causa presentandis quare si impedimenta aliqua adherent in presenti stamento, que per dicta impedirent illa tollerent ut procedi possit ad habilitandam Curiam, que hucusque tantopere fuit dilatata.

[Sindici Dertuse]

Quibus sich deductis et relatis per dictos egregios doctores et amoto hac de causa per magnificum Joannem Montornès, syndicum Dertuse, suo discentimento, qui expresse dixit coram omnibus suum discentimentum non comprehendisse neque comprehendere negotia concernentia electionem seu nominationem habilitatorum presentis Curie, fuerunt relata predicta [per] promotorem dicti stamenti aliis stamentis.

62. A continuació un espai en blanc.

Dicta die, post prandium.

Convocato sepe dicto stamento regali, modo et forma assuetis, in quo presentes fuerunt omnes syndici supradicti exceptis syndicis Dertuse et Armengauda Coll, altero ex syndicis Balagarii, Michaele Argullol, syndico Pratorum Regalium, et Antonio Ribes, syndico de Coplliura.

[Los síndichs de Tortosa alsaren llur dissentiment]

Cum tractaretur super prog[r]essu presentis Curie ex presentatione supplicationum faciendae regie magestati, pro electione et nominatione faciendae de habilitatoribus presentis Curie, et ut procedi possit ad presentationem supplicationum propterea faciendarum regie magestati obstante discentimento syndicorum Dertuse, iam dictus magnificus Joannes Montornès, primus //62r// syndicus Dertuse, dixit prout iam die presenti ante meridiem dixerat dissentimentum suum nech consyndicorum suorum non fuisse positum ut negotia progressus presentis stamenti et Curie impediatur, imo intensionis eorundem fuisse et esse ut presens stamentum progredi possit ad exigendam et in sui statu ponendam presentem Curiam.

Deinceps, venit in dicto stamento promotor stamenti militaris refferens et deducens iam dictum suum stamentum habilitasse unam horam ultra ordinarias in presenti serie ex quo credebatur suam regiam magestatem venire ad presentem ecclesiam pro suis habilitatoribus nominandis, advertentes dictum stamentum ut idem facere velunt; que relata per dictum promotorem, iam dictum stamentum regale habilitavit dictam horam pro effectu predicto.

Que fuerunt relata aliis stamentis.

Reversus postea, promotor stamenti militaris retulit Joannem Burguès et de So, unum ex habilitatoribus per dictum stamentum electis, certis et iustis de causis ad hec animum suum moventibus, renuntiavit dictam electionem habilitatoris in sui personam factam et loco eiusdem fuisse electum in habilitatorem magnificum Franciscum Agulló et de Bellvehí.

Decrevit etiam dictum stamentum, adherens in hoc aliis stamentis, ut irent promotores stamentorum ad tractatores regie magestatis, et cum eosdem conveni dum de hora qua supplicationes presentande regie magestati pro nominandis habilitatoribus Curie poterint presentari.

Paulo post venit in dicto stamento promotor stamenti //62v// ecclesiastici, refferens dictum stamentum, desiderans ut presens Curia progredi possit ad negotia eiusdem peragenda, pro eisdem tractandis et faciendis habilitas[se] dies dominicas et festivitates que erunt de mandato ecclesie, post meridiem; alios vero dies festivitatum, que non erunt de mandato ecclesie, habilitasse tam post meridiem quam ante, in qua habilitacione non comprehendantur dies crastina et alia subsequens.

Promotor autem stamenti militaris intravit ex post dictum stamentum regale, refferens iam dictum stamentum militare elegisse et nominasse pro presentatione faciendae regie magestati de supplicationibus super electione et nominatione habilitatorum:

[Los militars per a la embaxada fahedora a sa magestat per la nominatió dels habilitadors]

Admodum illustrem domnum Franciscum Dalmatium de Rupebertino, vicecomitem; Franciscum Joannem de Tamarit; Gasparem de Pons; militare.

Pro embaxiata autem faciendae tractatoribus, ut melioventur aposenta voccatorum ad presentes Curias, elegit dictum stamentum militare:

[Militars per la embaxada dels aposentos]

Domnum Petrum de Clariana, Joannem Cella, Hieronymum Cassador.

Fuerunt ex post missi ad domino[s] tractatores promotores stamentorum ad refferendum eisdem ex parte trium stamentorum stabant prompti et parati ad presentandum regie magestati supplicationes eidem presentandas pro habilitatoribus electis et eligendis pro Curia habilitanda.

Die lune, quintadecima mensis julii, anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocato et congregato stamento seu brachio re //63r// regali predicto⁶³ more et loco solitis et assuetis in qua si quidem convocacione et congregacione intervenerunt et presentes fuerunt syndici infrascripti:

Jacobus Vila, consiliarius et presidens, Michael Bastida, Galcerandus Dezvalls, Michael Çarrovera, sindici Barchinone.

Nicholaus Frexanet, Illerde.

Raphael Vivet, Andreas Vilaplana, Gerunde.

Ludovicus Terrena, Heronymus Baldó, Perpinyani.

Joannes Montornès, Christoforus Gil de Villoro, Dertuse.

Joannes Ponsich, Vici.

Damianus Pujol, Balagarii.

Hieronymus Jorba, Cervarie.

Antichus Sala, Minorice.

Geraldus Mascaró, Villefranche Penitensis.

Jacobus Hieronymus Ponces, Tarrage.

Salvator Rochafort, Berge.

Franciscus Arsis, Bisulduni.

Joannes Mascaró, Campirotundi.

Jacobus Rocha, Sancti Pedor.

Franciscus Oliveriis, Figueriis.

Gabriel Arrencada Canet, Turricelle de Montegrino.

Jacobus Roffí, Pals.

Franciscus Lunes y Arbos, Calidarum de Montebovino.

Benedictus Monjo, Talarni.

Joannes Cabessa, Salses.

63v// Jacobus Puig, Granullariorum.

Michael Argullol, Pratorum Regalium.

Baldricus Rabollet, Villefranche Confluentis.

Petrus Inveni Rocha, Tuhir.

Joannes Pi, Cauquiberi.

Joannes Amigué, Arbusii.

Joannes Ballestar, Villenove de Cubelles.

Joannes Cucurull, del Voló.

63. A continuació una paraula ratllada il·legible.

[Per les suplicacions de mossèn Miquel Bastida]

Cum per magnificum Michaellem Bastida, unum ex syndicis Barcinone, supplicaretur ut in dicto stamento duas supplicationes per eum iam alias dicto stamento oblate, super certis pretensis gravaminibus sibi illatis per deputatos Generalis Cathalonie, Christoforus Gil de Villoro, syndicus Dertuse, dicit quod ipse stabat et perseverabat in discentimento iam alias supra posito duodecima julii currentis, ne dicte supplicationes legerentur.

*Et illico dictus Bastida dixit per me, dictum notarium et scribam, scribi et continuari in actis presentis processus in hec verba que, cum ab eius ore preferebantur, scripta et continuata fuerunt per me dictum et infrascriptum notarium in hec verba: que per quant la detentió que fan los syndichs de Tortosa a les supplicacions que per mi són estades presentades en aquest bras, les quals primer són estades passades per los brassos ecclesiàstich y militar, y en aquelles sien estades fetes les decretacions que ab elles appar, y perquè la tardansa és molt danyosa, perquè és en molt gran dany //64r// de la Generalitat y de mi, y de altres que estan adherits ab lo procurador fiscal de dita Generalitat, protesto contra dits syndichs, així en nom de syndichs com en nom llur propi, de tots danys, interessos y despeses, y de qualsevol altres coses lícites y permeses de protestar, per quant ells en dit nom ham (*sic*) deixades passar altres supplicacions y altres coses consemblants en aquestes, y així com sia cosa contra tota justícia y rahó, supplica ha estos senyors del bras real que sie feta la provisió hadaquelles que de justícia sia; *requirens* vós notari, etc.*

Et illico iam dictus Christoforus Gil de Villoro, unus ex syndicis Dertuse, verbo respondens dixit que discentint lo contra de ley de sos consíndichs protestat, protesta contra dit mossèn Bastida de la iniúria irrogada a la ciutat de Tortosa, y dels danys y periudicis que lo de mossèn Bastida causa, en impedir de fet que dita ciutat de Tortosa no sie desagradiada en sa pretensió de seure, essent estada primera en demanar dit desagravi, la stima de la qual injúria y danys se reserva en son cars y lloch, estant sempre en lo discentiment posat, no consentint que en perjudici de aquell se face res en contrari.

*Et in continenti, dicti syndici Barcinone, per organum magnifici Michaelis Çarrovira, dixerunt cesse ésser ver que per los syndichs de la ciutat de Barcelona, ni per ningú de aquells en particular, se haje fet ni procehit de fet en acte algú contra //64v// dits syndichs ni ciutat de Tortosa, com sie ver y cert que tots los procehiments y provisions fins assí fetes se són fetes concistorialment per lo present stament jurídicament junctament procehint, segons tenen de costum, ans bé és ver y cert que, quant alguns debats se són seguits, són estats procurats o moguts per part dels syndichs de dita ciutat de Tortosa voluntàriament, de hont se ha seguit impediment o impediments en lo discurs y progrés de la present Cort, en dany o injúria, axí en general com en particular, dels syndichs de la ciutat de Barcelona, dels quals proteste en son cars y loch haver-ne recors; *requerint*, etc.*

Et dictus Christoforus Gil de Villoro replicando predictis dixit: que denegades les coses ex adverso deduhides, està y persevera en lo protestat y discentit.

Exinde autem venit in dicto stamento promotor militaris refferens dictum stamentum militare cogitasse admodum convenire, pro bono publico Principatus ac Generalis eisdem, scriberetur deputatis mitterent memorialia agraviarum dicto Generali factorum et etiam ea de quibus fuerunt facte diverse embaxiate regie magestati et id quod ex eisdem resultavit; item ut preparent et transmittant ad presentem Curiam lo balans dicti Generalis; item etiam copia libri Constitutionum compilarum iuxta deliberationem

Curiarum elapsarum, cuius quidem libri fuerat iam transmissa copia regie magestati Madriti.

Et ibidem fuit paulo post relatum et deductum dicto stamento per promotorem ecclesiasticum.

65r// Et dictum stamentum causa discentimenti in eodem positi per syndicos Dertuse cum non posset progredi ad negotia pertractanda que per diversos offerebantur et representabantur in dicto stamento, syndici Dertuse amoverunt et amovere se dixerunt eorum discentimentum quo ad effectum tantum legendi et decretandi supplicationes presentatas per magnificum Michaellem Bastida, et peragendum aut determinandum super negotia seu recurso archidiaconi d'Oms, et super representatis in presenti stamento per stamentum ecclesiasticum et militare ut scribatur deputatis super deductis ac representantibus⁶⁴ per dicta alia stamenta, presentibus testibus Jacobo Rondo, portario, et Salvatore Mir, notario.

Et in continenti, amoto dicto discentimento, ad petitionem magnifici Michaelis Bastida, syndici civitatis Barcinone, fuerunt lecte et publicate due supplicationes oblate per dictum Bastida, et decretate prout continetur infra in presenti processu tradende per dictum Bastida, cui fuerunt restitute.

Et illico decrevit dictum stamentum quod scribatur deputatis ut transmittant ad presentem Curiam dictum librum Constitutionum compilatarum, item ut preparent et transmittant lo balans dicti Generalis, item et memoriale agravium et preiudiciorum dicto Generali illatorum et precipue ea de quibus fuerunt transmissi nuntii ad regiam magestatem, adherens se in his aliis stamentis; ac eisdem addendo, decrevit dictum stamentum ut dicti deputati transmittant librum seu copiam //65v// libri voccati Ferrando Paga sub bona, fideli ac secur custodia nec predicta aliquo modo diverti seu deperdi possit.

Fecerunt etiam relationem in dicto stamento ex post advocati eiusdem de eorum voto circa negotium seu recursum ad presentem Curiam iuxta votum seu scripturam votuum eiusdem continentem dicto stamento presentatum et lectum, que est tenoris huiusmodi:

[Que sie admès lo recors de l'ardiacha d'Oms]

Sia representat als braços que lo recors interposat per lo ardiacha d'Oms sia admès per la Cort *ad effectum tantum de quo supplicat*, ço és, que's veje per la Cort si lo dit ardiacha és agraviat ab lo manament de conferir-se a la ciutat de Barcelona, en la casa de la Deputació, y en cars aparega que dit ardiacha reste agraviat per dit manament sia desagraviat per la Cort. Altrament, parent no ésser agraviat, vaje dit ardiacha ha Barcelona hi's presente devant dels diputats conforme li és estat manat; y attès que de dit manament ha recorregut a la Cort y per dita Cort, posant lo negoci en consulta, li és estat admès dit recors no sia per dit manament exequutat en la pena de dos mil ducats ni altra. Entès emperò que, ans de totes coses, dit ardiacha d'Oms preste de nou cautió ydonea *cum fideiussoribus*, dins tres dies primer vinents, *de iudicato solvendo*, sens taxatió alguna de temps, no obstant lo termini de la visita fos acabat per Capítol de Cort, ans bé dure dita cautió tot lo temps durarà la visita.

Cui quidem voto doctorum adhesit et adherere //66r// dixit promotor stamenti militaris iam dictum suum stamentum militare, et quod ante omnia dictus archidiaconus d'Oms prestat cautionem supradictam.

64. *En lloc de representatis.*

Quibus auditis et intellectis, per dictum stamentum regale etiam adhesit et adherere se dixit et decrevit iam dicto stamento militari.

Deinceps vero venit in dicto stamento regali magnificus Joannes Burguès y de So deducens quod cum post electionem de sua persona factam per stamentum militare in unum ex habilitatoribus dicti stamenti renunciaverat dictum officium habilitatoris, propter aliquas altercationes in dicto stamento motas, que cum non subsisterant ut pretendebatur miserat Barcinone ad supplicandum dominos deputatos ut sibi seu procuratori suo fidem seu instrumentum facerant de contentis in supplicatione eisdem presentata et in litteris dicta de causa sibi traditis et in eisdem inserta, quas quidem litteras in presenti processu inseri peccit et supplicavit ut omnes intelligerent ut si ipse renunciaverat renuntiationem ipsam fecerat ut ne impediatur ambaxiata facienda per tria stamenta sue regie magestati pro supplicationibus habilitatorum eidem presentandis, quarum quidem litterarum tenor sequitur per hec verba:

[Certificatorea deputatorum Barcinone pro magnifico domino Joanne Burgues]

Los deputats del General del Principat de Cathalunya, residents en Barcelona, ha tots y sengles presidents, staments, congregacions, concistoris, tribunals, officials, jutges axí ecclesiàstichs com seculars, y altres qualsevol persones a qui les presents pervindran y en qualsevol manera seran //66v// presentades. Salut. Per Luys Jorba, notari de Barcelona, com ha procurador de don Joan Burguès y de So, nos és presentada lo die present y devall scrit una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres senyors. Don Joan Burguès y de So, per coses convenients ha sa persona, supplica a vostres senyories se servescan manar donar-li certifficatòria auctèntica y fefahent com ell no té prestada caució alguna al concistori de vostres senyories, per rahó de arrest o altrament tocant ha sa persona, per rahó de la visita que's fa per vostres senyories en la casa de la Deputació, com sie així la veritat que tal caució ni obligació no tinga presentada, y assò ab la promptitut que sie possible. Lo molt il·lustre offici de vostres senyories humilment implorant. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

Al peu de la qual supplicació, per los magnífichs assessors y advocats ordinaris del General devall scrits a qui per nosaltres és remesa, és provehit que sie feta y expedida dita certifficatòria com és supplicat. Per ço, ab tenor de les presents y ab consell y parer dels dits y devall scrits magnífichs assessors, los certifficam que, vists y ben regoneguts tots los processos y actes de la visita que fem contra los deputats y oydors de comptes del trienni proppassat, y contra los assessors y altres officials ordinaris del General, contra los quals en dita visita se ha inquirit, no havem trobat ni trobam que dit don Joan Burguès y de So haje prestat caució alguna ha nosaltres, ni ha nostre consistori, ni al General, per arresch o altrament tocant a sa persona, per rahó de dita visita y que tal caució o arrest no //67r// s'és ha nosaltres ni al General obligat. En testimoni de les quals coses havem manat les presents ésser fetes, y en lo dors segelladors ab lo sagell major de nostre offici. *Datum* en Barcelona, ha honse de juliol mil sinch-cents vuytanta-sinch. Don Pedro Boteller y de Oliver. *Vidit Ubach, assessor. Vidit Calvo, assessor. In registro comuni primo, folio CCLXXXVI. Registrata.*

Oblata die decima quinta mensis julii millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, in villa Montissoni, intus brachium militare, per dictum nobilem Joannem Burguès y de So. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, et pro eo Philippus Soler.

Dictis die et anno, oblata in stamento ecclesiastico Principatus Cathalonie per dictum Joannem Burguès y de So et fuit lecta in dicto stamento. Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Baptista Mullola, notarius.

Dicto die oblata et lecta in stamento regali. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

67v// *Et vigore provisionum de presenti factarum per tria stamenta ut scriberetur deputatis fuerunt expedite littere sub forma sequenti:*

[Scriu la Cort als deputats que fassen y envien lo balans y diverses scriptures y memorialis de agravis]

Los tres staments del Principat de Cathalunya convocats en les Corts Generals que la sacra, catòlica y real magestat de present celebre en la vila de Monçó. Al reverent, noble y magnífics senyors deputats del dit Principat residents en Barcelona. Salut y honor. Com segons lo Capítol de Cort de decet de la Cort de l'any mil sinch-cents sinquanta-y-tres lo balans del General haje de ésser assí al principi de la Cort, y també per la bona directió y expedició dels negossis de la present Cort tingam necessitat de saber los agravis per los quals se són fetes embaxades ha sa magestat, y dels memorialis y altres coses fetes donades als embaxadors tramesos ha sa Magestat, y de tots altres agravis generals y particulars dels quals tindreu aquí noticia, y fets y seguits de les últimes Corts ensà, y de les Constitutions y Capítols de Cort que en les últimes Corts se presentaren y no foren decretades per sa Magestat, y tingam també necessitat del llibre original de les Constitutions de Cathalunya, que segons la deliberació feta en les últimes Corts, per les persones leshores eletes, foren recopilades, y de tres volums o llibres de les Constitutions de Cathalunya, y altres tres dels Capítols de Cort del General, stampats hu per cada stament. Per ço, ab la present, vos diem, encarregam y manam que ab tota la diligència y prestesa sie possible, façau lo dit balans del dit General, ço és de les Corts proppassades fins al dia present, axí del lliquit com dels deutes, *iuxta* tenor del dit Capítol, y aquell juntament ab lo llibre intitulat Ferrando Paga, y també còpia de les informacions y altres llibres y scriptu//68r//res dalt mencionades, ab lo dit llibre original de les Constitutions, lo que està fermat de mà de les sis persones a les quals fonch feta la commissió, ab tota la diligència y prestesa sia possible, per portador segur, nos trametau, perquè vistes, sabudes y enteses dites coses, en tot pugam donar tal orde que sia servey de Déu y de sa Magestat, bé y repós dels agraviats y de la república del dit Principat; notificant-vos que si ab la diligència que lo negoci requereix y de vosaltres se confie, no ns trametreu dites coses, serà forçat enviar de assí personas per al dit efecte, les quals ara no ha aparegut se deguen enviar, confiant que ab la diligència y prestesa necessària complireu lo que tant se us encarrega, puix enteneu convé tant ha tota la república del dit Principat de Cathalunya. En testimoni de les quals coses manam ésser feta la present, sotascrita de mà dels tres presidents y sagellada del major sagell de la dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, a quinse del mes de juliol any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. Lo vescomte de Rocabertí.

Deinceps vero magnificus Martinus Joannes Franquesa, de Regio Consilio Criminali, intravit dictum stamentum et sedente ad manu dexteram dicti presidentis dixit et reportavit: que de part del comte de Miranda y dels altres tractadors de sa magestat los faya saber al dit stament com, après dinar, a les sis hores, sa magestat seria en la pre-

sent sglésia per a nomenar los nou habilitadors que per sa part se acostumen de nomenar en Corts, que per ço volguessen habilitar la hora per a tant quant sa magestat estaria en la present sglésia; *quibus //68v// auditis, dictum stamentum habilitavit omnes horas in quibus regia magestas veniet et stabit in presenti ecclesia.*

Post prandium, dicto die.

Convocato iam dicto stamento, fuerunt in eodem lecti et representati fideiussores dandi per archidiaconum de Homs, quibus lectis et nominatis decrevit dictum stamentum: que lo dit ardiacha millore de fermaçes llayques, y que no sien rebudes ningunes de ecclesiàstices⁶⁵ les nomenades en dit memorial, com de altres que sien ecclesiàstices.

Venerunt ex post, unus post alterum, promotores stamenti ecclesiastici et militaris, et retulerunt: que los dits dos staments se adherien ab lo real en lo de los fermances de l'ardiacha de Homs.

[Rondó y Santgenís, porters del dit bras]

Ex post vero, dictum stamentum, ad supplicationem Jacobi Rondó, portarii dicti stamenti, concessit ei licenciam et facultatem quod durante eius absentia et occupationibus per eum in dicto stamento deductis et sibi admodum necessariis, serviat dicto eius officio Joannes Santgenís, sinterius, civis Barcinone, per dictum Rondó dicto stamento presentatus et nominatus et hoc durante beneplacito eiusdem stamenti.

Die martis, sextadecima mensis julii anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocato et congregato dicto stamento loco et more solitis, discretus Benedictus Monjo, syndicus ville Talarni, amovit et amovere se dixit eius discentimentum supra positum omnibus actis gratie presentis Curie, presentibus Onoffrio Cho, virgario, et Salvatore Mir, notario, et //69r// peçiit licentiam dictus Benedictus Monjo per dictum stamentum sibi concedi redeundi ad suam patriam de Talarn ratione infirmitatis que detinebatur, que per dictum stamentum libere et per omnes eiusdem stamenti fuit sibi concessa.

Fuit ex post in dicto stamento presentata quedam supplicatio per magnificum Michaelem Bastida, civem Barcinone, qua lecta una cum decretationibus per alia stamenta in eadem facte, dictum stamentum adhesit et adherere se dixit decretationi eidem facte per stamentum militare.

Deinceps autem, per quant en los dits staments se havie altercat y dubtat del títol se havie de dar als tractadors de sa magestat, de la qual se ha entès ésser-ne estat consultat que als dits tractadors se donàs lo títol los és acostumat de donar, del-libera per ço dit stament que ha dits senyors tractadors se'ls done lo títol se'ls donà en les Corts passades, qu'és "il·lustríssims senyors", puis se ha entès ésser axí la voluntat de sa magestat.

Lo orde y forma se tingué lo dia de air, quant se presentaren per la embaxada dels tres braços les tres supplications ha sa magestat per la nominatió dels habilitadors.

65. Al manuscrit 76 s'afegeix aquí axí.

Elegits y nomenats foren per los tres staments los nou embaixadors, ço és, tres de quiscun stament, que havien de presentar ha sa magestat les dites tres supplications per la nominació dels habilitadors, y essent ja sa magestat dins la sagrestia de dita sglésia, volents tots junts anar ha fer dita embaixada, hisqueren los tres del sta//69v//ment real, acompanyats de son porter, ab la massa alta, anaren fins al portal és en lo pasatge qui va de la sglésia a les claustres, hon tenen los altres staments, ahont trobaren los altres embaixadors, e junts partiren de dit lloch per a sa magestat, que ls stave ja aguardant dins dita sagrestia, y anaren d'esta manera, ço és, de tres en tres, ço és en quiscuna filera en lo mig un ecclesiàstic y ha man dreta un militar y ha mà squerra un syndich del bras real, y en dita forma arribaren dins lo lloch hont estava sa magestat, y, essent allí, ha vista de sa magestat baixaren les masses que sempre havien portades altes, e feta a l'entrant reverència, en lo mig altra e estant junt a sa magestat altra, lo bisbe de Gerona, qui ere hu dels tres ecclesiàstichs de dita embaixada, donà ha sa magestat la primera supplicació, dient-li ab poques paraules lo contengut en aquella, la qual prengué sa magestat y la donà al vicicanceller que allí ere, e responent dix sa magestat: «yo lo mandaré proveher», e dit vicicanceller la donà al prothonotari, e dit prothonotari llegí un paper tenie en les mans, la decretació ordinària en dita supplicació, e llegida aquella, dits embaxadors, qui se eren ja retirats un poch atràs, tornaren-se acostar ha sa magestat, e li daren la segona⁶⁶ supplicació, deduhint ab poques paraules lo contengut en ella, la qual donà⁶⁷ sa magestat al vicicanceller dient axí mateix: «yo lo mandaré proveher». E dit vicicanceller la donà al prothonotari, lo qual llegí ab un paperet que tenie la decretació ordinària, e après tornaren dits embaixadors, acostant-se ha sa magestat, e dient-//70r//li lo affecte de la tercera supplicació, li presentaren aquella, e sa magestat digué que *lo mandaría proveher* y donà-la al dit vicicanceller, y dit vicicanceller al prothonotari. E dit prothonotari llegí la decretació de sa magestat, que allí tenia escrita ab un paperet. E, fet lo degut acato y reverències, se'n tornaren en la mateixa forma dits embaxadors ab les masses altes als dits staments, en los quals refferiren lo que desús és dit.

Tenor vero dictarum trium supplicationum et decretationum de quibus supra fit mentio est huiusmodi:

[Les tres suplications presentades a sa magestat per la nominació dels habilitadors]

Sacra, catòlica, real magestat. Los tres staments del Principat de Cathalunya convocats en les presents Corts Generals les quals vostra magestat celebra en aquesta vila de Monçó, desijant anar avant en los actes dels dits staments, supplicam a vostra magestat li plàcia provehir en elegir habilitadors dels dits tres staments, als quals sia donat poder, ab los nomenadors per los dits staments, de regonèxer les procures y sindicats per los tres entrevenints y entrevenidors en les dites Corts offerts y offeridors. E noresmenys veure, regonèxer y examinar quals persones poden y deuen entrevenir en les dites Corts, segons los Usatges de Barcelona e Constitutions de Cathalunya, segons és acostumat, los quals habilitadors, tots o la major part de aquells, pus en aquella major part ne haie de quiscun bras dels dits //70v// staments, hajen lo dit poder. Protesten, emperò, los dits tres staments o braços, que si algunes persones qui segons Constitutions de Cathalunya

66. Segona, *interliniat*.

67. *A continuació, ratllat*, ha.

e antics costums no deuen entrevenir en dites Corts e fins açí són entrevinguts o per avant entrevindran en aquelles, no·ls sie fet perjudici algú, ans sien y romanguen los dits staments sen[s] alguna lesió o derogatió, e les dites persones per llur intervensió no sien hagudes per habilitades ni admeses en aquelles, ans sien y romanguen en aquell ésser que eren abans que les presents Corts fossen convocades. *Et licet, etc. Altissimus, etc.*

Sua magestas mandat hanc supplicationem inseri in processu et nominat pro parte sua in habilitatores Hieronymum Manegat, cancellarium; Michaellem Terça et Michaellem Joannem Quintana, regentes Cancellariam in Sacro Supremo Regio Consilio; Michaellem Cordelles, regentem Cancellariam in Principatu Cathalonie; Hieronymum Gassol, regium consiliarium et secretarium ordinarium; Martinum Joannem Franquesa, fisci regii advocatum et de Consilio Criminali; et Franciscum Puig, patrimonii regii advocatum et de Consilio Civili; ac don Ludovicum de Peguera, de Consilio Criminali Cathalonie; et Michaellem Gort, etiam regium consiliarium et secretarium extraordinarium.

Provisa per suam magestatem, die quinta decima mensis julii millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, in Curiis Montissoni. Don Michael Clemens, prothonotarius.

Sacra, catòlica, real magestat. Los tres staments del Principat de Cathalunya convocats en les presents Corts Generals que vostra real magestat celebre en esta vila de Monçó, puix per vostra magestat són estat //71r// nomenats habilitadors, dels dits tres staments, nomenen y offerexen a vostra magestat per llur part en habilitadors les personas següents, ço és, per lo stament de la sglésia los reverendíssimo y reverents don Joan Terès, bisbe de Elna; don Francesch de Botaller y de Oliver, abat de Poblet; y mossèn Balthesar de Rajadell, canonge y syndich del Capítol de la seu de Leyda. Per lo stament militar, don Phelip de Eril, baró de Eril; mossèn Juan Andreu Blan, àlias Ribera; y⁶⁸ Francesch Agulló, donzells; y per lo stament real, mossèn Rafel Vivet, ciutedà y síndich de la ciutat de Gerona; mossèn Antich Sala, syndich de la ciutat de Manresa, y mossèn Jaume⁶⁹ Ponçes, syndich de la vila de Tàrrega. *Et licet, etc. Altissimus, etc.*

Sua magestas mandat hanc supplicationem in processu inseri et acceptat nominationem per Curiam factam; et nominatis tam per suam magestatem quam per dictam Curiam seu majore parte eorum, dum tamen in dicta majori parte interveniat aliquis de quolibet dictorum stamentorum, dat et conferat potestatem videndi et examinandi potestates comparentium et personas ad interveniendum in huiusmodi Curiis, quibus examinatis refferant sue magestati.

Provisa per suam magestatem, die quinta decima julii millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, in Curiis Montissoni. Don Michael Clemens, prothonotarius.

Sacra, catòlica, real magestat. Com sien estades elegides certes persones en habilitadors dels staments y braços del Principat de Cathalunya, convocats en les presents Corts Generals que vostra Magestat celebra en la vila de Monçó, e a ells sie donada potestat de habilitar dits sta//71v//ments y brassos. Per ço, perquè de quí avant los actes que·s faran procehescan legítimament y ab son degut orde y effecte, supplicam a vostra magestat los dits tres staments que los dits habilitadors conjuntament entenguen en los

68. Al manuscrit 76 s'afegeix mossèn.

69. Al manuscrit 76 s'afegeix Hierònym.

actes de la habilitació, ecclesiàstichs presten sacrament e los setglars sacrament y homenatge, de haver-se en dita habilitació y actes de aquella bé y lealment, segons Déu y llurs bones consciens (*sic*), tot amor, favor, odi y mala voluntat, prechs y interessos propis apart posats. E los qui són posats per part de vostra magestat haien y sien tinguts de prestar semblant jurament, segons que per los elets y nomenats per dits tres staments serà prestat. *Et licet, etc. Altissimus, etc.*

Sua magestas mandat huiusmodi supplicationem in processu inseri et recipi iuramentum prefatum; et illius receptionem committit cancellario et homagii receptionem Michaeli Terça, Cancellariam regenti, et homagii per dictum regentem Cancellariam prestandi eidem cancellario.

Provisa per suam magestatem, die quinta decima julii millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, in Curiis Montissoni. Don Michael Clemens, prothonotarius.

Post meridiem, eiusdem diei decimi sexti.

Convocato dicto stamento, venit et comparuit in eodem Joannes Alio, syndicus ville de Çarreal, qui prestitit solitum iuramentum prout per //72x// alios syndicos in videlicet et posse notarii et scribe dicti stamenti.

Venit in dicto stamento promotor stamenti militaris [et] retulit, que com lo die present los habilitadors hajen prestat lo sacrament y homenatge en mà del regent Terça, del Consell Supremo, no pensant-hi més; y sie cert que lo dit sacrament y homenatge no s'és pres en lo orde y forma acostumada, que és en poder del regent la Cancellaria de Cathalunya, que per ço se'n done rahó al present stament real; lo qual, entesa dita relació, dellibera que's tracte y comuniqui ab los altres staments per a què se torne a lloch, com dit sacrament se rebe en la forma acostumada, que és per dit regent la Cancellaria de Cathalunya, y així fonch referit als altres staments per lo promovedor.

Quibus sich deliberatis, venit in dicto stamento Bernardus Macip, scriba mandati, et dixit, que lo senyor vicicanceller, doctors del Consell Supremo y habilitadors elegits per sa magestat estaven sperant los habilitadors del present bras gran estona havia, que ja altra volta havien enviat al present stament anassen los habilitadors per passar avant dita habilitació y no eren vinguts; que per ço los advertien que, no venint los habilitadors del present stament, que sens ells se passarie avant en lo habilitar les Corts.

Quibus sich relatis iam dictum stamentum regale decrevit, que vagen los promovedors del bras militar y real als habilitadors de sa magestat, dant-los //72v// de resposta que dits brassos estan tractant de coses concernents dita habilitació, y que ab prestesa se'n resoldran.

Decrevit etiam dictum stamentum, que los tres promovedors anassen als tractadors de sa magestat, supplicant-los que'ls manen donar còpia de les tres decretacions foren hair fetes per sa magestat a les dites tres supplications que hair li foren presentades per los tres brassos per la nominació dels habilitadors.

E, tornat lo promovedor en lo bras real, referí com los tres promovedors havien parlat ab los dits tractadors y dit lo que se'ls ere estat acomenat, dient-los ab lo títol y discurs de la pràtiga «vostres senyories il·lustríssimes» y particularment digueren ha dits tractadors que, com los tres promovedors haguessen hair apuntat y tractat ab lo comte

de Xinxón que les tres supplications se presentaren hair a sa magestat serian ab la mateixa forma de les Corts passades, y que sa magestat farie les mateixes decretacions de les Corts passades, y hajen vuy vist o entès que lo homenatge dits habilitadors havien de prestar en mà y poder del regent la Cancellaria de Cathalunya, los havie rebuts lo regent Terça del Consell Supremo, contra la forma dels qui en les altres Corts passades se havia fet, segons que per lo present stament era estat deliberat que per dits promovadors se advertís ha dits tractadors de sa magestat.

Et cum in stamentis dicte Curie disceptaretur et tractaretur quin és e qual lo títol se ha de dar als dits tractadors de sa magestat, desijant acertar en dar lo títol que se'ls deu e inseguir la voluntat de sa magestat, y ans⁷⁰ //73r// de resoldre lo dit stament sobre açò cosa alguna, vingué en dit stament lo promotor militar y de part de son stament dix com dit son stament havie delliberat que als dits tractadors se donàs llur títol sols de “il·lustríssims senyors”, y en lo discurs de la pràtiga se'ls digués “vostres senyories” assoles, y no “vostres senyories il·lustríssimes”, com havie pretès lo stament ecclesiàstich, y que conforme a la voluntat de sa magestat no se havie de innovar en açò cosa alguna.

Dimecres, a decet de juliol de mil sinch-cents vuytanta-sinch.

Convocat y congregat lo stament y bras real, en lo lloch y forma acostumats, en la qual convocació y congregació entrevingueren y foren presents los syndichs avall scrits:

Jaume Vila, conceller y president, Miquel Bastida, Galceran Desvalls, Miquel Çarrovera, de Barcelona.

Nicholau Frexanet, Francesch Algaró, de Leyda.

Rafel Vivet, Andreu Vilaplana, de Gerona.

Luis Terrena, Hieronym Boldó, de Perpinyà.

Joan Montornès, Christòfol Gil de Villoro, de Tortosa.

Joan Ponsich, de Vich.

Antich Sala, de Manresa.

73v// Domingo Puyol, de Balaguer.

Grau Mascaró, de Vilafrancha de Panadès.

Jaume Hierònym Ponçes, de Tàrraga.

Hierònym Jorba, de Çervera.

Joan Pi, de Coplliura.

Joan Ortodó, de Puigcerdà.

Salvador Rochafort, de Berga.

Francesch Arsís, de Besalú.

Joan Navarro, de Campredon.

Jaume Rocha, de Sant Pedor.

Francesch Oliveres, de Figueres.

Gabriel Arrencada Canet, de Torroella de Mongrí.

Jaume Roffí, de Pals.

Francesch Llunes y Arbós, de Caldes de Monbuy.

Joan Cabessa, de Salses.

70. A continuació, repetit, y ans.

Jaume Puig, de Granollers.
 Miquel Argullol, de Prats del Rey.
 Antoni Moliner, de Cruïlles.
 Bernat Baldiri Rabollet, de Vilafranca de Conflent.
 Pere Inveni Rocha, de Tuhir.
 Joan Cucurull, del Voló.
 Joan Amiguet, de l'Arbós.
 Joan Ballestar, de Vilanova de Cubelles.
 Joan Alió, de Çarreal.

Venit in dicto stamento promotor stamenti //74r// ecclesiastici et ex parte eiusdem retulit, que lo dit stament ecclesiàstich adherie ab lo present stament en lo títol se ha de donar als tractadors de sa magestat, que és “il·lustríssims senyors”, y en lo discurs de la pràtiga, “vostres senyories” assoles.

Et syndici Dertuse, pro negotiis infrascriptis die presenti tractandis, amoverunt et amovere se dixerunt eorum discentimentum per eos supra positum, presentibus Onofrio Cho, virgario, et Salvatore Mir, notario.

Et in dicto stamento fuit lectum memoriale fideiussorum nominatorum per archidiaconum d'Homs in cautione per eum iam prestita sextadecima currentis, iuxta deliberationem presentis Curie et votum advocatorum; et quod in locum Joannis Baptiste Mullola, qui noluit firmare, subponatur Philippus Soler, notarius nominatum per dictum archidiaconum.

Et dictus archidiaconus d'Homs, dicta die decima sexta julii anno predicto, prestitit iam dictam cautionem in posse mei, Michaelis Joannis Cellers, notarii publici Barcinone et honorabilis Consilii dicte civitatis ac stamenti regalis presentis Curie scribe, que est tenoris huiusmodi:

Cautio reverendi Raphaelis d'Homs, archidiaconi Tarrachonensis.

Ego, Raphael d'Homs, archidiaconus major ecclesie Tarraconensis, quia pro parte admodum reverendi et magnificorum deputatorum Cathalonie fuit michi mandatum quatenus ad penam bis mille librarum monete Barcinonensis me conferrem ad civitatem Barcinone, a quo quidem man//74v//dato fuit per me appellatum ad tria brachia presentis Curie. Et quia per advocatos trium brachiorum fuit consultum eisdem brachiis quatenus dictus recursus admitteretur dum tamen ego prestarem prius de novo cautionem cum fideiussoribus de solvendo quicquid et quantum fuerit per vos dictos dominos deputatos de consilio magnificorum assessorum me obligarem infra tres, quare volens quod per dicta tria brachia fuit decretum operis per effectum adimplere, gratis, etc., convenio et promitto vobis dictis admodum reverendo et magnificis dominis deputatis Cathalonie licet absentibus et notario, etc. quod totum id quod per vos dictos dominos deputatos de consilio magnificorum vestrorum assessorum fuerit declaratum et iudicatum me solvere debere et obnoxium fore, totum id quicquid et quantum fuerit dabo et solvam vobis termino ac modo et forma in sententia inde ferenda continendis sine dilatione etc. missiones etc. credatur etc. Et dono vobis in fideiussores Onofrium Ferreres, civem Barcinone; Sebastianum Costa, notarium, et Bernardum Macip, scribas mandati; Joannem Sala, notarium Barcinone, Gabrielem Alzina et Philippum Soler notarii cives Barcinone, et quemlibet eorum in solidum, qui mecum et sive me ad premissa per me promissa firmiter teneantur; ad hec nos, dicti fideiussores laudantes et acceptantes in nos onus dicte fideiussionis, convenimus et bona fide promittimus vobis, dictis multum magnificis dominis deputatis, quod

una cum dicto nostro principali et sine eo firmiter tenebimur ad premissa omnia et singula per dictum reverendum principalem nostrum vobis desuper promissa. Et pro predictis omnibus et singulis attendendis, tenendis, complendis et inviolabiliter observandis nos tam principalis quam fideiussores obligamus //75r// omnia et singula bona nostra et cuiuslibet nostrum in solidum tanquam pro debitis fiscalibus et regalibus; renuntiantes beneficio novarum constitutionum et dividendarum ac cedendarum actionum, epistole divi Adriani et consuetudini Barcinone loquenti de duobus vel pluribus in solidum se obligantibus et omnes foro proprio, submittentes nos ex pacto foro vestro, dictorum dominorum deputatorum, et foro honorabili vicarii Barcinone, et seu alterius curie ecclesiastice et secularis cum facultate variandi et omnes omni alii juri, rationi et consuetudini premissis obviantibus; et juramus, etc. Ceterum obligamus nos dictus principalis et fideiussores personas et bona nostra et cuiuslibet nostrum in solidum, videlicet ego dictus principalis etiam in ampliori forma camere apostolice et nos dicti fideiussores firmamus scripturam sub pena tercii in libro terciorum curie dicti vicarii Barcinone. Ad quas firmandas constituimus videlicet ego, dictus principalis, omnes scribas Curie romane et eorum quemlibet, et nos dicti fideiussores omnes scribas curie dicti vicarii Barcinone, et quemlibet eorum in solidum. Testes firme dicti reverendi domini Raphaelis d'Homs, archidiaconi, principalis, Joannis Sala et Onofrii Ferrer, fideiussorum predictorum, sunt Onofrius Cho et Joannes Vidal, virgarii dominorum conciliariorum Barcinone. Testes firme dictorum Macip, Costa et Olzina, fideiussorum predictorum qui firmarunt dicto die in dicta ecclesia beate Marie Montissoni, sunt Onofrius //75v// Cho, Joannes Vidal, virgarii predicti, et Salvator Mir, junior, notarius ville Tarrege. Testes firme dicti Philippi Soler, fideiussoris predicti, qui firmavit decima septima die predictorum mensis et anni, sunt Anthonius Mulena, ville de Cruïlles, et Joannes Sangenís, portarius dicti brachii.

[Suplicació de misser Joan Cella]

Deinceps in iam dicto stamento magnificus Joannes Cella, domicellus civis Gerunde, presentavit in iam dicto stamento quandam in scriptis papiri supplicationis scedulam re-cursum oppressionum per deputatos Generalis Cathalonie sibi factorum et alia in se continentem, que fuit lecta in dicto stamento et decrevit quod advocati colligant et refferant in dicto stamento, adherens in his decretationi facte per stamentum militare; qua lecta, fuit ex post restitute dicto Cella, et que supplicatio, si per eum fuerit restituta, debet inseri.

[Per los homenatges havie rebut lo regent Terça, del Concell Supremo, dels habilitadors]

E per quant lo dia de hair per los promovadors de tots los tres brassos fou deduhit als tractadors de sa magestat, deduhint per part dels tres brassos que com lo regent Terça haje rebuts los homenatges dels habilitadors, així dels elegits per sa magestat com per los elegits per los tres brassos, lo qual homenatge és cert havie de rèbrer lo regent la Cancellaria en Cathalunya, segons que en altres Corts ha acostumat fer, y que fossen servits manar-ho remediar. Als quals promovadors havien respost dits tractadors que ells tornarien resposta. Per ço, don Miquel Climent, prothonotari de sa magestat, de part de dits tractadors vingué en dit stament, tornant resposta a la dita embaixada per dits promovadors ha dits tractadors feta, //76r// dient que dits tractadors ho havien comunicat y tractat ha sa magestat, y que sa magestat desijave en tota cosa conservar los exemplers y orde se havie tingut en altres Corts, y que desijarien per ço dits tracta-

dors veure altres exemplars fets en lo passat, e lo que més avant tindran conferent ha dit effecte, al qual prothonotari seguieren a la mà dreta del dit president junt ha ell. E fora fonch dit prothonotarii, lo dit stament féu delliberació que los advocats de llur bras miren y apunten juntament ab los altres advocats dels altres brassos los exemplars passats y lo que més avant trobaran convenir per a dit effecte y que ho refferesquen al present stament.⁷¹

Post meridiem, dicta die.

[Relació que los homenatge[s] dels habilitadors se acostumen prestar en poder de canceller]

Convocato iam dicto stamento, loco et more solitis, advocati eiusdem insequendo formam commissionis sibi facte die presenti per dictum stamentum retulerunt in eodem, que des de l'any quinse, en les Corts celebrades per los reys y senyors nostres, se trobe que los homenatges dels habilitadors se són sempre prestats en poder del regent la Cancellaria de Cathalunya.

Et audita iam dicta relatione, dictum stamentum decrevit quod per promotorem huius stamenti et per alios etiam promotores ferantur et represententur tractatoribus presentis Curie processus et exempla antiqua cum quibus clare constat regentem Cancellariam Principatus Cathalonie recepisse homagia ab habilitatoribus Curie.

76v// Reversus ex post magnificus Michael Bastida, promotor dicti stamenti regalis, retulit eidem, que juntament ab los altres promovedors dels altres brassos eren anats als tractadors de sa magestat hi-ls havien referits los exemplars que los advocats havien deduhits al present stament, des de l'any quinse ensà, ab los quals constave com lo dit regent la Cancellaria de Cathalunya havie rebuts los homenatges dels habilitadors de la Cort.

Die jovis, decima octava mensis julii anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocato et congregato dicto stamento regali, modo et forma predictis, magnificus dominus presidens retulit quod prothonotarius regie magestatis, ex parte tractatorum eiusdem, dixerat sibi, que desijaven dits tractadors veure los llibres que los tres promovedors ahir los aportaren, per veure los exemplars se'ls exhibiren de la receptió de l'homenatge, rebuda per lo regent la Cancellaria de Cathalunya, dels habilitadors de la Cort. Et dictum stamentum decrevit et deliberavit, que lo notari del stament ecclesiàstich que té los dits processos aporte y comuniqué aquells ha dits tractadors, sens deixar dits processos de vista; fuerunt ex post in dicto stamento lecte littere ex parte trium stamentorum directe deputatis Cathalonie superius inserte et date sub chalendario decime quinte diei currentis.

71. A continuació, al manuscrit 76 apareix el següent paràgraf: Ex post vero iam dictum stamentum regale adherens se in his stamento militari decrevit que sie enviat y scrit als diputats que trameten a la. Les darreres lletres apareixen ratllades.

Post prandium, dicto die.

Convocato et congregato iam dicto stamento, loco et for //77r// ma solitis, precedente proposicione domini presidentis eiusdem ut moris est, decrevit dictum stamentum et deliberavit, que per quant los syndichs del present stament estan mal acomodats y assentats en aquell, que sien per ço fetes respalleres per los banchs que no'n tenen, y en aquells sien fets transpontins per asseure, així als syndichs, com al notari del present stament.

Postmodum vero in eodem stamento venerunt abbas Puig de la Real et canonicus Masdemunt, syndicus, ex parte stamenti ecclesiastici, reportantes et dicentes, com lo dit stament ecclesiàstich havie sentit los agravis fan los oficials dels deputats del General de Aragó en extorquir y exhegir demasiats drets de les coses que de propri ús e de provisions fan pagar als qui de Cathalunya venen a les presents Corts.

[Per los agravis fan los aragonesos]

Quibus auditis, iam dictum stamentum regale decrevit adherere dicto stamento ecclesiastico, que sie feta embaixada als dits aragonesos, deduhint los dits agravis.

Et in continenti, domnus Onofrius de Alentorn, dominus de Ceró, et Franciscus Joannes de Tamerit, reportantes embaciatam stamenti militaris, retulerunt iam dicto stamento regali, que havie oyt y entés lo stament militar lo pensament de l'ecclesiàstich, acerca de la embaxada entenien fer als aragonesos per los agravis se fan als qui aporten robes y vitualles a la present Cort, y que havien deliberat en dit stament militar que fos primer mirada la capitulació se féu //77v// en les Corts passades entre dits aragonesos y cathalans, perquè se entengués si adaquella se feye agravi o accés, y essent cosa de importàntia se'ls fes dita embaixada, emperò ésser cosa pocha que no'ls sie dit res, per lo que no apparexerie bé se'ls demanàs gràcia de pocha cosa.

Et dictum stamentum, audita dicta embaciata, adhesit et adherere se dixit dicto stamento, et quod ante quam fiat dicta embaciata videatur et legatur dicta concordia.

Venerunt ex post duo embaciatorii stamenti ecclesiastici refferentes ex parte eiusdem, que apparexaria cosa convenient que als tractadors de sa magestat, per lo que la Cort los ha menester de quiscun dia, se'ls donàs y digués "senyories il·lustrissimes", havent-se de parlar ab ells per part dels tres staments, y no "senyories" assoles, com se ere determinat se'ls digués sols "senyories".

Die veneris, decima nona mensis julii anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocato et congregato iam dicto stamento regali, loco et more solitis, iam dictum stamentum, adherens se in his aliis stamentis iuxta relationem eorum promotorum, decrevit, que's face embaxada als quatre brassos del regne de Aragó per a què vullen remediar los agravis se fan als qui trauhen y porten robes y provisions a la present Cort, contra forma de la concòrdia és entre estos regnes, per a què entre ells s'i pose algun bon orde y assiento.

78r// Et cum super forma dicte legationis sive embaciate disceptaretur in dicto stamento, iam dictum stamentum regale, adherens se in his stamento militari decrevit, que's face la embaxada als aragonesos per dos de quiscun stament, ab les masses altes, y no per los promovadors com és estat deliberat, així per ser la primera y per tenir entès que altres voltes, en altres Corts, en semblant cars, és acostumat fer.

Et syndici Dertuse amovere se dixerunt eorum discentimenta pro dicta embaciata facienda, presentibus testibus proxime dictis Cho et Mir.

Et advocati dicti stamenti, insequendo formam commissionis eisdem facte per dictum stamentum super negotio seu supplicationibus Michaelis Bastida, fecerunt de eorum voto relationem in dicto stamento, quarum quidem supplicationum per dictum Bastida dicto stamento oblatarum cum earum decretationibus in stamentis Curie diversis diebus factarum unus post alteram tenor est huiusmodi:

[Suplicacions de mossèn Miquel Bastida]

Reverendíssims, excel·lentíssim, il·lustres, nobles, molt reverents y magnífics senyors.

Essent estada donada una sentència per los diputats del General de Catalunya contra Joan Setantí, sobre certa exequutió se feya en los béns de Francesch Setantí, son pare, possehits per ell per deutes devia de arrendaments de bolles, dit Setantí supplicà de dita sentència, y la causa de supplicació per dits diputats fou comesa, conforme los Capítols de Cort, ha tres assessors, y entre altres als magnífichs micer An//78v//toni Oliba y micer Francesch Claris; y per la promoció del dit micer Oliba en doctor del Real Consell Criminal, y no trobar-se dit micer Claris haver fermada una supplicació en lo procés, fonch comesa dita causa en loch de dits micer Oliba y Claris, ha micer Joan Exerrat y ha micer Pere Calvó, devant los quals dita causa se hés per molt temps tractada; e havent cabut en sort ha Miquel Bastida, ciutedà de Barcelona, venir ha assistir en la present Cort com ha hu dels syndichs de dita ciutat, en essent part instant en dita causa, per ser una de les fermances de dit Setantí en dits arrendaments de bolles, no han duptat dits diputats, en gran dany de dit Bastida y menyspreu de la present Cort, lo dia mateix que dit Bastida partí de dita ciutat per a venir a la present Cort, revocar la commissió de dita causa feta als dits Exerrat y Calvó, y tornar ha cometra la mateixa causa als mateixos micer Oliba y Claris, essent contra diverses Constitutions, y particularment contra lo Capítol ters de les Corts de mil sinch-cents sexanta-quatre, ab lo qual està expressament disposat que, fins a la conclusió de les primeres Corts, les quals són les que ara se celebran, los doctors del Real Consell Criminal no puguen entrometre de fets y causes civils, y de la Constitució de l'any mil sinch-cents quaranta-y-set, capítol trenta-sinch, la qual disposa que qui és estat advocat, no puga entrevenir en la causa, la qual Constitució, encara que parle en los doctors de la Real Audiència, està en observansa en qualsevol altre tribunal, per la mateixa rahó. E, com no sie rahó que la vinguda necessària de dit Bastida a les presents Corts li sie tant //79r// danyosa, majorment vehent que s'és fet ab cauthela, aguardant que ell fos absent de dita ciutat, y en dit negoci s'i atravesca rompiment de Constitutions y enterès del General, per tractar-se⁷² de execucions de arrendaments, y ser la part y instàntia lo procurador fiscal del dit General, a qui dit Bastida està adherit y altres fermances, y per ço dit Bastida supplica a vostra senyoria, excel·lència y mercès sien servits, ateses les causes predites, evocar-se la dita causa a la present Cort, y provehir de lletres citatòries per al dit Setantí y inhibitòries per dits diputats, o altrament provehir de oportú

72. A continuació, repetit, de Constitucions y interès del General, per tractar-se.

remey, de manera que tant gran agravi sie reparat en tot, administrant-li compliment de justícia; lo offici de vostra senyoria, excel·lència y mercès benignament implorant; *et licet, etc. Altissimus, etc.*

Die quarta julii millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, oblata in stamento ecclesiastico Principatus Cathalonie, et fuit decretum quod super contentis in ea postea providebitur quod iuris fuerit. Joannes Batista Mullola, notarius et brachii ecclesiastici scriba.

Die duodecima mensis julii millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, oblata in stamento militari presentis Principatus Cathalonie, et fuit decretum quod super contentis in ea postea providebitur. Scriba brachii militaris Cathalonie, Joannes Sala.

Die quinta decima julii millesimo quingentesimo //79v// octuagesimo quinto, oblata in stamento militari presentis Principatus Cathalonie, et fuit decretum quod super contentis in ea postea providebitur. Cellers, notarius Barcinone, et brachii regalis scriba.

[Altra suplicació de dit mossèn Miquel Bastida]

Reverendíssims, excel·lentíssim, il·lustres, nobles, molt reverents y magnífichs senyors.

Ja ab altra ha supplicat Miquel Bastida que la causa de exequitió contra los béns de mossèn Francesch Setantí, quòndam, la qual se aportave en lo concistori dels deputats de Cathalunya, y ara en causa de supplicació fos introduhida en los presents brassos y fos dici[di]da per la present Cort, fos manat als senyors deputats no passen més avant en dita causa, e per no estar los brassos enchara habilitats, no s'és pogut provehir; y té entés ara novament dit Bastida que ara, en sa absència, se insta molt dita causa, per lo que vehent li hés forçat residir en la present Cort com ha syndich de la ciutat de Barcelona, e com no sie cosa justa que dit Bastida patesca per respecte de sa absència, *causa rey publice*, supplica dit Bastida que sie provehit y manat als dits deputats y assessors als quals està comesa dita causa no se entrometen de aquella ni en res en aquella provehescan, *sub decreto nullitatis*, y conforme lo stil, y que per açò sien fetes lletres oportunes y necessàries encontinent, y majorment essent ja introduhida la dita causa en la present Cort y de//80r//duex tot son dret, etc. y en tot supplica ser-li ministrat compliment de justícia; lo offici, etc. *Que, licet, etc. Altissimus, etc.*

Die nona julii millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, oblata in stamento ecclesiastico Principatus Cathalonie, fuit decretum quod postea providebitur super supplicatis quod justum fuerit.

Et postea super predictis in dicto stamento ecclesiastico fuit decretum, que's comete als advocats qui videant et refferant. Scriba brachii ecclesiastici, Joannes Babtista Mullola, notarius.

Lecta in stamento militari, die decima julii millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, et fuit decretum quod videant advocati et refferant. Scriba brachii militaris Cathalonie, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die quinta decima julii anno millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, lecta in stamento regali, fuit provisum quod remittatur advocatis qui videant et refferant. Scriba stamenti regalis, Cellers, notarius Barcinone.

[Altra suplicació de dit mossèn Bastida]

Reverendíssims, excel·lentíssim, nobles, molt reverents y magnífichs senyors.

Devant dels diputats del General de Catalunya se aporte una causa entre mossèn Cipió de Vallgor//80v//nera, fill y hereu de mossèn Benet de Vallgornera, de una part, contra Miquel Bastida y altres, de part altra, sobre lo arrendament de la bolla de Perpinyà; y com en dita causa se haje sobresegut molt temps, fins ara que la part altra ha entès que dit Miquel Bastida ere partit per a venir a les presents Corts, per lo benefici públic, com és en lo lloch y càrrech que està de syndich de la ciutat de Barcelona, no-s devia ni-s podia de justícia innovar cosa alguna; com és vingut a notícia de dit Bastida se sie innovat ha dita causa, cominant de declarar aquella, sabent que no y ha persona que en aquella sia instruhit, ni puga informar lo que convé a la deffensa de dit Bastida y altres, per tractar-se de la declaratió de la capitulació feta entre dit Bernat de Vallgornera y dit Bastida, y com los qui reside-xen en les presents Corts, per semblants officis públichs, no-s deguen en tanta manera perseguir y perjudicar, supplica dit Bastida los plàcie admetre recors y scriure als dits diputats no innoven en dita causa cosa alguna, y que lo procés de aquella assí remetan, cometent aquella a la persona o personas per vostres senyories, excel·lència y mercès seran deputades, com així sia de justícia; lo que dit Bastida ho rebrà ha singular gràtia y mercè, les quals spere de vostra senyoria, excel·lència y mercès, y en tot li sie fet compliment de justícia, lo officí de vostres senyoria, excel·lència y mercès humilment implorant. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

Die quinta decima julii millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, oblata per dictum Bastida et lecta in stamento ecclesiastico, et fuit decretum quod postea suis loco et tempore providebitur super supplicatis //81r// quod juris fuerit. Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Babtista Mullola, notarius.

Dit dia y any fou aportada dita supplicatió en lo stament y bras militar, y fonch determinat y provehit que se remet als advocats que facen relatió si, per ésser ell syndich de la ciutat, és guiat o no, y si és de justícia lo pretés per dit Bastida. *Joannes Sala et pro eo Philippus Soler.*

Dicta die fuit lecta in brachio regali et ibi fuit provisum idem quod in stamento militari. Cellers, notarius Barcinone et scriba stamenti regalis.

Post prandium.

Convocato sepedicto stamento regali, modo, loco et forma assuetis, decrevit iam dictum stamentum adherens se in his aliis stamentis que micer Frexenet, syndich de Leyda, juntament ab hu de quiscun stament vagen al secretari Gassol per a demanar-li lo llibre de la compilació de les Constitucions fet per les persones eletes en les Corts passades y presentat ha sa magestat en los anys passats en Madrid, per lo que se ha entès serie restat dit llibre en mà de dit secretari Gassol; y ab dit micer Frexenet havien de anar lo ardiacha Terça y mossèn Joan Cella, elets per los altres staments.

Postea vero dictum stamentum, auditis litteris ex //81v// parte dictorum stamentorum factis et ordinatis directis deputatis Generalis Cathalonie, decrevit quod dicte littere ordinate una cum supplicatione in eidem inserte et decretationibus in eadem factis super negotio seu recursu ad presentem Curiam interposito per reverendum Raphaelem d'Homs, archidiaconum majorem ecclesie Tarrachonensis, super pretensis gravaminibus sibi illatis per dictos deputatos, quod transmittantur dicte littere prout fuerunt lecte iam dictis dominis deputatis, quarum quidem litterarum tenor est huiusmodi:

[Scriu la Cort als diputats per lo negossi de l'ardiacha d'Oms]

Los tres staments del Principat de Cathalunya, congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncolas de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent, nobles y magnífics senyors diputats del General del dit Principat de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Sàpian⁷³ que a quatre del present mes de juliol, per mossèn Raphel d'Homs, ardiacha major y canonge de la seu de Tarragona, nos fonch donada y presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres senyors. Per commissió dels senyors diputats de Cathalunya, mossèn Pere Arles ha requerit en la present vila de Monçó al reverent mossèn Rafel de Homs, ardiacha major de la santa sglésia de Tarregona, que ha pena de dos mil ducats lo seguís, ab pretensió de haver romput un pretès arrest per causa que la visita que los senyors diputats estant fent als diputats passats y ha altres oficials de la casa, etc. //82r// *Inseratur prout supra in presenti processu die quarta currentis mensis julii usque ad sui finem.* Ab la qual supplicació, per les causes y rahons a nós ben vistes leshores, no fou feta provisió remetent-la per après, en son lloch y temps. Y après, a vuyt dels dits y corrents mes y any, per mossèn Joan Pau Ciurana, regent los comptes del General del dit Principat, resident en esta Cort, rebérem vostra lletra closa y ab la sagell major de la casa de la Deputació segellada, en y ab la qual en effecte nos donau llarga rahó del que per vosaltres és estat fet en lo negoci del dit ardiacha d'Homs y lo que havie passat fins aleshores, segons que en la dita lletra, la data de la qual fonch en Barcelona lo primer dels dits mes y any, a la quals nos refferim, llargament se conté. La quall lletra per nós oyda, volent en açò de justícia provehir, manàrem que los advocats de dits tres staments vessen dita lletra y nos refferissen lo que de justícia aparegué. Y nós, après oyt lo parer dels dits advocats, delliberàrem y provehírem que lo dit recors, per lo dit ardiacha de Homs, del manament per vosaltres fet de anar de aqueixa ciutat, y ha ell en la present vila de Monçó presentat, fos admès ha effecte, és a saber, que's vege per la Cort si dit ardiacha és estat gravat per dit manament, y en tal cars sie per dita Cort desagraviat; altrament aparexent a la present Cort dit ardiacha d'Homs per lo dit manament no ésser agraviat, que en tal cars vage dit ardiacha ha exa ciutat de Barcelona, hi's presente devant vosaltres y en vostre concistori, segons per vosaltres li ere estat manat; emperò, que per lo dit manament no fos //82v// exequutat en la pena de dos mil ducats en ell apposada, atès que de dit manament dit ardiacha havie ha nós recorregut, y per nós posat lo negoci en consulta, ab condició emperò que dit ardiacha, dins tres dies, prestàs idònea fideiussòria cautió *de judicato solvendo*, per les coses tocants a la visita que per vosaltres se fa contra vostres immediats predecessors, de les quals dit ardiacha se diu està inculpat, no obstant lo termini per Capítols de Cort assignat spiràs per tot lo present mes de juliol, ans bé dure y sie valedora dita cautió tot lo temps que dita visita durarà. A la qual provisió y deliberació nostra dit ardiacha d'Homs obtemperant, la dita y per nós provehida cautió fideiussòria ha prestat, y de aquella se ha rebut y testifficat acte en poder de mossèn Miquel Joan Cellers, notari y scrivà del stament real del dit Principat, segons en los actes del procés familiar del dit stament se conté. Per ço, intimant y notificant les coses

73. *Al manuscrit 76 es diu sapiau per sapiant.*

sobredites totes y sengles, ab tenor de les presents vos diem y encarregam y manam que de dita causa de recors per lo dit ardiacha d'Homs interposat del dit manament per vosaltres ha ell fet en la present vila de Monçó, en manera alguna vos entrametau ni en ella proceiscau, ans aquella y les parts sobreditas a nós remetau, offerint-nos provehir-lo de justícia. Y si per la decissió y determinació de dita causa de recors tindreu necessitat de provehir algunes scriptures y actes que per a la bona directió de dita causa facen, ab diligència y prestesa possible nos enviareu aquells. En testimoni y fe de les quals coses havem manat fer y despedir les presents, signades o sotascrites de mà dels //83r// tres presidents y sagellades del major sagell de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, a denou del mes de juliol any de la nativitat de Nostre Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. Lo vescomte de Rocabertí. Jaume Vila, canceller.

[Que's fasse un libre de serimònies de les Corts Generals]

Deinceps vero promotor stamenti ecclesiastici retulit dictum stamentum cogitasse convenir molt, per la bona directió de les Corts que en sdevenidor se hauran de celebrar no tinguen lo treball se té en les presents, se fes un llibre de serimònies, posant y continuant en aquell les serimònies que en la present Cort són estades fins açí fetes e-s faran en lo progrés de les presents Corts e altres que aparexeran convenir, per a què en lo sdevenidor se sàpien les serimònies se han de tenir y servir en les Corts Generals; e que les persones que per dit efecte seran elegides facen relatió del que quiscuna semana se haurà posat y assentat en dit serimonial; y que per dit efecte lo dit stament ecclesiàstich havie nomenat y elegit ja lo abat Pla, encarregant ha dit stament que vulle fer lo mateix y anomene altre persona que ab dit abat Pla y ab lo elegidor per lo stament militar facen y exercesquen dit libre de serimònies.

Deinceps venit promotor stamenti militaris et retulit dictum stamentum adherere cum ecclesiastico per a què se face dit libre de serimònies, y que per dit efecte havien elegit y nomenat don Plegamans de Marimon.

Et cum ex post disceptaretur in dicto stamento super titulo dando per presentem Curiam et promotores eiusdem dominis tractatoribus per suam magestatem electis, post diversa colloquia diversosque tractatus inter syndicos dicti sta//83v//menti sequutos fuit decretum, per majorem partem dicti stamenti, que lo títol se havie de donar als dits tractadors fos "excel·lentíssims senyors", y en lo discurs de la pràtiga "vostres excelènties". *Que fuerunt reportata per promotorem dicti stamenti aliis stamentis.*

Die sabbati, vicesime mensis julii anno predicto a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocato et congregato iam dicto stamento regali, more et loco solitis, ad sonum campanae ut moris est, intus ecclesiam beate Marie dicte ville Montissoni, in qua convocacione et congregacione presentes fuerunt syndici infrascripti:

Jacobus Vila, presidens, Michael Bastida, Galcerandus Dezvalls, Michael Çarrovira, Barchinone.

Franciscus Algaró, Illerde.

Raphael Vivet, Andreas Vilaplana, Gerunde.

Ludovicus Terrena, Hieronymus Boldó, Perpinyani.

Joannes Montornès, Christoforus Gil de Villoro, Dertuse.
Joannes Ponsich, Vici.
Hieronymus Jorba, Cervarie.
Damianus Puyol, Balagarii.
 84r// *Anthicus Sala, Minorice.*
 [Joan Ortodó], Puigcerdà.
Salvator Rochafort, Berge.
Franciscus Arsis, Bisulduni.
Joannes Navarro, Campirotundi.
Geraldus Mascaró, Villefranche Penitensis.
Benedictus Rabollet, Villefranche Confluentis.
Jacobus Hieronymus Ponçes, Tarrege.
Jacobus Rocha, Sancti Pedor.
Franciscus Oliveres, Figueres.
Gabriel Arrencada Canet, Torricelle de Montegrino.
Jacobus Roffí, Pals.
Franciscus Lunes y Arbós, Calidarum de Montebovino.
Joannes Cabessa, Salses.
Michael Argullol, Pratorum Regalium.
Antonius Molines, Cruïlles.
Petrus Inveny Rocha, Tuhir.
Joannes Pi, Cauquiberi.
Joannes Amiguet, Arbusii.
Joannes Ballestar, Villenove de Cubelles.
Joannes Cucurull, Voló.
 Joan Alió, Çarreal.

[Per lo libre de les serimònies de les Corts]

Fuit decretum et deliberatum, adherentes se in his aliis stamentis, que sie fet un libre de les serimònies de la Cort, y per a fer y continuar aquell elegiren lo magnífich micer Miquel Çarrovera, hu dels syndichs de Barcelona, per a què, juntament ab los altres elegits per los dos staments, facen y continuen dit llibre.

Ex post vero intravit dictum stamentum magnificus //84v// Martinus Joannes Franquesa, de Regio Consilio Criminali, ex parte ut dixit comitis de Miranda et aliorum tractatorum regie magestatis, et retulit, que's podie anar y trametre ha dits tractadors ha cobrar la resposta de l'ambaxada se'ls féu acerca de la resolució del sacrament y homenatge prestat per los habilitadors en mà y poder de micer Terça, regent del Consell Supremo.

Deinceps autem venit in dicto stamento promotor stamenti ecclesiastici et retulit quod dictum stamentum ecclesiasticum deliberavit, que als tractadors de sa magestat se'ls digués al principi "il·lustríssims senyors", y en lo discurs de la pràtiga "vostres senyories il·lustríssimes".

Postea vero dictum stamentum regale, adherens se in his cum stamento ecclesiastico post diversos tractatus tentos in dicto stamento regali, decrevit, que lo títol se ha de donar als dits tractadors sie al principi "il·lustríssims senyors", y en lo discurs de la pràtiga, "vostres senyories il·lustríssimes".

Et cum ex deliberatione trium stamentorum fuerint missi promotores eiusdem ad recuperandum responsionem embaciatis per tria stamenta eisdem facte, reversus Michael Bastida, promotor stamenti regalis, retulit in eodem iam dicto[s] tractatores dixisse dictis promotoribus, que sa magestat estave advertit del que, per part dels tres staments, se li havie significat acerca de l'homenatge havie pres lo regent micer Terça dels habilitadors, y que desijant dar-los contento, se havie apuntat que per lo protonotari de sa magestat sie legida en los tres staments una scriptura, ab la qual entendrien la voluntat de sa magestat

Et paulo post venit in dicto stamento illustris dominus //85r// dominus Michael Climent, prothonotarius regie magestatis, et ex parte eiusdem dixit, que desijant sa magestat dar tot contento als tres staments y que no se'ls llevàs ni mudàs cosa alguna en lo qu'és acostumat fer en lo dels homenatges dels habilitadors, havie sa magestat provehit la provisió que ell dit prothonotari ab sí portave, la qual legí en dit stament sots la forma següent:

[Provisió fa sa magestat que lo regent la Cansellaria reba los homenatges dels habilitadors]

Sacra, cathòlica, real magestat. Causis et rationibus animum suum moventibus, habitis pro revocatis homagiis prestitis per habilitatores, tam nominatos per suam magestatem quam per tria brachia seu stamenta Principatus Cathalonie et Comitatum Rossilionis et Ceritanie, in posse magnifici regentis Terça, et absolvendo eosdem a dictis homagiis quatenus opus sit, pro nunch providet et mandat quod Michael Cordelles, regens Cancellariam in eisdem Principatu et Comitatus, recipiat dicta homagia a supradictis habilitatoribus et intimetur brachiis sive stamentis et continuetur in regestris Curie.

Lata et promulgata fuit huiusmodi declaratio per sacram, catholicam et regiam magestatem Philippi, regis domini nostri, et de eius mandato lecta per me don Micahelem Clementem, prothonotarium et consiliarium sue magestatis, in quadam camera regii palatii, in presenti oppido Montissoni, die videlicet veneris, que computabatur decima nona mensis //85v// julii anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, mandando sua magestas presentem declarationem intimari et in processu Curiarum inseri et continuari; presentibus pro testibus illustribus marchione de Denia et comite de Buendía, cubiculariis sue magestatis.

Post meridiem.

Convocato et congregato iam dicto stamento, loco et forma predictis, fuit decretum per dictum stamentum, que per via de pensament se refferesque als altres staments serie bé se ves y miràs la scriptura que, de matí, lo prothonotari de sa magestat és estada legida en los staments, per veure y entendre si en aquella hi haurie o no alguna cosa prejudicial als braços.

Et paulo post, promotor stamenti ecclesiastici retulit, que al dit stament ecclesiàstich havie aparegut que la dita scriptura, lo dit prothonotari vuy de matí legida en dit stament, stave molt bé, y que no tenien què més mirar ni respondre en ella.

Promotor vero stamenti militaris retulit, que al dit stament militar havie aparegut bé lo advertiment ha ells refferit per lo promovedor del dit stament real. Que per ço adherie ab ell, per a què's veje si en dita scriptura hi ha algun prejudici a la terra.

Et in continenti, iam dictum stamentum regale decrevit, que los advocats del present stament, juntament ab los dels altres, miren y refferesquen en dit stament si en la dita scriptura hi haurie algun preiudici per la terra.

86r// *Et quum per promotorem dicti stamenti regalis fuerit relatum in eodem*, que lo canceller havie dit als tres staments que donassen orde que·ls habilitadors acudissen al lloch hont eren los habilitadors de sa magestat, per dar principi a dita habilitació. E com lo stament ecclesiàstic no hagués adherit encara ab los altres staments en què·s miràs si la scriptura per dit prothonotari llegida en dits staments era o no preiudicial a la terra, delliberà per ço dit stament se fes embaxada ha dit stament ecclesiàstic, encarregant·los se volguessen adherir ab lo pensament dels altres dos staments, donant orde que dits advocats, ab los dels altres staments, regoneguessen y mirassen, y après referissen en dits staments si dany o preiudici algú hi haurie en dita scriptura; y per fer dita embaxada foren elegits: mossèn Galceran Dezvalls, syndich de Barcelona, Luys Terrena, syndich de Perpinyà.

Et reversus, dictus promotor stamenti ecclesiastici dixit, que lo dit stament ecclesiàstic estave prompte per a trametre sos habilitadors al loch hont se havien de juntar los altres, per dar principi a la habilitació.

Venit deinceps promotor stamenti militaris refferens, que lo dit stament stave prompte per a fer ab lo stament real embaxada a l'ecclesiàstic per a què sos advocats, ab los dels altres staments, mirassen y regoneguessen si ha⁷⁴ dita scriptura ha ells llegida per dit prothonotari ere periudicial o no ha la terra, y que per a fer dita embaxada havien elegits: don Onoffre de Alentorn, senyor de Ceró; micer Joan Cella.

86v// *Postmodum vero iam dictum stamentum regale decrevit et deliberavit*, que los diumenges ni les festes manades per sancta mare Sglésia no sien per enchara habilitades, les altres emperò festes que no són de manament deliberaren sien habilitades per a prosseguir la present Cort en tots sos actes.

Deinceps dominus Franciscus de Oliver y de Botaller, abbas Populeti, et Ferdinandus Quintana, ex parte stamenti ecclesiastici, reportarunt embaciatam respondentem embaciate eisdem facte per alia stamenta, dicentes, que com ells dits ecclesiàstics no hajen trobat que en la scriptura ha ells llegida per lo prothonotari hi hagués algun preiudici per la terra, staven prompts de trametre sos habilitadors per a què entenguessen en habilitar la Cort.

Promotor autem stamenti militaris retulit ex post iam dicto stamento regali, que lo stament militar havie determinat se respongués y digués al canceller de sa magestat que los tres staments desijen y fan la diligència possible que·s passe avant en la speditió de les presents Corts, com convé al servey de Déu y de sa magestat, e benefici de la terra; y que per quant encara no tenien regulats los processos familiars de cada stament com convé, suppliquen los facen donar les supplications que s'eren presentades ha sa magestat, ab les decretacions que en aquelles haurà fetes. E lo dit stament, entès lo dit pensament refferit per dit promovedor militar, se adherí en aquell.

E lo promovedor ecclesiàstic deduhí après y refferí que la resposta que par al dit stament se porie dar al canceller se li digués que los staments estan passant avant tot //87r//

74. *En lloc de la.*

lo possible en los negossis occorren en los tres staments, y que procuraran spedir aquells. E poch après, e casi de continent, los dits staments militar y real, per no dilatar tant dita resposta, se adherí al parer del dit stament ecclesiàstich.

Die lune, vicesima secunda mensis julii anno predicto a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo dit stament real, en lo dit loch y forma acostumada, deliberà que los advocats del present stament vejen y regoneguen la scriptura que per dit prothontari és estada legida als staments, y refferesquen si aquella és o no prejudicial a la Cort; e immeditament vingué en dit stament embaxada del bras militar, reportada per don Plegamans de Marimon, mossèn Agulló de Bellvehí, encarregant al dit stament real y deduhint que, pus tenien entesa la voluntat de sa magestat, que anant ha fer embaxada o tractar ab los tractadors se'ls digués vostres senyories assoles, y no vostres senyories il·lustríssimes.

Delliberà encontinent lo dit stament real se respongués al militar com dit stament real stave y perseverave en lo que havie delliberat, adherint-se al stament ecclesiàstich hacerca dels títols se havien de dal (*sic*) als dits tractadors, que ere en lo principi “il·lustríssims senyors”, y en lo discurs de la pràtiga “vostres senyories il·lustríssimes”, encarregant molt ha dit stament militar se vulle adherir ab lo ecclesiàstich y real; y per a fer dita embaxada foren elegits: //87v// mossèn Rafel Vivet, syndich de Girona; y mossèn Luys Terrena, de Perpinyà. Los quals, feta la dita embaxada, ho refferiren en lo dit stament real.

E desijant dit stament real, venint en aquell micer Martí Joan Franquesa, doctor del Real Consell Criminal, donar-li son degut loch hont dega seure, delliberà dit stament se li done lloch y segue a la mà squerra del president.

Deinceps autem venerunt in dicto stamento dominus Onoffrius de Alentorn, dominus de Çeró, et Franciscus Joannes de Tamerit, reportantes embaxatam stamenti militaris, dicentis, que lo stament ecclesiàstich havie determinat y resolt que al comte de Miranda se devie dir y dar-li títol de “excel·lència”, y als altres tractadors, ha quiscú d’ells segons llur títol, y que dit stament militar s’ere adherit en lo ecclesiàstich, del que admirant-se dit stament real de la variació en la resolució dels títols se havien de dar als tractadors, per major descans y certitud, delliberà dit stament real que lo promovedor vage al bras ecclesiàstich y allí refferesca la dita embaxada del bras militar feta al real, per a què, sabuda la voluntat de l’ecclesiàstich ser tal com dit és, se puga en lo present stament millor deliberar en lo faedor. E tornat dit promovedor, refferí que lo stament ecclesiàstich stave y perseverave ab lo que havien dit al present stament real lo dissapte proppasat, hacerca dels dits títols dels dits tractadors, ço és, que se’ls digués “vostres senyories il·lustríssimes”. Y poch après vingué lo promovedor ecclesiàstich refferint y de//88r//duhint com tenie per cert lo stament ecclesiàstich se havia pres algun bescomte per lo stament militar, per lo que dit stament ecclesiàstich stave y perseverave en lo que havie delliberat en lo dels títols dels tractadors, ço és, que se’ls digués al principi “il·lustríssims senyors”, y en lo discurs de la pràtiga “vostres senyories il·lustríssimes”.

[Relatió dels advocats que la provisió feta per sa magestat stave bé y que no se havie fet ab ella algun preiudici]

Deinceps autem advocati dicti stamenti regalis, insequentes formam comissionis sibi facte per dictum stamentum, retulerunt in eodem, que la provisió feta per sa magestat, y

per son prothonotari llegida, com dit és, en los presents staments, esta bé y ab aquella no se ha fet preiudici algú ha la terra, ans molta favor, y que així ho havien tractat y romasos de apuntament los advocats del present stament y los del militar; emperò per què si la dita provisió, per ser estada feta en la casa de sa magestat y no en la sglésia, se havie fet o no algun preiudici, havien apuntada per ço y trassada una scriptura, per a què aquella se continuàs al peu de la de sa magestat legida per dit prothonotari, la qual scriptura per dits advocats trassada fou en dit stament legida; la qual oyda y entesa, deliberà steve bé y que aquella fos comunicada al bras militar per a què ab conformitat dels dos braços se deduescha al bras ecclesiàstich.

Post prandium, dicta die.

Convocato et congregato stamento regali, loco et more solitis, venit promotor stamenti ecclesiastici, reportans ex parte eiusdem, que al dit stament se havie advertit, de part de sa magestat, mirassen quin //88v// orde y forma se poria tenir en què los pobres y gent miserable venen en les presents Corts, los quals stan y dormen per pallisses y barraques malalts y perduts de tals malalties que's recela alguna infectió, per obviar a la qual serie bé veure lo orde y forma se porie tenir no anassen ha mal recapte, ni patís tant com patex la pobre gent, que se'n moren molts a⁷⁵ mal recapte.

Deinceps vero honorabilis Andreas Vilaplana, syndicus Gerunde, nomine et ex parte Jacobi Gual, mercatoris dicte civitatis, obtulit et presentavit in dicto stamento quandam in scriptis papiri supplicationis scedulam tenoris huiusmodi, in calce cuius dictum stamentum fecit decretationem in ea contenta:

[Suplicació de Jaume Gual de Girona demane lo ofici de receptor vague en Girona]

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

A notícia de Jaume Gual, mercader de la ciutat de Gerona, és novament pervingut que en lo present mes de juliol és mort, de mort natural, Joan Ribes, mercader de dita ciutat, regint lo offici de receptor de les entrades y exides dels drets del General en la col·lecta de Gerona, y duaner y receptor dels frauds de dita col·lecta. E com per mort de aquell de present vaguen dits officis, y la provisió de aquells sia hi's pertanga a vostres senyories, supplica per ço y altrament humilment lo dit Jaume Gual, los plàcie fer-li mercè y gràtia de dits officis, y que per dit affecte sien expedides lletres y provisions oportunes, ha effecte que sie posat en possessió de aquells, ab los dits salaris y emoluments acostumats, com en semblant és de costum y stil de la present Cort. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

89r// *Die vicesima secunda julii millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, oblata in stamento ecclesiastico. Et fuit decretum quod fiat ut supplicatur. Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Babtista Mullola, notarius.*

Lecta in stamento militari, dicta die vicesima secunda mensis julii anno millesimo quingentesimo octuagesimo quinto. Et fuit decretum quod fiat ut supplicatur. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius Barcinone.

75. Al manuscrit 76 es diu a causa de mal recapte.

Lecta in stamento regali dicta [die] vicesima secunda julii anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto. Et fuit decretum quod fiat ut petitur. Scriba stamenti regalis, Michael Joannes Cellers, notarius Barcinone.

*Dictum vero stamentum regale, audita et intellecta relatione eidem facta per dictum promotorem ecclesiasticum super receptione et conductione pauperum mendicantium presentis Curie, deliberavit, que-s solícite*⁷⁶ lo bras ecclesiàstich per entendre d'ell lo que se pot y deu fer per lo reparo y remey de tanta pobre gent com pateix vuy en la present Cort. E per quant se ha entès que mossèn Jaume Puig, syndich de Granollers, stàrie molt malalt y molt mal aposentat, y tindrie molt mal recapte y patex molt, no sens gran perill de la vida, que per ço dos syndichs del present stament deliberà tinguen particular càrrech de procurar nou aposiento e metge qui-l servesque durant la malaltia, y que les despeses, tenint dit syndich diners les pague ell mateix, y no tenint //89v// diners se refferesque al present stament, lo qual après deliberarà lo que convindrà; e que lo mateix orde sie fet y tingut ab los altres syndichs del present stament, si alguns se n'i enmalaltiran, y que dit càrrech tinguen mossèn Joan Sala, syndich de Manresa, Jaume Hierònym Ponces, syndich de Tàrrega.

Decrevit ex post dictum stamentum, que la scriptura ordenada per los advocats, a causa de la scriptura per lo prothonotari de sa magestat legida y publicada en lo present stament, ja dalt incertada, y atès que lo bras militar apar que dita scriptura se ha de presentar al prothonotari, que per so part dels dos staments militar y real sie ab embaxada refferit a l'ecclesiàstich, per a què vulle adherir ab ells en què la dita scriptura sie incertada, segons que de present dellibere dit stament real, sie incertada en lo procés del stament, y que-s procur, per part de tots los staments, que lo dit prothonotari pose y continue aquella en son procés; y que per a fer dita embaxada al stament ecclesiàstich vagen: mossèn Galceran Dezvalls, syndich de Barcelona; mossèn Raffel Vivet, de Girona.

[Que-s deduesquen als habilitadors les causes per les quals alguns síndichs no deuen entrar en lo bras real]

E per quant se pretén que en lo dit stament no y poden entrar alguns syndichs que volen entrar y estar en dit stament, sien elegides per ço dos persones, les quals tinguen càrrech de fer memorial dels noms dels tals syndichs, y aquell sie presentat als habilitadors y adaquells deduhides les causes y rahons per les quals se pretén no poden entrar en dit stament; y per dit effecte fonch elegit y nomenat mossèn Francesch Algaró, syndich de Leyda, y //90r// mossèn Andreu Vilaplana, de Girona.

Postmodum vero venit in dicto stamento embaciata ex parte stamenti ecclesiastici deducens dictum stamentum se adherere cum aliis, en què-s presentàs y continuàs, axí en lo procés del prothonotari com en lo dels t[r]es staments, la scriptura⁷⁷ que per los advocats ere estada ordenada en resposta e per salvetat del preiudici, si algú n'i haurie, en la scriptura que per part de sa magestat ere estada llegida y publicada en los tres staments per dit prothonotari.

Et dictum stamentum, attento consensu et voluntate aliorum stamentorum, decrevit quod in processibus trium stamentorum continuetur et inseratur dicta et infrascripta

76. A continuació, repetit, solícite.

77. A continuació, repetit, la scriptura.

scriptura, que etiam reportetur et presentetur dicto prothonotario ut eam inseret in suo processu familiari et in pede seu calce supradicte scripture per eum ex parte regie magestatis dictis stamentis publicate, de qua unam sine altera non tradat copiam. Et facta presentatione de dicta scriptura, refferatur habilitatoribus regie magestatis quatenus dictum stamentum erat promptum et paratum ad procedendum in habilitacione facienda presentis Curie, cuius quidem scripture tenor est huiusmodi:

[Protestatió fan los tres brassos a la provisió feta per sa magestat assoles per rahó dels homenatges dels habilitadors]

Los brassos militar y real de la present Cort, attenent la mercè que sa magestat los ha feta en revocar la commissió havia feta al magnífich micer Terça, regent del Consell Supremo de Aragó, per a rèbrer los homenatges dels habilitadors seculares de la present Cort, y en cometre dita recepció de homenatges al magnífich micer Cordelles, regent la Cancellaria del Principat de Catha//90v//lunya, conformant-se sa magestat en açò a la voluntat que havie en cosa dels tres brassos y stil antich de les Corts, desijant que los actes de la present Cort procehescan legítimament y vaien avant, perquè en sdevenidor no-s puga notar nul·litat, defecte ni preiudici algú, axí per lo stil y forma com per lo loch hont és estada feta dita revocació y nova commissió, accepten aquells, y quant menester y⁷⁸ consenten ab expressa protestatió que per dites y altres causes ab la dita provisió, declaratió o decretatió no sie fet preiudici als dits brassos o algú de aquells, ni puga ésser treta en conseqüència en lo sdevenidor, ans resten los dits brassos y quiscú de aquells ab lo mateix stat y dret que estaven ans de la dita provisió o decretatió. Requerint als notaris de quiscú dels dits staments en sos processos familiars incertar la present.

Deinceps autem venit embaciata stamenti ecclesiastici refferens et deducens, que lo dit stament stave y perseverave que-s digués als tractadors en lo títol “il·lustríssims senyors”, y en lo progrers de la pràtiga, “vostres senyories il·lustríssimes”.

Die martis, vicesima tertia mensis julii anno predicto a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocato et congregato stamenti regali, loco, forma et more solitis, magnificus Michael Bastida, promotor dicti stamenti, retulit eidem, com los tres promovadors dels tres staments eren estats ab lo prothonotari de sa magestat y li havien donada y presentada //91r// la scriptura ordenada per los tres braços, requerint-lo la continuàs en son procés al peu de la scriptura que ell de part de sa magestat havia legida als tres braços, y que dit prothonotari la havia presa y respost que la continuarie en son procés; y que de allí en fora dits promovadors eren anats al canceller y altres habilitadors de sa magestat, dient-los com los habilitadors dels tres staments staven promptes per a entendre en la habilitatió fahedora de la present Cort.

Postea vero promotor stamenti ecclesiastici retulit dictum stamentum stare et perseverare in conformitate cum stamento regali, videlicet en los títols se havien de dar als tractadors de la Cort, com ja altres voltes havie refferit al present stament, y que seria bé de part dels dos fer embaxada al militar, pregant-lo se volgués adherir ab ells. E lo dit stament real, encontinent, delliberà sie feta embaxada ha dit stament militar encarregant-los se vullen adherir ab dits brassos en lo dels títols de dits tractadors; y per a fer dita

78. *En lloc de hi.*

embaxada foren tramesos: mossèn Galceran Dezvalls, de Barcelona; mossèn Loys Terrena, de Perpinyà.

Paulo post predictam embaciatam, venerunt in dicto stamento regali dominus Onofrius de Alentorn, dominus de Çeró, et Franciscus Joannes de Tamerit, reportantes embaciatam stamenti militaris, deducentes causas propter quas lo dit stament militar havie resolt de dir als tractadors de sa magestat, parlant ab ells, “vostres senyories” y no altre títol, pregant adaquest stament que, an açò, se volgués adherir ab ells.

91v// Post prandium.

Convocato et congregato iam dicto stamento, loco et forma solitis, decrevit dictum stamentum, que lo promovedor, juntament ab lo de l'eclesiàstich, vagen al bras militar, deduhint-los que per via de pensament aparexerie serie bé se eligissen dues persones de quiscun stament, per a què tracten e conserten lo títol se ha de dar als tractadors de sa magestat.

Ex post autem venit in dicto stamento promotor stamenti ecclesiastici refferens, que lo dit stament eclesiàstich, conformant-se ab lo parer del real, havie feta electió de dos personas, ço és, de l'abat de Gerri y de l'ardiacha Coma, de Vich, per a què, ab altres dos de quiscun stament, vegem y tracten quin títol se haurà de donar als dits tractadors.

Deinceps vero promotor stamenti militaris retulit, que lo dit stament se adherie ab los altres de què s'⁷⁹anomenassen dos de quiscun stament, per a què entre ells vessen y tractassen lo que·ls occorriere acerca del títol se ha de dar als tractadors, per a què del que tractaran y apuntaran ne facen après relació los elets en dit stament, los quals après se porien més fàcilment resoldre; y per dit efecte foren elegits per lo stament real: micer Miquel Çarrovera; micer Hierònym Jorba, de Cervera.

Die mercurii, vicesima quarta mensis julii anno predicto a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocato et congregato iam dicto stamento regali, //92r// loco et forma solitis, promotor eiusdem retulit, que lo comte de Xinxón havie enviat ha demanar los tres promovedors hi·ls havie dit lo quant convindrie deputar loch cert, fora de la present vila, en lo qual se puguessen recullir los molts pobres malalts d'esta Corona de Aragó que de quiscun die acuden ha la present Cort, per lo que·s recele de alguna contigió, y estar ja lo spital de la Cort tant ple de malalts que no caben en ells de gran part los que resten fora d'ell malalts, y que sa magestat ne romandrie molt servit que s'i donàs algun bon orde y assiento y entesa per dit stament lo dit pensament, deliberà que se sper lo que los eclesiàstich y militar deliberaran acerca del recullir los dits pobres malalts, perquè entès llur parer, millor se puga delliberar lo fahedor per al benefici dels pobres.

[Per remedià la crida se ere publicada en Monçó ab la qual desaforaven tots los habitants en dita vila]

Deinceps autem, venit in dicto stamento promotor stamenti militaris, refferens ex parte eiusdem, que en la present vila, segons haurien entès, se havie feta una crida con-

79. A continuació, repetit, de que·s.

tinent en effecte que totes les persones poblants y habitants en aquella sien hagudes y tingudes per desaforades; e com de dita crida porie resultar molts inconvenients, endemés als naturals y poblats en lo present Principat de Cathalunya, per ésser la present vila dins dit Principat, que, per ço, lo present stament pensàs sobre los inconvenients ne porien resultar.

Post prandium.

Convocato et congregato iam dicto stamento //92v// regali, loco et forma solitis et assuetis, venit in eodem promotor stamenti ecclesiastici refferens ex parte eiusdem, se havie pensat en dit stament serie bé que quiscun stament elegís dues persones, per a què juntes tractassen lo orde y forma se haurà de tenir en tractar y pensar e apuntar lo que's pot y deu fer acerca del reculliment dels pobres malalts mendicants; y del que tractarien o apuntarien facen relació en los staments, si convé o no tractar-ne.

Deinde vero decrevit dictum stamentum, que los advocats del dit stament ab lo dels altres veges y tracten entre ells lo que's pot hi's deu fer acerca de la crida s'és feta en desaforar los poblats y habitants en la present Cort. E del que entendran y apuntaran ne facen relació al present stament.

Promotor autem stamenti militaris retulit ex post, que son stament no podie tornar resposta al que'ls ere estat representat acerca de la electió entenien se fes dels advocats per tractar dels negossis del recolliment dels pobres malalts, per haver-hi discentiment en lur bras posat ha causa de la crida s'és feta sobre dels desaforaments dels poblats y habitants de la present vila.

[Dicentimentum per los síndichs de Barcelona]

Et paulo post, magnifici domini Jacobus Vila, presidens, Michael Bastida, Galcerandus Dezvalls et Michael Çarrovira, syndici Barcinone, posuerunt eorum discentimentum omnibus et singulis actis gratie fiendis in presenti stamento, protestante[s] de eorum nullitate. Requirens notario, etc. Presentibus Ono//93r//frio Cho, virgario, Salvatori Mir, notario Tarrage.

[Per la crida dels desafueros]

Iterum reversus, dictus promotor stamenti militaris retulit in dicto stamento regali dictum stamentum militare⁸⁰, que los advocats de quiscun stament tractassen los camins y medis se porien tenir per a obtenir remey del pretès agravi de la crida s'és feta en la present vila dels desaforaments y poblats en ella, y que juntament ab dits advocats hi entrevinguessen dos altres persones de quiscun stament, y del que tractarien y apuntarien fecen relació als staments, y que per dit effecte se era alsat lo discentiment tenien en llur bras. E lo promovedor del stament ecclesiàstich dix que dit stament adherie ab lo militar en lo que dit és, e lo stament real, adherint ab los dits staments, y per exequutió de dites coses, elegí per a tractar aquelles: mossèn Joan Montornès, de Tortosa, y micer Grau Mascaró, de Vilafrancha de Panadès.

Deinceps autem magnifici Jacobus Vila, presidens, Michael Bastida, Galcerandus Desvalls, et Michael Çarrovira, syndici Barcinone, certis ac justis de causis ad id eorum

80. Stamentum militare, *corregit sobre un altre text il·legible.*

animum moventibus, posuerunt eorum discentimentum et discentire se dixerunt omnibus actis gratie faciendis et peragendis in dicto stamento regali, protestantes de eorum nullitate. Requirentes me, notarium presentis processus, dictum eorum discentimentum continuarem in actis presentis processus; presentibus Joanne Sangenís, porterio dicti stamenti, et Salvatore Mir, notario,⁸¹ pro testibus ad hec vocatis et assumptis.

93v// Die sabbati, vicesima septima mensis julii anno predicto a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocato et congregato stamento regali, loco, more et forma solitis, intus iam dictam ecclesiam beate Marie ville Montissoni, honorabilis Damianus Puyol, syndicus civitatis Balagarii, peçit licenciam a magnificis dominis presidente et stamento regali sibi concedi revertendi ad dictam civitatem Balagarii, pro visitanda quadam filia sua que gravi infirmitate detinebatur. Et per dictum dominum presidentem fuit eidem libere concessa dicta licencia.

[Per remediari la dita crida dels desafueros]

Et in continenti, venit in dicto stamento promotor stamenti ecclesiastici, reportans ex parte eiusdem et dicens, que en son stament ecclesiàstich havien feta relatió los advocats y les dos persones ha ells associades de quiscun stament, les quals havien refferit lo preiudici se havie fet als cathalans ab la crida que en aquesta vila és estada feta, desaforant ab aquella los poblats en esta vila; y què·ls apar convindrie molt se fes a dita causa embaxada als tractadors de sa magestat, per a què·s das orde se paràs lo preiudici y agravi fets als poblats de Cathalunya habitants en la present vila, y que après, si mester serà, se'n façe altre de embaxada a dita causa a sa magestat. E lo dit stament real, entesa la dita relatió de l'ecclesiàstich y la dels advocats y de les altres dos personas del present stament a ells associades, ab les quals se ha entès lo gran preiudici resulte de dita crida a tots los poblats y habi//94r//tants de Cathalunya, e adherint-se ab lo dit stament ecclesiàstich, féu deliberació sie feta la dita embaxada als dits tractadors de sa magestat y, no remediandho ells, que·s face après embaxada ha sa magestat. E per relatar y referir dites coses als altres dos staments, per occupations de mossèn Miquel Bastida, lo qual està vuy occupat, fou nomenat en lloch de aquell mossèn Joan Montornès, síndich de Tortosa.

Quibus sich deliberatis venit, paulo post, in dicto stamento promotor stamento militaris reportans ex parte eiusdem, que lo dit stament militar adherie ab los dits altres dos de què·s fes primer dita embaxada ha dita causa als dits tractadors, y així mateix en lo que se'ls és estat referit acerca del reculliment dels pobres. E lo dit stament real, adherint a què·s fes la dita embaxada, elegí y nomenà per a fer aquella: mossèn Andreu Vilaplana, síndich de Gerona; mossèn Hierònym Jordà,⁸² síndich de Cervera.

Deinceps, intravit dictum stamentum magnificus Martinus Joannes Franquesa, de Regio Consilio Criminali, refferens et deducens⁸³ ex parte comitis de Miranda et aliorum tractatorum regie magestatis, com ells dits senyors tractadors havien entès se per-

81. A continuació una paraula ratllada il·legible.

82. Al manuscrit 76 es diu Jorba, com pertoca, per Jordà.

83. Ducens, de interlineat.

die molt temps dies havie acerca del títol que dits staments havien de dar ha dits tractadors, los quals desijaven molt que en açò no's perdés més temps, sinó que's seguís lo mateix stil se tingué en les Corts passades, y que los staments passasen avant en entendre en lo fer de les Constitutions y Capítols de Cort que fer se havien, y en lo reparo dels agravis, així en comú com en parti//94v//cular, deduhint més avant que son lloch ahont dit micer Franquesa se era assentat y ara stave, que era la mà dreita del dit president, ere son loch, en lo qual fins açí se ere acostumat de assentar.

Reversi autem dicti ambaciatores a proxime dicta eorum ambaciata retulerunt, com ells havien feta llur embaxada, juntament ab los dels altres staments, als dits tractadors, y que lo comte de Miranda, en nom de tots los tractadors, los havie dit y respost que la dita crida de la qual daven quexes la havien feta los jurats de la present vila, y que ells dits tractadors mirarien y entendrien en lo degut reparo de dits pretesos agravis fets ab dita crida, per lo que són certs sa magestat desije fer tota mercè a la Cort.

Fuerunt ex post in dicto stamento presentate, per magnificum Paulum Ciurana, quedam littere deputatorum Generalis Cathalonie directe tribus stamentis, respensionem in se continentes quibusdam duabus litteris eorundem stamentorum dictis deputatis missis, que quidem littere per me notarium pre et infrascriptum presentis processus fuerunt lecte in dicto stamento, et sunt tenoris huiusmodi:

[Letres dels deputats ab les quals envien diverssas scriptures y actes]

Als il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors.

Los tres staments de la Cort General del Principat de Cathalunya, convocada en la vila de Monsó. *Registrata*.

Reverendíssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors.

Manen vostres senyories en sa carta de quinse del corrent, rebuda aquest dia de matí, trametam a vostres senyories ab tota //95r// la diligència lo balans del General, en què sie tota la administració de la última Cort fins ara, lo libre Ferrando Paga, memorials dels agravis de oficials reyls y altres en aquex temps seguits, y de les embaxades que'n són fetes ha sa magestat, les Constitutions y Capítols que en dita Cort no's decretaren, la compilació original de les Constitutions y altres leys d'esta terra, feta per comissió de la mateixa Cort, tres volums de Constitutions generals y tres dels Capítols de Cort stampats sobre coses del General. Sabent nosaltres la necessitat que té la Cort General de les dites y altres coses, les havem previngudes dels primers dias de nostre trienni, y ab més sollicitud continuades en saber la vinguda de sa magestat; y axí, per lo qui ha portat los vestiments y ornament de capella, trametèrem a vostres senyories quatre volums, ço és dos duplicats de agravis, tres dels registres y dels dietaris de la Deputació, en los quals dels registres són totes les embaxades fetes ha sa magestat; les Constitutions y Capítols que en dita Cort se presentaren hi's dexaren sens decretar no arribaren en la Deputació, sinó que restaren en poder dels advocats o dels notaris dels brassos, com acostumen restar semblants scriptures no concordades ni admeses, y en esta casa no se ha tingut may notícia, y així no estarà en nostra mà enviar-les, sinó en cars que les trobem en altra part, ab la diligència que y fem. Tot lo més avant, emperò, que vostres senyories demanen, se enviarà ab compliment a tres del primer, perquè finit aquest mes, servant lo orde acostumat y que en aquest cars convé, restarem de acordí ab la Taula d'esta ciutat, per lo qual se entindrà millor lo que al últim del corrent allí serà del General; //95v// y per tot lo que llavors anirà, y per altres coses que en lo dis-

curs de la Cort advertirem, entendran vostres senyories que nostra administratió y serveys no donen ocasió de cominations, y que ningun particular nos porta avantatge en lo bon zel d'esta república y de les coses del General, y en desijar los bons effectes y successos de la Cort. Nostre Senyor guarde les reverendíssimes, excel·lentíssima y molt il·lustres persones de vostres senyories, ab lo augment y prosperitat que desijan. De Barcelona, a vint-y-tres de juliol mil sinch-cents vuytanta-sinch. Don Pedro Botaller y de Oliver. Reverendíssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors, besen les mans a vostres senyories, sos més certs servidors, los diputats del General del Principat de Cathalunya residents en Barcelona. *In registro comuni primo, folio CCCXV.*

[Lletres dels diputats per lo recors de l'ardiacha d'Oms]

Als reverendíssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors, los tres staments de la Cort General del Principat de Cathalunya congregada en la vila de Monsó. *Registrata.*

Reverendíssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors. Ab la carta de vostres senyories de denou del corrent, en resposta de la nostra del primer del matex, havem vist lo que //96r// ab ella nos scriuen hacerca lo recors per lo ardiacha de Homs a vostres senyories y en aquexa Cort interposat, y en ella admès. Quant a l'agravi pretès per dit ardiacha del manament de part nostra ha ell fet de representar-se devant nosaltres y en nostre concistori, confiam que per vostres senyories hi serà declarat ab la brevetat que convé al benefici del General, majorment que abans no ns és possible passar avant en los demás mèrits de la visita contra dit ardiacha, per ésser necessària la sua deposició y presència en aquest concistori, ans de la publicació dels nous actitats, que per sa absència defferim fer; trametem ha vostres senyories ab esta la certificació del manament que s'féu a l'ardiacha d'Homs de paraula de no parlar-se⁸⁴ d'esta ciutat sens licència nostra, ab la qual veuran la justícia del General y obligació que de la contrafactió de dit manament resulta, y no dexar-ho sens lo degut sentiment. Nostre Senyor guarde les reverendíssimes, excel·lentíssima y molt il·lustres persones de vostres senyories ab lo augment y prosperitat que desitjam. De Barcelona, a vint-y-quatre de juliol mil sinch-cents vuytanta-sinch. Don Pedro de Oliver y de Boteller. Reverendíssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors. Besen les mans a vostres senyories, sos més certs servidors, los diputats del General del Principat de Cathalunya residents en Barcelona. *In registro comuni primo, ffolio CCCXVI.*

[La certificatòria que ab ditas lletres trameten los dits diputats per lo ardiacha d'Oms]

Universis et singulis attestor et fidem facio ego, Ludovicus Ruffet, auctoritate regia notarius publicus Barcinone //96v// et scriba major Generalis Principatus Cathalonie infrascriptus, quod in originali processu inquisitionis et visite que in concistorio dominorum deputatorum qui sunt in currenti triennio, quod currere incepit die primo mensis augusti anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quarto, fit contra deputatos et auditores computorum eorum immediatos predecessores, assessores et alios officiales ordinarios dicti Generalis, inter alia sunt continuata sequentia.

84. *Al manuscrit 76 es diu partir-se per parlar-se.*

Die lune, prima mensis julii anno a nativitate Domini Millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Admodum magnificus dominus Franciscus Bonet, utriusque juris doctor, civis Barcinone, obtinens officium fisci advocatus Generalis Cathalonie medio juramento per ipsum ad Dominum Deum et eius sancta quatuor Evangelia manibus suis coporaliter tacta prestito, retulit et deposuit sequentia videlicet:

«Que lo que yo sé és que lo senyor don Joan de Queralt, deputat militar, me digué un dematí a les onze ores que scrigués a l'ardiacha d'Homs que vingués a la present ciutat de Barcelona, y axí yo lo y scriguí ha dit ardiacha d'Homs, y no sé lo perquè ni perquè no lo senyor don Joan m'o digué».

Fuit sibi lectum et perseveravit in consistorio.

97r// Dicta die.

Petrus Joannes Ortolà, notarius coadjutor ordinarius scribanie majoris Generalis Cathalonie, medio juramento per ipsum prestito ad dominum Deum et eius sancta quatuor Evangelia manibus suis coporaliter tacta, dixit et deposuit et retulit sequentia, videlicet:

«Senyors, lo que realment me recorde yo que passà acerca lo que ara só interrogat és que, encontinent après de ésser per lo magnífich micer Pere Calvó, assessor del General, exegida y per mi en scrits redigida y continuada la deposició del senyor ardiacha d'Homs, que segons ara he vist en lo present procés se exhigí ha vint-y-sis de abril proppassat, lo dit magnífich micer Calvó, de part dels senyors deputats y sua, digué al dit ardiacha en efecte que encara se tenie més avant necessitat de sa persona y presència per los matexos y altres negossis resultants de dita visita, y que per so no se'n anàs de la present ciutat, sinó que's detingués fins tingués altre orde y licència de ses senyories».

Fuit sibi lectum et perseveravit in dicto concistorio.

Igitur ego, dictus Ludovicus Ruffet, notarius et scriba major, ut predictis aliena manu scriptis in judicio et extra ab omnibus fides adhibeatur, hic me subscripsi et quo utor in negotiis dicti Generalis apposui cum impressione sigilli majoris officii dominorum deutorum sig+num.

[Per la habilitació del governador de Rosselló]

Premissis itaque lectis et publicatis in dicto stamento, promotor eiusdem dixit eidem stamento, que se ha entès los habilitadors tracten de habilitar ha don Guillerme de Sinisterre, governador de Rosselló, que per ser offi//97v//cial real no porie ésser habilitat; serie per ço bé que per los tres promovadors se enviassen a cercar los nou habilitadors dels tres brassos, per a entendre d'ells lo que passave acerca de dita habilitació. E los promovadors dels altres dos braços, hun après altro, vingueren ha dit stament deduhint y referint lo mateix.

E immediatament, lo dit stament real, adherint-se ab los altres, delliberà que lo promovedor de dit stament real anàs ab los altres promovadors ha dir als habilitadors del present stament que vinguessen, que llurs staments los demanaven per tenir necessitat d'ells. E vinguts dits habilitadors en dit stament, refferiren com se havie tinguda alguna altercació sobre de la habilitació de dit don Guillerme de Sinisterre, governador de Rosselló, y que aquell no ere estat habilitat per ser absent y per ser official real y no tenir licència, la qual licència ha de haver, segons ells entenen, dits habilitadors, axí del senyor rey com de la present Cort; y que de aquesta manera ere estada feta la dita habilitació, de la qual dit stament ne restà prou descontent.

Post prandium, eiusdem diei.

Convocato et congregato iam dicto stamento, more et loco ac forma solitis et assuetis. Per quant los habilitadors del senyor rey estaven junts, en lo loch acostumat dins dita sglésia, havien enviat ha demanar los habilitadors dels braços per passar avant lur habilitació. Lo dit stament adherint-se en açò ab los altres dos, féu deliberació que per los tres promovadors dels tres braços se torne rahó als habilitadors del senyor rey, com ha //98r// causa del discentiment és en lo bras militar no-s passe avant en fer alguns actes, y que la causa de dit discentiment és per lo que s'entén se ha publicada una crida, de part dels jurats y consell de aquesta vila, desaforant ab aquella tots los poblats y habitants en les presents Corts, la qual se entén serie molt prejudicial ha tots los cathalans y altres són vinguts a les presents Corts, per moltes causes y rahons que conté dita crida deduhir se poden. E tornat lo promovedor de dit stament, refferí com los tres promovadors havien deduhit als dits habilitadors de sa magestat la causa per la qual no-s passave avant en la habilitatió. E que lo senyor canceller los havie respost serie servey ha sa magestat se passàs avant en habilitar, per dar principi ha la Cort, y que devien procurar que qui havie posat dit discentiment lo llevàs.

Die lune, vicesima nona mensis julii anno predicto a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

[Per los agravis fan los guardes del General de Aragó]

Convocato et congregato iam dicto stamento regali, loco ac modo et forma solitis, vingué en dit stament lo promovedor ecclesiàstich, refferint com les guardes del General de Aragó pretenen y volen fer pagar dret de General de la roba que los deputats de Barcelona envien a la present Cort y obs de aquella, havien per ço pensat convindrie molt se tractàs ab lo archebisbe de Çaragossa és açí en Cort, perquè ho manàs remediar. E lo dit stament real delliberà se exequutàs la delliberatió que ja en dies passats ere estada feta per los tres staments, //98v// de què-s fes embaxada als quatre staments aragonesos deduhint les moltes quexes fan los oficials del General de Aragó als qui aporten y trauhen robes y provisions de Cathalunya en Aragó, a la qual deliberacio adheriren los altres staments, los quals tots elegiren sos embaxadors per fer dita embaxada, que són los següents, ço és:

Ecclesiàstics: lo reverent don Agostí Gallart, abat de Gerri; micer Onoffre Pau Cellers, canonge e syndich de la Seu de Barcelona.

Militars: don Berenguer de Paguera; mossèn Jaume Salbà.

Stament real: mossèn Joan Montorner, syndich de Tortosa; mossèn Grau Mascaró, syndich de Vilafrancha de Panadès.

E tornats de dita embaxada, refferiren los del bras real com havien feta aquella als quatre braços de Aragó y per ser-los estat refferit⁸⁵ que mirarien y tractarien lo fahedor per a què no-s fes agravi als poblats y habitants en Cathalunya.

Post meridiem, dicta die.

Lo dit stament real se juntà en lo lloch y forma acostumat, y ha causa del discentiment havie en lo bras militar per la crida del desaforament ere estada feta en la present vila, no-s feren negossis alguns.

85. *Corregit al damunt* respost.

99r// Dimars, ha trenta de juliol mil sinch-cents vuytanta-y-sinch.

Convocat y congregat lo dit stament real en lo loch, modo y forma acostumats, lo dit stament, ha causa de dit dissentiment ere en lo bras militar no:s feren per ço alguns negossis en dit stament en tot lo dia.

Dimecres, a trenta-hu y darrer de juliol any present mil sinch-cents vuytanta-y-sinch.

Lo dit stament real se congregà en lo lloch acostumat, y ha causa de dit discentiment no:s féu cosa ninguna en tot lo dia.

Die jovis, prima mensis augusti anno predicto.

Convocat y congregat lo dit stament real en lo lloch, modo y forma acostumats, delibèrà lo dit stament que per via de pensament se deduesque y tracte ab los staments ecclesiàstich y militar que appar convindrie molt fer embaxada ha sa magestat suplicant-lo mane fer revocar la dita crida dels desafueros publicada per los jurats de dita vila.

Die veneris, secunda mensis augusti anno predicto a nativitate //99v// Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

[Embaxada dels aragonesos als staments de Cathalunya per assentar los agravis fan los arrendadors del General de Aragó]

Convocat y congregat lo dit stament real en lo lloch, modo y forma acostumats, vingué dins dit stament una embaxada dels quatre staments dels aragonesos, ço és dos del stament ecclesiàstich, altres dos del stament dels nobles, e dos del stament dels cavallers o infansons, e altres dos del stament real o de universitats de dit regne, ab dos massers, portant dues masses grans de argent deurades, vestits de dues cotes de grana, y entrats en dit stament se assentaren tant dessà com dellà, a mà dreta y squerra del president del bras real, deduhint y refferint ab dita embaxada resposta a la que per part dels tres brassos de Cathalunya, a vint-y-nou del passat, los ere estada feta, ha causa dels molts agravis feyen los arrendadors del General de Aragó als cathalans venien a les presents Corts, deduhint en efecte lo quant desijaven los aragonesos tenir y mantenir tota correspondència ab los cathalans, y lo quant los pesave haguessen tinguda ocasió de quejar-se dels arrendadors del General de Aragó. E que segons los fueros del Regne y acte de l'arrendament dels drets del dit General, estaven no quals ells hagueren volgut per correspondre a la voluntat tenen de complaure als de Cathalunya, per a què se continuàs tota pau y concòrdia ere sempre estada y és entre estos regnes, que per millor posar y assentar aquella havien pensat serie bé se elegissen persones de un regne //100r// y altre per a què poguessen apuntar y trassar algun bon orde, concòrdia y assiento, per a què no:s fessen en sdevenidor als poblats de Cathalunya alguns agravis; refferint y deduhint ab molt compliment que com en lo Regne de Aragó no y hagués de què pogués smenar los danys serien estats fets als cathalans, que los particulars de llurs béns ho pagarien, mostrant dit Regne tenir molt gran voluntat de complaure en tot lo que puga al present Principat. E per lo magnífich president de dit bras real los fonch respost se'ls hagrahie molt la bona voluntat mostraven tenir ab Cathalunya, com sempre ere estat acostumat fer per llurs predecessors e acabats dits rasonaments se'n tornà dita embaxada, la qual ja, ans d'entrar lo present stament real, ere ja estada segons entengué en los staments ecclesiàstich y militar.

Quibus sich peractis, iam dicto stamento regali et ex ordine eiusdem per me, Michaelem Joannes Cellers, notarium Barcinone et scribam pre et infrascriptum, fuit lecta quedam preconitzacio inferius incerta, que his diebus proxime elapsis ex ordine et ex parte juratorum et Consilii presentis ville Montissoni fuit publicata, cuius causa per stamentum militare (ut supra dictum est) fuit appositum discentimentum omnibus actis presentis Curie, et per stamenta etiam Aragonum ut intellexerunt fuerunt apposita etiam diversa discentimenta occasione eiusdem preconitzationis, cuius tenor talis est:

[La crida del desaforament publicada en Monçó]

Preconitzatio juratorum et Consilii ville Montissoni.

In Dei nomine. Sea a todos manifiesto que nosotros //100v// Andrés Gallent, Philippe Serra y Miguel Avisanda, jurados de la villa de Monçón, Pedro Vallabriga, Gaspar Ocena, Hierónimo Sienda, Hierónimo de Luna y Francisco Raymat, vezinos de la dicha villa, etc., con el dicho poder y en nombre del dicho Consejo General y de los singulares de aquella, fazemos y attorgamos los presentes statutos, cotos y ordinationes criminales infrascriptos, et todas y cada unas cosas en ellos contenidas y expressada assí y según de la forma y manera que debaxo se contiene. Et assí, attendientes quán grande y accepto sea al servicio que se haze ha Dios en la punición <s> y castigo de los delictos y excessos, y quánto interesse y provecho sea de la república que los tales delictos queden impunidos, y como muchas vezes acaesca que con guardar el orden por fuero introduzido en los processos que se han de actitar contra los delinqüentes y criminosos, y guardar los privilegios y libertades de presente Re[i]no, los delictos y excessos dignos de mucha corrección y castigo queden impunidos, de la qual se sigue una pululación y aumento de malechores, como sea verdad que la facilitat de la venia y remisión de los excessos sea la verdadera madre de aquellas; lo qual bien considerado, queriendo proveher en lo passado y prevenir en lo venidero, procedemos a statuhir y ordenar y stablecir los statutos infrascriptos y siguientes:

Primeramente, statuimos y ordenamos que contra qualesquiera persona, de qualquiera ley, stado o condición sea, que en la dicha villa de Monçón o en los términos de aquella, o en otros qualesquiera lugares //101r// y términos, assí sitiados dentro del presente Reyno de Aragón como en otros qualesquiere reynos, principados, senyorías y tierras, abrá perpetrado ho cometido, perpetrarà o cometerà los crímenes y delictos infrascriptos, o alguno d'ellos, ha saber es omicidio o omicidios voluntarios, y hacaso acordado hurtos, robos y latrocinios, compatitiones, o abrà salteado caminos, y serán hallados llevar públicamente o secreta scopetas, ballestas, archabussos, pistoletes o otras semejantes armas paradas, armadas o para desarmar, por la dicha villa de Monçón, o al circuhito de aquella, a çien passos de los muros de la dicha villa, assí de día como de noche; et contra qualesquiera bandolero o bandoleros, delates o qualesquiera otras personas vagamundos, ociosos y de mala vida y fama, que trobados serán e se fallarán en la dicha villa de Monçón o dentro de los términos de aquella; e contra aquellos que acogerán en sus casas los dichos bandoleros o delates y les empararán, afavorecerán o darán consejo, favor y ajuda, para que estén en la dicha villa o en sus términos; e contra aquellos que cometerán ensendios, raptos de persona libre, hurtarán o consigo llevarán qualquiera muger por fuerça en qualquier manera, y si es para conoscer o hazer conoscer carnalment, aunque sea voluntariamente el llevarlas, y contra alcabuetos, alcabuetas, receptores y encubridores de hurtos; e contra aquel o aque-

llos que darán feridas o cometerán otros qualesquiera delictos contra persona alguna, provicionalmente o ha trahición; et contra aquellos que darán o tomarán dineros para matar, o ferir, o injuriar persona //101v// alguna, o damnificarle en sus bienes, y en otros qualesquier delictos y crímines de qualquiera specie que sean, que dezir o scrivir o imaginar se pueda; otrosí, contra qualquiera persona de qualquiera ley, stado o condición que sea en los sobredichos delictos o qualquiera dellos, o abrá dado consejo favor y ajuda en aquellos, consentirá en qualquier manera, o los tales delinquentes o alguno dellos encubrirá, receptorá, favorecerá, o en la comisión y perpetración de aquellos y de qualquiera dellos abrá consentido o consentirá en qualquiera manera contra los sobredichos, y el otro y qualquiera dellos pueda y haja de esser procehido y mandado proceher ha captión de tal persona o personas en fragancia; y pueda ser provehido qualquiera appellidero por los dichos excessos y delictos arriba dichos y nombrados, instante lo procurador de la dicha villa de Monçón, o en la parte de quien es o será interesse, o de los dos conjuntamente o de partida, y esto sin administrati3n ne informati3n, sin cauti3n juratoria ni sin otra qualquiera solemnidad foral, no obstante qualquiera forma de drecho quanto quiera privilegiada o inhibiti3n de aquella, evocati3n de qualquiera specie que sea, ahunque sea impetrada por vía de perroressentia, o de otro qualquier empacho foral, a los quales beneficios, privilegios y solemnidades forales, y otros qualesquiera que a los presentes statutos pudiessen enpachar, en los dichos nombres expressamente renunciarnos; proveyendo empero que las sententias interlocutorias y diffinitivas, y otras qualesquiera, se hayan de fazer, proveher, pronunciar y declarar y exel//102r//quitar de et consejo, voto y parecer de las personas eletas, abaxo nombradas, o de la mayor parte dellas. Otrosí, en dichos nombres, statuimos y ordenamos que todos y qualesquiera oficiales, que en virtud de los presentes statutos prendieron⁸⁶ algunos, que sean tenidos y obligados de hazer relati3n al notario de la causa dentro de tres horas de las tales captiones, ço pena de oficiales delinquentes en su officio facientes contrafuero. Otrosí, en dichos nombres, statuhimos y ordenamos quel dicho procurador de la dicha villa, o la parte de quien es o será interesse en qualquiera dellos juntamente o partida, puedan dar la demanda criminal por qualquiera de los delictos comprehendidos en el presente statuto, contra el delinquente o delinquentes que serán presos, dentro tiempo de tres días contaderos del día de la captión adelante, aunque en dicha demanda no se haga menti3n del día, mes, año y lugar a donde y quando de los dichos delictos abrán sido perpetrados, et sobre la tal demanda pueda esser interrogado el preso o presos una y muchas vezes y quantas serán menester sea proveído contra el tal preso o acusado inculpado de qualquiera de los dichos delictos, asta sententia deffinitiva y exequuti3n de aquella, inclusive sumariamente, simple y de plano, sin estrepitu ni figura de juhizio, con scriptura y sin ella, assí de día como de noche, assí en día feriado como no feriado, en público o en secreto, y assí en la corte o lugar acostumbrado de tener aquella, como en qualquier otra parte dentro en la villa de Monçón y en sus términos; //102v// et pueda ser dada sententia deffinitiva de mutilati3n de miembro, muerte natural y otra qualquier pena corporal, destierro o de otra qualquier género o specie que sea, contra qualquiera delinquente y criminoso acusados e incul-

86. Al manuscrit 76 es diu prendieren per prendieron.

pados de los dichos delictos comprehendidos en los presentes statutos; a los quales dichos acusados et inculpados de los dichos delictos y qualquiera dellos no les aprovecha en manera alguna, ni quanto a la captión ni ha otros qualesquiera actos, firma de drecho, manifestación, evocación, aunque sea de porressentia, guiatge, remisión ni inhibición alguna, ni en otro qualquier empacho foral; a los quales, en dicho nombre renunciamos, proveyendo y declarando que todas las sententias assí interl[oc]utorias⁸⁷ como diffinitivas y otra qualquiere cosa que en virtud de los presentes statutos se pronunciare y declare, aya de esser consejo, voto y parecer de las dichas personas electas abaxo nombradas, o de la major parte dellas; y lo que aquellos declararen no se pueda empachar, differir, retratar ni suspender en manera alguna por vía de appellación, ni firma de drecho, ni otro remedio alguno, quanto quiera privilegiado. Otrosí, en dichos nombres, statuimos y ordenamos que para acutar⁸⁸ a los criminosos e inculpados de los dichos delictos comprehendidos en los dichos statutos desús expressados, sea parte legítima el procurador de la dicha villa de Monçón, ensemble con la parte interesada o sin ella; e quel dicho acusado de qualquiera de los dichos delictos pueda esser sacado de qualquiera lugar, quanto quiera privilegiado et que contra los //103r// dichos acusados de los delictos comprehendidos en los presentes statutos, y qualquiera dellos, pueda ser procedido ha promulgatió y pronuntiatió de sententia diffinitiva, absoluta como condemnatoria, y imposición de qualquiera pena corporal, assí de motilación de miembro o miembros, o de açotes, de exilio perpetuo o temporal, o de muerte natural, o de otra qualquiera pena, quanto quiera que sea maior o menor, de qualquiera género o specie que sea; y mandado proveher ha exequitió de aquella, con consejo, voto y parecer de las dichas personas electas abaxo nombradas, o de la major parte dellas, y esto por sólo fama, presumptiones o indicios, o conjeturas, o por hun solo testimonio; en las quales presumptiones, indicios, conjeturas y provanças, qualesquier delictos comprehendidos en los presentes statutos, ordenamos sean admitidos ha fazer testimonio todos y qualesquier vezinos de la dicha villa de Monçón y de otros qualesquiera lugares y partes de qualquiera ley, stado o condición sean, assí hombres como mugeres, que las tales probanças, indicios, presumptiones y conjeturas sean arbitrarios, conforme al voto y parecer de las dichas personas electas abaxo nombradas o de la major parte dellas, las quales ayan de assignar y assignen a las partes litigantes los términos y digaciones de los processos, assí quanto a l'acusante como para el reo, y assí en la demanda o anyadir adaquella, com en la deffención y hazer sus provanças ordinarias y necessarias, como para //103v// qualquiera otra cosa ocorriente en los dichos processos; proveyendo que la demanda criminal pueda ser dada al preso y captionado por virtud de los statutos comprehendidos en los presentes statutos dentro de tres días contaderos del día de la captión adelante, y en el processo de ausencia del día que reportará la citación y el acusado será reputado contumaz. Otrosí, en dichos nombres, statuimos y ordenamos que si fechos o cometidos algunos de los dichos delictos comprehendidos en los presentes statutos los delinqüentes se fueran o se absentarán de la dicha villa y términos della, en tal modo y manera que no pueda esser procedido ha cap-

87. Al manuscrit 76 es diu interlocutorias per interlutorias.

88. Al manuscrit 76 es diu acusar per acutar.

tió de sus personas, que en tal caso, yntante el procurador de la dicha villa o de la parte interessada, conjuntamente o de partida, con consejo, voto y parecer de las dichas personas electas o de la mayor parte dellas, pueda esser mandado que dentro cierto tiempo comparescan; y no compareciendo, se les haia de fazer processo de absentia, y juxta serie y tenor de los presentes statutos, asta sententia deffinitiva y exequitió de aquella, abreviando o alargando los términos justa a l'arbitrio, voto y parecer de las dichas personas electas, o de la mayor parte dellas. Otrosí, attendientes que por los presentes statutos se da nueva orden y stilo en los processos que se han de hazer contra los delinquentes y cometientes algunos de los dichos delictos comprehendidos en los presentes statutos, y como la larguesa y dilatió por fuero establecida en los tales processos sea mucho emparo //104r// y protección de los males echores, por tanto, para quitar toda la duda y materia de altercació contra los presentes statutos, en dichos nombres renunciemos a los fueros del presente Reyno de Aragón editos y ordenados sobre lo criminal; los quales queremos haver y havemos por inciertos y expressados, assí en la forma de proveher y pronunciar como en otra qualquier cosa, reservando empero facultat y poder a la dicha villa de Monçón y al procurador strito de la universidad de ella de poder acusar y hazer parte foralmente, como si los presentes statutos no fuessen echos.

Et queremos que los presentes statutos puedan ser revocados y anulados, y todo el effecto dellos suspendido y derogado, siempre, cada y quando a los dichos jurado y Consejo de la dicha villa de Monçón parecerá, excepto empero que en el processo y causa inchoado o començado sta se prossiga ha devida exequitió, no obstante la tal revocació, para dicho negocio y caso tan solamente. Otrosí, en los dichos nombres, statuimos y ordenamos y con tenor de los presentes statutos, cotas y ordinationes elegimos, nombramos y deputamos en consejeros y personas electas para en todas y cada unas sententias, assí interlocutorias como deffinitivas, que en virtud de los presentes statutos se ubieren o abrán de pronunciar, dicitir y determinar, ha saber es, a los muy magníficos jurados de la dicha villa de Monçón nuevos y viejos, que oy son o por tiempo serán, ha saber es, los jurados nuevos que usan de offi//104v//cio de jurados y los jurados biejos que próxima y ultimadamente abrán dexadas las xias; de consejo de los quales, o de la mayor parte dellos, se haja de pronunciar, proveher y exequitar dicha sententia o sententias, assí interlocutorias como deffinitivas, que en virtud de los dichos y presentes statutos se habrán de pronunciar y promulgar; proveyendo empero que en caso que las dichas personas electas fuessen en voto y pareceres higuales en el haver de aconsejar, en el dicho caso de paridad tenga voto el presidente en la Real Audiencia, estando en la presente villa o, fuera, juez ordinario della, para pronunciar en dichas causas de voto higuales e paridad de la forma que le parecerá, a la determinació de los más votos se haja de pronunciar; ex quibus etc. Testes, Pasqual Garcia y Joan Calvo, Montissoni habitatores.

Die sabbati, tercia mensis augusti anno predicto a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Dit dia se ajuntà lo dit stament real, en lo loch y forma acostumat, y ha causa del discentiment havie en lo stament militar no fou procehit ni feren ninguns negossis en tot lo dia.

Die lune, quinta augusti millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

[Relatió com la crida del desafuero ere stada revocada]

Convocat y congregat lo stament real en lo loch, //105r// modo y forma acostumats, vingué en dit stament micer don Loys de Paguera, doctor del Real Consell Criminal del Principat de Cathalunya, dient y deduhint com ell venie tramès en dit stament per orde dels tractadors de sa magestat per a dir y notifficar-los com los jurats d'esta vila havien ja revocada la crida que, poch dies ha, per ells o per orde llur ere estada feta y publicada en la present vila, desaforant ab aquella los poblats y habitants en dita vila, y que, pus a causa de la dita crida estava parada la Cort, los encarregava molt volguesen passar avant en los negossis de la Cort.

E immediatament, vingué lo promovedor del bras militar, refferint com en lo dit stament se ere llevat lo discentiment, pus la⁸⁹ crida dels *desafueros* és estada ja revocada; e de continent aprés, vingué lo promovedor ecclesiàstich refferint lo mateix, encarregant per part de dit stament se passàs avant en lo negoci de la present Cort. E lo dit stament, en totes les susdites coses, desijant molt saber la forma com y de quina manera ere estada feta la dita revocació de dita crida, féu deliberatió que se envie lo promovedor del present stament als braços ecclesiàstich y militar, per saber la forma y modo se ha tingut en la revocació de dita crida, y se'ls diga se fa molta maravella que, sens saber lo com passà la forma de dita revocació, sien anats los habilitadors ha continuar la habilitació. E tornat dit promovedor, refferí que en lo bras ecclesiàstich li havien respost //105v// dient que lo que don Luys de Paguera los havie dit y refferit, lo que ells havien fet continuar en lo procés, y per haver llevat los militars lur discentiment restaven saneats ab això. E que en lo estament militar li ere estat respost que ell<e>s tractarien en lur stament lo que per ell dit promovedor del bras real los ere estat refferit.

E poch aprés, entrà en dit stament lo magnífich mossèn Joan Setantí, donzell en Barcelona domiciliat, deduhint y refferint de paraula alguns pretesos agravis li són estats fets per los deputats y oficials de la Deputatió, largament deduhits en la supplicació per ell presentada en dit stament, la qual fonch legida per lo notari de dit stament,⁹⁰ y és del tenor següent:

[Suplicatió de mossèn Joan Setantí deduïnt agravis fets a ell per deputats]

Molt il·lustres, reverendíssims, il·lustres y molt reverents senyors.

Francesch de Setantí morí en lo setembre de l'any mil sinch-cents setanta y la senyora Hierònyma, muller sua, en virtut de la Constitutió «*Hac nostra*» y altres, per lo dot que li aportà en contemplació de matrimoni y lo creix que li stipulà en aquell, restà ab la tenuta de la casa y béns de dit Francesch de Setantí, son marit, fins ha tant que fos liquidat lo que ella hi tenia y la haguessen realment y de fet pagada.⁹¹ Y dita senyora morí en lo octubre de mil sinch-cents setanta-dos, y Juan de Setantí, fill y hereu de dita senyora Hierònyma Setantí, en virtut de la Constitutió feta en les Corts de l'any mil sinch-cents sexanta-quatre y altres, succehí en la mateixa //106r// tenuta que dita sa mare tenia en la heretat de dit son marit, per lo dot y creix que dita sa mare hi tenia y càrrechs de la heretat que havia pagats, com per altres crèdits privilegiats y milllores que dit Joan de Setantí havie fetes. Y sens estar dita Hierònyma de Setantí,

89. Al manuscrit 76 s'afegeix dita abans de crida.

90. Interliniat, la qual fou llegida per lo notari de dit stament.

91. Corregit damunt pagant.

ni dit Joan de Setantí obligats en cosa alguna al General de Cathalunya, per algunes obligacions fetes per dit Francesch de Setantí, marit y pare respective de la dita senyora Hierònyma de Setantí y Juan de Setantí son fill, del qual son pare no sols ere tercer possehidor, però encara segon successor, sense citar al dit⁹² Joan de Setantí, com per Constitutions de Cathalunya està disposat, als dotze de agost mil sinch-cents setanta-tres anaren los oficials del General a la casa y béns que dit Juan de Setantí, per dits títols, possehia, y aquells inventariaren y realment y de fet li veneren tres propietats, y los mobles, y finalment lo espoliaren, contrafent a les dites Constitucions y tota justícia. Y açò per pura malícia dels *tunch* deputats y assessors, per col·lusió feta entre ells y les persones y companys del dit Juan de Setantí, los quals tenen la major part dels diners de les bolles, y açò se llança de veure clar, pus podent exequutar als dits porcioners y companys que estaven obligats cors a cors hi·ls podien encarregar sens rèplica alguna, los dexaren y anaren ha exequutar al dit Joan de Setantí, que en res no estaven ell ni sa mare obligats al General; hi l'han exequutat en molts milanars més del que podien, enchara que tots los béns //106v// lliberament fossen estats del dit son pare y aquell visquera; y en lo discurs de la dita execució se són fets al dit Juan de Setantí innumerables agravis y donats grans danys al General y al dit Juan de Setantí, y en particular ne dirà ací un ab lo qual se entendrà quals són los altres; y és que, en lo principi de l'any mil sinch-cents setanta-vuyt, estant dit Juan de Setantí en la cort, anaren los oficials del General a la torra que dit Joan de Setantí leshores possehia en lo territori de Sancta Coloma de Gramanet, y li veneren més de vuytanta càrregues de vi que allí tenia, y molt forment, ordí y civada, tot lo qual no podia en res deure al General, pus dit Juan de Setantí ho havia conreat y cullit ab sos diners, y també veneren tots los mobles que allí hi havia, que eren molts; de tot lo qual, ni diners resultants de dites coses venudes, ni los inventaris, ni vendes en procés, ni en l'altra part alguna no se'n trobe èxit ni rahó alguna, y lo matex passà del temps que tingueren secrestades les propietats, que los oficials del General se'n portaven los fruyts a ses cases, y dit Juan de Setantí y ses germanes patien fam y molts treballs. Y tot açò que açí se reffereix consta en procés, ab molts testimonis; y així perquè no's descobren tant grans maldats y latrocinis, molts oficials del General interessats en açò, o per ells o per sos amichs, procuren ab totes ses forces e indirectes possibles a que esta causa may se façe, y també procuren lo mateix mossèn Miquel Bastida y altres que són porcioners y companys ab lo pare de dit Juan de Setantí, //107r// puix entretenen la paga de què deuen, dient que quant serà feta la causa de dit Juan de Setantí se veurà cadahú lo que deurà y per altra part, ab totes les cavil·lacions possibles y sinistres informacions y ab tots los indirectes que's poden imaginar, procuren de fer la causa immortal, per a què may acabe de venir lo dia que ells haien de pagar lo que deuen; y consta en procés que dit Bastida y altres són porcioners ab los actes de les capitulacions entre los companys, y que tenen diners de les bolles per confessió de dit Bastida y altres, y firma de ses mans. Per ço y perquè del resultant de la declaratió de dita causa se entendrà lo molt que importe posar remey en algunes coses del General en la forma de la justícia que se és aportada tant desigual, y attès que dit

92. A continuació, repetit, al dit.

Juan de Setantí ha patits tants danys e interessos, per haver tants anys que li tenen presa sa hazienda y los danys irreparables que cada día ne reb, en allargar-li que no's façe justícia en sa causa; y attès que està en tèrmens que dins quinze dies pot ser concluhida, puix lo procurador del General, que és ab qui dit Juan de Setantí litiga, ha demanat sentència y despedició de la causa des de tres de abril mil sinch-cents vuytanta-y-dos ençà, que ha tres anys y tres mesos; y attès que, no obstant que dit mossèn Bastida y altres no estan admesos en la causa, sinó que als quatre de setembre mil sinch-cents vuytanta-hu (no embargant que aquest article està remès a la deffinitiva), han articulat y donat los testimonis que'ls ha aparegut, y attès los magnífichs micer //107v// Oliba, micer Claris y micer Mir, a qui està comesa la causa, han tingut cada hu lo procés en sa casa molts mesos, y après se juntaren tot un estiu, y finalment estan tant instruhits en la causa que dins quinze dies la poden spedir, no donant loch a cavil·lacions de les parts; y attès que esta és la ocasió en què los agraviats han de ser desagreviats, y hun dels que han fet ha dit Setantí és haver allargat tant la declaratió de sa justícia. Per ço y altrament, dit Juan de Setantí supplica ha vostres senyories y mercès li façen mercè de manar als deputats que, encontinent, manen als dits assessors, ab penes, que cadal dia se junten y que repel·lides totes cavil·lacions y diffugis facen justícia y despedescan dita causa, dins quinse dies o lo termini que a vostres senyories y mercès los aparega, que demés de ser a rahó tant conforme, lo dit Joan de Setantí ne rebrà molt singular gràcia y mercè. *Que licet, etc. Altissimus, etc.* Juan de Setantí, en causa pròpria.

Die lune, quinta augusti millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, lecta in stamento ecclesiastico, et fuit decretum, que's facen letres als deputats, ab incerta de la supplicació, ab les quals se'ls diga y mane que ells manen als assessors y doctors a qui està comesa esta causa, sots les penes ha ells ben vistes, que dins un mes après de la presentació de dites letres la facen expedir. Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Babtista Mullola, notarius.

Fuit lecta in stamento militari per me, Joannem Sal//108r//la, notarium publicum Barcinone et presentis stamenti scribam, proxime dictis die et anno. Et fuit decretum ut in brachio seu stamento ecclesiastico fuit decretum et provisum. Scriba Joannes Sala, notarius publicus Barcinone et stamenti militaris.

Dicta die quinta mensis augustis millesimo quingentesimo octuagesimo quinto fuit lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis, servatis tamen Constitutionibus. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

[Per los agravis fan les guardes del General de Aragó]

Vingué après en dit stament lo promovedor del stament ecclesiàstich refferint per part de aquell que per dar forma y principi a la resposta han tornada los aragonesos als tres staments, ab lo qual deduhiren se elegissen persones per a tractar la forma se porie tenir en reparar los agravis fan les guardes del General de Aragó als cathalans y als qui venen a la present Cort, y que per dar principi ha dit tracte lo stament ecclesiàstich havie elegits: lo reverent don Anton Gallart, abat de Gerri; micer Onoffre Pau Cellers, canon·ge y síndich de la seu de Barcelona.

E lo<s> dit<s> stament real, per quant per part del stament militar los és stat deduhit, adherie ab lo present stament en què's sabés la forma se havie tinguda en la revocatió de la crida dels desaforaments, y que per absència del baró de Eril, hu dels habilitadors

//108v// del bras militar, ere estat anomenat surrogat don Berenguer de Peguera, al qual no havien rebut lo sacrament y homenatge acostumat, advertint serie bé ne advertissen los habilitadors; deliberà per ço dit stament que los habilitadors del present bras anassen ha continuar la habilitació, pus dita crida ere estada revocada. E per sanear-se millor lo present bras la forma y modo se ha tingut en fer la dita revocació, deliberà per ço que lo promovedor del present stament se informe y sàpie la forma se ha tinguda en la revocació de dita crida, y d'ella trague còpia, y que en lo entretant los habilitadors passen avant.

Post meridiem, dicto die.

Convocat lo dit stament real, en lo lloch y forma acostumats, mossèn Miquel Bastida, hu dels syndichs de Barcelona, dix posave, com de fet posà, son discentiment ha que no-s puga fermar ni despedir lletres algunes de les decretacions fetes per los tres staments a la supplicació presentada lo dia present per mossèn Joan de Setantí, donzell en Barcelona domiciliat, protestant de nul·litat de actes; *de quibus, etc. Testes sunt Hieronymus Genis, portarius, et Salvator Mir, notarius.*

E per tractar ab los aragonesos y ab los dels altres staments lo orde [i] forma se havie de tenir en què no-s fessen ni continuassen los agravis se fan per los //109r// arrendadors del General de Aragó als habitants de Cathalunya, y per a què lo que tractaran y apuntaran ho refferesquen al present stament, foren elegits y anomenats: mossèn Joan Montornès, syndich de Tortosa; mossèn Grau Mascaró, syndich de Vilafrancha de Panadès. E per lo stament militar, segons relació de son promovedor, foren elegits: don Noffre de Alentorn, senyor de Çeró; mossèn Hierònym Sorribes.

E après, lo magnífich mossèn Miquel Bastida, ciutedà de Barcelona, presentà en dit stament una supplicació, la qual per mi, dit notari y scriva del stament real, fonch legida en aquell, la qual és del tenor següent:

[Supplicació presentada per mossèn Miquel Bastida contra mossèn Joan Setantí]

Reverendíssims, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Per part de Miquel Bastida fou presentada una supplicació a quatre de juliol proppassat ha vostres senyories y mercès, deduhint en effecte com los senyors deputats del General de Cathalunya, après de ser partit dit Miquel Bastida de la ciutat de Barcelona per a assistir en las presents Corts com ha syndich de la ciutat de Barcelona, revocaren unes commissions fetes als magnífichs micer Exerrat y micer Calvó, en lloch dels magnífichs micer Oliba y micer Claris, per ser lo hu promogut en lo Real Consell Criminal, que per la Constitució o Capítol<s> de Cort de les Corts de mil sinch-cents sexanta-quatre, //109v// capítol tercer, disposa que ningun doctor del Real Consell Criminal no puga entrevenir en causes civils, y ha micer Claris se trobà una supplicació, firmada de sa mà, que per altra Constitució no pot entrevenir en dita causa, y per so no haver-se pogut fer lo que s'és fet de tornar ha cometre dites causes als dits magnífichs micer Oliba y micer Claris; y en dita supplicació fou decretada dit dia en lo stament ecclesiàstich, a la qual se reffer, y donà en sa pròpria forma perquè sie legida, y ab les decretacions fetes per tots los staments *prout ecce*; e après, a nou de juliol, dit Miquel Bastida donà altra supplicació demanant fos introduhida dita causa en les presents Corts, com per lo present original apartia que donà y supplicà sie legida, y ab les decretacions en ella conten-

gudes; y com li sia vingut a notícia que mossèn Joan de Setantí haje donada una supplicació lo dia present a vostres senyories y mercès, deduhint de agravis diu li són estats fets en la execució feta per lo General, e com los senyors deputats de Cathalunya en la execució dels béns que foren de mossèn Francesch Setantí, son pare, y del discurs de aquella, y de quexas particulars dels oficials de la Deputació, y com per dita causa hi haie quexas particulars dels diputats de dit General ha sa magestat fetes, y embaxada feta ha sa magestat per dit negossi, per haver appel·lat dit Setantí devant lo loctinent general que leshores ere y ha son Real Consell, y sobre de açò haver hagut ha gastar molts diners dit General en dita embaxada, y en molts consells que sobre de açò ha //110r// hagut ajustar en concistori, axí de doctors del Real Consell Civil com de altres advocats, y se sien fets per dit Setantí molts enantaments contra la jurisdicció de dit General, y en gran dany y vilipendi de aquella; y és cert que pagué^{92a} tant la persuasió de Setantí a que los béns de dit Francesch Setantí no·s venessen, que pregà y amanassà de tal manera que en lo encant no·s trobà qui hi donàs lo quart del que valien, de què hagueren de dir en dites propietats lo senyor de Sanct Jordi, que y ere interessat, y mossèn Miquel d'Oms, y axí les lliuraren,⁹³ levaren de l'encant y lo vespre abans, hisqueren desà fins per Barcelona, desafiant a qualsevulla qui digués en dites propietats, que fou forsat als dits senyors de Sanct Jordi y Miquel d'Homs, qui estaven en dita, lliurar-les; y de què feren certa enquesta contra dit mossen Setantí los dits senyors deputats, hi·l posaren en la presó, ahont estigué alguns dies; y perquè en dites propietats no y havie lo que valien, mirant los senyors deputats de aprofitar les dites propietats, volgueren que se'n donàs lo que valien justament, y així dit senyor de Sanct Jordi, mossèn Miquel d'Oms y mossèn Joan Saurí prometeren als senyors deputats ab una supplicació de donar-los nou milia lliures de la casa del carrer de Moncada, y de dues torres y de totes les terres tingués dit quòndam mossèn Francesch Setantí, y franques de luïsme; y axí foren liurades per los corredors de dit General en lo encant públich als dits senyors de Sanct Jordi, Homs, Saurí y Miquel Bastida. Y són estats deposats lo preu de dites propietats en la Taula de la ciutat, dites y scrites als //110v// senyors diputats, sens solta *imo* lliberament. Y après, en lo discurs de dita exequió y dels mobles, ha intentats sempre dit Setantí molts actes preiudicials a la Generalitat, fins a voler procehir contra oficials del General en casos no permesos y contra tota justícia, de hont fou forsat als senyors deputats fer declarar en dita causa de executió als assessors; y declarà lo magnífich micer Sunyer, leshores assessor, de la qual declaració en causa de appel·lació se litigà devant los senyors diputats per tres assessors, conforme als Capítols de Cort, y trobaren que la appel·lació presentada per part de Setantí està ab certa forma, y no conforme dits Capítols, y en les decretacions de dites appel·lacions no·s⁹⁴ trobàran los actes que los senyors deputats feren, y per ser contra Capítols no prevalgueren; y com dita causa no y fossen estats cridats ninguns dels interessats en dita sentència, se intimà ha alguns de les fermances, y axí són les fermances vuy en primera instàntia, y aderint a la appel·lació feta per lo pro-

92a. *En lloc de pagué.*

93. *Al manuscrit 76 apareix ratllat lliuraren.*

94. *Al manuscrit 76 es diu no per no·s.*

curador fiscal del General; y sia veritat que en dita supplicació donada per dit Setantí calle la veritat y diu moltes coses dels oficials del General que, quant s'i metrà les mans, se trobaran quisà al contrari del que's diu. Y com era cosa injusta que havent-hi interès del General, tant públich y tant important, y de part, haien provehit se despedesca la causa dins un mes, y per interès suspect és y tant que's pot dir part formada, perquè havent-hy inte//111r//rès de part, les provisions de les coses devall dels mèrits de la causa no's poden fer sens ser intimat a la part, és cert que trobaran en lo procés que són stimats los mobles per estimadors posats per micer Claris, sabent-ho sols Setantí y no la altra part, de ont ne redunda molt gran dany al Jeneral y a les fermanses, y també elegint calculador sols ab sabuda de dit Setantí; y lo pijor de tot és que lo instar la causa és per què lo procés per part del General no està instruït ni en punt que's pugua fer sentència, que no sia feta una visita en la torra de dit Setantí de Sancta Coloma, que ab dos testimonis de mànega ha volgut provar que les millores per ell dit Setantí fetes valien sis-centes lliures, y és cert no'n val sexanta, y també que y falten partides que ha rebut de diners de la bolla de Perpinyà la senyora Hierònyma Setantí y dit mossèn Juan Setanti; mare y fill, més de dos mília y sinch-centes lliures, y altres partides y coses que impòrtan més de sinch mília lliures; y axí la detenió que s'és feta de dita causa no és estada sinó per culpa de dit Setantí, segons en lo procés se veurà, ha usat de grandíssimes manyes y cavil·lacions y ha procurat en tot lo que ha pogut en levar la jurisdicció als diputats y a la present Cort, com clarament consta en lo mateix procés, y per altra part la causa no estigués en tèrmens de poder-se declarar, y la precipitació sie madrastra de la justícia per ço, dit Miquel Bastida suplique a vostres senyories y mercès sien servits manar fer portar lo procés en la present Cort, per què //111v// facen regonèixer als advocats e o persones que maneran, per a què facen relació de les pretensions de les parts, y del present en qu'està dit procés, y vist aquell puguen millor determinar lo que sia de justícia; y entretant manar ha dits deputats no passen avant en dita causa, majorment patint los assessors los defectes que estan deduhits, y en assò dit Bastida no demane cosa nova, ans bé moltes y diverses Corts usada, y particularment en les últimes Corts de mil sinch-cents sexanta-quatre en les causes de Jordi Boffill y altres, y fent-se lo contrari serà denegar-li la justícia y donar loch a contrafactió de Constitutions y Capítols de Cort; lo offici de vostres senyories benignament implorant *que licet, etc. Altissimus, etc.* Miquel Bastida, *in causa propria*.

E legida, oyda y entesa la dita supplicació en lo dit stament, desijant servir lo orde se acostume en lo decretar de les supplications, les quals se acostumen legir y decretar primer en lo stament ecclesiàstich, après en lo militar, ultimadament en lo real, féu per ço deliberació que la dita⁹⁵ supplicació del dit mossèn Bastida sie primer legida y decretada en los altres braços ecclesiàstich y militar, o que sien amostrats altres exemplars de com se ha costum de decretar supplications algunes primer en lo real que en los altres braços.

E per dar rahó als altres staments que havien //112r// deduhit y refferit per dits promovedors, ço és lo ecclesiàstich que ningú que degués al General no pogués tenir ningú offici o càrrech en los staments, y lo militar que per ser cosa nova no aderien ab lo ecclesiàstich, deliberà lo dit stament real que's refferesque y sostdue al militar que aderix ab

95. A continuació, ratllat, deliberació.

ell, y que per so anassen los promovedors als habilitadors que se'n don rahó als ecclesiàstich[s] per la surrogatió de don Berenguer de Paguera.

E immediatament, lo dit stament, desijant tenir lloch cert en lo qual se puguen juntar los advocats dels braços y les persones seran eletes per dits negossis se'ls comètian, aderint en açò ab los altres braços, deliberà que sie cercat y trobat algun loch còmodo dins la present yglésia e fora o prop de aquella per a dit effecte, y que mossèn Pau Ciurana, regent los comptes del General, ne tinga particular ànsia y cuydado.

Die martis, sexta mensis augusti millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo dit stament real, etc. E après de haver tractat en dit stament si convindrie o no anassen los tres promovedors als habilitadors per a dir-los com en loch y durant la absència del baró de Eril, hu dels habilitadors militars, era estat elegit don Berenguer de Paguera, deliberà lo dit stament que no convenie que anassen sinó sols lo promovedor militar. //112v// E après de haver-se en dit stament algun tant altercat sobre lo deduhit en aquell per via de pensaments per lo bras ecclesiàstich de que ningú que degués al General pogués tenir algun offici o càrrech en la present Cort, deliberà lo dit stament que en los officis o càrrechs que en la present Cort se havien de dar o cometre per lo Redrés tocant al General no y puguen ésser elegits ni anomenats deutors alguns de dit General, però als altres officis de la present Cort que no toquen lo Redrés y exections del dit General bé y puguen ésser admesos.

E per quant entre Jaume Roldó, fuster, de una part, y Joan Sangenis, qui per dit Roldó serveix dit offici de porter, de part altra, són estades mogudes entre ells alguns debats y altercations, après de diversos tractes o col·loquis tinguts per lo dit stament, féu deliberació que lo dit offici de porter sie llevat a-n Roldó, y que en lo entretant servesque lo dit offici dit Sangenis, durant lo beneplàcit del present stament.

E més, fonch legida en dit stament una supplicatió presentada per Marsià Pejoan, pagès de la vila de Aldòs, demanant ser-li restituïdes set dozenes de forques de ventar blat li són estades preses per lo deputat local de Balaguer, la qual supplicatió, juntament ab les lletres per rahó de aquella despedides, seran avall en son lloch incertades en lo present procés.

113r// Post prandium, dicto die.

Convocat y congregat lo dit stament real en lo loch y forma acostumats, lo magnífich micer Nicholau Frexanet, altre dels syndichs de la ciutat de Leyda, presentà en dit stament una supplicatió contenint en effecte que per mort de mossèn Tarrós, ciutedà de Leyda, lo qual estave enseculat ha oydor de comptes del General, li fos donat dit loch vagave. E per quant en dit stament hi havie discentiment, axí de syndichs de Barcelona com dels de Tortosa, per tant los dits syndichs, ha effecte de legir y decretar o provehir dita supplicatió, alsaren llur discentiment, presents los dits Joan Sangenis, porter, y Salvador Mir, notari. E legida la dita supplicatió ab les decretacions dels altres braços, los quals fou provehit que fos fet lo que demanave dit micer Frexanet, lo dit stament deliberà y provehí lo mateix que en los dits altres braços, ço és, que sie fet com és demanat; la qual supplicatió, juntament ab les letras resultants de les decretacions de dita supplicatió, seran avall incertades en lo present procés.

E immediatament, Jaume Roldó, fuster, porter del dit stament, presentà en aquell una supplicació, la qual fou allí legida y és del tenor següent:

[Supplicació de Jaume Roldó, porter del stament real, contra Joan Santgenís]

Il·lustres, molt magnífichs y de molta providència senyors.

Ha notícia de Jaume Roldó, fuster, ha pervingut estar vostres magnificències y mercès mal informats acerca de la pretenció que té de què li ha de ésser res//113v//tituhit lo offici de porter de aquest bras real, puix se li'n féu mercè d'ell, y de voluntat y ab consentiment exprés de tots vostres magnificències y mercès lo encomenà han en Joan Genís, attento lo impediment y estorb que al dit Roldó li havie sobrevingut per la mort de sa muller; y com ara hajan recusat y recusen manar al dit Joan Genís que dexàs vàcua y expedida la possessió acomenada del dit offici de porter que per ell té, per haver informat molt mal, fals y contra tota veritat, dient y al·legant que superabundantment, en son propri ús convertia lo dit supplicant sinch sous per cada ampolla de tinta, com sie la veritat en contrari, per quant se ofereix prompte a provar devant vostres magnificències y mercès que l'ampolla li costava tot ço y quant ell té assentat en sos comptes, comptant a rahó de un real per cada una lliura de tinta al principi, y après, trobant que la donaven en altra a raó de setze diners per cada lliura, se mudà a comprar-la de hont la trobave més barato, en lo que afforrà en profit del General sinch sous per cada ampolla de tinta, y així lo y digué al dit Joan Genís, que quant se offerís haver de comprar tinta, que la compràs de allí hont le y donaven més barato, y no de la altra part; y també per quant ha al·legat y deduhit falsament mil ficcions y maldats de imaginaris pactes y contractes, com sia veritat que entre los dos no y ha hagut tracte ni contracte algú, sinó sola la comanda que ab licència li féu ab acte, la qual no haguera feta sinó ab lo dit exprés consentiment, //114r// ni trobarà la adversant persona que ab veritat, mijensant jurament, tal cosa advere; y com no sia just que tant en notable dany de la honra del dit Roldó pretenga lo dit Joan Genís restar-se ab la possessió de dit offici de porter, suplique per tant a vostres magnificències y mercès sia de son servey manar revocar e o en millor commutar la dita declaració per vostres magnificències y mercès donada, manant-li al dit Genís restituir y dexar vàcua y expedida la dita possessió del dit offici, attento que se li'n havia ha ell fet mercè, y per sa desgràtia y legítima ocupació le y havia hagut de comenar al dit Genís, y no és de rahó que se'l pretenga apropiari ab aquestes y semblants falces informacions, com axí sie conforme a dret y justícia, lo que supplica; y lo offici, etc. *Et licet, etc. Altissimus, etc.* El doctor Amat, etc.

E legida y entesa dita supplicació, lo dit stament féu deliberació e provisió que sie comès als advocats de dit stament, per a què regoneguen lo contengut en dita supplicació y refferescan en lo present stament lo que pot y deu fer y provehir acerca lo contengut en aquella, y que hoién los advocats a les parts en lo que dir y deduhir volran, per què après dit stament millor pugua deliberar lo faedor.

Francesch Arcís, syndich de Besalú, Baldrich Rabollet, syndich de Vilafrancha de Conflent, Martí Pallarès, syndich de Talarn, y Joan Cocurull, syndich del Voló, posaren quiscú d'ells lur discentiment a tots y qualsevol actes de gràcia fahedors en lo present stament, pro//114v//testant de nul·litat de aquells, requerint al notari del dit bras ne continuàs lo present acte, presents per testimonis Joan Sangenís, porter, y Salvador Mir, notari.

Die mercurii, septima mensis augusti anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

[Comparitió y jurament de un síndich de Perpinyà y dels de Balaguer]

Convocato et congregato iam dicto stamento, loco et forma solitis, honorabilis Antonius Jolit, syndicus ville Perpinyani, qui iam comparuerit in dicto stamento die lune proxime elapsa qua computabatur quinta currentis, et magnificus Gaspar Monserrat, utriusque juris doctor, et Babtista Bordoll, civis sindici civitatis Balagarii, qui comparuerunt die presenti in dicto stamento, missi per dictam civitatem in locum aliorum duorum syndicorum qui ab hach Curia reversi fuerunt a dicta civitate Balagarii, legitimis et justis causis infirmitatis videlicet et aliis, ut dixerunt, jurarunt iam dicti syndici et eorum prestiterunt juramentum in manu et posse notarii pre et infrascripti iuxta formam et seriem ac tenorem juramenti per alios consindicos dicti stamenti prestiti.

*Et ex post, honorabilis Joannes Montornès, alter ex syndicis civitatis Dertuse, retulit in dicto stamento, com ell, inseguint lo orde li és estat donat de què tragués còpia auctèntica y fefahent de la revocació és estada feta dels actitats criminals o *desafueros* fets y publicats en la present vila de Monsó, //115r// ere estat ab mossèn Pedro Vallbriga, notari y habitant en la present vila de Monçó, en poder del qual la dita revocació és estada feta; y li havie demanat còpia auctèntica de dita revocació y que lo dit mossèn Vallbriga, notari, li havia treta y lliurada còpia de dita revocació auctèntica fefahent, la qual dit mossèn Montornès presentà al dit stament, en lo qual fonch legida y per orde de dit stament en sa pròpria figura és cosida per mi, dit notari scrivà, en lo present procés, la qual és de tenor següent:*

[Instrumento público de revocación de estatutos de la villa de Monçón, etc.]

In Dei nomine. Sea a todos manifesto que nosotros Andrés Galén, Phelippe Serra y Miguel Aviçanda, jurados de la villa de Monçón, Gaspar Orcau, Jerónimo de Luna, Jerónimo Tiensa, Francisco Raymat y Pedro Vallbriga, vezinos de la dicha villa de Monçón, procuradores legítimos del Consejo general de dicha villa, constituhidos con instrumento de poder eccho en la dicha villa de Monçón, a veinte un días del mes de abril deste presente año mil quinientos ochenta y sinco, y por Pedro Vallbriga, notario público infrascripto, recibido y testificado, havientes en aquel lleno y bastante poder para lo infrascripto hazer y otorgar, según que a mi, dicho Pedro Vallbriga, notario infrascripto, por tenor del dicho instrumento legítimamente consta, atendido que nosotros, en virtud del dicho poder, a quinze días del mes de juliol próximo passado deste presente año, hizimos y otorgamos los statutos, cotos y ordinationes criminales contenidos y expressados en el instrumento público acerca desto fecho, que //115v// fue fecho en la dicha villa de Monçón el dicho quinzeno día del mes de julio próximo passado deste presente anyo mil quinientos ochenta y sinco, y por mi, dicho Pedro Vallbriga, notario público infrascripto, la presente recivient, testifficado. Et por quanto no consta dichos statutos, cotos y ordinationes haver scido decretados por el senyor regente la real Cancellaría en el presente Reyno, por la sacra, cathólica y real magestat del rey don Phelippe, nuestro senyor. Por tanto, en los dichos nombres y con el dicho poder, en aquellas mejores vía, modo y forma que de fuero, drecho et alias hazer lo podemos y debemos, revocamos, cassamos y anulamos, y por revocados, cassados y anullados damos y havemos los dichos y suso-

mencionados estatutos, cotos y ordinaciones criminales y todo el effecto dellos como se fechos, concedidos, ni otorgados fuessen; de las quales cosas y cada una della yo, dicho e infrascripto notario, a requisición de los sobredichos, exhoneración de mi officio, conservación del drecho de aquel de quien es o ser pueda interés en el sdevenidor, hize y testiffiqué el presente acto e instrumento público, uno y muchos y los que menester serán. Fecho fue aquesto en la villa de Monçón, a quatro días del mes de agosto de l'anyo contado del nascimiento de Nuestro Senyor Jesucristo de mil quinientos ochenta sinco, et fueron ha ello presentes por testigos Juan Agullana, calce-tero, y Pierres Martí, corredores, habitantes en la dicha villa de Monçón. Sig+num de mi, Pedro Vallabriga, habitante en la villa de Monçón e por auctoridad real por toda la tier//116r//ra y senyoría del rey nuestro senyor público notario, qui a los sobredichos con dichos testigos presente fui et lo que de fuero screvir debía scrivi et cerré.

[Instrumento público de poder del Concejo general de la villa de Monçón]

In Dei nomine. Sea a todos manifiesto que, llamado y ajustado el Consejo general de los muy magníficos señores jurados, vezinos y habitadores de la villa de Monçón, por mandamiento de los dichos y abaxo nombrados jurados, y por llamamiento de Juan de Ribera, corredor público y jurado de la dicha villa, el qual en el dicho Consejo ja llegado y congregado fizo fee y relación a mi, Pedro Vallabriga, notario público, presentes los testigos infrascriptos, et de mandamiento de dichos jurados, y por libramiento de albaranes y en la forma acostumbada, con pregón público haver llamado el dicho Consejo general para la hora y lugar presentes e infrascriptos, et juntado el dicho Consejo general en la sala maior de las casas de la dicha villa, en donde otras vezes el dicho Consejo general para hazer y otorgar semejantes actos y cosas como las infrascriptas se es acostumbrado y acostumbra llegar y congregar. Et assí juntado, intervenimos los siguientes: primo Andres Gallén, Felipe Serra y Miguel Avicenda, jurados; Lorenço Bernat, Ramón Juan Germanel, Martín Escolano, Gaspar Orcau, Joan Uguet, Jerónimo de Luna, Jerónimo Tienda, Pasqual de Castro, Andrés Bernat, Francisco Sabater, Francisco Raymar, Baldrasar Raymat, Pedro Çentoll, Joan Dexarra, Joan Aragüés, Jerónimo Lastanosa, Gaspar Palazín, Phelippe Pastor, Joan de Cubialde, Pedro Raymar, Domin//116v//go Raymar, Martín Delopico, Joan de Naba, Miguel Just, Monserrat Pallón, Andrés Civera, Antoni Joan Clarimón, Joan Agullana, Joan Ferrandi, Joan Marçal y Pedro Porquet, todos los sobredichos vezinos y habitadores de la dicha villa de Monçón. Et de sí todo el dicho Consejo general, los presentes por sí y los absentes y advenidores consejantes Consejo general de la dicha villa fazientes y representantes, atendido y considerado lo que por los dichos senyores jurados ha scido proposado, sería bien se diesse poder bastante a los personados que paresca al dicho Consejo general, para todos los casos y cosas que se offresca tratar y hazer en tiempo de Cortes y durante el tiempo de Cortes Generales que la magestat del rey nuestro senyor tiene llamadas en la presente villa de Monçón, para el veinteno día del mes de mayo deste presente anyo de mil quinientos ochenta synco; por tanto, todo el dicho Consejo general conforme dar poder a los dichos senyores jurados y a micer Joan Cubelles de Ribas, Gaspar Orcau, Martín Escolano, Jayme Despujal e Jerónimo de Luna, Jerónimo Tienda, Francisco Raymar y Pedro Vallebriga, vezinos, consejeros de la presente

villa, para que los sobredichos o la maior parte dellos, durante el tiempo de dichas Cortes, puedan tratar, concordar, ordenar, conceder y otorgar quales quiere actos y cosas que el dicho Consejo general podría hazer y otorgar, y para ello con sus incidentes y dependientes, dando y atribuyéndoles todo el poder que el dicho Consejo general tiene y puede, hiziéndolos en lo sobre//117r//dicho otro Consejo general, y si costas algunas se offreciere, mandando al clavario que pague; de las quales cosas y cada una dellas, yo, dicho e infrascripto notario, a exoneración de mi officio y requisición de las sobredichas y conservación del drecho de quien es o ser puede interés, hize y testiffiqué el presente acto et instrumento público, uno y muchos y los que serán menester. Fecho fue aquesto en la villa de Monçón, a veinte un días del mes de abril de l'anyo contado del nascimiento de Nuestro Senyor Jesucristo de mil quinientos ochenta y sinco, et fueron ha ello presentes por testigos Juan Calbo, y Pierrez Martí, habitantes en la villa de Monçón.

Sig+no de mi, Pedro Vallabriga, habitante en la villa de Monçón, et por auctoridad real por toda la tierra y senyoría del rey nuestro senyor público notario, qui a lo sobredicho con dichos testigos presente fui et lo que de fuero screvir debía screví et cerré.

E per quant, haprés de haver-se legida y decretada la supplicació d'en Marsià Pejuan de Alòs per los tres braços, se altercà aprés entre dits estaments se affegís alguna cosa en dites decretacions, ço és, que li fos cancel·lada la cautió havie prestada en Balaguer, y les despeses per ell en dita causa fetes, deliberà lo dit stament que lo dit Pejuan se contente del que contenen les letres, y que aquelles li sien despedides y consedit lo contingut en elles per via de gràtia, atesa la calitat del negoci; les quals //117v// lletres, juntament ab la supplicació de dit Pejuan presentada, són del tenor següent:

[Lletres ab inserta de la suplicatió en favor de Matià Peio Om, pagès]

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, cathòlica y real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncoles de sos Regnes de la Corona de Aragó desà la mar. Al deputat local de Balaguer o ha son loctinent. Salut y honor. Sapiau que per en Marsià Pejuan, pagès de la vila de Alòs, lo die present y devall scrit nos és estada presentada una supplicació del tenor següent: Reverendíssims, molt il·lustres, molts magnífichs y de molta providèntia senyors. Portant en Mathià Pejuan, pagès molt pobre, natural de la vila de Alòs, a vendre fins en set dotzenes de forques per a ventar blat, fonch denunciat per Jaume Torner, guarda de la col·lecta de Balaguer, devant de Jaume Queralt, deputat local de la dita col·lecta, y son assessor Gaspar Monserrat, dient y pretenent que lo dit Mathià Pejuan havie de ésser condemnat a pagar les penes contengudes en lo Capítol de Cort, a més de perdre les dites forques, attento que no aportave albarà de guia, fundant-se que és mercaderia; y havent donades ses deffenses aquesta part, per lo dit assessor és estada pronunciada una prejudicial y gravatòria sentència, ab la qual condemne al dit Marsià Pejuan a perdre la dita mercaderia de les forques y dos-cents sous, no fent diferència entre mercaderia y mercaderia, de la qual se appellà dins del temps de dret permès y en deguda forma per vostres senyories y magnificèncias y mercès; y com sia de dret, encara que se //118r// entengue baix nom de mercaderia tota cosa que s ven y fa arbitre per a tràurer diners per via de venda o cambi. Però no s'i comprenen baix d'estes coses mercaderia de menor calitat, y més se dirà treball dietari per a

poder-se sustentar hun pobre home, com és en portar lenya, fems y fusta per a fabricar⁹⁶ aladres, com són corves y esterces, ni tampoch hi són compresos los cèrcols ni vímens per adobar botes, com sie cert que may lo intent de vostres senyories, magnificència y mercès és estat de posar ley en cosas de tant poca importàntia y calitat, sinó en mercaderies y negossis que fossen de alguna calitat. Per tant, supplica lo dit Matheu Pejuan que sia per vostres senyories, magnificència y mercès revocada la dita pretesa sentència y agravatòria declaració, comutant-la en millor, absolvent-lo axí de la pena com despeses en qu'està condemnat, manant que les dites forques li sien restituïdes y en tot justícia li sia administrat; lo offici, etc.; y quant de dret no hagués justícia lo que demana, supplica a vostres senyories y magnificència y mercès que, tenint consideració a que lo dit supplicant és persona tant pobre que no té altre arbitre de hont se poder sustentar, tenint compte a que és miserable persona, sia digne de alcansar de vostres senyories, magnificència y mercès gràtia y absolució de la dita pena en què és estat condemnat, y que sie manat li sien restituïdes les dites forques, que ab assò la rebrà de vostres senyories, magnificència y mercès en particular benefici y caritat, lo que supplica de aquell millor via, modo que //118v// de dret tinga loch, etc. *Et licet, etc.* Y fa presentació del procés fet en Balaguer y de l'acte de la supplicació. *Altissimus, etc.* El doctor Amat. La qual suplicació per nós vista y entesa, atnent la pobresa del dit Marsià Pejuan y la poca importàntia de la dita mercaderia, y altrament per les causes y rahons a nós ben vistes, havem manat fer y spedir les presents, de y ab les quals vos diem, encarregam y manam que, encontinent que les presents vos seran presentades, y en virtut de aquelles per part del dit Marsià Pejuan sereu request, li torneu, restituïscau o tornar y restituir li façau realment y de fet les dites forques, set dotzenes de forques per a ventar, li són estades preses, sens rebre d'ell drets, salaris ni penes algunes si en aquelles havie encorregut, perquè aquelles li són estades per nós remeses, segons que ab les presents, per las rahons sobre dites, li remetem, y la cautió que ha prestada li cancel·leu y anul·leu, y cancel·lar y anul·lar façau, y aquestes coses fareu y complireu, tota dilació, exceptió y excusa apart posades. E si lo contrari per vosaltres o algú de vosaltres serà fet, procehirem contra lo inobedient, sí e segons de dret y justícia trobarem ésser faedor. En testimoni de les quals coses havem manat fer y spedir les presents, sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, a set del mes de agost, any de la nativitat del Senyor de mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. Don Jayme de Cardona y Rochabertí. Jaume Vila, canceller.

119r// **[Letres per la insaculatió de oïdor en favor de misser Nicolau Frexenet de Leyda]**

Los tres staments del present Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals de Monçó que la sacra, cathòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncoles de sos Regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General del dit Principat de Cathalunya y als oydors de comptes del dit General, y a totes altres personas a qui's pertanga y lo

96. *Al manuscrit 76 es diu fabricir per fabricar.*

present negoci toque y tocar puga. Salut y honor. Sapiau que lo dia y hora presents y devall scrits, per part de micer Nicolau Frexanet, en drets doctor, ciutedà de Leyda, nos és estada presentada una supplicatió del tenor següent: Reverendíssims, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors. Per mort de mossèn Francesch Tarrós, ciutedà de la ciutat de Leyda, lo qual estave enseculat ha oydor de comptes del bras real per la vagueria de Leyda, se ha de fer provisió del loch de aquell; suplique humilment micer Nicholau Frexanet, en drets doctor, ciutedà y altres dels síndichs de la ciutat de Leyda en la present Cort resident, a vostres senyories y mercès los sie de mercè atorgar li sie provehit de dit loch, attès los treballs pren y pendrà de molt bona gana en servey de vostres senyories y mercès y de tota la Cort, la qual mercè tindrà en perpètua recordació y memòria. *Que licet, etc. Altissimus, etc.* A la qual supplicació, com ha justa y rahonable, per nosaltres és estada feta provisió que fos fet axí com era suplicat, y així de fet enseculàrem, segons que ab la present enseculam y enseculat ésser volem, provehim y manam lo dit micer Nicholau Frexanet en lo //119v// dit loch de oydor de comptes del predit General vagant per mort del sobredit mossèn Francesch Tarrós; per so, deduhint a vostra notícia les coses predites, ab tenor de les presents vos diem y manam que, observant dita inseculació y provisió per nós com és dit feta, encontinent, après que les presents vos seran presentades, sens dilació y exceptió alguna, scrigau y continueu y continuar y scríurer façau en lo libre y altres lochs ahont les inseculacions de hoydors s'escriuen y continuen lo dit micer Nicholau Frexanet, ciutedà de Leyda, axí com dit és per nós enseculat per oydor en lloch del dit mossèn Francesch Tarrós, a ffi y effecte que, havent-se de fer extractió de senblant oydors, concorregue de fet en dita extractió, axí y en la forma que los altres en semblants lochs posats y enseculats concorren, tots dubtes y dificultats cessants. En testimoni y fe de les quals coses havem manat fer la present, sotascrita de mà dels^{96a} tres presidents y sagellada del major sagell de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, a sis dias del mes de agost, entre les tres y quatre hores après migjorn, del dit dia y any de la nativitat de Nostre Senyor mil sinch-cents vuytanta-sinch. El bisbe de Barcelona. Don Jaume de Cardona y Rocabertí. Jaume Vila, conceller.

Die jovis, octava mensis augusti anno millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y ajustat lo dit stament real en loch y forma acostumats, durant la absència de micer //120r// Nicholau Frexanet, hu dels syndichs de Leyda, lo qual fou elet en hu dels embaxadors elegits per anar ab los dels altres staments als tractadors de sa magestat per a què vullen millorar les posades, fou elegit y nomenat per lo dit estament durant sa absència mossèn Algaró, altre dels syndichs de Leyda.

[Per los pesos y mesures que totes fossen unes]

Lo promovedor del bras militar referí en dit stament com en lo militar se havie pensat serie bé y convindrie molt que les mesures y mides de Cathalunya fossen totes hunes, per obviar als inconvenients y danys causen la diversitat d'ellas, al qual pensament fonch après respost per lo promovedor que, per ésser negoci de molta importància y cali-

^{96a}. de les, *corregit*.

tat, ere necessari als syndichs de dit bras consultar-ne ab llurs universitats y que, hagu-da la resposta, refferirien aquella al dit stament militar.

Vingué après en dit stament lo promovedor del stament ecclesiàstich, refferint com los staments dels aragonesos havien ja elegides personas per a tractar ab les elegides per los staments de Cathalunya acerca los ascientos y apuntaments se poran pendre en reparar y obviar los agravis se pretèn fan los arrendadors del General de Aragó als qui de Cathalunya trauchen y posen provisions de y en Aragó, los quals noms aportà scrits en un mig full de paper, lo qual legid⁹⁷ en dit stament ecclesiàstich,⁹⁸ axí los elegits per los staments de Aragó com de Catha//120v//lunya, los contenguts en los memorialis avall scrits.

[Electió de persones feta, axí per los brassos de Aragó com de Cathelunya, per a concordar-se asserca de les entrades y exides de les robes dels dits Regnes]

Las personas nombradas por los quatro braços de Aragón para tratar con los de Cathalunya son las siguientes:

Por el braço de la Yglesia: el abat de Sancta Fe; el canónigo Serra. Por el braço de los nobles: don Joan de Bardaxí; don Enrique de Pacafoix.⁹⁹ Por el braço de los caballeros y hidalgos: Hierónymo Ximénez. Dembún, senyor de Bárboles; Gonsalbo de Linyam.¹⁰⁰ Por el braço de las universidades: Pedro de Insausti y Luis de Moros.

Per a tractar ab los senyors aragonesos la concòrdia fahedora són los següents:

Per lo stament ecclesiàstich: lo senyor abat de Gerri; lo senyor canonge Cellers, syndich del Capítol de Barcelona. // 121r// Per lo stament militar: don Onofre de Alentorn, senyor de Çeró; mossèn Hierònym Sorribes. Per lo stament real: mossèn Joan Montornès, síndich de Tortosa; micer Mascaró, syndich de Vilafrancha de Panadès.

E fonch deliberat en dit stament, ja lo dia de ahir, que lo senyor president enviàs a cercar a mossèn Pau Ciurana, regent los comptes de la Deputació, y se li diga y encarrega que en lo distribuhir de la cera ab los syndichs y oficials del present stament, lo que en altres Corts és estat acostumat, y que lo dit mossèn Ciurana face relació en lo present stament y mostre en aquell la tariffa y orde té en lo dar y distribuhir la dita cera.

Die veneris, nona mensis augusti anno millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Dit dia anà la embaxada, ja en dies passats determinada de ésser feta, de part dels tres staments als tractadors de sa magestat per a què manassen dar orde se millorassen les posades als cridats y convidats de Cathalunya residien en les presents Corts, per estar molts d'ells molt mal aposentats; y tornats, refferiren en dit stament, que estave convocat y congregat en lo loch y forma acostumada, los embaxadors de aquell com havien feta ja dita embaxada ha dits tractadors, los quals los havien respost que ells enviarien a cercar los aposentadors y que·ls //121v// dirien procurassen de acomodar los mal aposentats.

97. *Al manuscrit 76 es diu fou legida per legid.*

98. *Al manuscrit 76 s'omet ecclesiàstich, i continua després, e són axí.*

99. *Al manuscrit 76 es diu, com cal, Palafoix per Pacafoix.*

100. *Al manuscrit 76 es diu, com cal, Linyan per Linyam.*

E per quant lo magnífich mossèn Miquel Bastida, ciutedà y hu dels syndichs de Barcelona, tornà presentar en dit stament la supplicatió que ja en dies passats havie presentada en lo present stament y per aquell remesa a l'ecclesiàstich, per a què allí se provehís primer, com és pràtica y stil de la present Cort, la qual suplicatió, legida vuy altra volta en lo present stament, desijant se deduescha a exequutió lo negoci que ab ella se alterque entre ell dit mossèn Bastida y mossèn Joan Setantí, per rahó del qual negoci, a supplicatió de dit mossèn Joan Setantí, se haja debitament provehit, y remesa la decisió y declaració de aquell als magnífichs deputats, ab letres patents desús en lo present procés incertades, lo dit stament féu deliberació y provisió ha dita supplicatió que se estiga al que ja se ha deliberat y provehit per la present Cort en dit negoci ab les dites letres que, com dit és, per rahó de aquell són estades ja despedides.

Vingué après en dit stament lo promovedor del stament ecclesiàstich y portà una minuta de letra que en dit stament ecclesiàstich se ere traçada y minutada, per a què tots conformes los syndichs ecclesiàstichs y reals poguessen consultar, tots conformes, ab llurs principals y universitats, per a veure y entendre si convindrie deduhir a execució lo pensament s'és tingut en la present Cort que lo pes, mida y mesura en Cathalunya fos tota una y conforme ha la de Barcelona, per moltes //122r// causes y rahons, molt justes y rahanables, contengudes en dita minuta en dit stament legida, la qual és del tenor següent:

[Minuta de la lletra scriuen los síndichs a llurs universitats consultant aserca de què los pesos y mesures sien totes conforme a les de Barcelona]

En los braços ecclesiàstich y militar de aquesta Cort se ha tractat, y en lo stament real referit, que seria cosa molt útil y necessària al bé comú de tot lo Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya que lo pes, mesura y mida fos de una manera, axí per evitar grandíssims fraus que·s cometen y la pobre gent pateix, com encara per levar la varietat gran que en dites coses hi ha, contra tota ley de policia de un regne ben ordenat y en notable preiudici dels habitants en dits Principat y Comtats; y també ha aparegut als dits brassos ecclesiàstich y militar que lo pes, mesura, y mida que se haurie de rebre y abraçar deurién ésser los de la ciutat de Barcelona, com a major y més principal ciutat dels dits Principat y Comtats, tant per ésser ciutat en la qual al present hi ha major comerç y tracte de mercaders, així de la mateixa ciutat com de altres que de diverses parts del món hi acudexen, com per ésser lo pes, mesura y mida de dita ciutat entre mercaders y hòmens de negoci en tots los Regnes de la Corona de Aragó y altres deçà y dellà la mar molt més coneguts y usats que no són los de les altres ciutats, viles y lochs dels dits Principat y Comtats, y per lo que apar que tots los altres pesos, mesures y mides se reduhiran més fàcilment als de Barcelona y se porà ab facilitat raduhir los censos y altres rendes, sens preiudici //122v// als dels qui reben com dels qui paguen ab dits pes y mesura; y encara que aquestes y altres causes que hadassò los ha mogut han aparegut moltes justes y conformes ha rahó als convocats en lo bras real, tota via no ha aparegut deurer condecendre a esta voluntat dels dits brassos ecclesiàstich y militar, sens que primer los syndichs ne consulten ab sos principals; per so, suppliquen a vostres mercès se servesquen, ab la brevedad possible, manar-me avisar de sa voluntat en aquest particular, per a què aquella antesa puga, juntament ab los altres síndichs de dit bras real, fer en aquest negoci tal conclusió que sie servey de Nostre Senyor Déu y de sa real

magestat, bé y utilitat de la cosa pública dels dits Principat y Comtats. Guarde Nostre Senyor, etc.

E desijant passar avant en los negocis de la present Cort y saber y entendre lo contengut en los memorialis y agravis que per los diputats de Barcelona són estats tramesos en la present Cort, lo dit stament, aderint-se en assò als altres staments, féu deliberació que los advocats del present stament, ab los dels altres staments, se ajunten en lo loch se'ls ha aparellat, y allí vejen y apunten y regoneguen los dits memorialis y agravis, y de aquells y de quiscú de aquells relació facen en lo present stament.

Die lune, duodecima mensis augusti //122r bis// anno millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo dit stament real en lo lloch y forma acostumats, vingué en aquell lo magnífich mossèn Pau Ciurana, donzell, regint lo offici dels comptes de la casa de la Deputació, aportà y presentà en dit stament unes lletres dels diputats del General de Cathalunya, residents en Barcelona, als tres staments de la present Cort dirigides, les quals per mi, dit Miquel Joan Cellers, notari de Barcelona y scrivà del present stament, foren en aquell legides, les quals són del tenor següent:

Als reverendíssims y molt il·lustres senyors, los tres staments¹⁰¹ de la Cort General del Principat de Cathalunya convocada en la vila de Monço. *Registrata.*

Reverendíssims y molt il·lustres senyors.

Ab la de vint-y-tres del passat, en resposta de vostres senyories de quinsa del mateix, offerírem enviar a tres del corrent lo balans del General, lo libre Ferrando Paga, la compilació original de les Constitutions y altres leys feta per commissió de la última Cort, tres volums de Constitutions generals y tres de Capítols de Cort estampats sobre coses del General, y lo que trobaríem de les Constitutions y Capítols no decretats ni admesos en la última Cort, que tot vostres senyories nos demanàvem,¹⁰² ensemps ab memorialis de agravis y embaxades; dexant ara estos memorialis per ésser ja tramesos, com ab dita nostra scriguérem, tot lo més avant ab lo millor compliment que'ns és possible tra//122v bis//metérem a vostres senyories per Pau Janovès, e ultra la còpia del Ferrando Paga de aquest nostre trienni, trametérem còpia de semblants libres del[s] dos triennis proppassats, perquè vejen vostres senyories de quant luny vénen los deutes que ara són, y ab més rahó provehescan al dany que n'ha resultat; dels quals deutes, encara que sien de tant difícil exactió com per ells apar, usant de la major diligència y rigor que per ara nos ha paregut convenir, havem cobrat lo que's veurà en lo Ferrando Paga de aquest nostre temps, y no levam la mà ni la'n levarem, puix som certs ésser aqueixa la voluntat y servici de tota la Cort. Advertim, emperò, a vostres senyories, quant als deutes de Miquel Joan Junyent y de Rovira, arrendador de la bolla de Gerona, y Miquel Gomar, arrendador per los germans Arles de la de Perpinyà, trienni mil sinch-cents setanta-vuyt, y de Bernat Gomis, arrendador de la de Gerona, trienni mil sinch-cents vuytanta-hu, que per nostres immediats predecessors

101. *A continuació, repetit, staments.*

102. *Al manuscrit 76 es diu demanen per demanàvem.*

són acomodats dits deutes en la forma que vostres senyories entendran de les còpies que van ab esta, de les deliberacions y actes que són fets, la qual commoditat no havem aprovada ni revocada perquè, entenent-se al principi de nostre offici la convocació de la Cort, nos paregué dexar-ho, com ho dexam, a la disposició y manament de vostres senyories, y entre tant que no sabrem sa voluntat farem executar y vendre en lo encant públich, ab tota diligència y rigor de justícia, los béns del[s] principals y fermances de dits deutes, los quals béns, per aquest efecte, tenim ja inventariats y posats en lo encant y en punt de dita //123r// executió, y no la parerem sens orde de vostres senyories. A qui també advertim que, ab les despeses del General especificades en diverses jornades del balans, són estades fetes tres compilacions de les Constitutions y altres leys, y se encaminave per a quatre, com se reffereix en una carta de dos de maig mil sinch-cents vuytanta per los diputats que lavors eren tramesa ha sa magestat, en resposta del que ns demanave sobredita original compilació, y així mateix se reffereix en un capítol de les instructions per nostres predecessors, a set de desembre mil sinch-cents vuytanta-dos, fetes a mossèn Joan Pau Ciurana, sobre los negosis perquè fou tramès ha sa magestat, les quals instructions són en los memorialis que ja aquí tenen dels agravis y embaxades, ab còpia de la qual carta, que també va ab esta y ab dit de instructions, vostres senyories restaran informats de tot lo que ha passat en aquest fet. Nostre Senyor garde les reverendíssimes, molt il·lustres persones de vostres senyories, ab lo augment y pro[s]peritat que desijam. De Barcelona, a dos de agost mil sinch-cents vuytanta-sinch. Don Pedro de Boteller y de Oliver. Reverendíssims y molt il·lustres senyors. Besen la mà a vostres senyories sos més certs servidors, los diputats del General del Principat de Cathalunya, residents en Barcelona. *In registro comuni primo, folio III.*

123v// E legides en dit stament dites letres y entès que lo balans y lo libre de Ferrando Paga del General era vingut en mans del bras ecclesiàstich, sen[s] haver-ne haguda inspecció alguna los altres brassos, deliberà per so dit stament que los dits libres y altres scriptures trameses per dits diputats, que de la manera los ha vist lo bras ecclesiàstich, vegen aquell lo present stament y militar, y que après servarà lo orde y forma se haurà de tenir en vèurer y regonèxer aquells. E poch après, vingué lo promovedor del bras ecclesiàstich refferint y deduhin[t] com lo dit balans del General y lo dit llibre de Ferrando Paga eren arribats en dit stament, però que aquells no eren estats huberts ni legits cosa alguna en aquells, y que havien deliberat fossen acomenats al mateix mossèn Pau Ciurana, los quals eren estats remesos per los diputats. E poch après, los dits balans ab los libres de Ferrando Paga foren per dit Ciurana aportats en dit stament real, lo qual los acomenà al mateix Ciurana perquè guardàs aquells, puix ja dit stament havie vist dits libres y balans closos y tancats en sa pròpia figura, com los havien vist los ecclesiàstichs.

E refferí més avant dit promovedor ecclesiàstich, per absència de l'abat de Poblet, hu dels habilitadors, havia elegit dit bras y surrogat en lo loch de aquell durant la sua absència lo prior de Scala Dei. E que de part dels habilitadors ere //124r// estat deduhit en dit stament ecclesiàstich que, per poder-se fer dita surrogació, se havia de fer conforme lo any vint-y-vuyt, donant-ne suplicació ha sa magestat. Emperò, lo dit stament ecclesiàstich, atès que, així en les Corts de l'any sinquanta-tres com altres, no se ha servada la dita forma, que pendrien per ço plaher que en aquest particular dit stament real volgués

pensar y consellar lo fahedor. E lo dit stament real, desijant veure y entendre lo que¹⁰³ en dit negoci se podie e deuria fer, deliberà que los advocats dels brassos miren los exemplars se trobaran del que se ha fet en altres Corts en semblant cars y, aquells vist y entesos, millor porà deliberar y resoldre lo fahedor.

Mossèn Antich Sala, notari, syndich de Manresa e hu dels habilitadors del present stament, dix posave, segons que de fet posà, son discentiment a tots actes faedors en lo present stament, sens que primer no li sie dada rahó de totes les coses que en lo present stament se tractaran durant lo temps de la habilitació, protestant de nul·litat de actes; requerint a mi notari, etc. *Testes Joannes Sangenis, portarius, et Gabriel Mir, scriptor.*

Post prandium.

Convocat y congregat lo dit stament en lo loch y forma acostumat, Jaume Rocha, syndich de la //124v// vila de Sanct Pedor, dix que per quant ell està ab jurament de mirar lo bé y útil del General, y per quant han dada entorxa de cera ha mossèn Ponsich, syndich de Vich, y altres que no n'acostumen de rebre, dix posave son discentiment a què no sien dades més antorxes al dit Ponsich y a altres que no n'acostumen de rebre, fins sia vist y deliberat per lo present stament qui són los que poden haver y rebre dites antorxes, y no per altre affecte pose dit discentiment. Requerint a mi notari, etc., presents per testimonis los propdits.

Die decima tertia mensis augusti anno millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo dit stament real en lo loch y forma acostumats, vingué y comparegué en aquell Francesch Castelló, studiant en leys, habitant en Barcelona, procurador de mossèn Miquel Balthesar Dot, cavaller y notari de Barcelona, segons que de sa procura consta en poder del discret mossèn Hierònym Talavera, notari de Barcelona, a tres del corrent mes de agost, lo qual en dit nom presentà en dit stament una supplicació, la qual fou legida en dit stament y après decretada en la forma següent:

125r// [Suplicació de Baltasar Dot, notari, contra de Luís Rufet, scrivà maior del General]

Molt il·lustres senyors.

Miquel Balthezar Dot, scrivà major del General de Cathalunya, té introduhides en lo concistori de la casa de la Deputació contra Luís Rufet, sobre dit offici, dues causes, la una de nul·litat y l'altra de supplicació, recors e o apel·lació per dit Dot interposades, de certa nul·la pretesa sentència proferida contra tot dret y rahó, y per respectes particulars, y contra lo vot y parer dels magnífichs doctors del Real Consell qui hi foren leshores aplicats, com és públich y notori; e après de ésser estades dites causes comeses per los *tunc* senyors deputats, conforme capítols de Cort, hús, stil y pràtica de la Deputació, a tres nous assessors, y après de ser estades dites commissions aprovades y declarades, ab consell de quatre solemnes doctors, ser estades bé y legítimament fetes y haver de sortir son degut effecte, no obstant los contraris per dit effecte leshores fets, com consta

103. A continuació, repetit, lo que.

en procés, dit Dot no ha pogut prosseguir dites causes devant los dits tres nous assessors o a qui dites causes són estades comeses, tant perquè lo scrivà de dites causes per inducció e subornació del dit Rufet may ha volgut donar a dit Dot, com devie y ere obligat, les supplications per dit Dot presentades en dites causes, ab les commissions y decretacions en aquelles fetes, encara que los dits *tunch* senyors diputats, tots conformes, li manaren en scrits ab penes liuràs encontinent a dit Dot dites supplications ab ses remissions y decreta//125v//tions, com planament consta en procés, cosa inaudita y may feta; quant perquè dit Ruffet, tenint la mà en los negossis del concistori, sempre ha procurat de tenir algú o alguns propicis dels senyors del concistori perquè-s differissen dites causes, y no-s ves lo fi de aquelles, ni s'entengués la justícia sobrada del dit Dot, cosa de mal exemple, del que dit Dot ne ha patit y pateix molts danys y desatents y reste frustat de sa justícia, differint-li la despidició de dites causes. Per so y altrament dit Dot, prosseguint y continuant la justícia de dites ses causes, y representant a vostres senyories totes les supplications per ell fins vuy presentades en lo dit concistori de la Diputació y totas las cosas en aquellas contengudes, quant humilment pot, suplique ha vostres senyories sien servits manar que dit Dot sie desagraviat de tants agravis li són estats fets, y per so manar als senyors deputats, qui vuy són, que en les dites causes, ab tota brevedad, ministren compliment de justícia y no donen loch a tants diffugis, quants dit Rufet procure y cerca per impedir lo llibero exercici de la justícia y de les generalitats, y que en tot y per tot li sie ministrat compliment de justícia; lo offici de vostres senyories qual convé humilment implorant, que ultra que en açò faran vostres senyories lo que és de justícia y se és acostumat fer sempre en Corts Generals, de desagraviar los agraviats, dit Dot ho reputarà ha special mercè. *Altissimus, etc.*

126r// *Die duodecima augusti millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, post meridiem, lecta in stamento ecclesiastico Cathalonie. Et fuit decretum, que-s facen letres als diputats, ab inçerta de la supplicació, manant-los que en dita causa, ab tota brevedat, ministren a les parts justícia, servades les Constitutions.*

Die duodecima augusti millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, post meridiem, lecta in stamento militari, fuit decretum ut in stamento ecclesiastico. Scriba Joannes Sala, notarius stamenti militaris.

Die decima tertia predictorum mensis et anni, fuit lecta in stamento relali (sic), et ibi provisum idem quod in aliis stamentis, servatis Constitutionibus et servatis servandis secundum qualitatem cause. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

Foren spedites après les lletres en virtut de dites decretacions, les quals són avall en lo present procés, a devuit del corrent.

E ans de decretar y provehir la propdita supplicació de dit mossèn Dot, mossèn Antich Sala, syndich de Manresa, alsà son discentiment. E los syndichs de Tortosa votaren y foren presents aderiren a la propdita decretació y lectura de dita supplicació.

[Per la surrogació de l'un abilitador]

E per quant per absència de l'abat de Poblet, hu //126v// dels tres habilitadors del bras ecclesiàstich, havie elegit y surrogat dit stament ecclesiàstich lo reverent prior de Scala Dei, e per los habilitadors de sa magestat és estat pretès se havie de fer dada primer supplicació y subseguida decretació de sa magestat, y no de la manera ho havie fet dit bras ecclesiàstich. E com per aquell s'és pretès, deduhit y al·legat que, no obstant que en les

Corts de l'any vint-y-set se haja servada la susdita forma, qu'és hun sol exemplar, que al contrari de aquell se'n deduxen dos de altres, la hu en les Corts de l'any sexanta-tres, l'altra en les presents Corts, poch dies ha, ab la persona de don Berenguer de Paguera, qui fou surrogat en loch del baró de Eril, absent. E com, per ha deduhir dits dos exemplars ha dits habilitadors, se altercà entre dits staments si convenie hi anassen de part de tots los tres brassos¹⁰⁴ o per part del stament ecclesiàstich a soles, oys primer los advocats, als quals és estat comès, y aderint-se en aquells, deliberà lo dit stament real que dits habilitadors sols s'i vage de part del bras ecclesiàstich, deduhint així dits dos darrers exemplars, com encara dir-los expressament que en cars se hagués de dar dita supplicatió conforme en lo dit any vint-y-set, que sa magestat, per decretar dita supplicatió, haurie de venir personalment dins la present sglésia; y axí fou referit per lo promovedor al bras ecclesiàstich, de part del qual vingué après lur promovedor, deduhint y refferint com ell ere estat ab dits habilitadors, y deduhit en aquells lo desús dit, y que li havien respost com ells estaven promptes de rebre //127r// y acceptar dit prior de Scala Dei¹⁰⁵ en surrogat habilitador del dit abat de Poblet, y en pendre'ls lo jurament acostumat. Et és per molt cert que, per no dar treball ha sa magestat de venir a la sglésia per pocha cosa y havent-hi dits exemplars en contrari, s'eren aderits ab la voluntat de dits brassos.

Poch après, foren habilitades dos hores més de les originàries per sperar una embaxada se havie de fer al dit stament per lo bras ecclesiàstich, segons refferí llur promovedor. E poch après foren habilitades dos hores, vingué la dita embaxada de dos cavallers, deduhint y refferint com refferiren que devant los habilitadors havie comparegut mossèn Pau Ciurana, cavaller, ab una supplicatió, deduhint ab aquella que micer Francesch Serra y altres enquestats ab la visita fan los diputats contra los diputats del trienni passat y oficials de la Diputació no fossen habilitats; y com lo dit de dita supplicatió sia molt preiudicial als tres brassos de la present Cort, a la qual havien de dar rahó y supricar de dit negoci, que per so lo present stament se vulla detenir per a vèurer y tractar del que's pot y deu fer en aquest particular. E anat se'n foren dits embaxadors, entengué lo dit bras que los ecclesiàstichs no han poguda habilitar la hora, y axí fonch deliberat que los advocats, estament y quiscú en particular pensen y miren qu'és lo que en dit negoci se pot y deu fer, perquè demà de matí ab més spay se puga vèurer y deliberar lo fahedor.

127v// Die mercurii, quarta decima mensis augusti anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo dit stament real en lo loch y forma acostumats, vingué y refferí en aquell que per los habilitadors de dit bras militar los ere estat refferit que los habilitadors de sa magestat volien y pretenien habilitar los doctors de la Real Audiència de Cathalunya militars, y com ells no havien volgut en dit negossi passar davant, ni fer cosa alguna, sens saber la voluntat de dit llur stament; y més los havien refferit que mossèn Pau Ciurana, per part dels diputats, havie dada una supplicatió devant los habilitadors, demanant no sien habilitats micer Serra y altres impedits en la visita de dit General, sens sabuda de la present Cort, del que dit stament havie fet molt gran sentiment, y dar orde

104. A continuació, ratllat, brassos.

105. Al manuscrit 76 es diu Cartoxa per Scala Dei.

a llurs habilitadors que si dits habilitadors ho volien incistir se'n baxassen llurs habilitadors. E lo dit stament, entesa dita relatió, deslberà que tots los advocats vegem y referesquen lo que's pot y deu fer, així en la habilitació se pretén fer dels doctors de la Real Audiència, com de la supplicatió ha dada mossèn Pau Ciurana per part dels diputats als habilitadors pretenent no poder ser habilitats micer Serra y altres impetits en la visita fa dit General, y també si los menors de catorse anys poden entrar en lo bras militar.

[Surrogatió fa lo stament de un habilitador per malaltia de l'altre]

E més,¹⁰⁶ delibèrà dit stament que durant la malaltia y absència de mossèn Hierònym Ponces, syndich de Tarrega e hu dels tres habilitadors del present bras, sie elegit y surrogat, com de fet elegí y surrogà, Joan Noffre Ortodó, syndich de Puigcerdà. E per lo promovedor de dit bras //128r// fou referit als dits altres brassos y als habilitadors de la present Cort.

E desijant dit stament dar principi y deduhir ha execució los tractes tinguts ab los brassos de Aragó sobre la forma e trassa de la concòrdia entenen fer estos dos Regnes de Aragó y Cathalunya, per a què no sie fet agravi ni preiudici algú als que de hun Regne van y venen a l'altre, y sobre los drets de les entrades y exides del General, endemés essent-se ja per un Regne y altre elegides y nomenades persones, segons consta dalt en lo primer procés, féu per ço deliberació que dites persones elegides per dit effecte se ajunten, apunten y trassen la forma de dita concòrdia, y aquella apuntada y trassada, ans de resoldre'n y cloure'n cosa alguna, referesquen aquella en lo present stament, aderint en assò al parer y voluntat dels altres staments, dels quals se ha entès són del mateix parer que dit és. Emperò, del que fins assí se ha exhigit o extorquit dels qui han pagat dit dret que no desijen aquell, delibèrà dit stament que per ara no se'n diga res.

Die sabbati, decima septima mensis augusti anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

[Comparitió y jurament de un síndich de Barcelona per mort de un altre]

Convocat y congregat lo stament real en lo loch y forma acostumats, en loch y per mort del magnífich mossèn Galceran Desvalls, quòndam ciutedà de Barcelona y hu dels síndichs de la dita ciutat de Barcelona, vingué y comparegué en dit stament lo magnífich mestre Hierònym Maguerola, doctor en medicina, ciutedà de dita ciutat, syndich per a//128v//quella tramès a les presents Corts, progrés y conclusió de aquelles, sossi y companyó als restants síndichs de dita ciutat residents en dites Corts, lo qual prestà lo jurament acostumat per los altres syndichs de dit stament, lo qual li fonch legit en mà y poder de Miquel Joan Cellers, notari de Barcelona y scrivà de dit stament.

E per quant en dit stament y en los altres se havie molt altercat si mossèn Pau Ciurana, lo qual havie presentat devant los habilitadors de la present Cort, sens sabuda y orde dels brassos, dos supplications, la una contra de l'ardiacha d'Oms e l'altra contra micer Serra y altres acusats o impetits en la causa de visita se aporta, devant los diputats del corrent trienni, contra los diputats, hoydors de comptes e officials de dit General, si anirie a cobrar aquelles de dits habilitadors, demanant de paraula li sien restituhides,

106. *Al manuscrit 76 s'omet més.*

o si daria supplicació en escrits, dient y deduhint ab dita scriptura que dites dos supplications li sien tornades, per lo que no entén prosseguir, ni demanar, ni insistir en lo contengut en elles, per no haver tingut tal orde ni dels dits diputats, ni dels staments de la present Cort, deliberà lo dit stament que, si en lo procés familiar del prothonotari seran buydades dites dos supplications, que lo dit mossèn Ciurana demane li sien restituïdes aquelles en escrits, deduhint los dits e altres motius quals millor apareixerà que convinguen. Emperò, si les dites dos supplications no seran buydades en lo procés, que el dit mossèn Ciurana los deman y cobre de paraula, sens dar scriptura alguna.

E poch après, foren legides en dit stament les letres, //129r// trassades y minutades per lo prothonotari^{106a} dels bras ecclesiàstich, resultants de les decretacions per los tres staments fetes a la supplicació ha dits tres staments presentada y per ells decretada, a instàntia e humil supplicació de Francesch Castelló, procurador de Miquel Balthesar Dot, cavaller y notari de Barcelona, en lo present procés insertada. E lo dit stament, oydes aquelles, les quals aparegué estar bé y en sa deguda forma, les quals seran avall insertades, lo tenor de les quals lletres és lo següent:

[Letres a diputat a instàntia de Baltesar Dot per la causa es aporta contra mossèn Luis Rufet]

Los tres staments del Principat de Cathalunya convocats en les Corts Generals que la sacra, cathòlica y real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncolas de sos Regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent, nobles y magnífichs senyors los diputats del General del dit Principat residents en Barcelona. Salut y honor. Sapiau que per mossèn Joan Castelló, en nom y com a procurador de mossèn Miquel Balthezar Dot, notari públich de Barcelona, nos és estada presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres senyors. Miquel Balthezar Dot, notari públich de Barcelona,¹⁰⁷ etc. *inseratur prout supra in presenti processu, etc.* A la qual supplicació, per nosaltres és estat provehit que sien despaxades letres ab incerta de la dita supplicació a vosaltres dirigides, manant-vos que en dites causes, ab tota brevedad, ministreu a les parts justícia, servades les Constitutions de Cathalunya. Per ço, intimant y notificant-vos la dita y per nós en dit negoci feta provisió, ab tenor de les presents vos diem, //129v// encarregam y manam que, en les dites premencionades causes ab tota la brevedat, a les dites parts justícia y compliment de aquella ministreu y ministrar façau, servades les Constitutions de Cathalunya y altres coses que-s deguen servir, segons la calitat de les dites causes, perquè en y sobre dites coses vos cometem nostres veus y forces ab plena potestat. En testimoni de les quals coses havem manat fer y spedir les presents, sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, quant als staments ecclesiàstich y militar a dotze de agost y quant al bras real a tretze del matex, any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-sinch. El bisbe de Barcelona. Lo vescomte de Rocabertí. Jaume Vila, conceller.

E per quant lo promovedor del bras ecclesiàstich, entre altres coses, havie deduhit y refferit ha dit stament real que allí en son stament havien pensat que de les supplications

106a. *En lloc de notari.*

107. *A continuació tota una línia ratllada il·legible.*

dades per mossèn Ciurana contra lo ardiacha d'Oms, y altra contra micer Serra, no se'n parle més ni per dit Ciurana sie deduhit altra cosa alguna devant dits habilitadors sens sabuda y orde d'ells¹⁰⁸ tres staments, per ço lo dit stament, desijant fer tot ço que's deu ab les diligènties degudes, deliberà que's sàpie primer lo que se ha fet en lo procés familiar del prothonotari, com ja vuy de matí és estat deliberat en lo present stament, y entès si en dit procés estan continuades dites supplications o no, se deliberarà après lo faedor; y axí fou referit per lo promovedor als altres brassos, per a què's volguessen adherir al parer del present stament.

E desijant lo dit stament provehir lo que sie de rahó //130r// y justícia en lo negoci de mossèn Pau Riu, sobrecollidor del General, lo qual, a instàntia dels diputats, és estat pres y vuy està detingut en les presons de la present vila, deliberà dit stament que's sper y sàpie la resolució dels altres brassos en dit negoci, hi's vegem primer les scriptures produhides per los diputats contra mossèn Riu, y que lo dit mossèn Riu sie hoyt y ha dita causa dada licència de pendre advocat y procurador per a deduhir de ses quexes, perquè, vista la quexa dels diputats y la deffensa del dit Riu, millor puga deliberar la present Cort y provehir lo faedor en dit negoci.

Deliberà més avant dit stament que los actes y scriptures trameses ha la present Cort per los diputats sien acomenades ab inventari a mossèn Pau Ciurana, en presència dels tres promovedors dels tres brassos. E per lo promovedor foren refferides dites coses en los altres staments.

E per quant per part del bras militar, per llur promovedor, fou deduhit que's comensaven ja a dar moltes supplications, y se'n speraven de dar moltes als brassos, demanant almoynes, subsidis e caritats, havien pensat serie bé dites supplications fossen remeses, per a fer la deguda provisió en elles, a la darrerria de les presents Corts, lo dit stament, desijant correspondre en dites coses als altres, se adherí ab los dits staments, ço és, que les dites supplications y la provisió d'elles sien dexades per a la darrerria de la present Cort, per a què leshores se puga dèbitament provehir ço que provehir se dega, y axí fou referit als altres brassos.

130v// Lo tenor de les letres trameses per los diputats a la present Cort, les quals foren legides en lo present stament per lo scrivà de aquell, són del tenor següent:

[Letra de diputats contra Pau Riu, cullidor de la bolla]

Als reverendíssims y molt il·lustres senyors, los tres staments de la Cort General del Principat de Cathalunya, convocada en la vila de Monçó.¹⁰⁹

Reverendíssims y molt il·lustres senyors.

Han-nos scrit mossèn Joan Pau Ciurana y Pere Arles lo atreviment que Pau Riu, que era collidor de la bolla de Barcelona, ha tingut de anar a vostres senyories y estar aquí públicament, en menyspreu del grave delictes que ha comès en anar-se'n fugitiu y absentar-se per no pagar al General onse mília sis-centes noranta-sinch liures, vuyt sous, qu'és restat deutor de sa recepció; y també'ns han scrit la prompta captura y detenió de sa persona, la qual és ab molta rahó y com de la prudent determinació de vostres senyories se podie sperar per benefici del General y satisfacció de aquest con-

108. *En lloc de dels.*

109. *Al manuscrit 76 apareix el signe de registrada.*

cistori, que de la fuga de dit Riu és restat molt offès, y axí vista encàrrech per fer lo servey de vostres senyories, advertir-los de la molta culpa del matex Riu y del que en son fet ha passat, y és que, en tant en nostre trienni lo trobàrem endarrera de dos quinquenades, y als sobrecolidors de levant y ponent, mossèn Onoffre Ciurana y Joan de Gualbes, de més de dos anys, sens saber lo que devien per no ésser comptades les quinquenades de dit Riu ni les terses dels sobrecolidors, y a vuyt de octubre proppassat, //131r// considerant la importàntia del deute de Riu y la sua gran mora y culpa en no descarregar-lo en alguna cosa y la poca sufficiència de ses fermances, y que com a hereu de son pare, arrendador y fermansa respectivament de moltes bolles, y altrament, és també deutor de més de vuyt milia liures, per què son deute de colidor no pujàs més, com estava encaminat de fer, remoguérem lo dit Riu de l'exersici de son offici y posàrem-hi altri, ab pensament que¹¹⁰ dels diners que tenia del General y de algunes propietats que té en Panadès, encara que prou carregades de censals y altres mals, descarregaria son deute, al manco fins al punt que, per les fermances de sa cautió y alguns altres que de nou ne donàs, lo restant estigués segur hi's pogués cobrar en aquest trienni; feta esta remotió, discorrent de senmana en senmana y de die en die, ab diverses offeretes que per part sua nos feyen de pagar molta part del deute y ben assegurat lo més avant, entràrem en la quaresma, y considerada lavors la sua durítia, en què perseverava, lo férem posar en lo càrrec de la Deputatió, ahont stigué fins lo disapte de Rams; y ab offereta de micer Monfar, son advocat, de pagar-nos dit Riu mil sinch-centes liures en la Senmana Sancta y altres tantes après de Pascha y de altres pagues en poch dies, qui tot en aquell temps sanct sens offeria ab moltes supplications y submissions de paraula, lo soltàrem de la presó al presupòsit de tornar-lo en servey de l'offici, si hagués complit a les primeres pagues; y entretenint-nos //131v// ell y micer Monfar en les bones paraules y speransa de cobrar, han faltat a tot y lo dit Riu se n'és anat. Per lo que, a quinse de jun[y] proppassat, fórem forçats, conforme Capítols de Cort y lo que en semblant cars és acostumat, ab sentència de nostre concistori declarar ésser privat¹¹¹ de dit offici y provehir-ne altri; tenim notícia de ser-se'n anat ab molts diners del General, y axí s'era molt bé acertat que si no's pot portar assí, sie aquell detingut y conforme Capítol de Cort castigat, majorment que axí u suppliquen algunes fermances de dit Riu, qui han sabut la sua captura, y entén-se que tots los altres faran lo mateix, y castigant-se com merex serà no donar ànimo als altres deutors de fer semblant. Per al qual effecte de castigar lo dit Riu, donam orde a mossèn Arles, qui és exactor del General, de fer tota la instàntia que convinga y li trametem còpia auctèntica de sa provisió, y del que en aqueix y altre cars de exactió la Cort General li té manat, y entretenant assí pasem avant en liurar y vendre les propietats de dit Riu, axí com ja li són venuts los pochos mobles que li són trobats, y no'ns decuydàrem de les fermances, puis contra tots està avant la execució, com tampoch no'ns descuydam dels dits sobrecolidors Ciurana y Gualbes, a la falta dels quals provehírem los dies passats, prohibint-los les anades y enviant dos officials d'esta casa per portar libres y diners que'ls faltaven, y acabat de comptar, los havem detinguts en los càrrecs de la Deputatió, ahont estan;

110. *A continuació, apareix un si que sembla ratllat; aquest no apareix al manuscrit 76.*

111. *provehit, corregit.*

puis en tot havem usat dels més benignes térmens que ns és per//132r//mès, som certs de vostres senyories tindram (*sic*) per accepte aquest nostre servey, y lo que de nou fem en enviar a vostres senyories per aquest portador, Francesch Escolà, lo procés dels agravis de la mort de March Antoni Forner, los memorialis en fet y en dret, y altres scriptures que en la Deputatió són trobades per los agravis de la gràcia apostòlica de l'excusado y pramàtica dels cavalls, y totes les lletres de sa magestat en resposta dels dits y altres principals agravis de les últimes Corts fins ara, exceptat los memorialis y altres papers dels inquisidors, que posam a punt y aniran per lo primer; y perquè tots lo que ara van són los mateixos originals que tenim en la Diputació, per no posar larch temps y molts gastos en copiar-los, donam orde ha mossèn Ciurana de comunicar-ho tot ab cauthelas y tornar-ho ací ab los demás libres y scriptures que per ell y en dues anades de Pau Genovès són tramesos; suplicam a vostres senyories manen també servir aquex orde, perquè no's divertesquen les scriptures, que tant importen, y despachat lo dels inquisidors tindriem altres coses en què servir a vostres senyories, cuyas reverendíssimas y molt il·lustres persones Nostre Senyor guarde ab lo augment y prof[s]peritat que desijan. De Barcelona, a tretze de agost mil sinch-cents vuytanta-sinch. Don Boteller i de Oliver. Reverendíssims y molt il·lustres senyors. Besen les mans a vostres senyories, més certs servidors, los diputats del General del Principat de Cathalunya residents en Barcelona. *In libro comuni II, folio XVI. Registrata.*

132v// Die lune, decima nona mensis augusti anno millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y ajustat lo stament real en lo lloch modo y forma sòlits y acostumats.

Lo dit stament, adherint en açò al pensament tingut per y en dit stament, refferit per lo promovedor del bras ecclesiàstich, féu deliberació que los tres <staments>¹¹² advocats del present stament, juntament ab los dels altres tres staments, tinguen particular càrrech de veure, comprovar, regonèxer y mirar si lo libre de les Constitutions, novament compilades per orde y deliberació feta en les Corts passades, y si aquella starà ab la forma deguda y qual convé, y del que trobaran, regonexeran, miraran y apuntaran, facen relatió durant les presents Corts en lo present stament; y que, en lo entretant, se facen les diligènties possibles y necessàries en cercar y trobar lo original del dit libre.

Més, aderint-se dit stament ab lo bras ecclesiàstich, segons la relatió de son promovedor, féu deliberació lo dit stament real que sie scrit als diputats del General regraciant-los la bona ànsia y cuydado tenen de la exactió y recuperatió dels deutes del General, y que continuen aquella, per lo que tant convé.

E quant al negoci de mossèn Pau Riu, receptor de la bolla, deliberà lo dit stament que se li done licència e facultat al dit mossèn Rius de fer procura//133r//dor y pendre advocat, y que li sien allaujades les presons, pus emperò stigue segur en dita presó, y açò se face en tota la diligència possible.

112. *Diu staments equivocadament. Aquesta paraula no apareix al manuscrit 76.*

Post prandium, dicta die.

Convocat y congregat lo dit stament en lo lloch y forma acostumat, vingué en aquell mossèn Rafel Vivet, syndich de Gerona e hu dels tres habilitadors elegits per lo present stament, e de part de tots los senyors habilitadors diguí al magnífich president e syndichs estaven ajustats en dit stament que tots los syndichs de dit stament donassen y posasen llurs sindicats en mà y poder del notari del present bras, lo qual, quant se comensarà y prosseguirà la habilitació fahedora dels syndichs del present bras, hi aporten dits syndichs,¹¹³ y acistesca a la dita habilitació, conforme se ha fet ja ab los altres dos braços. E encontinent, los syndichs del dit stament del bras real lliuraren llurs sindicats a mi, Miquel Joan Cellers, notari y scrivà demunt dit, conforme en un memorial se'n féu continuar, axí del nom de dites universitats com dels noms dels syndichs de aquelles, lo qual memorial és del tenor següent:

Memorial de tots los noms de les universitats y syndichs de aquelles han comparegut en les presents Corts, los quals han lliurats llurs sindicats en mà y poder del notari //133v// y scrivà del dit stament, per portar y comunicar aquelles als senyors habilitadors:

Perpinyà: mossèn Luys Terrena, burgès; Hierònym Boldó, mercader; Antoni Jolí, notari.

Vilafranca de Conflent: Galdrich Rabollet.

Salses: Joan Cabessa.

Figueres: Francesch Oliveres.

Berga: Salvador Rochafort.

Cruïlles: Antoni Molinés.

Coplliura: Joan Pi, Jaume Puignau.

Vilafranca de Panadès: misser Garau Mascaró.

Argilés: Antoni Ribes.

Camprodon: Joan Navarro.

Vilanova de Cubelles: Joan Ballester.

Gerona: Rafel Vivet, Andreu Vilaplana.

Prats del Rey: Miquel Argullol.

Granollers: Jaume Puig.

Leyda: Nicholau Frexanet, Francesch Algaró.

Çarreal: Joan Alió.

Arbós: Joan Amigué.

Talarn: Martí Pallarès.

134r// Tuhir: Pere Inveny Rocha.

Voló: Joan Cucurull.

Santpedor: Jaume Rocha.

Barcelona: mossèn Jaume Vila, ciutedà, conceller en cap, president; mossèn Miquel Bastida; mestre Hierònym Magarola; misser Miquel Çarrovira.

Torroella de Montgrí: mossèn Gabriel Arrencada Canet.

Pals: Jaume Roffí.

113. *Al manuscrit 76 es diu més encertadament sindicats per síndics.*

Caldes: Francesch Lunes y Arbós.

Besalú: Francesch Arcís.

Tortosa: Joan Montornès; Christòfol Gil de Villoro y Christòfol Castelló.

Cervera: misser Hierònym Jorba.

Vich: Joan Ponsich.

Balaguer: Gaspar Montserrat; Batista Bordoy.

E per quant per part del bras ecclesiàstich ere estat deduit convenie molt cercar nous aposientos, són estats deputats y assignats per ha juntar-se en aquells los advocats y altres persones que per los staments seran eletes, per ésser, segons dix, molt desacomodats per ha l'effecte són ha menester.

Lo dit stament, per quant en aquell és estat deduit particularment per los matexos advocats que los dits aposientos són prou bons y ben acomodats, deliberà per ço que no's procur ni's cerquen altres //134v// nous aposientos per ara, atès, com dit és, són prou ben acomodats los qui vuy tenen dits advocats.

E poch après, vingué lo promovedor del bras militar, reportant y dient que en lo dit stament militar hi havia discentiment ha tots actes fins a tant sie pres assiento y dat orde qual convé en lo cobrar de les dos supplications presentades per mossèn Pau Ciurana als habilitadors, la huna contra de l'ardiacha d'Homs y l'altra contra micer Francesch Serra y altres impetits en la vesita fan los diputats del present trienni contra los diputats del trienni passat.

E immediatament, fonch presentada en dit stament per los syndichs de Barcelona una lletra dels magnífichs concellers de dita ciutat, dirigida als tres brassos de la present Cort, acerca lo negoci, plet o qüestio és entre Miquel Bastida, ciutedà y hu dels dits syndichs, y mossèn Joan Setantí, donzell en Barcelona domiciliat, la qual és del tenor següent:

[Letra dels concellers de Barcelona als staments per lo negoci de mossèn Bastida y de mossèn Setantí]

Als reverendíssims, molt il·lustres, nobles, y molt magnífichs senyor[s] dels tres staments de les Corts celebre sa magestat als cathalans en Monçó.

Reverendíssims, molt il·lustres, nobles y molt magnífichs senyors.

Per part del magnífich mossèn Miquel Bastida, //135r// syndich de aquesta ciutat de Barcelona, nos és estat refferit que, aportant-se una causa entre lo procurador del General de Cathalunya y dit Bastida, de una part, y mossèn Juan Setantí, de part altra, per les causes y rahons en lo procés de dita causa contengudes molts dies y an[y]s fa, y havent estat cerca un any que no se ha dit res en dita causa, lo dia après immediatament següent que partí dit mossèn Miquel Bastida, juntament ab los altres syndichs per aquesta ciutat constituïts, per a entrevenir en les Corts que al present són estades convocades y se celebren en la vila de Monçó, lo dit Setantí, pensant segons se creu que ab la absència de dit Bastida no tindria persona alguna qui li face contrari ni deduesca lo que en dit procés se ha de deduhir per a la intel·ligència de la justícia y veritat del fet, juntà¹¹⁴ devant dits senyors deputats la expedició y divisió de la causa; lo que entenent nosaltres, trametérem ha dir ha dits senyors diputats fossen servits

114. *En lloc d'instà.*

que, en tant que duraven les dites Corts, manassen sobreceure y no passassen avant en la causa per no agraviar ha dit Bastida, qui no per sos negossis, sinó per la república d'esta ciutat, era absent; y que deprés, trobant-se y essent anat en aqueixa Cort lo dit mossèn Juan Setantí, ab supplicació per ell donada y presentada a vostres senyories y mercès, ab alguns motius o informations en ella contenguts, ha obtingut que vostres senyories y mercès han determinat y prefigit termini de trenta dies als dits diputats dins los quals haguessen de declarar en dita causa; y com en dit negoci //135v// se tracte de molt gran interès de dit Bastida, y ab rahó procure en dar son descàrrech y mostrar de sa justícia y bon dret, lo que és cert no u farà persona alguna sinó ell mateix, qui sab millor lo que passà que home del món, nos és estat suplicat molt encaridament per sa part li donàssem licència per tornar y venir-se'n de aqueixa Cort per lo dit temps de un mes, atesa dita urgent necessitat y la causa tant justa que en açò té; y desijant nosaltres complaure ha tant justa cosa al dit Bastida y provehir ha sa indemnitat, ho havem proposat en Consell de la vint-i-quatrena, ab deliberació del qual fem la present, supplicant a vostres senyories y mercès se servesquen de considerar la gran rahó que dit Bastida té de queixar-se y donar queixa del que aquí s'és determinat, per so que ell no està per sos negocis en aqueixa Cort, sinó de la present ciutat, y que veja que, havent estat sens dir res en la causa tant temps, ara que ell no pot respondre en ella ni deduhir de son dret se sia mogut son adversari, y més de que sos consíndichs, que era rahó lo deffensasen y ajudasen en açò, hajan també adherit en la dita prefixió de temps, per lo que ab justa rahó demana dita licència de venir-se'n; y considerant¹¹⁵ bé lo gran inconvenient seria si per nosaltres se li consentia, per ço que hauríem de trametre altre syndich, y fer syndicat nou, y per molts altres inconvenients se porien seguir, totes les quals coses y altres assí considerades y pensades, havem determinat supplicar a vostres senyories y mercès sien servits de què dita prefix[i]ó de //136r// temps de trenta dies comence del dia après de la conclusió de les presents Corts o, si són servits se despedesca la causa que ab tanta instàntia demana o insta dit Setantí, se face, pus aquí en Cort hi ha prou doctors a qui se porà cometre, se assumescan aquí vostres senyories y mercès dita causa, y prossehca y declare en ella, puis són presents lo dit Bastida y mossèn Setantí, y quiscú porà deduhir y al·legar de sos drets, y no serà agraviar ha ningú, ni aleshores tindran queixa los uns ni los altres, ni rahó de queixar-se, ni dit Bastida dexar los negocis per los quals és estat tramés, ni tampoch esta ciutat, de què per indirecte li sie fet semblant agravi, essent majorment lo que demanave conforme ha justícia; y si bé miren lo poder dels syndichs d'esta ciutat, après mort de mossèn Valls no era bastant ni ells podien fer cosa alguna, per ço que ere a tots quatre *in simul* y no *in solidum*. Tot açò havem volgut dir y notifficar a vostres senyories y mercès, y suplicar-los, com ab esta los suplicam, ho manen remediari de la una o de l'altra manera, com confiam que vostres senyories y mercès ho entendran y poseran lo remey que convé, pus nostra pretensió està fundada ab justícia. E Nostre Senyor les vides y estats de vostres senyories y mercès conserve y prospere. De Barcelona, a catorze de agost mil sinch-cents vuytanta-sinch. De vostres senyories reverendíssimas, il·lustríssimas senyories y mercès, molt affectats, los conceillers de Barcelona.

115. *Al manuscrit 76 es diu consideren tant per considerant.*

La qual letra fonch legida en los tres staments, ço és primer en lo ecclesiàstich, après en lo militar, après en lo real.

136v// E poch après, lo promovedor del stament militar portà en dit stament un plech de diverses actes y scriptures per los deputats tramesos a la present Cort, les quals scriptures foren per ells presentades y dexades al dit stament, posant aquelles sobre de una taula que allí era juntament ab lo memorial dels dits actes y scriptures, lo qual refferí havie fet lo notari del bras ecclesiàstich.

Francesch Oliver, syndich de la vila de Figueres, posà son discentiment ha tots y sengles actes fahedors en la present Cort, exceptat emperò en lo progrés de la habilitatió dels braços y dependents de aquella, y exceptat també per a què's puguen demanar les dos supplications presentades per mossèn Pau Ciurana als habilitadors, lo qual discentiment vol ésser durador fins ha tant sien millorades les posades als qui estan mal aposentats y sie donada condecet posada als qui no'n tenen o se'ls és dada tant ruhina que no y ha poder estar en elles, protestant de nul·litat de actes; *requirens vos, notarium. Testes sunt Joannes Genís, portarius, et Gabriel Mir, scriptor.*

E més, dellibera dit stament que les sobre dites scriptures, per dit promovedor militar en dit stament presentades, sien tornades al dit stament militar, al qual se diga que, per no tenir temps ara de comprovar lo inventari de dites scriptures, se'ls torne per so celles, per a què après, ab intervensió dels altres notaris de dits estaments, sien liurades y acomanades ha mossèn Pau Ciurana.

137r// E per executió de dita deliberació, per lo promovedor del dit bras real, juntament ab Gabriel Mir, scrivent, lo dit plech de dites scriptures y memorial de aquelles fou tornat y lliurat al dit stament militar, segons la relatió ne feren en dit stament.

Die martis, vicesima mensis augusti anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat e ajustat lo stament real en lo loch, modo y forma sòlits y acostumats, Francesch Oliveres, syndich de Figueres, alsà son discentiment per tractar los negossis avall scrits, fins a les deu hores.

Vingué en dit stament y refferí en aquell lo promovedor militar, offerint y deduhint que dit stament havia pensat serie bé y cosa molt justa se scrigués als diputats dientlos que continuen y facen totes les diligènties possibles en exequutar los deutors del General, ab què emperò, primer, ab tot effecte, facen pagar als principals obligats, y après als partícips o portioners en los arrendaments y profits de aquells, y après a les fiances, y dels uns y dels altres. Més, refferí que dit stament adherie a què los tres promovedors solliciten los tractadors per a què vullen millorar les posades, y que la licència dada per lo dit stament ha mossèn Pau Riu, receptor de la bolla del General està vuy pres en la present vila, que lo dit stament ho remet al procurador de dit General //137v// y al jutge de la causa. Més, que dit stament se adherie ab dit bras real per a què no se hagués nova posada per juntar-se los advocats, pus era prou bona la que se'ls havie haguda. Més, que los tres notaris dels tres staments se ajunten quiscun vespre per conferir y concordar entre si la scriptura de lurs processos. E més, serie bé anomenar una persona de cada bras per a sollicitar los advocats se ajuntassen per a tractar los negossis de la present Cort.

Fonch après en dit stament real deliberat que sie donada licència al susdit Pau Riu de pendre advocat y procurador per a deduhir de sa justícia, y que li sien alleujades les pre-sons, puis stiga en loch segur.

E més, deliberà dit stament que sien exequutats los deutors del General, axí principals com porcioners y fermanses, segons la forsa y obligatió dels contractes, y no com volen y se ha refferit per part dels militars, scrivint als deputats se'ls agræx la bona diligència tenen en la exequutió dels deutes, encarregant-los que prosseguesquen aquella.

Post prandium.

Convocat y congregat lo dit stament real en lo loch y forma susdit, vingué embaxada en dit stament de part del bras ecclesiàstich, referint y deduhint ab aquella que los aposientos se havien presos y destinats per a juntar-se en aquells los advocats dels braços és molt desacomodada, així per ser lluny, com per ser lo restant de dita //138r// casa hostel, per lo que hi ha gran inquietut en ella, y que se'n paga demasiat preu, ço és a rahó sinquanta liures per mes; y que junt a la present sglésia hi haurie una posada molt acomodada per a dit negoci, y ab molt major commoditat, y que com aquesta altra no convingué se'n devia procurar altra, per comoditat de dits advocats.

E entesa per lo dit stament dita embaxada, féu deliberació que sie feta, segons que de present fa, commissió ha dos personas del present stament per a què vegem si convenen o no los dits aposientos se offerexen prop la sglésia, a les quals dos persones, si dits aposientos no aparexeran bons, puguen cercar altre aposiento prop la present sglésia qual més convinga, y del que veuran e trobaran ne façen relatió al present stament; y axí fonch refferit als altres braços.

E poch après, vingué en dit stament lo promovedor del bras militar, refferint com dos del stament militar de Aragó havien feta embaxada als dits staments del militar de Cathalunya, dant-los complida rahó, deduhint y refferint lo orde y forma se havie tingut en la revocatió dels *desafueros* publicats poch dies ha en la present vila, y havien aportada d'ella còpia de totes les scriptures se eren ha dita causa fetas; y que parexia ha dit stament que fos feta embaxada als dits aragonesos, agraphint-los la cortesia y lo bon cuydado han tingut en dar-los dites scriptures.

E immediatament, lo promovedor del present //138v// bras real refferí en dit stament que ell, juntament ab los altres promovedors dels altres staments, eren anats als tractadors de sa magestat per a supplicar-los fossen servits manar dar orde com se millorassen les posades dels qui estan mal aposentats, als quals respongué lo comte de Miranda que ja havien parlat ab lo aposentador major y li havien molt encarregat, lo qual après s'és enmaltit, però que ells dits tractadors ho tornarien promptament ha tractar, y que quiscun bras fes memorial de les persones estan mal aposentadas y de les que no tenen aposento, y que vists aquells se provehirà lo fahedor, per a què estiguen acomodats de aposiento.

E quant a la supplicatió en dit stament presentada per Antich Umbert, de Mongat, demanant algun adjutori per reparar los danys li han dat los moros poch dies ha, que li han robada tota sa casa y après li han cremada, de manera que reste destruhit del tot, ab sa muller y fills, deliberà lo dit stament que dita supplicatió sie decretada conforme los altres braços, ço és, que sie enfilada y que après se'n haurà rahó.

E, per quant los habilitadors del present stament havien deduit y refferit en aquell que pretenien los habilitadors de sa magestad tocave ha tots los habilitadors limitar lo nombre de les procures podie tenir quiscun militar en la Cort, deliberà lo dit stament que los habilitadors de aquell diguen e deduesquen que lo llimitar lo dit nombre de les procures toque e pertany a la Cort, y no als dits habilitadors. E que per so los habilitadors del //139r// present stament no s'haderesquen ab lo vot contrari dels habilitadors del rey, y que de açò se'ls don rahó als altres brassos; y així fonch dada rahó de aquells per lo promovedor del present bras.

Die mercurii, vicesima prima augusti anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en lo loch modo y forma acostumats, deduhí y refferí adaquell mossèn Miquel Bastida, promovedor de dit bras, que de part de aquell és anat als habilitadors staven juntats en lo lloch acostumat, dins la present sglésia; y havie dit ha llur porter digués ha dits habilitadors com ell, dit Bastida, de part del bras real tenie necessitat de dir-los dos paraules, y tornat dit porter digué ha dit Bastida, promovedor, que lo senyor canceller li havie dit que no se'ls podie parlar, per estar molt ocupats. E replicant ell dit promovedor al dit porter, dient-li miràs que, com ha promovedor del bras real y per orde de aquell, era tramès per a dir-los lo que per orde del dit bras los havie de dir; y lo dit porter, lo qual se diu¹¹⁶ Riera, respongué: «jo no u he dit tant llarch ha dits habilitadors, sinó que'ls he dit que vostra mercè, senyor Bastida, los volie parlar, però tornar-hi he a dir-los lo que vostra mercè me ha dit»; y així anà dit Riera, y tornat dix: «que no y havie lloch per ara, per a par[lar]-los». Del que sentit de dit promovedor, per haver tingut tant poch compte dits habilitadors e o senyor canceller en no voler donar loch que ell dit promovedor tramès per dit bras //139v// real no pogués parlar ha llurs habilitadors, per cosa convenient al dit stament, lo qual, volent votar sobre lo que en tal cars se havie de fer,¹¹⁷ Oliveres, syndich de Figueres, lo qual tenie posat discentiment en dit stament, levà aquell, lo qual havie posat ha tots actes. E lo dit stament, en la hora matexa, deliberà que dites coses se'n done rahó als altres braços, advertint y encarregant-los serie bé que los tres promovedors anassen als dits habilitadors, deduhint-los lo agravi se pretén han fet per la susdita causa al promovedor del dit bras real; y així fonch reportat als altres braços. E poch après, vingué en lo dit stament lo promovedor del bras militar, responent y deduhint de part de aquell com dit stament stave prompte y adherie en lo que per lo present stament és estat deliberat, y axí stave prompte ell, dit habilitador (*sic*) del bras militar, anar ha dita causa als dits habilitadors, però que, per advertiment, se'ls deduhie miràs lo dit stament que convindrie més se'[I]s enviàs embaxada o altrament ha dits habilitadors de part del bras real a ssoles. E lo dit promovedor ecclesiàstich refferí poch après, en dit stament, que lo stament ecclesiàstich adherie ab aquest en què anassen los tres promovedors als dits habilitadors. Y ans de arribar dits promovedors als dits habilitadors vingué en dit stament lo magnífich mossèn Pere Franquesa, loctinent de prothonotari, deduhint de part dels dits

116. A continuació un espai en blanc.

117. A continuació un espai en blanc.

habilitadors que, per estar ells dits habilitadors ab un negoci de molta importància y qualitat al temps volie parlar ab ells dit mossèn Bastida; no se havie pogut donar loch aleshores a que los habilitadors del bras real se moguessen de son lloch per no interrompre dit negoci, lo qual, deduïdes hagué dites coses, //140r// se'n anà de dit stament, sens fer-se-li resposta alguna. E axí, anaren los dits tres promovedors als dits habilitadors a dar-los quexa, per lo referir, com dit és, per dit mossèn Bastida; lo qual, tornat en dit stament, referí adaquell que ell, juntament ab los altres tres promovedors, eren anats y deduït dites coses ha dits habilitadors, los quals los havien dit e referit, entre altres coses, que essent ells com són superiors a la Cort, que no havien dat rahó per ço als inferiors, del que sentint-se lo dit stament agraviat per pretendre és y passa lo contrari.¹¹⁸

[Dissentiment del stament real als actes de la habilitació]

Féu per ço deliberació lo dit stament que sie posat dissentiment per lo present bras real, segons ab la present posaren aquell als actes de la habilitació y prossequitió de aquella, lo qual dissentiment fonch referit y reportat per dit promovedor del bras real als altres staments y als dits habilitadors; y immediatament feta dita relació per lo dit promovedor, vingueren en dit stament los habilitadors del bras real, referint y deduhint les justes causes y rahons havien tingudes los habilitadors per no poder dexar baxar los tres promovedors (*sic*) del bras real ha parlar ab lo dit mossèn Bastida, promovedor.

E poch après, deliberà lo dit stament que per via de pensament se scrigue als deputats que envien memorial dels officis nous se són creats des de las Corts passades del mil sinch-cents sexanta-quatre ençà, e lo creiximoni dels salaris de les Corts passades, y així fonch refferit per lo promovedor als altres staments.

140v// *Post prandium*.

Convocat y congregat lo dit stament ab la forma acostumada com dit és, refferí en aquell lo promovedor del bras real com los tractadors de sa magestat lo havien enviat ha cercar entre les onze y dotze hores per a entendre d'ell lo que vuy de matí ha passat entre ell, dit promovedor, e dits habilitadors, encarregant de dins¹¹⁹ ell dit promovedor del present bras, de part de dits promovedors, que de llur part encarregave molt al present stament llevassen lo dit dissentiment havie posat vuy dit stament. E feta dita relació per dit promovedor, vingué en dit stament embaxada dels braços ecclesiàstich y militar, la qual reportaren, ço és, per lo bras ecclesiàstich lo abat de Sanct Feliu de Guíxols y don Hierònym Terça, syndich del Capítol de Tortosa, e per lo bras militar, don Plegamans de Marimon y mossèn Francesch Salbà, exortant y molt encarregant de llurs staments al present bras real tingués ha bé de llevar lo dissentiment per els¹²⁰ posat lo die present. E que se contentassen de la satisfacció los era estada donada per lo dit loctinent de prothonotari de part de dits habilitadors. E lo dit stament, axí per complaure als altres com atesa la satisfacció los era estada donada per dit loctinent de prothonotari de part de dits habilitadors, llevaren lo dit dissentiment. E per a refferir dites coses en los altres bras-

118. *Al manuscrit 74 aquest paràgraf enllaça amb el següent sense punt i apart.*

119. *En lloc de dir.*

120. *ecclesiàstich, corregit.*

sos, per a fer-los ha saber com se era alsat dit dissentiment, elegiren y nomenaren: lo magnífich mestre Hieroni Magarola, syndich de Barcelona; //141r// mossèn Andreu Vilaplana, syndich de Gerona.

Los quals tornats, refferiren com los dits altres staments havien rebut molt gran contento en entendre que lo present stament havie llevat dit dissentiment.

Vingué après y refferí en dit stament lo promovedor del bras militar, refferint com en dit stament los aparexeria bé e convindria se anomenàs huna persona de quiscun estament per a fer lo memorial demanen los tractadors de les personas estan mal aposentades que no tenen aposentos.¹²¹ E per dit effecte, oyda dita relatió, lo dit stament real elegí y nomenà ha: mossèn Hierònym Baldó, syndich de Perpinyà. E lo stament ecclesiàstich, segons la relatió féu lo dit promovedor, elegí y nomenà per dit effecte lo abat de Gerri. E lo bras militar, segons relatió de llur promovedor, elegí y nomenà per dit effecte mossèn Miquel de Montagut y de Vallgornera.

Refferí poch après y reportà en dit stament lo promovedor del bras militar, que ha dit stament los aparexeria serie bé se anomenassen persones per a fer los memorials de agravis, Constitutions y Capítols de Cort, y açò per via de pensament, attès majorment que ara de present no y ha molt altre que fer.

[Dissentiment]

Mossèn Batista Bordoll, altre del syndichs de Balaguer, dix posave, com de fet posà, son dissentí//141v//ment ha tots actes de gràtia fahedors en lo present stament, protestant de nul·litat de aquells. *Testes sunt Joannes Vidal, virgarius magnifici consiliarii, et Gabriel Mir, scriptor.*

E lo promovedor de l'estament ecclesiàstich dix e refferí en lo present stament com lo dit bras ecclesiàstich se adherie en què se scrigués als diputats que enviassen memorial dels officis nous y creiximonis dels salaris se són fets y crescuts des de les Corts proppassades ensà, conforme per lo present stament ho havie així deliberat. E més, refferí que en lo dit stament ecclesiàstich havien pensat que no convenie se fes encara nominatió de les persones han de entrevenir en fer los memorials dels agravis, Constitutions y Capítols de Cort, y altres memorials de la present Cort, fins ha tant sie publicada la habilitatió fahedora als dits staments, per no caure ab inconvenient de elegir persones que après, per ventura, encara no serien estades habilitades.

Die jovis, vicesima secunda augusti anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en lo loch, modo y forma sòlits y acostumats, lo dit stament, attès que per lo promovedor militar, de part de dit stament, los foren portades unes scriptures tra//142r//mesas per los deputats de la present Cort, demanant fos fet inventari de aquelles, lo dit stament féu deliberatió sie fet dit inventari de dites scriptures ans de donar aquelles al bras ecclesiàstich, que volie veure aquelles, lo qual inventari o memorial fonch fet en presència de dit stament. Lo qual deliberà més avant que dites scriptures sien après acomenades ha mossèn Pau Ciurana, regent los comp-

121. A continuació, ratllat estan mal.

tes del General, com ja estave determinat, lo qual inventari o memorial és del tenor següent:

Inventari dels llibres y scriptures que lo promovedor del bras militar ha aportades en lo present stament real, les quals dix que havie liurades ha dit bras lo notari del bras ecclesiàstic, al qual les havie liurades mossèn Pau Ciurana per part dels diputats de Cathalunya, ab una lletra emanada del concistori, dada en Barcelona, a tretze del corrent mes de agost.

Primo, una súplica de lletres originals que sa magestat en diversos temps havie scrites y enviades als deputats, dins la qual¹²² havia decet lletres, ço és, una llet[r]a de dos de maig mil sinch-cents setanta-quatre, rebuda ha nou de juliol.

Més, altra lletra ha denou de juliol mil sinch-cents setanta-sinch, rebuda a vint-y-set de dit.

Més, altra lletra de vint-y-sis de agost mil sinch-cents setanta-sinch, rebuda al primer de octubre.

142v// Més, altra lletra de quatre de octubre mil sinch-cents setanta-sis, rebuda ha nou de dit.

Més, altra lletra a vint-y-vuyt de octubre, rebuda a quatre de noembre.

Més, altra lletra de sis de desembre mil sinch-cents setanta-sinch, rebuda ha vint-y-sis de setembre mil sinch-cents setanta-sis.

Més, altra lletra de vint-y-hu de desembre mil sinch-cents setanta-sis, rebuda a set de janer mil sinch-cents setanta-set.

Més, altra lletra de tretze de juny mil sinch-cents setanta-set, rebuda a set de agost.

Més, altra lletra de tretze de juny mil sinch-cents setanta-set, rebuda a dos de agost de dit.

Més, altra lletra de tretze de juny mil sinch-cents setanta-set, rebuda a tretze de juliol de dit.

Més, altra lletra de sinch de desembre mil sinch-cents setanta-vuyt, rebuda a quin-sa de dit.

Més, altra lletra de vint-y-dos de noembre mil sinch-cents setanta-nou, rebuda a trenta de dit.

Més, altra lletra del darrer de maig mil sinch-cents setanta-nou, rebuda a vint-y-tres de juliol.

Més, altra lletra de vint-y-dos de juny mil sinch-cents setanta-y-nou, rebuda a vint-y-tres de juliol.

Més, altra lletra de catorze de agost mil sinch-cents vuytanta-y-dos, rebuda a vint-y-quatre de agost.

Més, altra de quatre de maig mil sinch-cents vuytanta-y-tres, rebuda a vuyt de juny.

Ítem, un llibre relligat ab cubertes de pregamí, intitu//143r//lat al principi de la scriptura “*Memoriale et annotationes super edicto seu preconizatio[ne] nuper per excellentem lochtinentem generalem edito et publicari mandato, circha discriptionem seu manifestationem equorum et aliorum animalium de genere seu rassa de cavallers*¹²³ etc.”, lo qual conté tres coherms d’escriptura, lo primer dels quals comense ab lo títol

122. Al manuscrit 76 es diu a continuació plica.

123. Al manuscrit 76 es diu cavalls per cavallers.

demunt dit y feneix ab les fermes de trenta-nou doctors. Lo segon cohern comence «*Presuposita resolutione, etc.*», y fineix ab la ferma de micer Francesch Serra. Lo tercer comence “Memorial en dret, sobre los agravis resultants de alguns caps de la lletra que sa magestat ha escrita als¹²⁴ deputats, en resposta del que per part del General li ere supplicat en la embaxada feta per los senyors micer Loys de Copons, Jaume Salbà y Miquel d’Oms, en lo trienni del senyor cabíscol Oliver y son condiputats”, y feneix ab les fermes de tretze advocats.

Ítem, un altre llibre de memorials, ab cubertes de pregamí, intitulat al principi “*Memorials y altres scriptures sobre lo negosi de l’escusado*”, en lo qual ha un cohern de memorials de chalendaris de diversos actes se són enviats per als embaxadors de la cort romana de part dels embaxadors enviats ha sa magestat. E són dits memorials quatre en número.

Més, altro cohern de diversos chalendaris de actes trets per Gabriel Alzina, archiver real, de dit real archiu, continent deu pàgines de scriptura.

Més, una còpia de un privilegi del rey en Pere, dirigit al bisbe de Barcelona, *datum* en Monçó, a trenta de maig mil tres-cents vuytanta-tres.

143v// Més, altre transumpto o còpia de un privilegi del rey Alfonso, *datum* en Barcelona, *idus novembris*, mil tres-cents trenta-sinch.

Més, altro transumpto de altro privilegi del rey en Pere, *datum* en Barcelona, a sis de abril mil tres-cents setanta-tres.

Més, una resolució de un dubte proposat en lo concistori de la Deputasió, feta per micer Francesch Montaner, micer Quintana, micer Puig, doctors de la Real Audiència, ha y Oliver, assessor de la Deputatió.

Més, una còpia de la lletra que sa magestad scriu al virey, a dos de desembre mil sinch-cents setanta-dos.

Més, un transumpto de una lletra del rey en Pere dirigida a Pere Duran, doctor en lleys, dada a dotze de febrer mil sinch-cents sexanta-sis (*sic*).

Més, altra lletra del rey en Pere, dada en Barcelona, a vuyt de les chalendes de agost mil tres-cents trenta.

Més, altra lletra del rey en Pere, dada en València a vint-y-hu de janer mil tres-cents cinquanta-y-tres.

Més, altra lletra del rey en Pere, dada en Monçó a vuyt de desembre mil tres-cents setanta-sis.

Més, altra lletra del rey en Pere, dada en València a vint-y-hu de janer mil tres-cents cinquanta-y-tres.

Més, una delliberació feta en lo concistori de la Deputació, del¹²⁵ a quatre de maig mil quatre-cents setanta-vuyt.

Més, altra deliberació feta en dit consistori, a vint de nohembre mil sinch-cents quaranta-y-dos.

144r// Més, una lletra del rey en Pere dirigida ha Francesch Morató, canonge de la Seu de Barcelona, dada en Çaragossa, a divuyt de octubre mil tres-cents vuytanta-hu.

124. *Al manuscrit 76 s’afegeix senyors.*

125. *En lloc de dada.*

Més, un manament o provisió feta en Çaragossa a divuyt de octubre mil sinch-cents vuytanta-hu.

Més, una supplicació presentada ha sa santedad, a tretze de noembre mil sinch-cents vint-y-dos.

Més, altra supplicació presentada ha sa santedad, a sis de mars mil sinch-cents setanta-tres.

Més, altra suplicació presentada ha sa santedad, al primer de maig mil sinch-cents setanta-tres.

Més, altra supplicació presentada ha sa santedad, a quatre de setembre mil sinch-cents setanta-tres.

Més, un memorial *in jure* firmat de Spilqueta, doctor navarro.

Més, una supplicació presentada ha sa santedad.

Més, un memorial *in jure* firmat de Fabricio Latzero.

Més, una disissió de Rota, feta a vint-y-tres de janer mil sinch-cents sinquantanou.

Més, una còpia de l'acte original de la presentació de la lletra del cardenal de Coma al nuncio de sa santedad.

Més, una lletra de privilegi de la reyna Maria, *datum* en Barcelona a set de setembre mil sinch-cents sinquantahu.

Més, altre libre ab cubertas de pergami intitulat "*March Antoni Forner*", lo qual conté en sí tota la processura y discurs fet acerca la captura y mort de dit March Antoni Forner, la qual comensa: «*Noverint //144v// universi quod anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo septuagesimo tertio, die vero decima quarta mensis augusti*», y feneix ab una clausura que comensa: «*Copia huiusmodi in his precedentibus centum triginta novem papiri foleis forme majoris, etc*».

E volent lo dit stament deduir ha exequití la deliberació que, poch dies ha, havie feta de què fossen alleujades les presons de Pau Riu y li fos donada llicència de poder pendre advocat y procurador, la qual fou reportada als altres brassos, cridat en dit stament Pere Arles, ha instància del qual per part dels diputats ere estat pres dit Rius, digueren ha dit Arles y li notificaren dita delliberació. Lo dit Pere Arles <dix>, responent, dix que los diputats li havien scrit y dat orde fes pendre ha dit Riu, allà hont lo trobarie, y que ell no vede ni destorbe que lo dit Riu no pugue pendre advocat ni procurador, e que si està en presó estreta o no, ell no'n sab res, ni en quina presó lo tenen.

[Dissentiment]

Micer Nicolau Frexanet, altre dels syndichs de Leyda, dix posave, com de fet posà, son dissentiment ha tots actes de gràtia fahedors en lo present stament, protestant de nul·litat de aquells, requirint al notari. *Testes sunt Joannes Sangenís, portarius, et Gabriel Mir, scriptor.*

[Dissentiment]

Jaume Roffi, syndich de Pals, posà altre consemblant dissentiment ha tots actes de gràtia; protestant *ut supra*. *Testes predicti.*

145r// **[Dissentiment]**

Mossèn Andreu Vilaplana, altre dels syndichs de Gerona, posà son dissentiment ha tots actes fins a tant que sien aportats en lo present stament los vestiments que de Barcelona han tramesos los diputats per celebrar la missa en lo present stament, no com-

prenent ab lo present dissentiment los actes de la habilitació; protestant. Foren aportats après dits vestiments y llevat dit dissentiment. *Testes sunt predicti.*

Poch après, fonch alsat per lo dit mossèn Vilaplana lo dit dissentiment.

Post prandium.

Convocat y congregat lo stament real en lo loch, modo y forma sòlits y acostumats, vingué en dit stament embaxada del bras ecclesiàstich, la qual reportaren: mossèn Ferrando Quintana, procurador del bisbe de Tortosa, y lo canonge Pere Thomàs, syndich del Capítol de Gerona, deduhint ab aquella que lo dit stament havie pensat convindria fer embaxada per los tres braços de Cathalunya als quatre de Aragó, deduhint-los y encarregant-los fossen servits de voler fer lliurar als diputats de Cathalunya la persona de Pau Riu està pres en los càrcers de la present vila ha instàntia de l'exactor de dit General, a effec-te de aportar aquell en Barcelona, ahont se puga entendre y fer la causa de dit Riu.

E lo dit stament, desijant asertar lo que's pot hi·s deu fer en lo negoci de dit mossèn Rius, féu deliberació que los //145v// advocats del present stament vegén y entenguen lo que's pot fer y ho refferesquen al present stament.

E per la resposta de la embaxada ha dita causa feta al present stament per lo eccle-siàstich, foren elegits: mossèn Hierònym Baldó, de Perpinyà; Salvador Rochafort, syn-dich de Berga.

Die veneris, vicesima tertia augusti anno predicto millesimo quingentesimo octua-gesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch, modo y forma sòlits y acostumats. E per posar en deguda custòdia los vestiments y altres ornaments y adreços tramesos per los diputats al present stament per celebrar missa en aquell, adherint en assò als altres staments, que dits vestiments y adreços, los quals mossèn Pau Ciurana havie ja portats en dit stament, féu deliberació que dits vestiments y adreços sien conduïts y posats, quiscun die après hauran servit ha la missa, en la caxa o bahul en lo stament militar, y que allí dormen lo porter del present stament ensemps ab lo porter del stament militar, per a què millor se <en>tenguen¹²⁶ dites coses, ab la custòdia deguda.

[Los vestiments y hornaments per a la celebratió de les misses en lo bras real]

E lo magnífich senyor mossèn Jaume Vila, president, fermà àpocha al dit mossèn Pau Ciurana dels dits y avall scrits ornaments, confessant aquells haver haguts y rebuts en presència de dit stament, que són los devall scrits:

Primo, dos candeleros de plata.

146r// Ítem, un càlser ab sa patena.

Ítem, dos candeleros de plata.

Ítem, una bassina o plat per a tenir les canadelles.

Ítem, una caps de plata per a les hòsties.

Ítem, un amit y camís de ruans y un sinyell.

126. *Al manuscrit 76 es diu tinguen per entenguen.*

Ítem, una stola y maniple de domasquillo carmesí.

Ítem, una casulla de domasquillo, ab dos barres davant y dues detrás de tela d'or, ab les armes del General.

Ítem, un pàlit de domasquillo, ab los entorns de tela de plata, ab les armes del General en mig.

Ítem, dos tovalles de ruans guarnides.

Ítem, una tovalla guarnida de llista de seda carmesina.

Ítem, un missal cubert de domasquillo carmesí, guarnit de or.

Ítem, una bassa¹²⁷ de domasquillo carmesa, en la qual estan los corporals ab la ànima.

Ítem, un tafetà carmesí, guarnit de or, per a cobrir lo càlser.

Ítem, un coxinet de vellut carmesí.

Testes sunt Joannes Santgenís, portarius, et Gabriel Mir, scriptor.

Post prandium.

Congregat y ajustat lo dit stament en lo lloch, modo y forma sòlits y acostumats, deliberà lo dit stament que mossèn Jaume Hierònym Ponces, syndich de Tàrrega, lo qual demanà llicència de poder anar fins dita vila per a procurar salut de la malaltia ha tinguda, fins a tant sie remediat¹²⁸ de la dita sa indisposició, la qual cobrada aquella, que s'és offert en tornar al present stament, delliberà per ço que dita llicència li sie donada, com ab tenor de la present se li dóne aquella.

146v// E deduhí après en dit stament que, attès micer Ubach y micer Gort de Barcelona són oficials reals, ço és, lo dit micer Ubach jutge de reclams y lo dit micer Gort assessor del governador, que per ço serie bé se donàs orde no fossen habilitats, los quals se entén voldrien promptament habilitar los habilitadors.

Més, deliberà lo dit stament que demà, festa del gloriós sanct Bartomeu, y despuis demà, a vint-y-sinch, que serà diumenge, per millor speditió de alguns negossis, que tenen necessitat de prompta expedició, sien tant solament habilitats los després de dinars per a tots actes.

E immediatament, refferí y deduhí lo promovedor del stament ecclesiàstich com dit stament adheria al vot y parer dels dos brassos militar y real, de què mossèn Pau Ciurana, que per aquella via apparrà mancho inconvenient, cobre les dos supplicacions havie donades als habilitadors, axí contra lo ardiacha d'Homs, com contra micer Francesch Serra y altres enquestats en la visita [del] General, com per dits staments és estat delliberat.

E lo dit stament deliberà, adherint-se als altres, que los tres¹²⁹ promovedors anassen ha dits habilitadors per a deduhir y refferir-los dites quexes té la Cort contra dits micer Ubach y micer Gort, per ser com dit és oficials reals. E los matexos promovedors refferesquen més avant als matexos habilitadors per a demanar-los los vullen donar les dos supplicacions a ells presentades per mossèn Pau Ciurana.

127. *Al manuscrit 76 es diu encertadament bossa per bossa.*

128 *Corregit al damunt de remediada.*

129 *A continuació, ratllat, tractadors.*

E immediatament, refferí lo promovedor del bras ecclesiàstich que serie bé que, ab la lletra se ha de fer ha deputats, los sie scrit que trametten lo llibre de vâues, en lo qual se creu //147r// estaran nomenats los axí principals com fermanses y portioners; y com açò no aparegués bé al stament, que trameten les scriptures que més satisfacen y convinguen per a saber lo nom de dits obligats. E immediatament, vingué lo promovedor del bras militar, en lo qual refferí que dit stament adherex ab lo ecclesiàstich en què envien còpia de dites scriptures, y no los originals. E lo dit stament, adherint-se al parer de dits staments ecclesiàstich y militar en lo scriure ha dits deputats y que trameten los originals, ajustant-hi més avant sie feta ha dita causa una caxa ab tres tanchadures y tres claus, dins la qual sien guardades totes les scriptures han trameses y trametran dits deputats ha la present Cort, y que quiscun stament tinga una clau. E fonch refferit en los altres braços per lo promovedor.

E poch après, mossèn Bastida, syndich de Barcelona, mossèn Rabollet, syndich de Vilafrancha de Conflent, lo senyor micer Frexanet, syndich de Leyda, lo syndich de Pals, y lo syndich de Balaguer, y lo syndich del Voló alsaren llurs dissentiments tenen posat ha actes de gràtia, per a llegir y decretar la supplicatió en dit stament presentada per lo doctor Çabata, la qual és del tenor seguent:

[Suplicatió de misser Mathià Çabata per un lloch de oïdor vagave]

Molt il·lustres, reverendíssims, il·lustres y molt reverents senyors.

Per mort del doctor Miquel Ferrer, doctor en medicina de la ciutat de Leyda, vague un lloch de oydor de comptes en la casa de la Deputatió del General //147v// de Catalunya; supplique a vostres senyories y mercès lo doctor Mathià Çabata, també doctor en medicina y ciutedà de la mateixa ciutat de Leyda, li facen mercè de dit lloch y manar-lo ensecular en lo dit lloch del dit Miquel Ferrer, que ho rebrà en molt singular gràtia y mercè. *Et licet, etc. Altissimus, etc.*

Die vicesima secunda augusti millesimo quingentesimo octuagesimo secundo lecta in stamento ecclesiastico, et etiam lecta alia consimili supplicatio per Franciscum Algueró, notarium et syndicum Illerde oblata, et fuit decretum quod, attento que lo doctor Çabata és doctor y cathedràtich de la Universitat de Leyda y té la mateixa calitat que lo defunct, per ço determinen se face lo supplicat per part de dit Çabata, alsats los dissentiments, declarant lo supplicat per mossèn Algueró locum non habere. Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Babtista Mullola, notarius.

Die vicesima tertia predictorum mensis et anni lecta in stamento militari, fuit provisum quod fiat ut supplicatur per dictum Sabata, attento maxime renunciacione verbo facta predictum Algueró, notarium et syndicum Illerde. Scriba Joannes Sala, notarius stamenti militaris.

Die vicesima tertia predictorum mensis et anni lecta in stamento regali et ibi fuit decretum quod fiat ut supplicatur.

148r// *Die sabbati, vicesima quarta mensis augusti anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.*

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch, modo y forma sòlits y acostumats, deliberà lo dit stament, adherint en açò al militar, que attès los habilitadors no havien tornades encara les dos supplications ha ell[s] presentades per mossèn Pau Ciurana, que sien tornats ha sollicitar. E més, delliberaren se scrigue ha diputats, conforme lo stament

ecclesiàstich, per a què trameten còpia del llibre original de les vàlues, y no lo matex original, y axí fou refferit als altres braços.

Deliberà més avant que per lo bras ecclesiàstich y real sie feta embaxada al militar supplicant-los volguessen alzar los discentiments que en aquell estaven posats, per los destorps daven ha la present Cort y a la habilitació, que no podie passar avant.

E perquè la habilitació que està per acabar se pogue més prest resoldre, adherint en açò al bras eclesiàstich, deliberà que sien habilitades les hores de les sis en amun, per a prosseguir tant solament lo acte de la habilitació, així lo die present com los altres après següents.

E per quant mossèn Rafel Vivet, altre dels habilitadors del present bras real, ha refferit en dit stament que per lo scrúpol tenien los habilitadors //148v// en habilitar o dexar de habilitar les persones contra les quals per los deputats són estats visitats, haurien per ço resolt que los procuradors que tenien procura de dits enquestats que·ls callen, y així, atès no·s mostraran les procures, y seran repel·lits. E més, deduhí dit mossèn Vivet que dits habilitadors tornaran les dos supplications ha ells presentades per mossèn Pau Ciurana.

E lo dit stament, entès lo deduït per dit mossèn Viver, deliberà per ço que sie fet del modo ha refferit lo dit mossèn Vivet.

Die dominica, vicesima quinta augusti anno predicto, post prandium.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch, modo y forma sòlits y acostumats, refferí en dit stament lo promovedor militar que en dit stament se havie pensat serie bé que los tres promovedors solicitassen los senyors habilitadors, fent-los recordant de la habilitació de les persones de micer Gort, assessor del governador, y micer Ubach, jutge de reclams, deduhint-los que són oficials reals y tinguts y reputats per tals, y que axí no poden ni deuen ésser habilitats. E lo dit stament real dexà la delliberació fahedora per a demà.

Die lune, vicesima sexta augusti anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en la forma y //149r// lloch susdits, lo dit stament, volent donar resposta al bras militar al que hair los refferí llur promovedor hacerca de la habilitació de micer Ubach y micer Gort, delliberà que los tres promovedors dels tres staments vagen als senyors habilitadors per a reduhir-los a la memòria y dir-los com dits micer Ubach y micer Gort són oficials reals, y que per ço no és de rahó sien habilitats.

E immediatament, per part de la ciutat de Tarragona fonch presentada en dit stament y llegida en dit stament una supplicació avall escrita, la qual és del tenor següent:

[Suplicació per la ciutat de Tarregona demane lloch per a poder entrar llur síndich en les presents Corts]

La ciutat de Tarragona, tenint les qualitats requisides per a entrevenir en lo bras real en les convocations de Corts y parlaments reals, com sia ciutat antiquíssima, insigne y populosa, cap de vegueria y real, moltes y diverses vegades ha entrevingut per dos syndichs en aquelles, com per actes auctèntichs clarament consta, dels quals se fa hostensió *ut ecce* y encara que no sie estada admesa en algunes celebracions de Corts, emperò allò és estat incognicionalment, sens ésser estada oyda dita ciutat, drets

ni adhibida alguna cognició de causa y axí, expressament, sempre li és estat salvat dret, no sols en la propietat, però encara en la possessió, de tal manera y ab tal expressió de paraules que dita no admissió ningun preiudici ha causat ni pogut causar a la dita ciutat, de les quals salvetats y altres coses per dita ciutat fahents se'n fa *ut ecce*. Per la qual cosa, tenint intensió la dita ciutat de salvar //149v// son dret y possessió y servir a sa magestat en lo que convinga, y per lo bon redrès de la ciutat, ha determinat trametre ha esta convocació de Corts per sa magestat feta en esta vila de Monçó, syndich ab poder sufficient per a entrevenir en aquella, del qual poder se fa hostensió *ut ecce*; supplica a vostres mercès vullen admetre al dit syndich en lo bras real, conforme és justícia y segons les altres universitats són admeses; lo offici de vostres mercès humilment implorat. *Et licet, etc. Altissimus, etc.*

Die vicesima sexta mensis augusti anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto fuit lecta in stamento regali, in quo circa contenta in dicta supplicatione nulla fuit facta provisio.

Dicta die, post prandium.

Vingué a refferir en dit stament lo promovedor ecclesiàstich, deduhint y refferint com en llur bras se havie entès que en aquest bras real, per part de la ciutat de Tarregona, se haurie presentada una supplicació, la qual no és estada presentada en dit bras ecclesiàstich, com és de costum. Supplique, per ço, dit stament al present stament real que en lo decretar aquella sie servat lo orde y forma se acostume en les altres supplications se presenten als braços.

Die martis, vicesima septima augusti anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch, //150r// modo y forma sòlits y acostumats, micer Monserrat, altre dels syndichs de la ciutat de Balaguer, deduhí en dit stament com ell té molta necessitat de anar fins ha Balaguer per algunes coses concernents lo benefici de dita ciutat; supplique per ço al present stament li sie servey de donar-li licència uns vuyt dies per a tractar dits negossis. E lo dit stament, attès que lo supplicat és just, li concedí dita licència.

E per quant per lo promovedor ecclesiàstich és estat refferit que, attès que per part dels tractadors de sa magestat és estat refferit en lo stament ecclesiàstich que tenien gana de entendre per quin respecte estaven posats los dissentiments en lo bras militar, y que ans de tornar-los resposta en axò havie pensat dit stament ecclesiàstich se fes embaxada ha dits militars dels staments ecclesiàstich y real, supplicant-los restassen servits de alsar dits dissentiments per a què's pogués passar avant en lo progrés de les presents Corts. Per so, lo dit stament real, aderint-se ab lo dit ecclesiàstich, delliberà sie feta dita embaxada ha dits militars, y per anar en aquella foren elegits: micer Nicholau Frexanet, syndich de Leyda, y Salvador Rochafort, syndich de Berga.¹³⁰

130. *Corregit al damunt de Bagà.*

Post prandium, dicta die.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, delliberà lo dit stament que, per què la habilitació pugue ésser acabada com s'espere lo die present, sie per ço habilitada la hora //150v// per a la dita habilitació fins a les vuyt hores, y après més avant, si serà necessari, totes les demés hores, fins sie acabada e publicada dita habilitació; y axí fou reportat als altres braços, los quals adheriren en lo matex, segons referexen llurs promovedors.

E més, delliberà lo dit stament, adherint-se als altres dos braços, que lo promovedor del present stament, juntament ab los dels altres staments, tornen resposta als tractadors de sa magestat, notificant-los les causes per les quals estan posats los dissentiments en lo bras militar.

[Abilitació]

Publicació de la habilitació del bras real:

Noverint universi quod, cum admodum illustris et reverendus dominus Hieronymus Manegat, utriusque juris doctor et cancellarius regius, illustres domini Michael Terça, Michael Joannes Quintana, domicellus, regentes regiam Cancellariam in hoc Sacro Regio Consilio Aragonum, illustris Michael Cordelles, utriusque juris doctor et regens regiam Cancellariam in presenti Principatu Cathalonie, et magnificus Hieronymus Gassol, regius consiliarius et secretarius ordinarius, domicellus, Martinus Joannes Franquesa, etiam domicellus, fisci regii advocatus de Consilio Criminali, Franciscus Puig, domicellus, patrimonii regii advocatus de Consilio Civili, nobilis don Ludovicus de Paguera, de Consilio Criminali Cathalonie, et Michael Gort, etiam consiliarius et secretarius extraordinarius et domicellus, habilitatores pro parte regie magestatis. Multum illustris et reverendissimus dominus Joannes, episcopus Elnensis, //151r// frater Franciscus Oliver et de Boteller, abbas monasterii beate Marie de Populeto, ordinis cisterciensis, reverendus Balthazar de Rajadell, canonicus et syndicus Illerdensis, nobilis don Philippus de Eril, de Orchau et de Anglesola, baronus de Eril, magnifici Joannes Andreu Blan alias Riber, Franciscus Agulló, domicellus, Raphael Vivet, civis et syndicus civitatis Gerunde, Antichus Sala, notarius et syndicus civitatis Minorice, Jacobus Hieronymus Ponçes, notarius et syndicus ville Tarrega, habilitatores pro parte trium stamentorum seu brachiorum dicti Principatus Cathalonie in presenti Curia congregatorum, que per dictam sacram, catholicam, regiam magestatem in presenti villa Montissoni de presenti celebratur, electi et nominati; prestito prius per eos, videlicet per personas ecclesiasticas corporali juramento in posse dicti admodum illustris et reverendi cancellarii, per laycos vero homagio in posse eiusdem illustris domini regiam regentis in Principatu Cathalonie, juxta seriem et tenorem cuiusdam supplicationis pro parte trium brachiorum prefate sacre, catholice et regie magestati presente,¹³¹ pro exequendo onus habilitandi per suam magestatem eisdem injunctum pluries convenissent et congregati fuissent intus ecclesiam beate Marie dicte ville Montissoni, in solio videlicet regio ibidem facto et parato, et diversa colloquia et tractatus frequenter habuissent super per-

131. *En lloc de presentate.*

sonis habilitandis que possunt et debent Curiis interesse; cumque dictus illustris don Philippus de Erili, reverendus dominus Franciscus Oliver et de Boteller, abbas dicti monasterii beate Marie de Popul//151v//leto, propter aliqua occurrentia negotia a presenti Curia recessissent, et Jacobus Hieronymus Ponces infirmisset et propter eius infirmitatem predictae habilitacioni non possent vaccare, in quorum quidem absentium locum fuissent surrogati videlicet in locum dicti don Philippi de Erill, baroni de Erill, nobilis don Berengarius de Pagaria, et in locum dicti reverendi abbatis de Populeto, frater don Andreas Capilla, prior monasterii de Scala Dei, ordinis cartusiensis, et in locum Jacobi Hieronymi Ponces, Joannes Onoffrius de Ortodo, syndicus ville Podii Ceritanii, per tria brachia respective surrogati fuissent juramentumque et homagium modo et forma superius expressis ipsi surrogati prestitissent, et in eodem loco cum aliis habilitatoribus existerent, omnes dicti habilitatores tam primo nominati quam surrogati in locum aliorum habilitatorum eorum absentia durante super dictis personis que possunt et debent predictis Curiis interesse habilitandis vel repellendis sepissime ac diversis vicibus convenissent et frequentes tractatus diversaque colloquia inter eos hinc inde habuissent, tandem die vigesima septima mensis augusti anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, presente magnifico Petro Franquesa, locumtenente nobilis prothonotarii regie magestatis, et presente discreto Joanne Sala, auctoritate regia notario publico Barcinone et brachii militaris scriba, assumpto, interveniente in his vice, loco ac nomine meis infrascripti Michaelis Joannis Cellers, etiam notarii Barcinone, tunc temporis infirmantis, et presentibus etiam discreto Baptista Mullola, notario et scriba //152r// stamenti ecclesiastici, et Joanne Riera, virgario Regie Audientie, cive Barchinone, testibus ad ista vocatis specialiter et assumptis, dicti domini habilitatores mandarunt dicto Joanni Sala, notario predicto, quatenus legeret et publicaret habilitacionem per eos factam et de eorum iussu et mandato legiit et publicavit; et est tenoris sequentis:

Barcelona. Primo namque, quo ad magnificos Jacobum Vila, civem et consiliarium primum in ordine civitatis Barcinone, Michaellem Bastida, civem dicte civitatis, et Michaellem Çarrovira, utriusque juris doctorem et civem eiusdem civitatis, alterum ex advocatis ordinariis eiusdem civitatis, ac Hieronymum Magarola, artium et medicine doctorem dicteque civitatis civem, syndicos dicte civitatis Barcinone, quia constat de eorum¹³² sufficienti mandato, admittantur.

Gerona. Item, quo ad Raphaelem Vivet, civem Gerunde, et Andream Vilaplana, syndicos civitatis Gerunde, quia constat de eorum sufficienti syndicato, admittantur.

Manresa. Item, quo ad Antichum Sala, notarium et syndicum civitatis Minorice, quia constat de eius sufficienti mandato, admittantur.

Tàrrega. Item, quo ad Jacobum Hieronymum Ponces, syndicum ville Tarrege, quia constat de eius sufficienti mandato, admittantur.

Tortosa. Item, quo ad Joannem Montornès, Christoforum Gil de Villoro, et Christoforum Castelló, syndicos, procuratores et actores civitatis Dertuse, admittan-

132. A continuació, repetit, de eorum.

tur Joannes Montornès et Cristophorus Gill de Villoro, attento quod civil/152v//tas Dertuse non est in possessione mittendi ultra duos, reservato jure in proprietate super qua majorem sibi reservarunt deliberationem; sed quia in dicto syndicatus instrumento deficit decretum, prefixerunt eisdem terminum viginti dierum infra quos deferrant aliud syndicatus instrumentum cum decreto, quibus elapsis si non detulerint habeantur pro repulsis.

Leyda. Item, quo ad Nicholaum Frexanet, utriusque juris doctorem, et Franciscum Algueró, syndicos civitatis Illerde, quia in instrumento syndicatus defecit decretum, prefigunt dictis syndicis terminum sex dierum infra quos hostendant an in duabus Curiis ultimo celebratis non fuerit appositum decretum in instructio¹³³ syndicatum, quibus elapsis, si non docuerint in dictis duobus syndicatibus decretum non fuisse appositum, habeantur pro repulsis.

Vich. Item, quo ad Joannem Ponsich, mercatorem, civem civitatis Vici, syndicum procuratorem et actorem civitatis Vici, quia constat de eius sufficienti mandato, admittatur.

Perpinyà. Item, quo ad Ludovicum Terrena, Hieronymum Boldó et Antonium Jolí, syndicos ville Perpinyani, quia constat de eorum sufficienti mandato admittantur, scilicet, Antonius Jolí non comparuerit in tempore attenda eius infirmitate, de qua per informationem legitime constat.

Figueres. Item, quo ad Franciscum Oliveres, syndicum ville de Figueriis, quia in instrumento syndicatus defecit decretum, prefigunt ei viginti quinque dies ad hostendum decretum, quibus elapsis, si non attulerit, repellatur.

Vilafrancha de Conflent. Item, quo ad Galdricum Rabollet, syndicum ville de Vilafrancha de Confluentis, Elnensis diocesis, attento quod in instrumento //153r// syndicatus defecit clausulam consentiendi dono seu proferre domino regi faciendis, decreverunt quod syndicus obtineat a dictis suis principalibus syndicatum cum dicta clausula consentiendi dicto dono infra triginta dies proximos.

Voló. Item, quo ad Joannem Cucarell, syndicum ville del Voló, Elnensis diocesis, quia constat de eius sufficienti mandato, admittatur.

Sanpedor. Item, quo ad Jacobum Rocha, syndicum ville Sancti Petri de Auro, quia constat de eius sufficienti mandato, admittatur.

Çarreal. Item, quo ad Joannem Alió, agricolam et syndicum ville de Regali, quia dicta universitas habuit litteram et non comparuerit in tempore, repellatur.

Granollers. Item, quo ad Jacobum Puig, syndicum ville Granullariorum, quia constat de eius sufficienti mandato, admittatur.

Talarn. Item, quo ad Martinum Pallarés, Benedictum Monjo, syndicos ville Talarni, quia villa Talarni non est in possessione mittendi nisi unum syndicum, admittatur Martinus Pallarès, quia est presens; ceterum repellatur.

Arbós. Item, quo ad Bernardum Miquel, syndicum ville de Arbucio, quia constat de eius sufficienti mandato, admittatur.

Coplliura. Item, quo ad Joannem Pi et Jacobum Puignau, syndicos ville de Cocholibero, quia villa de Cocholibero non est in possessione mittendi nisi unum syn-

133. Al manuscrit 76 es diu instrumentis per instructio.

dicum, admittatur Joannes Pi, qui comparuit in tempore et est primo nominatus in syndicato, et alter repellatur.

153v// Salses. *Item, quo ad Joannem Cabessa, mercatorem et syndicum ville de Salses, qui comparuit, fuit conclusum, quia constat de eius sufficienti mandato, admittatur.*

Cervera. *Item, quo ad Hieronymum Jorba, utriusque juris doctorem, syndicum ville Cervarie, quia constat de eius sufficienti mandato, admittatur.*

Pals. *Item, quo ad Jacobum Roffí, negotiatorem, et Salvatorem Romaguera, agricolam, syndicos Castri de Pals, quia dicta villa non est in possessione mittendi nisi unum syndicum, admittatur Jacobus Ruffí, qui comparuit in tempore et est primo nominatus in instrumento syndicus; alter vero repellatur.*

Prats del Rey. *Item, quo ad Michaellem Argullol et Simonem de Pere, syndicos ville Pratorum Regis, quia villa Pratorum Regis non est in possessione mittendi nisi unum syndicum, ideo admittatur dictus Michael Argullol, qui comparuit et est presens, et alter repellatur.*

Vilanova de Cubelles. *Item, quo ad Joannem Ballester, syndicum castri Villenove de Cubelles et locorum de Cubelles et de la Geltrú, Barcinone diocesis, admittatur.*

Berga. *Item, quo ad Salvatorem Rochafort, consiliarium primo in ordine syndicum ville de Berga, admittatur.*

Vilafrancha de Panadès. *Item, quo ad Geraldum Mascaró et syndicum Villefranche Penitentis, admittatur.*

Argilés. *Item, quo ad Joannem Peferrer, consiliarium syndicum ville de Argileriis, Elnensis diocesis, quia constat de eius sufficienti mandato, admittatur.*

Argilés. *Item, quo ad Antonium Ribes, naturalem et populatum //153r bis// dicte ville de Argileriis et syndicum eiusdem ville, repellatur.*

Puigcerdà. *Item, quo ad Joannem Onofrium Ortodó, syndicum ville Podii Ceritanie, qui comparuit die octava mensis julii, quia in instrumento syndicus deficiunt clausule consentiendi dono et decretum, prefixerunt ei terminum triginta dierum infra quos deferat aliud syndicus instrumentum cum clausula consentiendi dono et cum decreto, quibus elapsis, si non docuerit, habeatur pro repulso, non obstante quod non comparuit in tempore attento impedimento eius infirmitatis, de quo informationem prebuit.*

Campredon. *Item, quo ad Joannem Navarro, syndicum ville Campi Rotundi, quia in instrumento syndicus defecit decretum, prefigunt ei terminum viginti quinque dierum infra quos deferat decretum, quibus elapsis habeatur pro repulso.*

Balaguer. *Item, quo ad Baptistam Bordoll et Gasparem Monserrat, syndicos civitatis Balagarii, quia in instrumento syndicus defecit decretum, prefigunt eis terminum sex dierum ad obtinendum decretum requisitum in instrumento syndicus, quibus elapsis, si non attulerint, repellantur.*

Tuhir. *Item, quo ad Petrum Invesium Rocha, notarium et syndicum ville de Tuhir, Elnensis diocesis, quia constat de eius sufficienti mandato, admittatur.*

Item, quo ad Antonium Molinés, vicinatus de Robiosis, termini ville Crudillorum, diocesis Gerundensis, syndicum eiusdem ville de Crudellis, Gerundensis diocesis, quia in instrumento syndi//153v bis//catus defecit clausula consentiendi dono, prefigunt terminum viginti quinque dierum ad defferendum syndicus instrumentum cum dicta clausula.

Item, quo ad Franciscum Arcís, majorem dierum, consiliarium et syndicum ville Bisulduni, Gerundensis diocesis, quia in instrumento syndicatus deficiunt clausule consentiendi dono et decretum, prefigunt terminum viginti quinque dierum ad refferendum syndicatum cum dicta clausula consentiendi dono et cum decreto, quibus elapsis, si non docuerit, habeatur pro repulso.

Item, quo ad Gabrielem Arrencada Canet, de Consilio ac syndicum ville Turricelle de Montegrino, Gerundensis diocesis, quia in instrumento syndicatus deficit decretum, prefigunt ei terminum viginti quinque dierum infra quos defferat aliud syndicatus instrumentum cum decreto, quibus elapsis, si non docuerunt, repellatur.

Item, quo ad Franciscum Lunes et Arbós, mercatorem et syndicum ville Calidarum de Montebovino, quia in instrumento syndicatus deficit clausula consentiendi dono, prefigunt ei terminum viginti dierum infra quos deferat aliud syndicatus instrumentum cum dicta clausula consentiendi dono.

E legida y publicada dita habilitació en lo dit stament real, encontinent, micer Grau Mascaró, syndich de Vilafrancha de Panadès, dix que, attès en lo llegir de la dita habilitació y en la scriptura de aquella no és estat posat en orde ni en son lloch, conforme és costumat posar en les Corts, protestà per ço que en ningun temps li sie fet preiudici algú requerint a mi, notari. *Testes sunt Jacobus Ponces, Gabriel Mir, scriptor.*

154r// *Die mercurii, vicesima octava augusti anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.*

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch, modo y forma sòlits y acostumats y en la qual convocatió entrevingueren los següents:

Mossèn Miquel Bastida, president per malaltia del senyor president, Hierònym Magarola. Barcelona.

Micer Nicolau Frexanet, mossèn Francesch Algueró. Leyda.

Mossèn Rafel Vivet, mossèn Andreu Vilaplana. Gerona.

Joan Montornès, Cristòfol Gil de Villoro. Tortosa.

Lois Terrena, Hierony Boldó, Antoni Jolí. Perpinyà.

Ponsich. Vich.

Jerony Jorba. Cervera.

Salvador Rochafort. Berga.

Galdrich Rabollet. Vilafrancha de Conflent.

Joan Amiguet, Martí Pallarès. Talarn.

Jaume Puig. Granollers.

Pere Inveni Rocha. Tuhir.

Joan Ballestés. Vilanova de Cubelles.

Joan Cabessa. Salses.

Joan Peferrer. Argilés.

Joan Pi. Coplliura.

154v// Joan Cucurell. Voló.

Francesch Oliveres. Figueres.

Jaume Roffi. Pals.

Gabriel Arrencada Canet. Torroella de Montgrí.

Francesch Arsís. Besalú.
 Micer Grau Mascaró. Vilafranca de Panadès.
 Joan Navarro. Camprodon.
 Miquel Argullol. Prats del Rey.
 Batista Bordoll. Balaguer.

[Balaguer]

Lo qual mossèn Batista Bordoll requirí a mi, notari de dit stament, que continuàs y llevàs acte de com micer Hierònym Jorba li ha usurpat y tret de possessió de son lloch, hont acostumave de seure com ha syndich de Balaguer, y axí proteste que per axò no li sie fet preiudici algú, pretenent y demanant ésser conservat en la possessió de son lloch. Requirint a mi, notari. *Testes sunt Joannes Santgenís, portarius, et Gabriel Mir, scriptor.*

E per quant per lo promovedor militar és estat refferit que per ésser estat tart lo dia de hair y vespre quant se féu la publicació de la habilitació y molt llarga, y vuy han remirada aquella, y se'ls offerexen algunes difficultats, per a decidir les quals los apparexia se devien ajuntar los advocats de tots los braços, los quals, enteses aquelles, poguessen allenar y dar ha·ntendre ha dits braços, lo dit stament féu deliberació que sie primer lle-gida //155r// la habilitació en lo present [stament] y se apunte lo que apparrà convenient, y après se farà la commissió ha dits advocats, conforme ha deduït lo militar.

Joan Peferrer, syndich de la vila de Argilés, lo qual és estat habilitat en la susdita habilitació, constituït dins dit estament, ha prestat lo sòlit jurament qual per los altres syndichs de dit stament és estat prestat.

Post prandium.

Convocat y congregat lo dit stament real en lo loch, modo y forma acostumats. Vingué e refferí en dit stament lo promovedor ecclesiàstich com en dit bras se havie delliberat que en la causa que devant los diputats se aporte entre mossèn Joan Setantí, de una part, y mossèn Miquel Bastida, de part altra, s'i sobresegue fins a tant que micer Oliba, doctor del Real Consell, hu dels reladors de dita causa, lo qual sa magestat ha tramès ha demanar a la present Cort, sie arribat assí.

[Dissentiment]

E lo dit stament, entesa la dita relatió per dit promovedor feta, delliberà que los deputats passen avant en dita causa conforme que per la present Cort se'ls ha ja scrit, y que, per ara, no se'ls scrigue ni se innove cosa alguna. E feta dita delliberació, los magnífichs mossèn Jaume Vila, president, mossèn Miquel Bastida y mestre Hierònym Magarola, syndichs de Barcelona, juntament ab micer Miquel Çarrovira, per sa malaltia absent de dit stament, posaren llur dissentiment //155v// ha tots y qualsevol actes de la present Cort, atès maiorment que, havent la ciutat de Barcelona scrit als tres brassos fossen servits remediar lo agravi fet ha dit mossèn Miquel Bastida, son syndich, y havent lo bras ecclesiàstich ja feta la determinatió susdita per son promovedor, com dit és reportada, a la qual deliberació de dit estament ecclesiàstich lo present stament no ha volgut adherir, com dit és, com ere de rahó y justícia, protestant dits syndichs de Barcelona contra los contrafahents e destorbants que dita determinatió del bras ecclesiàstich no pas avant; y que sie fet ha saber als altres braços. Requerint al notari, etc. *Testes sunt Onofrius Cho, virgarius magnifici consilarii, et Gabriel Mir, scriptor.*

[Dissentiment]

Mossèn Pere Jaume¹³⁴ Rocha, syndich de Tuhir, dix posave, com de fet posà, son dissentiment ha que sempre y quant se tractarie ninguna cosa del General de Cathalunya en lo present bras, que no y puga entrevenir ningun debitor principal o fermansa ni partícip. Protestant de nul·litat de actes, etc. *Testes sunt predicti*.

E per quant per lo promovedor militar, per via de pensament, és estat deduit que, atès que lo bras ecclesiàstich no adherit ab lo bras militar y real sobre los pretesos agravis que tenen dits staments són estats fets en alguns camps de la habilitació, serie per ço bé que, per part dels dos braços, se'ls fes embaxada, pregant-los se volguessen adherir ab ells dos, pus són conformes, y los agravis fets ab dita habilitació són generals y no particulars; lo dit stament adherint-se ab lo vot y //156r// parer del dit stament militar, que sie feta la embaxada.

De voluntat y consentiment del stament real, és estat acordat que lo offici de porter del present bras sia higuament partit, axí en los emoluments com en treballs, entre mestre Jaume Rondó, fuster, y mestre Joan Sangenís, sinter, tots de Barcelona, y que quiscú d'ells haje de servir dit offici quinse dies quiscú, los quals haien de comensar ha córrer lo primer del mes de setembre primer vinent, y aquells acabats, lo dit Sangenís haje de servir altres quinse dies; y axí consequitament, fins sien acabades les presents Corts, servesquen dit offici de porter los quinze dies *alternative*; y que la caixa en la qual estan los vestits del porter estigue en lo present lloch, hont se té lo bras real. *Testes Onoffrius Cho et Gabriel Mir, scriptor*.

Mossèn Hierònym Jorba, syndich de Cervera, requirí a mi, notari susdit y scrivà del present stament, que en lo present procés continuàs una scriptura, la qual ell en ses mans aportave y aquella havie lliurada, la qual és del tenor següent:

[Dissentiment de misser Jorba, síndich de Cervera]

Il·lustres y molt magnífichs senyors.

Per lo que los syndichs de Balaguer y de Manresa se jacten y esforçen que han de inquietar y perturbar la possessió, o quasi, que té lo syndich de Cervera de temps immemorial fins vuy, de y en seure primer //156v// y més principal lloch en aquest estament real, per les preheminenties que dita vila té y és avantejada als pobles principals de dits syndichs, y per lo que cada hu se deu accontentar del qu'és seu, lo syndich de dita vila de Cervera dissent expressament a tots actes fahents en la present Cort fins que sie provehit que, en lo dit lloch, y abans de dits syndichs de Balaguer y Manresa, y après immediatament del syndich de Vich, a la mà dreta, deu ésser conservat en sa antiga y justa possessió, lo que funde ab les rahons y motius següents:

1. *Primo*, per lo que ja en lo any mil dos-cents vuytanta-y-sinch dita vila y llur syndich en Corts fonch en lo assiento graduat après immediatament del syndich de Vich, e en nom de Déu, título *De Prehementiis* y conclusió de Corts, foli cent vuytanta-y-tres, y may és estada separada de la Corona real.

2. Ítem, per disposició feta acerca de dits assientos y orde en les Corts que tingué en Barcelona lo senyor rey don Ferrando segon, de immortal memòria, a deu de octu-

134. *Al manuscrit 76, Inveni.*

bre mil quatre-cents noranta-tres, ahont és lo matex que après del syndich de Vich, immediadament, y a la mà dreta té assiento lo syndich de Cervera.

3. Ítem, per la confirmatió de dit assiento y orde, fet y donat per lo emperador don Carlos, rey de Aragó, de indelible memòria, a trenta de nohembre mil sinch-cents denou, y per les rahons allí refferides, la qual és registrada en lo procés familiar de aquest bras de l'any mil sinch-cents sinquanta-y-dos, fòleo vint-y-dos.

157r// 4. Ítem, per la provisió feta per aquest estament en les Corts de dit any mil sinch-cents sinquanta-y-dos, de consentiment de dits syndichs, continuada en dit procés, fòleo trenta-set, pàgina segona, y abans, en dit procés, fòleo vint-y-tres, pàgina segona, *ad finem et sequenti*, «disputen dits syndichs de l'orde de seure», al que se fa relatió, y vol haver assí per repetit com si hi fos continuat de mot a mot.

5. Ítem, per lo que los pehers de dita vila tenen la jurisdicció ab lo senyor veguer y balle *simul*, y poden judicar de causes de totes les persones militars de tota la vague-ria, en la qual se comprèn tot lo ducat de Cardona ab lo abadiat de Solsona, les més terres del bisbe de Urgell, y molts magnífichs y principals barons, com en dita vegueria hy haie domiciliats molts més cavallers y barons que en ninguna altra vegueria, y més poble, exceptada Barcelona, com apar ab los processos familiars del bras militar.

6. Ítem, perquè, ab dit veguer y balle, los pahers de dita vila tenen la jurisdicció criminal en més de quaranta llochs de dita vegueria.

7. Ítem, per lo que per los brassos de aquesta Cort sempre fonch tinguda dita vila en més compte que Balaguer y Manresa, lo que's col·legue per lo que ha molts anys que dita vila té dos llochs per a oydors de comptes reals, no tenint ni Manresa ni Balaguer quiscun poble sinó hu, de l'any mil sinc-cents quaranta-dos ensà tant solament.

8. Ítem, per lo que Balaguer, per confiscatió, fonch unit a la Corona real, encara que altre temps abans //157v// *forsan* o fos y no fou admès en Corts fins l'any mil sinch-cents y denou, y per lo que Cervera, après que lo Comdat de Barcelona és unit ab la Corona real de Aragó, o per millor dir, dit Regne al dit Condat, sempre també hi és estada unida dita vila, y en totes les Corts ha entrevingut; y per ço també té lloch la Constitució nombre cent-y-set, que comense «Per llevar differènties» de l'any y Corts passades de mil sinch-cents sexanta-quatre, no obstant qualsevol qualitat que lo qui fos darrer tingué.

9. Ítem, perquè per lo rey y Cort dita vila és graduada après de la vila de Perpinyà, com ha molt principal y populosa, e en les ciutats y viles R. P. J. *sub titulo "De professione et jure fer."*, fòleo dos, y no·ls haiude lo nom de dir-se ciutats, per lo que en dita Constitució n'í diu Mieres y Guido pape qu'és cent-y-sis.

10. Ítem, per lo que en lo any mil sinch-cents sexanta-quatre, segons l'orde de la lletra y firmes de les Constitucions, mossèn Hierònym Romeu, syndich de dita vila, fonch abans dels syndichs de Balaguer y Manresa.

Per les quals rahons y altres al principi de aquests Corts al·legades per part de dita vila, *et alias*, està ben justificada la causa del dissentiment per dit syndich interposat, en lo qual entén estar y perseverar fins que per vostres mercès, o per a qui's toche, manen cessar les molèsties per dits syndichs al de Cervera fetes, o altrament de justícia hi sie provehit, mantenint-lo en //158r// sa possessió, com aquexa instrucció y orde tingué de sos principals dit syndich; lo qual requer al notari de aquest estament que la present scriptura de dissentiment incerte ab lo procés familiar de aquest bras. *Jorba, syndicus Cervarie. Testes sunt Joannes Sangenís et Gabriel Mir, scriptor.*

E poch après, vingué en dit stament embaxada per part dels brassos eclesiàstich y militar, reportant aquella, ço és, per lo eclesiàstich, lo senyor ardiacha Coma, de Vich, y lo senyor canonge Pere Thomàs, de Girona, y per lo bras militar, mossèn Jaume Salbà, y mossèn Argensola, los quals deduhexen que en dits braços eclesiàstich y militar se havie entés per lo promovedor del present stament que, per los syndichs de la ciutat de Barcelona, se haurie posat en lo present bras real algun dissentiment ha tots actes, de manera que la Cort no porie passar avant; per ço, supplicaren los dits braços que lo present bras se servís que, ab aquells millors medis que aparrà, alsen lo dit¹³⁵ dissentiment, perquè los negossis no patesquen detriment y la Cort puga passar avant.

E encontinent, oyda dita embaxada, los senyors syndichs de Barcelona, ço és lo senyor president; mossèn Jaume Vila; mossèn Miquel Bastida; mestre Hierony Magarola; micer Hierony Jorba, de Cervera, syndich de Cervera; mossèn Pere Inven Rocha, syndich de Tuhir, tots alsaren y suprimeren los discentiments per ells y quiscú d'ells posats, per a esta nit tant solament. *Testes Joannes Santgenís, portarius, et Gabriel Mir, scriptor.*

158v// Lo dit stament real, atesa la proposició adaquell feta per lo senyor president contenint que los deputats no passen avant en la causa entre mossèn Miquel Bastida y mossèn Setantí, féu delliberatió y conclusió que, essent arribat lo senyor micer Oliba, conforme se entén per dit mossèn Bastida que sa magestat lo ha tramès ha cercar, que leshores que scrigue als senyors deputats conforme la intensió del senyor president, per què la Cort puga passar avant.

Die jovis, vicesima nona mensis augusti anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch, modo y forma sòlits y acostumats. Refferí lo promovedor eclesiàstich que los que tenien posats en dit bras discentiments fossen servits de alsar aquells, per a qué los negossis de la present Cort puguen passar avant y fer son degut effecte, y per a qué se puga obrir lo balans ha tramès lo General.

E encontinent, micer Hierònym Jorba, síndich de Cervera, alsà son discentiment per ell posat a tots actes, per tot lo present die tant solament. *Testes Martinus Parage, cultor presentis ville, et Gabriel Mir, scriptor.*

E poch après, mossèn Pere Inveni Rocha, syndich de Tuhir, dix també alsave son discentiment ha tots actes. *Testes sunt predicti.*

159r// *Post prandium, dicta die.*

Convocat y congregat lo dit stament real en lo lloch, modo y forma susdits. Lo senyor president mossèn Jaume Vila, mossèn Miquel Bastida, mestre Hierony Magarola, syndichs de Barcelona, alsaren y suprimiren lo dissentiment per ells posats ha tots actes, per tot lo present dia tant solament. *Testes Jacobus Rondó, portarius, et Gabriel Mir, scriptor.*

135. Dit apareix interliniat.

[Dissentiment]

Micer Grau Mascaró, syndich de Vilafrancha de Panadès, posà son discentiment ha tots actes fahedors per la present Cort, exceptat emperò en lo que tocarà hacerca de l'obrir lo llibre de balans, y dependents y emergents adaquell. *Testes predicti*.

E poch après, vingué en lo dit stament real lo promovedor del bras ecclesiàstich, referint que aquell estament adherie ab lo militar sobre lo negoci dels preiudicis pretenen se són fets ab la habilitació, sinó que, assoles, los magnífichs advocats dels braços vejen y remiren dits prejudicis y après facen relació als brassos si alguns n'i trobaran; y també que lo dit bras, per via de pensament, se ha resolt que elegesquen persones de tots los tres brassos per què se puga procehir en obrir lo balans, puis saben lo quant importe per passar avant los negocis.

E lo magnífich micer Grau Mascaró, syndich de //159v// Vilafrancha de Panadès, alsà son discentiment per a poder-se obrir lo balans y que los advocats puguen veure los pretesos agravis de la habilitació, com ha refferit lo promovedor ecclesiàstich y militar.

E immediatament, delliberà lo dit stament que's face nominatió y relectió de persona per a què's procehesca en obrir lo balans del General, e adherint-se més avant ab los altres braços, per a què los advocats miren, vejen y entenguen los agravis se pretén serien estats fets ab la dita habilitació. Y axí fou reportat als altres braços, adherint-se més avant dit stament ab lo bras ecclesiàstich, ab lo que reportà lo present stament a vint-y-vuyt del corrent, axí hacerca de obrir lo dit balans, com d'escriure als diputats trametten lo memorial dels deutors del General, principals y fermances de quiscun trienni, y també dels oficials pecuniaris, com més llargament en la relatió de dit promovedor se conté; y axí fou refferit als altres braços.

[Electió de persones per a obrir lo balans del General]

Poch après, vingué en dit stament lo promovedor ecclesiàstich, refferint per via de pensament, puis los staments estaven conformes a que se obrís lo balans del General, que fossen elegides tres persones de quiscun stament, y que per sa part havie ja elegit: lo reverendíssim bisbe de Elna; lo abat Puig, abat de la Real; lo canonge Masdemunt, syndich del Capítol d'Elna, per a obrir dit balans.

160r// E lo stament militar, segons relatió de llur promovedor, anomenà y elegí per a obrir dit balans: lo vescomte de Canet; don Onoffre Alentorn, senyor de Ceró; mossèn Pere Cassador,

E lo dit stament real elegí per dit effecte de obrir lo dit balans: mossèn Ponsich, syndich de Vich; mossèn Luys Terrena, syndich de Perpinyà; mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon.

E feta dita electió, refferí en dit stament lo promovedor del bras militar que, en dit bras, se havia pensat serie bé fer una caixa ab tres claus, les quals tinguen los presidents de quiscun bras, per a tenir en ella lo llibre del balans y altres scriptures se han trameses per los deputats.

Die veneris, tricesima mensis augusti anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo estament real en lo lloch, modo y forma sòlits y acostumats. Lo magnífich micer Hierònym Jorba llevà lo discentiment per ell posat en lo present

bras ha tots actes, attès estave de partida per a tornar-se'n a Cervera per trobar-se indispost, lo qual discentiment lleva o alse fins sie tornat de sa terra, o altri per ell tenint sufficient poder, si per cars sa indisposició era llarga.

160v// E immediatament, lo promovedor del bras ecclesiàstich vingué e refferí com en dit stament són estats aportats los llibres de Ferrando Paga y lo balans del General, los quals havien acomenats ha mossèn Pau Ciurana, y que per açò hi vajan les persones per aquest bras anomenades, per a obrir lo dit balans.

E los syndichs de Barcelona llevaren llur discentiment per ells poch dies ha posat ha tots actes, a causa del negoci de mossèn Bastida.

E immediatament, lo dit stament, adherint-se a los altres braços, conforme ha la relació de llurs promovedors, delliberà que les nou persones eletes per a obrir lo balans del General se ajunten y obren lo dit balans en lo lloch, modo y forma qual ha ell millor serà ben vist.

E per quant lo dit micer Jorba, syndich de Cervera, a causa de sa malaltia, demanà llicència al present stament per anar ha dita vila de Cervera, lo dit stament donà adaquell la dita llicència.

E per quant per lo promovedor del bras ecclesiàstich fou refferit en dit stament que tenia entès, dit bras ecclesiàstich, la voluntat del present stament de què se obrís lo balans y lo llibre Ferrando Paga, en lo lloch y modo que ha ells, dit bras real y militar, los seria ben vist. E per quant dit stament ecclesiàstich té entès que, sempre en consemblant cars y sempre y quant són estades trameses scriptures closes y sagellades de la present Cort, se són primer aportades a l'estament ecclesiàstich, donant-los la preheminentia, de[s]cloent aquelles tals scriptures, y que après de descloses aquelles, per lo stament ecclesiàstich se comunica //161r// als altres braços; y axí, inseguint dita consuetut y pràtiga, estaven determinats inseguir aquella, y lo Capítol de Cort sobre açò parlant, ab la qual està disposat que, publicada la habilitatió, se haie de obrir lo balans sens enpaig ni contradicció alguna, y que, hubert lo dit balans, comunicaran aquell als altres braços, com és de consuetut.

E per lo stament militar serie estat pretès lo contrari, segons la relatió feta per llur promovedor lo die present, deduhint que dit stament militar havie deliberat convindrie molt que, ab embaxada de part dels dos braços, se deduhís al dit bras ecclesiàstich y persuadís no obrís lo dit balans, sinó que aquell obrís les nou persones per los tres braços ha dita causa eletes; y per ço, lo dit stament real, adherint-se al militar, féu deliberació sie feta la dita embaxada al dit bras ecclesiàstich, e per a fer aquella elegiren y nomenaren: micer Nicholau Frexanet, syndich de Lleyda; mossèn Rafel Vivet, syndich de Girona.

Y axí fou reportada dita embaxada per los dits dos staments al dit bras ecclesiàstich.

E per quant, poch après, refferí en dit stament real lo promovedor ecclesiàstich que ha dit stament apparexerie bé que, attès la nit ja ve ja crexent y lo dia emenguant, y és per ço ja gran die com arriben a l'estament, que per ço, axí per avuy com per los demás altres dies, se habiliten les hores de les vuyt a les onse abans dinar.

Lo dit stament, aparexent-li bé lo parer o pensa//161v//ment del dit bras ecclesiàstich, féu deliberació que, axí per al dia de vuy com per los demás altres dies après següents, sien habilitades les hores de matí de les vuyt a les onse.

E successivament, lo promovedor del bras real aportà en dit stament unas lletres dels diputats del General, les quals dix li foren donades en lo bras ecclesiàstich, y aquelles foren encontinent llegides en dit bras real, les quals són del tenor següent:

[Letra de diputats a causa de la visita en la qual stà impetit lo ardiacha d'Oms]

Als reverendíssims y molt il·lustre senyor[s] los tres estaments de la Cort General del Principat de Cathalunya convocada en la vila de Monçó. *Registrata.*

Reverendíssims y molt il·lustres senyors.

La visita contra nostres predecessors y los officials del General, de què ja tenim escrit a vostres senyories, comensàrem y havem sempre continuat, conforme la obligació de nostre càrrech y segons la necessitat del remey de abusos y excessos en què havem trobat la administració del General, lo zel de la qual nos ha encaminat, per a què millor se puga provehir als mals y danys que, de molt temps ençà, patex aquesta casa de la Deputació, y perquè lo die present, en nostre concistori, és determinat sien publicats nous actitats ha tots lo[s] inculpats en dita visita, sobre los quals han de ésser interrogats; y per aquex effecte és de molta necessitat la persona y presència del reverent ardiacha de Homs, qui lo trienni proppassat ere diputat ecclesiàstich, y ara és en aquexa vila de Monçó; supplicam a vostres senyories lo manen venir assí personalment lo més prest que sie possible, que ultra lo ser//162r//vey que de vostres senyories que de sa vinguda resultarà, lo General ne rebrà gran benefici y la visita restarà en punt de poder tenir lo fi que sie de justícia. La resposta que de vostres senyories speran sobre alguns caps de nostres lletres que han rebut nos té en part suspesos y restarem fins ha saber la voluntat de vostres senyories, cuyas reverendíssimas y molt il·lustres personas. Nostre Senyor garde ab tot augment y prosperitat. De Barcelona, a vint-y-sis de agost mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. Don Pedro Oliver y de Botaller.

Reverendíssims y molt il·lustres senyors, besen les mans a vostres senyories sos certs servidors, los diputats del General del Principat de Cathalunya residents en Barcelona. *In registro comuni II, folio XXX.*

Post prandium, dicta die.

Convocat lo stament real en lo lloch, modo y forma acostumats. Per quant en lo dit stament vingué embaxada del bras ecclesiàstich, reportant aquella: lo abat de Gerri; lo ardiacha Tersa, de Tortosa, deduhint y reportant que ells estaven y perseve //162v// raven en la delliberació per ells feta en dit stament y ja reportada en aquest, ço és que, inseguint la consuetut y exemplars antichs, entre los quals ne aportaven hu al present stament, lo qual llegirie llur notari, podien obrir lo balans del General, encarregant per ço al present stament tinguessen a bé de adherir-se ab ells en què obrissen dit balans, conforme lo dit exemplar és a divuit de desembre mil sinch-cents sinquanta-dos. Lo dit stament, entesa la dita embaxada, delliberà que dites coses sien primer consultades per lo present bras al bras real ab lo stament militar, y més avant sie mirat lo procés familiar de les Corts mil sinch-cents sexanta-quatre, per veure ab aquell lo que en semblant cars se féu; del qual bras ecclesiàstich reportà après per son promovedor com lo dit bras militar adherie ab lo bras ecclesiàstich en què anassen adaquells les nou persones eletes per a obrir lo dit balans. E lo dit stament real, entesa la dita relatió y la voluntat del dit bras militar, adherí ab aquell en què les nou persones eletes per a obrir lo balans vagen per a obrir aquell en lo bras ecclesiàstich, y que après que dit balans serà ubert, aquell sie acomenat y guardat en la forma que en les altres Corts s'és acostumat fer.

[Dissentiment]

E encontinent, lo magnífich micer Nicholau Frexanet, syndich de Lleyda, dix dissentie y posave son discentiment ha tots y sengles actes, y a què sie ubert lo balans del General fins a tant stiga acordada la Cort com y en poder de quines persona o persones dega restar lo dit balans hu//163r//bert; protestant, etc. Fonch llevat dit dissentiment. *Testes sunt Onofrius Cho et Gabriel Mir, scriptor.*

E successivament, per ser la hora ja tarda y haver-se de tractar alguns negossis, dit stament habilità per ço les hores fins a les set d'esta tarda, tant solament.

E immediatament, vingué en dit bras embaxada del bras ecclesiàstich, la qual reportaren: lo abat de Poblet y lo ardiacha de Vich, deduhint que, enteses les dificultats se són offeretes en los braços acerca la hubertura del balans del General, que per facilitar aquelles se adherien ab lo present bras, ço és, que les nou persones, per los tres braços ja ha dita causa elegides, obren lo dit balans.

E lo magnífich micer Nicholau Frexanet, syndich de Leyda, llevà son discentiment que ha tots actes havie posat lo die present.

E successivament, lo promovedor del bras militar deduhí y refferí, de part de dit stament, que les nou persones eletes per los braços per a obrir lo dit balans devien anar al bras ecclesiàstic per a obrir aquell, quant per so fos possible, attès majorment que la hora habilitada estave ja per a tocar.

Die sabbati, a trenta hu y darrer //163v// de agost mil sinch-cents vuytanta-y-sinch.

Convocat y congregat lo stament real en lo modo acostumat. Lo dit stament, adherint en açò al bras ecclesiàstich, feu deliberació que, attès lo impediment és en lo bras militar acerca dels dissentiments són en aquell, en lo qual no-s pot passar avant ha dita causa en cosa alguna, que per ço los sie feta embaxada per los dos staments ecclesiàstich y real significant adaquells com dits dos staments desijaven molt saber y entendre la causa de dits dissentiments, y offerir-se'ls per a què, si en res los poguessen ajudar, per a què los negossis de la present Cort poguessen passar avant; y per a dita embaxada foren elets y tramesos: mossèn Rafel Vivet, syndich de Girona; mossèn Loís Terrena, syndich de Vich.

E per lo bras ecclesiàstich anaren ha dita embaxada: lo ardiacha Coma, syndich de Vich; lo canonge Masdemon, syndich del Capítol d'Elna.

E feta fonch la dita embaxada, e tornats ja de aquella, poch après vingué en dit stament real lo promovedor ecclesiàstich, lo qual refferí dit son stament havie pensat que, de part de aquell y del real, se fes a saber al bras militar que, per ajudar-los en lo treball que estan dels dissentiments tenen en son bras, que per remediar y rematar aquells, si serien contents dexar llurs pretencions y causes de dits dissentiments //164r// en mà de algunas persones, per ells elegidores, del bras ecclesiàstich y real. E lo dit stament real, aparexent-li bé lo pensament del stament ecclesiàstich, adherí per ara ab lo pensament de aquell, al pensament que après se cercaran altres remeys, y que ara, ab embaxada per los susdits matexos embaxadors, se vage al dit stament militar refferint lo pensament dels dos staments ecclesiàstich y real; y axí fou referit al bras ecclesiàstich. Los quals dos estaments trameteren la dita embaxada, y aquella anà al dit bras militar, per lo qual

fou respost per lo president de dit bras dient se'ls agrahie molt, y tractarien en dit bras llur pensament e se'ls tornarie resposta.

E poch après, foren tornats de dita embaxada, vingueren en lo dit estament real altra embaxada del bras militar, la qual reportaren: don Berenguer de Paguera; mossèn Joan Andreu Blan de Ribera, deduhint y refferint com, dit llur stament, ha molt encarregat ha les persones que en dit bras tenien posats dissentiments, y molt treballat per a què volguessen llevar aquells, per no impedir lo progrès de la Cort, ateses majorment y considerades les embaxades que ha dit bras són estades fetes per lo ecclesiàstich y militar; y per a què lo present stament vés y entengués més clarament les causes per les quals són estats posats dits discentiments, venia ab ell lo notari de llur bras per a què llegís aquells, los quals per dit notari //164v// foren allí llegits, oys y entesos. Als quals embaxadors fou respost per lo president que allí's tractarie lo que's porie y devie fer, e se'ls tornaria resposta.

Die lune, secunda septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat lo stament real en la forma acostumada. E per quant en dit stament real fou deduït y refferit per lo promovedor militar dient que, per part del comte de Miranda y dels demás tractadors de sa magestat, trameteren ha cercar los tres promovedors dels tres braços, als quals deduhiren com sa magestat se deservie en què no passat avant lo progrès de les Corts a causa dels molts discentiments posats en lo bras militar, offerint-se que, si als braços apparexie que ells fossen part per a remediar-ho, que u farien. E que lo dit bras militar havie pensat convindrie molt se fes embaxada per los tres braços ha dits tractadors, supplicant-los vullen posar la mà y dar algun remey per a què se lleve dits discentiments, o trametent ha demanar als qui han posats dits discentiments per a què vullen alsar aquells, per a què la Cort pugua passar avant. E per lo promovedor del bras ecclesiàstich fonch per lo semblant dit y refferit lo mateix pensament. Deliberà, per ço, lo dit stament real, adherint-se ab los altres, que fos feta dita embaxada ha dits tractadors, y //165r// axí <fou> fonch reportat per lo promovedor als altres braços.

E poch après, lo dit stament, adherint-se en açò ab los altres braços per los promovedors, los quals ere estat reportat que dita embaxada fos feta per los tres promovedors dels tres braços, delliberà per ço que aquella fessen los dits tres promovedors.

Successivament après vingueren en dit stament: mossèn Argensola y mossèn Rafel Juan, reportant embaxada del stament militar, deduhint y refferint en affecte que, com en aquell stament, estant tractant de alguns negocis, y alsant la veu hun poch alt mossèn Montagut de Vallagornera, y esforsant son vot, per a què no's mogué allí scàndol, tots los del dit estament se alsaren; y sentint alguns crits hi acostume haver en dit stament estant votant, se acostà e avalotà molta gent allí a la porta del stament, al qual avalot sentint, lo governador del Regne de Aragó entrà [en] dit stament y ha presa la persona de dit Montagut, lo qual no sabem hont l'an apportat; y poch après és tornat dit governador en dit stament y demanà qui era lo senyor de Montclar, que li volie perlar; y amostrant-y-lo, y a pres aquell y lo ha aportat a la presó. Y com sie cert que en dit stament militar no se ha fet ni dit ninguna cosa per lo qu'ell[s], dits mossèn Montagut y senyor de Monclar se haguessen de pendre, majorment estant com estan en //165v// Cathalunya,

se havie de fer y tractar de altra manera, ço és arrestant-los en ses cases, com és de costum en consemblants carssos; sentint-se per so agraviat dit stament, ha pensat serie bé se fes embaixada als senyors tractadors de sa magestat, supplicant-los ho manen remediari. La qual embaixada entesa per lo dit stament real y considerada la qualitat del cars refferit ab aquella, adherint-se al pensament de dit bras militar, féu deliberació que sie feta dita embaxada ha dits senyors tractadors, deduhint-los los dits pretesos agravis fets ha dits militars; y axí fou reportat per lo promovedor del dit bras real als altres braços.

E per tornar resposta als altres brassos, lo real se adherí ab ells, foren elets: mestre Hierony Magarola, de Barcelona; mossèn Rafel Vivet, syndich de Girona.

E per a fer la embaxada per los tres brassos determinada ésser feta als tractadors de sa magestat, per la presa feta de mossèn Montagut y del senyor de Monclar, foren elets y anaren ha dita embaxada, ço és: Per lo bras ecclesiàstich: lo bisbe de Elna; lo abat de Poblet; lo syndich del Capítol de Vich. Per lo bras militar: lo vescomte de Canet; don Jayme de Rochabertí; mossèn Jaume Salbà. //166r// E per lo stament real: micer Frexanet, syndich de Leyda; mossèn Ponsich, syndich de Vich; y mossèn Luis Terrena, syndich de Perpinyà.

E tornats foren los embaxadors del present stament, refferiren que tots los embaxadors susdits se són conferits als senyors de tractadors, y per orgue del senyor bisbe d'Elna los és estat refferit lo agravi fet ha les persones del senyor de Monclar y de mossèn Montagut de Vallgornera, los quals havien capturats contra totes les Constitutions y llibertats del present Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya; y que ha dita causa, com la intenció de sa magestat no sie de agraviar ha ningú, ho manen remediari y desagruar, y que en lo sdevenidor no's puga traure en conseqüència. Y nosresmenys, los han refferit que, com en lo bras militar hi havie alguns discentiments posats, còpia dels quals se'ls donà, ha causa de los quals no's pot passar avant en lo progrés de les Corts, que per ço suppliquen ha ses senyories hi interposasen ses parts, y fessen de manera se facilitàs lo camí se puga passar avant en dites Corts; respogueren dits tractadors que havien pres molt gran plaher del que los ere estat deduit, y que ells procurarien en què fossen desagruats, y noresmenys farien lo possible en fer alsar los dits discentiments, per a què se pugue passar avant en lo¹³⁶ progrés de la Cort.

166v// *Post prandium.*

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, vingué après en dit stament lo promovedor del bras ecclesiàstich, he deduhí com micer don Luys de Paguera, del Real Consell Criminal, havie dit al senyor bisbe de Barcelona, de part dels tractadors de sa magestat, que los matexos embaxadors eren estats ab ells vuy, o altres, vagen a cobrar la resposta de aquells, y que dit stament ecclesiàstich havie elegits los matexos embaxadors, los quals estaven promptes per a anar a cobrar la resposta per a què dit stament real pogués fer lo mateix. Lo qual, adherint ab dit estament ecclesiàstich, en lloch de mossèn Ponsich, hu dels tres embaxadors, absent, elegí a mossèn Vilaplana, syndich de Gerona, per a què, juntament ab los altres ja anomenats,

136. *A continuació, repetit, en lo.*

vajen a cobrar dita resposta; y axí fou per lo promovedor del dit bras refferit als altres braços. Y axí, dits elets per la dita embaxada anaren junts ha dits senyors tractadors a cobrar de aquells dita resposta; y tornats de aquella, deduhiren y refferiren com dits senyors tractadors, per orgue del comte de Miranda, los havie dit que sa magestat, per sa benignitat y clemència, desijave fer mercès adaquest Principat per llur innata fidelitat, y que ell darie orde per a què fossen desagraviats en lo pretès agravi fet als militars, y quant al segon cap, que serie bé los tres staments elegissen persones per a què aquelles vehessen y mirassen lo dels dissentiments posats en dit bras //167r// militar lo que's porie fer de justítia, per a què les Corts puguen passar avant, per lo que sa magestat se deservex molt de la dilació de aquelles. A la qual resposta lo senyor bisbe de Elna, en nom de tots, respongué que ja tenien entès com sa magestat sempre és estat servit de fer mercès adaquest Principat, y que axí speraven que en aquest particular la farie ab compliment.

E quant als dissentiments posats en dit bras militar, que ells consultarien lo fahedor ab los estaments y se'ls tornarie resposta.

Die martis, tertia mensis aprilis¹³⁷ anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats. Foren en dit stament llegides, y per los tres presidents dels tres braços firmades, les lletres avall scrites en favor de mestre Matià Çabata, doctor en medicina y ciutedà de Lleyda, en lloch de oydor vagant per mort de Miquel Ferrer, doctor en medicina, ciutedà de dita ciutat, les quals lletres foren spedides en virtut de les decratations per los tres braços fetes, al peu de la supplicatió, en aquells llegida y dalt insertada en lo present procés, les quals lletres són del tenor següent:

[Lletres en favor de mestre Matià Çabata de Leyda per un lloch de oïdor que vagave]

Los tres staments del Principat de Cathalunya //167v// congregats en les Corts Generals que la sacra, cathòlica y real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncoles de sos Regnes de la Corona de Aragó desà la mar. Al reverent, noble y magnífichs senyors los diputats del General de dit Principat y als oydors de comptes del dit General, y ha totes altres persones a qui's pertanya y lo present negoci tocha y tochar puga. Salut y honor. Sapiau que per part de Mathià Sabata, en medicina doctor, ciutedà de Lleyda, nos és estada presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres, etc. *inseratur prout est supra continuatum, etc.* A la qual supplicatió, com ha justa y rahonable, per nosaltres és estada feta provisió que fos fet axí com era supplicat, y axí de fet inseculàrem, segons que ab la present enseculam y enseculat ésser volem, provehim y manam, lo dit Mathià Çabata en lo dit lloch de oydor de comptes del predit General vagant per mort del sobredit Miquel Ferrer, doctor en medicina. Per ço, deduhint a vostra notícia les coses predites, ab tenor de les presents vos diem y manam que, observant dita inseculatió y provisió per nós com és

137. *Al manuscrit 76, septembris.*

dit feta, encontinent après que les presents vos seran presentades, sens dilatió y exceptió alguna, scrigau y contineu y continuar y scriure façau en lo llibre y altres llochs ahont les inseculacions de oydors s'escriuen y continuen, lo dit Mathià Çabata, ciutedà de Lleyda, axí com dit és, y per nós enseculat per oydor en //168r// loch de dit Miquel Ferrer, a ffi y effecte que, havent-se de fer extractió de semblants oydors, concorregue en dita extractió axí y en la forma que los altres enseculats, llochs posats y enseculats concorren, tots dubtes y difficultats cessants. En testimoni y fe de les quals coses havem manat fer la present, sotascrita de mà dels tres presidents y sagellada del major sagell de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, quant al bras ecclesiàstich a vint-y-dos del mes de agost, entre les vuyt y les nou hores ans migjorn, y quant als braços militar y real a vint-y-tres del mateix mes y any de la nativitat de Nostre Senyor mil sinch-cents vuytanta-sinch.

E per quant per poder assentar los dissentiments en lo bras militar o la causa per la qual són posats, y per què la Cort puga passar avant, és estat deduit y refferit en lo present stament per los promovadors dels altres, serie bo se elegissen persones de cada stament, ço és dos, y aquells tinguessen poder y càrrech de assentar y compondre dits dissentiments, deliberà per ço dit stament y se adherí a què sien elegides dites dos persones de quiscun estament, les quals foren elegides, ço és, per lo bras ecclesiàstich: lo abat de Poblet y lo canonge Rajadell, syndich del Capítol de Leyda. E per lo stament real: mossèn Francesc Algueró, syndich de Leyda; //168v// mossèn Andreu Vilaplana, syndich de Gerona.

E fetes dites elections, vingué ha stament real lo promotor militar, lo qual refferí y deduhí que, volent dit stament fer electió y nominatió de les dos persones per a tractar y assentar lo dels dits dissentiments, mossèn Joan Burguès y de So dix que, essent-hi los dissentiments eren en dit bras, no's podien elegir persones per a dit effecte, y que's miràs primer si's podie passar avant en dita electió; y en lo entretant no consentie se elegissen dites dos persones, ans bé ha posat son dissentiment a tots actes. No obstant lo qual, se ha provehit ha electió y nominatió per dit effecte de les dues persones per dit bras los següents, ço es: lo Justícia de Aragó, don¹³⁸ y don Jayme de Cardona.

E per quant per los tractadors de sa magestat són estats tramesos a demanar los tres promovadors dels braços, los quals hi foren tramesos et donats, refferí lo promovedor del present stament real que, essent ell anat, juntament ab nosaltres, als dits tractadors, que essent al lloch hont acostume de estar en la present sglésia no trobaren sinó lo comte de Xinxón y lo vicicancellor. E que dit comte de Xinxón los dix que·ls havie tramesos ha demanar per a què millor entenguessen lo que haïr tart per ells se'ls era estat dit, ço és, que la llur intensió era y és que dos persones elegidores per quiscun stament, //169r// ço és, dos per lo ecclesiàstich, dos per lo real e dos per lo militar, ço és una per part dels qui han posat una manera de dissentiments, y altra per part dels qui han posat altra manera de dissentiments, les quals sis persones axí eletes vehessen, assentassen y concordassen si fer [se] porà en què sien alsats dits dissentiments posats en dit bras militar; y si cars serà que no se'n puguen concordar y hauran menester lo favor y ajuda de ells, dits tractadors s'í posaran y no planyeran sos treballs, entenent endemés que sa magestat

138 A continuació un espai en blanc.

se'n serviria molt; y també que·s vés lo millor modo y forma se porà tenir per a exhigir y recobrar los deutes del General dels qui deuen aquells, procurant en no arrohinar als deutors; y si no se'n poran concordar, que tots los brassos elegesquen nou persones, de quiscun strament tres, ja ara per llavors, y que per part de sa magestat se'n elegiran altres tantes, per a què se diga per via de justícia en lo dels dits dissentiments. Y que no s'i detinguen més, perquè sa magestat se'n deservex molt, y fent-se de aqueixa manera, don Galceran de Cardona y los demés dissentints alsaran los dissentiments.

E oyda y entesa la dita relatió, lo dit stament féu deliberació que primer se vehe si les persones elegides per tots los staments se poran concordar se alsen dits dissentiments; y si no ho poran fer, que leshores se elegiran tres persones per a fer lo *juditium in curia*, conforme la relatió feta per dit promovedor; y axí fou refferit per lo promovedor //169v// als altres braços. Per part dels quals, poch après, vingueren llurs promovedors, deduhiren y refferiren de part de llurs staments que adherien ab lo parer del stament, ab dit llur pensament.

E poch après, delliberà lo dit stament que la massa gran de plata servex per a companyar les embaxades té acomenades lo president, sie posada y guardada entre l'altra plata y vestiments que de Barcelona són estades trameses per a celebratió de les misses dels staments.

Post prandium.

Convocat y congregat lo stament real en lo modo y forma acostumats. Desijant dit stament se donàs y posàs algun bon orde y assiento en poder llevar los dissentiments eren en lo bras militar, delliberà lo dit stament real, adherint ab açò ab lo stament ecclesiàstich, que·s façe embaxada per los dos staments al militar, pregant-los que quiscú dels dissentints elegís una persona que, ensemps ab les elegides, dicidesquen los dits dissentiments, pregant adaquells tenen posats dits dissentiments que, per aquest efecte, los vullen alsar. E per fer dita embaxada foren elegits y anaren a fer aquella, ço és, per lo stament ecclesiàstich: lo ardiacha Coma, de Vich, y lo ardiacha Terça, syndich del Capítol de Tortosa. E per lo bras real: mossèn Rafel Vivet, syndich de Gerona; mossèn Antich Sala, syndich de Manresa.

E poch après de haver feta la dita embaxada, vin//170r//gué en dit bras real lo promovedor militar, deduhint que dit son estament tenia entesa la dita embaxada los era estada feta, y que dit stament havie molt treballat y sforsat ab los qui tenien posats dissentiments, fessen nominatió se havie de fer de les dos persones per apuntar y concertar la pretensió del dits dissentiments; y que no havie pogut acabar altra cosa, sinó que los qui havien posats una manera de dissentiments havien nomenades dues persones, lo nom de las quals no ha volgut publicar al dit stament, sinó que·ls han nomenats a la orella del notari; y los altres qui havien posats contraris dissentiments no·ls han volgut anomenar, sinó ab tal que aquelles persones que ells elegirien, lo dit stament les tingués per bones; y no aparexent axí al dit stament militar, se acabà ab ells que, si los senyors de tractadors los ho manen, los nomenarien, y no altrament. Y que lo dit bras havie pensat convidrie que·ls tres promovedors ho tractassen ab dits senyors tractadors, atesa la offera tenen feta de ajudar en assentar dits negossis.

E lo dit stament, desijant se das algun bon orde y assiento en ditas pretensions, delliberà adherir-se y se adirí ab lo pensament del dit militar, ab lo qual, per lo semblant, havie adherit ja lo stament ecclesiàstich, segons la relatió de llur promovedor; y axí hi

anaren los tres promovedors als senyor[s] tractadors, als quals refferiren y deduhiren les dites altercations són en dit bras militar, supplicant-los se volguessen interposar per a què dites pretensions se poguessen assentar ha son degut compte. Y, tornats, refferiren havien feta llur embaxada ha dits tractadors //170v// com los era estat acomanat. E que lo comte de Xinxón los demanava les persones elegides què havien de fer, si havien de tenir compte en los deutes del General y fer pagar aquells, o per lo negoci tant solament de fer alzar los dissentiments eren en lo bras militar. Al qual respongueren que la justícia dels braços no era sinó per ha effecte de alzar los dissentiments del dit bras militar. E que dit comte de Xinxón, replicant-los, dix que ells ho mirarien.

Die mercurii, quarta mensis septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en lo loch, modo y forma sòlits y acostumats. E per quant per lo promovedor del bras ecclesiàstich és estat refferit y deduit com en son stament ere vingut lo promovedor militar, refferint que lo seu stament havie feta ja electió y nominatió de les dos persones havien de entendre ab los dels altres braços en lo alzar los dits dissentiments del dit bras militar, ço és, per la part de don Galceran de Cardona, ab sos adherents, ha mossèn Antoni Vidal, de Vich, y per la part de mossèn Argensola y sos aderents, a don Jayme de Cardona, perquè, juntament ab los dels altres braços, puguen tractar y apuntar se alsen los dits dissentiments per los susdits posats tant solament, y no per altra cosa, antes aquelles romanguen en sa plena forsa y valor; y que dit stament ecclesiàstich havie entès que la una de les parts havien elegides les dites dos personas voldrien retrocedir, que per so havie pensat dit stament ecclesiàstich se fes embaxada al bras militar per part dels staments //171r// ecclesiàstich y real, encarregant-los tinguen a bé que se stigue ha dita nominatió y se pugua passar avant en lo progrés de les presents Corts; y que per a dita embaxada fossen elegides dos persones. E lo dit stament, adherint-se ab lo dit stament ecclesiàstich, féu deliberació que sie feta dita embaxada per los dits dos staments al dit stament militar; y per a fer aquella foren elegits, ço és, per lo stament ecclesiàstich: lo abat de Poblet y lo canonge Rajadell, syndich del Capítol de Leyda. E per lo stament real: mossèn Francesc Algueró, syndich de Leyda, y mossèn Andreu Vilaplana, syndich de Girona.

La qual embaxada no hagué après affecte, per quant aparegué als tres staments que los tres promovedors anassen als senyors tractadors, fent-los ha saber la nominatió y electió se ha feta per tots los tres staments per a tractar y apuntar se alsen los dissentiments són en lo dit bras militar.

Y poch après, en lo dit stament fou presentada y llegida per part de micer¹³⁹ Montserrat, altre dels syndichs de Balaguer, una supplicatió del tenor següent:

[Suplicatió de misser Montserrat de Balaguer per un lloch de oïdor que vacave]

Molt il·lustres, reverendíssims, il·lustres y molt reverents y molt magnífichs senyors.

139. *A continuació un espai en blanc.*

Per mort de micer Falguera, de la ciutat de Balaguer, vague en la Deputatió un loch de oydor de comptes per la dita ciutat y vagueria de Balaguer; suplique a vos tres senyories y mercès micer Gaspar Monserrat, doctor en drets y altre dels syndichs de la dita ciu//171v//tat en les presents Corts, li facen mercè del dit lloch de oydor de comptes y manen scriure als diputats que-l enseculen y posen en lloch del dit micer Falguera, com en semblants carsos és lo stil y pràctica dels tres braços, que lo dit micer Monserrat ho rebrà en molt particular mercè. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

Die quarta mensis septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento ecclesiastico, et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis dissentimentis. Scriba Mullola, notarius.

Dicta die quarta septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento militari per me, Joannem Sala, notarium publicum Barcinone et brachii militaris scribam assumptum, et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis dissentimentis. Pro Cellers, Salvador Mir, notarius.

En virtut de les quals decretacions per los dits tres staments fetes, foren spedides en la forma següent:

[Lletres a diputats per a l'enseculatió de dit misser Montserrat de Balaguer per un lloch de hoïdor]

Los tres staments de la Cort General que la sacra, cathòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncoles de sos Regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent, nobles y magnífichs senyors los diputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per part de micer Gaspar Monserrat nos és estada presentada una supplicatió del tenor següent: Molt il·lustres, etc. *inseratur*. A la qual supplicatió, com a justa y rahonable, per nosaltres és estada feta provisió que fos //172r// fet axí com és supplicat, y axí de fet enseculareu, segons que ab les presents enseculam y anseculat ésser volem, provehim y manam, lo dit micer Gaspar Monserrat en lo dit lloch de oydor de comptes per la dita ciutat y vagueria de Balaguer, per mort de micer Falguera vagant; per ço, deduhint a vostra notícia les coses predites, ab tenor de les presents vos diem y manam que, observant dita enseculació per nós com dit és feta, encontinent que les presents vos seran presentades, sens dilació y exceptió alguna scrigau y continueu y continuar y scriure façau en lo llibre y altres llochs ahont les inseculacions de oydors se scriuen y continuen, a ffi y effecte que¹⁴⁰ avent-se de fer extractions de semblants hoïdors, con-correga de fet lo dit micer Gaspar Monserrat en la dita extractió axí y en la forma que los altres en semblant lloch posats y enseculats concorren, tots dubtes y dificultats cessants. En fe y testimoni de les quals coses havem manat fer y spedir les presents, sotescrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de la dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, a quatre del mes de setembre any de la nativitat de Nostre Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch.

E per quant en lo dit stament, per relatió del promovedor ecclesiàstich, se entengué com en lo bras militar havie moltes dissensions, de tal manera que's temie no vinguesen en alguns inconvenients; als quals desijants obviar, havien pensat convindrie molt

140. *A continuació algunes paraules ratllades il·legibles.*

que los promovadors del stament ecclesiàstich y real ho deduïssen //172v// [y dassen] rahó als senyors tractadors per a què ho manen remediar. Lo dit stament, adherint-se ab lo pensament del dit stament ecclesiàstich, delliberà que los dits dos promovadors vagen als dits senyors tractadors, per a dit effecte que dits militars no vinguen a medis; y axí anaren dits promovadors ha dits senyors tractadors, los quals demanaren qui eren los qui tenien dites differènties, y dient-los que eren los caps o principals que tenien posats los dissentiments, ço és don Galceran de Cardona y mossèn Argensola. E que dits tractadors digueren les hores que ells los trametrien a demanar e procurarien de remediar-ho, segons la relatió ne féu lo promovador del present stament.

E per quant en lo stament militar se suscitaren noves altercations sobre lo posar y llevar dits dissentiments, a les quals desijant obviar, lo dit stament real, adherint-se en açò ab lo stament ecclesiàstich, delliberà que de part dels dos staments se faça embaxada al militar, encarregant-los tinguen a bé de dar camí y orde de alsar llurs discentiments, per lo que dexant-se de fer se haurie de passar en fer *judicium in Curia*; y que no sie feta per dit effecte embaxada als senyors tractadors y ha sa magestat, com demanaven los militars.

[Per un judici *in curia* que's entenia de fer]

E successivament, vingueren en dit stament real: lo reverent micer Hierony Manegat, regent la Cancellaria de Cathalunya; don Miquel Climent, prothonotari de sa magestat; micer Martí Joan Franquesa; //173r// micer Don Luys de Paguera, del Consell Criminal; micer Francesch Puig, del Consell Civil; mossèn Pere Franquesa, loctinent de prothonotari.

Y, en presència de tots, fonch dit y explicat per lo dit reverent canceller que sa magestat, usant de la clemència acostumada, havie aguardat alguns dies per a vèurer si-s porien concertar y alsar los dissentiments són en lo bras militar, a fi y effecte la Cort pogués passar avant; y vist que no-s són poguts concertar, era la voluntat de sa magestat que-s vingués en lo terme de justícia, ço és, que-s fes lo *judicium in curia*, y que, per ço, exortave, amonestave y requerie al present stament que face nominatió, ab diligència, de persones per a entrevenir en dit judici, certificant-los que no se'n llevarà la mà fins sie aquell dat, deduhint-los més avant que, si en lo entretant dits militars se podien concertar, ne rebríe contento sa magestat.

E fora foren de dit stament dits oficials reals, lo dit stament delliberà se deduhís y refferís als altres braços per lo promovador que lo present stament estave determinat de nomenar les persones necessàries per a fer lo judici *in curia* sobre les altercations dels militars, com ab dita embaxada és estat demanat ha dit stament.

E reportades foren dites coses als altres staments, vingué poch après en dit stament real embaxada del bras militar, la qual reportà: don Noffre de Alentorn, senyor de Ceró; //173v// y Miquel Joan de Pons, senyor de Monclar; y don Joan Burguès y de Sso.

Deduhint en effecte com en llur stament era vingut lo senyor canceller ab los susdits oficials reals, deduhint lo matex que en aquest se ha deduhit y referit, amonestant-los fessen electió de tres persones per a fer lo *judicium in curia*, pus veyen no y havie altre remey, per a què-s conegués de llurs discentiments, y també de l'assiento se té de dar acerca dels deutors del General; y que ells en dit stament ho farien per una cosa molt grave, a què sa magestat tingués ha posar les mans en les coses del General, com fins açí may se haje entès les hi haie posades, per ser axí de justícia, conforme està disposat per Capítols de Cort. Y que per ço, per part de llur stament, venien adaqest per a sup-

plicar-los tinguessen a bé se fes embaxada als tractadors de sa magestat, notificant-los com, per part del dit bras militar no havie estat, ans bé havie adherit a la intensió dels dits senyors tractadors, fent nominatió de persones per a tractar y assentar dits dissentiments. E com aprés haie refferit lo promovedor del stament ecclesiàstich que lo dit stament, per a fer lo dit *judici in curia*, havie elegit y nomenat: lo bisbe de Barcelona; lo abat de Gerri; y lo ardiacha Coma, de Vich. Lo dit stament real, inseguint y adherint-se ab lo dit stament ecclesiàstich, féu consemblant //174r// electió y nominatió per al dit *judici in curia*: lo senyor president de dit bras; micer Nicolau Frexanet, syndich de Leyda; mossèn Luis Terrena, syndich de Perpinyà.

E, feta dita electió, vingué aprés ha dit stament embaxada del bras militar, reportant aquella: don Plegamans de Marimon y mossèn Joan de Tasenda.

Deduhint en efecte que, per evitar lo dit *judicium in curia*, mossèn Argensola, altre dels dissentints, havia alsat ara son¹⁴¹ dissentiment, a efecte que aquest stament y lo ecclesiàstich vegén y miren lo de la exactió dels deutes del General tant solament, y no en lo Redrés de aquell; y de tot allò que faran los dits staments ecclesiàstich y real, lo dit stament militar ho tindra ha bé.

E, per quant poch aprés refferí y deduhí en dit stament lo promovedor ecclesiàstich que, com ja en lo stament militar, per la part de mossèn Argensola se sien alsats los dissentiments posats, y no falte sinó que don Galceran de Cardona alse los seus, que per so dit stament ecclesiàstich havie pensat y determinat fos feta embaxada als senyors tractadors per a què, per medi de aquells, dit don Galceran de Cardona sie pregat alse son dissentiment; y que per dit efecte de fer dita embaxada havien ja feta electió de persones. Per ço, lo dit stament, adherint-se ab lo pensament del dit stament ecclesiàstich féu deliberatió sie feta dita embaxada ha dits senyors trac//174v//tadors, y per fer aquella foren elegits y nomenats, ço és: Per lo stament ecclesiàstich: lo abat de Poblet; lo canonge Rajadell, syndich del Capítol de Leyda. Y per lo stament real: mossèn Francesch Algeró, syndich de Leyda, y mossèn Andreu Vilaplana, syndich de Gerona.

Als quals, axí elets, fonch dit y advertit haguessen una inspectió de l'alsament del dissentiment del dit mossèn Argensola, y se'ls demane còpia de aquell, y altres coses necessàries per a dit efecte.

E tornats de dita embaxada, dits embaxadors refferiren eren entrats en dit stament militar per a ha entendre y compendre, com dit és, los dissentiments posats en dits bras, en lo qual se'ls digué ha ells, dits militars, si se acontentarien dits militars que aquest bras y lo ecclesiàstich vehesen [y] mirassen si tinguessen facultat per a poder declarar si los deutors del General y ses fermances, quant se tractarà de dit negoci, si dits deutors entraran o no en dit stament, y també de la forma de la exactió de aquelles; y que dit stament militar los digué y respongué que aquexa era y és la intentió dels dissentiments, assenyaladament de don Galceran de Cardona; y axí, ab aquest apuntament, exint de dit stament militar, se'n són anats ha refferir-ho y reportar-ho als senyors tractadors de sa magestat, los quals los respongueren que havien pres plaher que lo negoci estigués tant remediat y estigués en aquexos terminis tant //175r// bons, y que ells farien lo possible

141. *Les quatre darreres paraules apareixen ratllades a l'original.*

per a què dit don Galceran alsàs sos dissentiments, perquè entenen que, per aquesta via, ne seran més prest fora.

Die jovis, quinta mensis septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocato et congregato stamento regali loco et more solitis. Per quant per lo promovedor del bras militar és estat refferit que dit bras tenie pensat fer embaxada als senyors tractadors, per a informar-los llargament del que en dit bras ha passat, per lo que entén no estan ben informats, y que rebrien ha mercè que lo stament real y lo ecclesiàstich, per medi de llurs embaxadors, los hi fessen companyia y no haguessen de anar sols, com han determinat anar no fent-se'ls la mercè. Lo dit stament real, adherint-se ab açò ab lo ecclesiàstich, delliberà que per part del present stament, juntament ab lo ecclesiàstich, se vage ab los militars ha fer dita embaxada als dits senyors tractadors y axí foren elets, ço és: Per lo stament ecclesiàstich: lo abat de Sanct Feliu de Guíxols, y lo canonge Reix, procurador de l'archebisbe de Tarregona. E per lo stament real: mossèn Rafel Vivet, syndich de Gerona; mossèn Antich¹⁴² Jolí, syndich de Perpinyà. E per lo bras militar: //175v// don Noffre de Alentorn, senyor de Ceró; mossèn Joan Andreu Blan, àlias Ribera, de Perpinyà.

Y axí anà ha dits tractadors dita embaxada; del qual tornats, dits mossèn Vivet y Jolí refferiren com los embaxadors de dits militars, per orgue de dit don Noffre de Alentorn, daren llur descàrrech acerca del que los havien carregats, de què no havien seguida la forma de l'elegir les persones conforme los altres braços, y que en lo dit bras era estat ja elegit lo Justícia de Aragó y don Jayme de Cardona, y també los qui dissentien havien elegit, ço és, don Galceran de Cardona, ha mossèn Anthoni Vidal, de Vich, y mossèn Hierony de Argensola, ha don Jayme de Cardona, de manera que axí, ab lo hu com ab l'altre, se havie fet lo que's devie per dit bras; y ha dita causa, per lo notari de aquell feren allí llegir les dites elections, per a què prenguessen aquella que volguessen. E que lo comte de Xinxón, hu dels dits tractadors, los respongué que tenien entès que los militars, fins assí, havien fet lo que d'ells se confiave; y essent axí, ells dits tractadors los valdrien en tot lo que podrien, a ffi que los dits dissentiments se llevassen; y que serie bé que los brassos, de altra part, entenguessen ha fer la electió de persones, perquè, no havent-hi remey de higualar-los, se pugués fer *judicium in curia*.

[Dissentiment]

Mossèn Francesch Algueró, altre dels syndichs de //176r// Leyda, posà son dissentiment en tots los actes de gràtia fahedors per lo present stament, protestant de nul·litat de actes; *de quibus, etc. Testes sunt Jacobus Rondó et Salvator Mir, notarius.*

E per major descàrrech del dit stament, per a què no se haie de venir al *juditium in curia*, delliberà lo dit stament que lo promovedor del dit bras, juntament ab lo de l'ecclesiàstich, vagen ha don Galceran de Cardona, pregant-lo per part dels dos estaments vulla alsar son dissentiment; si per aquest medi no'l voldrà alsar, que aleshores se entengue en fer lo *judicium in curia*.

142. Per Antoni.

E com per lo promovedor militar sia estat deduït com lo dit estament haurie pensat, per a més justificar-se y perquè se entengue sa disculpa axí per los tractadors com per sa magestat, com en dit estament havien fet totes les diligències y procurats los medis possibles per a què don Galceran de Cardona alsàs son dissentiment, que's fes per so embaxada ha sa magestat, donant-li complida rahó del que passe en dit bras. E per lo promovedor ecclesiàstich sie estat refferit lo pensament de dits militars, y que dit stament ecclesiàstich havie pensat que, ans de fer-se dita embaxada, se fessen y posasen primer tots //176v// los medis necessaris per a què dit don Galceran de Cardona alse los dits dissentiments, y si axò no's porà acabar ab ell, que leshores se face dita embaxada ha sa magestat. Per tant, lo dit stament, adherint-se ab los altres, féu delliberatió que sie feta la dita embaxada ha sa magestat, no llevant dit don Galceran de Cardona dits sos dissentiments. E més, per lo que sa magestat ha rebudes cartes del príncep de Parma ab les quals és avisat del bon succés ha tingut en la ciutat de Anvers en Flandres, delliberà més avant, adherint-se en açò al pensament del bras ecclesiàstich, delliberà que sie feta embaxada a sa magestat donant-li lo *parabién* del bon succés. E per fer dita embaxada foren elegits, ço és: Per lo stament ecclesiàstich: lo bisbe de Barcelona, president; lo abat de la Real; lo canonge micer Cellers, syndich del Capítol de Barcelona. Per lo stament militar: lo vezcomte de Rochabertí, president; don Jayme de Cardona; mossèn Miquel Joan de Pons, senyor de Monclar. E per lo stament real: lo president; mossèn Andreu Vilaplana, syndich de Gerona; //177r// mossèn Luys Terrena, syndich de Perpinyà.

E feta la susdita determinatió, vingué en dit estament lo ardiacha Terça, ardiacha y syndich de Tortosa, e presentà en dit stament una supplicació, la qual fou llegida en dit stament, la qual és del tenor següent:

[Suplicatió de l'ardiacha Terça demane un lloch de deputat vagave]

Molt il·lustres senyors.

Per mort de ardiacha Cerveró, canonge de Tortosa, vague un lloch de diputat ecclesiàstich; per so, supplique a vostres senyories y mercès Hierònym Terça, ardiacha y canonge y syndich de aquella sglésia, en les presents li facen mercè ensecular-lo en dit lloch, que ultra que faran vostres senyories lo qu'és de costum, lo supplicant ne rebrà singular mercè; *que licet, etc.*

Lecta in stamento ecclesiastico die quinta septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto hora decima, et fuit provisum que, attento lo supplicant residex en la Cort com ha syndich del Capítol de Tortosa y ajude a portar lo pondus diei et estus, per so determinen se face lo per ell supplicat, ceteris exclusis. Mullola, notarius.

Lecta in stamento militari per me, Joannem Sala, auctoritate regia notarium publicum Barcinone et presentis stamenti militaris scribam assumptum, dictis //177v// die et anno, et fuit decretum quod, sublatis dissentimentis, attento quod iam per huiusmodi brachium fuit super supplicatis in favorem alterius persone provisum, supplicata per dictum ardiaconum non procedere.

Lecta in stamento regali dicta die quinta septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto hora decima, et fuit provisum quod, attento que lo supplicant residex en la Cort com ha syndich del Capítol de Tortosa y haje de portar lo pondus diei et aestus, per ço determinen se façe lo per ell supplicat, ceteris exclusis. Pro Cellers, Salvator Mir, notarius.

Post prandium.

Convocat y congregat lo stament real en la forma acostumada. Vingueren en dit stament don Plegamans de Marimon; mossèn Gaspar de Vilanova, reportant embaxada del bras militar, deduhint de part de aquell que lo dissentiment¹⁴³ posat per don Galceran de Cardona sols comprén que los interessats y deutors del General, quant se tractarà de la exactió dels deutes deguts adaquell, que los dits interessats no intrevinguen ni assistesquen en los tractes se faran en dit stament; y que com lo dit bras militar ho haje ja dexat en mà dels estaments ecclesiàstich y militar y donada adaquells líbera facultat per a què ho assentassen y allenassen, que per ço venien per part de llur estament ha dar-los la present intel·ligència, per remoure tot dubte si algun tenien. E lo dit stament, per millor intel·ligència sua e descàr//178r//rech del que se ha de fer, delliberà se trametés embaxada al bras militar, deduhint-los sien servits donar còpia dels dissentiments del dit don Galceran de Cardona y de mossèn Argensola, y los alsaments que de aquells són estats fets, y de la deliberació se ha feta de què dit bras no entenie entrevenir en lo que's dirà acerca de la exactió dels deutes del dit General, per millor intel·ligència del present estament y per veure de què manera se són alsats dits dissentiments, per poder millor après delliberar lo fahedor. E dita delliberació fou reportada al dit bras militar, ab embaxada, per mossèn Hierony Boldó, syndich de Perpinyà; y mossèn Batista Bordoll, syndich de Balaguer.

E no obstant que per lo promovedor ecclesiàstich és estat refferit com dit stament havie pensat convindrie que los promovedors del stament ecclesiàstich y real anassen als tractadors, encarregant-los volguessen parlar ab don Galceran de Cardona y encarregar-li volgués alzar son dissentiment, per lo que dit stament real té pocha speransa que dit don Galceran de Cardona ne fasse cosa alguna, delliberà que no s'i vage ha dits tractadors, sinó que se procure se face sobre los dits dissentiments *juditium in curia*, y se'n don rahó als tractadors de sa magestat, anomenant-los les persones que per lo dit judici són estades elegides per los braços.

[Dissentiment]

E de continent, mossèn Hierònym Boldó, syndich de Perpinyà, interposà son dissentiment a què no's passe //178v// avant a fer lo dit *judicium in curia*, per lo que és danyós y prejudicial al present stament, y se haie molt de escusar fins a tant que primer sie feta ha dita causa embaxada als tractadors, sinó que primer los promovedors dels dos braços ecclesiàstich y real vagen als dits senyors tractadors ha supplicar-los molt encaridament façen lo que haïr los fonch suppicat, ço és, que parlen ab dit don Galceran de Cardona vulle alzar los dits dissentiments, mostrant-los *in specie* lo dissentiment posat ab acte en lo bras militar y lo memorial donat per dit don Galceran de Cardona, lo die present, als promovedors dels dits dos brassos, per a què se advertesque la veritat de sos pensaments y de sos adherents, fent-los a saber la comissió feta per dit bras militar als altres dos braços, per a què ho componguen del modo que vullen; protestant de nul·litat de actes; *requirens, etc. Testes sunt Joannes Santgenís, portarius, et Salvator Mir, notarius.*

143. Ditssentiment *corregit al damunt com a dissentiment.*

Die veneris, sexta septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en la forma acostumada. Per quant se alterchà en dit stament si-s farie embaxada o no ha sa magestat per lo stament ecclesiàstich y real assoles, deduhint-li com, ha causa dels molts dissentiments posats //179r// en lo bras militar, no-s podie passar avant en lo progrés de les presents Corts, delliberà lo dit stament que no sie feta la dita embaxada, sinó que-s procur se face *judicium in curia*, com està delliberat.

[Dissentiment]

Micer Grau Mascaró, syndich de Vilafrancha de Panadès, posà son discentiment ha tots actes que tocan interès del General, que no-s puguen votar en aquells ni fer ninguns actes essent-hi presents ninguns dels deutors de dit General o qui hi tinguen ningun interès; protestant de nul·litat de actes. *Testes sunt Joannes Santgenís, portarius, et Salvator Mir, notarius.*

[Fuit sublatum dissentimentum per Hiero[ni] Boldó]

Mossèn Hierònym Boldó açà son discentiment per ell posat lo die de hayr.

E poch après, vingué en lo dit stament embaxada del bras militar, la qual reportaren: don Noffre de Alentorn, senyor de Çeró; mossèn Joan Andreu, àlias Ribera, dient y deduhint que lo dit stament militar feye molta maravella que, per lo present stament y lo ecclesiàstich, se haie ja fet electió y nominatió de les tres personas per a fer judici *in curia* per los dissentiments són en lo dit bras militar, sens haver adaquell tornada resposta a la embaxada que, en lo present, és estada feta per don Plegamans de Marimon y,¹⁴⁴ la qual en efecte contenie que mossèn Hierònym de Argensola havie alsat son discentiment y, aquell alsat, se havie feta nova determinatió, la qual, per altra embaxada, se havie fet a saber al pre//179v//sent stament per don Noffre de Alentorn, mossèn Miquel de Pons, senyor de Monclar, y mossèn Joan Burguès y de So, contenint en efecte que los qui pretenien ser deutors del General eren en dit bras no entrevenir-hi ni incistir-hi més en donar forma a la exactió dels dits deutes, ans són contents se done la forma per los braços ecclesiàstich y real, y que totes les lletres que apparexerà spedir acerca de la dita exactió lo dit bras militar les fermarie, sens pretendre tenir-hi vot algú; y essent axí, dit bras militar havie feta molta maravella, com dits braços ecclesiàstich y real havien feta ja dita determinatió y electió de persones per fer lo dit *judicium in curia*, fins a tant vehessen si-s podie donar dita forma y assiento ha ells comesos; y que, per so, los pregaven molt divertissen e desviassen a què no-s vingués ha fer lo dit judici, que tant dan-yós y prejudicial costume ser als staments, pus que ha ells dits staments ecclesiàstich y real estave comès llargament.

E explicada la dita embaxada, lo dit stament delliberà se offerís en acceptar y pendre lo càrrech y treballs que offerir se poran en aquest particular per correspondre en tota cosa als dits militars, ab què emperò, abans de posar cosa alguna ab executió, sie certificat lo present stament per lo notari de dit bras militar que en dit stament no y ha impediment algú; y que açò sie reportat ab embaxada al dit stament militar, per a la qual foren

144. A continuació un espai en blanc. Al manuscrit 76 s'afegeix abans d'aquest buit l'abreviació de talis.

elegits y anaren: //180r// mossèn Andreu Vilaplana, syndich de Gerona; mossèn Antich Sala, syndich de Manresa.

Post prandium.

Convocat lo dit stament real en la forma acostumada, tornats foren los dits mossèn Vilaplana y mossèn Sala de la susdita embaxada, refferiren haver feta aquella ha dit stament militar, y que lo senyor vezcomte de Rochabertí, qui presidie en aquell, los havie respost que en lo scrúpol tenien que, per no haver alsat don Galceran de Cardona los dissentiments, perquè poguessen passar avant en comprendre y assentar la forma sobre la exactió dels deutes del General ere cosa tocant a punt de dret, que serie bé que los advocats de aquell bras y de aquest se'n vessen y mirassen si obsten dits dissentiments posats per dit don Galceran de Cardona; e oyda dita relatió, deliberà dit stament que aquella fos reportada al bras ecclesiàstich, al qual fou reportada per lo promovedor.

[Embaxada a sa magestat per lo parabién del bon succés de les coses de Flandes]

E après de haver-se molt altercat entre los dits staments, per medi de llurs promovedors, sobre de la forma se podia y devia tenir en fer la embaxada ha sa magestat per a donar-hi lo *parabién* del bon succés de les coses de Flandes, com ja està delliberat se li fes embaxada, lo dit stament, conformant-se en açò ab los altres, delliberà que los elets per la dita embaxada, dalt nomenats, ab les masses altes, vagen ha cavall ha //180v// fer dita embaxada ha sa magestat, la qual fou feta entre les sinch y les sis hores après migdia, que ere la hora assignada, que·ls era estada dada per lo comte de Xinxón, per los promovedors. E tornats dits embaxadors de fer la dita embaxada, refferiren al present bras com ells, ensemps ab los embaxadors dels staments ecclesiàstich y militar, han exequutada la dita embaxada los és estada comesa, y han dit ha sa magestat, per orgue del reverendíssim bisbe de Barcelona, president del bras ecclesiàstich, com ells, per part y nom de tots los tres staments de Cathalunya, besaven les mans ha sa magestat y daven lo *parabién* del pròsper succés de la redució de Anvers, y de la ocasió que de aquell se offeria per a reduhir lo demés de l'estat de Flandes, de sa real casa. A la qual embaxada sa magestat, de peus, ab un semblant alegre, mostrant gran contentament, respongué que·ls agrahie molt la bona voluntat y contento entenie que los tres braços de Cathalunya tenien de aquest succés, coneixent en açò e en totes altres coses la fidelitat del dit Principat y que, sempre se offerís ocasió, se offerie ha fer-los tota mercè.

Die sabbati, septima mensis septembris anno predicto a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo estament real en la forma acostumada, vingué en dit stament lo promovedor del bras militar, refferint y deduhint que aquell bras, estant e incistint ab lo que ja altres //181r// vegades ha supplicat al present stament, se fes embaxada ha sa magestat donant-li entera notícia del que ha passat en dit stament militar acerca dels dissentiments en aquell posats, y també la commissió té feta dit estament militar al present estament real y al stament ecclesiàstich, per a què dits dissentiments y també lo que tocha ha la exactió dels deutes del General ho componguessen y donassen la forma ha ells ben

vista; y per a donar dit descàrrech havien determinat, per via de pensament, fer embaxada ha sa magestat per a fer-li ha saber dites coses, encarregant y supplicant ha dit bras real se vullen an açò adherir al dit militar; lo qual refferí també que havie nomenat y elegit pera fer lo *judicium in curia* sobre dits dissentiments en cars que se hagués de fer: lo vescomte de Rochabertí; mossèn Joan Andreu Blan, àlias Ribera; mossèn Gaspar de Pons.

E lo dit stament real, oyt y entès lo refferit per dit promovedor del bras militar, delliberà que no sie feta la dita embaxada demanada per los dits militars, sinó que's passe avant ha fer lo *judicium in curia*, per lo que serie donar gran pesadumbre y molèstia ab dita embaxada ha sa magestat, y que axí sie reportat als altres braços y als tractadors de sa magestat.

E per quant per lo promovedor de l'estament ecclesiàstich és estat deduhit com lo promovedor del dit bras militar havie deduhit en dit stament ecclesiàstich lo mateix que ha deduit al present stament //181v// real, com desús és dit. E que lo dit stament ecclesiàstich havie delliberat que, ans de fer embaxada alguna ha sa magestat, que lo dit bras militar mostràs ab scriptura lo que se havie de dir y deduir ab dita embaxada a sa magestat, perquè vist aquella la dita embaxada se puga millor fer y deduhir; delliberà per ço lo dit stament, adherint-se al vot y parer del dit estament ecclesiàstich, que's faça dita embaxada ha sa magestat, ab què aquella se face encontinent, attès que ja la matexa cosa s'és deliberada moltes vegades.

E per quant ha molt que dure no's fa res en lo present ni en altres braços de la present Cort per lo impediment dels dissentiments té posats en lo bras militar don Galceran de Cardona y altres, y après de haver cercat diversos medis y remeys, ningú n'i ha hagut de sufficient per a poder-li fer alçar lo dissentiment y passar avant en lo progrés de la Cort, de manera que los syndichs del present estament estan<t> açí infructuosament gastant los béns de llurs universitats; per ço, per via de pensament delliberà lo dit estament se face embaxada ha sa magestat notificant-li en effecte lo susdit impediment a causa dels dits dissentiments, supplicant ha sa magestat que, attès no's fa res ni's pot passar avant en lo progrés de la Cort, sie de son real servey y clemència manar-hi provehir de algun remey oportú, o altrament se servesque sa magestat de ma//182r//nar-los dar licència per tornar-se'n a ses cases; y que's reporte primer esta deliberatió als tractadors, per a demanar hora per a fer dita embaxada, dient-los lo effecte d'ella; e fou reportat per lo promovedor als altres brassos.

Post prandium.

Convocat y congregat lo stament real en la forma acostumada, se reportà ab embaxada per lo stament militar, la qual reportaren: don Berenguer de Paguera; mossèn Andreu Blan de Ribera, deduhint dit stament se adherie ab lo present stament en què's fes dita embaxada ha sa magestat, notificant-li les causes y respectes per les quals la Cort, de tants dies ençà, està parada. E per a fer aquella, deliberà dit stament real sien elegides dos personas, les quals ab embaxada vagen als senyors tractadors per a haver la hora per a anar ha sa magestat, los quals deduesquen ha dits senyors tractadors lo affecte ha de contenir la embaxada, conforme vuy s'és deliberat; y per a fer aquella foren elegits: Nicholau Frexanet; mossèn Francesc Algueró, syndich de Leyda.

E poch après, refferí en dit stament real lo promovedor del bras ecclesiàstich, deduhint y refferint que lo dit stament, vist lo memorial han portat en dit bras los embaixadors del dit bras militar, havien delliberat, per via de pensament, no-s face la em//182v//baxada se havie delliberat fer ha sa magestat; y que havien pensat que per part del dit estament ecclesiàstich y real se face embaxada als senyors de tractadós, dient-los la justifficatió ha feta lo bras militar, y lo que per part dels altres braços s'és fet en procurar que los dissentiments de dit bras militar fossen alsats, y per a pregar ha ses senyories sien servits vèurer y entendre si-s porie trobar remey algú per a llevar dits dissentiments; y no trobant-se forma y remey per a llevar aquells, que s'anomenen persones per part de sa magestat per a fer dit judici, que ja la present Cort les té anomenades.

E successivament, fonch en dit estament presentada y llegida la avall escrita supplicatió, la qual és del tenor següent:

[Suplicatió de Joan Abén per un ofici vagave en Scó]

Dimecres, a quatre del present, és mort Barthomeu Salvador, de la vila de Ascó, lo qual en dita vila tenie càrrech del General, lo qual offici val quiscun any vuyt o deu lliures; supplique a vostres senyories y mercès Joan Abencòmeg, natural de la dita vila, sien servits fer-li gràtia de dit offici, que'n rebrem singular gràtia y mercè de vostres senyories y mercès; *que licet, etc.*

Lecta in stamento ecclesiastico die septima septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis dissentimentis; et in continenti fuerunt sublata pro huiusmodi effectu tantum. Mullola, notarius.

183r// *Dictis die et anno, lecta in stamento militari per me, Joannem Sala, auctoritate regia notarium publicum Barcinone et presentis stamenti scribam, et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis dissentimentis, et fiant littere opportune.*

Dicta die lecta in stamento regali, et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis dissentimentis; et in continenti fuerunt sublata pro huiusmodi effectu tantum. Pro Cellers, scriptor, Mir, notarius.

Les lletres de la present supplicatió són avall, en lo present procés, après de trenta de octubre.

Die lune, nona mensis septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat lo stament real en lo lloch acostumat, en lo qual estament presidí lo magnífich micer Miquel Çarrovira, hu dels syndichs de la ciutat de Barcelona, per absèntia del magnífich senyor conceller de dita ciutat president, e per malaltia de mossèn Miquel Bastida. Delliberà lo dit stament, adherint-se ab açò ab los altres, que les persones eletes per a obrir lo balans en dit stament fos feta la relatió, la qual portaren en escrits los elets per dit stament, la qual fou //183v// en aquell legida, del tenor següent:

Relatió feta per lo *il·lustríssimo y reverendíssimo* senyor bisbe de Vich, lo senyor micer Steve Puig, abat de la Real, y lo senyor Honoffre Masdemunt, canonge de la Seu de Elna; lo molt il·lustre senyor don Pedro Galceran de Pinós y de Fonollet, vezcomte de Illa y de Canet, y lo senyor don Onoffre de Alentorn, senyor de Ceró, y lo senyor Pere Cassador, cavaller; Luys Terrena, burgès y sindich de

Perpinyà, y Joan Ponsich, mercader y syndich de Vich, y Joan Navarro, notari y syndich de Campredon, elegits per los tres estaments de les Corts per a obrir lo balans de la Generalitat de Cathalunya, clos a tres de agost del present any mil sinch-cents vuytanta-y-sinch per los deputats del General de Cathalunya y enviats als dits estaments.

Vàlua del General de Cathalunya, axí de entrades y exides com de bolles arrendades y no arrendades, fraus, avaries de la règia Cort y fogatges, de les últimes Corts de l'any mil sinch-cents sexanta-quatre en vint-y-un any, segons apar llargament en lo llibre del balans, fòleo dotze, tres quèntos dos-centes cinquanta-tres mília vuyt-centes vuytanta lliures, onse sous y deu diners: III quèntos CCLIII mil DCCCLXXX lliures, XI sous, X.

Repartint-ho, vindria¹⁴⁵ per any cent sinquanta-quatre mília nou-centes quarantassís lliures, //184r// tretze sous y deu diners, y malla, perhò se ha de advertir que y entren los fogatges imposats en les últimes Corts de l'any mil sinch-cents sexanta-y-quatre, com dit és en la precedent partida: cent sinquanta¹⁴⁶ mília, nou-centes quarantassís lliures, tretze sous y deu diners, y malla.

Ha pagat lo General en vint y dos anys, apar llargament en cartes vuytanta-una, dos quèntos vuyt-centes noranta mil sinch-centes vuytanta-y-nou lliures, quinse sous y deu diners: II quèntos DCCCLXXX mil DLXXXVIII lliures, XV sous, X.

És la resta y és lo *residuum* del General, per dits vint-y-dos anys, apar en cartes tretze, tres-centes sexanta-tres mil dos-centes noranta lliures, setze sous: CCCLXIII mil CCLXXX lliures, XVI sous.

Repartint-les per any, seria lo *residuum* cada any, apar en cartes tretze, setze mília sinch-centes tretze lliures, catorze sous y quatre y un quart: XVI mil DXIII lliures, III sous, III 1/4.

Despeses extraordinàries en los dits vint-y-dos anys, apar en cartes vuytanta-y-una, set-centes trenta-set mília cent y trenta lliures, onse sous y dos diners: DCCXXXVII mil CXXX lliures, XI sous, II.

Les dites despeses estan continuades en cartes quinse, divuyt, vint-y-una, vint-y-quatre, vint-y-set, trenta, trenta-tres, trenta-sis, trenta-nou, quaranta-dos, quarantassinch, quaranta-vuyt, sinquanta-y-una, sinquanta-quatre, sinquanta-set, sexanta, sexanta-tres, sexanta-sis, sexanta-nou, setanta-dos, setanta-sinch, setanta-vuyt, y se ha de advertir en dites car//184v//tes que les partides que tenen una virgoleta sobre les lliures no són compreses en la quantitat sobredita, perquè són pensions de censals, salaris, luycions y greuges, com apar en les cartes següents, après de les demunt dites cartes.

Fent nota que, en lo balans de les Corts de mil sinch-cents quaranta-set, foren les despeses extraordinàries de onse anys y dos mesos, compreses obres del palau del loctinent general, y despeses de les Corts de mil sinch-cents quaranta-y-dos, quarantavuyt mília vuyt-centes quaranta-nou lliures, vuyt sous, y tres diners, dich: XXXXVIII mil DCCCXXXVIII lliures, VIII sous, III.

145. A continuació, ratllat, un dia.

146. A continuació una paraula ratllada il·legible.

Salari de quiscun diputat, apar en cartes vuytanta-quatre, mil noranta-sinch lliures: I mil LXXXXV lliures.

Salari de quiscun oydor de comptes, en cartes vuytanta-quatre, vuyt-centes setanta-vuyt lliures, dos sous: DCCCLXXVIII lliures, II sous.

Fent nota que en lo balans de les Corts de mil sinch-cents quaranta-set tenia de salari quiscun diputat tres-centes y una lliura, dos sous y sis diners, dich: CCCI lliures, II sous, VI.

Y salari de quiscun hoidor de comptes, cent sexanta-sinch lliures, dich: CLXV lliures.

Munten los salaris de diputats y hoydors de comptes y officials de la casa de la Deputatió, y de les cases de la bolla y del General de Barcelona, y dos sobrecullidors y portalers, apar en cartes vuytanta-quatre, vuytanta-sinch, vuytanta-sis, quinze mília set-centes quaranta-sis lliures, un sou: XV mil DCCXXXXVI lliures, I sou.

Més, per atxes, candeles, guants y strenes, apar en cartes noranta-set, tres mil nou-centes sexanta-dues lliures, catorze sous y vuyt diners: III mil DCCCC//185r//LXII lliures, XIII sous, VIII.

És la suma quiscun any, denou mília set-centes y vuyt lliures, quinze sous y vuyt diners: XVIII mil DCCVIII lliures, XV sous, VIII.

Fent nota que, en lo balans de les Corts de mil sinch-cents quaranta-set, muntaren tots los dits salaris y estrenes quatre mil nou-centes noranta-dues lliures y vuyt sous, dich: III mil DCCCCLXXXII lliures, VIII sous. Axí que és la differència catorze mília set-centes setze lliures, set sous y vuyt quiscun any, dich: XIII mil DCCXVI lliures, VII sous, VIII.

Salaris del[s] cullidors de llevant y ponent, diputats locals, assessors y advocats fiscals y notaris de diputats locals de tota Cathalunya, apar en cartes noranta-vuyt, quatre mil tres-centes sinquanta-una lliura, quatre sous, y vuyt, dich: III mil CCCLI lliures, III sous, VIII.

Salaris al governador y Consell Civil y Criminal, y altres officials de la règia Cort, nou mília sis-centes y sis lliures, dich: VIII mil DCVI lliures.

Pensions de censals fa cada any lo General, apar en cartes vuytanta-tres, trenta-dos mília vuyt-centes sexanta-dos lliures, vuyt sous y un quart de diner, dich: XXXII mil DCCCLXII lliures, VIII sous, 1/4.

És lo preu y propietat de dits censals set-centes setanta-vuyt mília set-centes noranta-sis lliures, catorze sous y quatre y un quart, y apar en dites cartes, dich: DCCLXXVIII mil DCCLXXXVI lliures, XIII sous, III 1/4.

Taula de la ciutat de acordi tirat a tres de agost mil sinch-cents vuytanta-sinch, dos-centes quaranta-sinch mília nou-centes trenta-set lliures, un sou, onse diners, apar en cartes //185v// cent y vuyt, dich: CCXXXV mil DCCCCXXXVII lliures, I sous, XI.

Deutes del General, apar largament en cartes cent-y-set: sinch-centes quaranta-set mília cent-y-denou lliures, vuyt sous y vuyt diners, dich: DXXXXVII mil CXVIII lliures, VIII sous, VIII.

En lo balans de les Corts de mil sinch-cents quaranta-y-set muntaven los deutes setanta-un mília sis-centes lliures, set diners, y malla, dich: LXXI mil DC lliures, VII sous, VII.

Fent nota que, en lo dit balans, en cartes dotze, és la vàlua de les generalitats del primer any del present trienni, ço és del primer de juliol mil sinch-cents vuytanta-y-quatre, fins a la fi de juny del present any mil sinch cents vuytanta-sinch, la qual vàlua no stà sumada en dit balans per quant los arrendadors de dites bolles se retenen tres terces y aquelles no les paguen fins a la fi del trienni; y fins al dia de tres de agost, que se cloqué dit balans, y no ere cayguda sinó una terça, y axí se posa la mateixa nota contenguda en dit balans, la qual vàlua monta cent y vint-y-vuyt mil nou-centes noranta-dos lliures, vuyt sous y dos diners, dich: CXXVIII mil DCCCCLXXXII lliures, VII (*sic*) sous, II.

E llegit y oyt lo dit balans, vingué en dit stament: mossèn Andreu Blan àlias Riber; mossèn Hierònym Juan; mossèn Luys Cornet, reportant ambaxada del bras militar, deduint en efecte ab aquells, encohotant y molt encarregant lo quant importe mirar primer molt, y tenir gran mirament y cuydado, en no donar ocasió a què se anomenen persones per part de sa magestat per a fer lo *judicium in curia* per lo dissentiment dels militars, per quant //186r// ab privilegi particular concedit a la casa de la Deputatió o deputats per lo rey en Martí, se abdique lo senyor rey tota la potestat de conèxer en res en lo que tocha a la Generalitat, dependents y emergents de aquells; deduhint més avant que, sempre se haie de venir al dit judici, que's face electió de nou persones, ço és tres de quiscun stament, no dient-ne res als oficials y ministres de sa magestat; y per major informatió de dites coses, per lo dit micer Cornet, advocat de dit bras militar, fonch llegit lo dit privilegi del rey en Martí. E poch après, lo dit estament ecclesiàstich y militar deliberà que los advocats miren lo que conté lo dit privilegi del rey en Martí, y del que veuran y entendran de aquell ne facen relatió en lo present stament. E més, deliberaren que, per part del bras ecclesiàstich y real, sie feta embaxada al militar, pregant-los de dit stament que, los huns y los altres, dexen tots los debats y differènties tenen als dits braços ecclesiàstich y real, per a què aquells puguen conèxer y declarar sobre los debats tenen en dit estament, sens reservació alguna, axí de la exactió dels deutes del General com del Redrés de aquell, y altres qualssevol debats tinguen entre ells, per causa dels dissentiments en dit bras posats. E per a fer dita embaxada ha dit bras militar foren elegits: micer Nicholau Frexanet, de Leyda; mossèn Rafel Vivet, de Gerona; micer Grau Mascaró, de Vilafrancha de Panadès.

[Per lo *juditium in curia* se entenie a fer a causa de alguns dissentiments]

E feta la dita deliberatió, vingueren y entraren en lo dit estament: lo canceller micer Hierònym Manegat; //186v// don Miquel Climent, prothonotari de sa magestat; micer Martí Joan Franquesa, doctor del Real Consell Criminal; micer Francesch Puig, doctor del Real Concell Civil; micer don Loís de Paguera, del dit Concell Criminal; mossèn Pere Franquesa, loctinent de prothonotari, reportant ambaxada, per part de sa magestat, explicant y deduhint en aquella que, com per molts dies se hagués sperat que en los dissentiments posats en lo bras militar se donàs orde se llevassen y conpongussen, y com après de tants dies no s'i haie pres ningun assiento; y desijant rematar dit negoci, venien per a dir, monestar y requerir al present bras, per a què elegís y nomenàs personas per a fer sobredits dissentiments lo *judicium in curia*, segons que ja altra volta, per part de sa magestat, los havien dit, monestat y requerit elegissen persones per a fer dit judici, per lo que sa magestat desijave en gran manera se prosseguís en lo progrés de les Corts. E per dit micer Çarrovira, president, fonch respost que assí se tindrie compte y mirament en fer promptament lo que's podrie y devie fer.

Post prandium.

Convocato stamento regali modo et forma solitis et assuetis. Per quant per lo promovedor militar és estat deduhit que en lo stament ecclesiàstich se havie posat dissentiment ab motiu que no volien que micer Cornet, advocat del stament militar, entrevingués ab los altres advocats per a mirar lo privilegi del rey en Martí, com estave deliberat, donant-//187r//los per sospitosos (*sic*), per les causes y rahons en dit dissentiment contengudes, demanant que ha dita causa se fes embaxada al dit stament, supplicant-lo vullen alsar dit dissentiment, per a què-s puga passar avant ab lo que en dit negoci stave ja delliberat. Lo dit stament real, adherint-se ab lo militar, féu deliberació que sie feta dita embaxada al dit stament ecclesiàstich, la qual fou feta, y per aquella foren elets, ço és, per lo stament militar: don Plegamans de Marimon; mossèn Joan Burguès y de Sso.

Per lo stament real: mossèn Hierònym Boldó, syndich de Perpinyà; y mossèn Batista Bordoll, syndich de Balaguer.

E feta dita deliberació y electió, vingueren en dit stament: lo ardiacha Coma, syndich del Capítol de Vich; y lo ardiacha Terça, de Tortosa, reportant embaxada del stament ecclesiàstich, deduint ab aquella que ha dit stament havie aparegut que los advocats dels staments se juntassen promptament per mirar lo susdit privilegi del rey en Martí, y que de aquell, promptament, procurassen de fer relació per a veure y entendre si ab aquell està disposat o no que les coses tocants a la Generalitat les han de fer assoles los brassos, y no ab intervenció de sa magestat; y que-s procur facen de aquell promptament relació per a què la Cort puga passar avant, que tant temps ha que està parada.

E per lo promovedor del stament ecclesiàstich //187v// fonch après deduhit y refferit com lo promovedor¹⁴⁷ de l'archebisbe de Tarragona y lo syndich del Capítol de dita ciutat han posat en dit stament dissentiment ha tots actes.

Die martis, decima mensis septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat lo stament real en la forma acostumada, en lo qual presidí lo dit micer Miquel Çarrovira, lo dit micer Çarrovira y micer Frexanet, advocats del dit bras. Per execució de la deliberació lo dia de aïr feta de què mirassen y vehessen lo privilegi del rey en Martí en dit bras exhibit y legit per orde del stament militar, ab lo qual se pretenie per dit stament militar que lo senyor rey se abdique la facultat de conèxer en coses tocants a la exactió dels deutes del General ni Redrès de aquell, sobre del qual, tots els braços conformes, foren de parer que los advocats de tots brassos se juntassen per a mirar y refferir sobre si dit privilegi abrassava lo pretès per dits militars; y axí, ha dita causa se eren juntats ells dits advocats, juntament ab los altres dels brassos, y discutit y mirat dit privilegi *semel et pluries*, se eren resoltos y tal ere llur determinat parer unànimes, que lo deduit per dit¹⁴⁸ militar, ni lo contengut de dit privilegi, no se estén ni abrasa al per ells deduhit. E feta dita relació, poch après, entraren en dit stament: lo abat de Gerri; y lo canonge micer Onoffre Pau Cellers, syndich del Capítol de Barcelona,

147. Per procurador. Al manuscrit 76 apareix abreujat.

148. Les tres darreras paraules, ratllades a l'original.

//188r// reportant embaxada del bras ecclesiàstich, deduhint com air, a causa del privilegi exhibit per lo bras militar concedit per lo rey en Martí, de bona memòria, en virtut del qual, per part de dit bras militar, se pretenie que, en les causes tocants a la exactió dels deutes del General y Redrès de aquell, com altres ha dit General tocants, no s'i podie inmiscuir lo senyor rey, sinó tant solament de aquelles ne són conexedors los brassos. Y ha dita causa, ab deliberació precedent de tots los tres braços, se féu ajust dels advocats de aquells, donant adaquells facultat per a què mirassen y revessen lo dit privilegi y fessen relatió quiscú dels advocats ha sos brassos; y com en dit estament ecclesiàstich, oyda la relatió de micer Onoffre Pau Cellers, altre dels advocats de dit stament, feta y sobre de aquella feta resolució que dit privilegi no se estén ni abraçe lo pretès per dit militar, majorment que lo deduït per aquell és suprema regalia de sa magestat, la qual no se ha de entendre en ninguna manera que sa magestat la apparte de sí; y per què no aparega que la Cort està detinguda en un fil de aranya, endemés en coses tant frívoles y de ninguna efficàtia y en lo dit cars tant poch concernents, y que ja per part de sa magestat los brassos són estats interpol·lats per a dos vegades per a què·s fes lo judici, y serie mal cas si s'esperave la tercera; que per ço, lo dit estament ecclesiàstich havie pensat que·s passe avant en lo judici y, ha dita causa, que·s vage al militar, pregant-los no vullen incistir en dits dissentiments; hont no, que·s passe avant en //188v// dit judici, atès que ja, per dit efecte, estan nomenades les persones per part dels braços per a fer aquell. Y per a fer dita embaxada, lo dit stament ecclesiàstich havie elegit los predits: lo abat de Gerri y micer Cellers.

Y lo dit stament real, explicada fou dita embaxada, adherí al pensament de l'ecclesiàstich, y ha dita causa féu deliberació y conclusió que, per fer dita embaxada, anassen: micer Nicholau Frexanet, de Leyda; Francesch Arsís, syndich de Besalú.

E poch après, per lo dit stament real fonch concedida licència a mossèn Martí Pallarès, syndich de la vila de Talarn, per a poder-se conferir ha sa casa, atès té noves que sa muller està molt mala.

E volent dit stament respondre a la embaxada ha ells feta per lo bras militar, ab la qual se reportà y deduhí que, en estos dies passats, s'ere determinat per los dos estaments se fes embaxada ha sa magestat donant-li rahó com, ha causa dels dissentiments posat en dit bras militar, no podie passar avant la Cort, perquè entengue sa magestat no reste per ganes los estaments se passe avant en lo progrès de les Corts, y reduhint ha la memòria dit bras militar la deliberació de dita embaxada, havie pensat dit estament que, ans no·s passe avant en lo *judicium in curia*, se façe y se exequite primer dita embaxada. Deliberà per ço lo dit estament real que·s torne resposta ab embaxada al dit bras militar, reportant-los¹⁴⁹ //189r// que lo present estament desije y voldrie molt se fes la embaxada ha sa magestat demanada per dit estament militar; emperò, per lo que en ella se veu en molts inconvenients, per causa dels quals se porie enfadar sa magestat, que per ara no·s face dita embaxada, i·s digue als dits militars en resolució que lo present bras real està determinat en no detenir-se ni pedre més temps en açò, atès majorment se a resolt en lo present estament no·s fes¹⁵⁰ dita embaxada, perquè ab ella no se hagués de fer quexes de ningun particular. E per repor-

149. A continuació, repetit, los.

150. Feta corregit al damunt com a fes.

tar dita embaxada al bras militar, foren elegits: mossèn Hierònym Boldó, syndich de Perpinyà; mossèn Arrencada Canet, syndich de Torrella de Mongrí.

La qual deliberació y electió per lo promovedor fou reportada al bras ecclesiàstich, la qual, poch après, per son promovedor refferí y deduhí que lo dit stament se adherie en lo present bras en què no-s fes dita embaxada ha sa magestat demanada per los militars, sinó que, per part de dits staments ecclesiàstich y real, se face embaxada als tractadors de sa magestat, deduhint y explicant-los tots los impediments posats en dit bras militar, per a què sien servits posar-s'i lo remey convenient; y que els embaxadors del present estament y del bras ecclesiàstich se'n aporten los noms de les persones elegides per a fer lo *judicium in curia*, per a què, en cars dits senyors tractadors anomenassen persones per al judici, tinguessen promptes los noms dels dits braços. E per a fer dita embaxada foren elegits, ço és, per los stament ecclesiàstich: //189v// don Andreu Capilla, prior de Scala Dei; y lo canonge Masdemon, syndich de Elna. E per lo dit estament real: mossèn Andreu Vilaplana, syndich de Girona; mossèn Jaume Puig, syndich de Granollers.

E tornats de dita embaxada, refferiren com havien explicada aquella y donat los noms dels elets per al *judicium in curia* als dits senyors tractadors, los quals havien respost prenien plaer de la llur conformitat, y que ells darien orde en què lo progrés de les Corts passassen avant.

Post prandium.

Convocat lo dit stament real en la forma acostumada, en lo qual presidí dit micer Çarrovira, com dit és. Vingueren en lo present stament: don Plegamans de Marimon; mossèn Vila, de Vich, reportant embaxada del bras militar, refferint com dit bras havie feta molt gran maravella y sentiment de la embaxada havien feta lo dia present als senyors tractadors de sa magestat lo present bras real y ecclesiàstich, sens dar-ne rahó alguna y sens tenir mirament a la conformitat y correspondència que se acostume de tenir en los brassos los uns als altres, y més que més ab lo present bras, lo qual sempre ha conformat ab lo dit militar; y així dit bras no havie pogut dexar de fer-los saber lo sentiment qual en dit bras ha dita causa se ha tingut.

190r// E per quant per lo promovedor del stament ecclesiàstich fou refferit la queixa tenien los militars dels estaments per la embaxada havien feta ha dits tractadors, y que dit stament ecclesiàstich havie deliberat y pensat que, per part de dit estament y del real, se'ls diga als militars que la embaxada per ells feta vuy ha dits senyors tractadors, abans era estada per a fer llurs negossis de dits militars que no en dany llur; e que lo dit stament ecclesiàstich, per fer la dita embaxada als militars, havien elegit: don Capilla, prior de Scala Dei; y lo canonge micer Reig, syndich de l'archabisba de Tarragona. Per ço, lo dit stament real, adherint-se ab lo dit ecclesiàstich, féu deliberatió se façe la dita embaxada als dits militars, y per a fer aquella foren elegits: mossèn Hieronym Boldó, syndich de Perpinyà; mossèn Pere Inveni Rocha, syndich de Tuïr. Los quals feren y exequutaren la dita embaxada.

Dimecres, a honse de setembre mil sinch cents vuytanta-y-sinch.

Convocat y ajustat lo estament real en la forma acostumada, en lo qual presidí mossèn Rafel Vivet, syndich de Gerona, per electió y malaltia del conceller y president,

y per absència de mestre Magarola, y per malaltia de mossèn Miquel Bastida y de micer Çarrovera, y per absència dels syndichs de Leyda, absents de la present vila. Refferí en dit stament lo promovedor de aquell que los senyors tractadors //190v// de sa magestat havien enviat ha demanar los tres promovedors dels braços, als quals havien dit que sa magestat havie deliberat de trobar-se en la present sglésia aquest després dinar, al punt de les tres hores, per a parlar ab los braços de Cathalunya; y que, per lo comte de Xinxón, los era estat dit que los braços elegissen persones per a què, com sa magestat sie aquí en la present sglésia, que ls trametrà ha demanar estiguen aparellats, y que feta la nominació se face ha saber los noms dels elegits. E lo matex deduhiren y refferiren poch après en dit stament los promovedors dels altres braços, deduhint com havien deliberat fer la nominació y electió de les persones que havien de anar ha parlar ab sa magestat, y que havien elegit, ço és, de l'estament ecclesiàstich: lo bisbe de Barcelona; lo abat de Poblet; lo ardiacha Coma, syndich del Capítol de Vich. E lo stament militar: lo vez-comte de Rochabertí; don Guerau de Alentorn, senyor de Ceró; y mossèn Jaume Çalbà. E lo dit stament real: lo president mossèn Vivet; mossèn Ponsich, syndich de Vich; mossèn Terrena, de Perpinyà.

Fonch après en dit stament deduït y refferit per lo promotor ecclesiàstich com lo dit stament havie elegides y nomenades les sis persones per a fer les Constitucions y Capí//191r//tols de Cort y memorial de agravis, les quals són les següents:

[Los elets per lo bras ecclesiàstic per a fer les Constitutions]

Lo bisbe de Elna; micer Reig, procurador de l'archebisbe de Tarregona; lo abat de Gerri; lo abat Paulo Pla; lo ardiacha Coma, syndich del Capítol de Vich; lo canonge Thomàs, syndich del Capítol de Gerona.

Post meridiem.

Convocat lo dit stament real en la forma acostumada, en lo qual presidí dit mossèn Rafel Vivet, syndich de Gerona, per absència y malaltia, com dit és, dels dits syndichs de Barcelona y Leyda. Lo dit stament, adherint-se ab lo bras ecclesiàstich, que les hores per als negossis de la present Cort sien habilitades quiscun die no feriat, ço és, de matí de vuyt als onze, y després dinar de les tres a les sis, lo que altra volta ja estave així delli-berat, habilitaren més avant tots los dies y hores, tant quant sa magestat estarà en la present sglésia; e fou reportada dita deliberació als altres braços per lo promovedor de dit estament.

E en virtut de les decretacions per los tres braços fetes a la supplicació presentada per part de Juan Abencòmeig, del lloch de Ascó, en lo present procés incertada, foren provehides y espedides les lletres del tenor següent:

[Provisió de tauler del lloch de Ascó]

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts generals que la sacra, cathòlica, //191v// real magestat de present celebra en la vila de Monçó. A l'honorat Joan Abencòmeig, del lloch de Ascó. Salut y honor. Com ha nostra notícia sia pervingut que lo offici de tauler del lloch de Ascó de present vague per mort de Barthomeu Salvador, del dit lloch, últim possessor del dit offici, y siam estats supplicats per mossèn Gaspar de Perves, òlim de Vilanova, donzell, en nom y per part vostra, que de dit offici, axí com és dit vagant, vos provehissen; per ço y altrament,

admesa dita supplicació y confiant de vostra legalitat y indústria y probitat, lo dit offici de tauler y cullidor del dit lloch de Ascó, en lo modo sobre dit vagant, a vós dit Joan Abencòmeg conferim, provehim y donam, y de aquell, ab tots sos drets, pertinènties, prerrogatives, càrrechs, guanys, salaris y altres qualssevol emoluments, axí y per la forma que lo quòndam Barthomeu Salvador, predecessor vostre, tenie, rebia y possehia, y semblants officis se acostumen y poden donar y provehir; volem emperò y manam que, abans que prengau possessió del dit offici y aquell regiau y administreu, presteu lo jurament sòlit en mans y poder dels reverendíssims, nobles, magnífichs deputats del General de Cathalunya, en Barcelona residents, y cautió ydònea a llur coneguda, y totes les altres coses que sobre açò sien necessàries fassau, axí y segons que per vostres predecessors en dit offici és acostumat fer per Capítols de Cort disposat, e ab la present nostra provisió diem y manam als dits reverendíssims, nobles y magnífichs deputats y encara al de//192r//putat local de la col·lecta y vegueria de la ciutat de Tortosa, y ha totes y altres qualsevol altres personas a qui's pertanga y als quals lo present negossi toque y tocar puga, que encontinent que la present nostra provisió los serà presentada, y per vós dits jurament y cautió seran prestats, posen y meten, y posar y metre facen en real, actual, corporal possessió del dit offici y de tots los drets, pertinènties y prerrogatives de aquell, y del salari y emoluments de dit offici vos paguen y responguen y pagar y respondre façen, així y segons han acostumat fer ab dit vostre predecessor y per Capítols de Cort tenen obligatió. En testimoni y fe de les quals coses manam ésser feta la present, sotascrita de mà dels tres presidents, sagellada del sagell major de dita cort. *Datum* en la vila de Monçó, a set de setembre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. Lo vezcomte de Rochabertí. Rafel Vivet, president.

[Vingué sa magestat en la sglésia per a parlar ab los brassos de nostres Regnes]

E tochades les tres hores y prop de les quatre, vingué en la present sglésia sa magestat y se'n entrà en la sagrestia de dita sglésia. E poch après, vingueren en dit stament micer Martí Joan Franquesa y micer Francesch Puig, doctors del Real Consell, de part de sa magestat, deduint que les persones havie elegides dit bras, juntament ab los dels altres braços, fossen y anassen a sa magestat que·ls sperave a la sagrestia; y axí anaren les persones ja ha dita causa eletes ha sa magestat, lo qual estave dins dita sagrestia, a la qual embaxada anaren ab masses altes; y essent dins dita sagrestia y fet lo degut acato y reverència acostumat fer ha sa magestat, los dix sa magestat que enviarié //192v// als estaments lo comte de Miranda y los altres tractadors, los quals los dirien algunes coses concernents son real servey, y manerie se legís una scriptura contindrie en sí alguns caps, segons que ab aquella més clarament entendrie, y que se li farie servey de fer lo contengut en dita scriptura ab la brevedat possible. Y lo bisbe de Barcelona li havie respost en effecte que tots los qui allí eren presents refferirien als braços lo que sa magestat los mane, y que besaven les reals mans de sa magestat per la merçè los feye de ferlos entendre sa real voluntat, segons que axí fonch refferit en dit stament per los que per part de aquell anaren ha dita embaxada. E feta aquella, vingué en dit stament micer Martí Joan Franquesa, del Concell Criminal, deduhint ha dit stament com, promptament, per part de sa magestat, vindrie al present stament la embaxada los havie significat sa magestat per a què se sperassen dins dit stament, lo qual, per lo que dita embaxada serie ja hora tarda com se farie, habilità ha dita causa la hora lo die present, tant quant dits

tractadors estarien en la present sglésia. E per quant dit stament fou advertit que en lo fer de dita embaxada no se li fes algun preiudici, en ser aquella primer als valencians que no als estaments de Cathalunya, se deduhí y amostrà al dit micer Franquesa lo exemplar de què sa magestat provehí en les Corts passades, en consemblant embaxada se féu als tres Regnes, als quals demanà jurassen lo sereníssim príncep don Carles per procurador, ab lo qual sa magestat fou servit //193r// conservar la preheminiència té lo Principat de Cathalònia al Regne de València, en confirmatió y de la sentència o declaratió del rey en Pere, en consemblant cars fet a les parts presents, incertada en lo procés de dites Corts proppassades, a la jornada de vint-y-vuyt de desembre de dit any mil sinch cents sexanta-quatre **[Per la presidència^{150a} de Cathelunya al Regne de València].**¹⁵¹ E per quant ja al temps que sa magestat envià ha cercar les persones dels tres Regnes per a dir-los lo que dit és desús, tingué e servà aquest orde, ço és que primer envià ha demanar y anaren los dels braços del Regne de Aragó, y après envià ha demanar y anaren los tres braços de Cathalunya, y tornats foren los de Cathalunya ha sos staments, envià ha demanar los dels braços del Regne de Valencia, del que, sentint-se molt los valencians que sa magestat hagués primer enviat ha demanar los estaments de Cathalunya que los del Regne de València, ho sentiren molt, y en tant gran manera que no volgueren anar a sa magestat, scusant-se segons se entengué, y dient que la hora no estave habilitada, o altra scusa, y axí se'n anà sa magestat de la sglésia sens haver parlat ni ésser anats dits valencians ha sa magestat. E fora fou sa magestat de dita sglésia, y après de ésser estats lo dit comte de Miranda y los altres tractadors y oficials de sa magestat avall scrits dels brassos de Aragó, y en lo ecclesiàstich y militar de Cathalunya, vingueren y entraren en lo dit stament real los de la embaxada de sa magestat trametie ha estos Regnes, la qual //193v// feren y reportaren:

[Demane sa magestat als brassos que vullen jurar lo sereníssim príncep]

Lo comte de Miranda; lo vicicancellor, micer Frigola; lo comte de Xinxón; lo canceller de Cathalunya, micer Manegat; lo regent Çapena; lo regent Campí; lo regent Terça; lo regent Quintana; don Miquel Climent, prothonotari; micer Martí Joan Franquesa; micer Francesch Puig; micer don Loís de Paguera; lo secretari mossèn Hierony Gassol.

Los quals, per orgue del dit comte de Miranda, fou dit y refferit en suma y en effec-te lo contengut en una scriptura que, per part de sa magestat, dit son prothonotari legirie y publicarie en lo present stament, al qual encarregà molt que, ab tota la brevedat possible, volguessen condecendre a la voluntat e intentió de sa magestat. A la qual embaxada fou respost per lo president de dit stament que allí se tractarie lo que's podrie y devie fer per al servey de sa magestat. Lo tenor de la qual scriptura, immediadament legida y publicada per dit prothonotari, és del tenor següent:

[Scriptura presentada als brassos ab la qual demana sa magestat que juren lo sereníssim príncep]

Lo que ha de leer el prothonotario en cada stamento.

194r// *Viendo su magestat lo que ha que se comensaron estas Cortes y que asta agora no se ha puesto mano en las cosas graves, no porque sienta estar aquí,*

150a. *En lloc de precedència.*

151. *Al marge d'aquest paràgraf al manuscrit 76.*

pues antes está de muy buena voluntad, sino porque el tiempo se aproveche en negocios importantes y útiles, os ruega y encarga mucho que, pues lo que más importa y principalment ha traydo a su magestat ha estas Cortes es tratar de lo que conviene al bien público destes Reynos y ha su buena governati6n y administrati6n de la justicia, de que pende mucha parte de vuestra quietud y reposo, penséys y tratéys de lo que para esto podrá ser más a propósito, desnudándoos de toda passió y affici6n particular y attendiendo sólo al bien público con mucho zelo y cuydado, y que assí sólo acordéys para mandarlo proveher, pues con ninguna otra cosa puede recibir mayor servicio que el que en esto le havéys¹⁵²; y siendo de las más principales el juramento del príncipe, que Dios guarde, holgará su magestat que le digáys, pues no menos os tocha también a vosotros, cuándo os parece que será mejor jurarlo, si agora o en otro tiempo; y en todo spera que os avréys de vuestra parte como es raz6n y se deve, y os encarga que tratéys de todo esto con mucha brevedad y en ella le respondáys a ello, que no duda que será correspondiendo al mucho amor que tiene su magestat ha estos sus Reynos.

Die jovis, duodecima mensis septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en la forma //194v// acostumada, en lo qual presidí lo magnífich micer Nicolau Frexanet, syndich de Leyda, per absèntia y malaltia de tots los syndichs de Barcelona, dels quals no n'í havie ningú en dit stament. Fou deliberat que, ab embaxada, se deduís als altres braços que serie bé se tornàs resposta a la embaxada feta lo die de ayr per sa magestat, deduhint que los syndichs tenen necessitat de consultar lo fahedor ab llurs principals; y per a fer dita embaxada foren elegits y tramessos: mossèn Francesch Algueró, syndich de Leyda; mossèn Cristòfol Gil de Villoro, syndich de Tortosa.

Aprés de la qual embaxada, vingué en dit estament embaxada del bras ecclesiàstich, la qual reportaren lo¹⁵³ abat de Gerri; lo ardiacha d'Homs, syndich del Capítol de Tarregona; lo ardiacha Terça, syndich del Capítol de Tortosa, deduhint y refferint que lo llur stament havie delliberat que los syndichs dels Capítols y priors dels prelats consultassen ab tota brevedad ab llurs principals e·ls dassen rahó del contengut en dita embaxada, per a què los trametessen sindicats per a jurar lo dit sereníssim príncep; y axí fan compte de fer dita consulta ab tota brevedad. E feta dita embaxada, delliberà lo dit estament que torn resposta als tractadors o ha sa magestat, deduhint com los syndichs del present estament no //195r// tenen poder de fer lo que demana sa magestat de què juren lo sereníssim príncep; que per ço, ab tota brevedad, consultaran ab llurs principals y, rebuda la consulta de llurs principals, se'n tornarà resposta ha sa magestat; y per a fer dita embaxada als dits tractadors foren elegits y anaren adaquella los susdits: mossèn Algueró, de Lleyda; y mossen Christòfol Gil de Villoro, de Tortosa

152. *En lloc de hareis, tal com apareix al manuscrit 76.*

153. *A continuació, repetit, lo.*

[Que sien elegides sis persones per a trassar les Constitutions y altres tres per a fer los memorials dels agravis]

E per quant per lo stament ecclesiàstich eren stades elegides sis persones per a entendre e fer los Capítols y Actes de Cort e Constitutions y los memorials dels agravis, conforme se féu en les Corts passades, y haje entès lo dit estament real los inconvenients ne resultaren en dites Corts, de cometre a unes matexes persones lo fet de les Constitutions y Capítols de Cort e los memorials dels agravis; y entenent que les altres Corts abans se acostumaven d'elegir, ço és, sis persones per a fer les Constitutions y Actes de Cort, e per fer lo memorial dels agravis per a presentar ha sa magestat tres persones a part, deliberà per ço lo dit stament que, per a la bona directió dels negossis de la present Cort, sien primer elegides per dit stament les tres persones per a fer los memorials de dits agravis, y après les sis per a fer les Constitutions; y que sie reportat als altres braços, amostrant-los dits exemplars de les Corts abans de les proppassades. E reportades foren dites coses als altres brassos, vingué en dit stament lo promovedor militar, deduint que dit bras era de parer se elegissen //195v// primer tres persones per a fer memorials dels agravis, que les altres se elegirien après, quan apparexerie a la Cort. E lo promovedor ecclesiàstich deduhí y refferí que lo dit estament se adherie ab lo pensament havie tingut lo bras real, ço és, que se elegissen tres persones per a fer los memorials dels agravis, les quals elegirie promptament, y que les altres sis, les quals havien ja elegides, tinguessen càrrech de fer les Constitutions y Capítols de Cort. E per executió de la dita deliberació per lo present estament feta, lo present stament elegí y nomenà per a fer los dits memorials dels agravis los avall scrits: mossèn Andreu Vilaplana, syndich de Girona; mossèn Batista Bordoll, syndich de Balaguer; mossèn Galdrich Robollet, de Vilafranca de Conflent E per lo stament militar, segons la relatió de llur promovedor, foren elegits: don Jayme de Cardona, don Berenguer de Paguera, mossèn Pere Cassador. E per lo estament ecclesiàstich, segons la relatió de llur promovedor: lo reverendíssim senyor bisbe de Vich, lo abat de Poblet, y lo canonge misser Cellers, syndich del Capítol de Barcelona.

E successivament, per part dels tres notaris y dels tres porters dels tres estaments fonch en dit stament presentada, y en aquell llegida y decretada, una suppli//196r//catió del tenor següent:

[Suplicació presentada per los notaris y porters dels tres staments ab la qual<s> se'ls creixaguesca¹⁵⁴ d'ells llur salari]

Molt il·lustres, reverendíssims, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

Són grans y excessius los gastos que aquí, en la present Cort, los notaris y porters dels tres estaments de la present Cort del Principat de Cathalunya han patits y pateixen, axí en lo que toque a les coses necessàries per al viure, com en lo que tocha en pagar aposientos per ells y per llurs criats y scrivents, que necessariament han de entrevenir y sustentar per a que lla (*sic*) scriptura dels actes de la present Cort vage regulada com és rahó; los quals gastos, que tant necessaris són, no'ls poden pagar del salari que fins havuy se'ls ha acostumat dar, com sols tenen de salari tretze lliu-

154. *Paraula de lectura dubtosa.*

res, sinch sous, los notaris y los porters set lliures y sous. E jatsia que ab altra temps ab aqueix salari se sien passats, però la concurrència del temps apeteix creximoni de salaris, car de altra manera haurien gastar llur propi patrimoni en servey dels brasos, lo que no par conforme a rahó, que los officials que tant de bona gana y voluntat vénen a servir los braços, dexant ses cases y scrivanies y negoci particular y, privant-se dels contrahents y utilitats que aquells en llurs scrivanies reporten, paguen los treballs que ells per la pública utilitat patexen; per hont, per part dels dits notaris y porters, se supplique a vostres senyories y mercès se servesquen manar créixer lo salari que fins ací s'és acostumat donar, a ffi //196v// y effecte que ells puguen viure ha honra de la present Cort y sua; que en tots los dits supplicants ho rebran ha singular gràtia y mercè. *Et licet, etc. Altissimus, etc.*

A deu de setembre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch fonch llegida en lo present estament eclesiàstich; per les causes en dita supplicació contengudes, dit estament delliberà que a cada hu dels notaris se done per son salari, de pecúnies del General, a rahó de catorze reals per cada dia, y ha cadahu dels porters, a rahó de sis reals per cada dia, pagadors dits salaris per terces, segons lo estil de la Cort, comensant a córrer dits salaris del dia de la proposició de les presents Corts, alsats primer los dissentiments són en lo present bras, segons que, encontinent, ha effecte de la present deliberació foren alsats. *De his fides facio ego, Petrus Thomàs, canonicus et syndicus Gerunde in dictis Curiis, rescripto manu propria.*

Lecta in stamento militari per Jacobum Tristany, scriptorem, die undecima mensis septembris anno predicto. Et fuit decretum idem quod in brachio ecclesiastico, sublati dissentimentis, que in continenti, etiam ad effectum predictum, fuerunt sublata. De premissis fides facio ego, don Franciscus Dalmatius, vicecomes de Rupebertino.

197r// *Lecta in stamento regali per Salvatorem Mir, notarium, die duodecima predictorum mensis et anni. Et fuit decretum idem quod in brachio ecclesiastico, sublati dissentimentis, que in continenti ad dictum effectum fuerunt sublata. De premissis fides facio ego, Nicholaus Frexanet, syndicus Illerde et nunch presidens.*

En virtut de les quals decretacions foren spedides y fetes les cautheles necessàries, dirigides a deputats, les quals són incertades avall, en lo present procés.

E après de llegida y decretada la dita supplicació, deliberà lo dit stament se procehís ha electió de les sis persones per a ordenar y trassar les Constitutions y Capítols de Cort, per execució de la qual deliberació foren elegits:

[Electió de persones per a trassar les Constitutions]

Micer Miquel Çarrovira, syndich de Barcelona; mossèn Francesch Algueró, syndich de Leyda; mossèn Joan Montornès, syndich de Tortosa; mossèn Hierònym Boldó, syndich de Perpinyà; micer Gaspar Monserrat, syndich de Balaguer; micer Grau Mascaró, syndich de Vilafrancha de Panaders.

Als quals elets lo dit estament donà poder y facultat de ordenar, traçar y minutar les Constitutions y Capítols de Cort se havien de presentar ha sa magestat, ab necessitat expressa de refferir ans de totes coses al present stament lo que hauran trassat, apuntat y ordenat.

197v// E per lo promovedor militar fonch refferit com, per al susdit effecte, lo dit estament havie elegits: lo vezcomte de Canet; don Noffre de Alentorn; don Plegamans

de Marimon; mossèn Jaume Çalbà; mossèn Andreu Blan, àlias Ribera; micer Joan Cella y de Taffurer.

[Per la presidència^{154a} de Cathelunya a València]

E per quant se entengué en dit stament que los valencians feyen algunes diligències ab los senyors tractadors, prenent mostrar y provar que lo Regne de València havie de tenir precedència al Principat de Cathalunya, delliberà per ço lo dit stament, adherint-se en açò ab los altres estaments, que los advocats dels braços se ajunten, miren y vegem la sentència dalt mencionada feta per lo rey en Pere, en la qual declara en contradictori judici y les parts presents que lo Principat de Cathalunya precehís y havie de precehir al Regne de València, y lo exemplar que-s féu en consemblant cars en les últimes Corts de l'any mil sinch-cents sexanta-y-quatre, y altres coses necessàries per a mostrar la precedència té Cathalunya al dit Regne de València, per poder millor y sobre ferm informar dits senyors tractadors. E fonch reportat per lo promovedor als altres brassos.

E feta dita deliberació, vingué en dit estament lo promo//198r//vedor del bras ecclesiàstich ha reportar com ha dit estament havie pensat se devie respondre a la embaxada als tres brassos feta¹⁵⁵ per los tractadors de sa magestat, responent als dos caps de la scriptura per part de sa magestat ha dits braços presentada y llegida, ço és, lo hu de què la Cort pas avant en lo progrés de sos actes, e l'altro com desijaven condecendre en la voluntat de sa magestat en lo jurar lo sereníssim príncep. Però, com en dit stament ecclesiàstich hi haie alguns syndichs de Capítols y procuradors de alguns prelats, ab tot tinguessen la matexa gana que los altres, emperò aparexie se havie de donar rahó de consemblant alegria a llurs principals, y que, ab la diligència possible, se procurarà de haver la consulta.

Die veneris, decima tertia mensis septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

[Per lo jurament del sereníssim príncep]

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumada, en lo qual presidí micer Nicholau Frexanet, syndich de Leyda, per absència y malaltia dels dits syndichs de Barcelona. Deliberà que sie reportat als altres brassos, dient-los com aquest bras està prompte per a tornar la resposta als tractadors de sa magestat acerca de la scriptura en los staments llegida per part de sa magestat dimecres proppassat, acerca lo jurament demana se faça de la persona del sereníssim príncep; y que la resposta sie lo que ja en los dits brassos està apuntat, ço és, //198v// speren la consulta de llur principals. E immediatament, lo promovedor del stament ecclesiàstich refferí y reportà com dit stament havie pensat serie bé que los tres notaris dels staments feçen una minuta de la procura és menester per a jurar lo sereníssim príncep, axí per als syndichs dels Capítols y procuradors de prelats del stament ecclesiàstich, com per als syndichs del stament real, com dels militars, si aquella volran y aquella minutada, se llegí als braços; y que apparexent bé la aporten al prothonotari, per veure si apparexerà estiga bé per què no-s perde temps en anar y venir. E lo dit stament real, entès lo pensament del dit sta-

154a. *En lloc de precedència.*

155. *A continuació, repetit, als tres braços.*

ment ecclesiàstich, deliberà que sie feta la dita minuta per los dits notaris. E per quant per lo dit promovedor ecclesiàstich fou refferit que, per llevar lo inconvenient se porie causar tornant la resposta als tractadors de sa magestat, per los tres brassos juntament, deduhint de part de quiscun bras lo que cada hu d'ells haurie determinat, havie pensat dit stament ecclesiàstich se fes y ordenàs una scriptura de part dels tres brassos que estiga ordenada a contento de tots y aquella refferida per lo embaxador ecclesiàstich, ço és, de costum en semblants embaxades. E lo dit stament real, entesa dita relatió, delliberà se ordene la dita scriptura, la qual vista per lo present stament determinarà lo fahedor.

Post prandium.

Convocat lo dit bras real en la forma acostumada, en lo qual presidí lo dit micer Frexanet, per absèntia y malaltia dels dits syndichs de Barcelona. //199r// Per quant los aposientos són estats fins assí llogats per a juntar-se los advocats, les persones eletes per a fer los memorials dels agravis y Constitutions, no és còmmodo per a l'effecte lo havien pres, per moltes causes y rahons en dit stament deduïdes, per les quals se ha dat orde se cercàs en altra part, y se haie pogut trobar commoditat alguna si no és en lo monastir de la Santíssima Trinitat, en lo qual hi ha algunes instànties vácues, reservades per al bisbe de Urgell, qu'és absent, y lo provincial de dit monastir; en lo entretant, s'és offert dar les claus de dites instànties. Lo dit stament, adherint-se en açò ab lo pensament y parer de l'ecclesiàstich y militar, féu deliberació que sien presos y acceptats los dits aposientos per al dit effecte, la qual deliberació fou reportada per lo promovedor als tres braços.

E més, féu deliberació, inseguint lo parer del bras militar, que sie scrit als deputats que envien tots los memorials dels agravis fets per les embaxades trameses a sa magestat y lo que més avant tinguen per a informatió dels agravis deduïts ab ses embaxades, y particularment los qui's feren per la captura dels diputats en les qüestions tingueren ab ells los inquisidors. E fonch reportat als altres estaments, dels quals se entengué après, per medi de llurs promovedors, eren de parer se fessen dites lletres, dient ab paraules generals, sens anomenar los inquisidors; y que ab dites lletres se afige que los dits diputats envien nòmina de tots los inseculats, axí ha deputats com ha oydors, y que envien còpia dels capítols se lligen al temps se fa alguna inseculació; //199v// ab lo pensament dels quals adherí lo dit stament real, affegint-hi, emperò, més avant que, vagant algun ofici o inseculació durant les presents Corts, tinguen a bé los dits diputats de insecular y provehir de dits officis y inseculacions los qui residexen en la present Cort, tant en lo stament ecclesiàstich, com lo militar y real.

Foren spedides lletres y són avall, en lo present procés, après de trenta de octubre.

[Dissentiment]

Mossèn Galdrich Rabollet, syndich de Vilafranca de Conflent, dix dissentie a la despedició de les dites lletres fahedores si en elles no s'i continue expressament que los diputats tinguen ob[ligació] de prefferir a la provisió dels officis que vagaren los qui residexen en la present Cort. Protestant. *Testes sunt Joannes Santgenís, portarius, et Salvator Mir, notarius.*

E per quant se altercà en lo bras ecclesiàstich, pretenent dit bras que lo de les inseculacions fahedores per los diputats, adherie ab los altres braços, que scrigués ensacu-

lassen los qui residien en la present Cort, scrivint-los als deputats que precisament ho façen, y no que se'ls diga que u tingan a bé; però que, en la provisió dels officis, no-ls aparia bé, per quant ab lo Redrès fahedor sobre del General, segons la relatió feta per dit promovedor. Lo present stament delliberà que se scriga als deputats exortant y encarregant-los, com ja està delliberat, tinguen a bé de insecular y provehir les inseculations y officis vagaran als syndichs y als qui residexen en les presents Corts; y axí fou reportat als altres braços per lo promovedor.

Mossèn Batista Bordoll, syndich de Balaguer, demanà licència al dit estament de anar a la ciutat de Balaguer ha causa de alguns negossis importants que //200r// allí tenie, la qual licència li fonch atorgada.

[Dissentiment]

Mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon, posà son dissentiment ha tots actes fins a tant que los syndichs del present stament, que sens determinatió de aquell han rebut antorxes en los mesos de juliol y agost, que no són necessaris, restituesquen aquelles o verament les paguen, o que sia delliberat que-n sien donades a quiscun syndich que no n'hauran rebut en estos mesos de l'ivern que venen, en los quals seran necessàries per a anar de nits. Protestant. Fou llevat dit dissentiment e delliberat se dasen dites antorxes. *Testes sunt Joannes Santgenís, portarius dicti stamenti, et Salvator Mir, notarius.*

E per quant per los tres staments és estada apuntada, traçada y ordenada una scriptura, per presentar aquella als tractadors de sa magestat en resposta de la que dits tractadors, ab embaxada per part de sa magestat, presentaren als brassos cerca del jurament del sereníssim príncep, delliberà lo dit estament que sie feta embaxada als dits senyors tractadors per part dels tres staments, tornant resposta a la susdita embaxada, y adaquells presentada y donada la scriptura per dits braços ordenada y apuntada, la qual és del tenor següent:

[Resposta dels tres brassos a la scriptura los fou presentada per part de sa magestat ab la qual demanave jurassen lo sereníssim príncep]

Los tres braços de Cathalunya, havent entès per vostres senyories la voluntat de sa magestat, axí en lo que tocha al bon progrés de les Corts, com en lo jurament //200v// del sereníssim príncep, responen que besen humilment les mans ha sa magestat per la bona memòria té del bé de aquest son Principat y, quant al primer cap, que per part sua han posat y posen tots los medis ha ells possibles per llevar tots los destorps que s'offereixen, com som certs ho ha entès sa magestat per medi de vostres senyories, y en lo per venir ab tota diligència procuraran lo progrés de les Corts no sia destorbat, desijant sumàriament lo bon y breu succés. Quant al jurament del sereníssim príncep, tots los brassos, per la innata fidelitat y amor que sempre sos passats han tingut als predecessors reys de gloriosa memòria, y vuy los presents tenen a la magestat del rey nostre senyor, desijaven en gran manera poder donar precisa resposta, conforme al ànimo de cada hu dels que vuy se troben en los brassos. Però, com en lo bras ecclesiàstich hi haie alguns ab poder dels prelats absents y dels capítols de les sglésies cathedrals, y tots los del bras real entrevinguen ab poders de les ciutats y universitats reals, als quals per ser la cosa de tanta importàntia y contento, tenen obligatió de donar rahó, y no poden tornar la resposta al present fins la tinguen de sos principals. Speren, emperò, la tindran tal que serà al servey de Nostre Senyor y de sa magestat, bé y utilitat de aquest son Principat.

E per a presentar dita scriptura e per a la deliberació susdita, mossèn Joan Navarro y los altres tenints dissentiments, alsaren aquells.

Joan Cabessa, syndich de Salses, demanà licència al dit estament per a poder anar fins ha Salses per aportar lo syndicat ha menester per a poder jurar lo sereníssim príncep, la qual lisència li fou atorgada per lo dit stament.

201r//Die sabbati, quartadecima mensis septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo dit bras real en lo lloch y forma acostumada, en lo qual entrevingueren e hi foren presents:

Micer Nicholau Frexanet, president per absència y malaltia de tots los syndichs de Barcelona.

Francesch Algueró, syndich de Leyda.

Rafel Vivet, mossèn Andreu Vilaplana, Gerona.

Loís Terrena, Hierony Boldó, Antoni Jolí, Perpinyà.

Joan Montornès, Cristòfol Gil de Villoro, Tortosa.

Joan Ponsich, Vich.

Galdrich Rabollet, Vilafranca de Conflent.

Antich Sala, Manresa.

Jaume Puig, Granollers.

Joan Navarro, Camprodon.

Micer Grau Mascaró, Vilafranca de Panaders.

Francesch Arsís, Besalú.

Francesch Oliveres, Figueres.

Pere Inveni Rocha, Tuhir.

Gabriel Arrencada Canet, Torroella de Mongrí.

Joan Cucurull, Voló.

Joan Pi, Coplliura.

Jaume Roffí, Pals.

201v// Miquel Argullol, Prats del Rey.

Joan Ballester, Vilanova de Cubelles y de la Geltrú.

Joan Peferrer, Argilés.

Joan Amigué, Arbós.

E per quant per lo promovedor del bras militar és estada aportada una scriptura contenint ab sí lo vot y parer del dit bras militar acerca lo fahedor del llibre de la recopilatió de les Constitutions, la qual scriptura fonch llegida en dit stament:

Perquè no és rahó que una obra tant necessària per al present Principat de Cathalunya y en dos Corts, ço és, de l'any mil sinch-cents cinquanta-y-tres, mil sinch-cents sexanta-quatre, ab tant sancta intentió, determinaren de fer imprimida la recopilatió de les Constitutions de Cathalunya, qu'és lo effecte per lo qual s'és manada fer; com és cert se dexaria de fer si per los tres estaments no-s feya majors diligèncias de les que de vint anys ha esta part, que fonch acabada dita obra, se són fetes, encara que se han fetes algunes ab prou gastos de la Generalitat, segons que tot, particularment per los llibres dels dietaris de la casa de la Deputació, clarament se pot veure. Per tant, és de parer lo vezcomte de Rochabertí que, ab embaxada y supplicacions o altrament, de la millor manera y forma que ha tots los tres estaments apparrà, se su-

plique ha sa magestat sie servit //202r// donar lloch y orde que dit llibre de recopilació de Constitutions se puga trobar; lo qu'és vingut ha ses reals mans ferman de totes les sis persones eletes per sa magestat y per tots los tres brassos, o verament comprovar lo últim que vuy resta en poder dels diputats y, feta dita comprovació, se'n facen dos volums; lo hu per a què resto en son real archiu y l'altro en lo archiu de la Depotació y, axí, après se imprimesca dita nova recopilació, segons sèrie y tenor de dits dos exemplars entre si comprovats y han dits dos archius recondidors, posant en quiscú de aquells son decret y real auctoritat, com convé en una obra de tanta importàntia que concerneix totes les lleys del dit Principat de Cathalunya y també per fi y effecte que si per ventura per algun sinistre succés no-s podie fer dita comprovació de volums, per no trobar-se lo dit qui fonch enviat ha sa magestat ferman per totes les persones eletes; suplique ha sa magestat que fos servit, com dit és, fer nova comissió de tres persones, les quals, ab altres tres nomenadores per los tres estaments, revegen durant la present Cort la dita recopilació que vuy resta en poder dels tres estaments ab les altres de les recopilacions de les Constitutions faedores ab sos convenients títols, com convé, y feta dita revista se proseguesca l'orde dalt donat. E llegida dita scriptura, vingué en dit estament lo promovedor del bras ecclesiàstich referint com dit son estament adherie al contengut en la sobredita scriptura o vot del militar. Per tant, lo present estament real, adherint al sobredits //202v// militar y ecclesiàstich, féu deliberació y conclusió que sie fet conforme ha pensat lo dit militar. Y per fer dita embaxada y lo demés alt dit, foren anomenats, ço és, per lo estament ecclesiàstich: lo abat Pla, lo canonge micer Onoffre Pau Cellers, syndich del capítol de Barcelona.

Per lo militar: mossèn Joan Cella y de Taffurer, don Bernat de Guimerà, senyor de Ciutadella¹⁵⁶.

Per lo stament real: micer Nicholau Frexanet, de Leyda, micer Grau Mascaró, de Vilafrancha de Panaders.

[Embaxada als tractadors en resposta de la que ells havien presentada als brassos per lo jurament del sereníssim príncep]

E per a presentar als tractadors de sa magestat la scriptura trassada en resposta de la que sa magestat trameté ha dits braços per los senyors tractadors, la qual resposta és dalt inçertada a tretze del corrent, foren elegides les persones avall scrites per los tres staments, ço és, per lo estament ecclesiàstich: lo bisbe de Barcelona, lo abat de Poblet, lo ardiacha Coma de Vich.

Per lo militar: lo vezcomte de Rochabertí, lo senyor de Ceró, mossèn Jaume Salbà.

203r// Per lo stament real: micer Nicholau Frexanet, de Leyda, president, mossèn Loys Terrena, syndich de Perpinyà, mossèn Joan Ponsich, de Perpinyà, síndich¹⁵⁷.

E tornats de dita embaxada los del dit estament real, refferiren com havien feta la susdita embaxada y presentada la susdita scriptura, la qual fonch allí llegida als senyors tractadors per lo notari del stament ecclesiàstich qui aportave aquella; a la qual emba-

156. *En el manuscrit 76: Ciutadilla.*

157. *mossèn Joan...síndich, interlineat. En el manuscrit 76, en canvi, trobem ratllat Perpinyà i escrit Vich.*

xada respongué lo senyor comte de Miranda, altre dels dits senyors tractadors, y digué que sa magestat estava satisfet del bon ànimo y serveys de aquest Principat y Comtats y que ells ab sa magestat intercediran per dit Principat y Comtats en continuar de fer merçè corresponent al bon ànimo y zel tenen, offerint-se dits tractadors en tot lo que convingués servir adaquest Principat y Comtats.

Die lune, decima sexta mensis septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en lo loch, modo y forma acostumats, en lo qual presidí dit micer Frexanet per les causes y respectes susdites, Miquel Argullol, syndich de la vila dels Prats del Rey, Francesch Oliveres, syndich de Figueres, lo dia de ayr demanaren licència al dit estament de poder anar a ses cases, atès tenen malaltes y molt males, ço és, lo dit Argullol una filla sua, y dit Oliveres sa muller; la qual licència per dit estament los //203v// fonch concedida, exortant-los y encarregant molt que vullen [tornar]¹⁵⁸ tant prest com possible sie.

E per a tenir més prompta expeditió los syndichs en haver los sindicats, dels quals tenen necessitat per a jurar lo sereníssim príncep, fonch en dit estament legida la minuta ha dita causa trassada per los tres notaris dels staments.

[Dissentiment]

Mossèn Antich Sala, notari de Manresa y síndich de aquella, presentà al notari del present stament una scriptura, la qual requirí se continuàs en lo present procés, continent en sí dissentiment¹⁵⁹, la qual és del tenor següent:

Com una de les més importants coses que's deu tractar en estes Corts és lo Redrès del General, visitant aquell y reformant-lo, per ço, dissent ha tots y sengles actes de la present Cort, axí que no's puga tractar, ni per via de pensament ni altrament, sinó actes que toquen al Redrès del General, nomenant personas per lo semblant Redrès. Altrament, protesta de nul·litat de tot lo que contra de dita forma¹⁶⁰ se farà y que sie notificat als altres braços, *de quibus etc. Testes sunt Joannes Sagenís et Jacobus Rondó, portarii dicti stamenti.*

Mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon, per lo effecte avall scrit tant solament alsà son dissentiment. E immediadament, lo stament delliberà que sien anomenades persones per al Redrès del General, y deduhit y reportat dit llur pensament als altres staments, encarregant-los lo quant convindrie se fes dita electió y //204r// com a dita causa se ha posat dissentiment fins dita electió sie feta a tots actes¹⁶¹. Y axí fou reportat per lo promovedor als altres staments.

E successivament après, lo promovedor militar refferí que per [haver]-hi¹⁶² alguns impediments que se han de resoldre, no's podie procehir per ells, ni entendre en fer dita

158. Així consta en el manuscrit 76.

159. *Repetit*, en sí dissentiment, en l'original.

160. *A continuació repetit*, de nul·litat de tot lo que contra de dita forma.

161. actes, *interlineat*.

162. *En el manuscrit 76*: haver-hi.

nominació per al dit Redrès del General, però que resolts sien aquells, procuraran de entendre en fer dita electió.

[Que sien donades antorxes y candeles als síndichs]

E per quant de moltes Corts a esta part se ha sempre acostumat donar cera als syndichs del present estament, ço és, a tots candeles y adalguns antorxes, per lo que los qui no reben antorxes, appar hajan tingut alguna occassió de quejar-se, com axí se done antorxes als uns y no als altres, desijant per ço dit stament servir y tenir tota ygualtat entre tots los syndichs del present stament, féu per ço deliberació que als syndichs que no se ha acostumat fins assí de donar antorxes, los ne sien donades de assí al devant, ultra de les dites candeles, ço és, una antorxa quiscun, més ha quiscú dels syndichs del present estament, mentres que aquells faran residència en la present Cort y no altrament.

E reponent lo stament ecclesiàstich al pensament del bras real en lo elegir persones per lo Redrès del General, reportà llur promovedor que lo dit stament ecclesiàstich haguera ja elegides persones per al dit Redrès, per correspondre al pensament del present bras, si no per los destorps hi ha en lo stament militar per los dissentiments són en aquell, y també per los que són en lo dit estament¹⁶³ ecclesiàstich.

Post prandium.

204v// Convocat lo stament real en lo lloch, modo y forma sòlits y acostumats, en lo qual presidí lo dit micer Frexanet per los respectes susdits, féu deliberació que s'escriga als deputats que, durant lo temps de les presents Corts, no enseculen ni donen offici algú de dit General, ans bé dites inseculations y officis se haien de donar als qui serveixen a la present Cort, conforme la deliberació sobre açò feta per lo stament ecclesiàstich, ab lo qual adherí lo present estament. La qual deliberació fou refferida per lo promovedor als altres braços.

Die martis, decima septima mensis septembris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo dit estament real en lo lloch, modo y forma sòlits y acostumats, en lo qual presidí dit micer Frexanet per malaltia y absència dels syndichs de Barcelona, vingué en dit stament lo promovedor ecclesiàstich refferint que, en dit stament, se havie refferit com los alecayos y patges aragonesos y valentians s'eren amotinats contra los alecayos y patges cathalans, no obstant los tròpien anant ab sos amos, y encara que fins assí no se haie entès que ha dita causa no se haje rebut dany algú totavia, per lo que's pot fer y subseguir algun desastre, prev[en]int al que's porie subseguir, haurie pensat dit stament convindrie que los promovedors dels tres brassos anassen als senyors tractadors de sa //205r// magestat per a què ho manen remediar. Al qual pensament se aderí lo dit estament real y, deliberat, fou reportat a l'estament militar, deduhint adaquell més avant com, per lo dit promovedor ecclesiàstich, los era estat refferit havien rebudes unes lletres dels diputats, juntament ab dos llibres; lo hu dels quals ere en dit

163. ecclesiàstich, *al marge*.

bras militar y que, per ço, fossen servits de comunicar-los dites lletres y llibre, per lo que dit stament real ho pogués veure y llegir. E poch après, tornat fou lo promovedor del present estament del dit bras militar hont era estat tramés per a reportar dita deliberació, aportà de aquell unes lletres dels diputats y dos llibres per ells tramesos a la present cort, les quals lletres foren en dit stament llegides y són del tenor següent:

[Lletres dels diputats als tres braços ab les quals envien certs llibres]

Reverendíssims y molt il·lustres senyors.

Com nosaltres haïam tingut y tingam grandíssima gana de complir a la obligació més principal de nostre offici y satisfer a la voluntat que sabem tenen vostres senyories de passar avant la execució contra los deutors del General, de manera que en tot lo que sie possible reste satisfet, havem procurat de continuar aquella, algunes vegades mostrant rigor y altres molta dolsura, sols per veure si de aquesta manera porem arribar a l'intent que desijàvem, de modo que tots se donassen pressa en descarregar-se. Y per so, no haïam volgut usar de execució rigurosa de captura de persones, sinó és estat en les persones y casos que ns ha aparegut no poder fer altra cosa, ab descàrrech //205v// de nostra consiència. Havem emperò trobat que han resultat de aquesta manera de tracte dos inconvenients molt grans: lo primer que fent-se la execució en los béns dels deutors, alguns procuren que ningú diga a les propietats que se encanten y, quant açò no·s fa, són los deutors de tal qualitat que per deure se'ls respecte ningú vol comprar coses sues ni offerir preu a l'encant públich; lo segon que, decernida la execució, vénen molts opposants, com són les mullers y olte los béns y has de sobreseure en la execució y altres, com són germans, se oposen per vincles, y també creadors diversos, y axí van differint-se les executions y fan-se litigiosos los béns y ab molta dificultat se pot passar avant; y quant semblants negossis prenen, com havem vist y trobat, que resten tant atràs que seguint-se après la mort dels principals, lo General, o per descuyt o dificultat de prosseguir-se les causes, patex molt. Y encara que en lo primer cap se pogués donar remey, que seria fer dir al procurador del General a les propietats que se encanten y per lo just preu fer-se-les judicar, tota via per ser cosa que s'és poch practicada y que carrega major administració en haver-les après de veure y cobrar los preus en què·s perden molts luïsmes, hi·n resulten altres inconvenients; no ha aparegut, assí per ara, pendre aqueix medi fins a saber si vostres senyories apparrà açò o altre cosa. Lo dit segon inconvenient té poch remeys, sinó és arribat¹⁶⁴ a la execució personal dels deutors y capturar-los, perquè, en aquex cars, ells mateixos procuren que //206r// resten totes les oppositions y fan compte de sos patrimonis com millor poden. Y axí, per aquest respecte, nos ha aparegut, y també per donar color a la dita execució, usar assí de aquest últim remey contra algunes persones, encara que per ventura poguessen pagar fàcilment, perquè los que poden tenir alguna dificultat se desenganyen y, no fent-ho ells, se ha de seguir la matexa forma. Però, perquè en aquexa vila vuy residen molts cavallers, personas principals, los quals resten deutors al dit General en les fermances que vostres senyories veuran, y fent-se execució en sos béns, no·s troba qui·ls vulla comprar, y en altres han sobrevingut moltes oppositions, no havem pogut fer resolució particular del que se havie de fer, pus no·stan, en part, ahont, encara que

164. *En el manuscrit 76, arribar.*

nosaltres volguéssim, poguéssim procehir per més facilitar la exactió o captura de les persones. Y axí ha aparegut representar estes coses a vostres senyories per nostre descàrrech, certificant-los que en lo que porem fer ha respecte dels béns no pararem ni dexarem de continuar contra tots la execució, y en lo demás se farà lo que vostres senyories ordenaran; perquè axò entenem que serà lo més acertat, y tant més quant major serà la clarícia dels deutors y de les quantitats que's deu y del temps que ha passat. Y, per ço, enviam a vostres senyories un memorial llarch de tots los principals partícips, fermançes de arrendaments de bolles y oficials pecuniaris; ya ab altra tenim avisat a vostres senyories com los processos de la dita visita se van legint, y no poden passar avant a la conclusió de ninguna de les causes que vostres senyories no manen al dit ardiacha d'Homs que vinga, //206v// y axí u tornam ha supplicar. Nostre Senyor les molt il.lustres persones de vostres senyories guarde ab lo augment y prosperitat que desíjan. De Barcelona, a deu de setembre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. Don Pedro Oliver y de Boteller. Reverendíssims y molt il.lustres senyors. Besan la mà a vostres senyories sos molts certs servidors los deputats del General del Principat de Cathalunya residents en Barcelona.

Aprés de haver firmada aquesta, rebérem lo matex dia de vostres senyories, de sis del corrent, ab quèns manen enviar los dits y altres memorials y scriptures y que passem avant les executions dels deutes; rebran vostres senyories lo que per ara va ab aquest portador y lo més avant se farà ab diligència per enviar en ésser acabat, y sperant entretant la resposta d'esta, no'ns descuydarem de la exactió, pus entenem són aquí ben vistes nostres diligènties y satisfem a la obligatió de nostre càrrech y voluntat de vostres senyories. Don Pedro de Botaller y d'Oliver. *In registro comuni II, folio VIII.*

Y acabades de llegir dites lletres y comensat de llegir hu dels dits dos llibres y sens acabar de llegir aquell, per no tenir spay y tenir altres occupations, foren tornats dita lletra y llibre al <ecclesiàstich> stament ecclesiàstich, qui havie enviat a cercar aquells.

Post prandium.

Convocat y congregat lo stament real en la forma //207r// acostumada, en lo qual presidí mestre Hierony Magarola, syndich de Barcelona, per quant per los elegits per lo present stament per a fer les Constitutions y memorials dels agravis fonch deduït que per faltar micer Gaspar Monserrat y mossèn Batista Bordoll, syndichs de Balaguer, elegits, ço és, dit micer Monserrat per a fer les Constitutions y dit Bordoll per als memorials dels agravis, absents de la present vila, importarie molt en lloch de aquells y durant llur absència surrogar altres. Per ço, lo dit stament, *citra infamie notam* y revocada la comissió feta als dits micer Monserrat y Bordoll, elegí y nomenà, ço és, en lloch del dit micer Monserrat; mossèn Antich Sala, syndich de Manresa, y per lo dit Bordoll, mossèn Joan Ponsich, syndich de Vich, ab la matexa facultat y poder havie donada dit stament als dits micer Monserrat y mossèn Bordoll, ab necessitat emperò de refferir.

[Electió de perçonas per a fer lo Redrès del General]

Reportà aprés en dit stament lo promovedor ecclesiàstich, refferint que son estament havie elegit y anomenat per a entendre en lo Redrès del General: lo bisbe de Vich; micer Puig, abat de La Real; lo canonge Masdemon.

E lo dit estament real, adherint-se ab lo dit ecclesiàstich en fer dita electió, féu nominatió y electió de altres tres persones per a fer y entendre en lo Redrès de dit General, y són les següents: mossèn Rafel Vivet, Gerona; //207v// y Andreu Vilaplana, Gerona, renuncià après y fou elegit micer Francesch Çaragossa; mossèn Loís Terrena, syndich de Perpinyà.

Als quals lo dit stament donà facultat y poder de entendre, apuntar y trassar lo fahedor acerca del que més convinga per lo Redrès de dit General, ab necessitat emperò de refferir en dit estament tot lo que apuntat y trassat hauran.

[Dissentiment]

Mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon, posà son dissentiment a tots actes fins a tant sie vist si los dits dos syndichs de Girona poden o no entrevenir los dos, per ser syndichs de una matexa ciutat, en lo Redrès del dit General; protestant de nul·litat de actes, etc. *Requirens, etc.* Fonch llevat après a sinch de octubre. *Testes sunt Joannes Santgenís, portarius, et Salvator Mir, notarius.*

Refferí après en dit stament lo promovedor del bras ecclesiàstich que, per entendre lo dit estament ecclesiàstich hi havie molts dissentiments en lo bras militar destorben lo progrés de la Cort, convindrie per ço molt que, per part dels dos estaments, ecclesiàstich y real, se'n donàs rahó als senyors tractadors y primer al dit bras militar, per a què cercàs forma com poder-se llevar aquells.

Die mercurii, decima octava mensis septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat lo stament real en la forma acostumada, en lo qual presidí dit mestre¹⁶⁵ Magarola, mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon, presentà y lliurà, al notari avall escrit, una scriptura contenint en si //208r// dissentiment, la qual és del tenor següent:

[Dissentiment]

Com per Joan Navarro, notari y syndich de la Vila de Camprodon, dissapte passat, sie estat posat dissentiment ha tots actes fahedors en la present Cort per les causes y rahons en aquell contengudes, al qual se reffer; e com lo present estament ab intervenció sols de la quarta part dels syndichs de aquell, no obstant dit dissentiment, lo die de ayr haie prossehit, en absència de dit syndich de Camprodon, en alguns actes, y specialment ha electió de algunes persones per alguns officis, y particularment dels dos syndichs de Gerona, per al Redrès del General de Cathalunya. A la qual electió, dit syndich, encontinent vingué ha sa notícia, dissentí per les causes en aquell posades. Per ço, et àlias, dit syndich de Camprodon, estant y perseverant en lo dissentiment per ell posat en primer lloch, y en quant menester sia aquell, y lo segon après per ell posat de nou confirmant, protesta de nul·litat de tots los procehiments fets y fahedors en lo present estament en absència sua y fora de son consentiment, obstant lo dit dissentiment, requerint ne sie llevat acte, etc. Llevà après dit dissentiment, he u lexà en mà del stament a sinch de octubre. *Testes Joannes Santgenís, portarius, et Salvator Mir, notarius.*

165. micer, *corregit*.

E per quant per lo promovedor ecclesiàstich fou refferit y reportat que lo stament militar no havie encara feta nominació de personas per a entendre en lo Redrès del General, serie per ço bé enviar //208v// a dir ha dit bras les vullen anomenar y elegir, y que altrament se'n donarà part als senyors tractadors de sa magestat per a què hi provehesquen de remey oportú; lo dit stament real, adherí ab dit¹⁶⁶ estament ecclesiàstich en que se [di]ga als dits militars vullen elegir personas per al dit Redrès del General, no emperò se'ls diga que se'n haia de donar rahó als dits senyors tractadors, per ser la primera vegada se'n adverteix als dits militars; e axí fou reportat als altres estaments. E responent ha dit pensament, lo stament militar envià ha dir ha dit stament, per son promovedor, com dit estament militar tenia entès lo que per part dels staments ecclesiàstich y real los era estat deduït: que anomenassen personas per al dit Redrès del General, lo que dit bras desije en gran manera. Però, per haver-hi dissentiment en aquell, y particularment per don Galceran de Cardona, ab lo qual està expressat que no fossen passats quinse dies no's pogués fer electió de personas per al dit Redrès del General, no han pogut, per ço, elegir aquelles, y axí convindrie molt que los dos brassos, ecclesiàstich y real, cercassen los remeys, si alguns ne tindran, perquè's puga donar forma se púgan llevar dits dissentiments.

Post prandium.

Convocat y congregat lo stament real en la forma susdita, en lo qual presidí dit mestre Magarola, vingué en dit stament mossèn Francesch Algaró, altre dels syndichs de Leyda y hu de les devuyt personas eletes per a fer les Constitutions y capítols de Cort, y aportà una scriptura o pensament tingut per les divuyt persones eletes per a fer les //209r// Constitutions per a què en lo present bras estant-li bé volgués adherir ab lo contengut en ella, la qual scriptura és del tenor següent:

[Per la recopilatió de les Constitutions]

Les divuyt persones eletes per a ordenar les Constitutions han delliberat que's deduesque y reporte als braços que's face embaxada als tractadors de sa magestat, reportant-los que sien servits tractar ab sa magestat que la recopilatió de les Constitutions se féu per lo capítol de Cort firmada per les persones nomenades per sa magestat, la qual està en poder de la Cort, sie de son real servey que, revista per tres persones nomenades per los braços, se imprimesquen, ajustant a les Constitutions ja fetes les fahedores en la present Cort.

E lo dit stament, entès lo pensament de les divuyt persones contengut en dita scriptura y adherint ab aquella, féu deliberació que's face dita embaxada als tractadors de sa magestat. E per dit efecte mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon, alsà son dissentiment té posat ha tots actes.

E poch après vingueren en dit stament los dos promovedors dels dos brassos, lo hu après l'altre, reportant com llurs estaments se adherien al pensament tingut per les dites divuyt persones y ab dita scriptura reportat als braços, y que's fes per dit affecte la embaxada als tractadors, per a la qual foren elets, ço és, per lo stament ecclesiàstich lo ardiacha d'Homs, syndich del Capítol de Tarregona, lo ardiacha Terça, syndich del Capítol de Tortosa; //209v//

166. ab dit, *interlineat*.

per lo militar don Joan Ycart y Onoffre de Comelles; per lo real mossèn Loys Terrena, syndich de Perpinyà, mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon.

E tornats de dita embaxada, refferiren los dos del present estament com havien feta la embaxada desobre contenguda, y ab aquella portaren lo llibre de la compilatió de les Constitutions y una carta de sa magestat scrigué ha diputats per dit affecte, los quals senyors tractadors per orgue del senyor comte de Miranda dix e respongué: ly dexassen allí lo llibre de la compilatió de les Constitutions y la carta de sa magestat y que, vist aquell, tornarien resposta.

E successivament, foren en dit stament llegides y spedides unes lletres patents per orde dels tres braços, spedides per als diputats, les quals són del tenor següent:

[Scriu la Cort als diputats envien certs memorials y altres scriptures]

Reverents, nobles y magnífichs senyors. Ab la darrer del passat tenim scrit lo que fins adaquella hora se offerí, y entre altres coses enviàrem ha demanar se'ns enviassen certes scriptures per al bon progrés de les Corts eren necessàries. Ara se ofereix avisar que, a més de les dites scriptures, convenen y són de molta importàntia per a nostra intel·ligència y bona directió de les Corts, los memorials, axí en fet com en dret, que se són fets per los negossis que a la Generalitat se són offerts de les últimes Corts fins avuy, axí sobre de la //210r// captura dels diputats, per lo negoci dels reverents inquisidors, com per altres negosis, sobre los quals se són fetes embaxades ha sa magestat; també hun memorial dels noms de les persones de tots estaments que estan enseculades a diputats y oydors de aqueixa casa de la Deputatió y còpia dels capítols que s'acostumen llegir quant se fa inseculació de algun lloch vagant y hu dels llibres vulgarment dits dels Quatre Senyals que tenen los diputats. Per ço, vos diem y encarregam que ab tota diligència y pretesa, com teniu del bon costum, nos envieu totes les dites scriptures y altres que us apparexerà concernesquen y facen per a coses de la Cort, per a què, en son cars y lloch, nos pugam valer de aquelles en lo que convinga al bé, utilitat, redrès y govern de la terra y de aqueixa casa, que de assò, y advertir-nos lo que se us offerirà de importàntia se dega tractar y remediar en les presents Corts, ne rebrem particular contento. En Monçó, y setembre, a divuyt mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. El vizcomte de Canet y de Illa. Nicholau Frexanet, syndich de Leyda, president. Los tres staments del Principat de Cathalunya, congregats en les Corts Generals que la real magestat de present celebra en la vila de Monçó, a la honor vostra apparellats.

[Dissentiment]

E de continent, mossèn Joan Onoffre de Ortodó, syndich de Puigcerdà, dix no consentie ans bé expressament dissentia a la expeditió de les demunt dites //210v// lletres, volent que aquelles no vagen fins a tant se exequite la deliberació per lo present estament feta, contenint, en effecte, que los diputats no puguen ensecular ni donar ningun offici durant la present Cort; protestant de nul·litat de actes, etc. Alsà après dit dissentiment. *Testes sunt Joannes Sangenis, portarius, et Salvator Mir, notarius.*

E poch¹⁶⁷ après de alguns tractes sobre lo susdit subseguits en dit estament, tots los qui en aquell tenien dissentiments los alsaren, e delliberà dit estament se fermassen y spedissen les susdites lletres per a dits diputats.

167. A continuació en l'original a poch, ratllat.

Die jovis, decima nona mensis septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat lo stament real en la forma acostumada, en lo qual presidí micer Nicholau Frexanet, altre dels syndichs de Leyda, per absència y malaltia de tots los syndichs de Barcelona, vingué en lo dit stament lo magnífich micer Martí Joan Franquesa, doctor del Real Consell Criminal y advocat fiscal, reportant, de part dels tractadors de sa magestat, y deduhint en effecte que, ultra de les còpies se són fetes de la minuta de la procura s'és feta per a jurar lo sereníssim príncep a tots los syndichs que les han volgudes y demanades, desijant dits senyors tractadors la brevedad de les presents //211r// Corts, se offerien que si algun syndich ne volie alguna còpia que vagen ha ell, dit micer Franquesa, que ell la'ls donarà y també la'ls encaminarà per a trametre-les allí hont voldran ab tota la brevedat possible, deduhint que ab la brevedat possible trametten aquella que sa magestat ne restarie servit.

Post prandium.

Convocat lo stament real en la forma acostumada, en la qual presidí dit micer Frexanet per les causes susdites, lo dit estament féu deliberació que sie sols comès a micer Frexanet lo compilar de les Constitutions per lo present bras real, lo qual juntament ab hu de quiscú dels altres dos braços, que seran tres entre tots, tinguen càrrech de entendre en lo compilar de les Constitutions com estave ja deliberat, no obstant que les-hores fossen elegits dos de quiscun stament.

Die veneris, vigesima mensis septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

[Que sie feta executió contra tots los deutors del General]

Convocat lo stament real en la forma acostumada, en lo qual presidí lo dit micer Frexanet per malaltia y absència de tots los syndichs de Barcelona, refferí en dit stament e reportà lo promovedor ecclesiàstich que en dit estament se haurie pensat convindrie molt s'escrigués als deputats façen prompta executió en persones y béns, axí con//211v// tra dels principals, com contra les fermances y deutors del General, servat l'orde de dret, y que los deputats no solten ningú de la presó sens que sie pagat lo que deuran o sens tenir orde dels braços; y lo procurador fiscal del General digue en les propietats que-s vendran, conforme stil y pràtiga de la Deputació, si no se troba qui hi diga, e que comparent dits deutors assí o donant ser, o per part d'ells no-s dexarà de gosar ab ells de tota aquella commoditat y benignitat que-s podrà. E quant al negoci de Pau Riu, receptor de la bolla del General, han pensat convindrie que son offici se vena y lo preu entre en utilitat del General y que per ço sien fetes lletres, notifficant al dit estament real que en dit estament ecclesiàstich hi ha sobre la dispidició de les lletres dissentiments y altres impediments, los quals deduhí y specificà en dit estament y, entès per dit estament real lo pensament de l'ecclesiàstich, se adherí y conformà ab aquell conforme desús és deduhit, y axí fou reportat als altres braços per lo promovedor, y per dit effecte foren alsats los dissentiments.

Die martis, vigesima quarta mensis septembris anno a nativitate domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en la forma //212r// acostumada, en la qual presidí dit micer Frexanet per malaltia y absència de tots los syndichs de Barcelona, vingué lo promovedor del stament militar refferint com lo dit estament, desijant que passe avant la present Cort y no impedesque lo progrés de aquella ha causa del[s] dissentiments són en dit bras militar, havie elegits y anomenats lo vezcomte de Rochabertí y lo vezcomte de Roda, Justícia de Aragó, per a què vessen y tractassen ab los qui tenien dits dissentiments si haurie modo y forma llevasen aquells. E com, après de haver-hi molt treballat, no havien pogut acabar ninguna cosa, ans bé de nou hi ha dissentiment ha tots actes posat per micer Enrich Serra, hu dels impetits ab la vesita fan los deputats contra los deputats del trienni passat, y al contrari de aquell n'i han posats altres; que per ço lo present estament vés y miràs si ab los processos antichs, o altrament, se trobarien l'orde y forma se ha de tenir per a llevar dits dissentiments, y que en açò los vullen ajudar. E feta dita relatió, vingué lo promotor de l'estament ecclesiàstich refferint com dit estament, entès lo susdit relat per dit promovedor militar en lo stament ecclesiàstich, havie delliherat de no entendre en ninguna cosa fins que primer sien elegides persones per a entendre en lo Redrès del General. E lo dit stament real, adherint-se al pensament de l'eclesiàstich en què s'elegissen primer persones per al dit Redrès //212v// del General y que feta dita electió entendrà dit estament real en lo a ell refferit y deduhit per lo promovedor militar.

Post prandium.

[Micer Francesch Ubach ve tramès per los diputats a causa del recors de micer Serra]

Convocat lo dit stament real en la forma susdita, en la qual presidí dit micer Frexanet per les causes susdites, vingué en dit estament micer Francesch Ubach, doctor en leys, ciutadà de Barcelona, tramès a les presents Corts per los diputats del General del present Principat ab dos lletres, per dits diputats dirigides e trameses als tres estaments de les presents Corts y en crehensa del dit micer Ubach, les quals foren llegides en dit estament e són avall incertades; en virtut de les quals deduhí y explicà en suma la causa de sa vinguda, ço és, que per haver donat micer Francesch Serra en la causa de visita se oporte davant dits diputats, en la qual dit micer Francesch Serra està impetit, uns articles per a la provansa dels quals és necessari exhigir la deposició de alguns testimonis per ell produïts, los quals de present se troben en la present Cort, y com per la dificultat hi ha de poder compel·lir dits testimonis de venir a la deposició¹⁶⁸, per a exhigir-los la deposició y per lo perill hi ha en trametre lletres subsidiàries adalguna persona de les que residexen en la present Cort, per a exhigir la deposició de dits testimonis, que haguts primer molts tractes sobre dit negoci en la casa de la Deputació, així ab los magnífichs doctors del Real Consell com també de altres persones doctes y exper//213r//tes y dels

168. *En el manuscrit 76, Deputació.*

assessors de dita casa, han trobat per més expert y spedit que hu dels dits assessors fos tramés a la present vila de Monçó per a rèbrer y exhigir la deposició dels dits testimonis que dit micer Serra açí volrà proveir y exigir y ministrar; y axí ha dita causa dits deputats li havíem manat vingués en aquesta vila, endemés que de justícia entenien no's podia reffusar en la receptió de dits testimonis, pus de aquella dependex la major y més principal part de la deffensa del dit micer Serra, entenent en açò dits magnífichs doctors del Real Consell y assessors entrevenints en dita causa de visita y dits deputats satisfere a la obligatió de llur offici. E més, explicà dit micer Ubach la crehença de l'altra lletra de dits deputats, deduhint en efecte lo perill se offereix en portar a la present Cort, com se entèn volen aportar, lo procés original de la visita de la casa de Nostra Senyora de Monserrat per a què aquell sia lliurat al reverendíssim bisbe de Leyda, visitador de dita sancta casa, per a continuar la visita comensada per son predecesor don Benito de Tocho, bisbe de Lleyda; que, per ço, havien pensat dits deputats convindrie fer embaxada ha sa magestat o altrament fer lo que millor apparexerie als tres braços per a què dit procés no fos aportat a la present vila, per lo perill se offerie en portar assí dit procés. Emperò que, pus segons que en aquest punt ha entès dit procés serie ja arribat en la present Cort, apar cessave la causa de procurar lo remey per a què no vingués. E entesa per dit //213v// estament la crehensa explicada per dit micer Ubach, e fonch respost per lo president de dit bras que allí se tractarie lo que més convenient apparrie hacerca lo deduhit per dit micer Ubach. Les quals¹⁶⁹ lletres, una pres altra, són del tenor següent:

Letres dels senyors deputats aportades per micer Francesch Ubach en crehensa sua als tres staments de Cathalunya.

Als reverendíssims y molt il·lustres senyors, los tres staments de la Cort General del Principat de Cathalunya convocada en la vila de Monçó.

Reverendíssims y molt il·lustres senyors.

Aprés de haver publicades les deffenses dos vegades a micer Francesch Serra, assessor del General, ço és, a vint-y-quatre de juliol proppassat y sis del corrent mes de setembre, y assignat a relació per a fer y despedir sa causa, ha ajustat a la deffensa ab diversos articulats demanant ab aquelles ésser-li porrogat lo terme de deffensa, y ultimadament ab diverses supplications ha deduhit que tenia molts testimonis per a ministrar en sa deffensa, los quals residien en aquexa vila de Monçó ocupats en les Corts Generals que de present en ella se celébran, y axí ocupats en cosa per la qual no podien ser compel·lits de exir de la dita vila per venir per al dit efecte a la present ciutat; //214r// sobre la qual pretenció havem juntats en nostre concistori los magnífichs doctors del Real Consell qui són assí dels aplicats en dita visita, los quals, juntament ab los assessors qui vuy són del General, han tractat diverses vegades sobre dit article, y al últim han resolt hi·ns han aconsellat per la calitat y gravesa del negoci convenir y ser necessari que micer Francesch Ubach, altre dels assessors y particularment creat per als negocis de la visita per ser en ella plenament instruït, y se conferís promptament en exa vila a efecte de examinar los testimonis per part de dit micer Serra en dites supplications designats y designadors, perquè dit Serra no puga queixar-se de no ser estat plenament oyt y deffensat, y perquè sens intermedis ni dif-

169. quals, *repetit*.

fugis se puga donar ab brevedat fi y conclusió en dit negoci y per altres causes devant nosaltres per dits magnífichs doctors deduïdes; les quals y tot lo demás que se ha fet en dita visita apparent a vostres senyories refferirà dit micer Ubach a qui maneran vostres senyories donar fe y crehensa. Nostre Senyor les reverendíssimes y molt il·lustres persones de vostres senyories garde ab lo augment y prosperitat que desíjan. De Barcelona, a divuit de setembre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. Don Pedro Botaller y de Oliver. Reverendíssims y molt il·lustres senyors, besen les mans a vostres senyories, molt certs servidors, los diputats del General del Principat de Cathalunya residents //214v// en Barcelona. *In registro comuni II, folio LVIII.*

Als reverendíssims y molt il·lustres senyors los tres staments de la Cort General del Principat de Cathalunya convocada en la vila de Monçó.

Reverendíssims y molt il·lustres senyors.

Per part dels concellers de la present ciutat nos han dit com, per orde de sa magestat, se portà lo procés de la visita dels monjos del monastir de Nostra Senyora [de] Monserrat, fet per lo quòndam bisbe de Leyda, en aqueixa vila de Monçó, lo que appar gran inconvenient que, venint ara lo bisbe de Leyda, vesitador elegit en lloch del defunct, y havent-se de instruir dita visita ab dit procés, lo se'n porten aquí ab perill de desviar-se, lo que serie no sols gran dany de dita visita, però havent-hi fet part en ella los concellers y los diputats passats y nosaltres havent-ho continuat per los grans abusos se feyen en aquella sancta casa y per los grans fraus se cometien en gran dany del General, seria molt gran inconvenient se perdés dit procés; representant estes coses a vostres senyories per a què, si seran servits, y del modo que a vostres senyories apparrà, fer-ho a saber ha sa magestat, púgan fer lo que en dit negoci convinga. Lo magnífich micer Francesch Ubach, altre dels assessors de aquesta casa, informarà a vostres senyories més llargament, al qual maneran donar fe y crè//215r//dit. Nostre Senyor les reverendíssimes y molt il·lustres persones de vostres senyories garde ab lo augment y prosperitat que desíjan. De Barcelona, a denou de setembre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. Don Pedro Oliver y de Botaller. Reverendíssims y molt il·lustres senyors, besen la mà a vostres senyories sos més certs servidors, los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. *In registro comuni II, folio LXV.*

Die mercurii, vicesima quinta mensis septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo estament real en la forma acostumada, en lo qual presidí dit micer Frexanet per malaltia y absència de tots los syndichs de Barcelona.

[Dissentiment]

Lo susdit micer Nicholau Frexanet posà son dissentiment ha tots actes de gràtia, protestant de nul·litat; de aquells requerint, etc. *Testes sunt Joannes Sangenís, portarius, et Salvador Mir, notarius.*

E immediadament vingué en dit stament embaxada del braç ecclesiàstich, la qual reportaren //215v// lo canonge micer Reig, procurador de l'archebisbe de Tarragona, lo canonge Masdemon, syndich de[1] Capítol d'Elna, reportant com sien ja passats los quinze dies per los quals se alsaren los dissentiments del bras militar y, dins aquells ni après, no se sie

pres ningun apuntament en la exactió ni Redrès del General, ans bé, de nou se han tornats a portar nous dissentiments, de manera que no's pot entendre en lo Redrès de dit General ni exactió de sos deutes, en molt gran dany de tota la generalitat. E com posar assiento en les coses de dit General sie cert importe més que no fer les Constitutions y memorials de agravis, havien per ço pensat que no's passàs avant en les dites Constitutions ni agravis fins fossen elegides les persones per al Redrès de dit General y per a dit efecte se fes embaxada, axí ha dits militars per a què vullen alsar dits dissentiments, com als tractadors de sa magestat per a què per llur part vehessen si porien fer llevar aquells y no podent-los fer llevar, se passàs avant al judici *in curia* y que lo present estament real volgués per sa part concedre y aderir-se ab lo pensament de dit ecclesiàstich.

E lo dit estament real, entesa la dita embaxada, adherí ab dit estament d'esta manera, ço és, que primer per los dos braços sie feta embaxada al stament militar, deduhint-los que vuy per tot lo present dia vullen alsar los dits dissentiments y vullen elegir persones per lo Redrès del General, lo que, si no faran, que leshores sie feta embaxada als tracta//216r//dors de sa magestat per a què proveesque de justícia lo fahedor. E per a reportar dita deliberació al stament ecclesiàstich ab embaxada, foren elegits y tramesos micer Gaspar Monserrat, syndich de Balaguer, mossèn Inveni Rocha, syndich de Tuhir. E per a dit efecte, los qui tenien posats dissentiments en dit bras alsaren aquells.

E tornats foren de dita embaxada, vingué poch après lo promovedor del stament ecclesiàstich, lo qual reportà com dit stament se adherie ab lo parer de dit stament real y que, per a fer la embaxada havien apuntada al stament militar, dit estament ecclesiàstich havie elegit lo canonge Reix, procurador de l'arcabisbe de Tarragona, lo canonge Masdemunt, syndich del Capítol d'Elna.

E lo dit stament real elegí los sobredits: micer Gaspar Monserrat, mossèn Inveni Rocha.

Post meridiem.

Convocat lo stament real en la forma acostumada, en lo qual presidí dit micer Frexanet per les causes susdites, ço és, per malaltia de tots los syndichs de Barcelona absent a dita causa de dit stament, vingué embaxada en dit stament, tramesa per lo stament militar, la qual reportaren: don Plegamans de Marimon, mossèn Hierònim de Argensola, mossèn Antoni Vila de Vich, //216v// reportant y deduhint en aquella com de matí havien entesa la embaxada se'ls era estada feta per los staments ecclesiàstich y real, encarregant-los volguessen llevar llurs dissentiments per a què's pogués passar avant la Cort; y que ells, dits militars, havien molt treballat y havien fetes moltes diligències y estaven fent aquelles per a què dits dissentiments cessasen, emperò que, la preficció los han feta per tot lo die present los appar termini molt apretat.

[Comissió fa lo bras militar a l'eclesiàstich y real per a púgan assentar lo fahedor asserca la exactió dels deutes del General]

Y que ells en la exactió dels deutes del General ja se'n havien llevada la llibertat y aquella comesa y de nou la cometien als dits dos estaments per a què ho assentassen com millor los apparagués, y que per a fer capítols del General que ja les sis persones eletes per a fer les Constitutions *implicitèr* tindrien facultat de fer los capítols del General, y que axí se havie molt de mirar a que no's vingués a fer lo *judicium in curia* per los molts inconvenients que de ordinari porten ab si.

Die jovis, vicesima sexta mensis septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, en lo qual presidí dit micer Frexanet per absència y malaltia de tots los syndichs de Barcelona, lo dit stament, adherint-se en açò ab lo pensament del bras ecclesiàstich, segons la relació per llur promovedor feta, delliberà que sie tramés al braç militar deduhint-li que, atès la Cort està parada a causa dels dissentiments són en aquell //217r// bras y com, segons tenen entès, no s'espera remey se alsen tant prest, sien per so servits que de part dels tres braços ab conformitat vagen als senyors tractadors, supplicant-los sien servits provehir-hi per los remeys de justícia, e que no aparexent bé axí als dits militars, que leshores per part dels staments ecclesiàstich y real serà tramès als dits senyors tractadors. E per a reportar dites coses, ab embaxada al dit bras militar, foren elegits los ja dits canonge Reig, procurador de l'archabisbe de Tarragona y lo canonge de Masdemon. E per lo dit stament real los ja dits: micer Gaspar Monserrat, mossèn Inveni Rocha.

E desijant dit stament tota conformitat entre los tres braços y advertint-se en açò, axí ab lo estament ecclesiàstich com ab lo militar, de part dels quals los és estat deduhit llur pensament y voluntat, delliberà dit stament real se fes embaxada als senyors tractadors de sa magestat, supplicant-los, de part dels tres staments, vullen ajudar adaquells per veure la forma y modo se porie tenir per a què los qui tenen posats dissentiments en lo bras militar llevassen aquells y que ha dits tractadors no se'ls parle ni diga cosa alguna de fer *juditium in curia*, les quals coses foren ab embaxada reportadas per lo estament ecclesiàstich y real al stament militar, y foren tramesos per a fer dita embaxada, ço és, per lo stament ecclesiàstich; lo procurador de l'abat de Santes Creus; //217v// lo canonge Reix, procurador de l'archebisbe de Tarregona; lo canonge Masdemont, syndich del Capítol d'Elna. Per lo bras real: micer Gaspar Monserrat, de Balaguer; micer Grau Mascaró, de Vilafranca de Panaders; mossèn Pere Inveni Rocha, de Tuhir.

Post prandium.

Convocat y congregat lo bras real en la forma acostumada, en lo qual presidí dit micer Frexanet per les causes susdites. E per quant, hacerca del que se havia de dir y referir ha dits tractadors ab la embaxada que per los tres brassos stava determinat se'ls fes per a què volguessen ajudar y veure com se porien llevar los dissentiments eren en dit bras militar, resultaren après algunes difficultats entre los dits braços, y per los ecclesiàstichs y militars foren trassades y minutades per quiscú dels dits braços una scriptura contenint lo effecte del que se havia de dir en dita embaxada, les quals scriptures foren en dit bras real legides, y són del tenor següent, ço és, la del bras ecclesiàstich ab aquesta forma:

Los tres braços de Cathalunya fan a saber a vostres senyories com per sa part se són fetes totes les diligències que han pogut ha effecte que los dissentiments que són en los dits braços que impedexen lo progrés de les Corts se alsen, y que ja no saben ni tenen més que fer. Y per so suppliquen a vostres senyories sien servits en veure y procurar remey convenient perque dits dissentiments sien alsats hi-s pu//218r//ga pas-

sar avant en lo progrès de les Corts, com convé al servey de Déu y de sa magestat y benefici de la terra.

La scriptura feta per lo bras militar:

Los tres braços de Cathalunya fan ha saber a vostres senyories com per sa part se són fetes totes les diligènties que han pogut y fan, a effecte que los dissentiments que són en los dits brassos que impedexen lo progrès de les Corts se alsen, y s'és vist per experiència que lo temps que no han estat impeditos per dits dissentiments, han fet tot lo que convé per a la bona despedició de la present Cort, conforme los exemplars dignes de observansa de totes les altres Corts passades han acostumades de fer; de tal manera que ben considerat, si no són particulars de negossis que no poden donar gran storb al progrès de dites, no stan impeditos per altres, en aquest endemig, que les persones eletes per a les coses necessàries, per a fi y effecte que les presents Corts són estades convocades, de fer lo que se'ls és estat comès, del qual exirà tot lo que convé per a la bona despedició de les presents Corts, a ffi y effecte que los agravis generals y particulars que·s són fets als poblats de Cathalunya sien remediats y lo dit Principat mantengut ab pau y quietut per medi de les bones Constitutions y capítols de Cort y observansa de aquelles; y que axí supliquen a vostres senyories sien servits de entendre les sobredites coses y donarnos camí per a què los impediments posats per algunes particulars persones en lo que trobar puguen, sien alsats y remoguts.

218v// E per quant sobre de dites dos scriptures y sobre de qual d'elles havie de ésser y servir per a fer dita embaxada, y sobre de algunes paraules que en aquelles aparexie se podien llevar o affegir, y també sobre lo que havien de dir los embaxadors del bras ecclesiàstich, y si après de primer parlat lo ecclesiàstich conforme son intent y scriptura, si lo militar après parlarie y dirie son intent conforme la scriptura o si après de haver parlat lo dit ecclesiàstich dirie expressament o no que lo més avant de dita embaxada reffererie lo embaxador del bras militar, o si dirie lo dit ecclesiàstich après de haver parlat que per lo bras militar se'ls havie de dir alguna altra cosa per part de son bras militar a ssoles se sia molt entre dits braços altercat y fetes entre ells diverses embaxades y reportades de altra part moltes coses per llurs promovadors; finalment, no podent-se concordar, fonch delliberat y resolt que per lo estament ecclesiàstich y real a ssoles fos feta la dita embaxada ha dits tractadors de paraula, conforme lo intent e lo contengut en dita scriptura ordenada per dit bras ecclesiàstich, e lo dit bras militar fes per sa part a ssoles embaxada. Les quals embaxades foren fetes, com dit és, ha dits tractadors. En la qual embaxada foren tramesos, ço és, per lo stament ecclesiàstich lo procurador de l'abat de Santes Creus, lo canonge Reig, procurador de l'archabisbe de Tarragona y lo canonge Masdemont, syndich del Capítol de Elna. E per lo stament real micer Gaspar Monserrat, syndich de Balaguer; micer Garau Mascaró de Vilafrancha de Panadès; mossèn Pere Inveni Rocha, de Tuhir.

219r// La qual embaxada fou feta a vint-y-vuyt del dit mes y any; axí que en dos dies, ço és, a vint-y-set e vint-y-vuyt de dit mes, en dit stament real no se entengué ni tractà altra cosa, sinó en les altercacions de dita scriptura y forma de dita embaxada, sinó foren los dissentiments avall scrits que a vint-y-vuyt de dit après dinar posaren los següents:

[Dissentiment]

Micer Gaspar Monserrat, syndich de Balaguer, posà son dissentiment ha tots actes de gràtia fahedors en lo present estament, protestant de nul·litat de aquells. *Testes sunt Jacobus Rondó, portarius, et Salvator Mir, notarius.*

[Dissentiment]

Mossèn Jaume Puig, syndich de Granollers, posà son dissentiment a la supplicació avall escrita en dit stament llegida, acerca de la inseculació del lloch de diputat demane mossèn Guillerme de Yvorra, carlà de Corbins, y a la spedició y concessió del contengut en aquella. E a tots altres actes de gràtia, protestant de nul·litat de aquells. *Testes predicti.*

La qual supplicació y les decretacions fetes en aquella són del tenor següent:

[Suplicació per la inseculació de mossèn Guillem de Yvorra, carlà de Corbins, per a deputat]

Il·lustríssims, reverendíssims, molt il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

Per mort de mossèn Sancliment de Prunera, senyor de Sarrocha, vague hun lloch de diputat en la vagueria de Balaguer; suplique, per ço, mossèn Hieroni de Olivo a vostres senyories y mercès sien servits ensecular la perso//219v//na de mossèn Guillerme de Hyvorra, carlà de Corbins y per quant lo dit mossèn Guillerme de Hyvorra està inseculat en lloch de oydor per la vegueria de Leyda y promovent-se lo dit mossèn Guillerme de Hyvorra ha diputat vagarà aquell, se suplique a vostres senyories y mercès inseculen en lo dit lloch de hoydor la persona de mossèn Francesch de Gilabert y Pou que, ultra serà la electió assertada per ser persones en les quals concorren totes les qualitats requisides per capítol de Cort, ho tindran ha particular mercè, *et licet, etc. Altissimus, etc.*

Die vicesima octava septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Baptista Mullola, notarius.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento militari et fuit provisum quod fiat ut supplicatur, sublatis dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento regali et ibi fuit provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et scriba regalis stamenti.

Die lune, tricesima et ultima mensis //220r// septembris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en la forma acostumada, en lo qual presidí dit micer Frexanet, per absència y malaltia de tots los syndichs de Barcelona, comparegué en dit stament lo ardiacha Hierònym Terça, canonge y ardiacha de la seu de Tortosa, y presentà ha dit stament una supplicació del tenor següent:

[Lo ardiacha Terça de Tortosa demane un lloch de deputat que vague]

Molt il·lustres y reverendíssims, il·lustres y molt reverents, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Per mort de ardiacha Nicholau Cerveró, canonge de la sancta sglésia de Tortosa, vaga hun lloch de diputat ecclesiàstich en lo General de Cathalunya; per tant, supplique a vostres senyories, excel·lència y mercès lo ardiacha Hierònym Terça, canonge de la dita sglésia, per lo que servex en les presents Corts de syndich de aquella, los plàcie fer-li la mercè, com poch dies fa se li féu, de provehir-li dita vagant, puis que en aquella conjuntura no tingué lloch la dita provisió per no ser mort leshores dit Cerveró, que ultra que lo dit suplicant ho rebrà ha singular mercè y gràcia de vos-tras senyories, excel·lència y mercès faran lo que tenen ben acostumat de¹⁷⁰ affavorir y prefferir als qui residexen y servexen en la present //220 v// Cort, *que licet, etc. Altissimus etc.*

Die tricesima septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, [Joannes]¹⁷¹ Baptista Mullola, notarius.

Die lune tricesima septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento regali et ibi fuit provisum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

Dicta die fuerunt sublata dissentimenta pro huius modi effectum.

E immediadament, per part de mossèn Hierònym de Argensola y de Francesch Joan de Tamerit fonch en dit stament presentada y llegida una supplicatió y après decretada, la qual és del tenor següent:

[Hierònim de Argensola suplique ésser-li donat un lloch de deputat que vagave]

Reverendíssims, excel·lentíssim, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

Per mort de Antoni Vilademor vaga un lloch de diputat per la vagueria de Barcelona; supplique per ço Hierònym de Argensola a vostra excel·lència, senyories y mercès sien servits manar-lo ensecular en dit lloch, atès que residex y ha residit de principi en la present Cort; y en //221r// lloch de hoydor qui vagarà insecular ha dit Argensola, supplique Joan Francesch de Tamerit sien servits ensecular ha Ugo de Tamerit, son fill, que los dits supplicants ho rebran ha singular gràcia y mercè, *et licet, etc. Altissimus, etc.*

Die vicesima quinta septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, fuit lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum: que sia fet lo que mossèn Argensola demana de ésser ensecular ha diputat en lloch de mossèn Antoni Vilademor, alsats los dissentiments; quant al lloch de hoydor ocupe dit Argensola se reserven ha maior deliberació. Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Baptista Mullola, notarius.

Dictis die et anno lecta in stamento militari, fuit provisum quod fieret prout fuit supplicatum tam pro parte dicto Argensola quam dicti Tamerit, sublatis dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius Barcinone.

Die tricesima mensis septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento regali, et fuit provisum idem quod in stamento militari, sublatis dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

Dicta die fuerunt sublata dissentimenta pro huiusmodi effectum.

170. affavorir y, *interlineat.*

171. Així en el manuscrit 76.

Fonch après en dit estament llegida una supplicacio pre//221v//sentada per dona Hierònima de Junyent y de Rovira, que fou muller de mossèn Miquel Joan de Junyent y de Rovira, la qual és del tenor següent:

[Supplicatió de dona Hierònima Junyent y de Rovira]

Reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

Miquel Joan de Junyent y de Rovira, quòndam, ciutedà de Barcelona, arrendà la Bolla de Gerona lo trienni que comensà córrer lo primer de juliol de l'any mil sinch-cents setanta-vuyt, per preu de vint-y-hun mília tres-centes-y-deu lliures quiscun any; en lo qual arrendament foren partícips Hierònym Serapio de Sorribes, donzell, en dos¹⁷² mília liures; don Plegamans de Marimon, en dos¹⁷³ mília liures; don Francesch de Marimon, en dos¹⁷⁴ mília liures; don Joan de Eril, en mil y quatre-centes liures; don Galceran Mecha, en mil y dos-centes liures; Pere Ferrer, mercader, en sinch-centes lliures; Luis Falgueda, en tres-mil y vuyt-centes lliures, y lo dit Junyent en los restants set-mil vuyt-centes y una lliura, a compliment de dites vint-y-una mil tres-centes y una lliura, com apar per capitulació en les dites parts feta y fermada en poder de Monserrat Móra, notari de Barcelona, sots diversos chalendaris, lo primer dels quals és a¹⁷⁵ de mil sinch-centes setanta-vuyt. E com per les esterelitats de les anyades nin// 222r//gú compràs sinó lo més necessari y allò a ssoles que no podia excusar, y també per haver excedit dit preu més de dotze mília liures per tot lo trienni a tots los altres arrendaments que abans s'eren fets de dita bolla y en més de deu mília lliures dels quals après se són fets, se perderen en lo dit arrendament denou mil set-centes vuytanta-tres liures, tretze sous y quatre, per lo que, relevades les despeses y salaris de la administració, sols ne han entrat en mans de dit arrendador y partícips XXX-XVIII mil CXVIII lliures VI sous, VIII, com apar per lo càlcul s'és fet de voluntat de dit principal y partí[c]ips Perot Rial, mercader de Barcelona; y axí per poder reparar¹⁷⁶ en alguna manera una pèrdua tant excessiva com són les dites denou mil set-centes vuytanta-tres liures, tretze sous y quatre, ab alguns smerços y altres negossis los és estat allargat la paga de dit preu; de manera que, sols fins per tot lo mes de juny de mil sinch-centes vuytanta-quatre, havien girades en Taula de la ciutat de Barcelona divuyt mil dos-centes noranta liures tant solament y restaven per girar quaranta tres mil sis-centes y tretze liures, en descàrrech de les quals los deputats del trienni propassat, ab llur deliberació feta a sis de mars mil sinch-centes vuytanta-quatre, feren apprehensió de un esmers de set mil sinch-centes vint-y-una lliura, quinse sous, que dit Junyent havie fet sobre los syndichs de la baronia de Verges arrendant ha dits síndichs ensemps ab lo dit Luís Salgueda y Joan Cella y de Tafurer, donzell en Girona domiciliat, los redelmes de dita baronia per temps de vuyt anys; y també feren apprehensió de mil vuyt-centes sexanta-dues liures, setze sous y dos que dit Junyent tenia

172. *En l'original ratllant vint.*

173. *En l'original ratllant vint.*

174. *En l'original ratllant vint.*

175. Segueix a continuació espai en blanc de 52 mm.

176. y salaris de la... per poder reparar, *interlineat*.

en lo banch de Rovirola, y de aquellas tres mil quaranta-vuyt liures que dit mossèn //222v// Joan Cella restave deutor per les causes y rahons contengudes ab una sentència arbitral testificada en poder de Pere Fitor, notari de Barcelona, a vint-y-tres de juliol mil sinch-centes vuytanta-y-tres; de manera que, rellevades dites quantitats, de les quals per dits deputats és estada feta apprehensió, que prenen suma de dotse¹⁷⁷ mília quatre-centes trenta-dos lliures, onse sous y dos restave, leshores dita bolla endarrerida de trenta-tres mília cent vuytanta lliures, vuyt sous y deu, les quals repartides entre dits principal y partícips, segons que cada hu d'ells ha rebut de la distributió s'és feta del procehit de dit arrendament y lo que li tocha a sou y ha lliura de la pèrdia, venia per cada hu d'ells lo següent, ço és, per don Plegamans de Marimon mil vuytanta lliures, nou sous y sis per lo rebut y per la sua part de la pèrdia dos mil¹⁷⁸ sinch centes vint-y quatre liures y dotze sous, que tot pren suma de trenta-sis mília sis-centes¹⁷⁹ y tres liures, tres sous y sis.

Per don Francesch de Marimon mil sis-centes trenta-quatre liures, tres sous del rebut y per la pèrdia mil nou-centes quaranta-dues liures, que tot pren suma de tres mil sinch-centes noranta-sis liures tres sous.

Per don Joan de Eril set-centes vuytanta-vuyt liures, divuyt del rebut y per la pèrdia mil tres-centes sinquanta-nou liures y vuyt sous, que tot pren suma de¹⁸⁰ dos mília cent i quaranta-vuyt lliures sis sous.

Per la viuda, muller¹⁸¹ del quòndam don Galceran Mecha, del rebut qua//223r//tre-centes y sis liures, set sous, de la pèrdia mil cent sexanta-y-sinch liures y quatre sous, que tot pren suma de mil sinch centes setanta-y-dues lliures y un sou.

Per Hierònym Sorribes, del rebut sinch-centes setanta-vuyt lliures, sinch sous y de la pèrdia mil nou centes quaranta dues liures, un sou, que tot pren suma de dos mília sinch-centes vint liures y sinch sous.

Per Luis Salgueda, del rebut tres mília sis-centes trenta-y-una liura, sinch sous y quatre, y de la pèrdia tres mília sis-centes vuytanta-nou liures y setze sous, que tot pren suma de set mília tres-centes vint-y-una liures un sou y quatre.

Pere Ferrer, del rebut sinquanta liures y de la pèrdia quatre-centes vuytanta-sinch liures deu sous, que tot pren suma de sinch-centes trenta-sinch liures, deu sous.

Per dit Junyent, del rebut sinch mília dos-centes y sis lliures, decet sous y vuyt y de la pèrdia set mília sinch-centes setanta-y-tres lliures, setze sous, que tot pren suma de dotze mília set-centes vuytanta liures tretze sous y vuyt.

Les quals quantitats y portions, entenen los diputats del trienni proppassat que convenia més per la indemnitat del General que de nou se assegurassen, encara que se differís per algun temps la cobranza de aquelles, que si ab rigor se exegien, per estar lo dit principal y partícips ab dita pèrdia y altrament arruhinats y destruïts, perquè se era vist^{181a} ab moltes experiències en lo matex concistori que semblants

177. catorze, *corregit*.

178. centes, *corregit*.

179. sis-centes, *interlineat*.

180. *Aquesta quantitat és una correcció feta sobre d'una altra d'il·legible.*

181. muller, *interlineat*.

181a. vist, *interlineat*.

exe//223v//quotions rigoreses són estades sempre danyoses a la generalitat y que de ninguna d'elles és restat íntegrament satisfet lo General, per les moltes despeses que's fan y les oppositions de acreadors, axí dotals com altres y de fideicomissaris que sempre se offerexen. Amb madur consell, no sols dels assessors ordinaris de la casa de la Deputació, mas encara de alguns doctors cèlebres de la Real Audiència que en dit negoci foren aplicats y consultats, procuraren que lo dit principal y partícips per la portió que los tochava los fessen algunes consignacions de algunes propietats y de aquelles los lliurassen la possessió fins a la íntegra satisfacció de llurs deutes, a ffi y effecte que quiscun any, sens despeses algunes, lo General rebés les rendes de dites propietats consignades y per aquexa via tingués segures les pagues; com de fet quiscú de dits principal y partícips, excepto lo dit don Plegamans de Marimon, segons la portió que li competia, ha feta dita consignatió y lliurada la possessió de les propietats consignades y de aquelles¹⁸², axí¹⁸³ los diputats passats com los presents, ne han rebudes ja les pagues caygudes y altres quantitats notables en descàrrech de dit deute. E per quant la dita concòrdia encara que sie en evident utilitat del General y en benefici de pobres, viudes y pubills, com són les mullers y fills del dits Miquel Joan de Junyent, quòndam, principal, y de dit don Galceran Mecha, quòndam, participi de necessitat de confirmatió dels tres estaments de les presents Corts, perquè, no obstant aquella, los diputats del trienni corrent per la lletra que han rebuda dels presents staments fan execució rigurosa contra de dits principal y partícips y llurs fermances. Per ço y altrament, dona Hierònyma de Junyent y de Eril, muller dexada de dit Miquel Joan de Junyent y de Rovira, hu//224r//milment supplica a vostres senyories y mercès sien servits, apiedant-se de sa pobresa y de sos fills, llohar, aprovar y confirmar la dita concòrdia entre dits diputats y dit son marit y sos partícips en dita bolla feta si e segons en aquella està contengut, o altrament manar donar algun assento en dit deute que ses pobres facultats púgan supportar, de manera que li reste commoditat de poder alimentar y col·locar tres fills y quatre filles que té y entretant, puis sempre estarà prompte de fer lo concert que volran, fer mercè manar que en Barcelona sobreseguen los diputats la execució que's fa contra sos béns, fermances y partícips que, demés ne restarà Nostre Senyor Déu servit, la dita supplicant ho reputarà ha singular mercè; *que licet, etc. Altissimus, etc.*

Die vicesima quinta septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto oblata in stamento ecclesiastico et fuit decretum que, per a poder millor provehir sobre lo contengut en dita supplicatió, se face commissió ha persones del present bras qui vegen lo supplicat, hoién y entenguen la part y pensen lo que's podrà y deurà fer per los braços y tot ho refferesquen; y fonch comès dit negoci a les matexes persones per aquest bras per lo Redrès del General, que són lo reverendíssim de Vich, lo senyor abat de La Real y lo syndich d'Elna. *Scriba stamenti ecclesiastici*¹⁸⁴, *Joannes Baptista Mullola, notarius.*

182. *Segueix a continuació, repetit, y de aquelles.*

183. *axí, interlineat.*

184. *Scriba stamenti ecclesiastici, interlineat.*

A set de octubre mil sinch-cents vuytanta-sinch fonch llegida en lo stament real, lo qual provehí que sie remesa dita supplicatió a les persones elegides per a enten//224v//dre en la exacció dels deutes deguts ha dit General ab necessitat de referir en lo dit stament, y que en lo entretant no pare ni sia impedida la exacció dels dits y altres deutes deguts ha dit General, ans bé sie passat avant en dita execució. *Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.*

La qual supplicació après de legida, no fou decretada ni provehida per causa dels dissentiments estaven posats en dit bras.

Post prandium.

Convocat y congregat lo stament real en la forma acostumada, en lo qual presidí dit micer Fraxenet per les causes susdites, per mossèn Joan Pau Ciurana, donzell en Barcelona domiciliat, regint los comptes de la casa del General del present Principat, presentà en dit stament una supplicació del tenor següent:

[Supplicatió per part del senyor Juan Pau Ciurana demane pugue concórrer a deputat no obstant sie ofitial del General]

Reverendíssims, molt il.lustres, il.lustres y magnífichs senyors.

Entre los altres capítols fets sobre la enseculació fahedora en los officis de la casa de la Deputatió del Principat de Cathalunya, s'és trobat un capítol lo qual dispose que los oficials de dita casa, qui tenen la statió en aquella, no puguen concórrer ha deputat o hoydor. E com Joan Pau Ciurana, donzell, haia obtingut de la Cort General de Cathalunya, celebrada en la //225r// present vila de Monçó en lo any mil sinch-cents quaranta-dos, ésser adjunt en lo dit offici del regent los comptes del General del dit Principat de Cathalunya a mossèn Miquel Ciurana, pare seu, regent los dits comptes, en virtut de la qual admissió lo dit Joan Pau Ciurana molts anys fa y vuy en dia regés y aporte lo exercici de dit offici molt bé, juntament ab lo dit pare seu. Per ço, lo dit Joan Pau Ciurana, per la molta confiansa que té de vostres senyories y mercès, que hauran sguart als treballs e indústria que ha sostinguts per lo dit temps exercint lo dit offici, supplique humilment a vostres senyories y mercès los plàcia atorgar-li de gràcia special, no obstant dit capítol de Cort, puga concórrer en dits officis de diputat o oydor en lo lloch que's trobarà enseculat en les extractions per avant fahedores de dits deputats o oydors; e ultra que vostres senyories y mercès faran lo que bé tenen acostumat, enchara lo dit supplicant ho reputarà ha singular gràtia y mercè, *et licet, etc.*

Die decima septima septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento ecclesiástico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis dissentimentis, que in continenti fuerunt sublata pro huiusmodi effectum.

Die tricesima mensis septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento regali et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis, que fuerunt sublata pro huiusmodi effectum.

Les lletres que foren spedides en virtut de dites decretacions //225v// són avall, en lo present procés, après de trenta de octubre.

Die martis, prima octobris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat lo stament real en la forma acostumada, en lo qual presidí dit micer Frexanet per malaltia y absència de tots los syndichs de Barcelona, y en presència de dit stament foren spedides o fermades les cautheles dels salaris dels notaris y porters dels tres brassos, les quals, són del tenor següent:

[Les cautheles dels salaris dels notaris y dels porters dels tres brassos]

Los tres staments del Principat de Cathalunya de la Cort General que la sacra, cathòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monçó als íncolas de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverents, nobles y magnífichs senyors deputats del General del dit Principat de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Com nosaltres haiam deliberat que de pecúnies de dit General sien donades y pagades ha Joan Batista Mullola, resident en Tarregona, del bras ecclesiàstich, scrivà y notari públich, a Joan Sala del bras militar y ha Miquel Joan Cellers del bras real de la dita Cort, scrivans y notaris públichs de Barcelona, és ha saber, a quiscú d'ells, dos-centes cinquanta-y-sis lliures y quatre sous, moneda barcelonesa, per salari de dos terces de llur offici de scrivans de dits braços, la primera de les quals terces ha comensat a vint-y-vuyt del mes de juny y ha finit a vint-y-set del mes de setembre proppassat y la //226r// segona ha comensat a vint-y-vuyt de dit mes de setembre y finirà a vint-y-sis del mes de decembre propvenidor, a rahó de catorze reals per cada dia, conforme ha la delliberació per los dits braços ha deu del dit mes de setembre feta. Per ço, ab la present vos diem y manam que, de les pecúnies de dit General, doneu y pagueu realment y de fet a quiscú dels dits tres scrivans la dita quantitat de dos-centes cinquanta-sis lliures y quatre sous y cobreu d'ells àpocha de rebuda. E noresmenys diem y manam als oydors de vostres comptes que, posant vosaltres en compte les dites quantitats ensemps ab les àpoques de rebuda de aquelles, vos admaten en compte de legítimes dates, tots dubtes y difficultats cessants. En testimoni de les quals coses manam per vostra cauthela ésser feta la present scriptura de mà dels tres presidents en dita Cort y sagellada ab major sagell de aquella. *Datum* en la vila de Monçó, al primer del mes de octubre any de la nativitat de Nostre Senyor mil sinch-cents vuytanta-sinch. El Bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Nicholau Frexanet, syndich de Leyda, president.

Los tres staments, etc, *ut supra usque hiis*, sien donades y pagades ha Luys Martí del bras ecclesiàstich, ha Juan Pau Bugatell del bras militar y ha Jaume Rondó y Joan Sangenís del bras real de dita Cort, porters y als dits brassos servints, és ha saber, als dits Luís Martí, a Juan Pau Bugatell, ha cadascú d'ells, cent-y-nou lliures y setze sous, moneda barcelonesa, y als dits Jaume Rondó y Juan Sangenís entre //226v// ells dos consemblants, cent-y-nou lliures, setze sous de la matexa moneda, per salari de llur offici de porters de dits tres brassos; la primera de les quals terces, ha comensat a vint-y-vuyt del mes de juny y ha finit a vint-y-set de setembre proppassat, y la segona ha comensat a vint-y-vuyt del mes de setembre y finirà a vint-y-set del mes de dezembre primer vinent, a rahó de sis reals per cadal dia, conforme a la deliberatió per los dits braços a deu dies del mes de setembre feta. Per ço, ab la present vos diem y manam que, de les pecúnies del dit General, doneu y pagueu realment y de fet ha quiscú dels

dits Luys Martí y Juan Pau Bugatell, porters, la quantitat de cent-y-nou lliures setze sous, y als dits Jaume Rondó y Juan Sangenís, entre los dos consemblants cent-y-nou liures, setze sous y cobreu d'ells àpocha de rebuda. E noresmenys, diem y manam, als hoydors de vostres comptes que, posant vosaltres en compte les dites quantitats ensemps ab les àpoches de rebuda, aquelles vos admeten en compte de legítimes dates, tots dubtes y difficultats cessants. En testimoni de les quals coses manam per vostra cauthela ésser feta la present sotascrita de mà dels tres presidents en dita Cort y sagellada del major sagell de aquella. *Datum* en la vila de Monsó, al primer del mes de octubre, any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-sinch. El Bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Nicholau Frexanet, syndich de Leyda y president.

Espedides dites cautheles, encontinent mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon, presentà en dit stament una supplicatió del thenor següent:

[Suplicatió de Joan Navarro, síndich de Camprodon¹⁸⁵, contra de Joan Francolí, notari de dita vila]

227r// Reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

Axí per disposició de dret comú com municipal, està disposat que pare y fill no puguen entrevenir tots plegats y ésser jutge y notari en una matexa causa. E com en la vila de Camprodon sie per avuy y molts anys ha notari y scrivà del diputat local de dita vila mossèn Joan Francolí, notari de dita vila, y semblantment sie assessor de dit diputat mossèn Bernat Francolí, notari de la matexa vila, son fill, lo qual ha sinch o sis anys que fou provehit de dit offici, del que se han seguits molts inconvenients y en lo sdevenidor porien seguir. Per ço *et àlias*, lo syndich de dita vila de Camprodon, supplique a vostra excel·lència, senyories y mercès sien servits manar remoure del dit offici lo hu o l'altra dels dits pare y fill, y si apparexerà al fill, per haver manco que possehex dit offici; *que licet, etc. Altissimus, etc.*

Die tricesima septembris, anno predicto, lecta in stamento ecclesiastico et die prima octobris fuit decretum quod videant advocati et refferant. Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Baptista Mullola, notarius.

Die prima octobris anno predicto, lecta in stamento militari et fuit decretum idem quod in brachio ecclesiastico, sublati dissentimentis. Scriba Joannes Sala, notarius et scriba stamenti militaris.

227v// *Die prima mensis octobris fuit lecta in stamento regali et ibidem fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico, videlicet quod videant advocati et refferant. Cellers, notarius Barcinone et stamenti regalis scriba.*

Die quinta octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto in stamento ecclesiastico, audita relatione advocatis dicti stamenti super contentis in preinserta supplicatione, providet quod citetur dictus Bernardus Francolí, notarius ville de Camprodon, regens officium assessoris deputati localis dicte ville, quatenus infra decem per se vel suum procuratorem compareat ad contradicendum cur supplicata

185. A continuació en el manuscrit 76, contra Joan Francolí, repetit.

fieri non debeant; et pro his fiant littere, sublatis dissentimentis. Mullola, notarius stamenti ecclesiastici Barcinone.

Die septima predicti mensis octobris, anno predicto, audita per brachium militare¹⁸⁶ relatione magnifici advocati presentis brachii, fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die octava mensis octobris, anno predicto, audita relatione advocatorum, fuit provisum in stamento regali idem quod in dicto stamento ecclesiastico. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

Die mercurii, secunda mensis octobris anno predicto a nati//228r//vitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat lo stament real en la forma acostumada, en lo qual presidí micer Frexanet per absència y malaltia dels syndichs de Barcelona.

[Dissentiment]

Mossèn Joan Rochafort, syndich de la vila de Berga, posà son dissentiment ha totes coses de gràtia y ha la spedició de aquelles, protestant de nul·litat de actes, requerint, etc. *Testes sunt Jacobus Rondó, portarius et Salvator Mir, notarius.*

[Dissentiment]

Franciscus Arsís, syndich de Besalú, posà son dissentiment ha totes coses de gràtia y a la despidició de aquelles fins a tant sien spedides les lletres que dies ha se delliberà sien fetes als deputats del General, per a què dels lochs vaguerien axí de enseculacions com de officis durant les presents Corts proveesquen los qui residexen en elles. *Testes predicti.*

Don Plegamans de Marimon, en Barcelona populat, presentà en dit stament una supplicació, la qual fou allí llegida y après decretada, que és del tenor següent:

[Suplicació de don Plegamans de Marimon demana lo primer lloch vagará de diputat per a noble]

Molt il·lustres senyors.

Don Plegamans de Marimon, persona que acistex y ajuda als negossis de les presents Corts, supplique a vostres senyories y mercès que, apparexent que en sa persona concorren les qualitats requises per a ser ensecu//228v//lat a diputat del General de Cathalunya, sien servits manar als deputats en Barcelona residents que, en lo primer lloch de noble que vaguerà, inseculen y posen al dit don Plegamans, que, ultra que és cosa s'és fet algunes vegades en les Corts passades, ho reputarà en molt gran mercè; *et licet, etc. Altissimus, etc.*

Lecta in stamento ecclesiastico die decima tertia septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto et die decima sexta dicti mensis et anni, fuit decretum: que's face gràcia a dit don Plegamans del primer lloch noble de diputat que vaguerà durant les presents Corts y, per ço, sien fetes lletres, llevats los dissentiments.

186. A continuació, repetit, militare.

Fuit lecta in stamento militari die prima mensis octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto et fuit decretum quod sublatis dissentimentis, fiat ut supplicatur. Joannes Sala, notarius et dicti stamenti [scriba].

Die secunda mensis octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento regali et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

En virtut de les quals decretacions foren spedides les lletres avall insertades en lo present procés lo die present.

[Que sie fet un llit al porter ab dos matalassos y ab tot son forniment]

E après de llegida y decretada la dita supplicació, lo //229r// dit estament féu delli-beratió y conclusió que al porter de dit stament real, per lo que ha de dormir dins los àmbits de la sglésia major ahont se tenen dites Corts per a guardar la plata, massa y ornamentals del prevere diu la missa en dit estament, que sie, per ço, fet un llit ab dos matalassos y ab tot son forniment, conforme que per los altres estaments està ja deliberat sie fet llit per a llurs porters.

Delliberà més avant lo dit estament que mossèn Pau Ciurana, regent los comptes de la casa de la Deputació, pague lo lloguer de les cases se són llogades a obs de poder-s'i congregar los elets per a fer les constitucions y memorials de agravis, y los advocats de la casa, ço és, a Monserrat Parra, per lo lloguer de la casa que per dit effecte ja abans se here llogada per una mesada que finí a quatre de setembre, cinquanta lliures. Més¹⁸⁷ trenta-dues lliures, setze sous per una mesada del lloguer de altra casa que per dit effecte són estades llogades devant dita sglésia per quant les de dit Parra no convenien per lo effecte eren estades llogades. E més, que per dit mossèn Ciurana sien pagades les obres seran estades fetes y se hauran de fer necessàriament en dites cases.

Habilitatio secunda pro stamento regali.

Domini habilitatores presentis Curie, tam electi per sacra, catolica et regiam magestatem nobili domno Lu//229v//dovico de Paguera de Regio Consilio Criminali absente, quam electi pro tria stamenta presentis Curie, excepto nobili domino Berengario de Paguera absente, quorum nomina in prima habilitatione facta de dicto stamento latius continentur, convocati et congregati in loco solii regie magestatis intus ecclesiam beate Marie ville Montissoni, presente et ad nech vocato me, Michaele Joanne Cellers, notario publico Barcinone et scriba majore consilii et domus dicte civitatis et stamenti regalis dictarum Curiarum etiam scribe, processerunt ad habilitacionem infrascriptam faciendam in hunch qui sequitur modum:

Primo, quo ad personas Petri Ferreres, civis et Francisci Çaragossa, utriusque juris doctor, sindicorum civitatis Barcinone noviter missorum per dictam civitatem ad presentes Curias, quia constat de eorum legitimo mandato, admittantur.

Quod ad personam Joannis Vallbona, syndici ville Cervarie, quia in eius syndicatorum deficit clausula consentiendi dono faciendo regie magestati, prefixerunt sibi terminum decem dierum infra quos aliud deferat mandatum cum dicta clausula, quibus elapsis repellatur et interim admittatur.

187. Espai en blanc de 80 mm.

Post prandium.

[Comparitió de nous síndichs de Barcelona y protestatió dels de Tortosa sobre lo seure]

Convocant y congregant-se lo stament real, en y ans de acabar-se de congregar, vingueren y comparegueren en dit estament los magnífichs mossèn Pere Ferreres, ciutedà de Barcelona, y micer Francesch Çaragossa, doctor en quiscun dret, ciutedà de dita //230r// ciutat, syndichs novament tramesos per la dita ciutat de Barcelona a la celebratió de les presents Corts, y assentaren-se, ço és, lo dit mossèn Pere Ferreres en lo lloch hont acostume de seure lo president de dit bras, en lo qual ell, dit mossèn Ferreres, com ha més antich dels syndichs de Barcelona, havie de presidir; y lo dit micer Francesch Çaragossa, com ha segon syndich de Barcelona per ésser los altres de la dita ciutat absents y malalts, se assentà après del syndich primer de Gerona y abans del primer syndich de Tortosa, ahont lo segon syndich de Barcelona se acostume de assentar. E encontinent, mossèn Joan Montornès, syndich de Tortosa, dix y protestà que, per seure dit micer Çaragossa en dit lloch hont s'és asentat, no li sie fet perjudici algú ha ell dit mossèn Montornès ni ha sa universitat per lo que pretén y entén seure ahont lo dit micer Çaragossa s'ere assentat, ans bé, sos drets y pretencions de la dita ciutat de Tortosa, sien y romanguen en son bon dret, força y valor, conforme que ja ab compliment ho té protestat al principi de la present Cort, y que no pugà ésser tret en conseqüència.

[Jurament dels dits nous síndichs de Barchinone]

E immediadament, dit mossèn Pere Ferreres y micer Francesc Çaragossa prestaren lo jurament acostumat prestar per los altres syndichs del present estament en mà y poder de mi, Miquel Joan Cellers, notari //230v// de Barcelona y scrivà de dit bras real.

E successivament, per quant per les persones eletes per a fer y trassar les Constitucions de Cathalunya fonch refferit que, entre elles, se haurie pensat y molt tractat serie bé se llevassen tots los pedrenyals de tot en tot de Cathalunya, Comtats de Rosselló y Cerdanya, sense exceptió de persona alguna de qualsevol estament o qualitat que sie, y cercar e dar orde y forma com la terra no romangue desermada prohibint-se los dits pedrenyals, per a què lo present estament fes la resolució sobre dit pensament qual millor apparrie convingués, ans de representar-ho a sa magestat, per a què sia servit decretar lo capítol que·n serà fet y ordenat. Lo dit stament, entesa la importàntia y qualitat de dit pensament allí refferit, ans de resoldre sobre d'ell cosa alguna, delliberà sien primer consultats llurs principals y que, en lo entretant, les divuyt persones per la Cort elegides per trassar les Constitucions minuten y trassen la forma del capítol de la prohibició de dits pedrenyals, y, aquell ordenat, lo representen y consulten ab los braços, ans de fer embaxada ha sa magestat y als senyors tractadors.

Comparagué y vingué après en dit stament mossèn Joan Vallbona, syndich de la vila de Cervera, y prestà //231r// lo jurament acostumat prestar per los syndichs del dit estament en poder de mi, Miquel Joan Cellers, notari de Barcelona y scrivà de dit stament.

[Dissentiment]

E prestat hagué dit jurament, encontinent protestà y requirí a mi, dit notari y scrivà, continuàs acte com ell, dit syndich de Cervera, pretén que son lloch hont ha de seure és ans dels syndichs de Balaguer y Manresa, conforme ja en altres Corts ha acostumat de seure, estant y perseverant en lo matex protestat ja y requerit per micer Hierònym Jorba,

syndich de dita vila, en les presents Corts y per sa malaltia absent, segons que en los actes del present procés està continuat, al qual se reffer; y dix pose son dissentiment ha tots actes fins a tant que per justícia sie vist y declarat lo lloch li competex, protestant de nul·litat etc. E encontinent, lo magnífich micer Gaspar Monserrat, altre dels syndichs de la ciutat de Balaguer, responent, dix que, de temps immemorial ensà, en totes les Corts Generals és estat son lloch après del syndich de Vich, y axí bé ans del syndich de Cervera y Manresa y en aqueixa possessió ha estat y està, y que fa molt gran admiratió del syndich de la vila de Çervera de sa nova pretensió y de sa pocha memòria sabent que per Constitutió general està donada forma com han de seure en congregatió de Corts Generals, ço és, que primer són graduades en primer lloch les ciutats y après les viles, y axí bé, essent ciutat, Balaguer està //231v// en degut lloch, en lo qual pretén ser conservat.

E en virtut de les decretacions fetes al peu de la suplicatió als tres estaments, presentada per part de mossèn Guillem de Yvorra, carlà de Corbins, y de mossèn Francesch Gilabert y Pou, per lo lloch de diputat vagant per mort del senyor de Çarrocha, e en virtut de les altres decretacions feta a la supplicació en dits estaments, presentada per mossèn Hierony de Argensola y de mossèn Francesch Joan de Tamerit, donzells, dalt en lo present procés ja insertades, foren fetes y spedides les lletres patents davall scrites, lo tenor de les quals, una après de altra, és lo següent:

[Per les inseculacions demanades per mossèn Guillem Yvorra, carlà de Corbins, y de mossèn Francesch Gilabert y Pou y Argensola y mossèn Tamerit a diputat y a ohidor]

Los tres staments, etc. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los diputats del General del Principat y als oyidors de comptes del dit General y ha totes altres persones a qui's pertanya y lo present negossi toque y tocar puga. Salut y honor. Sapiau que per part de mossèn de Yvorra, carlà de Corbins, y de mossèn Francesch Gilabert y Pou, nos és estada presentada una supplicatió del thenor següent *insetatur, etc, prout est supra*. A la qual supplicatió com ha justa y rahonable per nosaltres és estada feta provisió que fos fet axí com era supplicat, y axí de fet ensecularem segons que ab la present enseculam y enseculats ésser volem, provehim y manam, ço és, lo dit mossèn Guillem de Yvorra en lo dit lloch de diputat militar del General per la vagueria de Balaguer, per mort del dit mossèn Sancliment de Prunera vagant, y lo dit mossèn¹⁸⁸ Gilabert y Pou en lo lloch de oydor militar per la vagueria de Leyda //232r// que ocupave lo dit mossèn Guillem de Yvorra, novament anseculat en diputat. Per ço, deduhint a vostra notícia les coses predites, ab thenor de les presents vos diem y manam que, observant dita anseculació y provisió per nós com és dit feta encontinent, après que les presents vos seran presentades, sens dilació y exceptió alguna scrigau y continueu y continuar y scriure façau en lo llibre y altres llochs ahont les anseculacions dels diputats y oydors s'escriuen y continuen, ço és, lo dit mossèn Guillem d' Yvorra en lo lloch de diputat militar del General per la vagueria de Balaguer, vagant per mort del dit mossèn Francesch de Gilabert y Pou, y en lloch de oydor militar per la vagueria de Lleyda que ocupave lo dit mossèn Guillem de Yvorra novament anseculat en diputat, a ffi y effecte que havent-se de fer extraccions de semblants dipu-

188. A continuació Francesch, afegit en el manuscrit amb posterioritat.

tats y oydors concorreguen de fet en dites extraccions respectivament axí y en la forma que los altres en semblants llochs posats y anseculats concorren, tots dubtes y difficultats cesants. En fe y testimoni de les quals coses havem manar (*sic*) fer y spedir les presents, sotascrietes de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, a vint-y-vuyt del mes de setembre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres, president.

[Lletres en favor de don Plegamans de Marimon per a què sie provehit del primer lloch de diputat que vaguerà per noble]

En virtut de les decretacions fetes per los tres staments a la supplicació ha ells presentada per don Plegamans de Marimon, supplicant ab aquella ésser anseculat en lo primer lloch que vaguerà de diputat noble dalt //232v// en lo present procés incertada, lo die present foren spedides les lletres avall insertades per als diputats del thenor següent:

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica y real magestat de present çelebre en la vila de Monçó als íncolas de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverents nobles y magnífichs senyors los diputats del General del dit Principat y als oydors de comptes del dit General que vuy són y per temps seran y a totes altres persones a qui's pertany, lo present negoci tocha y tocar puga. Salut y honor. Sapiau que per lo noble don Plegamans de Marimon nos és estada presentada una supplicació del thenor següent: *inseratur prout supra*. A la qual supplicació com ha justa y rahonable per nosaltres és estada feta provisió que fos fet axí com era supplicat, majorment essent cosa justa fer semblants porrogatives e gràcies als entrevenints en dites Corts y treballants en aquelles. Per ço, inseguint la dita deslberació y decretació per los dits tres braços feta, ab thenor de les presents vos diem y manam que en lo lloch primer lloch de diputat noble del dit Principat de Cathalunya que vaguerà durant les presents Corts, al dit noble don Plegamans de Marimon realment y de fet, sens dilació y excepció alguna, anseculeu y en matrícula de semblants anseculacions scrigau y continueu y continuar y ansecular façau, axí per la forma que en semblants anseculacions se acostume, a ffi y affecte que havent-se de fer extractió de semblants diputats concorregue de fet en dita extractió, axí y en la forma que los altres en semblants llochs posats e anseculats concorren, tots duptes, dilacions, excepcions y consultes cessants, no [o]bstant qualsevol capítols o altres ordinations de dit General lo contrari disposants, a les quals, per affecte tant solament derogam. En testimoni de les quals coses manam ésser fetes les presents sotascrietes de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de dita Cort. *Datum* en Monçó, quant al bras ecclesiàstich a setze del mes de setembre, quant al bras militar al primer de octubre, y quant al bras real lo segon del dit mes de octubre, any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres, president.

Die jovis, tercia mensis octobris anno a nativitate domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en la forma acostumada, en lo qual presidí dit mossèn Pere Ferreres, syndich de Barcelona, vingué en dit stament lo promovedor del

bras ecclesiàstich, lo qual refferí y reportà com en aquell stament per part de la senyora dona Hierònyma Junyent y de Rovira se havia presentada segona supplicatió demanant ab aquella la acomodassen en les pagues del que deu al General lo quòndam son marit, y que dit stament ecclesiàstich ho havie remès y comès a les persones elegides per lo Redrès del General.

Post prandium.

Convocat y congregat lo stament real en la forma //233v// acostumada, per mossèn Pere Cassador, cavaller en Barcelona populat, en nom y per part del comte de Bondia demanà licència de paraula al stament per a poder tràurer de Cathalunya, les quals tramètia a Gènova¹⁸⁹, mil y tres-cents ducats sens pagat¹⁹⁰ dret algú, deduint que los altres braços li havien dada ja dita licència y feta la dita gràtia. E lo dit stament, desijant saber y entendre si dar dita licència és contra capítol de Cort o no, y, també, per¹⁹¹ hanar dit senyor comte a Gènova, si-s pot donar o no per propi ús dita quantitat, que s'entengue per ço primer hi-s sàpia lo que en aquest cars han provehit los altres braços, y fetes les dites diligènties sie donada la dita licència, y entès après com per los altres estaments era estada concedida y atorgada ha dit senyor comte la dita licència de extraure de Cathalunya los dits mil y tres-cents ducats, que per ço sia donada, com de present la donen ha dit senyor comte de Bondia, dita licència per a extraure dita quantitat. Y per dit effecte, los qui tenien posat dissentiment alsaren aquell. En virtut de la qual delliberatió y per los altres dos estaments feta, foren spedides lletres patents avall scrites, les quals són del tenor següent:

[Lletres per a què dexe traure MCCC ducats del compte de Bondia]

Los tres staments del Principat de Cathalunya de la Cort General que la sacra, catòlica y real magestat de present celebra en la vila de Monçó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Ha tots y qualsevol oficials del General en Barcelona, Leyda, Tarregona y altres qualsevol parts y llochs de dit Principat y Comtats de Rosselló y Cerdanya, de qualsevol nom sien residents y ha quiscú de vosal//234r//tres, ab tenor de la present vos diem y manam que dexeu passar y tràurer dels dits Principat y Comtats a l'il·lustre¹⁹² comte de Buendia o a qui son poder tindrà, de aquesta vegada tant solament, mil y tres-cents ducats, los quals envie a Gènova ab los diners de sa magestat, perquè per los presents braços al dit comte de Buendia, a petició per sa part feta, li són estats donats per propi ús dits mil y tres-cents ducats, y no façau lo contrari, tota dilatió y exceptió cessants. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades del sagell de aquella. *Datum* en la vila de Monçó, a tres de octubre mil sinch-cents vuytanta-synch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marquès*. Pere Ferreres.

189. *En l'original ratllat sobre Gerona.*

190. *En el manuscrit 76, pagar.*

191. *Segueix a continuació, ratllat, dit.*

192. *En el manuscrit 76, il·lustríssim.*

Divendres, a quatre de octubre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch.

Convocat y congregat lo stament real en la forma acostumada, après dinar per haver fet feriat lo dematí en honor del gloriós pare sanct Francesch, fonch en dit stament presentada y legida una supplicatió per part del gran mestre de Malta, la qual és del tenor següent:

[Suplicatió del gran mestre de Malta per a què li lexen traurer los diners de sa religió sens pagar dret al General]

Reverendíssims y molt il·lustres senyors.

A totes vostres senyories y mercès són notoris los contínus perills, treballs y gastos que la religió dels cavallers de l' àbit de Sanct Joan patex per la conservatió //234v// de nostra¹⁹³ fe cathòlica y debel·latió dels turcs y moros enemichs de aquella y de nosaltres y que, per sustentació de dita religió, offerint-se cada hora ultra los ordinarijs gastos tants de extraordinarijs y essent aquella tant pobre, té necessitat de valer-se de diverses parts y províncies per sa sustentació, entre les quals particularment acostume de remediarse y subvenir-se de certes rendes del regne de Castella y Leó, les quals acostumen ser, de uns anys ab altres, de vint-y-sinch o trenta mília liures poch més o menys y algunes joyes de or y plata, les quals per a portar a la isla de Malta tenen lo més segur y acomodat pas per lo present Principat de Cathalunya, axí perquè s'escusen los grans perills que les galeres y altres vaxells patexen anant a la costa de Castella, en la qual no y ha ports acomodats per a deffensarse de les borrasques de la mar y conflictes dels moros enemichs que acostumen sovinejar aquelles, quant també perquè des de la ciutat de Barcelona, estant los dits diners y joyes segurs en la taula de la ciutat, se procura fàcilment sens perill enviar aquells per cambis y remeses de mercaders catalans, los quals tenen negossis y commercis en Palerm, en lo que també lo present Principat reb gran commoditat, perquè molt a tart sinó en la forma sobredita hixen los diners de Cathalunya. Per ço y altrament, tenint sperimentat la dita religió quanta mercè hacostume sempre en semblants y majors coses fer aquest Principat, per part //235r// de aquella y del gran mestre y convent de dita religió, humilment supplique a vostra senyoria y mercès fra Hugo de Copons sien servits manar-los concedir y atorgar que puguen líberament aportar en lo present Principat, y specia[l]ment en la ciutat de Barcelona, tots los diners que trauran de Castella o altra part fora del Principat, y que aquelles après puguen tràurer y enviar fora del dit Principat sens pagar dret algú al General ab les condicions y pactes a vostres senyories y mercès ben vistes per a llevar tot gènere de presumptió de frau, lo que ultra serà gran benefici y adjutori per a dita religió y en gran deffensa de la cristiandat, dit gran mestre y convent y lo dit fra Ugo de Copons, en particular, ho reputarà ha molt singular gràtia y mercè, *et licet, etc. Altissimus, etc.*

A denou de setembre mil sinch-cents vuytanta-sinch fonch llegida en lo stament ecclesiàstich, y ha tres de octubre de dit any fonch provehit que·s face la matexa provisió que·s féu en les Corts passades, ço és, que lo supplicat per part de dita religió sie fet, ab tal emperò que quiscuna vegada que portarà diners de Castella y plata de

193. *En el manuscrit 76 a continuació, santa.*

la religió de Sanct Joan en la ciutat de Barcelona haien de manifestar als diputats la moneda y plata que portaran; y al temps que la voldran tràurer també la haien a manifestar als dits deputats, y tant a l'entrar com al tràurer de dita moneda y plata, haien de jurar de oyr sentència de excomu//235v//nicació lo receptor o altres si hi haurà que tingan càrrech per lo gran mestre y thesorer de la dita religió portada de Castella o de altra part fora del Principat de Cathalunya, y que no porten ni traguen més de la que hauran denunciada, y que dita moneda y plata no n'i ha de altra persona sinó solament del thesorer de la dita religió, tot dol y frau cessants. *Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Baptista Mullola, notarius.*

A quatre de dit mes de octubre fonch llegida en lo stament militar y fou provehit lo matex que per lo bras ecclesiàstich és estat provehit, llevats o alsats primerament los dissentiments. *Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone et stamenti predicti militaris.*

E legida la dita supplicació, lo dit stament real deferí y lexà la decretatió o provisió fahedora adaquella per a altra die segons que leshores millor apparrà que convinga.

Fonch après legida la dita supplicació y decretada a¹⁹⁴.

Dissabte, a sinch de octubre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch.

[Per la exactió dels deutes del General]

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, desijant dit stament dar modo y //236r// forma com se pogués entendre en la exactió dels deutes deguts al General, ab aquella expedició qual la qualitat y quantitat dels deutes requerexen, y tenint per cert que deputant y elegint persones per a què entenguen en la sola exactió de dits deutes, y en l'orde se porà tenir en la executió de aquells se facilitarà en gran manera la dita exactió. Deliberà per ço lo dit stament que per a la sola exactió dels dits deutes sien elegides, per lo present stament, tres personas apart y separades de les altres que han de entendre ab lo Redrès del General, y que per la dita exactió y assento e forma d'ella no sie impedit lo dit Redrès fahedor del General, per a què tots, axí los huns com altres, puguen passar avant ab electió de differents persones, les quals hagen necessàriament de refferir en lo present stament tot lo que hauran trassat y apuntat, sens poder resoldre cosa alguna. La qual deliberatió fou reportada als altres brassos per lo promovedor del present stament. E, responnent après lo stament militar al que com dit és los fou reportat per lo promovedor del stament real, digué y reportà lo promovedor de llur stament dient que en lo que toque a la exactió dels deutes del General que ja lo dit stament militar ho té tot comès als dos brassos ecclesiàstich y real, y axí no té res que dir ni fer dit stament militar en lo que toca ha dita exactió. E quant en lo de la electió de altres tres persones per al Redrès del General, que per haver dissentiment en dit bras no's podie passar avant en cosa alguna.

236v// Joan Onofre Hortodó, syndich de Puigcerdà, dix dissentie a que no's despedesquen les lletres deliberades fer per la executió dels deutors del General si no van juntes les lletres de les inseculacions y provisions dels officis vagaran durant la present

194. *Segueix a continuació una línia en blanc. El manuscrit 76 presenta la mateixa mancança.*

Cort, com ja està deliberat que sien fetes y spedides. *Testes Jacobus Rondó, porterius dicti stamenti, et discretus Salvator Mir, notarius.*

Galderit Rabollet, syndich de Vilafranca de Conflent, posà son dissentiment a la spedició de les lletres de don Plegamans de Marimon y en favor sua minutades, protestant de nul·litat de aquelles. *Testes predicti.*

E per quant se entengué en dit stament real que en lo stament ecclesiàstich havie posats dissentiment lo abat de Poblet a la expedició de les lletres fetes per a la exacció dels deutes del General, delliberà lo dit stament que sie feta embaxada al stament ecclesiàstich, reportant ab aquella que vullen dar orde sie llevat lo dissentiment posat per lo dit abat de Poblet posat a la expedició de les lletres susdites y se'ls diga més avant que, no llevant-se dit dissentiment, se anirà ab embaxada als tractadors notificant-los la persona que impeded la expedició de les lletres concernents la exactió dels deutes deguts ha dit General. Y si per dits senyors tractadors no y serà dat remey, que's face embaxada per lo matex effecte ha sa magestat deduhint-li lo ma//327r//teix; y per a reportar dita embaxada foren elegits: mossèn Andreu Vilaplana, syndich de Gerona, Joan Amiguès¹⁹⁵, syndich de l'Arbós.

En resposta de la qual embaxada vingueren après en dit stament reportant embaxada del bras ecclesiàstich lo ardiacha d'Oms, syndich del Capítol de Tarregona, lo canonge micer Cellers, syndich del Capítol de Barcelona, deduhint y reportant com la causa per la qual lo senyor abat de Poblet havie posat son dissentiment no era per impedir la exactió dels deutes del General, sinó per lo que havien entès que los diputats en la exactió dels deutes del General no servaven ygualtat, executant a uns dexaven los altres, y que stave prompte de llevar aquell. E més, refferyren que com en dit stament se eren tinguts molts pensaments y se'ls havien donats memorialis fahents per al Redrès del General, los quals és cert que tots junts los staments no's porien axí resoldre, los aparexie per ço que les persones en açò deputades trassen y ordenen los capítols seran necessaris, y aquells fets y concordats se puga donar orde prompte per a la cobrança dels deutes de dit General, segons ab compliment deduhiren, refferint-se a una scriptura per ells dits embaxadors aportada en dit stament per lo notari del stament ecclesiàstich y per aquell llegida, la qual és del tenor següent:

Lo stament ecclesiàstich, considerant de quant gran importàntia és la exactió dels molts deutes del General y que fins al dia de vuy no se ha pogut donar per los brasos ecclesiàstich y real forma certa y convenient per a dita exactió, per ço delliberaren que les persones ele//237v//tes per lo present bras per a ordenar la forma se ha de tenir en la dita exactió, que són: lo reverendíssim bisbe de Vich, lo abat de la Real, lo syndich del Capítol d'Elna, juntament ab les persones nomenades o anomenadores per lo bras real, ordenen y fassen alguns capítols generals per la forma se pot y deu tenir de prompte en la dita exactió, y que per estos dos brassos ecclesiàstich y real, als quals per lo bras militar estan comesos lo poder y facultat de donar dita forma a dita exactió, se nomenen persona o personas, les quals vagen a la dita ciutat de Barcelona y juntament ab los diputats y oïdors del General entenguen la dita exactió dels dits deu-

195. *En l'exemplar 76 és dubtós si podria ser també Amiguè.*

tes conforme a les instruccions y capítols predits, per a què axí se puga alcansar lo fi tant desijat en aquest particular.

Mossèn Onofre Ortodó, syndich de Puigcerdà, llevà son dissentiment havie posat a la spedició de les lletres per als diputats per la exactió dels deutes del General.

Foren après en dit stament llegides les dites lletres eren estades ordenades per als diputats de part dels tres staments per a què's pas avant en la exactió dels deutes del General y acerca lo fahedor de l'offici de Pau Riu; y aquelles llegides y enteses, delliherà dit stament que's responga ab embaxada, es diga al dit bras ecclesiàstich que hom, vistes les dites lletres y per lo que aquelles són molt justificades, apar a dit stament que dites lletres anassen com estan ordenades; e més, se deduesque ha dit stament, responent ha //237rbis// llur pensament assí reportat per llur promovedor, que en lo de les persones diuen se enviassen a Barcelona per a entend[r]e juntament ab los diputats en la exactió dels deutes del General, que per ara apar adaqwest stament que no convé, endemés per lo que és cert ne porien los diputats restar¹⁹⁶ afrontats; y axí fou reportat al dit stament ecclesiàstich.

E per quant sobre de la electió feta per lo present stament alguns dies ha de tres persones per a entendre en lo Redrès del General, entre los quals foren elets los dos syndichs de Gerona, ço és, mossèn Rafel Vivet y mossèn Andreu Vilaplana, y feta ja la dita electió mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon, posà son dissentiment, pretenent dita electió no ser estada feta com fer se havie y axí no haver lloch per lo que per hun sol càrrech o negosi no se acostumave de elegir dos syndichs de una matexa universitat, y que quant dita electió se féu havie molt poch syndichs en dit stament, y que per ço dita electió ere nul·la y se'n havie de fer altra, ço és, de les matexes persones que foren elegides dies ha per a obrir lo balans, endemés que lo stament ecclesiàstich ho havie axí fet, y que fent après lo dit stament la susdita electió havie feta ere stat voler agraviar als elegits per lo present stament per obrir lo dit balans, com dit és; y ha dita causa havie ell posat lo dissentiment tenie en lo present bras per a què's vés y entengués si dita electió per les causes susdites ere estada ben feta o no. E al contrari de les //237vbis// susdites rahons y causes com dit és deduhides per lo dit syndich de Camprodon, mossèn Vivet y mossèn Vilaplana, syndichs de Gerona, digueren y deduhiren que la dita electió feta de llurs persones per al dit càrrech del Redrès del General ere stada bé y legítimament feta, per quant no estave prohibit que, havent-se de fer electió de moltes persones, no poguessen ésser elegides dues de una matexa universitat, y que quant dita electió se féu havie molt gran número de syndichs y lo compliment necessari per a fer dita electió y altres negossis que leshores se feren, segons que complidament podien dir los matexos syndichs que allí eren; y que si n'i faltaven alguns, que és cosa ordinària que per molts syndichs hi hage en dit stament sempre n'i falten alguns, y que per faltar leshores alguns syndichs en dit stament qui per ventura ha ell dit mossèn Navarro hagueren stat bé, que no per axò se pot dir no y fos lo compliment necessari, endemés que dita electió se féu a hora ordinària en la qual se feyen los altres negossis de dit stament, en la qual tenien tots los syndichs obligatió de trobar-se en dit stament, quant més que ell dit mossèn Vilaplana moltes y diverses voltes ha públicament dit en presència del present stament

196. restar, *interlineat*.

que ell no volie dit càrrech y que suplicave, com supplica, que li fos admesa la renunciació, la qual lo president de dit stament may li volgué admetre, y que ara de nou renunciave com de fet renúntia dit càrrech, supplicant ha dit stament que en son lloch ne volguessen elegir altre. E axí, //238r// oydes per dit stament y enteses dites altercations y desijant rematar aquelles, encarregà molt als dits syndichs de Gerona y Camprodon que llurs pretencions lexassen en mà del stament que sobre d'elles darie lo asiento qual més convinga, y axí ho feren dits syndichs que lexaren en mà y poder de dit stament. Y de continent, dit mossèn Navarro llevà son discentiment que, a causa de dites pretencions y fins fossen decidides aquelles, havie posat; y après, dits syndichs de Gerona com de Camprodon hisqueren fora de dit stament, lo qual per llevar tota manera de qüestió y atesa la renunciació per dit mossèn Vilaplana lliberament feta axí lo die present com ja altres dies abans, féu deliberatió que en lloch del dit mossèn Vilaplana sie elegit, com de fet lo dit stament elegí, a micer Francesch Çaragossa, syndich de Barcelona, y de nou confirmà y elegí los altres dos que ja abans havie elegits per a dit càrrech, ço és, a mossèn Rafel Vivet y a mossèn Luís Terrena; y axí són ara los tres elets per a entendre en lo Redrès del General los dits micer Francesch Çaragossa, syndich de Barcelona; mossèn Rafel Vivet, syndich de Gerona; mossèn Luís Terrena, syndich de Perpinyà. Als quals lo dit stament dóne la matexa facultat havie ja donada als tres ja abans elegits, com dit és, per a minutar y trassar lo Redrès del General juntament ab los altres elegits per los altres estaments, ab necessitat emperò de refferir tot lo que apuntaran y trasseran en lo present stament, sens poder cloure ni resoldre cosa alguna.

238v// Fonch après per mossèn Gil de Villoro, altre dels syndichs de Tortosa, en nom y per part de mossèn Joan Montornès, també syndich de Tortosa, demanada licència per a anar-se'n a Tortosa a causa de la malaltia, de la qual stave detingut en la present Cort, la qual licència li fonch donada de continent per lo dit stament.

Dilluns, a set de octubre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumat, en la qual congregatió foren y entrevingueren los següents:

Mossèn Pere Ferreres, president, micer Francesch Çaragossa, syndichs de Barcelona.

Micer Nicholau Frexanet, syndich de Leyda.

Rafel Vivet, Andreu Vilaplana, Gerona.

Joan Ponsich, Vich.

Jaume Rofí, Pals.

Joan Pi, Coplliura.

Francesch Oliveres, Figueres.

Joan Peferrer, Argilés.

Jaume Rocha, Sanpedor.

Joan Cucurull, Voló.

Jaume Puig, Granollers.

Joan Navarro, Camprodon.

Joan Vallbona, Cervera.

239r// Gabriel Arrencada, Torroella de Mongrí.

Micer Gaspar Monserrat, Balaguer.

Onofre Ortodó, Puigcerdà.
 Joan Rochafort, Berga.
 Galderich Rabollet, Vilafranca de Conflent.
 Pere Inveni Rocha, Tuhir.
 Anthoni Molinè, Cruïlles.

[Electió de persones per la exactió dels deutes del General]

Inseguint lo dit stament la forma de la deliberatió feta a sinch del corrent, que s'ele-gissen tres persones de quiscun stament per a la exactió dels deutes del General, pro-vehint a fer dita electió, elegiren y anomenaren per a dit càrrech ab la sola facultat de dita deliberatió: Andreu Vilaplana, syndich de Gerona; Joan Ponsich, syndich de Vich; Joan Navarro, syndich de Camprodon; per la exactió dels deutes del General.

E per reportar al bras ecclesiàstich la deliberatió que disapte proppassat se deliberà li fos reportada, lo dit stament real elegí per a reportar aquella: Anthoni Jolí, síndich de Perpinyà; Onofre Ortodó, syndich de Vich.

Fonch après en dit stament legida una supplicatió, en aquell ja alguns dies ha pre-sentada per mossèn Francesch Joan de Tamerit debitor de dit General, la qual és del tenor següent:

[Suplicatió de mossèn Francesch Joan de Tamerit, debitor del General, demane temps per a la paga de son deute]

Molt il·lustres y reverendíssims, molt il·lustres excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífics senyors.

Francesch Joan de Tamerit en lo any mil sinch-cents vuytanta-y-hu arrendà la bolla de la ciutat y coll//239v//llecta de Tarregona per preu de tretze mília y set liures per cada hun any, confiant que en aquell any, segons mostrave, serie fèrtil y les dos següents serien semblants en aquell, y que per la molta spera y cortesia que los deputats feyen ab los debitorís, encara que offerís com offerí major preu al General del que may s'ere arren-dada dita bolla y perdés ab lo dret de la sera alguna cosa, compensarie la pèrdua y guan-yerie ab lo dit arrendament podent detenir-se algun temps los diners y valer-se de aquells com ho havien fet los altres; tot lo qual, com vostra excel·lència, senyories y mercès han vist y poden veure, li és rexit al revés, perquè fou Nostre Senyor servit que ni en lo pri-mer any fonch abundant com senyalave y los altres dos foren tant stèrils que en lo Camp de Tarregona ni en les altres parts de Cathalunya, ni los pobres ni los richs gastaven en vestir y cada hu passave en lo mancho que podie y, per ço, en lo dit trienni valgué tant poch lo dret de la cera de dita bolla que, com és notori a tots y fàcilment se pot veure ab lo llibre del receptor de dita bolla, lo qual ha aportat y vuy encara té mossèn Phelip Monserrat, notari de la dita ciutat per dit de Tamerit, del verdader preu de aquella en lo discurs del trienni de dit arrendament més de catorze [mil] set-centes y tantes lliures, lo que és fàcil també de conèixer per estar vuy la dita bolla arrendada en onze mília cent y vint-y-una lliura, a mancho preu del que la tenie dit de Tamerit en lo trienni proppassat, y saber-se com se sab que perden molt los arrendadors qui vuy són; //240r// y per altra part los diputats de aquell trienni, no tenint compte ha dita pèrdua y la ganàntia gran que lo General feya ab dit arrendament, havent-hi molts debtors de bolles que havie més de vint anys que·ls speraven y no tenien fet tals pèrdues, dels quals conforme a capítols de Cort y de justícia se havien primer de exhigir, dexant de exhigir aquells exhigiren tant de dit Tamerit que per avuy ha descarregat de dit arrendament y pagat al General més de

catorse-mília lliures; per les quals coses y altrament desijant pagar íntegrament dit arrendament y rellevar de gastos e inquietuts a ses fermances y scusar la rigor y despeses de la execució, vehent lo poch que ha tret de dita bolla y que de açò encara li-n deuen molts grans quantitats diversos taulers y particulars, de alguns dels quals se haurà de cobrar ab gran difficultat y spera y de altres no cobrarà res per ésser-se alsats y haver dexades ses cases, lo qual perill y pèrdua y altres gastos de salaris de taulers y receptors haurie sostingut lo General si no hagués fet dit arrendament; y vehent que lo restant és entrat en son poder, com dit és, ha descarregat del preu de son arrendament y part ha gastat en algunes necessitats precises de sa casa per complir ab sa obligació, offerint de fer al present tot quant puga, enchara que sàpie valer-se de sos deutés y amichs. Quant humilment pot supplica a vostra excel·lència, senyories y mercès que, haguda consideració a les coses sobredites, sien servits manar e //240v// acomodar les pagues de dit son deute en algun temps moderat de manera que, cobran[t] lo General íntegrament son deute, no haien de restar destroïts los fills y ell ni ses fermances que, ultra de fer vostra excel·lència, senyories y mercès en açò lo que deuen per la indemnitat del General y conforme té acostumat fer en semblants casos y de menor consideració la Cort General, dit Tamerit ho reputarà en particular benefici y mercè de tots vostra excel·lència, senyories y mercès y de cada hu en particular; *et licet, etc. Altissimus, etc.*

Die vicesima quinta septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto oblata et lecta in stamento ecclesiástico et fuit decretum que per a poder millor provehir sobre lo contengut en dita supplicació se face comissió ha personas del bras qui vegen la supplicació, hoién y entenguen la part y pensen lo que-s podrà y deurà fer per los braços y tot ho refferesquen y fonch comès dit negoci a les matexes persones eletes per aquest bras per lo Redrès del General, que són lo reverendíssim de Vich, lo senyor abat de la Real, y lo syndich del Capítol de Elna. *Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Baptista Mullola, notarius.*

A set de octubre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch fonch legida en lo stament real, lo qual provehí que sie remesa dita supplicació a les persones elegides per a entendre en la exactió dels deutes deguts ha dit General, ab necessitat de refferir en lo dit stament; y que en lo entretant no pare ni sie impedida la exe//241r//cutió dels dits y altres deutes deguts ha dit General, ans bé sien passat avant en dita execució. *Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.*

[Dissentiment]

Jaume Rocha, syndich de Sanpedor, posà son dissentiment ha tots actes de gràtia protestant de la nul·litat de aquells fins a tant sie vist y declarat per justícia si la dita vila de Sanctpedor ha de haver lloch per a deputat o oydor real attès és vila molt antiga y és ballia expressa per sí y carrer de Barcelona y vila molt antiga tornada a la corona real, de la qual és estada separada per tres voltas. *Testes discretus Joannes Sala, notarius Barcinone, et Salvator Mir, notarius Tarregae.*

Post prandium.

Convocat y ajustat lo stament real en la forma acostumada, Joan Vallbona, syndich de la vila y Cervera, alsà son dissentiment té posat a tots actes per spay de sis dies pri-

mer immediadament vinents, passats los quals dit son dissentiment sie e romanga en sa primera força y valor.

Delliberà après dit estament que los promovedors dels tres braços vagen als senyors tractadors per a recordar-los sien servits en voler entendre y procurar que los qui tenen posats dissentiments en lo bras militar vullen llevar aquells, per a què's puga passar avant en los negossis de la present Cort. E feta y reportada dita delliberació als altres braço[s], adheriren //241v// ab lo real, segons ho reportaren he u digueren llurs promovedors; y axí anaren tots los tres promovedors junts ha dits senyors tractadors, als quals los digueren ho tenien ha memòria e s'i feyen les diligències necessàries.

E en virtut de les decretacions per los tres braços feta a la supplicació ha ells presentada per don Plegamans de Marimon, y en lo present procés dalt incertada, foren spedides les lletres necessàries del tenor següent, les quals foren en dit stament llegides:

[Lletres als diputats en favor de don Plegamans de Marimon per un lloch de noble quant vagarà]

Los tres staments, etc. Als reverendíssim, nobles y magnífichs senyors los diputats del General del dit Principat y als hoydors de comptes del dit Principat qui vuy són y per temps seran, y ha totes altres persones qui's pertanga y lo present negoci toque y tocar puga. Salut y honor. Sàpiau que per lo noble don Plegamans de Marimon nos és estada presentada una supplicació del tenor següent, etc. *Inseratur prout est supra*. A la qual supplicació com ha justa y rahonable per nosaltres és estada feta provisió que fos fet axí com era supplicat, majorment essent cosa justa fer-se semblants prerrogatives y gràties als entrevenints en aquelles. Per ço, inseguint la dita deslberació y decretatió per los dits tres brassos feta, ab tenor de les presents vos diem y manam que, en lo primer lloch de diputat noble de dit Principat de Cathalunya que vaguerà durant les presents Corts, al //242r// dit noble don Plegamans de Marimon, realment y de fet sens dilació y exceptió alguna, inseculeu y en la matrícula de semblants inseculats scrigau y continueu y continuar y scriure façau, axí e per la forma que los altres en semblants llochs posats e inseculats concorren, tots dubtes, dilacions, excusacions y consultes cessants, no obstant qualsevol capítols o ordinations de dit General lo contrari disposants a les quals per aquest affecte tant solament derogam. En testimoni y fe de les quals coses manam ésser fetes les presents sotas-crites de mà dels tres presidents, sagellades ab lo sagell major de dita Cort. *Datum* en Monçó, quant al bras ecclesiàstich a setze del mes de setembre, quant al bras militar al primer de octubre, y quant al bras real lo segon die del mes de octubre, any de la nativitat de Nostre Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El Bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres.

Die martis, octava mensis octobris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

[Dissentiment]

Convocat y ajustat lo stament real en la forma acostumada, Joan Onofre Ortodó, syndich de Puicerdà, posà son dissentiment a que no's despedesquen ni's fermen ningunes lletres ni causes de gràtia que primer no sien spedides y trameses les lletres ja

minutades per als diputats per a què, vagant algun offici o lloch de anseculació, proveesquen aquells en cap de les persones que estan y residexen en la present cort, com en aquelles se conté, protestant de nul·li//242v//tat de actes. Protestant, etc. *Testes sunt magnificus Phedericus Cornet, civis et utriusque juris doctor Barcinone, et Salvator Mir, notarius.*

E de continent, per part de mossèn Guillerme de Yvorra y Francesch de Gilabert y Pou fou en dit estament presentada, y per aquell après decretada, una supplicació per la anseculació de diputat y hoydor vagant, la qual és del tenor següent:

[Supplicació de mossèn Yvorra y Francesch de Gilabert per un lloch de diputat y altre de oïdor vagaven]

Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim y molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

Estos dies proppassats vostres excel·lència y senyories y mercès feren mercè de provehir lo lloch de diputat que, segons se digué, vagave per mort del senyor de Çarrocha ha Guillerme de Yvorra, y lo lloch de oidor que obtenie dit Yvorra ha Francisco Gilabert y après se ha novament entès que dit senyor de Çarrocha no és mort fins ha dijous proppassat. Supplique per ço y altrament, Hierony de Olivo per part de dits Yvorra y Gilabert a vostres excel·lència y senyories y mercès sien servits manar confirmar les dites inseculació y en quant menester sie de nou fer dita inseculació per que tinga affecte la mercè que vostres excel·lència, senyories y mercès feren als sobredits en los matexos llochs per que ara se supplica; *et licet, etc. Altissimus, etc.*

Die octava octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento ecclesiastico //243r// et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola notarius.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento militari et fuit provisum quod fiat ut supplicatur, sublatis dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala notarius Barcinone et dicti stamenti.

Lecta in stamento regali et ibi fuit provisum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

E per quant per lo present estament fou comès en dies passats, juntament ab los altres staments, als advocats la provisió que's podie y devie fer a la supplicació en dits estaments presentada per mossèn Joan Navarro, syndich de Campredon, per a què hi provehissen en aquella en lo que fóra de justícia, y oyda la relatió de micer Nicholau Frexanet, advocat de dit bras, lo qual refferí y deduhí se havien de fer lletres citatòries per a mossèn Bernat Francolí de Campredon, anomenat en dita supplicació, per a què, oyt aquell, se pogués millor provehir per justícia acerca lo que demane dit mossèn Joan Navarro ab dita supplicació; lo dit stament, adherint-se en açò ab los altres staments, delliberà e provehí sien fetes y spedides les lletres citatòries per al dit Francolí, les quals són del tenor següent:

[Lletres citatòries per a Bernat Francolí, notari de Comprodon, a instància de Joan Navarro, síndich de dita vila]

243v// Los tres staments de la Cort General que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncolas de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Al honorable mossèn Bernat Francolí, notari de la vila de Campredon, regint lo offici de assessor del diputat local del General en la dita vila

y col·lecta. Salut y honor. Sabreu que [per] mossèn Joan Navarro, syndich de la universitat de dita vila en les presents Corts, nos és estada presentada una supplicació del tenor següent: Reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustre y molt magnífichs senyors axí per disposició, etc. *Inseratur prout supra in presenti processum*. A la qual supplicació per nós fonch feta provisió que fos comès, segons que cometérem, als advocats de dits tres staments que vehessen y hoyssen la dita supplicació y refferissen lo que fos de justícia. Y hoyda per nós la relatió dels advocats y volent en dit negoci bé y degudament provehir y a les parts com som obligats justítia ministrar, havem provehit y manat que vós, dit Bernat Francolí, fosseu citat a contradir perquè les coses supplicades no's deguen per nós fer y que per nós fossen fetes lletres citatòries en la forma acostumada. Per tant, inseguint lo tenor de dita nostra delliberació, ab tenor de les presents vos diem, citam y manam que, dins deu dies après de la presentació de les presents a vós fahedora en avant comptadors, comparegau devant nós y en los staments de les presents Corts personalment o per vostre legítim procurador ha contradir perquè lo supplicat per part del dit syndich no dega ésser fet per nosaltres, y altrament a dir, al·legar y provar tot lo que dir al·legar y provar voldreu, y lo present negossi proseguir fins a sentència y declaratió y total executió de aquella; altrament, passat dit termini lo qual a vós per adaçò precisa y peremptòriament vos assignam, procehirem y manarem proce//244r// hir en dit negoci segons serà de dret y de justítia, vostra absència en res no obstant més contumàcia exhigint. *Datum* en la vila de Monçó, quant al bras ecclesiàstich a sinch de setembre, quant al bras militar a set, y quant al bras real a vuyt de dit mes, any de la nativitat de Nostre Senyor, mil sinch-cents vuytanta-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres.

E per quant se proposà y deduhí en dit stament per lo senyor president si convindrie o no que ha les persones elegides per a entendre en lo Redrès del General se donarie plena facultat de ordenar y redreçar aquell sens necessitat alguna de refferir lo que ordenat y trassat havien als staments, per a més prompta expedició dels negossis del Redrès de dit General e altres de la present Cort, lo dit stament, considerant los molt inconvenients que de dita commissió ne porien resultar, axí al dit General com a les universitats y particulars, deliberà per ço que los elets per al dit Redrès del General no puguen resoldre cosa ninguna del que apuntaran y trassaran, ans bé ho refferesquen tot al present estament, lo qual après ne resoldrà e delliberarà lo que millor li apparexerà convenir per lo bé del dit General. Y axí fou reportat als altres braços.

E successivament, lo dit estament, per impediment de la malaltia de mossèn Miquel Bastida, promovedor del present estament, y de mossèn Joan Montornès, syndich de Tortosa, qui en lloch de dit mossèn Miquel //244v// Bastida fou surrogat en promovedor, surrogà y elegí en lloch dels susdits, per promovedor del present estament, al magnífich micer Francesch Çaragossa, syndich de Barcelona.

[Dissentiment]

E poch après entrà en dit estament mossèn Martí Pallarès, syndich de Talarn, lo qual venie de dita vila, a la qual alguns dies ha ere anat de licència del present estament. E poch après de ésser-se assentat posà son dissentiment ha tots actes de gràtia y a la spedició de aquells. Protestant, etc. *Testes sunt, Jacobus Rondó, portarius dicti stamenti, et Salvator Mir*.

[Dissentiment]

Joan Navarro, syndich de Campredon, posà son dissentiment ha tots actes de gràtia. Protestant, etc. *Testes predicti*.

E successivament, foren en dit stament llegides y spedides les lletres avall scrites en virtut de la deliberació dies ha per los tres staments feta, y dalt en lo present procés contenguda, per lo lloguer de les cases en les quals se acostumen de ajustar los advocats y persones elegides per a fer los Capítols y Constitutions y altres, les quals lletres o cauthela són del tenor següent:

[Letres e cauthela per a què si pague lo lloguer de les cases en les quals se ajusten lo[s] elegits per a fer les constitutions y advocats]

Los tres staments de Cathalunya, etc. Ha mossèn Joan Pau Ciurana, donzell, regent los comptes del General del dit Principat, resident en la present vila de Monçó. Salut y honor. Com nosaltres haiam delliberat que de pecúnies del dit Gene//245r//ral, per vós en nom de aquell, sien donades y pagades ha mossèn Monserrat Parra, causídich ciutedà de Barcelona, resident en la present Cort, per lo lloguer de una mesada de certs aposientos que en la casa que ell de present possehex en la present vila se llogaren per a estar les persones eletes per a ordenar y conpondre los memorialis y també per a juntar-se los advocats, sinquanta lliures moneda. Y també a mossèn Miquel Grètia, rector de Promissa, y ha Guillerm de Comptes Celler, senyor de les cases que per avuy les persones eletes per als memorialis de les constitutions y agravis se junten los són estades llogades, a rahó de trenta-dues liures setze sous per mesada, que comensà a setze del mes de setembre proppassat. Per ço, ab la present vos diem y manam y encarregam que de pecúnies del dit General doneu y pagueu al sobredit Monserrat Parra les dites sinquanta lliures, y als dits mossèn Miquel Grètia y Guillerm de Comptes, entre los dos, cada mes trenta-dos lliures setze sous, tot lo temps que dita casa estarà per orde dels braços llogada; y no resmenys, fareu fer les obres que són necessàries en la dita casa per a poder-se juntar en ella dites persones, portant compte particular de tot lo que gastareu, y cobrareu àpochas de rebudes. Dient y manant al reverendíssim, nobles y magnífichs deputats y oydors de comptes del dit General que, passant vós les sobredites quantitats, les vos admeten en compte de legítima data. En testimoni y fe de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents de dita Cort //245v// y sagellades ab lo sagell menor de aquella. *Datum* en la vila de Monçó, al primer de octubre, any de la natiuitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres.

E quant al compte en dit consell presentat per Jaume Rondó, fuster, de la feyna que de son offici ha feta ha obs del present estament, com són banchs, taula, caixes y los tres pontins per a seure en dits banchs, lo dit estament féu deliberatió que lo dit compte sie vist y examinat per mossèn Arrencada, syndich de Torroella de Mongrí, y Francesch Oliveres, syndich de Figueres, y que sens resoldre cosa alguna ab dit Rondó ho refferresquen en lo present estament.

E per lo que poch ha té entès lo present estament que sa magestat estarie ab alguna indisposició, desijant dit estament saber de la salut de sa magestat, féu delliberació que sien elegides tres persones, ço és, una de quiscun stament, per a què juntes per part dels tres braços vagen a visitar, saber y entendre, dues voltes quiscun dia, de la

indisposició y mala gana de sa magestat he u refferesquen en lo present estament. E que entretant los tres promovadors anassen als tractadors de sa magestat per saber y entendre la hora se porie anar a visitar a sa magestat; e tornat lo promovedor de dit bras real, refferí que dits tractadors havien dit que ells sabrien ab sa magestat de com restarie servit se fes en visitar-lo, y que ells regraciaven als tres estaments lo bon cuydado tenien als tres staments de la salut de sa magestat. E per lo dit estament, per anar a vesitar sa magestat, y per los altres estaments foren elegits, ço és, per lo estament ecclesiàstich, lo prior de Cartoxa; //246r per lo militar, don Joan Ycart; per lo real, mossèn Luys Terrena, syndich de Perpinyà.

E après, per part de mossèn Christòfol Gil de Villoro, altre dels syndichs de Tortosa, fou demanada licència de anar-se'n a Tortosa a causa de sa malaltia, la qual li fonch donada per lo dit estament.

Dimecres, nou de octubre mil sinch cents vuytanta-y-sinch.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumat, referí en aquell mossèn Luís Terrena, syndich de Perpinyà, que ell, juntament ab los altres elets per a visitar a sa magestat, eren anats lo die de ahir a palàtio, y allí los és estat refferit per lo comte de Bondia com sa magestat estave molt remediada de la febra que esta nit havie tinguda; y que, segons relació dels metges, stave ja quasi quiti y de prou bona gana, y que poch havie se li havie donat un servicial y se tenie speransa serie prest remediada la sua mala gana, y que ell dirie a sa magestat que los brassos de Cathalunya temen de sa magestat y de sa salut. E refferí més avant que avuy de matí eren tornats los predits a palàtio y allí parlat ab lo marquès de Dènia de la cambra de sa magestat, lo qual los dix estave ja millor sa magestat y que de les onze hores de la //246v// nit passada estave sa magestat sens febre y que havie dormit molt bé, y que aquí matex dit marquès ho féu a saber a sa magestat la ànsia y bon cuydado tenien los brassos de sa salut y que sa magestat havie respost ha dit marquès los agrahíe la bona ànsia y cuydado que de sa salut tenien.

E per quant se entengué per relació dels promovadors dels altres staments com havien elegit, ço és, lo dit stament ecclesiàstich lo abat de Poblet y lo militar al vescomte de Rochabertí, per a procurar quiscú d'ells en llur stament llevassen los dissentiments que allí tenien, y encarregat al present stament que si algun dissentiment hi havie que's procuràs se llevàs aquell; y per quant mossèn Joan Vallbona, syndich de Cervera, qui tenie dissentiment a tots actes, llevà aquell e'l suspengué per spay de sis dies primer vinents, delliberà per ço lo dit stament que's faça a saber als altres brassos com en aquest no y havie ara ningun dissentiment que perturbàs ni detingués lo progrès de la Cort, y axí anà lo promovedor a fer-ho¹⁹⁷ a saber als altres brassos; e lo dit mossèn Joan Vallbona, syndich de Cervera, alsà son dissentiment tenie a tots actes per spay de sis dies, passats los quals dit son dissentiment torne en son punct y lloch estave abans que alsàs aquell.

197. ho, *interlineat*.

Post prandium.

En presència del dit stament real ajustat y congregat en lo lloch, modo y forma acostumats, refferí mossèn Luis Terrena, syndich de Perpinyà, com ell, juntament ab los altres elets per a visitar a sa magestat en la sua indisposició, que eren anats a palàtio pe//247r//r a visitar a sa magestat y que allí havien parlat ab lo marquès de Dènia de la cambra de sa magestat, lo qual los dix que u sabrie y entendrie en la hora mateixa de sa magestat y li farie a saber la ànsia y cuydado tenien los tres brassos de la salut de sa magestat; y tornat dit marquès los dix que sa magestat, mercès al Senyor, estave sens febre hi-s trobave millor y que regratiave als brassos lo cuydado que de sa salut tenien.

E feta la dita relatió y en virtut de les decretacions y deliberacions per lo present stament fetes en la suplicació adaquell presentada per mossèn Joan Navarro, syndich de Campredon, al primer y a vuyt del corrent, foren fermades per lo president del bras real les lletres a suplicació de dit syndich spedides y dalt insertades en lo present procés.

Dijous, a deu de octubre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch.

[Relatió de la indisposició de sa magestat]

Ajustat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, refferí en presència de aquell mossèn Luís Terrena, síndich de Perpinyà, com ell, juntament ab los altres elets per anar a visitar a sa magestat per a saber de sa salut y que allí en son palatio vuy a les vuyt hores havien parlat ab don Cristòfol Mora, president dels consells de Portugal, lo qual, entès lo perquè venien, se'n entrà ahont ere sa magestat per saber de sa salut, y tornat de fora los dix com a les dotze hores de la nit passada li havie tornada la febra y no tanta com la primera, que //247v// vuy entre les sis y les set hores lo havien sagnat y tretes set o vuyt onces de sanch, y que sa magestat los agrahie lo bon cuydado tenien los brassos de Cathalunya de sa salut. E feta dita relatió, vingué en dit stament lo promovedor del stament ecclesiàstich reportant de part de aquell una scriptura, la qual legí y lexà en dit stament real del tenor següent:

Lo stament ecclesiàstich, tenint entès per lo pare don prior de Scala Dei, nomenat per aquest affecte per la indisposició de sa magestat, que persevere y no sens gran sentiment del present bras, considerant lo molt que importe per tota la cristiandat y en special ha estos regnes tenir sa magestat salut, per ço delliberen per via de pensament que de part dels brassos del present Principat se face a saber a sa real magestat, per medi dels tractadors anant una o més persones a sa magestat, com estos brassos estan prests y aparellats de fer tot lo que sie de son real servey sols sa magestat tinga salut, qu'és de major importàntia que quantes coses se poden tractar en las presents Corts, y que sie notifficat als altres brassos.

E feta dita relatió per dit promovedor y legida la dita scriptura del bras ecclesiàstich, foren en dit estament legides unes lletres dels deputats del General de Cathalunya als tres brassos de les presents Corts dirigides, les quals són del thenor següent:

[Lletres dels diputats als tres staments]

248r// Als reverendíssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors los tres staments de la Cort general del Principat de Cathalunya convocada en la vila de Monçó.

A les moltes scriptures que vostres senyories ab ses cartes de deu y tretze del passat nos manen enviar y per orde dels commissaris dels agravis són demanades, férem posar mà encontinent, y les que d'elles fins són fetes enviam per aquest portador, Pau Genovès, que són: en hun plech, onze crides reals generals y particulars de diverses prohibicions y assenyaladament dels cavalls, una de les quals és ab incerta de pramàtiga de sa magestat, dues precmàtiques y una conclusió de la Règia Audiència sobre que no-s poden fer crides generals; en altre plech: còpia de la Bulla del Papa Leó Xè y de la Bulla del Papa Climent setè del jurament de l'inquisidor Loazes, devuyt còpies de requestes de una presentació de Breu y altra supplicatió, memorials, lletres de sa magestat y vots de diversos doctors sobre fets resultants de la contentió dels inquisidors; e altre plech: trenta requestas presentades ha oficials reals sobre agravis del General y contrafactió de Constitutions, compreses dues supplications presentades al loctinent general; en altre plech: tres còpies de lletres, provisions y actes y un memorial sobre la convocatíó de l'Usatge *Princeps Namque* y de una crida de observansa del privilegi militar; y en altre plech: còpia dels enseculats en diputats y oydors de tots staments y dels capítols que-s lligen al temps de la enseculatió, y memòria de les creations de offi//248v//cis, vells y nous salaris y augments de aquells, y còpia de les ordinations de la casa de la Deputatió fetes per commissió de la Cort general l'any mil sinch-cents-y-vint; y juntament ab axò un llibre de Capítols de Cort que-s diu de Quatre Senyals. Del que-s trobarà y lo demés per enviar no-s llevarà la mà y procurarem vaje ab tota diligència; emperò les strenes, atxes, candeles, gramalles y altres avaries són ja llargament designades en lo balans, y també los salaris de officis fora Barcelona que no són en lo capbreu de aquesta casa. En lo que tocha a la exactió del que-s deu al General y a la execució contra dels deutors, se fa la diligència qual convé, y seria molt major y més certa si vostres senyories fossen servits de tornar resposta y pendre apuntament ab les dificultats que ab altra llargament deduexen, y com aquelles vagen sempre augmentant stam ja aguardant per a poder ab major seguretat y prestesa continuar la dita exactió, y axí per nostre descàrrech ho recordam y supplicam a vostres senyories, cuyas reverendíssimas, excel·lentíssima y molt il·lustres personas Nostre Senyor guarde ab tot augment y prosperitat. De Barcelona, a sinch de octubre mil sinch-cents vuytanta-sinch. Don Pedro Oliver y de Botaller. Reverendíssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors. Besen la mà a vostres senyories sos més certs servidors //249 r// los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. *In registro Communi II, folio LI.*

Post prandium.

[Que sien fetes pregàries per la salut de sa magestat]

Convocat y congregat lo dit stament en lo lloch y forma acostumat, delliberà dit stament que sie reportat als altres braços lo quant lo present stament sentia y ha sentit la indisposició de sa magestat, y com sie cert que la malaltia y salut venen de la mà del Senyor segons li és servey, que per so sien fetes orations, professons y almoynes, servint a Déu a dita causa als diputats per a què ho facen, specificant-los emperò per la present Cort quines y quals se deuen fer per llevar los inconvenients y excessos que ab dit motiu se porien fer; y que ans de res se'n done rahó als senyors tractadors de sa magestat per a què s'entenga lo bon sel y ànsia tenen les presents Corts de la salut de sa mages-

tat y quant affectadament desijen aquella. E poch après, lo promovedor del stament militar reportant de part de aquell una scriptura, la qual fou en dit stament legida, del tenor següent:

Lo stament militar, responent al stament ecclesiàstich per via de pensament diu que lo present bras sent molt la indisposició de sa magestat, y entén bé quant importe per a tota la cristiandat y estos regnes la vida y salut de sa magestat, y que concis-tex la salut de aquella en la voluntat del Senyor, y que se occorrega ha //249v// ella y a la sereníssima Reyna dels Àngels ab devotions contínues y ab pregàries a totes parts conveniens, y que-s scriga a diputats y per la posta perquè en açò facen lo que se'ls ordenarà, axí en devotions com en charitats, y que en açò no-s vage curt per lo que tant importe com dalt dit és.

E entesos per lo present stament real los parers dels altres staments reportats per dits llurs promovedors ab les dites dos llurs scriptures, en lo present procés incertades, y desijant per sa part fer lo que deu en fer pregàries al senyor per la salut de sa magestat, féu delliberació que sien fets y despatxos¹⁹⁸ dos pelegrins a despeses del General, lo hu per a Nostra Senyora de Monserrat y altre per al monastir de Cartoxa, per a supplicar al Senyor per la salut de sa magestat, y que quiscun syndich del present estament scriga a sa universitat que vullen fer fer a dita causa devotions¹⁹⁹, orations y pregàries e tres professions, supplicant tots per la salut de sa magestat, y oratió contínua, encarregant als reverents pares de Cartoxa y de Monserrat vullen ab ses devotions, orations y pregàries suplicar al Senyor per la salut de sa magestat. Y que sie reportat als senyors tractadors per a què se entenga si serà axí la voluntat de sa magestat y reportat als altres brassos. Y axí fou reportat als altres brassos per lo promovedor del present stament.

E immediadament, mossèn Luís Terrena, syndich de Perpinyà, refferí al dit stament com ell, juntament ab los altres elets per los altres staments per //250r// anar a visitar sa magestat durant la sua indisposició, ja hora baixa aquest després dinar entre les quatre y les sinch, són anats a palàtio y allí han demanat de marquès de Dènia de la salut de sa magestat, lo qual los ha respost y dit que de les onse hores ans de mig die ensà estava quiti y que leshores stave tractant ab alguns cavallers; del que dit stament se'n alegrà molt hi-n féu moltes gràties al Senyor. E per quant après se altercà entre los dits staments sobre de la forma se haurie de tenir en fer fer les pregàries per la salut de sa magestat sens primer saber sa voluntat, se féu per ço delliberació que los promovedors dels tres brassos vagen als senyors tractadors per a què sabessen lo de com restarie sa magestat servit se fessen dites pregàries, y axí anaren dits promovedors; los quals tornats, refferí lo dit bras real com dits senyors tractadors los agraphien lo compte que tenien los brassos de la salut de sa magestat, a la qual ho dirien he u refferirien, y que pus sa magestat se trobave millor serie bé que les orations se fessen y pregàries, y que aquelles no fossen axí públiques sinó secretes en les sglésies y monestirs que aquelles se ferien.

Fonch llegit après en dit stament hun memorial presentat per mossèn Francesch Joan de Tamerit, lo qual és incertat baix en lo present procés après de trenta del corrent.

198. *En el manuscrit 76, despatxats.*

199. *En el manuscrit 76, devotes orations.*

Die veneris, undecima mensis octobris anno predicto a nal//250v//tivate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Ajustat y congregat fou lo stament real en lo lloch acostumat, referí adaquell mossèn Luís Terrena, syndich de Perpinyà, com vuy en aquest matí és anat ell, juntament ab los altres elets per anar a visitar a sa magestat durant la sua indisposició y mala gana, a palàtio, y allí los ha dit y refferit don Cristòfol de Súnyega com sa magestat, mercès al Senyor, starie quiti, sens febre y que havie ben dormit esta nit passada, de la qual relatió se alegrà molt dit stament, regraciant al Senyor la mercè feye a tots en dar salut a sa magestat.

Foren après en dit stament legides unes lletres que los deputats scriuen als tres staments, deduint ab aquelles les moltes scriptures y actes envien a la present Cort per orde de aquella qui les havie enviades a demanar, les quals lletres són del tenor següent:

[Lletres de deputats als tres staments als quals envien moltes scriptures]

Als reverendíssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors, los tres staments de la Cort General de Cathalunya convocada en la vila de Monçó.

A les moltes scriptures que vostres senyories de devuyt, tretze²⁰⁰ del passat nos manen enviar y per orde dels comis//251r//saris, etc. *Sunt iam incerta supra, decima currentis, qua die fuerunt presentate et etiam lecte in dicto stamento, ideo non inseruntur hic.*

E per quant ja dies ha que fonch delliberat per lo present stament que, estant algun síndich de aquell malalt, fos vesitat de part del present stament per a saber com se trobe y per a vèurer si li falta y ha menester res, per a què entesa la necessitat del tal malalt pogués ser remediat en lo menester. Per ço, per excusió de aquella delliberaren que per tot lo corrent mes de octubre mossèn Viver, syndich de Gerona, y mossèn Rebollet, syndich de Vilafranca de Conflent, tingan special càrrech de vesitar los dits malalts una vegada quiscun die, y assenyaladament ara als syndichs de Tortosa, los quals se ha entès que junts los dos estan malalts.

E après, lo promovedor del bras²⁰¹ militar aportà en dit stament unes scriptures ab dos plechs o pliques y un llibre de pergami ab cubertes vermelles que's diu dels Quatre Senyals, enviades per los deputats del General a la present Cort, conforme scriuen ab les lletres per ells trameses y en lo present procés ja incertades a deu del corrent, dient y advertint dit promovedor que lo present bras volgués aquelles fer aportar als elegits per als agravis qui havían menester aquelles, les quals scriptures, y sens desplegar aquelles, trameté dit stament a dites persones eletes per mossèn Galderich Rebollet, hu de dits elets juntament ab lo porter del present bras qui li a //251v// aportave aquelles, lo memorial de les quals està llargament continuat segons se ha entès per lo scrivà del stament ecclesiàstich.

E aderint lo dit stament real ab la voluntat de l'ecclesiàstich, delliberà que sie sobresegut de assí a dilluns primer vinent per tot lo die en la spedició de les lletres que són estades minutades y trassades per part dels tres staments dirigides als deputats sobre la

200. *En lloc de, deu y tretze.*

201. *del bras, escrit en el interlineat.*

exactió dels deutes del General, per lo que en lo entretant se ha entès se pendrie algun bon assiento y apuntament en la exactió dels deutes deguts a dit General.

Post meridiem.

Ajustat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, refferí en aquell mossèn Luís Terrena, syndich de Perpinyà, com ell juntament ab los altres elets per anar a visitar a sa magestat eren estats a palatio y allí havien parlat ab lo comte de Bondia, dient-los la causa de llur vinguda, als quals dit comte dix com sa magestat, mercès al Señor, stave quiti y sens febre y molt ben dinat hi-s trobave millor y ara en aquest punt havia²⁰² refecat de algunes confitures per no haver de sopar, y que sa magestat li havie dit que-ls digués los agrahie molt la bona ànsia y cuydado tenien de sa salut.

Die sabbati, duodecima mensis octobris anno predic//252r//to a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y aiustat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, fonch reportat en dit stament com lo stament militar havie elegits y anomenats per a entendre en trassar y minutar lo Redrés del General, ab necessitat, emperò, de refferir en lo dit bras conforme los altres brassos y adherint-se en aquells, lo vescomte de Canet, don Noffre de Alentorn, mossèn Pere Cassador, militars per al Redrés del General.

Refferí après en dit stament mossèn Luís Terrena com ell ab los altres elets eren anats a palatio per a saber de la salut de sa magestat, y que allí havien parlat ab lo marquès de Dènia, lo qual los dix com ahir entre les sis y set hores de la tarda vingué fret y febre a sa magestat, la qual li ha durat fins a les dues hores de matí qu'és restat quiti, y ara de present, mercès al Señor, stave sens febre y quiti, y que en la matinada li han donat axerops y que après de presos aquells havie dormit molt bé, y que dit marquès ho havie fet a saber ha sa magestat la dita visita y que sa magestat li havie respost regraciave als braços lo bon recort tenien de sa salut.

Post meridiem.

Ajustat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumada, adherint-se ab los altres braços, //252v// delliberà que lo promovedor del present stament, juntament ab los dels altres, vagen a solicitar y recordar als senyors tractadors per a què manen donar resolució en lo fahedor per a què lo llibre de la compilació de les Constitutions se pose en son degut orde per a què-s puga imprimir. Y tornat dit promovedor, refferí com dits tres promovedors havien parlat ab dits senyors tractadors, los quals los havien respost que fins ara no se'n eren resolts, sperant que ab dita compilació hi entrassen les noves constitutions; emperò que ells procurarien de dar-hi orde al que fer se convenie promptament. Refferí après en dit stament mossèn Luís Terrena, syndich de Perpinyà, com ell, juntament ab los altres elets per los braços per anar a visitar a sa magestat, eren stats a palacio y allí havien parlat ab lo marquès de Dènia dient-li la causa de llur anada, lo qual se'n tornà dins per a

202. havia, *interlineat*.

fer-ho a saber a sa magestat y tornat axir los dix com sa magestat, mercès al Senyor, stave quiti y sens febre, tractant y conversant ab alguns cavallers y de molt bona gana.

E fonch en dit stament presentada una supplicatió per lo reverent mossèn Hierònym Terça, ardiacha y canonge de la seu de Tortosa, demanant se scriga ha diputats per a què envien assí en Cort los procehiments fets en la enseculació han feta a deputat per la mort y en lloch de l'ardiacha Jordà de dita seu de Tortosa. La qual supplicatió y les lletres spedides en virtut de les decretacions fetes per los tres braços al peu de la dita supplicatió, són del tenor següent:

[Suplicatió de l'ardiacha Terça y les lletres spedides als diputats per a què envien certs procehiments]

253r// Molt il·lustres y reverendíssim, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt reverents y molt magnífichs senyors.

Essent-se²⁰³ dit y publicat per la present vila que lo reverent mossèn Nicholau Serveró, ardiacha y canonge de la seu de Tortosa, era mort y per consegüent vagave un lloch de diputat ecclesiàstich, fonch feta gràtia de aquell per vostres senyories, excel·lència y mercès al reverent mossèn Hierònym Terça, ardiacha y canonge de la matexa yglésia, y foren despedides lletres en la forma deguda per als diputats del present Principat de Cathalunya, notificant-los dita gràtia y manant-los posasen y scriguessen ha dit ardiacha Terça en lo llibre y lloch ahont dit ardiacha Cerveró stave escrit e inseculat; y après se tingué nova certa com dit Cerveró no era mort encara y a cap de poch dies morí y seguida dita mort fonch confirmada la dita gràtia al dit ardiacha Terça, y foren despedides altres lletres per al matex affecte dirigides als dits diputats, als quals no han volgut obeir ni de aquelles han fet més cas que si no fossen fetes; ans bé, havent entès lo ànimo de la Cort ab les primeres lletres y tement no vinguessen les segones en confirmatió de la primera gràtia com era justa cosa y tenint-la ells per tal y ferma, precipitaren la dita enseculatió, enseculant en dit lloch al reverent mossèn Jaume Miró, vuy oydor ecclesiàstich, y en lo lloch de aquell lo canonge civil de la matexa seu, die feriat y no jurídich, com se veurà en lo acte de la matexa inseculació, en lo qual no-s pot fer semblant acte per los requisits necessaris que ab ell //253v// aportà, com són la prolació de la sentència de execució, lo jurament y prestatió de homenatges, los quals actes de necessitat per la validitat de aquells se han de fer en dia jurídich y no feriat; y axí bé se féu dita enseculatió ans de declaratió dels duptes posats per lo scrivà major de dit concistori, ans bé per advertir-los de la voluntat de la Cort a ells notòria ab dites lletres lo volgueren encarcerar; y també que-s féu en absència del diputat militar y dins los tres dies après de sa absència dins los quals lo oydor militar, conforme al capítol de Cort, no té les vices del diputat sinó en cars molt necessari y no en ningun acte voluntari. Los quals defectes y nul·litats són estats y stades representades ha dits diputats ab una supplicatió concistorialment, la qual no han volguda provehir ni acceptar en dit concistori *ut ecce*, ni volgut ni permès se llevàs acte de dita presentatió perquè no pogués constar en prompte de llur renitència y denegatió de justícia y de s'absència y desacato. Supplica, per tant, lo dit Ardiacha Terça a vostres senyories, excel·lència y mercès, sien servits, per les coses deduïdes

203. *se interlineat.*

en la present supplicació, se mane ha dits deputats que encontinent tramètan los procehiments fets en dita inseculació ab los chalendaris de aquells ab penes oportunes y necessàries, prefigint termini per a tràurer y trametre aquells, y constant com constarà de dites nul·litats manar borrar lo nom posat en lo lloch del dit ardiacha Cerveró y en lo mateix posar dit ardiacha Terça com axí sia de rahó y de justícia y conservatió de la auctoritat de la Cort, la qual pot y sol fer semblants //254r// gràties no sols dels llochs que vaguen però dels que vagueran durant lo Cort, y axí ho supplica dit ardiacha Terça. *Que licet, etc. Hieronymus Terça, in causa propria.*

Die duodecima octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento ecclesiástico et fuit decretum quod scribatur deputatis cum insertione presentis supplicationis quod intra sex tradant parti clausa et sigillata acta et procedimenta per ipsos facta ut petitur, quibus visis providebitur ut iuris fuerit. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

[Les lletres]

Dicta die fuit lecta in stamento militari et fuit decretum et provisum idem quod in stamento ecclesiástico. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Dicta die in stamento regali fuit lecta et ibi decretum et provisum idem quod in dicto stamento ecclesiástico. Cellers, notarius Barcinone et dictum stamenti scriba.

[Terça]

Los tres staments del Principat de Cathalunya convocats en la Cort general; per als reverent, nobles y magnífichs senyors los diputats del General de Cathalunya residints en Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per part de mossèn Hierònym Terça, ardiacha y canonge de la seu de Tortosa, lo dia present y devall scrit nos és estada presentada una supplicació del tenor següent *inseratur*. A la qual supplicació per nós vista, volent sobre aquella de justícia provehir, ha//254v//vem manat fer y expedir les presents, de y ab les quals vos diem, encarregam y manam que, dins sis dies après de la presentatió y notificació de les presents a vosaltres fahedora, doneu y lliureu, e o donar y lliurar façau en pública y auctèntica forma al dit ardiacha Terça o a son procurador tots y sengles actes y procehiments per vosaltres en aqueix concistori fets, sobre la provisió e o enseculatió del dit lloch de diputat ecclesiástich vagant per mort del dit ardiacha Cerveró, juntament ab los chalendaris y dies se són fets dits procehiments, per a què vists aquells púgan en dit negoci provehir lo que sie de justícia; y no façau lo contrari, tota dilatió, exceptió, diffugis y consultes cessants. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades del sagell major de dita Cort. *Datum* en Monçó, a dotze del mes de octubre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El Bisbe de Barcelona. Don Jayme de Cardona y de Rocha-bertí. Pere Ferreres.

Dilluns, a catorze de octubre mil sinch-cents vuytanta-sinch.

Convocat y ajustat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, referí en aquell mossèn Luís Terrena que ell, juntament ab los altres elets per a visitar a sa magestat, eren estats a palàtio y allí havien parlat ab don Alonso de Súnyega y de Cardona, dient-li [la]²⁰⁴ causa de llur vinguda, lo qual en la hora matexa anà a dir-ho a sa magestat, y tornat los

204. *Com consta en el manuscrit 76.*

dix com sa magestat, mercès al Senyor, stave quiti sens febre, y que la nit passada ne tingué a la tarda y molt pocha.

255r// Fonch après en dit stament presentada una supplicatió per micer Nicholau Frexanet, síndich de Leyda, demanant ab aquella ésser-li dat y atorgat lo lloch de diputat vagave per mort del metge Nogués de Leyda, lo qual fonch dat; y en lloch de oydor tenie dit micer Frexanet, provehí dit stament en oydor de comptes a mossèn Francesch Algueró, notari, altre síndich de Leyda, lo qual mossèn Algueró, après de haver dit stament fetas dites provisions, ço és, de diputat en favor de dit micer Frexanet y de oydor de dit mossèn Algueró²⁰⁵. Lo dit mossèn Algueró poch après dix en dit stament com ell agrahie al stament la mercè li havien feta en anomenar-lo per a dit lloch de oydor, y que era content que en lloch seu lo dit stament provehís y anomenàs a mossèn Miquel Oliver, ciutedà de Leyda, y axí après lo dit stament anomenà en lloch del dit mossèn Algueró lo dit mossèn Oliver. E per quant poch après se sabé y entengué que lo dit mestre Noguers, metge, no ere mort, no pogué per ço haver lloch la nominatió y provisió feta del dit micer Frexanet en diputat y dit mossèn Oliver en oydor, y per ço no foren spedides lletres algunes per a deputats ni la dita supplicatió fou insertada en lo present procés, pus no fou de ningun effecte.

Vingué après en dit stament micer Francesch Ubach, assessor de la casa de la Deputació, lo qual poch dies ha que fou tramès a la present Cort per los deputats per a rebre uns testimonis que micer Francesch Serra havie exhibits en sa defensa en la causa de visita fan los dits deputats contra los passats y oficials de la Deputació, deduhint com a dita causa juntament ab lo notari de la dita visita eren estats //255v// tramesos a la present Cort y en arribar assí havie ja dada rahó a dita Cort de la causa de sa vinguda y intimat a micer Enrich Serra, germà y procurador del dit micer Francesch Serra, present assí en Cort, per a què exhibís los testimonis que en dita defensa havie exhibits y dit que eren en la present Cort y que per tot lo temps a ell prefigit per a rebre aquells no u havie assí exhibit alguns; y que perque la present Cort sabés y entengués les diligènties que per sa part ell assí havie fetes y los deputats per la sua en trametre-los y que si no s'eren rebuts testimonis alguns dels que assí dit micer Serra havie exhibits y dit que volie rebre, que la culpa no era sinó del mateix micer Serra, y que per ço ne donave rahó a la present Cort, supplicant a dit stament, com ja havie supplicat als altres, fossen servits manar respondre a dits deputats a les que en sa crehensa d'ells havie assí aportades y donades als tres brassos; als quals complidament informà de la pocha rahó ni justítia tenie dit micer Serra de voler evocar la dita causa de visita a la present Cort, deduhint molt copiosament ab quanta maduresa y ab quant bon concell havien dits deputats procehit an lo progrès de la dita visita, en la qual no havien encara declarat; y axí tenie mancho ocasió ni causa dit micer Serra de poder recórrer a la present Cort, a la qual supplicà que, pus en dita causa de visita dits deputats feyen lo que tocave²⁰⁶ a llur descàrrech y feyen justícia, que fossen per ço servits no voler admetre dita causa pus ja de sí y de justícia no ere evocable, deduint quant descansats podien estar la Cort que dits deputats farien justícia en dita causa e visita; supplicant fessen resposta a las lletres que de dits deputats aportà, la qual fou feta y spedida poch après.

205. mossèn Frexanet, *corregit*.

206. *A continuació repetiti i anul·lat per ponts, tocave.*

256r// E per quant en dit stament és estada exhibida una scriptura contenint en efecte en aquella que com entenga la present Cort dar orde y forma que sien prohibits tota manera de pedrenyals sens poder-ne aportar ninguna persona, axí ecclesiàstica com secular y de qualsevol preheminentia y condició, sens poder-se'n exhibir algú, per so com és arma proditòria e inútil per a guerra, segons que per la present Cort serà ordenat y apuntat; y com sie cert que prohibint-se dits pedrenyals restarie la terra desermada, la qual a causa de ser vehina de França ahont ha molts y lluterans y star d'altra part ab marina porie estant axí desarmada trobar-se ab algun treball y perill, que per so desijarien saber la present Cort la forma que sa magestat serie servit se tingués en que la terra no restàs desermada prohibint-se dits pedrenyals. Per ço, lo dit stament, adherint-se ab lo parer dels altres brassos, féu deliberació que la dita scriptura o supplicació sie presentada a sa magestat per a dit effecte. Votant-se en dit stament si la dita supplicació se presentarie o no a sa magestat, mossèn Galderich Rebollet, syndich de Vilafranca de Conflent, y mossèn Pere Inveni Rocha, syndich de Tuhir, dissentiren a la presentació de dita supplicació fins a tant tngan la resposta de sos principals de la consulta que ab ells tenen feta, per quant ab exprés orde y deliberació del present stament ne han consultat los syndich ab llurs universitats de les quals ells dits Rebollets y Rocha no tenen encara resposta, protestant de nul·litat de actes, requerint al notari de dit stament que continuàs al peu de dita deliberació en lo present procés. E immediadament, Anthoni Molinès, syndich de Cruïlles, //256v// posà son dissentiment, dient no consent que presente dita supplicació ni que's lleven los pedrenyals llarchs sinó tant solament los curts; presents per testimonis Jaume Rondó, fuster, y Joan Sangenís, porters de dit stament. E après, a quinze de dit mes, lo dit Galderich Rebollet llevà lo dit son dissentiment. E a setze de dit lo dit mossèn Pere Inveni Rocha llevà lo dit son dissentiment.

Post meridiem.

En virtut de les provisions e decretacions fetes per los tres estaments a la supplicació presentada per mossèn Guillerme de Yvorra y Francesch Gilabert, suplicants ser-los donat un lloch de diputat al dit Yvorra y lo de oydor al dit Gilabert, ja scrit de dalt en lo present procés, a vuyt del corrent foren spedides [les]²⁰⁷ lletres, les quals són del tenor següent:

[Letres per les inseculacions de mossèn Yvorra y mossèn Gilabert a diputat y a oïdor]

Los tres staments, etc. Als reverendíssimo, nobles y magnífichs senyors los diputats del General del dit Principat y als oydors de comptes del dit General y ha totes altres persones a qui's pertanya y lo present negoci toque y tochar puga. Salut y honor. Sapiau que per part de mossèn Guillem de Yvorra, carlà de Corbins, y de mossèn Francesch Gilabert y Pou nos és estada presentada una supplicació del tenor següent *inseratur prout est supra*. A la qual supplicació com ha justa y rasonable per nosaltres és estada feta provisió que fos fet axí com era supplicat, y axí de fet ensecularem segons que ab la present enseculam y enseculats ésser volem, provehim y manam, ço

207. *Consta així en el manuscrit 76.*

és, lo dit mossèn Guillerme de Yvorra en lo lloch de diputat militar del General per la vagueria de Balaguer per mort del dit mossèn Sancliment de Pru//257r//nera vagant, y lo dit mossèn Francesch Gilabert y Pou en lloch de oydor militar per la vagueria de Leyda que ocupave lo dit mossèn Guillerme de Yvorra novament enseculat en diputat. Per ço, deduhint a vostra notícia les coses predites, ab tenor de les presents, vos diem y manam que, observant dita enseculació y provisió per nós com és dit feta, encontinent après que les presents vos seran presentades, sens dilació y exceptió alguna, scrigau y continueu y continuar y escriure façau en lo llibre y altres llochs ahont les inseculacions de diputats y oydors se scriuen y continuen, ço és, lo dit mossèn Guillerme de Yvorra en lo dit lloch de diputat militar del General per la vagueria de Balaguer vagant per mort del dit mossèn Sancliment de Prunera, y lo dit mossèn Francesch Gilabert y Pou en lloch de oydor militar per la vagueria de Leyda que ocupave lo dit mossèn Guillerme de Yvorra novament anseculat en diputat, a ffi y effecte que havent de fer extraccions semblants de diputats y hoydors concorreguen de fet en dites extraccions respectivament, axí y en la forma que los altres en semblants llochs posats y enseculats concorren, tots dubtes y dificultats cessants. En fe y testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de la Cort. *Datum* en la vila de Monçó, a vuyt del mes de octubre, any de la nativitat de Nostre Senyor mil sinch-cents vuytanta-sinch. El Bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres.

[Relació de la salut de sa magestat]

257v// Refferí après en dit stament mossèn Luís Torrent²⁰⁸, syndich de Perpinyà, com ell, juntament ab los altres elets per a visitar a sa magestat, eren anats a son palàtio y allí havien parlat ab lo comte de Bondia dient-li la causa de llur venguda, com era per a saber de part dels tres braços de Cathalunya de la salut de sa magestat, y entès per dit comte se'n tornà dins per a fer-ho a saber a sa magestat y tornat dix com sa magestat, mercès al Senyor, estave quiti sens febre, emperò que ans de dinar se ere trobat de mala gana un poch, y que sa magestat los regraciave la bona ànsia tenien dits braços de Cathalunya de sa salut.

Fonch après per dit stament delliberat que's presente a sa magestat la supplicació que vuy s'és legida en lo present estament, per saber de sa magestat com serà de son real servey que reste la terra armada llevant-se y prohibint-se los pedrenyals.

Dimars, a quinse de octubre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch.

En presència del stament real ajustat y congregat en la forma acostumada, refferí mossèn Anthoni Jolí per Luys Terrena, syndichs de Perpinyà, com ell, dit mossèn Anthoni Jolí, juntament ab los altres elets per a visitar a sa magestat, eren anats a palàtio y allí havien parlat ab lo comte de Bondia, dient-li venien tramesos per los tres staments de Cathalunya per a visitar ha sa magestat y saber de sa indisposició y salut, lo qual //258r// se'n tornà dins per a fer-ho saber a sa magestat, y tornat fora los dix com sa magestat li havie dit agrahie als braços de Cathalunya la bona ànsia y contínuo cuydado tenien de sa salut y que esta nit passada, encara que no fos la nit

208. *en lloc de*, Terrena.

en què li havie de venir la febra, ha tinguda febra y que la gota li ha assenyalat en la mà y que axò serie la causa de la febre d'esta nit passada y que aquest matí lo han tornat a sagnar; del que, entesa per dit stament dita relatió, ne sentí molt gran pena per entendre que la mala gana de sa magestat perseverave y pijorave, suplicant ab molta fervor tots als Senyor fos servit voler per sa infinida bondat y misericòrdia tornar la salut a sa magestat y donar-li molts llarchs y felicíssims anys de vida per al seu sanct servey.

E per quant acerca de les pregàries y devotions que los brassos havien delliberat se fessen al Senyor per a suplicar-lo per la vida y salut de sa magestat, ço és, acerca de la forma y en quines ciutats, viles y llochs, monastirs y sglésies se farien aquelles, ço és, si en Barcelona y en los monastirs circunvehins de aquella a soles, conforme a les lletres que a dita causa eren ja stades trassades y minutades per los altres staments, se farien les dites pregàries y devotions per a la salut de sa magestat; o si se farien axí en Barcelona y monastirs circunvehints adaquella y en tots los altres monastirs de les altres universitats de Cathalunya que tenien llurs syndichs en las presents Corts, com havie delliberat di//258v//verses voltes lo present stament; o si se farien altres més devotions axí en la present vila, ço és, sglésies y monastirs de aquella, e si s' darie o no caritat o almoyna higualment axí als monastirs de Barcelona com als de les altres universitats y hospitals se fos molt altercat, y per alguns dies y a dita causa fetes y trameses de uns brassos als altres diverses ambaxades y llurs promovedors altercant tots a fi de un sanct y bon intent, desijant tots asserter en lo que s' devie fer en lo orde se havie de tenir en fer dites pregàries y devotes orations per la salut de sa magestat, que tant importe per a la conservatió y augment de la cristiandat; finalment desijant abreviar dit stament per a què dites devotions y pregàries se facen promptament per lo que tant importe a la salut de sa magestat, delliberà per ço lo dit stament, adherint-se en açò ab los altres, que les lletres fetes o minutades per part dels tres brassos per als deputats, ab les quals se'ls encarregue facen fer pregàries per la salut de sa magestat, sien promptament despatxades y ab diligència trameses de la manera que estan ordenades, habilitant emperò aquelles en lo que ara passa del die foren ordenades ensà acerca lo de la salut de sa magestat, y que dites coses sien reportades als altres braços ab ambaxada, per a la qual foren elets y anaran a fer aquella mossèn Andreu Vilaplana, syndich de Gerona, y mossèn Gabriel Arrencada, syndich de Torroella.

Les quals lletres desús mencionades per dits staments ha dits deputats trameses per a què facen fer dites pregàries per la salut de sa magestat són del tenor següent:

[Lletres a deputats per a què fassen fer pregàries per la salut de sa magestat]

Als reverent, noble y magnífichs senyors.

La magestat //259r// del rey nostre senyor és estat estos dies ab alguna indisposició de quatre o sinch terçanes sensilles que ha tingut, per les quals lo sagnaren una vegada, y esta nit passada essent dia extraordinari de la cessió s'és trobat més fatigat que los altres dies y ab una pocha de febre, per la qual vuy dematí lo han tornat ha sagnar; y nosaltres sentint com és rahó la sua indisposició y desijant procurar per tots los medis possibles la sua salut, inseguint lo bon costum de aquest Principat, recorrent al principal remediador que és nostre senyor Déu, havem pensat per aquest efecte se facen pregàries y altres obres pies y devocions per alcansar del Senyor misericòrdia y clemència envers nosaltres. Per ço, notificant-vos dites coses, vos diem, encarre-

gam y manam que encontinent, rebuda la present, procureu de fer fer y donar orde se façen per les sglésies y monastirs de religiosos y de monges de aquexa ciutat y circumvehins d'ella pregàries y oracions particulars y devotions acostumades, per a què sa divina magestat sie per sa infinita misericòrdia servit restituir al rey nostre senyor la salut y donar-li molts llarchs anys de vida ha glòria sua, com a tota la cristiandat y en particular aquestos regnes han menester. Y del que fareu nos avisareu ab diligència, que la mateixa tindrem de avisar-vos del que en aquest particular se offerirà. En Monçó, y octubre a quinse any mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts generals que la real magestat de present celebre en la present vila de Monçó, a vostre honor //259v// aparellats. El bisbe de Barcelona. Lo vescomte de Rochabertí. Pere Ferreres.

E per estar micer Francesch Çaragossa molt ocupat en entendre ab los altres elets en assentar y apuntar los capítols del Redrés del General, y a dita causa no poder ocupar-se en servir lo offici de promovedor per al qual fou elegit poch dies ha, per malaltia y absència de mossèn Miquel Bastida, syndich de Barcelona, y après per malaltia de mossèn Montornès, syndich de Tortosa, fou elegit y anomenat en promovedor de dit bras, durant lo impediment y occupations del dit micer Francesch Çaragossa, mossèn Anthoni Jolí, hu dels syndichs de Perpinyà, lo qual de continent fou tramès al bras ecclesiàstich per a sollicitar la expedició de les lletres que, ja dies ha, són estades trassades y legides en brassos per als diputats per a què passen avant en la exactió dels deutes deguts als General.

Vingué poch après en dit stament Francesch Antich, pretès delator del dit General, lo qual presentà en dit stament una supplicació, la qual fou en aquell legida y decretada del tenor següent:

[Suplicació de Francesch Antich demana lletres per als diputats]

Il·lustríssim, molt il·lustre, Il·lustríssims, molt reverents y molt magnífichs senyors.

En lo mes de juliol de l'any mil sinch-cents setanta-quatre per los qui aleshores eren diputats lo ardiacha Cerveró y sos condiputats, fonch promulgada una sentència en favor del procurador del General y contra Francesch Antich, ab la qual sentència se prengué motiu y attendència de un pretès càlcul fet per Dalmau Ros //260r// y Luys Bertró, mercaders elegits per dits diputats, en lo qual càlcul y discurs de aquell se prengué en fet y per consegüent en dret determinat bescompte y error *salva pace*, lo que donà precisa ocasió al dit Francesch Antich condemnant, com evident agraviat, appel·lar y supplicar als dits senyors diputats conforme a capítols de Cort, hús y stil de la casa de la Diputació y concistori, com de fet appel·là dins lo temps degut y per dret statuyt; y per lo que recusaven pendre semblants actes de appel·lació fonch forsat al dit Francesch Antich emprar-se de mossèn²⁰⁹ Boffill, notari públich de Barcelona, que, request per dit Antich, llevàs y testificàs dit acte de appellació a vint-y-sis del mes de juliol del dit any mil sinch-cents setanta-y-quatre; *quo facto*, dits diputats prenent que dita sentència no podia appel·lar ni supplicar, al·legant y prenent que era cars criminal y al que conforme a la qualitat de aquell no podia dit Antich appel·lar, ni supplicar, ni altrament recórrer, anchara que contra expressa disposició de dit capítol de Cort, y particularment contra expressa disposició del capítol

209. A continuació, espai en blanc.

quart de les Corts de l'any mil sinch-cents quaranta-set, prengueren al dit Boffil, notari, la aprísia y la matexa scriptura de la dita appel·lació, lo que ha dat causa que fins avuy dit Francesch Antich no ha pugut, y per altres impediments seus notoris, deduir ni prosseguir la present causa de supplicació e o appellació, aguardant sempre esta ocasió de Corts per a poder recórrer de coses semblants li són estades fetes, y patir dit Antich en presó molt temps no sent debitor al General de ninguna cosa, sots color //260v// que era deutor del General, del qual ne donarà molt bon descàrrech. Y confiant que vostres senyories y mercès com ha persones zeloses de la justícia y que no és llur ànimo que los que són estats agraviats resten sens la deguda satisfacció, supplica, per so, a vostres senyories y mercès quant humilment pot dit Francesch Antich que maneu scriure als diputats del General de Cathalunya una carta ab incerta de la present supplicació, encarregant-los que restitueschan ha dit Francesch Antich lo dit acte de appel·lació perquè cobrant dit Francesch Antich sos actes puga prosseguir y passar avant sa pretenció devant vostres senyories y mercès y admetre-li de nou la present appel·lació y recors, porque entenguen los agravis són estats fets al dit Antich ab dita sentència. Y per adassò supplica y demana a vostres senyories y mercès los sia servey guiar y assegurar ha dit Francesch Antich per a [què] puga anar en Barcelona ha cobrar sos actes y scriptures, y tornar assí en Monçó ha deduhir clarament ha vostres senyories y mercès de sa justícia porque millor pugan manar en tot que li sia ministrat compliment de justícia.

Die quintadecima octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto oblata in stamento ecclesiástico et fuit decretum quod committatur advocatis qui supplicata recognoscant, audiant, videant et refferant. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Dicta die fuit lecta in stamento militari et fuit decretum quod committatur idem quod in brachio ecclesiastico, sublatis prius dissentimentis. Scriba stamenti militaris, //261r// Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Dicta die fuit etiam lecta in stamento regali et ibi decretum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

Post meridiem.

Ajustat y congregat lo stament real en la forma acostumada, referí adaquell mossèn Anthoni Jolí, hu dels syndichs de Perpinyà per ocupació de mossèn Luís Terrena, son consíndich, com ell juntament ab los altres elets per los brassos per a anar a visitar quiscun die dos voltes a sa magestat eren anats a palàtio per a saber y entendre de la salut de sa magestat, y allí havien parlat ab lo comte de Bondia dient-li la causa de llur vinguda, y que·ls dix que en la hora mateixa ho sabrie de sa magestat de sa salut; y tornat fora, dit senyor comte los dix havie fet saber ha sa magestat llur contínuo cuydado tenien de visitar sa magestat, y que li havie dit los digués regraciave als brassos la bona memòria y ànsia tenien de sa salut y que se sentie afadigat de la febre passada y sagnia de vuy y que tenia confiansa de milloria per los senyals del variar de la febre.

E feta dita relació, per quant en dit stament se havie entès que volent molts posar empires al sagell de la Cancellaria se dilatave molt y recusave lo reverent canceller posar aquelles, y que après de posades no obstant dites empires se despatxaven los pri-

vilegis o confirmacions a les quals eren stades posades, no sens gran //261v// dany y desatent dels qui havien posades aquelles; delliberà per ço lo dit stament que ab embaxada dels tres brassos sie fet a saber als senyors del Consell Supremo o als tractadors de sa magestat per a què ho manen remediar, y lo mateix sie reportat ab embaxada a los altres braços, y per a fer aquella foren elegits y anaren: mossen Miquel Çarrovinà, syndich de Barcelona, Onofre Ortodó, syndich de Puigcerdà.

E adherint lo present stament ab los altres, féu deliberatió que los tres promovedors vagen als senyors tractadors per a fer-los a saber los dissentiments se són posats en lo bras militar, per a què per llur part vullen procurar medis que's lleven aquells.

[Dissentiment]

Mossèn Rafel Vivet, syndich de Gerona, posà son dissentiment a tots actes de gràtia y a la spedició de aquells, protestant de nul·litat de quiscú d'ells, requerint al notari del present procés que'n continuàs lo present acte. *Testes Joannes Vallbona, apothecarius ville Cervarie, et Franciscus Oliveres, fusterius ville de Figueres.*

Die mercurii, decima sexta mensis octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumat, desijant dit stament millor saber y entendre lo que's pot y deu fer acerca del que ahir se tractà en los staments per les empires se fan //262r// al sagell, que, no obstant aquelles, se despede[scue]n aquelles a les quals és feta empara, y aderint en açò ab los altres estaments segons la relatió feta per llurs promovedors, delliberà lo dit stament que los advocats dels brassos vegén y miren e relació facen del que's pot y deu fer en obviar al dit agravi, per a què entesa llur relatió los brassos millor púgan delliberar lo que poden y deuen fer en que's remedie aquell; y per a reportar dites coses ab embaxada als altres brassos foren elegits per a reportar aquell: mossen Antoni Jolí, syndich de Perpinyà, Joan Vilabona, syndich de Cervera.

E lo dit mossèn Vilabona, syndich de Cervera, axí per a fer dita embaxada com per a fer tots altres actes en lo present stament, per tot lo die alsà son dissentiment que té posat a tots actes, passat lo qual die sie y²¹⁰ romangue dit son dissentiment en sa forsa y valor.

E en resposta de les lletres que de diputats aportà als brassos micer Francesch Ubach, assessor del General, foren despedides les lletres que ell demanà ésser-li fetes y expedides a catorze del corrent, les quals són del tenor següent:

[Lletres a diputats en resposta de les que havia aportades mossèn Francesch Ubach, llur assessor]

Als reverent, nobles y magnífichs senyors los diputats del General de Cathalunya residents en Barcelona.

Reverent, nobles y magnífichs senyors. Per micer Francesch Ubach rebérem dos lletres vostres, la una per lo negoci del procés de la visita de Nostra Senyora //262v// de Monserrat y l'altra de crehensa per al dit micer Ubach en lo negoci de micer Francesch Serra, lo qual la explicà en aquestos brassos y és estat oyt en lo que ha volgut dir, acerca del qual en son lloch y temps se provehirà lo que apparexerà y se'n

210. sie y, *interlineat.*

darà avís. També rebérem après altra lletra vostra de sinch del corrent per mossèn Joan Pau Ciurana, regent los comptes del General, juntament ab lo llibre vulgarment dit dels Quatre Senyals y dos plechs de altres scriptures en dita lletra mencionades, les quals són arribades ab molt bon punt, per la que se entèn ara molt de veres en los negossis per a la bona directió dels quals se us enviaren ha demanar, agraphin-vos la bona sollicitud haveu tingut en dit negoci. Confiam la matexa tindreu en totes les coses que de assí se us ordenaran si en particular nos podeu advertir algunes coses de importàntia, axí en lo que toque al bé comú de tot lo present Principat en matèria de fer constitutions y capítols de Cort per a la bona administratió de la justícia y conservatió de la pau, com del Redrès de aqueixa casa y del General ne rebrem particular contentu ho façau. En Monçó, y octubre a setze mil sinch-cents vuytanta-y- sinch. El Bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres. Los tres staments del Principat de Cathalunya convocats en les Corts generals que la reial magestat de present celebre en la vila de Monçó ha vostra honor apparellats.

Refferí en dit stament mossèn Luís Terrena, syn//263r//dich de Perpinyà, com ell juntament ab los altres elets eren estats a palàtio y allí havien demanat del comte de Bondia y li havien parlat y demanat de la salut de sa magestat, lo qual los respòs que ell ho sabrie y entendrie de sa magestat, y axí se'n tornà en la hora matexa dins y, exit fonch altre vegada, los dix com sa magestat los agraphie lo bon recort tenien los braços de Cathalunya de sa salut, y que esta nit proppassada ha dormit fins a les dues hores que's despertà y après se tornà a dormir un poch fins a la hora que prengué uns axerops y que après lo havien segnat tercera volta y que ha estat sempre y vuy està ab una poqueta de febra, encara que poca, y que la complectió de sa magestat pren fàcilment y suffre les sagnies y acostume de trobar-se bé ab elles.

E feta dita relatió y volent correspondre al que de part del bras militar los havie reportat llur promovedor acerca del dissentiment allí posat per la causa avall scrita, delliberà lo dit stament que los advocats dels tres brassos vegen si micer Josef Ferrer, advocat dels pobres dels càrsers comuns de Barcelona, anomenat en lo bras militar per advocat de dit bras, és official real o no, y si per rahó de dit offici pot o no ser advocat de dit bras, per a què, entès llur parer, los qui han posat llur dissentiment tngan ocasió de llevar aquell com se ha entès que faran, entesa la relatió y vot dels dits advocats. Y feta la dita delliberació, fou aquella per lo promovedor reportada als altres brassos.

263v// Post meridiem.

Delliberà après lo dit stament, adherint-se en açò ab lo pensament reportat per lo promovedor del bras militar, que los tres promovedors dels tres brassos vagen als senyors tractadors refferint-los les diligènties y devotions que per los tres brassos eren estades deliberades ser fetes per la salut de sa magestat, scrivint a dita causa com desús consta en lo present procés als deputats del General per a què facen fer orations y pregàries per la salut de sa magestat, y que los bisbes, abats y capitulars y los syndichs del bras real ne havien scrit quiscú d'ells a llurs sglésies y universitats, y si serà la voluntat de sa magestat que se'n facen més, que los brassos estan promptes de fer totes aquelles que sa magestat serà servit que's facen. Y feta dita delliberació y reportada après als altres brassos, anaren los tres promovedors junts als dits

senyors tractadors a reportar-los dites deliberacions y, tornats foren, refferí lo promovedor del bras real com, après de haver reportades dites coses los tres promovedors, que los dits senyors tractadors los respongueren y digueren com sa magestat des de la segnia tercera que avuy se li havie feta s'és trobat molt millor y de molt millor gana, y que en fer noves pregàries no ere mester innovar cosa alguna fins tinguen altre orde de dits tractadors. E poch après de feta la dita relatió per dit promovedor, vingué en dit stament don Gerònym Corella, comte de Costentayna²¹¹, de part dels dits senyors tractadors, dient y refferint que, pus //264r// sa magestat, mercès al Senyor, se trobe ab milloria y que sa indisposició segons que humanament se pot comprendre no era ab perill, que per ço scriguéssem los tres brassos als deputats per a què continuen lurs oracions fent gràcies al Senyor per la mercè de la milloria de la salut de sa magestat, pus dites oracions y gràcies que farien no fossen públiques. E acabat hagué son rahonament dit senyor compte de Contestanya, referí mossèn Antoni Jolí, síndich de Perpinyà, com ell juntament ab los altres elets eren anats visitar a sa magestat y que essent en palàcio los hisqué a parlar don Alonso de Çúnyaga y de Cardona, al qual feren a saber la causa de lur vinguda, com de part dels tres brassos de Cathalunya eren tramesos per a saber de la salut de sa magestat, als quals respòs dit don Alonso que ell ho faria a saber a sa magestat hi·ls tornaria resposta; y axí y anà en la hora mateixa, y tornat los dix com sa magestat li havie dit los agrahie la bona ància y cuydado que de sa salut tenien los tres brassos de Cathalunya, y que mercès a Déu des de la sagnia de dematí ensà se trobave²¹² ab molta millor gana y ja casi sens ninguna o molt poca febra, del que tot lo stament se alegrà molt, regraciant tots al Senyor la mercè de la milloria de la salut de sa magestat.

Referí après lo promovedor militar com lo dit stament, en lloch y per mort de mossèn Agulló de //264v// Bellvehí, hu dels tres abilitadors del bras militar, havien elegit y anomenat micer Joan Cella y de Tafurer.

Deslberà més avant lo dit stament que sie pagat lo compte de mestre Jaume Rondó, fuster, lo qual puje cinquanta-y-tres lliures dotze sous, per feyna per ell feta a obs del present stament, lo qual compte és stat vist y examinat per dos persones per lo present stament elegides, ultra de les quals sien donats y pagats dotze sous al fuster qu'és stat applicat per dites dos persones a l'examinació del dit compte, les quals quantitats sien pagades per mossèn Ciurana, regent los comptes de la Diputació, y constant de la rebuda li sien preses en compte de legítima data²¹³.

Die jovis, decima septima mensis octobris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat lo stament real en la forma acostumada, Joan Vallbona, síndich de Cervera, alsà son dissentiment per tot lo dia present, lo qual té posat a tots actes.

211. *En el manuscrit 76: Cosentayna.*

212. *A continuació en el manuscrit 76: millor y de molt millor...*

213. *En el manuscrit 76 a continuació trobem ratllat, fa aposar la supplicació de mossèn Mullolla ací cosida. I al marge esquerra de l'esmentat manuscrit trobem també, no ere aquest son loc, és baix a 16 de novembre.*

E encontinent, lo dit stament deslberà que sia supplicat lo reverent canceller, juntament ab los altres abilitadors, se vullen //265r// ajuntar per a fer nova habilitació a causa dels molts que resten enchara per a habilitar. Y que vulla més avant manar resoldre's en que's done orde que's puga emprimir lo Llibre de la Recopilatió de les Constitutions, y saber d'ell si se acontentaran de les fermes dels qui ja han fermat lo dit llibre per part de sa magestat o si faran nova nominatió de persones, per lo que tant importe imprimir-se dit llibre, adherint-se en açò al pensament del bras militar reportat per llur promovedor. E fou reportat aprés per lo promovedor del bras real als altres brassos.

E successivament, fou mogut pensament en dit stament que convindria molt cercar forma y modo com se poguessen extinguir totes les lleudes de Cathalunya, Rosselló y Cerdanya que no sien pròpies de les universitats per elles comprades o altrament adquirides, per los grans agravis que en elles se fan a tots los poblats de les universitats de Cathalunya; y que ab embaxada sie reportat als altres braços y axí fou tramesa aquella.

Deliberà més avant lo dit stament que a Bernabè Gavara, resident en la present Cort, li sien pagades tretze lliures moneda barcelonesa, per certes obres havie fetes en una de les cases que stan llogades per a obs de les persones que estan juntades per a fer los memorial de les Constitutions y agravis, de les quals sien fetes y spedides les cauthelles necessàries. Y axí foren despedides aquelles del tenor y forma següent:

[Cauthela per lo lloguer de la casahont se rehunexen les persones eletes per a fer los Capítols y Constitutions]

Los tres staments del Principat de Cathalunya, etc. A mossèn Joan Pau Ciurana, regent los comptes //265v// del General del dit Principat, resident en la dita vila de Monçó. Salut y honor. Com nosaltres haïam delliberat que de les pecúnies de dit General o per vós en nom de aquell sien donades y pagades a Bernabè Gavara, resident en la present vila, tretze lliures moneda barcelonesa, per certes obres havie fetes en una de les cases que estan llogades per a obs de les persones que estan juntades per als memorial de les Constitutions y agravis y Redrès del General, la qual tenien abans llogada; per ço, ab tenor de les presents, vos diem, manam y encarregam que de pecúnies del General doneu y pagueu al sobredit Bernabè de Gavara les dites tretze lliures, dient y manant als reverendíssim, nobles y magnífichs deputats y hoydors de comptes del dit General que, pagant vós la sobredita quantitat, la us admeten en compte de legítima data. En testimoni y fe de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell menor de dit Cort. *Datum* en la vila de Monçó, quant al bras ecclesiàstich a deu, quant al bras militar a dotze, y quant al bras real a decet del mes de octubre, any mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El Bisbe de Barcelona. Lo vescomte de Rochabertí. Pere Ferreres.

Refferí immedia[ta]ment mossèn Luís Terrena, syndich de Perpinyà, com ell juntament ab los elets per los altres braços eren anats ha visitar ha sa magestat y allí havien parlat ab lo marquès de Dènia, dient-li la causa de sa vinguda; lo qual los dix que esta nit passada sa magestat és passat sens febre y ha ben reposat y que aquest matí havie combregat y ara axí matex, mercès al Senyor, està sens febre, del que dit stament prengué gran pler y alegria, regratiant tots al Senyor la mercè.

266r// *Post meridiem.*

Ajustat y congregat lo dit stament en la forma acostumada, refferí en dit stament mossèn Antoni Jolí, syndich de Perpinyà, que ell, per absència de mossèn Loys Terrena, son consyndich, juntament ab los altres elets per visitar sa magestat, eren estats a palàtio y allí parlat ab lo marquès de Dènia dient-los la causa de sa vinguda, lo qual los dix que entrarie ha fer-ho ha saber ha sa magestat; y tornat fora, los havie refferit que al punt de les tres d'esta tarda havie vingut ha sa magestat un poch de fret, encara que poch, que denotava la febre li havie de venir, emperò que encara no se li era determinada, y que sa magestat regratiave als tres braços lo contínuo cuydado tenien de sa salut.

Die sabbati, decima nona octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

[Dissentiment]

Convocat y congregat lo stament real en la forma acostumada, micer Grau Mascaró, syndich de Vilafranca de Panadès, Joan Ponsich, syndich de Vich, Joan Amiguet, de la vila de l'Arbós, posaren llur dissentiment ha tots actes de gràtia y despidició de aquells. Protestant, etc. *Testes sunt Joannes Sangenís, portarius, et Franciscus Oliveres, fusterius ville de Figueriis.*

E immediadament, fonch legida en dit stament la supplicatió presentada per micer Enrich Serra, doctor en leys ciutedà de Barcelona, a setze del corrent, deduhint ab aquella molts pretesos agravis serien estats fets ha //266v// son germà, micer Francesch Serra, per los deputats del General, en la causa de la visita se aporte contra d'ell, demanant ésser desagraviat y dita causa ab lo procés de aquella ésser evocada a la present Cort, segons en la dita supplicatió llargament se conté, a la qual se fa relatió. Al peu de la qual lo dit estament real féu la decretació següent:

Die lune, decima nona predictorum mensis et anni fuit lecta in stamento regali et ibi provisum que s'escriga als diputats que facen prompta justícia en dita causa del dit²¹⁴ micer Francesch Serra, y si feta la provisió o declaratió de dita causa voldrà recórrer, que leshores se'n haurà rahó.

E feta dita decretatió, mossèn Luys Terrena, syndich de Perpinyà, refferí en dit stament que, juntament ab los altres elets per anar a visitar ha sa magestat, anaren lo die de ayr ha palàtio per a saber de sa salut, y ho digueren ha Don Alonso de Còrdova y de Cardona lo qual, entrat y tornat dins, ho dix ha sa magestat y après refferí com, mercès al Senyor, sa magestat estave quiti y que lo die present havien parlat ab lo marquès de Dènia, lo qual après de haver fet saber ha sa magestat los dix que, llahors al Senyor, sa magestat estave axí matex quiti y sens febre, que tal relatió tenien dels metges del die de air y vuy, del que se alegrà molt dit estament. Les altres emperò relations fahedoras de la salut de sa magestat seran continuades en lo cohern o *prima manus* del present procés, per lo que dites relations se fan quiscun dia de paraula dos voltes al dit stament, lo qual resta dita relatió satisfet y content //267r//. Endemés, que dites relations apar no facen per a la direcció ni affers dels negossis del present estament. Plàcie al Senyor que

214. A continuació unes paraules titllades.

les relations se faran de sa magestat y de sa salut sien tals quals lo present stament desija, que és lo Senyor vulla donar molts anys de vida y salut ha sa real magestat, li vulla conservar lo sereníssim príncep y infantes per molts llarchs y felicíssims anys, a llahor y glòria del seu sanctíssim nom, augment y prosperitat de nostra santa fe cathòlica y pau universal en tota la cristiandat.

Post meridiem.

Convocat y congregat lo stament real en la forma acostumada, foren en presència de dit estament llegits los agravis apuntats y trassats per les persones eletes acercha y per los agravis fets per los inquisidors ha diversos particulars y universitats de Cathalunya, e més los agravis fets per diversos loctinents generals al General de Cathalunya, e més, se llegiren los dos memorials apuntats y trassats fahents per la forma e orde se porie tenir en la cobrança dels deutes dels arrendaments de dit General. Abans de les quals coses y quiscuna d'elles lo die present fetes, mossèn Joan Vallbona, syndich de Cervera, alsà primer son dissentiment té posat ha tots actes per tot lo die present.

Die lune, vicesima prima octobris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en la forma //267v// acostumada, Joan Vallbona, syndich de Cervera, per tot lo die present alsà son dissentiment tenie posat ha tots actes.

E llevat dit dissentiment, fonch en dit estament llegida la supplicatió apuntada y ordenada per les divuyt persones eletes per a ordenar les constitutions, per a presentar aquelles ha sa magestat, contenint en effecte y supplicant sie servit voler entendre y mirar quin orde se porà tenir en què reste la terra armada, delliberant-se per los staments que sien llevats y prohibits tota manera de pedrenyals, axí curts com llarchs, sens poder-ne aportar ningun gènere de personas. La qual supplicatió és del tenor següent:

[Supplicatió a sa magestat per los pedrenyals en cas se prohibesquen com restarà la terra armada]

Sacra, catòlica, real magestat.

Los tres staments del Principat de Cathalunya, considerant los grans danys que, axí en lo dit Principat com en los Comtats de Rosselló y Cerdanya, han causat los archabussos, pedrenyals y specialment los petits, vulgarment nomenats pistolets, y que ja per vostra magestat són estats reprovats y en altres regnes com ha arma proditòria, falsa y no utilosa per a la guerra, maligna e indigna de nom de arma, foragitada y reprovada ab molt graves penes, com la qualitat d'ella mereix, imposades contra los qui·ls porten de dia ni de nit, a cavall ni a peu, per llochs poblats o despoblats, per camins o fora d'ell, anant o estant en qualsevol altra manera en qualsevol ciutat, vila o lloch y contra los qui·ls tenen en sa casa públicament o de amagat, y també contra los menestrals qui los tals archabussos pedrenyals fabricaran o adobaran en públich o en secret, han delliberat supplicar //268r// a vostra magestat que també en lo present Principat de Cathalunya, Comtats de Rosselló y Cerdanya sien del tot

prohibits y extirpats ab gravíssimes penes, com en son cars y lloch a vostra magestat entenen explicar. Y són certs que vostra magestat los farà mercè d'estatuhir-ho per via de constitutió. Però per quant lo dit Principat y Comtats de una part y per terra tenen enemichs heretges y de altra part, que és de la marina, estar continuament armats contra los turchs y moros enemichs de nostra sancta fe cathòlica y de vostra magestat. Perquè llevant des de ara sens més los dits archabussos pedrenyals porie restar la terra desermada y de manera que en un cars de necessitat no porien resistir als enemichs, supliquen humilment a vostra magestat los faça mercè de manar veure y considerar lo modo que en açò se dega tenir y guardar, com convé al servey de Déu, de vostra magestat y al bé y defensió de dits Principat y Comtats. Perquè manant vostra magestat advertir als tres braços del què en açò li serà servey, se puga ordenar, inseguint la voluntat de vostra magestat, lo capítol²¹⁵ com convé, y aquell se presente a vostra magestat y se provehesque per via de constitutió o capítol de Cort ha tants mals com vists los passats se speren si per vostra magestat ab lohatió y aprovatió dels dits tres braços no y és provehit.

E per presentar la susdita supplicatió als senyors tractadors de sa magestat, lo dit stament elegí y nomenà a mossèn Hierònym Boldó, syndich de Perpinyà, per a què juntament ab los altres elets per los altres brassos presentassen aquella, la qual presenten//268v//taren als dit senyors tractadors, los quals respongueren ho tractarien ab sa magestat, lo qual tenien per cert plaurie molt se llevassen dits pedrenyals, comendant molt dits tractadors als brassos de tant bon pensament.

Post meridiem.

Convocat y aiunat dit stament real en la forma acostumada, delliberà dit stament que los promovedors dels tres brassos vagen als tractadors de sa magestat supplicant-los sien servits manar dar orde al reverent canceller y altres habilitadors se ajunten per a fer habilitació de les persones resten habilitar, adherint-se en açò ab lo pensament dels altres estaments; lo qual promovedor tornat, refferí que ells hi donarien promptament per a què, si demà era possible, se fes.

Delliberà més avant dit estament que-s faça ha saber als altres brassos com, per moltes diligències se sien fetes fins assí per lo stament real ab los del Consell Supremo per a què fossen servits tenir compte en no despedir ningunes coses en les quals per lo canceller de Cathalunya fos posada empara, may fins assí se ha donat orde algú, ans bé, no obstant dites empires, se són spedides moltes coses en molt gran dany dels qui han fet posar aquelles y que, per ço, per part dels tres brassos sie tramés ha dir-ho als senyors tractadors de sa magestat ho manen remediar, per lo que segons relatió dels advocats tenen entés se //269r// fa en açò molt gran agravi.

Die mercurii, vicesima tertia mensis octobris anno a nativitate domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

215. lo capítol, *interlineat*.

Convocat y congregat lo stament real en la forma acostumada, fonch en dit stament presentada per micer Francesch Puig, doctor del Real Consell Civil²¹⁶, òlim assessor del portantveus de general governador de Cathalunya, una supplicatió del thenor següent:

[Supplicatio presentata per magnificum Franciscum Puig de Regio Consilio Civili et littere resultantes ex dicta supplicatione]

Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

A quinse de desembre mil sinch cents setanta-y-dos fonch per sa magestat provehit micer Francesch Puig per lo càrrech de assessor ordinari del portantveus de general governador en lo present Principat de Cathalunya, y dit offici regí fins a set de mars mil sinch-cents setanta-nou, que fonch provehit per hu dels doctors de la Real Audiència Civil, y vuy està servint dit offici. Y axí que té servit lo dit càrrech de assessor ordinari del dit portantveus de general governador per temps de sis anys y tres mesos, en lo qual temps estave dit Principat oprès de moltes quadrilles de bandolers y facinerosos hòmens y, per so, ere forsat al dit governador anar continuament per la terra, en la companyia del qual és anat sempre dit assessor, com és notori a vostres senyories, excel·lència y mercès; //269v// y ab son consell y acistència se són preterides les quadrilles que leshores regnaven, com és la quadrilla de Camadall, Cascavell, Rabassa, Vesiana y pubill Vallmanya y altres. Y en tots los dits sis anys y tres mesos no ha residit en sa casa ab diverses voltes quatre mesos. Per les quals causes y anades, ultra dels treballs y perills de sa persona, que són estats molts y assenyaladament quant dit governador en lo lloch de Tragó tingué encontre ab lo ballet de Corriols y sa quadrilla, té perdut en dit temps en son estudi, sent com ere advocat de les més principals persones y universitats de Cathalunya, molta quantitat de moneda, la qual, si no fossen estades dites absènties que per rahó de dit offici feya tant llargues, haurie guanyada, com també és notori a vostres senyories, excel·lència y mercès; y ultra de dita pèrdua, son estudi restave desparrochiat, per quant los cliéntulos que tenie, y los altres que haurien acudit en son estudi si en aquell hagués feta personal residència, prenien altre advocat y dexaven de servir-se d'ell. Y com acostumen vostra senyoria, excel·lència y mercès no dexe sens deguda satisfacció als qui per lo bé públich y per la bona administració de la justícia treballen y empleen sos serveys, com en semblant cars ja altra volta vostres senyories, excel·lència y mercès ho tenen fet, senyaladament en les Corts de l'any mil sinch-cents sexanta-y-quatre en la persona del quòndam micer Sorts, lo qual tingué per temps de tres anys lo mateix càrrech y offici de assessor. Per tant, confiant dit micer Puig que vostra senyories, excel·lència y mercès feran ab ell lo que ab dit micer Sorts se li a fet, pus en sa persona provehexan lo[s] serveys dalt mencionats, los quals li han donat ànimo de suplicar a vostres //270r// senyories, excel·lència y mercès sien servits fer-li deguda satisfacció de dits treballs, absènties y perills, puis tenen plena notícia axí de dits serveys com que lo dit offici de assessor no reb salari algú, ans en servey de aquell té gastat de son patrimoni, que además que vostres senyories, excel·lència y mercès faran lo que solen y bé tenen acostumat, dit micer Puig ho tindrà a molt senyalada mercè. *Que licet, etc. Altissimus, etc. Puig, in causa propria.*

216. civil, *interlineat*.

A vint-y-hu de octubre fonch legida en lo stament ecclesiàstich y fonch provehit que, considerat los molts treballs que dit micer Puig ha presos en dit offici de assessor del governador y lo molt effecte que féu en les exides que's feren en son temps, provehexen que sien donades de pecúnies del General ha dit micer Puig, per lo salari de sis anys que ha servit dit offici, tres-centes lliures moneda barcelonesa, a rahó de sinquanta lliures per any y per tot lo dit temps que com és dit ha servit dit offici, per gràtia particular que se li fa, no obstant que lo capítol de cort hagués spirat y ab què en sdevenidor no sie fet preiudici als capítols de cort y constitutions lo contrari disposants; y per ço sien fetes lletres necessàries, alsats los dissentiments. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

Dictis die et anno lecta in stamento militari, fuit decretum idem quod in stamento ecclesiastico, sublati tamen dissentimentis. Scriba stamenti/270v//ti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Lecta in stamento regali vicesima tertia dictorum mensis et anni et ibi provisum que sien oyts los advocats del present stament y los Capítols de Cort y, constant ab certifficatòria com lo dit micer Puig és anat ab lo dit governador fora la ciutat de Barcelona per tot lo temps que dit governador era anat fora de dita ciutat, se'n haurà après la rahó que se'n haurà de haver. *Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.*

Die vicesima quarta octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinta, lo dit stament real, oyda la relatió dels advocats, los quals feren relatió axí del contengut en dit Capítol de Cort com de la notòria informatió, en la qual consta dit micer Puig ésser anat ab lo dit governador fora de la ciutat de Barcelona per lo temps dit governador és estat fora de dita ciutat, per ço provehí y decretà dit stament real lo mateix que han provehit y decretat los dits staments ecclesiàstich y militar, llevats emperò los dissentiments. *Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.*

E per lo magnífich mossèn Joan de Setantí, donsell en Barcelona domiciliat, fou en dit stament presentada una supplicatió y en virtut de les decretacions en aquella fetes foren après spedides lletres, les quals supplicatió y lletres són del tenor següent:

[Supplicatió presentada per mossèn Joan de Settantí y lletres despedides sobre aquella]

Reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres senyors.

Los dies passats, per orde dels tres brassos de la present //271r// Cort se manà als diputats de Cathalunya que dins trenta dies declarassen la causa de Joan de Setantí, lo qual en aquella ocasió no se pogué executar per estar fora de Barcelona micer Francesch Claris, altre dels assessors a qui la dita causa estave comesa. Y com poch dies après de ser tornat en Barcelona sia mort dit Claris y los dos altres assessors de dita causa, que són micer Anthoni Oliba y micer Jaume Mir, estígan tan instruïts en la causa que dins molts poch dies la poden haver declarada y sien persones de tanta rectitut y doctrina que se'ls pot als dos encomenar cosas de més importàntia, com més que se té entès que de atràs ja tenen escrits apuntaments fets per los dits tres doctors dels caps més importants del procés, y havent-se de anomenar nou jutge en lloch de dit Claris seria may acabar perquè ab dos anys que tardaria a estar al cap del negosi lo nou jutge seria molt fàcil morir-se hu dels tres y de aquesta manera serie pro<r>grés *ad infinitum*. Y com axí se façe en la Real Audiència que quant hu se mor o és sospitós, los qui res-

ten fan la causa, per ço y per tot lo sobredit, y perquè dit Setantí puga alcansar justícia abans que las presents Corts se acàpien, perquè passada aquesta ocasió non té speranza, perquè de la resolució de dita causa redundarà gran utilitat per al bon redrès de la bona administració de la justícia del General, per so supplica a vostres senyories, excel·lència y mercès que, atès las ditas cosas y la equitat de aquelles, li facen mercè de manar als diputats de Cathalunya que la dita causa sentencien y declaren ab los dos dits micer Oliba y micer Mir ab la //271v// forma donada ab altra. Per quant, a més de ser axí de gran equitat y sie fer gran servey a nostre Senyor en manar despachar la justícia ha qui tant ha que patex, lo dit Setantí ho rebrà a molt particular mercè. *Que licet, etc. Altissimus, etc.* Joan de Setantí en causa pròpia.

Die decima nona octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento ecclesiastico et die vicesima prima dictus mensis et anni fuit decretum que sie scrit als diputats ab inserta de la supplicació, manant-los que facen continuar y prosseguir la dita causa ab los dos assessors o doctors, que resten totes dilacions, exceptions y excuses cessants, y per so sien fetes lletres acostumades. *Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Baptista Mullola, notarius.*

Lecta in stamento militari die vicesima prima mensis octobris anno predicto et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Lecta in stamento regali vicesima tertia mensis et anni predictorum, fuit provisum idem quod in dictis aliis stamentis. Cellers, notarius Barcinone, dicti stamenti scriba.

Los tres staments del present Principat de Cathalunya congregats en les Corts generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. //272r// Als reverent, nobles y magnífichs senyors los diputats del General del dit Principat residents en Barcelona. Salut y honor. Sapiau que per mossèn Joan de Setantí nos és estada presentada una supplicació del tenor següent: Reverendíssims, excel·lentíssim, etc. *inseratur.* A la qual supplicació per nosaltres és estada feta provisió que se us manàs que façau continuar y prosseguir la dita causa en la preinserta supplicació mencionada ab los dos assessors o doctors que resten, y que per so fossen expedides lletres necessàries. Per tant, notificant-vos dita nostra provisió, ab tenor de les presents vos diem, encarregam y manam que sempre y quant per part de dit Joan de Setantí en virtut de les presents fereu requests, la dita y premensionada causa entre ell y altres en aquex concistori penjant, continueu, prosseguiau y termeneu y continuar, prosseguir y terminar façau ab los dos assessors o doctors que réstan tant solament, totes dilacions, exceptions y scuses cessants. En testimoni y fe de les quals coses havem manat y fer expedir las presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades del sagell major de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, als vint-y-tres del mes de octubre any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. Lo vescomte de Rochabertí. Pere Ferreres.

Joan Andreu, syndich de Salses, novament vingut y arribat en dit stament per absència y malaltia de Joan Cabessa, syndich de la dita vila de Salses, prestà lo jurament prestar acostumat per los altres syndichs //272v// del dit stament en mà y poder de Miquel Joan Cellers, scrivà del present bras real.

E mossèn Joan Vallbona, syndich de Cervera, alsà son dissentiment per tot lo die present, axí per los desús scrits com per los altres se faran lo dia present.

[Supplications y lletres en favor de mossèn Joan Baptista Mullola del bras ecclesiàstic]

Fonch més avant en dit stament presentada una supplicatió per mossèn Joan Batista Mullola, notari de Tarregona y scrivà del stament ecclesiàstich en las presents Corts, la qual fonch après decretada per los tres staments, y en virtut de dites decretacions spedides les lletres avall scrites.

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

Joan Batista Mullola, notari resident en Tarregona, scrivà del bras ecclesiàstich, ha entès que mossèn Damià Gili, notari de la ciutat de Tarregona, lo qual obté lo offici de scrivà del diputat local de dita ciutat, està molt mal y en gran perill de sa vida. Y perquè dit Mullola té conegut la merced que vostres senyories, excel·lència y mercès li han feta ha ell y la que acostume fer ha tots los que de tant bona gana com ell se empleen en servey de la present Cort, encara que no sab de cert que dit Gili sie mort, ha pres ànimo de supplicar, com ab la present supplique a vostres senyories, excel·lència y mercès, sien servits, en cars de vaccatió de dit offici per mort del dit Gili, y ara per leshores, prove//273r//hir y conferir aquell en sa persona, que demés que de les moltes obligacions que fins vuy té, restarà contínuament obligat y està a vostres senyories, excel·lència y mercès. *Et licet, etc. Altissimus, etc.*

Lecta in stamento ecclesiastico die vicesima tertia octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, fuit decretum que s'escriga als diputats que no provehescan lo offici de scrivà de la diputació local de Tarregona, per causes ben vistes. Ardiacha Terça.

*Lecta in stamento militari dictis die et anno et fuit decretum idem quod fuit decretum in stamento*²¹⁷ *ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.*

Lecta in stamento regali et ibi fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

E per la qual supplicatió foren spedides les lletres següents:

Reverent, nobles y magnífichs senyors. Nosaltres havem entès que Damià Gili, notari y scrivà del diputat local de la ciutat y col·lecta de Tarregona, està mal o és mort. Per ço, per certes causes y rahons ha nós ben vistes, havem delliberat fer-vos les presents de y ab les quals vos diem, encarregam y manam //273v// que, seguint-se vaccatió del dit offici, aquell no doneu ni provehiscau ha persona alguna, perquè nosaltres offerint-se vaccatió lo entenem provehir, decernint irrito y nul·le lo que en contrari de açò serà fet, totes dilacions, exceptions y consultes cessants. En la vila de Monçó, a vint-y-tres de octubre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El Bisbe de Barcelona. Lo vezcomte de Rochabertí. Pere Ferreres.

Molts il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

217. *A continuació, repetit i anul·lat per punts: in stamento.*

Per mort de Damià Gili, notari de Tarregona, vague lo offici d'escrivà del diputat local de la ciutat y col·lecta de Tarregona. Supplique per so humilment ha vostres senyories, excel·lència y mercès Joan Batista Mullola, notari, scrivà del stament ecclesiàstich de la present Cort, sien servits fer-li provisió del dit offici en la forma acostumada; y puis ja dimars proppassat donà altra supplicatió y fonch presentada sols en lo stament ecclesiàstich per a què li fecen gràtia de dit offici; y perquè no se sabie de cert la mort del dit Gili foren servits vostres senyories, excel·lència y mercès hayr dimars manar scríurer als diputats que no provehissen dit offici en cars de vaccatió perquè vostres senyories, excel·lència y mercès se volien provehir, y lo intent fonch voler fer gràtia de aquell al dit Mullola en cars que vagàs. Per ço supplique que, hagu-da consideració qu'és official y ministre de la Cort y servex ab molta voluntat aque-lla, li sie feta gràtia special que dita provisió y gràtia li sie haguda y li corregue del dia de la mort de dit Gili, puis la voluntat de vostres senyories, excel·lència y mercès //274r// fonch fer-li dita mercè si la mort del dit Gili se hagués de cert sabut, que de açò lo dit supplicant ne rebrà particular mercè de vostres senyories y mercès. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

LECTA IN STAMENTO ECCLESIASTICO DIE VICESIMA QUARTA OCTOBRIS MILLESIMO QUINGENTESIMO OCTUAGESIMO QUINTO, PROVIDET QUOD FIAT UT SUPPLICATUR IN OMNIBUS, SUBLATIS DISSSENTIMENTIS, ET CURRAT GRATIA A DIE OBITUS. Archidiaconus Terça.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento militari et fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico, sublatis dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in stamento ecclesiastico et militari, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

Los tres staments, etc. A Joan Batista Mullola, notari resident en Tarregona, de present scrivà del stament ecclesiàstich de la present Cort. Salut y honor. Per quant ab altre nostra de vint-y-tres del present scriguérem als diputats del General de Cathalunya residents en Barcelona que, seguint-se vaccatió de l'offici que mossèn Damià Gili de Tarregona tenie de scrivà del diputat local de dita ciutat y col·lecta, lo qual entenguérem stave molt mal o era mort, no donassen ni provehissen aquell ha persona alguna, que nosaltres offerint-se vaccatió del dit offici enteníem provehir-lo, decernint irrito y nul·le //274v// lo que en contrari serie fet, essent com fonch nostra intèntia en cars de vaccatió del dit offici donar y provehir-lo ha vos dit Joan Batista Mullola, segons que leshores lo us haguérem ja provehit y donat si de cert la mort del dit Gili se fos sabuda. Y com de present siam certificats que dit offici vague per mort del dit mossèn Damià Gili, y siam estats supplicats per vós que dit offici axí vagant vos fos per nosaltres conferit y provehit, per tant, considerant los molts y bons serveys que de vós té rebuts la present Cort en lo dit offici de scrivà del dit bras ecclesiàstich y que aquells continuau, y confiant de vostra legalitat, probitat y indústria, conferim y provehim lo dit offici de scrivà del dit deputat local de la ciutat y col·lecta de Tarregona a vós dit Juan Batista Mullola, notari, y volem de gràtia special, vostres serveys atesos, que dita provisió del dit offici vos sie haguda per feta hi us sia valedora del dia de la mort del dit Gili com si realment dit dia vos fos estada feta ab tots sos drets y pertinènties, prerogatives, guany,

salaris y altres qualssevol emoluments, axí y per la forma que dit Damià Gili predecesor vostre tenia, rebia y possehia. Volem emperò y manam que, abans que prengau possessió del dit offici, per vós o vostre legítim procurador haiau a prestar jurament sòlit en mans y poder dels reverents nobles y magnífichs diputats del General //275r// de Cathalunya en Barcelona residents, y fer totes altres coses que sobre açò sien necessàries fer, axí y segons que per vostres predecessors és acostumat fer y per capítol de Cort és disposat. Y ab la present nostra provisió diem y manam ha dits reverendíssim, nobles y magnífichs diputats y encara al diputat local de la col·lecta de Tarregona y ha totes y qualsevol altres persones a qui's pertanga e lo present negoci toque y tochar puga, que encontinent la present nostra provisió los serà presentada y per vós o vostre legítim procurador dit jurament serà prestat, vos posen y meten y posar y metre façen en real, corporal y actual possessió del dit offici y de tots los drets y pertinències de aquell, y del salari y emoluments del dit offici vos paguen y responguen y pagar y respondre facen axí y segons han acostumat fer ha vostres predecessors tota dilació y exceptió cessants; irritant, revocant y anul·lant qualssevol altres provisions haguessen fetes de dit offici y altres qualssevol procehiments e impediments de la present nostra provisió. En fe y testimonio de les quals coses havem manat fer y expedir les presents, sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades del sagell major de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, a vint-y-quatre del mes de octubre any de la nativitat de nostre Senyor mil sinc-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. Lo vezcomte de Rochabertí. Pere Ferreres.

[Dissentiment]

Mossèn Andreu Vilaplana, altre dels syndichs de la ciutat de Gerona, dix posave son dissentiment //275v// ha tots actes de gràtia y despedició de aquells, protestant de nul·litat de aquells. *Testes sunt Joannes Sangenis, portarius, et dictus Salvator Mir, notarius.*

Post prandium.

Convocat y congregat lo bras real en la forma acostumada, delliberà lo dit stament, inseguint lo del militar y ecclesiàstich, que los tres promovedors vagen ha solicitar los senyors tractadors de sa magestat per a què manen donar orde sie feta la habilitació resta ha fer de moltes persones, axí del stament militar com real. E més, que les lletres que ja dies ha foren ordenades y trassades dirigides per los tres brassos als diputats, contenint en effecte que, vagant alguns llochs, axí de diputats com oyadors y officis de dit General, sien preferits y aquells se haien de provehir als qui residexen en los staments de la present Cort, moderant aquelles paraules de dites lletres que allà hont diu “manant” diga “exortant ha dits diputats”. E més, que los memorials ja trassats per les persones eletes per los agravis que's lligen ja en lo bras ecclesiàstich, se'ls encarregue que llegint aquells, los vullen votar y resoldre per a més spedició dels molts negossis resten. E més, que los qui són estats elegits per a ordenar les constitutions y capítols de Cort, sien sollicitats a que's donen pressa //276r// en acabar los memorials. E per a deduhir les susdites coses delliberades reportar als dits tractadors ab embaxada dels tres brassos²¹⁸.

218. A continuació en el manuscrit 76, foren elets per a fer aquella per lo dit estament: *ratllat*.

E per quant se entengué en dit stament que per alguns s'esforçave ha dar entendre ha molts dels staments de la present Cort, y particularment a les divuyt persones eletes per a fer les constitucions y capítols de Cort, que convindria molt fer cert número de gent de armes y soldats per a anar a perseguir los lladres y bandolers serien en Cathalunya. E considerant lo dit stament lo grandíssim dany causarien dites gents o oppressions insuportables a tots los poblats de Cathalunya los grans gastos y despeses que en la paga de aquells és cert suportarie lo General, als quals danys tant manifests, públichs y notoris desijant obviar, dit stament pensà y delliberà que en manera alguna de dites coses solament no s'i pensàs, tractàs y scrigués cosa alguna. E per major exequusió de llur bon pensament delliberà que sie reportat embaxada als altres brassos, deduhint-los com ha aparegut ha dit estament que en manera alguna se ha de tractar ni pensar, fer ni trassar capítol algú en scriptura alguna que tracte ni parle de fer soldats ni gent de armes algunes en Cathalunya, per molt se vulla colorar servirien per a perseguir los lladres, per a obviar als tants grans danys y gastos que com dit és ne resultarien axí al General com ha tots los poblats y habitants en Cathalunya. E per a reportar dita embaxada foren elegits: micer Nicholau Frexanet, syndich de Leyda; //276v// Gabriel Arrencada Canet de Torroella de Mongrí.

Die jovis, vicesima quarta mensis octobris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo bras real en la forma acostumada, fonch per los syndichs de Barcelona presentat en dit stament uns memorials y llegits en aquell, los quals refferiren ésser-los stats tramesos per los magnífichs concellers y Concell de la Vint-y-quatre-na de la ciutat de Barcelona, contenint en effecte lo quant convindria armar galeres per a deffensar la costa de Cathalunya, perseguir y foragitar los molts cossaris que de Alger, Bogia, Bona y Saroxell²¹⁹ y altres parts de la Àffrica tenen opprimides les costes de Cathalunya y circunvehines adaquella. Los quals memorials, oyts y entesos per lo dit stament, féu delliberació que los dits syndichs de Barcelona, que han reportats aquells, los presenten y deduesquen als altres brassos per a què sobre d'ells vegem y pensen lo que millor los apparexerà y que après, sabut llur pensament y intent, lo present estament determinarà lo que millor los apparexerà convenir per lo bé universal de tota Cathalunya, hagut emperò primer consulta o resposta de les universitats.

Post prandium.

Convocat lo stament real en la forma acostumada, fonch en aquell presentada una supplicació per mestre Vicenç Castelló, doctor en medicina, ciutadà de Barcelo//277r//na, contenint en effecte e demanant ser habilitat en cathalà per ésser nat ell en la isla de Malta, la qual supplicació fou en dit stament llegida y per aquell decretada, y és del tenor següent:

219. *Sersell*. N. dels E.

[Supplicatio oblata per magnificum Vicentium Castelló, medicine doctorem civem Barcinone]

Il·lustríssims, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

Jaume Castelló, cirurgià, natural que fonch y habitant de la ciutat de Barcelona y fonch casat en la dita ciutat, per rahó de son offici de cirurgià se transferí en la islla de Malta ab sa muller, fills y família, y allí en dita islla casà una filla anomenada Lucrètia, legítima y de legítim matrimoni procreada, la qual en la mateixa islla de Malta casà ab Francesch Caccilepre, scrivà del thesor de la religió de Sanct Joan en la dita islla de Malta, del qual matrimoni entre altres fills és estat procreat mestre Vicenç Castelló, vuy doctor en medicina y habitant en la dita ciutat de Barcelona ab sa muller y família, la qual és natural de la dita ciutat de Barcelona, filla de mestre Hierònym Masnovell, quòndam, cirurgià y natural de Barcelona. Lo qual mestre Vicenç Castelló per sos pares y avi fou tramès en la dita ciutat de Barcelona de edat de sis o set anys poch més o mancho; y axí, per no haver conegut altre pare ni mare sinó los Castellons, ço és, lo germà de son avi, mestre Miquel Castelló, boter, y sos fills, ço és, mossèn Miquel Castelló, prevere y beneficiat en la Seu de Barcelona, y a mossèn Macià Castelló, quòndam, notari real y syndich que fou de la dita ciutat, y ha son oncle jermà de sa mare, mestre Francesch Castelló, quòndam, doctor en medicina, qui l'ha criat, no ha pres //277v// lo nom de son pare sinó de Castellons per sa mare. Y axí, des de minyó en la dita ciutat y per los studis lo han sempre anomenat Vicens Castelló perquè tostemps ha estat entre ells y no és tornat may ni ha habitat en la dita isla de Malta, ans ha habitat en la dita ciutat de Barcelona y en ella s'és fet doctor. Y ha setze anys complits y prop de decet que com ha doctor en dita ciutat de Barcelona practica y visita, y per nou anys y set mesos contínuos ha servit y visitat lo Hospital General de aquella y legit medicina públicament en lo Studi General de dita ciutat de Barcelona, per spay de sinch anys és agregat en lo col·legi dels doctors en medicina de la dita Universitat de Barcelona. Y per quant dit mestre Vicens Castelló, com ha persona que sos avis y antecessors són estats naturals y habitants de la dita ciutat, desijaria que, no obstant que sia nat en la dita islla de Malta, fos per los brassos de la present Cort general vuy convocada en la present vila de Monçó, habilitat, tingut y reputat per verdader cathalà y descendent de cathalans y admès en les honors y beneficis del present Principat. Y com de dites coses ha constatat als magnífichs consellers y Vint-y-quatrena de la dita ciutat de Barcelona, de la qual és més particular interés per ser habitant de aquella y per dita rahó haien donat son consentiment y scrit als syndichs de aquella. Per ço y altrament, lo dit mestre Vicens Castelló supplica a vostres il·lustríssimes y reverendíssimes senyories, excel·lència, senyories y mercès sien servits de prestar son consentiment y voluntat en què dit mestre Vicenç Castelló sie habilitat per cathalà y na//278r//tural del present Principat, y voler affavorir les persones que tornen a sa naturalesa y habitació de sos passats, com ho ha fet y fa dit micer Castelló, y per ço manar despedir y fer los actes de²²⁰ semblants negossis fer acostumats, que ell ho tindrà ha molt particular mercè rebuda de la mà de

220. de, *interlineat*.

vostres il·lustríssimes, reverendíssimes senyories, excel·lència, senyories y mercès; lo offici, etc. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

Die vicesima tertia octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento ecclesiastico, fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis; fuerunt sublata dissentimenta. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Dictis die et anno lecta in stamento militari et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis, que ad hunc effectum fuerunt sublata. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die vicesima quarta predictorum mensis et anni lecta in stamento regali et ibidem provisum et decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis; fuerunt sublata dissentimenta. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

[Dissentiment]

A la qual supplicació e decretació en aquella fahedora, mossèn Rafel Vivet y mossèn Andreu Vilaplana, syndichs de Gerona, no consentiren, ans expressament dissentiren, ha que no sie concedida ha dit mestre Castelló la naturalitat o habilitació de cathalà //278v// com supplica y demane sens tenir primer, ells dits Vivet y Vilaplana, expressa licència y orde de sa universitat. Protestant de nul·litat de actes. *Testes sunt Joannes Sangenís, portarius, et Salvator Mir, notarius.*

E desijant molt lo dit stament se donàs orde y forma y algun bon assiento en lo de los empires se fan e han de fer per lo canceller de Cathalunya al sagell de la Règia Cort, per lo que ha dites empires se pretén per los del Consell Supremo no haver de obehir, e o que dites empires se haurien de fer per lo vicicanceller, lo que és molt gran dany y contra tot orde y forma fins assí sempre observada. Delliberà per ço lo dit stament que sie feta per los tres staments embaxada per a què ho manen remediar. E sien més avant supplicats sien servits manar dar orde se faça habilitació de molts que resten enchara per habilitar en la present Cort. E anaren per dita embaxada, ço és, per lo stament ecclesiàstich: lo canonge Rajadell, syndich del Capítol de Leyda, lo ardiacha Terça, syndich del Capítol de Tortosa. Per lo stament militar: don Ramon de Vilanova, mossèn Joan Ramon de Calders. Per lo stament real: Andreu Vilaplana de Gerona, Joan Vallbona de Cervera.

Die veneris, vicesima quinta men//279r//sis octobris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, mossèn Joan Vallbona, syndich de Cervera, lo qual té posat dissentiment ha tots actes, dix que ell alsave dit son dissentiment per tot lo die present.

E mossèn Antich Sala, syndich de Manresa, posà son dissentiment a que no's lega ni provehesca suplicació alguna de coses de gràtia, protestant de nul·litat de actes; requirint al notari, etc. *Testes Joannes Sangenís, portarius dicti stamenti, et Salvator Mir, notarius.*

Refferí encontinent en dit stament mossèn Luís Terrena, syndich de Perpinyà, que, juntament ab les altres persones eletes per a visitar ha sa magestat, eren estats ha palàtio y allí parlat ab lo comte de Bondia, lo qual, après de haver fet a saber ha sa mages-

tat la causa de llur venguda, tornà e-ls dix com sa magestat, mercès al Senyor, ha estat tota la nit molt bo y que havie molt ben dormit, y ara està axí mateix bo y quiti y sens febre, y havie leshores dinat poch abans de les deu hores y de bona gana, hi-s trobave ab salut; del que prengué grandíssim plaer dit stament de antendre de la bona salut de sa magestat, regratiant tots al Senyor una assenyalada mercè rebuda de la sua liberaríssima mà.

279v// E poch après, fou habilitat per dit stament lo diumenge primer vinent y lo dilluns après, festa dels gloriosos apòstols sanct Simon y Judas, après dinar tant solament, a causa dels negossis que per aquells dies se offerexen.

[Dissentiment]

Mossèn Francesch Algueró, syndich de Leyda, posà son dissentiment a que no-s propose ni-s tracte de ordenar y fer que tots los pesos y mesures de Cathalunya sien totes unes, conforme a les de Barcelona, fins a tant tinga resposta de sa universitat, ab la qual dix ne ha consultat, protestant de nul·litat de actes; requerint al notari, etc. *Testes Joannes Sangenis, portarius dicti stamenti, et discretus Salvator Mir, notarius.*

Post meridiem.

Convocat y congregat que fou lo dit stament real, vingué en aquell lo promovedor ecclesiàstich, lo qual reportà que lo dit stament havie pensat que per lo jurament del sereníssim príncep convindrie se fessen aquelles demostracions de alegries quals requer una festa de²²¹ tanta alegria, assenyalant-se los tres staments y los de aquells en particular y los qui servexen dits staments. E, entesa per dit stament la relatió de dit promovedor, se aderí ab lo pensament de aquell y delliberà que per lo jurament del dit sereníssim príncep se facen aquelles demostracions de alegries quals convenen per una tant gran festa, y en particular que los qui servexen los staments de la present Cort sien abillats o vestits a despeses del General //280r// per major demostratió de tant gran festa y alegria. La qual delliberatió fou reportada per lo promovedor del dit bras als altres estaments.

Fonch immediadament après en dit stament presentada una supplicatió per lo ardiacha Terça de la ciutat de Tortosa y aquella legida en dit stament, la qual decretà après aquella conforme als altres brassos, co és, que sie remesa als advocats per a què vegem y refferesquen après lo contengut en aquella al dit stament. La qual supplicació y les decretacions en aquella fetes per los dits tres staments és del tenor següent y avall scrit:

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Ja ab altra supplicatió presentada a vostres senyories, excel·lència y mercès, se ha deduhit per lo ardiacha Terça los agravis y nul·litats fets y fetes per los diputats del General de Catalunya sobre anseculatió feta de la persona del dita ardiacha en lo lloch de diputat ecclesiàstich que vagave per mort de l'ardiacha Cerveró, del qual vostra senyoria, excel·lència y mercès li han feta mercè. Y per a què conste més clarament de les predites nul·litats y agravis y desacato que dits deputats han usat a les provi-

221. de, *interlineat*.

sions de vostres senyories, excel·lència y mercès, les quals après de haver tinguda explícita notícia d'elles no han volgut obehir, ans bé ab modos exquisits, no usats y repugnants a capítols de Cort, usos y observanses de aquells, han tentat y de fet han posat en executió de ansecular en lo dit lloch al canonge Mateu Miró, oydor ecclesiàstich, y en son lloch de oydor //280v// altre canonge de la Seu de Tortosa. Lo dit ardiacha Tersa fa fe y real presentació a vostres senyories, excel·lència y mercès dels actes següents:

Primo, del capítol de Cort per lo qual està disposat que en absència de ningun diputat o oydor del mateix bras no succehesca en lloch del diputat absent fins pasats tres dies, y que dins los dits tres dies no-s puga per lo oydor del dit bras despatxar cosa alguna en la Diputació; lo qual capítol de Cort està en viril observantia y axí declarat ab vot y parer dels assessors de la dita casa y de molts altres solemnes doctors, per los dits diputats convocats; de les quals declaracions també se fa fe y real exhibició.

Ítem, dels procehiments fets per los dits diputats acerca dita inseculació après de ésser-los estada notificada la provisió y mercè que vostres senyories, excel·lència y mercès feren al dit ardiacha Terça, manant als dits diputats lo anseculassen en lo dit lloch, y tenint explícita y certa notícia de la absència del diputat militar y que era feta ab ànima de tornar dins tres dies en Barcelona; y havent-los proposat lo scrivà major de la Diputació, ans que procehissen ha fer la dita anseculació de la persona del dit canonge Miró, lo dupte ab afirmar-los que essent absent dit diputat militar que no podien procehir a fer anseculació fins que no fossen passats tres dies; y havent-los dit en lo concistori lo oïdor militar, quant volien fer dita anseculació, que ell no estave allí com ha diputat militar sinó com ha oydor, per ésser absent lo dit diputat y no ésser leshores encara passats dits tres dies de sa absència, y més que per ésser aquell dia diumenge y lo dilluns fonch feriat y no jurídic tampoch podien y devien fer dita anseculació, com //281r// aquella no-s pugués fer sens precehir jurament y sentència de excomunicació, los quals actes no-s podien fer ni exercir en dies feriat, sinó en certs casos specialment disposats per capítols de Cort, dels quals no era lo corrent y és tal la pràctica y observansa de aquells. Y no obstant tot lo susdit, ni haver entesa la mente y voluntat de vostras senyories, excel·lència y mercès, que era fer mercè al dit ardiacha Terça del dit lloch en tot cas de vacació de aquell per les causes y rahons expressades en la dita provisió per vostras senyories, excel·lència y mercès manada despachar, no duptaren dits diputats fer enseculació *contra directo* a la de vostres senyories, excel·lència y mercès tant nul·lament y contra dispositió de capítols de Cort com està referit; y perquè essent axí que és esta feta dita enseculació en dia feriat y no sperats tres dies de la absència del diputat militar y contra la orde y dispositió de capítol de Cort, dita enseculació per dits diputats feta de la persona del dit Miró és nul·la y de niguna efficàcia ni valor. Resta que la enseculació y provisió per vostres senyories, excel·lència y mercès feta de la persona del dit ardiacha Terça és primera en temps y en dret, y devia com a tal ésser executada y obeïda per los dits diputats. Per ço y altrement, supplicha a vostres senyories, excel·lència y mercès lo dit ardiacha Terça los sia de mercè manar declarar tots los procehiments fets per dits diputats acerca dita enseculació y la mateixa enseculació per ells feta de la persona del dit Mateu Miró ésser nul·la y nul·lament fets y contra dispositió de molts y diversos capí-

tols de Cort y contra la expressa dispositió, mente e intentió de vostres senyories, excel·lència y mercès, que fonch de voler fer mercè al dit ardiacha Terça del dit lloch de deputat en tot cars de vaccatió, y manar als dits diputats que, no obstant lo deduhit per ells en la lletra que a vostres senyories, excel·lència y mercès han feta en resposta del que ultimadament los era estat manat, posen en executió la provisió de vostres senyories, excel·lència y mercès feta en favor del dit ardiacha Terça, com axí procehescha de justícia. La qual supplicha ésser-li ministrada ab tot compliment, com de vostres senyories, excel·lència y mercès ho spera y confie. *Et liceat, etc.*

Lecta in stamento ecclesiastico die XXV octobris MDLXXXV, quod remittatur advocatis qui videant et referant. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola notarius.

28Iv// Dicti die et anno lecta in stamento militari et fuit decretum quod remittatur advocatis qui videant et referant. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Dicta die et anno fuit lecta in stamento regali et fuit decretum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti scriba.

Die XXVI octobris MDLXXXV, lo stament ecclesiàstich, oïda la relatió de l'advocat, deslberà que sia citat mossèn Mateu Miró y ab incerta de la supplicatió per a què dins deu dies comparega al contradir perquè lo supplicat fer no's dega. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola notarius.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento militari et fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastic (sic). Scriba Joannes Sala, notarius dicti stamenti militaris.

Die XXVII predictorum mensis et anni fuit lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti scriba.

En virtut de les quals provisions y decretacions fetes en dita suplicatió foren pedides les lletres dirigides als diputats del tenor següent:

[Letres a diputats per lo negossi de l'ardiacha Tersa contra lo canonge Miró, oïdor de comptes]

Letres.

Los tres staments del, etc. Al reverent mossèn Mateu [Miró]²²², canonge de la Seu de Tortosa, de present oïdor ecclesiàstich del General de Cathalunya resident en Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per lo reverent mossèn Hierònim Terça, ardiacha y canonge de la dita seu de Tortosa, nos és stada presentada una supplicatió del tenor següent: *inseratur [prout est supra in precedenti foleo]*²²³. A la qual supplicatió per nós fonch feta provisió que fos comès als advocats dels dits tres staments, los quals vessen la dita supplicatió y los actes per dit ardiacha Terça exhibits y refferits, lo que fos de justícia; y oïda per nós la relatió dels dits advocats y volent en dit negoci bé y degudament provehir y a les parts com som obligats ministrar justícia, havent provehit y manat que vós, dit mossèn Mateu Miró, fósseu citat a contradir perquè les coses supplicades per part de dit ardiacha Terça per nós fer no's dègan, y que per ço fossen fetes letres citatòries en la forma acostumada. Per tant, inseguint lo tenor de la dita nostra provisió, ab

222. Així consta en el manuscrit 76.

223. Consta així en el manuscrit 76.

tenor de les presents vos diem, citam y manam que dins deu dies après de la presentació de les presents fahedora en havant comptador, per vós o per vostre legítim procurador comparegau devant nós en los staments de les presents Corts a contradir perquè lo supplicat per part de dit ardiacha Terça per nós no dega ésser fet, y altrament a proseguir y vèurer proseguir lo dit negoci fins a sentència o declaratió deffinitiva y total executió de aquella; altrament, passat dit termini lo qual a vós per adassò precisa y peremptòriament vos assignam, procehirem y manarem procehir en dit negoci fins a deguda declaratió y total executió de aquella, segons serà de dret y justícia, vostra absència en res no obstant, mas contumàcia exhigint. *Datum* en la vila de Monçó, quant als brassos ecclesiàstich y militar a XXVI, quant al bras real a XXVII de octubre MDLXXV. El bisbe //282r// de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres.

E per executió de la delliberatió per los tres staments feta ja molts dies ha, contenint en effecte algun lloch de inseculatió o algun ofici de dit General que inseculen y provehsquen de aquells als qui residexen y servexen los staments de les presents Corts, foren spedides per a dits diputats les lletres del thenor següent:

[Lletres a diputats per a què, vagant algun lloch y ofici, inseculen y provehsquen als residents en Cort]

Als reverents nobles y magnífichs senyors los diputats del General de Cathalunya residents en Barcelona.

Reverents, nobles y magnífichs senyors. Assí se ha considerat los molts y grans treballs que les persones que residexen hi's troben en les presents Corts supporten en deffensió, bé y utilitat de tota la terra y ha aparegut cosa justa que per la mateixa rahó gozen també de les honres y profits del General y sien preferides a les altres qui semblants treballs no tenen. Per ço, vos diem y encarregam que, succehint-se vaccaatió de alguns lloch o llochs axí de diputat com de oydors y officis qualsevol de aqueixa casa de la Diputació y de fora d'ella, en cars que la present Cort no'ls provehís, tingau consideració ab les dites persones que residexen en esta Cort y assistexen en ella, tenint compte de provehir dits llochs y officis en persones de les mateixes yglésies, ciutats o viles de hont vagueran, com és de rahó. E perquè tingau notícia de les persones que assí resi//282v//dexen, se us envie ab la present un memorial de aquelles firmat dels tres presidents y sagellat ab lo sagell menor de la present Cort. En la vila de Monçó, a vint-y-tres de octubre any mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monçó, a la vostra honor apparellats. El bisbe de Barcelona. Lo vescomte de Rochabertí. Pere Ferreres.

Los noms de les persones qui acistexen en les presents Corts, los quals entenem no estan anseculats ha diputats, són los següents: bras ecclesiàstich: lo molt reverent Agostí Gallart, abat de Gerri; lo molt reverent don Francesch Oliver y de Boteller, abat de Poblet; lo molt reverent Paulo Pla, abat de Sanct Pere de Gallicants; lo reverent micer Jaume Reig, canonge de Tarregona, procurador del reverendíssim senyor archabisbe de Tarregona; lo reverent don Andrez²²⁴ Capilla, prior de Scala Dei; lo molt reverent Agostí Argensola, prior de Cathalunya, lo qual és reputat present per

224. *En el manuscrit 76, Andrés.*

assistir-hi fra Hugo de Copons, procurador seu; lo reverent micer Onofre Pau Cellers, canonge y syndich de Barcelona; lo reverent mossèn Balthesar de Rajadell, canonge y síndich //283r// de Leyda; lo reverent mossèn Gerony Terça, ardiacha, canonge y syndich de Tortosa; lo reverent Jaume Coma, ardiacha, canonge y syndich de Vich; lo reverent mossèn Pere Thomàs, canonge y síndich de Gerona; lo reverent Onofre Masdemunt, canonge y síndich de Vich; lo reverent mossèn Rafel Gomis, ardiacha, canonge y síndich de Urgell; lo molt reverent fra Gerony Contijoch, abat de Sanctes Creus, lo qual és reputat present per acistir-hi son procurador habilitat.

Los noms de les persones qui acistexen en les presents Corts, los quals entenem no estan anseculats ha diputats, són los següents: bras real: micer Francesch Çaragossa, syndich de Barcelona; micer Nicholau Frexanet, Francesch Algaró de Leyda, Rafel Vivet, Andreu Vilaplana de Girona; Luís Terrena,²²⁵ Baldo, Anthoni Jolí, de Perpinyà; Joan Montornès, Cristòfol Gil de Villoro; Joan Ponsich, de Vich;²²⁶ Vallbona, de Cervera; micer²²⁷ Monserrat, Batista Bordoll, de Balaguer; Antich Sala, de Manresa; Hierònym Poncés, de Tàrrega; micer Garau Mascaró, de Vilafranca de Panaders; Galderich Rabollet, de Vilafranca de Conflent; Joan Ortodó, de Puigcerdà; Joan Navarro, de Camprodon; Jaume Puig, de Granollers; Francesch Arcís, de Besalú; Joan Peferrer, de Argilés; Jaume Pi, de Coplliura; Joan Cucurull, de Alvoló; Gabriel Arrencada Canet, de Torroella de Mongrís; Pere Inveni Rocha, de Tuhir; Joan Amiguè, de l'Arbós,²²⁸ Argullol, dels Prats del Rey; Martí Pallarès, //283v// de Talarn; Jaume Rofí, de Pals; Francesch Oliveres, de Figueres; Pere Mas, de Berga; Antoni Molines.

E a causa dels dos llochs vagaven, als quals se havie de insecular en los dos llochs vagaven y restaven per insecular, ço és, lo hu de la vagueria de Tortosa y altre lloch de la vagueria de Leyda, foren en aquells provehits per insecular los anomenats en les lletres avall scrites per dit stament dirigides ha deputats, les quals són del tenor següent:

[Letres per a la inseculació de dos llochs de diputat y oïdor]

Als reverents nobles y magnífichs senyors los diputats del General de Cathalunya residents en Barcelona.

Reverent, nobles y magnífichs senyors. Assí teníem entès que per la vagueria de Tortosa vague un loch de diputat militar per mort de mossèn Pere Cardona de Batea, y altre per la vagueria de Leyda per mort de mossèn Batista Moliner, senyor de la Granadella; y perquè nosaltres entenem y és nostra voluntat provehir y fer gràcia de dits llochs ha personas residints en las presents Corts, per ço vos diem, encarregam y manam que dits dos llochs de diputats, axí com és dit vagants, no-ls provehiscau ni anseculeu, ni provehir ni ansecular façau, perquè nosaltres des d'ara volem dits dos llochs sien haguts per provehits, decernint per irritó y nul·le lo que contrari de açò serà fet. En Monçó, quant als brassos //284r// ecclesiàstich y militar a vint-y-dos, y quant al bras real a vint-y-tres de octubre, mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts generals que la sacra,

225. A continuació, espai en blanc.

226. A continuació, espai en blanc.

227. A continuació, espai en blanc.

228. A continuació, espai en blanc.

catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó, a la vostra honor aparelats. El bisbe de Barcelona. El bescomte de Rochabertí. Pere Ferreres.

E per lo que se havien dades quexes que, no obstant les empare fetes per lo canceller de Cathalunya al sagell per a què no's despedèscan alguns privilegis o confirmacions de aquells contra de la forma y stil que sempre en altres Corts era estat servat, foren ha dita causa tramesos los promovadors dels tres brassos als senyors tractadors per a dirlos manassen dar orde y assiento en lo de les dites empare del sagell per a què aquelles se fessen per lo dit canceller de Cathalunya y fossen tingudes y observades com ere de ús y stil en les Corts passades. E tornats dits promovadors, refferiren que dits senyors tractadors los digueren que ells ho manarien véurer en los registres passats, per a què se seguís y servàs la forma fins assí servada, y que en lo entretant darien orde no's despatxassen alguns privilegis en los quals hagués empara.

Die sabbati, vicesima sexta mensis octobris anno predicto a //284v// nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, après migdia, ja hora bona, vingué y entrà en dit stament real, après de ser stats en los altres staments: lo comte de Miranda, companyat de les persones avall scrites, les quals entraren y anaven ab ell, ço és, lo canceller micer Manegat, lo reverent micer Cordellés, micer Martí Joan Franquesa, del Concell Criminal; micer Francesch Puig, del Concell Civil; micer don Luís de Paguera, del Concell Criminal; micer Çabater, del Consell Criminal; mossèn Pedro Franquesa, loctinent de prothonotari.

E entrats foren en dit stament, deduhí y refferí dit comte de Miranda de part de sa magestat al dit stament, dient que havie ja quatre mesos residie sa magestat en la present vila de Monçó, en la celebratió de les Corts celebra en dita vila als tres regnes de la Corona de Aragó, y com en dit temps hage estat malalt de febres terçanes, de les quals mercès a Déu havie cobrada salut, emperò és romàs flach de la malaltia, per lo que per los metges ere estat aconsellat mudàs de ayre y se hisqués de aquesta vila, per lo que li han significat y aconsellat que axí convenie per a sa salut; y no obstant //285r// axò, desijant sa magestat veure la conclusió de les dites Corts en la present vila y veure en aquelles redressar lo que més convinga al servey de Déu y bé universal d'estos sos regnes, preferint lo bé de aquells a sa pròpia salut, havie delliberat no anar-se'n d'esta vila fins a véurer dites Corts closes, les quals starà sperant y aguardant en la present vila de assí al primer del mes de decembre propvinent, dins lo qual temps encarregave molt al dit bras que per sa part se donàs tota la pressa possible per a poder acabar y clòurer les dites Corts.

Al que, acabat hagué son rasonament, fou respost per lo magnífich mossèn Pere Ferreres, president, que lo dit bras per sa part se donaria tota la pressa possible. E fora fou de dit stament la dita embaxada, mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon, lo qual tenie dissentiment en coses de gràtia, alsà aquell per a la despidió de les lletres avall scrites y a vint-y-quatre²²⁹ del corrent spedides en favor de micer Francesch Puig, doctor del Real Consell, al qual per los tres brassos és estat delliberat li sien pagades de

229. vint-y-quatre, *corregit. És la carta que trobem en la sessió del 23 d'octubre, (foli 269 r.)*

diners del General tres-centes lliures, segons les decretacions per dits staments fetes en la supplicació per ell presentada y en lo present procés dalt incertada, les quals lletres són del thenor següent:

[Lletres en favor de micer Francesch Puig per a què se li paguen CCC lliures]

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts generals que la sacra, cathòlica y real magestat de present celebre en la vila de Monçó alsíncolas de sos regnes de la Corona de //285v// Ara[gó] deçà la mar. Als reverent, nobles y magnífichs senyors los deputats del General del dit Principat de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per lo molt magnífich micer Francesch Puig, doctor en drets de la Real Audiència Civil del dit Principat, nos és estada presentada una supplicació del thenor següent *inseratur*. A la qual supplicació com ha justa y rahonable per nós és estada feta provisió que, considerats los molts treballs que dit micer Puig ha presos en dit offici de assessor del governador y lo molt affecte que féu en les exides que-s feren en son temps, provehírem que sien donades de pecúnies del General ha dit micer Puig per lo salari de sis anys que ha servit dit offici, tres-centes lliures moneda barcelonesa, a rahó sinquanta lliures per any, y per tot lo dit temps que, com és dit, ha servit dit offici per gràcia particular que se li fa, no obstant que lo capítol de Cort hagués spirat y ab que en sdevenidor no sie fet perjudici als capítols de Cort y constitutions lo contrari disposants; y per so sien fetes les lletres acostumades. Per tant, deduhint a vostra notícia totes les coses predites, ab thenor de les presents vos diem, encarregam y manam que de les pecúnies del General doneu y pagueu realment y de fet al dit micer Francesch Puig, per les causes predites, les sobredites tres-centes lliures moneda barcelonesa, tota dilació y exceptió cessants; dient y manant als hoydors de vostres comptes que posant vosaltres en compte la dita quantitat y restituint la present²³⁰ ab àpocha de rebuda, aquella vos admeten //286r// en compte de legítima data, tota dilació cessant. En testimoni de les quals coses havem manat fer y despedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de la Cort. *Datum* en la vila de Monçó, quant als brasos ecclesiàstich y militar a vint-y-hu, y quant al bras real a vint-y-quatre de octubre, mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marquès*. Pere Ferreres.

[Dissentiment. Fou après alsat]

E après de haver-se llegida en dit stament una supplicació donada per part de tots los advocats dels tres staments, demanant ésser-los feta condigna satisfacció dels molts treballs han supportat y supporten en los negossis e directió de la present Cort, y mentres que-s votave aquella, mossèn Joan Navarro, syndich de Campredon, dix posave son dissentiment ha que no-s tractàs de créxer ni augmentar lo salari dels dits advocats per lo que entenie que en la conclusió de les Corts, conforme serien estats llurs treballs, serien de aquells condignament remunerats.

[Dissentiment]

E après, mossèn Francesch Algueró, syndich de Leyda, posà son dissentiment ha que no-s tractàs ni resolués ningun acordí ni concert ab los arrendadors y debtors del

230. A continuació, repetit, la present.

General, sinó que sie scrit y manat ha diputats que ab tota rigor exequiten los debitors del dit General rigurosament. Protestant de nul·litat de actes. Requirint, etc. *Testes sunt Jacobus Rondó et Salvator Mir.*

E volent lo dit stament respondre a la embaxada als bras[sos] feta per lo comte de Miranda lo die present, //286v// delliberà que sie tornada la dita embaxada de part de sa magestat feta, dient ab aquella com los tres brassos staven determinats en no llevar-na²³¹ (*sic*) del negossi de la Cort; y per millor entendre aquells havien delliberat sta nit de habilitar demà diumenge y dilluns de matí, festa de sanct Simon y Judes, al després dinar. E dita resposta feren los tractadors de dits brassos, lo[s] quals tornats foren, referí lo del bras real com lo comte de Miranda los regratiave la bona diligència y que axí confiave y sperave ho havien de fer per saber lo quant importe al servey de sa magestat y que ells dirien ha sa magestat la diligència tenen los brassos en la dispidió dels negossis de la Cort.

Delliberà après lo dit estament vage lo promovedor al bras ecclesiàstich per saber d'ell y entendre la resposta del què han pensat en lo de l'acordi dels debitors del General, encarregant-los molt que se'n vullen resoldre, o que vagen²³² les lletres dirigides als diputats contenint en effecte passen avant la exactió contra los debitors, al qual promovedor fou respost per lo senyor bisbe, president del dit bras ecclesiàstich, segons la religió²³³ del matex promovedor que, per certes occupations havie en dit bras, no'l havien pogut acabar de llegir, però que esta nit lo llegirien.

Vingué après en dit stament lo promovedor militar, reportant com en dit stament eren estats llegits diversos agravis y se'n speraven llegir més²³⁴, molts dels quals aportaren en dit stament, encarregant adaquell los volguessen llegir y fer pasar en bell per a presentar-los après a sa magestat per poder obtenir d'ells lo degut reparo

287r// Delliberà après dit stament que la supplicació presentada als tres brassos per lo ardiacha Terça de Tortosa, conforme los altres brassos, sie decretada conforme aquells, la qual delliberació feren lo die avall scrit.

*Die dominica, vicesima septima mensis octobris anno predicto millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, post prandium*²³⁵.

Convocat y congregat lo stament real en la forma acostuma, dit dia après dinar, lo qual no obstant fos feriat habilitaren per a negossis de dita Cort, delliberà lo dit stament que los promovedors dels tres brassos vagen a les persones eletes per a fer les constitutions y capítols de Cort, deduhint-los que per lo comte de Miranda, per part de sa magestat, ere estat reportat en dits staments se donassen dites persones eletes més presa en fer y acabar dits capítols y constitutions, y axí anaren dits promovedors ab conformitat dels altres brassos.

231. *En el manuscrit 76, mà.*

232. *En lloc de vegen.*

233. *En el manuscrit 76, relatió.*

234. *més, corregit.*

235. *En el manuscrit 76, post meridiem.*

[Lletres als diputats ha instàntia de l'ardiacha Terça]

Memorial presentat per mossèn Francesch Joan de Tamerit del dèbit deu al General per la bolla de Tarregona y de la forma porie pagar aquell; *licet hic, etc.*

Molt il·lustre y reverendíssim, molt reverents y molt magnífichs senyors.

Francesch Juan de Tamerit diu que lo trienni proppassat, que comensà en l'any mil sinch-cents vuy//287v//tanta-y-hu, arrendà la bolla de la ciutat de Tarregona per preu de trenta-nou mília vint-y-una lliura, dich: 39.021 lliures.

Del sobredit preu ha pagat al General fins ha tres de agost proppassat, en diverses partides, dotze mília quatre-centes noranta-tres lliures, divuyt sous y onze, dich: 12.493 lliures 18 sous.

Des de dit dia de tres de agost, compresos los deu dies per la correctió del nou calendari, ha pagat al General mil tres-centes sexanta-sis lliures y sis sous, dich: 1.366 lliures 6 sous.

Reste devent per rahó de dita bolla, si ja no se ha pagat en Barcelona altres coses per les persones que allí tenen commissió y salvat dret de compte, vint-y-sinch mília cent sexanta-y-una lliura quinse sous y hu, dich: 25.161 lliures 15 sous 1.

De la sobredita quantitat que ha de pagar dit Tamerit, ha dextat de rebre més de tres mília lliures, las quals li deuen alguns tenallers y col·lectors que se li són alçats y hauran-se de cobrar ab llarch temps y molta spera, dich: 3.000 lliures.

Ítem, ha dextat de rebre catorse mília set-centes y tantes lliures que ha perdut del preu de l'arrendament, dich: 14.700 lliures.

Per ço y per la pèrdua que ha fet en los diners són entrats en son poder, desijant íntegrament pagar y satisfèr son deute y rellevar de danys a ses fermanses, diu y offerix que pagarà de present, ço és, per tot lo mes de noembre propvinent tres mília lliures, dich 3.000 lliures y del dit mes de noembre a un any, venent algunes coses de sa casa, pagarà les restants dos mília cent //288r// sexanta-una lliura, quinse sous y hu, o la quantitat que faltarà fins en vint mília lliures; y que per pagar les dites vint mília lliures retirant-se ab lo manco que pot en sa casa y valent-se de sos parents y amichs, consignarà mil lliures cada any al General de bones y segures rendes e pagarà aquelles com vostres senyories y molts determinaran, y que assò és tot quan ell pot fer de sa casa. Francesch Joan de Tamerit.

Die decima octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, fonch llegida en lo stament ecclesiàstich y fonch delliberat que, per quant dins poch dies podrie ser se done forma general per la exactió dels deutes del General de Cathalunya, que per so apar fer concert particular ab ningun debitor fins a tant se vege la forma general que's farà.

Dit dia fonch llegida en lo stament real, lo qual se adherí ab la dita decretatio feta per lo stament ecclesiàstich.

Die lune, vicesima octava mensis octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real en la forma acostumada. E per lo que en dit stament s'eren quexats molts dels syndichs són en aquell com serien fetes ha instàntia de dits syndichs algunes empa//288v//res al sagell per provisió del molt reverent canceller de Cathalunya, y no obstant aquelles se despedien moltes coses a les quals estave posada dita empara, per lo que, o altrament, dit canceller recusave de fer dites empara, pus aquelles no

servien a res, no sens molt gran dany dels qui posaven dites empares; al qual desijant obviar, lo dit stament delliberà sien solicitats los senyors tractadors del remey seran servits donar y portar-hi²³⁶, com ja altres voltes ne sien estats solicitats y molt encarregats per los tres brassos. Y axí anaren dits promovedors ha dits tractadors, los quals tornats, refferí lo del bras real havien respost los dits tractadors per orgue del comte de Miranda que ells havien enviat fora de la vila per a cercar per dit effecte algunes scriptures y exemplars, per lo que desijaven se servàs lo acostumat ha fer acerca de dites empares; y que vingudes sien dites scriptures, dins breu temps s'í darie orde en dit negoci y que, en lo entretant, per no fer perjudici adalgú, havien donat orde que no se despedissen y sagellassen privilegis alguns; y que d'altra part lo comte de Xinxón los havie dit que de sa part diguessen als brassos los encarregave molt se dassen pressa en despedir los negossis de la Cort, per lo que sa magestat entenie licentiar la Cort y partir-se d'ella lo primer de dezembre propvinent.

E adherint dit stament ab los altres, delliberà sie habilitada la hora fins a les set per a veure y entendre la forma se tingué en les altres Corts per a presentar los agravis ha sa magestat.

289r// Comparegué dit dia en dit stament mossèn Jaume Hierònym Ponces, syndich de Tàrrega, lo qual a causa de sa malaltia ab llicència del present estament se'n era tornat ha Tàrrega.

Delliberà après lo dit bras que los agravis, axí generals com particulars, sien ans de totes coses presentats ha sa magestat per a obtenir d'ells los degut reparo, y que per a pensar aquells sien elegides tres persones de quiscun estament, inseguint en açò los exemplars de les Corts de l'any mil sinch-cents sinquanta-tres; y que ab la supplicatió que la dita causa se farà, sie supplicat ha sa magestat que en lo regonèxer y provehir dits agravis no y entrevinguen doctors del Real Consell, per lo que contra d'ells hi ha molts agravis y quexes; y que per lo promovedor sie reportat als altres brassos lo dit pensament, lo qual anà e reportà aquell als dits brassos.

E per quant en dit stament²³⁷ Riera, porter del senyor canceller, de part del comte de Miranda, tractador en les presents Corts de sa magestat, segons dix e refferí que per a demà y per los altres dies durarie la habilitació restave ha fer, provehissen los staments als habilitadors de veles y atxes. E com en dit stament se tingué entès ere cosa nova lo que demanave dit Riera y se creye serie pensament seu, endemés que volent dit senyor comte de Miranda dites llums, és cert no haguera enviat ha demanar aquelles ha dits staments per lo dit Riera. Però lo dit stament, adherint-se ab los altres, segons la relatió dels promovedors //289v// havien feta, que en aquest particular no's faça cosa nova si ja no's mostraven exemplars que dita Cort hagués provehits dits habilitadors de dites llums.

Refferiren après en dit stament los promovedors ecclesiàstich y militar, quiscú per sí, dient adherien dits estaments al bras real de que se fes embaxada a sa magestat per a presentar-li los agravis serien estats ordenats, y ha dita causa se fes electió de persones per a presentar dits agravis, y que se advertís y apuntàs que, en la supplicatió se donarie ha sa magestat, se digués expressament que per estar sa magestat malalt y haver tingudes febres de manera que no pot venir a la sglésia com és de costum y stil de la Cort, que per so se li presenten en sa casa dits agravis; y que los advocats ordenen la dita scriptu-

236. *En el manuscrit 76, posar-hi.*

237. *A continuació, espai en blanc.*

ra, advertint que en particular se diga axí de la dita malaltia, com que en sdevenidor no's puga tràurer en conseqüència.

Die martis, vicesima nona mensis octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

[Agravis y Constitucions]

Convocat y congregat lo stament real de les presents Corts en lo lloch y forma acostumats, vingué en dit stament lo promovedor del bras ecclesiàstich deduhint y reportant com lo dit stament del bras ecclesiàstich havie pensat que los memorials dels agravis presentats ha les persones eletes, per ells apuntats y trassat, estant aquells a punt, fossen presentats ha sa magestat; y que en lo entretant //290r// fossen legides en los brassos les Constitucions y capítols de Cort se són trassades y ordenades, perquè ab major facilitat se poguessen llegir y apuntar e concordar per los brassos.

E més, reportà y deduhí dit promovedor que's facen tres còpies de les Constitucions y capítols de Cort per a què quiscun stament en un mateix temps puga llegir y apuntar aquelles.

E més, que lo present bras vulla fer electió per a presentar los agravis ja apuntats ha sa magestat e que's demane hora als tractadors de sa magestat per a presentar los dits agravis ha sa magestat.

E més, refferí e reportà dit promovedor que lo dit stament ecclesiàstich havie pensat serie bé que les persones eletes per a ordenar y trassar les constitucions, que quiscun matí fossen y vinguessen en los staments per a acistir, entrevenir y votar en los negossis se tractaran en aquells; e que als després dinars se poran ajuntar dites persones eletes per a continuar y acabar les constitucions resten apuntar y trassar.

E més, refferí que lo dit stament ecclesiàstich havie elegit per a presentar los dits agravis ha sa magestat lo bisbe de Vich, lo abat de Poblet, lo canonge Cellers, syndich del Capítol de Barcelona.

E per quant fou refferit en dit stament que lo stament militar havie ja elegit personas per a presentar dits agravis ha sa magestat, ço és, don Jayme de Cardona, Berenguer de Paguera, //290v// Pere Cassador, deliberà per ço que, ans de presentar-se dits agravis ha sa magestat, se façe primer y ordene una supplicatió y protesta per a presentar aquella ab los agravis a sa magestat, contenint en efecte que dita presentació de dits agravis se havie de fer no en lo palàcio de sa magestat sinó dins la present sglésia, en la qual stava present y ajuntada la Cort, segons que fins açí sempre s'és acostumat fer; però que a causa de la malaltia que sa magestat ha tinguda y de present té, de la qual esta molt fadigat y de tal manera que no pot exir de son real palàcio per a venir a la present yglésia, per a què en lo sdevenidor no puga ésser tret en conseqüència y feta la dita supplicatió y protesta, se presenten los dits agravis ha sa magestat en son real palàcio. E per a presentar dits agravis ha sa magestat, lo dit stament elegí y nomenà: Andreu Vilaplana, syndich de Gerona; Joan Ponsich, syndich de Vich; Galderich Rabollet; syndich de Vilafrancha de Conflent. Lo qual Galderich Rabollet dix que ell disentia a que's demanàs hora per encara hals tractadors per a presentar ha sa magestat dits agravis, fins a tant que ab los altres sien assentats uns agravis que per part sua se han de assentar y posar ab lo memorial dels altres agravis.

E mossèn Cristòfol Gil de Villoro, hu dels syndichs de Tortosa qui per indisposició y malaltia sua havie demanada llicència per a ell y per a son consyndich mos//291r//sèn Montornès de anar-se'n, comparegué en dit stament.

E mossèn Jaume Hierònym Ponces, notari y syndich de Tàrraga, posà son dissentiment ha tots actes fahedors durador fins a tant se sie tornat a votar la supplicació donada per lo magnífich micer Serra, com sie cosa de justícia que de agravis fets com encara a *futuro gravamine* se puga recòrrer a superior; e com sie interés de la cosa pública, pretén ésser irrogat interés en aquella, que fins a tant sie desagrviat dit micer Serra sie continuat son dissentiment. Protestant de nul·litat de actes.

E mossèn Gabriel²³⁸ Arrencada Canet, syndich de Torroella de Mongrí, posà contrari dissentiment. És après de trenta de octubre²³⁹.

[Agravis]

Fonch après en dit stament delliberat se fes y trassàs la supplicació se havie de presentar per part dels tres brassos per los embaxadors elets a sa magestat ab los agravis e memorialis de dits agravis fets per presentar aquells ha sa magestat en son real palàcio, en la qual supplicació se proteste per part de la Cort que com dits agravis se haguessen de presentar ha sa magestat dins la sglésiahont stava la Cort ajuntada y no en son real palàcio, però ha causa de la malaltia per la qual sa magestat no podie exir de casa se representaven per so dits agravis en son real palàcio; la qual supplicació e protestació, feta que sia y trassada per los advocats dels brassos, sie aquella continuada açí en lo present procés; y és del tenor següent:

[Protestació per la presentació dels agravis]

291v// Sacra, catòlica, real magestat.

Considerant los poblats en lo Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya, com ha obedientíssims y fidelíssims vassalls de vostra magestat, los grans beneficis y mercès que han rebut de la presència de vostra magestat y en aquest seus Principat y Comtats y, per contrari, los molts agravis, danys y preiudicis que en absència de vostra magestat, majorment essent estada tant llarga, han rebut²⁴⁰ y reben cadal dia per alguns dels loctinents generals de vostra magestat, doctors de son Real Consell y Audiència y altres oficials y ministres, en violació dels Usatges de Barcelona, Constitutions de Cathalunya, capítols y actes de Cort, privilegis, usos y costums dels dits Principat y Comtats. Ab molt justes rahons y causes per lo gran amor que tenen a vostra magestat han desijat sa real presència y supplicat, ab diverses cartes y embaxades, fos vostra magestat servit fer-nos mercè de visitar aquestos sos Principat y Comtats, no sols per fer-nos mercè, les quals speram molt certes com de tant potentíssim, cathòlich, benigne y clementíssim príncep, rey y senyor nostre tenim experimentat, més encara per posar orde en la administració de la justícia y reduhir los abusos y excessos fets a son degut stat y orde perquè de sí al devant no's façen semblants agravis ni perjudicis. Los quals són tants y de tant pes y consideració que quant fossen fets a persones estranyes hagueren confiadament recorregut a vostra magestat prometent-se tot empa//292r//ro y deffensa com de príncep tant cristià y tant zelós de la justícia y rectitut. Y encara que la presentació dels presents y altres memorialis de agravis se hage de fer a vostra magestat dins de la yglésia de santa Maria de la present vila de Monsó, ahont és lo lloch per vostra magestat assignat per a

238. Gabriel, *interlineat*.

239. *En el manuscrit 76*, E mossèn... trenta de octubre, *afegit posteriorment*.

240. volgut, *corregit*..

celebrar les Corts, les quals vostra magestat nos fa mercè de tenir y celebrar ha estos sos Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya y no en altra part fora de aquella, emperò per la malaltia de vostra magestat e indisposició de tersanes per les quals és estat necessari haver de segnar a vostra magestat tres vegades y donar-li purga y fer-se altres remeys y moltes pregàries y oracions públiques a nostre Senyor Déu, axí en la present vila de Monçó com en tot lo present Principat y Comtats, perquè fos servit per sa misericòrdia restituir a vostra magestat la perfeta salut; y axí per ésser molt manifest y notori lo impediment de la malaltia que de present té vostra magestat, per la qual és impedid poder-se trobar en dita yglésia perquè en aquella se pogués fer a vostra magestat dita presentació per quant si ab aquest fret anave vostra magestat personalment en ella serie posar en perill la salut y vida de vostra magestat, que tant importa per al servey de Déu, bé, repòs y quietut de la cristiandat y de sos regnes y stats y specialment de aquests sos Principat y Comtats. Per ço, los tres brassos de les dites Corts, perquè's puga passar avant a la expedició y conclusió de aquelles, ab expressa emperò //292v// protestació que lo present acte y coses en aquell contengudes no puga en sdevenidor ésser tret en conseqüència y exemplar, ni per aquell los sie fet ni engendrat preiudici algú, ni púgan ésser obligats, constrets ni forsats fer semblants presentacions de memorials a vostra magestat ni ha sos successors en estes o altres Corts sinó estant personalment en lo lloch assignat per a tenir y celebrar aquelles, y ab altres salvetats y protestacions necessàries y oportunes, de llur pròpia y mera voluntat y per les causes demunt dites y no altrament, perquè en lo sobre-dit puga vostra magestat més complidament provehir y manar reparar, resarsir y reparar, los danys y agravis fets ha tot lo present Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya y als particulars poblats en aquells, presenten a vostra magestat per ara aquest memorial de alguns dels dits agravis, en la conexensa, examinació y declaració dels quals quant humilment pot supliquen a vostra magestat los tres brassos del present Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya sia de son real servey procehir, sens acistència ni intervenció de les persones per qui y ab consell dels quals són stats fets, y en tot y per tot administrar-los compliment de justícia per observansa de les generals Constitutions y leys del dit Principat y Comtats, les quals és estat vostra magestat servit per sa benignitat y clemència jurar y manar que per tots sien inviolablement observades. Los quals //293r// agravis són llargament incertats a la fi del present procés familiar del present bras real.

Dicto die, post meridiem.

[Perpinyà]

[Pragmàtica dels cavalls]

Convocat lo dit stament real en lo lloch y forma acostumats, mossèn Jaume Hierònym Ponces, syndich de Tàrraga, mossèn Joan Vallbona, syndich de Cervera, alsaren los llurs discentiments tenen posats a effecte de poder delliberar les coses devall scrites. E immediadament foren en dit stament legits los dos capítols, lo hu dels agravis de la pragmàtica de la fortalesa de Perpinyà e l'altra de la²⁴¹ pragmàtica dels cavalls, les

241. de la, *interlineat*.

quals delliberà dit stament que's posasen en bell y que's presentassen ab los altres agravis a sa magestat.

E successivament, deliberà dit stament que los tres promovadors dels tres brassos vagen als senyors tractadors de sa magestat per saber d'ells si serie servit sa magestat se continuassen les pregàries la present Cort fa fer en Barcelona y en altres parts per la salut de sa magestat o si se farien gràcies o *Te Deum Laudamus*, pus, mercès al Senyor, la salut de sa magestat és ja bona, haderint-se en açò dit stament als altres brassos, los quals ho han axí delliberat segons la relació de dits promovadors refferida en lo present stament. E tornats après dits promovadors, refferí lo del bras real en dit stament que los dits senyors tractadors los havien res//293v//post serie bé se scrigués als qui se havie scrit fessen pregàries per a la salut de sa magestat que, puis mercès al Senyor sa magestat havie cobrat salut, se fessen per ço oracions e gràties y *Te Deum Laudamus* per la salut de sa magestat, regraciant tots al Senyor la mercè que ha tots nos té feta.

E per quant dins poch dies se havie de prestar lo jurament del sereníssim príncep don Phelip, fill de la magestat de nòstron rey y señor, per millor demostració del regosijo y alegria té tota la Cort y spera tenir lo dia de dit jurament, Francesch Oliveres, syndich de la vila de Figueres, presentà en dit stament ha dita causa una supplicació, la qual fou en dit stament llegida del thenor següent:

[Supplicació del síndich de Figueres per lo jurament del sereníssim príncep]

Il·lustres y molt magnífichs senyors.

Com lo jurament del sereníssim príncep, fill de la magestat del rey don Phelip, senyor nostre, après dels dichosos anys del rey nostre senyor legítim successor, rey y senyor nostre, sie de tanta importàntia, regosijo, goig y alegria per al Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Serdanya que cosa alguna que al present dits Principat y Comtats succehir pogués; per al qual y semblants actes los habitants y regnícoles de dits Principat y Comtats han acostumat fer y han fetes grandíssimes alegries ab actes interiors y demostracions exteriors, donant-se los huns als altres lo perabé del felicíssim succés, vestint-se sumptuosament, fent //294r// alimàries, balls y altres exercisís demostradors del contento que en particular y general tots tenen, donant los cavallers libreas y lo General y ciutats vestits y habillaments als oficials y ministres y enchara molts donatius y presents; y com al present la matexa y major rahó milite que may sie stada per haver-se per part de la magestat del rey nostre senyor als brassos de la Cort general de Cathalunya demanat lo dit jurament, y celebrant-se les Corts per sa magestat en la present vila de Monçó ab gran contento de tot lo dit²⁴² Principat y Comtats, sperant²⁴³ per haver sa benignitat y clemència reparo dels agravis y leys y constitutions convenients al bon govern y administració de dits Principat y Comtat; y sa magestat, per gràtia de nostre Senyor Déu, trobar-se millor de les males ganes los dies passats ha tingudas, les quals havien causat gran dolor y tristícia en los ànimos de sos fidelíssims vassals; per lo qual y altres coses sobre lo present particular se porien dir, és necessari que los vassals de sa magestat y en special los del Principat y Comtats ja dits, mostrand sa innata fidelitat per al dia del dit

242. dit, *interlineat*.

243. *A continuació en el manuscrit 76, haver per sa benignitat.*

jurament, fent les degudes demostracions y entre altres coses, vagen molt ben abillats, mostrant en la roba exterior la interior goig y alegria de un tant solemne acte; per lo qual, ab molt gran y madur consell y sanct pensament, los il·lustríssims, reverendíssims, il·lustres y molt reverents persones del stament y bras ecclesiàstich, zelants la honra dels dits Principat //294v// y Comtats, han molt ben advertit als brassos militar y real dels dits Principat en que delliberassen si·ls apparia en la forma susdita de regosijar dita festa y vestir-se sumptuosament, tatxada alguna cosa honesta pagadora per lo General de Cathalunya, al qual pensament lo bras real ha adherit, recusant lo bras militar havent deliberat se fet²⁴⁴ lo que se féu en lo jurament prestat a la real magestat del rey nostre senyor com ha príncep y senyor nostre; la qual rahó y resposta en lo present cars no milite com llavors lo General de Cathalunya estigués exaguat y molt pobre de diners, per ço que per a pagar lo donatiu offert ha sa magestat cesàrea, rey y senyor nostre, se hagueren de manllevar censals y encara imposar fogatges als habitants en dits Principat y Comtats; la qual causa per al present cesse, com gràtia de nostre Senyor vage lo General molt avansat, encara que tinga molta part de sos dèbits e pecúnies en poder de diversos arrendadors de bollas y altres que han administrat pecúnies de dit General. Per so y altrament, se supplique a vostres mercès sien servits delliberar sie feta embaxada, en conformitat del bras ecclesiàstich, al bras militar consenta en que a quiscú dels habilitats y vuy presents en la celebratió de dites Corts sie donada alguna quantitat competent per ajuda de costa per efecte de fer-se abillaments per a dita jornada, com axí convinga a la honra de dits Principat y Comtats y habitants en aquell, del que si no voldran rebre los del militar o per estar ja habilitats o per fundar-hi onra o per mirar per conservació de las generalitats, esta//295r//rà en llur mà dexar-ho.

E legida y entesa la dita supplicatió per dit Francesch Oliveres com dit és presentada, lo dit stament féu delliberatió que per lo promovedor del dit bras fos deduhit y reportat al bras ecclesiàstich lo contengut en dita supplicatió, per a què sobre de aquella dit stament ecclesiàstich fes la deliberació qual millor li apparagués y millor li convingués.

E feta dita delliberació, immediadament per Francesch Antich, negociant, ciutedà de Barcelona, fonch en dit stament presentada y en aquell llegida una supplicatió avall insertada juntament ab las lletres de part de la present Cort spedides per als diputats en virtut de les decretacions per los tres brassos al peu de aquella fetes, la qual supplicatió y lletres, una après altra, són del thenor següent:

Il·lustríssims, excel·lentíssim, molts il·lustres, il·lustres, molt reverents y magnífichs senyors.

Francesch Antich supplicà los dies passats a vostra excel·lència y mercès lo fosse servey manar-li concedir guiatge per sa persona per a poder anar en Barcelona ha traurer uns actes de appellatió de sa causa, conforme²⁴⁵ ab aquella supplicatió està deduhit largament; y com haurà entès que los advocats dels brassos haurien feta relatió que fos scrit ha diputats que trametessen dits actes açí perquè vists aquells li poguessen administrar justícia; y com lo dit Francesch Antich és pobre y la absència

244. *En el manuscrit 76, fes.*

245. *A continuació, repetit, conforme.*

causarà que ningú faria ni farà lo degut en cobrar dits actes, ni tanpoch //295v// estan al cap del que conté de sa justícia y lo discurs del temps seria llarch per poder-se fer tot lo que convé per sa justícia y lo progrés de les Corts se va abreujant de manera que serie fer no res. Per ço, lo dit Francesch Antich, desijant exir de tots sos treballs y, si res reste debitor, cercar forma de poder pagar y estar quiet en sa casa, supplica humilment a vostres senyories, excel·lència y mercès que s'escriga una carta als diputats ab inserta de les dues supplications, dient-los que facen donar ha dit Francesch Antich los actes de dita appellació que prengueren de mossèn Boffill, notari de Barcelona, y essent al contrari, que no constàs de dita appellació que dit guiatge fos spirat y que dits deputats procehescan ab dit Antich de justícia, cometent-li sa causa a nous assessors conforme a capítols de Cort; entenent dit Antich supplicar de totes estes coses a vostres senyories, excel·lència y mercès a effecte de fer lo que deu y, en cars que en res sie debitor al General, pagar. Lo offici, etc. *Que licet, etc. Altissimus, etc.* Francesch Antich, en causa pròpia.

Die vicesima nona octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiant littere guidatici dicto Antich per tempus quindecim dierum pro effectu in supplicatione contento. Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Baptista Mullola.

Dictis die et anno lecta in stamento militari et fuit provisum quod fiant littere guidatici dicto Antich per tempus quindecim dierum pro effectu de quo supplicatur. Scriba stamenti militaris, Jo//296r//annes Sala, notarius publicus Barcinone

Dictis die et anno fuit lecta in stamento regali et ibi provisum prout in aliis stamentis.

Los tres staments, etc. Als reverent nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut e honor. Sabreu que per Francesch Antich, ciutedà de Barcelona, nos és estada presentada una supplicació del thenor següent: *inseratur*. A la qual supplicació per nosaltres és estada feta provisió que fos guiat lo dit Antich per temps de quinse dies, per lo effecte en la supplicació contengut; per ço, notificant-vos la dita nostra provisió, ab tenor de les presents vos diem y manam que, observant y fent observar lo dit guiatge, fassau donar y lliurar al dit Antich lo acte de la appellació en la preinserta supplicació contengut, a ffi y effecte que aquell puga mostrar sempre y quant sie mester; e no façau lo contrari, tota dilació y exceptió cessants. En fe y testimoni de les quals coses havem manat fer y despedir les presents sotascritas de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de la dita Cort. *Datum* en Monçó, als vint-y-nou de octubre any de la nativitat de nostre Senyor Déu Hiesucrist mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. El bescomte de Rocabertí. Pere Ferreres.

E volent-se en dit stament llegir dos supplications en dit stament presentades per lo reverent micer Onofre Pau Cellers, canonge y syndich del Capítol de la seu //296v// de Barcelona, encontinent micer Garau Mascaró, syndich de Vilafrancha de Panaders, posà dissentiment a que no sien llegides dites dues supplications ni altres fins a tant que sien llegides les constitutions y los agravis se són apuntades y ordenats per presenta[r] ha sa magestat y se haie haguda rahó de aquells.

E tractant-se en dit stament del dia y hora se haurien de presentar ha sa magestat los agravis serien estats ordenats y apuntats, delliberà dit stament que fins a demà no's demane la ora ha sa magestat per presentar-li dits agravis.

E per quant los negossis de la present Cort eren molts y crexien de quiscun dia, per millor despedició de aquells delliberà dit stament que sie habilitada la hora per fer y espedir negossis de la present Cort axí esta nit com de vuy enllà fins a les set de la tarda.

Pere Inveni Rocha, syndich de Tuhir, dix posave son dissentiment a que no-s presenten ninguns agravis ha sa magestat que no vaje també ab ells lo agravi de la pragmàtica de la fortalesa de Perpinyà.

Die mercurii, tricesima mensis octobris anno predicto a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat lo stament real de les presents Corts en lo lloch y forma acostumats, Joan Vallbona, syndich de la vila de Cervera, y Jaume Hierònym Ponces, síndich de la vila de Tàrrega, los quals tenien posats dissentiments ha tots actes, alsaren aquells //297r// per tot lo die present.

E immediadament, per quant ja en dies passats havie deslliberat lo dit stament se scrigués ha diputats que, vagant alguns llochs per ansecular ha deputats y oydors y alguns officis per a provehir, anseculassen y provehissen als que són y residexen en les presents Corts, les quals lletres foren spedides a vint-y-tres del corrent e són insertades ja en lo present procés a vint-y-sinch del mateix, les quals fins aquí no eren estades tramemes ha dits diputats, desijant dit stament vagen y se presenten dites lletres ha dits diputats, féu per ço deliberació dit stament que dites lletres vagen e se presenten promptament ha dits diputats.

E per haver delliberat la present Cort se scrigués ha dits diputats fessen fer gràties al Senyor per la mercè tant gran té ha tots feta en haver dada salut ha la magestat de nòstron rey y senyor, foren ha dita causa spedides lletres ha dits diputats per part dels tres brassos del thenor següent:

[Scriu la Cort ha diputats facen fer gràties al Senyor per la salut ha cobrada sa magestat]

Als reverents nobles y magnífichs senyors los diputats del General de Cathalunya residents en Barcelona.

Reverent, nobles y magnífichs senyors. Estos dies passats, ab un correu de cavall vos havisàrem de la indisposició que la magestat del rey nostre senyor haleshores tenie, encarregant-vos procuràsseu se fessen pregàries y oracions per les iglésies y monastirs de aquexa ciutat y circunvehints d'ella; y encara que no haiam tingut havís vostre del que acerca de //297v// açò haveu fet, per ço confiam que haureu tingut en aquest particular lo cuydado que la importàntia del negoci requireix. Offereix-se ara donar-vos avís com nostre Senyor, per sa infinita misericòrdia, és estat servit restituir la salut ha sa magestat, de manera que està deslliure del tot de les cessions que abans tenie, y perquè no és rahó olvidar-se de un tan gran benefici de la divina mà rebut, nos ha aparegut que ab la mateixa correspondència se deuen fer públicament gràcies a la magestat divina de aquesta tan gran misericòrdia que, ab tota la cristiandad y en particular ab estos regnes, ha usat, y pregar-lo sie servit donar llarchs y felicíssims anys de vida a sa real magestat, a glòria sua per a bé de tota la cristiandat. Per ço, vos diem y encarregam que, ab la mateixa diligència, procureu se facen dites gràcies y

cumplau les dites coses com de vosaltres se confie y en tot lo que de assí se us orde-ne teniu bé acostumat fer. En Monçó y octubre, als trenta de mil sinch-cents vuytan-ta-y-sinch. Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó, a la vostra honor apparellats. El bisbe de Barcelona. Lo bescomte de Rochabertí. Pere Ferreres.

E per quant ja per part del present stament és estat reportat al bras ecclesiàstich, deduhint apparexeria ha dit bras real se deguessen fer al//298r//gunes abillaments e demostracions de alegries, segons que per Francesch Oliveres, syndich de Figueres, és estat supplicat ab sa supplicatió per ell ha dit stament presentada y en lo present procés ja incertada, vingué per ço ha dita causa lo promovedor del bras ecclesiàstich al dit bras real, reportant adaquell com dit bras ecclesiàstich se adherie ab lo pensament de dit bras real en que per lo jurament del sereníssim príncep se fessen demostracions de alegries y abillaments per als qui servexen y residexen en la present Cort, y que dit llur pensa-ment devie ser reportat ab embaxada al bras militar; y que per fer aquella, dit stament ecclesiàstich havie elegit: lo reverent pare don Capilla, prior de Cartoxa; lo ardiacha d'Oms de Tarregona.

E immediadament, dit stament real adherí ab lo dit bras ecclesiàstich a que's fes dita embaxada al bras militar; y per fer aquella alegí micer Monserrat, syndich de Balaguer; mossèn Galderich Rebollet, syndich de Vilafrancha de Conflent.

E poch après, responent ha dita embaxada lo stament militar, per sa part foren tramesos e vingueren ha dit stament real, don Plegamans de Marimon, mossèn Argensola de las Pallargas, reportant embaxada de dit bras militar y resposta a la susdita ha ell feta, com dit és, deduhint com dit bras militar desije molt entendre dels al//298v//tres brassos y que's declaren què és lo que entenen en lo que diuen se facen regosijos y abillaments y de què manera ho entenen, per a què millor se puga resoldre dit stament en lo que's deu fer en los dits regosijos y abillaments.

Poch après vingué en dit stament lo promovedor del dit bras militar, reportant que aparexia ha dit stament se fes embaxada per los tres brassos als habilitadors, los quals vuy se han de ajuntar, per a deduhir-los alsguns agravis se pretén serien per ells estats fets ha la primera habilitació, y que sia per ço bé que los advocats dels brassos se jun-tassen y fecen un memorial de dits agravis, lo qual ab dita embaxada se pugués presen-tar als dits habilitadors.

E desijant dit stament quina manera de regosijos entenie lo bras ecclesiàstich se devien fer per lo jurament del sereníssim príncep, trameté per ço son promovedor al bras eccle-siàstich, deduhint-los desijave molt lo present stament saber y entendre d'ell quina ne qual manera de regosijos entenien se fessen per lo dit stament, certificant-los com lo dit stament real ho entenie de la manera ho demane lo syndich de Figueres ab la supplicatió per ell en dit bras presentada, la qual per dit promovedor sie portada al dit bras ecclesiàstich.

E volent correspondre el dit stament a la propdita embaxada ha ell feta per lo bras militar per los agravis serien estats fets, com dit és, per los habilitadors, féu delliberació dit stament que los advocats dels brassos facen primer lo memorial que de dits agra//299r//vis se ha de presentar, y fet aquell lo refferesquen al present stament.

Successivament micer Gaspar Monserrat, altre dels syndichs de Balaguer, presentà en dit stament una supplicatió del thenor següent:

[De micer Montserrat]

Il·lustríssims, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

Per mort de micer Joan Maluquer, en drets doctor, ciutedà de la ciutat de Balaguer, fonch provehit micer Gaspar Monserrat, de la matexa ciutat, en assessor ordinari del diputat local de la col·lecta y ciutat de Balaguer, y dit offici ha servit y servex sens haver rebut salari algú; y com los demás assessors tenen y rèban salari del General, per ço, a vostres senyories, excel·lència y mercès supplique sien provists constituir-li salari sí y segons los assessors de les altres ciutats y col·lectes reben; y noresmenys supplica sien servits, del temps ha servit que són tres anys sens salari, li facen gràcia y mercè manar-li donar aquell ab alguna remuneració justa sos treballs, los quals són estats molts; y en açò ne rebrà singular gràcia y mercè. *Que licet, etc. Altissimus.*

Legida en lo stament ecclesiàstich del Principat de Cathalunya a vint-y-nou del present mes de octubre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch, fonch determinat que sien donades de pecúnies del General al dit micer Monserrat, per lo que ha servit fins assí, trenta lliures en lo demás de la assignació de salari. //299v// Aprés delliberarà lo que convindrà, alsats los dissentiments. *Fuerunt suspensa omnia dissentimenta. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

Fonch llegida en lo stament militar dia y any susdits y fonch provehit sí e segons que per lo bras ecclesiàstich és estat provehit llevats los dissentiments. *Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.*

Legida en lo stament real a trenta de dits mes y any, lo qual provehí lo mateix que los altres staments, llevats emperò los dissentiments. *Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.*

En virtut de les quals decretacions foren despedides lletres ha dits deputats, que són del thenor següent:

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts generals que la sacra, cathòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncolas de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent, noble y magnífichs senyors los diputats del General del dit Principat de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per micer Gaspar Monserrat de la ciutat de Balaguer nos és estada presentada una supplicació del thenor següent: *inseratur.* Ha la qual supplicació per nós és estada feta provisió que sien donades al dit micer Monserrat de pecúnies del General, per lo que ha servit fins assí lo dit offici //300r// de assessor del diputat local de la ciutat y col·lecta de Balaguer, trenta lliures moneda barcelonesa, y que en lo demás de la assignació de salari al dit assessor aprés se delliberaria lo que convindrie; per tant, deduhint a vostra notícia les coses predites, ab thenor de les presents vos diem, encarregam y manam que de les pecúnies del General doneu y pagueu realment y de fet al dit micer Gaspar Monserrat dites trenta lliuras per les causes sobredites, tota dilació y exceptió cessants; dient y manant als oydors de vostres comptes que, posant vosaltres en compte la dita quantitat y restituhint la present ab àpocha de rebut, aquellas vos admeta en compte de legítima data, tota dilació cessant. En testimoni de les quals coses havem manat fer y despedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de la Cort. *Datum* en la vila de Monçó, quant als brassos ecclesiàstich y militar a vint-y-

nou, y quant al bras real a trenta del mes de octubre, any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch.

Post meridiem, dicto die.

Convocat y congregat lo dit stament en lo loch y forma acostumats, atès que mossèn Hierònym Boldó, syndich de Perpinyà, lo qual fou hu dels elegits per entendre en la forma e modo se haurie de tenir en la prohibició dels pedrenyals, està detingut de tal malaltia que no pot en ninguna manera entendre en lo dit negoci li és estat comès, per ço, en lloch de dit mossèn Boldó y durant sa malaltia, lo dit stament //300v// elegí en son lloch y per al matex efecte a mossèn Francesch Algaró, syndich de Leyda.

E immediadament, lo dit stament, desijant dar algun orde y assiento als regosijos y abillaments si alsguns se'n havien de²⁴⁶ fer per lo jurament del sereníssim príncep, conforme a la supplicatió presentada per Francesch Oliveres, syndich de Figueres, dalt en lo present procés incertada, féu delliberació que los promovadors del present bras y de l'ecclesiàstich vagen al bras militar y allí aporten la dita supplicatió presentada per dit syndich de Figueres, com dit és, per a què vejen millor y entenguen lo que ab aquella se supplique, per a què facen y resolguen los dits regosijos y festes, si algunes se'n hauran de fer, per lo jurament del dit sereníssim príncep.

E volent-se comensar a llegir en dit stament una supplicatió presentada per lo magnífich micer don Luís de Paguera, doctor del Real Consell Criminal, contenint en efecte se li fes alguna remuneració dels treballs per ell presos en compondre uns llibres y fer estampar aquells molt conferents per al bé de la Generalitat, encontinent, mossèn Joan Navarro, syndich de la vila de Camprodon, posà son dissentiment a què no's llegís dita supplicatió. E micer Garau Mascaró, syndich de Vilafranca de Panaders, llevà son dissentiment tenie posat ha tots actes de gràtia.

Delliberà après lo dit stament que los promovadors dels brassos solliciten los senyors tractadors supplicant-los vullen dar orde y assiento en què's tinguen les emparees se fan per part del senyor canceller al sagell, com ja diverses voltes se'ls ha supplicat.

E per quant per lo promovedor del bras ecclesiàstich fou reportat al bras real tindrie bé son stament que per lo jurament del dit sereníssim príncep quiscun bras face //301r// aquelles demostracions de alegries que a quiscun de dits brassos apparexerà, per ço, lo dit stament delliberà que sie respost al dit bras ecclesiàstich com lo present bras real se aderex adaquell y axí fou reportat per lo promovedor de dit bras real al bras ecclesiàstich.

E successivament, vingué lo promovedor del bras militar e refferí en lo bras real com allí havien pensat serie bé se presenten ha sa magestat los tres agravis pretesos fets a la Cort per sa magestat en les declaracions per sa magestat fetes en les Corts passades assolles per sa magestat sens la terra; e axí mateix se presenten als tractadors o habilitadors los pretesos agravis fets per dits habilitadors en la habilitació han feta en la present Cort. E lo dit stament real, oyt²⁴⁷ sobre dit pensament la relatió dels advocats del present sta-

246. A continuació, repetit, de.

247. A continuació, ratllat, lo.

ment que sobre açò són estats consultats, delliberà aderir-se al pensament de dits militars y que, per ço, sien presentats los dits tres agravis ab los altres ha sa magestat e o ha dits senyors tractadors.

Seguexen-se diverses supplications, lletres y altres actes y coses se havien de assentar ja abans ha ses jornades en lo present procés, però per no haver-se pogudes haver ni assentar a la jornada en lo present procés, són per ço ara assí continuades ans de entrar en la jornada de trenta-hu de octubre.

[Cerra]

Gabriel Arrencada, syndich de la vila de Torroella²⁴⁸ de Mongrí, attès que per micer Enrich Serra, procurador de micer Francesch Serra, son jermà, fou //301v// presentada al present stament alguns dies ha, y aquella decretada segons apparegué ha dit stament se podie y devie decretar, segons en aquella se conté, la qual serà assentada y continuada avall en lo present procés. Y entenent dit Arrencada que de nou altra volta s'entenie en fer, proposar y votar dita supplicatió, per tant, dit Arrencada, a vint-y-nou del corrent mes de octubre, posà ha dita causa son dissentiment, lo qual portà scrit y continuat en un full de paper, y aquell donà y lliurà al notari de dit stament per què-l posàs y continuàs en lo present procés, lo qual dissentiment és del tenor següent:

Per quant per lo present bras és estada decretada conforma justícia la supplicatió presentada per micer Enrich Serra com ha procurador de son jermà micer Francesch Serra, y proposat lo fahedor en ella per lo il·lustre senyor president, en la qual decretatió és estat fet conforme lo fet en las Corts passades en no enmetre recors algú de la visita que lashoras se feya, remetent-ho als diputats que fecen justícia, los quals tenen lo poder bastant y dels diputats de vuy no s'ha de tenir menys certitut que aministraran justícia que dels altres; y lo perquè principalment són tramesos los syndichs per las universitats és lo principal intent és per mirar per lo tocant a dites universitats y bé universal de tot lo Principat y Comtats de Rosselló y Cerdanya y no per entendre per a semblants processos y causes, majorment no havent-se seguida declaratió sinó estar en defensa, de hont clarament se recol·leges que tot lo pretés per dits Serrés és sols per allargar y posar terra al mitx perquè no-s face la causa; y és vist més clara//302r//ment ab la relatió s'és feta per lo magnífich micer Francesch Ubach en lo present y altres estaments, lo qual Ubach és estat en la present vila per a rebre los testimonis que per dit Serra era estat deduhit y demanat ab supplications als diputats per dar compliment ha sa defensa; y ans de partir dit Ubach de Barcelona, fou intimat a micer Francesch Serra com lo dit Ubach venia per lo suplicat en la present vila y arribat en ella és estat intimat a micer Henrich Serra com ha procurador de son jermà, per part del qual no han donats ni aministrats ninguns testimonis, lo qual és notori; y axí se n'és tornat dit Ubach sens fer effecte ningú, per lo qual se veu clarament és tot dif-fugi lo fet per dit Serra; y admetent semblants recors és cert tots los altres encastats de la visita que són molts, ferien²⁴⁹ lo mateix y no se'ls poria tancar la porta, per les quals serie menester durar las Corts un any per fer ditas causes. Si-s veja clarament haver procehit los diputats en dit negossi y altres de la visita madurament y a consell

248. *A continuació, repetit*, de Torroella.

249. *ferien, interlineat*.

de doctors graves, axí de la Real Audiència com de altras, lo qual en consemblants casos és estat fet en la Diputació y noremens, no sia cosa nova de ferir los brassos en decretacions de supplicacions y pretencions de justícia; y per tant, expressament dissent ha que no's tracte més a res tocant ha la decretatió per lo present bras feta a la supplicatió per part de micer Francesch Serra com ha cosa ja resolta; requerint ha vos, notari, yo Gabriel Arrencada, syndich de la vila de Torroella de Mongrí, aquest meu dissentiment incerteu en lo procés de las presents Corts, a ffi y affecte //302v// que més lliberament se paçe avant en lo tocant a llegir dels memorials dels agravis y constitutions y Redrès del General y asiento dels dèbits, en lo qual consisteix la conservatió del present Principat y Comtats de Rosselló y Cerdanya y és fer lo servey de Déu y de sa magestat y bé comú, per lo qual són convocats y ajustats en las presents Corts.

E posat son dit dissentiment per dit Arrencada, en l'ora mateixa Joan Cucurull, syndich del Voló, y Francesch Oliveres, syndich de Figueres, aderiren y posaren consemblant discentiment, qual lo té posat dit Arrencada, syndich de Torroella.

E per deliberatió feta a tretze de setembre proppassat, continuada dalt en lo present procés, foren despedides als diputats del General les lletres avall scrites, les feyen a continuar en lo present procés ha la dita jornada. E per no ser continuada en aquella, són per ço assí insertades, que són del tenor següent:

Als reverents, nobles y magnífics senyors los diputats del General de Cathalunya residints en Barcelona.

Reverent, nobles y magnífichs senyors. Ab altra del darrer del passat tenim scrit lo que fins hadaquella hora se offerie, y entre altres coses enviàrem a demanar se'ns enviaren²⁵⁰ certes scriptures que per al bon progrés de les presents Corts eren necessàries. Ara se offerex avisar que, a més de les di//303r//tes scriptures, convenen y són de molta importàntia per a nostra intel·ligència y bona directió de les Corts, los memorials, així en fet com en dret, que se són fets en los negossis que a la Generalitat se són offerts de les últimes Corts fins avuy, així sobre la captura dels diputats per lo negoci dels reverents inquisidors, com per altres negossis sobre los quals se són fetes embaxades ha sa magestat; y també de un memorial dels noms de les persones de tots staments que estan enseculades a diputats y hoïdors en aquexa casa de la Diputació y còpia dels capítols que s'acostumen llegir quant se fa anseculació de algun lloch vagant, y hu dels llibres vulgarment dit dels Quatre Senyals que tenen los diputats. Per ço, vos diem y encarregam que, ab tota diligència y prestesa (com teniu de bon costum), nos envieu totes les dites scriptures y altres que us apparexerà concernesquen y facen per a coses de la Cort, per a què en son cars y lloch nos pugam valer de aquelles en lo que convinga al bé, utilitat, govern y redrès de la terra y de aquexa casa, que de açò y de advertir-nos lo que se us offerirà de importàntia se degue tractar y remediari en les presents Corts ne rebrem particular contento. En Monçó, y setembre a tretze de mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la real magestat de present celebre en la Vila de Monçó, a la vostra honor aparellats. //303v// El bisbe de Barcelona. Lo vescomte de Canet y de Illa. Nicholau Frexanet, syndich de Leyda, president.

250. *En el manuscrit 76, enviassen.*

E per la supplicació presentada per mossèn Joan Pau Ciurana, donzell, a trenta de setembre proppassat, en virtut de les decretacions en aquella fetes per los tres brassos, ja incertada dalt a la jornada de trenta de setembre, foren spedides les lletres patents devall scrites dirigides ha diputats, del thenor següent:

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts generals que la sacra, cathòlica y real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncolas de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent, nobles y magnífichs senyors los diputats del General de Cathalunya residints en Barcelona presents y sdevenidors y a totes altres persones a les quals lo present negoçi toca e pertanga y tocar y pertànyer puga. Salut e honor. Sapiau que lo dia present y devall scrit per lo magnífich mossèn Joan Pau Ciurana, cavaller e regent los comptes del dit General, nos és estada presentada una supplicació del thenor següent: Reverendíssimos, molt il·lustres, il·lustres y magnífichs senyors. Entre los altres, etc. *Inseratur prout est trigesima septembris*. A la qual supplicació, après de ésser-nos estada presentada, com a justa y molt rahonable fonch per nosaltres feta provisió que fos fet com era suplicat. Per tant, deduhint a //304r// vostra notícia les coses predites y per efecte de nostra provisió, ab thenor de les presents vos diem y manam que, no obstant lo dit capítol en la sobredita supplicació mencionat en cars que pogués obstar al dit Joan Pau Ciurana, tostemps y quant per vosaltres, axí los qui ara són diputats del dit General com los qui per temps seran, se faça extractió de diputats o oydors de comptes de dit General, dit Joan Pau Ciurana permetau concórrer y aquell de fet concórrer façau ha dits officis de diputats o hoydors, ço és, en lo lloch que's trobarà anseculat axí e per la forma que los altres en dits officis anseculats concorren y concórrer poden. En testimoni de les quals coses havem manat fer y despedir les presents sotas-crites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de la Cort. *Datum* en la vila de Monçó, quant al bras ecclesiàstich a decet y quant al bras real a trenta del mes de setembre, quant emperò al bras militar a denou de octubre, any de la nativitat de nostre Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch.

Resposta fan los tres brassos ha dos lletres havien rebudes dels diputats residents en Barcelona.

Als reverent, nobles y magnífichs senyors los diputats del General de Cathalunya residents en Barcelona.

Reverent, nobles y magnífichs senyors. Per //304v// mossèn Joan Pau Ciurana, regent los comptes del General resident en esta Cort, tenim rebudes dos lletres vostres: la una a onze del passat de dos del matex, y l'altra a decet de tretze del dit mes; y juntament ab la primera rebérem lo llibre que diuen és lo original de la recopilació de les Constitutions de Cathalunya feta per decret de la Cort de l'any mil sinch-cents sexanta-quatre, lo balans del General clos y sagellat; tres llibres de deutes de totes les bolles, de entrades y exides del General dels triennis de mil sinch-cents setanta-vuyt, vuytanta-hu y vuytanta-quatre, vulgarment dits Ferrando Paga; capítols no decretats ni admesos en la última Cort; consentiment de fermances de Joan Gómiz; deliberació de diputats y obligació de la vídua Gómiz y altres a qui per diputats és estada comesa la administració dels béns de Bernat y Francesch Gómiz. També ab la última lletra havem rebut les scriptures y llibres que ab ella nos enviàreu; aghim-vos la bona diligència que en remetre'ns dites scriptures haveu tingut, com de vosaltres se sperave. Y perquè, per a la bona direcció de les presents Corts y per a entendre en lo Redrès

de aqueixa casa de la Deputació, tenim necessitat de saber los noms dels principals fermances y partíips dels arrendaments de totes les bolles y les quantitats degudes fins al corrent trienni y los dèbits dels oficials pecuniaris, per so, vos diem y encarregam que, ab tota la diligència possible, nos envieu memorial dels noms dels dits principals dels dits arrendaments de bolles, //305r// continuant lo preu de l'arrendament de cada bolla, lo que's reste a deure y consecutivament los noms de les fermances del tal arrendament; y més, inviareu memorial de tots los dèbits dels oficials pecuniaris servant la mateixa forma, ço és, continuant en cada hu d'ells la²⁵¹ quantitat que deuen les fermances que tenen donades, axí en lo intròhit de sos officis com après en millorament que hauran fet, y memorials dels porcioners de dits arrendaments de bolles, segons que aquí millor ne tindreu notícia; y noresmenys, nos enviareu larga informació de tots los officis que se són instituïts, salaris, remuneracions, satisfaccions de treballs y estrenes que són augmentades en aqueixa casa del General y fora d'ella per los diputats de les últimes Corts fins al dia present, perquè, enteses dites coses, pugam ordenar lo que més convinga al servey de nostre senyor Déu y de sa magestat y benefici de la terra. Havem pres en compte lo bon cuydado y sollicitut que haveu tingut y tenui en la exactió de les moltes sumes de diners que a la Generalitat se deuen; encarregam y pregam-vos continueu les executions ab tota diligència y sollicitut, sens exceptió de persones, y nos haviseu de les quantitats que seran entrades en lo General del dia que cloguéreu lo balans fins al dia que fareu la resposta de la present (la qual vos encarregam sie ab tota promptitut), que de assò y de remétrer-nos ab la mateixa diligència les sobredites scriptures ne rebrem molta contentió. De Monçó, y setembre any //305v// mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts generals que la real magestat de present celebre en la vila de Monçó, a la vostra honor aparellats. El bisbe de Barcelona. Lo vezcomte de Rochabertí. Hierònym Magarola, president.

Supplica Jaume Gual, mercader de Girona, ésser-li donat lo offici de credenser de la bolla de ploms de dita ciutat, vagant per mort de Antich Arquer.

Reverendíssimos, excel·lentíssim, molt il·lustres, molt reverents, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Per mort de Antich Arquer vague en la ciutat de Gerona lo offici de credenser del dret de la bolla de plom y cera de dita ciutat, lo qual no té ninguna servitut ni salari, sinó en temps que no aparagués als staments de les Corts generals que se haguessen de deixar de arrendar las bollas; supplica per so a vostres excel·lència, senyories y mercès Jaume Gual, mercader de dita ciutat, sien servits manar-lo provehir de dit offici, que lo dit supplicant ho rebrà ha singular mercè. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

Die quarta octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento ecclesiastico //306r// et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola notarius.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento militaris et fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico, sublatis dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala notarius publicus Barcinone.

251. A continuació, anul·lat per punts, mateixa forma.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

En virtut de les quals decretacions, foren spedides les lletres y provisions devall scri-tes en favor del dit Jaume Gual, les quals són del thenor següent:

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó als ínco-las de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Al honrat Jaume Gual, merca-der de la ciutat de Gerona. Salut y honor. Com a nostra notícia sie pervingut que lo offici de credencer del dret de la bolla de plom y cera de dita ciutat de present vague per mort de Antich Arquer de la dita ciutat, últim possessor del dit offici, siam stats suplicats per mossèn Juan Cella y Tafurer, en nom y per part vostra, que de dit offici axí com és //306v// dit vagant vos provehissen. Per ço y altrament, admesa dita sup-licatió e confiant de vostra legalitat, indústria y probitat, lo dit offici de cre[de]ncer de dret de la bolla de plom y cera de la dita ciutat de Gerona en lo modo sobredit vagant a vós dit Jaume Gual, conferim, provehim, donam y de aquell ab tots sos drets pertinènties, prerogatives, càrrechs, guanys, salaris y altres qualssevol emoluments, axí y per la forma que lo quòndam Antich Arquer, predecessor vostre, tenia, rebia y possehia y semblants officis se acostumen y poden donar y provehir; volem emperò y manam, abans que prengau possessió del dit offici y aquell regiau y administreu, presteu lo jurament sòlit en mans y poder dels reverent, nobles y magnífichs deputats del General de Cathalunya en Barcelona residents y cautió ydònea a llur coneguda y totes les altres coses que sobre assò són necessàries fer-se, axí y segons que per vos-tres predecessors en dit offici és acostumat fer y per capítol de Cort és disposat; e ab la present nostra provisió diem y manam als dits reverents, nobles y magnífichs depu-tats y encara al diputat local de la col·lecta y vagueria de la ciutat de Gerona y ha totes y qualssevol altres persones a qui's pertany y als qui lo present negossi toque y tocar puga que, encontinent, la present nostra provisió los serà presentada y per vós dit jurament y cautió seran prestats, vos posen y meten y posar y metra facen en real cor-poral y actual possessió del dit offici //307r// y de tots los drets, pertinènties y prerogatives de aquell, y del salari y emoluments de dit offici vos paguen y responguen o pagar y respondre facen, axí y segons han acostumat fer ab dit vostre predecessor y per capítols de Cort tenen obligatió. En testimoni de les quals coses foren fetes les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de dita Cort. *Datum* en Monçó, a quatre del mes de octubre any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres.

Dijous, a trenta-hu de octubre mil sinch-cents vuytanta y sinch.

Convocat y congregat lo stament real de dites Corts en lo lloch y forma acostumats dins la sglésia parrochial de sancta Maria de la vila de Monçó, féu deliberació que sie reportat al bras ecclesiàstich, deduhint-li convindrie molt presentar ha sa magestat los agravis són apuntats y ordenats, axí de lo de la Inquisició y Capitania General y los fets al General y lo del scusado y lo de les pl[r]agmàtiques y los que resulten de les últimes

Corts, com los altres són presentats a les persones eletes y per elles apuntats. A la qual delliberació fou après respost per lo bras ecclesiàstich per medi de son promovedor, deduhint los apparexeria ha dits ecclesiàstichs que les dites nou persones eletes per apuntar //307v// los dits agravis, juntament ab los advocats dels tres brassos, se haiunten per mirar y regonèxer los dits agravis los seran estats presentats y per ells apuntats. E lo dit stament real delliberà immediadament adherir-se, com de fet se adherí, al dit pensament, y axí fou reportat per lo promovedor al dit bras ecclesiàstich.

Vingué immediadament après en dit stament don Miquel Climent, prothonotari de sa magestat, deduhint y digué per part de sa magestat que rebríe contentó sa magestat que don Simon Frigola, vicicancellor de sa magestat, fos habilitat en cathalà per concórrer en ell les calitats requisides, advertint al present bras que, quant més prest se faria dita habilitació, ho tindrie he u rebríe sa magestat ha major servey y contentó.

E successivament, lo honorable mossèn Hierònim Ponces, syndich de la vila de Tàrrega, dix que, attento que no voler decretar en lo present bras una supplicació de micer Francesch Serra presentada y conformar-se ab los brassos ecclesiàstich y militar és cosa contra justícia, axí perquè a ningú se li pot denegar lo no hoir-la com també perquè conformar-se ab los altres brassos és cosa molt rahunable y justa, y també perquè és contra la auctoritat y potestat del present bras que essent ell superior com²⁵² és //308r// no haie de escoltar als que ha ell seguexen, conforme han fet en los altres brassos, ecclesiàstich y militar; y per ço discent a tots y sengles actes de la present Cort y progrés de aquella, axí de gràtia com de justícia, fins a tant que en lo present bras se tinga la mateixa conformitat en lo decretar la dita supplicació que han tingut lo ecclesiàstich y militar y fer tot lo que serà de justícia; e requereix sie acentat en lo present procés. E posat fou dit dissentiment, delliberà dit stament que lo promovedor de dit bras real vaje als altres brassos y allí los represente y face a saber los dissentiments són estats posats en lo present stament ha tots actes per lo dit mossèn Hierònim Ponces, syndich de Tàrrega, y també lo de mossèn Vallbona, syndich de Cervera; y axí foren reportats dits discentiments als altres brassos.

E poch après, lo dit mossèn Hierònym Ponces, syndich de Tàrrega, y lo dit mossèn Vallbona, syndich de Cervera, alçaren dits discentiments ha effecte de les ca[u]ses devall scrites e, alçats dits dissentiments, refferí lo promovedor del stament ecclesiàstich com lo dit stament, per concedre ha la voluntat de sa magestat, la qual los havie significat y deduhit son prothonotari, havien habilitat en cathalà la persona de don Simon Frigola, vicicancellor de sa magestat, en la forma, modo y manera que ere estat habi//308v//litat don Bernat de Bolea, vicicancellor de sa magestat en les Corts propassades.

Refferí més avant dit promovedor ecclesiàstich que per lo syndich de Manresa los ere estada presentada una suplicació contenint en effecte que fos suplicat ha sa magestat sie de son real servey manar provehir les habadies vagants, per obviar als danys és cert patexen dits monastirs en no tenir abat; que per concedre y adherir-se dit bras ecclesiàstich ha tant justa demanda, havie delliberat se fes una supplicació per dit effecte ha sa magestat y que per presentar aquella ab anxada havien elegits per a fer aquella: lo

252. A continuació, repetit, com.

bisbe d'Elna, lo abat de Baix y lo ardiacha Terça. La qual supplicatió per dit syndich de Manresa ha dit bras ecclesiàstich presentada y legida, és del thenor següent:

Il·lustríssims, reverendíssims, molt reverents, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors.

No's pot dexar de creure que tenint sa magestat notícia dels grans e intollerables danys se segueixen y causen, axí generalment als religiosos com particularment en los patrimonis y rendes dels monastirs que vagan en Cathaluya, per no haver prelats qui aquells defensen y en la religió y observansa no y ha qui tinga lo timó de la obediència, ni qui aquella face observar y manera debitament provehir-hi; e com //309r// de tot açò redunda dany notable a tot lo Principat de Cathalunya perquè en totes les més comarcas de aquella hi ha un monastir dels que vagan, los quals donen molt llustre als llochs y a tots los més habitants en aquella comarca. E com se creu que representant-se ha sa magestat los danys e inconvenients redunden a tot lo Principat de Cathalunya y lo quant importe que sien provehits y mantenguts dits monastirs y altrament, se servirà manar-los provehir y, provehits, manar-los visitar, que pus los conferirà y presentarà *in titulum* y *non in commendam*, ab la visita se reformarà tot pus y si haurà qui farà observar la visita, lo que, si's visita abans, serà fer no res, pus no y haurà qui façe observar-la ni lo provehit. Per ço y altrament, par convindrie y serie molt convenient per via de pensament se proposàs en los presents brassos y axí bé en aquells se determinàs se fes ambaxada solemna ha sa magestat, representant-li lo predit y la conveniència e importàntia del quant importa se servís manar presentar y fer nominatió de personas per obtenir aquells, suplicant-lo ho tinga axí per bé; y lo predit fet, mane visitar-los per reformatió de aquells, perquè convé a la cosa pública que si en aquest mitg temps se li han fets alguns abusos e fetes introduccions contràries a la religió, se tornen a lloch y se encaminen al servey de Déu omnipotent y visquen conforme a la institutió de dits monastirs y religió de aquells respectivament, y se farà una importàntia molt gran, que lo pio //309v// propòsit dels instituydors no seria frustrat y se subvindria per ventura a la total conservació de dits monastirs, que tant importa per al servey de Déu omnipotent, com ho demana y supplique Antich Sala, syndich de la ciutat de Manresa, per lo que veu la necessitat de semblant és en aquell monastir de sanct Benet de Bages, creu hi és axí corre en los altres monastirs lo matex. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

Post meridiem, dicto die.

Convocat y congregat lo dit stament real en lo lloch y forma acostumats dins dita sglésia parrochial de sancta Maria, Francesch Andreu, com a syndich de la vila de Salses, presentà en dit stament la supplicatió avall escrita, la qual fou decretada com al peu de aquella se conté, la qual és del thenor següent:

Il·lustríssims, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, reverents, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Per mort de Joan Cabeça vaga al present lo offici de cullidor de la taula del General de la vila de Salses y com al present estiga assí en la present Cort Francesch Andreu com a syndich de aqueixa vila y entrevinga en los tractes de la present Cort, com ha altre que és dels syndichs reals, supplica per tant lo dit Francesch Andreu a vostres senyories, excel·lència //310r// y mercès sien servits fer-li mercè de la dita

col·lectoria del General de aquella vila, que ab açò la rebrà de vostres senyories, excel·lència y mercès en particular en benefici y mercè, etc. *Altissimus, etc. Amat.*

Die tricesima prima octobris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, post meridiem, lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Baptista Mullola, notarius.

Dictis die et anno lecta in stamento militari et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

En virtut de les quals decretacions foren expedides les lletres y provisions avall scrietes, les quals són del thenor següent:

[Lletres e provisions per lo dit offici de cullidor de la vila de Salses]

Los tres staments del Principat de Cathalunya, etc. Al honrat Francesch Andreu de la vila de Salses. Salut y honor. Com a nostra notícia sia //310v// pervingut que lo offici de cullidor de la taula del General de la dita vila de Salses de present vague per mort de Joan Cabessa de dita vila, últim possessor de dit offici, e siam estats supplicats per vós que de dit offici axí com és dit vagant vos provehíssem; per ço y altrament, admesa dita supplicació e confiant de vostra legalitat, indústria y probitat, lo dit offici de cullidor de la taula del General de la dita vila de Salses, en lo modo sobre dit vagant, a vós dit Francesch Andreu conferim, provehim y donam y de aquella ab tots sos drets, pertinències, prerogatives, càrrechs, guanys, salaris y altres qualsevol emoluments, axí per la forma que lo dit quòndam mossèn Joan Cabessa, predecessor vostre tenia, rebia y possehia y semblants officis se acostumen y poden donar y provehir; volem emperò y manam que abans que prengau possessió del dit offici y que aquell regiau y administreu, per ésser²⁵³ lo jurament sòlit en mans y poder dels reverent nobles y magnífichs de diputats del General de Cathalunya en Barcelona residents, y cautió ydònea a llur coneguda y totes les altres coses que sobre assò sien necessàries faceu, axí y segons que per vostres predecessors en dit offici és acostumat fer y per capítols de Cort és disposat; e ab la present vostra provisió diem y manam als dits reverents nobles y magnífichs diputats y encara al diputat local de la vila y col·lecta de Perpinyà y a tots y qualsevol altres persones a qui's pertanga y als qui lo present negoci toque y tocar puga, que encontinent la present vostra provisió los serà presentada y per vós dit jurament y cautió seran prestats, vos posen y meten y posar y metra facen en real corporal y actual possessió //311r// del dit offici y de tots los drets, pertinències y prerogatives de aquell, y del salari y emoluments de dit offici vos paguen y responguen y pagar y respondre facen, axí y segons han acostumat fer ab dit vostre predecessor y per capítols de Cort tenen obligació. En testimoni y fe, etc. *Datum* en la vila de Monçó, a trenta-hu de octubre, mil sinch-cents vuytanta-y-sinch.

253. *En el manuscrit 76, presten.*

E per quant lo dit stament entenie votar e habilitar la persona de don Simon Frigola, vic canceller de sa magestat, en cathalà e fer altres habilitacions, los syndichs de la ciutat de Barcelona posaren llur dissentiment a què no's propose ni's tracte ninguna habilitació de persona alguna en català, fins a tant tinguen resposta y lo beneplàcit de sos principals, protestant en lo entretant de nul·litat de actes. E poch après refferí en dit stament lo promovedor del bras militar com lo dit stament militar havie habilitat en català la persona tant solament del dit don Simon Frigola, vic canceller de sa magestat.

E successivament, deslliberà dit stament real que los tres agravis fets en les Corts proppassades ab les provisions o declaracions fetes per sa magestat a soles y lo de mossèn Pere Cassador per la ciutat de Barcelona, los quals són estats llegits ací en lo present stament, sien presentats ab les altres ha sa magestat per obtenir d'ells lo degut reparo. La qual delliberació e pensament fou reportat per lo promovedor del dit bras al bras militar; lo promovedor del qual, //311v// responent ha dit pensament, dix y referí que dit stament militar s'ederie ab lo pensament del present bras que's presentassen ha sa magestat axí los dits tres agravis fets en les Corts proppassades com los dats y presentats per la ciutat de Barcelona per los agravis fets mossèn Pere Cassador, y que ha dita causa per part dels dos staments se fes embaxada al stament ecclesiàstich per a què se volgués aderir ab ells; e lo dit stament real, haderint-se ab lo militar, delliberà se fes la dita embaxada al bras ecclesiàstich, y per fer aquella foren elegits: micer Miquel Çarrovira, syndich de Barcelona, mossèn Pere Inveni Rocha, syndich de Tuhir. E per lo bras militar foren elegits: lo bescomte de Rochabertí y don Joan Burguès.

E feta dita embaxada al bras ecclesiàstich, lo qual responent adaquella trameteren e vingueren ha dit bras real: lo reverendíssim bisbe de Vich, lo ardiacha d'Homs, reportant ab sa embaxada que lo dit bras ecclesiàstich, responent ha dita embaxada feta lo dia present, per llevar tota manera de alterchatió entre dits brassos, adherint-se ab ells, havie delliberat que axí los dits tres agravis fets per sa magestat en les Corts proppassades com los de mossèn Pere Cas//312r//sador e vagen y sien presentats junts ha sa magestat ab los altres agravis.

E com los negossis y affers de la present Cort carregassen y cresquessen de quiscun dia, desijant dit stament entendre en la despedició de aquells sens perdre punt, deslliberà per so que sien habilitades totes les festes y diumenges als després dinars, exceptat emperò lo dia e festa de que serà demà de Tots Sancts per la honor de tant gran festa. E poch après, considerant la multitut dels molts negossis y affers de la present Cort y desijant la prompta despedició de aquells, féu delliberatió que, no obstant la susdita deslliberació, que lo dia de demà festa de Tots Sancts sie habilitat lo després dinar de les quatre fins a les set; e que sie fet a saber als tractadors de sa magestat la dita habilitació per a què sien servits dar orde se hajunten los habilitadors per fer y continuar la habilitació susdita. E axí fou reportat per lo promovedor als dits senyors tractadors y als altres brassos.

E durant la malaltia y absència de mossèn Montornès, syndich de Tortosa, elegit juntament ab micer Garau Mascaró, syndich de Vilafranca de Panaders, per apuntar y trasar la concòrdia se'n tenia de fer entre los aragonesos y cathalans per rahó de les entrades y exides del General, elegiren mossèn Francesch Algaró, syndich de Leyda.

E per lo que entre los tres staments se havie algun tant altercat acerca la forma e pa//312v//raules del prelude dels capítols dels agravis de l'escusado, e per quant acerca

dites coses estaven concordades lo bras militar y real, desijant que lo bras ecclesiàstich se aderesque ab ells, delliberà per so dit stament real que sie feta embaxada per part dels dits dos brassos ecclesiàstich, pregant-lo se vulle aderir ab ells. E per fer dita embaxada, foren elegits y feren aquella per lo bras militar: don Plegamans de Marimon, micer Joan Cella y de Taffurer. E per lo stament real: micer Nicholau Frexanet, syndich de Leyda, mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon.

Reportà après al present stament lo promovedor del bras militar que dit stament havie pensat serie bé que les persones són estades elegides per trassar y ordenar les constitutions tinguessen particular càrrech de ordenar y apuntar los capítols se haurien de fer per a la repulsió de tots los pedrenyals, axí curts com llarchs, perquè trassats dits capítols se refferesquen al present stament y als altres.

Die veneris prima mensis novembris anno a nativitate domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto. Post meridiem.

Convocat y congregat lo stament real de dites Corts dins la sglésia parrochial de sancta Maria de la //313r// vila de Monçó en la forma acostumada, vingué lo promovedor del bras ecclesiàstich reportant que en dit stament havien llegits los memorialis apuntats sobre la exactió dels deutes del General, y que sobre de aquells havien fet alguns advertiments, conforme veurien en lo marge ab un memorial portave a part, per a què sobre de aquells lo dit stament real pensàs lo que li aparexeria y per a què se volgués haderir ab lo dit bras ecclesiàstich.

E poch après vingueren en dit stament, tramesos per lo bras ecclesiàstich, lo abat de Gerri, micer Reix, procurador de l'archebisbe de Tarregona, reportant embaxada de part de dit bras, deduhint e encarregant al dit bras real se volgués haderir ab los dits ecclesiàstichs en los apuntaments per ells fets acerca los agravis²⁵⁴ del scusado; y no aparexent-los bé que per millor conformitat dels tres brassos anassen dits agravis hes presentassen ha sa magestat sens prohemi algú y que axí se llevarien tots los debats, scrúpols y altercations entre los brassos.

Mossèn Jaume Hierònym Ponces, syndich de Tàrrega, y Joan Vallbona, syndich de Cervera, los quals tenen posats discentiments ha tots actes, alçaren aquells per avuy tot lo dia.

E desijant lo dit stament veure e saber lo que podia e devia fer acerca dita embaxada per dit bras ecclesiàstich al present bras real²⁵⁵ tramesa, //313v// delliberà que, lo promovedor del dit bras, sie tramès al bras militar per a reportar-los lo deduhit ha dita embaxada per lo bras ecclesiàstich acerca del prohemi del scusado e delmes, deduhint-los que aquest bras tindrie ganas de saber en açò llur parer per a què, entès aquell, se puga millor determinar en lo que més convinga.

E a causa del molt negoci occorrien y crexien de cada hora, per millor despedició de aquells, lo dit stament habilita la hora per entendre y despedir dits negossis fins a les vuyt hores d'esta tarda, conforme que axí ho han ja fet en los altres brassos.

254. los agravis, *interlineat*.

255. real, *interlineat*.

E per quant se havia aportada y [a]puntada per lo senyor president del present bras certa scriptura faent per la exactió dels deutes del General, lo dit stament féu delliberació que dita nova scriptura no-s presente als elets per la exactió dels deutes de dit General, ans bé la ja feta y apuntada se veje y sobre d'ella se dellibere lo que convé.

Delliberà après lo dit stament que sie demanat per part dels brassos als tractadors la hora per a poder presentar los agravis que per part dels tres brassos se entenen presentar ha sa magestat, haderint-se en açò al bras militar que haia delliberat lo mateix; emperò, que lo agravi del scusado lo militar lo aporte a part y presente per sa part a ssoles ha sa magestat, après que per los tres brassos li seran estats presentats.

E mossèn Francesch Algueró, altre dels syndichs de Leyda, posà son dissentiment a que no-s tracte de //314r// exactió dels deutes del General que ell no sie present, pus està ocupat per negossis de aquell.

E immediadament, refferí lo promovedor del present bras que ell, juntament ab los altres promovedors, eren anats hals habilitadors per a informar-los dels agravis fets en la habilitació tenen feta de la present Cort y que allí havien dexat los advocats que informaven. E poch après, tornà micer Nicholau Frexanet, hu dels syndichs de Leyda e advocat de dit bras, e féu en aquell llarga y còpia relació del que havie deduhit y al·legat hals habilitadors hacerca dels agravis fets en la llur habilitació feta dels staments de dita Cort.

E successivament, aderint-se dit bras real ab lo militar, féu delliberació que junts dits dos staments trameten embaxada al bras ecclesiàstich, encarregant-los se vullen aderir ab los dits dos brassos per a què ab conformitat se presenten los agravis ha sa magestat; que quant en lo agravi del scusado, que après de haver feta embaxada ha sa magestat y presentats dits agravis, que lo militar a part en son nom y del stament real, dón y presenta dits agravis del scusado ha sa magestat, encarregant ha dit bras ecclesiàstich se vulle aderir ha que dita presentació de agravis sie feta ab la susdita forma. E per a deduhir dites coses ab embaxada ha dit bras ecclesiàstich, foren elegits per a reportar aquella, ço és, per lo stament real: mossèn Andreu Vilaplana, syndich de Gerona; //314v// mossèn Joan Vallbona, syndich de Cervera. E per lo bras militar: don Joan de Ycart, mossèn Hierònym Sorribes.

Mossèn Onofre de Ortodó, syndich de Puigcercà, dix no consent, ans spressament discent, a que-s cloguen los capítols de la exactió dels deutes del General que primer no sie fet lo Redrès del General, bé emperò se puga tractar sobredita exactió pus emperò aquella no-s clogue. Protestant de nul·litat de actes.

E responent lo bras ecclesiàstich ha la susdita embaxada ha ell feta per los dits brassos militar y real, vingueren en dit stament don prior de Scala Dei, fra Andrés Capilla, y micer Reix de Tarregona, refferint y deduhint per part de dit stament los molt inconvenients trobe en presentar los agravis de l'escusado ab lo preludi o prohemi trassat y apuntat, per lo que ab lo dit prohemi, diuen y deduexen dits militars y reals que los delmes en Cathalunya són profans, contra de moltes y expreses doctrines que proven y deduhexen que los delmes són de *jure divino* y no profans com se dedueix, y que, per so, ha dit bras ecclesiàstich no li²⁵⁶ apar que vagen dits agravis ne sien presentats ha sa magestat ab dit preludi, però que anant llisos o ab lo preludi fet y trassat per dit ecclesiàstich serie content dit bras se presentàs lo dit agravi del scusado.

256. no li, *interlineat*.

Fonch après habilitada la hora fins ha les nou d'esta nit per a tractar y fer los negossis de la present Cort.

315r//*Die sabbati, secunda mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.*

Convocat y congregat lo stament real de dites Corts dins la sglésia parrochial de sancta Maria de la vila de Monçó en la forma acostumada, mossèn Joan Vallbona, syndich de Cervera, dix que ell per avuy tot lo die, per a demà y dilluns primer vinents per tot lo dia, alçava son dissentiment que tenia posat ha tots actes, passat los quals sie y stiga dit son dissentiment en sa força y valor.

E mossèn Jaume Hierònym Ponces, syndich de Tàrrega, dix que per avuy tot lo dia alçave son discentiment que tenia posat ha tots actes; e més dix que, atès que en Cathalunya ningun privilegi tenim millor que lo que està disposat per Constitutions de Cathalunya que los officis y beneficis sien conferits y donats ha cathalans y no ha estrangers, y atès que, per la gràtia de Déu, en Cathalunya hi ha abundàntia de personas àbils, sufficients per a tots officis y administratió de ciutats y viles, per ço y altrament, Jaume Hierònym Ponces, syndich de la vila de Tàrrega, dissent y pose discentiment a que mestre Castelló, doctor en medicina, sie habilitat per cathalà ni admès ni habilitat per a officis y beneficis y altres prerogatives tocants als cata//315v//lans, com ell sie estranger; lo qual dissentiment, com dit és, donà y lliurà dit mossèn Ponces al notari y scrivà del present procés scrit en un tros de paper per a què aquell continuàs en lo present procés.

Vingué après y refferí en lo dit stament lo promovedor del bras militar que ell juntament ab lo promovedor del present bras real, eren anats ab conformitat al bras ecclesiàstich y allí encarregat molt fossen servits que los capítols de agravis de l'escusado, juntament ab los altres són estats ja presentats als elets elegits per los staments per a recopilar dits agravis, se presentassen ha sa magestat, conforme estave ordenat y apuntat per los dos brassos militar y real; y que dits ecclesiàstichs responen, los digueren que si lo prelude dels agravis de l'escusado no-s adobaven y llimitaven conforme ells havien apuntat, que no eren de parer que aquells donassen ni-s presentassen ab los altres agravis ha sa magestat; que havie pensat per so dit stament militar que los altres agravis se presentassen ha sa magestat tots junts, y que per quant lo bras ecclesiàstich, ço és, los qui per sa part ab la embaxada se havie de fer per los tres brassos ha sa magestat, haurie parlat y no dient res dels agravis de l'escusado, que leshores lo militar dels de dita embaxada digués ha sa magestat que d'altra part se li presenten ha sa magestat de part dels bras//316r//[sos] militar y real los dits agravis de l'escusado de la forma y manera que per dits dos brassos, militar y real, estaven apuntats y ordenats; y que axí se digués y das primer rahó als tractadors de sa magestat. Refferí més avant dit promovedor del bras militar com per medi de don Hierònym Corella, comte de Costestayna, se havie procurat que los dits agravis de l'escusado, y de la manera que per los brassos militar y real són estats apuntats, sien presentats ha sa magestat per los dits dos staments militar y real a soles, ans o après de la presentatió faedora ha sa magestat dels dits altres agravis, los quals, acceptat lo de l'escusado, sien per part dels tres brassos presentats ha sa magestat ab conformitat. E entesa per lo dit stament real la dita relatió feta e reportada per lo dit promovedor del bras militar y volent condecendre ab lo predit stament militar,

delliberà lo dit bras real que tots los agravis presentats ha les persones eletes y assí lle-gits, exceptats los de l'escusado, sien presentats per part dels tres brassos ha sa magestat; e més que los advocats acàpien de apuntar y posar en son degut orde la suplicatió y scriptura se ha de fer per presentar ha sa magestat ab los agravis, los quals se li havien de presentar en la present sglésia de sancta Maria en la qual esta totà la Cort ajuntada; però ha causa de sa maleltia²⁵⁷, per ser de tal calitat que no pot exir de son real //316v// palàcio, se haurà per so de presentar en aquell per a què, feta y acabada y hoïda dita sup-plicatió e scriptura, se puguen presentar dits agravis ha sa magestat. Y feta dita scriptu-ra o supplicatió se face relatió al present stament, la qual sie incertada com està dellibe-rat dalt, a vint-y-nou del mes de octubre proppassat, en lo present procés, a la qual jor-nada és ja insertada segons allí se porà veure, a la qual se fa relació. E fou reportada dita delliberació als altres brassos.

E poch après, dit stament, adherint-se ab lo bras militar, per part del qual és estat reportat hal present stament que allí havien pensat y delliberat se demanàs ora ha sa magestat per presentar los agravis, delliberà per ço dit stament real se deman ora per pre-sentar, com dit és, dits agravis ha sa magestat. E feta dita delliberació, reportà inmedia-dament lo promovedor del bras ecclesiàstich que la scriptura o protesta faedor se ha de presentar ha sa magestat, per causa de sa malaltia per la qual no pot venir en la present yglésia, sie minutada, aportada y llegida en los brassos y aquella posada y continuada al principi o preludi dels agravis; los quals agravis apparexeria al dit bras ecclesiàstich que fossen buydats en los processos familiars de quiscun bras per a què al menester se poguessen trobar. E successivament, lo promovedor del bras militar reportà que dit bras se aderia ab lo dit bras ecclesiàstich en que lo dit preludi o protesta se posàs al principi dels dits agravis //317r// se havien de presentar ha sa magestat; e lo dit stament real, entès lo pensament y parer dels altres brassos e aderint-se en aquells, féu delliberació que la dita supplicatió e protesta sie escrita y continuada al principi de tots los agravis se han de presentar ha sa magestat, e que los promovedors del bras militar y real vagen al bras ecclesiàstich per a dir-los resolguen la dita scriptura o protesta; y que ha dita causa y per millor poder despedir molts altres negossis se han de despedir, sie habilitada una ora més d'esta tarda, la qual delliberà dit stament sie habilitada.

E immediadament, per los poblats en la Vall de Aran fou presentada en dit stament una supplicatió, supplicant ab aquella ser-los consedides algunes gràcies per les causes y rahons en aquella contengudes; de les quals, per no tenir-ne dit stament plena notícia, féu per so delliberació que sie primer rebuda informació del contengut en dita supplica-tió y que, rebuda aquella, après se farà la deguda provisió y decretatió ha dita supplica-tió, llevats emperò los dissentiments que les hores se trobaran posats.

Successivament, lo reverend micer Honofre Pau Cellers, doctor en quiscun dret, canonge de la Seu de Barcelona e syndich del Capítol de dita Seu, presentà en dit sta-ment les dues supplications avall scrites, les quals per lo scrivà del dit stament real foren llegides y per aquell decretades, les quals //317v// dos supplications, una après l'altra, juntament ab les decretations per lo dit y altres brassos fetes, són del thenor següent:

257. *Corregit sobre, magestat.*

[Del sy[n]dich del Capítol de Barcelona]

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y magnífichs senyors.

En l'any mil sinch-cents setanta-y-vuyt, essent diputats lo reverendíssim don Benito de Tocho, bisbe de Gerona, lo bescomte d'Evol²⁵⁸, Bolet de Perpinyà y oydors de comptes, mossèn Joan Vila, canonge de la Seu de Barcelona, micer Onofre Cerveró de Leyda y micer Monserrat Monfar, ciutedà de Barcelona, havent obtinguda lo reverent Capítol de Barcelona una reformació de una gràcia concedida per la bona memòria del Papa Gregori tretze als diputats y oïdors ecclesiàstichs, de poder rebre les destrubacions diürnes y nocturnes de llurs sglésies, per lo que dita gràtia quant ab que tocave a la sglésia de Barcelona era surreptícia, declarà Sa Sanctedat que sa mente no era comprendre los capitulars de la Seu de Barcelona sinó los de les altres sglésies, com consta ab dita reforma; per hont, volent lo Capítol de Barcelona posar en executió la dit reforma, acertant-se com dit és en aquell temps lo susdit canonge Vila ésser oydor de comptes, pretenguen en virtut de la primera predita surreptícia gràtia y féu forces de haver totes les distributions; y estant en esta controvèrsia los dits deputats y oydors, après de molts debats feren *laudamentum curie* ab²⁵⁹ alguns canonges parti//318r//[culars] que per orde de dit Capítol sollicitaven dit negossi; y no contents de açò, la vegília de la translatió de sancta Eulària, patrona de la ciutat de Barcelona, a les onze ores de la nit luïren a la dita sglésia de Barcelona y a diverses administracions de aquella més de dotze mília lliures, no havent lluit en aquell dia ni altres següents com se acostuma sinó tant solament a dita pobre sglésia per més agraviar-la, com fos estat equitat y rahó fer dita luició general com se acostume y axí no fora ella tant agraviada, puis de dita luició li n'haguera cabuda mancho part, majorment havent-hi altres censals més antichs y de particulars per los quals²⁶⁰ se havie de comensar ans de tocar als de les sglésies, si per la emulatió predita no haguessen volguda fer venjansa. Y lo dia de sancta Eulària, fent-se lo ofici major solemnement en dita sglésia com se acostume, stant allí grandíssim concurs del poble, enviaren dits diputats y oïdors sos porters y ministres en dita sglésia a intimar dites luicions als canonges qui tenien dites administracions per lo qual hagueren dits canonges de dexar los officis divinals, del que se causà allí gran alteratió y admiratió del pobla; de la qual luició ne ha resultat, y fins vuy resulta, molt notable dany a la sglésia que passa de dos mília ducats, axí per haver tinguts morts dits diners passats de dos anys sens poder-los esmersar, com també que ara havent-los esmersats se són haguts d'esmersar a vint-y-sinch mília per mil, stant abans smersats a vint mília per mil, y aquella se és haguda d'esmersar en part molt mancho segu//318v//ra del que era; y de altra part ne ha resultat molt gran dany al General perquè, no obstant la justítia del dit Capítol era molt clara, enviaren a Roma ab molt gran gasto del General prenent scusa de aquesta controvèrsia, a mossèn Joan Ferrer, senyor de Claravalls, lo que podien fer ab molt mancho despeses ab un simple procurador dels qui residexen en Roma; de

258. *Espai en blanc.*

259. *En el manuscrit 76, ad.*

260. *A continuació, repetit i anul·lat, per los quals.*

manera que per dita anada del dit Ferrer se gastaren més de sis milia lliures per discurs de tres anys que en Roma entretingueren al dit Ferrer, que allí ab dita scusa ere anat per negossiar los negossis propis. Supplica per ço lo syndich del dit reverent Capítol sien vostres senyories, excel·lència y mercès manar pagar, satisfer y reintegrar los predits danys y desatents a la dita sglésia del comú del dit General o almenys, quant axí no aparega, dels béns dels diputats y oïdors qui leshores eren, qui aquells contra dita²⁶¹ rahó y equitat causaren ha la dita pobre sglésia; y en tot ésser-li ministrat compliment de justícia. *Quod licet, etc. Altissimus, etc.*

A vint-y-vuyt de octubre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch fonch llegida en lo stament ecclesiàstich y fonch delliberat que, en quant en dita supplicatió se pretén interès contra lo General, se provehí que no proceheix lo supplicat; e quant emperò se tracte contra personas nomenades en dita supplicatió, particularment per rahó de agravis pretén són fets per ells sots noms dels officis, provehexen que sien fetes lletres ab incerta de la supplicatió comentent als diputats que ells facen justícia sobre dites coses supplicades, cridats y citats los que se han de citar si la conexas de dit negossi ha ells tocha. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola*, notari.

319r// Lo mateix dia fonch llegida en lo present stament militar e fonch provehit lo mateix que per lo bras ecclesiàstich és estat provehit. *Scriba stamenti militaris Joannes Sala, notarius publicus Barcinone*.

A dos de novembre any mil sinch-cents vuytanta-y-sinch fonch llegida en lo bras real y allí provehit que no proveheix de dret ni justícia lo contengut en dita supplicatió. *Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti scriba*.

[Capítol de Barcelona]

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y magnífichs senyors.

En lo trienni passat, los diputats y oïdors que lesores eren del General de Catalunya, de sa pròpia auctoritat y sens coneguda de dret, prengueren de una casa que és del Capítol de Barcelona una androna y carreró que tenia exida des de la dita casa que stà al costat de la Deputació, al carrer corrible de la font de Sanct Honorat de la ciutat de Barcelona; y fabricant sobredita androna, clogueren y tancaren aquella, del que ha resultat y resulta molt gran dany a la dita casa y per consegüent al dit Capítol per lo que per dita obra és estada llevada la llum y claror de moltes instàncies de la dita casa, la qual prenia per dit carreró, com també tapant dit carreró se privà la entrada y exida de dita casa per la qual se rebia molt gran utilitat y comoditat en aquella, com encara perquè quant plou entre //319v// molta aygua en dita casa, la qual li causa molt gran dany. E més per quant los diputats y oïdors han comensada dita obra y per continuar aquella han enderrocades totes les cases qu'estan a les spalles de unes altres cases capitulars qu'estan allí juntes an-aquelles, estan en molt gran perill de enderrocar-se y hi entre molta aygua en temps de pluja en dites cases capitulars, per les quals coses la una de aquelles stà desabitada y en la altra ningú hi gosa estar; per les quals coses lo dit Capítol resta agraviat y damnificat en passats de mil ducats, dels quals, per molt que'n sien estats solicitats los diputats del trienni passat y presents,

261. *En el manuscrit 76, tota.*

nunca ne ha pogut dit Capítol haver esmena ni satisfacció alguna. Per ço *et alias*, supplica lo syndich del dit Capítol de Barcelona sien vostres senyories, excel·lència y mercès servits manar pagar, satisfer y reintegrar los predits danys y carreró a la dita sglésia y Capítol de Barcelona, donats y causats per dits deputats y oïdors per rahó de la dita obra, y en tot ésser-li administrat compliment de justícia. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

A vint-y-vuyt de octubre any mil sinch-cents vuytanta-y-sinch fonch llegida en lo stament ecclesiàstich y fonch deslliberat que's facen lletres als deputats ab inserta de la supplicació per a què sobre les coses supplicades dins sis mesos citen los qui hauran de citar y facen justícia. *Scriba stamenti ecclesiàstici, Mullola notarius.*

Dit dia fonch llegida en lo present bras y stament //320r// militar y fonch provehit y lo mateix que per lo bras ecclesiàstich esta provehit. *Scriba stamenti militaris, Joan Sala notarius publicus Barcinone.*

A dos de noembre, mil sinch-cents vuytanta-y-sinch fonch legida en lo stament real y allí provehit lo mateix que en los altres brassos. *Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti scriba.*

En virtut de les quals provisions foren spedides lletres en la forma següent:

[Lletres]

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monçó als ínçolas de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut e honor. Sabreu com per lo reverent micer Onofre Pau Cellers, canonge y syndich del Capítol de Barcelona, en les presents Corts nos és estada presentada una supplicació del thenor següent:

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors.

En lo trienni passat, los diputats y oïdors que leshores eren del General de Cathalunya, de sa pròpria auctoritat y sens coneguda de dret, prengueren de una casa que és del Capítol de Barcelona una androna y carreró que tenia exida des de la dita casa que està al costat de la Diputació, al carrer corrible de la font de Sanct Honorat de la ciutat //320v// de Barcelona; y fabricant sobredita androna, clogueren y tanca- ren aquella, del que ha resultat y resulta molt gran dany a la dita casa y per consegüent al dit Capítol per lo que ab dita obra és estada llevada la lum y claror de moltes instànties de dita casa, la qual prenia per dit carreró, com també, tapant dit carre- ró, se privà la entrada y exida de dita casa per la qual se rebia molt gran utilitat y com- moditat en aquella, com encara perquè quant plou entra molta aygua en dita casa, la qual li causa molt gran dany. E més, per quant los deputats y oïdors han comensada dita obra y per continuar aquella han enderrocades totes les cases qu'estan a les spa- lles de dues altres cases capitulars qu'estan allí juntes en aquelles, estan en molt gran perill de enderrocar-se y hi entra molta aygua en temps de pluja en dites cases capi- tulars, per les quals coses la una de aquelles està desabitada y en la altra ningú hi gosa estar; per les quals coses lo dit Capítol resta agraviat y damnificat en passats de mil ducats, dels quals, per molt que'n sien estats solicitats los deputats del trienni passat y present, nunca ne han pogut dit Capítol haver esmena ni satisfacció alguna. Per ço

et alias, supplica lo syndich del dit Capítol de Barcelona sien vostres senyories, excel·lència y mercès servits manar pagar, satisfer y reintegrar los predits danys y carreró a la dita sglésia y Capítol de Barcelona, donats y causats per dits deputats y oïdors per rahó de la dita obra, y en tot ésser-li administrat compliment de justí//321r//cia. A la qual supplicació és estada per nós feta provisió, citats los que se hauran de citar, fesseu dins sis mesos a les parts justícia; y per so, sien fetes les lletres necessàries. Per tant, notificant-vos la dita provisió, al tenor de les presents vos diem, cometen (*sic*) y manam que dins sis mesos aprés de la presentació de les presents a vosaltres fahedora sobre les coses supplicades, citats los que se hauran de citar, compliment de justícia faceu, com de vosaltres se confie y no façau lo contrari, tota dilació y excepció cessants. En testimoni de les quals coses, etc. *Datum* en la vila de Monsó, quant al bras ecclesiàstich y militar a vint-y-vuyt de octubre y quant al bras real a dos de noembre, any de mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesc Çaragossa.

[Dissentiment del síndich de Granollés]

Mossèn Jaume Puig, syndich de la vila de Granollers, posà son dissentiment ha tots actes de gràtia, protestant de nul·litat de aquells, requerint ser continuat en lo present procés. E immediament, fonch en dit stament llegida la supplicació ab la protesta ordenada per presentar a sa magestat ab los agravis se li havien de presentar per obtenir de aquells lo degut reparo, ab lo qual se protestà expressament que, per presentar-se dits agravis ha sa magestat en son real palàtio, no sie fet perjudici a la present Cort, per lo que aquells se havien de presentar com és de pràtica y costum dins la //321v// present sglésia ahont està la Cort juntada, però ha causa de la malaltia de sa magestat, per la qual no li és possible exir de son real palàtio, se li presenten dins de aquell; la qual suplicació serà ascentada a la jornada de vint-y-nou de octubre proppassat, per lo que ja leshores se deslliberà fos allí ascentada, al thenor de la qual supplicació y protesta se fa relació com en aquella se conté en oyda y entesa aquella. Desijant deduhir ha executió lo contengut en ella, féu delliberació que per los promovadors dels brassos sie demanada ora als senyors tractadors de sa magestat per poder presentar los agravis ab embaxada, a la qual, vagen les mateixes persones eletes, foren elegides per a recopilar y assentar dits agravis. Los noms dels quals són los següents, ço és, per lo stament del bras ecclesiàstich: lo bisbe de Vich, lo abat de Poblet, lo canonge Cellers de Barcelona. E per lo bras militar: don Jayme de Cardona, don Berenguer de Paguera, mossèn Pere Cassador. E per lo bras real: mossèn Andreu Vilaplana, syndich de Gerona; mossèn Joan Ponsich, syndich de Vich; mossèn Galderich Rebollet; syndich de Vilafranca //322r//cha de Conflent.

E per execució de la susdita delliberació, anaren los dits tres promovadors dels tres brassos als dits senyors tractadors, als quals reportaren dita deliberació; e tornats, referiren los havien respost dits senyors tractadors que ells darien orde en saber promptament de sa magestat la ora serie servit sa magestat se li fes dita embaxada, y sabuda aquella ho farien saber he-n tornarien resposta ha dits tres brassos.

Die dominica, tertia mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto. Post meridiem.

Convocat y congregat dit stament real en lo lloch y forma acostumats, vingué en dit stament don García de Mendoça, tramès als brassos per dits senyors tractadors de sa magestat, refferint com per a les sinch ores d'esta tarda sa magestat staria a punt en son real palàcio per a poder-se-li presentar allí los agravis que per los tres brassos se li havien de presentar; emperò, que quant als altres agravis de l'escusado que per los dos brassos militar y real se havien de presentar ha sa magestat, se'ls farà a saber après ha dits brassos per esta nit o per altra ora. E en l'ora matexa delliberà dit stament real que a la ora assignada se face dita embaxada y ab aquella present//322v//tar los agravis ha sa magestat, a la qual embaxada vajuen embaxadors a cavall ab los porters dels tres brassos ab les masses altas.

[Presentació de agravis]

E feta dita deliberació, anaren dits embaxadors juntament ab los dels altres brassos ha fer, com de fet feren, dita embaxada ha sa magestat; e tornats foren dits embaxadors de dita embaxada, refferiren los del bras real ha dit stament com dita embaxada per los embaxadors elets dels tres brassos era estada feta ha sa magestat y presentats los agravis, los quals donà en mans de sa magestat lo reverendíssim bisbe de Vich, lo qual parlà en nom de tota la Cort en dita embaxada, dient en effecte ha sa magestat com ells, dits embaxadors en nom y per part de dita Cort, se'ls presentaven molts agravis fets a la terra, suplicant ha sa magestat de son real servey manar-los llegir en presència de sa magestat y desgraviar los agraviats; y que sa magestat de sa mà pròpia prengué los papers o coherns de dits agravis, offerint-se mirar y hoir aquells, mostrant rebre contento de que los brassos se dassen pressa y que continuassen aquella, per lo que ell tenia determinat anar-se'n d'esta vila per al dia de desembre primer vinent y que maneria provehir que la terra fos desagraviada conforme serie de justícia.

[Los agravis se buyden en procès]

E per lo que, ans de presentar-se dits agravis ha sa magestat, fonch advertit e pensat en dit bras serie bé se cobrassen los originals dels agravis se presentarien ha sa magestat, o còpia de aquells, per a posar-los en los processos familiars de les presents Corts per a què al menester se trobas //323r//sen, pensà e delliberà lo dit stament que's donàs orde que lo matex original de dits agravis o còpia de aquells fossen donats y lliurats ha micer Miquel Joan Cellers, notari y scrivà del present bras, per a què'ls posàs, buydàs o cosís en lo present procés familiar; y lo mateix procuraria fecen los altres notaris dels altres staments²⁶², per a què al menester ab facilitat se puguen trobar dits agravis.

E ans de fer dita embaxada ha sa magestat, delliberà dit stament que los promovedors dels brassos vajuen a prevenir lo comte de Xinxón, deduhint-li que, fent-se dita embaxada ha sa magestat, anirien los embaxadors ab les masses altas fins ésser en vista de sa magestat, y que leshores se abaxarien dites masses, com és acostumat, per a què dit senyor comte de Xinxón procure y encamine y no permeta sie en res perjudicat a les prerogatives e serimònies del present Principat.

Delliberà après lo dit stament que sie feta altra embaxada ha dits senyors tractadors soplicant-los sien servits manar dar orde que los habilitadors de la Cort se ajunten e acàpien de fer la habilitació reste a fer; e més, se referesca als altres brassos que ha dit bras real aparexeria que ab dita embaxada se suplicàs a dits senyors tractadors fossen servits

²⁶². En el manuscrit 76, brassos.

se das orde se tinguessen les empares que al sagell se fan per orde del senyor canceller, per lo que no obstant aquelles se pretén no haver d'estar ha dites empares, del que ne porien resultar molts //323v// inconvenients.

Reportà après en dit stament lo promovedor del bras ecclesiàstich y refferí que, si fins açí los habilitadors no se ajuntaven, que la culpa no era dels habilitadors del senyor rey sinó dels de la mateixa terra. Havien pensat, per ço, en dit stament ecclesiàstich que si per demà no se ajuntaven dits habilitadors, que leshores se poria fer la susdita embaxada ha dits senyors tractadors, no obstant la qual relació dit stament real se aderí ab lo parer del stament militar en que's face dita embaxada. E fonch axí reportat per lo promovedor dels altres staments, lo qual tornat²⁶³ dix li havie dit lo president del bras militar que, pus de açí a demà se darà remey, que se ajunten dits habilitadors com tenen refferit per part del bras ecclesiàstich y que, per ço, dit bras militar se era aderit ab dit bras ecclesiàstich, però que ell en lo dit bras militar ho tornarien a mirar e tornarien resposta al dit bras real.

E poch après tornà lo promovedor del bras ecclesiàstich refferint com dit stament ecclesiàstich se adherie ab los²⁶⁴ dits dos altres staments en que's face dita embaxada als dits senyors tractadors a causa se donàs orde en que se ajuntassen dits habilitadors y en que's provehesque se tinguen hi's serven les empares fa al sagell lo canceller de sa mages-tat. E per fer dita embaxada foren elegits, ço és, per lo stament ecclesiàstich: lo canonge Masdemont, //324r// lo abat de la Real. E per lo stament militar: don Plegamans de Marimon, mossèn Hierònym de Argensola. E per lo stament real: mossèn Luís Terrena, syndich de Perpinyà; micer Garau Mascaró, syndich de Vilafrancha de Panaders.

Los quals junts, axí elets, foren tramesos e anaren a fer dita embaxada, de la qual tornats refferiren los del bras real com dits senyors tractadors los havien dit y refferit darien orde se fes y acabàs la dita habilitació. E quant a lo de les empares del senyor canceller, que staven sperant certs papers havien tramesos ha demanar y que, rebuts haguessen aquells, se provehirà lo que serà de rahó y de justícia.

Successivament delliberà dit stament que los tres promovedors dels tres brassos vagen als elets per a recupilar los agravis, encarregant-los se donen pressa y també per-què se entenga en cercar los memorialis de agravis se són desviats o presos entre dels altres eren estats ja presentats als dits senyors elets.

E més, vaje embaxada als aragonesos, supplicant-los vullen dar llicència a la Seu de Tortosa de poder tràurer del Regne de Aragó synch-centes càrregues de forment, adherint-se en açò als altres staments que havien ja deslliberat lo matex. E per fer dita embaxada ha dits aragonesos foren elegits: //324v// lo abat de Gerri, lo canonge Thomàs de Girona, per lo bras ecclesiàstich. Don Francesch de Aril y mossèn Joan Ramon de Caldes, per lo stament militar. Mossèn Francesch Algaró, syndich de Leyda; Joan Navarro, síndich de Camprodon, per lo bras real.

E feta dita embaxada, fonch en dit stament presentada una supplicació per part de mossèn Guillem de Yvorra supplicant que mossèn Andreu Botella, senyor de Benavent, ser inseculat ha diputat y mossèn Hierònym de Vilanova, la qual supplicació fou provehida y decretada per los tres brassos del thenor y forma següent:

263. tomat, *interlineat*.

264. *A continuació, repetit i anul·lat per punts*, ab los.

Il·lustríssims, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

Per mort de mossèn Joan Batista Moliner y de mossèn Pere Cardona de Batea vaguen dos llochs de diputats, la hu de la vagueria de Leyda y l'altre de la vagueria de Tortosa; y per dits llochs fonch manat per vostra senyoria, excel·lència y mercès a vint-y-dos de octubre proppasat s'escrigués a deputats, manant-los no anseculassen dits llochs, entenen la present Cort ansecular aquells. Mossèn Gaspar de Perves //325r// y de Vilanova obtingué per vostra senyoria, excel·lència y mercès la una d'estas dos anseculations, la qual per nova certa ha tingut lloch y reste anseculat per la vagueria de Tortosa; reste a ansecular la de la vagueria de Leyda. Mossèn Guillerme de Ivorra supplique a vostra senyoria, excel·lència y mercès sien servits dit lloch donar a mossèn Andreu Botella, senyor de Benavent; y per ser dit Andreu Botella inseculat a oydor per la mateixa vagueria, son lloch fer mercè d'ell a mossèn Hierònym de Vilanova, qui és de la mateixa vagueria de Leyda; que en tot los dits supplicants ne rebran de vostres senyories, excel·lència y mercès molt particular mercè. *Altissimus, etc.*

A tres del mes de noembre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch fonch llegida en lo stament ecclesiàstich y fonch deslliberat que, essent axí que lo dit mossèn Gaspar de Perves sie anseculat en lo lloch de Tortosa, que sie fet lo supplicat, alsats emperò los dissentiments. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola notarius.*

Dictis die et anno fuit lecta in stamento militari et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

*Die quinta mensis novembris anno predicto fuit lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen discentis*²⁶⁵. *Scriba Cellers, notarius Bar//325v//chinone et dicti stamenti scriba.*

Vigore quarum quidem decretationum fuerunt expedite littere sub forme sequenti:

Los tres staments, etc. Als reverent, nobles y magnífichs senyors los deputats del General del dit Principat y als oydors de comptes del dit General y a totes altres persones a qui's pertany y lo present negoci toque y tocar puga. Salut y honor. Sapiau que per part dels magnífichs mossèn Andreu Botella, donzell, senyor de Benavent, de la vagueria de Leyda, y de mossèn Hierònym de Vilanova, també donzell de Vilanova de Mayà, sotsvegueria de Pallars, nos és estada presentada una supplicatió del thenor següent: Il·lustríssims, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors. Per mort de mossèn Joan Batista Moliner, etc. *inseratur.* A la qual supplicatió, com a justa y rahonable per nosaltres és estada feta provisió que, essent axí que mossèn Gaspar de Perves, òlim de Vilanova, en dita supplicatió nomenat, sie estat per vosaltres inseculat en lo lloch de diputat militar que vague per mort de mossèn Pere Cardona de Batea, vegaria de Tortosa, que en tal cars, en lo dit lloch de diputat de la vagueria de Leyda vagant per mort del dit mossèn Batista Moliner, senyor de la Granadella, fos anseculat lo dit mossèn Andreu Botella, //326r// senyor de Benavent; y en lloch de oïdor militar que dit mossèn Andreu Botella

265. *en lloc de discentimentis.*

occupe, fos inseculat lo dit mossèn Hierònym de Vilanova; y així de fet ab la condició sobredita enseculàrem, segons²⁶⁶ que ab la present enseculam y enseculats ésser volem, provehim y manam, ço és, lo dit mossèn Andreu Botella en dit lloch de diputat militar per la vagueria de Leyda, vagant per mort del dit mossèn Baptista Moliner, y lo dit mossèn Hierònym Vilanova en lloch de oydor militar que obtenien lo dit mossèn Andreu Botella novament anseculat en deputat. Per ço, deduhint a vostra notficia les coses predites, ab tenor de les presents vos diem y manam que, observant dita anseculació y provisió per nós com dit és feta, encontinent après que les presents vos seran presentades, sens dilatió y exceptió alguna, scrigau y continueu y continuar y scriure façau en lo llibre y altres llochs ahont les inseculations de diputats y oïdors se scriuen y continuen, ço és, lo dit mossèn Andreu Botella en lo dit lloch de diputat militar per la vagueria de Leyda, vagant per mort del dit mossèn Batista Moliner, y lo dit mossèn Hierònym de Vilanova en lloch de oydor militar que ocupave lo dit mossèn Andreu Botella novament anseculat en deputat, a ffi y effecte que, havent-se de fer extraccions de semblants diputats y oïdors, concorreguen de fet en dites extraccions respectivament, axí y en la forma que los altres en semblants llochs posats y enseculats²⁶⁷ //326v// concorren, tots dubtes y difficultats cessants. En fe y testimoni de les quals coses manam ésser fetes y espedides les presents, sagellades ab lo sagell major de la dita Cort y sotascrites de mà dels tres presidents. *Datum* en la vila de Monsó, quant als brassos ecclesiàstich y militar a tres, quant al bras real a sinch del mes de noembre, any de la nativitat de nostre Senyor mil sinc-cents vuytanta-y-sinch.

Die lune quarta mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.

Convocat y congregat en la forma acostumada lo stament real de les presents Corts dins la sglésia parrochial de sancta Maria de la vila de Monçó, vingué en dit stament lo promovedor del bras militar refferint com lo dit bras havie delliberat que, per lo regosijo se ha de fer en la present vila lo dia del jurament del sereníssim príncep, sien donats y pagats a quiscun bras mil ducats distribuïdors per quiscú de dits tres brassos en lo que millor los apareixerà se haïen de distribuir, llevats emperò los discentiments.

Vingué après en dit stament lo promovedor del bras militar, refferint e reportant que lo dit bras militar se adherie ab lo pensament del bras ecclesiàstich de que se supplicàs ha sa magestat fos de //327r// son real servey manar donar orde se provehissen les abadies vagants per los molts anys patexen aquelles, axí en los religiosos com en les rendes, per no haver-hi en aquelles abats.

E successivament, delliberà dit stament real que's done orde en resolre lo que se ha de fer en lo cap de la exactió per lo Redrès del General, sens emperò dar-hi conclusió alguna, ans bé la puga variar y mudar en tot lo que voldran los brassos ecclesiàstich y real qui tenen de açò particular càrrech. E mossèn Francesch Algueró, syndich de Leyda,

266. segons, *interlineat*.

267. *A continuació, repetit, concorre //326v// quan de fet en dites....y enseculats. El manuscrit 76 també presenta la mateixa repetició.*

e mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon, alsaren sos dissentiments tenien posats a l'asiento de dita exactió a effecte sie ascentada y acabada com assentar y acabar se deu.

E volent respondre lo dit stament real al què per lo promovedor del bras militar los és estat reportat que en quiscú dels tres brassos fossen repartits mil ducats per lo regosijo faedor en lo jurament del sereníssim príncep, delliberà lo dit stament real que lo promovedor de dit bras vaje al bras ecclesiàstich supplicant-los sien servits que, attès lo[s] mil ducats assenyalats per lo dit bras militar als altres²⁶⁸ brassos per dit regosijo és pocha la quantitat, sien per ço servits que lo promovedor de llur bras ecclesiàstich y lo del bras real vagen junts al dit bras militar supplicant-lo que, attès lo molt número és en quiscú dels dits tres brassos, vullen allargar la mà, crèxer y affegir alguna cosa més als dits mil ducats, per lo que apar molt rahonable se facen //327v// molts regosijos per lo jurament del dit sereníssim príncep, com convé per la honra de tanta festa y axí a l'un bras com a l'altre.

E responent, més avant, dit stament real al pensament en dit stament reportat lo dia present per lo promovedor del dit bras militar acerca de la embaxada se havie de fer a sa magestat acerca de las abadias vagants, delliberà dit stament real, aderint-se en assò ab los dits dos altres brassos, que sie feta embaxada a sa magestat, supplicant-lo sie de son real servey manar dar orde se provehissen les abadies vagants, conforme que per los altres brassos s'és ja presentat²⁶⁹ y deslliberat. E per a fer dita embaxada, lo dit stament real elegí e nomenà: micer Nicholau Frexanet, syndich de Leyda; mossèn Andreu Vilaplana, syndich de Gerona; micer Andreu Mascaró, syndich de Vilafrancha de Panaders. Los quals, juntament ab los dels altres brassos, vagen a fer dita embaxada.

E poch après, lo promovedor del stament ecclesiàstich reportà en dit bras real que per mossèn Galceran Cahors, donzell, en nom y per part de la ciutat de Barcelona, era stat deduhit en dit bras ecclesiàstich y aquell supplicat volgués dit stament, juntament ab los altres, supplicar a sa magestat fos de son real servey intersidir ab Sa Santedat per a què lo monastir de Nostra Senyora de Montserrat, juntament ab los altres són en la Corona de Aragó, se fes //328r// d'ells junts província separada e a part de la de Castella, per moltes causes y rahons en dit bras deduhides; per lo que havie aparegut al dit bras ecclesiàstich se fes un memorial a part²⁷⁰ de les moltes causes y rahons per les quals convenia dit monastir de Nostra Senyora de Montserrat fos separat de la subjectió e província de Castella y que·s fes província a part com dit és dels monastirs de dit orde són en la Corona de Aragó; y que per apuntar y après presentar dit memorial ha sa magestat, dit stament ecclesiàstich havie elegit lo abat de Gerri. E entès per lo dit stament real lo pensament del dit bras ecclesiàstich ab la relatió feta per lo dit son promovedor, féu deliberació que, axí per a apuntar y trassar dit memorial ha sa magestat, sie elegit segons que de continent elegiren a micer Nicolau Frexanet, syndich de Leyda. E feta dita delliberació, casi encontinent reportà y refferí en dit stament lo promovedor del dit bras militar, deduhint que lo dit bras se aderie a que se elegís una persona de quiscun stament per a fer y apuntar un memorial, deduhint en aquell les moltes y molt justes

268. *El manuscrit 76, tres.*

269. *El manuscrit 76, pensat per presentat.*

270. *A continuació, repetit, al dit bras...un memorial a part.*

causes y rahons per les quals convenie separar lo monastir de Nostra Senyora de Monserrat de la obediència dels de Castella y fer província a part dels de la Corona de Aragó. Y que ha dita causa lo dit bras militar havie elegit a mossèn Galceran Cahors, donzell en Barcelona domiciliat, per //328v// lo qual fou presentat y aportat en dit stament un memorial dels molts danys y inconvenients que, axí en lo temporal com en lo spiritual, pateix dit monastir de Nostra Senyora de Monserrat per estar subordinat e subiecte a la congregació del monastir de Valladolid en Castella. Lo qual memorial és del thenor següent:

[Montserrat]

Danys que's seguexen a la casa de Nostra Senyora de Monserrat per estar subjecte a la congregació de Castella.

Danys temporals:

Primerament, lo molt que's gaste en anades y vingudes dels religiosos, de açí a Castella y de Castella assí, y axí, anant y venint, a folgar-se com a veure que, segons diuen ells, venen a les Índies per a carregar de llibres, estoigs y vidres y altres coses.

Los grans gastos de general, visitadors y assistents quant venen a visitar o fer elecció, perquè los porten per les granges ab molt gasto, hi·ls fan presents molt costosos per exir ab sos intents y pretensions y encara los vesten molt bé²⁷¹ de drap fi a ells y a sos mossos y se'n porten algunes voltes cavalcadures per a may tornar-les.

Los gastos de l'abat y procurador en haver de anar cada trienni al Capítol general a Valladolid ab una azèmila carregada de cera, estoigs y vidres y altres coses per a donar al general y al//329r//tres persones, y acompanyant a l'abat un monge procurador y un donat a cavall y mossos de peu, que tot és molt gran gasto.

Reb aquesta casa molt gran dany en fondes en Castella, tantes almoynes com per allà se fan a Nostre Senyora de Monserrat qu'és molt poch lo²⁷² que aporten açí, havent-hi quaranta mília piles, segons apar en los llibres dels comptes; y com són de Castella los que ho administren, la major part se deu restar per allà entre parents y amichs y algunes persones de la orde, la qual fóra millor vingués tot ha esta casa per a sustentar tants religiosos de la Corona de Castella, que són la major part del convent.

Per ser estats de noranta-y-sinch anys a esta part sempre abats de la Corona de Castella, sinó foran dos, un valencià y altre cathalà, y també los majorsdoms de la mateixa manera, may han volgut admetre que a tota la almoyna y diner entràs de principi en quatre depositaris y de mà de aquells als mayordoms per a gastar ab compte molt stret que haguessen de donar a dits depositaris, y perquè no's fa ab aquest orde poden rebre y dar los majordoms als aplegadors y seglars lo que se'ls entoja, axí de diners com de altres presentalles incertes que en casa venen.

Lo molt que's gaste en sustentar los col·legials d'esta casa en Salamanca, que són vuytanta lliures cada any a cada hu; y després de haver estudiat, los més, que són de Castella, se resten per allà predica//329v//dors y a la vellesa tornen a Monserrat a que los servesquen; y fent-se agravi a esta casa en llevar-li certa renda de un prèstamo de

271. Molt bé, *interlineat*.

272. Lo, *interlineat*.

Villequera que vuy gose Sant Vicent de Salamanca, la qual poria servir per a subvenció de un col·legial y no pagaria tant per lo sustento de dos o tres col·legials.

Lo que gasta en traure dispensas de Castella per novicis d'esta casa a costa de la mateixa casa, podent en ella triar entre any molt hàbils persones que de diverses nacions per allà passen y demanen lo àbit y no'l volen donar.

Dany és per als vassalls no ésser governats per los de la Corona de Aragó, perquè no serien defensats los que merexen càstich ni causarien morts y bàndols com los hi ha vuy en dia per haver-hi exceptió de persones y falta de justícia.

Puix tota la renda de Monserrat y almoynes són vots, suor y sanch de pobres, se haurie de mirar molt com se gasta en servey de Déu y almoyna dels matexos pobres, y en lo vestir y menjar del convent que fos ab higuatalt, y no que a huns los sobre y a altres los falta, ni que als passatgers, parents y amichs dels religiosos castellans que passen a Roma o Itàlia se'ls donàs quantitat de reals.

També és dany per a la casa que com envien a viure mongios predicadors a Castella hi's moren allí, no y ha remey de poder cobrar la llibreria que se'n porten de valor.

Y en Roma envien coses costosas per a presentar a cardenals los pares predicadors de la orde, no fent per aquesta casa negossis, sinó molt //330r// poch y al cap de mil anys, y aquest treball és lo molt repagat.

Tots estos mals y altres molts se lleven apartant Monserrat de Castella y fent sa congregació de observants en aquesta Corona de Aragó. Y seria grandíssim bé, axí spiritual com temporal, per a les cases claustrals de nostre pare²⁷³ sanct Benet que fossen reformades algunes, perquè estan vuy en dia molt arruïnades per estar subjecta a comenador, la qual reformació desijen alguns claustrals y ho digueren al bisbe de Leyda, que stigue en lo cel, y serà açò edificació de tot lo regne y pesar dels lluterans, bé y augment de la cristiandat, y ab aquest medi cessaran los scàndols y revolucions d'esta casa. Y de aquesta distinció de congregació de sanct Benet tenim exemple en Portugal que és congregació per sí, y d'esta divisió de congregació se lleven molts inconvenients de discentions y pocha pau y unió que y ha entre diverses nacions, com se veu a l'hull en esta casa, pus és arribada en tant mísero y lamentable stat, y per haver governat ab sobergueries los de la Corona de Castella sense poder ésser oyts los naturals, demanant justícia y remey en açò a sos generals y visitadors de la congregació de Valladolid, lo qual tot és estat causa de demanar esta ciutat de Barcelona a vostra magestat per via de visitador apostòlich, vent que stà empenyada en més de trenta mil ducats, y que així en lo spiritual com en lo temporal se assolava. Y en Itàlia aytambé tres àbits differentes que cada hu és congregació de per sí.

330v// Són los danys spirituals:

Primo, les inquietuts y desasoci[e]ljos dels religiosos d'esta Corona de Aragó molts grans, causats per los molts agravis, notables injustícies que'ls fan los que són de Castella, així en les visites com fora d'ellas, segons darà testimoni de açò lo procés.

La por y recel contínuo en que viuen los naturals d'esta corona, veent ab quanta facilitat se atrevexen los que són de Castella a desonrar-los y afrontar-los y desterrar-los de casa de sa profeció y pàtria natural, enviant-los a viure a terres molt

273. pare, *interlineat*.

apartades y remotes, ahont també viuen ab ànsia y cuydado de tornar a sa casa y mare, y no troben remey per a fer-ho.

Que no·s garde lo test de la regla, que diu que los més obedients y més humils sien més amats y honrats de son superior, y açí lo que és més negociant y manco recollit, perquè temen los abats que no done quexa d'ells al general o visitadors de lo que li apareixerà, aqueix és més volgut y és un segon abat.

La ambició gran que molts d'ells tenen en voler dominar als de la Corona de Aragó no·s pot scriure, puis havent-hi persones de la dita Corona que són per a qualsevol càrrech, procuren en desterrar-los o privar-los per coses que·ls imposen per a ser privats, y posen-los noms de heresiarcas, de ambiciosos, y alguns d'ells lo són per nom y fets.

Lo dany de les ànimes dels què són de Castella en avorrir y perseguir als d'esta terra, y libertad y licència que tenen de pecar y offendre a Déu y al pròxim, spanta y escandelisa al poble que ho sap y veu, y atrevexen-se en açò per tenir lo pare alcalde, y que ningú no·ls //331r// castigarà, de hont venen a multiplicar tant les maldats y escàndols en Monserrat ab perill de les ànimes.

Espanta lo argull y imperi ab que dominen, sens guardar Constitució que·ls contradiga a sa voluntat y, com si los naturals no tinguessen enteniment, no·ls donen part de moltes coses que fóra millor per la casa no fer-les, y així de tres parts dels monjos del consell, la una solament és de naturals.

La pena interior que tenen los de la Corona vent que no són poderosos per a posar remey en tantes offenses de danys, y algunes públiques y escandeloses, y si las publiquen ho·s²⁷⁴ castiguen y persiguen com hy ha molts exemplars; y si algun castellà offèn la vida monàstica, de sos pecats mortals los fan venials y dels nostres venials los fan mortals. Aquesta exceptió de persones és molt danyosa per a prelats y súbdits, y més creuen la mentida que·ls diuen los castellans que la veritat dels de la Corona, y així ningú se atreveix a parlar coses que importen a la vida monàstica.

La alteració y escàndol de tota la terra que sab y entén la mala vida de alguns religiosos que són de Castella, los quals se atrevexen a pecar contra Déu ab confiança que no y haien de haver càstich per a ells, és cosa que spanta, posant la lengua ab los concellers y cavallers de Barcelona ab poch acato, dient que merexen ésser conquistats, y que abans nos donaríem a lluterans que a castellans, sent aquest regne cristianíssim y fidelíssim ha sa magestat. De la qual cosa és vingut lo poble a alterar-se y murmurar contra los tals y per ventura²⁷⁵ de axò és vinguda //331v// la revolta, escàndol y foragitar de alguns inquietos y destruhidors dels béns de Monserrat, la qual han sentit molt los religiosos naturals; mas, com diu Cristo, convé algunes voltes que·s seguesquen scàndols per no haver servada justícia, però trist de aquell perquè ve²⁷⁶.

Fas gran injustícia en donar lo àbit, perquè hy ha en lo convent les dos parts de la Corona de Castella havent de ésser més los naturals de bona rahó, pus la major part

274. *Manuscrit 76*: los.

275. *A continuació, repetit, y per ventura.*

276. Mateu 18.7: *Ai del món per causa dels escàndols. És inevitable, certament, que vinguin escàndols; però ai de l'home per causa del qual ve l'escàndol! Nou Testament. Versió del text original i notes pels Monjos de Montserrat*, Editorial Casal i Vall, 1960. *N. dels E.*

de la almoyna se trau d'esta Corona, y venen molt bones habilitats y de bon linatge a pendre l'àbit y no'l volen donar.

La pèrdua de la devoció dels fahels que, vent la pocha religió de alguns y lo mal tractament que'ls fan als naturals y als matexos setglars en hospederia, dexten de fer les almoynes acostumades, y així diuen los passatgers que si's mudàs lo govern que'l tinguessen los cathalans restaria doblada almoyna y així se desempanyeria la casa dels molts censals que deu.

Lo dany que reben les ànimes dels monjos que van y venen de Castella, ara sie per a viure allà o folgar-se, perquè, com los més d'ells sien gent jove, corren molt perill anant tant llarch camí y per molts hostals ahont se offerexen mil occasions, y no²⁷⁷ és possible dexar de perdre molt la religió, fet y criat en la clausura, com lo peix fora de l'aygua, ni tanpoch se edifiquen de açò los seglars, particularment havent fet vot de clausura.

Lo perju y frau que's fa als benefactors, axí vius com morts, perquè mentres los religiosos se'n van per sos passa//332r//temps per molts mesos fora del monestir, són privats de les misses, oracions y altres penitències que en sa casa farien.

Ha y també peril speritual en los confessors que són castellans y²⁷⁸ francesos, que no'ls entenen bé, y axí se haurie de procurar que's parlàs en cathalà en Monserrat y no en castellà, pus és més necessària la lengua cathelana y stam en Cathelunya, y d'esta manera no's farien vergonya dient que parlen crestià quant parlen nostra lengua natural.

E per quant poch dies ha que per part del bras militar, per son promovedor fou reportat al dit bras real y ecclesiàstich que en quiscú dels dits tres brassos fossen repartits mil ducats per a les alegries y regogissos fahedors per los dels dits brassos per lo jurament del sereníssim príncep, e com la dita quantitat sia pocha, segons són molts en quiscun bras ab los quals se han de distribuir, desliverà per ço dit stament se fasse embaxada al dit bras militar, deduhint ab aquella que lo bras real, aderint y acceptant de dit bras militar lo lur parer y pensament dels dits mil ducats per a quiscú dels dits tres staments com dit és, se li encarrega molt volguessen aderir fos repartida maior summa dels dits mil ducats entre los altres brassos per lo dit jurament del dit sereníssim príncep, e fou axí reportat al dit bras militar.

Dicto die post meridiem.

[Agravis contra micer Franquesa]

Convocat lo dit stament real en lo lloch y forma acostumats, per quant en dit stament se deduy e féu quexa que los agravis presentats per los syndichs de Barcelona contra de micer Martí Joan Franquesa, doctor del Real Consell Criminal, a les persones eletes per a recompilar los agravis se han de presentar a sa magestat, se serie perdut lo memorial de dits agravis sens saber com y en mans de qui s'és perdut; e per quant lo dit memorial s'és perdut e la còpia de l'original //332v// dits syndichs de Barcelona tenen rebut de la

277. *En el manuscrit 76: nos és.*

278. *En el manuscrit 76 a continuació: fer-los confesar cathalans y francesos.*

Vint-y-quatrena de Barcelona, y lo dit original sia romàs en poder de Miquel Joan Cellers, notari de Barcelona y secretari dels dits syndichs y scrivà del present bras, del qual original se porà traure altra còpia per a dar a dites persones eletes per a compilar dits agravis. E com alguns no hagen duptat en pensar y dir que lo dit original seria lo mateix que per dits syndichs serie stat presentat a les persones eletes per a recopilar dits agravis, y que per medi de alguns syndichs vehent que en dit stament se féu²⁷⁹ centiment de què se fos desviat o perdut lo dit memorial dels agravis de micer Franquesa, seria per ço a dita causa tornar dit memorial en mà y poder de dit Cellers; del que sentint-se'n en particular los síndichs de Barcelona en lo stament real deslberà per lur descàrrech que lo promovedor del dit bras real, junctament ab dit Cellers, notari, vaien als staments ecclesiàstich y militar per a què adaquells referescha dit Cellers com lo original dels agravis, tramès per la ciutat de Barcelona contra dit micer Franquesa, és sempre stat y romàs en poder de dit Cellers, lo qual original ha sempre ell guardat y té en sa mà y poder, per a què se desenganyen dits dos brassos que lo que s'és perdut o desviat és la còpia del dit original, la qual fou donada e presentada a les persones eletes per a recompillar los agravis y la qual segons se ha entès s'és perduda o desviada; y que en sa pròpria figura fos aportat y amostrat dit original al[s] dits brassos. Per executió de la qual deslberatió, anaren los promovedors de dit bras real y lo dit Miquel Joan Cellers, y allí en dits brassos deduïren lo contengut en dita deslberatió e·l·ls²⁸⁰ amostrà als dits brassos occularment lo dit original y aquell legí en dit stament militar per a què tots sabessen y entenguessen que si serà perduda dita còpia no serà perdut lo original; lo qual memorial de agravis serà²⁸¹ presentat y continuat entre los altres agravis se han de //333v// presentar a sa magestat, per ço no·s continue a la jornada de vuy en lo present procés sinó a la fi.

[Presentació dels agravis del scusado]

E successivament, lo il·lustre don Hierònim Corellla, compte de Contestanya, reportà en dit stament, de part de sa magestat²⁸² a palàcio, per a presentar-li los agravis que lo dia de air se li digué li volien presentar los brassos militar y real; y oït lo reportat per dit don Hierònim Corella pert part de sa magestat, deslberà lo dit stament real que los tres embaxadors del present bras, que axí ab los altres dels altres brassos anaren ab embaxada per a presentar a sa magestat los agravis, vagen ara altra volta ab los tres del bras militar ab embaxada per a presentar a sa magestat los agravis fets per rahó e causa del scusado, los quals agravis són stats ordenats y apuntats per les persones electes y per los brassos elegits en aquells. Y axí anà la dita embaxada a sa magestat en son real palàcio a cavall ab sos massers devant. Y essent dits embaxadors ab sa real magestat li presentaren los memorials dels dits agravis del scusado, e de paraula lo supplicaren fos de son real servey fer-se legir y oïr dits agravis y manar-los remediari, com de sa real magestat s'esperave. E sa magestat rebé de sa mà los memorials dels dits agravis y, rebuts aquells,

279. *En el manuscrit 76: feye.*

280. *En el manuscrit 76: e·ls.*

281. *A continuació en el manuscrit 76, posat.*

282. *A continuació en el manuscrit 76: que a les sinch hores d'esta tarda podien los brassos trametre sa embaxada ha sa magestat.*

respongué y dix aquestas o senblants paraules *jo mandaré ver este papel y lo en él contenido, lo qual entendido, mandaré haser justicia*, segons que ab compliment ho referiren e u relataren los dits tres embaxadors del bras real en lo dit estament. Los quals agravis són incertats a la fi del present procés.

E per lo que estos dies passats se havie pensat y tractat, ab los tres brassos, quant vindrie supplicar a sa magestat fos de son real servey manar dar orde se provehesquen les abadies vagants en lo present Principat, fonch a dita //333v// causa trassada y minutada la supplicatió que per dit efecte se havie de presentar a sa magestat, y aquella legida en dit estament, la qual és del tenor següent:

[Abadies]

Sacra, catòlica, real magestat.

Vent los poblats en lo present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Serdanya lo evidentíssim y contínuo dany que ha resultat y resulta de la vaccatió dels monestirs de la religió, axí de sant Benet com [de] sant Agustí, situats en dit Principat y Comptats, moltes voltes per part dels presidents de dits monestirs y deputats de Cathalunya és stat representat a vostra magestat fos servit manar provehir aquells, lo que fins avuy no s'és obtengut, y per lo que s' veu que la tardansa en la provisió de dits monestirs y abadies porie causar no menors danys dels que en temps passats per dita vaccatió se són vists, suppliquen a vostra magestat los tres brassos de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Serdanya sie de son real servey manar provehir dites abadies²⁸³ de vida, exemple y doctrina, quals de la mà de vostra magestat se confie²⁸⁴, que ultra que redundarà en servey de Déu, benefici de dites cases y de dits Principat y Comptats, serà cosa digna de vostra magestat y dits brassos o rebran a singular gràcia y mercè.

E legida fou dita supplicatió, immediadament vingueren en dit estament mossèn Francesch Algueró, síndich de Leyda, mossèn Joan Navarro, síndich de Camprodon, elets lo dia de air per lo present estament per a tractar ab los brassos de Aragó, per a què dexassen traure de dit regne quiscun any, per obs de la sglésia de Tortosa, sis-centes càrregues de blat franques de drets. Referiren en dit estament //334r// com ells, junta-ment ab los elets per los altres brassos de Catahalunya, eren anats a comunicar y tractar dita lur comissió ab los brassos de Aragó, los presidents dels quals brassos de Aragó los havien respost ho entendrien y procurarien la manera de com porien condecendre al demanat per part de la dita sglésia de Tortosa.

E successivament, vingueren en dit estament lo ardiacha Coma de Vich, síndich del Capítol de Vich, lo procurador del monestir de Santes Creus, reportant embaxada de part del bras ecclesiàstich, deduhint ab aquella que com la exactió dels deutes del General sie matèria²⁸⁵ molt important, com tots saben y veuen, y com lo temps per a resoldre aquella sia tant breu, suppliquen per ço a dit bras real fos servit dar conclusió en aquella. E immediadament lo dit estament, desijant resoldre lo fahedor en dita exactió, començà e proseguí a votar los dits capítols ja trassats y minutats per les persones eletes per facilitar a la exactió dels deutes de dit General. E acabats foren de votar dits capítols, que són catorse,

283. A continuació en el manuscrit 76, en persones.

284. A continuació en el manuscrit 76, lo.

285. A continuació en el manuscrit 76, tant.

lo hu haprés de l'altre, deliberà dit estament que ab embaxada se fes als altres staments, ab la qual embaxada fossen aportats la resolució de dits vots y parers juntament ab los mateixos memorials de la dita exactió. Per fer dita embaxada foren elegits mossèn Christòfol Gil de Villoro, síndich de Tortosa; mossèn Pere Rocha, síndich de Sant Pedor.

Die martis, quinta mensis novembris anno a nativitate Domini MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament real de les presents Corts en lo lloch y forma acostumats, mossèn Jaume Hierònim Ponses, síndich de Tàrrega, mossèn Jaume²⁸⁶ Vallbona, //334v// síndich de Cervera, alsaren per vuy lur dissentiment té posat quiscú d'ells a tots actes.

E per quant lo present bras real és stat solicitat per part del bras ecclesiàstich per a què ab conformitat sie scrit als diputats per a què igualment, y sens exceptió de persones, fassen executió en los béns de mossèn Miquel Joan de Junent y de Rovira, debitor del General, y axí²⁸⁷ los seus partícips y gualment.

E poch après fonch en dit estament presentada e legida una supplicatió en favor de mossèn Andreu Botella, senyor de Benavent, y de mossèn Hierònim de Vilanova demanant dos llochs: la hu de diputat, l'altre de oïdor; la qual supplicatió és del tenor següent:

Il·lustríssims, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

Per mort de mossèn Joan Batista Moliner y de mossèn Pere Cardona de Batea vaguen dos llochs de diputats, lo hu de la vegaria de Leyda y l'altre de la vegaria de Tortosa; y per dits llochs fonch manat per vostra senyoria, excel·lència y mercès a vint-y-dos de octubre proppassat s'escrigués a diputats manant-los no inseculassen en dits llochs, entenen la present Cort insecular aquells. Mossèn Gaspar de Perves y de Vilanova obtingué per²⁸⁸ vostra senyoria, excel·lència y mercès la una d'estes dos inseculacions, la qual per nova certa ha tingut lloch y resta inseculat per la vegaria de Tortosa. Reste insecular la dita vegaria de Leyda; mossèn Guillem de Ivorra suplich a vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits dit lloch donar a mossèn Andreu Botella, senyor de Benavent, y per ser dit mossèn Andreu Botella inseculat a oïdor per la matexa vegaria, son lloch fer mercè d'ella mossèn Hierònim de Vilanova qu'és //335r// de la matexa vegaria de Leyda; que en tot los dits supplicants ne rebran de²⁸⁹ vostra senyoria, excel·lència y mercè molt particular mercè. *Altissimus, etc*²⁹⁰.

Die tertia mensis novembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, fou legida en lo stament ecclesiàstich y fou deslberat que, essent axí que lo dit mossèn Gaspar de Perves sie inseculat en lo lloch de Tortosa, que sia fet lo supplicat, alsats emperò los dissentiments. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola notarius.*

286. *En el manuscrit 76, Joan per Jaume.*

287. *A continuació en el manuscrit 76, matex.*

288. *A continuació en el manuscrit 76, vostres senyories.*

289. *A continuació en el manuscrit 76, vostres senyories.*

290. *A continuació en el manuscrit 76, A III del mes de noembre MDLXXXV.*

Dictis die et anno fuit lecta in stamento militari et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die quinta mensis novembris anno predicto fuit lecta in stamento regali et ibi provisum, idem quod in dictis aliis stamentis sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti scriba.

Dicto die, post prandium.

Convocat y congregat lo dit stament real en lo lloch y forma acostumats, desijant lo dit stament veure assentat y posat en degut orde lo que fer y assentar se deu y saber l'orde se ha de tenir en lo de les empares se fan al sagell per lo canseller, deslberà que's trame te als brassos ecclesiàstich y militar per a què tots junts envien als senyors tractadors de sa magestat per a supplicar-los sien servits manar dar orde se entenga y despedescha //335v// lo fahedor en lo de les dites empares del canseller, com ja diverses voltes los és stat suppicat. E més, se envie a les persones elegides per a què donen orde que promptament se acàpien los agravis resten al²⁹¹ despedir, per poder presentar aquells ab tota diligència a sa magestat, e que y anassen los promovadors de dits brassos. E axí fou reportat per lo promovador del dit bras real als altres brassos.

E responent a dit pensament, lo bras ecclesiàstich envià a dir per son promovador que ls aparexia se dexàs per a demà lo trametre los promovadors als senyors tractadors, per lo que lo senyor compte de Miranda los havie dit, dos dies ha, que dins tres dies rebria unes scriptures, que speraven que leshores se darie orde en lo de les dites empares. E més, que se aderie dit bras ecclesiàstich a que se sol·licitassen los elets per als agravis per a què despatxassen ab tota diligència aquells. E reportades foren dites coses per lo promovador del bras ecclesiàstich, vingué immediadament lo promovador del bras militar, deduhint y referint com acerca de dites coses lo dit bras militar se aderie ab lo ecclesiàstich.

Fonch après en dit estament presentada una supplicació per lo discret mossèn Joan Batista Mullola, notari de Tarragona, acerca de l'offici d'escrivà de diputat local de Tarragona, en lo qual provehí dit estament lo mateix que ja per los²⁹² altres brassos és estat provehit y decretat, la qual supplicació és del tenor següent:

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

Lo ofici d'escrivà del diputat local de la ciutat y col·lecta //336r// de Tarragona vagà a vint-y-dos del mes de octubre proppassat per mort de mossèn Damià Gili, notari de dita ciutat. A²⁹³ XXII del mateix a supplicació de Joan Batista Mullola, notari y scrivà del stament ecclesiàstich de les presents Corts, per no saber assí de cert la mort del dit Gili se serviren vostres senyories, excel·lència y mercès manar scriure als deputats no provehissen dit ofici en cars que vaccàs, perquè la Cort lo entenie provehir reservant-se assí dita provisió y decernint *irrito* y nul·le lo que en contrari serie

291. *En el manuscrit 76, ha per al.*

292. *A continuació en el manuscrit 76, dos per altres.*

293. *A continuació en el manuscrit 76, 23.*

fet. Aprés, a vint-y-quatre del mateix, sabent-se de cert la mort del dit Gili, se féu mercè del dit offici al dit Mullola; y atesos los serveys feya a tota la Cort, li feren special gràcia que dita provisió li fos haguda per feta del dia de la mort del dit Gili. Y a xxv del mateix los senyors deputats de Cathalunya, no tenint segons se pot creure notícia de la dita provisió, provehiren dit offici en persona de mossèn Agustí Ribera, notari de la mateixa ciutat, y li manaren donar possessió de aquell; y encara, que los dits senyors deputats, en rebre la primera letra de la Cort, vent que dit offici estave reservat y volent obeir al manament de vostres senyories, excel·lència y mercès, scrigueren y manaren (segons se diu) al diputat local de la dita ciutat y col·lecta de Tarragona prengué a sa mà les lletres de la provisió del dit offici ells hav[ien] feta al dit Ribera y no li dexàs pendre possessió de aquell y, encara la hagués presa, no li dexàs usar dit offici; y se tingué per cosa certa que, rebuda aprés la letra y provisió del dit offici al dit Mullola feta, hauran en tot obtemperat al manament de vostres senyories, excel·lència y mercès y li hauran fet donar real y actual possessió del dit offici, com és rahó y sia cosa en dret ben expedida [que]²⁹⁴ la provisió per dits deputats feta és nul·la y de ningun valor, axí per ésser-se feta un dia aprés //336v// que la present Cort provehí dit offici en persona del dit Mullola com per les altres causes y rahons de sobre deduïdes; però perquè se entén que dit Ribera, no obstant les sobredites coses, pretén ésser estat legítimament provehit y altrament fer e intemptar alguns procehiments preiudicials y contraris a la provisió per vostres senyories, excel·lència y mercès al dit Mullola feta. Per ço, dit Mullola, desijant liviar-se²⁹⁵ de qualsevols molèsties, inquietuts y vexacions que acerca de assò dit Ribera li volgués fer y causar, supplique humilment a vostres senyories, excel·lència y mercès manen declarar dit Agustí Ribera, en virtut de dita pretesa, nul·la e indèbita provisió a ell feta, no tenir ni haver may tingut ni competir-li dret algú al dit offici, y per consegüent dita sa pretesa provisió, encara que alguna ne tinga o hage tingut, ésser nul·la y de ninguna forsa y valor, imposant-li perpètuu silenci al dit offici, y axí bé manen declarar la provisió que vostres senyories, excel·lència y mercès al dit Mullola feta ésser dèbita y jurídicament feta, y en virtut de aquella haver-se-li de donar real y actual possessió del dit offici, y encars que li sia ja estada donada, haver de ésser conservat y mantingut passíficament en aquella. E perquè en dites coses bé y degudament se procehesca, sia citat lo dit Agustí Ribera perquè dins un breu termini a ell prefigidor comparega a dir, al·legar y provar tot lo que vulla y altrament a contradir, perquè les coses supplicades fer no's dègan, ab cominació que's passarà avant en dit negoci en absència sua. Y per ço ésser fetes lletres ab incertia de la present supplicació²⁹⁶, axí fer y declarar-se, supplicha lo dit Joan Batista Mullola y en tot ésser-li ministrat compliment de justícia lo noble offici de vostra senyoria²⁹⁷, excel·lència y mercè en quant menester sia humilment implorant. Joan Baptista Mullola en causa pròpia.

Die quinta novembris MDLXXXV lecta in stamento eccle//337r//siasticho, fuit decretum quod fiant letere citatorie petite cum incertione supplicationis quatenus

294. Com així consta en el manuscrit 76.

295. En el manuscrit 76, liurar-se per liviar-se.

296. A continuació en el manuscrit 76, y.

297. A continuació en el manuscrit 76, senyories....mercès.

intra sex a die presentationis compareat ad contradicendum cur supplicata fieri non debeant et ad dicendum et allegandum quidquid, etc. Honophrius Masdamun, syndicus Elnensis.

Dicto die et anno lecta in stamento militari et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Dictis die et anno lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis fuit provisum et decretum. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

[Súplices y lletres citatòries de mossèn Mullola del bras eclesiàstich. In processu 5 novembris, etc. In processu militari]

Litere citatorie emanate ex dictis provisionibus.

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó alsíncles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Al honorable mossèn Agustí Riber, notari de la ciutat de Tarragona. Salut y honor. Sabreu que per Joan Batista Mullola, notari habitant en dita ciutat de Tarragona y scrivà de l'estament eclesiàstich en les presents Corts, nos és stada presentada una supplicatió del tenor següent: Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors. Lo offici de scrivà, *insetatur*. A la qual supplicatió per nós fonch feta provisió que vós, dit mossèn Agustí Riber, fósseu citat per a dir, al·legar y provar lo que voldreu en y sobre les dites coses, y contradir per a què lo supplicat per dit Joan Baptista Mullola no dega²⁹⁸ per nós fet; y per ço fossen //337v// fetes lletres citatòries en la forma acostumada. Per tant, inseguint lo tenor de la dita nostra provisió, ab tenor de les presents, vos diem y citam que, dins sis dies après de la presentació de les presents a vós fahedora en havant comptadors, per vós o vostre legítim procurador, ab ple poder, comparegau devant nós en la present vila de Monsó y en los dits tres staments a contradir per a què lo supplicat per dit Joan Baptista Mullola per nós fer no's dega, y altrament per a dir y al·legar y provar tot lo que voldreu en y sobre les dites coses, y a proseguir y véurer prosseguir la dita causa y negoci fins a sentència diffinitiva y total executió de aquella. Altrament, passat dit termini, lo qual a vós precisa y peremptòriament vos assignam, procehirem contra vós en y sobre les dites coses y en dit negoci, segons serà de dret y justícia, vostra absència en res no obstant mas²⁹⁹ contumàcia exhigint. *Datum* en la vila de Monsó, a sinch del mes de noembre, any de la nativitat de Nostre Senyor mil sinch[-cents] vuytanta-y-sinch. El Bisbe de Barcelona. Lo vescompte de Rocabertí. Pere Ferreres.

E perquè era la ora ja tarda y entenia dit estament se haurien a despedir alguns negocis, desliberà per ço dit estament que per millor despídició de aquells sie abilitada la hora fins a les vuyt hores d'esta tarda.

298. A continuació en el manuscrit 76, ésser.

299. En el manuscrit 76, més per mas.

Die mercurii, sexta mensis novembris anno a nativitate Domini MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, mossèn Joan Onofre Ortodó, síndich de Puigcerdà, aiustant al dissentiment té ja posat a què no's fasse conclusió en la exactió del General fins a tant que sie servit lo Redrès, com sie cosa de gràcia, ara de nou dissent //338r// a totes les coses de gràcia se poden dissentir en aquest bras, protestant de nul·litat de actes, requerint dit son dissentiment ésser continuat en lo present procés.

E mossèn Joan Vallbona, síndich de Cervera, y mossèn Jaume Hierònim Ponses, síndich de Tàrrega, alsaren per avuy tot lo dia lurs dissentiments tenen posats³⁰⁰.

Lo promovedor del bras militar vingué en dit estament real e aportà en aquell una scriptura o supplicatió per a sa magestat, contenint en effecte sie de son real servey manar dar orde com la casa y monestir de Nostra Senyora de Monserrat fos separada de la congregació de Valedolit en Castella, y aquella havie aparegut als brassos ecclesiàstich y militar. Però que al dit stament militar havie aparegut més havant que del contingut en dita supplicatió se'n fes Constitució adapat, axí que per dues vies se procuràs lo degut remey e reparo de dit monestir de Monserrat, y aiustar més havant ab dita Constitució que los diputats tinguessen facultat de gastar a dita causa lo que convindria, axí en Roma com en altra part, per a deduir a effecte la separatió de dita casa e monestir de Monserrat. Y de aquella ab altres de la Corona de Aragó fos feta província a part. La qual supplicatió e memorial fou legida en dit estament. E entès per lo dit estament real la dita supplicatió y lo reportat per lo dit promovedor del dit bras militar hacerca del pensament tingut per aquell, féu desliberatió que's fasse hi's pose a punt com ha de estar la dita supplicatió y aquella se presente a sa magestat, hi's fasse més havant la dita Constitució, y que sabuda la decretació que sa magestat havia feta en dita supplicatió, //338v// que leshores se done poder y facultat als dits deputats de gastar lo que convindrà per la separatió de dit monestir de la congregació de Valladolid. E dita desliberatió y pensament fou reportat per lo promovedor de dit bras als altres brassos, al qual pensament se aderí après lo stament militar, segons que axí o reportà son promovedor, la qual supplicatió serà incertada avall en lo present procés.

Fonch après en dit estament reportada embaxada per part del bras ecclesiàstich, la qual reportaren: lo abat de Gerri, lo sacristà Pons, síndich del Capítol de Urgell; deduint en effecte que, com ja los valentians stiguen a punt per a demà, segons se ha entès, per a jurar lo sereníssim príncep, y los aragonesos se entén estan resolts per a fer après lo mateix, y que, pus los qui speraven en dit estament lurs recaptés y poders tenen ja rebuts aquells, havie pensat per ço dit estament ecclesiàstich e li aparexeria que, per a dar tot contento a sa magestat, los brassos de Cathalunya fessen lo mateix. E feta dita embaxada, fonch respost adaquella que allí's tractaria lo fahedor. E fora fou dita embaxada de dit estament, vingué immediament an aquell lo promovedor del bras militar, reportant que dit bras, per millor saber lo fahedor per lo jurament del sereníssim príncep, havie

300. *A continuació en el manuscrit 76, ratllat: actes.* E dit dia foren despedides les lletres citatòries per la causa de mossèn Joan Batista Mullola contra mossèn Agostí Yter (*sic*), notari, ciutedà de Tarregona en virtut de les decretacions fetes per los tres brassos a la suplicació a ells lo dia de hahir per lo dit mossèn Mullola presentada, les quals lletres juntament ab la dita suplicació seran avall insertades en lo present procés.

pensat convindrie molt elegir y anomenar algunes persones, les quals vessen y mirassen los exemplars antichs en consemblant cars. E vists y apunctats aquells, apuncten lo fahedor e après relatió fassen als brassos. E lo dit estament real, desijant hacertar en fer lo que convé per al dit jurament, //339r// deslberà que·s fasse electió de dos persones del present bras y aquelles trameses als altres per a referir lo que dit estament havie pensat. Que per ara no·s tracte de elegir persones algunes per a entendre lo fahedor acerca del jurament del sereníssim príncep, y que done·s entretant orde en lo fahedor acerca de les alegries fahedores per los brassos per dit jurament per lo que entén dit estament assenyalar-se'n en una jornada tant assenyhalada e de tanta importància, attès maiorment la conformitat en assò dels altres brassos y per lo que lo del jurament del dit sereníssim príncep no està encara a punt lo dit estament real. E foren tramesos per dit effecte: micer Frexanet de Leyda y mossèn Amiguet de l'Arbós.

E a instàntia de Martí Pallarès, síndich de la vila de Talarn, fonch presentat ha dit estament un memorial contenint agravis fets a dita vila contra lo magnífich micer Franquesa del Real Consell Criminal; e hoit aquell, deslberà dit estament, a instàntia de dit síndich, que dit agravi sie representat als altres brassos y après reportat e lexat en poder de les persones eletes per a compilar los agravis per a què aquell, junctament ab los altres, sie presentat a sa magestat. E fou axí reportat per lo promovedor als altres brassos.

E per quant la hora era ja tarda y entenie dit bras tractar y resoldre alguns negocis, considerant lo dit estament que quiscun die haurien de fer lo mateix, aderint-se en assò ab los altres brassos, los quals ja han deslberat lo mateix, féu per ço deslberatió dit bras que per tot lo corrent mes de noembre als deprés dinars sie abilitada la hora per a entendre y resoldre negocis //339v// de la present Cort fins a les vuyt hores de la tarda de quiscun dia.

Die jovis, septima mensis novembris anno a nativitate Domini MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, mossèn Joan Vallbona, syndich de Cervera, y mossèn Jaume Geroni Ponces³⁰¹ de Berga, alsaren per avuy tot lo dia lurs dissentiments tenen posats a tots actes. E successivament, vingué en dit estament embaxa[da] tramesa per lo stament ecclesiàstich, supplicant ab aquella al dit bras real vulla decretar y passar la supplicatió que en dies passats se presentà als brassos per part del Gran Mestra de Malta acerca de poder traure les monedes de la religió del present Principat, la decretació de la qual lo present estament ja en dies passats ho dexà a maior deslberatió. E lo dit estament real e o lo senyor president de aquell, en nom de dit bras, se offerí de fer legir y decretar dita supplicatió en havent-y lloch.

Reportà après lo promovedor del bras militar deduhint que en dit estament y havie dissentiment a tots actes posat per mossèn Pere Cassador, lo qual sols havie alsat per al dia de aïr y que, per ço, ne daven rahó al present stament

E successivament, lo dit bras real deslberà se fes resposta als altres brassos, los quals havien fet a saber³⁰² lo dissentiment que a tots actes tenien en lo bras militar, dient-los

301. A continuació en el manuscrit 76, síndich de Tàrrega.

302. A continuació en el manuscrit 76, los dissentiments.

que dit bras real se adereix ab ells a que's procur se leven los dissentiments que a tots actes són en lo dit bras militar, e se'ls diga e fasse a saber més havant los dos dissentiments que a tots actes³⁰³ tenen posats en lo dit bras real lo síndich de Cervera y Tàrrega. E axí fou reportada immediadament dita deslberatió a dits altres brassos per lo promovedor de dit bras real.

340r// E per quant molts dels syndichs se quexaven en gran manera de que no se'ls despedien ninguns privilegis del que demanaven per part de lurs universitats, per molt que de quiscun dia ho supplicassen e sol·licitassen lo senyor canseller e los senyors regents, als quals estave remès, deslberà per ço lo dit stament que ab embaxada sien supplicats los senyors tractadors de sa magestat perquè vullen dar orde se despedesquen los dits privilegis demanen los dits syndichs e que dita embaxada se fasse sols de part del present bras. E per fer aquella foren elegits y anomenats y tramesos micer Nicholau Frexanet, syndich de Leyda y Martí Joan Pallarès, síndich de Talarn. Los quals, tornats foren de la dita embaxada, referiren havien splicat aquella als dits senyors tractadors, y que lo senyor compte de Miranda se'ls offerí molt favorable en que's darie orde se despatxassen los privilegis e gràcies de les universitats.

[Decretació a la supplicatió de la Religió de Sant Joan]

E volent après lo dit estament decretar la supplicatió a dit stament³⁰⁴ presentada en dies passats per part del Gran Mestre de Malta, ja en lo present procés dalt incertada, la decretació de la qual se dexà a altra maior deslberatió; per ço, ara lo dit estament, entesa la dita supplicatió y les decretacions ja en aquella fetes per los brassos ecclesiàstich y militar, ab las quals se'ls consedeix la gràcia demanada per lo dit Gran Mestre de Malta ab los pactes, forma y condicions en dites decretacions contengudes, per ço, lo dit estament real deslberà dita supplicatió sie decretada conforme lo bras ecclesiàstich l'a decretada, la qual emperò gràcia y concessió sia duradora fins a la conclusió de les primeres //340v// Corts tant solament, llevats emperò los dissentiments. E Galderich Rabollet, síndich de Vilafrancha de Conflent, dix que estave y³⁰⁵ persavarave ab son dissentiment tenia posat a totes coses de gràcia. E après, dit Rebollet llevà dit son dissentiment³⁰⁶. E en virtut de les dites decretacions dels tres brassos se despediren les letres y provisions necessàries en favor de dita religió de Sant Joan. E aquelles seran incertades avall en lo present procés.

D'advocats.

Fonch après en dit stament presentada una supplicatió per part dels advocats dels brassos de la present Cort, contenint en effecte ésser-los crescut lur salari, atesa la poquedat de aquell y los molts gastos y treballs suporten en servir la present Cort. E legida fou la dita supplicatió y presos ja alguns vots sobre del creximoni de dit salari, mossèn Jaume Rocha, síndich de Sant Pedor, dix que ell estave y perseverave en son dissentiment depositat a totes coses de gràcia. E immediadament Pere Inveni Rocha, syndich de Tuïr, dix dissentie a que's signe ni decrete la dita supplicatió dels advocats, protestant de nul·litat de actes. E mossèn Arcís, syndich de Besalú, dix

303. *A continuació en l'original, que a tots actes, repetit.*

304. *A continuació en el manuscrit 76, ja.*

305. *a continuació en el manuscrit 76, persevera.*

306. *A continuació en l'original, E après dit Rebollet.*

posave son dissentiment ha totes coses de gràcia, protestant de nul·litat de aquells, requerint dit son dissentiment ésser continuat en lo present procés. E per ço, la dita supplicació no fou decretada ni assí buydada, emperò quant aquella serà decretada serà buydada avall en lo present procés, y a causa de dits dissentiments no s'és assí buydada ni incertada.

Die veneris octava mensis novembris anno a nativitate Domini MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, mossèn Joan Vallbona, síndich de Cervera, //341r// y Jaume Hierònim Ponces, síndich de Tàrraga, alsaren lurs dissentiments tenen posats a totes actes per tot lo dia present.

E immediadament, los syndichs de la ciutat de Tortosa presentaren en dit stament una supplicació, la qual fou legida en aquell y après decretada, la qual supplicació, juntament ab les decretacions dels dits brassos, és del tenor següent:

[Supplicació del síndich de Tortosa per rahó de la fusta]

Il·lustríssims y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, molt reverents, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Lo invictíssim compte de Barcelona, Ramon Berenguer, en la carta de la població que concedí a la ciutat y ciutedans de Tortosa, any mil cent quaranta-nou, *pridie calendarum decembris*, après de haver conquistada aquella ciutat, essent seus los boschs³⁰⁷ lenyers, tingué³⁰⁸ a bé, dar y concedir aquells als dits ciutedans y ciutat, tant per a poder bastir cases com encare per a poder fer vaxells marítims y altres coses a sos usos ben vistes, com més largament se conté en la dita carta de població de la qual ne fa presentació. Y de aquella facultat usaren, com vuy usen ab son arbitre los dits ciutedans, molts anys fins en temps del sereníssim rey en Jaume primer de aquest nom, lo qual, vehent que de dits usos de lenyes usaven mal, destruhint y cremant lo dit bosch, lenyes y lenyams y considerant de quant profit era la conservació de aquell, ab son real privilegi, lo dit sereníssim rey, ab expressa voluntat dels pròmens de la dita ciutat de Tortosa, statuhí y ordenà que ninguna persona ni tampoch lo dit sereníssim rey ne sos successors puguessen tallar ni fer tallar lenya ni lenyams en lo dit port sinó ab aquell orde y forma que lo balle y pròmens de la dita ciutat de Tortosa y posarien per stabliments y ordinations per ells fahedores, //341v// com més largament en dit privilegi real se conté, la data del qual és en la ciutat³⁰⁹ de Barcelona, a XII del mes de noembre any MCCCC-VI. Los quals stabliments y ordinations se són ab effecte guardades, y com estos anys passats los deputats de Cathalunya que leshores eren, haguessen donat orde a mossèn Jaume Fortuny de Xerta per a què·ls fes tallar certa summa de lenyams en dit Port, com de dita preparació de lenya se fes molt gran tala y excés sens tenir compte a les dites ordinations y stabliments, en perjuy dels privilegis concedits ad aquella ciutat, y sia obligada la present Cort y los deputats del present Principat a procurar la conservació dels privilegis concedits a les universitats y particularment del present Principat. Per

307. A continuació en el manuscrit 76, lenyes y llenyams.

308. A continuació en el manuscrit 76, per.

309. A continuació, repetit, ciutat.

consegüent, no és de rahó que preiudiquen los dits deputats ni tampoch vostra senyoria, excel·lència y mercès a les dites Constitucions y privilegis reals, ni que donen lloch de què ab apellido de la Deputació ne traguén persones particulars lenyes per fer-ne mercaderia y per consegüent defraudar los drets de aquella ciutat. Supplicha per tant a vostra senyoria, excel·lència y mercès Christòfol Gil de Villoro, síndich de la dita ciutat de Tortosa, sien servits donar carta o provisió de manament a pena de privació de sos officis o altra pena arbitral, aplicadora la meytat a l'official qui'n farà la executió y l'altra meytat aplicadora a la dita ciutat, contra³¹⁰ los deputats que vuy són e per temps seran, o altrament fent-ne Capítol de Cort per a què en lo pervenir ninguna persona ni official del General del present Principat ni encara los matexos deputats bosquen, tallen ni fassen en nom seu bosquar ni tallar lenya de aquell port si no és guardada la forma de les dites ordinacions y stabliments de la dita ciutat, que a més que és cosa que tant importa ab benefici públich //342r// la rabrà aquella ciutat de vostra senyoria, excel·lència y mercès en particular gràcia y mercè, etc. *Altissimus, etc.*

Die VII novembris MDLCCCV lecta in stamento ecclesiàsticho et fuit decretum quod committatur advocatis, qui videant et referant. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Die VIII novembris anno predicto lecta in stamento militari et fuit decretum quod comitatur advocatis, qui videant et referant. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Dicto die lecta in stamento regali et fuit provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

Micer Nicholau Frexanet, altre dels syndichs de Leyda, dix posave son dissentiment a totes coses de gràcia, exceptat emperò a la abilitació fahedora en y per a cathalà de la persona del senyor micer Frigola, vicicanseller de sa magestat, protestant de nul·litat de actes, requerint dit son dissentiment ésser continuat en lo present procés.

Micer Garau Mascaró, syndich de Vilafrancha de Panaders, dix possave son dissentiment a totes coses de gràcia, protestant de aquells, requerint dit son dissentiment ésser continuat en lo present procés.

E successivament vingué en dit estament real lo ardiacha Coma de Vich, síndich del Capítol, micer Onofre Pau Cellers, síndich del Capítol de Barcelona, reportant embaxada de part del stament ecclesiàstich //342v// deduhint ab aquella que, com de quiscun dia y novament se presenten molts y diversos agravis fets a diversos per no tenir prefigit termini cert dins lo qual se hagen de presentar, per lo que se destorbe lo progrés de la Cort, havien per ço pensat serie bé prefigir algun termini als qui voldran dar y presentar més agravis, dins lo qual haguessen de presentar aquells necessàriament. Lo dit stament, aderint-se a dit pensament, féu deslberatió que sie donat y prefigit temps precís per³¹¹ ací a dilluns qui ve, que comptarem a onse del quorrent. E per reportar dita deslberatió ab³¹² embaxada als altres brassos lo dit estament elegí y anomenà a mossèn Andreu Vilaplana, síndich de Gerona; mossèn Arrencada, síndich de Torroella de Mongrí.

310. A continuació en el manuscrit 76, dels.

311. A continuació en el manuscrit 76, deçí.

312. A continuació deslberatió ab escrit en el interlineat.

E feta dita electió, al temps estaven per a partir, vingué embaxada del bras militar deduhint en effecte lo que havie reportat lo bras ecclesiàstich ab la propdita embaxada, encarregant al dit bras real se pefegissen dos o tres dies per als qui voldrien presentar nous agravis, per lo que la tardansa o dilació de presentar dits agravis impadeix en alguna manera lo progrés de dites Corts.

E reportades foren dites embaxades, volent provehir al que per los porters dels brassos és stat supplicat se'ls fes a quiscú d'ells una cota de morat, lo dit estament, considerant que ja a quiscú de dits porters se'ls ha fet dos cotes, la una de taffetà morat y la altra de domàs morat, deslberà per ço que quiscú de dits porters los sien forrades les dites cotes de domàs de vayeta morada per a què no senten fret y que quiscun dia hagen de aportar dites cotes.

E per quant per molts dies se havie altercat entre los brassos lo que's podia distribuir y gastar per quiscú dels brassos //343r// en fer regosijos y demostracions y regosijos per lo dia del jurament del sereníssim príncep, y se haia ja pensat y deslberat entre los brassos que entre quiscú de dits brassos fossen distribuïts³¹³ mil ducats, sobre la qual quantitat se havie après algun tant altercat seria pocha dita quantitat per haver-se de distribuir entre tants com són en quiscú de dits brassos; totavia, desijant dit estament real se fasse aquella demostració de alegries que fer se puga per lo dit jurament, deslberà, per ço, que sien acceptats dits mil ducats repartidors a dita causa entre tots los de quiscú de dits brassos. E per reportar dit pensament e deslberatió als altres brassos foren elegits micer Monserrat, síndich de Balaguer; Jaume Hierònim Ponses, síndich de Tàrraga.

Post meridiem, dicto die.

Convocat dit stament en lo lloch y forma acostumats, per quant per part del bras militar, per lur promovedor los era estat reportat convindrie molt enviar a supplicar als senyors tractadors per a què fossen servits manar dar orde se acàpien de abilitar los qui resten abilitar en les presents Corts y que a dita causa se aiunten y non leven la mà, lo dit stament real, aderint-se ab lo pensament del dit bras militar, féu deslberatió que los promovedors dels brassos vagen ha dits senyors tractadors per a dit effecte.

E per quant, per part de l'il·lustre reverendíssim senyor don Joan Terés, bisbe d'Elna, fou en dit estament real presentada una supplicatió contenint, en effecte, fos abilitat en cathalà Martí Lopis, //343v// subdiacha habitant en Gerona, natural del Regne de Aragó, e volent-se legir la dita supplicatió per poder après votar aquella, micer Garau Mascaró, síndich de Vilafranca de Panadès, posà son dissentiment a que no's propose ni parle cosa alguna de la dita abilitació, protestant de nul·litat de aquella.

Reportà après lo promovedor del bras militar que dit bras militar, fins sien acabats de presentar tots los agravis resten per a presentar, los quals se han de presentar fins y per tot lo dia de dilluns primer vinent, no sien votades per los brassos les Contitucions. E més, que lo dit bras militar aderie ab lo pensament del dit bras real en que les cotes dels porters dels brassos tenen de seda los sien forrades de bayeta morada. E per ésser demà la dedicatió de la sglésia e feriat, que per ser lo negoci de la present Cort, desli-

313. En el manuscrit 76, repartits, per distribuïts.

berà dit stament sie abilitat lo dia de demà per a fer negocis en la present Cort, aderint-se en assò ab lo pensament del bras militar que havie ja deslberat y referit lo mateix.

E successivament, reportà en dit stament lo promovedor del bras ecclesiàstich que, per no ser abilitat per cathalà lo protonotari de sa magestat de la Corona de Aragó, serien per ventura nul·les los actes per ell fets en les presents corts; havien per ço pensat en dit bras ecclesiàstich se'n donàs rahó als senyors tractadors. E lo dit bras real, desijant en aquest particular fer y deslberar lo que més convinga, deslberà per ço se esper lo que en assò deslberarà lo bras militar.

E poc après, vingué en dit estament embaxada //344r// del bras ecclesiàstich, la qual reportaren lo abat de Gerri y lo ardiacha d'Oms de Tarragona, deduhint que per demostració de les alegries sent la present Cort per lo jurament se ha de prestar al sereníssim príncep, havien pensat que per demostració de aquelles convindrie gastar per la present Cort fins en set mília lliures, ço és dos mília lliures per lo stament ecclesiàstich, tres mília lliures per lo militar y dos mília per lo bras real, les quals quantitats se despen-guessen y distribuissen en bolíssies y coses públiques, quals millors aparegués convin-guessen a la honra de la present Cort. E entesa dita embaxada, e fora foren de dit esta-ment dits embaxadors, deslberà dit estament que's torne resposta ab embaxada de part del present bras al dit bras ecclesiàstich y se'ls diga com, a causa del que ab ella han deduhit los brassos acerca de les jucunditats y bullícies hahedores³¹⁴ per la present Cort per lo jurament del sereníssim príncep, se han mogudes moltes altercations entre los militars per lo que los negocis de la present Cort no passen avant; haviem per ço pen-sat³¹⁵ serie bé que per part dels dos brassos, ecclesiàstich y real, se anàs al militar dient-los que aparexerie ha dits dos brassos que, perquè los negocis de la present Cort puguen passar avant, no's parlàs més de la distribució de quantitat alguna per a les jucunditats del jurament del sereníssim príncep. E per a fer dita embaxada lo dit bras real elegí y trameté mossèn Andreu Vilaplana, síndich de Gerona; Joan Navarro, síndich de Camprodó.

E lo pro//344v//movedor del present bras deduhí en aquell que, per haver-se dades moltes còpies de diverses Constitucions ha diverses persones y diverses parts, del que se ha seguit e se porie seguir molts inconvenients a les decretacions en aquelles fahedores, que serie per ço bé no se'n dassen més còpies per levar los dits y altres inconvenients, que per son descàrrech ho deduhex en dit stament.

E successivament, mossèn Cerafi Pau Barthomeu, síndich de Tarragona, aportà e presentà en dit estament una supplicatió del tenor següent:

Il·lustres y molts magnífichs senyors.

Notori és a vostres mercès la molèstia que de poch anys a esta part dóna la ciutat de Barcelona a moltes ciutats y viles reals del present Principat, y en particular a la ciutat de Gerona y vila de Perpinyà³¹⁶, Granollers, Torroella de Mongrí, ciutats de Tarragona y Tortosa, fent represàlia en los béns y personas dels habitants en dites ciu-

314. *En el manuscrit 76, fahedores.*

315. *A continuació, ratllat, deslberat.*

316. *A continuació en el manuscrit 76, ciutats de Vich, Manresa y Balaguer, viles de Copliura, Puigcerdà, i a continuació ja Granollers...*

tats y viles ab certs pretesos privilegis de enfranquiment de leudes, pontatges, pes real y altres drets reals; prenent ab ocasió de dits sos pretesos privilegis ésser franchs de pagar les impositions imposades en cada huna de les dites ciutats y viles respectivament, no tenint compte a què les demunt dites ciutats y viles tenen semblants privilegis y algunes maiors, tenint aquells merescuts per sos notables serveys y innata fidelitat, y a la possessió antiquíssima que cada huna de les dites ciutats ha tingut y té respectivament de exhigir semblants impositions de ciutedans de Barcelona y de altres qualsevol persones. Com, per dita rahó, si no-s remediàs, podrie succehir algun notable inconvenient, com serie cessar lo commerci fent-se represàlies de una part a l'altra, com de poch //345r// temps a esta part és fet, y també podrien per dita rahó venir a rixa, debat y scàndol entre si, suppliquen, per tant, a vostra mercè les dites ciutats y viles reals tinguen per bé que, per part de aquest bras, se fasse nominació de persones qui ab embaxada encontinent suppliquen a sa magestat mane provehir de convenient remey, conforme més largament se supplicha a sa magestat ab la supplicació o memorial del qual se fa ostenció, lo qual sia lliurat a les persones que lo bras anomenarà per a fer dita embaxada. *Que licet, etc. Altissimus, etc. Amat.*

E volent lo dit stament prossehir en votar sobre lo contingut en dita supplicació, encontinent, micer Francesch Çaragossa y micer Miquel Çarrovira, síndichs de la ciutat de Barcelona, digueren, deduhiren y pretengueren que no-s pot votar res acerca de la supplicació presentada per lo dit síndich de Tarragona, per quant lo contingut en ella és contra sentències reals dades per la Real Audiència, y que del contingut en ella és penya plet en dita Real Audiència, la qual és conexedora dels mèrits y pretencions del contingut en la dita supplicació, la qual no consentien sie presentada per part del present bras, y que lo qui ha presentada aquella no té potestat de presentar semblant scriptura y ells, dits síndichs de Barcelona, no tenen potestat de respondre. E per quant, no obstant dits contraris fets per los dits síndichs de Barcelona, los altres síndichs del dit bras comensaren e procehiren a votar sobredita supplicació, e mentres que votaven sobre aquella vingué y entrà en dit stament mossèn Pere //345v// Ferreres, hu dels síndichs de dita ciutat de Barcelona, lo qual leshores se trobave fora de dit estament, y entrat fou en aquell, y entès sobre de què votave dit bras, dix posave son dissentiment a tots y sengles actes fahedors en lo present stament y no consent que en ninguna manera se vote dita supplicació, protestant de nul·litat de actes, requerint sie continuat dit son dissentiment. Fou après llevat dit dissentiment per lo que no-s passà avant en lo votar dita supplicació.

Die sabbati, nona mensis novembris anno a nativitate Domini MDLXXXV.

Convocat y congregat lo dit stament real en lo lloch y forma acostumats vingué en dit stament lo promovedor militar, referint que en dit bras y havie dissentiment a tots actes posat sols a effecte se entenga en la exactió dels deutes del General per poder cobrar lo que se li deu per a què són menester molts diners, axí per lo servey de sa magestat, com fàbrica de galeres y torres, lo qual dissentiment fou allí aportat y legit per lo scrivà del dit bras militar qui vingué ab dit promovedor.

E successivament, Joan Cucurull, síndich del Voló, dix posave son dissentiment a què no-s pugue tractar de ninguna cosa sinó de la forma y modo se ha de tenir en la exac-

tió dels deutes del General y Redrès de aquell, exceptat emperò de la abilitació fahedora³¹⁷ de la persona del senyor vicicanceller, protestant de nul·litat de actes.

E successivament mossèn Joan Onofre de Ortodó, síndich //346r// de la vila de Puigcerdà, constituït personalment dins dit estament, donà y lliurà a mi, Miquel Joan Cellers, notari de Barcelona y scrivà del present estament, un memorial que allí aporta-ve y tenia en ses mans, en lo qual dix eren molts deutes del General que són fàssils de cobrar y exhigir per a què en son lloch y temps se puga mostrar y de aquells haver la deguda rahó, qual haver-se deu per ser la summa molt gran quantitat, lo qual memorial requerí a mi, dit notari y scrivà, lo guardàs per a què, en son lloch y temps y quant menester sie, se'n puga haver la rahó que haver-se deu. Fonch, per ço, originalment cosit, assí en lo present procés, lo tenor del qual memorial o compte és segons se seguex³¹⁸:

Reste que's poden cobrar sense execució solament ab cominació de³¹⁹ executió:

Bolla de Manresa:	Trienni 1581 ³²⁰ : és deute de Casamitjana de Manresa. Reste al deure vuy:	CCCC lliures, sous.
	Trienni 1575: és deute de Bernadí Pujol y Francesch Sala, botiguer. Resta vuy:	I mil CCCC lliures, sous.
	Trienni 1578: és deute per la maior part de Bernadí Granollachs, lo demás de Bernadí Puïol. Resten vuy:	III mil lliures, sous.
	Trienni 1581: és deute de March Vives, botiguer, y de Miquel Lunell. Deuen:	VI mil lliures, sous.
	Y no y ha fermanses militars	X mil DCCC lliures, sous.
Bolla de Tàrrega:	Trienni 1575: és deute de Jaume Gomar de Cervera. Resta vuy:	CCCCL lliures, sous.
	Trienni 1578: és deute de Gabriel Baldrich de //346v// Barcelona. Resta vuy:	I mil CCCCL lliure, sous.
	Y no y ha fermances militars	I mil DCCCL lliures, sous.
Bolla de Perpinyà:	Trienni 1581: és deute de Damià Puigianer. Reste vuy:	XII mil lliures, sous.

317. A continuació repetit, fahedora.

318. En el manuscrit 76 és un document inserit i que presenta la següent anotació: Memorial dels deutes del General que són fàcils de convenir, donat per Joan Onophre de Ortodó, síndic de la vila de Puigcerdà.

319. A continuació en el manuscrit 76, executar per executió.

320. En el manuscrit 76, 1572, per 1581.

Castelló de Ampúries:	Trienni 1581: és deute de Francesch Reguer. Reste vuy:	DC lliures, sous.
Camprodon:	Trienni 1572: és deute de March Onofre Vergós de la Parra. És vuy:	C lliures, sous.
	Trienni 1578: és deute de Joan de Prat de Vich. És vuy set-centes lliures:	DCC lliures, sous.
	Trienni 1581: és deute de Baldiri Prat de Sant Feliu de Pallarols. Reste:	D lliures, sous.
		I mil DCCCC, lliures, sous.
Bolla de Gerona:	Trienni 1572: és deute de Miquel Barthomeu, Gaspar Cerra, Miquel Lunell, Pere Benet Bals y Francesch Creus. Resta vuy:	I mil D lliures, sous.
	Trienni 1575: és deute de Joan Pau Franquesa de Igualada. Resta:	VI lliures, sous.
		VII mil D lliures, sous.
Bolla de Tortosa:	Trienni 1578: és deute de Julià Capestany, tintorer de ceda de Barcelona. Deu-s'i vuy :	I mil DCCC lliures, sous.
	Trienni 1581: és deute de Melxior Bartrolà. Deu-se vuy:	III mil D lliures, sous.
		V mil CCCC lliures, sous.
347r // Bolla de Cervera:	Trienni 1575: és deute de Francesch Sala, botiguer de Barcelona. Resta:	I mil D lliures, sous.
	Trienni 1581: és deute de Bernabé Baffart. Restan vuy:	V mil lliures, sous.
Bolla de Vich:	Trienni 1578: és deute de Antoni Granollachs y de micer Puigventós. Resten:	X mil lliures, sous.
	Trienni 1581: és deute de Miquel Lunell y Miquel Bramona. Resten:	X mil lliures, sous.
		XX mil lliures, sous.
Bolla de Monblanch:	Trienni 1575: és deute de Jaume Pau Franquesa de Igualada. Resten:	DCCC ³²¹ lliures, sous.
Bolla de Puigcerdà:	Trienni 1578: és deute de Damià Puigianer, Pere Cervera y Garau Benet Llaudes. Resten vuy:	I mil D lliures, sous.

321. *El manuscrit 76: DCCCC.*

Bolla de Balaguer:	Trienni 1575: és deute de Jaume Tost de Monblanch. Resten:	DCC lliures, sous.
	Trienni 1581: és deute de Miquel Barthomeu. Resten:	VI mil DXXXVIII lliures, sous.
Bolla de Leyda:	Trienni 1575: és deute de Francesch Agullana. Resta:	DCCC ³²² lliures sous.
Bolla de Vilafranca de Panadès:	Trienni 1581: és deute de Francesch Casadamunt y per tots los partícips y portioners. Resten:	XI mil DLX lliures, sous.
Bolla de Castelló:	Trienni 1578: és deute de Tomàs Serra, mercader de Pons. Resten:	DC lliures, sous.
	347v// Trienni 1581: és deute de Joan Prats, apotecari de Urgell. Resten:	CCCLXVI ³²³ lliures, sous.
Bolla de Bagà:	Trienni 1578: és deute de Joan Graner, mercader, y altres. Resten:	DCCVII lliures, sous.
	Trienni 1581: és deute de Francesch Vilardaga y Melxior Bartrolà. Resten:	CCCXVIII lliures sous.
Bolla de la Seu de Urgell:	Trienni 1578: és deute de Jaume Valls, maior de dies, ciutedà de Vich. Resten:	DCC lliures, sous.
	Trienni 1581: és deute de Joan Prats, apotecari de la Seu de Urgell. Resten:	DLVIII lliures, sous.
Bolla de Olot:	Trienni 1578: és deute de Joan de Prat de Vich y Pere de la Re, mercader de Olot. Resten:	V mil D lliures, sous.
	Trienni 1581: és deute de Joan Çacoma de Olot y Damià Puigianer. Resten vuy:	VI mil CCCLXX lliures, sous.
Bolla de la Torra d'en Barra:	Trienni 1581: és deute de Dona Dionisa de Ycart. Resten:	CLXXXIII lliures, sous.
Bolla de Santa Coloma de Queralt:	Trienni 1581: és deute de Don Garau de Queralt. Resten:	CC lliures, sous.

322. *El manuscrit 76: DCCCL.*

323. *El manuscrit 76: CCCLXXI.*

En aquest compte y memorial no's pòsan ningunas restes per les quals y haia necessitat de fer executió en persones y béns, perquè los deutors són mercaders y hòmens de negoci y que tenen los deutes //348r// en mercaderies y diners, que per poch que'ls apreten pagaran; y seria gran inconvenient que estos entrassen en la concòrdia perquè no seria sinó donar-los licència que dintre lo temps de la concòrdia puguessen negociar y guanyar ab los diners del General, lo que la Cort no és just permeta, ni's pot fer sens manifesta iniustícia y càrrech de consiència.

Prenen summa tots los dalt dit partits cent tres milia sinch-centes noranta-y-set lliures, dich: CIII mil DLXXXVII lliures, sous.

Fonch après de presentat dit compte o memorial de deutors del General per lo dit syndich de Puigcerdà reportat en dit stament per lo promovedor del bras ecclesiàstich que lo dit bras havie elegit per a presentar la scriptura se havie de fer per lo jurament del sereníssim príncep: lo abat de Gerri, lo síndich del Capítol de Urgell, lo syndich del Capítol de Barcelona micer Cellers. Encarregant a dit bras real que, per sa part, volgués fer lo mateix per dit effecte.

Post meridiem, dicto die.

Aiustat en lo lloch y forma acostumats lo dit stament real, Joan Cucurull, síndich del Voló, levà son dissentiment que vuy de matí havie posat a què no's pugués tractar de ninguna cosa sinó de la exactió dels deutes del General. E mossèn Joan Vallbona, síndich de Cervera, y mossèn Jaume Hierònim Ponces, síndich de Tàrraga, alsaren lurs dissentiments tenen posats a tots actes per a tractar y deslberar acerca de les coses avall scrites.

348v// E per quant en dit bras és stat reportat per los promovedors dels altres brasos havien aquells ja feta electió de persones per apuntar la scriptura y forma se haurà de presentar y tenir en lo jurament del sereníssim príncep, lo dit stament, aderint-se ab los altres, los quals havien elegit, ço és, un advocat e dos altres de quiscun bras, féu per ço electió y nominació de altres tres, ço és, de micer Nicholau Frexanet, síndich de Leyda, com a advocat és de dit bras, mossèn Andreu Vilaplana, síndich de Gerona, mossèn Galderich Rabollet, síndich de Vilafranca de Conflent. Axí que són los dits nou elets per a presentar la scriptura se haurà de presentar per lo jurament del sereníssim príncep, los següents, ab necessitat emperò de referir. Per lo bras ecclesiàstich: lo abat de Gerri, lo syndich del Capítol de Urgell, micer Onofre Pau Cellers, canonge e síndich del Capítol de la Seu de Barcelona, com advocat de dit bras ecclesiàstich. Per lo bras militar: don Plegamans de Marimon, mossèn Honofre de Argensola, senyor de les Pallargues; micer Luys Cornet advocat de dit bras militar. Per lo bras real: mossèn Andreu Vilaplana síndich de Gerona, Galderich Rabollet síndich de Vilafranca de Conflent, micer Nicholau Frexanet advocat de dit bras real.

//349r// Successivament, per lo reverent ardiacha Terça de Tortosa fonch en dit estament presentada una supplicatió y aquella decretada per lo dit y altres staments del tenor e forma següent y avall escrita:

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

Essent per vostres senyories, excel·lència reverència y mercès, manat citar lo canonge Mateu Miró, oïdor de comptes de Cathalunya, per a què dins deu dies comparagués per sí o per son legítim procurador devant de vostra senyoria, excel·lència y mercès, per respondre a les pretencions deduïdes per aquesta part del reverent ardiacha Terça; y com les letres citatòries sien estades personalment a dit canonge Miró presentades, com del dorso de aquelles, les quals exhibeix *prout ecce*, conté lo termini a dit canonge Miró prefigit, sie passat. Per ço y altrament, reportant dites letres, supplicha dit ardiacha Terça a vostra senyoria, excel·lència reverendíssima y mercès, atès les Corts se van cloent, sien servits en manar promptament se declare en dita causa, acusant a dit canonge Miró la contumàcia, supplicant sobre de totes y sengles coses de aquesta part deduïdes y per havant deduïdores compliment de justícia esser-li administrat; lo offici que, etc. *Altissimus, etc.* Gallego.

Die nona novembris anno Domini MDLXXXV lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod remittatur advocatis, qui videant et referant. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento militari //349v// et fuit³²⁴ decretum idem quod in stamento ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius Barcinone.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento regali in quod fuit provisum idem quo in aliis stamentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

E poch après de decretada dita supplicatió per dit stament real, vingué en dit stament lo promovedor del stament militar, de part del qual reportà havie pensat dit estament serie bé se elegissen algunes Constitucions, les més principals de les ja apuntades y trassades, y se votassen per los brassos per a què promptament se puguen presentar aquelles a sa magestat. E entès per lo dit estament lo pensament del bras militar, féu desliberatió que lo present stament real vol veure primer totes les Constitucions apuntades y trassades, y axí com se venen, votar aquell arreu.

E per los promovedors del bras ecclesiàstich y militar, fonch reportat per part de dits brassos havien pensat serie bé que, per part de tots los brassos, se fes embaxada a sa magestat, supplicant-lo fos de son servey se donàs orde fossen provehides les abadies vaguen³²⁵ en lo present Principat de Cathelunya, Comptats de Rosselló y Serdanya, per lo que molt patèxan en no tenir prelat y haver molt temps que moltes d'elles stan vagant; y axí mateix, se supplicàs a sa magestat per a què fos de son real servey manar provehir y fer donar orde qual convé per obviar als molts danys ha patits y pateix quiscun dia lo monestir de Nostra Senyora de Monserrat, segons largament se porà deduhir ab les supplicacions que a dita causa seran trassades e après presentades a sa magestat. E lo dit stament, aderint-se al pensament dels altres brassos per los dits lurs promovedors reportats, com dit és, per lo que de dita embaxada s'espere redundar molt gran benefici e utilitat, axí a les dites abadies vagants com al dit monestir de Monserrat, féu per ço desliberatió que, per dit effecte, per part dels tres brassos sia feta dita embaxada a sa magestat. E per lo promovedor fou repor//350r//tat als altres brassos.

324. *A continuació en el manuscrit 76: conclusum.*

325. *El manuscrit 76: vagants.*

E immediament, mossèn Joan Vallbona, síndich de Cervera, dix que, inseguint ell l'orde li ha donat sa magestat de que, mentres que lo síndich de Balaguer seurie en lo lloch hont pretén seure lo síndich de Cervera, posa son dissentiment a tots actes de la present Cort, y aquell tinga posat fins dit síndich de Balaguer se lleve de dit lloch; y que pus, micer Monserrat, syndich de Balaguer, serie tornat a seure en dit lloch, en lo qual pretén seure lo de Cervera, que per ço ell tornave a posar dit son dissentiment a tots actes de la present Cort, protestant de nul·litat de aquells, requerint-vos continueu entre los altres actes del present stament real. E poch après se'n fou anat dit micer Monserrat de dit lloch, lo dit síndich de Cervera levà dit son dissentiment tenia posat a tots actes com dit és.

Habilitació.

Domini habilitatores presentis Curie electi tam per sacram, catholicam, regiam magestatem domini nostri regis quod electi per tria brachia eiusdem Curiae convocati et congregati pro infrascripta et aliis abilitacionibus³²⁶ faciendis intus videlicet domos sitas ante ecclesiam beate Marie dicte ville, in qua persone electe pro constitutionibus minutandis et tractandis infrascriptam fecerunt habilitationem prout sequitur:

Primo, quo ad syndicos civitatis Illerde de quibus in prima habilitacione fuit iniunctum quod fidem facerent et hostenderent an in syndicatuum instrumentis in ultimis duarum Curiis firmatis per dictam civitatem Illerde ad comparandum in Curiis intervenit decretum vicarii et nisi hostenderent quod repellerentur, attento quod docuerunt syndicos dicte civitatis intervenisse in duabus ultimis curiis cum suis syndicatibus sine decreto fuit liberatum, quod admittantur.

350v// Et quod personam Iacobi Puignau, syndici ville de Copliura, quia in prima habilitacione fuit iam debite provisum, fuit deliberatum quod non obstantibus deductis et allegatis in supplicatione per eum oblata, repellatur.

Die dominica, decima mensis novembris anno a nativitate Domini MDLXXXV³²⁷, post meridiem.

Convocat y congregat lo stament real de les presents Corts³²⁸, dit dia après migiorn, mossèn Jaume Hierònim Ponces, syndich de Tàrrega, y mossèn Joan Vallbona, síndich de Cervera, alsaren lurs dissentiments tenien posats a tots actes per tot lo dia present.

Mossèn Andreu Vilaplana, altre dels syndichs de Gerona, dix no consentie a que's vote ni resolgue ningun negoci en lo present stament que ell no y estiga present per lo què dit estament³²⁹ me ha donat càrrech, per rahó del qual està ocupat, protestant, fent-se al contrari de nul·litat de actes, requerint ser continuat en lo present procés.

E per lo que s'evie entès que en lo stament militar mossèn Pere Cassador tenia posat son dissentiment a tots actes, desijant dar orde se leve aquell, lo dit estament féu deslberatió vagen los tres promovadors dels tres brassos als senyors tractadors de sa mages-

326. *El manuscrit 76: habilitacionis.*

327. *En el manuscrit 76: MDLXXXVI. Any de la redacció de la còpia ?.*

328. *A continuació en el manuscrit 76: lo.*

329. *A continuació en el manuscrit 76: ne.*

tat, supplicant-los vullen procurar se leve lo dit dissentiment. E immediadament tornà après a deslberar lo dit estament, aderint-se en assò ab lo dit bras militar, que³³⁰ s'és per primer la relatió de les persones ja a dita causa eletes.

E successivament, deslberà dit estament vage lo promovedor de aquell als altres brassos dient-los que lo present bras, per via de pensament, havie pensat convindrie se //351r// enviàs als tractadors de sa magestat [per a què fossen servits en dar orde al protonotari de sa magestat]³³¹ que comuniqui a les persones electes per a entendre en la scriptura fahedora per lo jurament del sereníssim príncep les scriptures que a dita causa tindran necessitat de veure, y axí anà e u reportà dit promovedor als altres brassos.

Comparegué immediadament y vingué en dit stament Antich Sabater y Cassanya, síndich de la vila de Caldes, lo qual per dita sa universitat fonch tramès a les presents Corts, per absèntia per ser se'n tornat tal Lunes, síndich de la dita vila, lo qual Antich Sabater prestà lo jurament acostumat prestar per los altres síndichs de dit estament en mà y poder del notari y scrivà.

E Miquel Argullol, síndich de la vila dels Prats Rey, lo qual en dies passats se'n anà de la present Cort ab licència del present bras a causa de sa maleltia, tornà y comparegué en lo dit bras per a continuar los actes de la present Cort.

Mossèn Antoni Jolí<s>, hu dels syndichs de la vila de Perpinyà, posà son dissentiment a tots actes de gràcia, protestant de nul·litat de actes, requerint dit son dissentiment ser continuat en lo present procés.

E los síndichs de la ciutat de Barcelona posaren lur dissentiment a tots actes de gràcia, protestant de nul·litat de aquells, requerint dit lur dissentiment ésser continuat en lo present procés.

*Die lune, undecima mensis novembris anno a nativitate Domini MDLXXXV*³³².

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, los demunt dits mossèn Joan Vallbona, mossèn Jaume Hierònim Ponses síndich de Tàrraga, //351v// per avuy tot lo dia alsaren lurs dissentiments tenen posats a tots actes, e lo syndich del Voló, lo qual tenie posat altre dissentiment a nou del corrent, llevà aquell, exceptat emperò per a coses de gràcia.

[Canseller]

Referiren poch après en presència de dit estament molts dels síndichs que allí eren, com lo reverent canseller los havie dit e fet a saber com se havie ja dat y assentat orde que lo dit reverent canseller havie de fer y continuar les empires al sagell de sa magestat, com és stat supplicat, y no lo vicicanseller com per alguns és stat pretès; y que de fet y en execució del que dit reverent canseller los havie dit, molts dels dits síndichs havien posades empires per diversos negocis al dit sagell, les quals empires havie provehit³³³ lo dit reverent canseller. E que per memòria e testimoni del que se ha fet y assentat en lo de dites empires deslberà dit estament se continue y assente en lo present procés.

330. A continuació en el 76: fes.

331. Paraules del manuscrit 76.

332. En el 76: MDLXXXVI.

333. En el manuscrit 76: provehides.

E a causa dels agravis fets y que fan lo[s] reverents pares inquisidors, per obtenir de aquells lo degut reparo, e qual convé de sa magestat, per orde dels tres brassos fonch minutada y trassada una supplicatió per a presentar aquella a sa magestat, demanant y supplicant lo degut reparo de dits agravis, la qual supplicatió fou en dit estament legida; y oïda aquella, deslberà lo dit estament que dita supplicatió, juntament ab la que s'és feta y minutada per los negocis del monestir de Nostra Senyora de Montserrat y ab l'altra feta per rahó de les abadies vagants, sien presentades a sa magestat per obtenir de sa real mà lo degut remey e reparo qual s'espera de sa real benignitat y clemència. Lo tenor de la qual supplicatió //352r// per lo reparo dels agravis dels dits reverents pares inquisidors és del tenor següent:

[Per los inquisidors]

Sacra, catòlica, real, magestat.

Los pobblats en lo present Principat de Cathalunya, Comptats de Rosseló y Serdanya y la Cort General representant aquells, no ignoren que los inquisidors de la herètica pravedat com a jutges apostòlics no tngan ni pugan exercir plenament sa jurisdicció en les coses de fe y tocants per dispositió de dret al Sant Offici de ells, y assò en tots los vassals de vostra magestat de qualsevol condició y stat que sien, y ni tantpoch ignoren ni se agraven que los dits inquisidors per a l'exercissi del seu Sant Offici, ultra dels oficials y ministres necessaris, no puguen fer y tenir familiars per tot lo Principat de Cathalunya, Comptats de Rosselló y Serdanya en número moderat, ni tantpoch ignoren ni se agraven que los dits inquisidors tngan y deffensen per privilegiats los tals familiars y los fassen de son for, en tant com estan en acte o executió o ministeri de negociu que sien del Sant Offici y per coses tocants a l'exercissi y ministeri. Los agravis que prenen los dits Principat y Comptats y suppliquen a vostra magestat mane remediar són los següents, als quals se reduexen tots los que a vostra magestat stan representats ab los memorialis que a vostra magestat que per la dita cort li són estats donats:

Lo primer és que no podent-los privilegiar ni fer de son for sinó del modo sobredit, los deffensen de fet com a exemps en tot y per tot de la jurisdicció real de vostra magestat y dels barons en civil y criminal.

Lo segon és que han fets y fan tants familiars y en número tant excessiu y de persones de tals qualitats que manifestament se veu ésser no pertinents per al dit ministeri //352v// de les coses del Sant Offici sinó per eximir-se de la jurisdicció de vostra magestat y dels barons, y en preiudici dels altres vassalls de vostra magestat.

La terça³³⁴ és que, essent ells jutges apostòlics ab la jurisdicció encara que pleníssima però limitada en dits negocis propis del dit Sant Offici, occorren duptes sobre la conexensa de delictes comuns y fets civils entre persones laiques, vassalls de vostra magestat, essen lo hu de ells familiar, se volen ocupar la jurisdicció de vostra magestat en voler conèixer si tocha a ells la conexensa o als oficials de vostra magestat.

Y venint al primer agravi, supplicha la dita Cort a vostra magestat que mane considerar que, de més de cent y dos-cents anys ençà lo[s] predecessors de vostra magestat reys de Aragó y Comptes de Barcelona, ab Constitucions de Corts Generals y ab grans serveys personals y peccúnies³³⁵, los quals vostra magestat ha jurades, han

334. *El manuscrit 76*: lo terser.

335. *El manuscrit 76*, pecuniaris, per peccúnies.

promès als dits poblats que no serien convinguts ni judicialment molestats en civil ni criminal sinó devant de sos ordinaris en número cert y determinat, abdicant-se la facultat de poder-ne fer ni anomenar altres de qualsevol nom que fossen, y per ninguna causa quantsevulla urgent y incogitada; y per les causes d'apel·lacions y recursos o que per les regalies reals pogués traure y evocar de les corts dels ordinaris y barons, axí civils com criminals, noresmenys prometeren³³⁶ y determinar aquelles dins Cathalunya en sa Audiència Real y particularment en la fundació de cert número de doctors en aquella se abdicaren la facultat³³⁷ de conèixer ni judicar causes civils ni criminals dels poblats en lo dit Principat sinó ab consell e intervenció de ells. Donant per axò lo dit Principat, ultra dels dits grans serveys, los salaris als doctors del dit Consell o Audiència //353r// Real, sols per assegurar-se que vostra magestat ni sos predecessors y successors poguessen, sinó per ministres³³⁸ dels dits ordinaris y doctors de consell cathalans y no per ninguns altres, conèixer ni determinar lurs causes y negocis civils y criminals, y perquè en sdevenidor no·ls fos pogut parar preiudici en dita llibertat tant justa, si per ventura per vostra magestat o sos predecessors o successors, per importunitat o altrament, se feyen alguns actes contraris. Provehiren també los predecessors de vostra magestat, ab consentiment de dites Corts Generals y vostra magestat per sa clemència ha jurat, que, per ningun contrari, us fos poguda ésser derogada la dita llibertat, ans qualsevol actes en contrari per qualsevol temps continuats fossen haguts per abusos, la qual provisió y declaratió, que sien tinguts per abusos, stà repetida y jurada en totes les conclusions de les Corts que vostra magestat y sos predecessors han celebrades. De hont resta molt clar ésser agravi lo sobredit, per ço que fent dits actes dits inquisidors entre familiars vassalls de vostra magestat o poblats en lo present Principat y Comptats de Rosselló y Serdanya en causes civils y criminals comunes o profanes, y no tocants a l'interés del fisch y officí de la Inquisició, contravenen clarament en quant les volen tirar a son for a la disposició de les dites Generals Constitucions, y se ocupen de fet la iurisdicció dels dits oficials ordinaris de vostra magestat y dels barons y en sos casos de la Real Audiència, com és dit, ab gran preiudici y dany dels dits poblats. Lo qual agravi és propi greuge de Cort, y pot vostra magestat a soles reparar aquell en la present Cort per sí, ho rementent-ho al judici dels jutges de greuges, sens ésser necessària alguna intervenció ni consentiment de l'inquisidor General. Perquè no tractant-se, com és dit, de agravis //353v// o preiudicis que los inquisidors de aquest Principat hajen fets per sa jurisdicció mera apostòlica, que·ls competeix per dret comú o per ses comissions apostòliques en los dits negocis de fe en los quals no pretèn la Cort General alguns agravis sinó sols ab los dits fets y negocis profans y entre vassalls laychs de vostra magestat; los quals, ara sien fets sens alguna jurisdicció, ara sien fets ab concessió de aquella, feta per vostra magestat o sos predecessors après de les dites Constitucions, és cosa averiguada que tocha a vostra magestat a soles conèixer y declarar, per sí o per sos jutges de greuges de vostra magestat y de la Cort, com no·s tracte sinó de actes fets con-

336. *A continuació en el manuscrit 76: conèixer y determinar.*

337. *En el manuscrit 76, potestat per facultat.*

338. *En el 76, ministeri per ministres.*

tra Constitucions en preiudici dels dits poblats, y fets per persones que no poden pretendre haver-ho fet com a oficials apostòlics sinó com a oficials usants de la jurisdicció de vostra magestat. Y axí, com a cosa tocant a vostra magestat a soles remediare y reparar, en diverses Gorts Generals de aquest Principat se ha supplicat a vostra magestat.

Y venint al segon agravi, vehent y considerant-se en les Corts Generals per la magestat de l'emperador don Carles y après per vostra magestat celebrades, que los dits inquisidors no solament excedexen en lo que dalt està dit però també en lo número dels familiars, anant crexent y augmentant de cadal dia lo número de aquells, y axí per medi de les persones de aquells, tirant a son for altres vassalls de vostra magestat no familiars, y tants més quants se feya major lo número dels familiars, han representat en diverses Corts aquest agravi. Supliquen a vostra magestat manàs reduhir a cert número los familiars y que fossen assenyalats ho scrits en parts públiques perque fossen coneguts, y los altres poblats fossen certificats de no contractar ab //354r// ells si no volien o starien més remirats en offendre'ls. En lo qual, encara que per la felice memòria de l'emperador y per vostra magestat se sien fetes algunes provisions, són stades tals que no han levat los dits inconvenients, ans lo número de familiars y danys dels altres poblats ha augmentat tant que per ventura no seria errar afirmar a vostra magestat que per un centenar de familiars que hi hagués en Cathalunya, hara quaranta o sinquanta anys fa, se'n trobarien ara mil homes, y la maior part de ells suplèrfua y de persones que lo que mancho pensen és servir al Sant Offici, sinó per eximir-se de la jurisdicció dels oficials de vostra magestat y del lochtinent de vostra magestat, General y Audiència Real y dels barons y perquè són obligats civilment a molts o criminalment a les corts. Y de açò y ha notòria y general quexa en lo present Principat, com se mostra ab lo que se entén que tots los síndichs de les universitats reals y encara los síndichs de les sglésies catredals aporten particulars instruccions de supplir-ho a vostra magestat y molts de ells ab lo degut acato de vostra magestat posar dissentiments fins a ésser remediat, atès que en tantes Corts Generals no se ha provehit com convenia, y perquè lo dit agravi se és tant scampat y fet intollerable que no's pot més dissimular.

Y venint al terser, no podent pretendre los inquisidors tenir alguna jurisdicció o conexensa o executió personal o real fora dels negocis sobredits de fe en les persones dels familiars ni de altres laichs, sinó si y en quant fossen impetits en actes y exercissi de coses tocants al dit Sant Offici en coses de fe si no és per concessió de jurisdicció temporal que vostra magestat ho sos³³⁹ //354v// predecessors los haguesen atorgada és cosa molt sabuda que tocara a vostra magestat o son lochtinent general y Audiència Real conèxer y determinar dites coses y no als inquisidors, és a saber, si tal jurisdicció lo[s] és concedida o no y si és poguda conèxer o no, com sia cosa no menys sabuda que per molts que's fos donada tal jurisdicció no ser³⁴⁰ poguda donar la conexensa ni abdicar-se de la persona real ab la qual tot temps està maior, y

339. A la pàgina següent, repetit, o sos.

340. En el manuscrit 76, se és, per ser.

axí ho praticha vostra magestat y sos consells en tots los regnes y senyories, y particularment en lo present Principat ab tots y qualsevol tribunals quant se vulla premi-nents. Y axí, anyadint als agravis ja a vostra magestat presentats contra dels dits inquisidors y declarant aquells, supliquen a vostra magestat a dita Cort General tant humilment com pot, mane vostra magestat provehir sobredits agravis y los tinga per scusats si incistexen ab esta supplicatió ab més efficatió que no en les Corts passa-des, com molt gran part de la Cort o tinga axí ab special instructió de sos principals. *Quare licet, etc. Altissimus, etc.*

É per los tres jòvens scrivents dels tres notaris dels tres brasos fonch per part lur en dit estament presentada una supplicatió demanant ab aquella remuneratió de lurs treballs, la qual fou legida y decretada, lo tenor de la qual és lo següent:

[Aiudants dels notaris]

Il·lustríssims y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres, nobles, molt reverents y molt magnífichs senyors.

Molt bé han vist vostres senyories, excel·lència y mercès la contínua diligència y gran cuydado ab que han servit y servexen en aquesta Cort e a tots los tres brassos los tres aiudants dels notaris y scrivants dels dits sta//355r//ments, axí de dia com de nit, axí en general com en cada hu en particular, en lo que als sobredits li's és stat manat, y més hagueren fet si·ls fos estat possible; y com los sobredits no tngan salari algú y se sien mantenguts en servey de la Cort ab molts gastos, y en special los que són estats malalts com ho ha estat algú de ells y molt en peril de la vida, y hage acostumat sempre la Cort als sobredits remunerar·los semblants treballs, supliquen per ço los dits tres aiudants a vostra senyories, excel·lència y mercès sien servits, inseguint los vestigis dels passats, que haguda consideratió dels treballs y gastos han sostengut, los quals són estats molts, y les liberalíssimes mans de vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits manar·los donar alguna remuneratió, que, a més que·s farà lo que és de costum, los supplicants ne rebran singular benefici, gràcia y mercè. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

Die VIII de noembre fonch legida en lo stament ecclesiàstich y fonch delliberat que sien donats y pagats a cada hu dels dits tres scrivents vint-y-sinch ducats mone-da barcelonesa, segons les últimes Corts los foren assignats, alsats emperò los dis-sentiments y per ad açò sien fetes letres necessàries. Foren alsats tots los dissenti-ments. *Scriba dicti stamenti, Mullola, notarius.*

Die XI predictorum mensis novembris anno predicto fuit lecta in stamento milita-ri et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiastico, sublati tamen dissentimen-tis. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

355v// Dicto die fuit lecta in stamento regali et ibi provisum et decretum idem quod in aliis stamentis, sublati tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

Litere emanate ex dictis decretationibus.

[Cauthela dels scrivents]

Los tres staments del Principat de Cathalunya de la Cort General que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent, nobles y magnífichs senyors los deputats del General del dit Principat de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y

honor. Com nosaltres haiam deslberat que de peccúnies del General sien donades y pagades als tres scrivents ajudants als notaris de quiscun bras, ço és, a Miquel Mensa, scrivent ajudant del bras ecclesiàstich, Jaume Tristany, scrivent ajudant del bras militar, y a mossèn Salvador Mir, notari ajudant del bras real³⁴¹, a quiscú dels dits tres scrivents, vint-y-sinch ducats, moneda barcelonesa, conforme a la deslberatió per nosaltres feta; per ço, ab la present vos diem y manam que de les pecúnies del dit General doneu y pagueu realment y de fet a quiscú dels dits tres ajudants la dita quantitat de vint-y-sinch ducats, moneda barcelonesa, e cobrau de ells àpocha de rebuda, e noresmenys, diem y manam als oïdors de vostres comptes [que posant vosaltres en compte]³⁴² les dites quantitats, ensemps ab àpocha de rebuda, aquelles vos admeten en compte de legítimes dates, tots duptes y difficultats cessants. En testimoni de les quals coses manam per vostra cauthela ésser feta la present, sotascrita de mà dels tres presidents de dita Cort y sagellada del maior sagell de aquella. *Datum* en la vila de Monsó, quant al bras ecclesiàstich a nou, quant al bras militar y real a onse del mes 356r// de noembre, any de la nativitat de Nostre Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres.

E immediadament, fonch en dit estament presentada una supplicatió per part del reverent mossèn Mateu Miró. És la següent:

[Miró/Tersa]

Molt il·lustres, reverendíssims, molts il·lustres y molt reverents, il·lustres senyors.

Sens causa *saltem* justa ha volgut y vol lo molt reverent senyor Hierònim Terça, ardiacha de Culla y canonge de Tortosa, moure y aportar plet contra del molt reverent senyor Mateu Miró, canonge de dita sglésia, qui per avuy en lo càrrech de oïdor supporta los treballs de la Deputació de Cathelunya en Barcelona, prenent dit canonge Miró no estar ben inseculat en deputat ecclesiàstich per mort del quòndam ardiacha Cerveró, ans bé haver de ésser dit Terça inseculat adlegant per adaçò algunes causes y rahons no subsistents en fet ni en dret contra Capítols de Cort, ús, stil, consuetut inmemorial y pràtica de la casa de la Deputació, lo que amostrarà a vostres senyories, excel·lència y mercès molt clarament. Emperò, perquè ab rectitut se puga administrar justícia, y no és rahó ans bé contra tota justícia que en esta causa hagen de votar e entrevenir los parents y persones coniuñctes de dit senyor Terça té en los brassos, per ço lo legítim procurador de dit Miró, produhint sa potestat *ut inseratur, petens sibi intimas fieri*, demana e supplica, abans de totes coses, sia provehit que en la prosecusió y dicisió de dit negoci no y entrevinguen los molt reverent senyor Steve Puig, abat de la Real, per ésser oncle maternal de dit Terça, ni lo magnífich Enrich Terça, donsell, per ésser cosí y parent molt acostat del dit senyor Terça, del que se ofereix si mester serà donar plena informatió; y que quant se tracte de aquest negoci hagen de exir dels brassos, com axí sia de justícia, y que feta dita informatió³⁴³ li sia comunicat a l'advocat de baix scrit lo procés y actes *ex adverso exhibitis*. *Que licet, etc. Altissimus, etc. Astor*.

341. A continuació en el manuscrit 76: y.

342. Paraules del manuscrit 76.

343. En el manuscrit 76 provisió per informatió.

356v// Die decima novembris MDLXXXV lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod comitatur advocatis qui per totam diem crastinam super suspicionibus allegatis audiant, videant et referant; fuit intimatum dicto archidiachano Terça. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Die lune XI predicto mensis et anni fuit lecta in stamento militari et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Dicto die fuit lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti scriba.

E immediament, lo discret mossèn Antich Sala, notari e síndich de la ciutat de Manresa, presentà en dit estament altra supplicació demanant ab aquella que, com a notari y scrivà és del General en la col·lecta de Manresa, ser satisfet de sos treballs presos en lo exercissi de dit son offici, la qual supplicació, junctament ab les decretacions en aquella fetes, és del tenor següent:

Il·lustríssims, reverendíssims, molt reverents, excel·lent, molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

Ha vint-y-sinch anys que Antich Sala, notari ciutedà de Manresa, fonch criat³⁴⁴ en notari y scrivà del General de la col·lecta de Manresa, e tot aquest temps ha estat sens salari algú fins sinch anys ha que assignaren a ell y a molts altres notaris y scrivans de diverses col·lectes deu lliures de salari ordinari; e com en lo mig temps dit Sala no té rebut ningun diner de dit General, ni per salari ni per via de remuneracions, com haia subits molts treballs en lo dit temps que servia sens salari, perquè li donaren dos llibres, en la hu dels quals tenia y té a continuar les sentències y en lo altre les de//357r//nunciacions dels frauds, y axí en aquell mig temps merexia també lo salari com ara, puix lo mateix treball que ara pren après de la assignació del dit salari. Axí, demana y supplicha dit Sala los plàcia a vostra excel·lència, senyoria y mercès manarme donar consemblant salari qual li tenen consignat per lo dit temps o bé se servequen, o per via de remuneracions o altrament, satisfer-lo, pus és molt cert no ha faltat en fer lo que convé y ha convingut al bé y profit del³⁴⁵ dit General ni faltará, y ademés que serà cosa molt rahonable dit Sala ho reputará a singular gràcia y mercè.

A set de noembre MDLXXXV fonch legida en lo stament ecclesiàstich y fonch deslberat que de peccúnies del General sien donades al dit mossèn Sala per los respectes en dita supplicació contenguts sinquanta ducats, alsats emperò los dissentiments. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

Die octava mensis novembris anno predicto fuit lecta in estamento militari et fuit decretum de peccuniis dicti Generalis dentur dicto Anticho Sala causis et rationibus in preinserta supplicatione contentis quinquaginta ducati, sublati tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die undecima mensis et anni predictorum fuit lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis, sublati tamen dissentimentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti scriba.

344. *En el manuscrit 76 creat per criat.*

345. *dit, interlineat.*

En virtut de les quals provisions foren spedides letres en la forma següent:

[Cauthela de mossèn Antich Sala]

Los tres staments, etc. Als reverent, nobles y magnífichs senyors //357v// los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per mossèn Antich Sala, notari de la ciutat de Manresa, nos és stada presentada una supplicació del tenor següent, *inseratur*. A la qual supplicació per nosaltres és stada feta provisió que sien donats al dit mossèn Antich Sala de peccúnies del General, per les causes y rahons en dita supplicació contengudes, sinquanta ducats, moneda barcelonesa. Per tant, deduhint a vostra notícia les coses predites, ab tenor de les presents vos diem, encarregam y manam que, de les peccúnies del General, doneu y pagueu realment y de fet al dit mossèn Antich Sala dits sinquanta ducats per les causes sobredites, tota dilació y exceptió cessants; dient y manant als oïdors de vostres comptes que posant vosaltres en compte la dita quantitat, restituhint la present ab àpocha de rebuda, aquella vos admeten en compte de legítima data, tota dilació cessant. En testimoni, etc. *Datum* en la vila de Monsó, quant al bras ecclesiàstich a set, quant al bras militar a vuyt, quant al bras real a onsa del mes de noembre, any de la nativitat de Nostre Senyor de MDLXXXV.

[Dissentiment]

E al temps, se votave en dit stament una supplicació presentada alguns dies havie ja per lo magnífich Don Luys de Paguera, doctor del Real Consell Criminal, demanant remuneració dels treballs y danys per ell presos e suportats en compondre dos llibres, lo hu de coses e matèries feudals e infiteoticals e altres de dicesions criminals, fetes en lo Real Consell, mossèn Bordoy, syndich de Balaguer, dix que no y consent, ans expressament y dissent, a que's passe avant en lo votar de dita supplicació sinó que's vote dita supplicació y les altres coses de gràcia ab scrutini secret.

358r// E per quant molts dels syndichs de dit stament se quexaven no se'ls despatxaven alguns privilegis supplicaven a sa magestat, la expidició dels quals estava ja comesa als senyors regents, deslberà per ço dit stament que micer Monserrat, síndich de Balaguer, y mossèn Jaume Hierònim Ponces, síndich de Tàrrega, per part del present bras vagen a supplicar los senyors tractadors sien servits en dar orde se despatxen dits privilegis demanen dits syndichs. E tornats dits micer Monserrat y mossèn Ponces de dita embaxada, referiren que dits senyors tractadors ho entendrien y darien orde se despatxassen dits privilegis.

E com per part dels advocats dels tres brassos sie stada presentada alguns dies ha una supplicació demanant ab aquella que, atesos los molts gastos y treballs suporten en servir la present Cort, los sie crescut lur salari en alguna quantitat moderada, lo tenor de la qual, juntament ab les decretacions en aquella fetes, és del tenor següent:

Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim, il·lustres y molt magnífichs senyors.

En lo discurs de larch temps qu'és des de les últimes Corts a les presents ha passat, és tant crescut lo gasto en la present vila, que tots vostra excel·lència, senyories y mercès veuen y per speriència entenen que les tretse lliures de salari que se acostumaven de donar en altres Corts a cada hu dels advocats dels brassos cada mes com a salari competent no sols no u és en aquest sinó que apenes baste per a pagar lo loguer de casa; y pus la voluntat y diligència ab que los advocats dels tres brassos de la pre-

sent Cort se són empleats y desijen ocupar-se en [servei]³⁴⁶ //358v// de vostra senyoria, excel·lència y mercès y benefici de la terra és tant coneguda, suppliquen a vostra excel·lència, senyoria y mercès sien servits augmentar-[li]³⁴⁷ y créixer lur salari en alguna quantitat moderada, la qual quantitat [encara que] no sia condigna satisfacció de sos treballs almenys baste per a l'ordinari gasto de sa casa y per poder-se tractar com convé a honra de la present Cort y sua, pus no és cosa justa que dexant ab tanta voluntat lo regalo de ses cases y ganàncies de sos studis hagen de consumir ses assienas en servey de vostra excel·lència, senyoria y mercès, a qui stimaran la sobre-dita smena en singular benefici y mercè. *Et licet, etc. Altissimus, etc.*

Die XVII octobris MDLXXXV in stamento ecclesiastico audita huiusmodi supplicatione et fuit decretum que, considerats los treballs que los advocats dels tres brassos de la present Cort tenen y suporten en ella, deslberen que a cada hu dels dos advocats, que cada³⁴⁸ hu sol y acostuma tenir, se donen y paguen de peccúnies del General per son salari a rahó de vint reals per cadal dia, pagadors per terces anticipades segons los salaris dels altres oficials se acostumen pagar, comensant de córrer del dia de la proposició de les presents Corts; y si en algun bras y haurà més de dos advocats, los que sien no puguen haver sinó salari de dos, repartint-los-se entre ells, segons és de costum; y per assò sien fetes les cautheles necessàries, alsats emperò los dissentiments. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

Die XVIII dicti mensis octobris MDLXXXV lecta in stamento militari et audita huiusmodi supplicatione, fuit decretum idem quod fuit provisum in stamento ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis et non alias. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

359r// A XI novembris MDLXXXV lecta in stamento regali et fuit decretum que sien donades trenta lliures cada mes *pro nunc* y que no's puga al·legar a conseqüència, entenen-ho que les XXX lliures sous, sien per a quiscú dels dos advocats de quiscun stament, entenen que si en un stament n'i ha més de dos que's repartesquen les LX lliures, sous entre tots. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

Y en virtut de les deslberacions fetes per los tres brassos de la Cort, foren spedides les lletres en favor de la Religió de Sant Joan, y són del tenor següent:

[De la Religió de Sant Joan]

Letres de la Religió de Sant Joan.

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en els Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent, nobles y magnífichs senyors los deputats del General del dit Principat de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Sapiau que per fra Ugo de Copons, comanador de Sant Joan de Hierusalem, en nom y per part del Gran Mestre y convent de la dita Religió de Sant Joan, nos és stada presentada una supplicació del tenor següent: Reverendíssims, molt

346. *Manuscrit 76.*

347. *Manuscrit 76.*

348. *A continuació en el manuscrit 76: bras sol y acostuma tenir.*

il·lustres senyors. A tots vostra senyoria y mercès són notòries, *inseratur prout superius est descripta*. A la qual supplicatió y coses en aquella contengudes, com a justes y molt rahanables, per nosaltres és stada feta la provisió següent, ço és, que.s fasse com és supplicat, ab tal emperò conditió que quiscuna vegada que aportaran diners y plata de Castella per a la Religió de Sant Joan en la ciutat de Barcelona, hagen de manifestar a vosaltres dits deputats la moneda y //359v// plata que portaran, y al temps que la voldran traure també la hagen de denunciar a vosaltres; y tant a l'entrar com al traure de dita moneda y plata haien de jurar y hoir sentència de excomunicació lo recibidor de dita Religió, o altres si haurà que tinga càrrech per lo dit Gran Mestre y convent, que tota la dita moneda y plata és del comú thesor de dita Religió portada de Castella o de altra part fora del dit Principat de Cathalunya, y que no u porten ni trauen més de la que hauran denunciada; y que de dita moneda y plata no n'i ha de altre persona sinó tant solament del thesor de dita Religió, tot dol y frau cessants; y que tot lo predit sia durador fins a les primeres Corts tant solament. Per tant, deduhint-vos a vostra notícia totes les coses predites, ab tenor de la present vos diem, encarregam y manam que fassau y compliau totes les coses sobre dites, axí y per la forma que desús és contengut, fins a les primeres Corts tant solament, tota exceptió cessants y no obstant qualsevol Capítols de Cort lo contrari disposants, los quals per lo effecte predit tant solament derogam y derogat ésser volem y provehim. En testimoni y fe de les quals coses havem manat fer y expedir les presents, sotescrietes de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell maior de dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant al bras ecclesiàstich y militar als tres de octubre y quant al bras real a set de noembre, any de la nativitat de Nostre Senyor de mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa³⁴⁹.

Post meridiem, dicto die.

Aiustat y congregat dit stament real per executió de la deslberatió per lo dit y altres staments feta, anà embaxada //360r// a sa magestat de part dels tres brassos per a presentar a sa magestat les supplications devall scrites, fahents la una per les abadies vacants y l'altra per los negocis del monestir de Nostra Senyora de Monserrat, en la qual embaxada foren tramesos tres per quiscun stament. E per lo stament real anaren a dita embaxada: Francesch Algueró, síndich de Leyda; Antoni Jolí, síndich de Perpinyà; Joan Navarro, síndich de Camprodó.

E tornats de dita embaxada, a la qual anaren a cavall a palàcio de sa magestat, referiren los dits tres embaxadors com ells, junctament ab los altres elets per la dita embaxada havien feta aquella y presentat a sa magestat dites supplications; e que sa magestat los respongué y dix que ell hi manaria provehir com millor convindria al servey de Déu y de aquest Principat, y que ell manaria veure dits memorials o supplicacions, lo tenor de les quals, lo hu après de l'altre, és lo següent:

³⁴⁹. A continuació en el manuscrit 76 trobem ratllat la súplica Sens Causa que ja s'havia reproduït al fol 381 del mateix manuscrit i al fol 356 r del manuscrit 74.

[Suplicació a sa magestat per les abadies vagants]

Sacra, catòlica, real magestat.

Vehent los poblats en lo Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Serdanya lo eminentíssim y contínuo dany que ha resultat y resulta de la vaccatió dels monestirs de les religions, axí de Sant Benet com de Sant Agustí, situats en lo dit Principat y Comptats, moltes voltes, per part dels presidents de dits monestirs y deputats de Cathalunya, és stat representat a vostra magestat fos servit manar provehir aquells, lo que fins vuy no s'és obtingut; y per lo que's veu que la tardansa en la provisió de dits monestirs y abadies porie causar no menors danys dels que en temps passats per dita vaccatió se són //360v// vists, suppliquen a vostra magestat los tres brasos de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Serdanya, sia de son real servey manar provehir dites abadies en persones de vida, exemple y doctrina quals de mà de vostra magestat se confie; lo que, a més que redundarà en servey de Déu, benefici de dites cases y de dits Principat y Comptats, serà cosa digna de vostra magestat, y dits brasos ho rebran a singular gràcia y mercè.

[Supplicació del monestir de Nostra Senyora de Monserrat]

Sacra, catòlica, reial magestat.

Ab molt gran acort los reys de Aragó de gloriosa memòria, predecessors de vostra magestat, ab loatió, approbatió y consentiment de la Cort, statuhiren y ordenaren que les prelatures, abadies y beneficis ecclesiàstichs de les sglésies seculars y regulars del Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Serdanya sien conferits y provehits en persones naturals de dits Principat y Comptats, perquè ab lo natural amor y affectió tenen y percia de les coses de dit Principat y Comptats, la administració y govern va com deu, lo que en moltes Corts per vostra magestat és stat provehit. Y per no ésser stades observades dites Constitucions y exequít lo contengut en aquelles, se són vists molts e innumerables danys, principalment³⁵⁰ en lo santuari del monestir de Nostra Senyora de Monserrat, en lo qual de molt temps ensà los abats, priors y altres administradors de dita casa són estats de nació castellans, menyspreats los cathalans y naturals de aquest Principat y Comptats, en consolació dels quals y adiuttorí de la ferventíssima devoció de aquells, los comptes de Barcelona, de ditxosa memòria, instituidors y fundadors de dit monestir, ab molts gastos y despeses han eregit aquell. De hont se són seguits tants e innumerables danys axí en lo spiritual com temporal, com diverses //361r// voltes és stat representat a vostra magestat per los diputats de Cathalunya y consellers de Barcelona, ab certa confiança que per vostra magestat serie manat posar lo degut remey, y per aquella experiència ha mostrat que la societat y comuna habitació dels monios y frares cathalans y altres de la Corona de Aragó ab lo monios y frares de la congregació de Valladolid no solament no ha tingut conformitat y unió, mes encara d'ella són stades sucitades diverses qüestions, per veure los cathalans que lo monios y frares del regne de Castella y de dita congregació han tingut ocupat lo govern de dita casa indegudament y mal, dispensant les caritats y altres havers de dita casa; ni tampoch dita conformitat y unió s'espera si dita habitació de castellans y cathalans se continue. Per tant, los tres brassos

350. *El manuscrit 76 particularment per principalment.*

de Catalunya, quant humilment poden, suppliquen a vostra magestat sia de son real servey, per a perpètuu remey, intercedir ab Sa Sanctedat que's fasse província per si de dita casa y monestir de Nostra Senyora de Monserrat ab los demés monestirs del mateix orde que són abiunts a dit monestir, los quals són de sufficient nombre per a erigir dita província, conforme la disposició del sagrat Consili Tridentí, y separar aquella de la congregació de Valladolid. Y a més que serà col·locar aquella casa en perpètua pau y tranquil·litat y assegurar lo servey de Déu y particularment la devoció de aquella, los dits tres brassos y tot lo Principat y Comptats o rebran a singular gràcia y mercè.

[Súplices per lo monestir de Montserrat]

Són tants los agravis, mals y dans y mal tractes que han causat y fet los frares de la província de //361v// Castilla en aquella sancta casa y santuari de Nostra Senyora de Monserrat, tant celebrat per tota la Europa y posat per la misericòrdia de Déu enmig de Catalunya y sostengut³⁵¹ de les almoynes y caritats de aquest Principat y Corona de Aragó, ahont per la misericòrdia de Déu per mèrits de Nostra Senyora gloriósima Nostre Senyor fa en ella tants miraccles y misericòrdies, que perquè no's perdés la devoció de dit santuari y no se arruinàs dita casa y's posàs remey convenient a dits agravis y danys, foren forsats los consellers de Barcelona y Consell de Cent jurats³⁵² ab los deputats de representar dits danys a sa magestat, per a què fos servit posar lo degut remey perpètuu y reparo convenient y segur. Y axí ara, com hu dels mayors danys y que té maior necessitat de remey y asiento, se representa ara de nou lo sobre dit per los tres brassos de aquest Principat a vostra magestat, pus és en tanta honra y servey de Déu y la conservació de dit monestir y scusar que no's seguesquen en ells maiors scàndols, per medi de sa magestat ab Sa Sanctedat un remey perpètuu, efficàs y durable que és separar aquest monestir de la congregació de Valladolid y fer la província per si separada y distincta, pus ningun altre remey seria sinó per a maior dany, tornant en los matexos inconvenients que ha estat y vuy està. Y perquè vostra magestat sàpia en part lo que passa, se adverteix a vostra magestat lo següent:

Primo, que aquesta sancta casa may fou subjecta a Castilla sinó al monestir de Ripoll, y encara vuy regoneix aquesta superioritat ab alguna cosa dóna cada any a dit monestir de Ripoll.

En temps del rey don Ferrando y de la reyna dona //362r// Isabel, sent tant cristians y desijant la reformació de totes les religions, reformaren dit monestir de claustrals que era a frares reformats, y per no haver frares reformats en Catalunya ni en la Corona de Aragó los feren venir de la congregació de Valladolid; y si haguessen advertit los nostres lo que los frares benets en Portugal han fet, no's foren seguits los inconvenients se són seguits.

Los sereníssims reys de Aragó de gloriosa memòria y nostros antichs catalans tingueren sempre molt gran mirament que strangers no governassen los monestirs de aquest Principat de Catalunya perquè, essent estranys, los falta lo amor y affectió y

351. *En el manuscrit 76, sostentat per sostengut.*

352. *A continuació en el manuscrit 76, juntament ab...*

notícia que's requereix per al bon govern de dits monestirs, com se pot veure ab la Constitució féu lo rey don Alonso quart, que és la última sots títol "Dels bisbes, prelats, clergues", que la lectura de ella és de notar en aquest propòsit. La qual per no ésser-se observada ha causat en dit monestir molts grans inconvenients y danys, perquè apoderant-se los frares de la província de Castella ha vuytanta anys o més de dit monestir, tenint tirenisada aquella casa del govern y administració de aquella, no han may volgut servir igualtat ab nostros naturals. Han causat, com és dit, molts grans danys y molt gran roïna y fets molts agravis a dits nostros naturals, posant en condició de perdre les caritats e almoynes, vehent los qui donen dites almoynes mal administrada dita casa y sos fills maltractats per stranys, y vehent que en vuytanta anys may y ha hagut sinó un abat cathalà y altro //362v// valencià y lo mateix dels maiordoms. Y pensant posar aquest Principat en les Corts de mil sinch-cents quaranta-y-set algun remey en fer Constitució que ningú pugués ésser abat de dit monestir que no hagués pres lo àbit en dita casa, de levors ensà han presos molt poch de aquesta Corona, no volen admetre fills de cavallers, ni de persones honrades, ni hòmens doctes ni que sien per a govern; no'n prenen sinó molt poch y aquells qui'ls aparega a ells que no són per a res, y si'ls rehixen hòmens de enteniment y de pit los desterran a Castella, y sempre són dos voltes més que nostros naturals. Y per tenir frares molts de llur província, los fan venir de Castella a cost y despesa del monestir, y altres que venen o van a Itàlia los persuadexen prengan lo àbit; y con molts o fan de importunats y no per devoció, rehixen inquietos y ambiciosos.

Si prenen alguns nostros naturals per dar a la terra alguna rahó en lo noviciat, los fan tants maltractes que forsadament han de dexar lo àbit, fent lo contrari ab sos naturals, y axí alguns generals han advertit als abats que no prenguessen cathalans de aquesta Corona sinó poch y hòmens baxos y per a poch, y permet Déu que als mateixos que prenen dels nostros ab aqueix intent fer-los Déu molt grans religiosos, doctes y per a molt y per a qualsevol càrrech en dita religió.

Y tot açò fan y procuren per no perdre lo ceptre y mando de dita casa, o com ells diuen, per no perdre les Índies, per ser sempre abats y maiordoms. Entre los quals y poch de altres que han tingut dits càrrechs y saben //363r// com se poden valer del diner se partexen entre ells, y axí com tenen molts diners los és fàssil tenir de sa mà los visitadors qui venen, les quals visites són sols les més voltes per privar de vot actiu y passiu als nostros que són benemèrits y temen no'ls anomenen en abats; y no posen en lista per a concórrer en dit càrrech sinó als que ells volen, com s'és vist han fet ara ab aquesta visita darrera ab fra Francesch Torrelles y altres, y dissimulen les culpes de sos naturals castigant à sperament als nostros naturals de coses leves y sens culpa.

En lo depòsit dels diners no y ha orde y als donats que porten los diners de les plegues no'ls assenten tot lo que porten, y si's quexen, com molts se són quexats als abats, los diuen "què us va a vosaltres" y axí se aturen lo que volen, donant exemple als donats que fassen lo mateix.

Ab una informació se prengué alguns anys ha per los deputats, consta haver tret de dit monestir y portats en Castella més de xexanta milia ducats; ara de nou los deputats qui vuy són han presa informació de haver-ne tretes algunes càrregas, y axí's diu

que alguns abats y maiordoms han fet maiorasgos en Castella de les almoynes de dita casa.

De les almoynes y acaptes de Castella, que són alguns milanars cada any, ne ve casi no res a Monserrat.

Dos o tres-cents ducats té Monserrat de renda, que algú los dexà en Castella, han donat y applicat a un monestir de Castella, manant que no-s puga demanar ni repetir, sots pena de excomunicació.

Fra Sabastià de Ansines³⁵³, essent maiordom, tingué //363v// sens licència ni saber-ho son abat dotse o tresa mília lliures en la montanya, y en altres parts se són trobats amagats molts diners, que tot senyala mala administració.

Y ara poch ha s'és trobat un forat que passa de la cambra de l'abat al depòsit del diner, fet ab molt gran malícia y cauthela, ab dos portes en dit forat que no-s podien conèixer ni advertir, per hont entraven en dit depòsit sempre que volien, tenint dit depòsit una porta principal ab tres claus per cerimònia, lo que és stat posar lo sagell a tot lo que se és dit hi-s pot pensar.

Tenint la casa sexanta mília ducats de renda y almoynes cada any, los pelegrins són rohinment hospedats y ab poca caritat tractats y los frares y monios poch regalats, y los qui van allà, cavallers y altres d'esta Corona, són mal provehits y si són de lur província se fa molt differentment. Està vuy dita casa empenyada en més de trenta o quaranta mília lliures, que tot és senyal del frau fan y de la mala administració tenen.

Los monios del consell de dita casa sempre són la maior part castellans y axí fan tot lo que volen, aderint ab lo abat y maiordoms, y los nostros naturals no tenen sinó officis de treballs y obediències; y axí provehexen llarch a dits frares castellans essent malalts y anant camí y en lurs seldes, fent-ho molt stretament ab los nostros. Ultra lo que frauden en los diners trauhen de Cathalunya, donen y gasten moltes coses ab scàndol de dita casa y descrèdit de dita Religió.

Dites coses posades en aquest memorial y altres stan provades en lo procés y se provaran més particularment ab la visita que-s va fahent, tenint speransa que estas //364r// coses y altres se remediarien ab la visita del bisbe de Leyda, don Benito de Tocho, la qual no són comeses per hont, per no haver feta justícia en dita visita de privar lo abat y maiordom durant la dita visita, y altrament per tenir, segons ell deya, les mans ligades per a poder-la fer, de què se és seguit lo dany, inconvenients y scàndols que-s són seguits des de sa mort ensà. Y encara que ab la visita del bisbe elet de Leyda se té speransa la visita se farà bé y com convé al servey de Déu, y de ella resultarà y-s veurà lo dany y ha en aquella casa y sanctuari, y perticularment se poran castigar los culpables. Y attès lo susdit, suppliquen a vostra magestat sia de son real ànimo per sa benignitat y clemència los tres brassos de aquest Principat, de intercedir ab Sa Sanctedat que fassa província aquesta casa de Nostra Senyora de Monserrat ab les que a ella estan junctes y unides, pus en lo Consili de Trento se ordenà que en la terra o província ahont y haurà sinch monestirs o més se puga fer província separada y distincta; y feta dita separació se té sperança se augmentarà dit número y serà posar en dita casa un remey perpètuu, segur, efficàs y durable. Y tot altre remey seria de nin-

353. *En el manuscrit 76, Alzinas per Ansines.*

gun effecte, y causa de tornar en los matexos inconvenients, segons los ànimos dels uns y dels altres stan irritats y la terra lastimada; y ab aquest medi se levaran totes les occasions y motius que porien portar aquesta casa en semblant o pijor stat del que ha stat, y ab aquest se exclouen les largues discentions y pretencions que y ha hagut en dita casa després los castellans entren en ella. Y pus los de aquest Principat y Corona de Aragó no van en Castella a molestar ni inquietar lurs cases, par just y rahonable que gosen nostres naturals d'esta //364v// casa en pau com a casa pròpria sua y en sa pròpria terra y sustentada, com està dit, de pròpies almoynes de sos naturals, que no faltaran religiosos d'esta Corona que la regiran axí en lo spiritual com en lo temporal tam bé com qualsevol d'ells, com s'és vist en los pochts prelats d'esta Corona³⁵⁴ y l'an governada, y haguera haguts molts si·ls hagueren volguts elegir en abats y maiordoms, y serà una sancta separació, com fou la de Jacop y Laban. Y suppliquen també a vostra magestat mane fer venir a fra Torrellas y a fra Xanxes, portuguès, que stan vuy desterrats en Castella iniustament, perquè sien desagraviats y perquè pugan ésser presos en testimonis en la visita. Y tenen dits brassos en molt particular agravi lo que scrigueren fra Sabastià Ansines³⁵⁵ y fray Gusmán y fray Frías de què·ns donaríem a heretges y francesos y que vostra magestat nos havia de conquistar.

Confiam que sent vostra magestat príncep y rey tant cristià y arrimat a rahó y justícia y pare y senyor de tots los de aquest Principat y Corona, en cosa tant justa nos farà vostra magestat esta mercè que, ultra que serà posar aquella santa casa en quietut y servey de Déu y de vostra magestat, serà scusar en què no·s perda la devoció de un tant gran santuari y scusar que no·s seguesquen altres maiors inconvenients dels que·s són seguits, hi u rebran en particular gràcia y mercè.

Les causes y motius que y ha hagut més particulars per a què convé dita ceparatió y los danys que·s causerien y se podien causar de no fer-se, ab //365r// altre memorial a part se presenten a vostra magestat³⁵⁶.

Danys que·s seguexen a la casa de Nostra Senyora de Montserrat per estar subiecta a la congregatió de Castella.

Danys temporals.

Primerament, lo molt que·s gaste en anades y vingudes dels religiosos, de assí a Castella y de Castella assí, axí anant y venint a folgar-se com a viure, que, segons diuen ells, venen a les Índies per a carregar-se de llibres, estoig[s] y vidres e altres coses.

Los grans gastos de general, visitadors y assistens quant venen a visitar o fer elecció perquè los porten per les granges ab molt gasto hi·ls fan presents molt costosos per exir ab sos intents y pretencions, y encara los visten molt bé de drap fi a ells y a sos mossos y se'n porten algunes voltes calçadures per a may tornar-les.

Los gastos de l'abat y procurador en haver de anar cada trienni al capítol general a Valladolid ab una assèmila carregada de cera, stoigs y vidres y altres coses per a donar al general y altres persones, y acompanyant a l'abat un monge procurador y un donat a cavall y mossos de peu, que tot és molt gasto.

354. *A continuació en el manuscrit 76, que.*

355. *En el manuscrit 76, Alzines per Ansines.*

356. *A continuació memorial ja copiat al 328 v. i ss.*

Rep aquesta casa gran dany en fondre's en Castella tantes almoynes com per allà se fan a Nostra Senyora de Monserrat, que és molt poch lo que aporten, assí havent-hi quaranta mília piles, segons apar en los libres dels comptes; y com són de Castella los que ho administren, la maior part se deu restar per allà entre parents y amichs y algunes persones de la orde, //365v// lo qual fóra millor vingués tot a esta casa per a sustentar tants religiosos de la Corona de Castella, que són la maior part del convent.

Per ser estats de noranta-y-sinch anys a esta part sempre abats de la Corona de Castella, sinó foren dos, un valencià y altre cathalà y també los maiordoms de la mateixa manera, may han volgut admetre que tota la almoyna y diners entràs de principi en quatre depositaris y, de mà de aquells, als maiordoms, per a gastar ab compte molt stret que haguessen de donar a dits depositaris. Y perquè no's fa ab aquest orde, poden rebre y dar los maiordoms dels plegadors y seglars lo que se'ls antoia, axí de diners com de altres presentalles incertes que en casa venen.

Lo molt que's gasta en sustentar los col·legials en Salamanca, que són vuytanta lliures cada any a cada hu, y après de haver estudiat, los més que són de Castella se resten per allà predicadors, y a la velesa tornen a Monserrat a què los servesquen. Y fen-se agravi a esta casa en levar-li certa renda de un prèstamo de Villequera, que vuy gosa d'ell Sant Vicens de Salamanca, la qual podrie servir per a sustento de un col·legial, y no pagaria tant per lo sustento de dos o tres col·legials.

Los que's gasta en traure dispensas de Castella per a novicis d'esta casa a costa de la mateixa casa, podent en ella triar, entre any, molt àbils persones que de diverses nacions per ella passen y demanen lo àbit y no-l donen. Dany és per los vassalls no ésser governats per los de la Corona de Aragó perquè no serien deffensats los que merexen //366r// càstich, ni causarien morts y bàndols com los y ha vuy en dia per haver-hi exceptió de persones y falta de justícia.

Puix tota la renda de Monserrat y almoynes són vots, suor y sanch de pobres se hauria de mirar molt com se gasta en servey de Déu y almoyna dels matexos pobres y en lo vestir y menjar del convent que fos ab igualtat, y no que a uns los sobre y altres los falte, ni que als passatgers, parents y amichs dels religiosos castellans que passen a Roma o Itàlia se'ls donars quantitats de reals.

També és dany per la casa que com envien a viure monios predicadors a Castella y's moren allí, no y ha remey de poder cobrar la libreria que se'n portaren de valor.

Y en Roma envien coses costoses per a presentar a cardenals los pares predicadors de la Orde, no fent per aquesta casa negoci, sinó molt poch y al cap de mil anys, y aquest treball és molt repagat.

Tots estos mals y altres molts, se leven apartant a Monserrat de Castella y fent Sa Sanctedat congregació de observants en aquesta Corona de Aragó; y seria grandís-sim bé, axí spiritual com temporal, per a les cases claustrals de nostre pare Sant Benet, que fossen reformades algunes, perquè estan vuy en dia molt arruïnades per estar subjectas a comanadors, la qual reformació desigen alguns claustrals y ho digueren al bisbe de Leyda, que stigue en lo cel, y serà assò edificatió de tot lo regne y pesar dels luterans, bé y augment de la cristiandat, y ab aquest medi cessaran los scàndols y revolucions d'esta casa, //366v// y de aquesta distinció de congregació per si y d'esta divisió de congregació se leven molts inconvenients de dicentions de pocha pau y unió que y ha entre diverses nacions, com se veu a l'ull en esta casa,

pus és arribada en tant mísero y lamentable stat y per haver governat ab sobergaries los de la Corona de Castella, sens poder ser oïts los naturals demanant justícia y remey en assò a sos generals y visitadors de la congregació de Valadolit. Lo qual tot és stat causa de manar la ciutat de Barcelona a vostra magestat remey per via de visitador apostòlich, vent que està empenyada en més de trenta mil ducats y que axí en lo spiritual com en lo temporal se assolava, y en Itàlia ay també hàbits differents que cada hu és congregatió de per si.

Són los danys spirituals:

Primo, les inquietuts y desasociegos dels religiosos d'esta Corona de Aragó molts grans, causats per los molts agravis y notables iniustícies que·ls fan los que són de Castella, axí en les visites com fora d'elles, segons darà testimoni de assò lo procés.

La por y recel contínuo en què viuen los naturals d'esta Corona, vent ab quanta facilitat se atrevexen los que són de Castella a desonrar-los y afrontar-los y desterrar-los de casa, de sa professió y pàtria natural, enviar-los a viure a terres molt apartades y remotes, ahont també viuen ab ància y cuydado de tornar a sa casa y mare y no troben remey per a fer-ho.

Que no·s guarda lo test de la regla, que diu lo més obedient y humil sie més amat y honrat de son superior, y assí lo que és més negociant y manco recollit, perquè //367r// temen los abats que no done queixa de ells al general o visitadors del que li apareixerà, aqueix és més volgut y son segon abat.

La ambició gran que molts d'ells tenen en voler dominar als de la Corona de Aragó no·s pot scriure, pus havent-y persones de la dita Corona que són per qualsevol càrrech, procuren en desterrar-los o privar-los per coses que·ls imposen per a ser privats, y posen los noms de heresiàrques, de ambiciosos, y alguns d'ells o són per noms y fets.

Lo dany de les ànimes dels que són de Castella en avorrir y perseguir als d'esta terra y liberta[t] y licència que tenen de peccar y offendre a Déu y al pròxim spanta y scandalisa al poble que ho sap y veu; y atrevexen-se en assò per tenir lo pare alcalde y que ningú no·ls castigarà, de hont venen a multiplicar tant les maldats y scàndols en Monserrat, ab peril de les ànimes.

Espante lo argull y imperi ab què dominen, sens guardar Constitució que·ls contradiga a sa voluntat. Y com si los naturals no tinguessen enteniment, no·ls donen part de moltes coses que fóra millor per a la casa no fer-les, y axí de tres parts dels monios del consell la una solament és de naturals.

La pena interior que tenen los d'esta Corona vent que no són poderosos per a posar remey en tantes offenses de Déu y algunes públiques y scandaloses y si les publiquen los castiguen y persiguen, com y ha molts exemplars; y si algun castellà offèn la vida monàstica, de sos peccats mortals los fan venials y dels nostres venials los fan mortals; y aquesta exceptió de per//367v//sones és molt danyosa per a prelats y súbdits; y més creuen la mentida que·ls diuen los castellans que la veritat dels de la Corona, y axí ningú se atreveix parlar coses que importen a la vida monàsticha.

La alteració y scàndol de tota la terra, que sab y entén la mala vida de alguns religiosos que són de Castella, los quals se atrevexen a peccar contra Déu, ab confiansa que no y haia de haver càstich per a ells, és cosa que spanta; posant la lengua en los

consellers cavallers de Barcelona ab poch acato, dient que merexem ésser conquistats y que abans nos donaríem a luterans que a castellans, sen aquest regne cristianíssim y fidelíssim a sa magestad, de la qual cosa és vingut lo poble a alterar-se y murmurar contra los tals. Y per ventura de axò és vinguda la revolta, escàndol y foragitar adalguns inquiets y destruïdors dels béns de Montserrat, lo qual han sentit molt los religiosos naturals; mes com diu Christo, convé algunes voltes que·s seguesquen scàndols per no haver exercida justícia, però trist de aquell per qui ve.

Fa's gran iniustícia en donar lo àbit, perquè y ha en lo convent les dos parts de la Corona de Castella havent de ser més los naturals de bona rahó, pus la maior part de la almoyna se trau d'esta Corona, y vénen molt bones habilitats y de bon linatge a pendre lo àbit y no·l volen donar.

La pèrdua de la devoció dels faels que, vent la pocha religió de alguns y lo mal tractament que·ls fan als naturals, y als matexos seglars en hospederia, dexten de fer les almoynes acostumades. Y axí diuen los passatgers que si·s mudàs lo govern, que·l tinguessen los ca-thalans, restaria doblada almoyna³⁵⁷, y axí se desempenyaria la casa //368r// dels molts censals que deu.

Lo dany que reben les ànimes dels monios que van y venen de Castella, ara sia per a viure allà o folgar-se, perquè com los més de ells sien gent mossa, corren molt perill anant tant llarch camí per molts hostals, ahont se offerexen mil occasions y no és possible de dexar de perdre molt la religió, fet y criat en la clausura com lo peix fora de la aygua, ni tant poch se edificuen de assò los seglars, particularment havent fet vot de clausura.

Lo preiuhí y frau que·s fa als benefactors, axí vius com morts, perquè mentres los religiosos se'n van per los passatemps per molts mesos fora del monestir, són privats de les misses, oracions y altres penitències que en sa casa farien.

Ay també peril speritual en los confessors, que són castellans y fer-los confessar cathalans y francesos que no·ls entenen bé, y axí se haurie de procurar que·s parlàs en cathalà en Monserrat y no en castellà, pus és més necessària la lengua cathalana y estam en Cathalunya y d'esta manera no·ns farien vergonya dient que parlen cristià quant parlen nostra lengua natural.

*Die mercurii*³⁵⁸, *duodecima mensis novembris anno MDLXXV.*

Convocat y congregat lo stament real de les presents Corts en lo lloch y forma acostumats, vingué en dit stament lo promovedor del bras ecclesiàstich, referint que aquell bras ha feta deslberació que dos persones del stament miren en los processos auctèntichs quins salaris se han rebuts per los ministres de la Cort, promovedors, habilitadors y altres officis, e que per dit //368v// efecte havien elegit y anomenat: lo prior de Scala Dei, lo ardiacha Terça.

E immediadament, vingué en dit stament del bras real: lo abat de Poblet, lo ardiacha Oms, lo canonge Reyadell, síndich del Capítol de Leyda. E reportaren en aquell emba-

357. *En el manuscrit 76: almonya.*

358. *En el manuscrit 76 martis per mercurii.*

xada, deduhint en effecte lo quant convenia ab tota la prestesa del món fer embaxada a sa magestat, offerint-li lo jurament del sereníssim príncep.

E successivament, mossèn Jaume Hierònim Ponces, notari, aportà e presentà en dit stament una supplicació del tenor següent:

Molt il·lustres y reverendíssimos, excel·lent, molt il·lustres, molt³⁵⁹ reverents, molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

En lo any mil sinch-cents sinquanta-y-sinch, al deset dies del mes de noembre, fonch anomenat y creat mossèn Jaume Hierònim Ponces, notari públich, per los il·lustres y molt reverents senyors leshores deputats generals del Principat de Cathalunya en scrivà de la diputació local de la vila y col·lecta de Tàrrrega, lo qual càrrech d'escrivà ab tota legalitat té regit y administrat y al present regeix. E com de quatre o sinch anys a esta part li hagen consistorialment, los dits senyors deputats, constituït salari sols de deu lliures per any y hage servit-se'n³⁶⁰ aquell la dita scrivania lo restant del temps, que són vint-y-sinch anys, sumint molts treballs y gastos. Per ço, confiant de la clemència y benignitat de vostres senyories, excel·lència y mercès, humilment supplique los sia de gràcia y mercè manar-li donar en remuneració lo que més accepte los serà, en recompensa de tants //369r// treballs que té sumits, ultra dels gastos que ha suportats per descàrrech de son offici; que de tot lo que serà per vostres senyories, excel·lència y mercè constituït y manat donar, dit supplicant ho tindrà en gràcia y mercè specials. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

A vuit de noembre MDLXXXV fonch legida en lo stament ecclesiàstich, y a onse del dit fonch deliberat que sien donats al dit mossèn Ponces, per les causes en la supplicació contengudes, sinquanta ducats, moneda barcelonesa, alsats emperò los dissentiments, los quals foren alsats excepto lo dissentiment del síndich de Leyda. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

Die undecima predictorum mensis et anni fuit lecta in stamento militari et fuit decretum idem quod in brachio ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die martis, duodecima predictorum mensis et anni fuit lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

E per executió de la propdite desliberació foren spedides les letres y provisions avall scrítes, que són del tenor següent:

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó als íncles de sos regnes //369v// de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per mossèn Jaume Hierònim Ponces, notari públich, habitant en la vila de Tàrrrega, nos és stada presentada una supplicació en lo any mil sinch-cents, etc. *Inseratur prout supra incerta est.* A la qual supplicació per nós és stada feta provisió que sien donats al dit mossèn Jaume Hierònim

359. *En el manuscrit 76 nobles per molt.*

360. *En lloc de, servits en.*

Ponces, de peccúnies del General, per les causes y rahons en dita supplicatió contengudes, sinquanta ducats moneda Barcelonesa; per tant, deduhint a vostra notícia les coses predites, ab tenor de les presents vos diem, encarregam y manam que, de les peccúnies del General, doneu y pagueu realment y de fet al dit mossèn Jaume Hierònim Ponces dits sinquanta ducats per les causes sobredites, tota dilatió y exceptió cessants; dient y manant als oïdors de vostres comptes que, posant vosaltres en compte la dita quantitat y restituhint la present ab àpocha de rebuda, aquella vos admeten en compte de legítima data. En testimoni de les quals coses havem manat ésser-vos fets y spedides les presents, sotescrietes de mà del tres presidents y sagellades ab lo sagell maior de la Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant als brassos ecclesiàstich y militar a honse, quant al bras real a dotse del mes de noembre MDLXXXV. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres.

Tornà après lo promovedor militar referint tenien entès que a sa magestat no li estava mal s'i posàs lo de la unió de Nàpols y Sicília y lo mateix digué lo compte de Contestanya.

370r// E après vingué lo senyor de Ceró, lo senyor de Monclar y mossèn Argensola, reportant embaxada del stament militar, deduhint que en aquell bras eren vinguts los embaxadors ecclesiàstichs, referint-los la gana tenien de jurar lo sereníssim príncep, exortant-los quant danyosa era la tardansa de dar lo contento a sa magestat pendria en jurar lo dit sereníssim príncep. Y dit stament militar aderint ab lo mateix, ab què la scriptura s'és feta per prestar lo dit jurament allí hont diu "unió dels regnes" s'i aiuste "Nàpols y Sicília".

Més, que per lo promovedor³⁶¹ se diga al bras militar desijaria molt aquest stament saber d'ells per hont se funden acerca de la unió de Nàpols y Sicília y desijerien se pose ab lo jurament del sereníssim príncep per lo que aquest bras entèn aderir ab ells en aquest particular.

[Per lo jurament del sereníssim príncep]

Més, dit bras féu deslberatió y conclusió que sie jurat per los tres brassos lo sereníssim príncep y que en la forma del jurament, allà ahont sa magestat promet no separar los Regnes de Mallorca y altres de la Corona de Aragó, sien posades les paraules de no alienar ni separar de la Corona de Aragó lo Realme de les Dos Sicílies, so és, Nàpols y Sicília.

Post meridiem.

Convocat y congregat lo dit stament del bras real en lo lloch y forma ja dits dins la sglésia de sancta Maria, per a reportar la dita embaxada foren anomenats los següents: micer Frexanet, mossèn Andreu Vilaplana, mossèn Ponces. //369v// Anaren los de-munt elets per a dita embaxada a fer aquellas als altres brassos, en virtut de la deliberatió lo dia present feta lo dematí. E tornats, oferiren que dits staments mirarien lo fahedor.

E fonch reportada embaxada del bras ecclesiàstich com dit bras havia anomenat per a fer la embaxada a sa magestat per lo jurament del sereníssim príncep, que són los

361. *En el manuscrit 76 promotor per promovedor.*

següents: lo bisbe de Barcelona, lo abat de Gerri, lo ardiacha Oms. Referí lo promotor del bras militar que lo bras havie elegit: lo excel·lentíssim Duch de Cardona, don Plegamans de Marimon, don Nofre Argensola, per fer la embaxada a sa magestat per a fer-li a saber stave prompte la Cort de jurar lo sereníssim príncep.

[Vilafranca de Conflent]

Deslberà lo dit bras que vage lo promotor als advocats apunten los agravis y que en lo agravidat per lo síndich de Vilafranca de Conflent, en lo qual se li han borrats alguns noms, que attès que dit agravi és de síndich del bras real, que per ço se anomenen los noms borrats del dit agravi, per lo que per calificar lo agravi té necessitat lo síndich de dita vila.

Vingué après lo promotor ecclesiàstich sol·licitant la nominació dels embaxadors per a sa magestat.

Los promovedors ecclesiàstich y militar referiren que lurs staments havien abilitada la hora fins a les nou³⁶².

Lo present bras, ab consentiment dels altres brassos per a la embaxada se ha de fer a sa magestat per lo jurament //371r// del cereníssim príncep, elegí y anomenà: lo senyor president, mossèn Vivet, micer Mascaró.

Lo promotor del bras militar reportà que tingués a bé lo stament real de abilitar la hora fins a les nou.

[Habilitació de ora]

E lo present bras deslberà que s'habilite la hora fins a les nou. Mossèn Navarro, síndich, digué que no s'habilite la hora, pus no tenen res que fer.

Die mercurii, decima tertia mensis novembris anno Domini MDLXXXV.

Convocat y congregat lo bras real en la vila de Monsó en lo lloch y forma acostumats, féu determinació que, aderint als altres brassos, ecclesiàstich y militar, se vage als tractadors per a demanar hora per a sa magestat y per fer la embaxada per lo jurament del sereníssim príncep.

Que vuy, per tot lo dia, sien comunicats los actes de micer Terça al procurador del canonge Miró en presència del notari.

[Micer Enrich Serra]

Lo bras real, aderint ab lo ecclesiàstich y militar, ha feta deslberatió y determinació que los tres promovedors dels tres brassos se conferesquen als senyors tractadors, fent-los entendre lo dissentiment posat en dit bras militar per micer Enrich Cerra, posat a tots actes, per no haver-lo habilitat ni provehit, sí ni no, y que per ço ses senyories y manen provehir de còngruo remey. Lo promotor del present bras, lo qual, junctament ab los altres, és anat per lo effecte demunt dit als senyors tractadors, los quals per orgue del senyor compte de Xinxón han respost ells ho remediarien, y que en lo entretant no //371v// paràs la embaxada fahedora a sa magestat per lo jurament del sereníssim príncep, attès que la deslberatió ja stave feta y conclosa ans de posar dit dissentiment.

[Abilitació]

Abilitació tercera del present bras:

362. A continuació en el manuscrit 76, per la embaxada a sa magestat.

Deinde auctem, die mercurii, decima tertia novembris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, presente et ad hec voccato me, Michaele Ioanne Cellers, auctoritate regia notario publico Barcinone ac scriba stamenti regali Cathalonie infrascripto, et presentibus etiam Ioanne Santgenís et Salvatore Mir, notariis, testibus ad ista voccatis specialiter et assumptis, admodum il-lustris et reverendus dominus Hieronymus Manegat, utriusque iuris doctor, cancellarius regius, il-lustres domini Michael Terça, utriusque iuris doctor, civis honeratus Barcinone, Michael Ioannes Quintana, domicellus ac utriusque iuris doctor, regens Regiam Cancellariam in Sacro Supremo Regio Consilio Aragonum, Michael Cordelles utriusque iuris doctor et civis honeratus Barcinone, regens Regiam Cancellariam in presenti Principatu Cathalonie et Comitatus Rossillionis et Ceritanie, Martinus Ioannes Franquesa, domicellus utriusque iuris doctor ac fi[s]ci regii advocatus de Consilio Criminali Cathalonie, Franciscus Puig, etiam domicellus fici regii advocatus patrimonialis et de Consilio Civili Cathalonie, nobilis Ludovicus de Pagaria, utriusque iuris doctor et de Consilio Civili Cathalonie, habilitatores pro parte regie magestatis una cum illustribus Hieronimo Gassol, domicello regio consiliario et secretario ordinario, et Michaele Gort, etiam domicello et de Regio Consilio et secretario etiam ordinario nominati; reverendus dominus Baltasar Rayadell, canonicus ecclesie Illerde, nobilis Berangarius de Paguera, surrogatis in locum et propter absentiam nobilis Phelippi, baronis de Erill, habilitatoribus una cum infrascriptis habilitatoribus militaribus //372r// per brachium militarem nominati, magnifici Ioannes Andreu alias Blan Riber, Franciscus Agulló, domicelli, Rafel Vivet, civis et syndicus civitatis Gerunde, et Antichus Sala, notarius et syndicus civitatis Minorise, et Jacobus Hieronimus Ponses, notarius et syndicus ville Tarrege, habilitatores pro parte trium stamentorum seu brachiorum presentis Principatus Cathalonie in presenti Curia congregatorum que per dictam sacram, catholicam, regalem magestatem in presenti villa Montissoni celebratur una cum multum il-lustri et reverendissimo don Joanne Terès, episcopo Elne, reverendisimo domino Francisco Oliver et de Botaller, abbate monesterii Beate Marie Populeto, absentibus, electi et nominati personaliterque co[n]stituti intus ecclesiam Beate Marie presentis ville Montissoni, in solio regio ibidem facto et parato, exequendo onus habilitandi per suam magestatem eis iniunctum, processerunt ad habilitandum personas infrascriptas, mandantes mihi, dicto notario et scribe, quatenus dictam habilitacionem sic ut prefertur factam et per me, pre et infrascriptum notarium, de eorum iussu et mandato in scriptis redactam, legerem et publicarem; ego vero dictus notarius et scriba et dictorum brachiorum iussu et mandato dictam habilitacionem legi et publicavi huiusmodi sub tenore:

Quo ad personam Francisci Andreu, syndici ville de Salses, qui per obitum Ioannis Cabessa, syndici dicte ville, comparuit pro interessendo in presentibus Curiis, admitatur.

Quo ad personam Antici Sabater y Cassat, syndici Calidarum de Monte Bovino, qui comparuit in locum talis Arbós alias Lunes, etiam syndici eiusdem universitatis qui propter infirmitatem recessit a presentibus Curiis, admitatur.

Quo ad personam Ioannis Navarro, syndici ville //372v// Campi Rotundi, cui in prima habilitacione fuit iniunctum quod infra viginti quinque dies deferret decretum quod in eius syndicatu defficiebat, sin minus quod elapso dicto termino repelleretur, attento detulit dictum decretum, admitatur.

Quo ad Baptistam Bordoll et Gasparem Monserrat, syndicos civitatis Balagarii, quibus in prima habilitacione fuit iniunctum quod infra sex dies defferrent decretum quod in eorum syndica[t]u defficiebat, sin minus quod lapso dicto termino repellerentur, attento detulerunt dictum decretum, admitantur.

Quo ad personam Galderici Rebollet, syndici Villefranche Conflentis, cui in prima habilitacione fuit iniunctum quod obtinerent³⁶³ a suis principalibus syndicatum cum clausula consentiendi dono infra triginta dies, attento detulit syndicatum cum dicta clausula consentiendi dicto dono, admitatur.

Quo ad personam Francisci Oliveres, syn[d]ici ville de Figueres, cui etiam in prima habilitacione fuit iniunctum quod obtineret decretum quod in eius syndicatu defficiebat infra viginti quinque dies, alioquin repelleretur, attento detulit aliud instrumentum syndicatus cum dicta clausula consenciendi dono³⁶⁴, admitatur.

Quo ad personam Ioannis Montornès et Christofori Gil de Villoro, syndicorum civitatis Dertuse, quibus in dicta prima habilitacione fuit iniunctum quod infra viginti dies defferrent³⁶⁵ syndicatus instrumentum cum decreto, quibus elapsis habeantur pro repulsis, attento detulerunt dictum decretum, admitantur.

Quo ad mandata Ioannis Peferrer et Antonii //373r// Ribas, syndicorum ville de Argilés, quorum alter videlicet Ioannes Peferrer comparuit et fuit admissus et alter repulsus in prima habilitacione, fuit decretum quod dictus Peferrer continuet tractus Curiarum usque ad illarum conclusionem, non obstante revocatione dicti Ioannis Peferrer per dictum Ribes facta, et dictus Ribes assistat receptioni iuramenti et prestat dictum iuramentum nomine dicte universitatis serenissimi Phelippi, principis et domini nostri.

Quo ad personam Petri de Ferreres, civis, Francisci Caragossa, utriusque iuris doctor, syndicorum civitatis Barcinone noviter missorum per dictam civitatem ad presentes Curias, quia constat de eorum legitimo mandato, admittantur.

Quod ad personam Ioannis Valbona, syndici ville Cervarie, quia in eius syndicatu defficit clausula consentiendi dono faciendo regie magestate, prefixerunt sibi terminum decem dierum infra quos aliud defferent³⁶⁶ mandatum cum dicta clausula, quibus elapsis si non docuerit repellatur et interini admitatur.

Quo ad personas Nicholai Frexanet et Francisci Algueró, syndicorum Illerde, quibus fuerat iniunctum docerent in duabus ultimis Curiis in eorum syndicatibus non intervenisse decretum et quia docuerunt in ultimis duabus Curiis in eorum syndicatibus non intervenisse decretum, provident quod admitantur.

Dicto die post prandium.

[Per lo jurament del sereníssim príncep]

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats. Anà a sa magestat embaxada per part dels tres brassos per a dir-li y referir-li com staven prompts dits brassos per³⁶⁷ jurar lo sereníssim príncep lo dia y hora que a sa //373v// mages-

363. *En el manuscrit 76 obtinerit per obtinerent.*

364. *En el manuscrit 76 docto per dono.*

365. *En el manuscrit 76 defferant per defferrent.*

366. *En el manuscrit 76 defferat per defferent.*

367. *En el manuscrit 76 de per per.*

tat seria servey, y en la qual embaxada anaren les persones per los tres brassos elegides, en la qual anaren a cavall; y tornats de dita embaxada digueren y referiren los del bras real com ells, ab los altres elegits per los tres brassos, havien feta dita embaxada a sa magestat, la qual responnent lo[s] dix estas o semblants paraules: *Jo doy muchas gracias a los tres stamentos por todo lo que de su parte me haveys referido, y tengo bien entendido el amor y fidelidad con que sus predecesores y ellos han servido siempre a los reyes passados y a mi, y en todo lo que se ha ofrecido, que es conforme a la voluntad y amor que jo les tengo. Y en lo demás que me haveys dicho, jo mandaré a los tractadores que les hagan a saber a los stamentos el lugar, día y hora que se habrá de haser el juramento del príncipe, y de mi parte los referireys recibiré servicio que, con diligencia, procuren la brevedad de los negocios que allá tratan.*

[Jurament del síndich de Berga]

Pere Mas, notari y síndich de la vila de Berga, vingué y comparegué en la present vila en lloch y per mort de mossèn Salvador Rochafort, síndich òlim de dita vila, dif-funct en la present Cort, lo qual mossèn Pere Mas jurà en mà y poder de Miquel Joan Cellers, notari de Barcelona y scrivà del dit bras, en la forma lo tenen prestat los altres síndichs de dit bras.

Volent lo dit stament votar los Capítols de Cort y les Constitucions ordenades y tras-sades per les persones eletes per la present Cort, après de haver comensat de legir aque-lles, en la hora mateixa, los magnífichs mossèn Pere Ferreres, micer Francesch Çaragossa y Miquel Çarrovera, síndichs de Barcelona, posaren lur dissentiment a que no-s ligen per a votar ni-s voten les Constitucions ni Capítols de Cort fins tingan ells con-sulta de lur universitat, ab la qual han con//374r//sultat y speren la resposta de moment en moment. E immediadament, micer Nicholau Frexanet y mossèn Francesch Algueró, síndichs de Leyda, per quant la principal part y causa de la convocatió de les Corts té respecte a l'assentar les coses del Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Serdanya per la bona administració de la justícia, com per diverses Constitucions està disposat, y axí lo principal medi per al sobredit, Constitucions, Capítols y Actes de Cort y altres leys generals, les quals sa magestat per sa benignitat y clemència se ha imposat ley a ssí mateix de fer ab consentiment, loatió y aprovació de la present Cort o de la maior part de aquella; y com per lo senyor president y los consíndichs de la ciutat de Barcelona sia stat posat dissentiment a que les Constitucions ordenades, ab orde de tots los tres brassos, no sien legides, apuntades y votades en y per lo present stament, com los brassos ecclesiàstich y militar han procehit en legir, apuntar y votar aquelles, com axí sia estat referit per los dits promovadors dels dits dos brassos, y los apunctaments de aquells aportats y legits en lo present bras en poder del scrivà de aquell, y sia stat dit en aquest bras per lo compte de Miranda, en nom y per part de sa magestat, que sa magestat ente-nie partir-se de la present vila de Monsó lo primer del mes de desembre pròxim venidor, y córrega vuy lo tretsé dia del mes de noembre, axí que resta poch temps fins al dia que sa magestat ha assignat per a licenciar la Cort, en legir, apuntrar y votar les constitucions, les quals són en nombre dos-centes o pus y per dit effecte sie mester molt temps, per ço y altrament, dits síndichs ab lo acato que-s deu, requerexen als senyor president y sos con-síndichs de la //374v// ciutat de Barcelona, alsat lur dissentiment, procheschan y con-sentan sien legides, apunctades y votades les dites Constitucions, pus lo present bras stà aparellat per al sobredit. Requerint al notari. *Testes Ioannes Santgenís et Mir.*

E feta y assentada la dita scriptura, en la hora matexa, mossèn Andreu Vilaplana, síndich de Gerona, aderint a dita protesta per los dits síndichs de Leyda feta, diu que no consent se tracte ni-s puga tractar negoci algú de la Cort en lo present stament que primer ab effecte no sien legides, apuntades y votades les Constitucions, Actes y Capítols de Cort, attès a la brevetat del temps contenguda ab dita requesta, ans expressament y dissenten, requerint a maior cauthela que lo promovedor del present bras ne sien fets sabedors los senyors tractadors y los altres brassos, a fi y effecte resten servits de provehir de degut remey; requerint, etc. *Testes predicti*.

E immediament, fou deslberat per dit stament que lo promovedor y notari y scrivà del dit bras aportassen y referissen dites coses als altres brassos y als senyors tractadors, per a què sapien y entengan lo que en dit stament passa acerca dels dits dissentiments e impediments, per los quals no-s passa avant en lo votar dels Capítols y Constitucions, per a què y possen y serquen remey qual millor convinga per a la bona spidició y direcció dels negocis de la present Cort.

Mossèn Ponces, syndich de Tàrrega, posà son dissentiment a tots actes fins a tant fos legida y votada per lo present //375r// stament la supplicació adaqueu presentada per micer don Luys de Paguera. Fonch reportat als altres brassos y legit adaqueu per Miquel Joan Cellers, notari. Lo mateix dia, dit mossèn Ponces alsà son dissentiment per a demà per tot lo dia.

Mossèn Valbona alçà per a demà per tot lo dia.

[Jurament del Príncep]

Lo compte de Xinxón, canseller, regent Cordelles, protonotari, don Hierònim Corella, micer Franquesa, micer Puig, Micer Oliba, don Luys de Paguera, reportaren embaxada de sa magestat, responent a la que vuy li era stada feta, de què sa magestat restave servit que lo jurament han de prestar los brassos al sereníssim príncep sia per a demà a les dues hores après migdia.

Referí lo promotor ecclesiàstich com lo dit stament havie pensat que per procurar se levassen los dissentiments, axí los que són en lo militar com en lo real, se fes embaxada al bras militar per a què volguessen alsar aquells, y que per fer dita embaxada havien elegit: lo abat Puig, lo canonge Masdemunt. E lo dit stament real per a fer dita embaxada elegiren: mossèn Terrena, micer Rebollet. //375v// E fonch reportada dita embaxada.

Lo promotor militar referí, après, com los dissentiments a tots actes eren en dit stament staven alsats, a effecte tant solament de jurar lo sereníssim príncep.

Lo abat Puig, lo canonge Masdemunt, don Plegamans de Marimon, Galseran Cahors, reportaren embaxada, exortant lo present bras que volgués alsar y levar los dissentiments havien entès eren en aquest bras, per a què la Cort pugués passar avant en lo progrés d'elles en tants negocis resten per a fer en un temps tant breu com reste.

[Jurament]

[Per a presentar la scriptura a sa magestat per lo jurament del sereníssim príncep]

Referí lo promotor ecclesiàstich com havien elegits per a presentar a sa magestat la scriptura o protesta ordenada per los brassos que lo dia de demà se havia de dar per lo jurament del sereníssim príncep, y que havien habilitada la hora fins a les nou, són los següents: lo bisbe de Barcelona, lo abat de Gerri, lo ardiacha Oms.

Més, que's reporte als altres brassos com en lo present stament no y ha impediment algú ni dissentiment per a què impedescha lo jurament del sereníssim príncep.

Lo dit bras real elegí y anomenà per a presentar dita scriptura o protesta a sa magestat, junctament ab los elets per los altres brassos: el senyor president, mossèn Vivet, micer Mascaró.

Fou reportat en lo present bras que per a tornar resposta //376r// als tractadors a la embaxada per ells feta, dient-los com los brassos staven prompts de jurar lo sereníssim príncep per a demà a la hora assenyalada, los quals són los següents: lo prior de Scala Dei, lo canonge Cellers de Barcelona. Militars: don Berenguer de Paguera, Joan de Altariba. E lo present stament real elegí immediadament per a tornar dita resposta als dits tractadors los següents: []³⁶⁸.

Referí après lo promovedor militar aquell bras havie elegit per a presentar la scriptura del jurament del sereníssim príncep: lo duch de Cardona, don Jayme de Cardona y de Rocabertí, mossèn Miquel Joan Pons, senyor de Monclar.

Dijous, a XIII de noembre MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament real en la present vila de Monsó en lo lloch y forma acostumats. Mossèn Joan Valbona, síndich de la vila de Cervera, alsà son dissentiment per avuy per tot lo dia, atès que la qüestió és entre la vila de Cervera y Balaguer està en mà de sa magestat y la hu y l'altre privats de son lloch hont prenen seure. E lo magnífich micer Gaspar Monserrat dix que és stat en possessió de son lloch y que entèen conservar la possessió y no divertir-se de son lloch.

376v// *Post prandium, dicto die.*

Jurament del sereníssim príncep.

Dit dia de dijous, que comptàvem a quatorse del present y corrent mes de noembre, vinguda la hora per sa magestat assignada per lo jurament del sereníssim príncep don Phelip, fill legítim y natural del sereníssim y cathòlich don Phelip, rey y senyor nostre vuy benaventuradament regnant, los tres brassos del present Principat de Cathalunya, convenguts y congregats en la present sglésia, stant quiscun bras en son stament, és a saber, lo bras ecclesiàstich a la mà dreita y lo bras militar a la mà squerra, lo hu devant lo altre, y lo bras real més baix del bras ecclesiàstich devant lo bras militar, presidint en aquells, ço és, en lo bras ecclesiàstich lo reverendíssim bisbe de Barcelona y en lo bras militar lo excel·lentíssim duc de Cardona y al real lo magnífich mossèn Pere Ferreres, ciutedà de Barcelona, altre dels síndichs de Barcelona, vingué la magestat del rey don Phelip, senyor nostre, y la altesa del sereníssim don Phelip, príncep y senyor nostre, anant a la mà squerra de sa magestat ab les insígnies reals que sa magestat en senblants actes acostuma de aportar, és a saber, ab los massers portants les quatre masses ab los quatre reys de armes y ab lo stoch desambaynat, lo qual aportave lo il·lustríssimo senyor compte de Sàstego, camarlench de sa magestat; y entrant que entraren en³⁶⁹ la porta

368. *Espai en blanc en els dos manuscrits.*

369. *En el manuscrit 76 per per en.*

de la sagrestia de dita sglésia se'n anaren a[1] sòlio, qu'és al cap de la sglésia, parat stave ab tapiceria, docer y altres ornaments per a les reals persones de sa magestat y del sereníssim príncep, en lo qual sa magestat se assentà, prenent la spasa nua en la mà de baix de la axella y posant-se aquella entre les cames, y lo sereníssim príncep se assentà ab una cadira a la mà squerra de sa magestat, y encontinent fou posada una Veracreu //377r// sobre un docer. Fet que fonch assò, encontinent lo il·lustríssimo y reverendíssim bisbe de Barcelona y lo excel·lentíssim duc de Cardona y mossèn Pere Ferreres ab una filera, lo molt reverent abat de Gerri, don Jayme de Cardona y de Rocabertí y mossèn Rafel Vivet, síndich de Gerona, en altra, y lo reverent mossèn Rafel d'Oms, ardiacha maior de Tarragona, mossèn Miquel Joan de Pons y micer Garau Mascaró, síndich de Vilafranca, ab la tercela (*sic*) filera, los quals, axí per fileres, puïaren al sòlio y essent al sòlio, fet lo acato degut a les persones reals que allí staven, se posaren davant sa magestat en forma de mitja luna; y estant d'esta forma, lo dit reverendíssim bisbe de Barcelona donà en mans de sa magestat tres papers, contenint en si: la hu d'ells la offer-ta que fan los brassos de Cathalunya a sa magestat de jurar lo sereníssimo don Phelip, príncep y senyor nostre; la forma del jurament que presten los brassos; lo tercer conté, en effecte, lo jurament que prestà sa magestat com a pare y legítim administrador del sereníssim príncep don Phelip, senyor nostre. E donats que hagué lo dit reverendíssim bisbe de Barcelona a sa magestat los dits tres papers, les dites nou persones per dit effec-te eletes faheren lo acatament degut a sa magestat y al sereníssimo príncep, senyor nos-tre, y se'n tornaren quiscú en son stament y lloch de hont se eren alsats per dit effecte. Y fet tot lo susdit, sa magestat donà al protonotari los dits papers manant-li los legís, los quals, ab lo acato degut, los prengué de la real mà de sa magestat y ab lo cap descubert legí un paper de aquells que conté en si la scriptura que's segueix:

Sacra, catòlica, real magestat.

La Cort General del Principat de Cathalunya que //377v// per vostra magestat de present celebra en la vila de Monsó y los tres brassos de aquella, vista la scriptura a ells presentada per lo compte de Miranda en nom y per part de vostra magestat, y legi-da per lo protonotari, contenint entre altres coses que los dits tres brassos respon-guessen a vostra magestat quant aparexeria seria millor jurar lo sereníssim príncep don Phelip en primogènit y príncep nostre, leshores o en altre temps; aguda plena des-liberació sobre lo predit, considerant lo occorrència del temps present y la indesposi-tió de vostra magestat, per la molta amor que tenen al dit sereníssim príncep, havent ja respost de paraula a vostra magestat que aparexeria als dits tres brassos millor y més convenient, al benefici del present Principat, jurar-lo hara de present que diffe-rir-ho en altre temps; y entesa après la voluntat de vostra magestat, ab la qual, con-forme la dels dits tres brassos, diuen que, attès vostra magestat és stat jurat en rey y senyor nostre, y que prestar lo jurament al primogènit és acte voluntari y mer graciós del dit Principat, lo qual no ha acostumat prestar dit jurament en los casos occorrents, ni prestar lo jurament de fidelitat a sos prínceps, reys y senyors sinó dins la ciutat de Barcelona, com axí sia disposat per privilegi del sereníssim rey en Pere de immortal recort, *datum* en Barcelona, a quinse de les calendes de noembre de l'any mil tres-cents trenta-y-nou, al qual per lo present jurament no entenen en manera alguna dero-gar, emperò per aquesta volta tant solament, ab expressa protestació y no sens ella, que lo present acte no pugua ésser tret en conseqüència en manera alguna en lo sdeve-

nidor, ans per aquest vostra magestat confirma, loe y aprobe y de nou atorga lo dit privilegi. //378r// Y per les dites rahons y altres, salva en dites coses la fidelitat prestada a vostra magestat, y prestat que sia primer personalment lo jurament prestar acostumat per sa altesa e o per vostra magestat, com a part y legítim administrador de aquell per ésser menor de catorse anys maior emperò de set, ço és la franquesa del Bovatge y les Unions dels regnes de la Corona de Aragó, Usatges de Barcelona, Constitucions, Actes y Capítols de Cort del dit Principat, privilegis, libertats, franqueses, gràcies y mercès fetes y fahedores, axí en comú com en particular, pràtiques, usos, costums y totes coses que vostra magestat y los predecessors seus en lo jurament prestat en la benaventurada successió lur del dit Principat han jurades, y per lo semblant haia jurada la Constitució feta per lo cathòlich rey don Ferrando, besavi de vostra magestat, en la tercer[a] Cort de Barcelona sobre la alienació de les dos-centes vint mília liures de què fonch fet servey al dit cathòlich rey don Ferrando en la segona Cort de Barcelona, offerexen de sa mera liberalitat y graciosament lo jurament y fidelitat, dins la present vila de Monsó, al dit sereníssim príncep don Phelip per príncep y primogènit en los Comptats de Barcelona, Rosselló y Serdanya y altres regnes y senyories de la Corona de Aragó, durant la larga y benaventurada vida de vostra magestat, en compte de Barcelona, Rosselló y Serdanya, rey y successor de tots los regnes, terres y senyories de vostra magestat; salvats, emperò, a la dita Cort y als brassos de aquella y a tots los singulars del dit Principat y Comptats y quiscú de aquells los Usatges de Barcelona, Constitucions Generals, Actes y Capítols de Cort del dit Principat y Comptats //378v// privilegis, libertats, gràcies y mercès fetes y fahedores y franqueses en comú y en particular³⁷⁰ a tots usos, pràtiques y costums e qualsevol altres drets, als quals no sie per lo present derogat. E protesta la dita Cort e los tres brassos de aquella expressament que lo dit acte de la prestació del dit jurament, prestador per lo dit príncep y poblats en aquella en comú o en particular, no puga ésser tret en alguna manera o forma a conseqüència en lo sdevenidor, ans lo dit Principat romangue en tot cas ab tot son plen dret y libertat, segons ere ans del dit acte. E encara protesten e-s salven que faran lo dit jurament ab salvetat expressa que, essent lo dit sereníssim príncep de edat de catorse anys e ans de usar de jurisdicció alguna, sia tingut de prestar lo dit jurament personalment dins la ciutat de Barcelona e per³⁷¹ semblant per conservació del dit privilegi. Y altrament protestant la dita Cort y tres brassos de aquella que lo dit sereníssim príncep don Phelip, ans ni après de ésser pervingut a la dita edat de catorse anys, per si ni interposada persona no puga exercir jurisdicció alguna en lo dit Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Serdanya fins a tant haia personalment prestat dins la ciutat de Barcelona semblant jurament, del qual en la present vila de Monsó vostra magestat, per ell y en son nom y com a pare y legítim administrador de aquell, presta, y segons forma, sèrie y tenor qu'és acostumat prestar-se dit jurament per los reys y comptes de Barcelona en lo intròit de son regiment y nova successió. E promet, en sa fe y paraula real, vostra magestat fer anar lo dit sereníssim príncep y primogènit seu lo més prest que còm-

370. A continuació en el manuscrit 76, atorgats.

371. A continuació en el manuscrit 76, lo.

modament porà a la dita ciutat de Barcelona per prestar lo predit jurament, per consolació dels pobblats en Cathalunya. E recusant lo dit sere//379r//níssim príncep, venint a la dita edat, fer y prestar lo dit jurament, com dit és, lo present jurament y actes de aquell sien haguts per no fets. E supplicha la dita Cort e los tres brassos de aquella a vostra magestat li plàcia en dit nom y altrament acceptar y confirmar les dites protestacions e admetre y consentir aquelles per observansa de les Constitucions de Cathalunya, privilegis y altres drets de la terra, a salvetat de la dita Cort e Principat e pobblats en aquel. Y que la present offerata sie incertada en lo procés comú de la dita Cort. *Et liceat, etc. Altissimus, etc.*

E legida la scriptura predita, encontinent legí un altre paper contenint en effecte lo jurament que havia de prestar sa magestat, lo qual és del tenor següent:

[Jurament prestat per sa magestat]

La sacra, catòlica, real magestat de don Phelip, rey de Castella, de Aragó, de Leó, de Portugal, etc, compte de Barcelona, de Rosselló y Serdanya, etc. Com a pare y legítim administrador del sereníssim don Phelip, príncep y primogènit en los Regnes de Aragó y Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Serdanya, jura per Nostre Senyor Déu y la creu + de Jesucrist y los sants quatre Evangelis, ab les sues mans corporalment tocats, que darà obra ab acabament que lo dit sereníssim príncep, venint a edat de catorse anys, tindrà y observarà y farà tenir y observar als prelats, religiosos, clergues, magnats, barons, rics hòmens, nobles, cavallers, hòmens de paratge y a les ciutats, viles y llochs del Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Serdanya e als ciutedans, burgesos y abitadors de les dites ciutats, viles y llochs y a les universitats de aquelles y a tot lo dit Principat y Comptats, la carta de la venda del Bovatge, herbatge, terratge, e tots los Usatges de //379v// Barcelona, Constitucions, Statuts, Capítols, Ordinacions y Actes de les Corts Generals de Cathalunya; e més, totes les libertats, privilegis, gràcies y mercès fetes y fahedores, usos e costums axí generals com specialment atorgades y atorgats; e més, la Unió dels Regnes de Aragó y València y Comptats de Barcelona, Regnes de Sardenya, Malorques e islas adaquelles adiacents y dels Comptats de Rosselló y Serdanya y de Conflent y Valespir y Vescomptats de Orladesi y Carladesi y la unió dels Regnes de Nàpols y Sicília ab los dits Regnes y Corona de Aragó; e més, la Constitució feta en la Cort celebrada per lo rey don Ferrando segon en lo monestir de frares menors de Barcelona en l'any 1503, sobre la luyció del censal de preu de dos-centes y vint mília lliures y de pentió annual de onsa mília liures moneda barcelonesa, del qual fou fet servey al dit senyor rey don Ferrando per la Cort General per ell celebrada en lo monestir de santa Anna de la dita ciutat en l'any 1493; e més, la confirmació de totes les Constitucions de Cathalunya, axí les del rey en Jaume com dels altres reys; e més, que ans de exercir algun acte de jurisdicció per si o per interposada persona en lo Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Serdanya prestarà dins la ciutat de Barcelona consemblant jurament del que en la present vila de Monsó sa magestat en dits noms per sa altesa presta y totes les altres coses que en semblant jurament se deu y és acostumat jurar; e més, darà obra ab acabament que venint lo dit sereníssim príncep a edat de catorse anys, farà y prestarà en la dita ciutat lo dit y consemblant jurament. Del qual jurament y confirmació mana sa magestat ésser-ne fet carta pública una y moltes pus largament ordenadores, segons és acostumat; y senyaladament en lo

jurament y confirmatió fets per lo sereníssim rey don Joan, liuradors a la present Cort y tres brassos de aquella y als deputats del //380r// General de Cathalunya y als altres, dels quals serà interès y les voldran.

E legida dita scriptura, sa magestat se alsà de peus y, descubert lo cap, se abaxà del sòlit y agenollat devant la Veracreu, que en dit lloch³⁷² ab un dosser posada stava, prestà lo dit jurament, lo qual rebé lo seu protonotari don Miguel Climent agenollat. E prestat lo dit jurament, sa magestat se alsà y se'n tornà en lo sòlio de hont era abaxat, posant-se de la mateixa manera que de primer stava. Y tant quant sa magestat stigué agenollat y prestà lo dit jurament fins se'n fou tornat y assentat, lo sereníssim príncep Don Phelip, senyor nostre, stigué de peus, descubert lo cap. Y assentat que fou sa magestat après del jurament, lo dit protonotari de sa magestat, per manament de aquella, legí lo tercer paper, lo qual contenia la forma del jurament que los tres brassos de Cathalunya havien de prestar, lo qual és del tenor següent:

Haguda entre nosaltres deslberació, per nós e nostres successors juram per Déu sobre la creu de Nostre Senyor Jesucrist y los sants quatre Evangelis devant nosaltres posats, e per nosaltres e quiscú de nosaltres manual y corporalment tocats, a vós, lo sereníssim senyor don Phelip, primogènit de Castella y de Aragó, de Leó, etc, e per vostra altesa a la sacra, catòlica, real magestat, pare y legítim administrador vostre, per príncep y primogènit en lo Comptat de Barcelona e altres regnes y senyories de la Corona de Aragó, durant la larga y benaventurada vida de la dita sacra, catòlica, real magestat, e en compte de Barcelona, Rosselló y Serdanya, rey y successor de tots los regnes, terra y senyories de la cathòlica y real magestat, après de sos llarchs y beneventurats dies; y que nós haurem y tindrem, havem y tenim en príncep y primogènit en lo Comptat de Barcelona e //380v// altres terres y senyories del realme y Corona de Aragó, e en compte de Barcelona, rey y senyor natural nostre, ab tal emperò pacte [e] condició que lo present acte de jurament no puga ésser tret en alguna forma o manera a conseqüència en lo sdevenidor, ans lo dit Principat romangue en tot cas en lo devenidor ab tot son plen dret y llibertat, segons ere ans del dit acte de jurament; e que per lo present jurament no sia fet preiudici ni derogació al privilegi del rey en Pere ters, contenint que semblant jurament se hage de prestar dins la ciutat de Barcelona, lo qual privilegi fonch dat en Barcelona, a quinsa de les calendes de noembre de l'any del mil tres-cents trenta-y-nou; y encara ab pacte que dit cereníssim príncep, per si ni per interposada persona, no puga exercir jurisdicció alguna en Cathalunya fins haia personalment prestat dins la ciutat de Barcelona semblant jurament del que de present vostra magestat en son nom ha prestat. E recusant lo prestar lo present jurament, sia hagut per no prestat, e encara ab totes les altres salvetats, pactes, protestacions y condicions contenguts y contengudes en la supplicatió de la oferta del dit jurament a la predita cathòlica y real magestat poch abans prestada e en lo procés de la present Cort incertada, la qual, de mot a mot, volem sia haguda per repetida e per lo protonotari en lo present acte de jurament de la primera línea fins a la darrera incertada.

La qual scriptura legida, procehiren los tres staments en prestar lo dit jurament en la forma que's segueix, és a saber, comensant lo stament ecclesiàstich, se alsà primer lo dit

372. *En el manuscrit 76 solio per lloch.*

il·lustríssim y reverendíssim don Joan Dimas Loris, Bisbe de Barcelona, president en lo bras, y ab lo cap descubert se'n muntà per les grades del sòlio hahont sa magestat y lo sereníssim príncep, senyor nostre, staven; y puiat que fonch, essent en lo primer //381r// replà, se inclinà fent la reverència condecet ab lo genoll fins en terra, y levant-se procehint avant féu consemblant reverència a la Veracreu de Jesucrist, nostre Déu y senyor que allí estave; y alsat altra volta, se agenollà junt lo dosser hont la dita Veracreu stave posada, a la mà dreta desobre, jurà tot lo que per lo protonotari fou legit, segons desús està continuat y scrit; lo qual jurament prengué al dit il·lustríssim y reverendíssim bisbe de Barcelona y a tots los demés que's seguexen lo dit protonotari de sa magestat; y alsat que fou dit il·lustríssim y reverendíssim bisbe de Barcelona del jurament predit, tornant atràs, tornant a fer una altra reverència a sa magestat y alsat de aquella, giràs al sereníssim príncep y féu en aquell un altra inclinació y reverència, y anà a la volta de sa altesa y se agenollà devant aquell y li besà la mà, y alsàs y tornà atràs y tornà a fer a sa altesa altra inclinació o reverència, y va-se'n vers les grades del sòlio de sa magestat, y abans de puïar aquelles se inclinà y féu altra reverència y puïas-se'n per les grades, y quant fou al últim grahó se agenollà y besà la mà a sa magestat, y devallant-se sens girar la cara a sa magestat, sent en lo primer replà que stave al peu de les grades del sòlio, se inclinà y féu una altra reverència a sa magestat; y tornant-se se girà al sereníssim príncep y se inclinà fent-li reverència, y quant fou devant la Veracreu se inclinà y féu altra reverència, y abans de devallar les grades se girà a sa magestat per despedida, se inclinà ab lo genoll fin en terra del modo y en lo mateix lloch que havia feta la primera inclinació e reverència. E après, consecutivament, anaren lo reverendíssim bisbe de Gerona, de Vich y de Elna, y après los abats //381v// y capitulars per orde a prestar lo dit jurament y a besar les mans a sa magestat y al sereníssim príncep; y acabat que hagueren de prestar lo dit jurament les persones del bras ecclesiàstich, anaren los militars; y primerament se alsà lo excel·lentíssim don Jaume Ferrando Ramon Folch òlim de Còrdova, duch de Cardona y marquès de Comares, que en lo dit bras presidie, y prestà lo dit jurament; y après de ell les persones del bras militar que allí presents staven puïaren en la forma ja dita y prestaren lo dit jurament y besaren la mà a sa magestat y a sa altesa; e acabat que hagueren de prestar lo dit jurament les persones del bras militar, anaren les persones del bras real, e primerament se alsà lo magnífich mossèn Pere Ferreres, ciutedà honrat de Barcelona y síndich de aquella y president en lo dit bras real, y en la forma ja dita anà y prestà lo dit jurament, y après de ell les persones del present bras real que allí presents staven juraren y prestaren lo dit jurament y besaren la mà a sa magestat y a sa altesa.

Lo present bras real, après que fonch tornat del dit jurament del sereníssim príncep, aiustat y congregat dins de sa instància en lo lloch y forma acostumats, féu deslberatió y conclusió que's vage als senyors tractadors de sa magestat per a fer-los a saber los dissentiments són en aquest bras per los quals la Cort no pot passar avant, y assò se fasse ab embaxada, per a la qual a fer lo dit stament o bras real féu electió y nominació de les persones infrascrites y següents: mossèn Christòfol Gil de Villoro, mossèn Joan de Cucurull³⁷³.

372rbis// E lo dit mossèn Joan Cucurull, síndich del Voló, levà son dissentiment que tenia posat a tots actes fins fos fet lo Redrès y exactió del General de Cathalunya.

373. En el manuscrit 76, Cucurell per Cucurull.

[Protesta dels síndichs de Leyda]

Los syndichs de Leyda, per los respectes en la scriptura donada per part de sa magestat al present bras sobre lo jurament del sereníssim príncep y per lo que desijen servir y obeir a sa magestat com a fidelíssims vassalls, consenten que lo dit cereníssim príncep sia jurat segons en la resposta del present bras se conté, exceptat que no consenten que per lo present bras e Cort sia demanat y supplicat a sa magestat, conforme lo privilegi pretès per la ciutat de Barcelona, com sa magestat y los sereníssims prínceps successors seus tingan facultat de jurar y pendre general jurament de tot lo present Principat en la ciutat de Leyda, segons se troben exemplars de reys predecessors de sa magestat de gloriosa memòria, los quals en dret de dita ciutat de Leyda volen resten il·lesos, requerint ésser continuat en lo procés y ésser fet acte.

Die veneris, decima quinta novembris MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament real en lo modo y forma acostumats, en la qual convocació y congregació foren presents: Pere Ferreres, mossèn Jolí, micer Çaragossa, micer Monserrat, Miquel Çarrovira, mossèn Bordoll, micer Frexanet, mossèn Vilaró, mossèn Algueró, Antich Sala, mossèn Vives, micer Mascaró, mossèn Vilaplana, mossèn Arrencada, mossèn Terrena, mossèn Arcís Besolí, //372vbis// mossèn Ortodó, Pere Mas Berga, mossèn Poneses, mossèn Currell, mossèn Argullol, Antich Sabater, Caldes, mossèn Navarro, Antoni Molinés, mossèn Inveni Rocha, Joan Pi, Jaume Rofí, mossèn Puig, Martí Pallarès, Jaume Rocha, Francesch Oliveres, Joan Amiguet.

[Alsen dissentiment]

Los quals síndichs axí convocats y congregats, Hierònim Ponces, síndich de Tàrrega, alsà son dissentiment per al votar totes les Constitucions.

Fou legit lo dissentiment posat per micer Cerra en lo bras militar, lo qual reportà lo promovedor militar, y al contrari ne posà altre don Jayme de Pinós. Y per dit dissentiment deslberà lo bras vagen los promovedors als tractadors.

Vingué don Hierònim Corella de part dels tractadors, encarregant que donen pressa y vinguen prest al stament.

[Constitucions]

En aquest dia se comensaren a votar les Constitucions que los elets havien apuntades.

La present Cort abilità les hores de les tres a les vuyt après dinar y de les vuyt a les onse de matí.

Dicto die post prandium.

[Don Luys de Paguera]

Lo dit stament aiustat y congregat, mossèn Poneses alsà son dissentiment tenie posat a tots actes per la supplicació de don Luys de Paguera reservats a tots actes de gràcia.

[Dissentiment del syndich de Vilafranca]

Galderich Rabollet, syndich de Vilafranca de Conflent, diu que per quant per part y per orde de sa universitat ha donat un agravi a les persones eletes per lo bras per a apuntar agravis y aquell no li és stat admès ab la forma que en aquell //373rbis// bras és stat deslberat, seguint lo stil y orde servat en los demás agravis, en los quals són stades

anomenades persones molt graves y principals com són los loctinents generals, doctors del Real Consell y altres, especificats los noms dels quals, ans bé en lo bras militar sien estats borrats los noms de les persones expressades en dit agravi, per ço y altrament, no consent que's pas avant en lo votar ni punctar los memorialis de agravis que se han de donar a sa magestat, los quals són estats fets per oficials reals ni qualsevol altre acte, si no és tant solament en lo votar de les Constitucions; protestant de nul·litat de actes y de qualsevol altres coses a ell en dit nom lícites y permeses de protestar. Requerint, etc. *Testes sunt Sanctgenís et Mir.*

Deslberà lo dit bras que sia abilitada la hora fins a les nou hores.

Tenor de les lletres trameses per los deputats a la present Cort, les quals foren legides en lo present stament per lo scrivà de aquell, les quals són del tenor següent:

[Per les scriptures del Redrès y propis usos de sa magestat]

Als reverendíssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors, los tres staments de la Cort General del Principat de Cathalunya en la vila de Monsó.

Reverendíssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors.

Axí com acudírem a suplicar a Nostre senyor Déu per la salut de sa magestat, axí també per haver-la-y Nostre Senyor tornada li són stades fetes gràcies en totes les sglésies, com vostres senyories en dos cartes sobre una cosa y altra nos tenen scrit y esta casa acostuma de fer en semblant cas de part de tot lo Principat. A les nou persones del Redrès del General trametem lo que per letra de mossèn Joan Pau Ciurana nos han últimament demanat, emperò a vostres senyories //373vbis// diem que en jener de MDLXXVI, en virtut de provisions de justícia fetes en aquest consistori, foren pagades per lo General trenta mília sinch-centes sinquanta-y-set lliures dotsa sous y sinch a sa magestat, a compliment del servey de la última Cort, no obstant que fossen stades pagades o recompensades ab sa magestat o ab la ciutat de Barcelona, com se diu largament en la còpia de dites provisions y actes d'elles resultants, que ab esta trametem. Y també trametem a vostres senyories llarch memorial de tots los diners y altres coses donades de propi ús a sa magestat, del dia que trobam en la Deputació memòria d'estos propis usos, que fóu en janer de 1559 fins ara, sobre los quals propis usos, havent-se'n molt tractat en la última Cort, no's féu resolució ni's posà orde, com vostres senyories veuran en los matexos papers de aquells tractes que's són guardats fins ara per informatió de vostres senyories, los quals en sa original forma van també ab esta. Nostre Senyor sia servit que en tot se provehesca com convé al seu sant servey y al benefici del Gen[er]al, y les reverendíssimes, excel·lentíssima y molt il·lustres persones de vostres senyories garde ab tot augment y prosperitat. *Datum* en Barcelona, a VIII de noembre MDLXXXV. Don Pedro Botaller y de Oliver. Reverendíssims y excel·lentíssim y molt il·lustres senyors. Besen les mans a vostres senyories sos més certs servidors, los deputats del General del Principat de Cathalunya residents en Barcelona.

Lo tenor de la altra letra es lo següent:

[Francesch Antich]

Als il·lustríssims y excel·lentíssim y molt il·lustres senyors, los tres staments de la Cort General del Principat de Cathalunya convocada en la vila de Monsó.

//374rbis// Il·lustríssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors.

En ser-nos presentades les letres del guiatge que vostres senyories són stats servits fer a Francesch Antich, lo havem oït líberament y ben sercat lo acte de la apel·lació que en dites letres demana, no s'és trobat per ésser rebut en poder de mossèn Barthomeu Boffil, notari de Barcelona, y no en la Deputació. Y perquè aquest consistori no permet que senblants actes de apel·lació ni requestes sobre coses del General se presenten, sinó supplications y quexes en poder del scrivà maior y no de altres notaris particulars, se té per cert que los deputats de aquell temps, presa dita apel·lació de poder de dit Boffil, la abol·liren, com se acostuma de fer en semblants casos, per conservar aquesta prerrogativa y auctoritat que sempre se ha entès convenie al benefici del General. Nostre Senyor les reverendíssimes y excel·lentíssima y molt il·lustres persones de vostres senyories garde ab tot augment y prosperitat. De Barcelona, a VIII de noembre MDLXXXV. Don Pedro Botaller y de Oliver. Reverendíssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors. Besen les mans a vostres senyories sos més certs cervidors los deputats del general del Principat de Cathalunya residents en Barcelona.

Die sabbati, XVI mensis novembris MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament del bras real en lo lloch, modo y forma acostumats.

[Dissentiment del síndich de Cervera]

Joan Vallbona, syndich de Cervera, dix que, atès y considerat que la precedència del seure és entre Cervera y Balaguer stave dexada en mà de sa magestat, ab què entretant lo síndich de Balaguer³⁷⁴ //374vbis// lexàs lo lloch conforme ell dit Vallbona lo té lexat, en què no s'i segués lo hu ni l'altre que pretenien; y com veia ell hara que lo síndich de Balaguer se és assentat en lo lloch que li té ocupat, per ço torne son dissentiment a tots actes, fins a tant sia declarat per sa magestat hahont ha de seure quiscú de ells dits síndichs, o que dits syndichs de Balaguer se leven de allí hont seuen fins a tant sia declarat per sa magestat com està dit; protestant de nul·litat de actes. Requerint, etc. Dit dia dit Vallbona alsà dit dissentiment per avuy tot lo dia.

E encontinent, lo magnífich Micer Gaspar Monserrat, altre dels síndichs de la ciutat de Balaguer, dix que nunca los síndichs de Balaguer se són divertits de la possessió tenen de seure en lo lloch per avuy seuen, y entenen conservar aquella.

[Dissentiment de Figueres]

Francesch Oliveres, síndich de Figueres, dix que, atès digueren als trompetas de sa magestat dins lo present stament que no volien bolíssia alguna en lo jurament de sa magestat y com, no obstant açò, demanen ara dits músichs ser pagats, y dada supplicatió a dita causa, dissent per ço que no sia donat y pagat cosa alguna a dits músichs, pus com dit és se'ls digué per lo present stament no volien que sonassen, ni que's propose ni's vote dita supplicatió. Protestant, etc.

[Dissentiment de Granollés, Cruïlles, Caldes]

Jaume Puig, síndich de Granollés, Antoni Molinés, síndich de Cruïlles, Antich Cassanyes, síndich de Caldes, aderexen al dit dissentiment.

374. A continuació, anul·lat per punts, lo síndich.

[Dissentiment de Manresa]

Mossèn Antich Sala dix posà son dissentiment a què no s'aporte ningun agravi a sa magestat que no y sien tots los que són ja donats per les universitats o lurs syndichs. Protestant.

375rbis// Mossèn Ponces alsà son dissentiment posat per tot lo dia present.

Lo stament real manà a Miquel Joan Cellers que lexàs lo procés original de les Corts de sinquanta-y-tres al porter per a aportar als senyors regents de Aragó.

[Que's comuniquen los processos]

Desliverà lo stament real que sien comunicats los dos processos originals de les Corts dels anys mil sinch-cents sexanta-y-tres, mil sinch-cents sinquanta-y-dos, [mil sinc-cents] trenta-y-set al senyor regent Tersa del Consell Supremo, per la qüestió que és entre Balaguer y Cervera sobre los asentos en lo bras.

[Dissentiment de Gerona]

Mossèn Rafel Vivet, síndich de Gerona, dix posave son dissentiment a tots y qualsevol creximonis de salaris fahedors a qualsevol persones e a qualsevol Constitucions o Capítols de Cort fahedors en les presents Corts, fins a tant tinga consulta. Protestant, etc. *Testes sunt Santgenís et Mir.*

[Supplicatió de mossèn Mullola]

E encontinent, fou en dit stament presentada y legida una supplicatió per part de mossèn Joan Batista Mullola del tenor següent:

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

Joan Batista Mullola, provehit per vostres senyories, excel·lència y mercès de l'offici de scrivà del deputat local de Tarragona, reporta les letres citatòries per los tres brassos de la present Cort emanades contra mossèn Agustí Riber, notari de dita ciutat, que se assereix provehit de dit ofici per los diputats del General de Cathalunya, fent fe de la executió de aquelles ab acte en lo dors continuat, y acusa la contumàcia al dit Riber legítimament citat y no comparexent, supplicant en sa contumàcia ésser //375vbis// passat avant en lo present negoci. Y atesa la qualitat de la causa y la brevedat del temps per als negocis per a les presents Corts assignat, sia provehit³⁷⁵ en dit negoci sumàriament, reproduint la supplicatió per ell a sinch del present donada, y la sua provisió per vostres senyories, excel·lència y mercès a ell feta en poder de qualsevol dels altres scrivans dels staments.

Y perquè conste la provisió per vostres senyories, excel·lència y mercès al dit Mullola feta ésser interior³⁷⁶ a la pretesa provisió feta per los dits diputats al dit Riber y altrament de sa intentió, per ço, humilment supplicha dit Mullola sia declarat dita sa provisió ésser justa y jurídicament feta, y per consegüent la asserta provisió feta per dits diputats al dit Riber ésser nul·la i de ningun effecte, y altrament sí y segons en la prementionada supplicatió se conté, y se servesquen provehir que les intimes que en aquest negoci se hauran de fer les execute qualsevol dels porters dels tres bras-

375. *En el manuscrit 76, procehit per provehit.*

376. *En lloc de anterior.*

sos de la present Cort, y en tot ésser-li ministrada justícia. Lo offici de vostres senyories, excel·lència y mercès, humilment implorant. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

Oblata XVI novembris MDLXXXV in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod admissa etc.; procedatur summarie, attenta qualitate cause, assignando alteri parti tres dies ad dicendum, allegandum et probandum quicquid etc. quibus elapsis comitatus advocatis qui videant et referant et intime fiende fiant per quemcumque ex portariis stamentorum in valuis curie Beate Marie Montissioni. De iis fidem facio ego, Petrus Tomàs, canonicus et syndicus Gerundensis Capitulis.

Oblata die³⁷⁷ die et anno in stamento militari et //376rbis// fuit provisum idem quod in brachio ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius.

Oblata dictis die et anno in stamento regali et fuit provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et scriba dicti stamenti.

[La supplicació del senyor canonge Miró]

Articcles presentats per lo reverent mossèn Mateu Miró en la causa aporta contra lo reverent ardiacha Terça, encara que mossèn Mateu Miró, canonge de la sglésia de Tortosa y lo trienni corrent oïdor de comptes del General del present Principat de Catalunya, confiat de la clara justícia dels actes fets en lo consistori dels molt il·lustres diputats de dit General, acerca de la inseculació feta en lo lloch de deputat ecclèsiaístich vagant per mort del quòndam ardiacha Cerveró, en persona del dit mossèn Miró, poria scusar la deffensa de aquella, endemés essent lo negoci en mà de vostres senyories, tant remirats en cosa de justícia; emperò, per comprimir y satisfèr a la opinió de l'ardiacha Terça, ha determinat, deduhint de sa justícia, provar molt clarament les pretencions de dit ardiacha Terça en fet ni en dret no tenir subsistència, y axí menys procehir de justícia. Per los quals y altres effectes a ell convenients, ab les acostumades protestacions, no obligant-se a suplèrfua prova, posa los articles següents:

I. *Primo*, ponit que de X, XX, XXX, XXXX, L y cent anys y de més enlà és stat observat per observansa de diversos Capítols de Cort que, celebrant-se Corts en lo present Principat, lo exercisi y jurisdicció del //376vbis// consistori de la Deputació, axí en les coses de justícia com també en les coses de gràcia, no cesse, ans bé³⁷⁸ continua en y per la forma ordinària sens ser impedit per los brassos de la Cort, pus no y ha capítol algú que suspenga en tal cas la jurisdicció dels dits diputats y d'esta manera és stat observat sempre de dit temps ençà, y és ver.

II. *Ponit* que, axí mateix, de dit temps de X, XX, XXX, XXXX, L y cent anys y de més enlà, és stat praticat que en les coses de gràcia y altres que estan en mà de la Cort provehir-les, los diputats han concorregut ab la Cort General d'esta manera: que tostemp que ha vagat algun offici o algun lloch de les persones enseculades a deputats o oïdors de comptes, y en un mateix temps o per un mateix offici o enseculació són stades fetes diverses provisions o enseculacions, la una per la Cort y l'altra per los diputats, à acostumat de prevaler y ésser preferida aquella qu'és stada primer feta;

377. *En lloc de dictis.*

378. *En el manuscrit 76, se per bé.*

y tal és stada sempre la pràctica, inconcusament observada de dit temps ensà y molt abans, y és ver.

III. *Ponit* que la enseculació feta de la persona del dit mossèn Mateu Miró fou feta concordament per lo consistori dels molt il·lustres diputats a vint-y-nou de setembre passat, y la enseculació feta de la persona del dit mossèn Hierònim Terça fou feta per la Cort a trenta del mateix mes de setembre y acabada lo primer de octubre passat; y per ço és primera y ha de prevaler la enseculació feta de la persona del dit mossèn Mateu Miró, y és ver.

III. *Ponit* que és cert y de dret indubitat que lo jurament y sentència de excomunicació que, per observansa dels Capítols //377rbis// de Cort, han acostumat de oir los diputats y oïdors de comptes, ans de fer alguna inseculació o provisió de alguns officis, són stades³⁷⁹ de jurisdicció voluntària extrajudicials y no fets en forma de judici, y és ver.

[V.] *Ponit* que és cert y de dret indubitat que les tals sentències de excomunicació y juraments extrajudicials se poden proferir, prestar y subir en dies feriatos qualssevilla que sien, y és ver y de dret notori.

[VI.] *Ponit* que, conforme a la disposició de dret y altrament per ús, consuetut y pràctica de la Deputació, se és acostumat de fer diverses enseculacions y provisions de officis, precehint lo dit jurament y sentència de excomunicació, en dies de diumenge y de altres dies feriatos, essent festes manades per sancta mare Sglésia, y algunes d'elles se són fetes en festes anyals; y açò inseguint lo ús antich de la dita Deputació y confirmant-se³⁸⁰ ab la disposició de dret comú, y és ver.

VII. *Ponit* que per lo semblant de deu, vint, trenta, quaranta, cinquanta y cent anys y de més enlà, és stat praticat que, anant-se'n algun diputat fora de la ciutat de Barcelona o altra ciutat, vila o lloch ahont lo consistori de la Deputació residís, lo exercissi de la Deputació no cessa, ni ell se sobraseu per algun temps ni moment, ans los diputats que romanen ab los oïdors fan Consistori, y continuen tot lo exercissi de la Deputació en totes les coses y actes, axí de justícia com de gràcia, sens sperar tres dies ni algun temps y axí se és praticat y se pratique en la Deputació de temps ensà y de més enllà, fent enseculacions y administrant y provehint en tot y per tot //377vbis// axí com si lo dit diputat no fos absent, y és ver, públich y notori.

VIII. *Ponit* que no sols en la Deputació és stada y és la dita pràctica y consuetut, mes encara axí està disposat [per Capítols de Cort y altres dispositions posades]³⁸¹ en lo libre vulgarment dit de Quatre Senyals, y és ver.

VIII. *Ponit* que quant lo diputat no és absent de la ciutat, vila o lloch aont està lo consistori, ans és present en la tal ciutat, vila o lloch, y sols és absent del consistori, y per maleltia o altrament està impedit de no poder venir en lo consistori, leshores y en aquest cas tant solament, és acostumat que durant los tres dies lo scrivà maior acostuma de consultar ab lo tal diputat, absent tant solament del consistori y no de la ciutat, vila o lloch hon resideix lo consistori, los negocis importants del General y

379. *En el manuscrit 76* actes per stades.

380. *En el manuscrit 76*, conformant-se per confirmant-se.

381. *Fragment del manuscrit 76*.

consistori, y axí se praticha y és stat praticat en lo consistori de la Deputació de X, XX, XXX, XXXX, L y cent anys y de més enllà, y és ver, públich y notori.

X. *Ponit* que de dit temps de cent anys y de més enllà és stat praticat en lo consistori de la Deputació que, essent absent algun diputat de la ciutat o lloch ahont se té lo consistori, en la mateixa hora lo consistori ab lo oïdor de comptes de aquell bras que lo diputat és absent de la ciutat o lloch ahont se té lo consistori, continua y fa tots los actes y negocis y exercissis de la Deputació, sens sperar tres dies ni un moment; y asò és perquè lo exercissi de la Deputació no pot ni ha acostumat de parar un punt, ni un moment per la absència de un diputat, puix reste lo oïdor de aquell bras, com //378rbis// altrament també seguiria notable dany y perjuhí a la cosa pública y administració del General, y és ver.

XI. *Ponit* que és cert que lo que's diu de tres dies que ha de faltar lo diputat, perquè succehescha lo oïdor del seu bras en son lloch, se és observat de dit temps de cent anys y de més enllà en respecte de rebre lo oïdor del mateix bras al diputat absent lo demés de salari que tenen los diputats, y és ver.

XI[I]. *Ponit* que posat y no atorgat, *imo* expresament negat, que fos ver lo que per la part altra se pretén, que lo oïdor no succehescha en lo lloch del diputat absent del seu bras sinò passats tres dies, *quod iterum negatur*, emperò no's pot negar que dins los tres dies pot prossehir y fer qualsevol acte y negoci y val com si lo diputat fos present, com stiga axí per Capítol de Cort disposat, y per lo acte *ex adverso* exhibit ab n.º. 3 fet a 21 de mars 1571 està generalment declarat que los actes fets per los oïdors *etiam* absents tots los diputats són vàlidos, y per dita consuetut dalt al·legada aprovat, axí que no és bona com no succeheix lo oïdor fins passats tres dies, *ergo interim* no poden fer ningun negoci és conseqüència contra Capítol de Cort, ús, stil y consuetut de la casa de la Deputació y dita declaratió a vint-y-hu de mars feta, y és ver.

[XIII.] *Ponit* que no fa al propòsit lo acte *ex adverso* exhibit ab nombre sis, fet a vint-y-hu de febrer de l'any 1571 y lo primer de mars del mateix any, perquè improva³⁸² lo per què lo al·lega la part altra, y tracta de negoci de justícia y de jurisdicció contentiosa, y assí tractam de negoci de gràcia y jurisdicció voluntària; //378vbis// y ha y també diversitat de rahó perquè tracta de fer nominació de jutge o assessor per a causa de supplicatió, la qual nominatió tocha tant solament als diputats, y de aquella n'estan privats los oïdors per lo Capítol quart de les Corts de l'any mil sinch-cents quaranta-y-set; emperò assí som en cas de enseculatió que los Capítols de Cort volen se fassan per diputats y oïdors *simul*, y per ço són indiferents³⁸³ y molt diversos tèrmens, y és ver.

XIII. *Ponit* que no subsisteix en fet lo que ab sa demanda o supplicatió pretén la part altra, que la voluntat de vostres senyories fos en virtut de la provisió a sinch de setembre reservar dit lloch per al dit Terça, ni que fos la voluntat de vostres senyories ensecular al dit Terça en tot cas de vaccatió, perquè ni tal consta ni pot constar, ans bé, per lo tenor de les primeres letres, clarament consta que'l dit Terça sols supplicha y demana dit lloch vagant per mort de l'ardiacha Cerveró, y com a vagant per mort y no altrament li fou feta la gràcia; y axí dit Terça en la segona supplicatió, ab les letres

382. En el manuscrit 76, ni prova per improva.

383. En el manuscrit 76, en diferents per indiferents.

de trenta de setembre, diu, confessa y supplicha que, puix la primera supplicació³⁸⁴ y gràcia no havie tingut affecte, com aleshores fou viu dit Cerveró, que de nou se li atorgue, y axí se li concedeix de nou sens confirmació ni retificació de la primera, ans bé la presuposen y done per nul·la com en dits actes exhibits n.º. 677 (*sic*) se conté, als quals sens aprobació de aquells se ha relatió, y és ver.

[XV.] *Ponit* que lo dia se féu la inseculació del dit Miró en lo consistori dels deputats, quant mossèn Rufet posà duptes y dix que lo oïdor militar no entrave en lloch del deputat sinó passats tres dies, lo oïdor militar respongué y digué y requerí al dit Rufet que continuàs, que ell //379rbis// no stave com a diputat sinó com a oïdor y en dit nom de oïdor militar representava lo bras militar votaria en dita inseculació, y axí ho dix y ho requerí dit oïdor devant de tots los nous testimonis, y és ver.

[XVI.] *Ponit* que totes les dites coses y quiscuna de aquelles són veres, públiques, etc.

Los quals articlles advera migensant jurament de calúmnia, donant y supplicant li sian admesos. E perquè totes o la maior part dels testimonis que entén ministrar són en Barcelona y altres parts de Cathalunya, demana y supplicha li sia donada competent dilació per a provar, y letres necessàries compulsòries li sien consedides, dirigides *universis et singulis, etc.*, cometent adaquells la recepció dels testimonis y lo jurament ab clàusula de haver tots y qualsevol actes que per esta part se designarien dels registres de la Deputació, y en tot demana compliment de justícia. *Que licet, etc.* Y que la dilació no córrega sinó del dia que lo notari haurà expedit la plica y letres. *Altissimus, etc.* Actor.

Qua supplicatione per me, notarium et dicti stamenti scribam, lecta et publicata fuit decretum quod committatur advocatis, qui videant et referant.

E immediament, fonch en dit stament presentada una supplicació per mossèn Joan de Setantí, del tenor següent:

[Supplicació de agravis de mossèn Setantí]

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres e il·lustres senyors.

Com aquesta sia la ocasió en la qual los agrav[i]ats han de sperar remey de sos agravis, y de la mateixa manera que és just que sa magestat desagraviès //379vbis// a sos vassalls y an aquells refassa los danys e iniúries que sos oficials los han fets, axí, per consegüent, ab la mateixa raho és just que vostres senyories, excel·lència y mercès desagravien y refassen los danys, iniúries y treballs que sos ministres y oficials iniustament han causats a Joan de Setantí, per excessos hagen comesos contra privilegis, Constitucions, Capítols de Cort y contra justícia; y com sien tals y tant grans los agravis, danys e iniúries causats a dit Cetantí per los diputats, assessors y alguns oficials del Ge[ne]ral dels triennis, dels quals los diputats que vuy són no tenen poder per a posar-hi les mans sens exprés orde dels brassos, per ser coses fetes abans dels trienni propassat, del qual ells són jutges y no u són dels altres més atràs, los quals agravis són, ultra dels causats, en la iníqua y mala executió contra ell feta, y axí dedueix dit Setantí dits agravis sens perjudici de les causes civils principals y de supplicació, las quals aportà contra lo procurador del General de Cathalunya en Barcelona residents; y com de la maior part dels agravis, danys e iniúries que assí se deduhexen se³⁸⁵ done

384. *En el manuscrit 76, inseculació per supplicació.*

385. *En el manuscrit 76 deduhiran ne per deduhexen se.*

quexa en la visita que feren los diputats del trienni que comensà en l'any 1575, y en justificació de aquells donà diversos testimonis e justa summament se li féu justícia fent-li satisfacció de dits danys y agravis, lo qual may pogué obtenir ni tampoch que en dit negoci s'i fes declaratió alguna, pus los assessors de qui se quexave feyen la visita. Per ço, dit Cetantí dedueix assí, de nou, part de dits agravis y altres que après li són stats fets, que seran los que así se seguexen, que en los demés per scusar prolixitat se'n refereix als capítols que //380rbis// en dita visita estan deduïts; per alguns dels quals agravis, vist que no podia alcansar justícia de aquells, dit Cetantí ha interposades diverses apel·lacions *coram auctenticis personis* sperant Corts Generals, en les quals és la ocasió que los agraviats desijan per a tenir remey y reparo de aquells.

Primerament, los diputats y assessors del trienni que comensà en l'any de 1572 agraviaren, dammificaren e iniuriaren a Joan de Setantí contra Constitucions y tota justícia, pus sens prova ni judici algú urgent ni considerabble y sens instància de part, que és contra lo privilegi militar que dits diputats tenen obligació de fer guardar y deffensar, feren pendre y encarserar a dit Setantí; y per dita ocasió, encara que immune de tota culpa, estigué detengut per presons prop de un any, patint grans danys, iniúries, interessos e incommoditats en sa persona y béns.

Y per més danyar y damnificar a dit Setantí y perquè no se descobrís qui tenia la culpa del que a ell lo inculpaven, havent demanat lo procurador del General als diputats, ab supplicatió, que manassen fer crides offerint diners a qui descobriria lo delictate per lo qual tenien pres a dit Setantí, no u volgueren dits diputats provehir, sent axí de costum, perquè no se descobrís qui havia fet dit delictate y per conseqüent fossen forsats de liberar a dit Setantí, contra del qual si constara de alguna cosa no tenia per a què fer tal demanda lo procurador del Gen[er]al.

Y continuant lo ànimo de injuriar y danyar a dit Setantí, lo encarceraren en una molt mala presó ahont posan los malfactors, y axí com a tal li posaren //380vbis// junctament ab ell una guarda que no'l perdés de vista, y en la nit li posaren una copa de foch tant mal encesa dintre de dita presó que la dita guarda y dit Setantí, per ocasió de dita copa de foch, vingueren a punt de morir; y obrint lo sendemà de matí a la punta del dia la dita presó Melxior Rovira, scarceller y porter del diputats, li digué dit Cetantí que de sa part digués als senyors diputats que's trobava molt mal, que li manassen venir un metge, lo que a ells lo aparegués, per a què li donàs algun remey. Y havent-ho dit dit Roura, porter, als diputats no se'n curaren ni manaren obrir dita presó fins tocades dotsa hores de passat migdia, que si Nostre Senyor per sa misericòrdia no se apiadara de dit Setantí, permetent que dita malícia de mal se expel·lís per altra part, fóra mort sens remey ni confessió, com en molts semblants cassos se ha sdevingut.

Y perseverant dits diputats en dits agravis, lo mateix dia que prengueren a dit Cetantí li enviaren a demanar la clau de hahont tenia totes ses scriptures y actes, la qual encontinent donà; y ab ella anaren los oficials del General per manament de dits diputats a sa casa y li prengueren y se'n aportaren totes ses scriptures, actes, trallats y memorials en dret y fet de la causa que contra lo procurador del General aportava y vuy aporta dit Cetantí, sens pendre inventari de aquelles, lo qual és contra tot dret y justícia y més stant en presó; y tenint-li dits actes ab los quals consistia la deffensa

de sa causa que contra ell aportava, passaren avant en fer provisions y procehiments en dita causa, tenint-li detinguts dits actes, que eren les armes ab què se havia de defensar; y vent //381rbis// dit Cetantí aquest tant notable agravi y oppressió que se li feya, envià dos cavallers a dits deputats ab procura per a firmar àpocha dels actes y scriptures que·ls restituïran, los quals cavallers supplicaren a dits deputats tornassen dits actes, dient que ells aportaven procura per a fermar àpocha dels actes y scriptures que·ls restituïran y dits deputats no volgueren fer-ho que no fermassen àpocha a carga cerrada que rebian tots los papers y actes que eren estats trets de casa de dit Cetantí per colocar lo agravi li havien fet en aportar-se'n dits actes sens inventari; y axí, vist assò per dit Cetantí y que per aquesta ocasió y més estant ell en presó per falta dels actes se li perdia la causa, fou forsat de fermar àpocha a carga cerrada que rebia tots los actes y scriptures que li havien tretas de sa casa, y hagué de pendre los que li volgueren tornar, y assò fou per exir de tal opressió y que sa causa no se li acabàs del tot de perdre.

Y consta molt clar lo ànimo deliberat que dits deputats y accessors tenien de dan-yar y llevar a dit Cetantí la deffensa de sa causa ab lo sobre dit capítol y lo que ara se segueix, pus procehiran criminalment contra Steve Vergés y Thomàs Boera, procuradors de dit Cetantí, y encarcerant al dit Vergés hi·l tingueren ab grillons, detingueren en la Deputació al dit Boera per haver respectivament fetes diligèncias de dret per-meses en la causa de dit Cetantí, com foren presentar als deputats supplicacions molt decentes, ab les quals supplichava dels agravis que li feyen perquè no passassen en cosa judicada, y també per haver presentades algunes requestes //381vbis// a persones que no heren oficials de la casa de la Deputació, com axí convingués a sa justí-cia; y a Miquel Boera, notari de Barcelona, y a un criat seu perquè prengueren los actes de dites requestes, com axí stiguessen obligats per rahó de son offici, los arres-taren en sa casa i·ls prengueren los originals dels actes de dites requestes, hi·ls exhi-giren la deposició en sa casa y·ls prengueren los originals dels actes de dites reques-tes, hi·ls exhibiren la deposició com a reos per haver fet lo que tenien obligatió de pre-sentar dits actes, essent-ne estats requets per los procuradors de dit Cetantí y de les sobredites supplicacions, las quals no volgueren los deputats decretar ni provehir. Y dels originals dels actes de dites requestes que lavaren a sobredit notari ne feren enquesta criminal al dit Cetantí. Y també exhibiren la deposició com a reho al mag-nífich micer Guardiola, advocat que era leshores de dit Cetantí, per haver fetes y fer-mades les dites supplicacions. Y finalment, feren tantes molèstias als procuradors, advocats y notaris que feyen los actes de dit Cetantí y negocis, que·l privaren de sa deffensa, pus per tants maltractes ni trobave qui li fos procurador, ni notari que vol-gués stipular los actes en negocis tocants a la Deputació, com axí lo'n haguessen desenganyat los sobredits procuradors y notari y altres de ditas professions. Y passant lo sobredit, stant lo dit Cetantí en presó com stave, poden considerar vostres senyo-ries, excel·lència y mercès los danys, molèstias y gastos que li resultarien, que³⁸⁶ vin-gué a tal strem que no tenint a qui enviar per a pendre còpia de les provisions que con-tra ell feyen los deputats, sinó tant solament un patge que tenia, li feyen pagar de les

386. En el manuscrit 76 y per que.

còpies del trellat encontinent sis voltes més del que valia, fent-lo entretenir molt perquè les provisions passassen³⁸⁷ //382r// en cosa judicada, y finalment li donaren totes les molèstias y danys que li fonch possible, y més dels que assí poria dir ni encarrir.

Y com en lo trienni que comensà en lo any de mil sinch-cents setanta-y-sinch los deputats feren crida per la visita, com és de costum, dit Cetantí donà quexa en dita visita contra los deputats, assessors y alguns oficials del trienni passat³⁸⁸ per los sobredits y molts altres agravis, que per scusar prolexitat no·ls refereix assí, remetent-se als capítols que devant dits deputats donà; y havent justificat aquells ab testimonis y per molt que dit Cetantí instà a dits deputats, no volgueren declarar en dit negoci y ab gran treball de les parts se féu la offensa, puix se feya ab los matexos assessors de qui se donava la quexa, y per ço no se passà avant contra dits deputats y assessors del precedent trienni, denegant fer justícia a dit Cetantí de dits agravis, declarant-se que en dit trienni, que comensà en lo any mil sinch-cents setanta-y-sinch, no entén donar quexa del diputat ecclesiàstich.

Y a més dels sobredits agravis [que dit Settantí]³⁸⁹ deduí en dita visita se li són fets los següents, ço és, que lo trienni que comensà en lo trienni de mil sinch-cents setanta-y-sinch, perseverant dit Cetantí a instar lo mateix que havia instat en lo precedent trienni y en dita visita o havia deduhit per aggraví, so és, que li fossen donats nous assessors per observansa del Capítol quart de les Corts de mil sinch-cents quaranta-y-set, interposant de nou supplicatió de les provisions agravatòries que en lo precedent trienni eren stades fetes, les quals no li havien //382v// volgut cometre; y demanant que aquelles fossen comeses per observansa del dit Capítol de Cort, algunes persones interessades y que fins en aquella hora havien estorbat que no ves la justícia de dit Cetantí, procuraren se fermàs dupte si se havien de cometre o no les dites supplications, sens ser cosa duptable; y los dits deputats, per dit efecte, junctaren una volta tres doctors del Real Consell y après sis, los quals tostemp resolgueren que en les causes de supplications per dit Cetantí interposades tenían obligació de cometre aquelles a nous assessors per observansa del dit Capítol de Cort; y no obstant assò y que tostemp dits deputats digueren a dit Cetantí que no·s faria sinó lo que dits doctors dirien y determinarien, no volgueren cometre dites causes de supplicatió a nous assessors com stava determinat per dits tres doctors, fent-li córrer carrera vana ab treballs y gastos, del qual li resultaren grans danys y interessos, axí en allargar-li tant la causa com per los que en dit negoci va patir.

Y axí també en dit trienni de 1575 fonch molt agraviat dit Cetantí per quant estave tant immune del cas per lo qual los deputats lo tenien capturat que, havent-li fet la cort real enquesta sobre dit negoci, no y trobaren mèrits per a publicar-la; y no tant solament no la y publicaren, però li scancel·laren la manleuta que en la cort real tenia prestada y per consegüent fonch absolt; y los dits deputats y assessors del trienni mil sinch-cents setanta-y-dos, per la effectió que en dit negoci tenien, diffamaren a dit Cetantí dient públicament que en lo procés que ells havien fet en la Deputació estava

387. *En el manuscrit 76, passen per passassen.*

388. *En el manuscrit 76, precedent per passat.*

389. *Del manuscrit 76.*

//383r// provat lo delict, y se té entès que lo mateix scrigueren a sa magestat; y per ço, dit Cetantí no volgué axir a manleuta, sinó que li fessen la causa en la Deputació perquè en tots los tribunals constàs de la veritat; y axí los dits diputats del trienni que comensà en lo any 1572, lo derrer dia que hisqueren li publicaren la enquesta, y los diputats que entraren en lo any mil sinch-cents setanta-y-sinch per a fer la causa de dit Cetantí cridaren tres doctors del Real Consel Criminal, los quals, junctament ab los assessors de la casa que eren sos enemichs, votassen sa causa; y axí la votaren y la maior part dels sinch doctors que entrevingueren en dita causa foren de parer que absolguessen y liberassen dit Cetantí; y dits diputats, perquè no constàs clarament de la justícia de dit Cetantí y per consegüent de la affectió que los diputats, sos predecessors, havien tinguda en dit negoci y que no constàs quant iniustament havien difamant a dit Cetantí, no volgueren seguir lo vot dels més sinó que, ab lo parer dels mancho, tragueren de la presó a dit Cetantí a manleuta, contra parer dels més, los quals li donaven sentència absolutòria, del qual tant notori agravi y mal exemplar, a més del dany que dit Cetantí ne rebé, li fou gran preiudici, iniúria y desautoritat que no constàs de la veritat tant clara com ella haguera aparegut ab sentència absolutòria.

Y també en lo dit trienni que comensà en lo any 1575 agraviaren dits diputats al dit Cetantí per quant ab diverses supplications deduhí y al·legà causas de sospitas molt justas contra lo canseller Montaner, //383v// micer Sala, micer Sabater, qui per son negoci eren stats cridats en la Deputació; y dits diputats no volgueren admetre aquelles ni cometre la conexensa de dites sospites a doctors no suspectes, ans bé les cometeren als assessors, qui eren de hont prenien fonament ditas sospitas.

Y com en la Deputació restave lo assessor que li havia fets los dits agravis, també continuaren aquells en lo trienni que comensà en lo any 1578, per quant dit Cetantí tornà a presentar supplications demanant que les causas de supplications per ell interposades, les quals no li havien volgudes cometre en los triennis precedents, les cometessen a nous assessors per observansa del Capítol quart de la Cort de l'any 1547. Y continuar a destorbar aquesta justícia les persones interessades, perquè no se ves las coses que tenian mal fetes, la entretingueren fins a VIII de abril MDLXXVIII, que dits diputats cometeren dites causes de supplications a nous assessors per observansa del dit Capítol de Cort; la qual supplicació y comissió en ella feta per dits diputats en lo trellat de dit Cetantí lo tingué tot lo scrivà maior y no u volgué donar al dit Cetantí, no obstant que li fou dit moltes voltes per los diputats, y assò fou³⁹⁰ per respecte que dit notari maior tenia una causa consemblant y axí, per la fluxedat y respectes del *tunch* diputats, com per deffensar al dit Rufet, lo assessor que havia fetes las provisions de què dit Cetantí supplicava, y no·s vessen les faltes que en ellas y havia per les dites coses, li fonch detenguda la causa de supplicació des de nou de octubre 1574, que dit Cetantí comensà a supplicar, fins a XVI de noembre MDLXXX, que·s comensà a passar avant en la causa de supplicació de una pretesa //384r// sentència que·s donà als sinch de dit mes y any, que són sis anys; y en tot aquest temps may parà, dit Cetantí, de sol·licitar la dita causa y comissió de dites causes de supplicació, fent moltes diligències ab los diputats, los quals, no obs-

390. En el manuscrit 76, féu per fou.

tant que manaren a dit scrivà maior que tornàs a dit Cetantí son tretat ab sa supplicatió y comissió en aquella feta, no y posaven ses forses, ab la qual obmissió, dilatió y detenció, dit Cetantí ha rebuts grans danys e iniúries y patits grans treballs.

Y entre altres molts notables danys que són estats causats a dit Cetantí en allargar-li tant la comissió de sa causa, y contra disposició de Capítol de Cort dalt mencionat, són estats molt notables haver-li estorbat ab aquesta detenció lo no poder passar havant lo servey de sa magestat en aquest temps, com ho tenia acostumat y del qual sperava gran utilitat; y també que en aquell temps que'l feren pendre contra tota rahó y justícia puguera fer altres negocis y coses que li importaven molt, tot lo qual no pugué fer per dites rahons.

Tots los sobredits agravis, danys e iniúries que contra justícia, privilegis, Constitucions y Capítols de Cort a dit Cetantí són estats causats per los dits deputats y altres oficials desobre mencionats, y alguns d'ells fets a instància del procurador del General, los quals tots són ministres y oficials de vostres senyories, excel·lència y mercès, lo stima dit Cetantí en sis mília ducats.

Los quals agravis, danys e iniúries y treballs, dedueix dit Cetantí en lo millor modo que pot y deu, //384v// supplicant vostres senyories, excel·lència y mercè sien servits advertir-los y considerar-los, y los molts he notables que per dites occasions ha patits e suportats, que són tants que no-s poden explicar, com a vostres senyories, excel·lència y mercès los és notori; y per ço sien servits provehir y manar que los dits danys e iniúries, despeses y treballs, sien refets, pagats y satisfets a dit Joan de Setantí, pus aquells se són seguits per excessos de sos oficials, com axí ho fassa sa magestat per sa clemència gran y benignitat³⁹¹. Y per més justificació de dites coses, exhibeix y produeix dit Cetantí lo procés de la visita que's féu en lo principi del trienni que comensà en lo any MDLXXV, ab los testimonis per dit Cetantí en aquell donats y lo procés original³⁹² fet en dita casa de la Deputació contra dit Cetantí, y los actes que per dit Cetantí seran designats y los testimonis que sobredits capítols seran donats per a més justificació y clarítia de dits agravis; supplicant dit Cetantí quant pot a vostres senyories, excel·lència y mercès ben vist los serà, manant-los que dins un termini competent desagravien a dit Cetantí dels danys, iniúries y treballs que ha patit, y que en tot li sia administrat compliment de justícia, *non se astringens, etc. Que licet, etc. Altissimus, etc.* Joan de Cetantí, en causa pròpia³⁹³.

Determinà lo dit bras que sia feta embaxada, fent a saber com mossèn Robollet ha supprimit son dissentiment lo dia de air per ell posat, y a dit effecte anomenaren: mossèn Joan Ponsich, mossèn Ortodó.

Més, determinà que lo promotor del present bras se conferesque a l'ecclesiàstich, referint-los com aquest bras se //385r// adereix ab aquell per a què's fasse embaxada als mili-

391. *En el manuscrit 76, christiandat per benignitat.*

392. *En el manuscrit 76, criminal per original.*

393. *A continuació en el manuscrit 76 trobem el següent text ratllat: Quia supplicatione gravaminum per me notarium et dicti stamenti ecclesiastici scribam lecta et habito tractatu fuit decretum quod se scribue als deputats que fassen instància sobre les coses supplicades, cittats los que se hauran de citar y sens perjudici de les causes pendents, les quals se hagen de passar havant servades les constitucions y segons serà de dret.*

tars vullen alzar lo dissentiment que en lo bras militar s'és posat per los pedrenyals. E per [fer] la embaxada anomenaren: micer Frexanet, mossèn Jaume Rocha.

Fonch habilitada la hora fins a les deu hores.

Die dominica, XVII mensis novembris MDLXXXV.

[Embaxada del bras militar]

Convocat y congregat lo dit stament en lo lloch, modo y forma acostumat. Referí lo promotor militar que com en dit stament y hage diversos dissentiments a tots actes per los quals se pretén poden impedir lo votar de les Constitucions y altres que no poden impedir, fou per ço comès als advocats dels brassos per a què, vists los processos antichs y exemplars en semblant cas, o apunten y ho referesquen.

Micer Garau Mascaró, syndich de Vilafranca de Panadès, diu que pose son dissentiment en lo modo referit per lo promotor militar, y diu que los dissentiments posats per lo bras militar se tracte per via dels advocats, com sia contra tota forma de la Cort, sinó ab lo modo y manera que la Cort té acostumat; protestant de nul·litat de actes.

[Dissentiment de Vilafranca]

Micer Garau Mascaró, syndich de Vilafranca de Panadès, diu que per quant la dita vila y universitat de Vilafranca de Panadès, per les causes y rahons largament deduïdes en una supplicatió presentada per micer Garau Mascaró, syndich de dita vila, al bras ecclesiàstich, inseguint l'orde acostumat y dirigida a tots los tres brassos molts dies ha, //385v// largament apar la justa causa y rahó té de demanar y supplicar a tots los tres brassos sien servits de concedir-li alguns llochs de diputats y oïdors en la casa de la Deputació de Cathalunya, y encara fins lo dia de avuy no sols no és estada provehida per dit bras bras ecclesiàstich, mes encara ni legida ni feta menció alguna de aquella, de hahont per no voler legir ni provehir aquella manifestament apar la voluntat de dit bras de denegar y no voler concedir lo que tant justament en aquella és demanat y supplicat; y noresmanco apar la manifesta iniustícia y gravetat de³⁹⁴ dita universitat, y per consegüent restar agravada en ésser denegat lo que altres que no són de maior qualitat, auctoritat y ser que dita vila, com són la vila de Cervera, Besalú, Torroella de Mongrí, Puigcerdà, Manresa y Balaguer y moltes altres. Per ço, jo dit Garau Mascaró, syndich de dita vila y universitat, pose mon dissentiment a tots y sengles actes fahedors en la present Cort y en lo progrés de aquella fins a tant dita vila, y specialment lo stament de burgesos, sia desagaviada y reintegrada de l'iniust y gran agravi fins assí fet y per denegació de dita justícia se li spere fer, com axí hagen de fer y posar en dit nom³⁹⁵ dissentiment, pus m'és manat per dita vila y universitat, segons conste en lo acte de mes instructions, capítol primer, *prout ecce*. Requerint, etc. *Testes Santgenís et Mir*.

Mès, determinà lo dit bras que vage lo promovedor als altres brassos a dar-los-ne rahó y dant-y remey o no dits brassos, y que lo mateix promovedor ne done rahó als tractadors.

394. *En el manuscrit 76, a per de.*

395. *En el manuscrit 76, mon per nom.*

Micer Garau Mascaró, syndich de Vilafranca, dix //386r// alsave son dissentiment fins a tant que sien votades y legides les Constitucions.

E votants en dit bras la infrascrita Constitució, foren en aquella posats los dissentiments abaix escrits.

Com sia prohibit per Constitucions que no-s pugua levar lo commerci en Cathalunya y també se haien vists los danys que en lo Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Serdanya se han seguit per afforar lo lloctinent general y Real Consell los forments, olis y altres provisions, y se són fets molts agravis als pobblats en los dits Principat y Comptats per moltes prohibicions fetes per los loctinents generals y Consell Criminal, prohibint ab lurs elictes³⁹⁶ y crides lo commerci en Cathalunya, en tant que si algun particular per a provisió de sa casa volia comprar forments era obligat pendre albarà o bolleta, havent de pagar certa cosa al notari que les despatxava, introduhint en assò un vectigal, lo que per moltes Constitucions és en lo dit Principat y Comptats prohibit. Per ço, per levar dits abusos, supplicha la present Cort a vostra magestat li plàcia ab lur aprobació y consentiment, statuhir y ordenar que lo commerci de comprar y vendre forments, olis y altres virtualles en los dits Principat y Comptats no pugua ésser levat, an[s] pugua dels dits Comptats de Rosselló y Serdanya a totes les parts de Cathalunya, e per la matexa rahó del dit Principat a tots los Comptats sobredits sie lícit lo traure forments, vins, olis y altres virtualles, y lo dit commerci no pugua ésser levat sinó en temps de carestia, en tal cas ni per lo lloctinent general y Real Consell, ni per lo portantveus de general governador o altre official no pugua ésser donada licència de tràurer //386v// dites virtualles del dit Principat y Comptats ab qualsevol causa ni color. Y per levar tot dupte, se declare que carestia se entenga quant lo forment va a quaranta sous la quarta a la plassa de Barcelona comunament, y lo oli a tres sous lo cortó, y lo vi vermell a sinquanta sous la càrrega; y ningú per comprar dites virtualles sia obligat a pendrer bolleta o albarà ni haver licència alguna, y no-s pugua procehir a captura contra lo qui-s proveheix de les dites virtualles per sa casa ni en res pugua ésser molestat. Però que lo present Capítol no se entenga ésser donada licència per poder agabellar los forments o altres qualsevol gènere de virtualles, ans contra los tals agabelladors se pugua procehir conforme les Constitucions, Capítols y Actes de Cort y per totes les penes contra ells statuhides, les quals en tot y per tot resten en sa forsa y valor.

[Dissentiment]

Nofre Ortodó, syndich de Puigcerdà, no consent en la Constitució, sinó ab salvetat del privilegi a la dita vila atorgat.

Y mossèn Lluys Terrena y Antoni Jolí no consenten en la dita Constitució per convenir axí al servey de sa magestat, bé y quietut de la present terra de frontera dels dits Comptats, y haver stats sempre provehits y sens preiudici de sos privilegis.

Que demà, per ésser la dedicatió de la seu y la cadira de Sant Pere, sia abilitat, referí lo promovedor ecclesiàstich. Desliverà lo dit bras que sie abilitat.

Lo canonge Thomàs y lo canonge Reyadell reportaren embaxada de l'ecclesiàstich demanant los fos donada còpia dels Capítols que y ha *plaset* per a què se puguen posar en bell, atesa la brev[ed]ad del temps y açò dels Capítols seran concordats.

396. *En el manuscrit 76, edictes.*

387r// E més, determinà lo dit bras que·s fasse embaxada als tractadors, dient-los les causes y rahons per les quals s'és posat y alsat lo dissentiment de micer Mascaró, y per a fer dita embaxada nomenaren: a mossèn Algueró, mossèn Arrencada.

Micer Mascaró alsà son dissentiment a què·s puguen presentar los agravis ha sa magestat y fer embaxades a dita causa necessàries.

Referí lo promovedor que los tractadors assignen jornada als brassos per a presentar los agravis a sa magestat demà després dinar a les quatre hores.

Lo abat de Gerri, micer Reig, don Phederich Bosch, mossèn Pol, reportaren embaxada com los advocats, als quals stave remès mirassen lo negoci del canonge Terça y Miró, fessen relatió, no obstant se'n vullen scusar per no voler alsar dit ardiacha Terça y abat Puig los dissentiments tenen posats a la supplicatió dels salaris dels advocats.

Die lune, XVIII mensis novembris anno Domini MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament real, fou procehit que vingue lo promovedor militar, deduhint de part del stament militar per via de pensament que seria bé que los capítols tracten de creximonis de salaris, axí de doctors de l[a] Real Audiència³⁹⁷, governador y altres, no·s presentassen a sa magestat fins se entenga la decretació haurà sa magestat feta als altres Capítols, los quals apar seria bé que a part se presentassen a sa magestat //387v// perquè, vistes les dites³⁹⁸ decretacions, leshores se porà millor deslberar lo fahedor en los dits capítols del creximoni dels dits salaris.

Joan Spinosa, porter del Consell Supremo, referí en dit stament que aportave una provisió feta per lo Consell Supremo sobre la precedència del seure, fou legida les parts presents, y la han tinguda per intimada y de continent³⁹⁹ fou tornada en presència de les parts al dit porter.

Referí lo promotor ecclesiàstich que dit bras havia deslberat que les devuit persones de les Constitucions miren y apunten lo Capítol de la Observansa per lo militar en dit bras aportat, per a què lo vessen y apunten y miren lo més necessari.

Vingué lo promotor militar referint que dit bras no era de parer que lo Capítol de la Observansa, per ésser cosa de tanta qualitat, de tornar-lo a les devuyt persones, com ha deslberat lo bras ecclesiàstich, sens que primer dit bras militar lo ves y legís primer y apunctàs primer lo que li apparrà haver-hi de apunctar.

[Agravis]

Tornats foren los embaxadors eren anats a sa magestat per a presentar-li los agravis, referiren los del bras real que lo senyor bisbe de Vich havie presentats dits agravis dient-li com se li donaven dits agravis, que eren les relíquies del que pretenia lo present Principat y Comptats, y sa magestat prenent-los de ses mans respongué que ell ho manaria legir y desagrararia als agraviats, com merexían tants bons vassalls. Los quals agravis, axí presentats, estan continuats a la fi del present procés.

Més, determinà lo dit bras que lo dit Capítol de la Observansa lo vegen, miren y apunten les devuyt persones com millor los aparexerà haver d'estar; y fet y apunctat,

397. consell, *corregit*.

398. dites, *interlineat*.

399. *En el manuscrit 76, consentiment per continent.*

ho //388r// tornen a referir al present stament per a què, vists dits apunctaments, lo present bras pugue determinar lo que millor convinga.

Fou⁴⁰⁰ legida la supplicatió donada per lo síndich de Tortosa, lo qual requerí lo⁴⁰¹ stament que aquella fos votada per lo stament sobre lo contengut en aquella, la qual és del tenor següent:

[Supplicatió del síndich de Tortosa]

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

Lo agravi y periuy que fan lo primer síndich de la Vila de Perpinyà y lo segon síndich de Barcelona a la ciutat de Tortosa de voler precehir en lo assiento y actes de Cort en lo bras real al síndich primer de dita ciutat de Tortosa és molt gran y notabilíssim, y per ço, Christòfol Gil de Villoro, síndich de dita ciutat de Tortosa, supplicha a vostra senyoria sien servits manar declarar y provehir sobre dit agravi dona[n]t al primer syndich de dita ciutat de Tortosa son degut assiento, ans del primer síndich de Perpinyà y del segon syndich de Barcelona, com axí sia de justícia y consta per los processos y actes de Cort. Suppliquen sien servits anomenar y elegir persones, les quals ab les persones anomenadores per sa magestat decidesquen y declaren dita qüestió; representant dit syndich a vostres senyories que té orde de dita ciutat de procehir per via de dissentiment a tots actes fins que dita qüestió sia determinada. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.*

La qual supplicatió axí legida y presentada, fou deslberat per lo dit bras que sia servat lo stil de la Cort, que primer sia decretada la dita supplicatió per los altres brassos y vistes les altres decretacions faran lo que serà de justícia.

388v// Micer Onofre Pau Cellers síndich del Capítol de Barcelona, lo senyor canonge Reyadell, síndich del Capítol de Leyda, don Gispert de Guimerà, mossèn Antoni Vila y de Çavasona, reportaren embaxada del bras ecclesiàstich y militar que com dits brassos stigan sens què fer per haver ja votades les Constitucions y que per ço lo present bras sie servit en donar les decretacions fetes en les Constitucions votades per a què les pugan combinar, atès la brevedat del temps, no obstant que en altres Corts se speràs que tots los altras brassos les haguessen votades.

[Tortosa]

Vingueren los promovedors dels brassos ecclesiàstich y militar per a què sobre la supplicatió donada per lo syndich de Tortosa, sobre la precedèntia del seure entre lo syndich de Perpinyà y segon de Barcelona y dit syndich de Tortosa, se'n don part als tractadors de sa magestat perquè lo donen assente⁴⁰².

Lo present bras, aderint als altres brassos ecclesiàstich y militar sobre lo negoci de Nostra Senyora de Montserrat, determinaren se fes la embaxada als brassos de Aragó, y lo demés contengut en lo reportat per dits brassos. Y per lo susdit anomenaren a: mossèn Ponsich, mossèn Rabollet.

Micer Mascaró alsà son dissentiment per esta nit tant solament.

400. En el manuscrit 76, fonch per fou.

401. En el manuscrit 76, al per lo.

402. En el manuscrit 76, aciento per assente.

[Constitucions]

Determinà lo present bras que, atesa la brevedat del temps, se trague còpia de les decretacions fetes per lo present bras y de aquelles se'n done una còpia per lo scrivà del present bras als altres brassos, per a què se puguen combinar dites Constitucions ab les fetes per los altres brassos y s'i vage ab embaxada. Y per fer aquella anomenaren: //389r// mossèn Algueró, mossèn Rocha de Sant Pedor.

[Galeres]

Més, determinà lo dit bras que sia feta electió de tres persones per a què miren y apunten y trassen si era bé fer galeres, conforme lo memorial donat per los síndichs de Barcelona y referesquen en lo present bras. Y procehint a dita electió y nominatió, foren anomenats los següents: micer Çarrovira, mossèn Jolís, mossèn Arrencada.

[Setantí]

Determinà més havant lo dit bras que sia feta embaxada al bras ecclesiàstich en conformitat del bras militar per a què se servesquen decretar la supplicatió donada per mossèn Joan de Cetantí, conforme los altres brassos militar y real. Y per dit efecte elegiren a: mossèn Francesch Algueró y a mossèn Rocha de Sant Pedor.

[Embaxada en donar presa a les Corts]

Vingue[ren] en lo dit bras los infrascrits tractadors per part de sa magestat: lo senyor compte de Xinxón, lo reverent Terça, lo reverent Quintana, micer Cordelles, don Hierònim Corella, don Luys de Paguera, lo secretari Gort, referint, per orgue del senyor compte de Xinxón, com sa magestat agrehie molt al present bras la diligència tenen en despatxar los negocis de la present Cort y rebrà particular servey continuen aquella, perquè sa magestat entén partir-se //389v// lo dia assignat, que serà al dos del primer; axí, li havie manat a ell y als demás tractadors que asistesquen en la present sglésia de dia y de nit y tant quant sia menester per la bona directió y spedició del progrès de la present Cort.

[Greuges]

Referí lo promotor ecclesiàstich que aquell bras havie pensat que seria bé se elegisen jutges de greuges, per causa de la brevedat del temps resta per a clòurer les Corts, segons lo referit per lo compte de Xinxón, e que seria bé se fes embaxada a sa magestat per a què anomenàs los de sa part.

[Porter]

Y també que dit bras ecclesiàstich havie assignat al porter que ha servit los elegits per les Constitucions y altres a rahó sis rals per dia.

[Monserrat]

Embaxadors per als brassos de Aragó per lo negoci de Nostra Senyora de Monserrat: lo molt reverent senyor Agostí Gallart, abat de Gerri, lo senyor ardiacha Terça, don Berenguer de Paguera, mossèn Galseran Cahors, mossèn Ponsich, mossèn Rabollet.

[Monserrat]

Tornats foren los dits embaxadors elegits per a anar als brassos de Aragó per lo negoci de Monserrat, los del bras real referiren com s'eren conferits als quatre brassos del Regne de Aragó, y allí per orgue del senyor abat de Gerri los era stat referit que, atès importave molt a la bona conservació, pau y tranquilitat de la casa y monestir de Nostra Senyora de Monserrat se deseparàs y desunís dit monestir ab lo de Valladolid, se servisen de acompanyar-los a sa magestat per a supplicar-lo intercedís per dit monestir ab Sa Santedat per a concedir dita deseparatió. Y més havant //390r// los fou deduït

que, per lo molt gasto té dita casa de grans y moltes voltes en Cathalunya no-s trobe ab commoditat, que, per ço, los plagués de donar licència a dit monestir y casa de poder traure quiscun any si serà mester, dos mília cafissos de blat y altres tants de ordí; y més de axò, que-ls sia lícit de traure y passar qualsevol coses a dita casa necessàries sens pagar entrada ni exida ni altre dret algú. Y los presidents, quiscú en son bras, han respost que ells tenen molta gana de correspondre a la supplicatió, que ho tractarien y tornarien resposta.

Dimars, a XVIII de noembre MDLXXXV.

[Combinar Constitucions]

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumat, referí lo promotor militar que, a causa de les moltes ocupacions tenen⁴⁰³ ara los notaris dels brassos per les quals no poden entendre en lo combinar de les Constitucions com ere acostumat en altres Corts, que per ço fossen elegides altres persones.

Referí lo promotor ecclesiàstich com don prior de Cartoxa y lo ardiacha Terça eren estats elegits per a fer embaxada als valentians, per a què ells per lur part volguessen suplicar a sa magestat la ceparació de la casa de Monserrat de la província de Castella.

E lo dit bras, ateses les moltes ocupacions que al present tenen los notaris dels brassos, féu electió y nominació per a combinar les Constitucions junctament amb les persones per los altres brassos elegides de la persona de: mossèn Francesch Algeró, syndich de Leyda.

[Remunerations]

390v// Més, lo dit bras elegí y anomenà per mirar y apunclar les supplications de les remunerations ab referiment fahedor als brassos: micer Monserrat, mossèn Ponces.

[Monserrat]

Més, lo dit bras, per la embaxada fahedora als valentians per lo negoci de Nostra Senyora de Monserrat, elegí y anomenà los matexos anaren air a fer embaxada als aragonesos per dit negoci de la separatió del monestir de Nostra Senyora de Monserrat de la província de Castella.

[Constitucions]

Referí lo promotor militar que, ultra les persones elegides per a combinar les discordàncies, se'n elegís una altra per a què, ab les elegides, pugua apunclar y dar rahó als brassos y sabut de ells la causa de lurs duptes y addicions per a què après se'n haia de fer relatió als brassos per millor spedició de la Cort.

Lo bras real se aderí ab lo parer del bras militar que sia elegida una altra persona de quiscun bras per a dit effecte.

[Combinar]

Referí lo promotor ecclesiàstich com en dit bras foren anomenats per a combinar les discordàncies són entre los brassos en los capítols votats y referint aquells duptes als brassos: ^{403a}.

403. *En el manuscrit 76, teneren per tenen.*

403a. *A continuació, espai en blanc.*

Lo promotor militar referí aprés havien anomenat per a referir les descordàncies y la causa⁴⁰⁴ d'elles als brassos: mossèn Joan Cella.

E lo present bras real elegí y anomenà per a lo effecte ja dit de combinar les Constitucions y referir en lo present bras les descordàncies: micer Miquel Çarroviere.

391r// **[Setantí]**

Lo canonge Reig, lo canonge Tomàs, reportaren embaxada que, fent lo stament ecclesiàstich reflexió sobre la supplicatió de mossèn Centantí, ab la qual donà quexas contra los deputats y oficials dels triennis passats, los quals són stats ja visitats, contra dels quals podia en la visita dar quexas, que per ço, y per levar molts inconvenients, han deslberat que del contengut en dita supplicatió no se'n parle.

[Dissentiment]

Micer Mascaró levà y alsà son dissentiment, axí lo de tots actes com lo de gràcia per avuy y per a demà tot lo dia.

Dicto die, post meridiem.

[Abilitació del vicicanseller]

Lo present stament real, aiustat y congregat en lo lloch y forma acostumat, féu deslberatió y conclusió que, atesa y considerada la qualitat de la persona de don Simon Frigola, vicicanseller de sa magestat, que sia habilitat en cathalà sa persona sola.

E immediadament, per [part de] mossèn Blay Berga, donsel natural de la vila de Morella, Regne de València, fonch en dit stament presentada y legida una supplicatió y aprés decretada, la qual és del tenor següent:

[Blay Berga]

Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y il·lustre y molt magnífichs senyors.

Blay de Berga, donsel, natural de la vila de Morella, Regne de València, per ser com és fill [de català]⁴⁰⁵ domiciliat de la ciutat de Tortosa, vint anys ha, poch més o mancha⁴⁰⁶, casat ab dona cathalana y tenir béns y assienda en lo present Principat, de la qual pot viure honradament //391v// qualsevol cathalà⁴⁰⁷, per les quals coses se té més per cathalà que no per valentià, y per tenir molt particular affectió com sempre ha tingut a la nació cathalana, lo que ha mostrat molt bé perquè tenint en lo regne de València molt bona asienda, molt millor y de més vàlua que no la té en Catalunya, ha fet electió per a sa abitació, domicili y residència de dita ciutat de Tortosa oblidant-se de sa pàtria natural⁴⁰⁸. Per les quals coses, desijant⁴⁰⁹ molt dit Blay de Berga ésser habilitat per cathalà, supplicha per tant a vostra senyoria, excel·lència y mercès sien servits manar-lo abilitar y donar-li naturalesa de cathalà perquè pugua gosar de tots los privilegis y beneficis que gosan los cathalans; y ultra

404. *A continuació, repetit, y la causa*

405. *Així consta en el 76.*

406. *En el 76, manco per mancha.*

407. *En el 76, cavaller per cathalà.*

408. *En el 76, pròpia naturalesa per pàtria natural.*

409. *En el 76, desijarie per desijant.*

que en assò faran vostra senyoria, excel·lència y mercès lo que bé tenen acostumat ab les persones qui tenen la affectió que ell té a la nació cathalana, dit Berga los ho reputarà ha particular gràcia y mercè, y de dita mercè tindrà la memòria que convé y per a servir a vostra senyoria, excel·lència y mercès en lo que manarà emprar. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

LECTA IN STAMENTO ECCLESIASTICO PRINCIPATUS CATHALONIE DIE TRICESIMA MENSIS OCTOBRIIS MILLESIMO QUINGENTESIMO OCTUAGESIMO QUINTO ET FUIT DECRETUM QUOD FIAT UT SUPPLICATUR, SUBLATIS DISSSENTIMENTIS. SCRIBA STAMENTI ECCLESIASTICI, IOANNES BAPTISTA MULLOLA, NOTARIUS.

DIE PRIMA MENSIS NOVEMBRIS ANNO A NATIVITATE DOMINI MILLESIMO QUINGENTESIMO OCTUAGESIMO QUINTO LECTA IN STAMENTO MILITARI ET FUIT DECRETUM QUOD FIAT UT SUPPLICATUR, SUBLATIS TAMEN DISSSENTIMENTIS. SCRIBA STAMENTI MILITARIS, IOANNES SALA, NOTARIUS PUBLICUS BARCINONE.

DIE DECIMA NONA NOVEMBRIS FUIT LECTA IN STAMENTO //392r// REGALI ET IBI FUIT PROVISUM IDEM QUOD IN ALIIS STAMENTIS, SUBLATIS TAMEN DISSSENTIMENTIS. CELLERS, NOTARIUS PUBLICUS BARCINONE ET DICTI STAMENTI SCRIBA.

E immediadament, fou legida en dit stament una supplicació presentada per part de mossèn Pere Puigvert de Gravalosa, la qual és del tenor següent:

[Pere Puigvert de Gravelosa]

Molt il·lustres, molt reverents, excel·lentíssim, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Per mort de mossèn Anton de Çacosta, donsel en la vegaria de Agramunt domiciliat, vague un lloch de deputat o oïdor militar; suplique per ço Pere Puigvert de Gravalosa, lo qual és nadiu de dita vegaria y té propietats y domicili en aquella, sien vostres senyories, excel·lència y mercès, atès que és present en Cort y segueix aquella, servits insecular-lo en dit lloch que vague, etc. *Altissimus, etc.*

DIE DECIMA NOVEMBRIS MILLESIMO QUINGENTESIMO OCTUAGESIMO QUINTO, HORA SEXTA POST MERIDIEM, LECTA IN STAMENTO ECCLESIASTICO ET FUIT DECRETUM QUOD VERIFICATIS PRIUS QUALITATES PER CAPITULA CURIE REQUISITIS, EX NUNC SENCEATUR INSECLATUS DICTUS GRAVALOSA, SUBLATIS TAMEN DISSSENTIMENTIS. SCRIBA STAMENTI ECCLESIASTICI, MULLOLA, NOTARIUS.

DICTIS DIE ET ANNO LECTA IN STAMENTO MILITARI ET FUIT DECRETUM IDEM QUOD IN STAMENTO ECCLESIASTICO, SUBLATIS TAMEN DISSSENTIMENTIS. SCRIBA STAMENTI MILITARIS, SALA, NOTARIUS.

DIE DECIMA NONA MENSIS NOVEMBRIS MILLESIMO QUINGENTESIMO OCTUAGESIMO QUINTO LECTA IN STAMENTO REGALI, IN QUO FUIT PROVISUM IDEM QUOD IN ALIIS STAMENTIS, SUBLATIS TAMEN DISSSENTIMENTIS. CELLERS, NOTARIUS PUBLICUS BARCINONE ET DICTI STAMENTI SCRIBA.

Inmediadament, en dit stament real fou legida una supplicació presentada per part de mossèn Hierònim Joan, donsell, la qual és del tenor següent:

[Hierònim Joan]

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, il·lustres y molt magnífichs senyors.

En la vegaria de Gerona vaga un lloch de deputat militar per mort de mossèn Joseph Miró, quòndam donsell en la ciutat de Gerona domiciliat; per ço, Hierònim Joan, donsell en la dita vegaria domiciliat, supplica a vostra senyoria, excel·lència y

mercès li fassen mercè de insecular-lo en lo lloch de aquell, atès ha residit en la present Cort del principi ensà, y lo dit supplicant ne rebrà molt particular mercè. *Que licet, etc.*

Die decima novembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Die undecima predictorum mensis et anni fuit lecta in stamento militari et fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die decima nona mensis novembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto fuit lecta in stamento regali, in quo fuit provisum idem quod in aliis stamentis, //393r// sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

En virtut de les quals provisions axí fetes, per los dits staments foren spedides letres en la forma següent:

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que *etc. ut in aliis usque hic*. Als reverent nobles y magnífichs senyors los deputats del General del dit Principat y als oïdors de comptes del dit General y a totes [altres] persones a qui's pertanga y lo present negoci toque y tocar puga. Salut y honor. Sapiau que los dies passats y devall scrits per part de mossèn Hierònim Joan, donsell en la vegaria de Gerona domiciliat, nos és stada presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, il·lustres y molt magnífichs senyors. En la vegaria de Gerona vaga un lloch de diputat militar per mort de mossèn Joseph Miró, quòndam donsell en la ciutat de Gerona domiciliat; per ço, Hierònim Joan, donsell domiciliat en la dita vegaria, supplicha [a] vostra senyoria, excel·lència y mercès li fassen mercè de insecular-lo en lloch de aquell, atès ha residit en la present Cort del principi ensà, y lo dit supplicant ne rebrà molt particular mercè. *Que liceat, etc.* A la qual supplicació com a justa y rahonable per nosaltres és stada feta provisió que fos fet axí com era supplicat; ensecularem, segons que ab la present inseculam y enseculat ésser volem, provehim y manam, lo dit mossèn Hierònim Joan en lo dit lloch de diputat militar del predit General, vagant per mort del sobredit mossèn Joseph Miró, quòndam donsell //393v// en dita vegaria domiciliat. Per ço, deduhint a vostra notícia les coses predites, ab tenor de les presents vos diem y manam que, observant dita inseculació y provisió per nós com és dit feta, encontinent après que les presents vos seran presentades, sens dilació, exceptió alguna, scrigau y continueu y continuar y scriure fassau en lo llibre y altres llochs hahont les inseculacions de diputats s'escriuen [y continueu]⁴¹⁰ lo dit mossèn Hieronim Joan, donsell en la dita vegaria de Gerona domiciliat, axí com dit és per nós inseculat per diputat militar en lloch del dit mossèn Joseph Miró, a fi y effecte que havent-se de fer extractió de semblants diputats militars concorrega de fet en dita extractió, axí y en la forma que los altres en semblants llochs posats y enseculats concorren, tots duptes y difficultats cesants. En testimoni de les quals coses manam ésser fetes les presents sotescrites de

410. *Fragment del 76..*

mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell maior de la dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant al bras ecclesiàstich als deu, quant a bras militar a l'onse, quant al bras real, a denou del mes de noembre MDLXXXV. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres.

[Pons de Monclar]

E immediadament, fonch en dit bras legida una supplicació en aquell presentada per part de mossèn Gaspar de Pons, senyor de Monclar, la qual és del tenor següent:

Molt il·lustres y molt reverents, excel·lentíssim, reverents, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Per mort de March Antoni de Vergós, donsell en la vegaria de Vich domiciliat, vague un lloch en la Deputació de deputat militar. Per ço, Gaspar de Pons //394r// de Monclar, donsell en dita vegaria domiciliat, supplicha a vostra senyoria, excel·lència y mercès li fassen mercè de manar-lo insecular en lloch de aquell, atès ell y los seus han sempre residit en la present Cort en servey de aquella; que lo dit supplicant ne rebrà molt particular mercè. *Et licet, etc.*

Die decima novembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, hora sexta post meridiem, lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod ex nunc censeatur insecularus dictus Gaspar de Pons et fiat ut supplicatur per ipsum quia presens est in curia, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Dicto die lecta in stamento militari et fuit decretum ut in stamento ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die decima nona mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta predicta supplicatione in stamento regali et fuit decretum idem quod in brachio ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti regalis, Cellers, notarius publicus Barcinone.

[Navarro]

E immediadament, en dit bras fou legida una supplicació en aquell presentada per mossèn Joan Navarro, en la qual lo dit bras féu determinació que sia decretada primer per los altres brassos com és de still, y vistes les decretacions que faran los altres brassos farà lo que serà de justícia.

[Redrès]

394v// Lo dit bras féu desliberació y conclusió que sia comunicat al vescompte de Canet lo Redrès del General, ab cauthela ab tal que no sia destorp del General, ço és, que sempre's que l'hage mester lo hage de tornar, aderint en açò als brassos ecclesiàstich y militar.

Més, fonch presentada en lo dit bras real altra supplicació per part de Francesch Antich y en aquell legida, la qual és del tenor següent:

[Francesch Antich]

Il·lustríssims, excel·lentíssimo, molt il·lustres, il·lustres senyors.

Per vostra excel·lència, senyories y mercès fonch provehit a vint-y-nou de octubre proppassat guiar y assegurar la persona de Francesch Antich perquè dins quinsa dies anàs a Barcelona a cercar los actes de apelació que en lo trienni de l'ardiacha Cerveró y sos condeputats interposada per rahó de una condemnació feta a dit

Francesch Antich indegudament; y com lo termini que per vostra excel·lència, senyories y mercès és stat a dit Antich donat era tant breu temps, no era stat possible haver pogut acabar de provar del tot sa intenció; se à presa en Barcelona una informació devant los senyors deputats faent per a sa justícia, la qual exhibeix, que l'ànimo de vostres senyories, excel·lència y mercès restaran assaneats. Supplicha, per ço, lo dit Francesch Antich que la dita informació per dits deputats presa sia vista y li sia feta mercè de què s'escriga una carta als dits senyors deputats per a què, vist que dit Francesch Antich al punt que fou condemnat apel·là de dita centència y ab aquella li fou reservat dret, segons en dita sentència apar largament, que sempre que provàs en contrari se li fes bo lo que sia vist de justícia y que li sian donats tres nous assessors, conforme al Capítol de Cort quart de les Corts de l'any de //395r// mil sinchcents quaranta-y-set, y puga anar guiat y assegurat en Barcelona a proseguir sa causa, offerint-se en pagar tot allò que serà vist ésser debitor a Joan Xanxo; y perquè la dilació li és molt danyosa, supplicha a vostres excel·lència y mercès li fassen la mercè. Lo offici. *Que licet, etc. Altissimus, etc.* Francesch Antich, en causa pròpria.

Die decima quinta mensis novembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto fuit oblata in stamento ecclesiastico, quod comitatur advocatis qui videant et referant. Scriba stamenti ecclesiastici. Mullola, notarius.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento militari et fuit decretum et provisum idem quod in stamento ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die decima nona mensis novembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

[Dissentiment]

Mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon, per les causes contengudes en la supplicació que lo dia present y poch ha per part de sa universitat té presentada, dissent a tots actes fahedors en la present Cort fins a tant per lo present stament y per los altres staments sia provehit en dita supplicació lo que demane de justícia, o altrament sia vist y declarat lo que demane per part de la universitat no ésser just, protestant de nul·litat //395v// de actes y que⁴¹¹ sia llevat acte. *Testes sunt Santgenís et Mir.*

E lo dit bras real, oït lo dit dissentiment, determinà que·s fasse embaxada als tractadors fent-los a saber lo dit dissentiment posat per dit Navarro. E immediadament, foren elegits per a fer dita embaxada: mossèn Vilaplana, mossèn Mas.

E dit dia lo dit Navarro alsà son dissentiment per tot lo dia present.

E immediadament, en lo dit stament y bras real fou⁴¹² legida una supplicació adaqueu presentada per part de l'abat y convent de Nostra Senyora de Benifaça, la qual és del tenor següent:

[Benifaça]

Il·lustríssimo y reverendíssimo y molt reverents senyors, excel·lentíssim senyor, il·lustres y molt magnífichs senyors.

411. *En el manuscrit 76, que·n per que.*

412. *En el manuscrit 76, fonch per fou.*

Lo syndich de l'abat y convent y monestir de Nostra Senyora de Benifaça diu que molta part de les terres del dit monestir stan dins lo Principat de Cathalunya, y axí per a sustentació de aquella casa los és forsat haver-se de provehir dels fruïts que cullen en les dites terres, trahent aquells del dit Principat y portant-los a dit monestir que està dins lo Regne de València, en lo qual cas la extractió, segons determinacions de justícia, los és lícita y permesa; y per la mateixa rahó, lo reverendíssimo bisbe de Tortosa y altres dignitats que cullen fruïts y tenen rendes ecclesiàstiques temporals en lo Regne de València, de temps inmemorial ensà han acostumat traure dits fruïts y rendes lliberament del Regne de València a la ciutat de Tortosa sens manifestar ni pagar dret algú a la Generalitat del dit Regne, com és notori. Supplicha, per ço, lo dit sindich de Benifaça a vostra senyoria, il·lustres, sian servits //396r// que sia feta ordinació que lo dit monestir puxa traure los fruïts y rendes que cull y té en lo Principat de Cathalunya per al dit monestir, que està en lo regne de València, lliberament y sens pagar drets alguns al General de Cathalunya.

Ítem, per quant lo dit monestir se proveheix ordinàriament de peix y altres provisions y manteniments necessaris de la ciutat de Tortosa, que està del dit monestir sis leguas, y com los qui fan los despatxos del General no vullen despatxar fins que ja són tocades les nou hores, segueix-se que partint tart lo traginer del monestir, maiorment en ivern, no pot arribar a temps y algunes vegades se ha seguit per lo mal camí y crescuda de les aygues perdre's lo treginer y la adsembla; que per ço supplicha a vostra senyoria il·lustríssima sien servits se fasse ordinació que lo dit traginer puxe traure dites provisions de peix y altres manteniments del Principat de Cathalunya sens sperar que se hage de fer lo dit despaig per lo General, puix en lo mateix dia dins una hora après que los del General comensaran a despatxar compa-rega devant de aquells alguna persona, per part del dit monestir, que manifeste y pague los drets del General.

Ítem, per quant lo dit monestir té pinars y boschs dins lo Regne de València en los quals se talla molta fusta grossa, y aquella se carrega a la mar per embarcar-la dins lo mateix Regne de València y, de pas, algunes vegades se posa dins lo Principat de Cathalunya per ésser millor camí y, continuant aquell, se torna dins lo Regne de València, supplicha, per ço, lo dit sindich san⁴¹³ vostra senyoria il·lustríssima servit se fasse ordinació que la dita fusta del dit monestir, de pas, puxa entrar y exir del Principat //396v// de Cathalunya al Regne de València, en lo qual se talla, sens pagar dret algú al General de Cathalunya y sens haver-la de manifestar.

A onsa de novembre MDLXXXV, lo stament ecclesiastich, oïda la present supplicació, deslberà quant al cap primer que sia fet com se supplicha; quant al segon que los taulers del General hagen⁴¹⁴ a donar al treginer ordinari de Benifassà *etiam* dins en lurs cases lo albarà del General; quant al tercer cap, que's concedescha com és demanat, y que sia comès a les persones eletes per al Redrès del General per a què se'n fasse Capítol de Cort. *Scriba stamenti ecclesiastici, Ioannes Baptista Mullola, notarius.*

413. *En el 76 sia'n per san.*

414. *En el manuscrit 76, haien per hagen.*

A XIII dels dits, mes y any fonch legida en lo stament militar, fonch provehit sí e segons està en lo bras ecclesiàstich provehit. *Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.*

Die decima nona mensis novembris anno domini MDLXXXV lecta in stamento regali, in qua fuit provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti scriba.

E volent continuar lo legir dels Capítols de Cort en lo stament real, los syndichs de Barcelona digueren que ells no consentien ans expressament dissentien a què no-s passe avant a la lectura de dits Capítols fins a tant tingan consulta de lur universitat, la qual speran de dia en dia y de punt en punt.

E immediadament fou en dit stament presentada una supplicació de⁴¹⁵ part dels scrivans que han scrits los Capítols y Constitucions, la qual legida és del tenor següent:

[Supplicació d'escrivents]

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustre, il·lustres, nobles, molt reverents y magnífichs senyors.

Los scrivents han scrit les Constitucions y agravis de la present //397r// Cort y [lo] Redrès del General ab tanta diligència com a tots és notori, suppliquen a vostras senyorias, excel·lència y mercès sia de son servey y manar que la dita scriptura los sia pagada, conforme apareixerà que és just en coses semblants, ab la liberalitat que sempre acostuman usar los tres brassos ab persones de sa qualitat, que tots la reputaran a particular mercè. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

A dotsa de noembre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch, lo stament ecclesiàstich desllibera y comet a mossèn Joan Pau Ciurana, regent los comptes, que pague y satisfasse als scrivents que han scrit les Constitucions, agravis, Redrès y altres coses en servey de la Cort lo que los advocats y notaris dels brassos tatxaran. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

Die decima nona novembris anno predicto lecta in stamento militari et fuit decretum ut in stamento ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die decima nona novembris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento regali et fuit provisum idem quod in aliis stamentis. Scriba stamenti regalis, Cellers, notarius publicus Barcinone.

[Dissentiment]

Mossèn Pere Ferreres, síndich de Barcelona, per quant ell y sos companyons, consíndichs seus, tenen posat dissentiment a què no-s continue ni passe avant en lo legir y votar les Constitucions sens haver rebuda [consulta]⁴¹⁶ //397v// dels senyors consellers y Vint-y-quatrena de dita ciutat, dels quals de punt en punt spere, y ara lo stament real entén y vol continuar lo legir dels Capítols resten a votar, dels quals encara no tenen resposta; que, per ço, no consent que aquells se ligen y voten si no és ab condició que, arribada dita consulta, se hagen de legir los advertiments y apunctaments de dita consulta en presència del present stament, y tornar a votar altra volta los Capítols resten, per a

415. *En el manuscrit 76, per per de.*

416. *Manuscrit 76.*

què leshores puga lo stament lliberament votar sobre dels Capítols que resten, y que en lo entretant no entén votar sobredits Capítols per lo descàrrech seu y de son offici; la qual scriptura fou legida en presència de tot lo stament.

Dimecres, a XX de noembre MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament real en la present vila de Monsó, en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat del rey nostre senyor celebra a sos regnes de Aragó deçà la mar, en lo lloch y forma acostumats.

[Cerra]

Referí lo promotor militar havie dissentiment en lo bras militar a tots actes posat per micer Enrich Cerra y que, per so, serie bé que los tres promovadors anassen als tractadors per a fer-los a saber dit dissentiment.

Deslberà, per ço, dit stament vagen los promovadors a dits tractadors per a fer-los a saber dit dissentiment.

Més, que vage lo dit promovedor del present bras al bras militar, encarregant-los molt que's vullen resoldre en los Capítols dels pedrenyals.

Més, féu determinació lo present bras que's fase embaxada al bras militar, per los dits dos staments ecclesiàstich y real, per a què vullen levar lo dissentiment y ha en aquell bras a tots actes per a què's clogue la Cort.

Referí lo promovedor ecclesiàstich que ere estat elegit per cercar //398r// remey com se podie levar lo dissentiment del bras militar micer Ferrando Quintana.

Féu deslberatió que altra volta se fasse embaxada per lo present bras al bras militar, per los altres dos staments, encarregant-los vullen donar orde se leven los dissentiments són en aquell; no volent-lo levar, se'n done complida rahó als tractadors per a què procuren se fasse *iudicium in curia*.

Lo senyor canceller micer Manegat, lo regent Tera, lo regent Quintana, lo regent Cordelles, lo protonotari, micer Martí Joan Franquesa, micer don Lluys de Paguera, reportaren embaxada de part dels tractadors a sa magestat deduhint en efecte que, com sa magestat stiga determinat, per a dos del qui ve, partir-se de aquesta vila en la qual ha stat tant, per lo qual⁴¹⁷ ha entès dins dit temps se podien cloure y spedir les Corts, desijant per sos signes, que molt li importen, partir-se d'esta vila, y entenent que al temps se ha de cloure la Cort se són posats dissentiments diversos, impeding lo progrés de la Cort e impeding los actes de justícia de aquella, que, per ço, desijant sa magestat rematar y fer lo que deu de justícia, fent *iudicium in curia*, venint, per ço, ells desús nomenats per a dir-los que sa magestat los prefigès temps de una hora per a què eligescan persones per a fer *iudicium in curia* dins dues hores après, se entén fer aquell y que, per ço, habilitassen la hora fins a les deu o onse hores, dins lo qual temps se fassa⁴¹⁸ dit judici sobre dit[s] dissentiments.

Lo dit bras féu deslberatió y conclusió que se habilite //398v// la hora fins a les onse, y que los advocats se juncten per a veure y entendre lo fahedor acerca del deduhit per los senyors regents ab dita embaxada.

417. En el manuscrit 76, que per qual.

418. En el manuscrit 76, fassa per farà.

[Tàrrega]

Mossèn Hierònim Ponces, syndich de Tàrrega, levà tots los dissentiments tenia posats a tots actes, exceptats emperò actes de gràcia.

[Granollers]

Mossèn Jaume Puig, syndich de Granollers, levà sos dissentiments tinga posats a tots actes, exceptats los de gràcia.

[Voló]

Joan Reurel, síndich del Voló, levà sos dissentiments tinga posats a tots actes, exceptats los de gràcia.

[Puigcerdà]

Joan Honofre Ortodó, syndich de Puigcerdà, levà tots sos dissentiments.

[Figueres]

Francesch Oliveres, syndich de Figueres, dix y féu lo mateix.

Antoni Çabater y Castanyà, síndich de Caldes, féu lo mateix.

Antoni Molinés, syndich de Cruïlles, féu lo mateix.

[Cerra]

Lo ardiacha Coma de Vich, micer Ferrando Quintana syndich de Urgell, Montegut de Vallgornera, don Gispert de Guimerà, reportaren embaxada que, decretant aquest bras la supplicació presentada per micer Enrich Cerra, aderint-se als altres brassos, se levària lo dissentiment posat [per] dit micer Enrich Cerra a tots actes y axí se podria obviar a l'*iudicium in curia* que s'entén fer, com tots tenen entès.

Lo bisbe de Vich, lo abat de Gerri, lo ardiacha de Gerona; referí lo promovedor ecclesiàstich com los susdits eren estats elegits per a fer y declarar lo susdit y altres judicis se hauran de fer sobre qualsevol[s] dissentiments durant les presents Corts.

[Barcelona]

Mossèn Pere Ferreres, micer Francesch Çaragossa, micer Miquel Çarrovira, syndichs de Barcelona digueren que per quant //399r// tenen orde de sos principals de no consentir que sien votades les Constitucions en aquest bras de les quals dits syndichs [no]⁴¹⁹ tenen resposta de la consulta han fet ab sos principals, com tenen obligació, fins aquella sia vinguda, no consenten sien aquelles legides. Fou respost per lo bras que, encara que no tinga obligatió lo bras d'esperar dita consulta y que, per ço, no-s pot impedir la lectura de dites Constitucions, emperò ofereix que, vinguda que sia la resposta de dita consulta, triarà de ella lo que·ls apparrà, conforme han fet en les altres consultes⁴²⁰ votades, acceptant de dita resposta lo que·ls apparrà convenir al benefici públich y repudiant lo demés. Y dita scriptura fou votada y acceptada per los dits syndichs de Barcelona y per lo dit bras⁴²¹.

[Cerra]

Lo dit bras féu deslberació que·s torn embaxada al[s] altres brassos per lo negoci de micer Cerra, dient com per tenir mossèn Arrencada, síndich de Torroella, posa dissenti-

419. *Manuscrit 76.*

420. *En el manuscrit 76, constitucions per consultes.*

421. *A continuació en el manuscrit 76: Mossèn Navarro no consent a la dita scriptura, ans bé y dissent per sa part y diu que sien legides y votades les constitucions que resten a votar per lo present bras y si no que·s fasa lo que és de justícia.*

ment a que no·s lija la supplicació de micer Cerra; y que micer Mascaró y mossèn Joan Navarro tenen lur dissentiment a causa que no·ls han feta justícia en lo bras ecclesiàstich a la supplicació per ells donada, ab la qual demanen certs llochs de deputats y oïdors. Per a la qual embaxada a fer foren tramesos: mossèn Francesch Algueró, mossèn Ortodó.

[Camprodon]

Mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon, dix que requer que lo promovedor del present bras junctament ab lo scrivà sien intimat y notificat als brassos ecclesiàstich y militar, y legit son dissentiment per ell posat lo dia proppassat, junctament ab la supplicació per ell donada.

399v// Mossèn Joan Navarro, micer Mascaró, alsaren lurs dissentiments per tota esta nit tenen a tots actes.

[Perpinyà per lo Studi de Leyda]

Mossèn Luys Terrena y mossèn Antoni Jolí, syndichs de Perpinyà, digueren dissentien a⁴²² què no·s presente lo Capítol dos-cents y sinch^{422a} a sa magestat, per quant és cosa mera de gràcia, si ja no és per lo que lo Studi de Perpinyà concorren les matexes qualitats que concorren en la Universitat de Leyda y té los matexos privilegis de Universitat de Leyda, y si ja ab dita Constitució no·s supplicha també la mercè per lo Studi General de Perpinyà fins en mil ducats; protestant de nul·litat, posant lur dissentiment a què no·s pas ni[·s]⁴²³ presente a sa magestat.

[Que fasse electió per fer *iudicium in curia*]

Tornaren poch après en dit stament la embaxada del dit senyor canceller y regents de part de sa magestat, dient venien al present stament y als altres per a fer-los la segona monició per a què los brassos elegisen persones per a fer lo *iudicium in curia* sobre los dissentiments eren en los brassos, y tornarien tantost per a fer la tercera monició per a què anomenen persones per a fer lo dit *iudicium*, certificant-los que en no fer-se per los staments la nominació per ells fahedora se procehiria en fer noresmenys lo dit *iudicium* a soles, sens la terra y esta nit matexa.

Lo dit stament, entès lo parer dels advocats, procehí a electió de les persones avall scrítes per a l'*iudicium in curia*, los quals són los següents: micer Frexanet, micer Çarrovera, micer Monserrat. La qual nominatió fou referida als altres brassos per son promovedor.

[Camprodon]

Mossèn Joan Navarro, syndich de Camprodon, dix levave, segons que ab la present levà<va>, son dissentiment que ell tenia posat a tots actes.

[Panaders]

[Dissentiments levats]

Micer Mascaró, syndich de Vilafranca de Panadès, levave son //400r// dissentiment que tenia posat a tots y sengles actes.

422. En el 76, de per a.

422a. El capítol 205 dels apuntaments de la Divuitena és el capítol 165 del procés familiar. La no coincidència es deu a què el braç treballa amb la numeració dels apuntaments inicials.

423. En el manuscrit 76.

[Dissentiments levats]

E legits foren dits dissentiments del present bras real, foren aquells notificats en la hora mateixa als senyors tractadors y als altres brassos ab embaxada, per a la qual foren elegits y tramesos: mossèn Algueró, syndich de Leyda, mossèn Pere Inveni Rocha de Tuïr. Los quals tornats, referiren havien mostrat, axí los tractadors com los altres brassos, tenir molt contento.

E més, per a encarregar y pregar al bras militar volguessen procurar se levàs lo dissentiment és en dit bras, juctament ab los del bras ecclesiàstich, foren elegits: mossèn Luys Terrena, mossèn Ortodó de Puigcerdà.

Vingué après lo abat de la Real, lo canonge Masdemunt, per a fer gràcies al stament real del bon cuydado havien tingut en procurar se levassen los dissentiments són posats en lo bras militar, los quals immediadament se'n partiren junts de dita embaxada.

[Stude de Leyda]

Micer Nicholau Frexanet, syndich de Leyda, dix, responent al dissentiment posat lo dia present per lo syndich de Perpinyà sobre lo Studi de Leyda⁴²⁴ y Universitat de aquella y de l'asert Studi com se diu de Perpinyà⁴²⁵, parlant ab lo degut acato és frívol, iniust y nul·le, y en lo contengut en lo present Capítol se demane cosa que sia de gràcia al qual se puga contradir, ans bé depenia de la liberalíssima mà de sa magestat, y contradir a la presentació del dit Capítol és notòriament contra justícia; per tant, no consent en lo deduhit per dits syndichs de Perpinyà, ab referiment de gràcia de tot lo present stament de la mercè han feta a la dita Universitat de Leyda. //400v// *Et dicti syndici de Perpiniani dixerunt* que estan y perseveren en lo dit dissentiment y les causes per ells deduïdes subsistexen, requerint sia continuat en lo procés familiar del present stament.

Lo canonge Reig de Tarragona, lo ardiacha Terça de Tortosa; referí lo promovedor ecclesiàstich eren stats elegits per a fer embaxada als senyors tractadors, com los dissentiments dels brassos eran tots fora, de manera que la Cort estava desambargada y podia lliberament passar avant.

E per lo stament militar, per dit efecte, foren elegits: don Phederich Despalau, Joan de Yvorra.

E per lo present bras real, per fer la sobredita embaxada, juctament ab los elets per los altres brassos, foren elegits y anomenats: mossèn Algueró, mossèn Nofre Ortodó.

[Pes y mesura]

E votant-se en dit bras o stament la Constitució parlant de pes y mesura que per tota Cathalunya [y Comptats]⁴²⁶ de Rosselló y Sardanya fos com és lo pes y mesura de Barcelona, digueren los síndichs de Perpinyà que no y consenten, ans bé y dissentent y posen son dissentiment, com sia cosa mera de gràcia.

Los síndichs de Leyda no y consenten.

Lo syndich de Copliura no y consent.

424. *A continuació en el manuscrit 76*: dix responent al dit dissentiment que ben sabuda és la qualitat del Studi de Leyda.

425. *A continuació en el manuscrit 76*: com lo dissentiment posat per los syndichs de Perpinyà.

426. *Manuscrit 76*.

Lo syndich de Tuir y dissent.

Lo syndich de Salses y dissent.

Lo syndich de Vilafranca de Conflent no y consent, ans y dissent.

[Capítols de Cort]

Lo present bras féu deslberatió que les persones eletes per apunclar les Constitucions y discordàncies fassen posar en bell, per a poder presentar a sa magestat, los Capítols que fins ara stan ja concordés los brassos y axí com anirant concordant-se, per maior spedició de la Cort.

401r// Dijous, a vint-y-hu de noembre MDLXXXV.

[Observansa]

Convocat y congregat lo stament real en la vila de Monsó en lo lloch y forma acostumats, feren⁴²⁷ deliberatió que, per quant sobre lo capítol de la Observansa les devuyt persones no-s són pogudes consertar, que per ço sien elegides tres persones de quiscun stament, pus no-y entrevingue ningú dels ja elegits per dites constitucions per a trassar la dita constitució y forma d'ella. E procehint a electió de les dites persones, foren elegits y anomenats los següents: micer Frexanet, mossèn Viver, mossèn Arrencada.

Elets per al capítol de la Observansa.

[Canonge Miró]

Referiren los advocats que havien entre ells tractat lo negoci del canonge Miró y de l'ardiacha Terça y que tres heren de parer se haguessen de donar sinch dies y altres deu al dit canonge Miró per provar sos articcles, y que lo stament ne fes lo que millor y apparia. Referí-s en lo present bras com lo bras ecclesiàstich havie feta electió y nominació per a apunclar y tractar los capítols de la Observança: lo bisbe de Gerona, lo senyor abat de la Real, lo senyor canonge Masdamunt

També fou referit en lo present bras com lo bras militar havie elegit y anomenat per a trassar la constitució de la Observança: lo vescomte de Rocabertí, don Bernat de Boxadós, lo senyor de Monclar.

401v// **[Gerona]**

Los senyors syndichs de Gerona tenen posat dissentiment a tot creximoni de salari y axí no-s votà la constitució dos-cents vint-y-dos, al qual dissentiment aderexen mossèn Bordoll, syndich de Balaguer, y mossèn Joan Rocha, syndich de Sant Pedor.

[Remunerations]

Lo present stament deslberà que les persones eletes per a mirar les remuneracions y altres salaris se acostumen de dar en los processos antichs [que] tingan facultat y poder de referir en lo present stament lo quant aparexerà haver de donar a quiscú dels supplicants conforme los treballs havien presos, ab tal que lo present bras tingue facultat de levar y aiustar allò que aparexerà ésser poch o supèrfuo o haver-se⁴²⁸ de donar més.

427. *En el manuscrit 76, féu per feren.*

428. *En el manuscrit 76, haver-ne per haver-se.*

Dicto die, post prandium.

[Per a concordar los capítols]

Convocat y congregat lo present stament en lo lloch acostumat, féu deslberatió que les matexes persones [eletes]⁴²⁹ per a apuntar les constitucions y discordàncies dels capítols tingan carrech de anar per los brassos serà me[ne]ster anar per a concordar les diferències dels capítols.

[Per a sol·licitar los capítols]

Més, deslberà lo dit bras que sien elegides dues persones perquè, junctament ab altres dos de quiscun bras, sol·liciten de quiscun dia, de matí y després dinar, los tractadors de sa magestat [per a què sien servits recordar a sa magestat]⁴³⁰ vullen provehir en los agravis li són estats presentats, aderint en assò als altres brassos. E procehint a la electió de les dites persones, foren elegits los següents: mossèn Terrena, mossèn Ortodó.

E immediadament, fou en dit stament o bras real presentada una supplicació per part dels tudors de don Joan Batista Terré y de Miquel Balthasar Dot, scrivà maior de la cort del veguer de Barcelona, la qual és del tenor següent:

[Dels pubills Terrens]

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

Per voler fer uns deposadors junt y contíguos als càrcers //402r// reals comuns de la ciutat de Barcelona, los *tunch* senyós deputats en lo trienni de l'ardiacha Cerveró y mossèn Enrich Agullana y sos condeputats compraren y pagaren bé algunes cases situades en la plassa del Rey de la ciutat de Barcelona, contígües a la cort del senyor veguer de Barcelona y als arxius de aquella y après aquelles totes foren enderrocades; y enderrocant-les, se enderroca[ren] també los dits arxius de la dita cort real del senyor veguer de Barcelona tenia sobre la entrada de la dita cort, ab dos finestres que axien al carrer que passa devant dita cort, vulgarment dit de la devallada de la dita cort, en los quals arxius staven recondits tots los libres, actes y scriptures públiques de dita cort, en los quals estan compresos molta part del patrimoni del[s] poblats, axí en la dita ciutat de Barcelona com en tot lo Principat de Cathalunya, per ser la dita cort ordinari de la dita ciutat de Barcelona y ser dita ciutat pàtria comuna per tots los poblats en dit Principat. Los quals libres y scriptures fonch forsat traure de dits archius y aquells posar y col·locar per leshores en un rachó de la mateixa cort, ahont stan molt dolentament y ab gran ocasió de robar-se, com de fet ne han robat algunes, y part recondits en unes instàncies de una casa particular que està prop la dita cort, per no tenir dita cort lloch altre algú per recondir y tenir dits libres y scriptures sinó dits arxius, ab confiança certa que's tenia com dits *tunch* deputats prometeren y offeriren que acabada la dita obra de dits deposadors tornarien a posar los dits archius ab los parestatges y ab lo portal per lo qual de dita cort se entrave a dits arxius y en la forma y manera que abans staven dits arxius, per poder tornar-hi y col·locar-hi dits libres y scriptures en aquells com abans staven recondides, //402v// per conservació dels patrimonis dels dits poblats en dita ciu-

429. *Manuscrit 76.*

430. *Manuscrit 76.*

tat y Principat. E com haia [ja]⁴³¹ alguns anys que dita obra de dits deposadors sia ja acabada, e per part axí del senyor útil de la scrivania de la dita cort com del scrivà maior de aquella se haia instat, sol·licitat y supplicat moltes y diverses vegades, supplicat als senyors deputats del General de Cathalunya que tornassen dits arxius ab los parestatges y portal y ab lo modo y forma que staven abans, per a poder·hi tornar, col·locar y recondir dits llibres y scriptures, los quals vuy estan ab molt mal recapte y perdició y en risch de pèrdrer-se'n moltes, y fins vuy no·u hagen pogut may obtenir, encara que moltes y diverses vegades han dit offerit o farien, del que ne ha redundat y de quiscun dia redun·da y per havant ne pot redundar molt notables danys a la cosa pública y a tots los particulars de aquella per no estar en son degut lloch dits actes y scriptures. Per ço y altrament, tant los tudors de don Joan Batista Terré, pubill, vuy senyor útil de la scrivania de la dita cort, quant encara Miquel Baltesar Dot, scrivà maior de aquella, quant humil·ment poden suppliquen a vostra senyoria, excel·lència y mercè sien servits manar als senyors deputats que vuy són que de peccúnies del General tornen a posar los dits arxius de la dita cort ab sos parestatges y ab lo dit portal que entra de dita cort als dits arxius y ab la forma y manera que abans staven, y restituesquen les claus de dits arxius que vuy tenen dits senyors deputats, o per ells lo portaler de dits deposadors, conforme la oferta que dits *tunch* deputats feren com es rahó y justícia, perquè dits llibres y scriptures que vuy estan a total ruína y perdició se pugan tornar, recondir y col·locar en aquells ab son degut orde, com abans staven, que serà fer molt poch gasto y servirà per lo fi que són stats fets ja de molts centenars de anys, encara que ara no servexen sinó per coses //403r// inútils e infructuoses, com és fer·hi estar algunes vegades algunes persones que tenen libertat de anar per totes les presons, lo que no·s pot ni·s deu fer ni en manera alguna soffrir per bé de la cosa pública y dels poblats en aquella; que ultra del que en assò farien lo que és de tanta rahó y justícia, dits supplicants o rebran a singular mercè. *Altissimus, etc.*

Die XI novembris MDLXXXV, in stamento ecclesiastico fuit decretum quod comitatur deputatis Generalis Cathalonie, qui lochum assignent pro custodiendis scripturis, prout juris et rationis fuerit. Et fiant litere cum in[s]ertione supplicationis. Scriba stamenti ecclessiastici, Joannes Baptista Mullola, notarius.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento militari et fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico. Scriba dicti stamenti, Joannes Sala, notarius publicus Barchinone.

Die XXI predictorum mensis et anni fuit lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius publicus Barchinone et dicti stamenti regalis scriba.

Vigore quarumquidem provisionum fuerunt spedite litere sub forma sequenti:

Los tres staments del Principat de Cathalunya convocats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. //403v// Sabreu que per part dels tudors de don Joan Batista Terré y de mossèn Baltesar Dot nos és stada presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lus-

431. *Manuscrit 76.*

tres, reverendíssims, excel·lentíssim, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors. Per voler fer uns deposadors junt y contíguos als càrsers reals comuns de la ciutat de Barcelona, los *tunch* senyors deputats en lo trienni de l'ardiacha Cerveró y mossèn Enrich Agullana y sos condeputats compraren y pagaren bé algunes cases situades en la plassa del Rey de la ciutat de Barcelona contígües a la cort del senyor veguer de Barcelona y als arxius de aquella y après aquelles totes foren enderrocades; y enderrocant-les, se enderrocaren també los dits arxius de la dita cort real del senyor veguer de Barcelona tenia sobra la entrada de la dita cort, ab dos finestres que axia al carrer que passa devant dita cort, vulgarment dit de la devallada de la cort, en los quals arxius estaven recondits los libres, actes y scriptures públiques de dita cort, en los quals stan compresos molta part dels patrimonis dels poblats axí en la dita ciutat de Barcelona com en tot lo Principat de Cathalunya, y ser la dita cort ordinari de la dita ciutat de Barcelona y ser dita ciutat pàtria comuna per tots los pobblats en dit Principat. Los quals libres y scriptures fonch forsat traure de dits arxius y aquells posar y col·locar per leshores en un rachó de la matexa cort, hahont stan molt dolentament ab gran ocasió de robar-ne, com de fet ne han robat alguns, y part recondits en unes instàncies de una casa particular que està prop la dita cort, per no tenir dita cort lloch altro algú per recondir y tenir dits libres y scriptures sinó dits archius, ab confiansa certa que tenia com dits *tunc* deputats prometeren y offeriren que acabada la dita obra de dits deposadors tornarien a posar los dits archius ab los parestatges y ab lo portal per lo qual de dita cort se entrave //404r// en dits arxius y en la forma y manera que abans staven dits arxius, per poder tornar-hi y col·locar-hi dits libres y scriptures en aquells com abans staven recondides, per conservació dels patrimonis dels dits poblats en dita ciutat y Principat. E com haia ja alguns anys que dita obra de dits deposadors sia ja acabada e per part axí del senyor útil de la scrivania de la dita cort com del scrivà maior de aquella se haia instat, sol·licitat y supplicat moltes y diverses vegades als senyors deputats del General de Cathalunya que tornassen dits arxius ab los parestatges y portal y ab lo modo y forma que stave abans per a poder-hi tornar, col·locar y recondir dits libres y scriptures, los quals vuy estan a molt mal recapte y perdicó y en risch de pèrdrer-se'n moltes, y fins vuy no·u hagen may pogut obtenir, encara que moltes y diverses vegades han dit y offert ho farien, del que ne ha redundat y de quiscun dia redunda y per avant ne pot redundar molt notable dany a la cosa pública y a tots los particulars de aquella per no star en son degut lloch dits actes y scriptures. Per ço y altrament, tant los tudors de don Joan Batista Terré, pubill, vuy senyor útil de la scrivania de dita cort, quant encara Miquel Baltasar Dot, scrivà maior de aquella, quant humilment poden supliquen a vostra senyoria, excel·lència y mercè sien servits manar als senyors deputats que vuy són que de peccúnies del General tornen a posar los dits arxius de la dita cort ab sos parestatges y ab lo dit portal que entra de dita cort a dits arxius y ab la forma y manera que abans staven, y restituesquen les claus de dits arxius que vuy tenen dits senyors deputats, o per ells lo portaler de dits deposadors, //404v// conforme la oferta que dits *tunch* deputats feren y com és rahó y justícia, perquè dits libres y scriptures que vuy estan a total ruïna y perdicó se pugue tornar, recondir y col·locar en aquells ab son degut orde, com abans estaven, que serà fet ab molt poch gasto y servirà per lo fi que són stats fets ja de molts centenars de anys, encara que ara no servexen sinó

per coses inútils o infructuoses com és fer-hi estar algunes vegades alguns presoners que tenen llibertat de anar per totes les presons, lo que no's pot ni's deu fer ni en manera alguna suffrir per bé de la cosa pública y dels poblats de aquella; que ultra del que en assò faran lo que és de tanta rahó y justícia, dits supplicants o reputeran a special mercè. *Altissimus, etc.* A la qual supplicació per nosaltres és stada feta provisió que sie comès a vosaltres que's assigne lloch competent segons serà de dret y justícia per a custodir les scriptures en dita supplicació mencionades y per ço sie fetes les lletres oportunes. Per tant, intimant y notificant-vos la dita nostra provisió, ab tenor de les presents vos diem, cometem y manam que assigne[u] e o assignar fassau lloch competent per a tenir y recondir los processos y scriptures en la supplicació mencionades, segons serà de rahó y justícia, y no fassau lo contrari, tota dilació cessants. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades de maior sagell de la dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant als brassos ecclesiàstich y militar a onse, quant al bras real a vint-y-hu de novembre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marquès.* Pere Ferreres.

[Que consellers en temps de sa consellaria no puguen ésser presos]

E més, legida la sobredita supplicació, lo dit bras en dit lloch y forma aiustat determinà que sien elegides dos persones per a què en nom y per part de //405r// aquest bras suppliquen a sa magestat que consellers alguns, pahers, procuradors, cònsols de qual-sevols viles, llochs reals del present Principat no puga ésser pres durant lo càrrech de lur consellaria ni tres dies après per ningun cars ni causa alguna, axí civil com criminal, ni per qualsevol crim, causa ni rahó alguna; y que los dits elets tingan càrrech de aquella y legir-la en lo present stament, lo qual après darà l'orde e forma de la embaxada; e axí foren elets: mossèn Antich Sala de Manresa, mossèn Christòfol Gil de Villoro de Tortosa.

La qual supplicació poch après fonch ordenada, y és del tenor següent:

[Supplicació per dit efecte]

Sacra, catòlica, real magestat.

Ja que los consellers, jurats, pahers, procuradors, cònsols de les ciutats viles y llochs del present Principat tenen obligació de tractar tots los negocis que concorren a bé y útil del poble que governen, y moltes voltes se offerexen haver de tractar de dar quexa de oficials de vostra magestat, los quals moltes voltes més per veniar-se que per fer lur càrrech perseguexen los tals ministradors, y per què ab milor ànimo y descans pugan servir a vostra magestat y fer lur dever ab quietut, per part del bras real del Principat de Cathalunya se supplicha a vostra magestat de gràcia y mercè special concedir a dit bras real que tots los consellers, jurats, pahers, procuradors, cònsols de les ciutats, viles y llochs reals del Principat hahont los tals porten insígnies consulars, no pugan ésser presos ni capturats per ningun official de vostra magestat ni altres per ninguns casos, si no serà per crim de lesa magestat, heretgia, crim de fabricació de falsa moneda, ni per deutes alguns ni altrament, a bé que de qualsevol crim //405v// cometesen durant dit termini de l'any de regiment se'n puga pendre informació per a què après de finit lo càrrech sian dignament castigats, que tot se reputarà a singular gràcia y mercè. Lo real offici de vostra magestat implorant. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

[Terça. Miró]

Elegí lo stament real a mossèn Rafel Vivet, síndich de Gerona, per a què ab un altre de quiscun stament vegen y miren si seran sinch o deu dies los que han de dar al canonge Miró per a provar los articles per ell donats contra lo ardiacha Terça, attès que los advocats als quals stave comès són stats en paritat sobre lo nombre de dits dies.

[Per la resposta dels greuges]

Referí lo promotor militar com lo dit stament havie elegit per anar a visitar y sol·licitar quiscun dia los tractadors de sa magestat per la resposta dels greuges, juntament ab los altres dels altres brassos: don Joan de Queralt, mossèn Maüll de Lleyda.

E poch après, anaren los anomenats per a la dita embaxada als tractadors staven en la segrastia de la sglésia.

E tornats de la dita embaxada, referiren com dits tractadors los havien dit y respost que ells procurarien ab sa magestat provehís en los agravis a ell presentats y tornarien ells resposta als brassos.

Deslberà lo dit e present stament, aderint ab lo bras militar, que's fasse a saber als senyors tractadors lo dissentiment que a tots actes té posat mossèn Joan Cetantí, per a què vullen dar orde com aquell sie levat per a què la Cort pugue passar avant; y axí anà lo promovedor del present bras.

Die veneris, XXII mensis novembris anno Domini MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats.

[Miró. Terça]

Lo reverendíssim senyor don Joan Batista Cardona, bisbe de Vich, per lo bras //406r// ecclesiàstich, don Phederich Desbosch y de Sant Vicens, per lo bras militar, y mossèn Rafel Vivet, síndich de Gerona, per lo bras real, elets per les coses avall scrites, havent oït los sis advocats dels brassos en lo vot y parer d'ells sobre la admissió dels articles donats per part del canonge Miró en la causa de l'ardiacha Terça, los quals sis advocats són stats en paritat, ço és, los tres que se li concedissen deu dies al dit canonge Miró per a provar dits articles y los altres tres que se li donassen sinch dies, oïdes les rahons per los dits advocats deduhides, resolgueren y foren de parer dites tres persones per los tres brassos nomenades, tots conformes *et nemine discrepante*, que attès que per part del dit canonge Miró se poden fer sufficientment les proves en la present vila de Monsó y per aquest efecte basten prou sinch dies de temps, per ço se aderexen al vot y parer dels advocats que han determinat que fossen sols concedits sinch dies al dit canonge Miró per a provar sos articles.

Joannes, episcopus Vicensis, don Phederich Desbosch, Rafel Vivet intimau a micer Astor, procurador del canonge Mateu Miró, que les tres persones per los tres staments del Principat de Cathalunya sobre lo dicidir lo article de la admissió dels articles per sa part donats en la causa que's aporte entre lo ardiacha Terça y dit canonge Miró, se són aderits al vot dels advocats que són stats de parer que li sien donats sols sinch dies per a provar dits articles en la present vila de Monsó. *Scriba stamenti ecclesiastici, Ioannes Baptista Mullola, notarius; scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone; Cellers, notarius publicus Barcinone et scriba stamenti regalis.*

[Observansa]

Lo promotor militar referí se aderie ab los dos altres staments acerca de l'ordenar lo capítol de la Observansa, //406v// en particular que les persones elegirà lo rey sien tres y sis las de la terra.

[Marques]

Lo present bras determinà que·s fassa embaxada als tractadors supplicant-los sien servits intercedir ab sa magestat per a què no·s despadesquen ningunes letres ni provisions de les que demanen los aratés de les marques en molt gran preiudici dels poblats en Cathalunya, attès maiorment que ja en la Règia Audiència pengen diversos plets sobredita marcha; y axí fou reportat per lo promovedor als altres brassos.

Dicta die, a prandio.

[Dissentiments de Ferran y Setantí]

Lo present bras real, aiustat y congregat en lo lloch y forma acostumats, determinà lo dit stament que vagen los promovedors als tractadors per a fer-los a saber los dissentiments són en lo bras militar posat a tots actes per mossèn Ferran de Torroella de Fluvià y altre per mossèn Joan Cetantí, per a què per lur part vullen procurar se leven dits dos dissentiments, aderint en açò al parer dels altres staments; y axí anaren als dits tractadors los tres promovedors.

E immediadament, en dit bras o stament real axí congregat y aiustat, fou presentada una supplicació per part de Francesch Vidal, paller ciutadà de Barcelona, la qual llegida és del tenor següent:

[Francesch Vidal]

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lent, nobles y molt magnífichs senyors.

Francesch Vidal, payer ciutadà de Barcelona, ha servit quatre mesos y vuy també serveix a vostres senyories, excel·lència y mercès en tenir custòdia en tancar y obrir y netejar la casa en què aiunten les persones per fer les constitucions, memorialis y Redrès, anant y venint y servint les persones y altres coses que allí eren menester, matineiant molt y vellant fins a mitia nit; y finalment ha fet tot lo que allí li han manat y ho ha fet ab molta diligència y //407r// treballs y legalitat, com de assò són molt bons testimonis y ne poran fer relatió les persones que allí se aiunctaven y aiunten; y com lo qui bé serveix és molta rahó sia pagat de sos treballs, per ço y altrament, dit Vidal supplicha a vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits manar-lo pagar dels dits sos treballs per a què puga pagar lo que servint a vostres senyories, excel·lència y mercès à gastat y desp[r]ès y puga dar sustento⁴³² a sa muller y fills y família, la qual cosa ultra del que vostres senyories, excel·lència y mercès faran lo que bé tenen acostumat, dit supplicant ho reputarà a special gràcia y mercè. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.*

A XVIII de noembre MDLXXXV lo stament ecclesiàstich deslberà que de pecúnies del General sia donat y pagat al dit Francesch Vidal per lo que ha servit de porter a les devuyt persones de les constitucions y a les persones del Redrès del General y a les dels agravis, a rahó de sis reals per cadal dia, comptador del dia que·s comen-

432. *En el manuscrit 76, sustentació per sustento.*

saren de juntar les persones eletes per a les constitucions en la casa devant Sancta Maria, y per ço sia feta la cauthela necessària. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

Lecta in stamento militari die XXIII mensis novembris et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barchinone.

Die vicesima secunda mensis novembris MDLXXXV in stamento regali lecta, fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico. Cellers, notarius publicus Barchinone et dicti stamenti regalis scriba.

407v// En virtut de les quals provisions y decretacions foren spedides letres e o ca[u]thel·les en la forma següent:

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Al magnífich mossèn Joan Pau Ciurana, regent los comptes del General del Principat de Cathalunya. Salut y honor. Com nosaltres haïam deslberat que de peccúnies del General sia donat y pagat a Francesch Vidal, paller de la ciutat de Barcelona, que ha servit de porter en la casa hahont són stades y stan juntades les persones per a apunotar les constitucions, obrir lo balans y Redrès del General y apunotar los memorials dels agravis y altres comissaris de la Cort, per los molts treballs que en servey de la Cort y [de] dites persones ha pres, a rahó de sis reals per cadal dia des del dia que dites persones se començaren de juntar, que fonch a setse de setembre proppassat, fins al dia de la conclusió de les presents Corts. Per ço, volem, diem y manam que pagueu y satisfassau al dit Francesch Vidal de peccúnies del General dit salari a ell assignat, a la dita rahó de sis reals per dia comptador del dia de setse de setembre proppassat fins al dia de la conclusió de les presents Corts. Dient y manant als molt reverent, nobles y magnífichs deputats y oïdors de comptes del dit General que, pagant vós la sobredita quantitat, la us admetan en compte de legítima data. En testimoni de les quals coses etc. sagellades ab lo sagell maior de la dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant al bras ecclesiàstich ha devuyt, quant al bras real a vint-y-dos, quant al militar a vint-y-tres de noembre, any de mil sinch-cents vuytant-y-sinch.

[Abiliten la hora]

Lo present bras real feu deslberatió y conclusió que sia abilitada la hora fins a les deu. 408r// **[Balaguer. Camprodó]**

Micer Monserrat, altre dels syndichs de Balaguer, dix posave son dissentiment a creximoni dels salaris, al⁴³³ capítol CCXVII que tracte se done salari als doctors de la Audiència quant stan malalts o impedits de maleltia o constitució de salari nou. Lo síndich de Camprodó adereix en lo mateix.

Dissapte, a XXIII de noembre any MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament real en la forma acostumada.

433. *En el manuscrit 76, del per al.*

[Pals]

Joan⁴³⁴ Rofi, syndich de la vila de Pals, no consent ans posa expressament son dissentiment en lo que posar lo pot sobredita constitució, que la constitució o capítol fet acerca de la prohibició del pescar ab sardinals o lo contengut en ella és stat ja votat, diffinit y resolt ab plena deslberatió del present bras, com consta en lo procés de aquell, que los pescadors pugan e·ls sia lícit y permès pescar ab dits sardinals de assí avant com fins avuy han acostumat pescar; y requer a vós, notari del present bras, ne leue acte, protestant de nul·litat de actes si lo contrari se farà⁴³⁵. *Testes Santgenís et Mir, notarius.*

[Vilafranca]

Lo senyor micer Garau Mascaró, syndich de Vilafranca de Panadès, pose son dissentiment a tots y sengles actes consernents interès y Redrès del General y casa de la Deputació del present Principat de Cathalunya tant solament y altres coses dependents y emergents de aquell, fins a tant sia feta justícia ab lo modo y remey condecents del que pretén y ja largament ha deduhit en supplicatió; y altrament y sia inseculada sa universitat en los llochs de la Deputació tenen ocupats les ciutats, //408v// viles y llochs reals; protestant, etc. *Testes sunt predicti.*

Alsà lo dit dissentiment per tot lo dia de vint-y-sinch del corrent.

Alsà altra volta per a vint-y-sis de dit, tot lo dia.

[Vilafranca de Conflent]

Mossèn Galderich Rabollet, syndich de Vilafranca de Conflent, adereix al propdit dissentiment per les matexes causes y rahons en ell contengudes, pretenent lo mateix agravi que dalt és dit per sa universitat, aiustant que tampoc no consent se vote ni·s tracte de la forma se ha de apunclar per la exactió dels deutes del General fins que se li haia administrat compliment de justícia; protestant, etc. *Testes predicti.*

Dit mossèn Rabollet, a XXV del dit per a dit dia alsà son dissentiment.

Alsat fins a mig dia de vint-y-sis de dit.

[Gerona]

Mossèn Rafel Vivet y mossèn Andreu Vilaplana, síndichs de Gerona, posen son dissentiment a tots actes, axí en votar constitucions com altres qualsevol, inseguint en açò l'orde a ells donat per sa universitat, protestant de nul·litat de actes. *Testes sunt Santgenís et Mir.*

[Embaxada]

Deslberà lo present bras real que lo senyor president, acompanyat de vuyt syndichs, vage als tractadors a fer-los a saber lo dissentiment dels syndichs de Gerona a tots actes y supplicar-los, atesa la brevetat del temps, manen donar orde oportú y axí mateix fassen acabar los dos dissentiments posats per los síndichs de Vilafranca de Panadès y Vilafranca de Conflent. E tornats, referiren com los tractadors se offerien promptes en fer ses parts y remeys per a què se leven dits dissentiments. Lo present stament feu deslberatió que·s vage al bras ecclesiàstich y se·ls don rahó del dissentiment posat en lo present bras y que digan que la intentió dels syndichs de Gerona és que·s

434. *En el manuscrit 76, Jaume per Joan.*

435. *En el manuscrit 76, serà fet per se farà.*

des//409r//pedesquen les letres fetes per la exactió del General y que se tracte se done orde que la exactió se fasse rigurosament, nomenant persones per dit effecte.

Mossèn Sala, syndich de Manresa, [dix]⁴³⁶ que no se'n tracte fins sien levats los dissentiments.

Lo [senyor]⁴³⁷ bisbe de Gerona, lo canonge Coma de Vich, lo senyor de Monfalchó, lo carlà de Corbins, referiren volgués aquest bras dar orde com se levassen dits dissentiments.

Lo present bras real elegí y anomenà per a fer a saber als altres brassos los dissentiments posats per los síndichs de Gerona: micer Frexanet, síndich de Leyda; mossèn Ponces, syndich de Tàrrega; lo senyor canseller, lo senyor regent Terça, lo senyor regent Quintana, lo senyor regent Cordelles, micer Martí Joan Franquesa, micer don Luys de Paguera, micer Oliba, micer Puig, lo loctinent de protonotari.

[Iudicium in curia]

Reportaren embaxada de⁴³⁸ part de sa magestat, significant lo quant sa magestat [sentia]⁴³⁹ los impediments se daven al bon progrers de la cort y a la despició d'ella ab los dissentiments posats per los syndichs de Gerona. Entenie per ço sa magestat proseguir a declarar y a fer lo *iudicium in curia* y que per ço de part de sa magestat los deyan //409v// al dit stament que dins la hora habilitada en aquest matí, encara que gran dia, fessen electió de persones per al dit *iudicium*, que après dinar, a la hora se han de juntar los brassos, vindran a fer altra monició per a què nomenen; y après, feta la tercera monició y no nomenant persones per al dit judici, procehirà sa magestat a soles a fer aquell, axí bé los dits dissentiments de Gerona com sobre los altres que poguessen impedir lo progrés de la Cort y⁴⁴⁰ coses de justícia.

[Per la exactió del General]

Micer Nicholau Frexanet, mossèn Ponces, foren elegits per a tornar resposta al bras ecclesiàstich, deduhint-los lo bescompte se prenien en pretendre que los capítols de la exactió apunctats fossen ja passats per cosa feta, com tal no se haia passat lo present bras sinó sols tractat.

Rafel Vivet y Andreu Vilaplana, syndichs de la ciutat de Gerona, inseguint l'orde a ells donat per dita universitat y per les causes y rahons ab lur letra de vint del corrent contengudes, rebuda en est punt que són les deu ans de migdia per correu exprés, dissentien a tots y sengles actes de la present Cort fins a tant que los deutors del General sian compel·lits ab effecte en persona y béns en pagar lo que deuen al dit General, com no entenguen en donar lloch ni aderir a la minuta de la capitulació ja ordenada per dit effecte. *Testes sunt Santgenís et Mir.*

[Gerona]

Mossèn⁴⁴¹ Phederich Palau, mossèn Hierònim Sorribes, reportaren embaxada del bras militar, referiren la alegria y contento té aquell bras per lo medi se ha tingut en què los syndichs de Gerona alsen son dissentiment per lo gran torp dava a la Cort.

436. *Manuscrit 76.*

437. *Manuscrit 76.*

438. *En el manuscrit 76, per per de.*

439. *Manuscrit 76.*

440. *En el manuscrit 76, en per y.*

441. *En el manuscrit 76, don per mossèn.*

Mossèn Rafel Vivet y mossèn Andreu Vilaplana, syndichs de Gerona, alsaren y suprimiren lo dissentiment per ells posat lo dia de air a tots actes.

410r// Deslberà lo present bras que sia scrit a Gerona de part de aquest bras scusant a sos síndichs de haver alsat lo dissentiment ha tots actes per orde de ells posat, lo qual han fet per estar la Cort en lo punt en que està per a cloure, per servey de sa magestat y benefici de la terra, a pregàries dels tractadors de sa magestat y del present bras, y que tot lo bras entén en assentar lo que convé al bon redrès de la terra, axí del Redrès del General com en la exactió dels deutes de aquell. E per reportar lo predit als altres bras-sos foren elegits y nomenats: micer Frexanet, mossèn Arrencada.

En virtut de la qual deslberatió foren spedides les letres en la forma següent:

[Letres per a Gerona]

Molt magnífichs y de molta providèntia senyors, los jurats y adiunts de la Cort de la ciutat de Gerona.

Molt magnífichs y de molta providèntia senyors.

Stant los staments de la present Cort concordant les constitucions són stades apunctades y trassades per lo bé y redrès de la terra ab la prestesa y diligència possible, qual la brevedat del temps la demana, reberen los síndichs de aqueixa ciutat residexen a la celebratió de les presents Corts orde de vostra mercè de no consentir y aderir a concòrdia ni tracte algú ab los deutors del General, ans bé instassen la executió de dits deutes, posant per dit efecte dissentiment a tots actes per a què la exactió de dits deutes se fes ab aquella diligència qual convé per a què dit General sie pagat del que degut li és; lo qual dissentiment posaren en la hora mateixa dits síndichs a tots actes, per lo qual parà en la hora mateixa lo progrès de⁴⁴² //410v// dita Cort, en molt gran dany y perjudici de aquella y de tots los poblats y habitants en lo present Principat y Comptats. Per lo que, volent passar avant sa magestat y fer sobre dit dissentiment judici *in curia*, y havent ja feta nominació de persones per a fer lo dit judici, foren instats los brassos fessen, com de fet feren, nominació de persones; y fetes ja les nominacions per al dit judici, del qual s'esperave aquell notable dany y perjudici que ordinàriament ab si solen aportar, stant com stave ja determinat sa magestat spiràs la present Cort sens efecte algú, del que desijant obviar dits síndichs, entenent lo servey se'n faria a sa Magestat, per part dels quals y del present bras ne són stats advertits y molt encarregat levassen aquell, lo han llevat axí a dita causa com per lo que veien que dit bras real stave molt posat en fer y assentar la dita exactió com millor aparexerà [que] convinga a la cobransa de dits deutes e indemnitat del dit General, restant aquell quant a la concòrdia y apunctament de dita exactió en sa força y valor; y axí poran vostres mercès restar descansats que en aquest particular y en lo que més havant ha convingut per la bona direcció dels negocis de la present Cort, dits lurs syndichs han fet y fan lo que millor ha convingut y convé, axí per la bona direcció de la dita exactió com del benefici universal de les presents Corts. E sie Nostre Senyor en contínua guarda de vostres mercès. De Monsó, a XXII de noembre, any MDLXXXV. Pere Ferreres, president.

442. A continuació, a la pàgina següent, repetit, de.

Al honor de vostres mercès promptes, lo stament real de les Corts se celebren en la vila de Monsó.

E immediadament foren en dit stament presentades dos //411r// supplicacions, la una per part de Joan Batista Mullola, notari, altra per mossèn Agustí Riber e o son procurador, les quals són del tenor següent:

[Supp[li]cations per lo negoci de mossèn Mullola y l'atre mossèn Riber, notaris]

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

A instància de mossèn Joan Batista Mullola, notari de la ciutat de Tarragona, és stat citat Agustí Riber, notari de la mateixa ciutat, per a què comparagués dins sis dies davant vostres senyories, excel·lència y mercès per respondre a una petició per part de dit Mullola presentada, y com sia la veritat que lo offici de notari de diputat local de Tarragona sia provehit al dit Riber per los senyors deputats de Cathalunya, ans que ells per vostra senyoria, excel·lència y mercès tinguessen altre orde, y de dit offici li'n fonch conferida possessió, per rahó de la qual dit Riber té ésser preferit a dit Mullola, jatsia en la data fos igual, lo que expressament se nega, y com de les dites coses ne penya ja plet davant dits senyors deputats, hont se comensa lo judici allí se ha de acabar, per ço y altrament supplicha dit Riber a vostres senyories, excel·lència y mercès no ésser més molestat, sinó que la present causa sia remesa a dits senyors deputats davant dels quals és intentada, ahont les parts pugan deduir de son dret y en tot ésser-los ministrat compliment de justícia. Lo offici, etc. *Que licet, etc. Altissimus, etc.*

Oblata decima octava novembris MDLXXXV, lecta in stamento ecclesiastico, fuit provisum quod qui comparet faciat fidem tam de suo mandato quam de provisionis sui principalis per totam diem crastinam et interim dicat quidquid allegare voluerit et advocati videant et referant. In lochum notarii, Petrus Thomàs, canonici et syndici Gerunde.

411v// Die vicesima tertia mensis novembris, anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto et fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius Barchinone.

Dicto die lecta in stamento regali et ibi fuit provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius publicus Barchinone et dicti stamenti regalis scriba.

Vigore quarumquidem provisionum fuit spedita intima sub forma sequenti:

Intimau a mossèn Gabriel Guàrdia, notari ciutadà de Barcelona, procurador de mossèn Agustí Riber, que los tres brassos del Principat de Cathalunya convocats en les presents Corts a la supplicació per ell donada en la causa que aporta entre Joan Batista Mullola, notari, y dit Riber han provehit que ell, dit mossèn Guàrdia en dit nom, per tot lo dia de demà exhibesque la provisió a son principal feta per los senyors deputats de l'offici de scrivà del diputat local de la col·lecta de Tarragona y, entretant, diga y al·lege lo que voldrà, cometent als advocats que vegem, oien y referesquen les coses supplicades.

Potestas dicti Guardia.

Universis et singulis attestor fidemque facio ego Martinus Ioannes Carmona, auctoritate regia notarius publicus, civis Barchinone infrascriptus, quod instrumento apud me in villa Montissioni, diocesis Illerdensis, recepto et testificato die nona mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, dis-

cretus Agustinus Riber, notarius civis Tarracone, citra revocationem, etc. constituit et ordinavit procuratorem suum certum, etc. ita quod, etc. discretum Gabrielem Guardia, //412r// notarium civem Barchinone, presentem, ad videlicet pro dicto constituyente et eius nomine agendum, ducendum, tractandum, procurandum, prosequendum, fineque debito terminandum omnes et quascunque causas motas et movendas, activas et passivas, principalesque et appellatorias inter dictum constituentem agentem vel deffendentem, ex una, et alias quascunque personas, partibus ex altera, quibuscunque rationibus sive causis Et pro iis coram quibuscunque dominis, officialibus, iudicibus et personis tam ecclesiasticis quam secularibus et in eorum curiis et audienciis et consistoriis et coram brachiis Curie generalis Montissoni et alibi ubi expediat comparendum, etc. Et ad omnes lites largo modo cum solito eorum cursu et potestatibus expressis iurandi de calumnia cauciones quascunque prestandi et substituendi. Et demum, etc. promisit iudicio cisti, etc. habere ratum, etc. prout predicta in dicto procurationis instrumento in quo fuerunt testes honorabilis Gaspar Massaguer, chirurgus, civis Barchinone, et Ioannes Raya-dell, parator pannorum lane ville Aqualate, latius sunt contenta. Ut igitur premissis propria manu scriptis fides indubia in iudicio et extra plene adibeatur, ego dictus notarius hic me subscribo et meum solitum artis notarie appono sig+num.

Et nichilominus, dictus Guardia, dicto nomine, faciendo fidem de per eum productis, obtulit et inseri petiit infrascripta instrumenta.

Acta et instrumenta per dictum Guardia exhibita:

Hoc est transumptum bene et fideliter Tarracone sumptum a quibusdam literis papi-reis provisionis officii notarii sive scribe diputacionis localis collecte Tarracone, cum signo de registrata et magno sigillo //412v// domus Deputationis Cathalonie et aliis debitis solemnitatibus expeditis, non viciatis, non cansellatis nec in aliqua ipsarum parte suspectis sed omni prorsus vicio et suspicione carentibus, tenoris sequentis: Nosaltres, don Pedro Botaler y de Oliver, cabíscol y canonge de la seu de Tortosa; don Joan de Queralt, en Barcelona populat, Magí Pelegrí, ciutedà de Barcelona, doctor en drets, deputats del General del Principat de Cathalunya residents en Barcelona; Mateu Miró, canonge de dita seu; Galseran Ferrer, donsell en Barcelona domiciliat; y Matià Torres, ciutedà de Leyda, oïdors de comptes del dit General, confiant plenament de la legalitat, [habilitat]⁴⁴³, indústria y diligència de vós, mossèn Agustí Riber, notari de la ciutat de Tarragona, ab tenor de la present, a beneplàcit nostre y dels deputats successors nostres, vos provehim de l'offici y scrivà y notari del diputat y diputació local de la ciutat de Tarragona y col·lecta de aquella ab lo salari, emoluments, prerrogatives y preheminències, gràcies, privilegis y drets a dit offici pertanyents, lo qual de present vaga per mort de Damià Gili, últim possessor de dit offici; volent que durant dit beneplàcit siau scrivà del diputat y diputació local de dita ciutat y col·lecta de Tarragona y rebau los dits salaris y emoluments a la dita scrivania pertanyents y sostingau los treballs y càrrechs que sou obligat per servey del General, segons per los predecessors vos-tres en dit offici es acostumat; e vós, e no altre notari o scrivà, siau tingut y obligat fer tots los actes y scriptures a dit offici pertanyents. Axí mateix, a vós sia lícit y permès aportar armes, hi us alegreu de la franquesa de pontatges, barcatges e barres segons que

443. *Manuscrit 76.*

per Capítols de Cort, privilegis y provisions reals a tots y sengles officials y minis//413r//tres del dit General és atorgat, lícit y permès. Perquè nosaltres, en y sobre les dites coses totes y sengles, ab los incidents, dependents y emergents de aquelles vos cometem y donam nostres forses, veus y poder bastants. E requerim a tots y sengles officials axí ecclesiàstichs, reals com de barons com altres en virtut de la obligació que ns tenen prestada e o que prestar nos són tinguts, de exequir nostres requestes. E al magnífich diputat local de la dita ciutat y col·lecta de Tarragona qui ara és y per temps serà y a tots y sengles altres officials y ministres del dit General diem y manam que aprés que vós, dit mossèn Agustí Riber, haiau⁴⁴⁴ en poder del diputat local de Tarragona acceptat lo dit ofici, jurat y prestat lo sacrament y homenatge acostumat prestar de bé y lealment haver-vos en lo regiment y exercissi de aquell y haureu també jurat, segons forma del Capítol quart de les Corts de l'any mil sinch-cents trenta-y-tres, que per la provisió de aquest ofici vós no haveu donat o pagat cosa alguna o feta promesa de donar o pagar a algú o alguns de nosaltres o altri per nosaltres, com en dit Capítol de Cort més largament se conté, y no abans, vos hagen, reputen y tingan en y per scrivà y notari del dit diputat y diputació local de Tarragona. E tots los actes, processos y altres scriptures en aquella pertanyents fassen y fassen fer en vostre poder y no d'en altres notaris; e axí mateix, que us fassen liurar totes les informations, enquestes, processos, llibres y altres actes y scriptures de dita diputació local que seran en poder de dit Damià Gili y altres qualsevol notaris predecessors vostres o de qualsevol successors de aquells. E que us dexeu alegrar y usar de les dites licències de aportar armes y franqueses de pontatges, barcatges e barres //413v// com dalt és dit. En testimoni de les quals coses havem manat la present ésser-vos feta, sagellada en lo dors ab lo sagell maior de nostre ofici. *Datum* en Barcelona, a vint-y-sinch de octubre any de la nativitat de Nostre Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. Don Pedro Botaller y de Oliver. *In registro comuni secundo, ffolio LXVIII. Si+gnum Antonii Ioannis Ventallols, auctoritatibus apostolicha atque regia notario publico, civis Tarracone ac de numero collegii notariorum dicte civitatis, testis. Si+gnum Monserrati Moriscot, auctoritatibus apostolicha et regia notario publico, civis Tarracone, huic transumpto testis. Sig+num meum, Francisci Rufes, apostolicha atque regia auctoritatibus notario publico, civis Tarracone et de collegio notariorum publicorum dicte civitatis, qui hoc translatum a suo originali fideliter sump-tum et cum eodem veridice comprobatum ac duobus notariis testificatum, ut supra patet, manu propria scripsit et requisitus clausit die secunda mensis novembris, anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto.*

Instrumentum sacramenti et homagii per dictum Riber Tarracone sumptum.

Noverint universi quod anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, die vero sabbati, vicesima sex[t]a mensis octobris intitulata, presente et ad hec voccato me, Francisco Rufet, apostolicha atque regia auctoritatibus notario publico ac de collegio notariorum civitatis Tarracone, infrascripto, et presentibus etiam discreto Onofrio Vantallols, scrip[t]ore Tarracone, et Jacobo Rosselló, corderio civi Tarracone⁴⁴⁵, pro testibus ad hec voccatis specialiter et assumptis, coram illustri domi-

444. *En el 76, haureu per haiau.*

445. *corderio civi Tarracone, a la fi del text, amb la crida.*

no Francisco de Bas, domicello Tarracone domiciliato, deputato locali //414r// civitatis, Campi et collecte Tarracone, in domibus sue proprie habitacionis quas fovet in vico dicto de Sanctes Creus personaliter reperto et existens, constitutus personaliter discretus Agustinus Riber, apostolicha regiaque auctoritatibus notario publico ac etiam de numero collegii notariorum eiusdem civitatis Tarracone, noviter provisos per multum illustres dominos deputatos Cathalonie de officio notarii sive scribe dicte collecte diputacionis localis dicte civitatis Tarracone, prout in literis dicte provisionis inferius calendatis et designatis latius continetur, tenens premanibus dictas literas provisionis dicti officii in forma solita cum signo de registrata et sigillo magno domus Deputacionis Cathalonie in earum dorso sigillatas et aliis debitis solemnitatibus expeditas latius videri potest, acceptando primitus dictum officium, easdem literas originales provisionis predictae obtulit et presentavit eidem illustri domino deputato locali seu per me, dictum et infrascriptum notarium, presentari fecit et requisivit, offerens se promptum dictum Riber jurare et sacramentum et homagium prestare in posse dicti domini deputati localis sic et prout in predictis literis dicti officii traditur in mandatis. Et statim, dictus dominus deputatus localis, receptis per prius dictis literis provisionis dicti officii cum illis quibus decet reverencia et honore et illis visis et lectis, obtulit se juramentum et homagium a dicto Riber, iis presente, accipere nomine predicto. Et in continenti, ad alios actos non divertendo, in presentia mei dicti notarii et testibus predictorum, dictus discretus Agustinus Riber prestitit sacramentum et homagium ore et manibus comendatum in posse dicti domini deputati localis et iuravit in posse //414v// eiusdem per Dominum Deum et eius sancta Quatuor Evangelia manibus suis corporaliter tacta quod bene et legaliter se habeat in regimine et exercitio dicti officii et quod pro literis provisionis dicti officii nihil dedit neque solvit, sic et prout in capitulo Curiarum millesimi quingentesimi trigesimi tercii lacius continetur et in dictis literis provisionis enarratur; quo juramento per dictum Riber superius prestito, dictus dominus deputatus localis mandavit heredibus Damiani Gili, quondam notarium, antea dictum officium obtinentis, quatenus tradent et realiter liberent dicto Riber omnes scripturas sive processus et alia ad dictum officium spectantia sic et prout in predesignatis literis provisionis latius continetur. De quibus omnibus et singulis supradictis publicum petierunt fieri et confici instrumentum per me, dictum et infrascriptum notarium, in signum possessionis dicti officii. Que fuerunt acta Tarracone, sub anno, die et locho predictis, presente me, dicto et infrascripto notario et presentibus etiam testibus supradictis ad premissa vocatis specialiter et assumptis, ut superius continetur. Corderio, cive Tarracone⁴⁴⁶. Ita approbo ego dictus et infrascriptus notarius manu propria. Sig+num Francisci Rufes, apostolicha atque regia auctoritatibus notario publicus⁴⁴⁷ civis Tarracone et de collegio notariorum publicorum dicte civitatis, qui predictis una cum prenominatis testibus presens interfuit eaque per alium scribere fecit, rogatusque et requisitus clausit.

Supplicatió presentada per mossèn Joan Batista Mullola, notari.

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssimo, molt il·lustres, il·lustres, nobles, molt reverents y molt magnífics senyors.

446. corderio cive Tarracone, nota que ha d'anar inserida en el text, en el lloc de la crida.

447. En el 76, publici per publicus.

Puig la altra part de mossèn Agustí Riber dins lo temps a //415r// ell prefigit no ha curat de provar cosa alguna sobre la pretesa nul·la provisió a ell per los senyors deputats del General de Cathalunya feta de l'offici de scrivà de diputat local de la ciutat y col·lecta de Tarragona y consta plenament la provisió per vostra senyoria, excel·lència y mercès a Joan Batista Mullola, notari y scrivà del stament ecclesiàstich de la present Cort, ésser-se feta primer y altrament de son bon dret y justícia. Per ço, dit Joan Batista Mullola, encara que la present causa se tracte summària, exhibeix la provisió a ell feta en poder de qualsevol dels notaris scrivans dels brassos y un acte de requesta ab la qual estan incertades unes letres dels senyors deputats en executió de altres per vostres senyories, excel·lència y mercès a ells trameses sobre aquest negoci, supplicha a maior cauthela sia assignat a deguda provisió y sia fet y provehit segons en les altres suplicacions per ell donades se conté, y en tot ésser-li ministrat compliment de justícia. Lo offici noble de vostres senyories, excel·lència y mercès en quant menester sia humilment implorant. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.*

Oblata vicesima novembris MDLXXXV in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod assignant ad diem crastinam cum continuacione dierum et interim audiant advocati, videant et referant et consuantur exhibita et intimetur. Honofrius Masdamunt, syndicus Capituli Elnensis.

Vicesima tertia novembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto oblata et lecta in stamento militari et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala.

Die vicesima tertia mensis et anni predictorum lecta in stamento regali et ibi fuit provisum idem quod in aliis //415v// stamentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

Intimau a mossèn Gabriel Guàrdia, notari ciutedà de Barcelona, procurador de mossèn Agustí Riber, que los tres brassos del present Principat de Cathalunya, convocats en les presents Corts de Monsó, en la causa que devant ells se aporta entre mossèn Joan Batista Mullola, notari, y dit Riber han assignat a deguda provisió per a demà ab continuació de dies y entretant per a informar, cometent als advocats que vegem, oien y referesquen lo dit negoci. *Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barchinone. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.*

Fuit intimatum dicto die dicto Guardia per Ludovicum Martí, portarium stamenti ecclesiastici, personaliter prout retulit et fidem fecit.

Exhibita per dictum Mullola:

In Dei nomine. Noverint universi quod anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, die vero duodecima mensis novembris intitulata, presente et in iis voccato atque rogato me, Francisco Raverter, auctoritate regia notario publico cive Tarracone ac de collegio notariorum publicorum dicte civitatis infrascripto, et presentibus etiam magnifico Bartholomeo Busquets, in medecina doctore, et Philipo Babot, agricultore, civibus Tarracone, pro testibus ad premissa voccatis, rogatis, specialiter assumptis, constitutus personaliter magnificus dominus Franciscus de Bas, domicellus Tarracone populatus, deputatus localis presentis civitatis et collecte Tarracone, coram et ante presentiam honorabilis Agustini Riber, notarii civis Tar//416r//racone, in vicco maiori personaliter reperto et adinvento, eidem obtulit et presentavit ac per me, dictum et infrascriptum notarium, presentari

fecit, petiit et requisivit quasdam patentes papireas literas a tergo sigillatas ab illustribus dominis deputatis presentis Principatus Cathalonie Barcinone residentibus quas premanibus habebat, non viciatas, non cansellatas nec in aliqua earum parte suspectas sed omni prorsus vicio et suspicione carentes; quarum quidem literarum tenor sub iis sequitur verbis, et primo, in dorso earum literarum erat subscriptio sequens: Al molt magnífich mossèn Francesch de Bas, deputat local de la ciutat y collecta de Tarragona. *Ab intus vero talis erat:* Molt magnífich. A vint-y-sinch del corrent provehírem a mossèn Agustí Riber, notari, de l'offici de scrivà de aqueixa deputació local que vagave per mort de mossèn Damià Gili; y après de ésser-li expedida la provisió, havem rebuda letra de vint-y-tres del mateix dels tres staments de la Cort General convocada en Monsó, ab quèns manen no provehiam dit offici en cas de vaccació perquè la Cort se l'ha reservat i-l vol provehir, en dit cas declarant per nul·le tot lo que per nosaltres en contrari fos fet. Per ço y per la obligació que tenim de obeir los manaments de la Cort, nostre principal y superior, vos diem y manam que encontinent de part nostra prengau al dit Agustí Riber la provisió que té del dit offici y la·ns trametau per segur portador, no entenent que sia per home propri; y si possessió no li haureu donada y per ell no és presa, no la y doneu ni la prenga; si emperò ja la tindrà, no la continue, sinó que pare y cesse lo exercissi de dit offici y vós de ell més no us serviau sens altre orde y manament de dits tres staments, als quals dit Riber porà accórrer si de //416v// nostre manament se tindrà per agraviat. *Datum* en Barcelona, a set de octubre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. Don Pedro Botaller y de Oliver. Los deputats del General del Principat de Cathalunya residents en Barcelona. *In registro comuni, folio LXXII. Quibus quidem literis oblatis et presentatis et per dictum Riber lectis, illico dictus magnificus Franciscus de Bas, deputatus predictus, vigore dictarum literarum mandavit dicto Riber quatenus provisionem sibi dicto Riber factam per dictos admodum illustres deputatos Principatus Cathalonie de officio notarii et scribe Deputacionis presentis civitatis et collecte Tarracone sibi traderet et liberaret. Et dictum officium nullatenus exerceret nec de eodem se intromitteret, imo dictam provisionem sibi traderet et alias dictis literis pareret, obediret et obtemperaret. Cui quidem dictus Agustinus Riber verbo respondendo et satisfaciendo predictis dixit:* que acceptades per ell dites letres a ell presentades y per ell rebudes ab aquella reverència y honor que's pertany, dix que ell ha comparegut en la vila de Monsó y devant los brassos dels tres staments convocats en les Corts Generals sa magestat celebra en la dita vila de Monsó ahont és stat citat per part de mossèn Batista Mullola, notari y scrivà del bras ecclesiàstich de Cathalunya, als nou del present mes segons li apar, y allí ha introduïda causa sobre dit offici de notari y scrivà, y dita causa esta penyant y que tosttemps que dita causa serà finida y declarada se offereix a fer tot allò que serà de justícia y de dret declarar. *Et dictus magnificus Franciscus de Bas, deputatus localis predictus, respondendo eidem Riber dixit et mandavit eidem quatenus, sub pena centum ducatorum monete Barcinone a bonis ipsius irremissibiliter exhigendorum in casu contrafactionis, traderet sibi //417r// et liberaret dictam provisionem dicti officii notarii et scribe dicte collecte sibi facte; qui quidem Riber respondendo dixit:* que ell dita provisió de dit offici a ell feta per dits molt il·lustres senyors deputats de Cathalunya se ha dexada en Monsó per lo effecte de passar avant dita causa dalt mencionada, y que per ço no pot obtemperar a dit manament a ell fet. E per

quant en les lretres a ell de present presentades no diu que li pose pena alguna, per ço no consent a⁴⁴⁸ dita pena a ell per dit magnífich deputat local imposada, ans dissentint en aquella entén continuar y passar avant dita possessió per ell presa de dit offici y scrivà, exercint aquell fins a tant que tindrà manament en contrari dels tres brassos de les Corts Generals se celebren en Monsó, ahont dita causa penya. *De quibus omnibus et singulis sic actis, dictis, gestis et secutis, illico dictus magnificus dominus deputatus localis predictus ac etiam dictus Riber petierunt fieri et confici unum et plura publicum et publicum instrumentum et instrumenta per me dictum et infrascriptum notarium. Que fuerunt acta Tarracone, sub anno, die menseque ac loco predictis, presente et in iis vocato atque rogato me, dicto et infrascripto notario, et presentibus etiam testibus supradictis ad premissa vocatis, rogatis et specialiter assumptis, prout superius continetur. Si+gnum Francisci Reverter, auctoritate regia notarii publici Tarracone ac de collegio notariorum publicorum dicte civitatis, qui premissis omnibus una cum prenomatis testibus presens interfuit, ideo hic se subscripsit et requisitus in fidem et testimonium premissorum.*

Universis et singulis attestor et fidem facio ego Ludovicus Rufet, auctoritate regia notarius publicus Barcinone et scriba maior Generalis Cathalonie infrascriptus, quod in libro desliberationum dominorum deputatorum dicti Generalis que sunt in //417v// currenti triennio qui currere incepit prima die augusti, anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quarto, inter alia sunt continuata sequentia:

Divendres, a vint-y-sinch de octubre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch, los senyors deputats del General de Cathalunya ab interventió dels molt reverents y magnífichs oïdors de comptes y ab consell de los dits senyors deputats y los dits molt reverent y magnífichs oïdors de comptes, vagant de present lo offici de scrivà y notari del deputat y deputació local de la ciutat de Tarragona y col·lecta de aquella per mort de Damià Gili, últim possessor de dit offici, confiant de la legalitat, abilitat y diligència de mossèn Agustí Riber, notari de dita ciutat de Tarragona, absent, lo provehexen del dit offici ab lo salari, emoluments, prerrogatives, gràcies y drets de aquell; lo qual Agustí Riber abans de exercir hage en poder del deputat local de Tarragona acceptar lo dit offici, jurar y prestar sacrament y homenatge acostumat prestar de bé y lealment haver-se en lo regiment y exercissi de dit offici y jurar també conforme lo Capítol quart de les Corts de l'any MDXXXIII, manant ésser-li expedida la provisió que serà en registre. *Igitur, ego dictus Ludovicus Rufet, notarius et scriba maior, ut predictis aliena manu scriptis in iudicio et extra ab omnibus fides adibeatur hic me subscripsi et quo utor in negociis dicti Generalis apposui die XVIII^o novembris MDLXXXV sig+num.*

Die dominica, vicesima quarta mensis novembris MDLXXXV.

[Jutges de greuges ecclesiàstichs]

Lo present stament o bras real, aiustat y congregat en lo lloch y forma acostumats. Referí lo promotor ecclesiàstich com lo dit stament havie elegit per jutge de greuges:

448. En el manuscrit 76, a per en.

//418r// lo senyor ardiacha d'Oms; lo canonge Cellers, syndich de Barcelona; micer Ferrando Quintana, procurador del bisbe de Urgell.

[Jutges de greuges militars]

Lo promovedor militar referí que lo dit stament havia elegit per jutge de greuges: don Barenguer de Paguera, Jaume Salbà, Gismundo Ortís.

Més, referí que havien habilitada la hora per aquest mes de les tres fins a les deu.

E immediadament, en dit stament fou presentada una supplicació per part de micer Perpinyà, la qual és del tenor següent:

[Supplicació de micer Carles Perpinyà]

Molt il·lustres, reverendíssims, molt il·lustres, il·lustres, molt reverents y molt magnífichs senyors.

En lo any mil sinch-cents setanta-y-dos, los deputats que leshores heren fou conferit lo offici de ajudant de scrivà maior de la Deputació de Barcelona a micer Carles de Perpinyà, leshores clergue y vuy canonge de Gerona, qui serví aquell per algun temps; y après, los deputats de l'any mil sinch-cents setanta-y-tres privaren dit Perpinyà de dit offici nul·lament, *saltem* iniustament, per les causes y rahons del procés y actes de dita causa resultants y *signanter* per no haver admesos los articcles presentà dit Perpinyà per deffensa, y per ésser estat dit offici conferit per persones tenien legítim poder de conferir aquell, de la qual sentència apel·là dit Perpinyà dins lo temps concedit per apel·lar en les pròximes sdevenidores Corts. Per ço, recorrent a vostres senyories, excel·lència y mercès lo procurador de dit Perpinyà, fent //418v// fe de son mandato *ut ecce*, exhibint los actes primitius *ut inserantur seu consuantur*, introduhint la dita apel·lació del millor modo y manera que pot y deu, supplicha ésser dit y declarat bé apel·lat y mal sentenciat, y com en dita apel·lació és demanat, y la present causa de apel·lació ésser comesa a tres doctors no suspectes *cum decisione et executione* y bo y breu compliment de justícia ésser-li ministrat. *Officium, etc. Et liceat etc. Altissimus, etc.*

Lecta in stamento ecclesiastico die decima sexta mensis novembris MDLXXXV et fuit decretum quod comitatur advocatis, qui audiant et referant. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Oblata et lecta in stamento militari die vicesima tertia mensis novembris anno predicto et fuit provisum quod comitatur advocatis, qui audiant et referant. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Oblata et lecta in stamento regali die vicesima quarta mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto et fuit provisum idem quod in aliis stamentis quod comitatur advocatis, qui audiant et referant. Cellers, notarius publicus Barcinone et scriba dicti stamenti.

[Ladres de pas]

Lo present bras real feu deslberatió y conclusió que sien eletes dues persones de quiscun stament, les quals apunquen l'ordre y forma se haurà de tenir e la quantitat se haurà //419r// de pagar als qui mataran o pendran ladres de pas, incendiariis y accessinos y lo que apunctaran o referesquen. E immediadament, per referir dita deslberatió als altres brassos foren elegits y anomenats: mossèn Ponsich, mossèn Rabollet.

Referí lo promovedor ecclesiàstich que lo dit bras aderís ab lo dit pensament del bras real y que per trassar y ordenar aquell havien elegit: lo senyor abat de Poblet, lo canonge Reyadell.

E lo dit bras real, procehint a la dita electió, feu nominació de: mossèn Ponsich, mossèn Rabollet.

E més, referiren en dit bras com lo bras militar havia feta electió y nominació de don Berenguer de Paguera, mossèn Galceran Oluya, don Capilla, lo canonge Coma de Vich, don Berenguer de Paguera, mossèn Oluya.

[Delmes en garba]

Reportaren embaxada⁴⁴⁹ de part del bras ecclesiàstich y militar per persuadir al dit bras real lo quant convenie aderir-se en fer y passar lo capítol s'és ordenat y trassat que parle de pagar lo delme en garba, que és en número⁴⁵⁰.

[Abilitació]

Lo present⁴⁵¹ stament real, aderint-se ab los altres, habilitaren lo dia de demà, festa de santa Catherina, per tot lo dia.

[Delme en garba]

Lo present stament del bras real feu deslberatió //419v// que's paguen los delmes de la manera que quiscun acostuma de pagar, ço és, los qui'ls paguen en garba lo paguen en garba, los qui'ls paguen en gra lo paguen en gra; y que per ço sia repel·lida la Constitució. La qual deslberatió fou referida als altres brassos y aquella reportada per: micer Monserrat, mossèn Puig.

Die lune, XXV mensis novembris anno predicto MDLXXXV.

Convocat y congregat lo present stament o bras real en la forma acostumada.

E immediadament fou en aquell presentada una supplicació per Francesch Arcís, mijà, de Besalú, la qual és del tenor següent:

[Francesch Arcís, mijà]

Molt il·lustres, reverendíssims, molt il·lustres, molt reverents, nobles, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Francesch Arcís, mijà, de la vila de Besalú, diu que per mort de Antich Pallarès vacca un lloch de oïdor de comptes de la Deputació per la dita vila y lo offici de les entrades y exides. Per tant, dit Francesch Arcís humilment supplicha a vostres senyories, excel·lència y mercès que, attès és persona àbil y sufficient y de molta confiansa per a dit lloch y offici, sien servits de fer-li mercè de proverhir-lo de aquells, que ultra que poden estar descansats que darà bon compte y rahó de si, o rebrà per molt senyalada mercè.

Die vicesima quarta novembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto lecta in stamento ecclesiastico, fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Ioannes Baptista Mullola, notarius.

449. A continuació, repetit, reportaren embaxada.

450. A continuació espai en blanc.

451. En el 76, dit per present.

420r// Die vicesima quinta novembris MDLXXXV lecta in stamento militari et fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Dicto die lecta in stamento regali, in quo fuit provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius publicus Barchinone et dicti stamenti scriba.

Litere expedite vigore dictarum provisionum:

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, cathòlica, real magestat celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent, nobles y magnífichs senyors los deputats del General del dit Principat y a l'oïdors de comptes del dit General y a totes altres persones a qui's pertanga y lo present negoci toque y tocar pugue. Salut y honor. Sapiau que lo dia y⁴⁵² hora presents y deval scrits, per part de Francesch Arcís, mijà, és stada presentada una supplicatió del tenor següent: Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lent, molt il·lustres, molt reverents, nobles, il·lustres y molt magnífichs senyors. Francesch Arcís, mijà, de la vila de Besalú, diu que per mort de Antich Pallarès vacca un lloch de oïdor de comptes en la Deputació per la dita vila y lo offici de les entrades y exides. Per tant, dit Francesch Arcís humilment supplicha a vostres senyories, excel·lència y mercès que, atès que és persona àbil y sufficient y de molta confiança per a dit lloch y offici, sien servits fer-li mercè de provehir-lo de aquells, que ultra que poden estar descansats que darà bon compte y rahó de si, o rebrà //420v// per molt senyalada mercè. A la qual supplicació ma⁴⁵³ justa y rahanable per nosaltres és estada feta provisió que fos fet axí com era supplicat y axí de fet insecularem, segons que ab la present enseculam y enseculat ésser volem, lo dit mossèn Francesch Arcís, mijà, en lo dit lloch de oïdor de comptes del preudit General, vaccant per mort del sobra dit Antich Pallarès. Per ço, deduint a vostra notícia les coses predites, ab tenor de les presents vos diem y manam que, observant dita inseculatió y provisió per nós com és dit feta, encontinent, après que les presents vos seran presentades, sens dilatió y exceptió alguna, scrigau y continueu y continuar y scríurer fassau en lo libre y altres llochs ahont les inseculacions de oïdors s'escriuen i's continuen lo dit Francesch Arcís, mijà, de la vila de Besalú, axí com dit és per nós inseculat per oïdor en lo lloch de dit Arcís⁴⁵⁴ Pallarès, a fi y effecte que havent-se de fer extractió de semblants oïdors concorrega de fet en dita extractió, axí en la forma que los altres en semblants llochs posats y inseculats concorren, tots duptes y difficultats cessants; y noresmenys, confiant de la legalitat, indústria y probitat del dit Francesch Arcís, mijà, lo dit offici de receptor de les entrades y exides del General de dita vila de Besalú, en lo modo sobre dit vagant, al dit Francesch Arcís, mijà, conferim, provehim y donam ab tots los drets, pertinències, prerrogatives, càrrechs, guanys, salaris y altres qualsevol emoluments, axí y per la forma que lo quòndam Antich Pallarès, predecessor seu, tenia, rebia y possehia y semblants officis se acostumen y poden donar y provehir; volem emperò y manam que, abans que prenga possessió de dit offici y aquell riga y administre, preste lo jurament sòlit en mans y poder dels reverents, nobles

452. los dias, *corregit*.

453. *En lloc de com a*.

454. *En lloc d'Antich*.

y magnífichs de//421r//putats del General de Cathalunya en Barcelona residents y cautió idònea a lur coneguda y totes les altres coses que sobre assò sien necessàries fer, axí y segons que per los predecessors en dit offici és acostumat fer y per Capítol de Cort és disposat. E ab la present nostra provisió diem y manam als reverent, nobles y magnífichs deputats y encara al deputat local⁴⁵⁵ y a totes y qualsevol altres persones a qui's pertanga y als qui lo present negoci toque y tocar pugue que, encontinent la present nostra provisió los serà presentada y per dit Arcís jurament y cautió seran prestats, lo posen y meten y posar y metre fassen en real, corporal y actual possessió del dit offici y de tots los drets, pertinències y prerrogatives de aquell y del salari y emoluments de dit offici li paguen y responguen y pagar y respondre fassen, axí y segons han acostumat fer ab dit son predecessor y per Capítols de Cort tenen obligació. En testimoni de les quals coses, etc. *Datum* en la vila de Monsó, quan al bras ecclesiàstich a XXIII, quant als brassos militar y real al XXV de noembre MDLXXXV. El Bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres.

[Dissentiment del síndich de Manresa]

Diu Antich Sala, syndich de la universitat de Manresa, que attès és molt cert que les devuyt persones eletes per lo memorial de les constitucions deslberaren y feren conclusió que la primera cosa de quatre Constitucions o Capítols de Cort que se havien de fer entre los altres era lo de la Observansa de les Constitucions, a fi que se pugués presentar a sa magestat [pues és molt cert que la magestat]⁴⁵⁶ del rey nostre senyor tant cristianíssim, no consent les Constitucions sinó a fi que se serven per sos //421v// ministres y és de sa mente real que de la matexa manera que vol y se serveix que los súbdits sien conforme en aquelles castigats, també se serveix que per los executors y ministres de sa magestat sien servades. E com, no obstant lo predit, se veia que no's vol fer, deviant-ho per ventura qui no seria rahó, y a la fi com sia tant convenient suplicar a sa magestat la forma de la Observansa, que poch importaria fer constitutions y leys si los executors no las serven, del que s'entén molt bé sa magestat no se'n servirà; y axí per los dits respectes y perquè sa magestat entenga los indirectes se fan y's serquen per què semblant Observansa no's fassa ni trasse ni sa magestat entenga la pocha observansa y ha haguda del que sa magestat s'és servit ordenar y concedir, a bé que ab los agravis donats se ha⁴⁵⁷ entès alguna cosa, dissent a tots los actes de la present Cort fins a tant dita forma de Observansa de Constitucions sie feta y trassada en lo modo per los brassos determinada per les devuyt persones trassada, y fins per dit effecte altra volta se sien convocades les devuyt persones per a adaptar-la y redigir-la en deguda forma y se puga presentar a sa magestat com a més important y més principal, per la conveniència de la terra y bé públich y descàrrech de la magestat del rey y senyor nostre. *Testes Santgenís et Mir*.

E immediament, lo present stament rebé unes letres del jurats de Gerona en resposta de unes altres per dit stament trameses y foren legides en dit stament, ab les quals venien uns actes tramesos, les quals letres y actes són baix incertades.

455. *A continuació, espai en blanc.*

456. *Manuscrit 76.*

457. *En el manuscrit 76, haia per ha.*

[Dissentiment de Tortosa]

Per quant Joan Montornès, primer syndich de la ciutat de Tortosa, moltes vegades ab scrits y de paraula ha //422r// demanat e instat fos declarada la qüestió y causa que y ha entre ell, de una part, y lo síndich primer de Perpinyà y lo segon syndich de Barcelona, de part altra, sobre lo⁴⁵⁸ assiento en lo present bras real, y may és estat fet ni han volgut anomenar les persones per a fer dita declaratió, en gran agravi de dita ciutat. Per ço, inseguint l'orde que per dita ciutat se li donà, posa dissentiment a tots y sengles negocis de gràcia, y a tots actes y negocis particulars de justícia, exceptat en lo servey se ha de fer y offerir a sa magestat; no consentint que ninguns de aquells se fassen, ni en aquells se procehescha, fins a tant dita causa y qüestió sia declarada; protestant que-l posarà a tots actes de la present Cort, si per a dita qüestió no-s fa nominació de les persones se han de anomenar y no s'i declara diffinitivament, absolent o condemnant; requerint se'n leve acte per vós, notari y scrivà del present stament y bras, ésser-ne rebut y continuat en lo procés de dit stament. *Testes Santgenís et Mir.*

Determinà lo present bras que lo promovedor vage als altres brassos per a fer-los assaber los dissentiments posats per los syndichs de Tortosa y Manresa.

Més, que per a levar lo dissentiment del syndich de Manresa, que vagen los tres promovedors per a fer-ho assaber a les devuyt persones stan congregades, per a què de prompte ordenen dita Constitució de la Observansa.

Més, determinà lo present bras que les persones elegides per a la fàbrica de les gales, ab lo senyor don Joan de Cardona, tracten y consulten dit negoci; y entre tots tras-sen y miren la forma se porà tenir axí en fabricar //422v// aquelles com mantenir-les, y lo demés a dit negoci necessari, aderint, en assò, al parer dels altres brassos.

[Crònica de Cathalunya]

Y també que-s fassa la Crònica de Cathalunya per una persona àbil.

Reportà lo promovedor militar embaxada que, inseguint la deliberatió ja feta per los tres brassos, que s'elegís una persona per a fer la Crònica d'Espanya per una persona àbil.⁴⁵⁹

Reportà lo promovedor militar embaxada que, inseguint la deliberació ja feta per los tres brassos, que s'elegís una persona per a fer la Crònica d'Espanya, y per dit⁴⁶⁰ efecte havien elegit la persona del doctor Sanctamaria de Barcelona.

Lo abat de la Real, Pons syndich del Capítol de Urgell, don Bernat de Pinós, mossèn Agullana, reportaren embaxada pregant, y molt encarregant al present bras, per a què vulle donar orde sien levats los dissentiments posats en aquell.

Dicto et eaden die, post prandium.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, fonch en lo present bras o stament real publicat lo vot dels advocats dels brassos sobre lo negoci de Francesch Antich, lo qual negoci en dies passats los era stat comès, lo qual vot y parer és del tenor següent:

Vot dels advocats.

458. *En el 76, del per lo.*

459. *El manuscrit 76 no inclou aquest paràgraf*

460. *El manuscrit 76 diu: que per dit*

[Francesch Antich]

En lo negoci de Francesch Antich, als advocats ha aparegut que per al·legar dit Antich ésser perdudes les diligències que ell havie fetes après de la sentència per culpa dels deputats, que deu ésser instaurada la causa y restituhit lo //423r// negoci al temps de la prolatió de la sentència que contra ell fonch feta; de tal manera que se li concedescha al dit Antich deu dies, los quals li corregan del dia de la conclusió de les presents Corts, per a poder supplicar y appel·lar de la sentència o caps de aquella que li apareguen gravatoris, si y segons és lícit y permès de justícia y per Capítols de Cort, ús, stil de la Deputació y no altrament ni en més. Cellers. Frexanet. Cornet. *Ferdinandus* Quintana. Junyent.

Lo⁴⁶¹ dit stament o bras real féu deslberatió que fosen spedides les letres en la forma següent y baix contengudes, dient als senyors deputats que fassen justícia.

Letres.

Los tres staments del Principat de Cathalunya, congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent, nobles y magnífichs senyors los diputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per part de mestre Francesch Antich, calseter, ciutedà de Barcelona, nos és stada presentada una supplicatió del tenor següent: Il·lustríssims, excel·lentíssimo, molt il·lustres e il·lustres senyors. Per vostra senyoria, excel·lència y mercès fonch provehit, a vint y nou de octubre proppassat, que guiant y assegurant la persona de Francesch Antich per a què dins quinsa dies anàs en Barcelona a cercar los actes de apel·lació, que en lo trienni de l'ardiacha Cerveró y sos condeputats interposada per rahó de una condemniació feta, que a dit Francesch Antich indogudament; y com lo termini que per vostra senyoria, excel·lència y mercès és stat donat a dit Antich era tant breu temps, no és stat possible haver pogut acabar de provar del tot sa intenció, //423v// se apresà en Barcelona una informació devant los senyors deputats fahent per a sa justícia, la qual exhibeix ho han depositat devant los senyors deputats en Barcelona que l'ànimo de vostra senyoria, excel·lència y mercès ne restarà assaneat. Supplica, per ço, lo dit Francesch Antich que la dita informació per dits diputats presa sia vista y li sia feta mercè de què se scriga una carta als dits senyors deputats per a què, vist que dit Francesch Antich al punt que fou condemnat appel·là de dita sentència y ab aquella li fou⁴⁶² reservat dret, segons en dita sentència apar largament, que, sempre que provàs en contrari, se li fes lo que sia vist de sa justícia, y que li sien donats tres nous assessors en Barcelona a proseguir sa causa, offerint-se en pagar tot allò que serà vist ésser debitor a Joan Xanxo. Y perquè la dilació li és molt danyosa, supplicha a vostres [senyories], excel·lència y mercès, li fassen la mercè. Lo offici, etc. Que *liceat, etc. Altissimus* etc. Francesch Antich, en causa pròpria. A la qual supplicació, per nós és stada feta provisió que us fossen fetes les presents, cometent-vos que, sobre les presents coses supplicades, fassau a les parts justícia. Per ço, notificant-vos les coses sobre dites, ab tenor de les presents vos diem, cometem y manam que, rebudes les pre-

461. *El manuscrit 76 diu: E lo*

462. *En el manuscrit 76, fonch per fou.*

sents sobre les coses per dit Francesch Antich en la preincerta supplicatió supplicades, a les parts fassau compliment de justícia, com de vosaltres s'espere. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotescrietes de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell maior de dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant al bras ecclesiàstich, a [vint-y-tres, quant al bras militar a vint-y-quatre, quant al bras real a]⁴⁶³ vint-y-sinch del mes de noembre any de la nativitat de Nostre Senyor MDLXXXV. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragosa.

[Gràcies y privilegis]

E immediadament, deslberà lo dit bras o stament, aderint-se ab los altres, que los tres promovedors anassen als senyors tractadors supplicant-los que sien servits intercedir ab los //424r// senyors regents per a què vullen donar y spedir les supplicacions, privilegis y gràcies demanen a sa magestat; y tornats, referí lo promovedor del present bras que, responen dits senyors tractadors, digueren que ja u havien fet altres voltes.

Mossèn Montornès, syndich de Tortosa, presentà en dit stament una scriptura, lo⁴⁶⁴ qual requerí que per lo notari fos continuada en lo present procés, la qual és del tenor següent:

[Tortosa]

A notícia de Joan Montornès, syndich primer de la ciutat de Tortosa, à pervingut que [per] sa magestat e o son Consell Supremo seria stat provehit que la pretenció que té lo dit syndich primer de dita ciutat contra lo syndich primer de la vila de Perpinyà y lo síndich segon de la ciutat de Barcelona, acerca de haver-los de precehir y haver de tenir lo dit síndich primer de Tortosa lo tercer lloch, après del president y syndich primer de Barcelona, d'esta manera que en primer lloch sega lo syndich primer de la ciutat de Leyda, y en segon lloch lo syndich primer de Gerona, y en tercer lloch, inmeditament après del syndich de Gerona à-i de votar, anar y precehir lo dit primer syndich de Tortosa als demás syndichs de les ciutats y viles reals, conforme està deduhit y al·legat moltes y diverses vegades en aquest bras real, axí de paraula com en scrits; y en particular, ara últimament, ab una petició devant sa magestat, a la qual se li ha respost que li sia salvat dret tant en petitori com en possessorí, y que sia declarat en la Real Audiència en dita causa dins tres mesos, axí en lo cap del possessorí com del petitori, y com, per estar tant al cap y per concloure's la present Cort, no-s podria aguardar provisió convenient, si no fos destorbant los tractes púbblchs de la present Cort. Per tant, lo dit Joan Montornès en dit nom, sens preiudici de sa pretenció y ab expressa //424v// protestació que no se li puga traure en conseqüència ni exemple, ni tampoch li puga ésser de ningun inconvenient, axí per sa pretenció de aquella ciutat en lo petitori y possessorí, se assenta en lo lloch hont se troba, y leva lo dit dissentiment; requerint al notari que leve acte públich, y a vostra mercè me'n fassen testimoni. *Testes Santgenís et Mir, notarius*.

E immediadament foren en dit stament legides unes letres dels cònsols de la Lotia de Barcelona dirigides als tres brassos, les quals foren dates a quatre del corrent, y són del tenor següent:

463. *Fragment del manuscrit 76.*

464. *En el 76, la per lo.*

[Dels cònsols de la Lotja de Barcelona]

Molt il·lustres y reverents, excel·lent, nobles y magnífichs senyors. Essent lo principal sustentó y augment de tots los poblats del Principat de Cathalunya, y en special de la⁴⁶⁵ ciutat de Barcelona, lo negoci ultramarí, tant per la summa de draps que en⁴⁶⁶ tot lo Principat se fabriquen y·s navegan per a Sicília y altres regnes, ab moltes y altres mercaderies, com encara de més de assò los molts vexells que en esta costa se fabriquaven ab los quals los pobblats, navegant per a diverses parts, se entretenien y enriquiuen, y lo art marítim, tant necessari y antiquíssim, se conservava en dit Principat; que venint-se la hu y l'altre aniquilar, com al present ja casi ho està, per les contínues preses de vexells ab les mercaderies que los moros corsaris de anys ensà de cadal dia han fet y fan dels pobblats de dit Principat, y en special dels mercaders de dita ciutat de Barcelona, que casi se pot dir ser del tot acabats tant principals negocis y comercis⁴⁶⁷, com de inmemorable temps en dita ciutat y Principat se feyen y commercaven, ab los quals se sustentava y augmentava lo dit Principat y ciutat de Barcelona ab evident utilitat, prosperitat y reputació per lo món. Y demés de assò, se trobaven ab molta abundància naus y altres vexells cathalans en les més parts de les navegacions notòries, y stava Cathalunya provehida de gent //425r// marítima molt pràtichs y hàbils per a qualsevol navegacions y effectes y, en special, per a galeres y per a tot lo ministeri d'elles, que per al servey y augment de la bona memòria dels reys predecessors de sa magestat y bé comú és stat [tot]⁴⁶⁸ de molt importància y grans effectes, y ho seria axí mateix al present si en assò se donàs remey, y redundaria en notori augment y prosperitat del dit Principat. Y la causa de haver ja tot aquest bé cessat és la poch deffensa y resistència que als moros cossaris se ha pogut fer, y si assò no té remey serà de cadal dia empobriment de tots los pobblats de dit Principat; pus, cessant lo negoci universal, cessaran les fàbriques de la draperia y de fer vexells y navegacions, que és tot principal⁴⁶⁹ ab què aquest Principat s'és sustentat y sustenta; pus les pèrdues dels vexells y mercaderies han fet y fan retirar del tot a tots los tractants y gent marítima; y, discurrrent sens remey en assò, restarà Cathalunya província pobre, y en special los drets de les generalitats se reduhiran a gran menyscap, y molts altres danys que assí no·s posen, dels quals y de les utilitats, si seran vostres il·lustres senyorias, excel·lència y mercès servits, informarà lo donador d'esta, qui serà mossèn Joseph Rovirola, cònsol de present d'esta Lotia, al qual seran servits de donar fe y crehensa. Per tot lo qual, supplican a vostres il·lustríssimas senyorias, excel·lència y mercès los cònsols y consell de la dita Lotia, quant a nosaltres és possible, nos fassen mercè supplicar y procurar ab sa magestat del rey de tals danys y perdició de aquest bé universal, per a què, entre los demés danys, los supplicats tingan reparo y, ab ells, passen havant los beneficis que de assò al servey de Déu y de sa magestat y bé comú de tot //425v// aquest Principat y ciutat ne recrexeran, que són molts y de molta consideració y de gran importància. Lo

465. *En el 76, d'esta per de la.*

466. *Diu: et*

467. *En el 76, comeros per commercis.*

468. *Manuscrit 76.*

469. *A continuació, espai en blanc*

qual remey y bon assiento Nostre Senyor Déu encamin per a maior servey, y guarde a vostres il·lustríssimas senyories, excel·lència, senyoria y mercès per a son servey. De Barcelona, a quatre de noembre, mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. De vostres reverendíssimas senyories, excel·lència, senyoria i mercès, affectats servidors. Los cònsols y consell de la Lotia de Barcelona.

E immediadament fonch en dit stament presentada la infrascrita scriptura per los síndichs abaix scrits, y és del tenor següent:

Los syndichs de Barcelona y Perpinyà, responen a la dita scriptura del syndich de Tortosa, presentaren una scriptura quiscú d'ells, ço és, la dels syndichs de Barcelona y de Tortosa, una après de l'altra, són del tenor següent. A la pretesa deductió o requesta per part de mossèn Joan Montornès, com a pretès syndich de la ciutat de Tortosa, en lo present bras real presentada o deduïda, comensant "A notícia de Joan Montornès" y acabant "me'n fassen testimoni", Pere Ferreres, micer Francesch Çaragossa y micer Miquel Çarrovera, syndichs de la ciutat de Barcelona, diuen y responen que lo syndich segon de la ciutat de Barcelona, axí com a tenint-ne dret axí en la propietat com en la possessió que realment té y regeix, y ha sempre precehit al syndich de la ciutat de Tortosa, tant en lo seure com en lo votar en lo bras real de les Corts Generals se són celebrades per los reys passats de bona memòria, com encara en les presents Corts que per sa magestat en la present vila de Monsó se celebren, y de dita precedència ja n'i ha hagudes //426r// declaracions, y sempre han continuada y continuen de present dita possessió en la qual estan y perseveren, com axí pretengan ésser de justícia; requerint a vós, notari, que en los actes de dita Cort sia continuada la present resposta, ab la designació de la precedència del vot y assiento del dit syndich segon de la ciutat de Barcelona als predits syndichs de la ciutat de Tortosa. Requerint a vós, notari. *Testes predicti Santgenís et Salvator Mir, notarius*

[Respostes de Perpinyà]

Luys Terrena y Antoni Jolí, syndichs de la universitat de la vila de Perpinyà, responen a la pretesa deductió y requesta donada y presentada per Joan Montornès, syndich primer de la ciutat de Tortosa, comensant "A notícia" y acabe "me'n fassen testimoni, etc." diuen y responen que, hagudes per repetides les respostes en altres requestes per part de dits syndichs feta, en efecte, deduhint que ells estan com sempre han stat en son lloch, tant en lo seure com en lo votar, après del syndich de la ciutat de Gerona, que és en lo quart lloch y vot, y açò de molts anys en aquesta part que no y ha memòria de hòmens en contrari, y axí continuen sa possessió y perseveren en aquella, com consta largament per provisions y declaracions en los processos de les Corts, celebrades en les Corts de Monsó com en altres parts; protestant en totes les coses per dit Montornès deduhides en dit nom; requerint que la present resposta sia incertada al peu de dita requesta per⁴⁷⁰ vós notari, y que de dita requesta sens la present resposta no'n liureu acte.

En aquest dia se comensà a votar los capítols del General y Redrès de aquels.

426v// **[Delmar en garba]**

470. En el 76, y per per.

Lo prior de Cartoxa, lo ardiacha Coma de Vich, don Jayme Mijavila, reportaren embaxada per a què lo present bras [se]⁴⁷¹ vulle aderir ab los altres acerca que los delmes se paguen en garba, conforme la Constitució se n'ha trassada y apuntada.

[Dissentiment de Vilafranca per lo delmar en garba]

Micer Garau Mascaró, syndich de Vilafranca de Panadès, diu y protesta que, attès una, dues y tres voltes per lo present bras real, unànimes y conformes, se ha votada aque-lla Constitució, exposant que-s pugue delmar en garba y aquella repel·lida, e no obstant dita repulció, se replichá per lo bras ecclesiàstich y militar se fasse y plàcia dita Constitució, quasi innuint que-s fasse per forsa; per ço, dit syndich, plaent-li dita determinació y *placet* del bras real, protesta, jatsia se fasse lo contrari, no sia fet preiudici a dita sa universitat en lo que té de costum y forma de pagar dits delmes; requerint al notari del present bras que assò continue en lo seu procés familiar del present stament.

Referí lo promovedor ecclesiàstich que aquell bras havie elegit y anomenat per a comprovar les Constitucions se havien de presentar a sa magestat lo procurador del bisbe de Urgell.

[Delmar en garba]

Deslberà après lo present bras o stament que-s torne ab embaxada resposta al bras ecclesiàstich y militar, responent a la lur, deduhint-los com en aquest bras se és ja votada diverses voltes acerca la forma del delmar, y que, pus ja axí està per dit stament votat y deslberat, no podien aderir al que ab dita lur embaxada deman; //427r// e axí, per fer dita embaxada foren elegits y anomenats micer Frexanet, mossèn Navarro.

Reportà lo promovedor militar que, axí com lo bras ecclesiàstich havie pensat fos elegida una persona per la comprobació de la scriptura de les Constitucions, que al bras militar aparexie fossen dues, les quals, juntament ab les persones ja eletes per a concordar les discordàncies, entrevinguessen y assistissen al comprovar de dita scriptura.

Deslberà lo present bras que, per a comprovar les Constitucions se han de presentar a sa magestat, que sien elegides dos persones les quals comproven aquelles en presència y assistència dels dos ja elegits per a concordar les diferències dels capítols votats per los brassos. E procehint a dita electió y nominació, foren elegits y anomenats micer Mascaró, mossèn Sala.

Anà lo promovedor del present bras als altres brassos a fer-los a saber los dissentiments tenien posats los syndichs de Vilafranca de Panadès y Conflent.

Vingué après embaxada dels altres brassos pregant al present stament volgués dar orde se levàs lo dit dissentiment dels altres dos syndichs de Vilafranca de Panadès y Conflent.

E fetes per dit stament degudes diligències per a què dits syndichs alsen⁴⁷² lur dissentiment, y no aprofitant ab ells cosa alguna, deslberà que-s fasse y torne embaxada als dits altres brassos, dient-los com per molt se hage treballat no havien pogut acabar se levassen dits dissentiments. Y per a respondre a la dita emba//427v//xada anaren mossèn Algueró, mossèn Arrencada.

471. *Manuscrit 76.*

472. *En el 76, alsassen per alsen.*

Vingueren los promovedors dels altres brassos reportant que altres staments aparexia se dega instar lo *iudicium in curia* sobre los dissentiments, y que lo present bras se volgués aderir ab ells per a què junts demanen dit judici.

Deslberà lo stament real que·s fasse a saber als altres brassos que, pus los dissentiments staven alsats fins de matí, que no·s demanàs per ço lo dit judici.

[Dissentiment de Camprodó]

Joan Navarro, syndich de la vila de Camprodó, no consent que sie alsat salari ningú de diputat ni oïdor, ans bé se stiga a la taxa primera se féu en lo temps que se assentà la casa de la Diputació, e o a la última vegada que per la Cort General y per los tres brassos de aquella se és alsat, constituït y creat, com lo negoci de alzar salaris sia mera de gràcia y toque a la Cort y als brassos de aquella y a quiscú de cada bras en particular. Y si més serà alsat dit salari o salaris hi pose son dissentiment; requerint ne sie levat acte y continuat en lo present procés per lo scrivà de aquell, perquè *in futurum* se'n puga haver rahó si lo contrari se feya. Y lo mateix dissentiment pose ha tots y sengles creximonis de tots salaris de officis de la casa de la Diputació.

Joan Navarro diu que si les DC lliures de les quals lo dit capítol fa menció, que és nombre tres, foren taxades per la Cort General, adereix al pensament, y si no foren taxades, com diu que antigament se donaven, y pose dissentiment.

Reportà embaxada don Luys de Paguera de part dels senyors tractadors de sa magestat, com demà, après dinar, a les dues hores, serà en la present sglèsia sa magestat; advertint-los que serà sa magestat servit se li presenten demà mateix les Constitucions y la nominació dels jutges de greuges.

Mossèn Sala, syndich de Manresa, posà son dissentiment a què no·s voten ni ligen los capítols del Redrès del General que //428r// ell no y sia present, attès que, per negocis de la Cort acerca de la comprobació de les Corts, vague y està fora del bras; fonch alsat a vint-y-sis del dit per relatió del porter.

[Crònica de Catalunya]

Lo present stament féu deliberació [y conclusió]⁴⁷³ que sie elegida per lo present stament una persona, la qual, juntament ab les altres elegidores o elegides per los altres brassos, tinguin facultat de pensar entre si y anomenar alguna o moltes notable persona, qual millor aparega que convinga, per a fer una crònica general de les coses de Catalunya y Comptats de Rosselló y Serdanya. La qual crònica deslberà lo present stament que sie feta, e pensada la dita persona que per dit efecte més convinga, referesquen aquella en lo present bras, pus sien catalanes.

Andreu Vilaplana, syndich de Gerona, entenen que de part dels senyors tractadors se ha deduhit en lo present bras que demà, a les dues hores, sa magestat vindrà en la sglèsia, y que tinguessen aparellades totes les Constitucions a efecte de decretar aquelles; e com ne resten algunes per a legir y votar en lo present bras, les quals són ja legides y votades en lo bras ecclesiàstich y militar, y a bé que, una y moltes voltes, dit Vilaplana haia suplicat al senyor president manàs aquelles fer legir, a efecte de decretar aquelles y se puguen presentar a sa magestat juntament ab les <l>altres, no u ha pogut obtenir. Per ço, no consent que·s tracte negoci algú en lo present bras real, ans bé expressament y dissent.

473. *Manuscrit 76.*

[Dissentiment]

Mossèn Ponses, syndich de Tàrrega, dix que, com la electió dels jutges de greuges se sie feta en la forma deguda, ab sièntia y passientia del senyor president y la electió feta en la forma deguda; per ço, dissent a qualsevol nominació fahedora de altres dels ano//428v//menats y elets en jutges de greuges per lo present bras, y, fent-s'i altra electió, dissent a tots actes.

Micer Frexanet, syndich de Leyda, dix dissent a tot y qualsevol augment que's fasse de salari assignador o que's pretenga voler assignar als jutges de greuges. Mossèn Navarro dix que adereix al propdit dissentiment fet o posat per micer Frexan[e]t.

[Jutges de Greuges]

E après de votats dits jutges de greuges, de consentiment de tot lo bras y ab exprés consentiment de mossèn Ponses foren elegits y anomenats lo senyor president, mossèn Pere Ferreres, mossèn Batista Bordoll, mossèn Antoni Jolí, jutges de greuges.

[Cerdinals]

Andreu Vilaplana, oïda la Constitució que prohibeix la pesca en la costa de mar ab sardinals, y oïdes les decretacions dels brassos ecclesiàstich y militar ab què repel·lexen del tot dita pesca se fa ab dits serdinals, y oït lo vot del senyor president qui també adereix als dits dos brassos, y essent tant danyosa y perniciosa com és a tot lo dit Principat, li plau la dita Constitució.

E immediament, fou en dit stament presentada y en aquell legida una supplicació per part de mossèn Antoni Jolí, Luys Terrena y Hierònim Boldó, syndichs de Perpinyà, la qual és del tenor següent:

Molt il·lustres, excel·lentíssim, molt il·lustres, molt reverents, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Per mort de micer Pere Ayllà, quòndam, doctor en drets, natural de la vila de Perpinyà, vaga un lloch de deputat en la vegaria de Perpinyà; y com segons la determinació feta en conformitat per los tres brassos de Cathalunya, dit lloch //429r// spectaria als syndichs de Perpinyà, suppliquen per tant a vostra excel·lència y mercès Luys Terrena, Hierònim Boldó y Antoni Jolís, syndichs de Perpinyà, residents en les presents Corts, sien servits de fer-los la mercè y de provehir y manar ensecular, en dit lloch de dit micer Pere Ayllà, mossèn Joan Coronat, y en lloch de oïdor en lo qual està vuy insecular lo dit Joan Coronat, ensecular al dit Antoni Jolí, en los quals concorren les qualitats requisides. Y ultra del que serà fer lo que bé vostra excel·lència y mercès tenen acostumat, los dits syndichs o reputaran a singular gràcia y mercè, etc. *Altissimus*, etc.

Die vicesima quinta novembris MDLXXXV, lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod in locum deputati vaccantis inseculetur dictus Antonius Jolís, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius

Die vicessima quinta mensis novembris MDLXXXV, lecta in stamento militari et fuit decretum quod in locum deputati vaccantis inseculetur dictus Antonius Jolís, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris. Joannes Sala, notarius publicus Barchinone.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento regali et ibi provisum quod in locum dicti deputati vaccanti inseculetur dictus Antonius Jolí, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius publicus Barchinone.

Vigore quarum quidem provisionum fuerunt spedite //429v// litere sub forma sequenti. Litere.

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Al reverent, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya y als oïdors de Comptes del dit General y a totes les altres persones a qui's pertanga y lo present negoci toque y tocar pugue. Salut y honor. Sabreu que lo dia present y devall scrit per mossèn Luys Terrena, Hierònim Boldó y Antoni Jolí, syndichs de la vila de Perpinyà, a nós és stada presentada una supplicació, la qual és del tenor següent: Molt il·lustres y reverendíssim[s], excel·lentíssim, molt il·lustres, molt reverents, il·lustres y molt magnífichs senyors. Per mort de micer Pere Ayllà, doctor en drets, natural de la vila de Perpinyà, [vaga un lloch de diputat en la vegaria de Perpinyà]⁴⁷⁴; y com segons la determinació feta en conformitat per los tres brassos de Cathalunya, dit lloch spectaria als syndichs de Perpinyà, suppliquen per tant a vostra excel·lència y mercès Lluys Terrena, Hierònim Boldó y Antoni Jolí, syndichs de Perpinyà, residents en les presents Corts, sien servits de fer-los la mercè y de provehir y manar insecular, en loch de dit micer Pere Ayllà, mossèn Joan Coronat, y en lloch de oïdor en lo qual està vuy inseculat lo dit Joan Coronat, insecular lo dit Antoni Jolí, en los quals concorren les qualitats requisides. Y ultra del que serà fer lo que bé vostra excel·lència y mercès tenen acostumat, los dits syndichs o reputaran a singular gràcia y mercè, etc. *Altissimus*, etc. A la qual supplicació, com a justa y rahonable, per nosaltres és estada feta provisió que lo dit mossèn Antoni Jolí fos inseculat en lo dit lloch de diputat, y axí de fet ensecularrem segons que ab la present enseculam y inseculat ésser volem, provehim y manam lo dit mossèn Antoni Jolí en lo dit lloch de diputat real del predit General, vagant //430r// per mort del sobre dit micer Pere Ayllà, quòndam, doctor en drets de la vila de Perpinyà. Per ço, deduint a vostra notícia les coses predites, ab tenor de les presents vos diem y manam que, observant dita inseculació y provisió per nós, com és dit feta, encontinent après que les presents vos seran presentades, sens dilació y excepció alguna scrigau y continueu y continuar y scríurer fassau en lo libre y altres llochs hahont los inseculats de deputats reals s'escriuen y's continuen lo dit mossèn Antoni Jolí, axí com dit és per nós inseculat per diputat real per dita vila de Perpinyà en lloch de dit micer Pere Ayllà, a fi y effecte que, havent-se de fer extractió de semblants deputats reals, concorrega de fet en dita extractió, axí en la forma que los altres en semblants llochs posats y inseculats concorren, tots duptes y dificultats cessants. En testimoni de les quals coses havem manat y fer y expedir les presents sotescrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell maior de la dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, a XXV del mes de noembre, any de la nativitat de Nostre Senyor MDLXXXV. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres.

474. *Manuscrit 76.*

Dimars, a XXVI de noembre, MDLXXXV.

Convocat y congregat lo bras real en lo lloch y forma acostumat, fon en aquell presentada una supplicació per part dels pescadors de Tortosa, la qual és del tenor següent:

Molt il·lustres, reverents, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors. Los pescadors de la ciutat de Tortosa y los demás pobblats en lo present Principat de Cathalunya, lliberament //430v// y sens contradicció alguna, han acostumat y acostumen vendre lo peix que prenen en la ribera del mar del present Principat, sens ésser obligats [de anar]⁴⁷⁵ a denunciar dita venda⁴⁷⁶, sinó aquell qui compra dit peix per a traure'l del regne, lo qual si no denuncia incorre en les penes oposades en los Capítols de Cort. Lo que de poch temps ensà, sens causa alguna, han oppresos los pescadors de dita ciutat de Tortosa que, venent lo peix que prenen a la ribera de la mar, an-ne d'anar a la taula més prop a denunciar la venda han feta, y dita taula per lo més prop és luny de dites pesqueres dos leguas, que entre anar y tornar son quatre, y reben notable dany per haver de dexar les pesqueres. Supliquen, per ço, a vostra excel·lència y mercès, los plàcia manar no sien més molestats. E la dita gràcia reputaran los dits pescadors en molt particular mercè. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.*

A vint-y-hu de noembre MDLXXXV *lecta in stamento ecclesiastico* y fonch deslberat que, essent axí com se supplicha, sie fet lo supplicat. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

A vint-y-quatre de noembre legida en lo stament militar y fonch provehit que sia comès als depputats de Cathalunya, los quals en nom de la present Cort provehesquen en les coses supplicades, segons los aparexerà ésser de justícia. *Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barchinone.*

A XXVI de noembre MDLXXXV *lecta in stamento regali et fuit provisum quod ad maiorem deslberationem. Cellers, notarius publicus Barchinone et scriba stamenti regalis.*

E inmeditament fou presentada en dit stament y en //431r// aquell legida una supplicació per part dels frares de Sant Benet, la qual és del tenor següent:

Molt il·lustres, reverents, excel·lentíssim, il·lustres, molt reverents y molt magnífics senyors.

En lo Redrès del General de Cathalunya, qui al present se tracte y se entén fer, està apuntat un capítol molt preiudicial y ab gran agravi dels religiosos de l'orde de Sant Benet y altres ordes, ab lo qual disponen que no puguen ésser inseculats en lo llochs de deputats ni oïdors de comptes, sinó tant solament aquells qui tindran lloch en les Corts y en les Províncies. Y com dit capítol sia en derogació del Capítol de Corts tingudes en Barcelona per la perpètua memòria de la magestat del rey cathòlich don Ferrando, segons en aquell està disposat, tant sancta y consideradament fet, y ab tant gran periudici dels sobredits⁴⁷⁷ religiosos. Lo qual tenint effecte, resten exclusos de

475. *Manuscrit 76.*

476. *A continuació en el manuscrit 76, ratllat: lo peix que prenen en la ribera de la mar.*

477. *Sobre, interlineat.*

poder ésser inseculats en dits llochs dels quals n'estan en possessió antiquíssima, per quant en Cort y Províncies no y solen admetre sinó cert número de regulars que tinguin dignitats o títols y estos sens tenir lloch en Corts ni Províncies. Per tant, se supplicha a vostra excel·lència y mercès sien servits de no admetre ni consentir se passe un capítol tant preiudicial com aquest, que, estant en aquest lloch per a desagriar als qui estan agraviats, no han de permetre se fasse agravi a ningú, com se té per molt cert se tindrà compte en lo que serà de justícia. *Et liceat, etc.*

A XXI de noembre MDLXXXV lo stament ecclesiàstich, oïda la present supplicació, se deslberà que s'estiga al capítol ordenat per les persones del Redrès del General. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

431v// *Lecta in stamento militari et fuit decretum quod iam fuit debite provisum in capitulis reformationis generalis Cathalonie. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius.*

Lecta in stamento regali XXVI novembris MDLXXXV et ibi provisum que no's fasse agravi a ningú y no sia ningú spoliat sens ésser oït. Cellers, notarius Barcinone, dicti stamenti regalis scriba.

Reportà embaxada lo promovedor del bras ecclesiàstich, deduhint ab aquella com lo dit bras havie feta electió y nominació de les persones avall scrites per a presentar los agravis a sa magestat y per a presentar la supplicació dels jutges de greuges, los quals són los següents: lo reverent bisbe de Vich, lo abat de Poblet, lo canonge Cellers, per a presentar los agravis. Lo reverent bisbe de Gerona, lo abat de la Real, lo ardiacha de Oms, per a presentar les supplicacions dels jutges de greuges.

E lo dit bras real procehí en fer electió de les persones del mateix stament per a presentar los agravis a sa magestat e per a presentar les supplicacions dels jutges de greuges e presentar les Constitucions, les quals són les següents: mossèn Vilaplana, mossèn Ponsich, mossèn Rabollet, per a presentar los agravis. Micer Frexanet, mossèn Gill, mossèn Ortodó, per a presentar les supplicacions dels jutges de greuges. //432r// Micer Çaragossa, mossèn Montornès, mossèn Algueró, mossèn Sala, mossèn Boldó, micer Mascaró, per a presentar les Constitucions.

Reportà embaxada lo promovedor militar que per a presentar les Constitucions a sa magestat aquell bras havie anomenat les sis persones foren anomenades per a dites Constitucions, y per lo impediment del vescompte de Canet havien anomenat don Jayme⁴⁷⁸ de Cardona. Per a presentar los jutges de greuges havien anomenat: lo bescompte de Rocabertí, don Joan de Queralt, mossèn Jaume [Joan]⁴⁷⁹ Maüll. E per a presentar los agravis han ordenat que sien don Jayme de Cardona, mossèn Jaume Salbà, mossèn Pere Cassador.

Més, referí que lo bras militar, per a fer la combinació dels capítols del Redrès del General, havie elegit y anomenat mossèn Joan Cella y de Tafurer, mossèn Miquel Amat.

Lo present bras real determinà que los qui presentarien dits agravis que resten a presentar supliquen a sa magestat sie servit manar-los desagriar, com fins assí no haia desagriat a ningú.

478. *En el 76, Joan per Jayme.*

479. *Manuscrit 76.*

[Supplicatió per la nominació dels jutges de Greuges]

La supplicatió que los qui han de presentar a sa magestat la nominació dels jutges de greuges és del tenor següent:

432v// Sacra, catòlica, real magestat,

Com la provicció dels greuges provenints axí per deutes deguts per vostra magestat o predecessors de aquella, demandes, revocacions de privilegis, com *alias*, e o administradors de sa justícia de aquells breument fahedora, en gran servey de Déu y descàrrech de la ànima y consiència de vostra magestat, consolació, repós y benefici de sos vassalls y súbdits; per ço, senyor, los tres staments o brassos del present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, per vostra magestat en la Cort General en la present vila de Monsó convocats y congregats, suppliquen a vostra magestat que sia de mersè sua, de present, deputer y nomenar, per la part de aquella, en reparadors y provehidors y determinadors de greuges donats y donadors en la present Cort, axí per deutes com altres demandes, per revocacions de provisions y privilegis *et alias*, algunes persones. La dita Cort anomenarà altres per quiscun bras de aquella, de bona fama, sciència y consiència, tement Déu, cathalans, als quals plàcia vostra magestat donar y atorgar ab consentiment de la dita Cort ple, bastant, absolut y irrevocable poder de conèxer y determinar, diffinir y executar, simplament y de pla, la sola veritat del fet atesa, totes y sengles gràcies fets per vostra magestat e per sos predecessors de la gloriosa memòria, e per los loctinents generals e loctinents de aquells, governadors generals e portantsveus de aquells, e per altres oficials de vostra magestat e per lurs loctinents en qualsevol nom fets y creats al dit Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Serdanya; deutes, demandes per revocacions de privilegis o provisions com *alias* o qualsevol bras, stament o universitat de singulars del dit Principat, en qualsevol manera donats e donades en la present Cort o devant los dits provehidors de greuges, deutes, demandes o revocacions de privilegis o provisions *et alias* dins lo terme o tèrmens que a dar dits greuges o demandes⁴⁸⁰ seran assignats; e de //433r// tots los mèrits y duptes devallants en qualsev[o]l manera dels dits greuges, mèrits y duptes de aquells, dependents y emergents; e deutes, demandes e revocacions de privilegis o provisions *et alias*. Los quals provehidors fassen y hagen fer e administrar sobre los dits greuges, deutes, demandes e revocacions de privilegis e provisions *et alias*, mèrits e duptes de aquells dependents y emergents, incidents, annexos y connexos, ensemps o departidament als preposants los dits greuges, deutes, demandes e revocacions de privilegis o provisions, justícia spatxada, servant los Usatges de Barcelona, Constitucions Generals y Capítols de Cort de Cathalunya e altres leys del dit Principat y Comptats de Rosselló y Serdanya. Prometent vostra magestat per pacte special que la dita comissió y poder no revocarà, empatxarà, impugnarà y contravindrà, ni revocarà, empatxarà, dilatar ni contravenir permetrà per algun official de vostra magestat, ni per altra qualsevol persona, directament o indirecta, ni per altra qualsevol via o manera en algun effecte o fet, tocant lo dit poder, conexensa, dicisió, determinació o executió dels dits greuges, deutes o demandes, revocacions de privilegis o provisions, ans aquells sia tingut donar o fer donar tot en

480. *A continuació repetit: o demandes*

dies o aviament per spatxament o decisió dels dits fets de la dita justícia. E que los provehidors e determinadors predits hagen prestar, ço és, los llaichs sagrament y homenatge, e tots oir sentència de excomunicació de procehir y declarar en los dits affers ab tota diligència, segons dret, justícia y bona equitat y rahó, Usatges, Constitucions, Actes y Capítols de Cort, usos y costums, tinguts y servats en lo diffinir y determinar dels dits deutes⁴⁸¹, demandes, revocacions de privilegis o provisions, en lo pus breu temps o spay que poran, sumàriament y de pla, durant la present Cort, ans que aquella sia finida e closa, e dins deu mesos comp//433v//tadors del dia de la conclusió de les presents Corts en avant, tot amor [y temor]⁴⁸², odi y rancor, profit y speransa de aquell o de altra qualsevol, desordenada affectió y voluntat a part posats. Entès, emperò, que dits provehidors de greuges no pugan cometre ni delegar les sobre dites causes a alguna persona, ans per ells matexos sien tinguts y obligats finir y determinar les dites causes. E los dits reparadors de greuges que se trobaran en Barcelona pugan fornir lo procés fent les provisions necessàries fins a la sentència diffinitiva *exclusive*, y los qui seran absents sien tinguts y obligats de venir y residir a la ciutat de Barcelona o allà ahont lo canseller voldrà havent pesta en la dita ciutat de Barcelona, lo que Déu no vulla, dins set mesos comptadors del dia de la conclusió de les presents Corts, perquè, dins lo temps restant, residen y fassen residència en la dita ciutat o lloch hont lo canseller voldrà en lo dit cas de pesta en la dita ciutat de Barcelona, y entengan en la expedició de la justícia de dites causes. E si cas serà que dits reparadors de greuges o algú de aquells dins los dits set mesos no venia o venien y no residien en la dita ciutat de Barcelona, o los sobredits, si aquell o aquells seran dels nomenats per vostra magestat, lo canseller, vicicanseller o regent la Cansellaria sien haguts de elegir y anomenar altre o altres en lloch de aquell o aquells absents. E si seran nomenats per los dits tres staments o brassos, los diputats del present⁴⁸³ Principat fassen y sien tinguts fer electió y nominació en lloch de aquell o aquells qui absents seran. E los dits reparadors de greuges sien tinguts y obligats en sentenciar, finir y determinar les sobre dites coses dins los tres últims mesos, sots pena de perdre *ipso jure* lo salari. Ultra que sien tinguts y obligats de prestar sagrament y homenatge y oir sentència de excomunicació segons dalt és dit. E lo canseller, vicicanseller o regent la Cansellaria hage assignar lloch hahont los dits provehidors de greuges seran tinguts de aiuntar-se cada dia, //434r// una vegada de matí e altra deprés dinar, per oir les parts, sentenciar y diffinir dites causes. E per ço, los provehidors de greuges ecclesiàstich prestaran sagrament, los laychs sagrament y homenatge. E més, plàcia vostra magestat ordenar y manar que qualsevol qui serà loctinent general y portantveus de general governador *et alias*, canseller, vicicanseller y en son cas regent la Cansellaria, per bon spatxament dels dits greuges, presten sagrament que de continent que·ls seran trameses provisions, letres e sentències emanades e promulgades per los dits provehidors, aquelles hagen encontinent executar sens dilació, exceptió alguna. E semblant jurament hagen fer y prestar los protonotaris, loctinents, regents, secretaris si n'i

481. *En el 76*, lo dits greuges *per* dels dits deutes.

482. *Manuscrit 76*.

483. Present, *interlineat*

haurà, scrivans de manament y altres, tant com a quiscú per càrrech de son offici pertany liurar totes y sengles provisions e actes prop mencionats, franchs de tot dret de registre e de sagell. Manant, axí mateix, vostra magestat, ara per lavors, a tots officials ordinaris y altres qualsevol presents y sdevenidors, als quals la execusió de les sentències de dits greuges y demandes se pertany o serà comesa, que aquelles hagen de fer y fassen promptament, tota exceptió y scusa cessants, segons per los jutges o provehidors de greuges, deutes o demandes serà declarat, servant-o a la unglà, com Acte de Cort y Juy en Cort donat per jutges elets per la Cort. E per lo semblant, que dits jutges e executors hagen y sien tinguts executar les sentències donades per los provehidors de greuges de les Corts passades en tot lo que no seran executades, y los qui han obtingut dites sentències y no hauran rebut ni seran stats satisfets que no sien tinguts y obligats donar demandes, ni demanar ni fer procés en lo que restaran a cobrar //434v// devant los provehidors de greuges ara elegidors, ans dites sentències ja donades sien portades a execució. E los qui han obtingut dites sentències sien admesos en lo compartiment fahedor de aquella quantitat que als agraviats o donants demandes y altres en la present Cort serà reservada y consignada; sien satisfets y pagats axí com si ara de nou obtenien sentències, sols al jutge executor o als qui faran dit compartiment fassen fe y exhibitó de les sentències y del que resten a cobrar. E la dita Cort anomena per sa part los següents, ço és, per lo stament ecclesiàstich, lo reverent micer Ferrando Quintana, doctor en drets, procurador del bisbe de Urgell; mossèn Rafel Oms, ardiacha maior, canonge y syndich del Capítol de Tarragona; micer Onofre Pau Cellers, en drets doctor, canonge y síndich del Capítol de Barcelona. Per lo bras militar, don Berenguer de Paguera, mossèn Jaume Salbà y mossèn Gismundo Ortís, donsells. E per lo bras real, mossèn Pere Ferreres, syndich de la ciutat de Barcelona; mossèn Antoni Jolís, syndich de la vila de Perpinyà; mossèn Joan Batista Bordoll, syndich de la ciutat de Balaguer. Y per quant la nominació de jutges y provehidors de greuges no és stada feta per part de la present Cort fins a la fi de aquella y està ja per a finir, supplichan a vostra magestat los tres brassos de la present Cort sia vostra magestat servit que los qui donaran greuges pugan dar y presentar aquells fins trenta dies no ferriats après de la conclusió de les presents Corts, y, donant-se dins dits trenta dies, vàlegan tant com si fossen presentats durant la present Cort. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.*

Lo present Bras féu determinació que sie comunicada la supplicació s'és legida per a presentar a sa magestat per a la nominació dels jutges de greuges als senyors tractadors que vullen veure aquella y aquella sia aportada per lo promovedor.

435r// [Mullola. Declaratió dels advocats per son offici]

Fou legit lo vot y parer dels advocats dels brassos dat en favor de mossèn Joan Batista Mullola, lo qual és del tenor següent:

Declaratió de la insiculatió:⁴⁸⁴

Los advocats de la present Cort tots conformes, vists los actes y oïdes les parts en la causa que's tracte en los brassos de la present Cort entre Joan Batista Mullola, de una part, contra Agustí Riber, de part altra, sobre lo offici d'escrivà de deputat local de la ciutat y collecta de Tarragona, referexen que, attento a vint-y-tres de octubre

484. Anotació al marge del manuscrit 74. No hi és al manuscrit 76.

proppassat la present Cort, tenint notícia de la maleltia de Damià Gili, últim possessor del dit ofici, se reservà la provisió fahedora de aquell, abdicant als diputats del General de Cathalunya en Barcelona residents; y après, a vint-y-quatre del dit mes, entenent que ere ja mort dit Gili, féu la dita Cort provisió de dit ofici a Batista Mullola, ab expressa provisió que la gràcia li corregués del dia de la mort del dit Gili. Y attento que la provisió feta per los dits diputats a dit Agustí Riber fonch a vint-y-sinch de dit mes de octubre, y axí un dia après de la dita gràcia y provisió feta per la Cort a dit Mullola. Y altrament, són de vot y parer que la dita provisió de la Cort⁴⁸⁵ feta a dit Mullola és vàlida y ha de tenir effecte y valor, y que la dita provisió per dits diputats a dit Riber, après de la provisió de la present Cort, és nul·la e invàlida y no té ni ha pogut tenir effecte ni valor, y que per consegüent lo dit Riber ha de ésser tret y levat de la possessió de dit ofici, si alguna ne tenia o havia presa, y lo dit Mullola ha de ésser posat en real y act[u]al possessió de dit ofici, en cas que no la tinga; y tenint-la ja presa, ha de ésser conservat y mantengut en aquella, no obstant la *litis pendencia* //435v// al·legada per dit Riber devant dels diputats, de la qual no consta, ans del contrari, per la letra despedida per dits diputats a vint-y-set de octubre, la qual fonch dirigida y presentada al diputat local de Tarragona, y en cas que de aquella constàs, no se'n haurie ninguna consideració perquè dits diputats, essent inferiós a la Cort, no han pogut ni poden conèixer de les gràcies y provisions fetes per la Cort. Y que per lo effecte sobre dit sien spedides letres y altres provisions necessàries y oportunes. Miquel Çarrovera. *Ferdinandus* Quintana. Cornet. Cellers. Frexanet. Junyent.

Lo qual vot entès per lo present stament real, féu deslberació que sie fet conforme per dits advocats és stat aconsellat, y per dit effecte sien spedides les letres necessàries en favor de mossèn Mullola, elegit per la present Cort en notari del diputat local de Tarragona, les quals letres y provisions són del tenor següent:

Letres e o provisió.

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de Aragó deçà la mar. Als reverent, nobles y magnífichs senyors los diputats del General del Principat de Cathalunya, residents en Barcelona, y al diputat local de la ciutat y col·lecta de Tarragona y altres qualsevol oficials del General a qui lo present negoci toque y tocar pugue y qualsevol de vosaltres. Salut y honor. Sabreu que en la causa y *lite* que devant nós s'és portada per y entre Joan Batista Mullola, notari y scrivà del stament ecclesiàstich en les presents Corts, de part una, y Agustí Riber, notari de la ciutat de Tarragona, de part altra, de y sobre lo ofici de scrivà del diputat local de la ciutat y col·lecta de Tarragona lo dia present y devall scrit, oïda la relatió dels //436r// advocats de la dita Cort, havem pronunciat y declarat en la forma següent: Attento que a vint-y-tres de octubre proppassat la present Cort, tenint notícia de la maleltia de Damià Gili, últim possessor de l'ofici de scrivà del diputat local de la ciutat y col·lecta de Tarragona, se reservà la provisió fahedora de aquell, abdicant als diputats del General de Cathalunya en Barcelona residents; y après, a vint-y-quatre del dit mes, entenent que ere ja mort dit Gili, féu la dita Cort provisió de dit

485. De la Cort, *interlineat*.

offici a Batista Mullola, ab expressa provisió que la gràcia li corregués del dia de la mort del dit Gili. Y attento que la provisió feta per los dits deputats a dit Agustí Riber fonch a XXV de dit mes de octubre, y axí un dia après de la dita gràcia y provisió feta per la Cort a dit Mullola. Per ço y altrament, deslberen, pronuncien y declaren que la dita provisió de Cort feta a dit Mullola és vàlida y ha de tenir effecte y valor, y que la dita provisió feta per dits deputats a dit Riber après de la provisió de la present Cort, és nul·la e invàlida y no té ni ha pogut tenir effecte ni valor, y que per consegüent lo dit Riber ha de ésser tret y levat de la possessió de dit offici, si alguna tenia ho havia presa, y lo dit Mullola ha de ésser posat en real y actual possessió del dit offici, en cas que no la tinga; y tenint-la ja presa, ha de ésser conservat y mantingut en aquella, no obstant la *litis pendencia* al·legada per dit Riber devant dels deputats, de la qual no consta, ans del contrari, per la letra despedida per dits deputats a vint-y-set de octubre, la qual fonch dirigida y presentada al diputat local de Tarragona, y en cas que de aquella constàs, no se'n hauria ninguna consideració //436v// perquè dits deputats, essent inferiós a la Cort, no han pogut ni poden conèixer de les gràcies y provisions fetes per la Cort. Y que per lo effecte sobre dit sien despedides letres y altres provisions necessàries y oportunes. Aprés de la qual provisió foren per dit Joan Batista Mullola suplicants que, en execució de aquella, li manassen fer y expedir les presents. Y perquè poch aprofitaria fer provisions si aquelles no tinguessen deguda execució, per ço, deduint a vostra notícia les coses sobre dites, ab tenor de les presents vos diem, encarregam y manam que, encontinent rebudes les presents y sempre y quant per dit Joan Batista Mullola o per son legítim procurador sereu requests, doneu y liureu e o donar y liurar fassau real y actual possessió del dit offici d'escrivà del diputat local de Tarragona, del qual com està dit per la present Cort és stat legítimament provehit; y com a tal lo tingau, tracteu y reputeu, tractar y reputar fassau sí y segons en les letres de la gràcia a ell feta per la present Cort se conté; y, en cas que dita possessió li sia stada donada o per ell presa, en aquello⁴⁸⁶ lo mantingau y conserveu y mantenir y conservar fassau, tota dilació cessant. Y noresmenys, de nostra part amonesteu y maneu, segons que ab les presents amonestam y manam, al dit Agustí Riber que, sots pena de tres-cents ducats de sos béns exhigidors als cofres del General aplicadors y de altres penes a nostre arbitre imposadores, del dit offici, exercissi, dependents y emergents de aquell, directa o indirectament no se'n entremeta, ni al dit Mullola legítimament provehit del dit offici impedesque, perturbe ni moleste, ans qualsevol libres, processos y altres scriptures y lo segell de la dita diputació local y altres coses al dit offici consernents y tocants que en son poder tinga, restituesca, done y liure al dit Mullola, legítimament provehit de aquell. //437r// Altrament, fahent lo contrari, contra ell y sos béns a declaració y execució de dites penes procehirem sí y segons serà de justícia, tota dilació, exceptió y consulta cessants. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents, signades y sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades del sagell maior de la dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, a vint-y-sis del mes de octubre, any de la nativitat de Nostre Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres.

486. En el manuscrit 76 aquella per aquello.

Dicta et eadem die, post prandium

[Agravis]

Convocat y congregat lo stament o bras real en la forma, lloch y modo acostumats. Sa magestat vingué en la sglésia de santa Maria de la present vila de Monsó y allí tingué lo sólio als valentians en la forma que tenir-lo acostuma altres voltes y tingut que hagué dit sólio se n'entrà en la sagrestia de dita sglésia; y essent⁴⁸⁷ en aquella, per part dels tres brassos de Catalunya foren presentats a sa magestat per les persones eletes, primerament los elets per a presentar los agravis restaven a presentar, los quals anaren ab ses masses altes. E tornats foren de dita embaxada, los del present bras referiren y digueren en lo present bras que havien aquells presentats a sa magestat. E après, anaren los elets per los brassos per a presentar, com de fet presentaren a sa magestat, la supplicació de⁴⁸⁸ la nominació dels jutges de greuges. Los quals tornats referiren y digueren los del present bras que sa magestat havie feta nominació dels jutges de greuges per sa part al peu de la supplicació que per ells li era presentada, //437v// la qual nominació y decretació és del tenor següent:

[Provisió de sa magestat a la suplicació dels jutges de greuges]

Plau a sa magestat y accepta la nominació feta per la Cort de provehidors de greuges. Y per sa part, anomene lo canceller, micer Hierònim Manegat, micer Miquel Tersa, micer Miquel Joan Quintana, regents la Cansellaria del Consell Supremo; micer Miquel Cordelles, regent la Cansellaria en Cathalunya; don Enrich de Cardona, portantveus de general governador en Cathalunya; micer Martí Joan Franquesa, advocat fiscal patrimonial; micer don Luys de Paguera, de Consell de sa magestat; Miquel Gort, secretari de sa magestat. Als quals, juntament ab los que la Cort ha donats, done ple, bastant, absolut e irrevocable poder de conèxer, determinar, diffinir y executar, simplament y de pla, la sola veritat del fet atesa y considerada, tots y sengles greuges de revocacions de provisions y privilegis e o administració de la justícia e altres qualsevol greuges donats y donadors, y encara de deutes y demandes donadores, y tots los mèrits y duptes ab incidents e dependents y emergents dins lo temps de la present Cort, segons en les proppassades Corts per sa magestat celebrades en la vila de Monsó y acabades en Barcelona y altres fonch per sa magestat donat y és acostumat donar. Los quals greuges, revocacions de privilegis e o administracions de justícia y altres deutes y demandes donats y donades, donadors y donadores, los dits provehidors de greuges hagen y sien tinguts per si matexos tenir facultat de cometre, ni delegar a ningú, declarar, decidir y determinar, ans que la present Cort sia finida y closa, o dins deu mesos après immediadament següents comptadors del dia de la conclusió de la present Cort en havant. E que los dits provehidors de greuges hagen y sien tinguts jurar de oir sentència de excomunicació en la forma acostumada. E que lo canceller o vicicancellor o regent la Cansellaria de sa magestat puga subrogar en lloch dels absents, impedits o suspitosos dels nomenats per par de sa magestat, e los deputats del Principat de Cathalunya en lloch dels //438r// anomenats per part dels sta-

487. *En el 76, estant.*

488. *El manuscrit 76, ab per de.*

ments de la dita Cort absents, impeditos e suspitosos, e, com dalt és dit, altres persones àbils y sufficients, tenint les qualitats requisides⁴⁸⁹, axí que tanta veu, potestat tinguén los nomenats y nomenadors per part dels dits staments e per lo contrari, encara que no fossen iguals en nombre, per servir igualtat. E los qui seran absents sien tinguts y obligats venir dins set mesos comptadors del dia de la conclusió de la present Cort a la ciutat de Barcelona, y en aquella residir lo restant temps dels dits deu mesos o allà hont lo canceller, vicicancellor o regent la Cansellaria, en son cas, voldran, havent just impediment en dita ciutat de Barcelona. Dins los quals set mesos, dits provehidors de greuges qui's trobaran en Barcelona o en dit lloch elegidor en cas de impediment en Barcelona, pogan instruir los processos; y en cas passats los dits set mesos, si alguns ne restaran per instrohir, si les parts voldran, pus emperò y reste temps per poder veure, regonèxer y sentenciar dits processos, y en los dits tres mesos darrés los provehidors de greuges entengan en la expedició de les dites causes; entès, emperò, que en cas de just impediment, com dit és, en Barcelona se hage de elegir y anomenar per a la residència, cognició y expedició desús dites aquella ciutat, vila o lloch hont serà o se celebrarà la Real Audiència per lo lloctinent general o, en absència de aquell, hahont lo portantveus de general governador serà o tindrà audiència. E lo que serà declarat per dits provehidors de greuges sie executat ab tot effecte e sens impediment algú; volents que les declaracions per ells fetes hagen tanta forsa y valor com les sentències y declaracions donades per los provehidors de greuges en les últimes Corts per nós celebrades en la vila de Monsó⁴⁹⁰ //438v// y acabades en la ciutat de Barcelona y en altres Corts elegits y assignats han tingut. E plau a sa magestat que totes les sentències y provisions y executorials y qualsevol altres actes se han de expedir per la rahó desús dita se expedesquen y sien expedides franques de sagell. Prometent sa magestat que la dita comissió o poder sa magestat no revocarà, empatxarà ni revocarà y empatxar, impugnar o contravenir permetrà per algun official ni per altra qualsevol, directament o indirecta; manant ab la present a tots y sengles officials de sa magestat que les declaracions, provisions y executions de y per los dits provehidors de greuges donadores e fahedores, hagen y sien tinguts fer expressament, tota excepció y scusa cessants, segons que per los dits provehidors de greuges serà declarat. E plau a sa magestat⁴⁹¹ que los greuges se puguén presentar dins quinsa dies no feriatos aprés de la conclusió de les presents Corts, los quals vàlegan com si fossen estats presentats durant la present Cort. *Provisa per sacram, catholicam, regiam magestatem die vicesima sexta novembris MDLXXXV, in Curiis Montissoni. Franquesa, protonotarius*

[Constitucions]

E aprés anaren los elets per los brassos per a presentar, com de fet presentaren, a sa magestat les Constitucions per los brassos ordenades, los quals tornats referiren y digueren los del present bras [real]⁴⁹² que sa magestat los havie respost que ell les faria mirar y decre-

489. *El manuscrit 76* requerides per requerides.

490. *A continuació, a la pàgina següent repetit*, en la vila de Monsó.

491. *A continuació, repetit*, e plau a sa magestat

492. *Manuscrit 76*.

tar, com veurien en lo peu de aquelles. Los quals agravis y Constitucions axí presentats a sa magestat stan descrits y continuats largament a la fi del present procés [familiar]⁴⁹³.

[Embaxada de part del Regne de València]

Vingué après en lo stament una solemne embaxada del Regne de València ab ses tres masses altes, reportant aquella tres persones de quiscun stament del Regne de València, deduhint y reportant resposta al que en los dies passats, per //439r// part dels tres brassos, fou significat als staments del dit Regne de València, que per sa part volguessen supplicar a sa magestat fos de son real servey voler intercedir ab Sa Santedat perquè⁴⁹⁴ volgués separar lo monestir de Nostra Senyora de Monserrat de la província de Castella y obediència de Valladolid, y fer província a part de dit monestir y altres són en lo present Principat. Dient dits valentians que, per lo que tenen entès, dit monestir de Monserrat ara estava en visita, que fàcilment sa magestat, y ab justa causa, poria dir y respondre que, acabada dita visita, poria millor veure y entendre lo que més convindrie per lo bé y govern de aquella sancta casa; y que a dita causa los havie aparegut a dits brassos de València sperar la conclusió de dita visita. Acabada la qual, se offerie dit Regne, per sa part, fer tot lo que en aquest particular poran y deuran per lo bé de dita casa y per lo que molt en totes coses desijen correspondre com sempre⁴⁹⁵ ab la voluntat del present Principat; offerint-se ab molta liberalitat y ab gran compliment fer lo que convinga per a dit efecte. Lo que per lo senyor president de dit bras real, en nom de tot lo stament, los fonch molt regraciat de la bona voluntat offerien y mostraven tenir a les coses conexien⁴⁹⁶ convenir al dit monestir per complaure en tota cosa al present Principat.

Dimecres, a XXVII de noembre, anno MDLXXXV.

Convocat y congregat lo present stament real en lo lloch y forma acostumats. E inmediadament fonch en dit stament presentada una supplicació per part de Joan Navarro, síndich de Camprodon, la qual és del tenor següent:

Reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors.

439v// Joan Navarro, syndich de la vila de Camprodon, reporte les letres citatòries per los tres brassos de la present Cort emanades contra lo discret mossèn Bernat Francolí, notari de la dita vila, regint lo offici de assessor del deputat local del General de la dita vila y col·lecta, fent fe de l'acta de la presentació de aquelles ab acte autèntich, e acusa contumàcia al dit mossèn Bernat Francolí, legítimament citat y no comparent; supplicant en sa contumàcia ésser passat avant en lo present negoci y, atesa la qualitat de la causa y la brevedat del temps per al negoci de les presents Corts assignat, sie procehit en dit negoci sumàriament, reproduhint la supplicació per ell, a sinch del mes de octubre propassat, donada y la provisió en ella

493. *Manuscrit 76.*

494. *En el manuscrit 76 per a què per perquè.*

495. *A continuació, repetit, com sempre*

496. *En el manuscrit 76 conexen per conexien.*

per vostra excel·lència y mercès feta. Humilment, per ço, dit syndich supplicha a vostra excel·lència y mercès sie declarat conforme a Constitucions de Cathalunya y altrament, sí y segons en la calendada supplicació se conté; y se servesquen provehir que les intimes que en aquest negoci se hauran de fer les executen qualsevol dels porters dels tres brassos de la present Cort y en tot ésser-li administrat justícia. Lo noble offici de vostra excel·lència y mercès humilment implorant. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.*

Die vicesima sexta mensis novembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod comitatur advocatis qui audiunt, videant et referant. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola notarius.

Oblata et lecta in stamento militari et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die vicesima septima mensis novembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, lecta in stamento regalis et ibi fuit provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

[Ladres]

Lo present bras real, aderint-se ab lo ecclesiàstich y militar, és de parer que sie fet dit capítol dels ladres, entenen-s'i en aquell ladres de pas, salteiadors de camins, incendiariis y robos de sglésies, y que sie donat per quiscú que serà pres cent lliures, y si serà cap de quadrilla dos-centes, y si'l pendrà mort la meytat. Durador fins a les primeres Corts, y que en ninguna manera pugan ésser composats los tals pres o presos.

[Arcabussos]

Micer Frexanet dissent en què lo General hage de enfranquir ninguna part dels preus dels arcabussos, per los molts inconvenients que en la divisió se porien seguir, salvo que los gastos se faran en los repartiments per trametre los arcabussos a les universitats sia a costa del General y que en lo preu dels arcabussos no sie comprès lo gasto que per a fer fer aquells haurà posat lo General, ans bé que lo General pague dits gastos en carregar los arcabussos.

Joan Navarro no consent al dit capítol nombre sinquanta-quatre de salari de assessors, fins a tant hagen alsats los salaris sufficientment als deputats locals, assessors y scrivans de diputats locals dels quals puguen còmmodament viure.

Mossèn Rocha posà lo mateix dissentiment.

Mossèn Algueró dissent al capítol en nombre setanta-y-sinch.

Lo síndich de Tortosa posà lo mateix dissentiment.

[Agravis]

Vingué lo promovedor del bras militar, referint com per part dels tractadors era estat deduhit desijarien //440v// veure exemplars del modo, orde y forma tinguts en altres Corts en reparar per sa magestat los agravis, per lo que, segons diuen, desijen que ni per sa magestat ni per la Cort sie en assò innovat cosa alguna; y que dit stament ho ha comès als advocats axí del dit bras com dels altres brassos, ab voluntat y orde de ells; y com en lo cercar y mirar dits processos y exemplars digan los advocats tenen necessitat de què se'ls done algun temps y spay, que's don resposta als dits tractadors que demà los dits advocats se deran la diligència possible en cercar aquells.

Lo present stament determinà que sie respost als senyors tractadors y supplicar-los sien servits de donar orde sien desagraviats los agraviats primer y ans de respondre a les

Constitucions, per lo que dits agravis se són donats primer y són molts dits agravis y los qui demanen y suppliquem aquells.

[Abilitació de ora]

Fou habilitada la hora fins a les onse.

E per execució de la dita deslberatió fou feta embaxada als senyors tractadors y per dues persones de cada bras, en la qual anaven lo abat de Gerri, lo ardiacha Terça, don Joan de Queralt⁴⁹⁷, mossèn Terrena, mossèn Ortodó.

E tornada dita resposta de la embaxada, referiren dits senyors tractadors havien respost que ells mirarien lo que se haurie de fer y tornarien resposta de continent.

[Dissentiment]

Dissent Jaume Hierònim Ponces, syndich de la vila de Tàrrega, que no's puga créxer ni donar salari als oficials del General, axí vells com nous, sinó aquell que per Capítols de Cort està disposat, salvo als deputats y oïdors de comptes.

E immediadament fou en dit stament presentada una sup//441r//plicació per part dels mercaders de lanas del Regne de Aragó y en lo present bras legida, la qual és del tenor següent:

[Delmes de lanas de Aragó]

Muy noble y venerable Corte.

Los mercaderes de lanas del presente Reyno de Aragón disen que por quanto de cada dia se les siguen grandísimos incombenientes, pérdidas y danyos en el embarcar las lanas en el Principado de Cathalunya por no ser los dretchos iguales, siendo un mesmo reyno, y por las grandes pérdidas de los duenyos de los baxelles que cada dia los pierden, axí de fortuna en la playa de la Ampolla como por ser presos de turcos, por lo qual nadie quiere venir a embar[car] ditas lanas, y ansí les es forzado embarcarlas por otra parte a donde les piden tresdobblado del dretcho del General. Y si vuestra senyoría y mercé no hasen mercet a los supplicantes de haser el dretcho igual como las que se ambarchan por el río, como consta por aucto destablicimento etcho en el anyo MDXXXVII capítulo XI, les será fuersa hirles a embarcar por Valencia, aunque les vendrá a remano. Y pues en este reyno son todos los dretchos iguales para los mercaderes deste reyno, supplichan humilmente lo sean en ésse de la mesma manera; que, a más que a los supplicantes se les hará mutcha mercet, es cosa muy justa. Y en lo que en estas Cortes y en este Reyno por parte de los supplicantes se pudiere servir al ditcho Principado y a vuestra senyoría, excelencia y mercé, lo haran como siempre han acostumbrado.

A XXVII de noembre mil sinch cents vuytanta y sinch, legida en lo stament ecclesiàstich, fonch determinat que's cometa als advocats que, informats de persones pràctiques del General, ho trassen y referesquen. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

441 v// A XXVII de noembre MDLXXXV, legida en lo stament militar y fonch proehit com per lo ecclesiàstich. *Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius.*

A XXVII del mes de noembre MDLXXXV, *lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.*

497. A continuació, línia en blanc

E immediadament fou en dit stament presentada una supplicació per part del senyor canonge Terça contra del senyor canonge Miró y en dit stament legida, la qual és del tenor següent:

[Supplicació del senyor canonge Terça]⁴⁹⁸

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentísim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Ja ab altra supplicació presentada a vostres senyories, excel·lència y mercès se ha deduhit per lo ardiacha Terça los agravis y nul·litats fets y fetes per los deputats del General de Cathalunya sobre la inseculació de la persona del dit ardiacha en loch de diputat ecclesiàstich que vagave per mort de l'ardiacha Cerveró, del qual vostres senyories, excel·lència y mercès li havien feta mercè. Y per a què conste clarament de les predites nul·litats, agravis y desacato que dits deputats han usat a les provisions de vostres senyories, excel·lència y mercès, los quals haprés de haver tinguda explíssita notícia de elles no han volgut obeir, ans bé, ab modos exquisits no usats y repugnants a Capítols de Cort, usos y observances de aquells, han temptat y de fet han posat en executió de insecular en lo dit lloch al canonge Mateu Miró, oïdor ecclesiàstich, y en son lloch de oïdor altre canonge de la seu de Tortosa. Lo dit ardiacha Terça fa fe y real presentació a vostres senyories, excel·lència y mercès dels actes següents: *primo* del Capítol de Cort per lo qual està disposat que en absència de ningun diputat lo oïdor del mateix bras no //442r// succeheix⁴⁹⁹ en son lloch del diputat absent fins passats tres dies, y que dins los dits tres dies no-s puga per lo oïdor del dit bras despatxar cosa alguna en la Deputació. Lo qual Capítol de Cort està en viril observansa y axí declarat ab vot y parer dels assessors de la dita casa y de molts altres solemnes doctors per los dits diputats convocats, de les quals declaracions també se fa fe y real exhibitó. Ítem, dels procehiments fets per los dits diputats acerca de la inseculació, après de ésser-los stada notificada la provisió y mercé que vostres senyories excel·lència y mercès feren al dit ardiacha Terça, manant als diputats lo inseculassen en lo dit lloch, y tenint explícita y certa notícia de la absència del diputat militar qui era fora ab ànimo de tornar dins tres dies en Barcelona. Y havent-los proposat lo scrivà maior de la Deputació, ans que procehissen a fer la dita inseculació de la persona del dit canonge Miró, lo dupte ab afirmar-los que, essent absent dit diputat militar, no podien procehir a fer la inseculació de la persona del dit canonge Miró fins fossen passats dits tres dies, y havent-los dit en lo consistori lo oïdor militar, quant volien fer dita inseculació, que ell no stava allí com a diputat militar sinó com a oïdor, per ésser absent lo dit diputat y no ésser leshores encara passats dits tres dies de sa absència. Y més, que per ésser aquell dia diumenge y lo dilluns següent feriat y no jurídich tampoch podien ni devien fer dita inseculació, com aquella no-s pugués fer sens precehir jurament y sentència de excomunicació, los [quals]⁵⁰⁰ actes no-s poden fer ni exercir en dies feriat sinó en certs casos specialment disposats per Capítols de Cort dels quals no era lo corrent, y és tal la pràtica y observansa de aquells. Y no obstant lo //442v// susdit ni haver entesa la mente y voluntat de

498. *A continuació, ratllat, Miró (manuscrit 76)*

499. *El manuscrit 76, succehesca per succeheix.*

500. *Manuscrit 76.*

vostres senyories, excel·lència y mercès, que era fer mercè al dit ardiacha Terça del dit lloch en tot cas de vaccació de aquell, per les causes y rahons expressades en dita provisió per vostres senyories, excel·lència y mercès manada expedir, no duptaren dit[s] deputats fer inseculació contrària *de directo* a la de vostres senyories, excel·lència y mercès, tant nul·lament y contra disposició de Capítols de Cort com està referit. Y perquè essent axí que és estada feta dita inseculació en dia feriat y no sperats los tres dies de la absència del diputat militar y contra lo orde y disposició de Capítols de Cort, dita inseculació per dits deputats feta de la persona del dit Miró és nul·la y de ninguna eficàcia ni valor. Resta que la inseculació y provisió per vostres senyories, excel·lència y mercès feta de la persona del dit ardiacha Tera és primera en temps y en dret, y devia com a tal ésser executada y obeïda per los dits deputats. Per ço y altrament, supplica a vostres senyories, excel·lència y mercès dit ardiacha Terça los sia de mercè manar declarar tots los procehiments fets per dits deputats acerca dita inseculació y la matexa inseculació per ells feta de la persona del dit Mateu Miró ésser nul·les y nul·lament fets, y contra disposició de molts y diversos Capítols de Cort, y contra la expressa disposició, mente e intenció de vostres senyories, excel·lència y mercès, que fonch de voler fer mercè al dit ardiacha Terça del dit lloch de diputat en tot cas de vaccació, y manar als dits deputats que, no obstant lo deduhit per ells en la lletra que a vostres senyories, excel·lència y mercès han feta en resposta del que ultimadament los era estat manat, posen en execució la provisió de vostres senyories, excel·lència y mercès feta en favor del dit ardiacha Terça, com axí procehescha de justícia; la qual supplicha ésser-li administrada ab tot compliment, com de vostres senyories, excel·lència y mercès s'espera y confia. *Que liceat, etc. Altissimus*. Terça, en causa pròpria.

Die vicesima sexta mensis novembris MDLXXXV, lecta //443r// in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod videant advocati et videant supplicacionem et acta exhibita et referant quod iuris fuerit. Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Baptista Mullola, notarius

Oblata dicto die in stamento militari et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die XXVII mensis novembris MDLXXXV lecta in stamento regali et fuit provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et scriba stamenti regalis

[Decretacions]

Lo protonotari de sa magestat, per part de sa magestat, aportà les decretacions tenien fetes als Capítols o Constitucions que són stades presentades, conforme staven continuades en uns fulls de paper aportats en lo present stament, dient que, si ninguna cosa sobre elles occurrie, acudissen als senyors tractadors de sa magestat. Les quales decretacions estan incertades a la fi del present procés.

*Die iovis, XXVIII mensis novembris, anno a nativitate Domini MDLXXXV*⁵⁰¹.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats, fonch en aquell presentada una supplicació de part de Francesch Antich, la qual és del tenor següent:

⁵⁰¹. *El manuscrit 76, MDLXXXVII per MDLXXXV.*

[Francesch Antich]

Il·lustríssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors.

Francesch Antich supplicha humilment a vostres senyories, excel·lència y mercès los sia servey y manar prefigir temps als deputats de Catalunya per a què en breu li sia despedida sa causa y li sia administrat compliment de justícia, y //443v// açò per temps de dos mesos; y per dit effecte sien servits manar-lo guiar y assegurar per a què puga prosseguir sa justícia per lo temps que durarà la spedició de sa causa dins Barcelona y per totes aquelles parts del Principat de Cathalunya, que demés que serà fer-ne servey a Déu y apiedar-se de sos treballs, ne rebrà molt special gràcia y mercè. Lo offici, etc. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.* Francesch Antich, *in causa propria*.

Die XXIII novembris MDLXXXV, lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod comitatur advocatis qui audiant et referant. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius

Die XXVII predictorum mensis et anni, lecta in stamento militaris et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die XXVIII mensis et anni predictorum fuit lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti regalis scriva.

[Tàrrega]

Joan Hyerònim Ponses, syndich de Tàrrega, posa son dissentiment a que no sien legides ni decretades algunes supplicacions fins a tant que les supplicacions que per aquest bras se són presentades sien legides, altrament dissent a tots actes.

Lo abat de Gerri, lo canonge Masdamunt, reportaren embaxada que, com après de haver presos molts y diversos treballs en assentar los capítols del Redrès del General per lo que molt convé redressar aquell //444r// y com per obviar a tant bona obra qual és lo dit Redrès y sia vingut a la present Cort *talis* Ribot de Palmarola, rational de la Deputació, ab molt gran dany y periudici de la present Cort, posant diversos dissentiments, que per ço havien pensat serie bé se manàs al dit Ribot que dins tres hores vage a servir son offici personalment a pena de privació de son offici, les quals passades sia'n hagut per privat de dit son offici y en lloch de ell ne sie provehit altre.

E lo dit stament real aderí ab lo pensament del bras ecclesiàstich. E per a tornar dita resposta elegiren y anomenaren mossèn Algueró, mossèn Sala.

[Abilitació de ora]

Fou habilitada la hora fins a les dotse ans de migdia.

[Ribot]

Anà embaxada al bras ecclesiàstich deduhint convindria molt deduhir a execució que sia manat a mossèn Ribot de Palmarola que dins tres hores buyde la present Cort y se'n vage a Barcelona a servir son offici.

A la qual embaxada fou respost que aderie dit bras ecclesiàstich ab altra embaxada reportada per los susdits ecclesiàstichs y axí anaren de part de ells dits dos staments a fer dita embaxada al bras militar.

E inmedidament fou en dit stament o bras real presentada una supplicació per part de Martí Lopis, aragonès, y en aquell legida, la qual és del tenor següent:

Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Martí Lopis, constituït en sacres ordes de sotdiachonat, habitant en la ciutat de Gerona, és natural del Regne //444v// Aragó, y de mynió⁵⁰² s'és criat y ha viscut en lo present Principat de Cathalunya, y desija passar los dies que li resten de vida y servint al Senyor ab stament sacerdotal y continuar sa residència y habitació en dit Principat. Y per quant, conforme Constitucions del dit Principat, no poden obtenir beneficis en ells sinó los naturals, supplicha per tant a vostres senyories, excel·lència y mercès, lo molt il·lustre y reverentíssim senyor don Joan Terès, bisbe de Elna, sien servits, usant de la benignitat y clemència acostumen, de abilitar lo dit Martí Lopis a fi y effecte pugue obtenir beneficis en lo present Principat y Comptats de Rosselló y Serdanya, acceptades prelatures y dignitats, que en assò rebra dit senyor bisbe de Elna molt particular mercè, etc. *Altissimus, etc.*

Die quinta novembris MDLXXXV, lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Baptista Mullola, notarius.

Die octava predictorum mensis et anni fuit lecta in stamento militari et fuit provisum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die XXVIII predictorum mensis et anni, lecta in stamento regali et ibi fuit provisum quod fiat ut supplicatur per dictum Martinum Lopis tantum, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

Dicto die, post prandium.

Lo present stament real convocat y congregat en lo lloch y forma acostumats. Don Plegamans de Marimon reportà embaxada del //445r// bras militar, referint com lo dissentiment posat per Ribot de Palmarola és stat solament a coses de gràcia y a dita causa no destorba lo progrés de la Cort, però que dit bras militar supplique al present y ecclesiàstich se servesquen de no incistir més en los procehiments contra dit Ribot vuy de matí fets.

Deslberà lo present bras que lo deslberat contra mossèn Ribot de Palmarola vuy de matí per los bras ecclesiàstich y real acerca que dins tres hores buydàs la Cort, que·s passe avant, per lo que se entén que sa persona fa falta en Barcelona per servir son offici té en la Deputació, a més que té impedida la Cort per dissentiment per ell posat en lo bras militar.

Lo present bras feu deslberació y conclusió que se aguarde quina resposta farà en açò lo bras ecclesiàstich.

E inmedidament foren en dit stament legides unes letres que de Gerona trameteren los jurats al present bras, les quals són del tenor següent:

502. *En el manuscrit 76 minyó.*

Il·lustres senyors.

A la de vostres mercès de XXIII, rebuda vuy a les tres hores de matí, serà esta resposta. Si nostra ventura fos stada que nostros syndichs haguessen fet lur dever, com tenien obligació y staven del principi de les Corts y ab moltes y contínues letres nostres y instructions, com vostres mercès veuran ab los actes auctèntichs van ab la present abvertits, no haueren hagut tant tart en hora tant impertinent de posar lur dissentiment; y axí, ni sa magestat haguera tingut causa de restar-ne deservit, ni vostres mercès sentit lo treball de remedi-har-ho. Però, puix s'és seguit axí, no y ha més que dir, sinó que, encontinent rebérem una carta de sa magestat significant//445v//nos restave servit dit dissentiment se alsàs, scriguèrem a dits syndichs donant-los orde lo alsassassen (*sic*), com pensam hauran ja fet en rebre aquesta, confiant que sa magestat y vostres mercès tindran vull en què los deutes del General se cobren, pus no convé menys al servey de Nostre Senyor Déu y de sa magestat que al benefici universal de tot lo present Principat, lo qual entre los altres a vostres mercès està aco-manat. E per lo que ns han occorregut alguns advertiments sobre les Constitucions, com veuran ab un memorial a part tramés a dits nostres syndichs, consernent no sols lo bé de aquesta ciutat, però encara de tot lo present Principat e per⁵⁰³ tota la terra e, senyaladament, que no s maten ovelles prenyades ni anyells com ab les Corts de l'any MDLIII e de l'any MDLXIII estave prorrogat fins a les presents Corts. E també, que vostres mercès no consenten ni donen lloch en què se cresquen salaris, com a dits nostres syndichs estave prohibit, e no y donen lloch. Supplicam a vostres mercès sien servits de affavorir en los altres negocis occorran a esta ciutat, ajudar, com speram faran y faríem també nosaltres, en cosa convingués al benefici y servey de vostres mercès, los quals Nostre Senyor guarde y conserve com de[s]lijen. De Gerona, a XXVI de noembre MDLXXXV. A ordinació de vostra mercè aparellats. Los jurats de Gerona y adiuants a ells associats per los negocis de les Corts.

Les actes, emperò, en dites letres mencionats són del tenor següent:

Universis et singulis presentis instrumenti seriem inspecturis fidem facio ego, Sagismundus Solà, notarius publicus Gerunde propter absentiam honorabili et discreti Andree Vilaplana, etiam notarii publici et scribe magnificorum juratorum et consilii generalis dicte civitatis, quod inter cetera capitula in instrumento ordinacionum penes dictum connotarium meum per magnificos juratos et adiunctos in negociis Curiarum //446r// novissime per sacram, catholicam, regiam magestatem domini Philippi regis et domini nostri convocatarum syndicis per dictos dominos juratos et consilium generale dicte civitatis ad dictas Curias destinatis, electis et constitutis in eorum expeditione, inhitarum et factarum die decima octava junii millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, fuit et est incertum quodam capitulum, tenoris sequentis: Ítem, si serà cas se tracte en dita Cort és concorde fer Constitucions e Ordinacions, Capítols e Actes de Cort axí per reformació de la justícia de monedes o valor de aquelles, armades, donatius de la casa de la Deputació o de la cosa pública del dit Principat de Cathalunya, ni créxer salaris alguns, ni de nou passar officis reals ni altres, exceptada la declaratió avall escrita o altres qualsevol coses tocants lo stat universal o particular del dit Principat, ans de

503. En el manuscrit 76, *de per per*.

clòurer ni consentir tàcitament o expressa en los dits actes o algú de aquells, ne hagen consultar los dits jurats i abiunts, ab exprés consentiment o voluntat lur y no altrament ho hagen de fer o consentir, ans y hagen e sien tinguts dissentir y hi dissenten ab tot effecte y per aquell modo y forma que los dissentiments qu'es són fets e-s fan en Corts Generals fer-se acostumen y deuen, tant de dret com de consuetut; y no y puguen consentir, sinó que y hagen acistir per dissentir y perseverar en lur dissentiment y no altrament, sens expressa voluntat, consentiment e deslberatió dels dits magnífichs jurats o abiunts o de la maior part de aquells, exceptats salaris e remuneracions e acceptades les remuneracions de persones qui se acostumen fer per tractar los actes de semblants Corts. Ítem, que los dits, etc. *Prout hec et alia accepto sacramenta et homagia per dictos syndicos prestita ac testes in dicto instrumento latius sunt contenta. //446v// In quorum fidem et testimonium premissorum ego idem Solà, notarius, hic me subscripsi et meum solitum actis notarie apposui sig+num*

Universis et singulis huiusmodi seriem inspecturis fidem facio ego, Sagismundus Solà, notarius publicus Gerunde propter absentiam honorabili Andree Vilaplana, etiam notarii publici et⁵⁰⁴ scribe magnificorum juratorum et consilii generalis dicte civitatis, quod inter cetera capitula in quibusdam literis missivis per magnificum Rafaelem Vivet et honorabilem Andream Vilaplana, syndicos pro dicta civitate et consilio generali in dicta villa Montissoni residentes, a dicta villa ad dictos magnificos⁵⁰⁵ dominos juratos et adiunctos Curiarum quas de presenti sacra, catolica et regia magestas domini nostri regis celebrat transmissis, datis in dicta villa Montissoni, die quartis septembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, fuit et est incertum quoddam capitulum tenoris sequentis:

La Cort està parada sinch o sis dies per alguns dissentiments ha en lo bras militar cansats de la maquina porten los deutors del General, que en aquell bras són la maior part. Y són-s'i cercats tots los medis possibles per poder donar un bon assiento en aquest negoci per part dels dos brassos, fent diverses embaxades en lo dit bras militar y als tractadors per a què en aquest negoci se donàs algun convenient remey y no se impedís lo progrés de la Cort. Y no fent ningun effecte ab ells les paraules y rahons en aquest particular se deduhiren, vuy ultimadament sa magestat ha enviat als tres brassos lo canceller e lo regent la Cansellaria en Cathalunya y lo protonotari de sa magestat y micer Franquesa y micer Puig y micer don Luys de Paguera y lo llochinent de protonotari, que allí, per part de sa magestat, han representat la benignitat y clemència tenia desig sa magestat de usar ab aquest Principat, aguardant en totes les coses y occasions tots los medis possibles antes que en los negocis posàs la mà. Entès que estaven destetuhits //447r// de tots remeys, exortaren y amonestaren als dits brassos que la intenció de sa magestat era de fer nominació de nou persones, ço és, de quiscun bras, y sa magestat ne faria altres nou perquè se pogués fer lo *judicium in curia*, conforme Constitucions de Cathalunya. Y a cap de poch se'n foren anats. Per lo promovedor del bras ecclesiàstich fou referit⁵⁰⁶ en lo stament real que ells ja tenien

504. A continuació repetit, et

505. *Interlineat* magnificos

506. En el manuscrit 76, *reportat* per referit.

feta electió de les tres persones per aquell bras, ço és, del bisbe de Barcelona, de l'abat de Gerri y del syndich del Capítol de Vich. Y per ser més de les dotse hores se ha dexat en lo present bras de fer la nominació per lo deprés dinar. Del que més havant passarà avisarem. Sols entenem que estos deutes del General nos tenen donat gran treball a estes Corts y per dit respecte tenen ser molt més largues del que serien.

Item, quod in literis responsivis per dictos dominos juratos et adiunctos dictis syndicis directis fuit et est quoddam capitulum huiusmodi tenoris: A la de quatre del present serà esta resposta. Quant al que tocha als deutors del General, tenim per cert que lo millor remey serie que los deutors que's trobaran aquí presents se encarcerassen, lo que faria acabar millor o més fàcilment si no fossen estats admesos en los staments. En lo que'ns par, devien molt considerar⁵⁰⁷ y procurar també que's scrivís molt encaridament als senyors deputats fassen lo mateix dels que són en Barcelona y en estes parts, perquè arrestant-los, com ells fan, que soles no és fer res. Y axí, us encarregam y fassau part e instància en què dites captures se fassen en totes maneres, per lo que apar convé molt al benefici de tota la terra. Y del que en assò fareu nos dareu sempre avís.

447v// *Item, quod in aliis literis per dictos dominos juratos et adiunctos dictis syndicis transmissis, datis Gerunde, die vicesimo secundo predicti mensis et anni, fuit et est quoddam capitulum huiusmodi tenoris:* E sobretot, per lo que importa molt, no us descuydeu de fer instància y part a què los deutors del General sien ab tot effecte capturats y executats en persones y béns, a fi se puga cobrar lo que per ells és degut a dit General, com ab altra acusada vos tenim scrit.

Item, quod in aliis literis per dictos syndicos dictis dominis juratis et adiunctis transmissis, datis Montissoni, decima nona predictorum mensis et anni, fuit et est incertum quoddam capitulum tenoris sequentis: En lo bras ecclesiàstich se són nomenades tres persones per lo Redrès del General, ço és, lo bisbe de Vich, lo síndich del Capítol d'Elna y lo abat de Poblet. Y en lo real altres tres, ço és, nosaltres dos y mossèn Terrena, syndich de Perpinyà. En lo militar encara no han nomenat ni y ha speransa axí prest, atesos los dissentiments y embarassos que apar fugen a la tela; alguns dels syndichs del stament real volen posar dissentiment no's pas avant en cosa alguna que no's fassa dit Redrès primer, pus tant importa per lo benefici universal de aquest Principat.

Item, quod in aliis literis responsivis per dictos dominos juratos et adiunctos dictis syndicis directis, datis Gerunde, vicesimo quinto eiusdem mensis et anni, fuit et est incertum quoddam capitulum huiusmodi tenoris: Estam molt satisfets dels elets per los staments ecclesiàstich y real en lo negoci del General, y crehem també que lo militar, per ésser ells los més interessats, nunca acabaran de elegir, ni cosa que sàpia a pagar los starà bé. Nostre parer és que aderiau ab los dissentiments que per los altres síndichs sobre assò seran posats, ho'l poseu de nou y a soles, com no y hage altri, com ab //448r// dos altres per via de mossèn Gamis, notari de Barcelona, per no haver trobat assí portador, vos tenim scrit, per ser negoci important e nostre parer molt just y rahonable.

507. En el manuscrit 76, contradir per considerar.

Item, quod in aliis literis per dictos juratos et adiunctos dictis syndicis missis, datis Gerunde, die duodecima octobris dicti anni, fuit et est incertum quoddam capitulum tenoris sequentis: No us descuydeu, com per moltes vos tenim scrit dels deutors del General, en fer y procurar se pach y per çò fer rígida execució tant en persona com en béns.

Item, quod in aliis literis missis per dictos syndicos dictis dominis juratis et adiunctis transmissis, datis Montissoni, die undecima octobris, fuit et est quoddam capitulum huiusmodi tenoris: Del més havant nos avisen vostres mercès d'escriure encaridament als deputats fassen la execució, s'és ja feta y, a causa que dits deputats han referit no-s trobàs qui digués a les propietats que encantaven, se ha deslberat que los staments ecclesiàstich y real, als quals està comès per lo bras militar lo negoci de la exactió, y diga lo procurador del General, y a la expidició de dites letres y posà dissentiment lo abat de Pobblet, dient que de aqueixa manera may se cobraria tanta summa de diners, sinó que fassen unes instructions per a acomodar dits debitoris ab dos persones de quiscun bras, per ser sobrastants als deputats per a què-s fasse dita execució, conforme les instructions que ordenaren, à aparegut al dit bras real no haver-hi necessitat de electió de persones fins a tant que se veia ab experiència los deputats [no fan]⁵⁰⁸ lo que los brassos [los]⁵⁰⁹ manen, y que les instructions, que-ns apar molt bé se fassen, y que entretant vagen dites letres ab brevedat. Y axí vuy dilluns, se'ls té de //448v// tornar dita resposta de dita deslberació. Y axí poden ser certs vostres mercès que acerca de aqueix particular y en tot lo més havant se farà lo que convinga.

Item, quod in alia litera per dictos dominos juratos et adiunctos dictis syndicis transmissis, data Gerunde, vicesimo octobris, est quoddam capitulum tenoris sequentis: Quant als que-ns dieu que los debitors del General que són aquí no-s poden capturar per lo que apar venen guiats molt bé; emperò dels que no són aquí, encara que citats, nos par se deuria procurar ab les diligències necessàries en capturar-los y fer rígida execució en béns y persona. Y no-ns par la iguala sia bona, per lo que tota triga és danyosa. Y lo abat de Pobblet prenga paciència ab son dissentiment. Nostra intenció és que no-s fassa iguala alguna, sinó que-s prochescha y vaia avant la execució.

Item, quod in quibusdam literis per dictos syndicos dictis dominis juratis et adiunctis transmissis, datis Montissoni, die vicesimo secundo eorundem mensis et anni, fuit et est quoddam capitulum tenoris sequentis: També avisam a vostres mercès com molts dies fa lo bras militar elegí les tres persones per lo Redrès, y són lo senyor vescompte de Canet, lo senyor de Ceró y mossèn Pere Cassador; y se junten de quiscun dia ab los altres. Y axí mateix, los elets per donar assiento en lo dels debitors han ordenat ja los capítols; ab tot, no-s són legits encara en los staments, dels quals se'ls trametrà còpia apuntats que sien.

Item quod in aliis literis responsivis per dictos dominos juratos et adiunctos dictis syndicis transmissis die tricesimo primo et ultimo dicti mensis octobris, fuit et est quoddam capitulum tenoris sequentis: La letra los aportà lo gendre de mossèn

508. *Manuscrit 76.*

509. *Manuscrit 76.*

Torrent rebérem a vint-y-nou del corrent, y per ser //449r// lo present portador home propi y per no detenir-lo que està en lo hostal, no havem tingut temps de fer-vos resposta, salvo que en lo que ns scriviú acerca dels dèbits⁵¹⁰ del General stam y perseveram en lo que moltes vegades vos tenim scrit, que no consentísseu en cosa alguna que primer los debitós del General primer no haguessen pagat y satisfet tot lo que deuen, ans expressament y poseu vostre dissentiment; y no pagant ni haver-hi altres, fassau en aquells instància y part, com vos tenim scrit, per lo que convé al bé de tot lo present Principat, per lo que si ara no pagan, no y ha speransa may se pach.

Item et denique, quod in literis die octavo novembris dicti anni per dictos dominos juratos et adiunctos dictis syndicis transmissis, fuit et est quoddam capitulum tenoris sequentis: La vostra de cinch del corrent havem rebuda vuy a vuyt del mateix per correu real remès al senyor veguer, ab què encaridament nos scriviú vos enviem lo sindicat per a jurar a sa altesa; lo qual a bé que dimecres a la mitja nit per home propi, vehent no ns scriviú de la rebuda de sinch o sis letres que abans vos tenim enviades, havem deslberat enviar-vos-ne altre per lo mateix donador de la present, ab còpia de la letra que per dit home propi vos trametiém. Y stam molt meravellats de com no ns donau rahó de ninguna vostra, si posareu o si està en peu vuy lo dissentiment que ab tantes nostres letres vos tenim scrit y ordenat, perquè no s fes ni s tocàs ninguna cosa en dir que no s pregassen o executassen primer los deutors del General, a cosa més important de totes. Scriviú-nos de cadal dia de dissentiments posau de pocha importància. No sabem perquè, si és perquè no u vullau fer com teniu obligació. Deuríeu-nos-ho escriure //449v// y donar dita letra per altra via y no forsarnos, com estam determinats, de enviar aquí home que en scrits vos ho requeresque ho fassau, puix ab instruccions y contínues letras no u podem acabar, donant-nos lo callar per resposta e les letres per perdudes. *In quorum fidem et testimonium premissorum, ego idem Solà, notarius, hic me subscripsi et meum solitum artis notarie apposui si+gnum.*

És estada tramesa embaxada per lo bras militar deduhint en efecte que en lo negoci de mossèn Ribot no s procehescha axí precipitadament, del que dit stament ne stave sentit.

Reportà embaxada lo abat de Gerri, lo canonge Masdemunt, que lo dit stament ecclesiàstich havie pensat que per aquest bras real se ves y miràs lo que s podie fer contra del dit Ribot, que lo dit stament ecclesiàstich e los dits embaxadors en nom de aquell staven prompts per anar ab los del bras real al bras militar per a millor procehir contra dit Palmarola.

[Ribot]

E immediadament, lo dit stament real, responent a dita embaxada, féu electió de micer Miquel Çarrovera, mossèn Hierònim Ponses per tornar resposta al dit bras ecclesiàstich, com lo present stament stave prompte per anar ab los de dit bras ecclesiàstich al stament militar per a procehir contra del dit Ribot com millor procehir se porie contra del dit Ribot. Y tornats que foren, referiren com ells, junctament ab los dits dos embaxadors del bras ecclesiàstich, eren anats junts al bras militar y allí havien explicat

510. *En el manuscrit 76, deutors per dèbits.*

lo quant dits dos brassos sentien lo procehiment del dit mossèn Ribot per ésser aquell official de l[a] Deputació.

450r// [Agravis]

Lo promovedor militar referí que lo dit stament havie pensat convindrie molt se trame-tés embaxada als senyors tractadors, supplicant-los vullen dar orde com los agravis presentats sien reparats, car, no donant-s'i orde, serien forsats los brassos anar a supplicar a sa magestat sie de son real servey mane provehir que sien desagaviats los qui han agravats.

Elegí lo dit stament per a combinar les Constitucions⁵¹¹ o discordàncies dels capítols del Redrès del General junctament ab los altres, ab referiment, micer Çaragossa, micer Monserrat.

Reportà lo promovedor militar que serie bé se fes embaxada a sa magestat, supplicant-lo sie de son real servey manar decretar y en millor commutar les decretacions per sa magestat fetes adalguns capítols molt importants al bé universal de la terra, los quals ab supplicació dels tres brassos li seran designats; al que, aderint-se lo stament real, deslberà dit stament se fes la dita embaxada.

E tornats de dita embaxada, los embaxadors referiren com los senyors tractadors los havien dit que los agravis particulars aquells de qui eren los sol·licitaven⁵¹², que axí aquells com tots los altres entenie sa magestat remediari-los tots y que no entenien en altra cosa; que aqueixa era la causa per la qual no se havie respost als agravis; certificant-los que sa magestat desijave molt desagaviar-los com merexien com a bons y leals vassalls.

Lo present stament deslberà que sie elegida una persona del present stament per a què, junctament ab los advocats, veien y apunten ab los elets per los altres staments quines ni quals Constitucions seran les que tenen necessitat que //450v// sa magestat sie servit en millor commutar la decretació ja a nit feta, aderint-se en assò ab los altres staments. Y per dit efecte elegiren a mossèn Algueró. Per lo bras militar, mossèn Cella. Per lo bras ecclesiàstich, micer Reig.

Sobre los salaris dels officials del General.

Deslberà lo present bras que los officials vells sien pagats de sos salaris de la manera que vuy los reben, abdicant lo poder als deputats de poder créxer aquells, y que sie remirat de nou lo dit capítol per dues persones de quiscun stament, ço és, una de les que han entrevingut y altra que de nou y sia creada, als quals sie donat poder de col·legir y referir ab una; que dels salaris dels assessors y advocat fiscal, attès no tindran los treballs que tenien, los sie levat a quiscú de lur salari LXV lliures per quiscun any. Y per lo susdit nomenaren per los vells micer Çaragossa y per nou mossèn Algueró. Los officials emperò nous que los qui tenen aquells reban de lur vida lur salari, après emperò mort lur sien extints.

Vingué lo promovedor militar referint que, entesa la resposta que per los senyors tractadors és stada feta lo dia present de què mirassen los brassos de quins agravis restaven agravats, los quals no se hagués desagaviat, per lo que sa magestat los desijave desagaviar y per quant dit stament ni ha vist ni entès estigués ningú desagaviat, hav[i]en pensat convindrie molt tornar-los fer a saber als senyors tractadors, com no sab[i]en de quins agravis fer nou memorial, per lo que tots aquells staven ja contenguts

511. *En el manuscrit 76, concondàncies per constitucions.*

512. *En el manuscrit 76, sol·licitassen per sol·licitaven.*

ab //451r// los memorials se'l[s] era estat presentat a sa magestat; supplicant-los, per ço, fossen servits mirassen l'orde y forma se poria tenir, com tots los qui havien dats aquells fossen desagraviats.

Lo dit stament deslberà que per a combinar lo Redrès sien elegits micer Çaragossa, mossèn Algueró.

E immediadament fou en dit stament presentada una supplicació per part de Roch Vilar y Martí Lopis, la qual legida és del tenor següent:

Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Roch Vilar, criat del molt il·lustre y reverendíssim senyor don Joan Terès, bisbe de Elna, y Martí Lopis, constituït en lo sagrat orde de sotdiachonat, habitant en Gerona, són naturals del Regne de Aragó y de mynyons se són criats y han viscut en lo present Principat de Cathalunya, y desijen passar los dies que'ls resten de vida y servir lo Senyor ab stament sacerdotal y continuar sa residència y habitació en dit Principat; y per quant conforme Constitucions del dit Principat no poden obtenir beneficis en ell sinó los naturals, supplicca a vostres senyories, excel·lència y mercès lo dit molt il·lustre y reverendíssim senyor bisbe de Elna, sien servits usar de la benignitat y clemència acostumen de habilitar los dits Roch Vilar y Martí Lopis, a fi y efecte pugan obtenir beneficis en lo present Principat y Comptats de Rosselló y Serdanya, exceptades prelatures y dignitats, que en assò rebrà dit senyor bisbe de Elna particular mercè. *Et liceat etc. Altissimus, etc.*

Die quinta novembris millesimo quingentesimo //451v// octuagesimo quinto, lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, subblatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Baptista Mullola, notarius.

Die octava predictorum mensis et anni fuit lecta in stamento militari et fuit provisum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis, que fuerunt sublata per personam Martini Lopis. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die XXVIII predictorum mensis et anni fuit lecta in stamento regali et ibi fuit provisum quod fiat ut supplicatur per dictum Martinum Lopis tantum, sublatis tamen dissentimentis. Fuerunt sublata dissentimenta. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

En virtut de les quals decretacions foren spedides les letres en la forma següent:

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó alsíncles de sos regnes de la Corona de Aragó desà la mar. A mossèn Martí Lopis, sotdiacha, habitant en Gerona. Salut. Attenent y considerant que per part vostra y de mossèn Roch Vilar nos és stada presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors. Roch Vilar, criat del molt il·lustre y reverendíssim senyor don Joan Terès, bisbe de Elna, y Martí Lopis, constituït en lo sagrat orde de sotdiacha⁵¹³, habitant en Gerona, són naturals del Regne de Aragó y de minyons se són criats y

513. *En el manuscrit 76 subdiaconat per sotdiacha.*

han viscut en lo present Principat //452r// de Cathalunya, y desigen passar los dies que·ls resten de vida y servir lo Senyor ab stament sacerdotal y continuar sa residència y habitació en dit Principat; y no poden obtenir beneficis en ell sinó los naturals, supplicca a vostres senyories, excel·lència y mercès lo dit molt il·lustre y reverendíssim senyor bisbe de Elna, sien servits, usant de la benignitat y clemència acostumen, de abilitar los dits Roch Vilar y Martí Lopis a fi y effecte pogan beneficis obtenir en lo present Principat y Comptats de Rosselló y Serdanya, exceptades prelatures y dignitats, que en tot assò rebrà dit senyor bisbe de Elna molt particular mercè. *Et liceat, etc. Altissimus, etc.* Per ço, inclinats a vostra supplicació, per los respectes en aquella contenguts y altrament, a vós dit mossèn Martí Lopis subdiacha, habitant en Gerona, ab tenor de la present abilitam per cathalà per los effectes tant solament en la supplicació contenguts, en tal manera que pugau obtenir beneficis en lo Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Serdanya, exceptades prelatures y dignitats, de la mateixa manera com si fosseu cathalà. En testimoni, etc. *ut in aliis. Datum* en la vila de Monsó, quant al bras ecclesiàstich a sinch, al bras militar a vuyt, al bras real a viny-y-vuyt del mes de noembre any de la nativitat de Nostre Senyor MDLXXXV. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa.

Divendres, a XXVIII de noembre, anno domini MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats. Lo abat de Gerri, lo canonge Rejadell reportaren embaxada de què·s done rahó als tractadors com, a causa del dissentiment de mossèn Ribot de Palma//452v//rola, en lo bras militar no·s passe avant en lo votar lo capítol ordenat sobre la expulsió dels ladres de Cathalunya, y de la paga dels que pendran aquells; y també, a causa de altre dissentiment tenia lo ardiacha Coma de Vich a tots actes, no·s passa avant en dit stament, y per ço se feya a saber.

[Delmar en garba]

Lo present stament féu deslberació y conclusió que sien elegides dos persones del present stament per a què, junctament ab les dels altres brassos, combinen, apunten y concorden les Constitucions resten a concordar entre los brassos perquè aquelles apuntades referesquen lo que apuntat auran en lo present stament, ab què no·s pugue tractar del capítol del delmar en garba. E axí elegiren mossèn Andreu Vilaplana, Antich Sala.

[Dissentiment]

Joan Rofi⁵¹⁴, syndich de Pals, dix posave son dissentiment a què dites persones electes no puguen tractar ni res apuntar dels serdinals de pescar, attès que ja lo dit capítol dels serdinals és stat repel·lit per lo present bras.

Reportà lo promovedor ecclesiàstich com lo dit stament havie elegit lo prior de Cartoxa y lo canonge Reyadell per a què, junctament ab les persones dels altres brassos, tinguen càrrech de mirar, vèurer y apuntar los capítols y apuntaments, axí de l'any vint com los fets y apuntats en lo any MDLXVIII, sobre de la Inquisició per a què, vists y apuntats aquells, se pugue supplicar a sa magestat vulle en millor commutar la decretació dels capí-

514. El manuscrit n. 76 diu Jaume Rofi, *que és el que consta en els crèdits d'habilitació*

tols de la Inquisició; y també tingan a bé de mirar y legir la capitulació o apunctament han apunctats del bras ecclesiàstich en lo present stament sobre la exactió dels deutes //453r// del General a effecte que aquella se puga votar y resoldre per los brassos.

Deslberà lo present bras que sie referit ab embaxada als tractadors acerca del dissentiment posat per lo ardiacha Coma de Vich, per a què se done orde se leve aquell. E de altra part, sie enviat al bras militar per a què se entenga, com millor se pugue, passar avant y prossehir contra mossèn Ribot per lo dissentiment té posat, attès maiorment és stat ja amonestat per part del bras ecclesiàstich y militar anàs a residir en Barcelona, a servir son offici, lo qual és ja passat; y se procehescha contra de ell en lo que fer se deu com a official és de la Deputació e inobedient dels manaments de la present Cort.

[Dissentiment]

Mossèn Pere Inveni Rocha posà son dissentiment a què no's presenten les Constitucions se han de presentar a sa magestat, fins a tant que sie feta nova comisió per a revocar les pragmàtiques de Perpinyà, ni's puga combinar en les Constitucions ni fer Redrès ni en lo de la exactió fins a tant sia fet lo capítol de la pragmàtica de Perpinyà.

[Supplicatió de Miquel Arnau]⁵¹⁵

E immediadament fou en dit stament presentada y en aquell legida una supplicació de part de Miquel Andreu⁵¹⁶, receptor y tauler de Leyda, la qual és del tenor següent:

Molt⁵¹⁷ il·lustres, reverendíssims, molt reverents, excel·lentíssim, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Los treballs que sostenen lo receptor, taulers, cullidors dels drets del General y guardes ordinàries de la ciutat y col·lecta de Leyda no són menors que los que sustenten los mateixos officials de la ciutat de Tortosa, ans bé maiors per lo àmbi[t] de dita col·lecta y lo freqüent //453v// pas y trànsit de dita ciutat de Leyda. Per tant, Miquel Andreu, receptor, y Pere Santandreu y Mateu Pallier, taulers y cullidors dels dits drets en dita ciutat y col·lecta de Leyda, suppliquen a vostres senyories, excel·lència y mercès li's assignen salari per rahó de dits officis o suppliquen⁵¹⁸ aquell si e segons los dits officials de la col·lecta de Tortosa tenen; y a més que serà en⁵¹⁹ assò fer lo de justícia, dits supplicants o tindran a singular gràcia y mercè. *Que liceat etc. Altissimus.*

Die XXVII mensis novembris MDLXXXV, lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum que sia remesa a les persones del Redrès del General qui hagen, vegen y referesquen les coses supplicades. *Scriba stamenti ecclesiastici, Joannes Baptista Mullola, notarius.*

Die jovis, vicesima octava predictorum mensis et anni lecta in stamento militari et fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Sala, notarius.

515. El manuscrit n. 76 afegeix, mercaders de Aragó, *i ho ratlla*

516. En el manuscrit 76, *Arnau per Andreu*.

517. Al manuscrit n. 76 hi figura ratllat: e altres per los mercaders de Aragó

518. *En el manuscrit 76*, suplau *per* suppliquen.

519. Interlineat, en

Oblata XXVIII novembris MDLXXXV, lecta in stamento regali et fuit provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

Lo ardiacha Terça, lo canonge Thomàs, reportaren embaxada que, atès lo temps resta és tant breu y lo que resta fer és molt, supplique dit bras al present //454r// bras sien servits de fer legir, votar y resoldre lo apuntament fet sobre los deutors del General y, votat y resolt aqueix, combinen lo Redrès.

Lo present stament deslberà que sie abilitada la festa de demà y diumenge per tot lo dia.

[Dissentiment]

Micer Mascaró dix pose son dissentiment a tota inseculació nova d'estaments nous⁵²⁰.

Dicto die, post meridiem.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch, modo y forma acostumats. Abilitació.

Deinde auctem, die veneris, vicesima nona mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, presente et ad hoc voccato me, Michaelae Joanne Cellers, auctoritate regia notario publico Barcinone ac stamenti regalis Cathalonie infrascripto, et presentibus etiam honorabili Joanne Baptista Mullola et Joanne Sala, notariis pro testibus ad ista voccatis specialiter et assumptis, admodum il-lustres et reverendus dominus Hieronimus Manegat, utriusque iuris doctor, cancellarius regius; il-lustris dominus Michael Terça, utriusque iuris doctor, civis honoratus Barcinone, regens regiam Cancellariam in Sacro Supremo Regio Consilio Aragonum; Michael Cordelles, utriusque iuris doctor, civis honoratus Barcinone, regens regiam Cancellariam Cathalonie et Comitatus Rossilionis et Ceritanie; Martinus Joannes Franquesa, domicellus, utriusque iuris doctor ac fici regii advocatus, de Consilio Criminali Cathalonie; Franciscus Puig, etiam domicellus, ficii⁵²¹ regii advocatus patrimonialis et de Consilio Criminali⁵²²; et nobilis dominus Ludovicus a Pagaria, utriusque iuris doctor, et de Consilio Civili Cathalonie, habilitatores pro parte regie magestatis electi //454v// et nominati, una cum aliis habilitatoribus per dictam regiam magestatis electis, ab hoc actu absentibus multum il-lustres et reverendus don Joannes Terès, episcopus Elnensis; reverendus dominus Baltasar de Reyadell, canonicus et syndicus ecclesie Illerde; nobilis Barangarius a Pagaria; magnificus Joannes Andreas Blan alias Blan Riber; Joannes Cella, domicelli; Raphael Viuet, civis et syndicus civitatis Gerunde; Antichus Sala, notarius et syndicus civitatis Minorise; et Jacobus Hieronimus Ponses, notarius et syndicus ville Tarrage, habilitatores pro parte trium stamentorum sive brachiorum presentis Principatus Cathalonie in

520. En el manuscrit 76, sous per nous.

521. En el manuscrit 76, ficii per ficii.

522. en el manuscrit 76, Civili per Criminali.

presenti Curia convocatorum que per dictam sacram, catholicam et regiam mages-tatem in presenti villa Montissoni celebrantur, electi et nominati, una cum aliis habilitatoribus per dicta tria brachia electi et nominati ab hoc actu absentibus personaliterque constituti intus ecclesiam beate Marie presentis ville Montissoni, in solio regio ibidem lacto et parato, exequendo onus habilitandi per suam mages-tatem eis iniunctum, processerunt ad habilitandum personas infrascriptas, man-dantes mihi dicto notario et scriba quatenus dictam habilitacionem sic ut prefertur factam et per me pre et infrascriptum notarium de eorum iussu et mandato in scriptis redagtam legerem et publicarem; ego vero dictus notarius et scriba, de jusu et mandato predictorum dominorum habilitatorum, dictam habilitacionem legi et publicavi huiusmodi sub tenore:

Quo ad personam Petri Mas, notarii et syndici ville de Berga, qui comparuit in locum et per mortem Salvatoris Rocafort, syndici dicte ville, qui fuerat admissus in prima habilitacione stamenti regalis, admitatur.

Quo ad syndicos civitatis Tarracone qui supplicarunt //455r// admi in presenti-bus Curiis, fuit decretum quod remittatur ad maiorem desliberationem et interim non admitantur.

Quo ad personam Hieronimi Cerra, primi syndici ville de Mataró, noviter missi ad presentes Curias in vim novi regii privilegii quod datum fuit in presenti villa Montissoni, decima sexta currentis mensis novembris, quod admitatur.

Juramentum syndici ville de Mataró.

Gerònim Serra Arnau, primer y nou syndich de la vila de Mataró, prestà son jura-ment de ben aconsellar en los negocis de la present Cort ab la matexa forma han prestat los altres syndichs del present bras, lo qual prestà en mà y poder de Miquel Joan Cellers, notari y scrivà de dit bras, en presència del dit stament.

[Dissentiment]

Mossèn Ponsich pose son dissentiment a què no's fasse ningun partit ab los debtors del General que no y entren ab lo partit los faran los qui tenen arrendades les bolles del trienni corrent, com sia cosa de gràcia.

Determinà lo present bras que la pena del desterro dels qui aportaran padrenyals que sien militars deu anys, y si trancaran lo desterro que sien vint anys.

Lo syndich de Cruïles dix que consent que los pistolets sien levats, però no consent que los llarchs sien levats que no sien també repel·lits en Aragó.

Lo syndich del Voló adereix al propdit dissentiment.

Lo syndich de Argilés adereix a dit dissentiment.

Lo sy[ndich] de Torroella⁵²³ dix adereix al sobre dit dissentiment.

E immediadament, en dit stament fou presentada y legida una supplicació per part de mossèn Antich //455v// Sala, notari, la qual és del tenor següent y avall scrit:

Molt il·lustres, reverendíssims, il·lustres, reverents, excel·lentíssim, molt il·lus-tres, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Per mort de Bernat Roviralta, de la ciutat de Manresa, vaga un lloch de oïdor de dita ciutat. Supplichia Antich Sala, syndich de dita ciutat residint en les presents Corts,

523. El manuscrit n. 76 diu: syndich de Tortosa

inseguint lo deslberat per vostres senyories, excel·lència y mercès, sien servits manar-lo insecular en lo dit lloch, y de letres y provisions necessàries ésser provehit. Lo offici de vostres senyories, excel·lència y mercès humilment implorant. *Que liceat etc. Altissimus etc.*

Die XXVIII novembris MDLXXXV, lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Oblata in stamento militari et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Fuerunt sublata. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius.

Dicto die, lecta in stamento regali et ibi provisum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

En virtut de les quals decretacions o provisions per los dits tres brassos ecclesiàstich, militar y real dalt fetes, foren spedides letres en la forma següent:

Letres

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat celebra //456r// en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General del Principat de Cathalunya y als oïdors de comptes del dit General y a totes altres persones a qui's pertanga y lo present negoci toque y tocar pugue. Salut y honor. Sabreu que lo dia present y avall scrit per mossèn Antich Sala, notari, ciutadà de Manresa y síndich de la matexa ciutat en les presents Corts, nos és estada presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres, reverendíssims, il·lustres, reverents, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors. Per mort de Bernat Roviralta de la ciutat de Manresa, vaga lo lloch de oïdor de dita ciutat. Supplicha Antich Sala, syndich de dita ciutat residint en les presents Corts, inseguint lo deslberat per vostres senyories, excel·lència y mercès, sien servits manar-lo insecular en lo dit lloch, y de letres y provisions necessàries ésser provehit. Lo offici de vostres senyories, excel·lència y mercès humilment imploran. *Que liceat etc. Altissimus, etc.* A la qual supplicació, com a justa y rahunable per nosaltres és stada feta provisió que fos fet axí com era supplicat. Y axí de fet inseculàrem, segons que ab la present inseculam y inseculat ésser volem, provehim y manam, lo dit mossèn Antich Sala en lo dit lloch de oïdor de comptes del predit General vaccant per mort del sobre dit mossèn Joseph Roviralta, quòndam, per la dita ciutat de Manresa. Per ço, deduhint a vostra notícia les coses predites, ab tenor de les presents vos diem y manam que, observant dita inseculació y provisió per nós com és dit feta, encontinent après que les presents vos seran presentades, sens dilació y exceptió alguna, scrigau y continueu y continuar y scríurer fassau en lo libre y altres llochs hahont les inseculacions de oïdors se [scriuen y se]⁵²⁴ //456v// continuen, continueu lo dit mossèn Antich Sala, axí com dit és per nós inseculat per oïdor real per dita ciutat de Manresa en lloch de dit mossèn Bernat Roviralta, a fi y effecte que havent-se de fer extractió de semblants oïdors reals concorrega de fet en dita extractió y en la forma que los

524. *Del manuscrit 76. A continuació, continueu en el 76 no hi és.*

altres en semblants llochs posats y enseculats concorren, tots duptes y difficultats cesants. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotacrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell maior de dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, a vint-y-nou de noembre MDLXXXV. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa.

Lo abat de Gerri, lo ardiacha Terça, reportaren embaxada del bras ecclesiàstich encarregant-los se vullen donar presa y orde com acabar [de assentar]⁵²⁵ lo acte de la exactió y lo asiento de les galeres, atesa maiorment la brevedat del temps que reste per a acabar-se la conclusió de les Corts.

Lo promovedor del bras militar referí que, estant votant en lo bras militar lo memorial de les remuneracions era estat fet, apunat y trassat per les sis persones per los tres brassos elegides y combinant aquell ab los memorials y exemplars de altres Corts, mossèn Daviu de Perpinyà y té posat dissentiment per a què no se'n parle y fins a tant sien resoltos los altres negocis de la present Cort, axí de les Constitucions com Redrès del General y altres consernents lo bé de la Generalitat; y que acabats de assentar aquells se tractarà de les dites remuneracions. Poch après reportà com lo dit dissentiment era estat levat.

457r// [Agravis]

Lo abat de Gerri, lo ardiacha Terça, reportaren embaxada del bras ecclesiàstich deduhint en efecte havien pensat que [es]⁵²⁶ fes embaxada als tractadors que fossen servits de voler entendre en lo modo y forma se havien de tenir en què fossen desagraviats per sa magestat los agravis fets, axí en comú com en particular, a sa magestat presentats, per a què après se'n pugués quant mester fos supplicar a sa magestat dient-los-ho.

Lo promotor militar vingué après referint se enviàs embaxada per part dels brassos als tractadors replicant a les decretacions per sa magestat fetes, per a què aquelles vulle en millor commutar; y lo mateix vullen fer en lo reparar los agravis, de les quals coses se entén se provehirà et daran orde dits tractadors que se remediaran promptament.

Determinà lo present bras que's vage als tractadors per a supplicar-los sien servits se don orde en reparar los agravis a sa magestat presentats axí en comú com en general, aderint-se en assò al bras ecclesiàstich; y per dita embaxada foren elegits los següents: micer Çarrovira, Hierònim Çerra Arnau.

Lo abad de Gerri, lo ardiacha Terça, don Berenguer de Paguera, reportaren embaxada deduhint que no obstant [diverses]⁵²⁷ altres voltes per part del bras ecclesiàstich y militar sie estat deduhit ab diverses embaxades per lus promovedors, deduhint se volgués aquest bras aderir ab lo vot y parer dels altres brassos en lo capítol del //457v// del mar en garba, per lo que aquell tant convé al benefici de les conciènties de cada qual y principalment al servey de Déu.

[Abilitació de ora]

Fonch habilitada la hora fins a les onse.

525. *Manuscrit 76.*

526. *Manuscrit 76.*

527. *Manuscrit 76.*

[La garba. Figueres]

Francesch Oliveres, syndich de Figueres, dix que, attès que lo susdit s'és votat per tres vegades, no consent per ço que's passe avant en votar dit capítol, per lo que [té]⁵²⁸ precisa necessitat de tenir-ne consulta de sa universitat.

[Argilés]

Lo mateix lo syndich de Argilés.

Lo syndich de Pals dix que no consent, ans expressament dissent, a què no's torne més proposar lo votar lo capítol del delmar en garba, attès que ja diverses voltes s'és votat y no ha plagut al bras fins a tant tinga consulta de sa universitat; protestant de nul·litat de actes.

Mossèn Luys Terrena y Antoni Jolís, syndichs de la vila de Perpinyà, attès que dos vegades se ha tractat y votat sobre lo delmar en garba, se delmàs y pagàs com se acostuma y s'és acostumat de pagar. Com a cas són tornats a tractar, posan lurs dissentiments a tots actes per a què no se'n pugue tractar.

Jaume Rofí, syndich de Pals; Joan Pi, syndich de Copliura; Francesch Andreu, syndich de Salses, aderiren y de nou posaren lur dissentiment conforme lo susdit posat per los syndichs de Perpinyà.

E en dit stament foren legides unes letres ab uns actes vinguts dels deputats del General de Cathalunya, les quals són del tenor següent:

Als reverendíssims, excelentíssim, molt il·lustres senyors los tres staments de la Cort real del Principat de Cathalunya //458r//⁵²⁹ convocada en la vila de Monsó.

Reverendíssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors.

Per la notícia que tenim de la qüestió que's tracte aquí sobre la provisió de l'offici de notari y scrivà del diputat local de Tarragona, que los dies passats vagà per mort de Damià Gili, certificham a vostres senyories que, quant rebérem la de vostra senyoria sobre la reservació del dit offici, encara que haguéssem provehit mossèn Agustí Riber, notari, per haver sabut la mort de dit Gili, escriguérem encontinent al diputat local per impedir-li la possessió, conforme nostra carta de què va còpia introclusa ab la present. Aprés nos fou presentada la provisió per vostres senyories del mateix offici feta a mossèn Joan Baptista Mullola, notari, al peu de la qual y en la scrivania maior de la casa és continuada la acceptació, jurament y sacrament y homenatge de son procurador. Per part, emperò, del dit Riber nos fou presentada los dies passats una supplicació y aïr, per ell mateix, una altra sobre los agravis [que]⁵³⁰ pretén ésser-li fets en aquest negoci; y dexant nosaltres de decretar-les y fer-hi provisió alguna, li havem dit de paraula que acudís aquí ahont vostres senyories li manarien fer justícia, y causa alguna no és introduïda ni altra cosa de dit negoci se ha fet en aquest consistori. Nostre Senyor les reverendíssimes, excel·lentíssima y molt il·lustres persones de vostres senyories garde ab tot augment y prospere⁵³¹. De Barcelona a XXVIII de noembre, mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. Don Pedro Botaller y de Oliver. Reveren-

528. *Manuscrit 76.*

529. A continuació, a la pàgina següent, repetit: de Cathalunya

530. *Manuscrit 76.*

531. *En el manuscrit 76, prosperitat per prospere.*

díssims, excel·lentíssim y molt il·lustres senyors. Besen les mans a vostres senyories sos més certs servidors, los deputats del General de Principat de Cathalunya, residents en Barcelona. 458v// *In registro comuni secundo, folio noranta y tres.*

La letra de la qual se fa menció és la següent:

Còpia.

Al molt magnífich mossèn Francesch de Bas, diputat local en la ciutat y col·lecta de Tarragona. Molt magnífich. A XXV del corrent provehir mossèn Agustí Riber, notari, de l'offici de scrivà de aqueixa diputació local, que vagave per mort de mossèn Damià Gili; y après de ésser-li expedida la provisió, havem rebuda letra dels tres stament de la Cort General convocada en Monsó ab quèns manen no provehiscam dit offici en cas de vaccació, perquè la Cort se l'ha reservat i'l vol provehir en dit cas, declarant per nul·le tot lo que per nosaltres fos fet en contrari. Per ço, y per la obligació que tenim de obeir los manaments de la Cort, nostre principal y superior, vos diem y manam que encontinent, de part nostra, prengau al dit Riber la provisió que té de dit offici y la ns trametau per segur portador, no entenen que sia home propri; y si possessió no li hauréu donat o per ell no s'és presa, no la y doneu ni la prenga; si emperò ja la tindrà, no la continue sinó que pare y cesse lo exercissi de dit offici. Y vós d'ell més no us serviau sens altre orde y manament de dits tres staments al quals dit Riber porà occórrer si de nostre manament se tindrà per agraviat. *Datum* en Barcelona, a XXVII de octubre MDLXXXV. Don Pedro Botaller y de Oliver. Los deputats del General del Principat⁵³² de Cathalunya, residents en Barcelona. *Domini deputati mandarunt mihi, Ludovico Rufet, scribe maioris generalis Cathalonie.*

459r// *Die sabbati, tricesima et ultima mensis novembris, anno a nativitate Domini MDLXXXV.*

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats.

[Dissentiment]

Joan Andreu, syndich de Salses, posa son dissentiment a què no's ligen ni's voten supplicacions ningunes consensents coses de gràcia, protestant de nul·litat de actes. *Testes portarius Santgenís et Mir*

E immediadament, en dit stament fou presentada una supplicació per part de Miquel Despí de Gerona y en aquell legida. És del tenor següent:

Reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, molt reverents, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Per mort de Antich Arquer vaguen en la ciutat de Gerona, entre altres, los officis del manifest y albaraner del dret de la bolla de plom y cera de la dita ciutat, los quals no tenen ningun salari ni servitut alguna, sinó en temps que no aparegués als staments de les Corts Generals que se haguessen dexar de arrendar les bolles. Supplicha, per ço, a vostres senyories, excel·lència y mercès Miquel Despí, de la dita ciutat, sien servits manar-lo provehir de dit offici; que lo dit supplicant o rebrà a singular gràcia y mercè. *Que liceat etc. Altíssimus, etc.*

532. Interlineat del Principat

Oblata XV novembris MDLXXXV, lecta in stamento ecclesiastico, fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Fuerunt sublata. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Die vicesima tertia predictorum mensis et anni in stamento militari et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militari, Joannes Sala, notarius.

459v// Die tricesima mensis novembris MDLXXXV, lecta in stamento regali et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

En virtut de les quals provisions foren spedides letres en la forma següent:

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Al honorable⁵³³ en Miquel Despí de Gerona. Salut y honor. Com a nostra notícia sia pervengut que los officis del manifest y albaraner del dret de la bolla de plom y cera de dita ciutat vague per mort de Antich Arquer de dita ciutat, últim possessor de dits officis, siam estats supplicats per vós dit Miquel Despí que dits officis, axí com és dit vaccants, vos provehíssem. Per ço y altrament, admesa dita supplicació y confiant de vostra legalitat, indústria y probitat, los dits officis de manifest y albaraner de dits drets de bolla de plom y cera de dita ciutat de Gerona, en lo modo sobre dit vaccant, a vós dit Miquel Despí conferim, provehim, donam aquell ab tots sos drets, pertinències, prerogatives, càrrechs, guanys, salaris y altres qualsevol emoluments, axí y per la forma que lo quòndam Antich Arquer, predecesor vostre, tenia, rebia y possehia y semblants officis se acostumen y poden donar y provehir. Volem, emperò y ma[na]m abans que prengau possessió dels dits officis y aquells regiau y administreu, presteu lo jurament sòlit en mà y poder dels reverents, nobles y magnífichs diputats del General de Cathalunya, en Barcelona residents, y caució idònea a lur coneguda, y totes les altres coses que sobre açò són necessàries fer-se, axí y segons que per vostres predecessors en dits officis és acostumat fer y per Capítols de Cort és disposat. E ab la present nostra provisió diem y manam als dits reverents, nobles y magnífichs diputats, y encara al diputat local de la col·lecta y //460r// vegaria de la ciutat de Gerona y a totes y qualsevol altres persones a qui's pertany y als qui lo present negoci toque y tocar pugue, que, encontinent la present nostra provisió los serà presentada y per vós dit jurament y caució seran prestats, vos posen y meten y posar y metre fassen en real, actual y corporal possessió del dit offici y de tots los drets, pertinències y prerogatives de aquells, y del salari y emoluments de dits officis vos paguen y responguen o pagar y respondre fassen, axí y segons han acostumat ab dit vostre predecesor y per Capítols de Corts tenen obligació. En testimoni de les quals coses havem manat ésser expedit les presents sotescrietes de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagel maior⁵³⁴ de dita Cort. *Datum* en Monsó, quant al bras ecclesiàstich a quinse; quan al bras militar a vint-y-tres;

533. *En el manuscrit 76, honrat per honorable.*

534. *A continuació repetit, maior*

quant al bras real a trenta de noembre, any mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa.

[Dissentiment]

Micer Gaspart de Monserrat, syndich de Balaguer, pose son dissentiment a què no's prepose ni tracte cosa alguna acerca de la Constitució del delmar en garba, attès que ja dit capítol s'és votat dos o tres voltes per lo present bras y per aquell repel·lit; y més, lo posa en tots actes de gràcia, exceptats emperò lo servey fahedor a sa magestat.

E immediadament fonch en dit stament legida una supplicació en aquel presentada per part de les universitats avall scrites, la qual és del tenor següent:

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, il·lustres y molt magnífichs senyors.

La ciutat de Barcelona, tant voluntàriament quant contra justícia, de alguns anys a esta part ha pretès que sos ciutedans són franchs y no tenen obligació de pagar ningunes //460v// imposicions que les ciutats y viles del present Principat per a lur sustento se imposen. Y axí, quant en Perpinyà, Tarragona, Tortosa, Vich, Manresa, Balaguer, Granollers, Torroella de Mongriu, Figueres, Puigcerdà y altres ciutats y viles de Cathalunya han fet pagar a dits ciutedans de Barcelona les degudes per ells imposicions en dites ciutats, viles y llochs, han declarat marcha contra los pobblats en dites ciutats⁵³⁵, viles y llochs; de hont se han seguits molts inconvenients y danys y poden sucehir scàndols y cessar lo commerci. Y com per dita causa y haia plets en la Audiència de Barcelona, y los doctors de dita Audiència, essent com són ciutedans de Barcelona, tracten en fet y causa pròpria, per tractar de eximir a ells y a sos fills de pagar dites imposicions; y com sia reprovat de dret que algú sia jutge en causa pròpria, y per ço dits magnífichs doctors y Real Audiència de Barcelona per esta causa sien suspectes y no degan votar ni sentenciar en dits plets y causes. Per tant, los syndichs de dites ciutats, viles y llochs a vostres senyories, excel·lència, y mercès, atesa dita rahó y causa, tingan per bé y los plàcia statuhir y ordenar e per via de Constitució o altrament supplicar a sa magestat sia de son real servey de assumir dita causa en^{535a} causes que entre dites ciutats de Barcelona de una y les ciutats, viles y llochs de part altra sobre les imposicions se aporten en dita Audiència de Barcelona, y aquelles determine ab lo Sacro Consell Supremo o cometa-les adalgun prelat de Cathalunya com serie lo arcabisbe de Tarragona, attès que dits magnífichs doctors de la Real Audiència Civil de Barcelona són suspectes en aquestes causes. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.*

Lecta in stamento ecclesiastico XVIII novembris MDXXXV, fuit decretum quod comitatur advocatis qui videant et referent. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Oblata et lecta in stamento militari et fuit decretum idem quod in brachio ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

[Dissentiment]

E volent-se legir la dita supplicació en lo stament real, micer //461r// Çarrovera, syndich de Barcelona, dix no consent que lija ni's provehescha sobre la dita supplicació,

535. Viles y llochs han declarat marcha contra los pobblats en dites ciutats, interlineat.

535a. *En lloc de e o.*

com sia contra sentències y provisions reals y decrets de execució y executorials trets y intimats; per hont notificha lo susdit a tots y sengles instants, perquè no puguen ignorància al·legar, y en particular als syndichs de Tortosa, qui ignorància al·legar no puguen, com en lo procés y causa que vuy a supplicació d'els penge en la Real Audiència sien incertats e incertades dites sentències y executorials, per hont los contrafahents y contravenints incidexen en les penes imposades per les Constitucions de Cathalunya contra aquells que venen y contrafan a judici de Cort; y axí, requereix en dit nom a vós, scrivà, continueu la present e incerteu en lo procés corrent lo susdit, protestant contra tots y qualsevol lo contrari instaran y demanaran.

Dia XXX mensis novembris lecta in stamento regali et fuit provissum idem quod in quod aliis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

[Dissentiment]

Mossèn Joan Navarro dix dissent a què no's torne a votar la Constitució dels ladres, sinó que se stiga al votat y determinat en lo present bras acerca de dita Constitució, ço és, que's donen dos-centes lliures al cap de quadrilla y cent als altres y morts la meytat mancho.

Dicto die, post prandium.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y forma acostumats. Lo abat de Poblet, lo ardiacha Terça, lo canonge Reyadell, reportaren embaxada del bras ecclesiàstich replicant ab aquella lo quant convé per lo bé universal de la terra dar-se //461v// tota la presa possible en la spedió de les Corts, per ésser com és lo temps tant breu y, en particular, volguessen assentar y posar en son degut orde la exactió dels deutes del General.

Determinà lo present bras que ab embaxada del present bras se conferesque al bras ecclesiàstich y militar que aquest bras havie⁵³⁶ pensat serie bé se donassen les rèpliques a sa magestat per a què se servís mudar les decretacions en millor, y també per a suplicar-lo se servís porrogar la Cort per alguns dies, per a què los negocis de la present Cort puguen⁵³⁷ tenir algun fi.

Vingueren en lo present bras don Berenguer de Paguera, mossèn Pons, micer Luys Cornet, reportant embaxada que, com axí sobre lo capítol de la Inquisició y altres se sien apunctats ab los advertiments convindrie molt replicar a la decretació sobre lo dit capítol feta per sa magestat, que per ço se junctassen tres persones de cada bras per a apunctar y ordenar lo que sa magestat se haurie⁵³⁸ de suplicar; y per dit effecte per los tres brassos y per dit effecte eren estats elegits los susdits. E per los ecclesiàstichs don Capilla, lo canonge Reiadell, lo canonge Cellers. E lo present bras féu electió y nominació de micer Frexanet, micer Çarrovira, mossèn Sala. E reportaren lo susdit ab embaxada mossèn Algueró, mossèn Ortodó.

E immediament fou en dit stament presentada una supplicació //462r// per part de Melxior Ferrer, apotecari, y Gaspar Ferrer, doctor en medecina, la qual fou legida y és del tenor següent:

536. *En el manuscrit 76, haurie per havie.*

537. *En el 76, puguessen per puguen.*

538. *En el 76, haurà per haurie.*

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lent, il·lustres, reverents, nobles y molt magnífichs senyors.

Melxior Ferrer, apotecari, y Gaspar Ferrer, doctor en medecina, germans, ciutadans de Barcelona, naturals de la vila de Benicarló, fills de mare catalana, nada y natural de la vila de Uldecona, fa més de trenta anys que estan casats, tenen mullers catalanes y fills y habiten en la ciutat de Barcelona. Y com desigen gaudir dels privilegis y libertats de Catalunya y naturalitat de aquella, suppliquen per ço sien servits vostres senyories, excel·lència y mercès fer-los mercè de voler-los donar naturalesa de catalans y admetre'ls com a tals; que ultra que serà tractar-los ab aquella magnanimitat que vostres senyories, excel·lència y mercès han acostumat de tractar als altres que assò han supplicat, dits Ferrer o reputan a special gràcia y mercè. *Que liceat etc Altissimus, etc.*

Die XXVIII mensis novembris MDLXXXV, lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Fuerunt omnia sublata. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento militari et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis, que fuerunt ad hunc effectum sublata ad petitionem Michaelis de Montagut y de Vallgornera. Scriba dicti stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die tricesima mensis et anni predictorum fuit lecta in //462v// stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

En virtut de les quals provisions foren spedites les letres en la forma seqüent:

Los tres staments del Principat de Catalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als magnífichs y honorables mossèn⁵³⁹ Gaspar Ferrer, doctor en medecina, y mossèn Melxior Ferrer, apotecari, habitants en Barcelona. Salut y honor. Atenent y considerant que per part vostra nos és stada presentada una supplicació del tenor següent: Il·lustres, reverents, excel·lent, il·lustres, reverents, nobles y molt magnífichs senyors. Melxior Ferrer, apotecari, y Gaspar Ferrer, doctor en medecina, germans, ciutadans de Barcelona, naturals de la vila de Benicarló, fills de mare catalana, nada y natural de la vila de Uldecona, fa més de trenta anys que estan casats, tenen mullers catalanes y fills y habiten en la ciutat de Barcelona. Y com desigen gaudir dels privilegis y libertats de Catalunya y naturalitat de aquella, suppliquen per ço sien servits vostres senyories, excel·lència y mercès servits fer-los mercè de voler-los donar naturalesa de catalans y admetre'ls com a tals; que ultra del que serà tractar-los ab aquella magnanimitat que vostres senyories, excel·lència y mercès han acostumat de tractar als altres que assò han supplicat, dits Ferrers ho reputaran a special gràcia y mercè. *Que liceat etc. Altissimus etc.* Per ço, inclinats a vostra supplicació per los respectes en aquella contenguts y altrament, a vosaltres dits Gaspar Ferrer y Melxior Ferrer, germans, ab tenor de la present habilitam per catalans, en tal manera que us alegreu y alegrar y gosar pugau de totes coses

539. En el 76, mestre per mossèn.

que cathalans se alegren y gosen, com si fósseu cathalans, y que en tots officis //463r// y perrogatives y altres coses pugau concórrer com los altres cathalans. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents, sagellades ab lo sagell maior de dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant al bras ecclesiàstich y militar a vint-y-nou; quant al bras real a XXX de noembre any mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa.

E immediament fou en dit stament legida una supplicació en aquell presentada per part de mestre Francesch Paloma, la qual és del tenor següent:

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lent, il·lustres y molt magnífichs senyors

Mestre Francesch Paloma, natural del regne de Aragó, cirurgia, ciutedà de Barcelona, diu que ha més de trenta anys que té botiga parada en la ciutat predita de Barcelona, casat ab fills y filles, sens haver may dextat de continuar dita sa art en dita ciutat y, tenint allí son domicili, desige ésser affillat y del número dels cathalans. Supplicha per tant humilment a vostres senyories, excel·lència y mercès, sien servits, usant de la sòlita benignitat y clemència de vostra senyoria excel·lència y mercès, tenir per bé de abrasar-lo y affillar-lo per natural cathalà y col·locar-lo en lo número y cetui dels cathalans com ab altres s'és acostumat fer; que en açò rebrà de vostres senyories, excel·lència y mercès molt particular gràcia y mercè. Lo offic de vostres senyories excel·lència y mercès humilment implorant. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.*

Die XXVIII novembris MDLXXXV, lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

463v// Dicto die XXVIII novembris MDLXXXV, lecta in instamento militari et fuit provisum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die XXX mensis novembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, lecta in stamento regali in quo fuit provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

En virtut de les quals provisions foren spedides les letres en la forma següent:

Los tres brassos del Principat de Catalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Al honrat en Francesch Paloma, habitant en Barcelona. Salut y honor. Atenent y considerant que per part vostra nos és stada presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, il·lustres y molt magnífichs senyors. Mestre Francesch Paloma, natural del regne de Aragó, cirurgia, ciutedà de Barcelona, diu que ha més de trenta anys que té botiga parada en la ciutat predita de Barcelona, casat ab fills y filles, sens may haver dextat de continuar dita sa art en dita ciutat y, tenint allí son domicili, desije ésser affillat y del número y cetui dels cathalans. Supplicha per tant humilment a vostres senyories, excel·lència y mercès, sien servits, usant de la sòlita benignitat y clemència de vostres senyories, excel·lència y mercès, [tenir] per bé de abrasar-lo y affillar-lo per natural cathalà y col·locar-lo en lo número y cetui dels cathalans com ab altres s'és acostumat fer; que en açò rebrà de vostres senyories, excel·lència y mercès molt particular gràcia y mercè. Lo offic de vostres senyories, excel·lència y mercès humilment implorant. *Que liceat, etc. Altissimus,*

etc. Per ço, inclinats a vostra supplicació per los respectes //464r// en aquella contenguts y altrament, a vós dit Francesch Paloma, ab tenor de la present habilitam per cathalà, y en tal manera que us alegreu y alegrar y gosar pugau de totes coses que cathalans naturals se alegren y gosen, com si fósseu natural cathalà, y que en tots officis, honors, prerrogatives y altres coses pugau concórrer com los altres cathalans naturals. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotescrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell maior de dita ciutat⁵⁴⁰. *Datum* en la vila de Monsó, quant al bras ecclesiàstich y militar a XXVIII; quant al bras real a XXX de noembre any mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marquès*. Francesch Çaragosa.

E immediadament, fou en dit stament presentada una supplicació per part de Macià Scrivà, passamaner, la qual és del tenor següent:

Il·lustríssims, reverendíssims, excel·lentíssim, il·lustres, molt reverents y magnífichs senyors.

Macià Scrivà, passamaner, natural de la ciutat de València, ha trenta-y-quatre anys que resideix en la ciutat de Barcelona, hahont ha vint-y-sinch anys que és casat, ab fills naturals de dita ciutat y té en ella casa pròpia y quatre fills. Ha desijat y desige molt ésser habilitat per natural cathalà. Per tant, supplicha a vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits prestar son consentiment que dit Macià Scrivà sia habilitat, de què rebrà molt singular mercè, puix ab altres se ha feta semblant mercè. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.*

Die vicesima septima novembris milesimo quingentesimo octuagesimo quinto, lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, subla//464v//tis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Die vicesima nona novembris, lecta in stamento militari et fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico, sublati tamen dissentimentis; et fuerunt sublata ad hunc effectum. Scriba dicti stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die XXX mensis novembris MDLXXXV, lecta in stamento regalis in quo fuit provisum idem quod in aliis stamentis, sublati tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

En virtut de les quals decretacions foren spedides les letres infrascrites en la forma següent:

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó. Al honrat en Macià Scrivà, passamaner, habitant en Barcelona. Salut y honor. Atenent y considerant que per part vostra nos és stada presentada una supplicació del tenor següent: Il·lustríssims, reverendíssims, excel·lentíssim, molt reverents y magnífichs senyors. Macià Scrivà, passamaner, natural de la ciutat de València, ha trenta-y-quatre anys que resideix en la ciutat de Barcelona, hahont ha vint-y-sinch anys que és casat, ab fills naturals de dita ciutat y té en ella casa pròpia y quatre fills. Ha desijat y desija molt ésser habilitat per natural

540. *En el 76, Cort per ciutat.*

cathalà. Per tant, supplicha a vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits prestar son consentiment que dit Macià Scrivà sia habilitat, del que rebrà molt singular mercè, puix ab altres se ha feta semblant mercè. *Que liceat, etc. Altissimus, etc. //465r//* Per ço, inclinats a vostra supplicació per los respectes en aquella contenguts y altrament, a vós Macià Scrivà, ab tenor de la present habilitam per cathalà en tal manera que us alegrau y alegrar y gosar pugau de totes coses que cathalans naturals se alegren y gosen, com si fósseu natural cathalà, y que en tots officis, honors, perrogatives y altres coses pugau concórrer com los altres cathalans naturals. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir sotescrits de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagel maior de la dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant al bras ecclesiàstich a XXVII; quant al bras militar a XXVIII; quant al bras real a XXX de noembre MDLXXXV. El bisbe de Barcelona. *El duque y marquès*. Francesch Çaragossa.

E immediadament, fou en dit stament presentada una supplicació per part de Antíogo Fillol, la qual fou legida y és del tenor següent:

Il·lustríssims, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, reverents y magnífichs senyors.

Antíogo Fillol, mercader, natural de la ciutat de Càller, del regne de Sardenya, ha setsa anys que ab ànimo y intenció particular de viure, habitar y repatriar-se en la ciutat de Barcelona dexà sa terra natural, y no sols en ella ha tingut y té tot lo dit temps casa parada, però encara ha nou anys que és casat ab filla de mossèn Jaume Ferrer de Busquets de dita ciutat de Barcelona y està affillat de quatre fills y sempre ha exercit y exerceix son art de mercader a tot benefici e utilitat comuna de dita ciutat. Y perquè ha desijat sempre y desije ésser habilitat per natural cathalà, ajudant-y les raons sobredites y particularment lo ésser, com à dit, natural de la dita ciutat de Càller, los naturals de la qual són //465v// sanch y natural progènia del present Principat de Catalunya, per la *felice* conquesta que de dit regne feren, y hahont los cathalans en ser y habitar en dita ciutat de Càller són haguts per naturals de aquella, y sens habilitació ninguna los admeten en tots los officis y beneficis, com és notori. Supplicha humilment dit Fillol a vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits voler-lo habilitar per cathalà ab tot efecte, que demés que ab ell se farà lo que ab altres, ell ho rebrà a singular mercè y gràcia com esta Cort té acostumat. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.*

Die XXVII novembris MDLXXXV, lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Die XXVIII predictorum mensis et anni fuit lecta in stamento militari et fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis; et fuerunt sublata. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die XXX predictorum mensis et anni fuit lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

En virtut de les quals decretacions foren spedides letres en la forma següent:

Los tres staments del Principat de Catalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó als ínco-

les de sos regnes de la Corona //466r//⁵⁴¹ de Aragó deçà la mar. A mossèn Antíogo Fillol, mercader, habitant en Barcelona. Salut y honor. Atenent y considerant que per part vostra nos és estada presentada una supplicació del tenor següent: Il·lustríssims, reverendíssims, molt il·lustres, reverents y magnífichs senyors. Antíogo Fillol, mercader, natural de la ciutat de Càller, regne de Serdenya, ha setse anys que ab ànimo e intenció particular de viure y habitar y repatriar-se en la ciutat de Barcelona dexà sa terra natural, y no sols en ella ha tingut y té tot lo dit temps casa parada, però encara ha nou anys que és casat ab filla de mossèn Jaume Ferrer de Busquets de la dita ciutat de Barcelona y està afillat de quatre fills y sempre ha exercit son art de mercader a tot benefici y utilitat comuna de dita ciutat. Y perquè ha desijat sempre y desija ésser habilitat per natural cathalà, ajudant-li les rahons sobre dites y particularment lo ésser, com ha dit, natural de la dita ciutat de Càller, los poblat[s] de la qual són sanch y natural progènia del present Principat de Cathalunya per la *felice* conquesta que en dit regne feren, y hahont los cathalans en ser y habitar en dita ciutat de Càller són haguts per naturals de aquella, y sens habilitació ninguna los admeten en tots los officis y beneficis, com és notori. Supplich a humilment dit Fillol a vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits voler-lo habilitar per cathalà ab tot effecte, que ademés que ab ell se farà lo que ab altres, ell ho rebrà a singular mercè y gràcia com esta Cort té acostumat. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.* Per ço, inclinats a vostra supplicació per los respectes en aquella contenguts y altrament, a vós dit mossèn Antíogo Fillol, ab tenor de la present habilitam per cathalà en tal manera que us alegreu y alegrar y gosar pugau de totes coses que cathalans naturals se alegren y gosen, com si fósseu natural cathalà, //466v// y que en tots officis, honors, prerrogatives y altres coses pugau concórrer com los altres cathalans naturals. En testimoni de les quals coses manam ésser feta la present sotascrita de mà dels tres presidents sagellades ab lo⁵⁴² sagel maior de la dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant al bras ecclesiàstich a vint-y-set; quant al bras militar a XXVIII; quant al bras real a XXX de noembre MDLXXXV. El bisbe de Barcelona. *El duque y marquès*. Francesch Çaragossa.

[Abilitació de ora]

Fonch habilitada la hora fins a les dotse [hores]⁵⁴³.

[Dissentiment]

Mossèn Rocha dissent a què no sien presentades les rèpliques als tractadors fins a tant ab⁵⁴⁴ aquelles vage la Constitució feta contra les pragmàtiques de les fortalises de Perpinyà.

Referí lo promovedor ecclesiàstich que per a presentar les rèpliques a sa magestat eren stats elegits lo bisbe d'Elna, lo abat de Gerri, lo ardiacha Terça.

Lo promotor militar referí que per dit effecte eren stats elegits don Nofre de Alentorn, mossèn Blan Riber, mossèn Cella y de Tafurer.

541. A continuació a la pàgina següent, repetit, de la Corona

542. En el 76, de per ab lo.

543. *Manuscrit 76.*

544. que, ratllat; ab interlineat.

Lo present bras determinà que los advocats miren y apunten la forma se ha de tenir en presentar les rèpliques a sa magestat per no trobar-se present en la sglésia y star de mala gana, y que ho referesquen.

[Rèpliques]

Lo present bras, aderint-se al bras ecclesiàstich y militar, és de parer que los promovedors aporten les rèpliques als senyors tractadors, les quals rèpliques són incertades a la fi del present procés junt a les Constitucions.

467r// Die dominica, prima decembris MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch, modo y forma acostumats dins la sglésia de Santa Maria en la vila de Monsó.

[Constitucions]

Anà a sa magestat la embaxada ab la qual se supplicha fos de son real servey manar remediari y en millor commutar les decretacions per sa magestat fetes als Capítols e Constitucions a sa magestat presentats, per lo que molt importa al benefici universal de tota esta terra y de sa magestat s'espere y confie. E més avant, per quant ab la pressa, ab los molts negocis de la Cort, restaven a presentar a sa magestat algunes Constitucions, que per ço aportaven aquelles a sa magestat, per a què fos de son real servey manar decretar aquelles per lo que molt convenien al bé universal de tota la terra, les quals Constitucions són incertades a la fi del present procés.

Capítol LXXVII del Redrès del General.

Desliverà lo present bras que sia repel·lit lo dit capítol en quant diu que no's puga passar o renunciar los officis de uns a altres.

Lo promovedor del bras ecclesiàstich referí que quant als officis del General nous y vells, adereix ab los bras militar.

[Dissentiment]

Micer Frexanet, syndich de Leyda, dissent a què los salaris augmentats per los deputats sens orde de la Cort als oficials que són en les ciutats y col·lectes dels drets del General fora la ciutat y col·lecta de Leyda, sinó que los officis de Leyda tingan lo mateix salari que los semblants oficials tenen, exceptat en la ciutat de Barcelona; protestant, etc.

Dicto die, post prandium.

Convocat y congregat lo stament real en lo lloch y //467v// forma acostumats dins la sglésia de Santa Maria de Monsó.⁵⁴⁵

[Dissentiment]

Mossèn Ponses, syndich de Tàrraga, dix que dissent que no sia legides ninguna supplicació, que les que fins así se són donades no sien decretades; y que, fent-se al contrari, pose son dissentiment a tots actes.

^{545.} *El manuscrit n. 76 diu:* **[Dissentiment]** Mossèn Rafel Vivet posa son dissentiment a que no's vote, a que no's provehesca lo ofici de assessor de Camprodó en favor de mossèn Navarro

Vingué embaxada del bras ecclesiàstich y militar reportant que lo present bras vulle ab ells aderir en los capítols estan differentes, per la brevetat del temps.

[Redrès]

E per quant fou fet dupte y pensament si en los capítols fets per lo Redrès del General tenen⁵⁴⁶ aquells necessitat de decretar-los sa magestat, attès que diversament se trobe en diverses Corts, y la Cort per millor intel·ligència del que's devie y podie fer o cometé als advocats^{546a} dels brassos per a què ho vehessen e miren⁵⁴⁷ y relació fassen⁵⁴⁸ als brassos. Los quals advocats, après de diversos aiusts entre ells fets, [referiren]⁵⁴⁹ que no obstant que en algunes Corts se tròpien los capítols del Redrès del General decretats per sa magestat, que axò serie estat acte voluntari de la Cort y no per necessitat alguna n'i tingués, per lo que en coses del General en tenie sa magestat tolt la conexensa, com més complidament conste en lo privilegi del rey en Martí *datum* en Belasguart en l'any MDXIII (*sic*)⁵⁵⁰, y axí s'ere servat en moltes y diverses Corts, axí en la imposició dels drets del general com altres.

Vingué après embaxada del bras ecclesiàstich, la qual aportaren lo abat de Poblet, lo canonge Reyadell, deduhint com, no obstant lo deslberat dels advocats, havien de pensar y crèurer que, no sens causa, los predecessors des de l'any trenta ensà havien sempre decretats dits capítols sa magestat, y que per ço per moltes causes y rahons per ells deduhides se havien aderit a què dits capítols se decretassen per sa magestat.

468r// **[Salaris]**

Deslberà lo present bras o stament real que adereix en lo dels salaris dels oficials del General al parer del bras militar y que de aquesta deslberació dels brassos se'n fasse Capítol de Cort.⁵⁵¹

[Redrès]

Més, deslberà que los Capítols de Cort sobre lo Redrès del General fets sien presentats a sa magestat per a què vulle decretar aquells.

Mossèn Jolís dix és del mateix parer, ab què no sían sinó per via de decretació dels capítols a la fi de tots ells en comú y no en particular.

Mossèn Sala dix que tots los capítols que la Cort pot ordenar que toquen a ordinació del General, pus la Cort los pot ordenar, no sien presentats per a decretar a sa magestat. Los altres, emperò, que y ha imposició de penes y execució de elles, que sien presentats a sa magestat.

[Decretacions]

Lo protonotari de sa magestat presentà al dit stament les segones decretacions fetes als Capítols de Cort y Constitucions a la rèplica feta per los tres brassos, les quals decretacions són a la fi del present procés.

546. *En el 76, tenien per tenen.*

546a. *deputats, corregit.*

547. *En el 76, mirassen per miren.*

548. *En el 76, fessen per fassen.*

549. *Manuscrit 76.*

550. *Privilegi del rei Martí de 3 maig de 1410.*

551. *El manuscrit n. 76 diu: capítol a part*

[Redrès]

Lo present stament deslberà que sien elegides dos persones per a què ab altres dues dels altres staments tinguen plen poder y facultat de ygualar y concordar les differències resten a concordar entre los brassos sobre los capítols y Redrès del General, y procehint a dita electió foren elegits los següents: micer Monserrat, mossèn Sala.

[Dissentiment]

Micer Gaspar Monserrat de Balaguer, Sala de Manresa, Rebollet de Vilafrancha posen dissentiment a què no·s propose ni vote ninguna remuneratió ni supplicació.

Reportà lo promovedor del bras militar que per a //468v// concordar les decretacions del Redrès del General lo dit bras havie elegit y nomenat mossèn Pol, Federich Bosch.

Més, reportà lo promovedor del bras ecclesiàstich y referí com lo dit bras per lo dit effecte havie elegit y anomenat lo abat de la Real, lo canonge Reyadell.

Lo present stament, aderint al vot y parer del bras ecclesiàstich, deslberà que los advocats dels brassos miren les decretacions fetes per sa magestat en la rèplica de les Constitucions hi u referesquen als brassos.

[March Antoni Fornés]

Lo promovedor militar referí en dit stament [que] havien pensat que, com lo cas tant orrendo de March Antoni Fornés subseguit y fet per lo llochtinent general don Ferrando de Toledo sia, com és stat, tant assenyalat y notable y preiudicial a tota Cathalunya, lo reparo del qual se deu en tota manera procurar. E com no obstant que la part sia ja, segons se ha entès, plenament satisfeta, però la terra ne resta encara molt preiudicada, la qual té necessitat de reparo, y també que per la ànima del dit Fornés se fundàs alguna capellania. Referien per ço lur pensament al present bras per a què, per millor assiento, se elegisen dos persones y un advocat de quiscun bras per a veure y apuntar lo que en dit negoci se haurà de fer.

Lo present stament, oïda la dita embaxada, deslberà que sien elegides dues persones del present stament, les quals ab los advocats vegem y remiren dit pensament del militar y de aquell relatió fassen.

La hora fonch habilitada fins a les dotse.

469r// **[Dissentiment]**

Galderich Rabollet, syndich de Vilafrancha, dissent a què los arrendadors de les bolles del trienni corrent no sien compresos en la capitulació apunctada de la exactió dels deutes del General, ni se'ls done temps algú, attento que no·s pot dir que hagen perdut ab los dits arrendaments.

Referí lo promovedor militar que, après de haver tingut tracte y pensament en dit bras si en los capítols fets per al nou Redrès del General ere necessari o no la decreta-ció de sa magestat, havien pensat que·s present[assen]⁵⁵² a sa magestat ab una scriptura o protesta condecet per salvetat de la Cort.

Lo present stament deslberà que als oficials peccuniaris debtors no·ls sia donat temps algú, attès maiorment que en lo bras militar y ha a dita causa dissentiment.

Micer Gaspar Monserrat, syndich de Balaguer, dix no és de parer se don temps algú als oficials peccuniaris per lo que repugna a sa consiència.

552. *Manuscrit 76.*

Joan Peferrer, syndich de Argilés, dix que dissent que's done temps algú a qualsevol debitori del General, axí oficials peccuniaris com altres.

Mossèn Ortodó, syndich de Puigcerdà, dix que tenia posat son dissentiment a què no's donàs temps a ninguns debtors peccuniaris ni als arrendadors del corrent trienni, però ara, moderant son dissentiment, se adereix a què's done lo temps concordat als arrendadors del corrent trienni y als altres conforme los capítols de la exactió, salvat emperò los oficials peccuniaris del General.

La supplicació presentada per les fermances de Pau Riu, deslberà lo present bras que sie remesa a les persones de la execució per a què referesquen y conforme la han decretada los altres brassos, *sublatis dissentimentis*.

Mossèn Ortodó y dissent.

Lo syndich de Argilés y dissent.

469v// Lo present stament féu deslberació y conclusió que los oficials peccuniaris que vuy deuen al General sien obligats a pagar, e si cas serà [n']y hagués algú que no tingués què pagar y donàs fermances de manera que lo deute no stigués segur, que paguen de comptants la maytat y de la altra restant meytat los puguen los deputats dar temps dos anys, assegurant lo que restaran debtors ab idòneas fermances; y fetes dites seguretats, pugan los deputats traure'ls de la presó si ben vist los serà, y la matexa comodatit puga fer ab Pau Riu y ses fermances.

Més, determinà lo present bras que als arrendadors corrents los sia donat un any de temps, ultra les tres terces.

Mossèn Rabollet està y persevera en son dissentiment.

Lo syndich de Argilés està en lo mateix dissentiment.

Mossèn Francesch Algueró dix que si no's tracte del deute y offici d'en Rius, en utilitat del General, que dissent a la exactió dels deutes del General; protestant de nul·litat de actes.

E mossèn Joan Ponsich diu que no's pot tractar de l'offici de Pau Riu, atès que los deputats lo han provehit conforme los Capítols de Cort y abans se fossen comensades les Corts.

E immediadament fou en dit stament legida una supplicació en aquell presentada per part de don Christòfol Frigola, la qual és del tenor següent:

Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

Lo doctor don Simon Frigola, vicicanseller en lo Supremo Consell de Aragó, supplica a vostres senyories, excel·lència y mercès, sien servits habilitar-li per natural del Principat de Cathalunya a la persona de don Christòfol, fill seu, que en assò rebrà de vostres senyories, excel·lència y mercè molt particular mercè. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.*

Die prima decembris MDLXXXV lecta in stamento eccle//470r//siasticho Principatus Cathalonie, fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Dictis die et anno lecta in stamento militari et fuit provisum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Sala, notarius.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

En virtut de les quals decretacions foren spedides les letres baix incertades.

E immediadament fonch en dit stament presentada una supplicació per part de don Luys de Paguera, la qual legida és del tenor següent:

Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors

Don Luys de Paguera, doctor del Real Consell, diu y representa a vostres senyories, excel·lència y mercès com ab sos treballs y vigiles ha composts dos libres, lo hu sobre lo capítol ters del rey en Pere ters en la Cort de Cervera, ab lo qual ha donat gran clarícia en les matèries feudals y emphiteoticals⁵⁵³, segons los drets de la pàtria cathalana y los drets dominicals pertanyents a senyors directes y alodials, com són luysmes, fadigues, gratificacions de les causes per les quals se pot y deu procehir a emparar los feus reals ab les formes que en dita matèria se han //470v// de practicar y servir, com més largament en dit volum se veu y amostra; y l'altre, de dicissions criminals sobre conclusions fetes en lo Real Consell. Y com dit don Luys haia fets imprimir los dits libres a sos propis gastos y treballs, que prenen summa de més de sinch-centes lliures, y aquelles hagen redundades y redunden en bé y utilitat pública de la pàtria cathalana, supplicha a vostres senyories, excel·lència y mercès [sien servits]⁵⁵⁴ de manar-li fer per via de gràcia y mercè alguna remuneració de dits gastos y treballs, com bé vostres senyories, excel·lència y mercès tenen acostumat de fer ab altres qui en coses tocants al bé públich se emplehen. Y encara que se pugués dir que lo privilegi incertat en lo principi del dits libres li podrien ser satisfacció de sos gastos y treballs, com en utilitat sua se prohibescha a qualsevol persona de qualsevol grau o condició sia que per temps de deu anys no puga imprimir los dits libres dins lo present Principat sinó ell tant solament, entenen el dit don Luys que assò no li és profit ni utilitat sinó que és stat fet per inseguir l'orde y principis que molts altres libres aporten, dende ara dit don Luys renuncia al dit privilegi quant a la dita prohibició y se acontenta que, no obstant aquell, puguen qualsevol persones, de qualsevol grau, stat y condició sien, imprimir y vendre los dits libres dins dit Principat, y per assò se offereix fer qualsevol actes y cautheles que a vostres senyories, excel·lència y mercès millors apparran.

A trenta de octubre, mil sinch-cents vuytanta-y-sinch, legida en lo stament ecclesiàstich y fonch determinat que de peccúnies del General sien donades al dit don Luys de Paguera, per los respectes en dita supplicació contenguts, dos-cents ducats moneda barcelonesa, //471r// alsats emperò los dissentiments. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

Dit dia y any fonch legida en lo stament militar y fonch provehit lo mateix que en lo bras ecclesiàstich, levats primer los dissentiments. *Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.*

Die prima decembris MDLXXXV lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis, sublati tamen dissentimentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti regali scriba.

553. *En el 76, emphiteotícaries per emphiteoticals.*

554. *Manuscrit 76.*

En virtut de les quals decretacions fou spedida la cauthela baix incerta.

Fonch habilitada la hora fins a les tres hores.

Determinà lo present bras que fassa embaxada per aquest bras als altres per a què ab embaxada se vaie als tractadors per a què vullen en millor commutar la decretació feta al capítol parle de les obres de la fortalesa de Perpinyà.

E immediadament fou en dit stament presentada una supplicació per part de l'ardiacha Terça y en dit stament legida, qual és del tenor següent:

Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

Lo ardiacha Terça diu que, vist lo temps que sa magestat ha assenyalat per a partir-se de la present vila és tant breu, com vostres senyories, excel·lència y mercès veuhen, y que la causa que aporta devant vostres senyories, excel·lència y mercès no's pot acabar en les presents Corts per ésser los magnífichs advocats ocupats //471v// en coses y negocis de les presents Corts; per tant, supplicha a vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits que dita causa se cometés a dos doctors de la Real Audiència, los qui a vostres senyories, excel·lència y mercès seran ben vists, y que se'ls sia senyalat termini per a què acaben y conclouen dita causa; que en assò rebrà de vostres senyories, excel·lència y mercès molt particular mercè. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.* Lo ardiacha Terça, en causa pròpria.

Oblata prima decembris MDLXXXV fuit lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod intra unam horam partes nominent suspectos doctores de Regio Consilio Cathalonie si quos habent quo termino elapso providebitur. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Lecta in stamento militari dictis die et anno et fuit provisum idem quod in ecclesiastico. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Dicto die lecta in stamento regali et fuit provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti regalis scriba

E immediadament fou presentada altra supplicació en dit stament per part de Joseph Castro, cirurgià, la qual és del tenor següent:

Molt il·lustres, reverendíssims, molt reverents, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

Joseph Castro, cirurgià, habitant en Barcelona, supplicha a vostres senyories, excel·lència y mercès que, haguda consideració de què és natural de la Corona de Aragó y nat en València y sos passats són estats cathalans y ell ha trenta-y-sis anys que resideix en Barcelona, ahont arribà minyó de edat de deu anys y aprengué lo offici //472r// de barber, del qual és examinat y té botiga setse anys fa, y és casat ab dona natural y filla de cathalà, tant de pare com de mare, nada en la ciutat de Barcelona, de la qual té dos fills y una filla, y que ja dit Joseph Castro té béns immobles en la dita ciutat de Barcelona, sien servits admetre lo dit Joseph Castro en natural cathalà y dar-li naturalitat; demane que en tot y per tot sie tingut y reputat per cathalà y gose dels privilegis y perrogatives que los demés cathalans nats en Catalunya tenen y gosen y tenir y gosar han acostumat tant com si lo dit Joseph Castro fos nat en Catalunya, que ell los ho tindrà a singular gràcia y mercè. *Et liceat, etc. Altissimus, etc.*

Die XXX novembris MDLXXXV lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento militari et fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis, que fuerunt sublata ad hunc effectum. Scriba dicti stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die prima decembris MDLXXXV lecta in stamento regali in quo fuit provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti scriba.

En virtut de les quals decretacions forens spedides letres en la forma següent:

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats //472v// en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Al honrat mestre Joseph Castro, chirurgià, habitant en Barcelona. Salut y honor. Attenent y considerant que per part vostra nos és stada presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres, reverendíssims, molt reverents, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors. Joseph Castro, chirurgià, habitant en Barcelona, supplicha a vostres senyories, excel·lència y mercès que, haguda consideració de què és natural de la Corona de Aragó y nat en València y sos passats són estats cathalans y ell ha trenta-y-sis anys que resideix en Barcelona, ahont arribà minyó de edat de deu anys y aprengué lo offici de barber, del qual és examinat y té botiga setse anys fa, y és casat ab dona natural y filla de cathalà, tant de pare com de mare, nada en la ciutat de Barcelona, de la qual té dos fills y una filla, y que dit Joseph Castro té béns immobles en la dita ciutat de Barcelona, sien servits admetre lo dit Joseph Castro en natural cathalà y dar-li naturalitat, de manera que en tot y per tot sie tingut y reputat per cathalà y gose dels privilegis y perrogatives que los demás cathalans nats en Cathalunya tenen y gosen y tenir y gosar han acostumat tant com si lo dit Joseph Castro fos nat en Cathalunya, que ell los ho tindrà a singular gràcia y mercè. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.* Per ço, inclinats a vostra supplicació per los respectes en aquella contenguts y altrament, a vós dit Josep Castro, ab tenor de la present habilitam per cathalà en tal manera que us alegreu y alegrar y gosar pugau de totes coses que cathalans naturals se alegren y gosen, com si fósseu natural cathalà, y que en tots officis, honors y perrogatives y altres coses pugau concórrer com los altres cathalans naturals. En testimoni de les quals coses manam ésser feta la present sotascria de mà dels tres presidents sagellada ab lo sagell maior //473r// de dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant als brassos ecclesiastich y militar a XXX de noembre; quant al bras real al primer de desembre, any de la nativitat de Nostre Senyor MDLXXXV. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa.

Lo compte de Miranda, don Diego de Mendoza, vingueren en lo present bras reportant per part de sa magestat que los brassos procurassen en donar-se tota la presa possible en rematar los negocis de la present Cort, perquè demà de matí sa magestat pugués tenir lo sòlio y cloure les Corts, per quant en haver dinat se'n aniria fins a Binefa, y allí estarà per un dia, dins lo qual sperarà allí y tindrà allí lo dit sòlio. Y passat dit dia y no havent-se resolt los negocis de la present Cort, se'n anirà de Binefa a Tortosa. Y que per ço la present Cort procuràs en cloure tot sos negocis.

E immediadament vingué lo promotor eclesiàstich dient y relatant lo deduït per lo dit compte de Miranda, e que lo dit bras, per a supplicar als tractadors vullen comutar la decretació per la pragmàtica de Perpinyà, havien elegit y anomenat lo abat de la Real, lo ardiacha Terca.

E lo present bras per dit efecte també elegí y anomenà mossèn Algueró, mossèn Ortodó.

Reportà lo promodor militar que lo dit bras havie anomenat per dit efecte don Phededich⁵⁵⁵ Bosch, mossèn Argensola de les Pallargues.

[Perpinyà]

Tornats los embaxadors de la propdita embaxada, referiren //473v// los del present bras com los tractadors los havien respost que, acerca de la decretació del capítol o Constitució de les pragmàtiques de Perpinyà, havien decretada aquella lo que aparexia ésser més convenient; però, attès lo contengut en lo que per part dels brassos los era estat deduït, emperò, que ells ho consultarien ab sa magestat y veurien com millor se porie assentar y decretar dita Constitució. E per quant per part dels senyors tractadors són estats tramesos a cercar los promovedors dels tres brassos, lo del present bras tomat referí com, essent allí lo senyor compte de Miranda, los ha dit ab certitut serie la partida de sa magestat demà, que anirie a dormir a Binefa hahont se detindrie fins dimecres; y si apparrie bé als brassos acabar assí les Constitucions en Monsó hahont restarie lo Consell y dimecres se porie tenir lo sòlio en Bineffa, y hahont no, si apparrie bé als brassos sa magestat tindrie lo sòlio en Serós, y ahont no en Tortosa, per ço los brassos tractassen y responguessen de la intenció y en lo entretant se podrie ordenar la porrogació fahedora.⁵⁵⁶

474r// *Die lune, secunda mensis decembris, anno domini MDLXXXV.*

Convocat y congregat lo present stament o bras real en lo loch y forma acostumada en la qual congregació entrevingueren y foren presents los següents: los tres síndichs de Barcelona, los dos síndichs de Gerona, los síndichs de Leyda, los dos syndichs de Perpinyà, un síndich de Tortosa, mossèn Vilaró; lo síndich de Caldes, lo syndich de l'Arbós, lo syndich de Tàrrega, mossèn Ortodó, lo syndich del Prat del Rey, lo syndich de Tuhir, lo syndich de Vilafranca de Panadés, lo syndich de Besalú, lo syndich de Copliure, lo syndich de Salses, lo syndich de Argilés, lo syndich de Vilafranca de Conflent, lo syndich del Voló, lo syndich de Granollés, mossèn Navarro.

Lo present bras, aderint-se als brassos eclesiàstich y militar, desliverà fossen elegides dos persones per a què, junctament ab los advocats de quiscun stament, tingan càrrech de apuntar vèurer lo que's farà y deurà fer acerca de la porrogació entén fer sa magestat per a Binefa per a concloure allí les Corts y tenir lo sòlio, //474v// y del que apuntaran y tractaran fassen relació al present bras. Y per dit efecte, havia elegit lo bras eclesiàstich lo abat de Gerri, lo canonge Reig. Per lo bras militar, lo senyor de Ceró, lo senyor de Monclar. Lo present stament elegí y anomenà mossèn Vivet, mossèn Montornès.

555. *En el manuscrit 76, Phederich.*

556. *A continuació mig foli en blanc.*

Lo prior de Cartoxa, lo canonge Pons, syndich de Urgell, reportaren embaxada del bras ecclesiàstich que dit bras havie pensat serie bé habilitar la persona del sereníssim príncep per [a poder] tenir Corts.

Lo present stament deslberà que se elegesquen dues persones, les quals vagen a la instància ahont stan convocats los advocats de tots los brassos y altres doctors, y que·ls deduesquen lo que assí ab embaxada de part del bras ecclesiàstich és stat deduhit sobre la habilitació del sereníssim príncep per a què se resolguen lo que aparrà se dega fer *cum posse referendi* y, abans, lo promovedor o reporte als altres brassos per via de pensament.

E fou en dit stament presentada una supplicació per part de Miquel Baltesar Dot, cavaller y scrivà del General de Cathalunya, la qual legida és del tenor següent:

Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

Miquel Baltesar Dot, cavaller y scrivà del General de Cathalunya en lo trienni de l'any MDLXXII, *coram auc//475r//tenticis personis* per moltes y molt justes rahons y causes digué de nul·litat y se apel·là de una injusta sentència contra d'ell proferida als deputats novament sdevenidors e ho a les primeres Corts Generals celebradores en lo present Principat e ho en aquell o aquells al qual o als quals fos lícit y permès; y com per alguns respectes particulars, jatsia que dit Dot ha contínuament instat la procecució de dites causes, no haia pogut obtenir ab effecte que aquelles fossen comeses a jutges competents fins a tant que per vostres senyories, excel·lència y mercès és stat manat als deputats de Cathalunya que en dites causes administrassen justícia, del que reste ab molt gran obligació y agrahiment. Per ço y altrament, desijant veure lo fi y èxhit de aquelles, representant, deduhint y produhint tots los actes y procehiments fins ara fets y en quant menester sia comparent devant vostres senyories, excel·lència y mercès, sens preiudici ni derogació de les dites causes ja comensades⁵⁵⁷, per més prest y maior expedició de aquelles, supplicha sien servits provehir y manar als deputats que les dites causes manen determinar y despedir dins algun breu y competent termini, conforme a iustícia, fins a sentència deffinitiva y execució de aquella, resocats qualsevol impediments ab compliment de justícia; y dit Dot o tindrà a particular benefici y mercè. *Et liceat, etc. Altissimus, etc.*

Die XXVIII novembris MDLXXXV lecta in stamento ecclesiasticho et fuit decretum que sia scrit als deputats que en la present causa fassen justícia lo més prest que pogan, servades les Constitucions. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

Dictis die et anno millesimo quingentesimo octuagel//475v//simo quinto, lecta in stamento militari et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiasticho. Scriba stamenti militaris, Joannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die secunda mensis decembris MDLXXXV fuit lecta in stamento regali et ibi fuit provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

En virtut de les quals provisions en dits brassos fetes foren spedides letres en la forma següent:

⁵⁵⁷. *En el 76, comeses per comensades.*

Los tres staments del Principat de Cathalunya convocats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya, residents en Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per part de mossèn Miquel Baltesar Dot nos és stada presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors. Miquel Baltesar Dot, cavaller y scrivà del General de Cathalunya en lo trienni de l'any MDLXXII, *coram auctenticis personis* per moltes y molt justes rahons y causes digué de nul·litat y se apel·là de una injusta sentència contra d'el proferida als deputats novament sdevenidors e o a les primeres Corts Generals celebradores en lo present Principat e o en aquell o aquells al qual o als quals fos lícit y permès; y com per alguns respectes particulars, jatsia que dit Dot ha contínuament instat la procecució de dites causes, no haia pogut obtenir ab effecte [aquelles] fossen comeses a jutges competents fins a tant que per vostres senyories, excel·lència y mercès és stat manat als deputats de Cathalunya que en dites causes administrassen justícia, del que resta ab molt gran obligació //476r// y agrahiment. Per ço y altrament, desijant veure lo fi y èxhit de aquelles, representant, deduhint y produhint tots los actes y procehiments fins ara fets y en quant menester sia comparent devant de vostres senyories, excel·lència y mercès, sens preiudici ni derogació de les dites causes, manen determinar y despedir dins algun breu y competent termini, conforme a justícia, fins a sentència diffinitiva y execució de aquella, resocats qualsevol impediments ab compliment de justícia; que dit Dot o tindrà a particular benefici y mercè. *Et liceat, etc. Altissimus, etc.* A la qual supplicació per nosaltres és stada feta provisió que se us scrigués que fassau y ministreu a les parts justícia lo més prest que pugau, servades les Constitucions. Per ço, ab tenor de les presents vos diem, cometem y manam que lo més prest que pugau, servades les Constitucions, a les parts compliment de justícia fassau en la premencionada causa, com de vosaltres se confia. En testimoni, etc. *Datum* en la vila de Monsó, quant als brassos ecclesiàstich y militar a vint-y-nou de noembre y quant al bras real a dos de desembre, any de la nativitat de Nostre Senyor MDLXXXV. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués.* Pere Ferreres.

Vingué lo compte de Xinxón referint als brassos com sa magestat, al punt del migdia, tenia sa intenció per anar-se'n fins a Binefa lo dia de avuy, ahont té intent de arribar de jorn per a guardar-se de la serena, a causa de la sua indisposició y per recel de la salut del sereníssim príncep, y que de passada se'n entraria en la segrastia de la present sglésia hahont si los brassos tenien scriptures algunes a punt per a presentar aquelles y que per ço, en lo entretant, se dassen pressa per a fer lo que resta per a dit effecte; certificant-los que allí staria vuy y demà //476v// que serà dimars⁵⁵⁸ y que per ço en lo entretant se procuràs despedir lo que se havia de fer. Certificant-los que de Binefa assí no tornarà en ninguna manera, ans bé passarà son camí avant com té determinat.

⁵⁵⁸. *A continuació, repetit*, y que per ço en lo entretant se dassen presa per fer lo que resta per a dit effecte

[Pau Riu]

Andreu Vilaplana, aderint al dissentiment posat per Joan Peferrer en quant tocha al dit offici de Pau Rius, expressament dissent que no se haia rahó ninguna del dit offici de mossèn Rius com aquell ell no obtinga, sinó que de aquell stiga privat, conforme és justícia, per dits deputats; y en preiudici del que vuy lo obté no-s pot innovar cosa ninguna sens que primer no sia citat, com sia jurídicament privat conforme Capítols de Cort.

Reportà lo promovedor ecclesiàstich que seria bé que la capitulació apunctada entre la present Cort y los deutors del General se decretàs per sa magestat. De què fou respost per lo present bras per medi de son promovedor, com per a fer la dita exactió ni altres coses tocants a exactió no so^{558a} ha de entremetre lo senyor rey ni aquella se deu decretar per aquell.

E poch après, tornà dit promovedor dient com lo stament ecclesiàstich aderie ab dit stament real del que no-s decretàs dita capitulació de la exactió per no haver-hi necessitat de decret.

Mossèn Algueró alsave y leve son dissentiment té posat a la exactió, pus no se encarregue a la terra fogatges ni lo General censals y que en lo capítol parlant dels oficials peccuniaris y entre també mossèn Rius.

E immediament fou en dit bras real legida la capitulació entre los deutors del General y la present Cort.

477r// Consert de la exactió de les bolles

Los dos brassos ecclesiàstich y real del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que de present celebra sa magestat del rey nostre senyor en la present vila de Monsó, tenint plen poder y comissió del bras militar del dit Principat, que axí mateix està congregat en les dites presents Corts, sobre la exactió dels deutes del General y forma que acerca de aquella se haurà de ordenar, com de dita comissió consta tant per la deslberació feta en dit bras militar a sinch del mes de setembre propassat, com per altra deslberatió en dit bras feta a onse del mes de octubre propassat ab la qual, confirmant y ratificant la propdita comisió, se diu que per quant se podria duptar si dita comisió primera seria deffectuosa, que per ço sens preiudici de dita comisió donave y consedie dit bras militar als dits dos brassos ecclesiàstich y real sobredita exactió y commoditat de dits deutes tant larch y bastant poder quant llarch y bastant ordenaria lo excel·lentíssim senyor compte de Miranda ab scriptura o altrament, loant y approvant de aquella hora en havant tota aquella facultat que dit senyor compte de Miranda en nom del dit bras militar voldria donar als dits dos brassos, com si de mot a mot la dita facultat stiguera incertada en la dita segona comisió y deslberatió feta per lo dit bras militar. Vistes les dites comissions y deslberations y la declaratió de sa voluntat feta per lo dit senyor compte de Miranda y la facultat que en dita última deslberatió ha donada als dits dos brassos de poder ordenar sobre dites coses, les quals dos comissions y poder als dits brassos donat per dit senyor compte de Miranda són del tenor següent: *In processu familiari actorum //477v// Curie generalis, quam sacra, catolica et regia magestas serenissimi domini Philippi regis et domini nostri de presenti celebrat in presenti villa Montissoni inter alios incolis et*

^{558a}. En lloc de se.

habitoribus presentis Cathalonie Principatus, actitato in brachio militari dicti Principatus, apud me Ioannem Sala, auctoritatibus apostolicha atque regia notarium publicum Barcinone infrascriptum et dicti brachii militaris scribam, assumptum ad calendarium quinta diei mensis septembris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, fuit continuata et scripta quedam deliberatio per modum et formam embaxiate ordinata cuius tenor talis est: Lo present bras militar és de parer, per via de pensament, que's fàssia a saber per via de embaxada als brassos ecclesiàstich y real com mossèn Hierònim de Argensola havia alsat lo dissentiment a pregàries de molts cavallers del present bras, y que, lo dissentiment alsat, se havie feta nova determinació per via de pensament, lo que ja vuy los havie fet a saber per don Nofre de Alentorn, mossèn Miquel Joan de Pons y mossèn Joan Burguès y de So, ço és, que los qui pretenen ser devitors del General en aquest bras no entenen ni han entès ni han incistit més en donar forma a la exactió, ans són contents se done la forma per los dos brassos ecclesiàstich y real, car totes les letres y decrets que'ls aparexerà acerca de dita exactió ordenar, lo present bras les fermarà sens pretendre vot algú. Y per fer dita embaxada anomenaren a dons Plegamans de Marimon y a mossèn Joan de Resende. *Premissis omnibus et singulis fidem facio ego, dictus Ioannes Sala, notarius publicus Barchinone et stamenti militaris scriba assumptus, hec et alia propria scribens manu.* A sis de setembre mil sinch-cents vuytanta-y-sinch fonch reportada la sobredita scriptura o deslberatió ab embaxada al bras ecclesiàstich de dita Cort, apar en lo procés familiar del dit stament //478r// ecclesiàstich. *Fidem facio ego, Ioannes Baptista Mullola, [notarius]⁵⁹ et dicti stamenti ecclesiastici scriba, in procesu familiari actorum Curie Generalis que de presenti celebratur per sacram, catholicam et regiam magestatem in presenti villa Montessoni inter alios incolis et habitatoribus presentis Principatus Cathalonie, ad calendarium undecimi diei mensis octobris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, actitato in stamenti militari Cathalonie, fuit continuata quedam deslberatio sub forma sequenti:* Lo present bras loe y aprobe, ratificha y confirma la comissió que per aquest bras és stada donada als brassos ecclesiàstich y real sobre la exactió dels deutes del General. E noresmenys, per quant se poria duptar si dita comisió seria deffectuosa, per ço lo present bras sens periudici de dita comisió dóna [y] consedeix als dit dos brassos ecclesiàstich y real sobredita exactió y commoditat de dits deutes tant larch y bastant poder quant llarch y bastant ordenerà lo senyor compte de Miranda ab scriptura o altrament, per quant tota aquella facultat que dit senyor compte de Miranda en nom del present bras voldrà donar als dits dos brassos, lo present bras ara per leshores ho loe y aprobe com si de mot a mot stigués incertada en la present deslberatió. *Copia huiusmodi aliena manu scripta sumpta fuit ab eius originali et cum eodem veraciter et ad verbum auscultata, colacionata et comprobata per me, Ioannem Sala auctoritate regia notarium publicum Barcinone et stamenti militaris scribam. Et ut eidem copie, tanquam eius originali in iudicio et extra fides plenaria ab omnibus impendatur, ego idem Ioannes Salla, notarius memoratus, hic me subscribo et meum solitum artis //478v// notarie appono sig+num, ad instantiam excelentissimi comitis de*

559. *Manuscrit 76.*

Miranda rogatus et requisitus. Jo don Joan de Çúniga, conde de Miranda, marqués de l'avaneza, visconde de la vall Duernia, senyor de las Casas de Avalaneda y Vassán, etc., digo por la presente cédula que en virtud de la comisión y facultad que el brasso militar de Cathalunya, que está congregado en las Cortes que de presente celebra su magestat a los reynos de la Corona de Aragón en la presente villa de Monsón, me ha dado sobre el assiento que se havía de aser para la exacción y cobranza de las deudas y deudores del General del Principado de Cathalunya, de la qual comisión parese por un aucto de deslberati6n por el ditcho brasso etcha a l'onse del mes de octubre del más cerca passado, declarando mi parecer y volundat es que los ditchos brassos ecclesiásticho y real del ditcho Principado, que de presente están congregados en las ditchas Cortes, tengan poder bastante y complido la forma que a ellos en conformidad les pareciere conveniente para la ditcha exacción y cobranza, ansí para dar forma para ella como a dar los plasos y lo demás que a ellos fuere bien visto; como con la presente les doy el ditcho poder en quanto por virtud de la ditcha deslberaci6n última y comisi6n a mi dada puedo dar. Y es mi voluntad, para maior utilidad de todo, que desta mi deslberati6n y poder que doy se haga scriptura pública en poder del scrivano del ditcho braso ecclesiásticho con incerta de las ditchas comissionses y deslberaciones. En Monsón, a dies y nueve de novembre mil quinientos otchenta sincho anyos. El conde de Miranda. Han deslberat tots en conformitat se guarde sobredita exactió l'orde y forma següent:

L'orde y consert que apar se podrie fer //479r// ab los arrendadors de les bolles del General de Cathalunya dels tres triennis proppassats que han finit lo any mil sinch-cents vuytanta-y-quatre:

E primerament, per quant los arrendadors de les bolles dels tres triennis proppassats per sos arrendaments resten molt enderreriats en molts grans quantitats degudes al General, y-s veu la difficultat gran en poder cobrar de prompte dites quantitats, y és conforme a tota equitat y rahó que sien acomodats en les pagues y no se'ls fasa tant rigurosa execuci6n com altrament se podrie y deurie fer; y per provehir a la indemnitat del General, haguda consideraci6n que les quantitats que-s deuen són grans y que los béns de molts dels deutors se creu no bastaran a pagar-les si de present se'ls fa íntegra execuci6n de tot lo que deuen, y acomodant-los ab temps se confie podran complir ab tot lo que són obligats, maiorment que se entén que molts dels dits deutors tenen los béns vinclats y no *liberos* y alguns dels obligats a deutes anteriors, y per estes y altres rahons par se poden acomodar de la manera següent:

Que per pagar y satisfacer los arrendadors dels sobre y propdits tres triennis les quantitats que per rahó dels dits arrendaments constarà resten a déurer, hagudes les consideracions desús dites, se'ls donàs cert termini dins lo qual dits arrendadors y sos principals, partícips y fermances pagassen tot lo que deuen; y perquè no és rahó que tots los deutors se done igualment termini, per a què als més antichs se n'han de donar menys y als més nous més, aparexeria que fossen acomodats en la forma avall escrita. //479v// [I] E *primo*, que los deutors del primer trienni d'estos tres proppassats triennis, lo qual comensà lo primer del mes de juliol mil sinch-cents setanta-y-sinch y finí lo derrer de juny mil sinch-cents setanta-y-vuyt, pagasen la meytat de tot lo que deuen, y la altra meytat pagasen dins sinch anys en tres iguals pagues. Y los del segon trienni, que comensà lo primer de juliol de mil sinch-cents setanta-y-vuyt y finí lo

derrer de juny de mil sinch-cents vuytanta-y-hu, pagassen de present un ters de tot lo deute, y los altres dos tersos dins de set anys en quatre iguals pagues. Y los deutors del últim trienni, que comensà lo primer de juliol de mil sinch-cents vuytanta-y-hu y finí lo derrer de juny de mil sinch-cents vuytanta-y-quatre, pagassen de present un quart de tot lo deute, y los altres tres quarts dins de nou anys en sinch yguals pagues. Y les fermances dels dits arrendadors se'ls prefigís sis mesos més que als principals per cada termini; de aquesta manera los més antichs deutors pagaran de present més quantitat y per a pagar lo que restassen devent tindrien menys temps que los deutors més nous, lo que és prou conforme a rahó, perquè los deutors antichs se han aprofitat més de temps dels dinés del General que los deutors nous, y axí no és just que los nous sien tant ben acomodats com los altres.

[II] Lo qual consert se fàssia sens novació de les primeres obligacions, restant aquelles en sa forsa y valor; y ab condició que axí principals com fermances y partícips que voldran gosar dels dits terminis *respective* hagen de donar primerament, y ans de totes coses, fermances leals y abonades bones y sufficients, cada hu d'ells per sí, per les quantitats que deuran, a contento y satisfacció dels tres brassos de la Cort y, aquella //480r// acabada, a contento dels diputats y oïdors; y en cas que alguns d'ells no les trobassen, pogan posar en poder y mans dels diputats y oïdors béns desambarasats y *liberos* de qualsevol obligacions, la propietat y preu dels quals hagen de valer un ters més de lo que deuran; y açò a contento de la Cort e o dels diputats y hoïdors de comptes, y que los diputats y oïdors hagen de pendre possessió de ells y no'ls pogan arrendar a sos amos y senyors sinó en públich encant al més donant, ab què no sien, com dit és, a l'amo d'ells ni a tals persones que versemblant més pugués venir la utilitat de l'arrendament al senyor de dites propietats. Y lo que resultarà dels dits arrendaments lo retingan los dits diputats per la paga de son deute. Y passats los terminis que los deutors tindran, si no pagaran, se venguen encontinent les dites propietats o béns que axí hauran pagat y entregat en poder dels diputats y hoïdors per a fer la íntegra satisfacció de tota la quantitat deguda.

III. Y en cars que los dits deutors no tingan béns liberts, pogan posar en poder dels dits diputats y hoïdors rendes de béns, encara que sien vinclades, com sien de valor; que dins dels terminis de aquell consert pogan los dits diputats y oïdors ser íntegrament satisfets del que muntaran les dites rendes y restant facultat als dits diputats, en cars que morissen los dits deutors y sos béns de les rendes dels quals se haguessen íntegrat, de passar a les persones de què stiguessen obligades, y fer execució en ells y en altres béns que poguessen trobar de dit deutor, havent-se primer obligats aquells a qui ve lo vincle.

480v// IIII. Lo mig any més de termini que, com d'al[t] se diu, se consedeix a les fermances, ha de servir per a què durant aquell paga ésser fet execució contra los principals y partícips, y dites fermances tingan facultat de assitir a la dita execució, instant y solicitant-la, y encara manifestant-la si saben béns *liberos* y desambarasats en què se paga fer; y havent passat lo mig any, feta o no feta la dita execució, se paga fer y-s fassa en ses persones y béns.

V. Y per quant no és rahó que, sots color de aquest consert, que per ventura y haurà alguns que no voldran o no podran venir en ell, ni se sap quals seran los que voldran gosar del benefici que se'ls fa, se'n passe entretant lo temps ni pare la execució per aquesta incertitut, maiorment que podrien entretant clòurer-se les Corts y

no haver-se donat en assò lo assento que convé; perquè més prets se vinga a la conclusió y no se alargue per ventura ab cauthela, apar que fos prefigit temps de un mes, comp[t]ador del dia que per los brassos⁵⁶⁰ serà fermat lo dit consert e o publicat per los deputats y hoïdors de comptes en la ciutat de Barcelona, dins lo qual puguen entrar los deutors de dits arrendaments volran entrar en aquest consert; lo qual termini passat y en lo entretant, si als brassos apareixerà, se scriga als deputats y oïdors de comptes que ara són, que continuen la execució ab tota rigor en persona y béns dels dits deutors del General que no hauran entrat en lo consert y també als altres deutors peccuniaris, sens fer differència alguna de persones. Ab tal que, venint après algun deutor principal, partícip o fermansa y digués que voldrien gosar del consert sobre dit, havent effectuat primerament ab tota realitat //481r// y veritat lo que desobre està dit, axí en haver pagat lo que havie de pagar conforme ad aquest consert com en haver donat fiances o posat béns en mans dels deputats y hoïdors de comptes, com està dit, a tota conexasa dels deputats y oïdors, cesse contra del tal la execució y se continue contra los demés.

VI. Y perquè los deputats y oïdors millor fassen son offici sense respectes ni complacència, apar se assignàs als dits deputats y oïdors temps de sis mesos, comptadors del dia que per los brassos serà firmat dit consert e o publicat en Barcelona, dins los quals hagen de fer dita execució rigurosa en persones y béns a tots los deutors del General que no hauran entrat en lo dit consert y també a tots los deutors peccuniaris; y dins dels dits sis mesos declarar les causes de execució, si algunes de aquelles ne sucitaran, és a saber, essent los diners de la dita execució en la Taula de la ciutat per compte dels deputats o que ab sentència se haia de declarar per los assessors conformes la execució ésser⁵⁶¹ legítimament feta o stant los tals deutors encarcerats en los càrsers de la casa de la Deputació. Los quals sis mesos passats, no's pague salari algú de ninguna terça als dits deputats ni hoïdors, fins a tant que la execució sie feta íntegrament y declarades les dites causes com dalt és dit; y encara que en assò seran negligents los dits deputats y oïdors, a més de perdre los salaris, resten inhàbils de allí havant per a tenir officis alguns de la Deputació y General de Cathalunya, y que no puguen ésser habilitats sinó en Corts Generals de consentiment dels brassos; y que lo procurador fiscal del General, per rahó de son offici y sots pena de privació de aquell, hage de instar devant dels visitadors de diputats si //481v// n'i haurà, y si no devant dels deputats que deprés succehiran, estes penes y la restitució dels salaris si aquells hauran rebuts, y la cognició de dites causes si staran legítimament fetes; y lo mateix puga fer qualsevol particular de Cathalunya com a actió popular, y als qui instaran les penes se'ls don la quarta part d'elles. Y més, se ordena que ningú d'estos deutors, en quant no hauran pagat íntegrament tot lo que deurà, no puga concórrer ni ésser diputat ni oïdor de comptes, com ja stà statuhit y ordenat per Capítols de Cort, ni puga tampoch ésser habilitat, ni tenir altre offici algú en lo General de Cathalunya y casa de la Deputació si haurà faltat en algú dels terminis de aquest consert, fins a tant que haia pagat lo que haurà faltat de pagar del dit termini.

560. *A continuació repetit*, que per los brassos.

561. *En el manuscrit 76*, estar per ésser.

VII. Y perquè se veu per experiència que per ser les persones, les propietats de les quals se han de vendre, principals y de respecte no's trobe al temps que's fan les execucions qui les vulle comprar, se don orde que los diputats per lo procurador fiscal del General, al temps de encantar-les, puga dir en elles y comprar-les en tal cas per lo General.

VIII. Y per quant se entén que los dos sobreculldors de la bolla stan al dia present y bons dies ha presos y detenguts en los càrsers de la Casa de la Deputació y també mossèn Pau Riu, cullidor de la casa del General de Barcelona, stave detengut en los càrsers de la present vila de Monsó per bones quantitats que deuen al General y se entenga lur seguretat seria molt tènua, apparria per ço que los dits sobreculldors y cullidor pagassen de present la meytat de tot lo que deuen al dit General, y la restant meytat los fos prefigit temps de dos anys, del dia de la firma del susdit consert en avant comptadors, ab dos iguals pagues; ab //482r// condició emperò que hagen de nou assegurar ab fermanses de la manera que en lo dit consert se diu, a coneguda de dits diputats y hoïdors; y assò fet, hagen⁵⁶² de ésser relaxats y se'ls done plena facultat de poder vendre lurs officis, pus lo preu entre en descàrrech de lur deute.

VIII. Ítem, que en aquest consert no sien compresos los altres deutors del General que fossen ans dels tres triennis passats ni los altres oficials peccuniaris, si ja no fossen alguns la seguretat dels quals fos tènua y lo deute de ells perilós de perdre's, a coneguda de los diputats y oïdors y de la maior part d'ells; en lo qual cas, si per los tals deutors serà donada seguretat, com dalt se diu, pugan los diputats y oïdors prefigir los temps de un any o dos y no més havant, segons la qualitat del deute.

X. Ítem, que sempre que alguna de les paga o pagues contingudes en lo susdit consert seran caygudes, que los diputats y oïdors que leshores se trobaran no pugan rebre lo salari de la primera terça que immediadament los caurà ni de les altres terces que després cauran, fins a tant que los dits diputats y hoïdors hagen feta la execució rigurosa als tals deutors, com dalt se diu de les paga o pagues caygudes; y a més de assò, incorreguen en les altres penes de ser inàbils dalt contingudes.

XI. Ítem, que los assessors de la Casa de la Deputació que ara són o per temps seran no puguen ni els sia lícit interpretar ni corregir en alguna manera los capítols del susdit consert ni algú dells, sinó que se haja de estar en tot y per tot [a] la letra de aquell; y si tal faran, los dits assessors sien privats de lur salari *ipso iure* y a més de assò sien privats de lurs officis; los quals *ipso facto* vaguen y se hagen de provehir per los diputats y hoïdors en persona //482v// de altri. Y si cars serà que los dits assessors seran negligents en despedir les causes y provisions y tot lo que convindrà a la exactió de la susdita execució⁵⁶³ y coses en aquella contingudes, *ipso facto* incorregan en dita privació de salaris y officis, com dalt és dit. Y en la matexa pena de privació de salaris y officis incorreguen lo regent los comptes de dita Casa de la Deputació, si pagarà ninguna terça o terças als tals diputats y oïdors de comptes y assessors, que primer no li conste per certificatòria del rational haver-se complit al

562. En el 76, haguessen per hagen.

563. en el 76, exactió per execució.

peu de la letra lo contengut en aquest capítol, los dits deputats y oïdors y assessors haver complit en tot lo contengut en dit consert; y en les matexes penes incorrega lo racional si farà la certificatòria no havent-se complit tot lo predit.

XII. Ítem, que encontinent firmat dit consert per los brasos, apar se envie als deputats y hoïdors de comptes en Barcelona per a què allí lo publiquen ab crida pública per a què sia a tots notori, y púgan los qui voldran gosar dels terminis sobredits y del benefici se'ls fa; y la matexa crida se fassa per tot lo Principat de Cathalunya, ço és, per lo cap de les vegaries y col·lectes de dit Principat y Comptats de Rosselló y Serdanya.

Die lune, secunda decembris anno domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, fuerunt facta, concessa, firmata, laudata et approbada preincerta capitula in stamento ecclesiastico Principatus Cathalonie convocato in Curiis Generalibus que de presenti celebrantur per sacram, catholicam et regiam magestatem Philippi, domini nostri regis, incolis et habitatoribus dicti Principatus, presente me, Ioanne Baptista Mullola, notario et stamenti ecclesiastici predicti scriba, et presentibus pro testibus honorabilibus Ludovico Martí, portario stamenti ecclesias//483r//tici, et Nicholao Mensa, scriptore, testibus ad ista vocatis.

Dicto die lune, secunda predicti mensis decembris anno predicto, fuit lecta, facta, concessa, firmata, laudata et approbata preincerta capitula in stamento regali Principatus Cathalonie convocato in Curiis Generalibus que de presenti celebrantur per sacram, catholicam et regiam magestatem Philippi, domini nostri regis, incolis et habitatoribus dicti Principatus, presente me, Michaelae Ioanne Cellers, auctoritate regia notario publico Barcinone et honorabili consilii dicte civitatis ac stamenti regalis predicti scriba, et presentibus pro testibus honorabilibus Iacobo Rondó, fusterio civitatis Barcinone et portario dicti stamenti regalis, et discreto Salvatore Mir, notario ville Tarrage, testibus ad premissa vocatis et assumptis.

[Dissentiment]

Y lo dit Vilaplana, síndich de Gerona, oïda la capitulació ara de present legida sobre la exactió dels deutes del General, y particularment un capítol que tracte dels officials peccuniaris, diu no consent se tracte de l'offici de Pau Riu, ans expresament y dissent, com aquell no obtinga dit Riu, ans stiga provehit molt ha per los deputats de Cathalunya en cap de altre y aquell posseheix pacíficament, sens que primer lo qui obté dit offici sia cridat⁵⁶⁴ y procehit ab tèrmens de justícia, conforme los Capítols de Cort, com no sia just ningú sia spoliat sens coneguda de dret, com la potestat donada per lo bras militar als dos brassos ecclesiàstich y real no sia estat vist compendre dit offici, sinó sols acomodar y tractar dels deutors del dit General. Totes les altres, emperò, coses en dita capitulació contengudes estiguen y resten en sa forsa y valor.

[Abilitació del protonotari]

Desliverà lo present stament real que la persona del protonotari per los actes tant solament de la present Cort fets y fahedors durant les presents Corts sie habilitat, segons que //483v// ab la present lo abiliten, per obviar a tota manera de nul·litat de actes que en ninguna manera se pogués pretendre.

⁵⁶⁴. En el 76, citat *perc cridat*.

[Dissentiment]

E lo dit Vilaplana, com no entenga consentir en què sia comprès ab dita capitulació lo offici tenia Pau Riu, per haver-hi poch à dissentit, legint-se dita capitulació en lo present stament, ans a la ferma de aquella, requerí a mi notari avall scrit, scrivà del present bras, la continue y transcrigue dit dissentiment en la dita capitulació, a fi se pugue haver de aquell rahó qual de justícia se deu haver. *Testes sunt Rondó et Mir.*

Micer Montserrat dix que no consent ans expressament dissent que los officials pecuniaris no sien compresos en la capitulació, protestant de nulitat de actes.

Lo compte de Miranda, lo canseller micer Manegat, lo regent Terça, regent Quintana, regent Cordelles, lo protonotari, micer Franquesa, micer Puig, micer don Luys de Paguera, vingueren en lo present bras reportant embaxada ab la qual legí lo protonotari de sa magestat una scriptura de la porrogació de la present Cort per a Binefa, la qual és del tenor següent:

[Porogatió]

Porrogació *ad villam Binefe.*

Sa magestat, per convenir molt a la salut de sa real persona y del seraníssim príncep exir de aquesta vila de Monsó, y per altres causes urgents que molt importen al bé públich y que l'obliguen a no poder-se detenir més, per a què les coses que se són apuntades en aquestes Corts Generals, per a benefici de aquest //484r// Principat de Cathalunya y Comp[t]ats de Rosselló y Serdanya y dels naturals de aquells, y perquè està ja la Cort per a cloure's, no resten sens lo assiento que convé, és servit de continuar, porrogar y mudar la present Cort de Cathalunya de aquesta manera, ço és, que en aquesta villa y en la sglésia de sancta Maria, en lo lloch fins assí destinat, se continue lo junctat, tractat y apuntat demanar y respondre totes les coses que apparrà haver-se de tractar, demanar y respondre; e que per la conclusió y tenir lo sòlio de aquestes Corts y licentiar aquelles se porroque y mude per al lloch de Binefa, al qual sa magestat vuy determina partir, anar y star per al dimecres primer vinent, que comptarem a quatre del present mes de desembre del present any de mil sinch-cents vuytanta-y-sinch, si no serà feriat al dia après immediadament següent no feriat. E si vindrà allí porrogar y continuar la present Cort, segons que *nunc pro tunch* la porroque per al mateix lloch de Binefa en la mateixa forma per altre lloch de Cathalunya, ab tal que tinga les qualitats que conforme les Constitucions de Cathalunya ha de tenir. Y és servit que tots los actes que's faran en aquesta vila de Monsó, essent sa magestat en Binefa, sien tant vàlidos com si sa magestat stiguera en la present vila de Monsó. E la conclusió, sòlio y tots los altres actes que's faran en Binefa se intitulen y tingan nom de ésser-se fets en aquesta vila de Monsó, perquè Binefa és aldea, territori y de la mateixa jurisdicció de aquella. Y és servit sa magestat que no's pugue traure aquest acte en conseqüència per ninguns altres en lo sdevenidor, y no's fasse preiuy als Usatges de Barcelona, Constitucions de Cathalunya, Capítols y Actes de Cort, privilegis generals y particulars, usos y //484v// costums y altres drets de dit Principat y Comptats, tenint per cert que los tres brassos de Cathalunya o tindran a bé.

E immediadament fou en dit bras presentada una supplicació per part de micer Joan Pons Cescases, la qual legida és del tenor següent:

Il·lustríssims y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Per micer Joan Pons Cescases, essent en la vila de Monsó al primer dia del mes de desembre de l'any mil sinch-cents sexanta-y-tres, fonch presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres, etc. Mossèn Joan Cescases, quòndam, cavaller, tingué y serví per temps de vint-y-sinch anys complits lo offici de sobrecullidor de les entrades y axides del General de la part de levant y aquel regí y administrà ab tota la legalitat y bondat que altra persona alguna lo hagués pogut regir, de tal manera que ni en vida sua ni après sa mort se ha proposada una mínima queixa contra ell. Succéhí's que en lo mes de agost de l'any mil sinch-cents cinquanta-y-quatre, anant servint dit [son]⁵⁶⁵ offici y recullint los diners del General, essent en la vila de Puigcerdà, se enmalelí de quartanes y baxat que fou ab molt grandíssim treball y excessius gastos en la ciutat de Barcelona, en la qual feya sa residència, malaveià, cahent, levant fins al primer dia del mes de abril de l'any mil sinch-cents cinquanta-y-sinch, lo qual dia passà de la present vida a la perdurable. En lo mig del temps de sa maleltia anà en persona dues voltes en consistori y també féu presentar diverses supplicacions als senyors deputats que leshores eren, supplicant-los que, tenint sguart al temps que ell servia dit offici y a la legalitat ab què l'havia servit y a ses poche facultats, fossen servits de admetre-li la renunciació de dit offici, la qual entenia fer en mà y poder de dits deputats, per a què de ell provehissen son fill Joan Pons Cescases, he per millor poderho affectuar hi féu intercedir algunes notables persones les quals ab molta instància solici//485r//taren dit negoci. E no obstant que procehís de justícia lo que dit Cescases los supplichava, no o pogué obtenir, ans bé, com dit és, morí dit Cescases, lo dit offici vaga per sa mort; y com sia axí que los senyors deputats per Capítols de Cort sien obliga<ga>ts de admetre les renunciacions dels officis que los officials entenen fer y provehir la persona que lo tal official renunciant nomene, ab tal emperò que sia àbil lo anomenat y no sia dins lo mateix trienni que fos stat provehit lo renunciant, fou molt preiudicat lo dit Joan Cescases, quòndam, y dit Joan Pons Sescases, son fill, en no voler-li admetre dita renunciació. Per tant, tenint molta confiança que essent jurídica dita sa pretenció serà per vostres senyories y mercès manat ministrar compliment de justícia, quant humilment pot supplicha a vostres senyories y mercès sien servits citar primer lo procurador fiscal de la Generalitat, vuy present en Cort, a tots y sengles actes de la present causa fins a sentència diffinitiva y execució de aquella *inclusive*, condemnant aquell en haver de donar y pagar al [dit]⁵⁶⁶ supplicant de peccúnia del General la vera y justa valor del dit offici, ensemps ab lo salari de aquell comptador *a die vacationis usque ad diem realis et actualis solucionis*, emsemps ab totes les despeses. E per dit efecte, manar vostres senyoresa y mercès cometre la present causa als il·lustres y magnífichs advocats dels brassos ho staments qui ab tota promptitat a les parts compliment de justícia administren. E en quant aparegués a vostres senyories y mercès que les moltes ocupacions de la present Cort ho altrament la present causa no's degué o pugués procehir y terminar en Cort, sien vostres senyories y mercès servits manar per ses instil·lades letres scriure als deputats de Cathalunya que, hoïdes y ben enteses les pretencions de les parts y applicats alguns magnífichs doctors

565. *Manuscrit 76.*

566. *Manuscrit 76.*

del Real Consel per la dicisió del negoci, ab tota promptitut admi//485v//nistren al dit supplicant tot compliment de justícia. *Et liceat, etc. Altissimus etc. Cescases, in causa propria.* E com fos axí que, ab tot que fos y sia cosa de justícia lo que per dit Cescases se supplichava, no pogué obtenir en lo bras o stament real que se decretàs del modo y forma se era decretada en los brassos ecclesiàstich y militar, ço és, que fos remesa als deputats Generals de Cathalunya per a què administrassen justícia al dit Cescases, sí e segons ab dita supplicació y decretacions poran vostres senyories y mercès manar veure, de la qual originalment se'n fa prompta fe *prout ecce*. Y com dit Cescases, per la maleltia gran li sobrevingué en lo temps se continuaren dites Corts, no pogué en elles continuar de instar se reparàs la decretació en lo stament real feta a dita supplicació y sia stat sa magestat servit de fer esta convocació de Corts, dit micer Cescases e o son legítim procurador, comparent altra volta devant vostres senyories y mercès, quant humilment pot los supplicha lo sia de mercè, pus ab los actes de la informació rebuda de manament dels deputats de Cathalunya ab provisió de lur assessor ja a onse del mes de octubre de l'any mil sinch-cents sexanta-y-tres y de la dita supplicació per ell presentada al primer de desembre del dit any, los quals exhibeix *prout ecce*, pus sa pretenció sols consisteix en vèurer si és de justícia lo per ell supplicat, manar-lo desagravi de dit agravi li feren los *tunch* deputats y manar-lo satisfèr axí en lo preu del dit offici y emoluments de aquell manar-li ministrar tot compliment de justícia. *Et liceat, etc. Altissimus, etc. Franciscus Cescases.*

Die XVII octobris MDLXXXV lecta in stamento ecclesiasticho et fuit decretum quod supplicata remitantur //486r// deputatis Generalis Cathalonie, qui citatis et auditis partibus et aliis quorum intersit, maturo concilio, iusticiam faciant. Et pro inde spediatur litere necessarie. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Dictis die et anno fuit lecta in stamento militari et fuit decretum idem quod in stamento ecclesiasticho, sublatis tamen dissentimentis, que ad hunc effectum et alias fuerunt sublata. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die lune secunda decembris MDLXXXV lecta in stamento regali et fuit decretum supplicata non procedere. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

Referí lo promotor militar que aquel bras per a presentar a sa magestat les scriptures havie elegit y anomenat los següents: don Joan de Cardona, don Bernat de Boxadors, mossèn Jaume Salbà.

Lo present stament o bras real féu electió y nomenació dels infrascrits per a presentar a sa magestat los memorials se han de presentar: mossèn Pere Ferreres, mossèn Vivet, mossèn Terrena.

Mossèn Ponses dissent a que no's lija la supplicació del syndich de Puigcerdà que ell no sia oït.

[Concòrdia de Aragó]

Lo present stament féu deslberatió y conclusió que se aiuncten les persones ja eletes per part de Cathalunya ab les eletes en lo Regne de Aragó per a fer la concòrdia que en los dits dos regnes se era tractada.⁵⁶⁷

^{567.} En el manuscrit n. 76 figura tot aquest paràgraf. En el manuscrit n. 74 no hi és escrit perquè en aquest moment no es fa la concòrdia.

[Donatiu]

Referí lo promotor ecclesiàstich com en dit stament se havie pensat, tractant del donatiu fahedor ha sa magestat, que se li porien donar sinch-centes mília lliures, ço és, les tres-centes mília de comptants y les restants dos-centes mília //486v// dins lo temps que millor se puguessen acomodar, moguts axí per estar lo General ab commoditat de poder-les pagar com per haver vint-y-set⁵⁶⁸ anys que no se ha tingut Corts, y considerats los molt gastos que sa magestat ha suportats axí en lo casament de la sereníssima infanta ab lo duch de Saboya com portant lo sereníssim príncep e infanta en lo que ha suportats molts gastos y despeses, attès maiorment que per pagar dit donatiu no se han de manlevar censals ni imposar fogatges.

Lo present stament o bras real féu deslberació y conclusió que se oien los apuntaments y vots de tots los altres brassos del que han fet sobre les remuneracions, caritats y altres, y aquells oïts y entesos faran la deslberació que ben vista li serà.

Més, féu deslberatió que vaie una persona de aquest stament y un advocat, junctament ab les altres elegiran los altres brassos, als tractadors que han enviat a demanar aquells per oir y entendre lo que ocorre acerca de alguns agravis dels quals se demanave reintegració de aquells; y axí foren elegits per dit stament y per a dit effecte micer Frexanet, syndich de Leyda, mossèn Joan Ponsich, síndich de Vich, als quals dit stament dóna plen poder y facultat de oir, entendre y referir lo que allí se apuntaria ab dits senyors tractadors.

Més, determinà que tres persones elegidores per lo present stament vegén los memorials apuntats sobre les remuneracions de treballs, caritats y obres pies, los quals tingan facultat de apuntar, retrinxar, decidir y determinar, al dir dels quals se haia d'estar ab vot dicisiu. E procehint a dita electió, foren elegits los següents: mossèn Ferreres, mossèn Terrena, mossèn Algueró.

487r// **[Galeres]**

Referí lo promotor militar com en dit stament se havia pensat seria bé que la present Cort elegís sis persones de cada bras per a què, junctament ab los senyors deputats y oïdors y lo senyor don Joan de Cardona, tingan⁵⁶⁹ facultat de ordenar, concordar y en degut orde posar lo assiento necessari per a tenir, fer y mantenir galeres per a deffensa de la costa de Cathalunya y mar de aquella, ab la comisió tant larga y necessaria qual [l]a present Cort la té.

Vingué en dit stament lo promotor ecclesiàstich referint que lo dit bras, aderint-se al vot y parer del militar sobre de la fàbrica de les quinse galeres y manteniment de aquelles, ha feta electió y nominació dels infrascrits: reverendíssim bisbe de Barcelona, micer Ferrando Quintana, procurador del reverendíssim de Urgell, lo abat de Labaix, lo comanador Copons, lo ardiacha Oms, lo canonge Cellers.

E immediadament fou en dit stament presentada una supplicació per part de Joan de Mena, la qual legida és del tenor següent:

Ilustrísimos y reverendísimos, excel·lentísim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors.

568. *El manuscrit 76, vint-y-tres per vint-y-set.*

569. *En el manuscrit 76, tinguessen per tingan.*

Joan de Mena, natural de Broix del regne de Toledo, vassal de sa magestat, ha vuyt anys que està en lo present Principat de Cathalunya y ha set que és casat ab una filla de un cavaller de Barcelona, que's nomena Santjust de Guixar, y està vuy en la ciutat de Barcelona y té fills nats en dita ciutat; y puix Nostre Senyor és stat servit de aportar-lo en esta terra que per ell és estada gran mercè, desija continuar sa habitació en ella; supplicha per ço //487v// a vostres senyories, excel·lència y mercès [sien servits] abilitar-lo a effecte que, no obstant que no sia nat en lo present Principat, pugua en totes coses ésser tractat com si fora natural d'ell. Que de⁵⁷⁰ assò rebrà la que confia de mà de vostres senyories, excel·lència y mercès. *Et liceat, etc. Altissimus, etc.*

Die XXX novembris MDLXXXV lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Dicto die lecta in stamento militari et fuit provisum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die secunda decembris eiusdem anni, lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Celles, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

Vigore quarum quidem decretacionum fuerunt spedite litere sub forma sequenti:

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó als incoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. A mossèn Joan de Mena resident en Barcelona. Salut y honor. Attenent y considerant que per part vostra nos és stada presentada una supplicació del tenor següent: *Ilustrísimos y reverendísimos*, excel·lentísim, il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors. Joan de Mena, natural de Broix del regne de Toledo, vassal de sa magestat, ha vuyt hanys que està en lo present Principat de Cathalunya y ha set que és casat ab una filla de un cavaller de Barcelona, que's //488r// nomena Santjust y de Guixar, y està vuy en la ciutat de Barcelona y té fills nats en dita ciutat; y puix Nostre Senyor és stat servit de aportar-lo en esta terra, que per ell és stada gran mercè, desija continuar sa habitació en ella; supplicha per ço a vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits habilitar-lo a effecte que, no obstant que no sia nat en lo present Principat, pugua en totes coses ésser tractat com si fora natural d'ell. Que en assò rebrà lo que confia de mà de vostres senyories, excel·lència y mercès. *Et liceat, etc.* Per ço, inclinats a vostra supplicació per los respectes en aquella contenguts y altrament a vós dit Joan de Mena, ab tenor de la present vos habilitam per cathalà, en tal manera que us alegrau y alegrar y gosar pugau de totes coses que cathalans naturals se alegren y gosen, com si fósseu natural cathalà; y que en tots officis, honors y prerrogatives y altres coses pugau com los altres naturals cathalans. En testimoni de les quals coses havem manat fer y spedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell maior de la dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant als braços ecclesiàstich y militar a trenta de noembre y quant al<s> bras real a dos de desembre, any de la nativitat de Nostre Senyor MDLXXXV.

570. *En el manuscrit 76, en per de.*

Joan Navarro, syndich de Camprodó, no consent a què's vote ninguna supplicació en cosa de gràcia. E fonch alsat lo present dissentiment.

La protestació feta per la Cort sobre la porrogació que sa magestat féu de les Corts per a Binefa és del tenor següent:

[Supplicatió presentada per la porrogatió de Binefa]

Sacra, catòlica, real magestat.

Los tres staments de les presents Corts que vostra magestat de present als cathalans de la present vila de Monsó, vista la //488v//⁵⁷¹ sèdula per part de vostra magestat lo dia present als dits tres staments legida, en la qual vostra magestat, per causes urgents com en la dita cèdula dedueix, porroga les dites Corts per a Binefa, terme y aldea de Monsó, per a quatre del present mes de desembre, y tenint recort les causes per les quals vostra magestat fa dita porrogació en lo modo y forma en aquella contengut són molt justes, per les quals és justa cosa prestar son consentiment a la dita porrogació, ab lo qual consentiment és servit vostra magestat fer dita porrogació, inseguint lo que los [sereníssims]⁵⁷² reys de gloriosa memòria predecessors de vostra magestat en semblants actes han acostumat. Per ço, com a fidelíssims vassalls de vostra magestat, consenten a la dita porrogació, ab expressa emperò protestació que tots los actes que's faran en aquesta vila de Monsó, essent⁵⁷³ vostra magestat en Binefa, sien tant vàlidos com si vostra magestat stiguera dins la present vila e la conclusió, sòlio y tots los altres actes que's faran en Binefa se intitulen y tingan nom de ésser fets dins aquesta vila de Monsó, perquè Binefa és aldea y territori y de la matexa jurisdicció de aquella, y que no's pugue aquest acte traure en conseqüència per a ninguns altres en lo sdevenidor y no's fasse periuy als Usatges de Barcelona, Constitucions de Cathalunya, Capítols y Actes de Cort, privilegis generals y particulars, usos y costums y altres drets del dit Principat y Comptats. Supplicant a vostra magestat sia servit manar a son protonotari que lo present consentiment y salvetats continue en lo procés de dites Corts.

Die martis, tertia mensis decembris, anno domini MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament o bras real en lo lloch //489r// y forma acostumat, féu deslberació que sia supplicat als tractadors per a què vullen supplicar a sa magestat vulle en millor commutar la decretació del capítol de la Observansa, aderint ab los brasos eclesiàstich y militar sobre lo capítol de la dita Observansa y la del capítol VIII en la del rey.

Lo present bras, aderint a l'eclesiàstich y militar, deslberà que's vage ab embaxada als tractadors per a què vullen millor milorar les decretacions de la rèplica feta y també sobre de les pragmàtiques de Perpinyà; y per al dit effecte eren estats anomenats, ço és, per lo bras eclesiàstich, lo abat de Poblet, lo canonge Reyadell, micer Cellers, com advocat. Per lo militar, don Nofre de Alentorn, mossèn Federich Pol, micer Cornet. E lo

571. A continuació, a la pàgina següent, repetit, la

572. *Manuscrit 76.*

573. *En el 76, estant per essent.*

present bras féu electió y nominació de mossèn Vivet, mossèn Terrena, micer Frexanet, com advocat.

E inmedidament fou en dit stament presentada una supplicació per part dels de la Vall de Andorra, la qual legida és del tenor següent:

Il·lustríssims, excel·lentíssim, molt il·lustres senyors.

Les Valls de Andorra són situades dins los àmbits del Comptat de Serdanya, entre dit Comptat de Serdanya y bescomptat de Castellbò, contígües a sol yxent ab dit Comptat de Serdanya, a ponent ab dit bescomptat //489v// de Castellbò y a tremuntana ab lo comptat de Foix y a mig jorn ab lo territori de la ciutat de Urgell, e totes les aygües de dites Valls de Andorra vessen en Spanya y entren lo riu de Segre. Los habitants en dites Valls són tots pagesos que viuen de sos conreus y bestiar grossos y menuts que crien per la commoditat de les montanyes y moltes herbes que y ha en dites Valls; yvernem los ganados y cabanes de bestiar en los plans de Urgell y estiven en dites montanyes de dites Valls de Andorra. Són del bisbat de Urgell y en tot lo spiritual del reverent bisbe de Urgell y del districte de la Sancta Inquisició de Cathalunya poch temps ha, per auctoritat apostòlica. En la jurisdicció temporal són vassalls de dos senyors, ço és, del bisbe de Urgell y del compte de Foix, los quals per concòrdia entre ells feta de molt temps ha concorden en una jutge y notari, la electió dels quals se fa *alternatis vicibus* per dits senyors. Té quiscú de dits senyors en dites Valls un balle y un veguer los quals poden usar de prevenció en la captura, emperò en sentència[r] y judicar han de seguir *pro indiviso* lo vot y sentència de dit jutge ha portar los presos a la presó de la cort comuna o única de dites Valls. De les sentències de dit jutge, en lo cars que de dret se pot apel·lar, se recorre al vicari general del bisbe de Urgell y de aquells a l'arcabisbe de Tarragona. Dels emoluments de la jurisdicció secular se donen tres parts al compte de Foix y una al bisbe de Urgell. Té més havant lo dit bisbe de Urgell quístia en dites Valls, lo un any ell, l'altre any següent lo compte de Foix, e axí *alternatim* dits consenyors reben la quístia en dites Valls. Jatsia que la de dit bisbe és taxada en dos-centes trenta-y-dues lliures cada any que li tocha de exhigir-la e la de dit compte és de gràcia, per hont algun any exhigeix sinch //490r//centes lliures barceloneses, altres anys sis-centes o més, segons se pot concordar ab dits vassalls y vol usar ab ells de gràcia. Lo delmes y premícies són de la sglésia de Urgell, car lo bisbe de Urgell, lo ardiacha de Andorra, dignitat molt principal en dita sglésia de Urgell, la Mensa Capitular reb dits delmes e les premícies de les cures de ànimes que són viccaris perpètuos, com les parrochials sien annexes y unides a la mensa episcopal. Tots los fruyts axí de bestiar com de altres coses que en dites Valls se crien se emplehen y consumen en Cathalunya y en benefici dels pobblats en aquella. Té lo compte de Foix les dites Valls *in feudum* de la yglésia y bisbe de Urgell. Estan los pobblats en dites Valls en tranquilitat, en tal manera que ni poden pendre les armes en servey del bisbe de Urgell contra lo compte de Foix, ni en servey del compte de Foix contra lo bisbe de Urgell, e per dita rahó sempre viuen en pau e encara que entre la magestat del rey de Spanya y sa magestat del rey de Fransa y hage guerra, ni's permet en dites Valls castel algú ni fortalesa ni casa de gentil home, com són tots sien pagesos dividits en sis parròchies situades en dites Valls, la una de les quals fereix a fra Miquel en vista de Pimorent y del Quer Coronat dins la vall de Querol y ralla de Spanya; l'altra al port de Siquer per hont també s'entra al comptat

de Foix. Tenen los dits àmbits⁵⁷⁴ en dites Valls tota franquesa, exceptats los càrrechs demunt dits, car no paguen luysmes, ni foriscapis, ni altres drets dominicals, ni tales, ni impositcions, ni bolla, ni general, e de les mercaderies e altres coses que trauen de Fransa e meten en dites Valls són franchs de gabel·la. //490v// Demanen per ço e supliquen a la Cort General de Cathalunya e tres brassos de aquella que, ateses les coses demunt dites e altres que deduir se porien, los plàcia enfranquir los pobblats en dites Valls e o de entrada y axida de Cathalunya, que vuy paguen per les coses tant solament que trauran o metran (per lur ops e ús e no per lo que trauen e meten) per mercaderia. Volent que tota vegada que algun pobblat en dites Valls serà trobat en frau, ço és, que en la denunciació haurà feta als taulers de Cathalunya no haurà denunciada la veritat, caygua en pena de perdre la roba; e les dites Valls se obliguen en pagar la dita pena. E la dita gràcia y affranquament ho reputaran los pobblats en dites Valls a molt particular mercè y serà obligar-los a continuar la bona correspondència que han tingut sempre ab la ciutat de Urgell y altres pobblats de Cathalunya. E la Cort General de Cathalunya farà en assò justícia, conservant o restituhint als pobblats en dites Valls en la franquesa e immunitat que tenien en temps del rey en Joan, rey de Aragó, com apar a una carta púbblca de l'any mil tres-cents noranta, la qual exhibeix per a què de aquella se haia rahó. E dita franquitat han perduda dits andorrans o deixada de guardar per ésser lo poder dels oficials del General molt gran y los pobblats en dites Valls de Andorra pobres y de pocha resistència y no avesats a plets ni qüestions.

A XXIII de noembre MDLXXXV, legida en lo stament ecclesiàstich y fonc desliberat que, per los respectes en dita supplicació contenguts, sia donat propri ús als habitants en dites Valls de Andorra lo que hauran de menester per menyar y beure per ells, trahent-ho de Cathalunya y aportant-ho a la dita Vall, ab què ho hagen de manifestar //491r// en la primera taula; y sie assò durador fins a les primeres Corts y que per ço sien fetes les letres necessàries. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

A vint-y-sinch *mensis novembris millesimo quingentesimo octuagesimo quinto*, legida en lo stament del bras militar y ha provehit lo mateix que ha provehit lo bras ecclesiàstich. *Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.*

Die tertia mensis decembris MDLXXXV, lecta in stamento regali et fuit provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius Barcinone.

Vigore quarum quidem decretacionum fuerunt spedite infrascripte litere sub forma sequenti:

[Andorra]

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya, residents en Barcelona y qualsevol altres oficials del General en lo present Principat de Cathalunya y qualsevol de vosaltres. Salut y honor. Sabreu que per part dels habitants en la Vall de Andorra nos

574. *En el manuscrit 76, abitants per àmbits.*

és stada presentada una supplicació del tenor següent: Reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres senyors. Les Valls de Andorra són situades en los àmbits del Comptat de Cerdanya, entre dit Comptat de Cerdanya y Vescomptat de Castellbò, contígües a sol ygent ab dit Comptat de Cerdanya, a ponent ab dit Vescomptat de Castellbò, //491v// e a tramuntana ab lo Comptat de Foix y a mig jorn ab lo territori de la ciutat de Urgell, e totes les aygües de dites Valls de Andorra vessen en Spanya y entren en lo riu de Segre. Los habitants en dites Valls són tots pagesos que viuen de sos conreus y bestians y grossos y menuts que crien per la commoditat de les montanyes y moltes erbes que y ha en dites Valls; yvernem los ganados y cabanes de⁵⁷⁵ bestians en los plans de Urgell [y stiuen en dites montanyes de dites Valls de Andorra. Són del bisbat de Urgell]⁵⁷⁶ y en tot lo spiritual del reverent bisbe de Urgell y del districte de la Sancta Inquisició de Cathalunya poch temps ha, per auctoritat apostòlica. En la jurisdicció temporal són vassalls de dos senyors, ço és, del bisbe de Urgell y del compte de Foix, los quals per concòrdia entre ells feta de molt temps ha concorden en un jutge y notari, la electió dels quals se fa *alternis vissibus* per dits senyors. Té quiscú de dits senyors en dites Valls un balle y un veguer los quals poden usar de prevenció en capturar, emperò en sentenciar y judicar han de seguir *pro indiviso* lo vot y sentència de dit jutge ha portar los presos a la presó e cort comuna e única de dites Valls. De les sentències de dit jutge, en los casos que de dret se pot apel·lar, se recorre al vicari general del bisbe de Urgell y de aquells a l'arcabisbe de Tarragona. Dels emoluments de la jurisdicció secular se donen tres parts al compte de Foix y una al bisbe de Urgell. Té més havant lo dit bisbe de Urgell quístia en dites Valls lo un any e l'altre any següent lo compte de Foix, e axí *alternatim* dits //492r// consenyors reben la quístia de dites Valls. Jatsia que la de dit bisbe és taxada en dos-centes trenta-y dues lliures cada any que li tocha de exhigir-la e la de dit compte és de gràcia, per hont algun any exhigex sinch-centes lliures barceloneses y altres anys sis-centes o més, segons se pot concordar ab dits vassalls y vol usar ab ells de gràcia. Les dècimes⁵⁷⁷ y premícies són de la sglésia de Urgell, car lo bisbe de Urgell, lo ardiacha de Andorra, dignitat molt principal en la dita sglésia de Urgell, la Mensa Capitular reben dits delmes y les premícies los curats de ànimes que són vicaris perpètuos, com les parrochials sien annexes y unides a la mensa episcopal. Tots los fruyts axí de bestians com de altres coses que en dites Valls se crien se emplehen y consumen en Cathalunya y en benefici dels pobblats en aquella. Té lo dit compte de Foix les dites Valls *in feudum* per la sglésia y bisbe de Urgell. Estan los pobblats en dites Valls en tranquil·litat, de tal manera que ni poden pendre les armes en servey del bisbe de Urgell contra lo compte de Foix ni en servey del compte de Foix contra lo bisbe de Urgell, e per dita rahó sempre viuen en pau; encara que entre la magestat del rey de Spanya y la magestat del rey de Fransa y hage guerra, no's permeten en dites Valls castell algú ni fortalesa ni casa de gentil home, com tots sien pagesos dividits en sis parròchies situades en dites Valls, la una de les quals fereix a fra Miquel a vista de ponent y de

575. *interlineat*, cabanes de

576. *Manuscrit 76*.

577. *En el 76*, delmes.

l'ayet Coronat⁵⁷⁸ dins de la vall de Carol y de la de Spanya; l'altra al port //492v// de Siquet per hont també se entre al comptat de Foix. Tenen los habitant en dites Valls tota franquesa, exceptats los càrrechs demunt dits, car no paguen luysmes, ni foriscapis, ni altres drets dominicals, ni talles, ni imposicions, ni bolla, ni general, e de les mercaderies e altres coses que trauen de Fransa e meten en dites Valls són franchs de gabel·la. Demanen per ço y suppliquen a la Cort General de Cathalunya e tres brassos de aquella que, ateses les coses demunt dites e altres que deduhir se porien, los plàcia affranquir los pobblats en dites Valls e o de entrada y axida de Cathalunya, que vuy paguen per les coses tant solament que trauen o meten per lur ops e ús e no per lo que trauen e meten per mercaderia. Volent que tota vegada que algun pobblat en dites Valls serà trobat en frau, ço és, que en la denunciació haurà feta als taulers de Cathalunya no haurà denunciada la veritat, caygua en pena de perdre la roba; e les dites Valls se obliguen en pagar dita pena. E la dita gràcia y franquiment reputaran los pobblats en dita Vall en molt particular mercè e serà obligar-los a continuar la bona correspondència que han tingut sempre ab la ciutat de Urgell e altres pobblats de Cathalunya. E la Cort General de Cathalunya farà en assò justícia, conservant o restituhint als pobblats en dites Valls en la franquesa [e] immunitat que tenien en temps del rey en Joan de Aragó, com apar en una carta púbblca de l'any mil tres-cents noranta, la qual exhibeix per a què de aquella se haia rahó. E dita franquesa han perduda dits andorrans o dexat de guardar per ésser lo poder dels officials del General de Cathalunya molt gran e los pobblats en //493r// dites Valls de Andorra pobres y de poca resistència y no avesats a plets ni qüestions. A la qual supplicació, per nós fou⁵⁷⁹ feta provisió que sie donat als dits habitants en dita Vals de Andorra per propri ús lo que hauran de menester per menyar y beure per a ells trahent-ho de Cathalunya y aportant-ho a la dita Vall, ab què ho hagen de manifestar en la primera taula y sia assò durador fins a les primeres Corts. Per ço, intimant y notificant-vos la sobredita provisió y deslberatió, ab tenor de la present vos diem, encarregam y manam que, sempre y quant los dits habitants en les Valls de Andorra voldran traure de aquest Principat alguna cosa per a son manteniment de coses de menyar y bèurer per a aportar en dites Valls, los dixeu passar sens pagar dret algú, donant-los albarà de guia per a què per lo camí no fossen impeditos ni empatxats y vagen ab la matexa seguretat com si pagassen lo dit dret, totes dilacions, exceptions y consultes cessants. En testimoni de les quals coses havem manat fer y spedir les presents sotescrietes de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell maior de dita Cort. *Datum* en Monsó, quant al bras ecclesiàstich a XXIII, quant al bras militar a XXV de noembre, quant al bras real a tres de desembre, any de la nativitat de Nostre Senyor MDLXXXV. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa.

E immediadament fou en dit stament presentada una supplicació per Cristòfol de Vallderama, la qual //493v// en dit stament legida és del tenor següent:

Molt il·lustres, reverendíssims, [excel·lentíssim]⁵⁸⁰ molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

578. *En lloc de Quer Coronat*

579. *En el manuscrit 76, fonch per fou.*

580. *Manuscrit 76.*

Cristòfol de Vallderama, fill de Joan de Vallderama e de dona Isabel de Pollanso, naturals de la ciutat de Frías en los regnes de Castella, arcabisbat de Burgos, hijo dalgo com consta per provansa que de assò té rebuda, ab la deguda solemnitat y auctèntica forma diu que ha trenta-y-quatre anys que resideix en la vila de Perpinyà, y que en consideració de tant contínua y larga residència haver comprat, per la affectió y amor que té a aquella vila y terra, algun sufficient patrimoni y procurat de casarse en ella ab la senyora Isabel Gastó y de Serras, filla de Joachim Gastó de Serras, [donzell]⁵⁸¹ y haver-se determinat per esta ocasió de perpetuar-se, viure y morir en dita vila, conforme la affectió y amor que y aporta⁵⁸² y conèixer la general voluntat que tots li tenen; desijant ésser affillat y ésser tingut per natural de aquest Principat, supplicha quant humilment pot a vostres il·lustríssimes, reverendíssimes senyories, excel·lència y mercès sien servits admétrer en lo número dels affilats a qui és dada naturalitat; y conexas la vila y consell de Perpinyà quant benemèrit y sufficient és se li fassa dita mercè, ab ses instruccions han ordenat als síndichs de Perpinyà suppliquen de lur part als tres staments sien servits fer-li la mercè; y axí u supplique en son nom a vostres senyories excel·lència y mercè sien servits fer-li esta mercè com se sol fer y s'és fet ab altres, la qual reputaran per pròpia, y dit Vallderama o reputarà a singular gràcia y //495r//⁵⁸³ mercè sia admès en dita afiliació y naturalitat, etc. *Altissimus, etc.*

Die XVI mensis novembris MDLXXXV lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius

Oblata et lecta in stamento militari die XXIII novembris anno predicto et fuit provisum idem quod in stamento ecclesiastico, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die III mensis decembris anno predicto lecta in stamento regali et ibi fuit provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

Vigore quarum quidem decretacionum fuerunt spedite litere sub forma sequenti:

[Vallderama]

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó alsíncols de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Al honrat y magnífich mossèn Christòfol Vallderama, habitant en Perpinyà. Salut y honor. *Attent*⁵⁸⁴ y considerant que per part vostra nos és stada presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors. Christòfol Vallderama, fill de Joan Vallderama e de dona Isabel de Pollanso, natural de la ciutat de Frías //495v// en los regnes de Castella y arcabisbat de Burgos, hijo dalgo com consta per provansa que de assò té rebuda, ab la deguda solemnitat y

581. *Manuscrit 76.*

582. *En el 76, apresada per aporta.*

583. *Hi ha un salt en la numeració.*

584. *En el 76, atnent per attent.*

auctèntica forma diu que ha trenta-y-quatre anys que resideix en la vila de Perpinyà, y que en consideratió de tant contínua y larga residència haver comprat, per la affectió y amor que té a aquella vila y terra, algun sufficient patrimoni y procurat de casarse en ella ab la senyora Isabel Gastó y de Serras, filla de Joachim Gastó y de Serras, donsell, y haver-se determinat per esta ocasió de perpetuar-se, víurer y morir en dita vila, conforme a la affectió y amor que y ha presa y conèixer la gen[er]al voluntat que tots li tenen; desijant ésser affillat y ésser tingut per natural de aquest Principat, supplicha quant humilment pot a vostres il·lustríssimes, reverendíssimes senyories, excel·lència y mercès sien servits de admetre en lo número dels affillats y a qui és dada naturalitat; y conexent la vila y consell de Perpinyà quant benemèrit y sufficient és se li fassa dita mercè, ab ses instructions han ordenat als síndichs de Perpinyà supliquen de lur part als tres staments sien servits fer-li la mercè; y axi u supliquen en son nom a vostres senyories il·lustres y reverendíssims, excel·lència y mercès sien servits fer-li esta mercè com se sol fer y s'és fet ab altres, la qual reputaran per pròpria, y dit Vallderama reputarà a singular gràcia y mercè sia admès en dita afiliació y naturalitat, etc. *Altissimus*. Per ço, inclinats a vostra supplicació per los respectes en aquella contenguts y altrament a vós dit Cristòfol Vallderama, ab tenor de la present habilitam per cathalà, en tal manera que us alegreu y alegrar y gosar pugau de totes coses que cathalans naturals se alegren y gosen, com si //496r// fosseu natural cathalà, y que en tots officis, honors y prerogatives y altres coses pugau concórrer com los altres naturals cathalans. En testimoni de les quals coses havem manat fer y spedir les presents sotescrietes de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell maior de la dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant al bras ecclesiàstich a setse, quant al bras militar a XXIII de noembre, quant al bras real a tres de desembre MDLXXXV. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreras.

Lo present stament habilita la hora fins a les dotsa.

Més, fou en dit stament presentada una supplicació per part de micer Francesch Gort, la qual legida és del tenor següent:

[**Micer Gort**]

Molt il·lustres y reverendíssims, molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

Micer Francesch Gort ha que serveix lo càrrech y offici de regent la assessoria del portantveus de general governador, sens salari ordinari algú, des de vint-y-nou del mes de desembre de l'any mil sinch-cents vuytanta-y-tres fins al present, en lo qual temps en totes les occasions se han offeretes és anat ab dit governador per tot lo Principat, ara en una vegaria, ara en altra, sí y segons per diverses Constitucions y Capítols de Cort està disposat y ordenat. Y en dit temps ha procurat tant quant li és stat possible de fer y ministrar compliment de justícia a les parts, despedint diverses causes civils y fent castigar gran número de bandolers y ladres de pas y altres delinqüents y facinerosos, que tenien //496v// inquietada y infamada tota la terra, com és públich y notori. Y dexant a part que en dites anades ha posat sa persona en molts grans perills y anant com anave peregrinant y castigant tants vellacos y mal hòmens, ha de altra part patit molts notables danys en sa casa y estudi en tots los cliéntulos, ho la maior part de aquells *saltim* los més utilosos, se li'n són anats de son estudi y han sercat d'altres advocats, que és de molta consideratió. Y com acostumen per loable consuetut vostres senyories excel·lència y mercès [no] dexar sens deguda satisfac-

tió, com és just, als qui per lo bé públich y per la bona administració de la justícia treballen y emplehen sos serveys, com en semblant cas vostres senyories excel·lència y mercès en les Corts de l'any MDLXIII en la persona del magnífich micer Luys Sorts y ara en estas, en la persona del magnífich micer Puig, qui han servit dit offici, ho han fet. Per ço y altrament, com dites remuneració y satisfacció acostumen vostres senyories, excel·lència y mercès de fer per la servitut de dit offici, que és sens salari ordinari algú, y per los danys que ha patit y pateix, per ell⁵⁸⁵ en què han passat ses persones per la bona expedició de la justícia y directió de aquella, les quals qualitats concorren en la persona de aquesta part de micer Francesch Gort. Supplicha per ço y altrament, a vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits fer-li deguda satisfacció dels dits treballs y danys ha patit en sa casa ab los tres anys ha que serveix dit offici com és notori; que, ultra que accudiran vostres senyories, excel·lència y mercès y faran lo que tenen de loable consuetut, lo dit micer Gort ho rebrà en particular gràcia y mercè, y li donarà //497r// ànimo ab què ab la matexa sol·licitut y diligència continue dits serveys y servescha dit offici. *Quod liceat, etc. Altissimus, etc.*

A XX del mes de noembre MDLXXXV legida en lo stament ecclesiàstich del Principat de Cathalunya. fonch determinat que li sia pagat al dit micer Gort conforme al temps ha servit y al respecte se ha donat al magnífich micer Puig y a don Luys de Paguera, alsats emperò los dissentiments. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

A XXIII de noembre MDLXXXV fonch legida en lo stament militar y fonch provehit lo mateix que per lo bras ecclesiàstich, alsats primerament los dissentiments. *Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.*

Die martis tercia mensis decembris MDLXXXV lecta in stamento regali in quo fuit provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius publicus Barcinone et dicti stamenti scriba.

Vigore quarum quidem provisionum et decretacionum fuerunt spedite litere sub forma sequenti:

Los tres staments de la Cort General que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverent, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per part de micer Francesch Gort //497v// nos és stada presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres y reverendíssims, molt il·lustres y molt magnífichs senyors. Micer Francesch Gort ha que serveix lo offici de regent la assessoria del portantveus de general governador, sens salari ordinari algú, des de vint-y-nou del mes de desembre de l'any mil sinch-cents vuytanta-y-tres fins al present, en lo qual temps en totes les ocasions se han offeretes és anat ab lo dit governador per tot lo Principat, ara en una vegaria, ara en altra, sí y segons per diverses Constitucions y Capítols de Cort està disposat y ordenat. Y en dit temps ha procurat tant quant li és stat possible de fer y ministrar compliment de justícia a les parts, despedint diverses causes civils y fent

585. *En lloc de perill*

castigar gran número de bandolers y ladres de pas y altres delinqüents y facinerosos, que tenien inquietada y infamada tota la terra, com és públich y notori. Y dexant a part que en dites anades ha posat sa persona en molts grans perills, anant com anave perseguint y castigant tants vellacos y mal hòmens, ha de altra part patit molt notables danys en sa casa y estudi en tots los cliéntulos, ho la maior part de aquells *saltem* los més utilosos, se li'n són anats de son estudi y han sercat altres advocats, que és de molta consideratió. Y com acostumen per loable consuetut vostres senyories, excel·lència y mercès no dexar sens deguda satisfacció, com és just, als qui per lo bé públich y per la bona administració de la justícia treballen y emplehen sos serveys, com en semblant cas y a vostres senyories, excel·lència y mercès en les Corts de l'any mil sinch-cents sexanta-y-quatre en persona del quòndam micer Luys Sorts y ara en estes en la persona //498r// del magnífich micer Puig, qui han servit dit offici, o hagen fet. Per ço y altrament, com dita remuneració y satisfacció acostumen vostres senyories, excel·lència y mercès de fer per la servitut de dit offici, que és sens salari ordinari algú, y per los danys que ha patit y pateix y peril en què han posat ses persones per la bona expedició de la justícia y directió de aquella, les quals qualitats concorren en la persona de aquesta part de dit micer Francesch Gort. Supplicha per ço y altrament, a vostres senyories, excel·lència y mercès⁵⁸⁶ sien servits fer-li deguda satisfacció dels dits treballs y danys ha patit en sa casa ab los tres anys ha que serveix dit offici com és notori; que, ultra que accudiran vostres senyories excel·lència y mercès y faran lo que tenen de loable costum⁵⁸⁷, lo dit micer Gort ho rebrà a particular gràcia y mercè, y li donarà ànimo ab què ab la matexa sol·licitut y diligència continue dits serveys y servescha dit offici. *Et liceat, etc. Altissimus, etc.* A la qual supplicació per nosaltres és stada feta provisió que fos pagat al dit micer Gort conforme al temps ha servit y al respecte se ha donat al magnífich micer Puig y a don Luys de Paguera, y per ço fossen 498v// spedites les letres oportunes. Per tant, inseguint la dita provisió, ab tenor de la present vos diem y manam que, rebudes les presents, doneu y pagueu al dit micer Francesch Gort per lo temps que ha servit dit offici de assessor de governador, conforme al temps que ha servit⁵⁸⁸ y al respecte se ha donat als magnífichs micer Puig y a don Luys de Paguera, com en altres cautheles a vós remeses y als dits micer Puig y don Luys de Paguera liurades se conté, y cobrau àpoch de rebuda, dient y manant als oïdors de vostres comptes que ab la present y ab àpoch del dit micer Gort vos prenguen en compte de legítima data lo que pagareu. En testimoni de les quals coses hevem manat fer y spedir les presents sotescrietes de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell maior de dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant al bras ecclesiàstich a vint y quant al bras militar a vint-y-tres de noembre, quant al bras real a tres de desembre, any MDLXXXV

586. *A continuació, repetit*, de fer, per la servitut de dit offici, que és sens salari ordinari algú, y per los danys que ha patit y pateix y peril en que han posat ses persones per la bona expedició de la justícia y directió de aquella, les quals qualitats concorren en la persona de aquesta part de dit micer Francesch Gort. Supplicha per ço y altrament, a vostres senyories, excel·lència y mercès

587. *En el 76*, consuetut per costum.

588. *A continuació, tant en aquest manuscrit com en el 76, repetit*, dit offici de assessor del governador, conforme al temps que ha servit.

[Dissentiment]

Joan Pi, syndich de Copliura, posà son dissentiment a tots actes fins a tant sia levada una empara feta per *talis* Ferran de Perpinyà als privilegis té en registres y sagell dels privilegis se consedexen a la vila de Copliura.

Lo syndich de Copliura alsà son dissentiment fins a les deu hores de aquesta tarda.

[Supplicatió de mossèn Navarro]

Fou en dit stament presentada una supplicació per mossèn Joan Navarro y aquella legida és del tenor següent:

499r// Reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors.

Per relatió del senyor don Joan de Queralt, deputat del General de Cathalunya, present en Cort, se ha entès lo discret mossèn Bernat Francholí de la vila de Camprodon, [assessor del deputat local de dita vila y col·lecta de Camprodon,]⁵⁸⁹ haver renunciat en poder dels deputats lo offici de assessor; per ço, Joan Navarro, notari y síndich de dita vila, quant humilment pot supplicha a vostres senyories, excel·lència y mercès que, haguda consideració que des del principi de la present Cort ha residit y resideix y ajuda a aportar los treballs de aquella, y lo determinat per vostres senyories, excel·lència y mercès, que sempre y quant vagàs algun offici en alguna universitat fos provehit en persona dels síndichs de la present Cort, sien servits fer-li mercè de provehir-lo de dit offici, la qual cosa dit Joan Navarro rebrà a special gràcia y mercè de vostres senyories, excel·lència y mercès. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.*

Die XXX novembris MDLXXXV lecta in stamento ecclesiasticho et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis si ita est. Mullola, notarius et scriba stamenti ecclesiastici.

Die XXX novembris MDLXXXV lecta in stamento militari et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

499v// *Die lune, tercia decembris MDLXXXV lecta in stamento regali et ibi provisum idem quod in aliis stamentis, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.*

[Perpinyà]

Referí mossèn Sala, mossèn Vivet y micer Frexanet, advocats, com eren estats ab los tractadors per a supplicar y replicar que sa magestat volgués en millor commutar la decrecació del capítol parlant de les obres de Perpinyà, y que havien respost que ells no sabien ja més què fer en dit capítol per lo que en aquell se havia fet lo que s'era pogut fer.

[Abilitació de ora]

Lo present stament habilità totes les hores del dia y de la nit per tot vuy y per tot demà.

Dicto die, post prandium

Lo present stament o bras real en lo lloch y forma acostumats aiustat y congregat, féu deslberatió y conclusió que per quant lo dissentiment posat per lo síndich de Copliura

589. *Manuscrit 76.*

ha notorio constat que les causes per ell en dit dissentiment deduhides no tenen respecte a coses tocants a la present Cort; que dit dissentiment no obstant, se passa avant en lo progrès de la present Cort, atesa la⁵⁹⁰ brevedat del temps.

Referí lo promotor ecclesiàstich que lo dit bras, per a tractar ab los tractadors sobre de les concertacions y agravis, havie elegit y anomenat als següents: lo abat de Gerri, lo canonge Reiadell, micer Cellers per advocat.

500r// E lo present bras per al dit effecte elegí y anomenà mossèn Vivet, mossèn Sala, micer Frexanet per advocat.

E lo dit mossèn Vilaplana diu no entén haver dissentit a la dita concòrdia dels dits deutors sinó sols en lo que tocha a l'offici de Pau Riu, com largament ab los dissentiments per ell lo dia proppassat largament està contengut; y axí, estant y perseverant en aquells, torna altra volta a requerir al dit mossèn Cellers a que les incerte y transcriga en la dita concòrdia, com axí sia de justícia; protestant contra de ell de totes les coses lícites.

Mossèn Algueró dix que és de parer del senyor president que's liure la còpia com està demanada, sens lo dit dissentiment de mossèn Vilaplana e, com lo dit dissentiment sia posat contra cosa votada y fermada per la maior part de la Cort, aparent ésser utilosa a tot lo present Principat per ésser feta per seguretat dels crèdits del General y per consegüent contra lo debitor Pau Riu⁵⁹¹ y ésser útils tenir respecte a la dita universitat⁵⁹² y no ésser danyós a la ciutat de Gerona ni singulars⁵⁹³ de aquella. Per ço, ab la deguda honor parlant, si y en quant li és lícit y permès, protesta contra dita ciutat y mossèn Vilaplana, syndich de aquella, de tots los danys que a la Cort poden resultar de la firma de la dita concòrdia sens lo dit additament, del qual dissentiment lo dit mossèn Vilaplana no té orde de la sua universitat posar-lo y de tot lo lícit en lo present cas de protestar; requerint al notari que en los actes //500v// del present procés continue la present scriptura.

Lo present stament deslberà que u miren los senyors advocats de aquest bras y si's pot fer que's fasse en donar còpia de dit acte de concòrdia ab los deutors del General sens lo dit dissentiment.

Diu mossèn Sala que no té què votar en assò, perquè tracten de liurar acte auctèntich del Redrès de la exactió, en lo qual no ha entrevingut ni l'à vista stant fora del bras per negocis de la Cort y, tenint ja dissentiment posat a totes coses de gràcia en tant quant tocha a coses de gràcia la dita concòrdia, no entén que tal acte se puga donar ni auctenticar que no la hage vista ni oïda, perquè tal cosa y pot haver que stimarà més que des de hara se execute tot que no que's fassa aquexa commoditat de pagar.

Habilità lo dit stament lo dia de demà, festa de la gloriosa sancta Bàrbara.

[Remuneracions]

Vingué en dit stament lo ardiacha Terça reportant que lo bras ecclesiàstich havie mirat lo memorial fet acerca de les remuneracions y obres pies, y per quant trobaven

590. *A continuació, repetit, la .*

591. *En el manuscrit 76, entrar lo dèbit de Pau Riu per contra lo debitor Pau Riu.*

592. *En el 76, utilitat per universitat.*

593. *En el 76, síndichs per singulars.*

alguns dissentiments en ell, que per ço lo present bras elegís una persona de les elegides, lo qual tingué poder decisiu per a poder-lo concordar; y que lo dit bras havié elegit a don Capilla.

Lo present stament aderint-se al predit féu deslberació que sie fet y per dit effecte elegiren a mossèn Terrena.

[Cavalls y Perpinyà]

Referí lo promotor del present stament, lo qual era anat junctament ab los altres promovedors dels altres brassos, eren anats junctament ab les persones elegides als tractadors de sa magestat per a pregar-los volguessen millorar les decretacions a les rèpliques donades a dits tractadors; y axí dits senyors tractadors digueren que, quant a la revocació de la pragmàtica de les obres de Perpinyà, sa magestat era content revocar aquelles, con //501r// tal que los brassos de diners del General donassen una notable summa, la qual se haia de convertir en obres de dites fortalises de Perpinyà, ultra del servey se li ha de fer; y també quant a la pragmàtica dels cavalls, que axí mateix serà content sa magestat de revocar-la, pus se fassa Constitució en la qual se prohibís⁵⁹⁴ y-s donàs bon assiento a què los cavalls no fossen trets de aquest Principat y Comptats y tot temps que aparegués bé als brassos que-s tractàs y se fes ab effecte.

[Perpinyà]

Determinà lo present bras que les persones elegides per la embaxada per lo susdit effecte tinguen facultat de trassar, apuntar y resolve la revocació de la pragmàtica dels cavalls ab vot decisiu; quant emperò a la revocació de la pragmàtica de les obres de Perpinyà, que per quant la terra està molt agraviada per haver pagades⁵⁹⁵ moltes summes indegudament, segons se pretén, que sa magestat sia servit fer justícia y revocar aquella.⁵⁹⁶

[Cavalls. Perpinyà]

Vingué lo promotor militar, refferint que vist lo que havien offert los tractadors de revocar les dos pragmàtiques de Perpinyà y dels cavalls ab les condicions dalt expresades, que dit bras havié pensat serie bé se acceptàs lo hu y l'altre, axi bé per desraigat la dita pragmàtica de Perpinyà y Roses, perquè se entén encara se ha de fer en dites fortalises moltes obres, com de la Constitució fahedora per los cavalls, la qual està trasada.

[Obres]

Lo abbad de la Real, lo procurador de Santes Creus, don Pedro Clariana, //501v// mossèn Yvorra, carlà de la Guàrdia, vingueren en lo present bras reportant embaxada que, com se entenga que aquest bras entén recobrar de sa magestat lo que los syndichs de algunes universitats han pagat per la pragmàtica de Perpinyà, y com ja en las Corts passades se'n féu greuge per les universitats que havien pagat y declararen los jutges que sa magestat no-ls havié de donar ninguna cosa, y com al present se entenga que serà lo mateix y sa magestat tenir ganes de revocar dita pragmàtica, que seria bé que se desistís en dita demanda, pus se entén que sa magestat dexarà una competent summa del servey per ve[u]re lo que serà de justícia.

594. En el 76, prvehís per prohibís.

595. En el 76, pagat per pagades.

596. Y revocar aquella és escrit al manuscrit n. 76.

[Obres]

La⁵⁹⁷ present féu determinació que, attès que les universitats entenen repetir lo que han pagat, com pretenguen haver-ho pagat indègudament y per ço hagen donats los agravis quals han presentats a sa magestat en lo de revocar la pragmàtica que encara dura, és content lo present estament de aderir-se als brassos ecclesiàstich y militar, los quals han reportat que speren de la benignitat de sa magestat revocar dita pragmàtica y deixar alguna summa competent per a pagar lo degut.

[Redrès del General]

Vingué lo prothonotari de sa magestat dient com sa magestat havie decretat tots los capítols del Redrès del General li eren estats presentats. A cada hu dels quals capítols se havie decretat “Plau a sa magestat”, conforme està continuat en la pòlissa que de dita decretació era estada aportada en dit stament:

Decretacions al Redrès del General. En cada hu dels capítols del Redrès se ha decretat: “Plau a sa magestat”.

502r// **[Rondó]**

Determinà lo present bras que lo compte de mestre Rondó, fuster, que vist y examinat per mestre Oliveres y mossèn Arrencada sie pagat.

Més, foren elegits perquè ab los altres elegits per los altres estaments tinguen facultat de apuntar la concòrdia se entén fer fer y apuntar ab los aragonesos, los quals són los següents: mossèn Algueró, mossèn Gili.

Relatió dels advocats sobre lo consert de les bolles.

Los magnífichs micer Çarrovera y micer Fregenet, usant de la commissió a ells feta lo die present per lo present estament, refferiren que, junctament ab lo magnífich micer Cornet, advocat del bras militar, per major cauthela per ells en assò consultat y applicat y tots conformes, havien resolt y deslberat que lo dit mossèn Cellers, notari y scrivà del present estament, no tenia obligació ni devia posar lo acte o capitulació feta per los staments ab los deutors del General lo dissentiment o protesta de aquell feta per mossèn Andreu Vilaplana, syndich de Gerona, ans bé dit dissentiment o acte de protesta havie de posar y continuar en lo procés familiar del present estament, y axí en la còpia liurarà de dita capitulació no haver de posar ni haver de fer mentió alguna dels dits o altres dissentiments o protestes. E per orde del present estament fou escrita la present scriptura per mà de mi, Joan Navarro, notari y syndich de la vila de Camprodon, vuy a tres de decembre MDLXXXV.

[Remunerations per caritats]

Refferí lo promovedor⁵⁹⁸ militar que lo dit stament, *sublatis dissentimentis*, havie nomenat mossèn Agulló //502v// per a què, junctament ab lo prior de Scala Dei y mossèn Terrena de Perpinyà, elegit per lo bras real, tinguen plena facultat per a resoldre y determinar lo que millor los aparexerà fahedor en lo de les remunerations y satisfactions fahedores als oficials de la present Cort y altres que han treballat en servir aquella y caritats y almoynes, sens emperò necessitat alguna de refferir en dit stament, pus emperò la dita tacha no s'excedís lo que lo dit stament real havie ja votat en quiscun partit.

597. En el 76, lo per la.

598. A continuació, ratllat, fiscal.

Lo abbad de Gerri, lo canonge Reyadell, reportaren embaixada del bras ecclesiàstich deduhint que, pus ja se havien fet en lo dels negocis de les presents Corts tot lo que humanament se ha pogut fer, axí en suplicar a la decretatió dels capítols com altres y no-s tenia speransa de obtenir altra cosa, que per so se procuràs de dar orde com la present Cort acabàs de clòurer, per a què pogués tenir lo sòlio y-s donàs conclusió a les presents Corts.

Lo present stament o bras real, per a concordar y lo assentar los Capítols y Constitutions, ço és, la dels cavalls, les pragmàtiques de les obres de Perpinyà y Roses, la Constitutió de la visita, lo de las causas de les universitats, elegiren a micer Frexenet y mossèn Vilaplana per a què, junctament ab los elegits per los altres estaments, puguen apuntar y concordar aquells.

Mossèn Blan Ribera y mossèn Pere Cassador vingueren en lo present bras reportant embaixada del militar, refferint que lo dit stament havia feta larga //503r// discutió sobre las remuneracions y obres pies y charitats y axí havien deslberat que dites remuneracions se fessen conforme a un memorial per dit bras fet, y axí pregaren adaqwest se volguesen adherir ab dit bras. Y per quant, vista la decretatió feta al capítol de Observansa, la qual no apar bé, per ço, que dit bras pensàs l'orde se porie tenir.

[Dissentiment]

Mossèn Andreu Vilaplana posà son dissentiment a totes remuneracions de qualsevol spècie que sien, com sie tot cosa de gràtia.

Mossèn Rebollet adhereix al mateix.

Lo abbad de Gerri, lo canonge Rejadell, vingueren en lo present bras reportant embaixada de l'ecclesiàstich y refferiren que, atnent dit bras que com les Corts se van resolent, havien pensat que serie bé donar a sa magestat per servey vuyt-centes mília lliures, ço és, tres-centes mília en diners comptants, dos-centes mília en pagues y tres-centes mília que haguessen de servir en obres públiques per lo present Principat.

Vingué lo promotor militar refferint que com lo capítol de la Observansa se sia tornat als senyors tractadors perquè volguessen⁵⁹⁹ decretar [aquell y com dits senyors tractadors no l'hagen volgut decretar]⁶⁰⁰, dient que no tenien orde en aqueix particular de sa magestat, que per ço dit bras havie pensat que-s trametés embaixada per los brassos a la posta a sa magestat per a què se servescha en manar decretar aquell.

E poch après vingué lo promotor ecclesiàstich refferint lo susdit y que dit bras no era de parer se fes dita embaixada a sa magestat perquè no seria hoyda, sinó que-s fes als dits tractadors, suplicant-los lo vullen //503v// consultar ab sa magestat per a què sie decretat dit capítol de la Observansa.

E lo present bras se adhereix ab lo bras ecclesiàstich.

Don Pedro Clariana y mossèn Joseph de Bellafilla vingueren en dit estament reportant embaixada del militar, refferint que aquell bras pregave molt adaquell se volguesen adherir a què se fes embaixada a sa magestat per a suplicar-lo se servesque en manar decretar lo capítol de la Observansa, attès que porie aprofitar y no danyar.

Habilità lo present bras la hora fins a les set hores de matí.

599. *A continuació, ratllat, tractar*

600. *Manuscrit 76.*

Lo present bras habilità la hora, adherint ab los altres, de les set a les vuyt de matí y de les vuyt fins a les onze del present die de dimecres a quatre de decembre.

Die mercurii, quarta mensis decembris, anno Domini MDLXXXV.

Convocat y congregat lo stament real de les presents Corts en lo lloch y forma accostumat en la sglésia de sancta Maria de Monsó. Fonch immediadament presentada una supplicació per part de mossèn Guillem Genovart de Mallorca, la qual legida és del tenor següent:

Reverents, excel·lents, il·lustres y magnífichs senyors.

Guillem Genovart, natural de la ciutat de Mallorca, après de haver estat molts anys en Sicília, ha més de vint-y-dos anys que se n'és vingut a residir en la ciutat de Barcelona, parant-hi casa y casant-s'i, prenent per muller una filla de mossèn Joan Pasqual de les Alies, mercader, matriculat de Barcelona, y après comprant-s'i casa en la qual ha molts anys [que y habita]⁶⁰¹; //504r// supplica a vostra excel·lència, senyories y mercès los sie de mercè habilitar-lo per cathalà, que desije per tal ésser tingut en gran manera, fahent-li vostres excel·lència senyoria y mercès aquesta assenyalada gràtia. *Et licet, etc. Altissimus, etc.*

Die XXX novembris MDLXXXV stamentum ecclesiasticum decrevit quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Dictis die et anno lecta in stamento militari et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militari, Ioannes Sala, notarius publicus Barcinone.

Die quarta decembris MDLXXXV lecta in stamento regali et fuit provisum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Cellers, notarius Barcinone et scriba stamenti regalis.

Pere Mas de Berga y Galderich Reboller, syndich de Vilafranca de Conflent, posen son dissentiment a tots actes de gràtia.

[Dissentiment]

Mossèn Antich Sala, síndich de Manresa, dix posave son dissentiment a tots y qualsevol actes de gràtia y speditió de lletres de gràtia, protestant de nul·litat de actes, requerint al notari ho continue en lo [present]⁶⁰² procés.

[Agravis]

Vingué en dit stament don Joan de Queralt, mossèn Blan Riber y micer Federich Cornet reportant embaxada per part del bras militar, en y ab la qual referiren y deduhiren com per part dels senyors tractadors de sa magestat //504v// ere estat tramès a dit bras militar que·ls trametés dos persones, junctament ab un advocat, ab los quals ells dits senyors tractadors volien y entenien tractar y consertar lo que fer se poria acerca dels agravis dels quals se demanave reparo y tractar dits elets ab dits senyors tractadors sobre del reparo dels agravis. Digueren dits senyors tractadors de part de sa magestat, com sa

601. *Manuscrit 76.*

602. *Manuscrit 76.*

magestat, après de haver ja provehit y concordat ab molts particulars agraviats, havie més avant provehit sa magestat y reparar los agravis continuats en un full de paper de part de sa magestat los havie dat y conforme en aquell plenament se conté. Lo qual memorial y reparo dels agravis fou per dits reportants dita embaxada presentat y legit, segons digueren, en lo dit stament militar y axí lo reportaren en lo present stament real, en lo qual fou legit y és del tenor següent:

Resposta de agravis

Sa magestat, encara que no ha acostumat de respondre als agravis per scrits, per fer mercè als brassos respon als agravis per ell[s] presentats lo següent:

En lo de la Inquisitió, ja està provehit ab les respostes als capítols de la Inquisitió.

En lo de la Capitanía General, està provehit ab una Constitutió que està decretada en lo universal; y en lo particular provehir-se ha ab los jutges de greuges.

[March Antoni Forner]

En lo de March Forner, lo interès de la part està concordat lo universal; pus no paregué bé la Constitutió que s'era ordenada, se remedià per los jutges de greuges, reservant dret al syndich del General de la ciutat de Barcelona y de la vila de Perpinyà.

505r// **[General]** En lo dels agravis del General y presa dels diputats, se diu que sa magestat manarà reveure lo procés en Barcelona dins tres mesos, après que estiga assentada la Audiència, y trobant que se ha fet algun agravi contra los drets, auctoritat y jurisdicció dels diputats ho manarà provehir y remedià, com convingue per conservatió y augment del General, lo qual sa magestat molt desije; y en lo dels propis usos, vista la obligatió complirà ab ella.

[Cassador]

Quant a la infàmia que's pretent per la ciutat de Barcelona li resultà de la presa de Pere Cassador ab la exequutió que's féu en la persona de Miquel Utrolis, resta purgada la infàmia, perquè se entengué que dit Cassador no tenia culpa alguna; y en lo que se pretén contra altres, sa magestat manarà provehir segons contra d'ells se deu de justícia.

Quant a la pragmàtica dels cavalls, pus està ja feta Constitutió que proveheix contra los que'ls passen en França, sa magestat mane que no's guarde ni exequute y sia haguda per no feta.

[Scusado]

Quant al scusado, ja se'ls ha dit als promovedors que se'ls da la tal satisfacció de part de sa magestat que de aquella restaran satisfets en lo universal. E quant als particulars, ja's procure de dar contento a molts d'ells y lo mateix se farà ab los demés.

Quant als greuges de les ciutats, viles y lochs y altres particulars, perquè los negocis tenen necessitat de proves y exhibitions de actes y processos, sa magestat mane que's dessidesquen per los jutges de greuges, als quals encarregue que fassen justícia y miren per lo descàrrech de la conciença de sa magestat.

Y adverteix sa magestat que si alguns accessos constarà //505v// haver comesos sos oficials, manen provehir aquells conforme a justícia, procurant de donar tota satisfacció y contento ad aquest Principat y Comptats per quietut y sosiego dels poblats en aquells.

Quant a les pragmàtiques de la contribució de obres de Perpinyà y Roses, sa magestat, tenint consideració a la fidelitat dels poblats en lo Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya y per lo servey que entén que ab tant prompte voluntat mostren voler-lo fer, és content de sobreseure les dites pragmàtiques fins a la conclusió de les primeres Corts.

Deslberà lo stament real que s'adhereix que les quatre mília lliures al Hospital se distribuesquen les dos mília lliures entre altres monastirs y llochs pios, emperò lo dels mil ducats que quiscun any se donen al Hospital, que aquells li sien pagats quiscun any per lo General, conforme que ja per los altres brassos està deslberat y provehit fins a les primeres Corts; y lo ecclesiàstich y militar adheriren ab lo real.

[Donatiu]

E per quant ja los altres dos staments estaven resolts y havien deslberat que a sa magestat fossen donades per donatiu gratiós d'estes Corts sinch-centes mília lliures, y reportada dita deslberació per part dels dits brassos al bras real y volent dit bras tractar, votar y resoldre del dit donatiu y adherir-se ab los altres dos brassos, en la hora mateixa en nom y per part de la ciutat de Barcelona micer Francesch Çaragossa, mossèn Pere Ferreres y micer Miquel Çarrovira, syndichs de la ciutat de Barcelona, que en nom y per part de aquella són en les presents Corts, protestaren, digueren y reque//506r//riren que, atès que per los promovedors dels brassos ecclesiàstich y militar és estat instat y sollicitat aquest bras de què tractàs del donatiu se ha de fer a sa magestat en estes Corts, per quant dits syndichs no tenen orde ni resposta a la consulta tenen feta ab sos principals, no consenten, però ans expressament dissenten, a que's tracte ni's clogue cosa alguna acerca del dit donatiu fins a tant tinguen orde y commissió de llur universitat, protestant de nul·litat de actes; requerint, etc.

E inmedidament, deslberà lo dit stament que sien donades per donatiu gratiós a sa magestat sinch-centes mília lliures dels béns del General, ço és, tres-centes mília lliures de comptants, en les quals sie comprés lo maridatge de la sereníssima dona Catherina, filla del nostre rey y senyor, muller del sereníssim duch de Saboya, y les altres dos-centes mil sien y servesquen, ço és, cent mil per pagar los greuges y les restants cent mil per a obres y fàbriques de las fortalesas de les marines e costa de Cathalunya, Comptats de Rosselló y Cerdanya, pagadores, ço és, les dos-centes mília de present y les altres cent mília dins sis mesos comptadors del dia de la conclusió de las Corts y les cent mília lliures per als greuges dins un any, y les altres cent mília lliures per la fortificació y fàbrica de les dites fortifications de la costa de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya dins dos anys, ab aquelles condicions, pactes y salvetats ordinàries. De les quals sie feta y ordenada la scriptura necessària en la forma acostumada y protestacions sòlites.

Més, que per pagar dit donatiu no sien manllevats ni en//506v//carregats censals sobre lo General ni imposats fogatges.

E los dits syndichs de Barcelona digueren y protestaren que ells estaven y perseveraven ab lo dit llur dissentiment per ells posat, com dit és.

Les quals coses per lo promovedor de dit bras foren reportades als altres brassos.

Més, determinà lo present bras que mossèn Algueró y mossèn Sala sien elegits per dit stament per a què tinguen particular càrrech de cercar y trobar les Constitutions y alguns capítols del Redrès del General y altres scriptures van volants, les quals necessi-

te molt se cobren y posen y assenten ab les altres y posades en son lloc per la importància de aquelles. Y més, tinguen càrrech de mirar y assentar y traure en bell lo deute se pretén deu la ciutat al General de Cathalunya de les tretze mília sinc-centes sinquantay-set lliures tretza sous y sinch per resta de fogatges de l'any MDLIII.⁶⁰³

Mossèn Francesch A[l]gueró, syndich de Leyda, consent que de les quatre mília lliures consignades al Hospital de Barcelona ne sien llevades les dos mil y repartides entre hospitals y monastirs; emperò, que no [es] toque al consignat per les persones eletes per lo bras militar, altrament discent en tot lo sòlit y aquest particular.

E inmedidament fonch en dit stament presentada una supplicació per mossèn Tamarit, per part del rector de sanct Jaume de Barcelona, la qual legida és del tenor següent:

[Supplicació de sanct Jaume de Barcelona]

Molt il·lustres y reverents, molt il·lustres excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

Los deputats predecessors de aquestos, regoneixent a la sglésia //507r// parrochial de sanct Jaume de la ciutat de Barcelona que en la casa de la Deputació, que és de aquella parròchia y és feta de diverses cases de la mateixa parròchia per lo General comprades y a n'aquella applicades, y assenyaladament de les cases que foren de mossèn Benet⁶⁰⁴ Ferran, del canonge Vilar, de la senyora Hierònyma Vilana y de Monrodon, de poch anys ensà comprades, y de les tres cases a la fi del trienni proppassat comprà de la senyora dona Hierònyma de Cabrera; y regonaxent també que totes aquestes cases eren de molta qualitat y habitades de persones y parrochians que daven molta utilitat al rector de dita sglésia, la qual ha costat molts anys, axí que de justítia lo General tenia obligació de satisfer a dit rector la falta de dits drets de parrochiatge, deslberaren a consell de sos assessors que, per aquells y per lo de altres cases que resten a comprar a la part de sanct Jaume, fossen donades quiscun any sinch lliures al dit rector en lo mes de juliol, y fou aquella tatxa molt limitada segons la qualitat y importàntia de dites cases; y volgueren ab dita deliberació que li fossen assentades ab lo capbreu dels càrrechs del mes de juliol, perquè quiscun any se reben del General y no's puguen pendre, ans se conserven y sempre se veyia la dita regoneixensa y satisfacció del General. Y quant dit rector ha volgut fer assentar lo dit càrrech y valer-se de la dita deliberació, alguns oficials de la Deputació li han impedit, prenent que los senyors diputats no podien carregar censal, prenent en açò gran error y equivocant los tèrmens dels negocis de la Deputació, perquè aqueix càrrech no és censal y no té que fer en res en spècia y naturallesa de censal, //507v// sinó que és un càrrech de la Deputació justament imposat per satisfer la obligació de dits drets de parrochiatge, axí com se imposen y se servien en los capbreus de la Deputació los censos que's carreguen de nou per las mortitzacions de dites cases y altres comprades per lo General en diverses parts de Cathalunya y les pagues dels salaris y altres càrrechs ordinaris del General, y està molt bé al General que aqueix càrrech rest a la Deputació per effecte tant just y sent com és posat. Exhibint per lo dit rector de dita sglésia la dita deliberació *ut ecce*, supplica a vostres senyories y mercès lo manen exequutar y servir, y en exequitió d'ella manen assentar lo dit càrrech

603. A continuació, ratllat, Mossèn

604. A continuació, repetit, Benet.

y pagar les sinch lliures que en dit mes de juliol se havien de pagar, y après quiscun any en dit terme; y en tot ministrar-li compliment de justítia. Lo offici de vostres senyories y mercès implorant. *Et licet, etc. Altissimus, etc.*

A XXVI de nohembre MDLXXXV lo stament ecclesiàstich, atesa la pobresa de la dita rectoria de sanct Jaume per los respectes en la supplicatió contengudes, deslberen que per los deputats del General de Cathalunya sien deposades en la Taula de la ciutat de Barcelona, dites y scrites al dit rector, cent lliures moneda barcelonesa, les quals no puguen ésser tretes sinó per smerç fahedor a for de censal mort a obs y utilitat del dit rector y de sos successors en dita rectoria, y aquesta quantitat se li consignen per almoynen y caritat; manant que en los libres de la Deputatió la deslberatió feta per los deputats a XXX de juliol MDLXXXIII en aquest negoci de donar sinch lliures cada un any al⁶⁰⁵ dit rector sie cancel·lada y per açò sien fetes lletres necessàries. *Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.*

508r// Dit dia de XXVI de dit mes de nohembre fonch legida en lo stament militar y fonch provehit lo mateix que s'és provehit en lo bras ecclesiàstich. *Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala.*

Die quarta mensis decembris MDLXXXV fuit lecta in stamento regali, in quo fuit provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

Lo present estament determinà que sie elegida una persona per a combinar y concordar les pagues del servey de sa magestat, si algunes differènties y havie⁶⁰⁶, sie anomenada una persona, adherint-se en assò al bras ecclesiàstich, lo qual ja ha anomenat lo abbat de la Real; e axí fou elegit mossèn Vivet.

Referí lo promotor militar que per lo dit efecte dit bras havia elegit y anomenat don Jayme de Pinós.

[Dissentiment]

Mossèn Vivet posà son dissentiment a tot creiximoni de salari.

Antich Sabater posà lo mateix dissentiment.

Lo senyor abbat Aymerich, abbat de Labaix, promovedor del bras ecclesiàstich, referí en lo dit stament com de part dels quatre brassos de Aragó li ere estat dit y refferit com los dits quatre brassos havien fermada la capitulatió entre los aragonesos y cathalans, apuntada conforme a la passada feta entre los dits dos regnes en lo any MDLXIII en lo modo y forma en aquella contenguts, la qual festa (*sic*) està continuada en los processos dels quatre notaris dels dits quatre brassos.

508v// **[Capitulació del Regne de Aragó]**

Concòrdia feta entre los quatre brassos de Ar[a]gó de una part y los tres staments del Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya de l'altre, sobre les coses del propri ús y de l'orde y forma⁶⁰⁷ que s'ha de tenir y guardar per los ministres del General, axí de Aragó com de dit Principat y Comptats, per a despachar los

605. A continuació, repetit, al

606. En el 76, haurà.

607. En el 76, ferma per forma.

caminants y tractants, sobre los quals són estats tractats y concordats los capítols infrascrits y següents:

[I] Primerament, és condició que los vehins y habitants del Regne de Aragó, de qualsevol estat y condició que sien, puguem entrar y tràurer en y del dit Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya qualsevol cavalls, rossins, matxos, mules y altres qualsevol cavalcadures, jurant que sien sues y que se han servit d'elles y que les entren y⁶⁰⁸ trauen per a son propi ús y servey, sens pagar dret algú al General.

II. Ítem, axí mateix és condició que los dits vehins y habitants del dit Regne de Aragó puguem entrar y traure en y del dit Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya qualsevol gossos, axí de mostra com de cassa, y qualsevol falcons y altres ocells de cassa, pus juren són propis seus y que se hagen servit d'ells y que'ls entren o trauen per son propi ús y servey seus, que hagen de pagar ni paguen dret algú del General.

[III. Més, és condició que los dits vehins y habitants del dit Regne de Aragó no puguem entrar y tràurer en y del dit Principat y Comptats sens pagar dret algú del General qualsevol vasos de or y de plata, joyes, llibres y vestits, tapiceria y guadamacils, armes y altres qualsevol coses de ús y servey de casa, sens pagar dret algú de general pus juren són seus propis y que se han servit d'elles y que les entren o trauen per a son propi ús y servei y no per a vendre ni donar]⁶⁰⁹.

III. Més, és condició que los dits vehins y habitants del dit Regne de Aragó puguem entrar y tràurer en y del dit Principat de Cathalunya y Comptats per a son propi ús y⁶¹⁰ provisió, sens pagar dret algú de General, qualsevol coses de manteniment que en breu dies se puguem menjar o beure.

III. Ítem, és condició que los dits vehins y habitants del //509r// Regne de Aragó puguem entrar y tràurer en y del dit Principat de Cathalunya y Comptats per a son propi ús y provisió, sens pagar dret algú de General, qualsevol coses de manteniment que en breu dies se puguem menjar o beure.

V. Ítem, és condició que los dits vehins y habitants del dit Regne de Aragó puguem entrar y traure en y del dit Principat y Comptats, sens pagar dret algú del General, la moneda de or que volran hauran menestar fins al lloch ahont van, haguda consideració a la qualitat de la persona que traurà la dita moneda y la gent que aporte a sa despesa y del temps que haurà de menester fins al lloch hahont va, a conexensa dels ministres del General de la ciutat, vila o lloch ahont manifestaran la dita moneda. Y si del que se'ls donarà pretendrà agravi, que puguem tenir recors, si serà en Barcelona als deputats, y si fora d'ella al jutge local della (*sic*) vila o lloch hahont tal moneda se manifestarà. Y que de tota la altra moneda de or que trauran hagen de pagar y paguen a sis dinés per lliure, y que de la moneda de plata que trauran de Cathalunya a Aragó no se'n pague dret algú de General, ans sien llibres de aquell, no obstant que altres nassions lo paguen.

608. *En el 76, o per y.*

609. *Manuscrit 76.*

610. *A continuació, ratllat, propi*

VI. Ítem, que lo jurament damunt disposat acerca les persones que entren ho trahuen en y del dit Principat y Comptats les sobre dites coses, de propri ús se serve y guarde en sos criats, factors o tragineros, portant poder special //509v// dels senyors de les dites coses per a què puguen jurar que lo que entren o trauen és propri y per a propri ús de las personas tals de qui portarà special poder.

VII. Ítem, que si algú o alguns dels vehins y habitants del dit Regne pretendrà que se li fàssia agravi per los ministres del General axí en la tatxa com en lo que's pretendrà ser frau, té recors, si serà en la ciutat de Barcelona als deputats, y si serà fora en qualsevol altra ciutat, vila o lloch del dit Principat al jutge ordinari de la ciutat, vila o lloch del dit Principat⁶¹¹ ahont lo tal agravi pretendrà se li fa, lo qual per ley del Principat és jutge local; y del que lo tal jutge local determinarà no's pugue tenir recors algú sinó que la valor de la mercaderia que se estime y tatxe o que haurà caygut en frau excedesca a valor de mil sous, en lo qual té recors als deputats del Principat tant solament; y del que los dits deputats pronuntiaran y declararan axí en la primera instàntia com en grau de apel·lació no's pugue tenir recors algú a ningun jutge ni official axí ecclesiàstich com secular.

VIII. Ítem, que la present concòrdia dure fins a la conclusió de les primeres Corts.

510r// Referí lo promotor militar que aquell bras, per ha presentar a sa magestat la supplicació de la oferta del donatiu, havie anomenat: lo reverendíssim bisbe de Barcelona, lo bisbe de Elna, lo abbat de Labaix, lo abbat de la Real, lo ardiacha Oms.

E lo present bras, procehint a fer la mateixa electió, féu nominació dels següents: micer Francesch Çaragossa, micer Frexanet, mossèn Vivet, mossèn Ponsich de Vich, mossèn Terrera (sic), mossèn Ponsich.

E lo promotor militar refferí los que per dit effecte serien anomenats, que són los següents: lo duch de Cardona, lo bescomte de Canet, don *Jayme* de Cardona, don Bernat de Boxadors, mossèn Miquel Joan de Pons, mossèn Joan Burguès y de So.

Deslberà lo dit stament, adherint-se als altres staments, que per a demà a les dotze hores, que és la hora assenyalada per los tractadors de sa magestat, vagen tots los del present stament a Binefa, hahont sa magestat tindrà lo sòlio y lliurarà la Cort, pus los altres staments, quiscú per si, la hora assignada serien tots en dit lloch de //510v// Binefa per al dit sòlio. E los dits syndichs de Barcelona protestaren que estaven y perseveraven ab llur dissentiment per ells posat sobre lo donatiu.

Vingué après lo prothonotari de sa magestat, lo qual per part dels tractadors de sa magestat aportà la resposta feta als agravis a sa magestat presentats ab una scriptura, la qual fou legida y publicada en lo dit bras, la qual és del tenor següent:

[Agravis]

Sa magestat, encara que no ha acostumat de respondre als agravis per scrits, per fer mercè als brassos respon als agravis per ells presentats lo següent:

En lo de la Inquisitió, ja està provehit ab les respostes als capítols de la Inquisitió.

En lo de la Capitania General, està provehit ab una Constitutió que està decretada en lo universal; y en lo particular provehir-se ha ab los jutges de greuges.

611. A continuació, repetit, al jutge ordinari de la ciutat, vila o lloch

En lo de March Forner, lo interès de la part està concordat lo universal; pus no parega bé la Constitució que s'era ordenada, se remedià per los jutges de greuges, reservant dret al syndich del General de la ciutat de Barcelona y vila de Perpinyà.

En lo dels agravis del General y presa dels deputats, se diu que sa magestat manarà reveure lo procés en Barcelona dins tres mesos, après que estigue assentada la Audiència, y trobant que se ha fet algun agravi contra los drets, auctoritat y jurisdicció dels deputats ho manarà provehir y remedià, com convingue per conservació y augment del General, lo qual sa magestat molt desije; y en lo dels propis usos, vista la obligació complirà ab ella.

511r// Quant a la infàmia que's pretent per la ciutat de Barcelona li resultà de la presa de Pere Cassador ab la exequució que's féu de la persona de Miquel Utroli, resta purgada la infàmia, perquè se entenguè que Cassador no tenia culpa alguna; y en lo que se pretén contra altres, sa magestat manarà provehir segons contra d'ells se deu de justícia.

Quant a la pragmàtica dels cavalls, pus està ja feta Constitució que proveheix contra los que'ls passen en França, sa magestat mane que no's guarde ni exequute y sia haguda per no feta.

Quant al scusado, ja se'ls ha dit als promovedors que se'ls darà tal satisfacció de part de sa magestat que de aquella restaran satisfets en lo universal. E quant als particulars, ja's procura de dar contento a molts d'ells y lo mateix se farà ab los demés.

Quant als greuges de les ciutats, viles y lochs y altres particulars, perquè los negocis tenen necessitat de proves y exhibitions de actes y processos, sa magestat mane que's deduesquen per los jutges de greuges, als quals encarrega que fassen justícia y miren per lo descàrrech de la consència de sa magestat.

Y adverteix sa magestat que si alguns excessos constarà haver comesos sos oficials, manarà provehir en aquells conforme a justícia, procurant de donar tota satisfacció y contento ad aquest Principat y Comptats per quietut y sossiego dels poblats en aquell.

Quant a les pragmàtiques de la contribució de les obres de Perpinyà y Roses, sa magestat, tenint consideració a la fidelitat dels poblats en lo Principat de Cathalunya //511v// y Comtats de Rosselló y Cerdanya y per lo servey que entén que ab tant prompta voluntat mostren voler-li fer, és content de sobreseure les dites pragmàtiques fins a la conclusió de les primeres Corts.

Aderint-se lo dit bras ab los altres, féu deliberació que, stampades sien les Constitucions compilades y les noves de aquesta Cort, ne sien donades y lliurades gratis un volum complit a quiscun syndich dels que resideixen y són entrats en les presents Corts y a mossèn Cellers, notari, y a⁶¹² Salvador Mir, scrivent del dit stament, an servit a les presents Corts.

E noresmenys, en virtut de les decretacions fetes a la supplicació desobre presentada per part del rector de sanct Jaume de Barcelona, foren spedides lletres en la forma següent:

[Letres de sanct Jaume de Barcelona]

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó als ínco-

612. A continuació, ratllat, Salva.

las de sos regnes de la Corona de Aragó desà la mar. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona, Salut y honor. Sabreu que per part del reverent rector de la sglésia parrochial de sanct Jaume de⁶¹³ la ciutat [de Barcelona]⁶¹⁴ nos és estada presentada una supplicatió del tenor següent: Molt il·lustres y reverents, molt il·lustres, excel·lentíssims, molt il·lustres y molt magnífichs senyors. Los deputats predecessors de aquestos, regonexent a la sglésia parrochial de sanct Jaume de la ciutat de Barcelona que en la casa de la Deputatió, que és de aquella parròchia⁶¹⁵ y és feta de diverses cases de la mateixa parròchia per lo General comprades y a n'aquella applicades, y assenyalamet las cases que foren de mossèn Benet Ferran, del canonge Vilar, de la senyora Hierònyma Vilana y de Monrodon, de pochys anys ensà comprades, y de les tres cases //512r// a la fi del trienni proppassat comprades de la senyora Hierònyma de Cabrera; y regonexent també que totes aqueixes cases eren de molta qualitat y habitades de persones y parrochians que daven molt útil al rector de dita sglésia, lo qual ha cessat molts anys ha, y que de justítia lo General tenia obligatió de satisfer a dit rector la falta de dits drets de parrochiatge, deslberaren a consell de sos assessors que per aquells y per lo de altres cases que resten a comprar a la part de sanct Jaume fossen donades quiscun any sinch lliures al dit rector en lo mes de juliol, y fou aquella tatxa molt limitada segons la qualitat e importàntia de dites cases; y volgueren ab dita deliberatió que li fossen assentades ab lo capbreu dels càrrechs del mes de juliol, perquè quiscun any se reban del General y no-s puguen pendre, ans se conserven millor y sempre se veja la dita regonexensa y satisfacció del General. Y quant dit rector ha volgut fer assentar lo dit càrrech y valer-se de la dita deliberatió, alguns oficials de la Deputatió le y han impedit, pretenent que los senyors deputats no poden carregar censal, prenent en assò gran error y equivocant los tèrmens dels negocis de la Deputatió, perquè aqueix càrrech no és censal ni té que fer en res en spècia y naturalesa de censal, sinó que és un càrrech en la Diputació justament imposat per satisfer la obligatió de dits drets de parrochiatge, axí com se imposen y se scriuen y continuen en los capbreus de la Deputatió los censos que-s carregan de nou per las mortitzacions de dites cases y altres comprades per lo General en diverses parts //512v// de Cathalunya y les pagues dels salaris y altres càrrechs ordinaris del General, y està molt bé al General que aqueix càrrech rest en la Deputatió per efecte tant just y sent com és posat. Exhibint per lo reverent rector de la dita sglésia la dita deliberatió *ut ecce*, supplica a vostres senyories y mercès lo manen exequutar y servir, y en exequutió d'ella manen assentar lo dit càrrech y pagar les sinch liures que en dit mes de juliol se li havien de pagar, y après quiscun any en dit terme; y en tot ministrar-li compliment de justítia. Lo offici de vostres senyories y mercès implorant. *Et licet, etc. Altissimus, etc.* A la qual supplicatió per nós fonch feta provisió que, atesa la pobresa de dita rectoria de sanct Jaume, per los respectes en la supplicatió contenguts, per vosaltres dits deputats sien deposades en la Taula de la ciutat de Barcelona cent lliures moneda barcelonesa dites

613. *A continuació, ratllat*, Barcelona.

614. *Manuscrit 76*.

615. *A continuació, ratllat*, per lo general comprades y adaquella applicades y asseny.

y scrites al dit rector, les quals no puguen ésser tretes sinó per smerç faedor a for de censal mort a obs y utilitat del dit rector y de sos successors en dita rectoria, y aquesta quantitat se li assigne per almoyna y caritat; manant que en los llibres de la Deputació sie cancel·lada la deslberatió feta per los deputats a XXX de juliol MDLXXXIII en aquest negoci de donar sinch lliures cada un any a dit rector y per so fossen fetes les lletres necessàries. Per ço, intimant y notificant-vos la dita per nós feta deliberatió, vos diem y manam que totes les coses sobre dites, rebudes les presents, compliau y exequiteu y complir y exequitar fassau, tota dilatió, exceptió y excusa cessant. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents, //513r// sagellades ab lo sagell major de la dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant als brassos ecclesiàstich y militar a vint-y-sis de nohembre y quant al bras real a quatre de decembre MDLXXXV.

E inmedidament fou en dit stament presentada una supplicatió per part de Joan Clos, sastre, habitant en Barcelona, la qual legida és del tenor següent:

[Joan Clos]

Il·lustríssims, reverendíssim, excel·lentíssim, molt il·lustres y magnífichs.

Joan Clos, sastre, habitant en la ciutat de Barcelona, natural de la vila de Benavarri del Regne de Aragó, ha quoranta anys ho més que habite en la dita ciutat de Barcelona, exercint la dita art de sastre ab molt bona opinió y fama, y és casat ab dona natural de la dita ciutat, de casa y gent honrada, y té fills legítims y té casa pròpria en lo carrer dels Cambis de la dita ciutat, y tot lo temps que ha habitat ha mantengut y estat tingut y reputat per home honrat, y és digne de ésser habilitat y agregat entre lo nombre de cathalà; y axí supplique a vostres senyories y mercès li fassen gràtia de habilitar y admetre'l com a cathalà, com ell se té y repute per tal, lo que tindrà a singular gràtia y mercè. *Que liceat, etc. Altissimus, etc.*

Die tertia decembris MDLXXXV lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Dictis die et anno MDLXXXV lecta in //513v// stamento militari et fuit decretum quod fiat ut supplicatur, sublatis tamen dissentimentis. Scriba stamenti militaris, Ioannes Sala, notarius.

Die quarto mensis decembris MDLXXXV lecta in stamento regali in quo fuit provisum idem quod in aliis stamentis. Cellers, notarius Barcinone et dicti stamenti regalis scriba.

Vigore quarum quidem provisionum fuerunt expedite littere sub forma sequenti:
Letres

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, cathòlica, real magestat del rey nostre señor de present celebra als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó desà la mar. Al honrat Joan Clos, sastre, habitant en Barcelona, natural de la vila de Benevarri. Attenent y considerant que per part vostre nos és estada presentada una supplicatió del tenor següent: Il·lustríssims, reverendíssim, excel·lentíssim, molt il·lustres y magnífichs. Joan Clos, sastre, habitant en la ciutat de Barcelona, natural de la vila de Benavarri del Regne de Aragó, ha quoranta anys ho més que habite en la dita ciutat de Barcelona, exercint la dita art de sastre ab molt bona oppinió y fama, y és casat ab dona natural de la dita ciu-

tat, de casa y gent honrada, y té fills legítims y casa pròpia en lo carrer dels Cambis de la dita ciutat, y tot lo temps que ha habitat a mantengut y és estat tingut y reputat per home honrat, per hont és digne de ésser habilitat y agregat entre lo nombre de cathalà; y axí supplica //514r// a vostres senyories y mercès li fassen gràtia de habilitar-lo y admetre'l com a cathalà, com ell se té y repute per tal, lo que tindrà a molt singular gràtia y mercè. *Que licet, etc. Altissimus, etc.* Per ço, inclinats a vostre supplicació per los respectes en aquella contenguts y altrament, a vós dit Joan Clos ab tenor de la present habilitam per cathalà, en tal manera que us alegreu y alegrar y gosar pugau de totes coses que cathalans naturals se alegren y gosen, com si fosseu natural cathalà, y que en tots officis, honors, prerrogatives y altres coses pugau concórrer com los altres cathalans naturals. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de la dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, quant als brassos ecclesiàstich y militar a tres, quant al bras real a quatre del mes de decembre MDLXXXV.

Fou legit y publicat lo memorial de les remuneracions per la dita Cort donades a moltes y diverses persones axí oficials, syndichs, pies causes, sglésies y monastirs. Lo qual fou fermat per les persones eletes a les quals fou comès la resolució del que a quiscú se havia de pagar sens necessitat de refferir. Lo qual memorial és del tenor següent:

Memorial de remuneracions, salaris de officis y charitats done's a les persones, iglésies devall scrites y següents:

Primo, a quiscú dels promovedors, ultra //514v// de son salari antich, a ell pagador per dos terços encara que no sien complides, cent cinquanta lliures. CL lliures.

Ítem, a quiscun dels notaris, ultra del ja tatxat per ses dietes per la present Cort a rahó quatorze reals per quiscun dia, cent lliures. C lliures.

Ítem, als jòvens ajudants de dits notaris, a quiscú, vint lliures. XX lliures.

Ítem, als advocats, ultra del salari antich pagat per dues terces per mes a quiscú, se'ls done a quiscú, no havent o no comptant sinó dos per bras, cent cinquanta lliures. CL lliures.

Ítem, als portés dels brassos, a quiscú, ultra del salari per la present Cort tatxat, vint lliures. XX lliures.

Ítem, als habilitadors, ultra de son salari antich, a quiscú cinquanta lliures. L lliures.

Ítem, als capellans dels brassos, ultra la charitat de les mises, a rahó dos reals per misa, vint lliures. XX lliures.

Ítem, a la sglésia de sancta Maria de Monsó, tot lo hornament de dir misa, vestiments y plata del bras real ab pacte que no u puguen vendre, fonre, ni alienar ni aplicar a altres usos.

Ítem, al vicari de la sglésia de Sancta Maria de Monsó, deu lliures. X lliures.

Ítem, a quiscú dels syndichs del bras real que no han tingut officis que tinguessen salari, per ajuda de costa //515r// dels aposentos, acceptats los de Barcelona, vint-y-sinch lliures. XXV lliures.

Ítem, a l'abat Pla, que ha entrevingut en apuntar las Constitutions, cent lliures. C lliures.

Ítem, a quiscú dels altres de les Constitutions, pus no hayen tingut altre offici ni rebut altre salari de la present Cort, a quiscú cinquanta lliures. L lliures.

Ítem, als qui han fet lo Reders⁶¹⁶ y ubert lo balans del General, no havent tingut altre offici, tingués salari trenta lliures. XXX lliures.

Ítem, als qui han feta la exactió no havent tingut altre offici, trenta lliures. XXX lliures.

Ítem, als qui han entrevingut en los agravis, pus no reben de altre offici, vint-y-sinch lliures. XXV lliures.

Ítem, a mestre Vidal, porter de la casa de las Constitutions, ultra son salari, quinze lliures. XV lliures.

Ítem, a *Jaques* de Tolosa per ensendre los brassers. X lliures.

Ítem, a quiscú dels qui porten les atxes dels promovadors, sinch lliures. V lliures.

Ítem, als de la guarda spanyola de sa magestat, entre tots quatre-centes lliures. CCCC lliures.

Ítem, a Joan Riera, porter dels senyors concellers, deu lliures. X lliures.

Ítem, als porters de la cadena del sereníssim príncep, entre tots sinquanta lliures. L lliures.

Ítem, als portés de la cadena de sa magestat //515v// sinquanta lliures. L lliures.

Ítem, als oxers del sereníssim príncep, entre tots sinquanta lliures. L lliures.

Ítem, als porters del Consell Supremo, a tots quatre, cent lliures. C lliures.

Ítem, als porters de la sala del príncep, entre tots sinquanta lliures. L lliures.

Ítem, als quatre reys de armes, entre tots sinquanta lliures. L lliures.

Ítem, als quatre massers de sa magestat, a tots sinquanta lliures. L lliures.

Ítem, a Montegut de Vallgornera, per lo que ha entrevingut en la taxa de les cases, trenta lliures. XXX lliures.

Ítem, a totes les trompetes de sa magestat sinquanta lliures. L lliures.

Ítem, als portés de la capella, entre tots vint-y-sinch lliures. XXV lliures.

Ítem, als porters de la cambra de sa magestat, entre tots sexanta lliures. LX lliures.

Ítem, als porters de la sala de sa magestat, entre tots sinquanta lliures. L lliures.

Ítem, als taxadors de las casas, so és, als oficials del regent Marzilla, sinquanta lliures. L lliures.

Ítem, als combinadors de les Constitutions, pus no hayen tingut altre salari, a quiscú vint-y-sinch lliures. XXV lliures.

Ítem, a mossèn Joan Pau Ciurana per lo offici de cerer, vint-y-sinch lliures. XXV lliures.

516r// Obres Pies.

Primo, a la sglésia de Sanct Steve de Monsó, quinza lliures. XV lliures.

Ítem, a la sglésia de sanct Joan de la mateixa vila, quinze lliures. XV lliures.

Ítem, al Hospital General de sancta Creu de Barcelona, dos mília lliures de present y mil y dos-centes lliures cada any, y sia durador fins a les primeres Corts. II mil lliures.

Ítem, a l'hospital de Misericòrdia de Barcelona, cent lliures. C lliures.

Ítem, als pobres infants òrfens de Barcelona, cent lliures. C lliures.

616. *En el 76, Redrès per Reders.*

- Ítem, a la obra y casa del sanct Crucifici de Balaguer, cinquanta lliures. L lliures.
- Ítem, a les monjes de sancta Elisabet de Barcelona, quoranta lliures. XXXX lliures.
- Ítem, a les monjes de sancta Clara de Tortosa, hospital y monestir de dita ciutat, a coneguda dels procuradors de dita ciutat de Tortosa, cent lliures. C lliures.
- Ítem, a les monjes dels Àngels de Barcelona, quoranta lliures. XXXX lliures.
- Ítem, a les monjes de las Magdalenas de Barcelona, quoranta lliures. XXXX lliures.
- Ítem, a l'hospital, monges de sancta Clara y altres monastirs de la vila de Perpinyà, a coneguda dels cònsols de la dita vila, dos-centes y deu lliures. CCX lliures.
- Ítem, als monestirs y hospitals, axí de monges com altres, de la ciutat de Gerona, a coneguda dels jurats, cent noranta lliures. CLXXX lliures.⁶¹⁷
- Ítem, a l'hospital dels òrfens del Sanct //516v// Sperit de Leyda, a coneguda dels pahers, cent-y-setanta lliures. CLXX lliures.
- Ítem, a les monjes de sanct Francesch y sanct Hierònim de Leyda, a quiscun monastir vint lliures, que abdós són quoranta. XXXX lliures.
- Ítem, a l'hospital de Tarragona, quoranta lliures. XXXX lliures.
- Ítem, als pares de Ballem de Barcelona, cinquanta lliures. L lliures.
- Ítem, al monastir de sanct Francesch de Barcelona, cent lliures. C lliures.
- Ítem, a l'hospital y monestir de Berga, a coneguda dels cònsols, vint lliures. XX lliures.
- Ítem, a l'hospital y altres monastirs de la vila de Servera, a coneguda dels pahers, sexanta lliures. LX lliures.
- Ítem, a l'hospital y monastir de sanct Francesch de Vilafrancha de Penadès, a coneguda dels jurats, trenta lliures. XXX lliures.
- Ítem, a l'hospital y monastir de Jesús de Balaguer, a coneguda dels pahers, vint lliures. XX lliures.
- Ítem, al monastir de Jesús de Leyda, vint lliures. XX lliures.
- Ítem, a l'hospital y altres sglésies de la vila de Coplliura, a coneguda dels cònsols, vint lliures. XX lliures.
- Ítem, a l'hospital y sglésia de la ciutat de Vich, a coneguda dels consellers, noranta lliures. LXXXX lliures.
- Ítem, a l'hospital y sglésia de Man//517r//resa, a coneguda dels consellers, setanta-y-sinch lliures. LXXV lliures.
- Ítem, a l'hospital y monastirs de Vilafrancha de Conflent, a coneguda dels cònsols, vint lliures. XX lliures.
- Ítem, a l'hospital y monastir de Puigcerdà, a coneguda dels cònsols, trenta lliures. XXX lliures.
- Ítem, a l'hospital y monastir de Granollés, a coneguda dels cònsols, vint lliures. XX lliures.

617. No figura al manuscrit n. 74

Ítem, a l'hospital y monastirs de la vila de Tèrrega, a coneguda dels pahers, trenta lliures. XXX lliures.

Ítem, a tots los hospitals y monastirs, iglésies que tenen los syndichs en las presents Corts los quals demunt no són specificats, a coneguda dels consellers, pahers, jurats y regidors de les universitats, a coneguda a quiscuna de dites universitats, deu lliures, que per tot són deset, que són cent setanta lliures. CLXX lliures.

Ítem, a l'hospital de la present vila de Monsó y monastirs, a coneguda dels jurats, trenta lliures. XXX lliures.

Ítem, a Antich Ambert y Joan Riera de Tiana y a fra Miquel Lebrés, que són estats catius, ab tots vint lliures. XX lliures.

Ítem, al monastir de les Hierònimes de Barcelona, vint lliures. XX lliures.

Ítem, al monestir de Montesion de Barcelona, vint lliures. XX lliures.⁶¹⁸

Ítem, al monastir del Sepulcre de Hierusalem, quoranta lliures. XXXX lliures.

517v// Ítem, al monastir de sancta Madrona de Monjuhich de Barcelona, vint lliures. XX lliures.

Ítem, a l'hospital de Tremp, quinze lliures. XV lliures.

Ítem, a les Repenedides de Barcelona, deu lliures. X lliures.

Ítem, al monastir de sanct Francesch de Paula de Barcelona, deu lliures. X lliures.

Frater Andreas Capilla, prior de Scala Dei, comissari per lo bras ecclesiàstich. Miquel de Agulló, commisari per lo bras militar. Luys Terrena, commissari per lo bras real.

Ítem, vigore deliberationum per tria brachia presentis Curie dicti Principatus Cathalonie factorum, expedite fuerunt littere seu cartella pro salaria officialium presentis Curie ac etiam remunerationum per dicta tria brachia seu stamenta dicti Principatus officialibus dicte Curie ac etiam officialibus sive ministris sue regie mages-tatis factis, que sunt tenoris sequentis:

[Lletres de salaris dels promotors]

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó desà la mar. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General del dit Principat residents en Barcelona. Salut y honor. Com nosaltres hajam deliberat que de les pecúnies del General sien donades y pagades al reverent don Miguel //518r// Aymerich, abbat de Lavaix, del stament ecclesiàstich; a mossèn Hierònim Olivo, donzell de la vila de Tàrrega, del bras militar; a mossèn Miquel Bastida, ciutedà de Barcelona, y a mossèn Joan Montornès, ciutedà de Tortosa, y a mossèn Antoni Jolí, notari de la vila de Perpinyà, del bras real de la dita Cort, promovedors, tres-cents florins de or a rahó de setze sous y sis dinés per quiscun florí. És a saber, a quiscú dels dits don Miquel Aymerich y mossèn Hierònim Olivo cent florins de or de la dita valor, valents quiscun sentenar vuytanta-dues lliures deu sous; y als dits mossèn Miquel Bastida, per trenta-sinch dies, devuyt lliures dos sous; a mossèn Joan Montornès, per sexanta-dos dies, trenta-quatre lliures y dos sous, y a mossèn Antoni Jolí, per sinquanta-tres dies, trenta lliures sis sous, per lo temps que

618. No figura al manuscrit n. 74

cada hu dells ha servit, per salari de dues terces de llur ofici de promovedors, la una de les quals ha comensat córrer a vint-y-vuyt del mes de juny proppassat y ha finit a vint-y-set de setembre; y l'altra ha comensat a vint-y-vuyt del dit mes de setembre y finirà a vint-y-set del present mes de decembre. Per ço, ab la present vos diem y manam que, de les dites pecúnies del dit General, doneu y pagueu realment y de fet als dits promovedors les quantitats, ensemps ab èpoques de rebut, aquelles vos admeten en compte de legítima data, tots dubtes y difficultats cessants. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents //518v// sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de dita Cort. *Datum* en la vila de Monsó, a quatre del mes de decembre, any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa.

Littere expedite per tria brachia presentis Curie pro salariis advocatorum sunt the-noris huiusmodi:

[Letres del salari dels advocats de la Cort]

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monsó als íncoles de sos regnes desà la mar. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General del dit Principat. Salut y honor. Com nosaltres hajam deliberat que de les pecúnies del dit General sien donades y pagades als reverents micer Onofre Pau Cellers, micer Joan Puigvert y micer Ferrando Quintana, del bras ecclesiàstich; micer Federich Cornet y micer Llorens Junyent, del bras militar; micer Miquel Çarrovira de Barcelona, micer Hierònym Jorba de Cervera y micer Nicholau Frexanet de Leyda, del bras real de la dita Cort, advocats, sis-cents florins de or a rahó de setze sous y sis dinés per quiscun florí. És a saber, al dit micer Onofre Pau Cellers, cent florins de or valents vuytanta-dues lliures deu sous de salari de dos terces; y al dit micer Joan Puigvert y micer Ferrando Quintana, entre los dos semblants vuytanta-dues lliures deu sous, divididores entre //519r// ells d'esta manera, ço és, al dit micer Puigvert per la mitat de una terça ha servit dit ofici de advocat vint-y-una lliura sinch sous, y les restants sexanta-una lliura sinch sous a dit micer Quintana, a compliment de les dites vuytanta-dues lliures deu sous per lo restant temps de les dues terces que ha servit dit ofici de advocat del dit bras ecclesiàstich; y als dits micer Federich Cornet, micer Llorens Junyent, a cada hu d'ells cent florins de or a la dita valor valents o, per la valor de aquells, vuytanta-dues lliures deu sous, per lo mateix salari de dos terces; y als dits micer Miquel Çarrovira, micer Hierònym Jorba y micer Nicholau Frexanet, entre tots tres, dos-cents florins de or o, per la valor de aquells, cent sexanta-sinch lliures entre ells divididores d'esta manera, ço és, al dit micer Jorba vint-y-set lliures deu sous, per lo que li toque per lo que ha servit dit ofici en la primera terça; y als dits micer Çarrovira y micer Frexanet les restants cent trenta-set lliures nou sous, per lo que li toque de les dos terces que han servit dit ofici, la una de les quals comensà a⁶¹⁹ córrer a vint-y-vuyt de juny y fins⁶²⁰ a vint-y-set de setembre proppassat, la segona terça comensà a vint-y-vuyt del dit mes de setembre y finirà a vint-y-vuyt del pre-

619. *En el 76, de per a.*

620. *en el 76, finí per fins.*

sent mes de decembre. Per ço, ab la present vos diem y manam que de les pecúnies del General, etc. *Fiat ut in superiori proxime scripta*. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa.

[Per lo salari dels habilitadors]

Los tres staments del Principat, etc. Als reverents //519v// y magnífichs deputats del General del dit Principat de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Com nosaltres hajam deliberat que a les persones devall scrites, que són estades elegides en habilitadors dels dits staments y han treballat y encara al present treballen en habilitar aquells, sien donades y pagades de pecúnies del dit General, ço és, a quiscú d'ells trenta florins corrents valents setze lliures deu sous barcelonesos. *Primo*, al reverent micer Hierònim Manegat, canceller; a micer Miquel Terça, a micer Miquel Joan Quintana, regents la Cancellaria del Consell Supremo de sa magestat; a micer Miquel Cordelles, regent la Real Cancellaria en lo dit Principat de Cathalunya; a mossèn Hierònym Gassol, canceller y secre[t]ari ordinari de sa magestat; a micer Martí Joan Franquesa, micer Francesch Puig y a micer don Luys de Paguera, doctors en quiscun dret; a mossèn Miquel Gort, secretari extraordinari de sa magestat, per part de aquella habi[li]tadors de dits staments elegits y nomenats; ítem, al reverendíssim don Joan Terès, bisbe de Elna; al molt reverent don Francesch Oliver y de Boteller, abbat de Poblet; al reverent mossèn Balthesar Rajadell, canonge de Leyda, habi[li]tadors elegits y nomenats per part del stament ecclesiàstich; don Berenguer de Paguera, mossèn Joan Andreu Blan àlies Ribera y mossèn Pau Cella y de Tafurer, habilitadors elets y anomenats per lo bras militar; a mossèn Rafel Vivet, syndich de Gerona, a mossèn Antich Sala, syndich de la ciutat de Manresa y a mossèn Jaume Hierònym Ponces, notari y síndich de Tàrraga, elets y anomenats habilitadors del bras real de la dita Cort, o dels dits tres staments de aquella, //520r// ço és, a quiscú d'ells les dites setze lliures deu sous. Per ço, diem y manam-vos que de les pecúnies del dit General doneu y pagau a quiscú dels dits habi[li]tadors la dita quantitat de setze lliures deu sous. E noresmenys, diem y manam als hoydós, etc. *Fiat ut in proxime, mutatis mutandis, usque ad finem*. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa.

[Cauthela per les remuneracions dels promovadors, advocats, notaris, scrivans y porters]

Los tres staments, etc. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Com nosaltres hajam deliberat que de pecúnies del dit General sien donades y pagades a les persones devall scrites, ço és, al reverent don Miquel de Aymerich, abbat de Lavaix, del stament ecclesiàstich; a mossèn Hierònym Olivo, donzell, de la vila de Tàrraga, del stament militar; a mossèn Miquel Bastida, ciutedà de Barcelona, a mossèn Joan Montornès, ciutedà de Tortosa, y a mossèn Antoni Jolí, notari de la vila de Perpinyà, del bras real de la dita Cort, promovadors, quatre-centes cinquanta lliures moneda barcelonesa, ço és, als dits don Miquel Aymerich y mossèn Hierònym Olivo a cada hu d'ells cent cinquanta lliures, y als dits mossèn Bastida, Montornès y Jolí entre tots tres semblants cent cinquanta lliures de la mateixa moneda; y també hajam manat donar a micer Onofre Pau Cellers, advocat del stament ecclesiàstich, cent cinquanta lliures; a micer Joan Puigvert, que ha servit un mes y mig de advocat al dit stament ecclesiàstich, quaranta-sinch lliures; a micer Ferrando Quintana, del mateix stament ecclesiàstich,

advocat que ha servit lo restant temps, //520v// cent y sinch lliures de la mateixa moneda; a micer Federich Cornet y micer Llorens Junyent del stament militar y a micer Miquel Çarrovira y micer Nicholau Frexanet del stament real, a cada hu d'ells cent sinquanta lliures moneda barcelonesa. Y per lo semblant, hajam manat donar a Joan Baptista Mullola, notari, habitant en Tarragona, scrivà del stament ecclesiàstich, a Joan Sala del stament militar y a Miquel Cellers del stament real, notaris públichs de Barcelona, a cada hu dels dits tres notaris y scrivans cent lliures de la mateixa moneda. Y axí bé hajam manat donar y pagar a Nicholau Mensa del stament ecclesiàstich, a Jaume Tristany del bras militar y a Salvador Mir del stament real, scrivents y ajudants dels notaris, a cada hu d'ells vint lliures de la dita moneda. Y noresmenys, hajam manat donar y pagar a Luys Martí del stament ecclesiàstich, a Pau Bugatell del stament militar y a Jaume Rondó y Joan Sengenís del stament real, de dita Cort portés, ço és, a cada hu dels dits Luys Martí y Pau Bugatell vint lliures, y als dits Jaume Rondó y Joan Sengenís entre los dos consemblants vint lliures de la mateixa moneda, per remuneratió y satisfacció de molts y diversos treballs que cada hu respectivament en son offici ha presos, patits y supportats y pren, pateix y supporta en servey de la present Cort, a més de sos salaris. Per ço, ab tenor de les presents vos diem y manam que de les dites pecúnies del dit General doneu y pagueu realment y de fet als sobredits les quantitats sobre dites en lo modo predit respectivament y cobrau d'ells àpoques de rebuda. Noresmenys, diem y manam als hoydors, etc. *Fiat ut in precedentibus, mutatis mul//521r//tandis, etc. usque ad finem.* El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués.* Francesch Çaragossa.

[Remuneracions de habilitadors de Constitucions, Redrès y agravis]

Los tres staments, etc. *Fiat ut supra.* Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Com nosaltres hajam deslberat que de les pecúnies del General sien donades y pagades a les persones devall scrites per remuneratió y satisfacció de molts treballs en la habilitatió de les persones que en la present Cort han entrevingut, ço és, al molt reverent micer Hierònym Manegat, canceller; a micer Miquel Terça, a micer Miquel Quintana, regents la Cancellaria del Consell Supremo de la Corona de Aragó; micer Miquel Cordelles, regent la Cancellaria del present Principat de Cathalunya; a mossèn Hierònym Gassol, secretari ordinari; a micer Martí Joan Franquesa, advocat fiscal del Consell Criminal; a micer Francesch Puig, advocat patrimonial del Consell Civil; al noble micer don Luys de Paguera, del Consell Criminal; mossèn Miquel Gort, donzell, secretari extraordinari, habilitadors per part de sa magestat nomenats, a més del salari ordinari, a cada hu d'ells sinquanta lliures moneda barcelonesa; al reverendíssim don Joan Terès, bisbe de Elna, sinquanta lliures; a fra don Francesch Oliver y de Boteller, abbat de Poblet, sinquanta lliures y a mossèn Balthesar de Rajadell, canonge y syndich de la Seu de Leyda per lo bras ecclesiàstich, sinquanta lliures; al noble don Berenguer de Paguera, sinquanta lliures; a mossèn Joan Blan Ribera, //521v// sinquanta lliures; a micer Joan Cella Tafurer y a mossèn Francesch Agulló, senyor de Bellvehí, o a sos hereus, als dos junct sinquanta lliures, per lo bras militar; a mossèn Rafel Vivet, ciutedà de Gerona, sinquanta lliures; a mossèn Antich Sala, ciutedà de Manresa, sinquanta lliures; a mossèn Jaume Hierònym Ponces, notari de la vila de Tàrraga, sinquanta lliures, habilitadors per part dels tres staments ano-

menats. Y també hajan delliberat donar a les persones devall scrites, en remuneratió y satisfactió de molts y diversos treballs han presos y sostenguts en apuntar y ordenar los Capítols de les⁶²¹ Constitutions fetes per la bona administratió de la justítia, ço és, al reverent Agostí Gallart, abbat de Gerri, sinquanta lliures; a micer Paulo Pla, abbat de Gallicant, cent lliures; a micer Jaume Reig, procurador de l'il·lustríssim y reverendíssim senyor archabisba de Tarragona, sinquanta lliures; a mossèn Jaume Coma, ardiacha y canonge de Vich, sinquanta lliures; a mossèn Pere Thomàs, canonge de Gerona, sinquanta lliures; al vescomte de Canet, a don Onofre de Alentorn, a don Plegamans de Marimon, a mossèn Jaume Salbà, a micer Joan Cella Tafurer, donzells, a cada hu d'ells sinquanta lliures; a micer Miquel Çarrovira de Barcelona, a mossèn Francesch Algueró de Leyda, a mossèn Hierònym Boldó de Perpinyà, a micer Garau Mascaró de Vilafrancha de Penadès, per lo bras real, a cada hu d'ells sinquanta lliures moneda barcelonesa. Y axí bé hajam delliberat donar a les persones devall scrites que han entrevingut en obrir lo balans, donar forma a la exactió y en lo ordenar y apuntar los Capítols del Redrès //522r// del General, per remuneratió y satisfactió dels mols treballs que han supportat en dita sa commissió, ço és, al reverendíssim don Joan Baptista Cardona, bisbe de Vich, al reverent micer Steve Puig, abbat de la Real, mossèn Onofre Masdamont, canonge de Elna, per lo bras ecclesiàstich; a mossèn Pere Cassador per lo bras militar; a micer Francesch Çaragossa de Barcelona, a mossèn Luys Terrena de Perpinyà, a mossèn Joan Navarro de Camprodon, per lo bras real, a cada hu d'ells trenta lliures moneda barcelonesa. Y axí bé havem delliberat que de pecúnies del dit General sien donades y pagades a les persones que han treballat en ordenar y apuntar los memorials dels agravis, axí generals com particulars, per remuneratió y satisfactió de sos treballs, ço és, a don Jayme de Cardona per lo bras militar; a mossèn Andreu Vilaplana de Gerona y a mossèn Joan Ponsich de Vich y a mossèn Galderich Robollet, syndich de Vilafrancha de Conflent, a cada hu d'ells vint-y-sinch lliures moneda barcelonesa; a mossèn Miquel Amat, per entrevenir en la combinatió y concordàntia dels capítols de les Constitutions, vint-y-sinch lliures; al vicari de la sglésia de sancta Maria de Monçó deu lliures; a mossèn Montegut de Vallgornera, per los treballs ha presos en fer retaxar les cases, trenta lliures; a mossèn Joan Pau Ciurana, per lo offici de repartidor de la cera, vint-y-sinch lliures; a mestre Francesch Vidal, porter de la casa hahont se junctaven les persones eletes per a les Constitutions, agravis y Redrès, quinze lliures; a Jaques Tholosa, per los treballs ha presos en ensendre los brasers, deu lliures; a Joan Riera, //522v// porter del senyor conseller, deu lliures; a Pere Carles Çamarra, criat del promovedor ecclesiàstich, a Monserrat Riu, criat del promovedor militar, a Joan Anton Blanquer, criat del promovedor real, per los treballs han presos en portar les atxes als dits promovedors y embaxadors, a cada hu d'ells sinch lliures. Per ço, ab tenor de les presents, vos diem y manam que de pecúnies del dit General doneu y pagueu a les sobre dites persones les quantitats sobrescrites respectivament en lo modo predict, y cobreu àpocha de rebud: noresmenys, diem, etc. *Fiat ut in proxime usque ad finem.* El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués.* Francesch Çaragossa.

621. A continuació, ratllat, ordinations

[Cauthela per los syndichs]

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats de Catalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Com nosaltres hajam delliberat que de les pecúnies del General sien donades y pagades als syndichs de les universitats devall scrits per ajuda de costa y remuneratió del que han gastat per les persones⁶²² que se han hagut de llogar en la present vila de Monsó, assistint en les dites Corts que de present se celebren, y no han tingut officis per rahó dels quals hajen rebut salari o remuneratió, ço és, a mossèn Crhistòfol Gil de Viloro, syndich de Tortosa, vint-y-sinch lliures, dich XXV lliures; a mossèn Gabriel Arranchada, caver,⁶²³ syndich de Torroella de Mongrí, vint-y-sinch lliures; a Francesch Olives, syndich de Figueres, vint-y-sinch //523r// lliures; a mossèn Pere Inveni Rocha, syndich de Tuhir, vint-y-sinch lliures; a mossèn Baptista Bordoll, syndich de Balaguer, vint-y-sinch lliures; a mossèn Gaspar Monserrat, syndich de Balaguer, vint-y-sinch lliures; a mossèn Jaume Roffí, syndich de Pals, vint-y-sinch lliures; a mossèn Hierònym Serra Arnau, syndich de Mataró, vint-y-sinch lliures; a mossèn Antoni Molinés, syndich de Cruylles, vint-y-sinch lliures; a Francesch Artís, syndich de Besalú; a Jaume Pi, syndich de Coplliura, vint-y-sinch lliures; a Joan Cucurell, syndich del Voló, vint-y-sinch lliures; a Joan Piferrer, syndich de Argilés, vint-y-sinch lliures; a Jaume Puig, syndich de Granollés, vint-y-sinch lliures; a Francesch Andreu, syndich de Salses, vint-y-sinch lliures; a Martí Pallarès, syndich de Talarn, vint-y-sinch lliures; a Joan Ballester, syndich de Vilanova de Cubelles, vint-y-sinch lliures; a Joan Amiguer, syndich de l'Arbós, vint-y-sinch lliures; a Antic Sabater Cassanyes, syndich de Caldes de Monbuy, vint-y-sinch lliures; a Pere Mas, syndich de Berga, vint-y-sinch lliures; a Joan Vallbona, syndich de Servera, vint-y-sinch lliures; a Miquel Argullol, syndich de Prats del Rey, vint-y-sinch lliures; a Onofre Ortadó, syndich de Puigcerdà, vint-y-sinch lliures. Per ço, ab thenor de les presents vos diem y manam que de les pecúnies del dit General doneu y pagueu a les dites persones, respectivament a cada hu d'ells per les rahons sobre dites, la dita quantitat de vint-y-sinch lliures y cobrau àpocha de rebut; dient y manant als oydors de vostres comptes que pagant vosaltres les dites quantitats aquelles vos prengau en compte de legítima data, //523v// cobrant les presents y àpocha de rebuda. En testimoni, etc. *Ut in aliis. Datum* en la vila de Monçó, a quatre del mes de decembre any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa.

Cauthela expedita vigore deliberationum per tria brachia factorum pro remuneratione laborum per la guarda spanyola de sa magestat *passorum et sustentorum, est tenoris sequentis:*

622. *El manuscrit n. 76 diu:* posades.

623. *En lloc de,* Canet.

[Lletres de la guarda spanyola]

Los tres staments, etc. *Fiat ut in proxima*. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General residents en Barcelona. Salut y honor. Sapiau que nosaltres, considerant los treballs que la guarda spanyola de sa magestat ha sostenguts, ab molta voluntat y diligència, en custòdia dels dits staments y preservatió de molts scàndols y danys que en aquells o a les persones que en dits staments y a llurs familiars entrevenien en la present vila de Monçó, havem delliberat que, per satisfacció de les coses predites, de pecúnies del dit General sien donades y pagades a la dita guarda spanyola, o per ella a Francisco Cortés de Velasco, *sargento* de la dita guarda spanyola, quatre-centes lliures moneda barcelonesa per ells (*sic*) y per dita guarda spanyola. Per ço, ab thenor de les presents vos diem y manam que de les pecúnies del dit General doneu y pagueu realment y de fet a la dita guarda spanyola, e per ella al dit Francisco Cortés de Velasco, *sargento*, les dites quatre-centes lliures, tots dubtes y dificultats cessants; dient //523r bis// y manant als hoydors de vostres comptes que, posant vosaltres en compte dita quantitat, aquella vos admeten en compte de legítima data, mostrant ho exhibint vosaltres àpochà de rebut. Volem, emperò, que la present paga y cau-thela en algun temps no se puga traure a conseqüència de semblant paga. En testimoni, etc. *Datum* en la vila de Monçó, a quatre del mes de decembre any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa.

Cauthela expedita pro remunerationibus officialium sue magestatis sunt tenoris huiusmodi:

[Lletres dels oficials del rey]

Los tres staments, etc. *Fiat ut in aliis*. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Sapiau que nosaltres, considerant los treballs que los porters del Consell Supremo de sa magestat han sostengut y ab molta voluntat y diligència en servey de la Cort en la present vila de Monçó, havem delliberat que per satisfacció de les coses predites de pecúnies del dit General sien donades y pagades a Francisco Manuel, *Damián* de Bolea, Joan de Spinosa y *Miguel López*, porters del dit Consell Supremo, cent lliures moneda barcelonesa, ço és, a quiscú d'ells vint-y-sinch; y als porters de la cadena del sereníssim príncep, entre tots per remuneratió sinquanta lliures; als porters de la cadena de sa magestat, a tots per remuneratió consemblants sinquanta lliures; als oxers del príncep, a tots sinquanta lliures; als porters de la sala //523v bis// del príncep, a tots sinquanta lliures; als quatre reys de armes de sa magestat, sinquanta lliures; als quatre macers de sa magestat, a tots sinquanta lliures, als oficials del reverent Marzilla, retatxadors de les cases, sinquanta lliures; a les trompetes de sa magestat, a tots sinquanta lliures; als porters de la capella de sa magestat, a tots vint-y-sinch lliures; als porters de la cambra de sa magestat, a tots sexanta lliures; als porters de la sala de sa magestat, a tots sinquanta lliures. Per ço, ab tenor de les presents vos diem y manam que de les pecúnies del dit General doneu y pagueu realment y de fet als sobredits en la forma y manera damunt dita les sobredites quantitats *respective*, tots dubtes y dificultats cessants. Dient y manant, etc. *Fiat ut in proxima*. *Datum* en la vila de Monçó, a quatre del mes de decembre any de la nativitat del Senyor mil sinch cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa.

Cauthela expedita pro charitate et remuneratione clericorum missas celebrantium pro optimo et felice progressu presentis Curie est thenoris huiusmodi:

[Cauthela dels celebrants de misses]

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals, etc. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Com nosaltres hajam deslberat que de pecúnies del General sien donades y pagades a fra Sabestià Ardilles de Santes Creus, per la charitat de vint-y-dues misses que celebrà per lo stament ecclesiàstich, //524r// quatre lliures y vuyt sous; y a mossèn Raphel Mosset, per cent trenta-vuyt misses que axí bé ha celebrat per dit stament ecclesiàstich, vint-y-set lliures dotze sous; y a mossèn Pere Berga, per la caritat de cent sexanta⁶²⁴ misses que ha celebrat per lo bras militar, trenta-dos lliures de la mateixa moneda; y a mossèn Joan Bellver, per la caritat de cent sexanta misses que ha celebrat per los bras real, trenta-dos lliures de la mateixa moneda. Y noresmenys, los hajam manat per remuneratió, ço és, al dit fra Ardilles per lo temps que ha celebrat dites misses tres lliures, y al dit mossèn Mosset lo restant fins en compliment de vint lliures, y als dits mossèn Pere Berga y mossèn Joan Bellver a cada hu d'ells consemblant vint lliures. Per ço, ab tenor dels presents vos diem y manam que de les pecúnies del General doneu y pagueu realment y de fet les sobredites quantitats a cada hu d'ells per les rahons sobre dites respectivament manades donar, y cobraru èpocha de rebudes; dient y manant, etc. *Ut in proxima. Datum* en la vila de Monçó, a quatre del mes de decembre any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa.

Et vigore deliberationum⁶²⁵ per tria brachia factarum fuerunt expedite littere in et sub forma sequenti:

[Cauthela dels llochs pios y almonyes]

Los tres staments, etc. *Fiat ut in aliis*. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Com nosaltres hajam delliberat que de pecúnies del //524v// General sien donades a les persones y llochs pios devall scrits les quantitats infrascritas, ço és, *primo*, a la sglésia de sanct Steve de Monçó, quinze lliures. Ítem, a la sglésia de sanct Joan de la mateixa vila, quinze lliures. Ítem, al Hospital General de sancta Creu de Barcelona, dos mília lliures de present y mil y dos-centes lliures cada any, y sie durador fins a les primeres Corts. Ítem, al spital de Misericòrdia de Barcelona, cent lliures. Ítem, als pobres infants òrfens de Barcelona, cent lliures. Ítem, a la obra y casa del sanct Crucifici de Balaguer, sinquanta lliures. Ítem, a les monjes de sancta Elisabet de Barcelona, quoranta lliures. Ítem, a les monjes de sancta Clara de Tortosa, a l'hospital y monastirs de dita ciutat, a coneguda dels procuradors de dita ciutat de Tortosa, cent lliures. Ítem, a les monjes dels Àngels de Barcelona, quoranta lliures⁶²⁶. Ítem, a les monjes de les Magdalenas de Barcelona, quoranta lliures. Ítem, a l'hospital, monjes de sancta Clara y altres monastirs de la vila de Perpinyà, a coneguda dels còsols de dita vila, dos-centes y deu lliures.

624. A continuació, ratllat, lliures.

625. A continuació, ratllat, factam.

626. A continuació, ratllat, Ítem, a les hospital monjes de sancta Clara y altres monastirs.

res. Ítem, als monastirs y hospitals axí de monjes com altres de la ciutat de Gerona, a coneguda dels jurats, cent y noranta lliures. Ítem, a l'hospital dels ò[r]ffens del Sanct Sperit de Leyda, a coneguda dels pahers, cent setanta lliures. Ítem, a les monjes de sanct Francesch y sanct Hylari de Leyda, a quiscun monastir, vint lliures, que abdós són quoranta lliures. Ítem, a l'hospital de Tarragona, quoranta lliures. Ítem, als pares de Bellem de Barcelona, sinquanta lliures. Ítem, al monastir de sanct Francesch de Barcelona, cent lliures. Ítem, a l'hospital y monastir de Berga, //525r// a coneguda dels cònsols, vint lliures. Ítem, a l'hospital y altres monastirs de la vila de Cervera, a coneguda dels pahers, sexanta lliures. Ítem, a l'hospital y monastir de sanct Francesch de Vilafrancha de Penadès, a coneguda dels jurats, trenta lliures. Ítem, a l'hospital y monastirs de Jesús de Balaguer, a coneguda dels pahers, vint lliures. Ítem, al monastir de Jesús de Leyda, vint lliures. Ítem, a l'hospital y altres sglésies de la vila de Coplliura, a coneguda dels cònsols, vint lliuras. Ítem, a l'hospital y sglésies de la ciutat de Vich, a coneguda dels consellers, noranta lliures. Ítem, a l'hospital y sglésies de Manresa, a coneguda dels consellers, setanta-sinch lliures. Ítem, a l'hospital y monastir de Vilafrancha de Conflent, a coneguda dels cònsols, vint lliures. Ítem, a l'hospital y monastirs de Puigcerdà, a coneguda dels cònsols, trenta lliures. Ítem, a l'hospital y monastir de Granollers, a coneguda dels consellers, vint lliures. Ítem, a l'hospital y altres monastirs de la vila de Tàrrega, a coneguda dels pahers, trenta lliures. Ítem, a tots los hospitals y monastirs y sglésies qui tenen los syndichs en les presents Corts, los quals damunt no són specificats, a coneguda dels consellers, pahers, jurats y regidors de les universitats, a quiscuna de dites universitats, deu lliures; que ab tots són de ser^{626a}, que són cent setanta lliures. Ítem, a l'hospital de la present vila de Monçó y monastir, a coneguda dels jurats, trenta lliures. Ítem, a Antich Ambert y Joan Riera de Tiana y fra Miquel Llebrés, que són estats catius, ab tots vint lliures. Ítem, al monastir de les Hierònymes de Barcelona, vint lliures. Ítem, al monastir de Montission de Barcelona, vint lliures. Ítem, al monastir del Sanct //525v// Sepulcre de Hierusalem, quoranta lliures. Ítem, al monastir de sancta Madrona de Monjuhich de Barcelona, vint lliures. Ítem, a l'hospital de Tremp, quinze lliures. Ítem, a les Repenedides de Barcelona, deu lliures. Ítem, al monastir de sanct Francesch de Paula de Barcelona, deu lliures. Per ço, ab tenor de les presents vos diem y manam que de pecúnies del General doneu y pagueu a les dites persones y llochs pios predits les sobre dites quantitats respectivament, y cobrau àpocha de rebut; dient y manant als hoydors de vostres comptes que, pagant vosaltres dites quantitats, aquelles vos admetten en compte de legítima datta, cobrant les presents. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo segell major de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, a quatre del mes de decembre any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. Lo vescomte de Rochabertí. Francesch Çaragossa.

Segueixen algunes lletres y provisions que feyen a insertar desobre y posen-se assí encara que no sie son propri lloch, les quals foren provehides per los tres brassos y expedides.⁶²⁷

626a. *En lloc de disset.*

627. *Al manuscrit n. 76 són ratllades les lletres de naturalesa del mestre Castelló. Diu el manuscrit: és duplicada*

[Cauthela per mossèn Vilaplana]

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçà la mar. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General //526r// de Catalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per mossèn Andreu Vilaplana, notari de la ciutat de Gerona, nos és estada presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres, reverendíssims, molt reverents, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors. En lo any mil sinch-cents setanta-hu fonch provehit Andreu Vilaplana, notari públich de Gerona, de l'offici de scrivà del deputat local de la dita ciutat y col·lecta, sens salari algú; y après, en lo any mil sinch-cents setanta-quatre li foren assignades per son salari ordinari vint lliures. Considerats los treballs y càrrechs de dit offici, e com dit Vilaplana haja sustentats molts treballs en los dits tres anys que ha servit lo dit offici sens salari algú, y mereixia se li assignàs dit salari en dit temps, com après se li és assignat; per ço, suplique dit Vilaplana plàsia a vostra excel·lència, senyories y mercès manar-li donar y pagar consenblant salari de dites vint lliures per any per los dits⁶²⁸ tres anys ha servit dit offici sens salari algú, y assò per via de remuneració o satisfacció de treballs o altrament com millor a vostres senyories, excel·lència y mercès serà ben vist, pus és molt cert no ha faltat en fer lo que convé y ha convengut al benefici y profit del General; y además que serà cosa justa y rahonable, dit Vilaplana ho reputarà a singular gràtia y mercè. *Que licet etc. Altissimus. etc.* A la qual supplicació per nós és estada provisió que sien donades al dit mossèn Andreu Vilaplana de pecúnies del General, per les causes y rahons en dita supplicació contengudes, vint lliures moneda barcelonesa. Per tant, deduhint a vostra notítia les coses predites, ab tenor de les presents vos diem, encarregam y manam //526v// que de les pecúnies del General doneu y pagueu realment y de fet al dit mossèn Andreu Vilaplana dites vint lliures per les coses sobre dites, tota dilatió y exceptió cessants; dient y manant als hoydors de vostres comptes que, posant vosaltres en compte la dita quantitat y restituhit la present ab àpocha de rebut, aquella vos admette en compte de legítima datta, tota dilatió cessant. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents, sagellades ab lo sagell major de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, a onze del mes de nohembre, any de la nativitat de Nostre Señor mil sinch cents vuytanta sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués.* Pere Ferreres.

[Letres de comissió de la causa de l'ardiacha Terça]

Los tres⁶²⁹ staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals⁶³⁰ que la sacra, catòlica, real magestat de present celebra en la vila de Monçó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó desà la mar. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Catalunya residents en

628. A continuació, ratllat, drets.

629. A continuació, ratllat, brassos.

630. A continuació, ratllat, de Monsó.

Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per part del reverent mossèn Hierònym Terça, ardiacha y canonge de la seu de Tortosa, nos és estada presentada una supplicatió del tenor següent: Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors. Lo ardiacha Terça diu que, vist lo temps que sa magestat ha assenyalat per a partir-se de la present vila és tant breu, com vostres senyories, excel·lència y mercès veuen, y que la causa que porta devant vostres senyories, excel·lència y mercès no-s pot acabar en les presents Corts per ésser los magnífichs advocats ocupats en coses y negocis de las presents Corts; per tant, supplica //527r// a vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits que dita causa se cometés a dos doctors de la Real Audiència, los qui a vostres senyories, excel·lència y mercès seran ben vists, y que se'ls sia assenyalat termini perquè acaben y concloguen dita causa, que en assò rebrà de vostres senyories, excel·lència y mercès molt particular mercè. *Que licet, etc. Altissimus, etc.* Lo ardiacha Terça, *in causa propria*. A la qual supplicatió per nosaltres és estada feta provisió que, per les causes en la supplicatió contengudes, la dita causa que devant nós se aporte y penja indecisa entre los dits ardiacha Terça y canonge Miró sobre la inseculatió feta per nós del lloch de deputat ecclesiàstich vagant per mort de l'ardiacha Cerveró, comètien segons que ab la present cometen als magnífichs micer Joseph Mur y micer Gaspar Rovira, en drets doctors, ciutedans de Barcelona, donant-los ple poder y facultat en dita causa y tots y sengles actes de aquella, servades les coses se han de servir, procehir fins a sentència diffinitiva y total exequutió de aquella, y aquella finir y terminar dins dos mesos après de la presentatió de les presents a ells fahedora, y per assò sien fetes les lletres necessàries. Per ço, notificant-vos les coses sobre dites, ab tenor de les presents vos diem, cometem y manam que de nostra part notifiquieu, segons que ab les presents notificam, als dits micer Joseph Mur y micer Gaspar Rovira la dita y per nós a ells feta commissió de dita causa. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, al primer del mes de decembre any de la nativitat de Nostre Senyor mil sinch-cents vuytanta-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marquès*. Francesch Çaragossa. 527v// **[Lletres de naturalesa de don Christòfol Frigola]**

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó deçá la mar. A don Christòfol Frigola, fill legítim y natural del molt il·lustre senyor don Simó Frigola, vicecanceller en lo Supremo Consell de Aragó. Salut y honor. Attenent y considerant que per part vostra nos és estada presentada una supplicatió del tenor següent: Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors. Lo doctor don Simó Frigola, vicecanceller en lo Supremo Consell de Aragó, supplica a vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits habilitar-li per natural del Principat de Cathalunya a la persona de don Christòfol Frigola, fill seu, que en assò rebrà de vostres senyories, excel·lència y mercès molt particular mercè. *Que licet, etc. Altissimus, etc.* Per ço, inclinats a vostra supplicatió per los respectes en dita supplicatió continguts y altrament, a vós dit don Christòfol Frigola ab tenor de la present habilitam per cathalà, en tal manera que us alegreu y alegrar y gosar pugau de totes

coses que cathalans naturals se alegren y gosen com si fosseu natural cathalà, y que en tots officis, honors, prerrogatives y altres coses pugau concórrer com los altres naturals cathalans. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, al primer de decembre any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Francesch Çaragossa.

528r// [Lletres de don Lluís de Paguera]

Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncoles de los regnes de la Corona de Aragó deçá la mar. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General del dit Principat de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per lo molt magnífich don Luys de Paguera, doctor en drets y de la Real Audiència Criminal del dit Principat, nos és estada presentada una supplicació del tenor següent. Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors. Don Luys de Paguera, doctor del Real Consell Criminal, representa a vostres senyories, excel·lència y mercès que, per promoció feta de la persona del magnífich senyor micer Francesch Puig, leshores assessor del portantveus del general governador de Cathalunya, en lo lloch de hu dels doctors del Real Consell Civil, que fou en lo mes de març de 1579, fonch provehit en dit càrrech de assessor de dit portantveus de general governador, y serví dit don Luys lo dit càrrech des de dit mes de març de mil sinch-cents setanta-nou fins a la vigília del Corpus de l'any 1581, que prengué possessió del càrrech que vuy té de hu dels doctors del Real Consell, en lo qual fou promogut lo primer de maig de dit any mil sinch-cents vuytanta-hu, en manera que serví en dit càrrech de assessor per temps de dos anys y poch més de dos mesos, dins lo qual temps patí molts treballs y gastos de sa casa y particularment quant li manaren anar y estar en la vila de Camprodon des de Nadal a Carnestoltes, estant totes les montanyes //528v// de aquelles partides plenes y cubertes de neu, patint-hi molt fret y altres necessitats y treballs; y també seguint moltes terres del present Principat en persecució de mala gent ab lo dit portantveus de general governador, lo qual també lo féu residir en la ciutat de Gerona per temps de sis mesos contínuos y axí bé absent de sa casa, ab molt gran dany y detriment de sa casa y destructió de son estudi y luttigants, y en la ciutat de Barcelona tingué passats tres mesos la ordinària per ésser-se'n anat lo lloctinent general en la vila de Perpinyà, dins los quals féu fer moltes promenies y axí bé moltes justíties y molts altres serveys en lo dit càrrech que serien llarchs de comptar. Y com de semblants serveys vostres senyories, excel·lència y mercès tinguen acostumat de fer-ne remuneració, supplica dit don Luys de Paguera a vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits, per via de gràtia y mercè, remunerar-li dits serveys, com tots hajan redundat en benefici públich; la qual remuneració sie en satisfacció de sos gastos y treballs y als altres done ànimo de emplear-se de bona gana en semblants serveys. A la qual supplicació com a justa y rahonable, per nós és estada feta provisió que de pecúnies del General sien donats y pagats al dit don Luys de Paguera, per les causes y rahons en dita supplicació contengudes, dos-cents ducats moneda barcelonesa y per ço sien

fetes les lletres acostumades. Per tant, deduhint a vostra notítia totes les coses predites, ab tenor de les presents vos diem, encarregam y manam que de les pecúnies del General doneu y pagueu, realment y de fet, al dit don Luys de Paguera per les causes predites los sobredits dos-cents ducats moneda barcelonesa, tota dilatió y exceptió cessants; dient y manant als hoydors de vostres comptes que, posant vosaltres en compte la dita quantitat y restituhint la present ab àpocha de rebut, aquella vos admeten en compte de legítima data, tota dilatió cessant. En testimoni de les quals coses manam ésser fetes y expedides les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell major de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó quant als brassos ecclesiàstich y militar a trenta de octubre, quant al bras real al primer de decembre any de la nativitat del senyor mil sinch-cents vuytanta-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marquès*. Francesch Çaragossa.⁶³¹

631. *El manuscrit n. 74 en els folis 529r-533v repeteix aquests últims documents ja escrits. Són els següents: Los tres staments, etc. Fiat ut in aliis. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Com nosaltres haïam deslberat que de peccúnies del General si en donades a les persones y lochs pios devall scrits les quantitats avall scrites, ço és, primo, a la sglésia de sanct Steve de Monçó, quinsa lliures. Ítem, a la sglésia de sanct Joan de la mateixa vila, quinsa lliures. Ítem, al Hospital General de Sancta Creu de Barcelona, dos mília lliures de present y mil y dos-cents lliures cada any, y sie durador fins a les primeres Corts. Ítem, a l'hospital de Misericòrdia de Barcelona, cent lliures. Ítem, als pobres infants hòrfens de Barcelona, cent lliures. Ítem, a la obra y casa del sanct Crucifici de Balaguer, sinquanta lliures. Ítem, a les monges de sancta //529v// Elisabet de Barcelona, quaranta lliures. Ítem, a les monges de sancta Clara de Tortosa, a l'hospital y monestirs de dita ciutat, a coneguda dels procuradors de dita ciutat de Tortosa, cent lliures. Ítem, a les monges dels Àngels de Barcelona, quaranta lliures. Ítem, a les monges de les Magdalenes [de] Barcelona, quaranta lliures. Ítem, a l'hospital, monges de sancta Clara y altres monestirs de la vila de Perpinyà, a coneguda dels cònsols de dita vila, dos-cents y deu lliures. Ítem, als monestirs y hospitals axí de monges com altres de la ciutat de Gerona, a coneguda dels jurats, cent y noranta lliures. Ítem, a l'hospital dels òrfens del Sanct Sperit de Leyda, a coneguda dels pahers, cent y setanta lliures. Ítem, a les monges de sanct Francesch y sanct Hilari de Leyda, a quiscun monestir, vint lliures, que abdós són quaranta lliures. Ítem, a l'hospital de Tarragona, quaranta lliures. Ítem, als pares de Bellem de Barcelona, sinquanta lliures. Ítem, al monestir de sanct Francesch de Barcelona, cent lliures. Ítem, a l'hospital y monestir de Berga, a coneguda dels cònsols, vint lliures. Ítem, a l'hospital y altres monestirs de la vila de Cervera, a coneguda dels pahers, sexanta lliures. Ítem, a l'hospital y monestir de sanct Francesch de Vilafrancha de Penaders, a coneguda dels jurats, trenta lliures. Ítem, als hospital y monestir de sanct Francesch de Vilafrancha de Panaders, a coneguda dels jurats, trenta lliures. Ítem, a l'hospital y monestir de Jesús de Balaguer, a coneguda dels pahers, //530r// vint lliures. Ítem, al monestir de Jesús de Leyda, vint lliures. Ítem, a l'hospital y altres sglésies de la vila de Copliura, a coneguda dels cònsols, vint lliures. Ítem, a l'hospital y sglésies de la ciutat de Vich, a coneguda dels consellers, noranta lliures. Ítem, a l'hospital y sglésies de Manresa, a coneguda dels consellers, setanta-y-sinch lliures. Ítem, a l'hospital y monestir de Vilafrancha de Conflent, a coneguda dels cònsols, vint lliures. Ítem, a l'hospital y monestir de Puigcerdà, a coneguda dels cònsols, trenta lliures. Ítem, a l'hospital y monestir de Granollers, a coneguda dels consellers, vint lliures. Ítem, a l'hospital y monestirs de la vila de Tàrrrega, a coneguda dels pahers, trenta lliures. Ítem, a tots los hospitals y monastirs y sglésies que tenen los síndichs en les presents Corts, los quals damunt no són especificats, a coneguda dels consellers, pahers, jurats y regidors de les universitats, a quiscuna de dites universitats, deu lliures, que ab tots són deset, que són cent setanta lliures. Ítem, a l'hospital de la present vila de Monçó y monastirs, a coneguda dels jurats, trenta lliures. Ítem, a Antich Ambert y Joan Riera de Tiana y fra Miquell Llebrés que són estats catius, ab tots vint lliures. Ítem, al monastir de les Hyerònimes de Barcelona, vint lliures. Ítem, al //530v// monastir de Montision de Barcelona, vint lliures. Ítem, al monastir del Sanct Sepulcre de Hyerusalem, quaranta lliures. Ítem, al monastir de sancta Madrona de Monyohich de Barcelona, vint lliures. Ítem, a l'hospital de Trem, quinze lliures. Ítem, a les Repenedides de Barcelona, deu lliures. Ítem, al monastir de sanct Francesch de Paula de Barcelona, deu*

Dijous, a sinch de desembre MDLXXXV.

Convocat lo stament real en lo loch y forma acostumat, entès lo parer dels altres estaments aserca las cosas avall scrites, y tractant allí se serien crescudes cent lliures a quis-

lliures. Per ço, ab tenor de les presents, vos diem y manam que de pecúnies del General doneu y pagueu a les dites persones y lochs pios predits les sobre dites quantitats respectivament y cobreu àpocha de rebut; dient y manant als oydors de vostres comptes que pagant vosaltres dites quantitats, aquelles vos admeten en compte de legítima data, cobrant las presents. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell maior de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, a quatre del mes de deembre, any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-y-sinch. El bisbe de Barcelona. Lo vescomte de Rocabertí. Francesch Çaragoça.

Seguexen-se algunes letres y provisions que feyen a insertar desobre y posen-se assí encara que no sie son propri loch, les quals foren provehides per los tres brassos y expedides.

Los tres staments del Principat de Catha//531r//lunya congregats en las Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó desà la mar. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Catalunya, residents en Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per mossèn Andreu Vilaplana, notari de la ciutat de Gerona, nos és estada presentada una supplicació del thenor següent: Molt il·lustres, reverendíssims, molt reverents, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors. En lo any mil sinch-cents setanta-hu fonch provehit Andreu Vilaplana, notari públich de Gerona, de l'offici de scrivà del diputat local de la dita ciutat y col·lecta sens salari algú; y après, en lo any mil sinch-cents setanta-quatre li foren assignades per son salari ordinari vint lliures. Considerats los treballs y càrrechs de dit offici, e com dit Vilaplana hage sustentats molts treballs en los dits tres anys que ha servit lo dit offici sens salari algú y merexia se li assignàs dit salari en dit temps, com après se li és assignat, per ço, suplique dit Vilaplana plàcia a vostra excel·lència y mercè manar-lo donar y pagar consemblant salari de dites vint lliures per any per los dits tres anys ha servit dit offici sens salari algú; y assò per via de renunciació o satisfacció de treballs o altrament com millor a vostres senyories, excel·lència y mercès serà ben vist, puix //531v// és molt cert no ha faltat en fer lo que convé y ha convengut al benefici y profit del General y, además que serà cosa justa y rahonable, dit Vilaplana o reputarà a gingular (*sic*) gràtia y mercè. *Que licet, etc. Altissimus, etc.* A la qual supplicació per nós és estada feta provisió que sien donades al dit mossèn Andreu Vilaplana de pecúnies del General, per les causes y rahons en dita supplicació contengudes, vint lliures moneda barcelonesa. Per tant, deduint a vostra notítia les coses predites, ab tenor de les presents vos diem, encarregam y manam que de les pecúnies del General doneu y pagueu realment y de fet al dit mossèn Andreu Vilaplana dites vint lliures per les causes sobre dites, tota dilació y exceptió cessants; dient y manant als oydors de vostres comptes que, posant vosaltres en compte la dita quantitat y restituhit la present ab àpocha de rebut, aquella vos admeta en compte de legítima data, tota dilació cessant. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents, sagellades ab lo sagell mayor de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, a onze del mes de nohembre any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marqués*. Pere Ferreres.

532r// Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en las Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó desà la mar. Als reverents, nobles y magnífichs senyors los deputats del General de Cathalunya residents en Barcelona. Salut y honor. Sabreu que per part del reverent mossèn Hyerònim Terça, ardiaca y canonge de la seu de Tortosa, nos és estada presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors. Lo ardiacha Terça diu que, vist lo temps que sa magestat ha assenyalat per a partir-se de la present vila és tant breu, com vostres senyories, excel·lència y mercès veuhen, y que la causa que porta devant vostres senyories, excel·lència y mercès no's pot acabar en les presents Corts per ésser los magnífichs advocats ocupats en coses y negocis de les presents Corts; per tant, supplica a vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits que dita causa se cometés a dos doctors de la Real Audiència, los qui a vostres senyories, excel·lència y mercès seran ben vists, y que se'ls sia senyalat termini per a què acaben y concloguen dita causa, que en assò rebrà de vostres senyories, excel·lència y mercès molt particular mercè. *Que licet, etc. Altissimus, etc.* Lo ardiacha Terça, *in causa propria*. A la qual supplicació per nosaltres és estada feta provisió que, per les cau

cú dels doctors de la Real Audiència, digueren los síndichs de Barcelona que ells no consenten, ans expressament y dissenten, per no tenir tal poder ni orde de llurs universitats, si ya dins un mes dits sos principals no y consentien; y no consentint-hi, que //534r//⁶³² dit dissentiment stiga en sa forsa y valor.

Los síndichs de Leyda adereix. Gerona en lo mateix. Perpinyà. Vich. Voló. Salces. Vilanova de Cubells. Pals⁶³³. Figueres. Talern. Copliura. Caldes. Cruïlles.

Sala, que's fasse com és proposat, que sien crescudes dites cent lliures a quiscun doctor.

Més, determinà lo dit bras que sien repartides per sa magestat, ab las persones del memorial a sa coneguda, vuyt mília lliures proporcionadament.

534v// E immediadament fou en dit stament presentada y en aquell legida una supplicació per part de Mateo Vaques⁶³⁴, sacretari de sa magestat, la qual és del tenor següent:

Molt il·lustres, reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres y molt magnífichs senyors.

Mateu Baques⁶³⁵ Delegua, natural de la isla de Còrsega, de la Corona de Aragó, per la affectió gran que té a la nació cathalana, supplica a voses senyoria, excel·lèn-

ses en la supplicació con//532v//tengudes, la dita causa que devant nós se porte y penge indecisa entre los dits ardiacha Terça y canonge Miró sobre la inseculació feta per nós del loch de deputat ecclesiàstich vagant per mort de l'ardiacha Cerveró, comètien segons que ab la present cometem als magnífichs micer Joseph Mur y micer Gaspar Rovira, en drets doctors, ciutedans de Barcelona, donant-los ple poder y facultat en dita causa y tots y sengles actes de aquella, servades les coses se han de servir, prosehir fins a sentència diffinitiva y total exequutió de aquella, y aquella finir y terminar dins dos mesos après de la presentació de les presents a ells fahedora, y per assò sien fetes les lletres necessàries. Per ço, notificant-vos les coses sobre dites, ab thenor de les presents vos diem, cometem y manam que de nostre part notifiqueu, segons que ab les presents notificam, als dits micer Joseph Mur y micer Gaspar Rovira la dita y per nós a ells feta commissió de dita causa. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell maior de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó al primer del mes de desembre, any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marquès*. Francesch Çaragossa.

533r// Los tres staments del Principat de Cathalunya congregats en les Corts Generals que la sacra, catòlica, real magestat de present celebre en la vila de Monçó als íncoles de sos regnes de la Corona de Aragó desà la mar. A don Christòfol Frigola, fill legítim y natural del molt il·lustre senyor don Symó Frigola, vicecanceller en lo Supremo Concell de Aragó. Salut y honor. Attenent y considerant que per part vostre nos és estada presentada una supplicació del tenor següent: Molt il·lustres y reverendíssims, excel·lentíssim, molt il·lustres, il·lustres y molt magnífichs senyors. Lo doctor don Symó Frigola, vicecance ller en lo Supremo Concell de Aragó, supplica a vostres senyories, excel·lència y mercès sien servits habilitar-li per natural del Principat de Cathalunya a la persona de don Christòfol Frigola, fill seu, que en assò rebrà de vostres senyories, excel·lència y mercès molt particular mercè. *Que licet, etc. Altissimus, etc.* Per ço, inclinats a vostra supplicació per los respectes en dita supplicació contenguts y altrament, a vós dit don Christòfol Frigola ab tenor de la present habilitam per cathalà, en tal manera que us alegreu y alegrar y gosar pugau de totes //533v// coses que cathalans naturals se alegren y gosen com si fosseu natural cathalà, y que en tots officis, honors, prerogatives y altres coses (*ratllat*: que en tots officis) pugau concórrer com los altres cathalans naturals. En testimoni de les quals coses havem manat fer y expedir les presents sotascrites de mà dels tres presidents y sagellades ab lo sagell maior de dita Cort. *Datum* en la vila de Monçó, al primer de desembre any de la nativitat del Senyor mil sinch-cents vuytanta-sinch. El bisbe de Barcelona. *El duque y marquès*. Francesch Çaragossa.

632. A continuació, ratllat, stiga.

633. A continuació, ratllat, fig.

634. En el 76, Vasques per Vaques.

635. En el 76, Basques per Baques.

tia y mercès sien servits fer-lo natural cathalà, perquè sie admès y tingut en totes les coses com ho són los del Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, que u tindrà a molt particular mercè, etc. *Altissimus, etc.*

Die quinta dezembris millesimo quingentessimo octuagessimo quinto lecta in stamento ecclesiastico et fuit decretum quod fiat ut supplicatur. Scriba stamenti ecclesiastici, Mullola, notarius.

Dicto die et anno millesimo quingentessimo //535r//⁶³⁶ octuagessimo quinto lecta in stamento militari et fuit decretum quod fiat ut supplicatur. Scriba stamenti militari, Ioannes Sala, notarius publicus.

Die quinta mensis desembris anno Domini millesimo quingentessimo octuagessimo quinto lecta in stamento regali et fuit provisum quod fiat ut supplicatur, sublati tamen discentimentis. Cellers, notarius Barcinone.

Dit dia après dinar, en lo loch de Binefa, aldea de Monsó.

Tingué sa magestat en dit loch de Binefa, dins la sglésia de sanct Pere de dit loch, de sòlio, y allí foren presentades, per las personas eletes per los brassos, a sa magestat les Constitutions, Capítols de Cort y los Capítols del General.

Més, la supplicatió de la oferta del donatiu de les sinch-centes mília lliures.

Y legida dita supplicatió del donatiu per lo protonotari de sa magestat en lo sòlio en presència de tota la Cort allí iunta, puyaren al sòlio los síndichs de Barcelona, discentiren al dit donatiu y donaren a sa magestat lo discentiment ab una supplicatió, qu'és conforme lo que's donà //535v// y presentà en lo sòlio en las Corts de l'any sinquanta-tres, la qual sa magestat manà incertar en lo procés per son protonotari allí present; e fet y posat lo dit discentiment, se'n baxaren dits síndichs del dit sòlio y se assentaren en lo mateix loch de hont s'eren alsats per anar a posar y presentar lo dit discentiment a sa magestat.

636. Una línea ratllada, il·legible.

Thenor vero constitutionum et decretationum per regiam magestatem dictis constitutionibus sibi presentatis factarum, gravaminum per tria brachia regie magestati presentatorum et locumtenenti generalis Cathalonie, de quorum omnium mentionate supra fuit et habetur mentio est huiusmodi et sequitur sub his verbis, videlicet, Constitutiones Cathalonie [primo loco presentate]⁶³⁷ in precedenti foleo; decretationes facte per regiam magestatem dictis constitutionibus foleo sexcentum quadraginto sex; tenor vero replicationum factarum per tria brachia foleo sex centum quinquaginta tres; tenor vero constitutionum secundo loco presentatarum foleo sex centum quinquaginta septem; decretationes foleo sex centum sexaginta tres; tenor vero replicationum et acceptatorum⁶³⁸ proxime insertis et decretationibus secundo loco factarum foleo sex centum sexaginta sex; tenor vero aliquorum capitulorum sue magestati seu dominis tractantibus in papiro volanti in diversis vicibus foleo sex centum sexaginta septem; tenor //536r// vero gravaminum foleo sexcentum sexaginta novem; tenor vero del Reders⁶³⁹ del General foleo octingentum triginta uno; de quibus omnibus supradictis in dictis foliis et in uno quoque eorum plena fit et habetur mencio prout in dicto et uno quoque eorum continetur foliis.

*Constitucionis Cathalonie*⁶⁴⁰.

Primerament, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació de la present, statuir y ordenar que la Constitució feta per vostra magestat en les Corts de l'any mil sinch-cents cinquanta-tres, capítol vint-y-nou comensant "Com lo ordinari col·lador", la qual fonch fins a la conclusió de les presents Corts porrogada en les proppassades de l'any mil sinch-cents sexanta-quatre, sie porrogada y confirmada fins a la conclusió de les primeres Corts; y lo Capítol de Cort tres de les últimes Corts que comence "Ítem, per quant molts lladres" sie porrogat fins a la conclusió de les primeres Corts; y la Constitució de l'any mil sinch-cents quoranta-set, capítol cinquanta-vuyt, començant "Ítem, com per la negligència", la qual havent spirat fonch innovada y porrogada fins a la conclusió de les presents Corts, sie perpetuada y se haje de guardar per a tots temps; y lo Capítol de Cort deu de les Corts proppassades que comense "Ítem, //536v// com alguns", la qual fonch concedit per a sis anys tant solament, sie innovada y perpetuat per lo molt bé que del contengut en lo dit Capítol se spere, tant en servey de vostra magestat com en utilitat y defensa de aquest Principat y Comtats de Rosselló y Cerdanya.

2. Declarant la Constitució feta per vostra magestat en les Corts celebrades en lo any mil sinch-cents cinquanta-tres, capítol trenta-hu, que comense "Com sie ordenat", supliquen los tres braços a vostra magestat li plàcia, ab llur consentiment y aprobació, statuir y ordenar que, tantost que sie demanada per lo fisch de la cort ecclesiàstica la inspecció del clergue conjugat pres, ja leshores se entenga començar lo procés de la repetició del tal clergue conjugat; de manera que, de allí avant, no's pugue intentar-ne innovar cosa alguna per

637. Manuscrit 76.

638. *En el 76*, acceptacionum per acceptatorum.

639. *En el manuscrit 76*, Redrès.

640. *En el 76*, Constitucions de Catalunya.

lo jutge secular, ans, si procehirà, tot lo procés se anul·le y, procehint algun acte prejudicial contra dit pres, sia lo dit jutge secular punit y castigat com a contrafahent a Constitució y, ultra de assò, sia tingut als danys de la part; y lo mateix se entenga en cas que lo encarcarat al·legue lo privilegi clerical o immunitat de la iglésia, com en tal cas se haje primer de conèixer si la excepció per lo encarcarat al·legada és verdadera o no.

3. Per quant la Constitució de la reyna dona Maria en la Cort de Barcelona, capítol denou, comensant “Molts inexperts”, encara que molt justa, per abús no-s serva, y molts sens saber ni entendre cosa de monederia o seca se fan oficials de la seca o //537r// de la cort dels alcaldes, sols per eximir-se de la jurisdicció ordinària o de barons y que de ells no-s puga haver justícia; supplica la present Cort a vostra magestat, ab aprobació y consentiment de la present Cort, statuir y ordenar que los dits oficials de la seca o dels alcaldes, axí en lo Principat de Catalunya com en los Comptats de Rosselló y Cerdanya, no se alegren de llurs privilegis sinó en quant faran lo exercisci de son offici y en lo que ha dit offici toca y no altrament, ans en tot lo restant sien de for y jurisdicció dels ordinaris y barons, com si no fossen dels alcaldes y oficials de la seca.

4. E per quant los qui exercesxen officis reals o de les ciutats y altres universitats reals en lo Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya deuen ésser apartats de tota sospita y màcula de llinatge, supliquen los tres braços a vostra magestat li plàcia, ab consentiment y aprobació de la present Cort, statuir y ordenar que ningú que devalle de llinatge de jueus, de part de pare o de part de mare, pugue tenir offici real algú.

5. Ítem, per quant és necessari per la salut corporal provehir a les bones medicines, supliquen los tres braços a vostra magestat li plàcia concedir a tots los concellers, paers, jurats, cònsols, procuradors y altres administradors de les ciutats, viles y altres universitats, axí del Principat de Cathalunya com dels Comtats de Rosselló y Cerdanya, que puguen elegir una vegada lo any dos metges experts y un apotecari que a ells apparrà, los quals regonegan juntament ab dits //537v// administradors de les ciutats, viles y altres universitats, si·ls apparrà acistir-y, les botigues de tots los apotecaris, y miren les drogues, aygues y altres coses de medicines, y tinguen facultat de llançar les que·ls apparrà ésser dolentes, no obstant qualsevol privilegi a dits apotecaris y a llur col·legis concedits.

6. Ítem, supplica la dita Cort a vostra magestat li plàcia confirmar lo Capítol de Cort que comense “Ítem, excel·lentíssim senyor, com la Religió”, concedit als tres staments del present Principat per lo invictíssim emperador y rey nostre senyor de immortal memòria, pare de vostra magestat, en les primeres Corts de Barcelona, celebrades en lo any mil sinch-cents y vint, y lo altre Capítol de Cort setè començant “Si les lleys ab tot effecte de les Corts” per lo mateix emperador en lo any mil sinch-cents quoranta-dos en la present vila celebrades, sobre les comandes de l’orde de Sanct Joan que estan situades dins lo present Principat de Catalunya, y manar que dits Capítols de Cort sien guardats a la lletra com en aquells se conté, sots la pena imposada contra aquells qui contrafaran a Constitució, Capítol o Acte de Cort; y que qualsevol persona particular, encara que no sie comanador, pugue instar lo contingut en aquest capítol, així ab los deputats com en altra qualsevol part que convingue.

7. Declarant los Usatges de Barcelona y Constitutions de Catalunya, specialment la Constitució del rey en Pere terçer en la Cort de Çervera, capítol terçer, //538r// comensant “Ítem, per ço que sobre lo lluíisme y altres lleys de la terra sobre assò disposants”, se supplique a vostra magestat per los tres braços de la present Cort li plàcia provehir y manar que emparees reals no sien posades en lo present Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya per lo senyor directe del feu, per ocasió de alguns foriscapis o altres drets deguts, que primer no precesca requesta als vassalls demanantlos lo que per dit senyor del feu és pretés ésser-li degut, a effecte que complint ab lo deute lo vassall no se li pugue donar més molèstia.

8. Ítem, per llavar los danys que's segueixen a les universitats de evocar a la Règia Audiència les causes, la conexensa y administració de les quals toquen als concellers, paers, jurats, cònsols, procuradors y altres administradors de les ciutats, viles o altres universitats reals, y com per Constitució⁶⁴¹ feta per vostra magestat en les Corts celebrades en la present vila de Monçó en l'any mil sinch-cents quoranta-set, capítol segon, sie donat arbitre al lloctinent general y Real Consell de evocar les dites causes a la Règia Audiència, y del dit arbitre resulta que totes les causes sobredites se evoquen y les ciutats, viles y altres universitats resten molt damnificades y agravades en les despeses, per hont moltes voltes deixen de entendre en dites causes y no curen de les administracions com deurien fer segons llur offici; per ço, suppliquen los tres braços a vostra magestat li plàcia, ab consentiment y aprobació de la dita Cort, statuir y ordenar que les causes sobre administracions de officis de les ciutats, viles //538v// o llochs reals, com són de botigues de forment y obres o causes de obreries, vehedors, sobreposats, clavaris, mostasafs, cònsols de mar⁶⁴² y administradors de les places, y de extractions y elections de altres officis per dites universitats reals comanats, y de confraries y banchs així dins les ciutats y viles com de sèquies, bracals y hortens, en ninguna manera puguen ésser evocades a la Real Audiència ni a la Cort dels portantsveus de Governador en lo Principat de Catalunya, Comtats de Rosselló y Cerdanya ni deputats locals, inquisidors o altres qualsevol per qualsevol privilegi o altra exceptió se puguen entremetre en qualsevol instàntia; y si seran evocades per qualsevol qualitat, no obstant qualsevol inhibicions, puguen passar avant aquells a qui toque la conexensa de les tals causes, revocant lo dit capítol segon de l'any mil sinch-cents quoranta-set, en quant sobre la evocació de les dites causes o dexave a arbitre del dit lloctinent general.

9. Perquè de l'arbitre reservat al lloctinent general en concedir que's fessen⁶⁴³ llistes se ha seguit molt gran abús ab molt gran dany dels poblats en la ciutat de Barcelona, mayorment de menestrals y gent pobre que's destruxen, per ço⁶⁴⁴, supplica la present

641. *A continuació, ratllat, paraula il·legible.*

642. *A continuació, interlineat, de mar.*

643. *En el 76, fassen per fessen.*

644. *Al manuscrit n. 76 és ratllar el següent: statuim y ordenam ab aprobació de la present Cort que...En el seu lloc el manuscrit n. 74 diu: supplica la present Cort a vostra magestat li plàcia totalment llevar dites llistes...*

Cort a vostra magestat li plàcia totalment llevar dites llistes, de manera que en ningun modo de assí avant no sien concedides ni permeses en lo present Principat de Catalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya, ni lo lloctinent general de vostra magestat puga concedir aquelles sinó en //539r// les que's fan per extractió de diputats.

10. Ítem, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprovació de la present Cort, statuir y ordenar que si en causes que's portaran davant jutges ordinaris del Principat de Catalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya se esdevindrà apel·lar de algun intermedi o interlocutòria abans de la sentència deffinitiva, se hagen les tals apel·lacions interposar al mateix jutge ordinari, mudant lo assessor, lo qual en tal cas se haje de assignar no suspecte a les parts y aquell decidezca lo article de dit intermedi; y si és confirmada la interlocutòria no se'n pugue més apel·lar, y si se revocarà, en tal cas lo mateix ordinari nomene altre assessor qui confirme la una o altra sentència ab los matexos actes dins vint dies, y del que declararà no's pugue més per alguna de les parts apel·lar, ans lo jutge primitiu haje a passar avant en la expedició del negoci principal.

11. Com sie molt gran inconvenient que los lloctinents generals de vostra magestat puguen votar en causes civils ni criminals no havent paritat de vots entre los doctors del Real Consell, supplica la present Cort a vostra magestat li plàcia statuir y ordenar, ab llur aprovació y consentiment, que dits lloctinents generals no puguen votar en causa alguna civil ni criminal, sinó en cas que y hagués paritat de vots entre los doctors de dit Real Consell, de tal manera que ab son vot no pugue fer peritat, ans se haja de fer la conclusió segons lo vot de la major part dels doctors del dit Real Consell, revocant quant //539v// en assò qualsevol Constitució que lo contrari disposàs.

12. Ítem, plàcia a vostra magestat, ab consentiment y aprovació de la present Cort, statuir, ordenar y manar que, havent algun encarcerat al·legat excepció de mala captura o de guiatge en lo procés, tal excepció se haja de declarar per los doctors del Real Consell dins quinze dies contadors del dia que la excepció serà oposada, passat lo qual termini, lo qual sie precís y peremptori, si no serà declarat sobredita excepció, se entenga la declaració ésser feta en favor del reo, y que assò haja també lloch en los officials ordinaris.

13. Ítem, com no obstant los capítols concedits al stament ecclesiàstich per lo catòlich rey don Ferrando segon en les Corts de Monçó en lo any mil sinch-cents y deu, confirmats per Constitució feta per la cesàrea magestat de l'emperador, vòstron pare y senyor, de immortal memòria, en les Corts de l'any mil sinch-cents trenta-quatre, capítol primer⁶⁴⁵, y per lo Capítol de Cort⁶⁴⁶ onze de l'any mil sinch-cents quoranta-dos, los ecclesiàstichs constituïts en sacres òrdens o beneficiats o religiosos són encarcerats per procés de regalia per los jutges reals sens precehir assistència o requesta del jutge ecclesiàstich, y encara a les dites ecclesiàstiques persones porten a les presons comunes y no en alguna casa honesta, com dits Capítols y Constitucions manen, y a les voltes los dete-

645. *En el 76, sinch per primer.*

646. *A continuació, ratllat, paraula il·legible*

nen més de les vint-y-quatre hores posades en dits capítols; per ço, suppliquen a vostra magestat los dits tres braços li plàcia,⁶⁴⁷ //540r// ab lo consentiment y aprobació de la present Cort, statuir y ordenar que de assí avant se lleven dits abusos, y los dits ecclesiàstichs sien portats ab tota decència com se convé a les sacres òrdens y estament ecclesiàstich, y que no puguen ésser portats a les presons comunes sinó en alguna casa particular honesta, com en dits Capítols y Constitució és contengut. Y per quant una de les excepcions posades en dits Capítols de l'any mil sinch-cents y deu, en la qual no és necessari que lo jutge real demane assistència al jutge ecclesiàstich essent fugitiu lo procesat y la Cort real fa fonament que tantost que és impetit de delictes y regaliat és sospitós de fuga, per ço, supplica la present Cort a vostra magestat, ab dit consentiment y aprobació, statuir⁶⁴⁸ que tantost que un ecclesiàstich se posarà en mà y poder del jutge ecclesiàstich, offerint-se a totes les coses contengudes en dit capítol, no pogue aquell tal ésser capturat per lo jutge real, ans lo haja de pendre de poder del jutge ecclesiàstich per exigir-li la deposició en alguna casa honesta y no en presons comunes, y aprés lo haja de tornar a son jutge ecclesiàstich per què'l tinga en la forma que fins assí és acostumat.

14. Ítem, declarant lo Capítol de Cort devuyt que comense “E perquè moltes voltes” de les Corts celebrades en lo any mil sinch-cents trenta-quatre, supplica la present Cort a vostra magestat que, ab lur aprobació y consentiment, sie servit statuir y ordenar que tots temps que per lo Real Consell o en la visita //540v// de la presó serà provehit que sie tret algú de la presó, fos simplement o ab manlleuta o ab qualsevol altra manera de obligació o sie ya llegit lo procés o no y en qualsevol punt estigue la causa, la tal provisió immediadament se haja allí mateix de posar en escrits per lo scrivà de manament qui serà semmaner, encara que no sie allí present lo llochtinent general; y en la hora mateixa lo dit scrivà de manament haja de fer lo albarà y aquell haje de ser expedit per lo dit llochtinent general tantost que li sie aportat y en son cas lo portantveus de governador; y si lo dit llochtinent general o en son cas lo portantveus de governador differie la expedició de dit albarà, passats tres dies los dits doctors del Real Consell no puguen entendre en ningun acte, ans tots plegats hagen de parar en llur exercissi fins a tant que lo pres sie lliurat de dita presó y la provisió sie passada a degut efecte, sots pena de perdre lo salari de un any quiscú de dits doctors qui lo contrari farà, y en tal cas los deputats se hagen de tenir dit salari, sots pena de perdre tots una terça del seu propi salari.

15. Ítem, per declaració de la Constitució del sereníssim y catòlich rey don Ferrando segon en les Corts de l'any mil sinch-cents y tres, capítol onze, començant “Com instigant”, la qual per altrás Constitucions és modificada y senyaladament per la Constitució de la reyna dona Germana en les Corts //541r// de l'any mil sinch-cents y dotze, capítol setse que comense “Com experiència haja mostrat”, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació de la present Cort, statuir y ordenar que si algú haurà comès algun delictes per lo qual hagués lloch la disposició de dita Constitució, si aquell tal serà pres ans que

647. *El manuscrit n. 76 ratlla el següent:* per ço, statuhim y ordenam.

648. *El manuscrit n. 76 diu:* plàcia a vostra magestat ab dit consentiment y aprobació statuir. *A més ratlla:* statuhim.

fos publicat en virtut de dita Constitució pugue al·legar qualsevol excepció de mala captura o altra, la qual altrament no se li admetria.

16. Perquè los qui cometen delictes atroces y perturben la república sien punits com és reho y no tinguen sperança de facilitat de vènia ab confiansa de compositar-se, y com al dia de vuy sie molt gran necessitat extirpar totalment los malfactors de Catalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, supliquen a vostra magestat los dits tres braços que, ab llur aprobació y consentiment de la present Cort, que lladres, trencadors de camins, incendiariis, assí de cases com de pallers y altres propietats, matadors de bestiar, així gros com menut, accessins y los qui tallen y destrueixen maliciosament vinyes y arbres en ninguna manera puguen ésser composats, ans hajen de ésser castigats conforme a lleys de la terra y en deffecte de elles del dret comú. Y que la present Constitució sie duradora fins a les primeres Corts.

17. Ítem, com per Constitucions de Catalunya sien prohibits edictes y crides⁶⁴⁹ generals, e també sie cert que //541v// los barons, així ecclesiàstichs com seculars, tenints jurisdicció, poden en son destricte fer crides e proybicions ab penes tant corporals com pecuniàries, segons la calitat dels delictes per los excessos que's cometen en llurs baronies, e de poch ensà per los llochtinents generals de vostra magestat e son Real Consell sien manades fer algunes crides generals ab les quals són estades imposades penes als poblats en los Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, així prohibint armes com posant preus en vitualles en los hostals y altrament, en cas de contrafació formant regalies, evocant les causes al Real Consell y applicant les penes als còffrens reals, lo que és ab gran perjudici de les jurisdiccions així dels ordinaris com dels barons y en perjudici de les Constitucions⁶⁵⁰ disposants que les causes de les vegueries sien tractades dins les vegueries y de les ballies dins les ballies; per ço, supliquen a vostra magestat los tres braços de la present Cort li plàcia statuir y ordenar, ab llur aprobació y consentiment, que dits edictes y crides generals y penals, ab los quals se fassen semblants regalies y se abdique la jurisdicció a dits barons y oficials ordinaris, no sien fetes; y en cas que aparegués a vostra magestat o a son llochtinent general o a son Real Consell fossen necessàries algunes prohibicions y crides en los casos per Constitucions y altres lleys de Catalunya permesas, haja de fer publicar aquelles en lo cap de les vegueries per //542r// los veguers no essent allí present lo llochtinent general⁶⁵¹ y se hajen de requerir los barons en ses baronies que fassen semblants prohibicions y crides, y que les penes dins cada vegueria hajan de ser applicades als dits veguers y de les baronies als barons, y per respecte de dites prohibicions y crides no sien evocades les causes a la Real Audiència sinó en remitència o fatiga de justícia de dits ordinaris e barons y en vegueries o baronies⁶⁵² dels renitents tant solament, revocades totes crides e prohibicions fetes en contrari, e salvats los privilegis sobre açò a les ciutats, viles o altres universitats atorgats.

649. *A continuació, interlineat, y crides.*

650. *A continuació, ratllat, diverses paraules il·legibles.*

651. *A continuació, ratllat, de vostra magestat.*

652. *A continuació, ratllat, lletra il·legible.*

18. Ítem, encara que lo Usatge “*Auctoritate et rogatu*” lo segon sie per los doctors pràctichs y per lo stil comú declarat, attenta la mente y intenció de dit Usatge que a persona que és en poder de la Cort no·s pot fer *laudamentum curie*, però, per a llevar tota manera de dificultat y disputa, supliquen a vostra magestat los tres braços de la present Cort li plàcia declarar y posar per Constitutió o Capítol de Cort que a persona presa no·s puga fer *laudamentum curie*, y si contra algú que no serà encarcerat serà fet, comparent aquell tal davant lo lochtinent general o davant lo jutge perquè puga posar-lo en presó, no haja loch lo *laudamentum curie*, ni puga ésser en res executat, tota altra interpretació levada.

19. Per obviar als abusos que se fan de quiscun dia per lo //542v// capità general de vostra magestat o sos lochtinents qui prenent alguns, encara que no per coses tocants a jurisdicció de capità general, així per ésser provincials com per ésser clergues, quant se fa repitició de les persones de aquells per la cort ecclesiàstica o se ha fermat de dret en lo Real Consell no pot haver-se exhibició dels presos, ans estant ab aquestes contencions los fan aportar, ara per mar ara per terra, en fortalezes y allà ahont los apar, de manera que no pot saber-se de ells, y passant avant contra dits presos *etiam* a procehiments causants y reparable dany com és torturar-los y mort com se és vist ab altres; per ço, se supplica a vostra magestat per los tres braços de la present Cort que, ab lloació y aprovació de aquells, sie servit statuyr y ordenar que tota hora que per dit capità general o llochtinent seu serà pres algú qui per alguna de les dites causes pretendrà no ésser de jurisdicció sua repetint-se per la cort ecclesiàstica perquè aquell tal pres fos clergue simple thonsurat o clergue conjugat que pretenga gaudir de privilegi clerical, dins vint-y-quatre hores haje de posar aquell en⁶⁵³ lo càrcer comú de aquella ciutat o vila en la qual se dirà té pres, de manera que de aquell se pugue fer inspecció y se pugue ab ell tenir comunicació; y si serà constituït en sacres òrdens o beneficiat, encontinent lo haja de posar en mà y poder del jutge ecclesiàstich de la ciutat, vila o lloch ahont lo tindrà pres; y si essent llech se pretendrà que aquell és provincial o per altra causa no súbdit a dit capità general, fermant de dret al llochtinent general y Real Consell //543r// o al portantveus de general governador de Catalunya e o dels Comptats de Rosselló y Cerdanya o altre jutge ordinari, se li haja de admetre la ferma de dret y no puga ésser impedida per lo llochtinent de vostra magestat, y dins tres dies aprés que serà intimat al dit capità general o a son llochtinent haja de posar aquell en càrcer comú de la manera demunt dita, y en dit càrcer stiga fins a tant que lo official ecclesiàstich en son cars haje declarat si aquell tal pres ha de gaudir de privilegi clerical o no, o fins a tant lo Real Consell o aquell en poder del qual serà fermat de dret haje declarat si lo cas és tocant a la Capitania General o no, y entretant en lo un cas ni en lo altre no puguen dit capità general o son llochtinent attentar ni innovar cosa alguna y procehir acte algú contra lo pres; y si dins dites vint-y-quatre hores dit capità general no farà exhibició del dit pres, com damunt és dit, que en tal cas haje de cessar-se en lo exercisci del Consell Real fins a tant lo pres sie posat en dites presons comunes, y que dita declaratió se haje de fer dins quinze dies precisos y peremptoris per los dits doctors del Real Consell o portantveus de general governador o jutges ordinaris respectivament, sots pena als doctors de aquells qui contra fessen de privació de sos salaris per temps de un any per a cada hu que contra farà;

653. En el manuscrit 76, dins.

y en declarar-se en favor de dit official ecclesiàstich lo tal pres gaudir de privilegi clerical haje de ésser lliurat a la cort ecclesiàstica, y declarant-se que no és cas de capità general aquell llech lo qual serà pres reste //543v// en conexensa del llochtinent general y Real Consell o altre jutge ordinari com damunt és dit.

20. Ítem, per quant vostra magestat, ab lloació y aprobació dels tres braços, en les Corts proppassades de l'any mil cinc-cents sexanta-quatre, en lo Capítol de Cort segon que comence "E per quant és més justa rahó", statuí y ordenà que si algú serà tret dels càrcers o de qualsevol altre detenció a manlleuta, ara sie a raquesta de dies, ara sie ab reincidència o de qualsevol altra manera, encara que en la provisió y sie la clàusula *donec aliter sit provisum* o qualsevol altra, la dita manlleuta y obligació tan del principal com de les fermances no duren ni se entenga durar sinó per dos anys tant solament, y que aquell capítol fos durador fins a la conclusió de les primeres Corts; per ço, suplique la present Cort a vostra magestat li plàcia perpetuar-lo per a què per tots temps sie la disposició de dit Capítol de Cort duradora, així emperò que les dites manlleutes no duren sinó per un any y un dia y passat lo dit any y dia sien extinctes y anul·lades; y per quant, conforme a dret y a justícia, si algú serà lliurat a manlleuta y donades fermances per algun cas, si après de nou comet algun altre delictes, la obligació y manlleuta per ell y ses fermances feta no's deu extendre al cas y delictes après de la tal manlleuta comès, supliquen a vostra magestat los tres braços li plàcia statuyr y ordenar que, en tal cas, si lo qui haurà prestat la manlleuta o ses fermances //544r// seran requerits, que lo delinqüent se represente o sie representat *juxta forma* de la obligació per ell y ses fermances feta, no puguen caure en la pena a la qual se són obligats sens que primer sie guiat per lo nou cas per ell comès, a fi y effecte que la presentació se haje de entendre ésser feta tant solament per lo cas per lo qual fonch la manlleuta prestada, la qual no pugue ésser renovada, y representant-se no se puga conèixer d'ell nou delictes, no obstant qualsevol ús o verdaderament abús sobre assò fins al present fet; y que los manlleutats no puguen en lo acte de la manlleuta renunciar al benefici de la present Constitució, y en cas que renunciassen la tal renunciació no vàlega y sia nul·la.

21. Més, supliquen a vostra magestat los tres braços que, atès los grans abusos que los qui tenen hostal fan en lo present Principat y Comptats, li plàcia a vostra magestat, ab llur lloació y aprobació, statuir y manar que tots los officials ordinaris així de les terres reals com de barons o aquells que per privilegi o altrament toca hagen de tatxar y tatxen la palla y civada y vituales de qualsevol calitat que sien, llits y servey dels hostals; y sie specialment prohibit que en los dits hostals no's pugue vendre carn, peix o altres coses per a menjar, sens que sie com dit és tot tatxat, y la tatxa que faran se pose en scríts ab una taula que estigue en la entrada de qualsevol hostal en lloch públich, de manera que qualsevol que vingue a posar en ell pugue llegir les dites tatxes; y qualsevol hostaler que a ella contrafarà exhigint més del que en la taula serà contengut caygue cada volta en pena de deu //544v// lliures, applicadores a l'ordinari qui farà la execució, sens poder dispensar en dita pena en tot ni en part; y la dita taula de les tatxes se haje de renovar y fer de tres en tres mesos, segons la occurrència del temps, salvats los privilegis de les universitats, usos y costums de aquells.

22. Considerat lo grandíssim y irreparable dany que ha vingut en lo present Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya per causa del joch que de alguns anys a esta part ab molt gran dissolució, no sens gran culpa y ab mal exemple de alguns a qui tocave prohibir semblants excessos, se és usat, y sie notori que moltes cases, així de cavallers com de altres, ne resten destruhides y arrohinades; y encara que ja per lo rey don Ferrando primer en la Cort de Barcelona, capítol tercer, que comense “Per tal que mal y ocassió de mal”, sie prohibit generalment lo joch de daus de qualsevol manera, sots pena que qui a dit joch de daus jugarà encorregue en pena de cinch-cents sous per quiscuna vegada, de la qual la terça part sie applicada al senyor de la ciutat, vila, lloch o castell en què s’i jugarà y l’altra part a l’acusador y l’altra tercera part a l’hobra dels murs o valls de la dita ciutat, vila, castell o lloch ahont se jugarà; y en cas que lo que haurà jugat no puge pagar los sinc-cents sous, estigue pres per trenta dies contínuos en los càrcers comuns, en les quals penes per algú no puge ésser dispensat. Però per la dita Constitució no és plenament provehit a tants mals com al present //545r// y de alguns anys a esta part lo joch, com dit és, ha causat en los dit Principat y Comptats, y de la permissió de joch de daus y de cartes se segueixen blasfèmies, perjurs, bregues, qüestions y molts altres intolerables danys. Per ço, humilment suppliquen los tres braços a vostra magestat li plàcia, ab llur consentiment de la present Cort, innovant la dita Constitució y confirmant y també ajustant a ella, de nou statuir y ordenar⁶⁵⁴ que en tot temps de l’any, encara que sie de la vigília de Nadal fins a la Epifania, no sie lícit a persona alguna, de qualsevol estat o⁶⁵⁵ condició que sie, jugar en alguna manera ni en qualsevol joch que sie de daus, ans sie totalment lo dit joch de daus perpètuament prohibit y reprovat en los dits Principat y Comptats; y qualsevol que si tròpie jugant o se sàpie que haje jugat a daus públicament o secreta en qualsevol lloch, ultra les penes posades en la dita Constitució, les quals y les següents *ipso facto* incorreguen tots los que a dit joch jugaran, lo qui haurà guanyat perda tots los diners que guanyat haja y lo qui haurà perdut pague altres tants diners com perdut haurà, applicadors la tercera part a l’acusador y la altra tercera part a l’official ordinari de la ciutat, vila o lloch ahont serà comès lo delicte y la altra tercera part a l’hospital si en aquell lloch n’i haurà y si no y haurà hospital comú als cònsols, paers, jurats o procuradors de la tal ciutat, vila o lloch, los quals la hagen de distribuir entre pobres de la mateixa ciutat, vila o lloch, y que la tercera part dels dits sinc-cents sous, que *juxta forma* de la dita Constitució era applicada per les //545v// obres dels murs y valls, se entenga també de assí al davant haver-se de aplicar als dits spitals y pobres; les quals penes sien totalment irremissibles, així emperò que en la present prohibició no entengue ésser comprès lo joch de taules en ninguna manera. Y també suppliquen los dits tres staments a vostra magestat que entre lo joch de cartes y nayps sie perpètuament prohibit lo joch de la cartilla o carta girada y lo de la gresca y lo de la dobladilla o comutí, sots las matexes penes així irremissiblement exhigidores, y que a ningun joch encara que no sie prohibit puge persona alguna de qualsevol stament, grau o condició que sia jugar sinó ab diners comptants y no a fiar, y sia perpètuament prohibit tenir libre de qualsevol joch encara que no sie dels prohibits, ni jugar

654. *Interlineat*, statuir y ordenar.

655. *Interlineat*, o.

ab senyals de paper o tantos y altres de qualsevol manera; y si algú jugarà a fiar, tot lo que se haurà perdut en lo joch sie applicat com demunt és dit en lo joch de daus y per lo que haurà guanyat no pogue ésser en manera alguna exhigit, encara que per lo qui haurà perdut haja fet obligació de pagar-o ab scriptura de terç y ab jurament y qualsevol altra spècie de obligació, ans lo acte de debitori fet per qualsevol notari sobre assò o albarà privat no fassa fe alguna en juy ni fora de juy, y en cas que lo qui haurà perdut de fet pague voluntàriament la tal cantitat sie obligat a pagar-ne altra tanta, aplicadora com damunt és dit, y lo qui contra ell haurà guanyat se haja de fer per lo //546r// jutge ordinari prompta y rígida execució per⁶⁵⁶ la cantitat que guanyat haurà. Y per quant, encara que per altra Constitució del mateix rey don Ferrando primer en la mateixa Cort de Barcelona, capítol quatorze, que comence “Per obviar a tota manera”, sie stauit que si algun official real o de primogènit governador general o portantveus de aquell, en Catalunya o Comptats de Rosselló y Cerdanya, sostindrà o permetrà taffureria en la ciutat, vila, castell o lloch hont tindrà regiment de son offici o exercirà qualsevol offici real, sia privat de l’offici y noresmenys sie desterrat per tres anys de la tal ciutat, vila o lloch y pague per pena, als cofres reals aplicadora, sinquant lliures barceloneses. Però, per quant se és vist per experiència que per alguns officials⁶⁵⁷ preheminentes de vostra magestat en lo dit Principat y Comptats és estat mantengut lo joch, en grandíssim dany y perjudici de moltes persones, y molts dels officials ordinaris no sols donen llicència de jugar y tenir tafuraria, de tal manera que sostenen moltes causes que ja comunament se diuhen de vici, en gran deservery y offensa de Déu omnipotent y scàndol, dany, ruyna y perjudici dels poblats axí de persones casades com solteres, y alguns dels dits officials ordinaris arrenden lo joch y prenen diners, no sols dels que juguen però moltes voltes de aquells qui en ses cases tenen lo joch, supplícan a vostra magestat los dits tres braços sie servit statuir y ordenar que lo official que farà algunes coses de les sobre dites caygue en les penes de la dita Constitució //546v// y contra ell no pogue ésser en manera alguna per lo llochtinent general de vostra magestat dispensat ni remès a la pena, ans sien rigurosament y sens alguna remissió les dites penes contra d’ell executades, restant en sa força y valor totes les altres penes, axí per Constitucions com per ordinaris⁶⁵⁸ de les ciutats, viles y llochs contra los jugadors y tafuriers statuïdes, ultra de les penes en lo present capítol contingudes; y feta la present Constitució, dins un mes après de finides les present Corts sie publicada en tots los caps de les vegueries del present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya perquè ningú del contengut en ella pogue ignorància al·legar.

23. Ítem, com los hostals en Catalunya sien sols per a receptor y acullir los passatgés y caminants y la experiència haja mostrat que alguns hostalers, abusant del fi per a què són instituïts y diputats, fan aquelles cases cases de vicis que recullen⁶⁵⁹ persones vicioses y goloses dades a tota glotoneria y vici, que dexades ses mullers, fills y família estan

656. A continuació, ratllat, cució per.

657. A continuació, ratllat, nostres.

658. En el 76, ordinacions per ordinaris.

659. A continuació, ratllat, algunes.

en dits hostals dos y tres dies sens tornar a ses cases, menjant y bevent y gastant-se allí lo que tenen y no tenen, sens curar-se de dits sos fills y família, y allí se exerciten en dites glotoneries jugant, fent y concertant altres delictes; y lo que pijor és, que allí spien y tenen compte ab lo passatjer y caminant per poder-lo robar y destroçar, així dins dit hostel com encara en camins reals, y finalment són caus de lladres, vallacos y viciosos y receptors de furts //547r// y altres malefícis; per ço, supplica la present Cort a vostra magestat, per evitar semblants malefícis y que de aquí al davant no's fassen, provehir y ordenar, ab lloació y aprobació de la present Cort, que dits hostalers no puguen acullir semblants persones vicioses, ni dar-los a menjar ni beure per via directa o indirecta, ni a ninguna altra persona que habite ni stigue en la ciutat, vila o lloch ahont seran dits hostals ni mija llegua a l'entorn de dit hostel, sots pena de vint-y-sinch lliures per quiscuna vegada al dit hostaler y al tal viciós de estar a la presó per trenta dies, la qual pena sie irremissible executada per lo ordinari y jutge de aquell lloch y applicada al dit ordinari o a qui per privilegi o altrament en les ciutats, viles y llochs en les quals semblants excessos se cometran se acostumen de aplicar.

24. Ítem, com sia cosa molt justa y per la bona administració de la justícia expedient que los oficials ordinaris reals tinguen en la ciutat o vila ahont residiran lloch dedicat y cómodo ahont les penyores que dit official pendrà o executarà, per rahó de son offici, puguen estar segures y que aquelles se troben sempre que la execució o venda d'elles se haurà de fer, com per experiència sia vist que per falta de dites persones y lloch moltes de dites penyores se perden y encara que sien acomanades a algú qui lo official dedique o a les voltes romanen en poder del missatgé per no haver-ne de donar compte, o si lo han de dar no han donat seguretat per a restituir les dites penyores, //547v// y axí se vénen a perdre, en gran dany del pobre executat, en menyspreu de dit official; per ço, supplica la present Cort a vostra magestat li plàcia statuir y ordenar, ab lloació y aprobació de la present Cort, que en tots los caps de vegueria, ciutats, viles reals, ahont no y haje persona ja deputada per assò y haja una persona que tinga semblant càrrech de guardar les penyores y sie obligat a tenir un llibre ahont continue dites penyores, nomenant de qui seran y a instància de qui, y també qui serà lo official que lo execute, ab bona seguretat, nomenadora per los paers, cònsols o jurats de las ciutats, viles o llochs, y se li done lo salari acostumat de rebre la guarda delles penyores de la ciutat de Barcelona, y que en assò sien compresos los verguers de la Real Audiència y porters de altres tribunals, y en lo vendre de dites penyores haje de entrevenir lo notari de la cort que farà la execució [y que los tals depositaris hajen de donar idònees fermances]⁶⁶⁰.

25. Conciderant que per impedir tant solament y allargar la execució de les sentències dels jutges ordinaris, la part condemnada procura de introduhir en la Real Audiència la causa de apel·lació per ell interposada, encara que sie de poch valor lo interès y entenga que no té justícia alguna, confiat que ab la moltitud dels negocis de què estan carregat[s] los doctors de dita Real Audiència farà sa causa immortal; y ab tot que, per obviar a dita cavil·lació, //548r// en los Capítols de Cort de deset y de devuyt de les

660. *manuscrit 76.*

Corts per vostra magestat últimament celebrades sie estat statuït y ordenat que les sentències dels ordinaris en causes menors de deu lliures de capital en primera instància y de vint lliures en la segona puguen per dits ordinaris ésser executades, no obstant qualsevol apel·lació de dites sentències interposada y en dita Real Audiència introduhida, emperò com se sie vist per experiència que així lo apel·lant com lo apel·lat, en causes menors de cent lliures que per apel·lació són introduhides en la Real Audiència, sostenen majors despeses que no val lo interès de què's llitiga, les quals evitarien si per los ordinaris fossen executades llurs sentències fins en dita summa de cent lliures; supplica per ço la present Cort a vostra magestat li plàcia, ab lloació y aprovació de la present Cort, statuir y ordenar que les sentències dels jutges ordinaris que seran estades donades per algun doctor graduat en drets civil o canonicahal, o ab vot y parer en scrits de aquell, sien executades, no obstant qualsevol apel·lació en dita Real Audiència introduhida, prestada emperò primer caució per lo apel·lat ab la mateixa forma y manera que se acostuma de prestar per obtenir les execucions de les sentències que's donen en la Real Audiència. Y que la present Constitució sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

26. Com en les causes menors de deu lliures se offerexcan majors despeses a les parts que no val lo interès principal que's llitiga si aquelles en grau de apel·lació eren en la Real Audiència entreduïdes, encara que no's fes //548v// més de traure les lletres citatòries e inhibitòries y reportar los actes primitius, supplica per ço la present Cort a vostra magestat li plàcia statuir y ordenar, ab lloació y aprovació de la present Cort, que les causes de apel·lació interposada de les sentències dels ordinaris de menor valor de cent lliures no puguen en la Real Audiència ni de governació alguna ésser evocades, ans hagen aquelles y puguen tant solament ésser introduhides devant lo jutge de appells si n'i haurà y si no n'i haurà davant lo mateix ordinari, mudant de assessor; y essent la sentència del jutge dels appells confirmatòria de la primera no se'n pugue apel·lar més, e si serà revocatòria en tot o en part de la primera, lo mateix ordinari puga nomenar un jutge qui's conforme ab la un o ab l'altre, manant al canceller, vicecanceller y en son cas regent la Cancelleria que, de assí avant, no admeten evocació de causes de apel·lació que no'ls sie feta primer fe ab instrument públich de la interposició de la apel·lació, y que la sentència de la qual se és interposada és sobre interès major de dites deu lliures.

27. Ajustant al Capítol de Cort denou, començant "Com en lo exercisci", de les últimes Corts per vostra magestat celebrades en la present vila de Monçó, parlant del grau que han de tenir los jutges y advocats de les corts dels ordinaris, suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur aprovació y consentiment, li plàcia estatuir y ordenar que lo grau de bachiller en dit capítol mencionat haja de ésser de universitat aprovada, //549r// en la qual se lliga de ordinari lo dret civil y canònich y sens dispensació alguna, y que lo jutge que serà tant solament bachiler no puga fer declaració ni sentència alguna en causes criminals en les quals se puga procehir a tortura o altra pena corporal, que no sia ab vot y parer de dos doctors en drets o de un doctor y un bachiller aprovat que haja praticat al manco quatre anys cumplits.

28. Per reffrenar la deshordenada cobdícia dels scrivans, los quals no han dubtat ni dubten exhigir de les parts ignorants més salaris de llurs scriptures judicials del que

estan taxades per Constitucions de Cathalunya, contra la expressa disposició de la Constitució feta per lo sereníssim rey don Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona, capítol sinquanta, supplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur aprovació y consentiment, li plàcia statuir y ordenar que en quiscuna scrivania de les corts ordinàries del present Principat y Comptats y en la casa de la ciutat o vila, en lloch que públicament se puga veure y llegir, sie posada a despeses del senyor de la scrivania una taula de tots los salaris, axí de lletres requisitòries vulgarment dites de fadigues com de altres scriptures judicials de causes majors y menors, que conforme a Constitucions de Cathalunya tenen obligació de pagar les parts llittigants, com ja per vostra magestat fonch provehit en les Corts de l'any mil sinch-cents sinquanta-tres, Capítol de Cort deset; y que //549v// los concellers, cònsols, paers y procuradors de qualsevol ciutat, vila o lloch sien obligats dins un mes après de la conclusió de les presents Corts fer instància que les coses contengudes en lo present capítol se complen, y que lo scriva qui rebrà de les parts més salari del que en dites taules estarà continuat caygue en pena de vint-y-sinch lliures per cascuna vegada, applicadora la meytat a l'acusador y la altra meytat al veguer o balle a qui se haurà recors; y lo senyor de la scrivania qui, instat per dits consellers, jurats y cònsols, recusarà de fer dites taules, caygue en pena de cent lliures, applicadores la meytat a l'official executant y l'altra meytat a l'espital de aquella ciutat o vila.

29. Per rellevar⁶⁶¹ los poblats del present Principat de moltes despeses que's fan per haver-se de continuar les obligacions de scriptura de terç en la cort del veguer de Barcelona, a la qual està concedit lo privilegi de dita scriptura de terç, supplica la present Cort a vostra magestat que li plàcia statuyr y ordenar que, axí com per vostra magestat fonch concedit lo dit privilegi de scriptura de terç a la cort de Rosselló y Vallspir ab lo capítol vint-y-sinch de les Corts per vostra magestat⁶⁶² celebrades últimament en la present vila de Monçó, tingue també lloch aquell Capítol de Cort y se estenga en totes les vegueries del present Principat y Comptats, y que la scriptura de ters que serà registrada en quiscuna de les //550r// vegueries del present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya tinga la mateixa força y valor, y per virtut de aquella se pugue fer per tots los veguers tan rigurosa y prompta execució com se poria fer per lo veguer de Barcelona si estava continuada en dita cort de Barcelona; entès emperò que en les vegueries o altres corts dels ordinaris hont se acostuma de executar la pena de ters no's pugue executar de aquí avant més de un real per lliura, y hahont no se acostuma de executar o se executa manco sie servada la consuetut, y que de la pena de terç la part no'n pugue haver res.

30. Declarant lo capítol vint-y-vuyt de les Corts per vostra magestat últimament celebrades en la present vila de Monçó, començant "Per quant en lo present Principat de Cathalunya", ab lo qual se prohibeix la pesca de les truytes en lo temps de la fressa y en aquella ajustant, supplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprovació, li plàcia statuir y ordenar que lo dit temps dels fressos en dit capítol mençionat se entenga del primer dia de dezembre fins al dia de Carnestoltes, y que en ningun

661. A continuació al manuscrit n. 74: de

662. A continuació, ratllat, fonch concedit lo dit privilegi.

temps no-s pugue pescar ab tremall o filat cosser; y que, pescant-se ab filat, sie tal que no puga detenir truyta de menor pes de tres onzes; y que la pena arbitrària en dit capítol posada levant dit arbitre sie de deu liures per quiscuna vegada que serà contra fet al dit y present capítol y los arreus perduts, //550v// applicadora la meytat a l'official executant y l'altra meytat a l'acusador, y si l'official procehirà de son mer offici sie tota a ell applicada.

31. Com per no ésser-se deduhides en execució les disposicions de la Constitutió de l'any mil sinch-cents quoranta-dos, capítol tercer, y del Capítol de Cort tercer de les Corts per vostra magestat celebrades en la present vila de Monçó de l'any mil sinch-cents quoranta-set, disposants que de les conclusions fetes en la Real Audiència fossen fetes decisions y aquelles quiscun trienni estampades a despeses del General, se ha donat ocasió de cavil·lacions als advocats, innovant per ço la dita Constitutió y Capítol; supplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprovació, li plàcia statuir y ordenar que, per execussió de les coses en dita Constitutió y Capítol contengudes, dins un mes après de la conclusió de les presents Corts sie per vostra magestat nomenat un doctor de la Real Audiència de la experiència y perícia que convé recopilar les conclusions dels negocis y dubtes més disputats en dret en dita Real Audiència que fins assí se són fetes, fent de aquelles decisions comprovades ab drets y doctrines, las quals dins tres anys haja de lliurar als diputats per a què puguén ésser imprimides com en dita Constitutió y Capítol *respective* està disposat, ab satisfacció condecant segons seran los treballs.⁶⁶³

32. Com les commissions fetes en lo cap de la vegueria //551r// per examinar los qui volen ésser notaris sien estades de molt gran dany al Principat y infàmia als notaris y art de notaria, per a ésser fetes dites commissions a persones electes per la part y algunes vegades affectades; per ço se supplica a vostra magestat sia de son real servey, ab lloació y aprovació de la present Cort, statuyr y ordenar que los notaris de assí avant se crearan hajen de ser examinats per lo Col·legi dels Notaris de la ciutat o vilahont Col·legi y haurà, hont lo qui voldrà ésser notari serà domiciliat; lo qual Col·legi, fet lo dit examen, hajen de fer-ne fe a la Real Cancelleria per a què li puga ésser expedit lo privilegi. Et si no hi haurà Col·legi, haje de ésser examinat per lo canceller, vicecanceller o regent la Cancelleria ab intervenció de dos scrivans de manament y dos notaris de Barcelona, si la Règia Audiència serà en Barcelona, y si no de aquella ciutat o vilahont la Real Audiència se trobarà; y que lo tal examinat haje de mostrar que haje praticat en casa de notari públich almenys per temps de quatre anys, salvats los privilegis concedits a les ciutats, viles y universitats que requerexen major temps; y los notaris que·s crearen de altra manera no tinguen auctoritat de vostra magestat ni als actes de aquells se done fe alguna; y que ab la present no s'i comprenyan los notaris ja creats de deu anys atrás, los quals sien tinguts per examinats e que los que se voldran examinar sien obligats los col·legis de admetre'ls a l'examen y examinar-los dins quatre mesos après de haver demanat lo examen y fer la relació de aquell.

663. *El manuscrit n. 76 diu: segons seran sos treballs.*

551v// 33. Ítem, com los terratinents⁶⁶⁴ ahont se fan los arrossos sien per ordinari mal-sans per rahó de les aygues represes y infectes ab les quals se crien y fan, causant gran y diverses malalties als circumveïns y moltes vegades la mort si de aquella aygua per desgràcia se beu, per lo qual en moltes parts del present Principat està prohibit; y com en lo rech y discurs de les dos sèquies de la ciutat de Lleyda de poch temps ensà en los tèrmens precedents per los quals la aygua discorre y ve a dita ciutat se hajen fet molts arrossos, tornant la aygua en algunes parts en dita cèquia y bracals y en altrás parts en lo riu de Segre, de hont beuen los poblats de dita ciutat, per lo qual se ha causat diverses malalties així en la dita ciutat com en tots los llochs circumvehins; per ço se supplica a vostra magestat, ab lloació y aprobació de la present Cort, sie servit manar y prohibir lo fer dits arrossos en lo irriguo de dites cèquies, a pena de ser perduts dits arrossos y de cinquanta lliures, aplicadores per la un ters al veguer o altres officials així reals com de barons qui faran la execussió, per lo altre [a l']acusador y la altra a la conservació de dites cèquies.

34. Ajustant a la Constitució del rey don Ferrando segon que comence “Per provehir”, capítol sinquanta-set de les Corts de Monçó de l’any mil sinch-cents y deu, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació de la present Cort, statuir y ordenar //552r// que de assí avant dita Constitució haje també lloch en fills qui tenen pare y estan sota potestat de aquell, encara que sien majors de vint-y-sinch anys, y que ningunes scriptures públiques ni privades que-s fermanen per aquells tinguen valor ni efecte, ni fassen fe en juy ni fora juí, sospenent en assò la auctoritat⁶⁶⁵ dels notaris com ab dita Constitució està provehit, no obstant que lo contracte sie firmat fora Cathalunya, com la execussió se fassa dins Catalunya.

35. Ítem, se supplica a vostra magestat que, atès que per Constitució, capítol vint-y-quatre de les Constitucions de l’any mil sinch-cents sinquanta-tres, està disposat que ningun batlle o llochtinent de aquell, jutges y scrivans de alguna cort puguen ésser familiars del Sanct Offici ni officials de aquell y altres officials que tenen obligació de purgar taula y en aquella ajustant, li plàcia statuir y ordenar que los veguers, consellers, paers, jurats, cònsols de la Llotja, jutges de appells, administradors de les places, mostesaff, credencers y receptors de pecúnies, procuradors y hòmens del concell y finalment aquells a qui tocarà la admissió del tal balle o official real, ni tampoch algun offici de administració de ciutats, viles y llochs, no-l puguen admetre essent official o familiar y ministre del Sanct Offici, sots pena de dos-cents ducats applicadors als coffres reals de vostra magestat; y que los tals officials no puguen admetre en assessor o jutge y scrivà semblant familiar o official del Sanct Offici sots pena de la Constitució de Observança, restant lo //552v// predit y mensionat Capítol en tota sa força y valor.⁶⁶⁶

36. Per quant se poden fer molts abusos y cometre falcedats en la recepció dels actes que-s prenen per substituïts de alguns notaris, abonant dits notaris ab la bona fe que tenen

664. *En el 76, territoris per terratinents.*

665. *A continuació, repetit, la auctoritat.*

666. *El manuscrit n. 76 acaba dient: en tot en sa força y valor.*

de son substitut tots los actes que dit substitut haurà pres en nom seu, encara que del negoci que s'és contractat no'n haja tinguda notícia alguna fins a tant aporte o envie lo substitut la còpia de l'acte que en nom seu assereix haver rebut; supplica per ço la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que ningú com a substitut de notari pugue pendre en nom de aquell ningun acte, si ja no estarà<ra> en la mateixa casa del notari y tindrà tal sufficiència y experiència que son amo li puga cometre los negocis de sa notaria, o no tindrà expressa y particular comissió del notari per qui pendrà lo acte, de manera que lo poder sie sols per a rebre les fermes dels absents y no per altre respecte, sots pena de nul·litat de tals actes dels quals no se'n puga haver rahó en juhí ni fora de aquell.

37. Per llevar lo abús gran que's fa de convenir un llaych [a altre llaich]⁶⁶⁷ per deutes profans davant lo jutge y official ecclesiàstich per exhigir son pretès deute sens calitat alguna que pugue tribuyr jurisdicció a dit official ecclesiàstich, confiant que per coses //553r// e interessos majorment de poca importància estimarà més lo reo convingut voluntàriament porrogàs⁶⁶⁸ la dita jurisdicció ecclesiàstica que no fermar de dret davant son ordinari, per la qual hagués de fer expedir lletres y fermar contenció ab electió de àrbitres y proseguir aquella davant lo canceller, y per dit efecte sostenir més despeses del que munta moltes voltes lo interès principal de què se li ha feta demanda; supplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuyr y ordenar que si ningun llaych citarà altre llaych davant lo jutge ecclesiàstich e official o altrament traurà munitoris *de solvendo* de dita cort ecclesiàstica per deute mer civil y profà sens clàusula de renunciatió de propi for y summissió de qualsevol altre, encara que sie ecclesiàstich, o per observança de jurament en algun contracte possat o altra calitat que li puga tribuyr jurisdicció, subcumbint après en la causa de contenció, en cas lo reo haja fernet de dret davant son ordinari, o que hagués oposada declinatòria de for davant lo mateix official e jutge ecclesiàstich, perda lo dit actor llaych lo deute o altre interès y dret que pretendrà, y sie condemnat en totes les despeses que lo reo haurà sustingudes per ésser estat nul·lament convingut.

38. Car sovint se esdevé que, après de ésser-se feta extractió de alguna persona en algun offici //553v// públich de alguna ciutat, vila o lloch del present Principat de Cathaluña e Comtats de Rosselló y Cerdaña, per ésser deutor de aquella universitat li fan punt y ne trauen un altre, de hont se segueixen entre los vehins y poblats en aquella universitat grans passions y rancors de ànimo per pretendre lo extret que li han fet agravi en traure'n altre, desijant per ço concervar entre les repúbliques de dit Principat y Comptats tota unió y pau y concòrdia y obviar a dites ranchors y passions de ànimos que de dites segones extraccions resulten, suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment, li plàcia statuir y ordenar que ningun deutor de alguna universitat de qualsevol summa o canti[tat] sie e o clavari en nom de dita universitat pugue concòrre[r] en los officis de aquella que vuyt dies abans de la extractió no haje pagat íntegrament lo

667. *Manuscrit 76.*

668. *En el manuscrit 76, porrogar per porrogàs.*

deute realment y de fet; e si dins dit termini no haurà feta fe ab partida de taula, àpocha o albarà del clavari o altre receptor de dita universitat, com ha cumplidament pagat son deute, haje de ésser extret de la bossa per què no pugue concórrer aquella vagada, salvats los privilegis de les ciutats, viles y llochs sobre assò disposants.

39. Com per Constitutió feta en la present vila en l'any mil sinch-cents cinquanta-tres, capítol vinyt-y-sis, que comensa "Per llevar lo abús"⁶⁶⁹, //554r// fos prohibit ab molt justa causa lo matar y tallar anyells ni anyelles en carniceries públiques que no tinguessin un any; y encara que aquella Constitutió fos temporal, fonch porrogada en les últimes Corts per vostra magestat celebrades fins a estas; vist y conciderat quant utilosa és als poblats de aquest Principat, suplican los tres braços a vostra magestat li plàcia perpetuar la dita Constitutió y, ajustant aquella, que qualsevol que farà lo contrari caygue *ipso facto* en pena de tres-cents lliures per cada vegada, la qual sie irremissible y executadora per lo ordinari de la ciutat, vila o lloch y que los concellers, paers, cònsols, jurats o procuradors de la tal ciutat, vila o lloch ajen de instar al dit ordinari que la execute. Y lo mateix pugue instar qualsevol particular persona. Y en tal cas haje lo acusador lo terç de la pena y les altres dos parts sien aplicades al dit ordinari. Y en cas que de son offici la execute, sie tota a ell applicada.

40. Ajustant a la Constitutió feta per vostra magestat en les últimes Corts de l'any mil sinch-cents sexanta-quatre en la ciutat de Barcelona celebrades, capítol trenta-set que comence "E com per Constitutió", plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació de la present Cort, statuyr y ordenar que, quant lo relador de una causa farà paraula en la Real Audiència, lo scrivà de manament la haje de continuar dins la Real Audiència encontinent que lo dit relador ne haje feta la paraula //554v// y posar en lo llibre que per la dita Constitutió és obligat continuar-les. Y que la sobredita Constitutió ab aquest additament sie perpetuada.

41. E per quant, tenint algú de qualsevol grau estat o condició que sie detingut en les presons comunes, o sie de la ciutat de Barcelona o altra ciutat, vila o lloch del Principat de Cathalunya, Comtats de Rosselló y Cerdanya, ha de ésser custodit y guardat per lo carceller o per altres que serà ben vist al llochtinent general de vostra magestat o altres jutges de baix de les jurisdicció[ns] del⁶⁷⁰ qual lo tal pres està y a son càrrech, y quant paregue que se li hajen de posar guardes és contra tota rahó y justícia que se li posen a l'encarçerat a despeses sues, com de algun temps a esta part és stat abusat, ab molt gran agravi dels tals encarcerats; per ço, humilment suppliquen a vostra magestat los tres braços li plàcia, ab llur consentiment y aprobació, statuir y ordenar que, de assí avant, si apparrà al dit llochtinent general y son Real Consell o al portantveus de governador o a qualsevol jutge ordinari o baró, además del canceller o altres guardes ordinàries, posar altres guardes al pres y detingut en los càrcers comuns de alguna ciutat, vila o lloch del present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya o en altre lloch al tal jutge ben vist, no pugue ésser

669. *Corregit*, los abusos.

670. *A continuació, repetit*, del.

forçat lo tal pres a pagar cosa alguna a les dites guardes, ni sobre la guarda //555r// de sa persona haja de pagar sinó lo que al carçeller per son dret li toque, revocats en assò tots abusos fins assí fets.

42. Com per Constitució de l'any mil sinch-cents trenta-set, capítol dotze que comença "Per llevar los grans abusos", sie statuït y ordenat que si los officials ordinaris, sien barons o altres, ans de ésser formada regalia hauran feta fer pau o treva, de la qual conste per acte autèntich, als que hauran renyit o feta entre ells qüestió, ningun alguatzir o comissari de la regalia no se entrametra de la dita pau o treva, puix per la que los officials hauran posada estiguen les parts en seguretat; y no obstant la dita Constitució, se són vists molts majors abusos en lo present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya; y lo que pijor és, que quant per lo llochtinent general y Real Consell o regent la tesoreria és enviat algun alguatzir o comissari real ab poder de pendre unes treves o pau, per extorquir més dinés per la ferma de les tals treves y p[al]us les fan fermar a tots los de un llinatge per molts que sien y a les voltes a altres persones, encara que ninguns de aquells hajen entrevingut en la *rixa* o qüestió y per molt lluny que en grau de parentela o affinitat sien; suppliquen a vostra magestat los tres braços que, ab llur aprobació y lloació, sie statuït y ordenat que no's puguen compel·lir a fermar treves o pau los parents de aquells que han fet *rixa* o qüestió, sinó los que són fins en //555v// lo grau segon de consanguinitat, comptant lo dit grau segons disposició del dret canònich, y que les despeses que se hauran fet per lo fermar dites treves les hajen de pagar los principals que hauran feta la brega o seran causa que se hajen de fermar. Y que la dita Constitució de l'any mil sinch-cents trenta-set ab major cautela sie confirmada y haze son degut efecte, revocant los abusos sobre assò fets en lo Concell Criminal ab pretensió *quod ordinarii non sunt potentes*.

43. E més, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació dels dits tres braços, statuir y ordenar que, havent algun ordinari, o sie real o de baró, preses algunes treves, si algú dels qui hauran fermat aquelles les haurà trencades, la pena en dites treves posada y estipulada haja de ésser executada per lo ordinari en poder del qual seran estades fermades, y no sie enviat alguatzir o comissari per lo llochtinent general o Real Concell o regent la tesoreria per executar dites penes.

44. Com la Constitució feta per vostra magestat en les últimes Corts en Barcelona celebrades, capítol onze, començant "Encara que per Constitució", confirmatòria de altra feta per vostra magestat en les Corts celebrades en la present vila de Monçó en lo any mil sinch-cents quoranta-set, capítol deu, no sie estada guardada per los doctors del Consell Criminal, ans han molt abusat en lo statuït //556r// en ella, dexant examinar los testimonis en les causes criminals així en offensa com en la deffensa per sols los notaris, y no interrogant-los lo mateix relador com per dites Constitucions està disposat, menysprehant les penes en la dita Constitució contengudes; per ço suppliquen a vostra magestat los tres braços, ab lloació y aprobació de la present Cort, que ajustant a les penes en dita Constitució posades, en las quals, *ipso facto* y sense altra declaració, tan lo jutge o relador com lo notari que se atrevirà a pendre semblants disposicions als testimonis encorreguen, statuir y ordenar que així lo jutge o relador com lo notari y cada hu d'ells contra fahent a dites Constitucions encorrega en pena de sinquanta lliures barce-

loneses pagadores al Hospital General de Sancta Creu de la ciutat de Barcelona, y que la execussió de dita pena pugue ésser feta per qualsevol dels jutges ordinaris de la dita ciutat, a instàntia y requesta dels síndichs de la matexa ciutat.

45. E per quant se és fet en fins avuy un grandíssim abús y gran agravi dels presos inculpats de algun delict, que quant se porta algun testimoni per testificar en offensa del tal pretès delinqüent, així en lo tracte com en lo modo del depositar, se li mostran moltes carícies y se li fan molts bons tractes, y als qui lo reo porte en testimonis per sa deffensa los atemorisan y moltes voltes als dits testimonis de deffensa los fan depositar en la presó, y a les vegades los detenen en ella per temorizar-los, de hont clarament se lleva la deffensa //556v// del reo, contra tot dret divinal y natural y positiu. Per ço, supplican los tres braços a vostra magestat, ab lloació y aprobació de la present Cort, li plàcia statuir y ordenar que semblants abusos y estorcions no·s fassen als testimonis de deffensa, ans sien en tot y per tot tractats com los de offensa, llevada tota ocasió de temorizar-los y maltractar-los; e que, ministrant-se algun testimoni en offensa, no puga ésser interrogat per lo jutge que no haja primer prestat lo jurament, e lo que après de haver prestat lo jurament depositarà se haja de continuar tot lo que lo testimoni dirà tant en deffensa com en offensa; e lo jutge qui contrafarà sie sospès de son offici per un any, e si és del Real Consell los diputats no li puguen pagar lo salari.

46. Com per Constitutió feta en l'any mil sinch cents y vint, capítol nou, començant "Més avant, statuim y ordenam", sie disposat que si algú serà pres per deute civil y serà pobre, lo creador o creadors a instància del qual o dels quals serà en les presons detengut sien tinguts y obligats pagar-li los aliments, ço és, a gentil home o a militar per quiscun dia dotze diners y als altres vuyt diners; y se veje per experiència lo que de leshores ensà lo preu de les vitualles à augmentat de manera que allò no baste ni pot bastar per als aliments del pres; per ço supplican los tres braços a vostra magestat li plàcia statuir y ordenar, ab llur aprobació y consentiment [de la present Cort]⁶⁷¹, que en los casos contenguts en la dita Constitutió lo creador haje de donar per alliments al pobre pres //557r// per cada dia si serà militar un real y si no serà militar ni se pot alegrar de privilegi militar li haje de donar per son aliment quiscun dia devuyt diners; y si cessarà de donar-los-hi per dos dies, lo tal pres sie relaxat de la presó y posat en sa llibertat per lo jutge de manament del qual estarà pres o, per absència de aquell, per lo ordinari de la ciutat, vila e o lloch ahont estarà lo pres recomanat, sens ésser admès lo creador a purgació de mora y sens altra dilació alguna, a sola relació del scarceller mitjançant jurament per lo jutge rebuda per mans del qual se hajan de donar los diners al pres per sos aliments; e que lo scarceller⁶⁷² no puga pretendre haver ni retenir-se res del que donat li serà per la despesa en nom de scarcellatge ni altrament, com lo scarcellatge no sia degut fins que lo pres ysca de la presó.

47. Encara que per disposició del dret divinal sie permès als pobres que puguen entrar en los camps y propietats agenes per aprofitar-se de les spigues dels splets que

671. *Manuscrit 76.*

672. *En el 76, conseller per scarceller.*

són caygudes en terra, però ha vinguda a créixer en tanta manera la cobdícia de ells que ab appellido d'espigolar roban lo ageno, prenent no sols les spigues caygudes en terra, mes encara de les garbes y mudalons a garberas, en molt gran dany dels poblats en lo present Principat y Comtats y perdició de llurs ànimes; desijant, per ço, a tan gran abús que sobre lo dit spigolar se fa, majorment en los Comptats de Rosselló y Cerdaña, provehir //557v// y a altres parts del present Principat que són prop de algunes poblacions populoses, supplica per ço la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprovació, li plàcia statuir y ordenar que ningú puga spigolar ni posar bestiar de ninguna spècie en propietat de altri fins que les garbes sien fora del camp, encara que tinguin llicència del senyor, sots pena de tres lliures barceloneses per quiscuna vegada que serà contra fet; y si no tindrà què pagar haja de estar⁶⁷³ deu dies en la presó. Y en la mateixa pena encorreguen los qui posaran bestiar de qualsevol⁶⁷⁴ spècie que no sien passats tres dies, comptadors del dia que hauran tret les garbes en olivars, vinyes y sembrats, que los fruyts no'n sien fora per seguretat, de la qual pena puga lo senyor del camp de sa pròpia auctoritat pendre's sis caps de bestiar menut y dos del gros y aquells aquí mateix haje de posar en poder de l'ordinari fins li sia pagada dita pena; ultra de la qual haja també de pagar lo senyor del bestiar lo dany que haurà donat, segons per los prohòmens serà estimat, salvats los privilegis a les ciutats, viles y llochs concedits.

48. Per quant per la Constitutió feta en lo any mil sinch-cents quoranta-dos, capítol tretze, començant "Per ésser lo⁶⁷⁵ crimen⁶⁷⁶ fals molt detestable", és imposada pena contra los testimonis falços que testificaran així en causes civils com criminals y així també en ofensa com en deffensa y contra los qui tals testimonis //558r// falços sientment daran; suplica a vostra magestat la present Cort que⁶⁷⁷, ab llur aprovació y consentiment, li plàcia statuir y ordenar que les penes posades en dita Constitutió se extenguen també als sobornadors y mediadors dels tals testimonis falços, encara que no sien alguna de les parts llittigants ni produhins los dits falsos testimonis⁶⁷⁸.

49. Per quant per la Constitutió del rey catòlich rey don Ferrando segon de immortal memòria feta en la primera Cort de Barcelona per ell celebrada, capítol onze, comensant "Revocant", posada en lo títol "Dels drets del fisch y de les sues regalies", fonch statuït y ordenat que, haguts per revocats qualsevol edictes reals generals per ell y per lo sereníssim //558v// rey don Joan, pare seu, fets, per al davant los tals edictes generals no

673. A continuació, ratllat, 20.

674. A continuació, ratllat, manera.

675. A continuació, ratllat, ordinari.

676. A continuació el manuscrit n. 76 diu: de

677. El manuscrit n. 76 diu y en lloc de dir que

678. El manuscrit n. 74 segueix: que vuy són y per temps seran. Sien obligats en advocar y patrocinar en totes les causes civils no sols per aquells per los quals los serà enviat albarà per lo canceller, vicicancel·ler y en son cas lo regent la Cancelleria, però encara per tots los altres pobres així hòmens com dones que van mendicant per les portes, ajustant en assò a la Constitutió feta per vostra magestat en les Corts propassades de l'any mil sinch-cents sexanta-quatre, capítol vint, que comensa "Ítem per donar bon orde", y que en la expedició de les causes dels dits pobres mendicants los doctors de la Real Audiència hagen a preferir les causes civils dels dits pobres mendicants, ara sien actors, ara sien reos, ab totes les altres causes.

fossen possats en Cathalunya sinó havent-hi guerra, que sia tal que haje lloch lo Usatge “*Princeps namque*” y que no pugue durar lo edicte sobre dit sinó tant quant durarà la guerra predicta en lo dit Principat, o en convocació de Cors, o durant les dites Corts, e si aquelles seran porrogades per més de dos mesos, passats aquells cesse lo dit edicte. Y en violació de la sobredita Constitutió y de les altres, per les quals és dada forma com se han de fer lleys generals per la administració de justícia del dit Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya y per lo bon govern de aquells, los llochtinents generals que són estats de vostra magestat, fora dels casos exceptuats en la dita Constitutió, han fets y manats publicar diversos edictes generals per tot lo dit Principat y vegueries de aquell, ab adició de penes corporals y pecuniàries per la observança de dits edictes generals y han fets diversos processos y exhigides grans composicions y fetes altres condempnacions y llevades les causes als ordinaris així reals com de barons, en gran dany y ruyna dels vassalls de vostra magestat; suplica, per ço, la Cort General a vostra magestat que, confirmant en quant sie necessari la dita Constitutió del catòlich rey don Ferrando segon, mane cessar⁶⁷⁹, revocar y anul·lar los dits edictes generals fins assí publicats en lo dit Principat per orde del Consell Real, en violació y derogació de la dita Constitutió, y que de assí al devant, per a què sien sublevats los vassalls de vostra magestat de inquietuts y //559r// molèsties, semblants edictes generals no's fassen.

50. Com la experiència haja mostrat que per no tenir les rieres, rechs, agulles, madrals, clamors y altres trahents los exauchs y motas que convé, se han causat grandíssims danys en alguns poblats del present Principat de Cathaluña y Comtats de Rosselló y Cerdanya, així en la salut corporal com per estar dites aygues represes, mortes e infectes, com encara per dexar-se de conrrear moltes terres y de les que se conrreen negar-se les més anyades los fruyts de aquelles, de manera que ab unes com altres se deixen de cullir los fruyts que's culliran si les dites rieres o rechs traents staven condrets y scurats com se pertany, no estarien les aygues infectes com estan y si allà ahont per ventura no y són fets se fassen los necessaris. Lo qual dany no sols és perjudicial als terratinents, mes encara als senyors dels delmes y altres aggressors e als curats y altres ecclesiàstichs que reben les primícies; més encara, a tots los poblats en dit Principat y Comtats, los quals ab molta commoditat se porien provehir dels manteniments de llur cases si los dits inconvenients no obstaven. Per ço, desijant provehir a tants notables danys que de dites negligències y altrament resulten, suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar los següents capítols de la present Cort.⁶⁸⁰

559v// 51. Primerament, que dins un any immediadament comptador après de la conclusió de les present Corts los cònsols, jurats, procuradors, paers o prohòmens de quiscuna ciutat, vila o parròchia del dit Principat [y] Comptats que tinga necessitat de semblants exauchs, instats per qualsevol particular tenint interès en la parròchia ahont seran instats, hagen y sien tinguts y obligats convocar llur consell y en aquell fer electió de sinch persones hàbils y expertes en coses de exauchs, concorrent en dita electió la major

679. En el manuscrit 76, cassar per cessar.

680. En el manuscrit n. 76 no figura, de la present Cort

part de dit consell, per què los dits elegits regoneguen y miren en llur parròchia totes les rieres, rechs, madrals y altres trahents y camins públichs, com y de quina manera estan y los deffectes que tenen, y en quina part és més convenient que se'n fassen de nous, de manera que les aygues puguen millor córrer per què les terres resten exaguades y lo comersi ab los bons camins més facilitat. Les quals sinch persones per dits effectes elegides dins un mes après que seran elegides, com dit és, sien obligades de acabar ab tot effecte llur visura y referir en scrits, en poder del notari per los cònsols de dita ciutat, vila o parròquia elegidor, lo que entre ells concordament serà estat determinat aserca los sobredits exauchs y reparo de camins, precehint primerament jurament per ells prestador en mà y poder de l'ordinari o a qui se expectarà, que allò que han referit és lo que millor y més convenient los ha paregut, en descàrrech de llurs conciències, servey de Nostre Senyor Déu y benefici públich dels poblats y tenint interès //560r// en les terres de dita parròquia, y que en les baronies se fassa ab orde dels barons.

52. Ítem, que, feta dita relació y continuada en scrits per lo notari elegit per dit effecte, sien obligats los jurats o prohòmens de aquella parròquia, ensems los experts y ab intervenció de dit notari, posar en una taba o albarà [o] en moltes tot lo contengut en dita relació, y encantar públicament per tres diumenges o dies de festa contínuos en la mateixa vila y en la més vehina y propinca de aquella parròchia, y per manco voldrà empendra de fer fer la fahena que serà necessària per fer dits exauchs y reparos de camins, conforme estarà declarat ab la taba o albarà devallant de la dita relació per dits experts feta, dexant a la discreció y voluntat de dits prohòmens si'n voldran fer un preu fet a soles, o una taba o albarà o moltes, y lliurar aquelles en aquell o aquells que's trobaran que per manco o voldran empendre, tenint ull y concideració que primerament se fasse lo més necessari quant no's pugue fer tot junct de una volta en aquell any, a coneguda de dits experts. Y après, lo any vinent, lo que restarà que no serà⁶⁸¹ fet, y que les pagues sien acomodades de manera que sempre vàlegue més la faena que serà estada feta que no les pagues que hauran rebudes fins sie acabada del tot, conforme la taba o albarà.

560v// 53. E per quant per fer dits exauchs y reparos de camins serà menester molts diners, los quals no's poran haver al principi ab major commoditat que a for de censal mort a rahó de vint mília per mil, per ço, suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur aprobació y consentiment, li plàcia statuir y ordenar que, feta en quiscuna parròquia la taba o albarà y donats a preu fet los dits exauchs y reparos de camins públichs a qui per manco o voldrà fer e o fer fer, puguen los prohòmens⁶⁸², jurats o cònsols de quiscuna parròchia manllevar a censal mort o en censals hu o molts, com millor los apparrà, sobre llur universitat y singulars de aquella la cantitat que hauran promesa pagar per lo dit preu fet o preus fets; volent, expressament, que en la venda de dit censal o censals sien obligats tots los poblats y terratinents en dita parròquia *in solidum*, encara que sols o hagen fermat la major part dels habitants del consell de aquella parròchia, los cònsols, jurats o prohòmens de la qual per dit effecte fan la venda sobredita de censal o censals com si expressa-

681. *A continuació, repetit*, que no serà.

682. *Enel 76*, parroquians *per* prohòmens.

ment ne haguessen tots firmat sindicat. Lo qual preu del qual censal o censals haje⁶⁸³ de ser depositat en la taula de la ciutat més propinca y en deffecte de aquella en poder dels cònsols o jurats, y de allí no sien extrets sinó per la paga de dits preus fets y no altrament. Los sindicats emperò se hajan de fer ab decret de l'official ordinari així real com de baró.

54. E com no sia rahó que les dites universitats, les //561r// quals per fer dits exauchs y motes de rieres y reparos de camins se hauran encarregats hu o molts censals, estiguen perpètuament obligats en la propietat y pensions de aquells; per ço, suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y approbació, li plàcia statuir y ordenar que los cònsols, jurats [o]⁶⁸⁴ prohòmens de quiscuna parròchia ab la major part del consell, per luyció d'els o lluycions dels censal o censals que per dit effecte se hauran encarregats, y per la paga de llurs pensions, salaris de actes y altres despeses de dietes pagadors, puguen imposar sobre los fruyts de dita parròquia qui's culliran en totes les terres scituades dins aquella parròchia, encara que sien de ecclesiàstichs, religiosos, militars y altres qualsevol gènere de persones, tants vintens o quarentens com apparrà als dits cònsols, jurats, prohòmens ab la major part de llur consell sien necessàries per la lluyció del preu y pensions dels censals hauran manlevats y pagades altres despeses que per dit effecte hauran sostingudes. En descàrrech dels quals vintens o quarentens quiscú de dits terratinents se puga retenir en son poder la vintena part o quarentena, *respective*, ab voluntat de son senyor y jutge ordinari de la dècima, primícia, tasca o altres agressos que tindrà obligació de pagar a qualsevol gènere de persones ecclesiàstiques o seculars, militars o plebeyes, com sie major lo benefici o utilitat rebran en llurs rendes per causa dels dits //561v// exauchs que no lo vintè o quarentè que se'ls retindrà respectivament de llurs rendes, y que contra los militars se fassa la execussió per sos ordinaris.

55. Ítem, per quant y haurà en quiscuna parròquia algunes terres que per ventura lo senyor dexarà de conrrear après de ésser fets dits exauchs, axí per no contrebuir en los vintens o quarentens que per la fàbrica dels exauchs o reparos de camins seran estats imposats com altrament, y no és rahó que rebent-ne lo mateix benefici dexen de contribuir en les despeses que per dit effecte seran fetes; per ço, suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y approbació, li plàcia statuir y ordenar que los jurats, cònsols y prohòmens de quiscuna parròquia ahont seran fets dits exauchs y reparos de camins puguen e los sie lícit y permès tatxar per vessana o jornal de terra lo que muntarà per jornal o vessana de les terres que durant los vintens o quarentens no's conrrearan y estaran hermes en la dita parròchia, ço és, de les terres que pendran exauchs de aquelles rieres o rechs o trahents, a coneguda dels prohòmens y expers, los quals puguen tatxar així les terres de ecclesiàstichs, militars com la de los plebeos, y que'ls puguen executar per llur jutge ordinari.

56. Ítem, plàcia a vostra magestat ab la matexa approbació statuir y ordenar, per mayor tuyció e indemnitat dels obligats en los censals que's //562r// manllevaran per fer los dits exauchs y reparos de camins, que los vintens o quarentens que s'imposaran

683. A continuació, ratllat, lloch.

684. Manuscrit 76.

sobre los fruyts de les terres que·s conrrearan dins la parròchia ahont seran fets dits exauchs, y també la talla que·s farà a certa quantitat per jornal de les terres que no·s conrrearan, sien arrendats quiscun any en públich encant al més donant lo segon diumenge après de Pàsqua de Resurrecció, y que los preus dels arrendaments hajan de ésser depotsats en la taula de la més propinca ciutat o vila, dits y scrits al síndich o clavari per la tal parròquia elegidor, a solta del notari qui haurà rebut lo acte del censal. La qual solta haje y pugue tant solament fer lo dit notari per pagar les pensions dels censals que per rahó de dits exauchs y reparos de camins seran manlevats y lluició de aquells, y per satisfacció y esmena de les dites y altres gastos seran estats fets per dit effecte, a coneguda de dit notari, síndich o clavari.

57. Ítem, plàcia a vostra magestat ab la mateixa aprobació statuir y ordenar que sempre y quant per les persones expertes per dit effecte elegides serà feta relació en la forma demunt dita que qualsevol rech, madral o trahent tindrà millor exauch per altra part del que té per allí ahont acostuma de anar, sie lícit y permès sens contradicció alguna fer de nou aquell per altra part, y passar per qualsevol terres així de //562v// ecclesiàstichs com de militars o plebeos, satisfets primer los danys que en patiran, a coneguda de dos persones elegidores una per los jurats o prohòmens de la parròchia ahont se farà dit rech y la altra per lo possessor de dita terra; y en cas de discòrdia sia tercer entre ells lo jutge ordinari de la vila o parròchia de hont serà la tal persona en la possessió del qual se voldrà fer de nou dit rech, madral o altre trahent.

58. Ítem, com poch aprofitaria haver fets una volta los dits exauchs, mottes de rieres y reparos de camins si après no havien d'ésser perpètuament conservats y mantinguts, per ço, suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur aprobació y consentiment, li plàcia statuir y ordenar que, immediadament après que seran estats acabats de fer y rebuts per los cònsols e ho prohòmens los dits exauchs, motes de rieres y reparos de camins, se done la conservació de aquells a qui per manco o voldrà emprendre de mantenir del modo estaran en aquelles hores, encantant per tres diumenges o festes corrents immediadament següents lo dit preu fet quiscun any, y lo preu que·s prometrà se haja de pagar a sou y ha lliura del que vindrà per jornal de totes les terres de dita parròchia y aquells tallar, així les conrreades com les hermes, y lo dit tall hajan de fer los cònsols y experts per a què, stos elegits, y hajan de pagar tots los que tindran terres en la //563r// dita parròchia, com està dit especificadament en altres capítols.

59. Ítem, seguint-se debat y qüestió en la visura o visures que los dits experts faran en les rieres o rechs en los tèrmens comencen o acaben les dites rieres, rechs o madrals per no haver senyal de terme en aquelles pars ahont se faran dites visures, en tal cas los dits experts sien tinguts en fer intimar als cònsols de aquella parròchia se hajan de trobar en lo lloch ahont voldran fer dita visura; y en cas no·s puguen avenir los cònsols de quiscuna parròchia de les quals serà lo interès, hajan de elegir tres hòmens del consell de quiscuna parròchia, los quals puguen decidir lo terme fins ahont acaba y comença; y en cas que no·s puguen concordar, los dits sis hòmens y lo jutge de quiscuna parròchia hajan de ésser jutges de llurs pretensions e que las pars sien obligades en lloar lo que per aquell serà estat declarat; y si serà jutge de las dos parròquies hu sol dels dos parròquies aquell tal ho pugue decidir.

60. Ítem, los cònsols quiscun any sien obligats en fer visurar per los experts de totes les rieres, rechs y camins hauran donats a conservar y fer relació si defecte algú y trobaran e fer conservar aquelles així com estan obligats, conforme al capítol de la conservació, y assò sots pena de privació de llurs officis.

563v// 61. Ítem, que⁶⁸⁵ per mort o impediment de algú o alguns dels dits experts, los mateixos cònsols ab la mateixa forma foren elegits ne pugen elegir altres en lloch dels qui faltaran.

62. Com sien notoris los danys reben los poblats en lo present Principat per recusar los officials ordinaris, així reals com de barons, de exigir les lletres subsidiàries emanades de altres corts y dels jutges emphite[ot]ticaris, suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que qualsevol official ordinari, així de les corts reals com de barons, sien obligats a deduir a execució les provisions executives emanades y fetes per los dits jutge[s] emphiteoticaris o de qualsevol altres ordinaris, axí reals com de barons.

63. Ajustant y declarant lo Capítol de Cort vint-y-hu de les Corts per vostra magestat celebrades en la⁶⁸⁶ ciutat de Barcelona en l'any mil sinch-cents sexanta-quatre, sobre les lletres de fadigues dirigides de unes corts a altres, suplica la present a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que dites lletres de fadiga de una cort a altra no-s pugen fer que no sie per deute devallant de algun contracte en lo qual y haja renunciació de propi for y submissió de qualsevol altre; e si contra lo tenor del present capítol //564r// seran fetes, no sien admeses.

64. Com sia fora de tota rahó y justícia que per ésser los jutges ignorans les pars sien vexades en més despeses y salaris del que per Constitucions està disposat, y se sie vist per experiència y⁶⁸⁷ moltes voltes alguns jutges, així de corts reals com de barons, sens ésser-ne requerits per alguna de les parts, per descàrrechs de llurs conciències y per suprir a llur ignorància, no volen provehir o sentenciar en algunes causes sens vot y parer de algun jurista, y fan pagar lo salari dels votants a les parts, ultra del que a ell li competeix; desijant provehint a semblants abusos, suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que los jutges qui voldran fer votar los processos de les causes que devant d'ells se aporten, si de tal vot no seran request per alguna de les pars, hajen de pagar los dits vots del salari que-ls pertany per la decisió de la tal causa, sens poder-ne rebre ninguna cosa de les pars.

65. Ajustant a la Constitució del sereníssim rey en Jaume segon, de gloriosa memòria, en la tercera Cort de Barcelona, capítol quart, comença[n]t "Ítem, ordenam de consell", parlant de la surrogació de algun jutge de taula, suplica la present Cort a vostra

685. *En el 76, que per y.*

686. *A continuació, repetit, que.*

687. *A continuació, ratllat, present vila de Monçó.*

magestat que, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que, si algú serà surrogat [en lloch dels jutges de taula hage de servir lo offici ab lo mateix salari del jutge de taula en lloch del qual serà surrogat]⁶⁸⁸ //564v// sens poder ésser exigit nou salari ni altra qualsevol cosa se puga rebre per la tal surrogació de alguna de les pars, encara que se digue que voluntàriament lo hi vulla donar.

66. Ajustant a la Constitució del sereníssim rey Alfonso tercer en la Cort de Monblanch, capítol onse, començant “Ítem, per tal”, lo qual dispon que tots aquells qui en algun lloch de offici de assessoria han usat dels dits officis, sots nom de conseller o en altra manera, no sien rebuts entrò⁶⁸⁹ que hagen tinguda taula y aquella ampliant y declarant; suplica la present Cort a vostra magestat, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuyr y ordenar que en lo dit capítol sien compresos los jutges ordinaris; y que en les judicatures ordinàries ni assessories, encara que sien de la governació, no puguen ésser surrogats [fins que hagen purgada taula y per sentència sien absolts, sots les penes en dita Constitució contengudes]⁶⁹⁰.

67. Ajustant al Capítol de Cort setze de les Corts per vostra magestat celebrades en la present vila de Monçó lo any mil sinch-cents quoranta-set, començant “Ítem, per quant”, que parla de l’examen dels procuradors, suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que lo dit capítol sia extès en los procuradors qui voldran procurar en les cors dels ordinaris, y que llur examen se haje de fer per lo jutge ordinari de aquella cort.

68. Ítem⁶⁹¹, per la Constitució del sereníssim rey //565r// don Ferrando segon, de gloriosa memòria, en la tercera Cort de Barcelona celebrada lo any mil sinch-cents y tres, capítol trenta-tres, estiga disposat que ningú puga ésser més en presó sinó crim fregant o ab provisió de jutge; emperò, com per alguns oficials se sie la dita Constitució abusada, suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que l’official que posarà alguns en presons que no l’haje pres crim fregant o ab provisió de jutge en scrits, com en dita Constitució està disposat, caygue en pena de privació de son offici.

69. Com en les botigues dels apothecaris y revenedors y altres arriben moltes voltes scriptures y processos en pública forma redigits y no tinguen compte en la falta que poden fer als qui tenen interès en aquells, suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que ninguna persona de qualsevol gènere de art mecànica que sie, gose ni presumesca rompre alguns processos ni scriptures en pública forme redigits sens llicència dels oficials ordinaris de la ciutat, vila o lloch ahont habiten, sots pena de deu lliures per quiscuna vegada que contra faran.

688. *Manuscrit 76.*

689. *En el manuscrit 76, en tot per entro.*

690. *El text en claudàtors no figura en el manuscrit n. 74*

691. *En el 76, Jatsia per Ítem.*

70. Y perquè sovint se esdevé que les part lltigants, per impedir algú dels doctors de la Real Audiència que no puguin votar en ses causes, procuren que son fill, gendre o nebot fassa alguna *ordinata* en lo procés; suplica per ço la present Cort a vostra magestat, per obviar a semblants //565v// cautheles, que ab llur aprobació y consentiment li plàcia statuir y ordenar que si algun fil, gendre, nebot o cunyat y altres que per Constitució impedièn de algun doctor de la Real Audiència serà pres per advocat de ninguna causa ja introduhida en dita Real Audiència, no pugue la part qui l'haurà pres per advocat recusar lo pare, sogre y oncle o cunyat y altres que per Constitució poden ser impeditos, ni donar aquell per suspecte, si la part contra qui haurà ordenat lo advocat no hi farà contrari.

71. Desijant provehir a la comoditat dels lltigants, los quals per fer soltar alguns diners los són estats deposats en la Taula de Barcelona o en alguna altra, a solta del jutge o relador de alguna causa, mort lo dit jutge o relador, ha de saber y probar qui són llurs hereus y citar y fer condemnar aquells per què fassen dites soltes; suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació li plàcia statuir y ordenar que si alguns diners seran estats deposats en la dita Taula de Barcelona o alguna altra taula o banch de qualsevol altra ciutat, vila o lloch del present Principat y Comtats, a solta de algun jutge o relador de alguna causa o per lo jutge dels reclams, no se entenga ésser commesa dita solta al dit relador o jutge per sa pròpia persona sinó per lo offici que exerceix, de manera que lo poder de fer dita solta reste per mort sua après mort sua per lo jutge o relador a qui serà estada comesa la causa, en lloch de //566r// aquell qui haurà de fer la solta serà estat surrogat.

72. Encara que per diverses Constitucions, asenyaladament per lo capítol vint-y-quatre de les Corts per vostra magestat celebrades en la present vila de Monçó lo any mil sinch-cents sinquanta-tres, se haje bastantment provehit sobre la expulsió dels bomians, abdicant també als officials la facultat de poder guiar aquells ni de poder-los donar llicència de anar per lo present Principat y Comtats, noresmenys se ha vist per experiència que los dits bomians, ab motiu que ja tenen casa parada en alguna ciutat, vila o lloch del present Principat, obtenen llicènsies dels officials reals per anar negoçiant per lo present Principat y Comtats y vendre y baratar llurs bestiaris; y ab dites licènsies van divagant, com de abans, ab llurs mullers, fills y família per tot lo dit Principat, cometent molts robos y altres vicis y delictes enormes, que ni se pot saber si serven los preceptes de la Sancta Mare Iglésia, així en oyr missa los diumenges y festes ni si confessen en la Pàsqua. Per tant, suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que ningú de dits bomians o altres que tenen nom de bomians, encara que tinguen son asiento en alguna ciutat, vila o lloch del present Principat, no puguin anar per ell y los Comtats ab companyia de llurs mullers, germanes, fills y família; y si per llurs negocis voldran anar per algunes fires y aplechs, vagen sols los hòmens y //566v// hagen de dexar llur família y mullers en la ciutat, vila o lloch ahont estaran repatriats, altrament sien incidits en les penes en dit capítol contingudes; y que lo llochtinent general de vostra magestat y portantveus de governador ni altres officials així reals com de barons no puguin guiar ni dissimular aquells, sots les penes contra los violadors de les Constitucions y altres lleys de la pàtria statuydes y ordenades.

73. Com per los molts laudamens de cort que de alguns anys ensà se són fets, sien destruydes moltes universitats del present Principat y Comtats y particulars de aquelles, per ésser-se interpretats los Usatges de Barcelona, en virtut dels quals se pot procehir de tant rigurosa execussió, més rigurosament del que abans se eren praticats, y entesos per a què de aquí avant no pugue ésser dubtat en quins casos té lloch lo dit lloament de cort y per quines resistències; supliquen la present Cort a vostra magestat, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que no-s pugue fer lloament de cort sinó per resistències fetes contra algun official real preheminent, ço és, portantveus de general governador, vaguers, balles, sotsveguers, alguasils ordinaris y no altres de menor calitat; y en cas que fos la resistència tant vàlida que hagués impedida la execussió que algú de dits officials entenia fer y offerint-se algú de dits casos, se haja de fer feta primerament relació del delictes y conclusió en lo Real Consell.

567r// 74. Com sempre sia estada odiosa y perniciosa a la república tota manera de agabellaments no sols dels manteniments corporals sinó també de tot gènere de mercaderies, y se sia vist per experiència que, venint alguna mercaderia forastera en lo present Principat, no falta qui encontinent la compra tota per poder-la tornar a vendre per més preu, de manera que si algú no⁶⁹² vol comprar per provisió de sa casa no u pot fer; suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, estatuir y ordenar si algú comprarà alguna sort de mercaderia forastera dins lo present Principat y Comtats de Rosselló y Cerdenya, que no fos ya vinguda per son compte, sia tingut y obligat, dins tres dies naturals del dia y hora que la haurà comprada, vendre per lo mateix preu a qui'n voldrà comprar per provisió de sa casa tant solament.

75. Ítem, per quant se veu⁶⁹³ que, quant vostra magestat fa mercè al Principat de Cathalunya, Comtats de Rosselló y Cerdaña de tenir les Corts Generals en la present vila de Monçó, per deixar de fer lo offici de aposentadors los de la Corona de Aragó y apposentant lo apposentador mayor de Castella y los altres apposentadors de aquella Corona, qui no tenen notícia de la qualitat de les persones d'estos regnes, los aporten mal y sobre açò té vostra magestat contínua importunació, //567v// y són causa de molts desentiments en los braços y altres inconvenients; suplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, sie servit y ordenar que en totes convocations de Corts que per als aragonesos, cathalans y valencians vostra magestat y sos successors après de llarchs y felices dies de vostra magestat, se convocarà en la present vila o altres stats, los qui apposentaran y tindran càrech de apposentar sien tres, és a saber, un català y altre aragonès y altre valencià residins en dita Corona de Aragó, y aquestos tres o la mayor part de ells hajen de fer y donar los aposentos a les persones cridades y convocades per a entrevenir en les tals Corts, y no-s fassen ni-s donen los aposentos per altres persones estrangeres dels dits regnes, y açò aia lloch tant en la present vila de Monçó com en altres parts.

692. *En el 76, ne per no.*

693. *En el manuscrit n. 76 figura diu en lloc de veu*

76. Ítem, per quant lo aturmentar après que lo criminós és condemnat a mort per descobrir culpes de altres apar que sie posar en grandíssim perill la ànima del tal condemnat, per ço, suppliquen los tres braços a vostra magestat que sols puguen ser turmentats après de ésser condemnats a mort los saltejadors de camins y altres lladres incendiaris, falcificadors de moneda y assecins, y si alguns delinqüents après de ser condemnats a mort seran turmentats, no puguen ésser⁶⁹⁴ //568r// interrogats *in capite sociorum* sinó per aquells delictes per los quals seran condemnats, ni a llur deposició no's pugue donar fe alguna en juy ni fora juy; y lo jutge que el farà turmentar caygue *ipso facto* en la pena imposada contra los qui contra fan a Constitucions y altres lleys de la terra.

77. Per quant en lo present Principat de Cathalunya, Comptats de Roselló y Cerdanya y ha moltes cases solitàries y altres llochs de molt poch veyns, que los habitants allí estan subiectes a molts mals tractes de lladres de pas y altres delats, vulgarment dits bandolers, que si no fan lo que los dits facinerosos hòmens volen, no sols a les voltes los maltracten, però los matan y roben quant tenen, com de molts se és vist; y no concide-rant lo perill en què stan y no poden resistir als dits mals factors, ans són forçats suffrir que mengem ço del seu, de alguns temps a esta part se és inventat que contra estos que tenen llurs cases soles o habiten en llochs petits y de poca població se proceís com a factors de criminosos, regaliats, publicats per foragitats de pau y de treva y de altra manera criminalment a instància del procurador fiscal, y'ls porten presos a les presons comunes de la ciutat de Barcelona y'ls componen ab diversas quantitats, de manera que ab aquestos procehiment[s] se han tret molts diners per a la thesoreria general, lo que és cert és contra la sancta intentió de vostra magestat y en gran dany de molta pobre //568v// gent. Per ço, supliquen los tres braços a vostra magestat li plàcia, ab llur consentiment y aprobació, statuir y ordenar que no's pugua procehir contra alguna persona per procés de fauctoria o altrament per haver acullit en sa casa o donat a menjar a bandolers o saltejadors de camins y altres facinarosos y essent la tal casa sola y apartada de altres o en lloch de manco de vint cases, si ja no constàs plenament que en altres coses fossen estats fauctors dels dits criminosos, revocant tots abusos per los officials de vostra magestat acerca de assò fets; y si lo contrari se farà, no sols lo jutge caygue en les penes imposades contra los contra fahents a Constitucions de Catalunya, per ço sie obligat a reffer los danys y despeses que patirà aquell contra qui serà procehit.

78. Ítem, per quant se deuen los abusos grans se fan en formar regalies, y specialment essent alguns presos per los ordinaris o barons, procurant-ho a les voltes lo mateix encarcerat o parents de aquells se'ls forme regalia après de ésser ja presos per lo ordinari o baró no'l pugua castigar, ans portant-lo a la règia cort se li allargue la expedició de son procés, lo que no sols és en gran perjudici dels ordinaris y barons, però encara ne ve grandíssim dany a tota la terra perquè de aquí resulta que los ordinaris o barons, vist los lleven los presos per la regalia, no fan les diligències farien en pendre y punir als delinqüents; suppliquen los tres staments //569r// a vostra magestat li plàcia, ab llur aprobació y consentiment, li plàcia statuir y ordenar que no's pugue fer regalia contra algú que

694. A continuació, ratllat, condemnats.

primerament no conste del cars y cors del delictes per lo qual se ha de formar la regalia; y constant, no se puga provehir sinó ab vot y parer del vicicancellor y en son cars regent la Cancellaria. Y que a persona presa per lo ordinari no se li puga fer regalia ni tampoch puguen ésser fetes evocacions de causes criminals en general, y d'esta manera seran llevats los molts abusos fins avuy fets sols per a extorquir dinés, ni tampoch se puga fer regalia contra persona presa per lo ordinari.

79. Jatsia per la Constitució del sereníssim rey don Jaume segon de gloriosa memòria, en la tercera Cort de Barcelona, capítol quart, estigüe disposat que per quiscun trienni en la festa de Carnestoltes fossen elegits per jutges de taula un militar, un ciutadà o burgès y un savi en dret, emperò, com de molts anys ensà per les moltes ocupacions de vostra magestat sien differides les nominacions de dits jutges de taula per molts mesos y algunes voltes per alguns anys, en molt gran dany y perjudici dels agraviats per los oficials ordinaris qui són obligats a tenir taula; suplica per ço la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprovació, li plàcia statuir y ordenar que los jurats y consell de quiscun capítol de vegaria ahont són acostumats de nomenar jutges de taula, pugan quiscun trienni un mes abans de Carnestoltes fer nominació //569v// de nou persones, ço és, de tres militars, tres ciutadans o burgesos y tres savis en dret, y fetes dites tres ternes hage de presentar aquelles dins vuyt dies a vostra magestat y sos successors en lo present Principat y Comtats y en absència llur al llochinent general o portantveus de general governador en dits Principat y Comtats, los quals dins altres vuyt dies après que ls seran estades presentades dites tres ternes hagen de fer nominació de una persona de quiscuna d'ells per jutges de taula dels oficials que hauran regit lo trienni passat, per a què los dits jutges de taula puguen comensar de exercir llurs officis y fer les crides acostumades lo mateix dia de Carnestoltes, les quals crides no sols no sien obligats de fer-les en lo cap de les vegueries sinó que també les hagen de fer en lo cap de les sotsvegueries, salvats los privilegis a les ciutats, viles y llochs atorgats.

80. Com per lo Sacre y General Consili de Trento sie statuit y manat a tots los jutges ecclesiàstichs de qualsevol dignitat que se abstinguen de posar censures ecclesiàstiques en les causes civils pertanyents a son for, donant orde que en dites causes, quant los serà vist ésser convenient, procehescan contra qualsevol persones, encara que sien layques, per via de multas pecuniàries, applicadores a llochs pios o per captió de penyores o per compulsió personal fahedora per llurs ministres o de altra jurisdicció o per altres remeys de dret; si emperò la tal execussió real o personal no's podia fer contra los reos convenuts o contumaces o lo jutge llaych competent també seria contumàs, leshores, y no abans, puguen procehir //570r// per censures. E com per lo dit decret se sie reformat lo stil de la Cúria Romana, de la qual tots los jutges ordinaris ecclesiàstichs com inferiors a ella deuen pendre exemplar, procehint contra los contumaces o inobedients als manaments o provisions judicials primer per execussió de béns o de persona y en subsidi *tantum*, és assaber, quant no's pot fer la execussió de la pecuniària o de persona ab pena de execució, de manera que no's permet que algú sia excomunicat, que és pena gravíssima, fins que conste que per execussió real o personal no's pot complir ab la obediència del superior ecclesiàstich; y de altra part, lo Consili Provincial de Tarragona, celebrat immediadament après del de Trento, hage acceptat lo dit decret y limitades les excomunica-

tions en molts casos posades per constitutions provincials antigues. Per tant, suppliquen los tres brassos a vostra magestat, provehint a la necessària observança del dit decret, y per què de aquella los prelats no's puguessen escusar per deffecte o renitència dels officials temporals, que, ab llur aprobació y consentiment, sie statuit y ordenat que tots los officials seculars reals y de barons hagen, com són obligats, essen[t] requets, de fer executió de les sentències en causes pecuniàries y altres civils que per los dits jutges ecclesiàstichs en causes de son for se decernirà contra qualsevol seglar persones y de les provisions executives contra los béns y persones contra dels quals condempnats súbdits y districtuals del jutge secular request, servant lo orde de dret fins a tant que los manaments, provisions y sentències del dit jutge ecclesiàstich requerint sien obehides y les parts //570v// satisfetes, pus que quant se instarà la executió de la sentència sia la part instant present per si o per son procurador, y que pague les despeses; y si la executió sobredita no se porà fer, lo dit jutge seglar haja d'èsser⁶⁹⁵ ecclesiàstich relació de l'impediment perquè no s'és poguda fer, y los dits jutges ecclesiàstichs restar en sa llibertat de procehir per censures o altrament contra les parts contumaces o condemnades fins a invocar⁶⁹⁶ lo auxili del bras secular, los quals brassos seculars dits officials temporals hagen de executar com és de justícia.

81. Com sia prohibit per Constitutions que no's puga llevar lo comersi en Cathalunya y també se hagen vists los danys que en los Principats de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya se han seguit per aforar lo lloctinent general y Real Consell los forments, olis y altres provisions, y se són fets molts agravis als poblats en los dits Principat y Comtats per moltes prohibicions fetes per lo lloctinent general y Consell Criminal, prohibint ab llurs edictes y crides de comersi en Cathalunya, en tant que si algun particular per a provisió de sa casa volie comprar forment era obligat pendre albarà o bolletí havent de pagar certa cosa al notari que'l despachava, introduhint en açò nou vectigal, lo que per moltes Constitutions és en lo dit Principat y Comtats prohibit; per ço, per llevar dits //571r// abusos, suplica la present Cort a vostra magestat li plàcia, ab llur aprobació y consentiment, statuir y ordenar que lo comerci de comprar y vendre forments, olis, vins y altres vitualles en los dits Principat y Comtats de Rosselló y Cerdanya a totes les parts de Cathalunya e per la mateixa rahó del dit Principat a tots los Comtats sobredits sie llicít⁶⁹⁷ lo traure formens, vins, olis y altres vitualles, y lo dit comersi no puge ésser llevat sinó en temps de carestia; en tal cars ni per lo lloctinent general y Real Consell ni per lo portantveus de general governador o altre official no puge ésser donada llicència de traure dites vitualles del dit Principat y Comtats ab qualsevol causa ni color. Y per llevar tot dubte, se declare que carestia se entenga quant lo forment va [a]⁶⁹⁸ quaranta sous la cortera a la plaça de Barcelona comunament y lo oli a tres sous lo cortó y lo vi vermell a sinquanta sous la càrrega; y ningú per comprar dites vitualles sie obligat a pendre bolleta o albarà ni haver llicència alguna, y no's puge

695. *En el 76, de fer al per d'èsser.*

696. *En el 76, innovar per invocar.*

697. *A continuació, ratllat i il·legible*

698. *Manuscrit 76.*

procehir a captura contra lo qui-s proveheix de les dites vitualles per sa casa ni en res pugue ésser molestat. Però per lo contengut en lo present capítol no se entengue ésser donada llicència de poder agabellar los forments o altre qualsevol gènere de vitualles, ans contra los quals agabelladors se pugue procehir conforme les Constitucions, Capítols y Actes de Cort y per totes les penes contra ell[s] statuhides, les quals //571v// en tot y per tot restan en sa força y valor.

82. Per provehir als inconvenients y danys que han resultat y se són vists per rahó dels depòsits se són fets en poder dels notaris o cort de la Ballia General, dels alcaldes de la cort del veguer y balle y jutge dels reclams de la ciutat de Barcelona, perquè se'ls dilaten les causes als qui entenen cobrar dits depòsits, y per offuscar aquelles se procuran y admeten moltes cavil·lacions, essent causes sumàries, per poder-se rettenir dites pecúnies deposades, així abans de ser les provisions, com après de ésser fetes, y per mudar-se los notaris, jutge y altres persones del[s] qui han pres dits depòsits y altrament succeheixen nous plets; suplica la present Cort a vostra magestat li plàcia, ab llur consentiment y aprovació, statuir y ordenar que de assí avant los dits depòsits de qualsevol qualitat de causes sien de coranta sous en amont, se hagen a fer en la Taula de dita ciutat de Barcelona, dita Taula de depòsits, y que los que fins assí són altrament fets dins tres mesos primer vinents se hage de depositar per les persones susdites o cort en poder de les quals estan en dita Taula, sots pena de ésser executats per les quantitats deposades y altra tant, applicadora la meytat al Hospital General de Barcelona y l'altra meytat a l'official qui farà la execussió, y fora la ciutat de Barcelona en los //572r// llochs que y haurà taulas, lloch cert de servir depòsits sien allí fets dits depòsits; y si no y haurà taula o lloch de depòsits, sia nomenat per los jurats persona que tinga dit càrrech, presentant idònea cautió a coneguda de dits jurats.

83. Per reprimir lo abús gran que-s fa per lo balle general de Cathaluna y procurador real de Comptats de Rosselló y Cerdanya y llurs lloctinents en dits officis en crear més guàrdies de ports y lleudes y altres ministres dels que són menester per la bona administració de dits officis, entenen que los més se procuran semblants càrrechs sols per exemir-se de les jurisdiccions dels ordinaris, confiats que per aquesta via ab més facilitat restarian llurs delictes impunits y la exactió de llurs deutes civils més difícil, suplica per ço la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprovació, li plàcia statuir y ordenar que tots los officials y altres ministres de dita Ballia General de Cathalunya y Procuració Real de Rosselló y Cerdanya y de llurs lloctinents, així en civil com en criminal, sien de for y jurisdicció dels ordinaris, exceptat dels delictes comesos en llurs officis, no obstant qualsevol ús o costum fins assí observat y privilegis en contrari disposants.

84. Com los tèrmens fatals de les causes de apel·lació sien estatuhits en favor de l'apel·lant per a què //572v// dins aquells pugue deduhir de sa justícia y provar lo que en la primera instància no havia⁶⁹⁹ pogut, suplica la present Cort a vostra magestat que,

699. En el 76, haurà per havia.

ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que lo dit terme fatal no pugue ésser llimitat ni restret ni se pugue sentenciar en la causa sinó ab voluntat de la part apel·lant, encara que fos instat per la part apel·lada, y que no sien passades de tres parts les dos del dit terme fatal.

85. Com per commoditat dels llitigants y ha y haya en la vila de Perpinyà lloch destinat per a tenir lo Consell de la Governació dels Comtats de Rosselló y Cerdeña, lo qual se diu la Audiència del general governador, supplica la present Cort a vostra magestat li plàcia statuir y ordenar que lo portantveus de general governador en dits Comptats no pugue tenir lo consell de les causes y negocis que's tractan en dita governació, així civils com criminals, sinó en dit lloch nomenat Audiència, ja per dit efecte destinat, ni los altres ordinaris sinó en llurs corts, salvat en cas de malaltia y no altrament, sots les penes contra los violadors de les Constitucions estatuhides y ordenades.

Comissaris

86 Per quant se veu notòriament los grandíssims abusos y excessos que cometen los comissaris que lo //573r// lochtinent de vostra magestat creà per anar per lo present Principat y Comtats a inquirir y capturar y fer altres actes contra alguns pretesos delinqüents, que moltes voltes los matexos comissaris per ésser inquietos, pobres y de baixa condició són causa de molts mals y fan sobrades extorcions, com és cosa notòria que en nenguna manera se pot dissimular. Y tots los vassalls de vostra magestat entengan la christianíssima y sanctíssima intentió de vostra magestat ésser que sien regits, tractats y governats ab tota justícia y sens que se'ls fassen sobres ni extorcions algunes. Supliquen, quant humilment poden, los tres braços a vostra magestat que, ab llur aprobació y consentiment, li plàcia statuir y ordenar que los dits comissaris hagen de ésser militars o de llinatge militar, verament y no per fictió; és a ssaber: que puguen entrar en lo bras militar en les Corts Generals que per vostra magestat se celebren y solen celebrar; que no pugue ésser creat cavaller per llochtinent general de vostra magestat o altre tenint per açò potestat, sols per aquest efecte de poder-lo fer comissari, com assò sie en frau de les Constitucions sobre açò disposants y en vilipendi de l'ofici que exerciten. Y que sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

87. Ítem, que en tot lo Principat de Cathalunya, Comtats de Rosselló y Cerdanya, no puguen ésser creats o fets més de dotze comissaris, ultra dels dits alguatzis ordinaris y altres dos extraordinaris, //573v// com lo excessiu número de ells sie causa de moltes extorcions y grandíssims abusos. Y que als dits dotze comissaris no's pugue donar comissió general per a pendre qualsevol que trobaran culpables, sinó que hage de ésser particular nomenat les persones entre les quals se dona comissió al dit comissari pot procehir y capturar; y si lo contrari here fet enquesta que pendrà y la captura sie nul·la y de ningun efecte. Y que la present Constitució sie duradora<dora> fins a la conclusió de les primeres Corts tant solament.

88. Ítem, per quant se és vist que, essent alguns dels dits comissaris ignorants y altres mal inclinats, se cometen, per ells y los notaris que van ab llur companyia, alguns exces-

sos molt grans y extorcions y falsedats en lo rebre dels testimonis contra los qui inquirixen y los reben, supplican los tres brassos a vostra magestat sia de son real servey, ab llur llohatió y approbatió, statuhir y ordenar que los tals testimonis o enquesta no-s puguen rebre en alguna ciutat o vila ahont y haja assessor o jutge ordinari, sinó en presència del dit assessor o jutge ordinari. Y que la present Constitució sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

89. Ítem, per quant de poch temps a esta part se és inventat que los comissaris van per tota Cathalunya ab bastó llarch, com acostumen a portar los veguers y altres officials ordinaris y extra//574r//ordinaris, supplican a vostra magestat los dits tres brassos li plàcia, ab llur consentiment y approbació, statuhir y ordenar que los dits comissaris no puguen portar semblant bastó llarch, com la multiplicatió de officials bastoners sie notòriament per Constitucions prohibida en Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya. Que sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

90. Y també, perquè se fa altre abús que los dits alguatzirs ordinaris y extraordinaris serveixen son ofici per substitut, supplican los tres braços a vostra magestat que, ab llur consentiment y approbació, li plàcia statuhir y ordenar que de assí al devant, llevats dits abusos, ells mateixos lo hajen de exercir son ofici personalment y no per substitut. Y que sie la present constitució duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

Creació de tres salas y jutges de cort

91. Considerant que en la Real Audiència de Cathalunya y havie moltes causes civils y que, per pensar-se los doctors de ella que estaven impeditos en les causes criminals y per ço no podien espedir tant prest com convenie les dites causes y per altres respectes leshores ben vists, ab approbatió y consentiment dels tres brassos, per vostra magestat en les Corts proppassades en lo any mil sinch-cents sexanta-quatre, en Barcelona celebrades, fonch creat y elegit novament un Consell Criminal en la forma y //574v// y manera contingudes en les Constitucions terceres y altres següents de les dites Corts. Y per quant la experiència ha mostrat que la dita creació y erectió de Concell Real Criminal no sols no ha fet fruyt algú per la expedició de les causes civils, mes encara és estada causa de molts inconvenients en los dits Principat y Comptats seguits, com per molts agravis ab memorial a vostra magestat presentats se és vist. Per ço, supplica la present Cort a vostra magestat li plàcia, ab llur approbació y consentiment, llevar y extinguir del tot lo dit Real Consell Criminal y provehir així a la expedició de les causes civils y a la infàmia que Cathalunya peteix de dir-se que en la Real Audiència són immortals, com també al bon orde y progrés de les causes criminals, statuhir y ordenar ab llur approbatió y consentiment, que se cree y eregesca, ultra de les dos sales que per avuy són instituhides per la expedició de les causes civils que se tracten en la Real Audiència, una altra y Terçera Sala, en la qual y sien per vostra magestat posats sis dels vuyt doctors que vuy són del Consell Criminal; y en ella haja de precehir lo més antich y los dos que restaran ab altre que vostra magestat nomenerà y deputarà, de manera que sien tres, resten per jutges de cort, com abans de la erectió del Consell Criminal eren dos jutges de cort, y ab la mateixa jurisdicció y exercissi que per les Constitucions, Capítols y Actes de Cort y

altrament los here concedida y exercitaven; los quals tres jutges de cort entenguen en fer los processos criminals com //575r// he segons és ja dit abans acostumaven. Y que la present Constitutió sia duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

92. Ítem, per quant és justa cosa que a tots los sobredits doctors los sie assignat salari competent, plàcia a vostra magestat, ab lloació y approbatió de la present Cort, statuir y ordenar que a cada hu dels sis doctors que vostra magestat serà servit nomenar y posar en la dita Tercera Sala que de nou se heregirà, sien donats y pagats, per ses terces acostumades, per los deputats de pecúnies de les generalitats, tres-centes lliures per any, com solen rebre cada hu dels doctors de les dos sales ja eregides; y tanbé reben de les parts littigants los salaris per Constitutions ja taxats, com acostumen de rebre los dotze doctors de les dos sales ja eregides, los quals salaris, juntament ab les dos altres sales, hajen de dividir per terçes entre tots los devuyt doctors de les tres sales, y a cada hu dels tres jutges de cort sien assignades sinch-centes lliures de salari per any, com al present acostumen de rebre cada hu dels doctors del Real Consell Criminal, també rebedores per ses terces com és acostumat. E que sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

93. Per quant per Constitutions de Cathalunya y Capítols de Cort està ordenat que tots los officials, així ab jurisdicció com sens ella y així de la cort de vostra magestat com de la Província y los de isles de Mallorca, Menorca y Yvissa, hajen de ésser //575v// naturals de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya y prohibesca⁷⁰⁰ particularment que lo protonotari de Aragó y son llochtinent, secretaris y scrivans de manament que no seran naturals, no puguen fer ninguns de[s]pachs tocants a dits Principat y Comptats y Isles sobredites; y s veja ab la experiència que molts officials no essent naturals, en violació de dites Constitutions y Capítols de Cort, despachen diversos negocis que per consegüent vénen a ésser nul·les y de ninguna valor. Per ço, supplica a vostra magestat la present Cort que, ab llur llohació y approbació, li plàcia statuir y ordenar que, per llevar dits inconvenients que per rahó de dita nul·litat se podien seguir y per la observança d'ellas, sie servit manar que dites⁷⁰¹ Constitutions y Capítols de Cort se guarden inviolablement, no obstant qualsevol abús; y que los officials reals que vuy són y per temps seran sian obligats a prestar jurament de què no contravindran a dites Constitutions y Capítols de Cort, ni consentiran que sie contravingut a elles.

94. Com en les provisions dels officis de cançeller, vicicanceller y regent la Cancelleria y altres doctors de la Real Audiència se haja per vostra magestat de alguns anys a esta part mudada la forma de principi⁷⁰² y erectió de officis servir acostumada, en molt notable dany dels poblats del present Principat y Comptats, per haver-los volgut atemoritzar alguns llochtinents //576r// de vostra magestat, amenassant aquells de privar-los de llurs officis si no votaven les causes així civils com criminals, y altrament no·ls aconsellaven a son gust. Supplica, per ço, la present Cort a vostra magestat que, ab

700. A continuació, ratllat, personalment.

701. A continuació, ratllat, llochtinents generals.

702. El manuscrit 76, des de llur principi, per de principi.

llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que dits officis hajan d'ésser provehits de aquí avant per vostra magestat y de sos successors com de primer se proveyen y no ab la clàusula *durante mera et libera voluntate* com al present són provehits; y que, ab la present Constitució, sien compresos los doctors del Real Consell qui vuy són y los assessors dels governadors.

Orde judiciari per a la breu despedició de les causes.

95. Encara que per les Constitutions fetes per lo cathòlich rey don Ferrando segon en lo any mil⁷⁰³ quatre-cents norante-tres en les Corts del monestir de Santa Anna de la ciutat de Barcelona y per moltes altres fetes, sie donada forma per la evocació y expedició de les causes que's porten en la Real Audiència, y últimament per vostra magestat en les Corts de l'any mil sinch-cents sexanta-quatre en lo Capítol de Cort catorse que comensa "Com encara per moltes Constitutions" sie donat orde sert en lo evocar de dites causes; per ço, per lo que la diversitat del temps ha mostrat ésser necessària mayor y més clara provisió, per ço, ajustant al dit Capítol de Cort y a totes altres Constitutions fins assí fetes, supplican los tres braços a vostra magestat li plàcia statuir y ordenar que la supplicació que⁷⁰⁴ la part que instarà evocació de causa a la Real //576v// Audiència havia⁷⁰⁵ de presentar sie en scrits y tan clara y especificada que ab ella se narre lo fet y pretenció de dita part, per manera que lo canceller, vicecancer y en son cas lo regent la Cancellaria que havia decretar la dita supplicació y la part contra qui se donarà puguen entendre clarament què és lo que se demane y per quina causa y rahó, y de la matexa supplicació se puga entendre de hont se pretén lo dret de l'evocant, a ffi y effecte que lo dit canceller, vicecancer y, en son cars, regent la Cancellaria, pugue millor deliberar què decretació havia de fer a la tal supplicació; y que lo scrivà qui espedirà les lletres citatòries haje de incertar paraula per paraula la dita supplicació, a ffi y effecte que la part citada pugue delliberar si li cumple més pledeiar o cedir.

96. Y considerat lo gran número de causes que avuy estan pendents en la Real Audiència, perquè millor y més fàcilment se puguen com és rahó expedir, supplicuen humilment los dits braços a vostra magestat que, ab llur aprobació y consentiment, li plàcia statuir y ordenar que les causes menors de sinch-centes⁷⁰⁶ lliures no puguen en la primera instància ab qualsevol qualitat de pobresa, pupil·laritat, religió o viduytat [o altra qualsevol que considerar se pugue]⁷⁰⁷ ésser evocades a la Real Audiència. Y que esta Constitució sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts esdevenidores.

703. A continuació, ratllat, sinche.

704. En el 76, per per que.

705. En el manuscrit 76, haurà per havia, en aquest i en els dos següents casos.

706. En el manuscrit 76, tres-centes, per sinch-centes.

707. Fragment del manuscrit 76.

97. Y per facilitar la intel·ligència dels negocis civils que's tracten en la Real Audiència, y per a què //577r// la una part y l'altre més puntualment puga saber las pre-tensions de son adversari y deduhir lo que convindrà a llur justícia, y los jutges no sols ab la inspecció dels processos, mes encara ab la concòrdia del fet que moltes voltes resultarà de llurs memorials, puguen ab més çertitut y puresa declarar lo que serà de justícia, supplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y appobació, li plàcia statuhir y ordenar que així lo actor com lo reo en totes les causes civils hajen de fer llur memorial en fet del contengut y provat en lo procés, y lliurar aquell al relador de la causa dins quinze dies après que per dit relador *etiam* per son mer offici ne seran requests; y après, lo dia y hora que per dit relador los serà assignat, hajen les dites parts acudir en casa de dits reladors ab llurs advocats per fer combinació de un memorial y altre, per provar si ab la interveniència del relador poran en tot o en part concordar; y del que ja dels dits memorials en fet y après ab la interveniència del relador restarà entre les parts concordat sobre lo fet y probat en procés sie per lo notari de la causa fet un memorial a part encontinent, en presència del relador y de les parts y llurs advocats, y fermat de mà de dits advocats, lo qual memorial, ayxí originalment fermat per dits advocats, sie cosit en lo original procés; y dels articles que no seran poguts concordar se'n faça un altre memorial, per a què de aquells caps en què seran tant solament discordats se pugue proposar lo dupte en la Audiència, y en ella llegir y apuntar les proves //577v// que seran en lo procés sobre aquell article de què se haurà fet dupte y discordat entre les parts; y feta en la Real Audiència resolució de dits duptes en fet, hajen de notificar aquella a les parts per a què, certificats de la veritat de tot lo fet resultant del procés, puguen los advocats de les parts fer los memorials en dret sobre los duptes que resultaran de dit fet, per los quals sie donat a quiscuna de les parts vint dies precisos y peremptoris, passats los quals, haja lo relador feta la decisió de aquella causa a soles en sa casa si li serà comesa a *decidendum* o ab conclusió en la Real Audiència; si serà de les majors, dins trenta dies après immediadament següents, sens poder porrogar dit termini sinó en cars de absència o malaltia, sots les penes en lo Capítol de la Observança contengudes.

98. Ítem, supplican a vostra magestat los dits tres braços que, ab lloació y approbació sua, sia statuït y ordenat que les sentències de jutges ordinaris en la primera instància tinguen exequió fins a la summa de cent lliures, prestada emperò per lo qui en favor seu les haurà obtingudes primer idònea cautió; en les causes emperò majors de cent lliures no tinguen exequió fins a tant seran passades en cosa judicada.

99. Com sia prohibit que causes de capbravació o //578r// emphiteoticàries no puguen ésser evocades les tornen a la Real Audiència, y encara que quant són evocades les tornen al jutge de la capbravació, emperò tarden en la Real Audiència de metre-les per llarch temps; supplica la present Cort a vostra magestat li plàcia statuhir y ordenar, ab llur approbació y consentiment, que dites causes no puguen ésser evocades a qualsevol qualitat a la Real Audiència⁷⁰⁸; y essent per inadvertència o altrament evocada alguna causa a la Real Audiència, y essent-se oposat après per exceptió, impedint *litis ingressum*, que

708. A continuació, y essent...Real Audiència, no recollit en el manuscrit 76.710.

és causa de capbrevatió o altra emphitioticària, haje lo relador dins quinze dies ha declarar y provehir sobredita exceptió ab condempnatió de despeses contra la part que decaurà; y si de la dita provisió se supplicarà, la part supplicant tingue altres quinze dies dins los quals lo jutge de la causa de supplicació haje aquella despedir; y si, dins dit termini preffigit, així al primer relador com al de la causa de supplicació, algú d'ells dexarà de declarar, se entengue ésser llevada la inhibició y la causa ésser remesa al jutge de la capbrevatió, y lo notari de la causa sia obligat de donar una certifficatòria a la part, com dins dit termini no se ha fet provisió en la tal causa, sots pena de privació de son offici per temps de un any.

100. Més avant, los dits tres estaments supplican a vostra magestat que en lo modo de procehir en lo progrés y expedició de les causes, des del principi d'elles y lletres citatòries e inhibitòries fins a la sentència diffinitiva //578v// y executió d'ella inclusive, tots los jutges ordinaris de totes les corts reals del present Principat y Comptats hajan de aguardar lo rittu y orde judiciari y estil de la Règia Audiència, y com per consegüent hajan, après de passar tots los tèrmens probatoris y instructoris del procés, fer provisió que sia tingut per denunciat, lo que importe ésser declarat que és conclús en la causa y està en punt de poder-se en ella donar sentència diffinitiva, y no sie just que estant la causa en tal punt se lleva la diffinició al jutge ordinari qui és instruït dels mèrits d'ella. Per ço, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació dels dits tres braços, statuir y ordenar que, après de la provisió feta per lo tal jutge ordinari que lo procés sia tingut per denunciat, no pugue aquella causa ésser evocada a la Real Audiència, y si de fet se evocàs y les lletres citatòries y inhibitòries se presentassen a la part y al jutge ordinari, en tal cas puga lo dit ordinari procehir a donar y publicar la sentència diffinitiva no obstant la dita citatió e inhibició y sens incórrer ell ni la part citada en vici algú de attentats o altres nul·litats.

101. Més avant, supliquen a vostra magestat li plàcia, ab llur consentiment y aprobació, statuhir y ordenar que en les causes de quatre-centes lliures o majors que's tractaran en la Ballia General de Cathalunya o Procuració Real dels Comtats de Rosselló y Cerdanya, quant se haurà de donar //579r// en aquelles sentència diffinitiva tant solament, puguen ésser compel·lits dits balle general, procurador real y sos accessors a fer-ne paraula en la Real Audiència de Cathalunya; y que, seguint la determinació de aquella y no altrament, puguen⁷⁰⁹ donar dites sentències diffinitives, declarant que en les causes semblants que's tractaran en la Procuració Real de Rosselló y Cerdanya puga dita paraula fer-se enviant còpia auctèntica del procés al canceller o regent la Real Cancelleria de Cathalunya, a despeses de totes les dos parts, per a què lo integren al doctor de la Real Audiència que·ls apparrà, sens que haja de venir persona de dits Comptats de Rosselló y Cerdanya per a fer dita paraula, perquè no és just que les parts sien vexades ab tantes despeses com són estades fins assí, confirmant, en quant menester sia, declarant del modo sobredit la Constitutió feta en l'any mil sinch-cents quoranta-set, Capítol sinquanta-hu.

709. A continuació, ratllat, dites.

102. Ítem, suppliquen los tres braços a vostra magestat que, ab llur approbació y consentiment, li plàcia statuhir y ordenar que, quant a instància de algun tercer oposant-se en causa que-s porte davant qualsevol jutge ordinari, si-s vol lo tercer se oposse demanant o asistent o scoent algú dels llittigants, no-s pugue aquella causa, per calitat alguna que conegués⁷¹⁰ en la persona del tal oposant, evocar a la Real Audiència, revocant quant en dita evocació lo Capítol trenta-quatre de l'any mil sinch-cents quoranta-set.

579v// 103. Més avant, supplican los tres braços [de la present Cort]⁷¹¹ a vostra magestat que, ab llur lloació y aprovació, li plàcia statuir y ordenar que la demanda en les causes que-s portaran en la Real Audiència se haja de donar en scrits, és a saber, supplicació o ab scèdula, sens emperò derogació del que està disposat en lo Capítol tercer de les Corts de l'any mil sinch-cents quoranta-set.

104. Ítem, plàcia a vostra magestat que, ab lloació y aprovació de la present Cort, statuir y ordenar que la reconvenió se dega fer en scrits ab supplicació o scèdula, la resposta emperò a dita reconvenió no-s pugue fer ab supplicació ni ab scèdula sinó que lo actor ab los articles que donarà pugue respondre a dita reconvenió; y que tots estos actes hajen de estar en lo mateix procés de la causa principal.

105. Més avant, suppliquen los dits tres estaments a vostra magestat que, ab llur aprovació y consentiment, li plàcia statuir y ordenar que sien servades les sobredites Constitucions de Santa Anna, specialment lo Capítol deset, disposant que passats los terminis provatoris sien aguts los testimonis⁷¹² per publicats *ipso facto* sens demanar-ho a⁷¹³ la part ni provehir-ho lo jutge.

106. Ítem, suppliquen a vostra magestat li plàcia, ab llur aprovació y consentiment, statuir y ordenar que si durant lo plet morran alguns dels llittigants o procurador de aquells, haje, ab supplicació en scrits, de manar-se //580r// que sie citat la persona que serà lilegítima per a continuar la causa; e lo jutge haje de provehir-ho en scrits e així la supplicació e provisió, lletres citatòries y execussió de elles se incerten en lo procés principal com a part substantial de aquell<a>.

107. Ítem, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprovació de la present Cort, statuhir y ordenar que ninguna producta general de actes e instruments o processos sia admesa, ans haja d'ésser special, indivídua, molt clara y certa; y si serà produhit algun procés, lo qui-l produhirà sia obligat a designar la part del procés que voldrà produhir lo effecte per lo qual lo exhibeix, perquè la part contra qui serà feta dita producta dels actes

710. *En el manuscrit 76, concoregués per conegués.*

711. *Manuscrit 76.*

712. *A continuació, ratllat, per publicats.*

713. *No consta en el 76.*

o part de procés y lo jutge que ha de mirar aquell sia cert de la intentió o causa y per quin efecte aquells ha produhit, y no sie obligat lo jutge a mirar sinó allò sols que de dit procés serà designat; e si per ventura serà trobat que hajan designat alguna part de procés ab inpertinència, lo advocat que dita producta y designació en tot o en part impertinentment haurà aconsellada y feta sie ponit en pena de deu ducats applicadors a la part contra qui serà feta la tal productió; e si no-s ferà dita special designació no sia admesa la producta.

108. Més avant, los tres staments de la present Cort supplican a vostra magestat li plàcia, ab llur lloació y aprobació, statuir y ordenar que los processos originals, així de causes civils com criminals, de assí avant sien fets en forma de full complit //580v// y no en quart de full; y en quiscuna pàgina haja de haver y sien scrites trenta líneas, y en quiscuna línea vuyt diccions o paraules, y per quiscuna fulla contenint dues pàgines així cumplidament scrites y tenint les línees y diccions sobredites, sia donat al notari y scrivà per son salari un real y de la còpia devuyt diners per fulla, tenint també les mateixes línees y diccions; y si no y era lo compliment, perda lo notari lo salari de aquella fulla, y açò haja lloch tant en los notaris del Real Consell com en los notaris de totes les corts reals dels ordinaris.

109. Ítem, supliquen a vostra magestat los dits tres braços que, ab lloatió y aprovació sua, sia statuït y ordenat que la denunciatió del procés se fassa ab provisió y de la manera que fins assí se és acostumat de fer, sens emperò concessió de l'algun temps, és a ssaber, de les causes fins en quatre-centes lliures com a menors y de les altres com a majors.

110. Com per la poca observança del que aserca de l'orde com se han despedir y declarar les causes de la Real Audiència està disposat per les Constitutions del rey don Ferrando segon en la segona Cort de Barcelona, Capítol denou, y de vostra magestat en les Corts en la present vila de Monçó celebrades l'any mil sinch-cents quoranta-set, Capítol sisè, se hajan causat molts danys e dispendis a les parts llitigants, majorment a les que són pobres [y destituides de tota favor humana, per ser ja vinguts a tèrmens que sens ella no-s pot alcansar la expedició de les causes per antigues que sien]⁷¹⁴, supplica, per ço, la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprovació, li plàcia //581r// statuir y ordenar que, si per les parts serà depositat lo salari, lo relador, en la expedició de les causes li seran comeses, haja de seguir lo orde que ab dites Constitutions està disposat, sens altra instància y diligència, y aquell no pugeu dit relador interrompre per ninguna causa o rahó, sots les penes contengudes en la Constitutió vulgarment dita de la Observança y altres contra los violadors de les Constitutions statuhides y ordenades; entès emperò que, si per falta de instància de alguna de les parts la sentència se dexarà de publicar, se pugeu dividir lo salari de aquella causa com si la sentència fos publicada, puix emperò sie escrita en lo procés y lliurada al canceller, vicecanceller o, en son cas, al regent la Cancelleria, feta fe per

714. *Fragment del 76.*

algú de dits presidents en lo mateix albarà del salari que no està per lo relador de ser publicada, per a què, ab dita certificatòria del president, los deputats pugan saber que lo salari de dita causa entra en divisió y compartiment; y feta dita certificació al peu de la pòliça del salari per alguns dels presidents, sie tornat lo procés al relador per a què tinga custòdia de la sentència fins que a instància de alguna de les parts sia publicada.

111. E jatsia per la Constitutió del sereníssim rey y emperador don Carlos, de gloriosa memòria, pare de vostra magestat, en les Corts celebrades en la present vila de Monçó lo any mil sinch-cents quoranta-dos, Capítol devuyt, començant “Per què los llitigants” estiga disposat que totes les causes denunciades, ab lo orde //581v// y forma en dita Constitutió expremits, fossen continuades en un libre lo qual estiga⁷¹⁵ en casa del protonotari o son lloctinent, y aquell sens salari algú fos comunicat a tots los qui-l voldrien veure, perquè los llitigants puguessen saber en quin horde y quant se han de fer llurs causes; emperò, com ab la dita forma de llibre tant solament no resten les parts ab sufficientment notícia en quin lloch estan llurs causes y si encara tenen necessitat de informar de llur justícia y donar los memorialis de llurs pretensions, y per causa de dita ignorància sollicitan la despidició de llurs causes abans de hora, consumint llur temps y patrimoni per los tals y altrament fora llurs cases, anant molts anys darrera los jutges; per obviar a tants notables danys y dispendis de les parts, supplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que, encontinent après de la celebratió de les presents Corts, totes les causes denunciades y que-s denunciaran per los doctors de la sala del canceller se hagen per lo orde de llur anti-quitat de continuar en un llibre, y des de la sala del vicecanceller, y en son cars regent la Cancelleria, se hagen per lo mateix orde de llur anti-quitat de continuar en altre llibre, y aquells hagen de ser posats en les mateixes instàncies ahont los dits presidents tindran llurs audiències per a què sien manifestes a tots los llitigants; y en dits llibres, de mà pròpia o de dits presidents o en presència sua, de llur manament, se haja encontinent de borrar lo nom //582r// de la causa que, per son torn, serà per sentència definitiva declarada, o ab concòrdia de les parts y altrament per renunciatió de alguna d’elles renunciada; y en la tercera sala que vostra magestat, a supplicatió de la Cort, scia servit erigir estiga també semblant llibre en poder del més antich doctor de dita sala.

112. Més avant, supliquen los tres estaments de la present Cort a vostra magestat que, ab llur consentiment, sia statuït y ordenat que la assignació a sentència se demane en escrits una volta tant solament y aquella sie continuada en lo procés, y se provexca ab continuació de dies perquè no se hagen de demanar ni provehir altres assignacions.

113. Ítem, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprovació de la present Cort, statuir y ordenar que en les causes de apel·lacions que se interposaran de sentències definitives, lo apel·lant en la causa de primera apel·lació justiffique aquella, assí per

715. A continuació, repetit, estiga.

testimonis com per instruments y actes y tot altre gènere de proves reporte lo procés y actes primitius; ço és, en les causes que seran fins en tres-centes lliures dins tres mesos y en les causes majors de tres-centes lliures dins sis mesos, comptadors del dia que serà estada interposada la dita apel·lació; los quals terminis passats, no pugue lo apel·lant produhir ni provar alguna cosa e sien dits terminis de tres y sis mesos respectivament comuns a totes parts; e si après, la part apel·lada voldrà deduhir o provar //582v// alguna cosa contra lo que serà estat deduhit y provat per lo apel·lant, en les causes fins a tres-centes lliures tinga dos mesos y en las causas majors de tres-centes lliures tingue quatre mesos; e si dita part apel·lada haurà deduhit o provat alguna cosa, dits dos y quatre mesos respectivament sien també comuns y precisos [al]⁷¹⁶ apel·lant los quals terminis respectivament passats en les causes fins en tres-centes lliures dins de un mes y en les causes majors de tres-centes lliures dins dos mesos immediadament següents, lo apel·lant sie obligat fer les degudes diligències per a què lo procés sie denunciat y la causa comesa, si de sa qualitat serà tal que se haje de cometre y per a què la sentència se pugue donar; altrament, la apel·lació sie deserta e<n> los dits temps sien contínuos, precisos y peremptoris, remoguts y revocats los fatals y altres terminis per altres Constitucions de Cathalunya fins assí disposats en dites causes.

114. E més, supplica la dita⁷¹⁷ Cort a vostra magestat que, ab llur aprobació y consentiment, sie statuït y ordenat que los altercats que occorran en les causes de apel·lacions sien decidits en lo modo y forma exprimits en los altercats de la primera instància, e semblantment no sien admeses supplicacions ni scèdules sinó de la mateixa manera que en les causes de la primera instància.

115. Ítem, se supplica a vostra magestat que, ab lloació y aprobació //583r// de dits tres staments, sie statuït y ordenat que en la prosecussió y dicisió de les causes de supplicació interposades de sentències diffinitives sien servats los terminis prefigits en les causes de apel·lacions de sentències diffinitives.

116. Y per quant ab les Constitucions de les Corts de l'any mil sinch-cents trenta-quatre, Capítol vuyt, y ab altre de l'any mil sinch-cents quoranta-set, Capítol quoranta-sis, està statuït que lo orde vulgarment nomenat de *littibus abbreviandis* fet en les Corts de Santa Anna sie observat no sols en la Real Audiència Civil y en les corts dels portants de General governador en lo Principal de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, mes encara les corts dels altres ordinaris reals que tinguen jutges ordinaris accessors o assidents presents en les ciutats y llochs reals; per ço, supplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur aprobació, li plàcia statuir y manar que sie ordenat ara lo mateix ab lo orde judiciari que per Constitucions serà en les presents Corts ordenat, revocant qualsevol Constitucions en quant contrariassen ni alguna cosa differissen ab lo que lo present orde judiciari serà statuït.

⁷¹⁶. *Manuscrit 76.*

⁷¹⁷. *En el 76, present per dita.*

117. Y per evitar a les parts de despeses y que los doctors de la Real Audiència de vostra magestat no se ocupen en causes de poca importància, suppliquen los tres braços a vostra magestat li plàcia statuir y ordenar //583v// que les causes menors de sinquant lliures no puguen ésser evocades a la Real Audiència en virtut de la clàusula de renunciació de propi for y submissió a qualsevol altre, y lo privilegi de scriptura de tert concedit a la ciutat y cort del veguer de Barcelona sie estès a totes les altres corts de veguers del Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya, així com si especialment fos concedit a quiscuna de les dites⁷¹⁸ vegueries.

118. Més avant, suppliquen los tres braços a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, sie statuït y ordenat que, en les lletres citatòries que emanaran de la Real Audiència y dels jutges ordinaris del present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya sien posats⁷¹⁹ los terminis y clàusules que per Constitucions de Cathalunya fins assí fetes està disposat se posen; y que a proporcionadament, segons se disposa en estes Corts, se hagen de posar en les dites lletres citatòries clàusules sobre les causes majors de⁷²⁰ sinch-centes lliures, com que no sien de administracions de ciutats y viles o de censals o de violaris.

119. E per quant la experiència del passat ha mostrat que la multiplicació de supplications y scèdules que los advocats fan en scrits en casos no necessaris, y los altercats voluntaris fins assí //584r// són estats molt gran part de fer grans processos, y així defferir la declaració de les causes; per ço, per abreviar los plets y facilitar la expedició de les causes y també per rellevar a les parts de les despeses voluntàries que-s fan vuy ab los notaris, supplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur lloació y aprobació, li plàcia statuhir y ordenar que les supplications y scèdules en scrits, si no en los casos exceptats que après se diran, no se admetan de ací avant les causes civils que se aportaran en la Real Audiència, ans tot lo que se offerirà en aquell judici, ara sien altercats o altre qualsevol incident o emergent per les parts, se haja deduhir de paraula y no en scrits, y també per lo jutge sien decidits verbalment; e si, per error o altrament, supplications o scèdules o altres deduccions de les parts seran rebudes en scrits o provehides, no-s puga haver rahó de aquelles ni se puguen comptar entre les fulles del procés, ni per aquelles pagar alguna⁷²¹ cosa al notari; y assò proceesca y se haja de servir també en los processos y causes de segones y terceres instàncies.

120. E per quant la dita Cort confie que vostra magestat recequerà lo excessiu número dels notaris que scriuen en la sala, assignant a cada hu dels doctors de la dita Real Audiència tres o quatre notaris qui scriguen los processos que respectivament davant cada hu d'ells se ventillaran; y que los dits notaris les hores que los dits doctors //584v// de la Real Audiència tindran ubert son estudi y daran a les parts audiència en ses cases,

718. dites, *interlineat*.

719. *En el 76, passats per posats.*

720. *A continuació, ratllat, tres-centes.*

721. *Manuscrit 76, ninguna.*

assistiran tots los dits notaris y cada hu de ells ab lo doctor a qui serà assignat per notari, lo que se entén serà de grandíssima utilitat per a la breu expedició de les causes. Supliquen los tres braços a vostra magestat que, ab llur probació y consentiment, li plàcia statuir y ordenar que los dits notaris, a les hores sobredites, hagen de acistir personalment en les cases de dits doctors, y cada hu dels dits notaris haja de tenir y aportar un llibre e o registre o dietari, en lo qual se hagen de continuar tots los incidents y provisions verbals que en dites causes se faran; y la part que voldrà deduhir alguna cosa de paraula fassa citar primer a la part altra, o a son procurador, en scrits ab preffixió de dia y hora, la qual citació haja de expedir lo notari sens sperar de tenir especial commissió ni manament del jutge o relador de la causa. E citada dita part contrària lo die y hora assignat, essent aquella present o ab contumàcia absent, la part que haurà obtinguda dita citació deduesca de paraula tot lo que voldrà, e lo jutge o relador, ohides les parts e o sos advocats verbalment, provehesca lo que serà just, e si hi tindrà dubte, feta paraula a la Real Audiència o sens ella, après farà dita provisió verbalment, dita provisió per lo notari de la causa se haja de continuar en lo dit llibre o registre, y dita provisió //585r// tant solament après haja de continuar en lo procés si alguna de les parts o demanarà, renunçiant la Constitució de l'any mil sinch-cents quoranta-set, Capítol quart, en quant en la procecció y desició dels altercats dóna altra forma de la contenguda en lo present Capítol, entenen que en dit verbal no's puga tractar en aquest cars sinó de l'altercat, o incident o dependent de aquell; y que sie la present Constitució duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

121. Ítem, supliquen los tres staments de la present Cort a vostra magestat que, ab aprobació y consentiment llur, li plàcia statuir y ordenar que les excepcions declinatòries per impedir lo ingrés o progrés de la causa se hajan a deduhir y oposar ab supplicació articulada⁷²² si menester serà e, si lo fet no requerrà articles, deduescan-se y opposen-se dites exceptions ab supplicació o scèdula sola; y per a provar córreguen trenta dies precisos y peremptoris sens altra provisió, los quals sien comuns a la una part y a l'altre, dins dels quals trenta dies pugue lo reo respondre ab una sola supplicació o scèdula y, si menester serà, articulada; y lo notari sens altra commissió puga rebre los testimonis y donar lletres compulsòries, si menester seran; e sobre dites exceptions no se admetan altres supplicacions ni scèdules, e de la provisió que's farà sobre dites exceptions no's pugue supplicar sinó a la mateixa sala, //585v// encara que dita provisió fos estada feta ab paraula en aquella mateixa sala; e de la declaració que's farà en dita causa de supplicació, o sie confirmatòria o revocatòria de la primera provisió, no se'n puga altra volta supplicar ni en virtut de la restitució *in integrum*; y la part que haurà oposades dites excepcions haja també de depositar lo salari dins los dits trenta dies, altrament sien agudes per no oposades; declarant y llimitant en tot lo sobre dit lo Capítol segon de les Corts de l'any mil sinch-cents quoranta-set y totes les altres fins assí fetes disposants sobre lo orde de proposar, proseguir y decidir dites exceptions dilatòries; y a la part evocada y citada, oposant dites excepcions, si subcumbirà en elles, haja corregut tots los

722. En el manuscrit 76, particulada per articulada.

temps donats per Constitucions, revocant quant en açò lo Capítol tretzè de l'any mil quatre-cents quoranta-tres.

122. Y per quant los sobredits y altres altercats que les parts, per impedir lo progrès de la causa principal, mouen, són lo maior impediment que se offereix per a què les causes en la Real Audiència duren per tant llarch temps, perquè fins assí se és guardat que durant los dits altercats y fins que aquelles sien espedits, no corran los temps preffigits per a la expedició de la causa principal; supplican los tres braços a vostra magestat que, per llevar tants grans abusos, li plàcia, ab llur aprobació y consentiment, estatuir y ordenar que, conforme a dret y //586r// justícia, los temps preffigits per les Constitucions, Capítols y Actes de Corts per lo progrès de les causes principals, així probatoris com instructoris y qualsevol altres, sien fins a la sentència diffinitiva y execussió de aquella *inclusive*, córreguen contra la part que subcunbirà y contra ella sobre los dits altercats serà provehit y declarat, així en la primera provisió com en la causa de supplicació si de aquella haurà supplicat; revocant en assò qualsevol Constitució o altra lley de la terra lo contrari disposant, que sobre les exceptions posades en lo propprecedent article, y altres qualsevol altercats, lo relador haje de declarar dins lo temps a ell preffigit per la Constitució per vostra magestat feta en lo any mil sinch-cents quoranta-set, Capítol quart, que comence “Ítem, statuhim y ordenam, ab lloació y aprobació de la present Cort, que si causes algunes”. Y que la present Constitució sie duradora fins a la conclusió de les primeres corts.

123. Més avant, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació dels presents braços, statuhir y ordenar que los terminis certs, precisos y peremptoris conforme a les Constitucions fetes en les Corts de Santa Anna y altres Constitucions de Cathalunya disposants sobre lo orde judiciari, donats així a l'actor com al reo, així per donar la demanda y per la reconvenció articular y provar sobre los mèrits de la causa principal, com per objectar //586v// y corroborar los dirs⁷²³ y persones dels testimonis y produhir actes y scriptures, així públiques com privades y per qualsevol altre gènere de proves, e instruhir lo procés, córreguen y resten en sa força les dites Constitucions, de tal manera que en res⁷²⁴ aquelles no sien derogades; e que los dits terminis per dites Constitucions preffigits en les causes plenàries córrega, *ipso jure et facto*, sens provisió ni ministeri de jutge; y que lo notari de la causa sie obliga[t] a pendre qualsevol interrogatoris que per la part contra qui seran donats los articles li seran donats, los quals se hajan a donar en scrits dins lo temps que per Contitucions està disposat; y passat lo termini per a dar los interrogatoris, sie obligat en expedir y donar a les parts lletres compulsòries y pliques en la forma ordinària, ab inclusió dels articles e interrogatoris sobre los quals han de ésser examinats los testimonis, [seguint la forma que la part que ha donats los interrogatoris ha demanat en ella sobre lo interrogat los testimonis],⁷²⁵ abans o après de ésser interrogats sobre los articles; y si request serà, ab clàusula de rebre respostes personals y per a poder traure actes sens ministeri ni provisió del jutge com dalt és dit.

723. En el manuscrit 76, dits per dirs.

724. En el 76, entès per en res

725. Manuscrit 76.

124. E per major declaració del pròxim precedent Capítol, li plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació de la present Cort, statuir y ordenar que la provisió que lo relador de la causa o jutge farà als articles que per cada una de les parts⁷²⁶ se donaran, per llevar la impertinència de ells //587r// o ésser infamatoris o iniuriosos o altrament no-s degue admetre, lo dit jutge o relador haja de fer provisió com vuy se fa *ad respondendum ad tertiam*, a fi que la part contrària, de paraula y no en scrit, lo pugue advertir si-s deuen admetre o no, y lo relador o jutge haver-ne la concideració que li perexerà y admetent los fasse solament també de paraula provisió *currant tempora Constitutionum*, sens donar mà ni moltes dilacions; y donant la part contrària interrogatoris, sien posats en la plica per lo notari sens poder-se comunicar a la part contra qui se donaran fins que sien aguts per publicats los testimonis.

125. En les causes emperò sumàries, com són de aliments, possessòries e comandes e de forasters e altres que de sa naturalesa requereixen summària cognició, e per prompta probació són líquides en les causes executives, en les quals per les dites Constitucions de Santa Anna, Capítol vint-y-quatre y altres, és estat ordenat que se hagen breument expedir, no observades les dilacions de les causes plenàries, deixant assò a arbitre del consell o de aquell que serà jutge de la causa. Per ço, supplica la present Cort a vostra magestat que, ab lloació y aprobació llur, sia statuït y ordenat que, llevat dit arbitre, sien preffigits a les parts dos mesos per als temps probatoris ab testimonis, e altres dos per instruhir ab actes y altre qualsevol gènere de proves, y que sie llevat tot arbitre al relador tant en lo abreviar com en allargar los terminis, e sien los dits terminis així precisos y peremptoris e córreguen //587v// sens ministeri ni provisió de jutge, sí e segons està statuït y disposat en les causes plenàries, havent per corregida dita Constitutió y altres qualsevol Constitutions fins assí fetes quant a dit arbitre. Y que la present Constitutió sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

126. E per quant poch valdrie prefigir los tèrmens a les parts, si passats aquells no-s prefigís al jutge o relador dins lo qual haja de sentenciar en les dites causes summàries; per ço y altrament, supliquen dits tres braços a vostra magestat que, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que, passats los dits terminis a les parts preffigits, haje dins quinse dies precisos y peremptoris a declarar y sentenciar en les dites causes, sots pena de perdre una terça de son salari ordinari, la qual sie adquirida y applicada al mateix General qui la hauria de pagar.

127. Ítem, plàcia a vostra magestat statuir y ordenar, ab la dita lloació y aprobació, que los articles, tant de l'actor com del reo, se hagen de donar en scrits; lo notari emperò de la causa no pugue rebre dits articles, sinó que juntament se li donen tots los actes e instruments dels quals se farà mençió en dits ar[ti]cles, ni se admeten articles en los quals se fes producta de actes en general, ans solament se admeten les productes de actes en què se especificaran certa, clara y specialment los actes e instruments que-s produe-

726. En el manuscrit 76, se donaran...impertinència, no existeix.

xen y lo effecte per lo qual se produhirà cada acte e⁷²⁷ //588r// instrument; ni tampoch se admeten articles ab los quals en general se diga que la cosa de què se tracte competeix a l'articulant o altri per sos justs y llegítims títols, ans en spècie⁷²⁸ *et in individuo* clarament haja de exprimir lo títol, causa y rahó particular y per quins actes, contractes e o successió pretén competir-li ditas cosas; però per lo sobredit en lo present Capítol no se entenga que en lo discurs de la causa no's⁷²⁹ puguen produhir més actes, contractes, successions y altres qualsevol scriptures que les parts voldran produhir, ans los sia lícit fins a la denunciatió del procés produhir los actes que voldran, y hajen de ésser admesos per observança de les Constitutions y estil de la Règia Audiència que tot lo procés és hagut per demanda. Y que la present Constitució sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

128. E més avant, sie statuït y ordenat que los articles per objectar, corroborar les persones o deposicions dels testimonis respectivament se hajen de donar en scrits y hajen de ésser admesos per provisió del jutge també en scrits, com damunt és dit en los articles de la causa principal; y per a provar aquells córreguen *ipso facto et iure* e sens provisió de jutge lo temps disposat per les Constitucions; y llevar lo arbitre donat al jutge per la Constitució feta en Santa Anna, Capítol deset, per a donar major termini, salvo en les causes en les quals aparegués que ab la solemnitat de la Constitució alguna part tingués necessitat de dilació ultramarina, lo qual se entén així quant al temps //588v// probatori dels articles de la causa principal com sobre objectes y abonos per instruhir lo procés. Y que la present Constitució sia duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

129. Ítem, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació dels dits tres braços, statuir y ordenar que los altercats o articles incidents que's mouran sobre pretencions de spolis, aliments, attentats e o falcedats se puguen proposar ab supplicació o scèdula en scrits y de aquells se fassa procés separat del principal, en lo qual, aserca de admetre supplicacions o scèdules, se observe lo que dalt és dit en lo procés de la causa principal; y durant los altercats sobre los aliments, attentats e o falcedat no retarde ni impedesca lo procés de la causa principal, lo temps de la qual córreguen y se passe avant en cada procés, exceptat si lo altercat se movie sobre espoli com és moguda ja la *llitte*, perquè leshores durant lo altercant sobre dit spoli no córreguen los temps ni la part que haurà spoliat sie oyda, sinó que primer se provehesca sobre dit spoli; y en los predits quatre altercats lo procés se haja de instruhir per tot gènere de proves dins dos mesos precisos y peremptoris; en los altres emperò qualsevol altercats córreguen los temps probatoris e instructoris de la causa principal en perjudici de aquella part que subcumbirà en dits altercats, no obstant altres qualsevol Constitucions en contrari quant en assò dispo-

727. A continuació, a la pàgina següent, repetit, e. En el manuscrit 76, a continuació, repetit, instruments que's produixen y lo effecte per lo qual se produirà cada acte e.

728. En el manuscrit 76, special per spècie.

729. A continuació, repetit, no's.

sants. Y que la present Constitució sie duradora fins a la conclusió de les primeres //589r// Corts.

130. Més avant, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació dels tres braços, statuir que la restitució *in integrum* que per les persones a qui competeix de dret incidentment en lo progrès de alguna causa se deduirà, se haja de demanar ab supplicació en scrits; y per justificació de aquella es puguen fer y donar articles també en scrits, ab que córreguen les dilacions en aquest cars com en los altres incidents sobredits. Y que la present Constitució sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

131. Ítem, ab lloació y aprobació dels tres braços, se suplique a vostra magestat que se estatuesque y ordene que, quant en cas llicít se supplicarà declaració feta sobre altercats verbalment deduhits e la provisió serà feta, no feta paraula en la Audiència, dita supplicació se haja de interposar per a la mateixa sala; y si la provisió sobredits altercats serà feta ab paraula en la Real Audiència, de aquella se pogue supplicar *in forma* a l'altra sala; y de la declaració que's farà en qualsevol de les causes de dites dues supplicacions, ara sie revocatòria o confirmatòria de la primera provisió, en ninguna manera se'n pogue supplicar ni demanar restitució *in integrum*, y la causa de supplicació axí interposada⁷³⁰ se tracte també verbalment. Y que sie duradora la present Constitució fins a la conclusió de les primeres Corts.

132. E més, plàcia a vostra magestat statuir y ordenar que los actes //589v// e instruments e altres scriptures privades que per les parts se exhibiran en la forma dita en lo precedent Capítol y no altrament, sien insertades o cosides en lo procés, d'esta manera que per major facilitat del jutge y també de les parts tots los actes produhits per lo actor, encara que sien per diversos temps, se posen consecutivament a part y no estiguen mixturats en lo procés judiciari; y lo mateix se fassa dels del reo, perquè així se entendran millor los drets de les parts; sols los poders dels procuradors se hajen de insertar en lo procés per substanciar aquell. Y que sia duradora la present constitució fins a la Conclusió de les primeres Corts.

133. Ítem, plàcia⁷³¹ supplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur aprobació y consentiment, li plàcia statuir y ordenar que, après del temps per les Constitucions fetes en les Corts de Santa Anna y altres Constitucions de Cathalunya donat y pefegit per instruhir lo procés, córreguen a les parts dos mesos per a provar y haver per provat contra los actes e instruments produhits y corroborats respectivament dins lo temps per instruhir⁷³²; los quals dos mesos passats, los testimonis, si alguns ne seran donats, tingue la part contrària un mes per objectar y provar lo que li convé contra lo acte o actes novament produhits; //590r// y passat aquest temps, *ipso iure et Constitucione* y sens provisió de jutge, sien aguts per publicats y lo procés conforme les Constitucions de Cathalunya sie agut per denunciat, de tal manera que, feta y escrita de mà pròpia del rela-

730. A continuació, ratllat, com.

731. En el 76, no existeix el plàcia.

732. A continuació, repetit, dins los temps...per instruhit.

dor la denunciatió del procés, no sien admeses ningunes supplications, scèdules ni altres noves productes ni encara que-s demanàs restitució en *integrum*; e si cars serà que per inadvertència semblants supplications, scèdules o productes se admetessen, no sien comptades entre les fulles del procés ni pagades ab notari ni de aquelles se puga haver rahó alguna com lo dit temps de dos mesos se done ultra del que estave ordenat per Constitucions de Cathalunya; entès emperò que als qui de dret competeix y per part sua se pot demanar la restitució en *integrum* se'ls haje de concedir, y per a provar llur intent se'ls pugue donar dilació de altres dos mesos y no més avant, restringint en açò lo temps de un any donat a arbitre del jutge per la Constitució de l'any mil quatre-cents norantatres, Capítol devuyt, que comence “Ítem, que publicats los testimonis als dits mesos precisos”, com ja lo dit arbitre del jutge fonch restret per vostra magestat en les Corts en la present vila celebrades en lo any mil sinch-cents quoranta-set, Capítol sinch. Y que la present Constitució sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

134. Ítem, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació de la present Cort, statuir y ordenar que lo tercer opposant //590v// a la *llitte*, en qualsevol part del procés y en qualsevol stat y punt en que està la causa, se entengue venir a ella en lo stat y tèrrens en què la causa està, de manera que si en aquell en què ell ve a la causa les parts que entre si principalment llitiguen poder⁷³³ fer proves algunes e conforme a les presents Constitucions, també lo tercer opposant les pugue fer per part sua; altrament tant poch ell no les⁷³⁴ pugue fer y se li haja de imputar a llur tardança, no llevant-li emperò que no pugue provehir a sa justícia e en altre juhí, com de dret li és permès.

135. Més avant, supliquen los tres braços a vostra magestat que, ab llur aprobació, li plàcia statuir y ordenar que la comunicació del procés, après de ésser denunciand y no abans, se pugue demanar per les parts o per llurs advocats verbalment, y lo jutge o relador la haja de donar segons és lo procés y conforme al temps de la Constitució, lo qual no-s pugue allargar per llarch que sie lo procés per mes de un mes, encara que los advocats de la part a qui serà concedida dita comunicació sien molts; y en cas que lo advocat, essent sol, morís o se'n anàs per llarch temps de la ciutat, vila o lloch ahont se tractarà la causa y la part hagués de pendre nou advocat, y no en altra manera, se haje de donar altra comunicació conforme a la primera. Y que la present constitució sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

136. Ítem, supliquen los dits tres braços a vostra magestat li //591r// plàcia, ab llur consentiment, statuir y ordenar que, feta la provisió de la denunciatió del procés, no sien admeses supplications, scèdules ni productes de actes, instruments, sinó la sola scèdula en scrits ab la qual se demane ésser assignat la sentència, sinó en cas que per ésser vingut de nou a notíçia de alguna de les parts ab lo jurament acostumat del qui'l vol produhir, en lo qual cas no pugue ésser admesa la tal producta, encara que la part jure que novament sien vinguts a sa notíçia lo acte o actes y altres scriptures que voldrà produhir, sinó una volta sola y no

733. *En lloc de, poden. També el manuscrit 76 presenta la mateixa errada.*

734. *les, interlineat.*

més, encara que's demane per via de restitució *in integrum*; y esta vegada que ab lo dit jurament li porà ésser concedida quant ho demanarà, sie ab scriptura en la qual clarament haja de individuar y nomanar lo que lo acte o actes que entén produhir contenen, a fi y effecte que lo jutge pugue entendre si fan a la decisió de la causa; y si se narrarà que los tals acte o actes estan en poder de altri y se demane temps per a traure'ls y produhir-los, no li pugue donar en manera alguna dilació de més de dos mesos precisos y peremptoris; y si aprés se veurà que lo acte o actes que's produhiran no són conforme al qu'és dit que continguen, caygue la part produhint en pena de vint-y-sinch ducats applicadors als pobres de l'hospital. Y que la present Constitució sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

137. En los casos en los quals per Constitucions de //591v// Cathalunya està disposat que les parts puguen demanar los dubtes resultants del procés y audició de advocats en la Real Audiència o fora d'ella, suppliquen los tres braços a vostra magestat sie statuït y ordenat que sie demanat ab supplicació o scèdula, y lo relador sie obligat a donar-los y assignar die per oyr los advocats en presència de les parts, y los dubtes sien posats en lo procés, ajustant en açò a les Constitucions, la una de l'any mil sinch-cents quorantados, Capítol dos, y la altra de les Corts de l'any mil sinch-cents quoranta-set, Capítol deu.

138. Ítem, supplica la present Cort a vostra magestat li plàcia statuir y ordenar, ab llur consentiment, que cada hu dels doctors de la Real Audiència en les causes de apel·lacions dels ordinaris pugue a soles, y sens conclusió feta en dita Real Audiència, conèixer, diffinir y sentenciar, no excedint les dites causes summa o valor de quatre-centes lliures; y que en les decretacions y comissions que's faran en la supplicació de la introducció de la causa per lo canceller, vicecanceller y en son cas regent la Cancelleria, haja de decretar en la següent firma⁷³⁵ *audiat, colligat et super intermediis debite provideat et si non est maior quadringentarum librarum decidet*, perquè ab aqueixa decretació se entengue que no y ha necessitat de fer-se'n altra per a decidir, sinó que lo relador tot sol, sens fer conclusió en la Real Audiència, pot decidir tal causa; emperò //592r// totes les altres causes que seran majors de quatre-centes lliures sien decidides ab conclusió en la Real Audiència, a sola relació del relador sens haver de assignar un⁷³⁶ relador, revocades en assò les Constitucions fins assí fetes que disposaven que les causes de sinch-cents lliures o majors se hagués de assignar en⁷³⁷ relador. Y que la present Constitució sie duradora fins a la conclusió de les presents Corts.

139. E més, supplica la present Cort a vostra magestat li plàcia, ab llur aprobació, statuir y ordenar que en los casos en los quals és lícit a les parts supplicar contrari imperi o *in forma* a la altra sala, si lo hu dels l'litigants supplicarà contrari imperi y lo altre en forma, encara que de diversos caps o capítols, sie obligada la part altra que haurà supplicat contrari imperi adherir a la supplicació *in forma* per la altra part interposada dexant la supplicació contrari imperi; y se pugue en la causa de supplicació *in forma* fer-

735. En el manuscrit 76, forma.

736. En el manuscrit 76, amb per un.

737. En el manuscrit 76, amb per en.

se noves proves y productes, ab tal emperò que·s fassen dintre deu dies y de la mateixa manera que poguera en la causa de contrari imperi; y assò mateix sie observat en dos o molts *littis consortes*, alguns dels quals volguessen los uns supplicar contrari imperi y los altres *in forma*; y lo mateix sie observat quant se supplicarà de provisions interlocutòries, les quals se faran après de la sentència.

140. Ítem, supplica la dita Cort a vostra magestat que, ab llur //592v// aprobatió, sie statuït y ordenat que no sien admesos apel·lacions sinó de sentències difinitives o de provisió que tingue força de difinitives y lo gravamen de la qual provisió no·s pugués reparar per la apel·lació *forsan* interposadora de la sentència difinitiva profferidora en dita causa; y perquè·s pugue conèixer de quina calitat és la provisió interlocutòria, de la qual se haurà apel·lat, lo tenor de aquella sie incertat en lo instrument de la apel·lació, que la part que haurà apel·lat per instrument públich haja de fer fe de la dita provisió interlocutòria. Y que sia la present Constitució duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

141. Y si·s supplicarà de alguna provisió y sobre aquella al canceller, vicecanceller y en son cas regent la Cancelleria apparrà decretar *providenda in Regia Audiencia*, sia obligada la part que supplicarà instar dins tres [dies]⁷³⁸ útils, comptadors del dia de la decretació, la commissió o repulsió de dita causa; altrament, sie aguda la dita supplicació per no interposada y la provisió sie passada en cosa judicada; si emperò se supplicarà de la sentència difinitiva y en la decretació per los demunt dits serà decretat *providenda in Regia Audiencia*, sie obligat lo supplicant dins deu dies fer diligència, entenen que sien tingudes per fetes les diligències si en la supplicació serà continuada la *oblata* per lo scrivà de manament, y lo president haja de fer //593r// la decretació dins tres dies après que serà presentada en la Real Audiència y en son cas davant lo hu dels presidents. Y que la present Constitució sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

142. Ítem, per rellevar a les parts condemnades de excessives dispeses en les execucions que contra elles se faran, supplica la dita Cort a vostra magestat li plàcia, ab llur aprobació y consentiment, statuir y ordenar que per ningunes occasions⁷³⁹ de sentències difinitives o interlocutòries de la Real Audiència no·s puguen trametre alguatzirs, notaris, porters o altres oficials de Barcelona en fora per fer les tals execucions si no fos per cantitat o valor que passàs de mil lliures, ans totes les lletres executorials en causes menors de mil lliures⁷⁴⁰ se hajen a dirigir als ordinaris reals o de barons qui hajen de fer la execució conforme al tenor de elles; y si los dits ordinaris eran negligents en fer-las, puguen ésser punits a arbitre del lloctinent general o en son cas del portantveus del general governador.

143. E per quant per la Constitució del catòlich rey don Ferrando segon, feta en la segona Cort de Barcelona, en lo any mil sinch-cents y tres, Capítol deu, y per altra

738. *Manuscrit 76.*

739. *En el manuscrit 76, execucions per occasions.*

740. *A continuació, ratllat, ans totes les lletres.*

Constitutió de l'any mil sinch-cents quoranta-dos, Capítol vint-y-set que comense “Per major solemnisació”, los //593v// dits⁷⁴¹ feriats per les festes de la nativitat de Nostre Senyor Jesucrist no comencen fins al dia mateix de Nadal, de manera que los qui de l'un cap o l'altre del present Principat y Comptats de Rosselló y Çerdanya que-s troben en Barçelona per prosseguir los plets que tenen en la Real Audiència, si esperan tots los dies jurídichs, són forçats passar les festes fora sa casa, suppliquen los tres braços a vostra magestat li plàcia, ab llur consentiment y aprobació, statuir y ordenar que lo darrer dia jurídich de la Audiència Real y altres tribunals ans de les festes de Nadal sie la vigília de Sant Thomàs apòstol, y des de aquell dia *exclusive* comencen los dies feriats fins a la festa de la Epifania *inclusive*.

Observança

144. La causa major y més principal per la qual diverses molèsties se són donades a vostra real magestat ab embaxadas y altrament y se són fets y causats grans gastos y despeses al General del present Principat és haver vist en lo present Principat ésser-se moltes voltes contrafet als Usatges de Barcelona, Constitucions y Capítols de Cort del present Principat; y així mateix, per scusar dites contrafactions, se és vist moltes voltes fer sinistres e injustes interpretacions de dites Constitucions, privilegis y altres drets de Cathalunya contra la mente, sèrie y tenor de las mateixas lleys de la terra //594r// per los doctors de la Real Audiència y Consell Real; y assò se és vist així i moltes voltes perquè los matexos qui consellaven lo que-s feya contra dites Constitucions declaraven après si ere estat contrafet o no, y per dit efecte interpretaven, y hajen interpretat, les dites Constitucions y altres lleys de la terra en y per la forma a ells ben vista, ab gran dany del present Principat, pretenen que la interpretació en lo cas occorrent tocave a ells; y assò contra disposició dels Capítols vulgarment dits de la Observança, dels sereníssims reys don Juan y don Farrando, de immortal memòria, en lo títol de Observar Constitucions, y apartant-se de la dispositió y forma donada per les Constitucions del rey don Jaume segon en la segona Cort de Barcelona, Capítol trenta-hu y en la Cort de Gerona, Capítol sinquanta, en lo títol “De interpretació de Constitucions”. Y és cert que, reparades y assentades estas dos cosas ab lo assento⁷⁴² que convé a la bona administració de la justícia y al repòs y tranquilitat de Cathalunya, cessaran dites embaxades y altres diligències y inquietuts causades y fins assí donades a vostra magestat, ab despeses y dany del General. Per ço y altrament per observança y exequió de les dites Constitucions y per declaració y interpretació de aquelles, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació de la present Cort, estatuhir y ordenar que, sempre y quant en lo present Principat //594v// de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya per algú o algunes persones se pretendrà que algun oficial real, no subjecta a taula, o doctor del Real Consell de vostra magestat haurà dexat de fer, y en son cas fet y provehit o attentat, alguna cosa o coses contra los Usatges de Barcelona, Constitucions Generals de Cathalunya, Capítols o Actes de Cort, usos y costums, privilegis y altres immunitats del present Principat de Cathalunya, Comptats de Rosselló y Cerdanya, en tal cas o casos, si lo tal offi-

741. En el 76, dies per dits.

742. En el manuscrit 76, açiento per assento.

cial o oficials reals o doctor o doctors del Real Consell, requets en escrits per dos voltes, ab injúria e o notificació particular de l'Usatge, Constitutió, Capítol, Acte de Cort o altre lley de la terra a què se pretendrà ab lo tal acte o provisió o omissió ser contrafet, per la part que pretendrà interès e o per lo síndich del General de Cathalunya, lo qual tinga obligació de fer tal requesta, sempre que per la part en escrits o de paraula serà request, sots les penes de cinquanta ducats los quals se li executen en son salari, no revocaran o hauran revocat, compliran o hauran complit los tals procehiments, actes, provisions e o commissions així fets y fetas en violació de les tals Constitucions e altres lleys de la terra, dins tres dies precisos y peremptoris comptadors del dia de la segona requesta, en tal cas, a petició, supplicació o requisició de la part que pretendrà la tal //595r// contrafactió de Constitutió y altra lley y lleys de la terra e o del dit síndich del General, sia del real servey de vostra magestat, essent en lo present Principat de Cathalunya, Comptats de Rosselló y Cerdanya o, en absència sua, sie obligat lo llochtinent general de vostra magestat, fer nominació de tres persones, les quals no puguen ser dels qui han fet ni aconsellat la tal contrafactió e o omissió de Constitutió y lleys de la terra ni suspectes; y per semblant, los diputats del General de Cathalunya tingan obligació de ajuntar les persones dels tres estaments ecclesiàstichs, militar y real en la casa de la Deputatió en lloch y forma acostumats, y per aquelles, a més vots, se haja de fer nominació y electió de dos persones de cada estament, ço és, dos ecclesiàstichs, dos militars y dos reals, als quals en cas de recusatió de acceptar tal càrrech se'ls puga fer força, ab penes de privatió de officis en la casa y general de la Deputatió de Cathalunya, si ja acàs no fos tant justa la recusatió que paregués als dits tres braços tenir lloch; los quals, juntament ab los nomenats per part de vostra magestat e o son llochtinent general, jurant y oynt primer sentència de excomunicació de bé y degudament postposat tot odi, amor y rancor, declarar per via de scrutini, votant y favejant de manera que no se puga entendre lo vot particular de algú de aquells, si lo tal acte, provisió e o omissió del qual //595v// o de la qual se haurà fet queixa sia contra alguna de les Constitucions de Cathalunya o altra lley de la terra designada o designades en dit protest o requesta als tals oficials o official real e o jutge o jutges, conseller o consellers de vostra magestat, presentada dins termini de vint dies precisos y peremptoris, contadors del dia de la tal nominació feta per los dits tres braços; y si acàs dins dit termini de vint dies precisos y peremptoris no serà declarada per dites nou persones la tal Constitució o lley de la terra, s'entenga, passats aquells, ser declarada en favor de la part instant *ipso iure*; y si per les sobredites persones elegides o la major part de aquestes serà declarat lo tal acte, provisió e o omissió ésser fet o feta contra alguna o algunes de les dites lleys de la terra, al tal jutge, official real, conseller de vostra magestat notificada o notificades, en tal cas o casos les persones que après de ésser-los notificada la tal Constitució o Constitucions o altres lley o lleys de la terra no haurà volgut revocar ni aurà revocat e o complit semblants procehiments he o omissions fets y fetes en violació de la tal Constitutió o Constitucions, lley o lleys de la terra, ans haurà volgut persistir en aquell, en tal cas o casos sien incidits *ipso iure et Constitutione* los tals official o oficials reals, jutge o jutges, conseller o consellers o vostra magestat ab les penes //596r// contingudes en lo Capítol vulgarment dit de la Observança, ajustant en aquell [que]⁷⁴³ lo qui serà inhabilitat per haver contrafet a dita Constitutió o Constitucions, lley o lleys de la terra, no pogue ésser

743. *Manuscrit 76.*

tornat a habilitar per vostra magestat, sinó en Corts Generals y ab consentiment y approbació de la Cort General.

Offici de la santa Inquisició

145. Encara que ab sanctíssim y christianíssim rey don Ferrando segon, besavi de vostra magestat, ab induls y privilegis apostòlics haja posat la Santa Inquisició en los regnes de Espanya contra la herètica y apostàtica pravitat, de la qual, com a tots és notori, han exhigit⁷⁴⁴ grandíssims effectes per lo augment de la santa fe cathòlica; y al principí, així lo inquisidor general com los altres inquisidors posats en districtes separats, tinguessen sa jurisdicció llimitada en les coses tant solament de la fe y conforme està disposat per lo dret canònic; y és cert que en estos regnes de Aragó, y specialment en lo Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya, no se'ls pogué donar alguna jurisdicció temporal, majorment en perjudici de les Constitutions de Cathalunya, Capítols y Actes de Cort, privilegis, usos, costums y altres lleys de la terra, y per consegüent no⁷⁴⁵ se poguessen entrametre *active* ni *passive* de causes civils ni criminals, sinó solament com dit és de les coses tocants a la fe, que és lo propi llur ofici, noresmenys, entenen en los dits Principat y Comtats lo que importave al servey de Déu, conservació y augment de la religió cathòlica christiana que lo //596v// dit ofici de la Santa Inquisició fos auctoritat y respectat per tots, en les Corts celebrades per la reyna dona Germana en esta vila de Montçó en lo any mil sinch-cents y dotze se contentaren de fer ab lo inquisidor general qui leshores here certa Concòrdia, per la qual fonch en cers casos augmentada la jurisdicció als inquisidors que per temps serien en los dits Principat y Comptats; la qual Concòrdia per capítols separats fonch decretada après en les Corts que lo emperador don Carlos, pare de vostra magestat, de immortal memòria, celebrà en la ciutat de Barcelona en lo any mil sinch-cents y vint, y confirmada per lo inquisidor general que leshores era y entrevenint en tot la auctoritat y consentiment del dit emperador y rey don Carlos de gloriosa memòria. Y tota aquella Concòrdia y capítols de ella foren confirmats per *Leo decimo*, de felice recordació. Y la dita Concòrdia és molt cert y de dret indubitat que tingué y té força de contracte y tots los inquisidors que són estats après de aquella heren obligats a guardar-la, perquè per lo effecte de ella fonch assignat per los tres braços al dit Sant Offici de la Inquisició de la ciutat de Barcelona y son districte un censal sobre les pecúnies y drets de les generalitats de sis-centes lliures de renda per quiscun any, les quals sempre ha rebut y de present reb lo receptor del dit Sant Offici; y don Ferrando de Lloases, que morí arquebisbe de València, al temps que entrà en lo exercici de son ofici de inquisidor jurà de observar tots los dits capítols, com conforme al capítol de dita Concòrdia trenta//597r//y-set y següents fins al capítol quoranta *inclusive* són tots los inquisidors obligats jurar; y com, en grandíssim perjudici dels poblats en los dits Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya, hagen dexat los inquisidors que après són estats de jurar la observança de dita Concòrdia, y que lo pijor és se

744. En el manuscrit 76, axit per exhigit.

745. En el manuscrit 76, el no no consta.

hajen ocupat molta major jurisdicció de la que en manera alguna poden tenir en los dits Principat y Comtats, y los poblats en ells resten en grandíssima manera agraviats dels procehiments fets per los⁷⁴⁶ dits inquisidors, com ab memorial de dits agravis se és a vostra magestat notificat; y encara que los dits inquisidors sien jutges ecclesiàstichs, occupant-se com dit és la jurisdicció real de vostra magestat y dels barons y per anti-quíssima regalia, des del temps que los dits Principat y Comtats foren trets de poder de moros, toque a vostra magestat y a son real offici conèxer dels agravis y excessos de jurisdicció que los jutges ecclesiàstichs, delegats encara que sien per universitat de causes, fan, y així són citats *in banco regio* per a dit effecte. Per ço, suppliquen humilment los tres braços a vostra magestat que, provehint als abusos y agravis que los dits inquisidors fan, primerament, ab llur aprobació y consentiment, li plàcia statuir y ordenar que los dits capítols de la Concòrdia fets y jurats en lo any mil sinch-cents y vint y per Papa Leó dezè sobredit confirmats, sien guardats per los dits inquisidors a la lletra, com en quiscuna dels dits capítols està disposat.

146. Ítem, plàcia a vostra magestat, ab la mateixa lloació y apro//597v//bació, statuyr y ordenar que, venint algun inquisidor nou en la ciutat de Barcelona, y també los que vuy són, hajen de jurar la observança dels dits capítols de la Concòrdia *cum iuxta forma* de ells són obligats; y que lo receptor del Sant Offici o qualsevol altre official de ell a qui toque rebre lo dit censal de sis-cents lliures a ell assignat sobre les pecúnies y dret del General, haje de portar als diputats lo acte del jurament sobredit prestador per los dits inquisidors; y fins que conste als diputats del jurament per instrument autèntich, lo que haje de deixar lo receptor o altre official al sobredit en poder dels deputats, no se li puguen pagar les pensions del sobredit censal.

147. Ítem, que lo llochtinent general de vostra magestat, lo canceller, vicecanceller, y, en son cas, lo regent la Cancelleria, en cas que los dits inquisidors excedesquen la jurisdicció que tenen y se ocupen la de vostra magestat o de algun baró, fermant de dret lo qui pretendrá ésser agraviat en poder del dit llochtinent general o de portantveus de general governador, sien obligats de admetre la tal ferma de dret y manar citar als dits inquisidors que compareguen *in banco regio*; y si serà vist que excedeixen sa jurisdicció y agraven los vassalls de vostra magestat o del tal baró, hajen de manar revocar llurs procehiments sots les penes, forma y manera que per suprema regalia de vostra magestat y deffensió de sa real jurisdicció se acostuma de fer ab los altres delegats apostòlichs, encara que sien conservadors o jutges ad *universitatem causarum*.

//598r// 148. Ítem, que los dits inquisidors no puguen en tot lo Principat de Catalunya, Comtats de Rosselló y Cerdanya concedir familiatura ni pendre per familiars sinó sinquanta en número, dividits entre les ciutats, viles y llochs dels dits Principat y Comptats, com ja per los dits tres braços fonch supplicat a vostra magestat en les Corts de⁷⁴⁷.

746. dits, *interlineat*.

747. *A continuació, espai en blanc. 1564 ?.*

149. Ítem, que ninguns dels dits familiars puguem ésser capellans ni de estament ecclesiàstich, encara que los reben en nom de comissaris del Sant Offici, com sie així que los qui procuren estos càrrechs y nom de comissaris o familiars de l'offici de la Santa Inquisició se veje, per experiència, que són tots o la major part de ells inquietos y de mala vida y fama, y sols per exemir-se de la jurisdicció de son prelat ordinari y perquè no sien per ells castigats de sos delictes y culpes ab favor, y moltes voltes ab presents, los inquisidors los fan familiars o comissaris; y en cas que per algun negoci urgent cumple al Sant Offici donar commissió a algun ecclesiàstich o pendre per familiar, hajen de pendre informació del bisbe o altre prelat, son ordinari, y de son consentiment acceptar-lo, y no altrament.

150. Ítem, que los familiars que seran oficials de art mecànica o mercantívol, si delinquiran en coses de fraus comesos en sos officis y obres o en pesos, mesures o altres coses fora de les concernents a la fe cathòlica, hajen de sortir y sortiscan lo for y jurisdicció de son jutge ordinari seglar, y no pugue //598v// ésser inibit per censures o altrament impedit lo tal jutge ordinari per los inquisidors de exercir lliberament sa jurisdicció y fer justícia contra lo tal familiar, com en estos casos no·ls competesquen als inquisidors jurisdicció sinó per dissimulació y permissió de vostra magestat y sos reals ministres, lo qual en Cathalunya, en perjudici de les Constitutions y altres lleys de la terra per vostra magestat jurades, no·ls pot en manera alguna ésser permesa.

151. Ítem, plàcia a vostra magestat statuir y ordenar que los familiars del Sant Offici sien obligats de anar a sometents y per son torn y orde a les guardes de la marina y altres parts de les ciutats, viles y llochs ahont serà ordenat que·s fassa guarda, així com en altres poblats solen anar a fer dita guarda per ses tandes, y no·s puguem eximir de la dita guarda per ésser familiars del Sant Offici; y que no puguem portar armes algunes prohibides als altres poblats en Cathalunya, ans hajen en les dites armes seguir lo orde posat per vostra magestat o sos llochstinents generals y altres oficials reals a qui toque.

152. Ítem, que·ls inquisidors, fora dels casos del crim de heregia o dependents de aquell, no puguem impedir als jutges reals o altres ordinaris, seculars o ecclesiàstichs, la presecussió y execussió de la jus[tí]cia per dir que los tals delinqüents han comès delictes o fet cosa que la conexensa pertany a ells, ans, en tal cas, havent prevengut la justícia secular //599r// o ecclesiàstich[a] en la conexensa de la causa, deixen al tal jutge fer justícia, reservada als dits inquisidors lo dret de poder, après, procehir e punir los tals delinqüents per los crímens y delictes la conexensa dels quals pertany a ells; y en cars que los inquisidors hajen previngut en pendre al delinqüent, havent conegut del delicte y no essent cas de haver-lo de relaxar al bras secular, hajen de lliurar lo tal pres al jutge secular o ecclesiàstich, son ordinari, si seran requests per ell que·l lliuren per poder-lo castigar dels altres delictes que haurà comès.

153. Ítem, que los dits inquisidors no·s puguem entremetre en lo present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya de algun familiar del Sant Offici que serà inculpat de agabellador de forment, civada y altres vitualles; ni tanpoch en temps de pesta en la

entrada de la ciutat, vila o lloch ahont se guardaran pugen donar llicència als tals familiars que entren o posen roba en la tal ciutat, vila o lloch, ni menys en la paga de les impositions y altres drets, ni en los bans o penes imposades per los consellers, pahers, cònsols, jurats, procuradors o altres administradors de les dites ciutats, viles o llochs o altres ordinaris; ans en tot y per tot sien los dits familiars subiectes als jutges ordinaris y administradors de les tals ciutats, viles o llochs y hagen de guardar les ordinacions sobre açò fetes com los altres poblats allí són obligats guardar; y contra los dits familiars se pugue per los jutges ordinaris o altres a qui toquen procehir y pugen ésser executats sens intervenció ni llicència dels //599v// dits inquisidors, als quals tota jurisdicció en estos casos los sie llevada; y lo mateix se entengue en lo repartiment de aygües, guardes del terme, tales de heretats o deveses, vinyes y en totes coses que toquen a l'ofici de mostasaff y pulicia de les ciutats, viles y llochs, manament de fer netes cèquies, camins, coses de carniceries y pescateries y altres semblants, ans la conexensa y execussió de estos y altres casos pertangue, en tot y per tot, als officials de les dites ciutats, viles y llochs ahont los tals familiars habitaran; y també, si algun mercader se abatrà, encara que alguns familiars del Sant Offici resten crehedors, no pugen los dits inquisidors pendre los béns del tal abatud o fallit a ses mans, ni entendre en la causa de graduació dels creadors, ans hagen de dexar y dexe la líbera conexensa al jutge seglar ordinari o, en son cas, a la Real Audiència, y allí se haje de conèxer del pretès crèdit dels familiars del Sant Offici com dels altres creadors; y que, en açò y en tot lo més avant qu'és necessari, per a provehir als abusos fets per los dits inquisidors, puix de dret y justícia se pot per vostra magestat provehir, plàcia a vostra magestat manar que se observe lo supplicat per los tres braços a vostra magestat, y los dits inquisidors se hagen de contentar de la jurisdicció que verdaderament los compateix, sens eccedir en ella.

154. Ítem, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació de la present Cort, statur y ordenar que, per los presents //600r// Capítols, no sie feta derogació alguna als dits Capítols y Concòrdia en lo any mil sinch-cents y dotze y mil sinch-cents y vint, ab auctoritat y consentiment de l'emperador don Carlos, rey y senyor nostre de immortal memòria, pare de vostra magestat, entre los tres braços y lo inquisidor general que les hores here feta y per auctoritat apostòlica confirmada, ans en tot y per tot, haje de restar y reste en sa força y valor, llevats tots los abusos contra ella fets per los dits inquisidors, com sien estats fets no de dret ni justícia sinó de fet.

Jutge del Breu.

155. Encara que molt justes y llegítimes causes pies y sanctes concideracions mogueren a l'emperador don Carlos, rey y senyor nostre de immortal memòria, pare de vostra magestat, a impetrar y obtenir de diversos summos pontífices, de felice recordació, diversos breus e commissions apostòliques⁷⁴⁸ al bisbe de Gerona que per temps fos derigides, per a ffí y effecte de fer castigar los delictes y crims atroces e henormes que algunes persones ecclesiàstiques, poch tament a Déu y a sos superiors,

748. En el manuscrit 76, applicats per apostòliques.

cometien en lo present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya. Però, perquè conste clarament que per la misericòrdia de Nostre Senyor, ja des de la publicació dels decrets y cànons del Sant Conçili de Trento ensà, tant per residir tots los prelats de ordinari en ses iglésies y districtes y //600v// vellar ab la deguda sollicitut sobre lo bé y salut de sos súbdits, com també per ésser revocades totes les excepcions que de la jurisdicció de sos prelats a molts particulars de clergues seculars heren concedides, no sols an cessat y cessen les causes per les quals foren concedides comissions apostòliques, mes encara aquelles han redundat y redunden cada dia en manifestos prejudicis, agravis y danys, no sols de les jurisdiccions dels prelats de dits Principat y Comtats, tant seculars com regulars, mes encara de totes les persones ecclesiàstiques de aquells. Per ço, suppliquen a vostra magestat los tres braços de les presents Corts que, ab llur approbació y consentiment, sie de son real servey provehir que, perquè de vuy avant lo dit bisbe de Gerona, jutge delegat apostòlich<s> dels dits breus o sos subdelegats, no excedesquen los llímits de sa pròpia jurisdicció, perjudicant y danyant a la dels reals⁷⁴⁹ de dita província, ni fassen los agravis, sobres e maltractes intollerables que ells e sos ministres y oficials han a diverses persones de dita província fets, lo poder e modo de procehir de aquells sien remediats, restrets y lliurats en la forma y manera següent:

156. *Primo*, que atès que lo dit bisbe de Gerona que vuy és o per temps serà comissari és estat per Sa Sanctitat nomenat y creat per punir y castigar tant solament los dits crims e delictes enormes y atroces, en falta y negligència dels jutges e prelats ordinaris de les persones ecclesiàstiques que los tals delictes hauran //601r// comès, com del tenor y sèrie dels dits breus apar, que per ço dit comissari apostòlich o sos subdelegats, inseguint la voluntat de Sa Sanctetat y la força y llími[t]s de son poder, no atravesca ni presume fer procehiments contra alguna persona ecclesiàstica que primer no preceescan y concorreguen dos coses juntes: la primera és que requeresca per scrits al superior del tal delinqüent que dintre trenta dies castigue aquell, certificant-lo que si dit superior o ordinari serà en assò negligent e descuydat, passat dit termini, en virtut de sa comissió apostòlica, procehirà a castigar-lo.

157. Ítem, que declare primer ab sa sentència interlocutòria y ab la maduresa y mirament que la qualitat del negoci requireix, que aquells delictes y crims dels quals se té informació contra la tal persona ecclesiàstica són enormes e atroces, com sie de cert y clar que en vie de dret y justícia los procehiments altrament per dit jutge apostòlich fets sien, per falta de poder y jurisdicció, nul·les y agravatoris, e que per aquells reste dit jutge y comissari en conciença obligat a reffer y esmenar a la part contra la qual ha procehit tots los danys y gastos que li ha voluntariament donats y la injúria qui la ha feta, a més de què com a persona privada y que proceeix de fet y no de dret se li poria, sens encórrer pena alguna, resistir tant per los ordinaris, la jurisdicció dels quals ocupe y usurpa, com també per los particulars contra los quals proceheix.

749. *En el manuscrit 76, prelats per reals.*

//601v// 158. Més avant, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació dels dits tres braços, statuir y ordenar que per lo acato y reverència als sagrats ordes deguts, lo dit jutge apostòlich, refformant y remediand los abusos que fins avuy se són fets, y considerant que la presó se dóna en custòdia dels presos y no en pena, sie provehit y manat que les tals persones ecclesiàstiques capturades sien posades y guardades en les presons dels prelats ordinaris y no gens en presons de oficials seculars, les quals les de més vegades són humides, fosques y pudents y malsanes y en elles se acostumen de posar lladres, homicides y altres delinqüents facinerosos y de semblant calitat; e que en aquells no se'ls posen cadenes ni⁷⁵⁰ se'ls fassen altres maltractes que a molts se són acostumats fer; e que per lo semblant la guarda y custòdia de aquells se acomane e deixe a les persones deputades per los ordinaris [ecclesiàstichs] y no a persones seculars.

159. E noresmenys, que per quant al dit jutge apostòlich és donat lo poder sols en negligència dels jutges ordinaris y no altrament, com dalt és dit, que per ço, sempre y quant algun prelat haurà prevengut la captura de algun delinqüent súbdit seu, que en tal cas lo dit jutge apostòlich no pugue fer procehiments ni vexacions al tal prelat ordinari del dit delinqüent a fi y effecte de extraure aquell del poder y càrrec del dit ordinari y portar-lo a ses presons, ans lo dit jutge ordinari pugue provehir lliberament y castigar-lo o absoldre com //602r// li apparrà ésser de justícia.

160. Mes, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació dels dits tres braços, statuir y manar que, perquè és desconcert molt gran y contra tot termini de dret que podent una persona conèixer de una causa, en virtut de sa pròpia y peculiar jurisdicció, vulla conèixer de aquella en virtut de la jurisdicció que altri li ha comesa y emprestada, y com sie stat de mente dels dits summos pontífices donar jurisdicció a qui no la tenia y no al que ja la tenia ordinària y, per consegüent, no tenia necessitat de la delegada, qui per ço sie provehit que lo dit jutge apostòlich, havent de conèixer de crim o delictes de algun súbdit seu, conega de aquell com a propi ordinari del dit delinqüent y no com a jutge delegat.

161. Ítem, que sempre y quant que lo dit comissari apostòlich voldrà subdelegar ses *vices* a altri, que, per no fer nul·litats, les subdelegue a persona que tinga les calitats que en los dits subdelegats són de dret requerides, y que dit jutge⁷⁵¹ apostòlich no pugue subdelegat sinó un jutge en la ciutat de Barcelona, ni fer los excessos y sobres que fins avuy se són fets en fer composicions pecuniàries, no sols de delictes graves y enormes, [mes]⁷⁵² encara que de delictes de poca importància y lleves y no⁷⁵³ tocants a sa comissió y jurisdicció.

162. Més avant, per quant per lo Sacre Concili de //602v// Trento, en la catorsena cessioni, en lo decret de reformació, capítol vuyt, que comença "*Preterea, quia nonnulli*",

750. ni, *interlineat*.

751. *A continuació, ratllat*, subdelegat.

752. *Manuscrit 76*.

753. *No consta en el 76*.

és estatuït y ordenat que los qui tenen semblants breus a ells comesos hagen de procehir contra los ecclesiàstichs delinqüents ab intervenció del bisbe del qual és súbdit lo tal delinqüent si residirà en la sua sglésia o de la persona per lo dit bisbe deputadora; altrament lo procés y tot lo que se seguirà sie de tot nul·le. Plàcia a vostra magestat, ab consentiment y aprobació dels dits tres braços, statuir y ordenar que lo dit decret del Sant Consili sia a la lletra observat.

Moneda.

163. Atenint als grans abusos que de alguns anys a esta part en lo present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya se ha provehit aserca del traure moneda blancha de aquell, tant per terra com per mar, tant ab licència com sens ella, del que ha resultat y resulta haver restat, y de contínuo restar, dits Principat y Comptats ab gran penúria y falta de aquelles y per havant porie restar y venir en gran dany de tots los poblats en aquells, supplica, per ço, la present Cort a vostra magestat li plàcia statuyr y ordenar, ab llur aprobatió y consentiment, que puguen y hagen los deputats de Cathalunya batre en la seca de Barcelona vui⁷⁵⁴ mília lliures de les pecúnies del General cada [a]ny en reals⁷⁵⁵, [mig] reals o testons, y aquelles puguen traure dits //603r// deputats de la Taula de Barcelona e per a dit efecte, no obstant altre ordinatió o ús en contrari, attento que dita moneda cathalana no sente la cobdícia que de la demés, les quals vint mília lliures tinguen obligació de tornar en la Taula al compte que d'abans staven.

164. Attès y considerat lo gran dany que causa als poblats del present Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya lo dret dit de les marques y que, per esta y altres causes, fonch ya provehit y ordenat per Constitutió en lo any mil sinch-cents quoranta-set, Capítol setanta hu, que la causa que vuy se porta en la Real Audiència entre los pretesos crehedors del dit dret de les marques, de una part, y los cònsols y síndich de la Llotja de la Mar de la ciutat de Barcelona y altres interessats, de part altra, fos acabada dins lo termini en dita Constitutió prefigit; y en lo Capítol nou de les Constitutions últimament celebrades en la present vila de Monçó en lo any mil sinch-cents sexanta-quatre fos statuït que la causa de supplicació y totes les altres causes annexes a dita causa de les marques, així per la una part com per l'altra mogudes, fossen expedides dins tres anys; y com après de la provisió o sentència en dita causa feta se sie de nou introduhida altra causa de lliquidació y execussió de dita sentència, supplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur aprobació //603v// y consentiment, li plàcia statuir y ordenar que la dita causa de lliquidació y execussió, y totes les causes de aquelles dependents, hagen del tot ésser despedides sots les penes als contrafahents a Constitucions imposades, dins dos anys contadors del dia que's procehirà en les causes de la Real Audiència.

754. *En lloc de vint, com sí escriu el 76.*

755. *A continuació, espai en blanc. En el manuscrit 76, mig.*

Studi de Leyda

165. Notòria cosa és a vostra magestat, y no sols a tots los tres regnes de la Corona de Aragó y altres subjectes a vostra magestat, però per tota la christiandat, lo gran fruyt que ha fet per lo passat la Universitat General del Studi de la ciutat de Lleyda, instituhida ab molts privilegis y perrogatives per lo invictíssim rey don Jaume primer, dit lo Conquistador, de immortal memòria, y que de aquella Universitat són exits molts principals doctors dels quals vostra magestat y tots sos predecessors de gloriosa memòria se són servits per al regiment y administració de justícia de sos regnes y stats; y conforme a la varietat del temps és molt clar que la dita Universitat al die de vuy té molt poca renda per als salaris condecents dels cathedràtichs y altres ministres de ella, lo que tanbé és causa que en los studians falte lo bon regiment que serie menester. Per ço, los tres braços humilment suppliquen a vostra magestat si[a] servit que en les provisions que se faran quant vaguen //604r// los arquebisbats de Tarragona, Çaragossa y València se impose sobre los fruyts de aquells, per la Sede Apostòlica y ab auctoritat de aquella, y tanbé sobre los altres bisbats de la matexa Corona que pareixerà poder-se portar quant vagaran, y al present sobre lo de Tortosa que vague, y tanbé per unió de beneficis ecclesiàstichs, fins a la summa y quantitat de sis mília lliures barceloneses per cada [a]ny, ultra de la poca renda que vuy té que no arribe a mil y quatre-cent ducats. Y en la dita Universitat General y Studi se puguen assignar los salaris que convé per a què persones cèlebres allí lligen en totes facultats y ciències y stigue ordenada ab virtuosa policia y deguda quietut de totes les persones que llegiran y estudiaran y residiran en dit Studi, atès majorment que per vostra magestat està prohibit que no·s vaje estudiar en les universitats de França y altres fora de Espanya, de les quals en estos temps no·s pot tenir la confiança que en altres passats se tenia; y així és molt cert⁷⁵⁶ que en dit Studi de Lleyda concorren y acuden a estudiar de tots los regnes de dita Corona de Aragó y Isles adiacens, y al servey de Déu y de vostra magestat convé que la dita Universitat sie augmentada en lletres y bons costums.

166. E per quant la experiència ha mostrat que per no haver-y hagut fins assí persona ab //604v// bastant poder y plena auctoritat per a corregir, castigar y tenir ab la deguda diciplina escolàstica als studians y altres persones del dit General Studi de Lleyda, ha hagut en aquell deshordes de armes y altres inconvenients, y és en gran manera necessari que per verdader remey de assò en lo sdevenidor se nomene y constitueque jutge competent, ab tota jurisdicció civil y criminal ecclesiàstica y real sobre la Universitat de dit General Studi y singulars persones de aquella. Per ço, suppliquen los tres braços a vostra magestat que, ab llur aprobació y lloació, li plàcia, revocant totes y qualsevol coses y orde fins assí differents o en contrari observats, de assí avant se erigesque un offici y dignitat que·s nomene *maestre scuola*, lo qual sie de nació cathalà y hage de residir personalment en la ciutat de Lleyda y perpètuament *privative* a tots altres jutges, així ecclesiàstichs com seculars, sie superior y jutie competent y tingue tota jurisdicció civil y criminal, mer y mitx imperi, sobre tots los cathedràtichs y studians y ministres de dit

756. A continuació, repetit, se tenie, y així és molt cert.

Studi y famílies de aquell; y que vostra magestat, ab la sobredita probació y lloació de la present Cort, li done tota la jurisdicció real ordinària y pleníssima sobre dites persones en lo que a sa real jurisdicció toca y pertany, e intercedesca ab Sa Sanctedat per a què, en nom de la dignitat, ab delegació apostòlica *ad universitatem causarum* y també pleníssima a supplicació de vostra magestat impetradora //605r// concedesca tota jurisdicció ecclesiàstica a dit *maestre de scuela* per a dit effecte, així que en la persona de aquell concorreguen les jurisdiccions y auctoritats apostòlica y real convenients, ab facultat de què dit *maestre de scuela* per excercisci de sa jurisdicció pugue tenir alguatzir, portant insígnia per a capturar o arrestar y fer en los doctors y estudiants y llur família tots los actes que alguazils reals ordinaris solen exercir y presons, notaris, nuncis y altra família *etiam* armada necessària, sens haver menester concessió de territori ni acistència de ningun altre official ecclesiàstich ni secular sinó quant ell la demanarà, y en tal cas que la demane sien obligats a donar-la-y per execució del que per ell serà pro-vehit.

167. Ítem, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació de la present Cort, statuir y ordenar que lo dit alguatzir, no obstant la Constitutió de la reyna dona Maria y altres Constitucions sobre la multitud dels officials y insígnies de aquells disposants, pugue portar bastó llarch del modo y manera com lo porten los veguers y sotsveguers y altres officials reals ordinaris del present Principat y Comptats, y haze de ésser home de honor y tenir les calitats que conforme a la Constitutió del cathòlich rey don Ferrando segon en la segona Cort de Barcelona, Capítol sexanta-hu, que comence “Statuim y ordenam los sotsveguers han de tenir”; y que lo dit offici de alguatzir sie a beneplàcit del dit *maestre scuela*, y lo dit alguatzir puga capturar no sols en crim fragant però en tot altre cas, com //605v// qualsevol jutge ordinari, als dits estudiants y als qui se alegren de privilegis de estudiants, tant solament ab què lo dit alguatzir no pugue entrar en casa de algú dels poblats de la dita ciutat de Lleyda per perseguir y pendre algun estudiant sinó ab acistència del veguer o sotsveguer de la matexa ciutat y no de altra manera; e si serà casa de canonge o de alguna dignitat de la sglésia cathedral o altres ecclesiàstichs, haja de ser ab la acistència de l’ordinari ecclesiàstich, com és acostumat; dexant totes les altres coses que toquen al bon govern de la dita Universitat y als col·legis dels doctors d’ella a conexensa de vostra magestat, que són certs los tres braços manarà vostra magestat advertir y ordenar-ho tot com convé al bon govern y augment de aquell Studi.

Pes y mesura

168. Per llevar los molts y notables inconvenients que resulten de haver-hi diversitat de pesos, mides y mesures en les ciutats, viles y llochs del Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, per ço y altrament, puix és tota una matexa província y se governa per un mateix llochtinent general de vostra magestat y ab les mateixes lleys, supplica humilment la present Cort a vostra magestat que, ab llur lloació y aprobació, li plàcia statuir y ordenar ab Constitutió perpètua que en part alguna de dits Principat y Comptats no-s pugue tenir, rebre ni usar altre pes, mida ni mesura sinó la que se usa y és aprobada //606r// en la ciutat de Barcelona, ans bé, aguts per revocats tots y qualsevol pri-

vilegis, usos y costums en contrari fins assí observats en tots los dits Principat y Comptats, en lo sdevenidor totes les ciutats, viles y llochs, castells y tèrmens, hagen de tenir y usar y practicar en tot y per tot los mateixos pes, mida y mesura que té, use y pratique la ciutat de Barcelona y no altre; y que per a fer la reducció del pes, mida y mesura de totes les altres parts de dit Principat y Comtats al pes, mida y mesura de Barcelona, així en reduhir los censos de forment, ordi y altres grans y també lo vi, oli y altres qualsevol coses concernents a pes, mida y mesura a la mesura, mida y pes de Barcelona, sien nomenades en cada cap de vegueria tres persones hàbils y sufficients, ço és, una de cada bras, per vostra magestat y per la Cort, o en son cas, après de la conclusió de les presents Corts, dins dos mesos per lo llochinent general y diputats de Cathalunya; y que la observança de la present Constitutió, així en terres reals com de barons, comence dos mesos après que serà feta y publicada dita reducció y no abans. No entenent, per ço, perjudicar a consellers, cònsols, pahers, jurats, mostasafs o altres oficials, així reals com de barons, als quals toca afinar los pesos y mesures y castigar los fraus dels falços pesos, mides y mesures, ans reste llur jurisdicció en sa força y valor com la tenien abans de la present Constitutió.

Sentències arbitrals.

169. Per quant és inconvenient que les sentències arbitrals //606v// emologades per les parts o passades en cosa judicada no tinguen tant prompta execució com les altres de les quals se ha apel·lat o recorregut, les quals per observança de la Constitutió del rey don Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol primer, se han de posar en dèbita execució, com en la dita Constitutió és disposat; per tant, ajustant a la dita Constitutió del rey dit catòlich y postposada tota de la judiciària y declaració en forma de diffinitiva y tots los altres tèrmens donats a les causes sumàries y denunciatió de procés y tot altre stil fins assí observat en la Real Audiència, suppliquen los tres braços a vostra magestat que, ab llur lloació y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que, demanant-se en la Real Audiència o devant qualsevol jutge ordinari dels presents Principat y Comtats execució de la sentència arbitral per àrbitres o arbitradors o amigables componedors, donada y passada en cosa judicada o per les parts emologada la dita execució, se hage de provehir per lo jutge, citada la part condemnada en scrits, ab prefficció de terme de trenta dies, per a oposar y provar solament aquelles exceptions que per la dita Constitutió del rey catòlich y altres Constitutions se poden oposar contra les sentències judicials passades en cosa judicada; y dins los dits trenta dies, los quals sien comuns a les parts, puguen dir, provar y al·legar tot lo que vullen, y passat aquell termini, sens altra solemnitat, lo dit jutge dins altres trenta dies precisos y peremptoris haje de //607r// provehir sobredita execució y també en scrits lo que sie de justícia.

Testimonis sobre articles

170. Com per Constitutió de dret comú, lo jutge sie obligat a reseca y llevar lo abús que's fa en lo desordenat número dels testimonis que sobre dels articles en les causes civils donats les parts produexen, lo qual, així per les calúmnies de les parts com també per los interessos y affections dels notaris, moltes voltes en excessiu número se produexen, de manera que són majors les pliques de testimonis supèrflues que tot lo procés, de

hont no sols ve tot lo dany a les parts però gran destorp per als jutges, que és causa de differir la expedició de les causes; per tant, ab lloació y aprovació dels tres braços, plàcia a vostra magestat statuir y ordenar que ninguna de les parts, tant de l'actor com del reo y altres llittigants en dita causa, pugue produhir sobre cada article més de sis testimonis; y que açò se entengue tant en los articles çernents la causa principal y los mèrits de aquella, com també en los articles obiectatoris y altres qualsevol que's donen en lo progrés de qualsevol causa.

Archius de processos

171. Per conservació dels processos civils y criminals //607v// y benefici públich, supplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur aprovació y consentiment, li plàcia statuir y manar que's fassa un Archiu Real sobre les sales de la Audiència que per los deputats de Cathalunya en la casa real són obrades; y que vostra magestat sie servit nomenar un scrivà de manament en archiver que no tingue salari ordinari y sols rebe lo salari que tatxarà lo canceller o regent la Cancelleria per lo treball de les cerques per cada procés que serà instat per alguna persona que haje de sercar, y aquell haje de jurar en poder del dit canceller o vicicancellor y en son cas regent la Cancelleria de bé y lealment fer sens excepció de persona alguna son offici; y que en una part del dit archiu [pose lo dit archiver]⁷⁵⁷ tots los processos civils de causes finides y que per havant se finiran y en altre los processos de les causes criminals, col·legint y replegant tots los que estan en la sala gran dels scrivans y en cases particulars y altres qualsevol parts o llochs, y redegint aquells en inventari ab designació dels noms y cognoms de les parts y jutges; y que així los scrivans de manament com los altres substituïts tinguen obligació de donar y lliurar los processos que en poder de quiscú de ells seran finits al dit archiver, sots pena de deu lliures per cada vegada, dins un mes après que serà finida la causa; y per lo que en archiver⁷⁵⁸, sercar, ordenar y fer inventari y índex de dits processos ab los cognoms o noms de casa per les parts y orde de alphabet, ara en lo principi y haurà //608r// molt treball, sie vostra magestat servit, ab la sobredita lloació y aprovació, statuir y ordenar que se done tant solament per esta volta de salari al dit archiver cent lliures y a un altre que li ajude sinquanta lliures; y que los processos originals que seran trobats del concistori de la Ballia General sien restituïts a ti⁷⁵⁹ concistori com per aquells hi haje ja archiu a part; y que de assí al davant, evocant-se causes principals o de apel·lació de dit concistori de la Ballia General a la Audiència Real, no puguen ésser constrets los notaris en donar los originals, sinó còpies auctèntiques, com així sie ja ordenat per Constitutions ab los ordinaris fora de Barcelona.

Governació.

172. Per quant los mateixos doctors de la Real Audiència y ab la mateixa solemnitat determinen, ordenen y fan les sentències en la Governació de Cathalunya quant aquella

757. *Fragment del manuscrit 76.*

758. *En el manuscrit 76, archivar.*

759. *En lloc de dit, com hom troba en el 76.*

va *vice regia*, per no ésser vostra magestat ni son llochtinent general en Cathalunya; per ço, suppliquen a vostra magestat los tres braços de la present Cort li plàcia, ab llur consentiment, ordenar y disposar que en los mateixos casos y del mateix modo y forma que les provisions y sentències que's fan, publiquen y donen en la Real Audiència Civil de Cathalunya y per los doctors de aquella tenen execussió quant en aquest Principat és present vostra magestat o son llochtinent //608v// general, tinguen també execució dites sentències quant dita Real Audiència seguirà al governador o portantveus de general governador de Cathalunya, *vice regia*, per absència de vostra magestat y de son llochtinent general.

Abatuts y fallits

173. Per quant la experiència ha mostrat que los mercaders y botiguers que se abaten per evadir les penes de la Constitució del rey don Ferrando segon en la segona Cort de Barcelona, Capítol sinquanta-tres, y de altres Constitutions, quant determinen dexar de pagar a sos crehedors y abatres no latiten ni se amaguen, ans estan públichs y amosttrar sos llibres y béns, y ab altres contemplacions dexen de pagar a dits sos creadors; per ço, per llevar semblants cautheles y malícies de dits mercaders y botiguers, supplica la present Cort a vostra magestat li plàcia, ab llur lloació y aprobació, statuir y disposar que dits mercaders y botiguers encara que no latiten, totora y quant per spay de sis mesos hauran dextat de pagar sos creadors, sien haguts ja per abatuts, fallits y com a infames, y que en ninguna manera puguen ésser habilitats ni dispensats per a concórrer a officis de la Deputació, casa de la Ciutat y Llotja de la ciutat de Barcelona y altres officis de les altres ciutats y viles y llochs de tot lo present Principat y Comtats, y sien aguts per privats de la matrícula dels mercadés y de totes les bosses y //609r// llochs ahont sien enseculats; y la dita pena sie irremissible, exceptat cas fortuït o altre just impediment aprovat per lo Real Consell, en lo qual cas pugue ésser declarat no ésser incidit en les penes del present Capítol. Y que la present Constitució sie duradora fins a la conclusió de les primeres corts.

Legítimes

174. Ítem, los tres braços de la present Cort, zelant la conservació de les causes principals, supplican a vostra magestat que, ab llur lloació y aprobació, li plàcia statuir y ordenar que la llegítima per a tots los fills y filles, encara que sien en major número de quatre, no sie sinó la quarta part dels béns del deffunt de la successió de qual se tractarà en respecte de les llegítimes, y que assò sie servat en tot lo Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, encara que fins assí sols per privilegi o ley local se servàs solament en Barcelona; y que assò haje lloch tant en la llegítima dels decedents com dels ascendents, revocant qualsevol ley o consuetut y observança en contrari fins assí en qualsevol part de dits Principat y Comptats age aguda y observada. Declarant que aquesta disposició, fora de Barcelona, sols comprega los casos esdevenidors y que estiga en obció de l'hereu pagar-la ab diner stimada la valor dels béns del deffunt o a propietat immoble; y quant sobre la propietat que's consignarà hi //609v// hagués discòrdia, que sie a arbitre del jutge.

Dels qui succeeixen en los béns de la mare.

175. Per quant apar gran inquietut que, tenint una persona germans o germanes o altres parents de part de mare fins a quart grau, segons orde dret romà, y havent après adquirits qualsevol béns per successió de mare, que après, morint la tal persona ans de venir a pubertat, ab substitució pupil·lar feta per lo pare, los béns y heretat de la mare per virtut de substitució pupil·lar haguessen de anar a altres fills o parents del mateix pare y no de la mare o altres parents de part de la dita mare; per ço, supplica la present Cort a vostra magestat que, ab llur aprobació, li plàcia statuir y ordenar que en dit cars los béns de la mare hajen de tornar a germans o germanes o altres parents fins al quart grau, com està dit, de part de mare si'n tindrà, y que entre ells lo pare pugue disposar per dita substitució pupil·lar y no en altres persones, declarant y ampliant la Constitució feta per lo rey en Pere tercer en les Corts de Monçó, Capítol primer, comensant “Los impúbbers”.

Del canceller y regent.

176. Per quant, anant la Governació de Cathalunya //610r// *vice regia*, lo canceller y regent la Real Cancellaria de Cathalunya tenen les matexes obligacions de gastos y estan prompts en servir, com verament serveixen, en tot lo que se ofereix consultar-los per lo benefici públich, y dit canceller en la declaració de las Constitucions de jurisdicció entre les corts ecclesiàstica y secular; plàcia a vostra magestat, ab la lloació y aprobació sobredita, statuir y ordenar que als dit canceller, regent la Cancellaria que vuy són los córreguen y se'ls paguen los salaris tot lo temps que dita governació prosequirà *vice regia*, com se'ls pague quant vostra magestat o son lloctinent general és en Cathalunya y en nom seu proceheix la Real Audiència.

177. Perquè lo regent la thesoreria és negligent moltes voltes en enviar per los que són condemnats a galera en les ciutats, viles y llochs del present Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya, y pateixen de moltes maneres en les presons, supplican los tres braços vostra magestat li plàcia, ab llur consentiment, statuir y manar que los ordinaris de les sobredites ciutats, viles y llochs ahont y haurà presos que sien ja condemnats a galera a servir al rem a vostra magestat per algun temps que, tantost que seran stats condemnats, hajen de aportar als tal pres o presos a la ciutat de Barcelona y posar allí en mà y poder del regent la thesoreria; y lo que despendran se'ls haja de pendre en compte per lo mestre racional o son lloctinent; y si los dits ordinaris //610v// seran en açò negligents, passats tres dies, requerits que sien per los cònsols, cancellers, paers, jurats o procuradors, puguen ésser convenguts davant los jutges de taula y hajen de pagar de sos propis béns les despeses dobles que los dits cònsols, cancellers, paers, jurats e procuradors hauran sostingudes en allimentar als tals condemnats y fer-los aportar a llurs costes a la ciutat de Barcelona.

178. Per quant no és rahó que los qui han pagada la pena de llurs delictes, conforme a les sentències contra ells promulgades, sien agraviats en majors y altres contra de ells no profferides, y se veje de cada dia que quant algú, per sos demèrits, és condemnat a

servir de remer per cert temps en les galeres de vostra magestat o altres, és detengut en aquelles per molt temps après de ésser passat lo contengut en la sentència contra ell promulgada, lo que és molt gran dany del dit condemnat y contra tota rahó y justícia. Per ço, supplica la dita Cort a vostra magestat sie servit statuir y ordenar son conçentiment y aprovació que qualsevol que sie estat condemnat en los presents Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, per qualsevol jutges e officials tant ecclesiàstichs com seculars y tant reals com de barons, a servir en dites galeres per remar o altrament, per alguns anys y no per tota sa vida, y haurà cumplit //611r// lo temps de la condempnació contenguda en la sentència contra ell promulgada, encontinent que dit temps serà passat, sie tret de dites galeres y no sie més detingut en aquelles; y si lo contrari serà fet, deguen qualsevol veguers, balles, alguasils y altres officials de vostra magestat axí major com menors, instats per part del dit condemnat o de algun parent o amich de aquell, requerir al capità de la galera en la qual serà detengut o al General o als ministre o ministres y officials de dites galeres que, dins dotze ores, traugen y posen en terra, llibero y segur, al tal condemnat qui haurà cumplit son temps; y si dins dites dotze hores no o hauran fet, degan dits veguers, balles y altres officials, per repusàbia⁷⁶⁰, pendre dos o quants moros forçats de totes les galeres porà, y si açò no aprofitava, puguen⁷⁶¹ dels de l'official o ministres de dites galeres, y aquells retinguen presos y custodits fins a tant que lo dit condemnat que haurà cumplit son temps sie tret en terra y restituit a sa prístina libertat; y que los deputats del General de Cathalunya, instats o requests per qualsevol persona, hagen a requerir se cumple lo contengut en la present Constitució cada volta que se occorrerà cas, a despeses emperò de la part instant; y que tots los dits officials de vossa magestat y de barons sien obligats obeyr a dites requestes, ordinacions y manaments de dits deputats del mateix modo y manera y sots les obligacions y penes que són obligats en fer y executar //611v// los manaments, ordinacions y requestes de dits deputats en les coses tocants [a la]⁷⁶² exacció dels drets del general.

179. Ítem, perquè no és rahó que los dits condemnats a galera temporalment sien més agraviats y se sàpie de quant comença a córrer lo temps de la sua condempnació, supplica la dita Cort li plàcia a vostra magestat, de son consentiment y lloació, statuir y ordenar que lo temps del dit condemnat a galera temporalment comens a córrer après de quinze dies que contra de ell serà profferida la dita sentència, atès que estant ja condemnat y detingut per aquest deffecte, y no està per ell de servir, és just lo dit temps li córrega.

180. Per quant entre los altres agravis dels quals los dits tres braços tenen notícia comesos per los officials reals de vostra magestat, specialment per lo Consell Criminal, és un molt gran y contra tota disposició de dret, així divinal que prohibeix que lo pare no sie castigat del delict del fill, com també per lo dret positiu, ço és, que havent comès algun crim per lo qual se proveix contra d'ell *laudamentum curie* o se pretén haver lo

760. En el manuscrit 76, repusalia. En tot cas, és un error per represàlia.

761. En el manuscrit 76, prenguen.

762. En el manuscrit 76, a la i a continuació executió per exacció.

tal fill incidit en alguna pena pecuniària, se és feta contra llur pare execució de les tals penes per lo dret de llegítima que lo fill delinqüent porie tenir, com sie així que lo fill, vivint lo pare, //612r// no tinga legítima en sos béns ni pugue demanar aquella y per consegüent lo fisch no's pot dir qui⁷⁶³ per lo delict del fill pugua instar en los tals béns execució. Per ço, supplica a vostra magestat los tres braços sie servit statuir y ordenar, ab llur aprovació y consentiment, que llevat tots los dits abusos no's pugue, vivint lo pare o la mare, fer execució per delict del fill, ni per altra qualsevol ocasió o causa civil ni criminal, en los béns del pare o de la mare ab títol ni ocasió de la llegítima del fill; y si algun jutge provehirà la tal execució, incidisca en les penes posades per als qui contrafan a Constitutions o altres lleys de la terra.

181. Per quant, encara que per dispositió de dret, sie prohibit a les persones privades fer congregacions ni actes en nom comú de tals congregacions sens llicència y auctoritat del superior qui la pot donar, y les congregacions altrament fetes sien conventícules y col·legis il·lícits, y encara que algunes congregacions o confraries per sos privilegis sien tingudes per col·legis aprovats, y se puguen ensemps junctar y fer los actes tocants a son col·legi y congregació; però per la matexa rahó per lo dret considerada los sie prohibit juntar-se moltes congregacions o confraries junctes, o persones per elles o en nom de elles destinades, sens llicència y auctoritat de son superior. Per ço, suppliquen a vostra magestat los tres braços que, ab llur consentiment y aprovació, li plàcia statuir y ordenar que los dits col·legis aprovats o confraries, directament ni indirecta coniuñtament ni *divisa*, ni per interposades particulars persones //612v// o nuncis, no puguen entre sí tractar, conferir ni determinar cosa alguna de qualsevol spècie de negocis que sien, ni notaris alguns puguen rebre ni fer actes de coses resultants de les tals congregacions y determinacions per molts col·legis o confraries junctament o separada sobre los matexos negocis fetes, sots pena de privatió de sos officis, la qual *ipso facto* encórreguen irremissiblement y també de exili perpètuu dels presents Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya; en la qual pena de desterro o major o menor, segons la qualitat de l'excés a àrbitre del judicant, encorreguen los majorals o aquells qui hauran junctat los dits col·legis o confraries junctes o persones particulars de elles que seran deputats a tractar entre sí y convenir dels negocis que se hauran tractat per les dites congregacions o confraries, encara que separadament; no entenen, per ço, llevar la facultat a cada col·legi o confraria dada per vostra magestat o per altres superiors dels dits col·legis o confraries de tractar y determinar les coses respectivament pertanyents a llurs particulars, col·legis, officis o arts, segons per sos privilegis o llicències lo és o serà permès, y no més avant.

182. E més, supplica la present Cort a vostra magestat li plàcia, ab llur aprovació y consentiment, statuyr y ordenar que lo prior que diuhen del veguer en la ciutat de Barcelona, lo qual és assessor del veguer y jutge ordinari en la cort del dit veguer y també //613r// assessor del balle de la dita ciutat, los quals solen ésser elegits y nomenats per a l'exercisci de dits officis respectivament per lo veguer y balle, y que los

763. *En el manuscrit 76, que per qui.*

conçellers de la dita ciutat, hagen de ésser doctors de universitat aprovada y tenir per lo menys quatre anys de pràctica, havent advocat quatre anys complits en la mateixa ciutat de Barcelona; y lo hu dels dos concellers de prior que se solen elegir y les mateixes persones hagen també de haver practicat quatre anys y lo altre pugue ésser més nou en la pràctica, a voluntat dels dits veguer y consellers; y los quatre consellers del mateix prior que's diuhen semmanés hagen de ésser nomenats de la mateixa manera, ço és, dos dels antichs que hagen practicat quatre anys y altres dos dels nous, y d'esta manera per son torn ne hagen de passar tots los advocats que resideixen en la dita ciutat de Barcelona.

183. Y per quant, encara que per los Capítols vulgarment dits del rey en Martí y altres Constitutions y lleys de la terra, sia statuït y ordenat que les provisions reals en lo que concerneixen justícia no hagen de ser signades de mà de vostra magestat, sinó que hagen de ser passades y expedides per Cancelleria ab ferma del canceller, vicecanceller y, en son cas, regent la Cancelleria; però a les voltes los lloctinents de vostra magestat ab simple lletra sua, vulgarment dita lletra de cambra fermada de sa mà, an enviat algun doctor del Real Consell o altres //613v// oficials sens altres lletres o provisions reals per Cancelleria, com dit és, expedides, y ab aquelles simples lletres se són fets molts agravis als poblats en lo present Principat y Comptats, no obstant que los actes en virtut de semblants lletres de cambra fetes fossen nul·les e invàlides. Supliquen los dits braços a vostra magestat que, tenint semblants actes per nul·los y fets contra Constitucions y per abús molt gran, li plàcia statuir y ordenar que, de assí avant, semblants lletres de cambra y totes altres lletres y provisions no sien, en coses conçernents a justícia y negocis tant criminals com civils, expedides; y quant algun lloctinent general de vostra magestat o portantveus de general governador les fes, no sien obeydes per algun official real o baró o altre qualsevol jutge ni persona privada; y lo doctor del Real Consell o qualsevol altre official real que usará de dites lletres camerals conçernents a justícia caygue en les penes posades als que contrafan a Constitutions y altres lleys del present Principat y Comptats.

184. Ítem, com los cridats per vostra magestat o per son lloctinent general o altres oficials reals, encara que ab simples lletres missives, sien tinguts per guiats com los és manat en semblants lletres, y presentant-se devant vostra magestat o son lloctinent general de qui han enviat les tals lletres no deuen ésser molestats per qualsevol pretès crim o crims que lo dit cridat se pretenga haver comès; y se sia //614r// vist per lo passat que algun lloctinent general de vostra magestat, havent sentència, alguns cavallers vinguessen devant ell per coses que cumplien al servey de vostra magestat, obeynt com li here scrit y comparent ab bona fe com a vassall obedient de vostra magestat, lo féu pendre y posar en presó; y encara que al·legàs guiatge a ell concedit per la dita lletra, essent mayorment també fermada per lo regent la Cancelleria, may pogué obtenir del Real Consell Criminal que's declaràs sobre lo tal guiatge, de hont se són seguits grandíssims inconvenients y danys. Per ço, supliquen los tres braços a vostra magestat que, ab llur aprovació y consentiment, li plàcia statuhir y ordenar que, succehint semblant cas, sie tingut per guiat de qualsevol crim o excés que se pretenga haver comès aquell a qui se scriurà semblant lletra, encara que no sie expedida per Cancelleria sinó ab sola ferma de

vostra magestat o de son lloctinent general; y si havent comparegut serà posat en presó o altrament detingut, al·legant lo dit guiatge, dins tres dies havent feta fe de la lletra haje de ser per lo Real Consell relaxat y posat en sa llibertat cumplida; y si lo contrari serà fet, cayguen en les penes posades contra aquells qui contrafan a Constitutions y altres lleys de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Çerdanya.

185. Ítem, supplica la dita Cort a vostra magestat li plàcia statuir y ordenar, atesa la gran utilitat donen y ne resulta al present Principat de les sèquies de //614v// Lleyda, Puigcerdà y Tuïr, que los qui tenen ús de regar de dites sèquies, tatxant lo ull⁷⁶⁴, portelló, albelló per ont la aygua discorre per al ús de ses possessions sens frau algú, lo que si no faran, incorrègan los contrafahents per la primera vegada en pena de trenta sous y per la sagona en pena de tres lliures y per la terçera de sinch lliures, applicadores per lo un terç a l'official exequant, per lo altre a l'acusador y per los altres a la administratió de dites sèquies, prohibint no·s puguen fer més ulls⁷⁶⁵ ni portells per dites sèquies més dels que antigament eren y vuy són; e los qui tenen obligació de scombrar aquelles, a son temps les scombrèn y netejen fins a son degut llivell, lo que, si no faran, los administradors o governadors y senyors de dites sèquies, a despeses dels qui u tenen de obligatió, les puguen fer scombrar.

186. Ítem, per quant lo offici de cònsol de mar de la ciutat de Gerona és de tal condició que los qui han tingut aquell no poden obtenir altre offici en dita ciutat fins a tant hagen purgat taula, y perquè no·s trobe qui vulla acceptar dit offici de cònsol de mar, lo que és en gran dany de dita ciutat y detriment dels commersants y altres habitants y poblats en dita ciutat; per tant, supplica la dita Cort a vostra magestat que, ab llur aprobació y consentiment, li plàcia statuir y ordenar que los qui fins avuy seran estats y per havant seran extrets en cònsol de mar de la dita ciutat de Gerona pogan obtenir qualsevol altre offici de jurisdicció y altres de dita ciutat, encara que no //615r// hagen purgada taula, puix lo qui serà estat cònsol y voldrà concórrer en algú de dits officis no serà impedit ni contra ell sia donada demanda alguna, revocant en assò en quant sie necessari qualsevol Constitució lo contrari disposant.

187. Per lo que ab la experiència se és vist los danys que han resultat a la santa casa de Nostra Senyora de Montserrat per haver-la mal governada persones fora de la Corona de Aragó, així en la administratió spiritual com temporal, rendes, almònyes y diners de aquella, y la poca igualtat han usada ab los naturals de aquesta Corona, de hont se són seguits molts inconvenients e inquietuts; desijant provehir a un tant gran dany y posar en aquella santa casa un remey segur y durable y que los religiosos de aquella casa visquen en pau y quietut de llurs consciènties, servint a Déu com tenen obligació, y perquè la devoció y veneració de aquella santa casa no·s perda, ans vaje enalment⁷⁶⁶ en lo sdevenidor, supplica la present Cort a vostra magestat sia de son real servey intercedir ab

764. *En el manuscrit 76, vull per ull.*

765. *Com en la nota anterior, vull per ull.*

766. *En el 76, augment per enalment.*

Sa Sanctedat sie servit desunir y separar dita casa y sanctuari de Nostra Senyora de Montserrat de la província o congregació de Valladolid y fer-la província de per si separada de qualsevol altra província de Sant Benet en aquesta Corona de Aragó, pus y ha cases annexes a la dita casa de Nostra Senyora de Montserrat ab número sufficient, dexant lo govern y administració de dita casa als religiosos //615v// de aquesta Corona, pus no faltaran religiosos de aquesta Corona⁷⁶⁷ benemèrits y ab las parts que convé per a governar-la ab servey de Nostra Senyora y en conservació y augment de aquella santa casa, y perquè los religiosos, per rahó de Capítols ni altrament, no hajen de anar tant llarch camins per hostals fora les cases de llur orde; y serà en general y en comú molt gran contento de aquest Principat y Regne y en quietut y repòs dels religiosos de dita casa y sanctuari y de tots los devots d'esta Corona, de las almonyas y caritats de les quals se sustenten, y serà cosa digna cristiandat y benignitat de vostra magestat.

188. Més avant, plàcia a vostra magestat, ab la sobredita lloació y aprobació de la present Cort, statuir y ordenar y manar que los Usatges de Barcelona, Constitutions de Cathalunya, Actes y Capítols de Cort, privilegis de les iglésies e de les ecclesiàstiques persones e de barons, militars y de ciutats, viles y llochs del Principat de Cathalunya, usos, pràtiques y costums, sien inviolablament observats; y que per qualsevol ús o verdaderament abús per vostra magestat o son lloctinent general y portantveus del general governador y altres qualsevol oficials que sien fets, praticats o en lo temps sdevenidor se faran o praticaran contra dits Usatges, Constitutions de Cathalunya, Capítols y Actes de Cort, privilegis predits, pràtiques, usos y costums no sie perjudicat o derogat //616r// als dits Usatges de Barcelona, Constitutions de Cathalunya, Capítols y Actes de Cort, privilegis, usos, pràtiques y costums, encara que tals usos o verdaderament abusos fossen per tant temps observats que no fos memòria en contrari; mes, reprovant tals usos o verdaderament abusos e havent aquells per nul·les e invàlids, així com en la present Constitució, supplica a vostra magestat la present Cort sie servit haver, voler, ordenar y manar que dits Usatges, Constitutions, Capítols y Actes de Cort, privilegis, usos e costums sien perpètuament observats.

Thenor decretationum dictis et preincertis capitulis, prout in eodem brachio fuit relatatum per nobilem protonotarium et per sacram, catholicam et regiam magestatem primo loco factarum et ad dictum brachium regale delatarum die vigesima septima mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo octuagesimo quinto, talis est:

1. Plau a sa magestat que lo Capítol vint-y-nou del trenta-sinch sie prorrogat com se supplica; y lo Capítol de Cort tercer de les últimes Corts sie prorrogat com se supplica; y la Constitució de l'any quoranta-set, Capítol cinquanta vuyt, sie perpetuada com se supplica; y lo Capítol de Cort segon de l'any quoranta-set sia prorrogat fins a la conclusió de les primeres Corts; lo Capítol desè de les Corts de sexanta-quatre sia //616v// prorrogat fins a la conclusió de les primeres Corts.

767. En el 76 no trobem: pus no faltaran...corona.

2. Plàcia sa magestat que assò se observe en la contentió de⁷⁶⁸ jurisdicció y no en la contentió de imunitat, *stante* emperò lo pres repetidor detengut en los càrcers reals y no altrament; y que après de dita inspectió, dins un dia natural hajen d'èsser presentades les lletres de repetició de la cort ecclesiàstica, altrament la cort secular passat dit dia puga passar avant sos procehiments.

3. Plau a sa magestat.

4. Sa magestat ha tingut molt compte, i-l tindrà, en posar en los officis persones de sang límpia; y per llevar escàndols no par fer-ne Constitutió.

5. Plau a sa magestat que cada [a]ny se hajen de visitar totes les botigues de especiers per los consellers, cònsols, pahers, procuradors y jurats de les ciutats, viles y llochs del Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya y a despeses de les universitats, ab interventió del prothofísich de sa magestat, y per sa absència ab interventió de un metge y apothecari anomenador per dit prothomèdic; y si request dit prothomèdic per una vegada, per qualsevol universitat, dins un dia natural differirà partir per a fer dita visita o nomenar metge o apothecari que hi açistesquen, per ell puguen dites universitats e o los consellers o jurats, balles nomenar-los, puix no-ls //617r// nomenen de la mateixa universitat; e que en la ciutat o vila en la qual se trobarà dit protomèdic, tenint salut, haja de fer dita visita personalment.

6. Plau a sa magestat en quan li toca.

7. No apar.

8. ⁷⁶⁹

9. Plau a sa magestat.

10. Plau a sa magestat.

11. Sa magestat és servit no-s fassa novedad en assò.

12. Plau a sa magestat que lo relador haja a declarar dins quoranta dies lo que serà de justícia sobre la exceptió de guiatje o mala captura opposada; y que si passats los quoranta dies no havie declarat, perda lo salari de l'offici de tots los dies que tardarà més a declarar, y se entenga en les causes criminals y no civils.

13. Plau a sa magestat.

14. Plau a sa magestat que-s guarde lo Capítol devuyt de les Corts de mil sinch-cents trenta-quatre que comença "E que moltes voltes".

15. Plau a sa magestat, exceptats los lladres, bandolers, assassinos, incendiariis, sacrílegos y homicides voluntaris.

617v// 16. Plau a sa magestat.

17. Sa magestat és servit que quant se faran edictes y crides generals, segons se és acostumat, en tal cas la evocació de les causes de execusió de dites crides y edictes generals⁷⁷⁰ sol se fassa contra los ordinaris reals y barons que-s probarà ésser negligents o renitents en la execussió de dits edictes e o crides y no contra los altres, exceptades les causes de vitualles e altres que de sa naturalesa són concistorials.

768. *En el manuscrit 76, immunitat stante.*

769. *No fou decretat.*

770. *A continuació, ratllat, al RealConsell.*

18. Plau a sa magestat que tota hora que alguna persona serà presó, no puga fer *laudamentum curie* en sos béns; y que si essent fet dit *laudamentum curie*⁷⁷¹ contra alguna persona, aquella se presentarà dins la presó y serà escrita en los llibres dels presos, cesse en tot la execussió el dit *laudamentum curie* contra los béns del qui serà posat en⁷⁷² las càrçers reals de sa magestat o de son llochtinent general.

19. Sa magestat és servit que·s serve lo Capítol de Cort segon de les Corts de l'any mil sinch-cents quoranta-set fins a la conclusió de les primeres Corts, y si lo pres serà eclesiàstich se serve lo acostumat.

20. Sa magestat és servit que·s guarde lo acostumat y que lo Capítol segon de l'any sexanta-quatre sie porrogat fins a la conclusió de les primeres Corts.

21. Plau a sa magestat, ab què en la tatcha entrevinguen ab lo //618r// ordinari los concellers, cònsols, paers, procuradors e jurats de les universitats respectivament.

22. Plau a sa magestat; averteixe que·s lleven les paraules preminents.

23. Plau a sa magestat.

24. Plau a sa magestat; y que lo depositari sia de vida y nomenador per sa magestat.

25. Plau a sa magestat en les causes que seran fins a sinquanta lliures tant solament y no en les mayors.

26. Plau a sa magestat, ab què en la decretatió se diga per lo llochtinent de sa magestat o regent la Cancelleria *constitudo de appellatione et sententia lata in causa maiori decem librarum, etc.* y que lo demés se remeta al relador.

27. Plau a sa magestat.

28. Plau a sa magestat.

29. Plau a sa magestat.

30. Plau a sa magestat.

31. Plau a sa magestat que·s serve lo que fins assí se és acostumat.

32. Plau a sa magestat per a lo sdevenidor.

33. Plau a sa magestat que a una llegua més amunt de Leyda, a la part de Alguayre, no·s puguen fer arroços.

34. Plau a sa magestat.

618v// 35. Plau a sa magestat.

36. Plau a sa magestat.

37. Plau a sa magestat, moderant la pena, que no sie de tot lo deute sinó en cars que lo deute no excedís deu lliures; y en cars que excedís, sia la pena sols deu lliures.

38. Plau a sa magestat.

39. Plau a sa magestat.

40. Plau a sa magestat que·s continue la paraula abans que·s publique la provisió.

41. Sa magestat manarà tenir lo compte que·s deu a la qualitat dels presos y delictes, encarregant als llochtinent general y altres oficials reals que escusen aserca de assò tots abusos o agravis.

42. Plau a sa magestat, si ja lo official real no tenia altre orde en scrits del relador o jutge en la causa.

771. En el manuscrit 76, en sos béns...laudamentum curie, no hi és.

772. A continuació, ratllat presó.

43. Plau a sa magestat, no essent la causa evocada al Real Consell o feta regalia ans del rompiment de les treves.
44. Plau a sa magestat que·s serven dits Capítols com en ells stà contengut, *iuxta serie* y tenor de aquelles, llevats tots abusos.
45. Sa magestat és servit que lo Real Consell y doctors de aquell y altres jutges se hagen en lo examen dels testimonis ab lo⁷⁷³ mirament que convé a fer-se justítia, sens agravi de les parts y revocats tots abusos.
46. Plau a sa magestat.
47. Plau a sa magestat.
48. Plau a sa magestat.
- 49⁷⁷⁴. No apar que s'admeta per lo que convé a la administració de la justítia.
- 619r// 50. Plau a sa magestat.
51. Plau a sa magestat, ab què intervingue lo balle general o loctinent en aquella estatió.
52. *Idem quod in precedenti.*
53. Plau a sa magestat.
54. Plau a sa magestat.
55. Plau a sa magestat.
56. Plau a sa magestat.
57. Plau a sa magestat.
58. Plau a sa magestat.
59. Plau a sa magestat, ab què lo que tocque a les aygües intervingue lo balle general o lloctinent en aquella estatió.
60. *Idem quod in precedenti.*
61. Plau a sa magestat.
62. Plau a sa magestat.
63. Plau a sa magestat.
64. Plau a sa magestat.
65. Plau a sa magestat.
66. Plau a sa magestat ab los subjectes a purgar taula, ab tal que y haja jutges de taula y hagen publicada aquella.
67. Plau a sa magestat.
68. Plau⁷⁷⁵ que·s guarde la dita Constitució, llevats tots abusos⁷⁷⁶.
69. Plau a sa magestat.
70. Plau a sa magestat.
71. Plau a sa magestat.
72. Plau a sa magestat.
73. Plau a sa magestat que no·s fassa *laudamentum curie* //619v// sinó en los casos per Usatjes de Barcelona permesos.
74. Plau a sa magestat que dure fins a la conclusió de les primeres Corts.

773. A continuació en el manuscrit 76, jurament.

774. A continuació, ratllat, Plau a sa magestat.

775. A continuació, ratllat, a sa magestat.

776. *El manuscrit 76 diu:* Que·s guarde la Constitució, llevats tots abusos.

75. Sa magestat ho manarà provehir com més convinga al bon aposento dels convocats a Corts.

76. Plau a sa magestat que les tortures *post latam sententiam* no's fassan sinó en los casos y delictes exceptats de dret.

77. Plau a sa magestat que per haver donat a menjar a bandolers ningú no sia pres sens provisió del jutge feta en escrits, y que essent a la presó sí's publique la enquesta dins lo mateix temps que se ha de publicar en les enquestes ordinaries.

78. Sa magestat manarà advertir a son loctinent general que en lo fer de les regalies tinga molt mirament, llevats tots abusos.

79. Plau a sa magestat, ab què la terna la presenten al lloctinent general per a què lo lloctinent general de aquells o de altres prenga lo que li apareixerà per a inviar la terna a sa magestat.

80. Plau a sa magestat.

81. Plau a sa magestat que cada hu per a provisió de sa casa y família pugua comprar les vitualles que haurà menester sens altra llicència ni albarà, y que contra los agaballedors se procehesca ab lo rigor que de justítia haja lloch.

82. Plau a sa magestat.

83. Sa magestat manarà que no's fassen abusos.

84. Plau a sa magestat.

620r// 85. Plau a sa magestat que's tinga en dita casa la Audiència quant estarà obrada decentment, a conexas de sa magestat o de son loctinent general.

86. Sa magestat y manarà provehir com més convinga a la bona administració de la justítia.

87. *Ut in precedenti.*

88. Sa magestat manarà que les informacions se reban per persones ydònees y sufficients.

89. Plau a sa magestat.

90. Plau a sa magestat que los alguatzils no puguen substituir, sinó que, en absència o impediment de aquells, son lloctinent general pugua nomenar altres, com ha acostumat.

91. Sa magestat, atès que en les Corts de sexanta-quatre, per les rahons contengudes en los Capítols de les dites Corts, aparegué convenir la erecció del Consell Criminal y aquell perpètuament separar del Civil; y per la experiència se és vist que per dita separació en la Audiència Civil se han despedides moltes més causes que ans se despedien, com se és vist per lo balans de deu o vint anys abans ab los de après de aquella, no obstant que's diga lo contrari; y en lo Consell Criminal, per lo semblant, se han despedides moltes més causes que's despedien abans, y aquelles ab més descusió y examen que abans se podia fer; no és de parer ni apar convenient a la bona administració de la justítia revocar la dita Constitució de erecció y separació perpètua dels dits Consells; emperò per lo inconvenient que's representa per voler los del Criminal passar al Civil per alguna major ganància y per lo que molts d'ells, après que són pràtics, són provehits per al //620v// Consell Civil, serie més convenient que allí s'envallisen, que no's mudassen quant són més necessaris en los officis. Sa magestat, per a obviar dit inconvenient que's poria seguir, serà servit de atorgar y consentir que, de ací avant, no's fasse promoció dels doctors del Consell Criminal dels qui en sdevenidor seran promoguts al dit Conçell Criminal per al Consell Civil, si no fos per a offici de regent o altre mayor; pugua empe-

ró e li sia lícit dels del Civil passar en lo Criminal, ab tal emperò que lo salari dels del Criminal sia ygual o mayor del salari y guanyables ordinaris del Consell Civil, per ser just que los que auran servit en coses de tanta importància com se tracten en la Audiència Criminal[no] sien agraviats ab menor salari y advocats que molt après entraran en lo Consell los sien preferits.

92. Plau a sa magestat que fassen tres sales del Civil y sie de sinch doctors en cada sala, y per a dit effecte de nou se cree un lloch de doctor per al Civil de modo que sien tretze doctors y ab lo canceller y regent la Cancelleria sien quinze, los quals repartisquen en dites tres sales, en la una de les quals precidesca lo canceller, en la altra lo regent la Cancelleria y en la tercera lo més antich doctor de aquella, y al doctor que de nou se ajustarà al Civil se done lo mateix salari que als altres doctors; y no's fassa novetat en lo Consell Criminal com està dit.

93. Plau a sa magestat que's guarden las Constitutions.

94. Sa magestat és servit que's garde en açò lo stil y costum que fins ara y ha hagut.

95. Plau a sa magestat.

621r// 96. Plau a sa magestat que les causes menors de tres-centes lliures, per calitat de pobresa, pupil·lar edat, viduïtat y religió, no puguen ésser evocades a la Real Audiència.

97. Plau a sa magestat en les causes y als temps que apparrà al relador de la causa o a la Audiència Real.

98. Plau a sa magestat fins a quantitat de sinquanta lliures, no més.

99. Plau a sa magestat que ninguna causa feudal ni emphiteoticària de capbrevatió en la primera instància se puga evocar a la Real Audiència per calitat de pobresa, viduïtat o pupil·lar edat, de qualsevol quantitat que sia, ab tal que, si dins tres llegües del lloch ahont serà la cosa que's tracta y haurà doctor graduat en cànones o en lleys que puga ésser assessor o jutge, se haja de cometra la causa a ell y no a persona que no sia graduada.

100. Plau a sa magestat que los ordinaris denunçien los processos per a mostrar que se ha conclós en aquells en les causes de primera instància y que, feta dita denuntiatió, no's puga evocar a la Real Audiència ab qualitats de pupil·laritat, viduytat o pobresa.

101. Plau a sa magestat.

102. Plau a sa magestat.

103. Plau a sa magestat.

104. Plau a sa magestat.

105. Plau a sa magestat.

106. Plau a sa magestat.

107. Plau a sa magestat.

108. Plau a sa magestat.

109. Plau a sa magestat.

110. Plau a sa magestat que's guarden les Contitutions sobre //621v// assò disposants, reservat arbitre al lloctinent general y als presidents, precehint alguna justa causa; à's de advertir que's lleven de la Constitutió de la paraula "y destituydes" en fins "supliquen per ço" *exclusive*.

111. Plau a sa magestat servar lo qu'és dit en lo Capítol precedent.

112. Plau a sa magestat.

113. Plau a sa magestat.
114. Plau a sa magestat.
115. Plau a sa magestat.
116. Plau a sa magestat.
117. Plau a sa magestat.
118. Plau a sa magesat⁷⁷⁷ ab què sie sols fins a tres-centes lliures.
119. Plau a sa magestat; y que lo mateix se serve en los processos de liquidacions majors, deliberacions y execucions.
120. Plau a sa magestat; y que la reservació y compartiment dels notaris se fassa segons serà ordenat per los presidents.
121. Plau a sa magestat.
122. Plau a sa magestat.
123. Plau a sa magestat.
124. Plau a sa magestat.
125. Plau a sa magestat.
126. Sa magestat mana que·s despedesquen dites causes ab la mayor brevetat que·s puga, de manera que·s veja en la expedició la differència de causes sumàries o plenàries.
127. Plau a sa magestat.
128. Plau a sa magestat.
129. Plau a sa magestat.
130. Plau a sa magestat.
- 622r// 131. Plau a sa magestat.
132. Plau a sa magestat.
133. Plau a sa magestat.
133. Plau a sa magestat.
134. Plau a sa magestat.
135. Plau a sa magestat.
136. Plau a sa magestat, entenent tot lo sobredit en les parts solament a les quals és lícit supplicar de la sentència diffinitiva profferida.
137. Plau a sa magestat.
138. Plau a sa magestat; y que lo mateix sie en els causes de primera instàntia.
139. Plau a sa magestat.
140. Plau a sa magestat.
141. Plau a sa magestat.
142. Plau a sa magestat que·s serva la Constitutió de l'any⁷⁷⁸ mil sinch-cents y tres, Capítol vint-y-hu, y que la dispositió de aquella se estenga fins a dos-centes lliures tant solament.
143. Plau a sa magestat.
144. Plau a sa magestat que·s garde lo Capítol vint-y-dos del rey don Ferrando lo segon en la primera Cort de Barcelona començant "Poc valdria" col·locat en lo títol "De observar Constitutions".

777. *A continuació en el manuscrit 76 no consta:* ab què sie sols fins a tres-centes lliures.

778. *A continuació, ratllat,* 143. Plau a sa magestat.

145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154. Quant als excessos personals que's pretén haver fet los inquisidors, sa magestat pren a son càrrech de acabar ab lo inquisidor general que envie persona convenient per a verificar-los, y constant de aquells, se fasse cumpliment de justítia. També sa magestat offereix que procurarà ab lo inquisidor general que la Concòrdia de l'any mil sinch-cents sexanta-vuyt se guarda per part dels inquisidors, //622v// fent-se lo mateix per la de los naturals de Cathalunya⁷⁷⁹. Y que sobre la differència y difficultat que y ha agut y ha en traure's de Cathalunya la declaració de a qui toca lo coneximent de la causa o causes en què no's conformen lo regent y inquisidor més antich, se remedià donant-se orde com les constitutions se guarden y los dos inquisidors conserven lo que'ls toca, fent-se dins Cathalunya la declaratió de a qui toca la causa; y si porà que ab major brevetat se execute lo que està dit, *hoc* y encara se remedien altres coses que pareixerà advertir, voldrà la present Cort senyalar persones que vagen a Madrid a tractar ab lo inquisidor general del que en açò toca, sa magestat serà servit que las nomene y ajudarà ab molt bona voluntat a què's prenga lo asiento que serà més convenient al servey de Nostre Senyor, conservació de la jurisdicció real y bé universal de Cathalunya y dels naturals d'ella, com ho mereixen tan bons y leals vassalls, de la prudència y bon enteniment dels quals confia sa magestat que entendran se'ls concedeix en açò lo que conforme a la bravetat de la partida se pot fer. Y perquè per a més assegurar la observança de la dita Concòrdia y del demás que's concertarà serà per ventura necessari que se'n fassa Constitució, lo qual no's pot fer ara de present per haver-se de tractar y comunicar tot ab lo inquisidor general, sa magestat és content que, si a la Cort apar he⁷⁸⁰ aquest apuntament, nomenen y deputen personas que representen la dita Cort y qui porà en aquest fet, y no altre ningú, tinguen la matexa facultat que vuy té la present Cort; y en tal cas sa magestat senyalarà persona que represent la sua real persona, //623r// juntament ab la dita Cort, puga aprobar y passar per Constitució la dita Concòrdia y lo demás que com està dit se assentarà y concertarà en respecte del que toca a la Inquisició, per quant per a ninguna altra cosa han de tenir poder ni facultat; y aquest exemplar no'l puguen traure ni al·legar en conseqüència en ningun temps per a tractar de coses semblants.

155. No ha menester decretació perquè's prohemi.

156. Plau a sa magestat en quant li toca y que sien servats los breus apostòlichs.

157. Plau a sa magestat en quant li toca y és disposat per los breus apostòlichs.

158. Plau a sa magestat en quant li toca y que, per llevar tots inconvenients, que los presos per dit Breu estiguen en una instància que ha despeses del General de Cathalunya se fasse en los càrçers comuns de Barcelona.

159. Plau a sa magestat en quant li toca que's guarden les disposicions dels breus apostòlichs.

160. Sa magestat ho encarregarà al bisbe de Gerona.

161. Sa magestat en quant li toca és servit que'l comissari del Breu fassa lo que per tenor dels breus y dret li serà permès y no més.

162. Plau a sa magestat en quant li toca que's garde los breus apostòlichs y la observança que d'ells se ha tinguda.

779. *Al marge esquerra, els números 146 a 154.*

780. *En lloc de bé.*

163. Plau a sa magestat que lo guany que resultarà se partesca en tres parts, les dos per al Hospital General de Barcelona y la altra tercera part per a monestirs de monjas de la mateixa ciutat.

164. Plau a sa magestat.

165. Sa magestat, offerint-se les vacations de les iglésies y beneficis, //623v// tindrà molt particular memòria del que se li supplica.

166. Plau a sa magestat reservar-se la nominatió fahedora de dit offici per a si.

167. Plau a sa magestat, exceptat en crim fregant, que en tal cars sens aq̄stèntia puga entrar en qualsevol casa.

168. Plau a sa magestat.

169. Plau a sa magestat.

170. Plau a sa magestat fins a deu testimonis.

171. Plau a sa magestat; y que la nominatió del dit archiver la fassa sa magestat.

172. Plau a sa magestat, exceptat que durant la vida de don Pedro y don Enrich de Cardona en dita governació no puguen tractar ni descidir-se les causes del duch de Cardona ni de la duquessa de Cardona.

173. Plau a sa magestat.

174. Plau a sa magestat.

175. Plau a sa magestat.

176. Plau a sa magestat.

177. Plau a sa magestat.

178. Plau a sa magestat que en los cassos contenguts en lo dit Capítol acudan al lloctinent general, lo qual haja de fer executar lo dit Capítol.

179. Plau a sa magestat.

180. Plau a sa magestat; y que·s lleve lo prohemi de la Constitutió, perquè opposada la exceptió per lo pare no s'és declarat tal.

181. Plau a sa magestat.

182. Plau a sa magestat.

183. Plau a sa magestat que les Constitutions de Cathalunya y los dits Capítols del rey don Martí sian guardats, //624r// llevats tots abusos.

184. Plau a sa magestat que, si algú ab carta del lloctinent general vindrà ahont serà lo dit loctinent general, sia guiat fins a tant que ell haja demanada llicència o lo lloctinent general le·y haurà donada ab còngruo temps per a anar-se'n a sa casa.

185. Plau a sa magestat.

186. Plau a sa magestat.

187. Sa magestat intercedirà ab Sa Sanctedat per a què sobre assò proveheixca lo que més convinga al bé de aquesta santa casa.

188. Plau a sa magestat, revocats tots abusos.

Thenor autem repplicationum et exceptionum preincertis decretationibus per tria brachia per modum supplicationis factarum ad chalendarum trigesima diei mensis novembris millesimi quingentesimi octuagesimi quinti est huiusmodi seriei:

Sacra, catòlica, real magestat.

Los tres brassos de la present Cort General del Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, havent vist les decretacions per vostra magestat fetes als Capítols per ells a vostra magestat presentats, besen les reals mans de vostra magestat per la mercè los ha fet en elles, y particularment accepten les decretacions per vostra magestat fetes als Capítols 1, 3, 6, 9, 10, 13, 16, 18, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 35, 36, 38, 39, 44, 46, //624v// 47, 48, 50, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 69, 70, 71, 72, 74, 80, 82, 84, 85, 89, 93, 95, 96, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 143, 164, 165, 166, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 180, 181, 182, 185, 186, 187, 188.

Y perquè ab la brevedad del temps y moltes occupations de vostra magestat, se ha entès que alguns dels Capítols més important per la bona administració de la justícia, bé y tranquil·litat dels dits Principat y Comptats, no han pogut ser advertits per vostra magestat, com convenie a son real servey y benefici dels poblats en aquells, ans per haver vostra magestat comès les decretacions de dits Capítols no són estades fetes com de la Real Audiència y benignitat de vostra magestat se spera. Per ço y altrament, quant humilment y encaridament poden, suppliquen a vostra magestat sia de son real servey manar que sien habilitades, refformades y millorades les decretacions fetes en los Capítols infrascripts ja presentats, ço és, en la del Capítol 2, perquè altrament, ab la distinció de la decretació feta y prefixió de temps de un dia natural, se restreny molt la libertat ecclesiàstica y no és provehit als inconvenients y preiudicis que se han seguit. E la del sinquè, perquè ab tants requisits se aumentarien los gastos a les universitats, que són pobres, y així cessaria lo effecte del supplicat. Y en lo Capítol vuytè, que no és estat decretat, per lo benefici de les universitats se supplique sia vostra magestat servit manar-lo decretar com se supplica. //625r// E la de l'onzè, perquè en coses de justícia no apar just que los que no són doctors tinguen vot ni fassen número, no havent-hi paritat. E la del dotzè, perquè lo termini donat al jutge és molt llarch y en gran detriment del pres y la pena del jutge és molt poca. E la del quatorzè, puix lo que's demane és en executió del Capítol devuyt de l'any mil sinch-cents trenta-quatre. Y en la del quinzè, sia vostra magestat servit manar llevar aquelles paraules "bandolers y homicides voluntaris". Y la del denou, perquè és just y ab ell se provehirà molts agravis y abusos que són estats fets en la Capitania General. Y la del vint, perquè és conforme a equitat y justícia. Y en la del vint-y-quatre, sia vostra magestat servit ajustar que los tals depositaris hajen de donar ydònees fermançes ab obligatió de persona y béns, y que la Constitució se entenga tant solament en les ciutats, viles y llochs reals. E la del vint-y-sinch, perquè és obviar a les appellacions cavil·loses. E la del trenta-hu, perquè és exequió de les Constitucions en aquell mencionades y convé a la divisió de les causes dels ordinaris.

33. E la del trenta-tres, plàcia a vostra magestat millorar que almenys tres llegües més amunt de Leyda a la part de Alguayre y una llegua a l'altra part de Segre no's puguen fer arrossos.

40. E la del quoranta, per llevar molts inconvenients.

E la del quoranta-hu, per ser axí com se demana de justícia.

42. E la del quoranta-dos, per llevar abusos, los quals no's llevarien ab la decretació.

625v// 43. E la del quoranta-tres, per ser cosa justa.

45. E la del quoranta-sinch, per los abusos que's fan tant ab los testimonis de offensa com ab los de deffensa.

51. E la de cinquanta-hu, sia vostra magestat servit ajustar que la intervenció del balle general o son lloctinent sia⁷⁸¹ tant solament en llochets reals, y que en aquells no puga pendre dieta.

52, 59, 60. E la de cinquanta-dos, cinquanta-nou y sexanta se supplica lo mateix que en la precedent.

66. En la de sexanta-sis, supliquen a vostra magestat sia servit manar llevar aquelles paraules “ab tal que y haja jutges de taula y hagen publicada aquella”, per lo que la tardança de provehir los jutges de taula podria causar dany.

68. En la de sexanta-vuyt, sia vostra magestat servit concedir la pena, puix apar justa la Constitució.

73. E la del setanta-tres, perquè és declaratòria dels Usatges y molt convenient que y haja ley certa en semblants lloaments de cort.

76. E la de setanta-sis, per llevar extorçons y per la salut de les ànimes axí dels reos com dels jutges.

77. E la de setanta-set, per la dificultat que tenen dites cases de resistir.

78. E la del 78, perquè és cosa injusta fer procehiments contra algú sinó constant de delictes de aquell.

79. E la de setanta-nou, supliquen a vostra magestat sia servit manar llevar aquelles paraules “o de altres”, perquè altrament seria cosa inútil fer terna.

83. E la de vuytanta-tres, per llevar contentions.

626r// 86. E la del vuytanta-sis, perquè serà millor administrada la justícia quant millor seran los officials.

87. E la del vuytanta-set, perquè appar sufficient número.

88. E la del vuytanta-vuyt, per lo molt que convé sien persones aprovades les que han de rebre la tal informació.

90. E la del noranta, perquè ja restarà sufficient número.

91. E la del noranta-hu, perquè de la nova creatió y separació que's féu del Consell Criminal han redundat molts danys en lo present Principat, dels quals en part vostra magestat és estat informat ab los memorials dels agravis presentats; y també perquè, essent com és la separació del Consell Criminal temporal y duradora tant solament fins a la conclusió de les presents⁷⁸² Corts, no concedint-se per vostra magestat la forma de la expedició y commissions de les causes civils y criminals, com està supplicat, restaria gran confusió en los negocis y administració de la justícia, majorment que ab altra Constitució, que ara de nou se presenta a vostra magestat, se suplique per la forma que se ha de tenir en la decisió de les causes criminals.

92. E en la noranta-dos, per les rahons en lo sobredit Capítol refferides.

94. E la del noranta-quatre, perquè lo vot del jutge sia llibero.

97. E la del noranta-set, perquè convé molt per la breu expedició de les causes.

110. E la del cent-y-deu, perquè importe per la expedició de les causes de pobres, y perquè la present Constitució és execució de les altres en les quals faltava la pena.

111. E la del cent-y-onse, per les mateixes rahons que són dites en lo precedent.

781. A continuació, ratllat servit.

782. A continuació, ratllat, pi.

626v// 126. E la del cent vint-y-sis, perquè tinguen breu y cert termini en lo de les causes.

142. E la del cent quoranta-dos, per llevar de gastos als poblats en lo present Principat, mayorment que lo supplicat en la present Constitució ha obtengut la vila de Perpinyà per les mateixes rahons y majors apar se ha de concedir a tot lo present Principat.

144. E la del cent quoranta-quatre, perquè de aquesta redunda la observança de les Constitucions, les quals, si no són servades, no pot ser ben governat lo present Principat, ni los poblats en aquell poden viure ab pau y quietut⁷⁸³.

145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, Inquisició.

E quant als Capítols cent cinquanta-sinc, cent cinquanta-sis, cent cinquanta-set, cent cinquanta-nou, cent sexanta, cent sexanta-hu, cent sexanta-dos, puix a vostra magestat li han paregut ésser just los dits Capítols, suppliquen sie servit intercedir ab Sa Sanctedat perquè vulle concedir y approvar aquells.

158. E la del cent cinquanta-vuyt, sia vostra magestat servit concedir com se ha supplicat, e intercedir ab Sa Sanctedat perquè vulle aprovar y confirmar-lo.

627r// Quant a la decretació dels Capítols cent quoranta-sinch fins a la del Capítol cent cinquanta-sinch *exclusive*, en lo que vostra magestat nos fa merced pèndrer a son càrrech de acabar ab lo inquisidor general que envie persona convenient per a fer justícia sobre los agravis personals, suppliquen a vostra magestat sie servit que, al més dins quatre mesos après de la conclusió de les presents Corts, se façe nominació de la dita persona y aquella comense dins dels mateixos la dita visita contra los inquisidors y sos ministres, y après publicació y executió de aquella dins vuyt mesos immediadament següents en la ciutat de Barcelona; y en quant vostra magestat nos fa merced de offerir que procurarà ab lo inquisidor general que la mencionada Concòrdia e o provisió de l'any mil sinch-cents sexanta-vuyt se garde per part dels inquisidors, fent-se lo mateix per los naturals de Cathalunya, ofereixen los tres braços de dita Cort acceptar, com de present accepten, dita provisió, ab tal emperò, que en lo Capítol primer que parle del número dels familiars se digue que en los llochs de quatre-cents fochs puguen los inquisidors crear fins a quatre familiars tant solament, y en los que seran de menys de quatre-cents fochs fins en dos-cents dos tant solament, y en los altres que són de menys de dos-cents entre tots no'n puguen crear més de quoranta en tot lo Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Çerdanya repartidós entre tots los llochs que seran menors de dos-cents fochs, com apparrà als dits inquisidors; y que no puguen ésser familiars ni commissaris del Sanct Offici //627v// rectors ni altres tenints cura de ànimes ni religiosos súbdits, exceptat més avant lo Capítol quorantasis que comense "Ítem, per excusar de dita provisió", lo qual tracte de la manera y forma que ha de tenir la declaració de contentió de jurisdicció, en lloch del qual suppliquen a vostra magestat sie servit nomenar de present persona en lo present Principat per a declarar las causas de contentió en cas de discòrdia entre lo inquisidor més antich, de una, y lo regent la Cancelleria o altres oficials, de part altra; lo qual terçer en la declaració y procehiments de les causes de contentió haje de procehir en la manera, forma y termini que proceheix lo canceller en les causes de contentió de jurisdicció, de tal manera que passat lo termini de trenta dies, si no serà feta declaració, sie vist ésser declarat en favor del jutge

783. A continuació dels punts 145 al 154 hom tracta, com senyala el manuscrit, de la Inquisició.

secular ho ordinari ecclesiàstich; y feta la dita nominatió, donant vostra magestat obra ab effecte que lo dit inquisidor que l'accepte y fasse guardar los presents Capítols que ara se suppliquen, se scusarà la nominatió de persones, pus restarà Constitutió y Concòrdia feta, la qual sie traduïda en nostra llengua vulgar y en forma de Constitutió.

167. E la del cent sexanta-set, perquè⁷⁸⁴ no-s fassa prejudici als poblats en la ciutat de Leyda.

178. E la del cent setanta-vuyt, per quant lo lloctinent general no-s trobarà present en totes les parts hahont convindrà.

183. E la del cent vuytanta-tres, per ser cosa molt //628r// justa y de què se han seguit grans agravis, per no estar així tan clarament ordenat.

184. E a la del cent vuytanta-quatre, sia vostra magestat servit manar llevar de les paraules “fins a la fi”.

E més, suppliquen los dits tres braços sie vostra magestat servit manar borrar del quèrn de les Constitutions a vostra magestat presentades lo Capítol quart comensant “E perquè”, y lo Capítol deset “Ítem, com per Constitutions”, y lo Capítol vint-y-hu “Més, suppliquen”, y lo Capítol trenta-set “Per llevar lo abús”, y lo Capítol quoranta-nou “Per quant”⁷⁸⁵, y lo Capítol vuytanta-hu, “Com sie prohibit” y lo Capítol cent sexanta-tres “Attenent”. *Et licet, etc*⁷⁸⁶. *Altissimus, etc*.

189^{786a}. Ítem, plàcia a vostra magestat que, dels doctors de les tres sales, en la expedició y en votar les causes criminals se guarde aquest orde: que de dos en dos mesos, dos de cada sala, comensant del més antich, per son torn, cada dia jurídic de les dos hores fins a les sinch passat migjorn, de sant Miquel de setembre fins al primer die de maig, y de les tres hores fins a les sis //628v// del primer de maig fins al dit die de sant Miquel, se hagen de juntar en lloch que per lo lloctinent general de vostra magestat los serà deputat ab los dits tres jutges de cort, y hojr de ells la relació dels processos y altres coses concernents a les causes criminals. Y tots nou, ab lo regent la Cancelleria, donen son vot y parer com los apparrà ésser de justítia, a fi y effecte que les dites causes criminals, ab madur consell y breu expedició, com convé al servey de Déu y bona administració de la justítia, sien despachades, servant en tot y per tot lo disposat per Usatjes de Barcelona, Constitutions de Cathalunya, Capítols y Actes de Cort y altres lleys de la terra. E si algun doctor de aquells a qui tocarà lo torn serà suspecte a la part y altrament impedit, sie en lloch de aquell aplicat una altra de la mateixa sala, ço és, aquell a qui tocarà lo torn següent, de manera que sempre lo dit número dels votants sie cumplít. E que sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

190. Per quant experiència evidentment haje mostrat que per descuyt o negligència dels scrivans de manament, és a ssaber, per no acistir ells y tenir les mans com són obli-

784. *En el manuscrit 76, quan per perquè.*

785. *En el manuscrit 76 no existeix referència al Capítol quaranta-nou.*

786. *A continuació en el manuscrit 76: Tenor aliquorum capitulorum secundo loco sue regali magestati aut dominis tractatoribus die trigesima novembris eiusdem anni 1585 pro parte dictorum trium brachiorum presentatorum ut in dicto stamento regali fuit relatum est scrici huismodi.*

786a. *Amb aquestes rèpliques es presenten nous Capítols, del 189 al 202, que seran decretats a continuació (llevat del 189).*

gats en los negocis judicials, los notaris reals, sos substituïts, donen moltes voltes mala expedició y fan mals tractes a les parts y negociants que tenen negocis en llur poder, extorquint de aquells salaris immoderats; o de la mateixa manera és molt cert y notori que los notaris que com ha substituïts de dits scrivans de manament van fora per executions de sentències reals, lletres de reclam y altres provisions reals, fan també moltes extorsions y vexacions //629r// a les pobres parts executades, anant moltes vegades dits notaris y altres ministres que van per efecte de dites executions sens llicència, com tenen obligació, aportant-se'n dos y tres y més negocis sens rellevar dietes ni gastos a les parts executades, ans bé exint ordinàriament de cada una d'elles íntegrament totes les dietes com si anaven per un sol negoç; y volent les parts donar queixa dels excessos, extorsions los són estades fetes per anar dits notaris latitant, no poden haver justícia ni rahó de ells ni dels scrivans de manament davant del canceller ni regent la Cancelleria, y de cançades les parts an de deixar de proseguir sa justícia. Per tant, per obviar a tant grans danys, fraus y excessos, supplica la present Cort a vostra magestat sie de son real servey, ab lloació y aprovació de la present Cort, que, remoguts dits abusos, de assí al davant los scrivans de manament hagen aportar dites causes en nom seu propi y ells fer lo exercisci personalment, així en les causes civils com criminals, y en totes instàncies y exposicions de reclams y altres negoçis se evocaran a la Real Audiència, sens comanar dites causes a dits notaris substituïts; e en cas que les acompanyen, dits scrivans de manament sien tinguts y obligats de tots los danys, extorsions y altres interessos pecuniaris que dits substituïts hauran causat e donat a les parts, y pagar-ho promptament ab declaració, la qual haje de fer lo canceller o regent la Cancelleria; e la mateixa forma se tinga ab los notaris scriuen les causes criminals en los salaris demasiadament //629v// e indeguda exhiguts.

191. Ítem, per obviar als abusos que fins assí se són fets i-s fan per los lloctinents y capitans generals contra lo llibero comerç, en concedir certes llicències per poder navegar lo ferro de les costes de Cathalunya y en altres regnes de vostra magestat, y per rahó de dites llicències, lo qui té los segells de vostra magestat en Cathalunya ha innovat de fer pagar un nou vectigal de quatre diners per lliura, conforme al valor de les mercaderies, o prestar cautió, contravenint directament a les Constitutions de Cathalunya, en molt gran dany dels poblats en dits Principat y Comptats, nevagar y extraure aquell per als regnes de Nàpols, Sicília y altres de la Corona de Aragó sens impediment dels lloctinents y capitans generals o de altra qualsevol jutges, cort o persona, salvo que haje de damanar llicència al balle general de Cathalunya o procurador real dels comptats de Rosselló y Cerdanya y en dita Ballia y Procuració Real respectivament prestar cautió com han acostumat.

192. Com, per no ésser-se obtingut lo beneplàçit de vostra magestat, no sie imprimida la Recopilació de les Constitutions de Cathalunya, la qual fonch ab tot efecte acabada per les persones elegidors per vostra magestat y per los tres estaments del present Principat, inseguint la dispositió del Capítol de Cort vint-y-quatre de les Corts per vostra magestat celebrades en la ciutat de Barcelona l'any mil sinch-cents sexanta-quatre, ans per ésser-se perduda segons se entén la còpia que per los diputats del present Principat fonch tramesa a vostra magestat fermada de totes les sis persones eletes, y també perquè ab la nova inquisició //630r// se puguen insertar les Constitutions y

Capítols de Cort que en la present Cort serà vostra magestat servit, ab loatió y aprobatíó de aquella, statuir y ordenar, que revera y en quant menester sia de nou se fasse la dita Recopilatió de Constitutions si y segons ab dit Capítol de Cort y ab Constitutió feta per vostra magestat l'any mil sinch-cents sinquanta-tres, Capítol segon, està disposat. Supplica la present Cort a vostra magestat que per executiό de dita Constitutiό y Capítol de Cort sie de son real servey, ab decretatiό de la present Cort, fer nominatiό de tres persones, les quals juntament ab les persones de micer Honofre Pau Çellers, en drets doctor, canonge y síndich de la Seu de Barcelona, per lo bras ecclesiàstich, micer Joan Cella per lo bras militar y micer Nicholau Frexanet per lo bras real nomenades, fassen la dita Recopilatió col·locant aquelles sots cōngruos títols, y resecant les supérflues y corregides, segons que ab dita Constitutiό y Capítols de Cort està disposat. E noresmenys li plàcia, ab loaciό y approbatíó de la present Cort, statuir y ordenar que, feta dita Recopilatiό y lliurada de aquella una còpia al lloctinent general de vostra magestat y altra als diputats de Cathalunya fermades de mà pròpria de les persones eletes per a què resten perpètuament recōndides en los Archius Reals y de la Deputatiό, puguen los diputats del present Principat fer imprimir dita nova recopilatiό sens altra consulta de vostra magestat.

Prohibitiό de pedranyals.

193. Considerant los grandíssims danys que en lo Principat //630v// de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya han causat los archabussos pedrenyals y specialment los petits, vulgarment dits pistolets; y que ja per vostra magestat són estats no sols prohibits, però encara reprobats y en altes regnes com a arma proditòria, falsa y no utilosa per a la guerra, maligna e indigna de nom de arma foragitats y ab grandíssimes penes prohibits, com la calitat de arma tant proditòria mereix. Volent los tres estaments de les presents Corts provehir a tants omicidis, proditoris y altres grandíssims desastres que per lo ús dels pedrenyals se són seguits y porien majors seguir-se, supliquen humilment a vostra magestat que, ab llur approbaciό y consentiment, sie servit declarar lo ús de tots los arcabussos pedrenyals, ésser a tota persona de qualsevol grau o condiçió y stament que sie prohibit com a arma reprobada, proditòria, ynútil per a la guerra y falsa, de tal manera que ningú en lo present⁷⁸⁷ Principat, de qualsevol estament, grau o condiçió que sie y qualsevol exempció o privilegi pretengue, ni pretendre pugue, encara que sie comissari o altre official real o de la Santa Inquisiciό o familiar de aquell Sant Offici o de la Capitania General, del General y diputats de Cathalunya o dels alcaldes y seca o de la Santa Crusada o qualsevol altre que pretenga, per privilegis o altre dret qualsevol, poder portar armes prohibides y reprovades, puga portar-lo ni tenir-lo en sa casa, ab sciēntia y paciēntia sua ni en altre lloch algú públich o secret, sots les penes següents, co és, a les persones militars o que gosen de privilegi militar sots pena de //631r// deu anys de desterro en Itàlia o en alguna isla anomenadora per sa magestat y si acàs rompia lo tal militar o qui gosarà de privilegi militar, li sie augmentada y doblada la dita pena de dit desterro altres deu anys; y si serà plebeo natural dels regnes de vossa magestat, a pena de deu anys de galera; y si serà estranger, ço és, françès o gascó, a pena de mort natural.

787. present, *interlineat*.

Les quals penes en ninguna de dites persones se puga commutar, compositar ni remetre per lo lloctinent general de vossa magestat o per lo portantveus de general governador ni per altres oficials reals ni de barons per a qui-l portarà o tindrà en sa casa, ab la modificació en lo següent Capítol contenguda. La qual Constitució sie duradora fins la conclusió de les primeres Corts.

194. E per quant los pedrenyals curts y que lo canyó de ells no té tres palms, per la deffensió de la terra són del tot inútils y com és dit és arma tant proditòria y mala que en ninguna manera se deu lo ús dels dits pedrenyals curts sufrir ni allargar, suplicquen los tres braços a vossa magestat, ab llur lloaçió y aprobació, li plàcia statuhir y ordenar que, dins un mes après de la conclusió de les presents Corts, se haze la prohibició y reprobació dels dits archabussos pedrenyals curts ab veu de pública crida en totes les ciutats y viles que són cap de vegueria publicar y significar, ab tot lo contengut en lo pròxim precedent Capítol y en aquest y los altres que seguexen y parlen dels dits pedrenyals, donant sols temps de dos mesos a tots los qui tenen archabuz pedrenyal curt y manco de llargària lo canó de ell de tres //631v// palms, que, com dit és, passats los dits dos mesos sots les matexes penes en los presents Capítols contengudes, no puguen portar ni tenir com en lo Capítol precedent és dit, de tal manera que, passat lo dit termini, *ipso facto* encorrègan en ditas penas los qui-ls portaran o tindran, encara que lo hagen desfet y tret de la caixa, com la intentió de la present Cort sie que ningun vestigi dels dits pedrenyals curts pugue restar en los dits Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya.

195. Y perquè lo gran número dels pedrenyals qui al present y ha en Catalunya y són de tres palms o més de llargària, fins que los poblats en los dits Principat y Comptats se puguen provehir de archabussos de metxa llarchs de quatre palms y mitx, com convé a la deffensió dels dits Principat y Comptats de l'incurs dels enemichs; suplican los dits tres braços a vossa magestat sie statuhit y ordenat, ab llur consentiment y aprobació, que los qui tenen los dits pedrenyals que lo canyó de ells és llarch de tres palms o més los puguen retenir sens encórrer en pena alguna temps de dos anys, comptadors del dia de la conclusió de les presents Corts, y durant los dits dos anys se puguen provehir, com dalt és dit, de archabussos de metxa; y passats los dits dos anys, portant-los o tenint-los en sa casa en la forma que dalt en los altres Capítols està dit o altre lloch públich o secret encorrègan en las ditas penas, com en lo precedent Capítol és ja dit.

632r// 196. Ítem, perquè ninguna excusa de ignorància pugue haver en los qui tindran los dits archabussos pedrenyals de tres palms o més llarchs, y per més reduhir-los a la memòria que en tota manera los han de deixar y que sien dins los dits dos anys tots abol·lits, plàcia a vossa magestat statuhir y ordenar que, un mes abans que los dits dos anys se acaben, lo lloctinent general de vossa magestat en la ciutat de Barcelona y en son cas lo portantveus de general governador, y en tots los altres caps de vegueries los veguers, hagen de fer publicar una crida notificant a tothom generalment de qualsevol grau, estament o condició que sie que, dins un mes, se cumplen los dos anys de poder retenir los dits archabussos pedrenyals llarchs; passat lo qual mes, serà procehit contra los qui-ls tindran y contra los mestres qui-ls adobaran, conforme al statuhit y ordenat per los precedents y següents Capítols.

197. Ítem, plàcia a vossa magestat statuyr y ordenar, ab lloació y aprobació dels dits tres brassos, que qualsevol mestre que, après de la publicació de la dita crida, farà pedrenyals curts o llarchs de nou canó o caixa o pany y clau per algun archabuz pedrenyal curt, encorrega en la pena sobredita de deu anys de galera, com dalt és dit, per als naturals dels regnes de vossa magestat y si seran estrangers, ço és, francesos o gascons, de mort natural; y lo qui adobarà dits canons, caixes o panys per a dits archabussos pedrenyals curts encorrega en pena de ésser posat en galera y servir al rem a vossa magestat per temps de sis //632v// anys; y la mateixa pena de deu anys de galera y de mort natural *respective*, com dalt és dit, encorreguen los mestres qui, passats los dits dos anys, fabricaran de nou pany, canó, caixa o clau per a qualsevol archabuz pedrenyal de qualsevol llargària; y respectivament també los qui adobaran caixa, canó o pany per als dits archabussos pedrenyals llarchs, passats los dits dos anys, encorreguen en pena de sis anys de galera.

198. Y més, plàcia a vostra magestat, ab lloació y aprobació de la present Cort, statuhir y ordenar que si algun mestre veurà o sabrà que li aporten adobar archabuz pedrenyal reprobat, caixa o pany o canó, tantost que la reprobació pugue tenir executió, és a saber, que sie passat lo temps dos mesos per als curts y de dos anys per als de tres palms o més, haje de detenir-se envers si lo tal archabuz pedrenyal reprobat o lo canó, caixa o pany y portar y manifestar-lo en la ciutat de Barcelona a l'advocat fiscal de vossa magestat y en altra ciutat, vila y lloch de dits Principat y Comptats a l'official ordinari o de baró, sots pena de galera per a sinch anys.

199. Y per quant aprofitaria poch que vossa magestat, ab lloació y aprobació dels dits tres brassos, fessen estes tant sanctes y justes ordinacions y prohibicions, fetes per al bé y quietut de aquest Principat y Comptats, si los jutges y officials ordinaris fossen negligents en execussió de elles, plàcia a vostra magestat statuhir y ordenar que si los officials, //633r// axí reals com de barons, seran negligents en executar la reprobació dels dits archabussos pedrenyals y les penes sobredites, incidesquen en pena de desterro del present Principat y Comptats per a tres anys y de ésser privats de tots officis, axí reals com del General y de ciutats y viles del present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, en la qual encorreguen *ipso facto* y no-ls pugue ésser en manera alguna remesa.

200. Són estats tants los excessos de mals, robos, assessinaments y altres enormes casos se són fets y perpetrats per los lladres aquadrillats y no aquadrillats en lo present Principat de Cathalunya, Comptats de Rosselló y Cerdanya, sens may haver-se pogut donar orde sufficient a la total expulsió de aquells, per molt que's sie procurat ab censures ecclesiàstiques per virtut del motu propri dit dels bandolers, presumir-se per virtut de aquell moltes persones porien ésser caygudes en moltes censures, en perill de ses consciènties, cosa tant convenient y necessària al servey de Déu y de vossa magestat, al bé y utilitat pública del dit Principat y Comptats, que, moguts de dits excessos y la queatió de ànimes y del molt dany que los dits lladres causen als drets de la Generalitat de Cathalunya, supplicquen los tres brassos de la present Cort a vossa magestat sia de son real servey intersidir ab Sa Sanctedat per a què, ab effecte, sie revocat dit motu propri y que, ab llur consentiment y aprobació, li plàcia statuhir y ordenar, ab lloació y appro-

bació de la present Cort, que lo advocat fiscal y procuradors fiscals de vossa magestat en lo present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya sien obligats, al manco de //633v// quatre en quatre mesos, fer relatió per ells, o per tercera persona o auctèntica persona, en lo concistori dels deputats de Cathalunya ab un memorial auctèntich, y que per ell conste dels lladres que en Cathalunya se troben en aquella hora, y plenària informació dels lladronicis per ells comesos y junctament del nom y cognom de cada hu d'ells, per a què constant de cada hu de aquells delictes, nom y cognom hagen, segons la calitat de aquells, manar fer crides públiques, ab les quals se fasse talla de les persones dels tals lladres, donant per cada hu de aquells que no seran cap de quadrilla, presos y vius aportats en los càrcers reals de la ciutat de Barcelona, lo que apareixerà als diputats fins a cent lliures; y si acàs lo dit lladre o lladres en la forma demunt dita pres o presos y viu o vius aportats en los càrcers de Barcelona fos o fossen cap de quadrilla, que per aquells se donen de les pecúnies del General fins a dos-centes lliures; y si cas serà que los dits lladres seran morts y no aportats en Barcelona vius sinó lo cap de aquells, si aquell tal cap vindrà ab les proves necessàries del jutge ordinari en lo territori del qual lo tal serà mort, o altre bastant y real prova en cas lo tal mort fora lo dit Principat y Comptats, se done per lo tal cap de pecúnies del dit General si serà de lladre cap de quadrilla fins en cent lliures y si acàs no u serà, se donen fins en sinquanta lliures. Y per a més corroborar la dita determinatió de Corts y per a què ab més prestesa surtesca lo fi y effecte desijat, supplica la present Cort a vossa magestat sia de son real servey statuyr y ordenar que si acàs serà que algun lladre matave o prengué altre lladre, //634r// constant ab plena prova la tal captura o mort, que lo tal lladre qui l'altre haurà pres o mort, a més del premi dalt destinat, sia perdonat de tots los delictes que lo tal haurà comès des del dia serà estat cridat per enemich de sa magestat y processat de regalia per crim de llatroçini algú o de mort feta anant aquadrillat junctament ab altres lladres; dels altres emperò cassos o delatures que abans de dits delictes haurà comesos no se entenga perdonat ni remès de aquells, y si haurà instàntia per part formada de tercera persona, per llevar totes danyoses cauteles, ab tal que lo lladre omicidi de l'altre lladre no fos cap de quadrilla, com en tal cas la voluntat de sa magestat no sia perdonar-li ningun delicte. Y que la present Constitució sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

201. Ítem, plàcia a vossa magestat que les pracmàtiques que per la contribució de la fortificació de les obres de Perpinyà y Roses per vossa magestat despedides, les quals són en notable dany y perjudici dels present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya, sien revocades.

202. Per quant lo crim nefando de sodomia és enormíssim davant Déu y tots los fells christians, per breu particular impetrat per lo emperador don Carlos de immortal memòria, pare de vossa magestat, està comesa la conexensa y càstich d'ell en los regnes de la Corona de Aragó als inquisidors de la herètica y apostàtica pravitat, *acumulative* emperò ab los jutges ordinaris als qui de ells en la causa prenen; plàcia a vossa magestat, ab llocació y aprobació dels tres brassos, statuyr y ordenar que, prevenint en la conexensa, los dits inquisidors y lo proçés per los dits inquisidors contra //634v// algun pres per ells per lo dit crim, axí en deffensa com en offensa, ab interventió de un doctor del Real Consell,

y provehint en dit cas com se proceheix en altres casos ordinaris, fora del crim de heretgia, ab publicatió del nom y cognom dels testimonis, y donant-se sentència contra lo tal criminós ab vot y parer decisiu de aquell doctor y tres altres del dit Real Consell que vossa magestat nomenarà en consultors del Sant Offici, per la qual se haze de fer relaxació al bras secular, sie la tal sentència executada sens haver-se de fer nou procés ni rescensir los testimonis, perquè lo tal criminós sie punit y castigat segons sos mèrits; y no se fasse lo que vuy los inquisidors fan, que los reos de tan enorme crim condemnen a galera tant solament per no haver de fer la rela[xa]ció al bras secular, de hont se segueixen molts inconvenients que per la vilesa y enormitat del crim no-s poden explicar.

Thenor vero decretationum per suam regiam magestatem, prout in dicto brachio seu estamento fuit relatatum, secundo loco factarum et in dicto brachio delatarum ad chalendarium prime diei mensis decembris eiusdem anni millesimi quingentesimi octuagesimi quinti, sich se habet:

Decretacions a la rèplica feta per los tres braços.

2. Que lo temps assenyalat de un die sien tres dies.

5. Que los conçellers, pahers o jurats puguen anomenar un metge y un apothecari, los quals, ab lo prothomèdich o son substitut, puguen fer lo contengut en lo Capítol y en la decretatió.

8. No y ha què mudar.

11. No y ha què mudar.

12. No y ha què mudar, sinó que com en la primera decretatió deya quaranta dies, [en aquesta]⁷⁸⁸ diga trenta dies.

14. No y ha què mudar.

635r// 15. Lleve's la paraula "a bandolers" y en lloch de "homicides voluntaris" diga "homicides acordats y apensats".

19. Que-s serve lo que és de dret quant a les persones ecclesiàstiques, y no y ha què mudar en lo demás.

20. Plau a sa magestat que si per nou delicte se executarà manlleuta, primer se fassa la executió en los béns del principal si-n tindrà y, faltant aquells, en los béns de les fermances, si ja que en lo acte les fermances no fossen obligats de representar-lo per delictes passats y sdevenidors.

24. Ajusta-s'i que los tals depositaris hajen de donar idònees fermances ab obligatió de persona y béns, y que esta Constitució se entenga tant solament de les ciutats y viles reals.

25. Allargue's fins a cent liures, y que sie duradora fins a les primeres Corts.

31. No y ha què mudar.

33. Digue's llegua y miga⁷⁸⁹.

40. No y ha què mudar.

43. No y ha què mudar.

45. No y ha què mudar.

788. *del manuscrit 76.*

789. *En el manuscrit 76, mitja.*

51. Ajuste-s'i que sie tant solament en los llochs reals y que no pugue guanyar sinó una dieta de estada.

52. Ja està provehit en lo precedent.

66. No y ha què mudar.

68. Ajuste-s'i ab tal que se entengue havent passat sis mesos sens tenir jutges de taula.

69. No y ha què mudar.

73. No y ha què mudar.

76. No y ha què mudar.

78. No y ha què mudar.

79. No y ha què mudar.

635v// 83. No y ha què mudar.

86. No y ha què mudar.

87. No y ha què mudar.

88. No y ha què mudar.

90. No y ha què mudar.

91. Ja està decretat.

92. Ja està.

94. No y ha què mudar.

97. No y ha què mudar.

110. Plau a sa magestat, revocant tots abusos, reservant a arbitre a la real persona sola y no de son lloctinent general de manar expedir les causes que li parran més convenir⁷⁹⁰.

126. No y ha què mudar.

142. No y ha què mudar.

144. No y ha què mudar, però sa magestat serà servit que's porroge lo Capítol de la visita fet en lo any quoranta-set en fins a la conclusió de les primeres Corts.

145 fins en 155 *exclusive*. Sa magestat procurarà ab tota instàntia ab lo inquisidor general tingue cumplit efecte lo que's supplica tocant a la visita; y que serca de les llimitacions o declaracions que's demanen fora de la provisió de l'any sexanta-vuyt y també en lo que toca a nominatió de terçer haguera folgat sa magestat de poder pendre resolutió assí, per parer-li bé lo que sobra assò se li adverteix y supplica, y assí s'offereix de tractar-ho ab lo inquisidor general tant prest com sa real persona arribarà a Madrit, y que farà que en lo sobredit se done als naturals de aquest Principat y Comptats la satisfactió que merexen tan bons y fels vassalls; y torna sa magestat a dir que, si per a solicitar, advertir y informar de tot lo sobre dit, y que en la executió no y haja dilació, voldrà lo Principat enviar una o dos persones //636r// a despeses del General, ne rebrà sa magestat servey, perquè no's defferesca de posar en executió lo que ha offert a sos súbdits y vassalls, ni se'ls dexe de guardar sa justítia per falta de persones que no la donen a entendre; y tot assò se diu ajustant y no llevant a la primera decretatió.

155 fins en 167 *exclusive*. És del breu apostòlich, no y ha què mudar.

790. *A continuació en el manuscrit 76: 111. Plau a sa magestat, revocant tots abusos, reservant a arbitre a la real persona sola y no de son lloctinent general de manar expedir les causes que li parran més convenir. En tot cas, pareix que podria ser una errada del copista que amb l'epígraf 111 va transcriure en realitat l'anterior.*

167. No y ha què mudar.

178. No y ha què mudar.

183. No y ha què mudar.

184. À's de ajustar après de la paraula "donada", "o que lo tal cridat ab lletra del lloctinent general de son propri motiu haver donada llicència ni haver-la-y donada lo lloctinent general se'n anàs del lloch hont residirà lo virey perquè, en tal cas, no li dure lo guiatge sinó lo temps que còmmodament haurà menester per a tornar a sa casa".

4. Que's borre.

17. Que's borre.

21. Que's borre.

37. Que's borre.

49. Que's borre.

81. Que's borre.

163. Que's borre.

Constitutió criminal.

91. Sa magestat, encara que hera sa voluntat que per la bona administració de la justícia convenia que restàs lo Consell Criminal ab la forma que fins assí de les Corts de l'any sexanta-quatre ensà se havie servat, ab la adició que en la decretació feta en lo present Capítol se havie ordenat, emperò per //636v// lo molt que se li ha supplicat per los tres brassos de què se lleve lo Consell Criminal, desijant sa magestat donar-los contento, serà servit que sia llavat dit Consell Criminal y que per major despidició de les causes, axí civils com criminals, se erigesca una tercera sala en la qual sien posats sis doctors, y que en dita tercera sala se tracten tant solament les causes çivils de la tercera instàntia; y que per les causes criminals se crehen y nomenen tres jutges de cort, los quals fassen tots los processos y instruescan aquells; y per a votar-los y decidir-los, los dits tres jutges de cort se junten ab los doctors de la tercera sala y ab aquells refacen y despedescan totes les causes criminals, y que en dita tercera sala presidesca lo regent quant se tractaran les causes criminals, junctament ab lo advocat fiscal, lo qual puga ésser hu dels sis y en sa absència o impediment lo més antich; y quant se tractaran les causes de la terçera⁷⁹¹ instàntia haje de presidir lo més antich, y que los dits tres jutges de cort hagen de anar tots lo després dinar en los dias jurídichs a la presó y allí estar tres hores, és a ssaber, del primer de maig fins al derrer de setembre, de les tres fins a les sis, y del primer de octubre fins al derrer de abril de les dos fins a les sinch, a effecte de exhibir las depositions y instruhir processos y lo demás que convindrà; y que lo consell se haje de tenir per les causes criminals al dematí, e a les hores que's té lo Consell Civil; y que un dia part altre, los doctors de dita terçera sala, los després dinar [hagen d'anar] en casa del lloctinent general tres hores, ço és, las matexas que se ha dit dels tres jutges de cort que han de estar en la presó; y ultra de axò, hagen de tenir uberts los studis les hores que'ls altres doctors del consell són obligats, exceptats los dias que tindran Consell los després dinar, que no hagen de ubrir sinó de la una a les dos y lo dematí, com los demás

⁷⁹¹. A continuació, ratllat, sala.

doctors de les altres sales. Y sa magestat nomenarà per a dita tercera sala //637r// los qui·ls apareixerà més convenir, prenent-ho del Criminal que vuy són o del Civil, y que los del Criminal que seran assumpts per a la dita tercera sala o per les altres retenguin la ancianitat y les parroquatives que vuy tenen; y la mateixa ançianitat y parroquativa retenguin los del Criminal que vuy són si restaran per jutges de cort. Vol emperò sa magestat que, en cas que algú o alguns de dits tres jutges de cort fossen impeditos o absents del lloch hont se celebrarà la Real Audiència, en lloch de aquell o aquells hagen de fer son exercici lo més nou o més nous de dita tercera sala, los quals noresmenys continuen entretant las causas civils de la dita tercera sala. E més, vol sa magestat que quant se seguirà dubte si alguna causa serà civil o criminal se guarde lo Capítol de les Corts de l'any sexanta-quatre. E més, vol sa magestat que los doctors de dita tercera sala sien yguals ab lo salari ab los doctors de les altres dos sales, donant-se'ls per lo General de Cathalunya tot lo que montarà les terçes dels salaris ordinaris y guanyables dels doctors de les dues altres sales del civil, fent-los-ne en cada terça particular compte. Y més, que tot lo statuhit per diverses Constitutions, axí en lo poder y auctoritat, cas de absència y de impediment per lo qual se'ls hage de dar adjunt, se serve y se entenga ser statuhit [ab estos doctors de la tercera sala e qui sia constituyt]⁷⁹² per altres jutges de cort un competent salari pagadors per lo General de Cathalunya. E més, serà servit sa magestat sia augmentat lo salari al canceller, regent la Cancelleria y doctors de la Real Audiència. Y que la present Constitució, quant a la erectió nova de dita tercera sala y forma de dicidir las causas criminals y civils de tercera instància, //637v// sia duradora fins a la conclusió de les primeres Corts.

Decretacions a les Constitutions últimes.

190. Que quant als salaris, se guarden les Constitutions, llevats tots abusos, y los contrafahents sien castigats.

191. Que·s guarden les Constitutions sobre assò disposants.

192. Plau a sa magestat; y dins de un mes sa magestat nomenarà les tres persones per sa part y, en falta de alguns dels nomenats per la Cort, los diputats de Cathalunya puguen nomenar altres, y lo mateix sa magestat en respecte dels nomenats per sa part.

193. Plau a sa magestat.

194. Plau a sa magestat.

195. Plau a sa magestat, reservant-se que passats dits dos anys pugua provehir lo que convindrà al bé de la terra.

196. Plau a sa magestat.

197. Plau a sa magestat.

198. Plau a sa magestat.

199. Plau a sa magestat.

200. Plau a sa magestat.

201. Sa magestat manarà que se'ls guarda sa justícia.

202. Sobre el *pecado nefando*, plau a sa magestat.

792. *Manuscrit 76.*

Tenor replicationum et acceptationum proxime incertis decretationibus secundo loco factarum per tria brachia Cathalonie per modum supplicationis factarum ad chalendarium tertie diei mensis decembris eiusdem anni millesimi quingentesimi octuagesimi quinti est huiusmodi:

638r// Segona supplicació de rèpliques.

Sacra, catòlica, real magestat.

Los tres braços de la Cort General del present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya besen a vossa magestat ses reals mans per les mercès los ha fet en provehir y decretar las Constitutions per dits tres braços a vossa magestat presentades, y particularment accepta les decretacions fetes sobre les rèpliques dels Capítols 5, 12, 15, 24, 25, 43, 51, 52, 68, y la del sexanta-nou que hera jactat exceptada, 77, 91, 92 ab la extractió del Consell Criminal y erectió de la Tercera Sala ab igual salari dels doctors de aquella ab les altres dos salas, y als jutges de cort que·ls sia donat lo salari de sinch-centes lliures a cada hu, com fins avuy han tingut los doctors del Real Consell Criminal tant solament; y no sia crescut als altres en dita decretatió mencionats. Y les de 47, 110, 111, 126, 142, y les del 145 fins 154 *inclusive*. Y anomenar-se han persones per a solicitar tant solament la que vossa magestat nos ha fet mercè de offerir, que acabarà ab lo inquisidor general. Y 190, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201. Y perquè som çerts vossa magestat nos ha de fer mercè com té acostumat, humilment suppliquen a vostra magestat sia de son real servey manar reveure, millorar y abilitar les decretacions dels capítols 19, 20, 73, 76, 78, 86, 87, 94, y també manar sien borrats los capítols 2, 8, 11, 14, 31, 33, 40, 45, 66, 79, 83, 88, 90, 183, 191, lo que tindran a particular mercè de vossa magestat. *Que licet, etc.*

Decretationes insuper tertio loco per dictam Sacram, Catholicam, Regiam Magestatem, prout in dicto stamento //638v// fuit relatum, facte et in dicto brachio sportate sunt que secuntur:

Decretacions a dos Capítols últimament presentats a sa magestat.

1. Que lo capítol de la visita de l'any quoranta-set sia innovat y durador fins a la conclusió de les primeres Corts, y que lo temps sia sis mesos per a la offensa y sis per a la deffensa; y en lo que toca a la nominatió de dit visitador, la farà sa magestat dins dos mesos com se li supplica.

2. Plau a sa magestat per obligacions y deutes esdevenidors y que sien exceptats deutes reals y fiscals, deutes del General de Cathalunya y de administratió de qualsevol universitats.

Decretacions a la rèplica.

19. No y ha què mudar.

20. No y ha què mudar.

73. Plau a sa magestat que contra persona presa en los càrcers reals no·s pugue fer *laudamentum curie*, e si après d'èsser fet *laudamentum curie* contra persona no presa, aquella se posarà e farà scriure en los càrcers reals del lloch ahont residirà, lo Real

Consell cesse en tot la execusió del dit *laudamentum curie* contra los béns de aquell que serà posat en la presó, e que ningun *laudamentum curie* se pugue fer sinó legit lo procés en consell e feta conclusió en aquell.

76. No y ha què mudar.

78. No y ha què mudar.

639r// 86. No y ha què mudar.

87. No y ha què mudar

89. No y ha què mudar⁷⁹³.

91. Plau a sa magestat concedir la extinció del Consell Criminal y electió de la tercera sala y nominació dels tres jutges de cort, ab què lo salari de cada hu dels doctors de la dita tercera sala nova sia tant quant muntarà lo salari y guanyables de cada hu dels doctors de les dues sales antigues cada [a]ny; y que de assò les fassa compte y pagament de diners del General de Cathalunya cada terça, sens que los doctors de les dos sales antigues tinguen que fer part de sos guanyables als de la tercera sala nova.

94. No y ha què mudar.

Tenor vero aliquorum capitulorum sue magestati seu dominis tractatoribus in papiro volanti in diversis vicibus presentatorum et per suam magestatem decretatorum, ut in dicto stamento regali relatatum fuit, una cum dictis decretationibus in fine cuiuslibet capituli scriptis talis est:

203. Ítem, plàcia a vossa magestat, ab lloació y approbatió de la present Cort, statuhir y ordenar que les causes de extractions de officis y de administracions de aquelles de les ciutats, viles o llochs reals, com són de botigues de forments y obrers, vehedors, mostasafs, clavaris o altres officis per dites universitats comunicats y de confraries, y altres qualsevol tocants a la conexensa y administració dels concellers, pahers, procuradors, cònsols, jurats, de dites ciutats, viles, o llochs y també de im//639v//positions no-s puguen, per calitat de pobresa, viduytat o miserabilitat, de qualsevol quantitat o summa que sien, evocar en la primera instància a la Real Audiència, revocat lo Capítol segon de les Corts de l'any mil sinch-cents quoranta-set, en quant sobre la evocació de dites causes dexave arbitre del llochtinent general y del Real Consell⁷⁹⁴.

204. Per llevar contentions, supplica a vossa magestat la present Cort que, ab llur approbatió y consentiment, li plàcia statuhir y ordenar que les fermes de dret o recursos, que s'interposaran per los provincials dels procehiments fets per capitans generals o sos ministres y officials al llochtinent general y Real Audiència, sien admeses o admesos quant a l'altercat de la jurisdicció, la qual se haje de declarar haver lloch o no dita ferma de dret o recurs per tres doctors, hu de cada sala, lo més antich y ab lo canceller si serà causa civil y ab lo vicicanceller y en son cas regent la Cancelleria si serà causa criminal, lo qual article de jurisdicció hagen de declarar los sobredits dins deu dies après de instrohit, e si serà dins la vegueria ahont serà la Real Audiència dins dis dies, y si serà fora la vegueria dins vint dies precisos y preemptoris; y que lo capità general y sos

793. No consta en el manuscrit 76.

794. A continuació en el manuscrit 76 i afegit amb posteritat: Plau a sa magestat.

ministres y officials, presentades les lletres o cartells citatoris e inhibitoris, hagen de parar encontinent la executió de aquell en les causes civils no havien de causar algun dany molt notable. Y que la present constitució sie duradora fins a la conclusió de les primeres Corts⁷⁹⁵.

205. Per obviar als abusos y danys que de traure cavalls dels present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya han redundat, supplica a vossa magestat la present Cort que, ab llur aprobació y consentiment, limitant la Constitució del rey en Jaume //640r// segon en la segona Cort de Barcelona, Capítol deu, li plàcia statuhir y ordenar que ninguna persona, de qualsevol grau o condició que sia, no puga traure de dits Principat y Comptats, per a passar en lo Regne de França, ningun cavall de mida de set palms o més, on si algú o alguns seran trobats passar cavalls de tal mida en França dins del spay de una llegua de la ralla perdan lo tal o tals cavalls, los quals sien del qui l'haurà pres dins dita llegua; y per tal delictes sien perpètuament deportats en una illa nomenadora per vossa magestat o son lloctinent general, sens speranza de ésser composats, y en la matexa [pena]⁷⁹⁶ incorreguen aquells contra los quals serà plenament probat que hauran tret y passat en dit Regne algun cavall de la dita mida. Y que la present Constitució sie duradora tant solament fins a la conclusió de les primeres Corts⁷⁹⁷.

206. Ítem, plàcia a vossa magestat, ab lloació y aprobació de la present Cort, innovar los Capítols de Cort primer de l'any mil sinch-cents quoranta-set, que comensa "Per la justítia regnen los reys", e's conforme també lo que al dit Capítol de Cort fonch ajustat per la Constitució feta per vossa magestat en les últimes Corts en la ciutat de Barcelona, mil sinch-cents sexanta-quatre celebrades, Capítol segon, que comense "Ítem, com en la Cort general"; y que lo temps de quatre mesos prefigit en lo dit Capítol per a rebre testimonis y altres proves y informacions sobre les acusacions, si donades seran [o denunciations donades seran]⁷⁹⁸, sie allergat a temps de sis mesos y que lo visitador per vossa magestat nomenador hage de proseguir en la visita fins a sentència definitiva inclusive, dins lo present Principat o en lloch ahont lo lloctinent general de vossa magestat o, en absència sua, lo portantveus de general governador se trobarà, //640v// ab vot y parer decisihu de quatre doctors per lo dit visitador eligidors, los quals sien dels tres Regnes de Aragó; y lo dit loctinent de vossa magestat haje, en son nom, prefigir les sentències ab vot dels dits visitadors y quatre doctors; en tot lo demás sie guardada la forma en dit Capítol de Cort contengudas, y que vossa magestat nomene lo dit visitador dins dos mesos après de la conclusió de les presents Corts. Y que assò sie durador fins a la conclusió de les primeres Corts⁷⁹⁹.

795. *A continuació en el manuscrit 76 i afegit amb posteritat a la redacció inicial:* Plau a sa magestat.

796. *Del manuscrit 76.*

797. *En el manuscrit 76, escrit a continuació:* Plau a sa magestat.

798. *Del manuscrit 76.*

799. *A continuació en el manuscrit 76:* Plau a sa magestat que lo Capítol de la Visita de l'any 47 sie innovat y durador fins a la conclusió de les primeres corts y que lo temps sia sis mesos per a la offensa y sis per la deffensa y en lo que toca a la nominació de dit visitador la farà sa magestat dins dos mesos com se supplica.

Gravamina vero pro parte dictum trium stamentorum dicte regie magestate presentata.

Sacra, catòlica, real magestat

Considerant los poblats en lo present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya com ha obedientíssims y fidelíssims vassalls de vossa magestat [los grans beneficis y mercès que han rebut de la presència de vossa magestat]⁸⁰⁰ en aquest seus Principat //641r// y Comptats, y per contrari los molt agravis, danys y preiudicis que en absència de vossa magestat (mayorment essent estada tant llarga) han rebut y rebian cada dia per alguns dels llochtinents generals de vossa magestat, doctors de son Real Consell y Audiència y altres oficials y ministres, en violació dels Usatges de Barcelona, Constitucions de Cathalunya, Capítols y Actes de Cort, privilegis, usos y costums dels dits Principat y Comptats; ab molt justes rahons y causes, per lo gran amor que tenen a vossa magestat, han desigat sa real presència y supplicat, ab diverses cartes y embaxades, fos vossa magestat servit fer-nos mercè de visitar aquest seus Principat y Comptats, no sols per fer-nos mercès⁸⁰¹, les quals speram molt certes com de tant potentíssim, cathòlich, benigne y clementíssim príncep, rey y senyor nostre tenim experimentat, mes encara per posar orde en la administració de la justícia y reduhir los abusos y excessos fets a son degut stat y orde, perquè de assí al devant no's fassen semblants agravis ni preiudicis, los quals són tants y de tant pes y consideració que, quant fossen fets a persones estranyes, hagueren confiadament recorregut a vossa magestat, proment-se tot amparo y deffensa com de príncep tant christianíssim y tant zelós de la justí[ci]a y rectitud; y encara que la presentació dels presents y altres memorialis de agravis se haja de fer a vossa magestat dins de la iglésia de Santa Maria de la present vila de Monsó, ahont és lo lloch per vossa magestat assignat per a celebrar les Corts, les quals vossa magestat nos fa mercè de tenir y celebrar a estos sos Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya y no en altra part fora de aquella. Emperò, per la malaltia de vossa magestat e indisposició de tarçanes per les quals és estat //641v// necessari desagnar a vossa magestat tres vegades y donar-li purga y fer-se altres remeys, y moltes pregàries y oracions públiques a Nostre senyor Déu, axí en la present vila de Monçó com en tot lo present Principat y Comptats, perquè fos servit per sa misericòrdia restituhir a vossa magestat la prefecta salut; y axí per ésser molt manifest y notori lo impediment de malaltia que de present té vossa magestat, per la qual és impedit poder-se trobar en dita iglésia perquè en ella se pogués fer a vossa magestat dita presentació, per quant si ab aquest fret anava vossa magestat personalment en ella seria posar en perill la salut y vida de vossa magestat, que tant importa per al servey de Déu, bé, repòs y quietut de la cristiandat y de sos regnes y stats y specialment de aquests sos Principat y Comptats. Per ço, los tres braços de les dites Corts, perquè's puga passar avant a la expedició y conclusió de aquelles, ab expressa emperò protestació que lo present acte y coses en aquell contengudes no pugan en esdevenidor ésser trets en conseqüència y exemplar, ni per aquell los sia fet ni engendrat preiudici algú, ni pugan ésser obligats, constrets ni forçats fer semblants presentacions de memorialis a vossa magestat ni a sos successors en estes

800. *Manuscrit 76.*

801. *A continuació, ratllat, de visitar aquest.*

o altres Corts, si no és tant personalment en lo lloch assignat per a tenir y çelebrar aquells, y ab altres salvetats y protestacions necessàries y oportunes de llur pròpia y mera voluntat, y per les causes demunt dites y no altrament perquè en lo sobre dit puga vossa magestat més cumplidament provehir y manar reparar y resarçir y restituhir los danys y agravis fets a tot lo present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya y als particulars poblats en aquells, presenten a vossa magestat, per ara, aquest memorial de alguns //642r// de dits agravis en la conexensa, examinaçió y declaració dels quals, quant humilment poden, suppliquen a vossa magestat los tres braços del present Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya sia de son real servey procehir, sens acistència ne interventió de les persones per qui y ab consell dels quals són estats fets, y en tot y per tot administrar-los cumpliment de justítia per observança de les Generals Contitutions y lleys del dit Principat y Comptats, les quals és estat vossa magestat servit, per sa benignitat y clemència jurar y manar que per tots sien inviolablement observades.

Agravis fets per inquisidors y oficials de la Inquisitió.

Encara que los inquisidors apostòlics contra la herètica y apostàtica pravitat des de son principi tinguessen sa jurisdicció limitada en les coses tant solament de la fe, y no poguessen entremetre's *active* ni *passive* de altres causes ni negocis, noresmenys, entenen en lo present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya quant importava al servey de Déu y benefici de la terra que lo dit offici de la Santa Inquisitió fos auctoritzat y respectat per tots, en les Corts celebrades en la present vila de Monçó en l'any mil sinch-cents y dotze y mil sinch-cents y vint se acotentaren los dits Principat y Comptats de consentir que als dits inquisidors los fos concedida major jurisdicció, ab certa Concòrdia feta ab auctoritat de l'inquisidor general qui leshores hera, lo qual fonch après ab auctoritat apostòlica per la sanctedat del papa *Leo decimo* confirmada, y après per los inquisidors del present Principat, assenyaladament //642v// per lo inquisidor Lloazes, promesa y jurada servir. E no obstant que la dita Concòrdia és molt rahonable y feta ab molt gran acord y consideració, los inquisidors que de après són estats, per adquirir-se major jurisdicció y usurpar a vossa magestat y altres oficials ecclesiàstichs y de barons la sua, han recusat de prestar lo dit jurament que en lo intròyt de son offici, conforme a dita Concòrdia, tenien obligatió prestar, y han fets molts y diversos actes gravatoris, no sols a la dita Concòrdia sinó també a moltes Constitutions, Capítols y Actes de Cort y altres privilegis del present Principat en coses que ni directa ni indirectament toquen a la fe, assenyaladament, essent com són tant importants al servey de vossa magestat, benefici y conservatió de tot aquest Principat, los drets y exactió del General, per la qual són estats servits los predecessors de vossa magestat concedir tota la jurisdicció per dites coses y dependents y emergents de aquelles *privative*, abdicant de si y de sos oficials tot son poder, com se veu per diversos Privilegis, Constitutions, Capítols y Actes de Cort referits y confirmats per lo cathòlich rey don Ferrando segon en les Corts de Barcelona any mil sinch-cents y deu, Capítol sis, comensant "Los tres staments o braços"; y per altres també per vossa magestat confirmats en les Corts de Monçó de l'any mil sinch-cents quoranta-set, Capítol set, comensant "Per los Capítols y Actes de Cort", essent estats los predecessors de vossa magestat de glo-

riosa memòria per sa benignitat y clemència servits de contribuir en dit dret, com està disposat per lo rey Ferrando primer en la Cort de Barcelona, Capítol quart, comensant “Ítem, senyor”, sots dit títol “De vectigals”, confirmada per lo rey Joan segon en la Cort de Monçó, Capítol quinze, comensa[n]t “Ítem, senyor molt excel·lent”, sots títol “De revocació del destrenyament de Tortosa”, y per altres //643r// molts privilegis y Capítols; lo que és estat també ab auctoritat apostòlica concedit y confirmat per Papa Climent setè, comprenent en aquell totes les persones ecclesiàstiques, exceptades tant solament la persona de Sa Sanctedat; com també per moltes Constitutions Generals confirmades per lo rey Ferrando segon en la Cort de Barcelona, any mil quatre-cents vuytanta hu, Capítol quoranta-quatre, comensant “Declarat”, noresmenys està expresament disposat, no han dubtat dits inquisidors pretendre que ells y sos oficials y familiars estaven exemps de la solutió y prestació de dits drets.

Y volent posar en executió sa pretensió, Guillem Terrena, nunti del Sant Offici en la vila de Perpinyà, recusà pagar lo dit dret al General de certa quantitat de estany y altres coses havia portades de França; lo que sabent dits deputats, volent ab los remeys de justícia que acostumen compel·lir aquell a la prestació y solutió de dits drets, per los inquisidors qui leshores heren y sos oficials los foren fets tals y tants destorps quals y quant vossa magestat diverses voltes és estat informat, impedint que no exigissen sos drets y capturant als oficials del General y als oficials reals qui donaven acistència, consell y ajuda als deputats, y promulgant censures contra los deputats estant per dit efecte exercint son offici, y volent attentar de arrestar aquells y fen altres agravis y preiudicis dels quals se han causat grans danys, despeses y gastos a la Generalitat y a tot lo present Principat. Continuant dites pretensions, portant un alguazil de dit Sant Offici uns presonés per mar, entrant per lo portal de Barcelona, no volgueren manifestar ni pagar lo dret del General de les coses que portaven per rahó de les quals se devia, ans tirant de les spases feren vàlida resistència //643v// als oficials qui per la exactió del General estaven en dit portal, y lo que pijor és, me[s]clant-se ab dit alguazil Francesch Suro, qui no hera familiar y aportave certes coses que devian dret al General, los dits oficials de la Inquisitió destorbaren que los de la Deputatió no exhigissen dit dret. Passant certa roba del bisbe de Cartagena per lo present Principat, la qual devia dret al General, per exemir-se de pagar aquell feren dits inquisidors que mossèn Antoni Joan Argemir, prevere familiar del Sant Offici, ab vara alta acompanyàs la dita roba, y enviant los deputats sos officiàls per a cobrar los drets que heren deguts al General, volent en la vila de Martorell executar la comissió dels deputats, los fonch feta per dit Argemir molt gran resistència, de què se seguí notable scàndol y desllustre a dits tribunals.

Procehint lo diputat local de Perpinyà a executió contra un tauler del General per çerts deutes del General, dits inquisidors, ab ocasió de què una pessa de terra del dit tauler estava obligada a un familiar del Sant Offiç, impediren ab excommunications y altres procehiments la dita executió, en notable torp dels deutes del General. Fent los diputats de Cathalunya contra sos oficials visita, la qual, conforme al Capítol quinze comensant “Perquè los Capítols” de les Corts de mil sinch-cents quoranta-dos, tenen obligació de fer per descàrrech de son offici en lo principi del trienni, foren impedits per los inquisidors de proseguir aquella contra alguns oficials de la Deputatió, los quals heren familiars del Sant Offici, pretenent que dits deputats no podien procehir contra familiars

encara que haguessen delinquit en son offici, en molt gran //644r// dany dels drets y jurisdicció del General.

Més avant, feren y publicaren certes crides dits inquisidors de les quals se seguiren molt grans danys y torps als drets del General y molts altres inconvenients, en dany y perjudici de aquell, assenyaladament perquè fou causa dita crida que los diputats no pogueren exhigir los deutes dels colidors, estant en perill de perdre's y de per ço de fet pèrdre en moltes quantitats.

Ítem, los inquisidors no sols se han usurpat la jurisdicció dels deputats sinó també la de vossa magestat y dels oficials ecclesiàstichs y de barons, evocant totes les causes *active et passive*, axí en civil com en criminal, a son concistori, de què ha redundat molt gran agravi y prejudici als poblats en lo present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya, per ço que no sols és contra dispositió de dret comú, per lo qual està disposat que lo actor ha de seguir lo for del reo, y contra la Constitució del rey Pere segon en la Cort de Barcelona, Capítol quinze, comensant "Ítem, que ninguns hòmens", sots títol "De jurisdicció de tots jutges", y contra usos, pràctiques y stils del present Principat, mas és també contra diverses Constitutions, assenyaladament del rey Pere segon en la Cort de Barcelona, Capítol dotze, y de la reyna Maria, Capítol primer, comensant "Volents", y del rey Jaume segon en la tercera Cort de Barcelona, Capítol vuyt, comensant "Ítem, ordenam", sots títol "De jurisdicció de tots jutges", y contra altres Capítols y Actes de Cort per los quals està disposat que los oficials reals, veguers, balles o altres ordinaris han de conèxer de les causes civils y criminals de sa ballia o vegueria, y los ecclesiàstichs de les de sos súbdits y inferiors, y los barons de las de sa baronia, conforme a la Constitució del rey Pere segon en la Cort de Barcelona, Capítol tres, comensant "Statuhim enaxí", sots títol "Que oficials no entren en jurisdicció de altri", y contra altres Constitutions. Y per llevar los inquisidors //644v// la dita conexensa en coses que no toquen a la fe, no sols no són estats vossa magestat y dits ecclesiàstichs y barons privats dels emoluments de dita jurisdicció resultants, mas han seguit també molts grans inconvenients en lo present Principat y notable dany a la auctoritat y jurisdicció de vossa magestat y dels dits ecclesiàstichs y barons, assenyaladament perquè los dits inquisidors per dit respecte han fet un gran y excessiu número de commissaris ecclesiàstichs y familiars seculars del Sant Offici, molta part dels quals són persones molt reboltoses, inquietes y desonestes, de què se han seguits molt grans scàndols y divisions y avalots per no poder los ordinaris, axí ecclesiàstichs com seculars, castigar, reffrenar ni reprimir llurs desordres, ans bé, volent conèxer dits ordinaris de les causes civils o criminals de aquells, són estats impedits per dits inquisidors y evocades les causes a son concistori.

En confirmació de tot lo sobredit, se han seguit en lo Capítol de la Seu de Urgell que, essent comissari del Sanct Offici micer Barthomeu Moles y notari mossèn Pere Cases y receptor micer Sebastià Moles, canonges de dita iglésia, quant per lo cabíscol o altre president del cor se'ls mane alguna cosa, ço és, que en los officis dobles tinguen capes en lo cor, canten antíphones, versos, lliçons o altres coses concernents a la celebració dels officis divinals, dits canonges per ser de la Inquisició recusen de fer-ho, al·legant que són exempts, y en cas de punitió han recorregut als inquisidors de Barcelona, dels quals no se ha pogut haver la rahó; y lo mateix fan quant per los negocis particulars concernents a la auctoritat del Capítol y Mensa Capitular se'ls fan algunes comissions, de què se segueix que per lo poch número de canonges y ha en dita iglésia no's poden fer los officis per los canonges, //645r// conforme a la costum antiga, ni pot ser guardat lo bon orde

y costum antich ni les constitutions de dita iglésia, ab gran dany de aquella y notable scàndol de tot lo poble.

E més avant, se és seguit que, havent de pagar Joan de Ronis y Segura, mercader de la ciutat de Barcelona, a cert familiar, un cambi y, no essent encara vingut, n' i caygué⁸⁰² lo temps de la paga, manaren los inquisidors a dit Ronis que pagàs dit cambi encontinent al familiar ans de eixir del palàcio; y per temor no l'encarcerassen, hagué de complir dit manament, ab molt gran dany y preiudici seu y de la jurisdicció de vossa mages-tat y violació, no sols de les dites Constitutions, mes encara contra dret comú y equitat natural, per les quals les convencions han d'ésser servades y, ans de temps, ningú pot ésser compel·lit pagar son deute.

Y no sols dits inquisidors conexen los negocis de sos familiars, però encara essent mort los familiars, per ço essent extincta llur pretesa jurisdicció, evoquen les causes que tenent agent o deffenent les viudes de aquells en la Real Audiència y altres tribunals, com se féu en la causa de la viuda Canyelles, agent de una part, contra Hierònym Canyelles de Barcelona, deffenent de part altra; la qual, après de introduhida en la cort del veguer per dita viuda y per ella evocada a la Real Audiència y comesa al magnífich micer Riusech, après dita viuda, per fugir a la justítia, fermà de dret davant dits inquisidors y evocà la dita causa en son concistori.

Y lo mateix feren en la causa de la viuda donya Cathalina Camallonga contra son fill, la qual, sent estada introduhida en la Real Audiència, fonch evocada a la Inquisició.

També dits inquisidors evocquen les causes per ferma de terceres persones no familiars, los quals pretenen algun interès en la causa, fermen de dret en la Inquisició y aporten //645v// tota la causa dels no familiars⁸⁰³ davant ells, contra les dites Constitutions y assenyalamet contra la Constitució trenta-quatre comensant "Ítem, com moltes vegades" de les Corts de l'any mil sinch-cents quoranta-set, com se seguí en la matexa viuda Canyelles, la qual, firmant de dret davant los inquisidors, evocà certa causa que's portava en la Real Audiència entre Francesch Cavaller, no familiar, de una part, contra altres que tampoch no heren familiars.

Y axí mateix, instant y fent executió en la Real Audiència diversos acrehedors no familiars contra la persona y béns de Antoni Font, botiguer de teles, lo qual havia romput ferma de dret Gaspar Càrcer, familiar del Sanct Offici, per cert pretès crèdit davant los inquisidors, los quals pretengueren impedir les dites executions; y encara que recorrent per part dels altres acrehedors al Consell Supremo de la Inquisició en Castella obtingueren que no fossen impedides dites executions, sustingueren emperò molts grans despeses y gastos, los quals no·ls són estats may esmenats y hagueren de exir fora del present Principat a demanar justítia, lo que és contra la Constitució del rey Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol terç, comensant "Clarificant", sots títol "De jurisdicció de tots jutges", per la qual y altres és disposat que los poblats en lo present Principat no han de ésser trets per coses de justítia del present Principat sinó que·ls ha de ésser administrada justítia dins aquell, tant en les coses de primera instància com en las de apyel·lació, conforme a la Constitució de rey Pere segon en la Cort de

802. *En el manuscrit 76, ni caygut*

803. *A continuació, ratllat, los quals pretenen alg.*

Barcelona, Capítol onze, comensant “Ítem, que totes les causes que sien” y en lo Capítol dotze comensant “Ítem, que //646r// les causes”, sots títol “De jurisdicció de tots jutges”.

Ítem, portant-se una causa en la Real Audiència contra lo ardiacha maior de Gerona, en nom de dita dignitat, per rahó de una manutenència real que tenia en dit ardiaconat, y fent Carles Çagarriga, ardiaca de Benasch, com ha delegat apostòlich, çerts procehiments contra aquell, usant lo lloctinent general de vossa magestat de una de les més principals regalies que vossa magestat té en aquest son Principat, que és manar requerir als dits delegats revocquen lo que s creu fan contra la jurisdicció y preheminiència real, o compareguen en la Règia Audiència per informar aquella, conforme a la pramàtica del rey en Martí dada en Barcelona a denou de març mil quatra-cents-y-nou, dit Çagarriga, per fugir lo judici de la Real Audiència, com a familiar del Sanct Offici fermà de dret davant los inquisidors, los quals asumiren aquella inhibint al dit lloctinent general y Real Audiència, no tenint compte que la monició li here estada feta com ha delegat apostòlich y no com a familiar.

Y lo que pijor és, que volent los officials de vossa magestat castigar alguns notaris y altres officials reals que han delinquit en son offici, recurrent aquells als inquisidors, són eximits y rellevats de la tal pena o càstich, y vossa magestat privat de la conexensa de tal delictes, per rahó del qual toca a vossa magestat y no altre official, conforme a la Constitució del rey Pere segon en la Cort de Barcelona, Capítol denou, comensant “Ítem, otorgam”, sots títol “De officis de inquisidors de taula”, y del rey Jaume segon en la segona Cort de Barcelona, Capítol quatorze, comensant “Ítem, que degú”, sots títol “De les coses prohibides als clergues”. Com se seguí assenyaladament ab tal Colomer, notari, familiar del Sant Offici, lo qual per certs delictes que havia comesos en son offici fonch condemnat en certes penes per micer Hierònym Sunyer, doctor leshores de la //646v// Real Audiència; y per ser familiar del Sanct Offici, dit Colomer fermà de dret davant los inquisidors, los quals li admeteren aquella, y axí evadí la dita pena de manera que la part instant no pogué may conseguir justícia, y lo que pijor és, que no podent ésser familiar dit Colomer per ser scrivà, conforme la Constitució vint-y-sinch, comensant “Més encara” de les Corts de l’any mil sinch-cents sinquanta-tres, fonch admès per dits inquisidors.

Y per contrari, dits inquisidors conexen, condemnen y castiguen los officials de vossa magestat, sots color que aquells han fet algun acte de son offici contra familiar del Sant Offici, essent en los casos que no ls tocara.

Assenyaladament alguns anys fa condempnaren Pere Texidor, sotsveguer de la ciutat de Gerona, en certa quantitat de dinés y detingueren aquell arrestat molt temps en la ciutat de Barcelona per haver llevat lo pedrenyal a tal, pretès familiar del Sanct Offici, lo qual aportava públicament en la plaça de tal lloch contra les crides reals, per les quals estava prohibit que en semblants llochs ningú gosàs portar pedrenyals.

Y axí mateix, en lo any mil sinch-cents vuytanta-dos, tenint avís Perot Còdol, lloctinent de veguer de Puigçerdà, de alguns lladres que robaven al Coll de Jou y se’n apor-taven en França les persones per a composar-los, hisqué ab tretze o catorze soldats dels qui vossa magestat paga en la terra de Cerdanya, y anant en dita persecució hisqueren del lloch de Bellver trenta o quoranta lladres de pas, entre los quals hera Martí Bosch de la vila de Puigçerdà, los quals ab gran crit de “mort, a mort, muyra lo veguer” acomete-ren al dit lloctinent y li nafraren molt mal un soldat, per lo que fonch forçat retirar-se //647r// dit loctinent de veguer a la vila de Puigçerdà, hahont féu procés a tots los sobre-

dits bandolers y al dit Martí Bosch, lo qual tres dies après, passejant-se per dita vila de Puigcerdà ab un pedrenyal curt a la sinta, fonch pres y capturat per dit llochinent⁸⁰⁴ de veguer y, portant-lo a la presó, al·legà que hera familiar del Sant Offici y li féu ostensió de un paper que deya ésser lo títol de sa familiatura; y perquè la gent se avalotava y dit sotsveguer desijava provehir conforme hera de justítia, remetré aquell a son assessor per a què la ves y aconsellàs lo que se hauria de fer de justítia, y encontinent que lo dit assessor digué que hera familiar, tragué aquest de la presó hahont lo havia tingut cerca dos hores y no més y lliurà aquell en mà del comissari del Sant Offici de Puigcerdà, lo qual lo aportà a Barcelona ahont fonch condemnat dit Bosch en tres-centes lliures y un any de desterro de dita vila de Puigcerdà; y no obstant que constàs de dit delictes y excés, manaren dits inquisidors capturar al dit Perot Còdol, lo qual tingueren pres dotze dies y après tragueren arestat per Barcelona a pena de sinch-cents ducats, y axí lo han tingut més de dos anys, y al cap de aquells lo han pres de sacrament y homanatge ab lo qual encara vuy està detingut, per lo que en sa absència és restada destruhida sa casa y se li ha causat dany de més de dos-mília y sinch-cents ducats.

Ítem, en lo any proppassat, los inquisidors, vehent que Joan Andreu, porter real, portava la vara llarga, que és insígnia ordinària dels porters reals en Cathalunya, enviaren a cercar aquell y li llevaren la dita insígnia, en molt gran vilipendi y emulatió de vossa magestat y de sa real jurisdicció y de sos vassalls.

Y per lo semblant, havent fermades treves en poder de la //647v// règia cort, Jaume, Robí, Vinyoles y altres, de una part, y Sans, Managat, Pasqual y altres de la vila de Puigcerdà, de part altra, a pena de mil ducats aplicadors als còffrens reals de sa magestat, conforme al stil de la règia cort; y seguint-se après que les dites treves foren rompudes per una de les dites parts, que no hera familiar, executant lo governador de Rosselló les dites treves, los inquisidors pretengueren que la executió y conexas de aquelles sols tocava a ells, per ésser mesclat en les treves tal Managat, que hera familiar, y axí executaren sinch mil ducats, ço és, mil per quiscuna de les parts contrafents, entenent que si heren deu de una part podien executar deu mil ducats, y que cada hu de aquells estava obligat per si y per los altres, contra notòries dispositions de dret, de què, ultra lo sobredit agravi, se ha seguit que la règia cort no pugue executar les penes a ell stipulades y lo General és estat privat de les avaries de dita quantitat, les quals, conforme a la Constitució sisena comensant “Ítem, statuhim”, feta en les últimes Corts per vossa magestat celebrades en lo any mil sinch-cents sexanta-quatre, toquen al General. Y los inquisidors han procehit contra les persones y béns de dits Robins y altres no familiars, los quals tant solament són de for y jurisdicció de vossa magestat, ab molt gran dany de aquells y de son patrimoni y escàndol de la terra.

Ítem, pretenen dits inquisidors posar-se en les administracions de les ciutats, viles y llochs e impedir que sos familiars no paguen impositions y altres càrrechs de aquelles, tocant la conexas y administratió de dites causes tant solament als consellers, pahers, jurats y altres administradors de les ciutats, viles o llochs, conforme a diversos privilegis reals en aquelles concedits y per diverses Constitucions està dispostat; //648r// assenyaladament per la del rey Joan segon en la Cort de Monçó, Capítol vint-y-nou, comen-

804. *A continuació, ratllat, general.*

sant “Ítem, senyor” sots títol “De revocació del destrenyament de Tortosa”, y del rey Ferrando segon, any mil sinch-cents y deu, Capítol comensant “Com los reys de Aragó”, y per lo emperador don Carlos, de gloriosa memòria, en les Corts de l’any mil sinch-cents trenta-quatre, Capítol vint-y-dos, comensant “Per Constitutions”, y de l’any mil sinch-cents trenta-set, Capítol vint-y-tres, comensant “Ítem, per quant”, les quals foren per vossa magestat confirmades en les Corts de l’any mil sinch-cents quoranta-set, Capítol sexanta-dos, comensant “Com la experiència”.

Particularment essent extret en la vila de Perpinyà per cònsol hu qui hera debitor a la casa de la vila y familiar del Sant Offici, lo qual, conforme a les ordinacions y reals privilegis de dita vila, [per ser debitor no podia concórrer; no obstant aquella, manaren los inquisidors ab censures admetre aquell a cònsol de dita vila]⁸⁰⁵ sens pagar lo que devia ni haver hoyt a dita vila. Y per lo semblant, administrant mal son offic, alguns còsols, clavaris, mostasafs, jurats y altres que entren en la administració de les ciutats, viles o llochs⁸⁰⁶ reals y de barons no poden ésser punits ni castigats conforme [a les ordinacions de les tals ciutats, viles o llochs ni per los jutges ordinaris, conforme]⁸⁰⁷ a Constitutions, ans bé són impeditos per dits inquisidors, los quals de aquesta manera conexen en conseqüència de dites administracions y impositions, ab molt gran dany de les ciutats, viles o llochs y notòria violació de dites Constitutions.

E noresmenys, en violació dels reals privilegis per lo bé públich concedits als sobreposats de la horta de la vila de Perpinyà, portant una causa en lo concistori de dits sobreposats per algunes qüestions de termes entre Francesch Guitart y micer Raphel Alzina a instàntia de dit Guitart, familiar del Sant Offici, fonch manat per lo comissari de la Inquisició //648v// de dita vila, a pena de excomunicació, dits sobreposats no s’entremessen de aquella.

Y lo matex féu en una causa entre Antoni Riu, familiar del Sant Offici, y tal March de Vilallonga, manant a dits sobreposats restituïssen les penyores que havien preses al dit Riu. Y lo matex manament feren a dits sobreposats en altra causa que entre dits Francesch Guitart, familiar, se aportava contra Jaume Marrufet, pagès de Vilallonga.

Y lo que pijor és, que dits inquisidors no sols conexen de dites causes no tocant a ells la conexensa, mes en lo procehir de aquelles⁸⁰⁸ no han servat ni serven les Constitutions Generals, Capítols y Actes de Cort, privilegis, usos y costums del present Principat, tant en lo ritu y terminis de les causes quant en lo resto y divisió de aquelles, en [lo]⁸⁰⁹ que són molt agraviats los poblats del present Principat.

Assenyalamet, són molt agraviats los senyors de algunes cases quant en aquelles, per lloguer o relloguer, entre algun familiar del Sant Offici, perquè volent, après de acabat lo lloguer, expel·lir aquell dins lo terme de la pramàtica del rey Joan primer, *data* en Barcelona, a quinze de octubre de mil sinch-cents vuytanta-set, la qual està approbada y confirmada en lo Capítol vint-y-nou comensant “Com per pramàtica real” de les

805. *Manuscrit 76.*

806. *A continuació, ratllat, ni per los jutges ordinaris.*

807. *Manuscrit 76.*

808. *Aquelles, corregit.*

809. *Manuscrit 76.*

Corts proppassades de l'any mil sinch-cents sexanta-quatre, no serven aquelles, ans proceheixen a son gust, en notable dany dels senyors de dites cases.

En les causes feudals, en les quals, conforme a la Constitució del rey Pere segon en la Cort de Barcelona, Capítol sinquanta-set, comensant “Ítem, que en totes causes”, y del rey en Jaume segon en la segona Cort de Barcelona, Capítol setze, comensant //649r// “Ítem, ordenam”, sots títol “De feus y apostats”, y en les emphiteoticals, conforme a la Constitució del rey en Jaume segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol trenta, comensant “Ítem, que ningun home”, sots títol “De jurisdicció de tots jutges”, y al privilegi de la ciutat de Barcelona vulgarment dit “*Recognoverunt proceres*”, y altres Constitucions, los senyors directes poden conèixer y donar jutges y fer capbrevar a sos feudataris y emphiteotes per rahó dels censos y altres drets dominicals, també dits inquisidors impedexen la dita conexensa si los feudataris o emphiteotes són familiars del Sant Offici, en molt gran perjudici de aquells y violatió de dites Constitucions.

Y entre altres coses, tenint privilegi la ciutat de Barcelona, lo qual està continuat en dit privilegi vulgarment dit de “*Recognoverunt proceres*”, que no pagant los emphiteotes íntegrament los censos poden llurs senyors directes de sa pròpia auctoritat llevar les portes de les cases emphiteoticals fins sien íntegrament pagats de aquells, dits inquisidors, no obstant aquell, impedexen la executió de dit privilegi quant lo senyor útil de la tal casa és familiar.

E més avant, essent conforme al dit privilegi o per clares disposicions de dret concedir que lo senyor de alguna casa pot de sa pròpia auctoritat, per lo lloguer de son conductor, executar los béns aportats per aquell en sa casa, noresmenys, quant los llogaters són familiars, dits inquisidors impedexen los tals senyors que no puguen usar de dit son privilegi.

Y axí mateix, essent les causes de les iglésies y premicials *mere ecclesiàstiques*, havent-se de tractar davant dels bisbes o sos oficials, conforme a disposicions de dret, impedixen dits inquisidors, quant són contra alguns familiars, que no coneguen de dites causes.

649v// Ítem, encara que la executió de la scriptura de ters continuada en la vegueria de Barcelona sia tant privilegiada y no admeta sinó sola exceptió de paga, de la qual ha de constar per carta pública conforme al privilegi de l'infant don Alfonso, *datum* en Barcelona, a quatre de les calendes de maig, any mil tres-cents y vint, declarat per la reyna Maria en la Cort de Barcelona, Capítol setze, comensant “A la condició femenil”, sots títol “De actions y obligations”, y ampliat per vossa magestat en les últimes Corts, capítol de Cort vint-y-sinch, comensant “Ítem, per quant és vist”; noresmenys, dits inquisidors, en violatió de dit privilegi y gran dany dels acrehedors, admeten moltes excepcions frívoles, impedint y retardant la executió de aquelles.

Ítem, impedexen dits inquisidors que los oficials ordinaris y senyors dels tèrrens y castells no poden executar los bans, penes, talles ho impositions que tenen imposats contra familiars del Sant Offici encara que sien sos vassalls, contra disposició de la Constitució del rey Alfonso segon en la Cort de Monçó, Capítol vint-y-sis, comensant “Ítem, ordenam”, y del rey Jaume segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol trenta-sinch, comensant “Ítem, que si hòmens”, sots títol “En quin lloch deu ésser convengut”, y de la Constitució trenta-tres de les Corts de l'any mil sinch-cents quoranta-dos, perpetuadas per vossa magestat en lo Capítol primer de les Corts de l'any mil sinch-cents sinquanta-tres.

Segons que se ha seguit en la vila de Alcarràs, que havent-se imposat un dret de quint per los jurats, consell y universitat de dita vila per a pagar y descarregar los mals de aquella, Francisco Llobera, natural de la vila de la Almúnia del Regne de Aragó, terratinent en la vila de Alcarràs, familiar del Sanct Offici, //650r// nunca ha volgut pagar dita impositió; y lo que és pijor, que havent fet manament lo senyor de dit lloch de Alcarràs a tots los habitants y terratinents de dit terme y specialment a dit Francisco Llobera y havent posat, lo aplegador de dit quint, senyal en los fruys de dit Llobera, com se acostuma en senyal de empara perquè no sien trets sens pagar los quints y altres drets, noresmenys, dit Llobera, ab pretextu que hera familiar del Sanct Offici, llevà temeràriament de sa pròpia auctoritat dit senyal y se'n aportà dits fruys sens pagar lo dit quint, lo que causà molt gran scàndol en dit terme y fou molt gran atreviment y dany de la dita universitat de Alcarràs y vilipendi dels manaments fets per dit senyor de Alcarràs, lo que és contra la Constitució del rey Alfonso segon en la cort de Monçó, Capítol dotze, comensant “Ítem, ordenam”, y del Capítol quoranta-sis del rey en Pere segon en la Cort de Barcelona, comensant “Ítem, que los terratinents”, posades sots lo títol “De obres públiques e o drets de castells”, per les quals està disposat que los terratinents són obligats de contribuir en quísties e altres exactions imposades per lo senyor y poble de hont tenen ses terres.

Ítem, essent com són les causes mercantívols tan privilegiades y affavorides per diverses Constitutions y la conexas de aquelles per diversos privilegis per vossa magestat y sos predecessors atorgats de la Llotja de Mar de la ciutat de Barcelona y altres parts, en cas que per alguna qualitat se evocque en la Audiència o altre qualsevol tribunal, se han de tractar summariament y de pla y conforme a les ordinacions del Consolat de la Llotja y al ús y stil de aquella, conforme les Contitutions del rey Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol comensant “Ítem, com per tràurer”, sots títol “Quant lo príncep entre pubills he viudes”, y en les Corts de l'any mil //650v// sinch-cents y deu, Capítol deset, comensant “Ítem, statuhim y ordenam que com causes algunes”, y en les Corts de l'any mil sinch-cents y dotze, Capítol tretze, comensant “Havent a cor”; noresmenys, los dits inquisidors, ultra qui evocquen les causes mercantívols de dit Consolat, tracten après aquelles ab tant different stil y ab termini tant llarchs que los acrehedors per la mayor part venen a perdre sos deutes o la cobrança de aquells se differeix tant que patexen molts interessos.

De què assenyaladament se és seguit que, demanant Pau Puig Janer a Hierònym Llucià y Joan Fontanilles, familiars, davant los inquisidors, certa quantitat, la qual los havia donada a cambi per a Castella y heren tornades les lletres protestades, dits inquisidors ni feren verificar les lletres ni decerniren la executió prompta com se acostuma, sinó que la han tractada ab tanta dilació que entre tant se és absentat dit Hierònym Llucià y està vuy dit Puigjaner en notable perill de perdre lo deute; y lo mateix se és seguit en altre cambi que Damià Puigjaner havia de cobrar de dits Llucià y Fontanilles.

Y també se seguí que, al temps dit Llucià anava latitant molts acrehedors, y entre altres mestre Ros, sabater, supplicaren als inquisidors que dit Llucià fos pres y capturat, attento que essent passats los tèrmenes de las solutions no pagava a ningú, los quals no u volgueren provehir, ans respongueren que cada hu demanàs lo que pretenia que, encara que dit Llucià fos vist en algunes parts de Barcelona, noresmenys estava pres per los inquisidors, de què per dexar de fer justíia dits inquisidors se seguí que dit mestre Ros

morí de anuix, y molts dels acrehedors ab gran dany han //651r// hagut de consertar sos deutes, lo que no haurien fet si se hagués administrat justícia.

Y per lo semblant, havent Martín Pérez, pretès familiar del Sant Offici, comensada certa causa en lo Consolat de la Llotja de Barcelona contra Nicholau Grosset, vent que en dit tribunal havían de fer justítia perquè ell, examinat los comptes, restava debitor, evocquà la causa en la Inquisició y per los inquisidors fou admesa, no obstant que lo dit Grosset al·legà la *littis pendentia* del Consolat.

E també, haurà quatre o sinch anys que lo procurador del paborde de Manresa, senyor del terme de Aguilar, trobà que Monserrat Selva, del dit terme, familiar del Sant Offici, tenia unes mesures falses, per las quals dit Paborde e o son germà Jaume Casanova, procurador de aquell, li feren enquesta en poder de Antich Sala, notari de la dita ciutat de Manresa; y com lo rector de dit lloch, comissari del Sanct Offici, amicís-sim del dit Selva, entengués que no podia dexar de castigar aquell per rahó de les dites mesures falces, manà, en nom del Sanct Offici, a dits paborde y a son procurador dexassen al dit Selva y no se entremetessen de aquell; y perquè dit delictes hera y és de la jurisdicció del paborde, prengué dit Selva y-l se'n aportà a Manresa, ahont té territori de vossa magestat per conèxer de semblants causes, y aquell tingué allí en una cambra per a conèxer de aquell, digué que ell entenia que los senyors inquisidors no tindrían pesar que ell conegués del dit delictes y que ell ne daria rahó als senyors inquisidors; y axí, anant dit paborde a Barcelona per dar rahó del prebit als dits inquisidors, trobà ya que, per part del dit familiar, se havia dat avís als dits inquisidors, los quals encontinent feren pendre al dit paborde y posar en presó y enviaren a Manresa //651v// a pendre al dit Jaume Casanova y Antich Sala, notari, pretenent que dit Sala havia dat lo consell per a què dit paborde o son procurador prengué al dit Selva, als quals Jaume Casanova y Antich Sala, segons que de fet los prengueren, y ab molt gran ignomínia y ab manilles o sposes a les mans, davant tot lo poble, los trageren en mig del dia de Manresa, com si fossen los majors heretges del món, no obstant se offerían en donar fermances per tantes quantitats com volrían, y aquells presos aportaren per mig de les poblacions que trobaren per lo camí, y finalment los posaren en los càrçers del Sant Offici y los tingueren après arestats per Barcelona, *respective* per tretze o catorze mesos, y a la fi los condemnaren en pagar cent ducats per cada hu y les despeses personals y processals; de la qual captura ha redundat grandíssima infàmia als dits paborde y a son germà y al dit Antich Sala, y molt major al dit Sala, qui, tenint fills y filles per a casar y entenent la gent que ab tanta ignomínia lo portaven pres ab manilles, se han donat entenent que hera pres per coses de fe, com per cosa de tan poca importància com la per què-l prengueren se podían assegurar d'ell ab fermances o altrament, y axí pot ésser molt gran destorp de poder col·locar a sos fills, ultra de haver-li donat gasto de més de sinch-cents ducats.

Ítem, impedexen que los officials real y de barons no puguen conèxer de delictes ni dèbits fets ans de la familiatura contra dispositions claras de dret y del Capítol de Cort vint comensant "Ítem, supplica" de l'any mil sinch-cents sinquanta-tres, de què se ha seguit que, havent capturat lo procurador del Capítol de Urgell a tal Ribó, del lloch de Bassella, perquè mesurava ab certes mesures falces, y essent estat composat ab consell de assessor de dit procurador, après de dita //652r// composició, dit Ribó procurà, y en efecte obtingué, fer-se familiar del Sanct Offici y, per so, és estat impedit lo dit Capítol de cobrar la dita composició.

Y no sols conexen de les causes de sos familiars civils y criminals sinó també ab color y pretensió que los qui no són familiars han delinquit contra algun familiar o contra alguna persona, béns, família o parents de aquell, encara que sien per coses molt lleugeres y de poca importància, procehexen, capturen y conexen de llurs causes, ab molt gran infàmia de les persones que no són familiars y molt gran desautoritat de son offici, lo qual, si Nostre Senyor per sa benignitat y per vossa magestat no remedien semblant desordres, vindrà a ser tingut en manco y no ésser tant respectat com vuy és per los poblats; assenyaladament per les grans condempnacions personals y pecuniàries que fan en dites causes als poblats del present Principat, de què se segueix que, restant los presos destruïts en effecte per dites condempnacions en causes poques y que no són de fe, se'ls fa casi confiscació de sos béns, la qual és prohibida per la Constitució del rey Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol deu, comensant "Statuhim y ordenam", sots títol "Dels béns dels condempnats", lo que se és seguit ab moltíssims que seria cosa proluxa de refferir.

Y assenyaladament, estos dies proppassats, per haver tingut rixa Raphel Oliver ab un familiar del Sant Offici, lo detingueren molts dies en presó, y après lo han condempnat en desterro per un any y en vint-y-sinch ducats, en gran escàndol del poble; e pochs dies fa que, en emulació de la jurisdicció de vossa magestat, se seguí que anant lo superbo Carolà, home molt facinerós y enemich de vossa magestat, ab dos altres consemblants des de la vall de Querol a la plana de Urgell, estant recollit dit Querolà //652v// en lo bescomptat de Castellbò, en una casa que's diu Les Planes, foren presos per Alemany Tragó, governador del bescomptat de Castellbò, y tenint aquells presos en lo castell de la vila de Ciutat ahon són les presons de dit bescomptat, micer Barthomeu Moles, comisari del Sanct Offici en la Seu de Urgell, que és amich y de parcialitat de dit Querolà, per affavorir aquell y eximir-lo de la justícia, envià encontinent a Joseph Boquet, pretès comissari del Sanct Offici⁸¹⁰, lo qual manà a dit governador, a pena de excomunicació mayor y mil scuts, que soltàs dits presos, aserint que'ls tenia guiats per coses del Sanct Offici; y responent dit governador a consell de micer Canyelles, son assessor, que donàs en escrits dit manament y recusant aquell de donar-lo, apel·là de dit manament als inquisidors de Barcelona o en aquells que de dret li fos lícit y permès y per a proseguir dita apel·lació anà a Barcelona y, donant rahó al Compte de Miranda de la dita captura y del que se havia fet, li manà que encontinent fes soltar los presos y se'n tornàs, perquè tenia avís que en la frontera de França y havia gent que ell daria rahó als inquisidors, lo que dit Tragó posà en executió com li hera estat ordenat; de la qual apel·lació, irritat micer Moles perquè no podia soltar y llibertar los presos, féu fer una crida encontinent en la ciutat de Urgell que, a pena de la vida, totes les persones de catorze anys en amunt ab ses armes y los mestres de cases ab sos pichs y martells anassen ab ell per a derrocar lo castell y fortalesa de vossa magestat de la vila de Ciutat; lo que conté molts grans agravis y exorbitàncies contra lleys no //653r// sols humanes per les quals, tant de dret canònic quant per Constitucions de Cathalunya, està permesa la apel·lació y disposat que penjant aquella no's pugua innovar ni attentar cosa alguna, sinó també contra lleys divines y canòniques per les quals està prohibit a les persones ecclesiàstiques imposar

810. *A continuació, repetit*, en la Seu d'Urgell...comissari del Sant Offici.

ni executar penes de la vida ni de effusió de sanch. Y encara que, per ser lo dit castell fortaleza molt fort, no pogué tenir efecte son mal intent, noresmenys, per executar aquell se emprà y valgué y acompanyà de molts lladres públichs, bandolers, excomunicats y enemichs de vossa magestat, cosa molt indecent y scandalosa a l'offici de la Santa Inquisició.

De què se seguí també altra agravi que, per haver dit micer Canyelles aconsellat y ordenat al dit governador de dits bescomtats la dita apel·lació, fonch çitat personalment per los inquisidors de Barcelona, ahont stigué arrestat un any y mig, y après fonch condemnat en cent ducats per als càrrechs extraordinaris del Sant Offici y en trenta per los gastos del procés y que de certs anys no puga atansar a la Seu de Urgell, contra la Constitució de Jaume segon en la Cort de Barcelona, Capítol segon, comensant "Ítem, que tot veguer", confirmada per la mateixa en la terçera Cort de Barcelona, Capítol quart, "Ítem, ordenam de consell", sots títol, "De offici de inquisidors de taula", per les quals està disposat que los assessors han de ésser punits y castigats dels delictes comesos en son offici per los inquisidors de taula en cas que hàjan delinquit en son offici; y perquè, essent çitat dit micer Canyelles per los dits inquisidors, micer Pasqual de la Seu de Urgell digué en alguna part que si fos de micer Canyelles fermaria de dret davant son ordinari, sols per assò fonch citat per los inquisidors en Barcelona personalment, ahont après de ésser detingut molts //653v// mesos, per aquells fonch condemnat en pagar cent ducats per als gastos extraordinaris del Sanct Offici, y trenta per als gastos del procés, contra moltes Contitutions de Cathalunya per las quals està disposat que la ferma de dret se pot y deu fer davant lo ordinari sens incórrer en algunes penes, asenyaladament per la Constitució del rey Pere segon en la Cort de Barcelona, Capítol quaranta-hu, "Ítem, que si ningú", sots títol "De jurisdicció de tots jutges", y per lo Usatge "*Omnes homines*" sots títol "De juy y fermes de dret", y per lo Usatge "*Si quis dixerit*", sots títol "De orde que deu ésser observat en juy".

Y penjant la apel·lació per dit governador interposada, los inquisidors de Barcelona, per no haver volgut dit governador soltar los dits presos quant dit Boquet o manà, enviaren a inventariar y véndrer y executar los béns de aquell per los mil ducats de penes que dit comissari Boquet li havia posades, y públicament per les troncs lo publicaren excomunicat.

Y après citaren personalment dits inquisidors ab edictes públichs a dit governador, lo qual, encontinent que tingué notícia de la dita citació, comparagué y se representà davant dits inquisidors, per los quals fonch pres y capturat y vuy està detingut en les presons secretes del Sant Offici, tractant sa causa com si fos de fe, ab molt gran detriment de sa honor y stimació y scàndol de tot lo poble, per lo que en Cathalunya més que en altres parts se té per tan gran nota ser estat pres per la Inquisició, encara que no sia per cosas de fe, que impedeix matrimoni y irroque perpètua infàmia a tot lo llinatge. Y per a més agraviar aquell, dits inquisidors, tenint ja pres a dit governador en los càrcers, no sols passaren avant //654r// la executió contra sos béns, però encara feren molts mesos publicar-lo per les iglésies fins que l'hagueren agravat y regravat com si fos contumàs, contra notòries dispositions de dret canònich y en gran scàndol del poble.

Y de aquí resulta altre agravi no menor, que, essent pres per lo Sanct Offici en la vila de Talarn Ferrando Bardaxí, lo qual hera estat loctinent de dit governador en lo dit castell de Ciutat, y tenint avís de dita presa dit micer Barthomeu Moles, comissari del Sanct

Offici, abaxà de la Seu de Urgell en dita vila per a pèndrer aquell a sa mà; y portava en sa companyia a Barbafina, lo gascó de Archs, Çaragüelo y molts altres de sa quadrilla, que heren més de trenta lladres públichs, matadors, saltajadós de camins, enemichs de vossa magestat; los quals, anant un tros avant de dit comissari, robaren per lo camí real qui va de Talarn a Sant Romà a uns hòmens que passaven per lo camí, y quexant-se encontinent aquells a dit micer Berthomeu Moles, comissari del Sanct Offici, del robo que·ls hera estat fet per los de sa companyia, se rigué de aquells dient que prenguessen pacièntia y no·ls féu tornar lo robo.

Y arribant en lo lloch de Sanct Romà, qu·és de pochques cases, del qual se diu senyor don Bernat de Guimerà, situat casi al peu del bosch de Comiols, en lo qual bosch contínuament acostumen de trestejar molts lladres, bandolers y mals hòmens y fer molts robos, homicidis y delictes, vehent los del dit lloch de Sanct Romà la dita gent armada y virolada, pensant que venien a robar com acostumen, per deffensar-se de aquells tancaren los portals del lloch; y arribant en aquell, los lladres digueren que obrissen al Sanct Offici, y conexas los del lloch que heren lladres y enemichs de alguns del lloch, tement que ab aqueix appellido no volguessen //654v// fer algun malefici com acostumen, no volgueren obrir als dits lladres, fins a tant que, arribant dit micer Moles ab la vara alta, conexas que here familiar del Sanct Offici, encontinent obriren les portes y, essent entrats, los dits lladres feren mols grans vexacions y agravis als poblats en dit lloch de Sanct Romà, maltractant-los de paraules y de obres, fent-se donar a menjar y beure sens voler pagar ninguna cosa, ab scièntia y pacièntia de dit comissari miçer Moles contra diverses Constitutions, assenyalamet de la reyna Maria en la Cort de Barcelona, Capítol quinze, comensant “A les posades” y altres situades sots títol “De posades”, y per la Constitutió quinze, comensant “Ítem, per obviar” de les Corts per vossa magestat celebrades, any mil sinch-cents sinquantatres en la present vila i per les quals està disposat que, lo qui per alguns oficials seran aposentats en algun lloch, hajen de pagar la posada y virtualles; y lo que pijor és, que per no obrir als lladres, com dit és, encontinent quant nomenaren lo Sanct Offici, citaren los inquisidors de Barcelona personalment a sis o set persones del dit lloch, y après de haver-los detingut presos en dita ciutat molts dies, foren condempnats en pagar certa quantitat de diners per als gastos extraordinaris, de què restaren casi destruhits y arruhinats, sens tenir culpa alguna ni haver delinquit contra lo Sanct Offici. Y és també de notar que no sols los inquisidors excedeixen en fer gran número de comissaris y familiars, sinó que també los matexos comissaris crehen altres comissaris contra disposicions clares de dret, per les quals està prohibit que lo delegat no pot subdelegar; de què també se segueix que los tals subdelegats, com no són fets ab la solemnitat deguda y acostumada sinó de fet //655r// y per particulars respectes, són hòmens mals y scandalosos, y ab nom del Sanct Offici, cometen molts y diversos malefics, com se feren en aquest any passat que, havent lo dit miçer Moles, comissari del Sanct Offici, subdelegat comissari del dit Sanct Offici a tal Planissoles, rector de Malmercat, lo qual com a home de bándol y apassionat per sos particulars interessos, vent-se comissari del Sanct Offici, ab appellido de aquell, volgué matar a la persona del sastre de Castellbò, lo qual estava en casa de mossèn Castells de Tartareu; y per dit effecte féu gran ampra de molts lladres y bandolers, y passant per un lloch que·s diu Sant[a] Linya, abadiat de les Avellanes, portant la vara de la Inquisitió, robaren

algunes coses y en la nit se partiren per anar a la casa de dit mossèn Castells; y essent cerca de aquella, restant dit Planissoles atràs, féu pèndrer la vara a Joan Det, lladre públich, lo qual ab altres en nom del Sant Offici féu obrir la casa del dit Castell, y dins de aquella mataren y robaren lo dit sastre de Castellbò, y feren altres excessos y mals tractes contra dit mossèn Castells y los de sa casa.

Aprés del qual delictes, havent donat avís lo balle de Sant[a] Linya al balle general del dit abadiat de les Avellanes dels lladres que ab dit official del Sant Offici heren passats per allí, y sabent la dita mort que havien feta en casa de dit Castells, anaren tras dits bandolers y prengueren aquells, als quals féu dit balle general son procés y per tèrmens de justítia condemnà a mort; y estant axí condemnat, lo comissari del Sant Offici de la ciutat de Balaguer, per poder deslliurar dits lladres de poder de la justítia, ab censures y penes impedí que no se executàs dita sentència.

Y estant informat del sobredit, lo compte de Miranda, llochtinent de vossa magestat, provehí encontinent que anàs, //655v// com de fet anà, un official real per aqistir a dit balle general que pogués fer justítia dels dits presos; y en la Inquisitió se provehí que anàs un comissari per a pendre les depositions que heren necessàries, lo qual, essent allí, se'n aportà dits presos en la presó dels inquisidors de Barcelona, ahont han estat alguns mesos; y aprés foren llibertats per dits inquisidors, salvo que retingueren al dit Joan Det, qui aportava la vara del Sant Offici y qui matà al dit sastre de Castellbò, lo que causà y ha causat gran admiració y scàndol que hòmens tant facinerosos y ja condemnats a mort sien estats llibertats per dits inquisidors, los quals, si no trobaven culpa contra de aquells per lo Sant Offici, tenien obligatió de restituhir-los en màns dels officials de qui'ls havien tret, perque fossen per los altres delictes castigats, y no devien usurpar-se la jurisdicció de aquells en tan gran scàndol de tot lo present Principat.

Estant un pagès treballant en lo terme de Gerp, li pegà de coltellades un altre de dit lloch y lo germà del delinqüent, que here familiar del Sant Offici, per evitar que son germà no fos punit y castigat, anà a Barcelona y fermà de dret en poder dels inquisidors, en virtut de la qual ferma fonch citat personalment dit nafrat y, ab les nafres encara no curades, hagué de anar a Barcelona, ahont per ser pobre se entretingué de almoynes; y prefigint-li los inquisidors cert temps perquè provàs lo que pretenia, no pogué per sa pobresa proseguir la causa y, per ço, pus lo ordinari de Gerp estava inhibit, lo delictes és restat impunit y la terra scandalizada.

Ítem, dits inquisidors, en molt gran perjudici de la jurisdicció de vossa magestat y notable perjudici dels present Principat y //656r// Comptats de Rosselló y Cerdanya, envien comissaris per la terra y fan posar en manifets los blats y altres vitualles, com se féu en les baronies del vescompte de Canet y altres parts de Cathalunya, contra moltes Constitucions del present Principat, assenyadament del rey en Jaume segon en la segona Cort de Barcelona, capítol deu, comensant "Ítem, que'l capítol y altres" sots títol "De vectigals", y del rey en Pere tercer y de la reyna Maria sots títol ""De la revocació del destrenyament de Tortosa", y altres per les quals està prohibit semblants manifestacions e impediments del llibero commersi. Quant algun bandoler, ladre o altra persona fa dany a algun familiar castiguen en persona y béns a les persones en casa dels quals lo tal delinqüent ha menjat y s'és recollit, encara que sie estat per força, y assenyadament se és vist ab Martinot, alies lo Malfrare, que havent mort, segons deyen, a un familiar y essent lladre tant poderós que entrave en les cases que li apparexia sens

poder-li fer resistència, noresmenys, los inquisidors condempnaren en grans quantitats y altres penes una gran part de Cathalunya, de que molts restaren destruyts sens tenir culpa.

Ítem, los inquisidors se entremeten, prenen, executen y castiguen los que aporten cavalls, pólvora, archabussos y altres armes en França, en molt gran agravi de la jurisdicció de vossa magestat y preiudici de la terra, per quant, no essent declarada França per sismàtica, ni venent-se los dits cavalls a heretges o enemichs de la santa fe cathòlica, no toca la punitió ni conexensa de dits delictes a dits inquisidors sinó a vossa magestat, lo que és en notable preiudici del present Principat.

Ítem, quant dits inquisidors van fent la visita acostumen en algunes ciutats, viles o llocs, fer molt grans agravis, novedats y prejudicis en coses no tocants a la fe. Assenyaladament, en la vila de Montblanch feren crida //656v// general prohibint ab certes penes que ningú no pogués portar armes, lo que és contra diverses Constitutions prohibints que no's puguen fer edictes generals sinó per lo rey y la Cort, assenyaladament per lo Capítol quatorze comensant “Ítem, volem” del rey en Pere segon sots títol “De lleys, constitutions”, y per lo rey don Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol onze “Revocant y havent per revocats”, sots títol “De dret de fisch”; y també perquè los inquisidors no poden fer crides ab que se prohibesca generalment als poblats de Cathalunya lo portar armes.

Y en dita vila feren⁸¹¹ altra crida ab la qual manaven que, per rahó de certes diferències havie entre Simon Mediona y altres, de una part, y en tal Sarraler y altres, de part altra, haguessen tots de firmar compromís en poder de l'inquisidor, sots pena de excomunicació y altres, lo que és en preiudici de la llibertat que cada qual té en Cathalunya sobre lo contractar lliberament, *iuxta* la disposició de diverses Constitutions del present Principat de Cathalunya.

Y havent-se seguit que, anant la gent sens armes per dita vila de Monblanch, Francesch Puig, enemich de Pere Ferrer, li matà un fill, y tocant la conexensa a vossa magestat y a sos officials, majorment no essent algú de aquells familiar, conforme al Usatge “*Ex magnatibus*”, posat sots títol “De dret de fisch” y a la Constitució “Com instigant” del Ferrando segon en la Cort de Barcelona, Capítol onze, y altres Constitutions declaradores de aquella, se usurpen aquella dits inquisidors volent conèixer de dit cas.

Y per rahó de dita mort, tenint suspita dits inquisidors que dit Francesch Puig lo havia fet matar, feren inventariar y péndrer tots los béns de aquells y posaren a la presó //657r// Vidal Andreu, tal Rocha, tal Gebellí, la muller de Janot Puig y molts altres, los quals o la major han executats y venuts sos béns, cosa molt rigurosa y de dolent exemple y contra diverses Constitutions de Cathalunya, specialment contra lo Capítol deu, comensant “Statuhim y ordenam” del rey Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona, sots títol “Dels béns dels condempnats”, ab les quals és prohibit poder inventariar e fer aprehensió de béns per qualsevol delicte essent pres lo delinqüent.

Ítem, se ha seguit últimament que lo quòndam inquisidor don Anthonio de Toledo, anant per Cathalunya per a fer la visita, manava als jurats, pahers y altres administradors de les ciutats, viles y llocs ahont passava que l'acompanyassen ab les insígnies y auc-

811. A continuació, ratllat, crida.

toritat que acostumen de rebre a vossa magestat, cosa molt insòlita y no acostumada, y axí mateix que li donassen posada, llits, llenyes y altres manteniments per ell y tota sa família y cavalcadures sens pagar ninguna cosa, assenyalamet en la vila de Çervera, Tàrraga, Vilafrancha de Panadès y altres parts, cosa molt gravatòria y contra diverses constitutions feta com dalt està deduhit.

Y perquè, havent manat dit inquisidor don Anthonio lo sobredit en la ciutat de Tarragona y ser cosa nova, digueren los cònsols que ells o tractarien en son Consell, los digué molt males paraules, tractant-los de mals christians y manà tinguessen Consell y que redigissen en scrits y especificassen los vots de cada hu de consell, perquè ell volia veurer y entèndrer, quins heren los qui havien votat li fossen donades provisions y vitualles y quins no, lo que és contra diversos privilegis atorgats a dites universitats //657v// y contra moltes Constitutions ab les quals està disposat que universitats, en lo aplegar y tenir Consell, serven la forma acostumada, y assenyalamet per lo Capítol dotze, comensant “Com sia afirmat” del rey Alfonso quart en la Cort de Barcelona, sots títol “De censals”; y voler saber y entendre en particular lo vot de cada hu és llevar la llibertat del Consell y opprimir aquell, contra la Constitució del rey en Martí en la Cort de Barcelona, Capítol segon, comensant “Ítem, senyor, que-l canceller”, sots títol “De canceller y altres”.

Y en la dita vila de Vilafrancha de Panadès perquè en un Consell particular digué micer Mascaró que here rahó juntar més persones per a determinar de dar a dit inquisidor les dites vitualles que demanave per ser nou impòsit, dit inquisidor, don Anthonio de Toledo, lo tractà de males paraules a dit miçer Mascaró, y féu posar aquell en la presó ahont stigué un dia.

E més avant, en lo any mil sinch-cents setanta-tres, dits inquisidors, per una pretesa mort de tal Duch de Monblanch, familiar del Sant Offici, prengueren mestre Hierònym Picayre, doctor en medicina de la vila de Monblanch, lo qual après de ésser estat en la presó del Sanct Offici ab cadena al coll y sposes en les mans per temps de més de dos anys, havent-lo dexat per la presó dits inquisidors ab fermances de mil lliures, dit Picayre, trobant la porta de la presó uberta, se'n anà y retirà en la iglésia de Sanct Agustí de Barcelona, de la qual fonch tret per los ministres de dits inquisidors dins vint-y-quatre hores y molt manco après que se'n anà; y tornat en la presó ahont après és estat detingut set anys, y no obstant que estigués pres y per dits inquisidors fos estat recuperat, executaren contra d'ell y ses fermaçes les dites penes //658r// de mil lliures en les quals hera estat manllevat, lo que fonch fet en notori agravi y perjudici de dit Picayre y contra lo ús y stil de la Real Audiència y altres tribunals del present Principat inconcussament observat; en los quals may se és vist que après de haver recuperada y presa la persona que hera fugida dels càrcers o arrests, se fes y continuàs executió alguna en los béns de aquell, ans bé tenint la persona sobreseguen la tal executió de stil antiquíssim lo qual és agut per lley en Cathalunya, contra la qual, y altres usos y costums antichs, privilegis, Constitutions, Capítols y Actes de Corts del present Principat y Comtats de Rosselló y Cerdanya han attentat y attenten dits inquisidors, ultra les sobredites, tantes coses en dany y perjudici dels particulars y de sa auctoritat de son offic y de la jurisdicció de vossa magestat, que per escusar prolixitat y cansàncio a vossa magestat se dexen de referir ab la present.

Supliquen, per ço, los tres braços de la present Cort a vossa magestat que, responent a sa real clemència y cristiandat, sia servit manar restaurar y reparar los sobredits

danys y agravis tan grans com molts sens culpa han petit, y per lo per venir manar confirmar y servir los Capítols y Constitutions ja bé sanctament ordenades y statuhides en altres Corts Generals de Cathalunya, y après confirmades per la santa Sede Apostòlica a petitió y ab favor dels predecessors de vossa magestat, y dar forma en què ab tot effec-te sien observades.

Agravis fets per oficials reals de vossa magestat als drets y oficials del General.

Entenent los sereníssims reys de Aragó de immortal memòria, predecessors de vossa magestat, que lo poble del Principat //658v// de Cathalunya, Comptats de Rosselló y Cerdanya, no obstant que fos llibero y franch, com a tots és molt notori, sens tenir obligatió de pagar ninguns drets, exactions, ne impositions, foren contents de llur espontànea y mera voluntat imposar, sobre si y les coses necessàries per conservació de sa vida, certs drets pagadors de llurs béns, los quals són los del General; y que aquells en son temps, essent exhigits ab treball e indústria dels matexos poblats, servexen per la constitutió⁸¹² y benefici del present Principat, y encara a son temps y quant ben vist los és, ne fan servey a vossa magestat; los aparegue convenir a son servey de dits sereníssims reys donar molts y molt grans privilegis, exempcions y jurisdicció llarga als deputats per la exactió de dits drets, de manera que, ab mayor facilitat sens perturbació, temor, ni inquietut, poguessen exercir son offici, ordenant expressament y manant que tots los fets y negocis de la Generalitat, o de aquella expressament de qualsevol manera devallants ab tots sos incidents, dependents y emergents, ne hagen de conèixer, inquirir y judicar los diputats de Cathalunya, als quals tant solament com ha procuradors de la Cort General és concedida llibera y absoluta potestat de declarar tots y qualsevols dubtes, questions y contractes que's fasen o puguen fer en la conexensa y jurisdicció de dits fets a ells comesa *privative*, com està disposat y concedit per diverses Constitutions, privilegis, Capítols y Actes de Cort; assenyalament per lo Capítol de Cort del rey en Pere terç en la Cort de Monçó de l'any mil tres-cents setanta-sis, comensant "E per cessar fraus", y per provisió del mateix, la qual fou donada en Tortosa a vint-y-vuyt de janer de l'any mil tres-cents setanta-hu, comensant, "En Pere, per la gràcia de Déu", dirigida al governador de Rosselló y altres oficials, y ab altra provisió //659r// del mateix rey, dada en Barcelona a dotze de setembre, any mil tres-cents setanta, comensant "*Petrus, Dei gratia*", dirigida a Dalmau de Mur, cavaller, canceller⁸¹³ real, y ab lo Capítol de Cort del mateix rey Pere terç en la Cort de Monçó, any mil tres-cents setanta-sis, comensant "Ítem, que vós, senyor, o lo senyor duch", y ab altra provisió del mateix, dada en Barcelona a vint-y-dos de nohembre any mil tres-cents setanta-sis, comensant "En Pere, per la gràcia de Déu" dirigida a la cort y veguer de Lleyda, y ab provisió del rey en Joan, dada en Monçó a vint-y-nou de maig, mil tres-cents vuytanta-nou, comensant, "*Joannes, Dei gratia*", y ab declaratió de l'infant en Martí, dada en Barcelona a vint de juny any mil tres-cents noranta-hu, comensant "*Nos, infants Martinus*", y ab altra provisió del mateix, dada en la casa del Bellsguart, territori de Barcelona, a tres de maig, mil quatre-cents y deu, abdicant de si y sos successors entre altres coses, per sa benignitat y clemença, tota potestat

812. *El manuscrit 76*, conservatió per constitutió.

813. *El manuscrit 76*, conceller per canceller.

y jurisdicció que a ells o a sos officials pogués tocar, de tal manera que de la conexensa, judici o declaració, no-s puga recórrer a dits senyors reys o sos officials, ni aquells puguessen entremetre's de dits fets y negocis ni puguen en alguna manera o causa per mero ofici o instàntia, ni petició de part fer enquesta ni proçés de coses algunes fetes o ministrades per dits deputats, ni de delictes perpetrats per ocasió de dita Generalitat, com està disposat en lo Capítol de Cort del rey Pere terç, en la cort de Barcelona, any mil tres-cents sexanta-sinch, comensant “Ítem, que lo senyor rey e la dita senyora reyna juren”, y en la provisió del mateix, dada en Çervera a devuyt de dezembre mil tres-cents sinquanta-nou, comensant “*Nos Petrus, Dei gratia*”, y en lo Capítol de Cort del mateix en la Cort de Monçó, any mil tres-cents setanta-sis, comensant “Ítem, que vós, senyor, ne lo senyor //659v// duch”, y ab altre Capítol del mateix rey en la mateixa Cort, comensant “Ítem, que vós e lo senyor duch o algun official o commissari vostre”, y ab la provisió del rey en Joan, dada en Monçó a vint-y-dos de juny, any mil tres-cents vuytanta-nou, comensant “*Ioannes dei gràtia*”, y ab altra provisió del mateix, dada en Monçó a deset de setembre, mil tres-cents vuytanta-nou, comensant “*Ioannes, Dei gratia*”, dirigida al governador de Cathalunya y altres officials. Ans bé, dits reys, de immortal memòria, per sa benignitat foren servits constituyr-se mers executors de les requestes dels diputats del dit General de Cathalunya, com apar a provisió del rey Pere terç, dada en Perpinyà, a vint-y-set de juny mil tres-cents sexanta-dos, comensant “*Petrus, Dei gratia*”, dirigida al veguer de Barcelona; de tal manera que tots los officials reals, a sola requisició e instàntia de dits deputats, sens sperar altre manament de sa magestat ni consell de algun jutge o assessor, tenen de executar y complir lo que per dits deputats seran requests, y de assò presten y prestar deuen sagrament y homenatge, com està disposat per lo Capítol de Cort del matex rey Pere tercer en la Cort de Tortosa, any mil tres-cents sexanta-sinch, comensant “Ítem, que tots officials”, y ab altra provisió del mateix, dada en Cervera a devuyt de setembre, any mil tres-cents sinquanta-nou, comensant “En Pere, per la gràcia de Déu”, dirigida a Berenguer de Apília, portantveus de governador en Cathaluña, y ab provisió del mateix, dada en Barcelona a quinze de febrer, mil tres-cents sexanta-nou, comensant “En Pere, per la gràcia de Déu”, dirigida als veguers, balles y altres officials del present Principat de Cathalunya, y ab lo Capítol de Cort del dit rey Pere tercer, any mil tres-cents sexanta-nou, comensant “Ítem, que tots y sengles officials”, y ab provisió del rey Pere tercer, dada en lo monestir //660r// de Poblet a dotze de dezembre, any mil tres-cents setanta, comensant “En Pere, per la gràcia de Déu”, dirigida als prelats y rics hòmens de Cathalunya. Lo que vossa magestat, per sa benignitat y clemència, benignament com a cosa convenient, justa y necessària a la conservació del present Principat y servey de vossa magestat considerant, fonch servit confirmar, approbar y jurar en lo introyt del felice regiment de vossa magestat en lo present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya.

Totes les quals coses no obstant, no dubtaren lo lloctinent [general]⁸¹⁴ de vossa magestat en lo present Principat, que leshores here lo duch de Francavila, y los doctors del Real Consell Criminal fer proçés contra los diputats y oïdors de Cathalunya, en virtut del qual procehiren a capturar, y de fet capturaren, a denou de juliol, any mil sinch-

814. *Del manuscrit 76.*

cents sexanta-nou, los diputats y oïdors del General de Cathalunya, axí ecclesiàstichs com seculars, cosa may vista ni oyda atentar; y per més agraviar aquells e injuriar y damnificar tot lo present Principat, per orde del dit llochtinent general y Real Consell anaren a la casa de la Deputatió Onofre de Ferreres y Perot Salavardenya, alguatzís reals ordinaris, y estant los diputats y oïdors en son concistori treçant coses de la Generalitat, entraren en dit concistori y manaren que dits diputats y oïdors seculars seguissen al dit Perot Salavardenya y lo deputat y oïdor ecclesiàstich al dit Onofre de Ferreres; y demanant dits diputats que fessen fe de la pretesa commissió per execució de la qual feyen dit manament, mostraren una provisió feta per micer Miquel Quintana, doctor del Real Consell Criminal, ab la qual, inseguint la conclusió feta en dit consell, havia provehit *capiatur* contra aquells; //660v// y vista dita provisió, encara que, conforme als dits y altres Capítols y reals provisions y privilegis haguessen pogut procehir a captura y altres penes contra dits aguazils, com a perturbadós e impedints lo llibero exercisci de la exactió dels drets del General y de llur jurisdicció.

Totavia, per llevar ocasió de scàndol, lo qual dits aguazils aparexian que procuraven, dits diputats, com a fidelíssims vassalls de vossa magestat, o dexaren de fer, nottificant los dits Capítols y privilegis y les bulles apostòliques per confirmació de aquells concedides, requerint no attentassen cosa alguna en preiudici de aquells. A les quals coses no sols no volgueren obtemperar però, offerints dits diputats y oïdors de anar promptament al dit llochtinent general per a donar-li rahó qual convenia en descàrech de son offici, no donaren lloch se pogués fer.

Y vehent los dits diputats y oïdors la obstinació de dits aguazils, se alsaren de les cadires volent seguir aquells, y anant davant de ells los porters ab masses altes com acostumen, per no poder anar los diputats juncts sens elles, conforme a la provisió del sereníssim rey Alfonso quart dada en Càpua a sis de juny mil quatracents trenta-sis, dits alguatzirs ab gran violència llevaren les masses als dits portés, y axí dits diputats, fets molts actes y protestacions, seguiren dits alguatzirs, y foren aportats los llaychs en los càrcers comuns de dita ciutat de Barcelona y los ecclesiàstichs en casa del dit llochtinent general, ahont foren interrogats per los doctors del Consell Criminal y compel·lits en prestar sacrament y homenatge, a pena del qual y de mil lliures dits ecclesiàstichs foren arestats y los llaychs detinguts y encarcerats per spay de dos dies, en molt gran dany y preiudici del General y //661r// notable scàndol de tot lo present Principat.

Y après de ésser estats trets dits diputats y oïdors dels dits càrcers y essent extinct lo offici de aquells, sens altra nova rahó ni causa sinó sols a effecte de continuar los primers agravis y captura, a dos de agost de dit any, dit llochtinent general y Real Consell Criminal feren captura y encarceraren les persones de Francesch de Calders, Miquel Oms, Hierònym Cortit y Miquel Ferrer, los quals, abans com a diputats y oïdós *respective*, eren estats encarcerats, y a micer Francesch Sans assessor qui here stat també del General, ahont stigueren presos per molts mesos ab gran gasto y dany del General y admiratió del present Principat.

Ítem, havent trobat y pres en frau en la vila de Móra una guarda del General certes càrregues de oli, lo qual, exint de la col·lecta de Tortosa, passava al Regne de Aragó sens pagar los drets al General, stant dit oli y lo traginer y adzemblas encomanat per dita guarda del General al balle de dita vila de Móra, no dubtà un official real tràurer lo dit traginer y adzemblas de mà y poder del dit balle y portar aquells en la ciutat de

Barcelona, ahont fou venut dit oli y lo General privat per lo impediment de dit official y Real Consell Criminal de rébrer sos drets.

Y havent, per ço, los dits deputats manat citar lo balle de Móra personalment en son conçistori, no comparegué allí sinó davant lo Real Consell, ab molt gran vilipendi de la jurisdicció dels deputats, los quals, contra los sobredits privilegis, foren per dit Real Consell torbats e impeditos de exercir son offici y exhigir son dret, en notable dany del General.

Ítem, en lo any mil sinch-cents setanta-quatre, havent //661v// pres los dits deputats a Joan y Federich de Setantí, germans, per coses graves tocants als drets y auctoritat del General, ço és, perquè estant executant los dits deputats certs béns de Francesch de Setantí, son pare, per rahó del que devia al General, foren posats per los cantons públichs de Barcelona uns cartells en nom de Carlos Setantí desafiant los qui comprarien dits béns, per impedir, segons se entenia, la dita executió; y sabent dita captura, lo lloctinent general de vossa magestat, qui leshores here lo prior don Hernando de Toledo, los envià a dir a dits deputats que ell havia entès dita captura, y que si tenien aquells per castigar los fessen lo que tocava a son offici, però si here per relaxar-los, los feya a ssaber que-ls tenia regaliats en la règia cort y que no-ls relaxassen sens donar-los-ne avís; al que respongueren dits deputats que ells procehirien contra dits Setantís conforme a Capítols de Cort y justícia y que, reintegrat lo General, lliurarien al dit lloctinent y Real Consell dits Setantís per a què poguessen procehir contra de ells conforme a justícia. Y estant en lo dit tracte, lo die següent entraren en la casa de la Deputatió Onofre de Ferreres y Pere Salavardenya, alguazirs ordinaris de vossa magestat, y digueren en lo conçistori als deputats de part de dit lloctinent general que-ls donassen y lliurassen encontinent les persones dels dits Setantís, per quant estaven processats de regalia; y no obstant que dits deputats respongueren y digueren que encontinent ells haguessen fet lo que tocava a son càrrech y jurisdicció y lo General fos reintegrat, se offeriren lliurar y donar aquells als dits loctinent general y Real Consell, conforme havian offert los dits alguazirs ab ànimo de damnificar o injuriar al General; estant dits Setantís //662r// deposant en la casa de la Deputatió, de fet y en contradicció dels dits deputats, prengueren dits Setantís y los se'n aportaren fora de la Deputatió, contra privilegis reals, Constitutions Generals, Capítols y Actes de Cort de sobrementionats, en evident storp e impediment de la jurisdicció dels deputats y de la líbera exactió dels drets del General.

Ítem, en lo any mil sinch-cents setanta-sis, per micer Miquel Quintana, doctor del Real Consell Criminal, fonch manat a Luis Ruffet, scrivà maior del General, donàs al procurador fiscal de la règia cort algunes deslberacions fetes per los deputats en lo conçistori de la Deputatió; y responnent dit Rufet no les podie donar sens llicència de dits deputats, dit micer Quintana exhigí jurament del dit Ruffet en forma de reho, y féu contra de aquell manaments penals en nom del dit prior don Hernando, lloctinent general de vossa magestat, que lliuràs dites deliberacions y responnent al sobredit manament dit scrivà major que no podia donar aquells, per ço que no estava en poder [seu]⁸¹⁵ sinó dels deputats, lo dit lloctinent general, per Onofre de Ferreres, alguatzir real, en companyia de Sabastià Costa y Miquel Amat, scrivans de manament, envià a manar a dits deputats que les dites deslberacions que Luís Ruffet deya heren en son poder les restituïssen

815. *Manuscrit 76.*

encontinent a dit Ruffet, perquè ne pogués donar còpia al dit procurador fiscal de la règia cort, ab comminació que altrament procehiria contra d'ells. Y perquè, ultra dels sobre-dits agravis tant gravatoris al General y contraris a la jurisdicció y líbero exercisci dels deputats, dit prior don Hernando, lloctinent de vossa magestat, en presència de molts cavallers y persones principals, havie dites moltes paraules scusades y ab dolent terme y fetes moltes //662v// amanasses contra los dits deputats de que tot lo poble estava scandalizat, los dits deputats, tenint ull a la quietut de aquest Principat y llevar scàndols y avalots, los quals ab los procehiments de dit lloctinent general se podia recelar haver de succehir, procuraren desviar aquells, donant les dites deslberacions, confiant que en aquest lloch vossa magestat per sa benignitat y clemència manarà revocar dits procehiments y reintegrar en sa auctoritat y jurisdicció al General.

Ítem, essent com és tant necessari per executió dels drets del General tenir los deputats y ministres y oficials de aquells auctoritat y forces per la exactió y altres actes tocant a l'exercisci dels dits drets del General, en particular per obviar a molts y diversos frauds que cada hora se cometen, foren servits ab diverses provisions reals y Capítols de Cort los sereníssims reys de immortal memòria, predecessors de vossa magestat, provehir, statuhir, ordenar y concedir que los ministres y oficials del dit General puguen aportar de dia y de nits qualsevol maneres de armes, volent expressament que aquells no sien compresos en ningunes prohibicions ni en ningunes revocacions de llicències de portar armes, segons està declarat per los reys don Joan en sa provisió dada en⁸¹⁶ Perpinyà, a tretze de març, mil tres-cents noranta-sis, y en lo privilegi y confirmació del cathòlich rey don Ferrando segon, *datum* en la vila de Madrid a vint-y-sis de febrer, any mil quatre-cents noranta-sinch; no obstant les quals, don Hierònym Mecha, essent veguer de Barcelona, prengué un pedrenyal a Anthoni Fradera, guarda del General, anant aquell exerçant son offici, //663r// lo qual veguer, encara que fos requerit, no'l volgué tornar, y lo matex han attentat fer altres oficials reals de desarmar a guardes y oficials del General, en gran impediment y torp de la dita exactió y evident violació dels dits privilegis reals, Capítols de Cort y Constitutions Generals per les quals són estats confirmats.

Ítem, en nohembre de l'any mil sinch-cents setanta-set, havent inquirit los deputats de un frau de mil y quatre-cents lliures que heren estades tretes y enbarcades en la vila de Palamós sens pagar lo dret del General ni fer-ne denunciació ni pendre albarà de guia, se entengué que Garcia de Velasco, que havia comès dit frau, per evadir de la pena encomanà la dita quantitat al prior don Hernando, lloctinent general de vossa magestat; lo qual, encara que moltes voltes fou pregat y request per dits deputats que deposàs y restituhís dita quantitat perque fes de aquella deguda conexensa, conforme per dits y altres Capítols de Cort tenien obligació, no u volgué fer, ans respongué que primer volia veure si ere frau; y replicant los dits deputats que conforme a Capítols de Cort no podian conèixer del frau que no fos deposada la quantitat en la Taula de la ciutat dita y escrita als receptors dels frauds del General, y que pus la conexensa de dites coses tant solament tocava als deputats conforme a dits privilegis, segons los quals, com dit és, com a mero executor tenia obligació lo dit lloctinent de acistir a les provisions dels deputats y executor aquelles que, per ço, per observança de son jurament, lo requerien fes acistència a

816. A continuació, ratllat, Barcelona.

la execució de una provisió per dits diputats feta, lo que dit lloctinent recusà fer remetent la resposta //663v// al regent la Cancelleria, la qual dilació y consulta, conforme a dits privilegis, no devia aguardar. Y encara que dits diputats, en execució de sa jurisdicció y per cobrança de dit dret, podien provehir contra dit lloctinent general, y per excusar contentions y contiendes, a consell de les persones dels tres staments, enviaren una embaixada solemne al dit lloctinent general representant-li los dits privilegis y Capítols de Cort y recordant-li la obligació que conforme aquells tenia, supplicant-lo fos servit, per observança de aquells y del jurament que ell havia prestat, de depositar en dita taula de la ciutat la dita quantitat; al que respongué dit lloctinent que estava y perseverava en sa primera resposta, que no hera frau y que en tot cars, per haver-hi posat ell primer les mans, com a capità general podia conèixer de aquells; de la qual resposta redundà altre mayor agravi al General, per quant ni capità general ni altre official pot impedir, perturbar ni minuir la dita jurisdicció, ans yguament tots tenen la mateixa obligació que vossa magestat y sos predecessors, com dit és, per sa benignitat y clemència són estats servits depositar-se; dels quals agravis y procehiments, havent dat quexa a vossa magestat los diputats de Cathalunya, los fonch respost ab carta escrita en Sanct Llorens del Real, la dada del qual és a tretze de juny, any mil sinch-cents setanta-set, que no tenia lloch la dita quexa perquè hera notori que en dit cars no y havia frau, ni lo y pogué haver, ni se devie drets, y que la provisió feta per dit lloctinent remetent lo negoci al regent perquè administràs justícia fou feta com convenia. Per la qual carta, parlant ab lo acato y reverència //664r// que a vossa magestat és degut, és estat causat molt gran agravi y preiudici a la jurisdicció y drets del General, per ço que, com desobre està llargament refferit, vossa magestat y sos predecessors reys de Aragó de immortal memòria per sa benignitat y clemència són estats servits de abdicar-se tota la conexensa y declaratió de semblants negocis y dependents y emergents de aquells y concedir-la als dits diputats, fent-se en dites coses de la Generalitat sens rèplica ni consulta *mere* executor de les provisions de aquells; y per ço, de les dites coses ha redundat no sols agravi a la dita jurisdicció dels diputats, mes encara molt gran dany a la Generalitat per no haver pogut cobrar lo dit frau.

Ítem, havent entès los diputats de Cathalunya que tal Arrufat, del lloch de Cistella, col·lector dels drets de les Entrades y Exides del General de la vila de Figueres, tenia ancunys falços de altres taules y plomava ab ploms falços, prenent y rebent los drets del General; y volent procehir contra aquell conforme és dit que poden y han acostumat, foren impeditos per Joan de Biure, lloctinent de capità general del castell de Roses, lo qual, ab apellido que dit Arrufat here soldat, prengué aquell a sa mà y recusà lliurar-lo a dits diputats, prenent que, encara que dit Arrufat hagués comesos dits fraus y delictes contra lo dret del General, essent soldat stipendiari no tocaria la conexensa y punició de aquell a dits diputats, lo que no sols és contra la jurisdicció dels diputats, com dit és, y contra la observança antiga, mas és també contra moltes altres Constitutions en los agravis de la Capitania General al·legades, per les quals no li és lícit a la Capitania conèixer dels delictes comuns de sos stipendiats; //664v// y no obstant que, per lo ús y costum antiquíssim e immemorial, tenint força de lley y privilegi, los officials y ministres del General són estats sempre immunes y exempts de no tenir soldats aposentats en ses cases per lo torp e impediment notable que'n podia resultar a la llibera exactió dels dits drets, noresmenys, dit Joan Biure innovà de voler posar soldats en casa de Bernat Bonell, col·lidor dels drets del General en la dita vila de Roses, de la qual novetat, havent-ne donat quexa al lloctinent

general de vossa magestat, qui leshores here lo duch de Francavila, y a vossa magestat, no han pogut obtenir remey a la sobredita novedat y periudici.

En lo any mil sinch-cents setanta-sis, Pedro Rodríguez de les Vadilles, loctinent de capità general en la vila de Perpinyà, féu posar alguns soldats en la frontera de França, los quals regonexien les persones que passaven de Cathalunya en França; y trobant algunes quantitats de monedes, prengueren y retingueren aquelles vers si, com si fossen guardes del General, lo que entenenent lo diputat local del General de dita vila, demanà y requerí al dit Pedro Rodríguez fes posar en son poder dits diners perquè entenia y volia procehir en son offici contra aquells qui·ls portaven en França com ha fraudants los drets del General; lo que no volgué fer dit Pedro Rodríguez ans féu tornar dits diners a dits passatgers, cometent per dits actes evident torp a la exactió dels drets del General y perjudici a la jurisdicció dels deputats.

És també gravatòria y preiudicial als drets y jurisdicció del General la carta que vossa magestat manà spedir en la //665r// present vila de Monçó a tres de janer, mil sinch-cents sexanta-quatre, ab la qual, en effecte, a pena de dos mil florins y altres, vossa magestat manave als deputats y altres officials del General dexassen passar sens exhibir dret algú les joyes y altres coses que vossa magestat, segons dirà, enviava ab Gregorio de Guineya, son cavallerís, a l'emperador y rey don Ferrando, per ço que vossa magestat, com dit és, per sa benignitat se és servit de obligar-se a pagar dit dret y llevar-se la llibertat de entremetre's de les coses del dit General.

Ítem, havent lo diputat local de Lleyda fets alguns procehiments contra un correu de peu que havia feta resistència ha unes guardes del General, per ço que, exhibint dit correu del Regne y aportant algunes coses a Castella del prior don Hernando, les quals devien dret al General, y per no haver-lo pagat heren caygudes en frau, lo volgueren dites guardes regonèxer; y volent ab alguns procehiments de fet lo veguer de la dita ciutat de Leyda destorbar lo exhercisci y procehiments del dit diputat local y scusar y defensar de dit frau en que hera interrogat dit correu, fonch forçat dit diputat local, per conservació dels drets y jurisdicció del General, fer alguns procehiments de justícia contra lo dit veguer y son assessor y dos notaris, com de tot se donà llarga rahó a vossa magestat per los diputats de Cathalunya, per los quals dit lloctinent féu molts procehiments gravatoris contra los dits deputats, cominant pendre y capturar aquells ab molt gran dany, perjudici y desautoritat de la jurisdicció y drets del General.

Ítem, com per Capítol vint-y-sis de les Corts mil quatre-cents vuytanta-hu, sia imposat dret per lo General de un sou de exida de la moneda y billó que exirà de Cathalunya, //665v// y per los reys predecessors de vossa magestat, de immortal memòria, per sa benignitat y mayor servey de sa real corona sien estats servits imposar-se ley, ab la qual està disposat que la magestat del rey y sos fills paguen los drets del General de les monedes que trauchen y de totes altres coses que entren y hixen de Cathalunya, com està disposat en la Constitució del rey don Ferrando primer en la Cort de Barcelona, Capítol quart, sots títol "De vectigals" comensant "Ítem, senyor [supplica]", confirmada per Constitució del rey don Joan segon en la Cort de Monsó, Capítol onse comensant "Ítem senyor"⁸¹⁷ molt excel·lent", y per diversos Capítols y Actes de Cort; y que axí vossa

817. *Manuscrit 76.*

magestat y sos predecessors de gloriosa memòria han pagat sempre dits drets, exceptat la moneda que és exida de pròpia provisió de vossa magestat, perquè aquella han sempre donada de propri ús ab tanta llarguesa com vossa magestat és estat servit manar-los scriure ab ses reals lletres; y també des de l'any mil sinch-cents cinquanta-sinch se ha donat a vossa magestat y a la bona memòria de l'emperador don Carlos, son pare, les coses necessàries per a guerra y galeres que són estades demanades, ab llimitació y justificació de donar compte a la Cort General y de satisfèr y pagar lo que après, ab la exida de dites coses, s'i vendria o donaria en paga de diners, segons més llargament se diu en lo memorial que per part de vossa magestat s'és donat als diputats qui llavós heren; y per ço, los diputats qui <a> après són estats, han continuat de donar de propri ús a vossa magestat les dites coses, ab la forma de dit memorial. Y perquè en las Corts de l'any mil sinch-cents sexanta-quatre, no-s conclugué cosa alguna de les quals tractaven per redrès y benefici del General, no se hagué rahó dels propis usos de dites coses de guerra y galeres y de examinar lo que here estat venut y donat en part de diners y lo que se hera gastat y consumit en servey //666r// de vossa magestat. Però com après de dites Corts haja molt augmentat lo número de la moneda que hix de aquesta terra per propis ús de vossa magestat y se haja diverses vegades entès que molts mercaders y altres estrangers y naturals de aquestos regnes han fet y fan de assò arbitre y mercaderia per sa utilitat pròpia, sots nom de ús propi de vossa magestat, y per aquest efecte ab sinistres informacions han obtengut y obtenen lletres de vossa magestat dirigides als diputats, per a què liberament y sens pagar algun dret dexen passar moneda y altres coses, de hont ha resultat y resulta dany notable als drets del General, com se haja vist y trobat per experiència que de alguns anys ensà no ha valgut alguna cosa lo dret de exida de les monedes. Supplícan, per ço, a vossa magestat quant humilment poden los tres braços del Principat de Cathalunya en la present Cort congregats, sia de son real servey provehir de manera que los procehiments y actes o provisions per vossa magestat y sos oficials fets y attentats, en perjudici dels drets y jurisdicció per vossa magestat y sos predecessors donada y concedida als diputats del General del present Principat de Cathalunya, sien cassats, revocats y anul·lats, de manera que lo General sia reintegrat y que la moneda y coses de guerra o galeres se donaran de propri ús a vossa magestat sien verament de vossa magestat, y sien llevats los abusos y fraus que en son nom de vossa magestat són estats fets.

Agravis fets per oficials de la Capitania general.

Per diverses Constitutions de Cathalunya situades sots títol "Que los oficials en Cathalunya sien catalans", //666v// y assenyaladament per la Constitució de la reyna Maria en la Cort de Barcelona, Capítol trenta, comensant "Per provehir a la indempnitat", y del rey Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol denou, comensant "Per quant en diverses constitutions", y per lo Capítol tretze, comensant "Ítem, statuhim y ordenam" de les Corts de l'any mil sinch-cents-y-vint, y per lo Capítol de Cort desetè, comensant "E com per la Constitució de les Corts" de l'any mil sinch-cents trenta-quatre, està disposat que tots los oficials indistinctament y axí també los de la Capitania General, hajan de ésser naturals del present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya. Totes les quals y altres no obstant de alguns anys a esta part són estats molt perjudicials los poblats del present Principat per haver-se fet

nominació y electió per vossa magestat en lo càrrech y officis de capità general en lo present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya, y lloctinent de capità general en la vila de Perpinyà, y altres officials y ministres seus en las aderssanas de Barcelona y altres parts del present Principat, de persones estrangeres.

Y lo que més és de advertir, que havent acostumat per llarch temps lo dit offici de capità general de provehir-se per si y no donar-se al mateix lloctinent general de vossa magestat en lo present Principat, conforme tanpoc per observança de les Constitutions Generals de Cathalunya, y particularment del Capítol tretze, comensant “Ítem, que algun home”, sots títol “Que los officials no sien continuats y que un home no tinga sinó un offici en quiscun lloch”, y per altres Constitutions y molt justes rahons y causes no li pot ésser provehit; noresmeys, de poch temps ensà, per //667r// vossa magestat són estats provehits los dits officis de lloctinent general y de capità general a una matexa persona. De què, ultra los predits, se han seguit molt grans agravis y notables preiudicis a tot lo present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya, dels quals no poden dexar sens molt gran sentiment y llàstima quejar-nos a vosa magestat.

Per quant alguns dels dits estrangers, no tenint lo degut compte en observar los Usatges de Barçelona, Constitutions de Cathalunya y altres lleys de la terra ab les quals se manté y conserva lo present Principat, essent capitans generals y officials de dita Capitania, per a fer més a son pler no han servat, com tenien ells obligació, axí com los demés officials reals, de observar y guardar les dites Constitutions, com està disposat per la Constitutió del rey en Jaume segon en la segona Cort de Barcelona, Capítol trenta-vuyt, comensant “En tots los capítols”, y en lo Capítol vint-y-nou, comensant “Encara statuhim y volem”, y per lo rey Ferrando primer en la Cort de Barcelona, Capítol onze, comensant “Ítem, que vós senyor”, y del rey Joan segon en la Cort de Monçó, Capítol cinquanta-tres, comensant “Ítem, senyor com la potíssima” cituades sots títol “De observar Constitutions”, lo que particularment està comprovat en les conclusions de les Corts dels anys mil sinch-cents quoranta-dos, mil sinch-cents quoranta-set, mil sinch-cents cinquanta-tres y mil sinch-cents sexanta-quatre y en altrás moltes Constitutions, Capítols y Actes de Cort, les quals no sols dits capitans no les han guardades, ans ab boca plena se són preciats de dir que no volien seguir ni guardar ninguna Constitutió, privilegi ni lley de la terra; y posant ab effecte lo que deyen //667v// de paraula, han procehit contra moltes persones, no sols de les stipendiades per la Capitania General, en les quals en certs casos limitats conforme a Constitutions de Cathalunya, assenyaladament en la de l’any mil sinch-cents trenta-quatre, Capítol segon, comensant “Ítem, statuhim y ordenam ab lloació y approbatió”, y per lo Capítol de Cort segon, comensant “Ítem, confirmant y declarant” de les Corts de any mil sinch-cents quoranta-set, poden exercir son offici, sinó també contra los provincials tant ecclesiàstichs com seculars, dels quals en ninguna manera pot ni deu dit capità conèixer.

Y principalment, en lo mes de agost, mil sinch-cents setanta-tres, se seguí en la vila de Perpinyà un cas may hoyt, molt exorbitant y orrendo a tot lo present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya, ço és, que, estant March Forner, donzell domiciliat en los Comptats de Rosselló, provincial y no soldat ni stipendiat y per consegüent no subjecta a la jurisdicció del capità general, ans com a tal y en quant laych de fet y jurisdicció dels officials ordinaris de dit Comptat, en sa casa, la qual tenia en son lloch de Ópol del dit Comptat, arribà allí a hora captada de la nit Pedro Rodríguez de les Varilles ab dos-cents soldats y asetiaren al dit March Forner en la dita casa; y estant

axí asediat, dit Pedro Rodríguez envià a dir a dit Forner que's donàs y obrís al rey, al què dit Forner respongué que estava promte a obeyr a sa magestat y manà obrir encontinent les portes, y essent entrat dit Pedro Rodríguez ab tota sa gent, no obstant que dit Forner los digués y deduhís hera beneficiat y com a tal lo trobassen ab tonsura y àbit clerical, dit Pedro Rodríguez lo féu pendre y aportar pres y lligat en lo //668r// castell de Salces y acomanà aquell a Carles de Lupià, que here loctinent de castellà del dit castell; y essent arribats en dit castell lo nunci y fiscal del bisbe de Elna per a demanar y repatir lo dit Forner com a persona ecclesiàstica, fent fe de la tonsura y col·lació del benefici de aquell, no sols no le y donaren, ans bé detingueren e impediren al nunci y fiscal que no poguessen proseguir son offici, posant-li un soldat de guarda, del què redundà molt gran violació de la llibertat y jurisdicció ecclesiàstica; y per més incistir en sa intenció, encontinent féu que Joan Ortís, *sargento mayor* del dit castell, de nació castellana, com a pretès comissari del Breu Apostòlich, digué al dit Forner que's tingué [per]⁸¹⁸ pres per lo Breu [Apostòlich]⁸¹⁹; y poch après, entrant dit Pedro Rodríguez en la cambra hahont estava pres dit Forner, li digué que havia de morir, que no's podia fer altra cosa; y replicant dit Forner que li diguessen la causa, no sols no la y volgueren dir, sinó que encontinent, sens fer-li procès ni donar, ni aguardar deffenses i, per més aumentar lo dolor a dit Forner y per més agraviar aquell y tot lo present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya, no trobant-se allí botxí, manaren, a pena de la vida, a un criat del mateix Forner que allí hera que donàs un garrot al dit son amo, lo qual criat ab molt gran llàstima y llàgrimes per temor de perdre la vida, segons les amanasses que li feyen aquell mateix dia donà lo dit garrot a dit March Forner, son amo, de manera que restà aquell mort, ab molt gran scàndol, admiratió y sentiment, no sols de la dita vila de Perpinyà sinó també de tot lo present Principat. Per ço que, en lo sobredit cas, se transgrediren y violaren moltes Constitutions, y specialment lo Usatge comensant "*Alium namque*", y la Constitució del rey en Pere terç en la Cort de Perpinyà, //668v// Capítol quatorze, comensant "Confirmants", y la Constitució del rey en Pere terç en la Cort de Cervera, Capítol primer, comensant "Primerament", y altres sots títol "De penes corporals y pecuniàries", per les quals és estat disposat que ningú per⁸²⁰ ser judicat sinó per *directum*, ab llegítima cognició de causa y donades deffenses; y se contraféu també al privilegi del dit rey en Pere tercer concedit a l'estament militar, dat en Barcelona a nou de maig mil tres-cents vuytanta, ab què està provehit que ningun cavaller ni home de paratje en algun temps pot ésser per consciència condempnat sinó ab conxensa de jutge competent y donades deffenses per dret atorgades encara que hagués mort son senyor o lo primogènit de aquell o li fos traydor, ço és, que ab sos enemichs li ocupassen de fet sos regnes o algun lloch de aquells. Majorment que, per ésser cavaller com hera lo dit March Forner, no's podia contra ell procehir sens instància de part, com està disposat per lo privilegi del rey en Pere tercer atorgat en Corts Generals a l'estament militar, dat en Barcelona a denou de maig mil tres-cents vuytanta, confirmat per lo rey Ferrando segon en la pri-

818. *Manuscrit 76.*

819. *Manuscrit 76.*

820. *En lloc de pot.*

mera Cort de Barcelona, a vuyt de octubre mil quatra-cents vuytanta-hu, y per lo mateix rey Ferrando en les Corts de Monçó en lo any mil sinch-cents y deu, capítol comensant “Lo estament militar”. Endemés, tenint notítia dit don Ferrando de Toledo y lo dit Pedro Rodríguez que dit March Forner era clergue beneficiat y, per ço, ab lo tracte de sa persona se havia de guardar la disposició dels privilegis concedits al stament ecclesiàstich, assenyaladament lo privilegi del rey Ferrando segon, *datum* en Barcelona a vuyt de octubre mil quatra-cents vuytanta-hu, comensant //669r// “*Insuper cum aliquando*”, y lo privilegi concedit al stament ecclesiàstich, dat en Monçó a dos de setembre mil sinch-cents y deu, comensant “Encara supplica a vossa⁸²¹ excel·lència”, y moltes altres canòniques disposicions per les quals està disposat y prohibit, sots molt graves penes als llaychs, que no’s puguen entremetre de les persones ecclesiàstiques, majorment que, en tot cas, està sempre permesa ab reos e inculptats la deffensa, la qual en ninguna manera li pot ni deu ésser denegada.

Del qual excés per ésser tant grave y de tanta importàntia, ab lo qual restaven violades no sols les Constitutions del present Principat sinó també les lleys divines y humanes, no tenint reparo se veja com a cosa clara que ningun ecclesiàstich ni secular tenia segura sa hazienda ni vida, tenint avís los deputats de Cathalunya, determinaren ab consell de les persones dels tres staments enviar solempne embaxada al dit prior don Ferrando, lloctinent que leshores here de vossa magestat, supplicant-li fos servit de remediar tal ordes y desorde y no donar lloch que officials seus ni per son orde fessen tan grans agravis; a la qual embaxada respongué dit lloctinent que ell havia manat executar la dita mort de la manera sobredita perquè lo dit Forner havia fet molts delictes y particularment hera estat traydor a sa magestat.

Del que sentint-se novament, amb mes justa rahó y causa, agraviats dits embaxadors, per part de tot lo present Principat replicaren que, essent traydor, lleys havia en la terra conforme les quals se havia de procehir ab major rigor y exemplar, sens violatió de Constitutions, Usatjes y Privilegis; y que, sense ésser provat dit cas ni dit Forner defençat, hera fet molt gran agravi a tot lo present Principat //669v// y Comptats de Rosselló y Cerdanya imposar trayció a ningú dels poblats en aquells, com està disposat per lo Usatge “Si algú en Cort”, y per altres Constitutions sots títol “De reptats de bausia y de trayció”, com se deuen excusar quant més a un cavaller, tenint tots tan provada sa intentió davant vossa magestat y sos predecessors de immortal memòria que, en lo que té respecte a la fidelitat, són estats sempre molt constants, posant en totes occasions sa vida y hazienda en deffensió de aquella.

A la qual rèplica, per mostrar dit lloctinent general lo ànimo que tenia de damnificar y injuriar tot lo present Principat, tornà dir que lo mateix faria en semblant cosa y en totes les de guerra, tant quant estaria en lo present Principat, encara que fos cavaller, burgès o ciutadà y encara que no fos stipendiat.

Per lo qual, no sols se han fets agravis a tot lo present Principat y a la ciutat de Barcelona en les coses sobredites y altres moltes, per les quals ha sostengut molt grans y excessius gastos ab diverses embaxades a vossa magestat fetes y altres procehiments, sinó que també se’n ha fets y causats molts altres particulars a la vila de Perpinyà y molt

821. A continuació ratllat, magestat.

gran injúria y danys, més en particular a Margarida, Àngela, Hierònyma, germanes de dit March Forner, les quals y la dita vila de Perpinyà, ciutat de Barcelona y tot lo present Principat, quant humilment poden, suppliquen a vossa magestat sie servit manar restituhir los [dits]⁸²² danys y reparar los dits agravis, reintegrant tot lo present Principat y dita vila de Perpinyà; y que contra dits Prior don Hernando y Pedro Rodríguez o, per mort del dit Rodríguez, contra los qui tenen dret o causa de ell y //670r// contra los altres culpables com ha officials qui de fet y sens conexensa de causa indegudament han procehit, sots color de son offici, en fer morir y matar al dit Forner, se prochesca ab les penes que en semblant cas de justítia se deu procehir.

Segueixen-se també molt grans absurdos y notables inconvenients y prejudicis als poblats en lo present Principat y violació, com dit és, a les Constitutions de Cathalunya desobre al·legades, en tenir junctament una mateixa persona los dits dos officis de capità general y lloctinent general de vossa magestat.

Y noresmenys, se segueix que, no podent exercir jurisdicció alguna lo capità general, sinó tant solament en les persones y casos a ells permesos de dret comú, segons que està disposat per les Constitutions de Cathalunya desobre al·legades, essent de dret cosa averiguada y certa que en temps de pau, com ara de llarch temps ensà és, y no havent-hi, com no y ha, exercit format en lo present Principat, lo capità general no pot exercir ninguna jurisdicció en los provincials, ni tampoch en los stipendiaris y soldats per delictes comuns, sinó tant solament en los stipendiats per los delictes militars, com està disposat per dret comú y confirmat per Constitutions de Cathalunya.

Y si dit capità general volie procehir o judicar o havent ja procehit o judicat contra persones y en casos a ell no lícits y permesos, se acostumava, segons se pot de dret y per Constitutions del present Principat, fermar de dret de tals procehiments o apel·lar respective al lloctinent general, segons és estat moltes voltes declarat ab madur consell y deslberació de la Règia Audiència, y axí obtenir reparo dels tals procehiments y agravis, inhibint lo lloctinent //670v// general al dit capità general en los casos no li heren de dret permesa judicar, o revocant per apel·lació les sentènties o declaracions injustes per aquell profferides, los quals remeys, per estar vuy dits dos officis junctos en una persona mateixa, no consentint dit loctinent general se provehesquen, se han seguit grans e irreparables danys y agravis en lo present Principat.

Assenyaladament, se quexa tot lo present Principat y en particular la ciutat de Barcelona per quant de poch temps ensà los capitans generals han attentat y pretès que en lo lloch de les atteressanes de Barcelona poden exhiguir qualsevol sentència, com si aquell fos més territori de la Capitanía General que les altres parts; y ab aquest error, essent tant apartats y remot lloch y tenint les portes tancades perquè no se'n hagués sentiment ni se'ls fes contradicció, se han seguit tres casos de molt gran admiració. La hu dels quals és que, tenint lo Prior don Hernando de Toledo los officis de lloctinent y de capità general junctament de vossa magestat, manà penjar un home en les atteressanes, lo qual encara que hera soldat stipendiat no havia comès delictes militars sinó comuns; y per ço, conforme a dites Constitutions, no podia ésser judicat ni castigat per lo capità general ni sos ministres sinó per los officials ordinaris de dita ciutat.

822. *Manuscrit 76.*

Lo segon fonch consemblant al predit y cometé lo duch de Terranova, tenint axí mateix los dits dos officis de llochtinent y de capità general de vossa magestat, fent penjar en dites atteressanes a un soldat, lo qual fonch notori agravi, no sols per les rahons sobredites, //671r// sinó també perquè los pretesos delictes que havia comès heren estats ans de ésser soldat, en lo qual cas és cosa de dret molt despedida que la conexensa tocque al jutge de la jurisdicció del qual resta offesa en lo temps del delicte y no al capità general ni a sos officials.

Y lo tercer fou que, prete[ne]nt lo dit prior don Ferrando que Maria Garcia, habitant en dita ciutat de Barcelona, dona casada, provincial y en ninguna manera subjecta a la jurisdicció del capità general, havia robat algun cànem de la dita ateressana, com a capità general li féu fer enquesta per los officials de dita Capitania, y féu condemnar y sentenciar aquella a ser açotada per la dita ateressana y de fet executà aquella, en molt gran injúria y dany no sols de la dita rea y de la dita ciutat de Barcelona sinó encara de tot lo present Principat.

Ítem, se quexa la dita ciutat de Barcelona que, no obstant sia disposat de dret comú y aprovat per Constitutions de Cathalunya que los officials reals ordinaris han de conèixer dels delictes comuns comesos per los stipendiats y de les causes y negocis civils de aquells, noresmenys, los capitans generals y officials de la dita Capitania General no consenten que quant algun soldat stipendiat delinqueix contra algun provincial o tenen alguna causa civil deffenent, los officials reals⁸²³ ordinaris coneguen de llurs delictes y causes, en molt gran dany y preiudici de la part instant y offesa o demanant, que no pot ser smenada ni reintegrada o satisfeta respective del dany que ha rebut o del que pretén ésser-li degut.

Ítem, essent lo loctinent y capità general en lo present Principat //671v// lo prior don Ferrando de Toledo, manà com a capità general alguns comissaris a la vila de San Boy y al Spitalet y altres parts, manant als pagesos que, a ses costes y despeses, aportassen la fusta de vossa magestat per a les galeres en les ateressanes de Barcelona; y als qui no tenien bèsties per a treginar dita fusta los manaven que comprassen o ajudassen y contribuïssen en lo cost de aquelles, cosa mol gravatòria als poblats en lo present Principat, als quals, conforme a les Constitutions de Cathalunya, no se'ls pot carregar nous impòsits, contribucions ni vectigals, com està disposat en lo títol “De vectigals” y en lo Capítol vint-y-quatre, comensant “Ítem, senyor molt al[t]” del rey don Joan segon en la Cort de Monçó sots títol “De capitans y alcayts” y al Capítol de Cort de l'any mil sinch-cents y vint, comensant “Ítem, a vostra cathòlica magestat”, y al capítol segon dels Capítols del General de l'any mil sinch-cents quoranta-set, comensant “Ítem, com per Constitutions de Cathalunya”, y per lo Capítol quinze, comensant “Ítem, per obviar” de les Corts de l'any mil sinch-cents cinquanta-tres, y lo Capítol vint-y-vuyt, comensant “Per quant nous vectigals” de les matexes Corts de l'any mil sinch-cents cinquanta-tres.

Y perquè los pagesos de la dita vila de Sant Boy, vehent una cosa tant nova e insòlita y que dit comissari procehie ab manaments penals volent executar aquells, li demanaren la commissió y amostrant-los aquell una scèdula breu, despedida per lo secretari Martín Gonçáles Gante y no ab firma de canceller //672r// ni regent la Cancelleria ni ab

823. A continuació, ratllat, alguna cosa.

la forma deguda, conforme a Constitutions, se retiraren dits pagesos de obeirla, segons que tampoch no tenien obligació de obeir, com està disposat per lo rey Martí en la Cort de Barcelona, Capítol primer, comensant “Primerament, senyor”, sots títol “De canceller”, y per lo rey Ferrando segon en la segona Cort de Barcelona, Capítol quart, comensant “Ítem, senyor”, y Capítol quoranta-tres, comensant “Més, estatuhim y ordenam”, sots títol “De officis de Camarlench”, y lo dit comissari, per ço, los manà anar a Barcelona presos.

Y essent aquells en dita ciutat, junctament ab los procuradors de la jurisdicció de dita vila de Sanct Boy, fermaren de dret en la forma acostumada en la Real Audiència y davant dits prior don Ferrando de Toledo, com a llochtinent general de vossa magestat, sobre la qual ferma de dret, per més que fos solicitada la declaratió de la admissió o repulsió de aquella, may pogueren obtenir declaració dels doctors de la Real Audiència, per ço que, encara que fos de justícia, se entengué no sols que dit prior don Ferrando ho impedia sinó també que, informant de dites coses sinistrament a vossa magestat, obtingué dit prior don Hernando una carta per als doctors de la Real Audiència despedida per la Cancelleria en lo Supremo Consell de Aragó, la qual és del thenor següent:

El Rey.

Magníficos y amados consejeros nuestros. Por carta de nuestro lugarteniente general havemos entendido el impedimento que se le ha puesto hay, pretendiendo que como a capitán //672v// general no le toca mandar se den carros para la fábrica de las galeras sinó a nuestro lugarteniente; y que ha querido executar sobre ello a los desobedientes, han ocurrido los interesados junctamente con los deputados a essa nuestra Audiencia Real y firmada en ella de dretxo, por la qual, y no havellos vosotros reppellido luego la ditcha forma, como devíades de hazer en cosa tan clara y de tanta importancia, se ha differido y differe la obra de dichas galeras y dado ánimo a que otros intenten lo mesmo, de lo qual havemos tenido el sentimiento que es de rasón. Porque estando en possession nuestra Capitanía General en semejantes cosas de tomar los carros que han sido menester para conduzir la madera necessaria a la ditcha fábrica y compeller a los duenyos dellas que las den al precio acostumbrado, como también puede hazer y está en possession de todo lo demás dependente de la guerra, con castigo de los desobedientes; y no devíades dudar ni dar lugar aquesta nuestra antiga possession se impidiessse ni perturbasse en ninguna ocasión, y principalmente en la que agora ocurre, dende por la presteza de echar essas galeras en la mar por lo qual el enemigo da en hazer lo mesmo, se atraviessa en gran deservicio de Dios y beneficio de nuestra religión christiana, que esto solo havia de bastar para que ninguna cosa fuesse parte de poderlo estorvar o defferir; y assí hos desimos y mandamos que, en recibiendo éstas, sin otra réplica ni consulta, quitéys qualquier impedimento que estuviere puesto en la ditcha essecussion hecha por mandado de nuestro capitán general, teniendo mucha cuenta en esto y en lo demás //673r// contra las cosas de aquell tribunal, para ajudallas y affavorecellas con todo lo que se offriere, pues veis qué nos importa; y mayormente en estos tiempos, advirtiéndohos que haziendo lo contrario, allende que lo que succediere será a vuestro cargo, en ninguna manera havemos de dar lugar a esto, y de lo que habéis cumplido en esta parte nos lo avisaréys. Datum en el Pardo, a otcho de março mil y quinientos setenta y tres.

Yo, el Rey

Vidit don Bernardus vicecancellarius. Vidit Sapena, regents. Vidit Lois, regents.

Vidit Comes, generalis Thesaurius. Vidit Sentís, regents. Vidit Campí, regents.

La qual carta, no sols és contra les Constitucions sobredites en quant prohibeix la admissió de la dita ferma de dret, sinó que també contra equitat y lley natural y altres Constitucions de Cathalunya per les quals és concedit als jutges molt llarga y llibera facultat de declarar y judicar lo que entén ésser de justítia, y prohibit que per vossa magestat no sien fets semblants lletres en retardació de la justítia ni contra les generals Constitucions, com està disposat per la Constitució de rey Martí en la Cort de Barcelona, Capítol segon, comensant “Ítem, senyor, que·l canceller”, sots títol “De offici de canceller”, y per la Constitució de l’any vint, Capítol quinze, comensant “Ítem, per quant”, y en títol “Si contra dret o utilitat pública”; mayorment que, penjant la conexensa de dit article de admissió de firma de dret, dit capità general, per a més agraviar los dits poblats de Sant Boy y de altres parts, envià a inventariar y executar los béns de //673v// aquells, y de fet féu capturar los jurats de la dita vila de Sant Boy y aportar presos en los càrçers comuns de la ciutat de Barcelona, ahont estigueren molts dies, y finalment lo hu d’ells, inficionat dels mals que havia en ditas càrçers, hisqué malalt y en poch dies morí.

Ítem, fa queixa la dita ciutat de Barcelona que, per ço que essent estat inculpat Gabriell de Bellvehí, mercader de la dita ciutat, en lo any mil sinch-cents sinquantavuyt, que havia tingut en temps de guerra algun comers en lo regne de França y essent-ne estat remès per la cort real y per la general remissió per vossa magestat feta de bans y penes en les Corts proppassades, noresmenys, certs oficials de la Capitania General executaren a Raphel Coll de Puigçerdà y altres fermances de dit Bellvehí, contrafet no sols al Capítol de Cort “De remissió de bans y penes” de les dites Corts proppassades, sinó també a moltes altres per les quals està ordenat que de cosa judicada y una volta absoluta no·s pot fer execussió, mayorment sens nova conexensa.

Ítem, se queixa la ciutat de Barcelona per ço que, tenint Pau Campana, Joan Privat, Gabriel Ferrer y Joan Pere Coromines, mercaders de la ciutat de Barcelona, una nau de la qual here capità Miquel Oliver, fonch embargada per lo duch de Terranova, com a capità general de Cathalunya, per anar aportar provisions a la isla Tercera, y per dit duch de Terranova foren donades sinch-centes lliures al capità de la dita nau per ajuda de les provisions en part dels nòlits de dit viatge; y estant en la platja de Barcelona, se mogué tal borrascha que fonch forçat córrer a Mallorca //674r// la dita nau, y en lo viatge perdé la barca y tingué molts altres danys notables, e noresmenys, essent estada enbergada de onze de nohembre fins en lo mes de març leshores propvients, après que hagueren llevada la empara a la dita nau, no sols no li pagaren los danys y despeses que havia fet en lo temps que havia stat emparada, mes encara, per més agravar-lo, per manament de dit capità general, fonch posat a la presó lo dit capità de la nau, de la qual no·l volgueren traure fins a tant que hagués restituhides les dites sinch-centes lliures, les quals, com dit és, en part de nòlits y provisions li heren estades donades, en molt gran preiudici, no sols de les dites Constitucions sinó també de la Constitució feta en les Corts per vossa magestat celebrades en la present vila de Monçó en lo any mil sinch-cents sinquantatres, Capítol quinze, comensant “Ítem, per obviar”, y moltes altres per les quals està disposat que los capitans de guerra han de pagar y satisfacer condignament les provisions que prenen y altres danys que donen als provincials; y del Capítol vint-y-tres, comensant “Ítem, ordenam” del rey

Alfonso segon en la Cort de Monsó, y del Capítol vint-y-quatre, comensant “Ítem, que algun hom” del rey Jaume segon en la primera Cort de Barcelona, y del mateix en la Cort segona, Capítol sinquè, comensant “Ítem, statuhim que lo Capítol”, scituades sots títol “De actions y obligacions”, per los quals està disposat que ningú per deute çivil pot ésser capturat, ni vossa magestat, prenent alguna cosa de algun particular poblat en lo present Principat, pot, parlant ab lo degut acato, de fer pendre’s lo que pretén, si no és procehint demanda y legitima citació y conexensa de tal causa, com està desobre referit, y pagat primer lo preu de aquelles, com //674v// està disposat per la Constitució del rey Alfonso segon en la Cort de Barcelona, Capítol trenta-quatre, comensant “Ítem, com nós, senyor, nos emperò pagants y retents lo preu” sots “Donacions”.

Ítem, fa queixa la dita ciutat per ço que, estant aquestos anys la dita nau carregada de llanes per a Gènova en l’ Ampolla y essent ambargada per orde y manament de conde de Miranda com a capità general de vossa magestat, après de haver aguardat molt temps lo càrrech que li havien de donar en Tarragona, lo capità de la dita nau, desesperat de la gran tardança, pèrdua y gastos, determinà de anar-se’n a fer lo sobredit viatge a Gènova, per lo qual fet del capità de la nau lo dit comte de Miranda, encontinent, com a capità general y per provisió de sos pretesos assessors de la dita Capitanía, manà que dits Pau Campana, Joan Privat, Gabriel Ferrer y Joan Pere Coromines fossen presos y capturats y sos béns inventeriat, lo que fonch posat en executió; y per los grans danys y perills que patien en la presó los fonch forçat compositar-se, ab molt gran violació de les sobre dites Constitucions y altres lleys per les quals està disposat que per lo delict de una persona no deu ésser punit ni castigat altra ninguna.

Ítem, se quexa dita ciutat perquè, havent Francesch Palau, mercader de aquella, comprat en los anys passats certas ànchors y antenes del mayordom de la dressana, les quals ànchors tornà y les entenes pagà al dit mayordom alguns anys après, se li ha fet demanda de dites coses per lo fisch de la Capitanía General davant de certs pretesos assessors de la dita Capitanía, //675r// dels quals procehiments, per ser provincial, fermà de dret davant lo lloctinent general y Real Audiència y may pogué obtenir que la dita ferma de dret se admetés, ans bé, no obstant aquella, passaren avant la dita causa en la Capitanía General fins a condempnació de dit Palau.

Y lo que pijor és, que la dita sentència se és proferida pochs dies ha per lo portant veus de general governador de Cathalunya com ha lloctinent de capità general, lo qual, en dit nom, proveheix en altres coses, lo que la dita ciutat té a molt gran agravi.

Ítem, la vila de Perpinyà se queixa, per ço, que, volent conéixer Anthoni Çaptà, cònsol de mar, de la causa de un artiller que s’ere obligat per coses mercantívols en forma de mercader y, per ço, conforme als reals privilegis y Constitucions de Cathalunya tocava la conexensa al dit cònsol, lo qual tenint per seguretat de juy pres al dit artiller, Pedro Rodríguez de les Varilles, lloctinent de capità general, en violació de dites Constitucions y en molt gran scàndol y avalot de dita vila y de tots los circunvehins, envià quoranta o sinquanta soldats a la torra de dit Çaptà en la qual estava un arrendador que’s deye Joan Auter, al qual ab violència li feren obrir les portes de dita torre y essent dins se apoderaren de aquella y li feren inventari de tots los béns y li gastaren, prengueren y menjaren totes les provisions que tenie, donant-li molt gran y notable dany; y sabent que les dites provisions no heren de dit Çaptà, digueren públicament dits soldats y amanassaren que si fossen estades sues o hagueren tot acabat de gastar; y no obstant que per part dels

deputats de Cathalunya, havent-se donada //675v// queixa a vossa magestat, haje respost que acudissen al prior don Hernando, que ell o faria remediar; essent estat moltes voltes sollicitat, no ha volgut may desagraviar a la dit vila y particulars, los quals, per ço, supplica a vossa magestat mane provehir sobre dites coses de remey oportú perquè lo dit dany sie refet y los culpables castigats.

Item, se queixa la dita vila de dit Pedro de Rodríguez, lo qual, com a capità general, no dubtà de fer pendre de sa pròpia auctoritat en dita vila la persona de Bernat Herman causídich de aquella, y fer-lo aportar en lo castell major, ahont lo tingué pres alguns dies, fent-lo tenir lo coll dins de un cep, cosa may vista ni hoyda en lo present Principat y Comptats.

És estat també molt agraviat tot lo present Principat per unes crides que dit Pedro Rodríguez de les Varilles féu publicar en la vila de Perpinyà, manant generalment, axí als provincials com altres, ab impositió de penes, que ninguna persona de qualsevol grau o condició gosàs entrar en dita vila de Perpinyà ab pedrenyal carregat, armat de roda o ab archabús de metxa, y per executió de aquella, féu alguns actes gravatoris preiudicials als provincials; y encara que donant queixa los deputats de les dites coses a vossa magestat, li fonch respost que, no [era]⁸²⁴ agravi noresmenys, parlant ab lo degut respecte, o és molt gran per les rahons sobredites; y perquè és ver y cert que semblant potestat de fer crides y executar penes en los provincials, ni de drets comuns per Constitutions de Cathalunya se trobe ésser concedida.

Essent lo duch de Alcalà capità general y lloctinent //677r// de vossa magestat en lo present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya, cometé a Pere Cassador, cavaller en Barcelona domiciliat, que rebés los diners se li lliurarien y pagàs de aquells lo que li manaria per fàbriques de galeres; y après don Garcia de Toledo, successor en lo dit càrrech de loctinent y capità general, li cometé també pagàs en Perpinyà y obrés, sens emperò ésser-li espedida provisió ni privilegi algú per vossa magestat ni per los dits lloctinents generals de títol de pagadors; y havent donat dit Cassador bo y lleal compte de tot lo rebut y pagat a les persones per vossa magestat per aquest efecte deputades, dels quals té bestant diffinitió y liberatió, molts anys après, ço és, en lo de mil y sinch-cents setanta-quatre, per lo Concell de Guerra de Castella fonch enviat en lo present Principat Francisco de Salablanca, de nació castellana, per visitador dels oficials de la Capitania General, y entre altres féu enquesta al dit Cassador no per fets ni delictes que contra sa persona pretengués, sinó ab appellido que dos criats seus los havien comesos havent aquells fet molt bé son offici, segons plenament constarà quant sia menester; y ab molt gran rigor, dit visitador, mogut per los enemichs de dit Cassador per via secreta, com si fos cas de inquisitió, sens publicar la enquesta ni dar còpia de ella ni de les depositions y noms dels testimonis qui en offensa havien testificat, sens admetre a dit Pere Cassador a deffensa alguna, no sols contra les disposicions de les Constitutions de Cathalunya y altres dalt al·legades, sinó també contra dret divinal y positiu, procehí en dita visita; lo procés de la qual se'n portà en Castella, y de après no han intimat ni notificat ninguna cosa a dit Pere Cassador, fins que per lletra //676v// simple de vossa magestat de denou de dezembre mil sinch-cents setanta-nou, refferendada per Joan Dalgado, secretari del Consell de Guerra, per lo governador don Pedro de Cardona com a pretès lloctinent de

824. *Manuscrit 76.*

capità general a quatre de janer mil sinch-cents vuytanta, a petició de don Luís de Paguera com a pretès advocat fiscal de la dita Capitania General, fonch decernit secrest en los béns del dit Cassador per quinza mília ducats; lo que, segons se entén, fonch fet a instància y per orde del prior don Hernando de Toledo, pensant ab axò acabar de destruhir y annichilar al dit Pere Cassador, lo qual en dit temps estava en los càrcers reals de Barcelona tancat en una torra y privat de poder parlar ni veure a ningú, per orde del mateix don Hernando; y diu la dita lletra de vossa magestat que se posàs dit seqüestre per lo que seria sententiat en dita visita, la qual se estava vehent, y per executió de dita provisió li foren inventeriatos béns mobles e immobles que valen més de vint-y-sinch mília ducats, no sens gran dany y detriment de sa hazienda, reputatió y honra. Y encara que dit Cassador aya sollicitat molt se llevàs lo dit secreste, no y ha pogut may obtenir, de les quals coses no sols a ell li'n ha redundat grans danys y preiudicis sinó també a tot aquest Principat, per les notòries injustíties y violacions de Constitutions que de aquelles han resultat, assenyaladament per haver fet dit visitador castellà, havent de ésser com desobre està dit los oficials de la Capitania naturals del present Principat, y per haver posat en lo present Principat aqueix nou official, ço és, de visitador de dita Capitania General, contra la //677r// prohibitió dels oficials nous en lo present Principat, la qual, essent tant universal, comprenen specialment lo tribunal de dita Capitania General, com se col·ligeix per totes les Constitutions sots títol “De observar Constitutions”, y per les conclusions de les Corts dels anys mil sinch-cents quoranta dos, quoranta-set, sinquantatres y mil sinch-cents sexanta-quatre, y assenyaladament en les de mil sinch-cents quoranta-dos, en les quals estan provehits los dits dos officis de llochtinent general y capità general no en una mateixa persona sinó en dos differentes y separades, expressament lo capità y Capitania General està comprès en la observança de dites Constitutions. Y és també altre agravi perquè la dita causa fonch treta del present Principat y judicada en lo regne de Castella, contra la Constitutió comensant “Clarificant” y moltes altres notòries y ja al·legades, quant més que, essent persona provincial dit Cassador y no havent tingut may títol de pagador de dita Capitania, no podria conéixer de aquell, com dit és, lo llochtinent de capità general ni sos oficials; ans bé, pretenent lo fisch alguna cosa contra ell, lo havia de convenir devant lo veguer de Barcelona, que és son jutge ordinari, y comensarà querella, conforme al privilegi vulgarment dit “*Recognoverunt proceres*” y procehir civilment y no criminalment pus que, per pretès delictes d’institor no podia ésser posat secreste que primer no fos feta declaratió, conforme és de justítia y segons està disposat per la Constitutió sinquanta, comensant “Més, estatuhim” de les Corts de l’any mil sinch-cents quoranta-dos y de les Constitutions sinquanta-dos y sinquantatres que comensen “Ítem, statuhim” de les Corts de l’any mil sinch-cents quoranta-set, mayorment essent //677v// prohibit en Cathalunya comensar les causes per la execussió, ni despullar ningú sens llegítima conexensa de causa, com està disposat per la Constitutió del rey Pere segon en la Cort de Barcelona, Capítol vint-y-quatre, comensant “Ítem, que nós”, sots títol “De violència y restitutió de despullat”; y és tant major agravi lo sobredit quant se veu clarament que fonch fet ab orde de pervertir contra lley natural y positiva, ço és, denegades deffenses y sens ésser oyda ni citada la part. Per observança de les quals constitutions, dit Pere Cassador y los tres braços de la present Cort, supplicquen a vossa magestat sien cassats, revocats y anul·lats los dits procehiments y reintegrat dit Cassador dels danys y perjudicis que li són estats fets.

Tots los quals procehiments, no sols se justifiquen ésser gravatoris y preiudicials al present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya, per ser contrari a les Constitutions desobre al·legades, sinó també perquè són contraris a les declaracions y sentènties profferides per los jutges de greuges de les Corts de l'any mil sinch-cents cinquanta-tres, per los quals fonch declarat procehir lo greuge donat per lo síndich de la ciutat de Barcelona y procurador del General de Cathalunya contra la Capitania General.

E jatsia que, havent instada dits syndichs y procuradors la executió de aquella en la Real Audiència, a efecte que per executió de dita sentència fos llevat lo tribunal de la dita Capitania en temps de pau y no havent-hi exèrcit en lo present Principat, y sia estat axí provehit a relació de micer Miralles, quòndam doctor de la dita Real Audiència, après emperò de aquella aparegué al procurador //678r// fiscal patrimonial intentar judici de nul·litat contra la dita provisió, per ço que en lo procés de la executió de dita sentència no fonch citat ell, tenint dit procurador fiscal obligatió de aderir-se a la demanda feta per dits síndichs y procurador, per observança de Constitutions y altres lleys de la terra, pus bastave haver intimat lo judici de dita executió en dita sentència al procurador fiscal de dita Capitania General, contra lo qual principalment hera estada profferida. Y no obstant que la dita pretesa nul·litat de justícia no subsistís, fonch declarada per dita Real Audiència, a relació de miçer Montaner, dita provisió del dit micer Miralles nul·la per defecte de citatió de dit procurador fiscal patrimonial, restant dita sentència per dits jutges de greuges profferida en sa força y valor. Y havent après instada dits síndichs y procurador en las Corts proppassades la executió de dita sentència, fonch remès als jutges de greuges en dita Cort nomenats; y no havent dits síndich y procurador advertit que, conforme a Constitutions, los jutges de greuges no tenen ni poden tenir executió, ans bé les sentènties per aquells profferides se han de executar per orde y decret de dita Real Audiència o del portantveus de general governador anant *vice regia*, comparegué davant dits jutges de greuges instant la dita executió, per los quals fonch advertit ab la declaratió per ell feta que no heren jutges de la dita executió, ni sobre aquella podien provehir cosa alguna, ans fou remesa la dita execussió a la dita Real Audiència; e instant davant aquella los dits síndichs y procurador la executió de dita sentència, conforme here estat declarat y provehit per dit micer Miralles, fonch feta provisió últimament a relació //678v// de micer Anthoni Negrell, doctor de la Real Audiència, que dita sentència de jutges de greuges no·s podia executar sinó en los casos ab aquella compresos y que fos executada *iuxta* sèrie y tenor de aquella.

Y encara que la sèrie y tenor de dita sentència realment comprèn que dit tribunal de la Capitania General en temps de pau y que no y ha exèrcit de vossa magestat en lo present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya és del tot extinct y abolit, com és estat ja provehit per dita Real Audiència a relació de dit micer Miralles, totavia perquè la execussió de dita sentència no sia mes differida, com ho és estat fins assí en molt gran dany y preiudici de tots los provincials, perquè no han cessat ni cessen los ministres de dita Capitania General fer sempre agravis y perjudicis als provincials y exercir jurisdicció y tenir format tribunal, en notable derogatió y preiudici de la dita sentència.

Supliquen, per ço y altrament, los tres brassos y los dits síndichs de la ciutat de Barcelona y vila de Perpinyà, sia vossa magestat servit, per observança dels Usatjes y Constitutions de Cathalunya y Capítols de Cort, manar cassar, revocar, anul·lar y abol·lir

tots los sobredits y altres procehiments en preiudici de las dites Constitutions y privilegis del present Principat fets; y que los officials de dita capitania, que de fet y sens conexas de causa en los casos a ells de dret prohibit han attentat fer alguns delictes y excessos, sien, com a persones privades, condignament punits y castigats y los particulars y tot lo present Principat reintegrats dels danys que per dits procehiments los són estats donats y, per total reparo dels dits agravis y executió de //679r// dita sentència, provehir y manar que ab efecte dit tribunal sie llevat, confirmant la dita provisió feta per dit micer Miralles en la dita Real Audiència conforme la sèrie y tenor de aquella, de manera que los agravis de dita Capitania no sien mes continuats y en lo modo de provehir en aquella reste algun bon assiento.

Agravis resultants de les declaracions fetes en les últimes corts de l'any 1564.

En les últimes Corts que vossa magestat celebrà en la present vila, havent diceptió y contienda en lo bras real del present Principat de Cathalunya entre los syndichs de la ciutat de Barcelona, de una part, contra los síndichs de la ciutat de Tortosa, de part altra, sobre los ascientos y llochs que a ells y a cada hu d'ells respective se li sguardave per vossa magestat, sens intervió de la Cort ni de algú dels braços *ex deliberatione sacri, supremi, regii Consilii*, a decet del mes de setembre any mil sinch-cents sexanta-tres, fonch feta certa provisió sobre la orde de dits assientos, la qual dit die fonch intimada al dit bras real.

Ítem, en les matexes Corts, estant en paritat de vots los habi[li]tadors per vossa magestat, nomenats de una part, y per altra los nomenats per los tres braços, sobre admetre o reppel·lir dels tractes y actes de dita Cort als officials reals, a nou de octubre de dit any fonch per vossa magestat feta altra provisió o declaració sens intervenció de la Cort ni de alguna persona de dits brassos ab la qual, adherint als vots dels habilitadors per vossa magestat nomenats, declarave los dits officials reals haver de ser admesos, //679v// la qual declaratió dit die fonch per lo protonotari de vossa magestat intimada als tres braços de dita Cort.

Ítem, per ocasió de certs descentiments posats als actes de dita Cort per los syndichs de Perpinyà y Puigcerdà respective, fonch feta per vossa magestat, sens intervió de la Cort ni de alguna persona dels braços de aquella, certa declaratió en la ciutat de Barcelona, ahont heren estades porrogades dites Corts, a vint-y-dos de febrer any mil sinch-cents sexanta-quatre, declarant sobre dits descentiments, la qual fonch dit dia intimada y notificada als braços. De les quals declaracions resulten molts notoris agravis y preiudicis al present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya y violatió de les constitutions generals [de aquells y al stil, ús y costum antic en les Corts Generals]⁸²⁵ inconcussament observat.

Conforme a les quals, assenyaladament per la Constitutió del rey Pere segon en la Cort de Barcelona, Capítol vint-y-tres, “Ítem, que una vegada l'any”, y del rey en Jaume segon en la sinquena Cort de Barcelona, Capítol trenta-quatre, “Ítem, com nós hajen⁸²⁶

825. *Manuscrit 76.*

826. *En el manuscrit 76, hajam.*

manada”, y en la Cort de Leyda, Capítol segon, “Statuhim encara”, sots títol “De celebrar Corts”, les coses que en la Cort tenen necessitat de declaració se han de decidir y declarar per vossa magestat y la Cort juntament; y axí se és sempre usat y praticat per vossa magestat y sos predecessors de immortal memòria, los quals, tenint consideració a les sobredites coses, ja que la General Cort legítimament convocada representa un cos místich del qual vossa magestat és lo cap y los tres braços són los membres, foren servits sempre semblants y altres declaracions de la Cort fer-les no a soles ni ab altre consell o interventió sinó junctament ab la Cort; y axí consta per molts // 680 r. // y diversos exemplars antichs y moderns.

Y estant per vossa magestat destinat y lloch dedicat de les Corts en la iglésia de Nostra Señora de Monçó, en lo mateix lloch ahont ara se celebren, se havien de fer dites declaracions de aquelles resultants, conforme a dites Constitutions, ús y stil antich en les Corts passades y per vossa magestat en altres provisions de manco consideració observat, lo qual, conforme a la Constitució del rey Jaume segon en la segona Cort de Barcelona, Capítol trenta-quatre, y altres sots títol “De celebrar Corts” ha de ésser guardat y té força de lley. Quant més que la dita declaració per vossa magestat a nou de octubre feta, fonch sense citar ni hoyr les parts, ans volent lo almirant de Nàpols, leshores president del braç militar, fer certa protestació a effecte que ans de la publicació de dita declaració fos dit bras hoyt y vossa magestat informat, foren ell y los habi[li]tadors de dit bras presos y arrestats per orde de vossa magestat sens altra conexensa de causa, lo que, conforme a moltes Constitucions desobre al·legades havia de procehir, y sens instàntia de part, la qual era necessària contra semblants persones militars, conforme al privilegi per lo rey Pere tercer concedit a denou de maig mil trescents vuytanta, lo qual és estat confirmat per lo rey Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona y per vossa magestat entre los altres privilegis generals y particulars promeses y jurat servir.

Y ultra los sobredits, de la dita última declaració resulten altres agravis, los quals foren a vossa magestat en les dites últimes Corts deduhits y per ço fonch lo effecte de dita provisió, sens perjudici de les parts, suspès.

Tots los quals supliquen a vossa magestat los tres braços //680v// de la present Cort quant humilment poden sie de son real servey manar reparar y reduhir al sobredit orde y costum antich conforme el qual, segons les dites constitutions y per observança de aquelles, deuen ésser restituits y tornats.

Agravis resultants de les Reals Pracmàtiques.

Encara que, segons per generals Constitutions y altres lleys del present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, tots los poblats en dits Principat y Comptats sien franchs y lliberts de qualsevol exactió, impositió o contribució, y estiga particularment disposat que nous vectigals no poden ser imposats, com consta clarament per les Constitutions del rey Pere segon en la Cort de Barcelona, Capítol setè, comensant “Atorgam”, confirmat per lo rey Jaume segon en la segona Cort de Barcelona, Capítol deu, comensant “Ítem, que-l Capítol” y per altres, situades en lo títol “De vectigals”, confirmats per vossa magestat en los Capítols quinze y vint-y-vuyt de les Corts de l’any mil sinch-cents sinquanta-tres.

E axí mateix sia per dites Generals Constitutions disposat que, qualsevol provisió feta contra Usatjes de Barcelona, Constitutions o altres lleys de Cathalunya, és de ninguna força y valor, conforme a la Constitució de la reyna Maria en la Cort de Barcelona, Capítol devuyt, comensant “Jatsia”, sots títol “De la revocació dels destruhiments de Tortosa”, e del rey Jaume segon en la segona Cort de Barcelona, capítol setze, comensant “Ítem, que nós” y en la tercera Cort de Barcelona, Capítol quatorze, comensant //681r// “Ítem, ordenam y prometem”, e del rey Alfonso segon en la Cort de Monçó, Capítol setè, comensant “Ítem, ordenam y statuhim” sots títol “Si contra dret e utilitat pública”.

E semblantment sia disposat que ningunes lleys, statuts, crides, edictes y prachmàtiques generals poden ésser fetes ni ordenades per vossa magestat ni per sos llochтинents generals, com tant solament vossa magestat y sos predecessors de immortal memòria fossen y hajen d'ésser⁸²⁷ semblants coses de ordinació y consentiment de la Cort General o de la mayor part de aquella, com està expressament disposat per la Constitució del rey Pere segon en la Cort de Barcelona, Capítol quatorze, sots títols “De lleys, Usatjes y Constitutions”, del rey Jaume segon en la Cort de Barcelona, Capítol trenta-hu, en la fi, y en les Corts de Gerona, capítol deu, sots títol “De interpretació de Constitutions”, y en la primera Cort de Barcelona, Capítol catorze, comensant “Ítem, que nós”, y en la Cort de Lleyda, Capítol vint, comensant “Statuhim encara y ordenam”, per lo rey Pere tercer en la Cort de Perpinyà, Capítol trenta, comensant “Part assò” sots títol “De celebrar Corts”, lo que specialment se comprova per la Constitució del rey Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol onze, comensant “Revocant”, en la qual specialment foren revocats qualsevol edictes per ell o per lo rey don Joan, son predecessor, fets sens aprobació de la Cort, y statuhit y ordenat que en dos casos tant solament, ço és, en cas de convocació de gent de guerra conforme al Usatge “*Princeps namque*” o en cas de convocació de Corts, durador per temps de dos mesos; y ultra los dits dos casos, ningun statut, edicte o general ordinació, ni pratmàtica pot tenir en lo present Principat y Comptats de Rosselló y //681v// Cerdanya força ni valor, lo que fàcilment se veu ab moltes Constitutions, assenyaladament del rey Pere terç en la Cort de Perpinyà, Capítol trenta-y-set, sots títol “De fe e auctoritat de Corts”, y en la Constitució sinquanta-quatre de les Corts de l'any mil sinch-cents quoranta-set y en les últimes Corts per vossa magestat celebrades, Capítol vint-y-nou, en les quals, y molts altres, entenen y considerant de quant poca força y valor eren en lo present Principat les prachmàtiques fetes per los reys predecessors de vossa magestat sens aprobació y consentiment de la Cort, appa-regué, per a què fossen observades y guardades y tinguessen effecte y valor, se approbaren semblants prachmàtiques per la Cort general hi-s feyen Constitutions de aquelles.

Totes les quals coses no obstant, en molt gran dany y perjudici de tot lo present Principat y notòria violació de les dites y altres Constitutions, fonch feta y publicada una prachmàtica per vossa magestat, la data de la qual és en la vila de Madrid a devuyt de octubre mil sinch-cents setanta-tres, ab la qual vossa magestat manave que les ciutats, viles y llochs del present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya, per temps de tres anys, contribuïssen y pagassen certes quantitats per a reparació y muralles y fortalesa de la vila de Perpinyà; en virtut de la qual y per executió de aquella foren spedides lletres

827. *En lloc de, hajen de fer, tal com consta al braç eclesiàstic,*

y officials de la Real Audiència, los quals anaven executant les ciutats, viles y llochs del present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya; y no obstant que per les dites ciutats, viles y llochs, arribant allí los dits officials per fer dita executió, se'ls notificava los defectes de dita pramàtica, y les causes per les quals, //82r// conforme a Constitutions, no podien ésser executades, noresmenys passaven avant la dita executió.

Y per ço, se queixa la ciutat de Leyda que per dita rahó los dits officials en diverses voltes li executaren mil sis-centes sexanta-y-sis lliures, salvo dret de compte, lo que és contra les sobredites y altres Constitutions, privilegis y exemptions, de què per dita rahó l'an executada en vuyt-centes lliures, salvo dret de compte. Y la matexa queixa fan les ciutats de Balaguer, Manresa, la vila de Cervera, [la vila de Tàrraga]⁸²⁸, la vila de Vilafranca de Panadès, la de Basalú, la vila de Figueres, la vila de Coplliure, la vila de Torrella de Mongrís, la vila del Voló, la vila de l'Arbós, la vila de Cruylles, la vila de Salçes, la vila de Argelés, la vila de Camprodon, la vila de Vilafranca de Conflent, la vila de Berga, les quals y cada una d'elles és estada executada en moltes quantitats, y ha sostengut grans danys per la contribució de dita obra y executió en virtut de dita pramàtica, a ells y cada hu d'ells respective feta, de les quals a part se donarà memorial a vossa magestat.

Y noresmenys, se quexen los poblats en les vegaries de Rosselló y Cerdanya y sotsvegueria de Vallespir y en special la vila de Vilafranca de Conflent, de una altra pramàtica per vossa magestat feta y publicada en la ciutat de Toledo, a onze dies del mes de setembre de l'any mil sinch-cents sexanta, ab la qual se manava pagar als dits poblats certa quantitat per cada casa, a efecte de la edificació y reparació de les mullares y fortalezes de la vila de Perpinyà.

Y lo que augmenta molt més lo agravi, que per executió de dita pramàtica per orde del lloctinent y capità general de la dita vila de Perpinyà són anats y van diversos officials //682v// de dita capitania, los quals comunament se diuen comissaris de les obres, guanyant excessives dietes y fent molt grans despeses y appressions, posant-se en los camins reals y prenen les bèsties de la pobra gent de alguns llochs de dites vegueries que porten provisions, ab molt gran dany y scàndol de tots los dits Comptats de Rosselló y Cerdanya y de tot lo present Principat; y ab aquesta manera y forma insòlita han exhigit des de dit any mil sinch-cents sexanta, y molts següents, a rahó de dos sous per casa, y vuy a rahó un sou, executant de les viles y llochs de dites vegueries y sotsvegueries molt grans summes y quantitats, les quals se donaran a vossa magestat a part; de manera que per dita immoderada exactió resta destruhida tota aquella terra. Y no sols se ha contrafet a les dites Constitutions sinó també a moltes altres ja al·legades, per les quals està prohibit que ninguns officials de la Capitania General no poden conéixer ni entremetre's de coses y de fets de provincials, ans bé totes les coses de justícia com dit és se han de despedir per la Real Cancelleria e per los jutges ordinaris de les ciutats, viles y llochs.

Ítem, se queixa tot lo present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya, en particular la ciutat de Barcelona, per certa crida y edicte general, lo qual lo prior don Hernando, lloctinent general de vossa magestat, manà publicar; y ab ella en efecte se manava que tots los que tindrien cavalls o rossins fossen obligats a manifestar y registrar aquells, sots pena de perdre'ls y sots altres penes en dita crida y edictes contengudes.

828. *Manuscrit 76.*

De la qual, après de algun temps, casi al mateix tenor fonch feta pramàtica per vossa magestat, la qual, y la dita crida //682rbis// general, no sols per les rahons sobredites són invalides, sinó que també perquè per diverses dispositions, assenyaladament per lo Usatje “Los cristians”, sots títol “Quines coses se poden véndrer”, y per la Constitució del rey Jaume segon en la Cort de Barcelona, capítol deu, comensant “Ítem, que'l Capítol”, sots títols “De vectigals”, és concedit als poblats en lo present Principat que cada hu puga comprar y véndrer y tràurer del present Principat qualsevol cosa, exceptat que ningú traga cavalls de aquesta terra per mercaderia. La qual exceptió specialment confirma que per altres effectes, exceptat de mercaderia, puguen lliberament portar y véndrer cavalls en lo present Principat y Comtats de Rosselló y Cerdanya; y és també contra la Constitució del rey Pere terç en la Cort de Perpinyà, Capítol trenta-hu, comensant “Com segons les Constitutions”, y en la segona Cort de Barcelona, Capítol vint-y-vuyt, comensant “Statuhim encara”, y del rey Jaume segon comensant “Ordenam que quiscun xich hom”, sots títol “De vectigals”, confirmades, y la Constitució de la reyna Maria, Capítol devuyt, comensant “Jatsia per Constitutions” sots títol “De revocació del destrenyament de Tortosa”, y contra moltes altres Constitutions prohibints los destrenyaments.

Y en quant ab dites crida y pramàtica se imposa obligació de portar albarà de guies contra la llibertat de Cathalunya, aprovada per la Constitució de l'any mil sinch-cents quoranta-tres, capítol quinze, en aquelles paraules lliberament, y és també contra los privilegis militars per los quals està disposat que ninguna pena los pot ésser posada sinó en los casos de constitució de Pau y Treva, conforme a la Constitució del rey Alfonso segon en la Cort de Monçó, Capítol vint-y-vuyt, comensant “Ítem, ordenam” sots títol “De penes”.

682vbis// De les quals coses, resulta també altre no menor agravi fet a la ciutat de Gerona, la qual per executió de una pramàtica per les obres de Roses molts anys ha concedida, no volent la dita ciutat contribuir en dites obres per les sobredites rahons y perquè, conforme a molts y diverses privilegis a dita ciutat per los reys de Aragó de gloriosa memòria concedits y per vossa magestat de nou confirmats y concedits, és franca y llibera de tota contribució y exactió; noresmenys, foren los jurats de la dita ciutat presos y capturats per Bernadí Vilar y altres oficials de la Capitania General y aportats en les presons del castell de Roses, ahont stigueren presos molt temps, ab gran dany y gastos de dita ciutat; y noresmanco, prosequiren dits oficials en executar per dita contribució a molts habitants en dita ciutat, en notable violació no sols de les dites Constitutions sinó també dels privilegis de dita ciutat.

Per les quals coses, suppliquen los tres braços de la present Cort a vossa magestat sia servit, per sa benignitat, manar revocar y abolir les dites pramàtiques, crides y edictes sens aprobació y consentiment de la present Cort fets; y noresmenys, restituhir a les dites ciutats, viles y llochs y als particulars de aquells lo que en virtut de dites pramàtiques indèbitament los és estat exigit, per observança de les Generals Constitutions del present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya.

Agravis fets per los lloctinents generals y altres oficials de vossa magestat.

La ciutat de Barcelona fa particular quexa a vossa magestat per ço que lo prior don Hernando de Toledo essent lloctinent //683r// general de vossa magestat en lo present Principat de Cathalunya y resident en la ciutat de Barcelona, en los anys mil sinch-cents

setanta-y-tres y mil sinch-cents setanta-y-quatre y en lo següent féu y fermà sinch assientos y contractes ab Francesch Cassador, cavaller, y Damià Puigjaner, mercader, ciutedans de Barcelona, de quantitat entre tots de noranta y set mil vuyt-cents sexanta-y-set lliures, sis sous, dich noranta y set mil vuyt-centes sexanta-y-set lliures, sis sous, moneda de Barcelona, ab certs pactes y obligacions ab les quals dit prior prometé pagar dins certs terminis dites quantitats de diners y los interessos a dits Cassador y Puigjaner, obligants en special sa persona y béns ab scriptura de terç per dit prior fermada en la cort del regent la vegueria de dita ciutat; y encara que vingué lo temps de la paga, diverses vegades fou interpel·lat dit prior per dits Cassador y Puigjaner, y en escrits y de paraula, que·ls pagàs la resta dels açientos y los interessos, que a la fi del mes de abril de l'any mil sinch-cents setanta-sis prenia tot summa de cent y tres mília vuyt-centes sinquanta-y-sis lliures, devuyt sous⁸²⁹ y sinch, diem cent y tres mília vuyt-centes sinquanta-y-sis lliures, devuyt sous y sinch. No tant solament recusà pagar lo que devia, però encara retenent envers sí molta part del dit deute, ab manifestes extorsions compel·lí a dit Puigjaner que fes y fermàs certa concòrdia de la manera que volgué y li estigué bé a dit prior, ab gran dany de dit Puigjaner; lo qual, forçat de dites extorsions, per no morir en la presó volgué més dexar-se pérdrer molta part del què li tocava de la resta de dits assientos; y perquè Pere Cassador fonch tramès a vossa magestat per embaxador de dita ciutat per agravis fets per dit prior a dita ciutat, y entre ells fou aquest de no pagar a dit Cassador y //683v// Puigjaner, no volgué concertar-se ab dit Cassador per atemorizar que ningú gosàs acceptar tal càrrech, en gran perjudici de dita ciutat; y per esta sola rahó quant altra no n'i hagués, se hauria fet gran agravi a dita ciutat, sinó que continuà las oppressions y malstractes que abans tenia comensat, tenint-lo en estreta presó y procehint contra ell criminalment fins a condemnar-lo ab sentència donada per lo mateix prior en sa favor y en sa causa pròpria, sens dexar-li parlar a procurador y advocat, contra tot dret diví y humà; de hont ha resultat agravi manifest y molt gran, no sols particular a dit Cassador, mes encara públich y comú a la ciutat de Barcelona y a tots los poblats en ella y violacions dels Usatjes de Barcelona, Constitutions Generals de Cathalunya y altres lleys y privilegis de dita ciutat, y senyaladament dels privilegis de la obligatió de la scriptura de terç concedits particularment y confirmats ab auctoritat apostòlica, segons los quals tots los obligats ab dita scriptura de terç, fermada en dita cort del regent la vegueria de Barcelona, han de pagar promptament lo pactat y convingut en los contractes; y ninguna exceptió los pot ser admesa si no és de real paga, de la qual ha de constar ab acte. Y si axí no paguen, se ha de fer contra les persones y béns rigurosa y prompta executió, capturant y posant en presó les persones y executant los béns fins a la íntegra y real paga de tot lo deute, y axí se devia y podia procehir contra dit prior don Ferrando, no obstant fos virey y religiós de l'orde de Sant Joan, per observança de dits privilegis de la ciutat de Barcelona, confirmats, com dit és, ab auctoritat apostòlica, los quals privilegis foren per dit prior girats al revés, perquè essent ell lo deutor //684r// y obligat féu capturar y posar en presó a dit Cassador, que hera lo crehedor, fins a fer-lo morir en los càrcers y causar-li intol·lerables danys, ab gran ruïna de sa casa y fills; y ab tot que de aquest agravi, entre altres y a la dita ciutat de Barcelona, tenint-lo y reputant per públich de tota la ciutat, donà quexa particular a vossa

829. *A continuació, repetit, devuyt sous.*

magestat ab la embaxada feta en octubre de mil sinch-cents setanta-sis, com dit és, però no és ni fonch estat fins ara remediat, ans restà un exemplar molt pernicios a la bona administració de la justícia y molt danyós y contrari al bé públich de la ciutat y de tot lo Principat, ço és, que los vireys y lloctinents generals no tant solament pretenguen no pagar lo que dehuen y no ser obligats a la fe y jurament del que contracten ab los ciutadans de Barcelona y altres poblats de Cathalunya, ni ésser obligats a la observança dels privilegis de la scriptura de terç, però que, ultra de tot assò, pretenguen també que après de haver-se sustentat y acomodat ab los diners y haziendes dels sotsmesos a sa jurisdicció, y après de haver ab ells contractat, jurat y fermat dites obligacions, ha de estar en sa mà y llibertat desfer-les y anichilar-las y fer-se jutges de sa causa y interés propri, y fer partir⁸³⁰ als crehedors ab qui han contractat en béns y en persona los agravis y obpressions que per dita ocasió dit Francesch Cassador ha patit, són tants y tan grans qu'és orror dir-los. Les quals coses perquè no·s puguen per havant tràurer en conseqüència convé al benefici públich de la ciutat que s'i done orde qual convé per al sdevenidor, de manera que no pugue per havant succehir altre cas semblant, y que a l'hereu de dit Francesch Cassador sien també satisfets y esmenats tots los danys //684v// ab íntegra y complida satisfacció, reduhint lo fet a sa deguda forma, segons la sèrie y thenor de dits contractes y a la virtut y força de la obligació de scriptura de terç y altres en ells posades y contengudes.

Ítem, del sobredit agravi vingué a resultar altre mayor, inventant per sos designes que Pere Cassador y dit Francesch Cassador, germans, havien tractat y machinat voler matar o fer matar a dit prior don Ferrando y a mossèn Martí Joan Franquesa, doctor del Real Consell Criminal y advocat fiscal. Per la qual ocasió se féu procés contra dits Cassadors y foren posats en presons molt estret y ab moltes guardes de oficials reals y alabarders. Lo que havien vist y entès los consellers de Barcelona, convocaren Consell de Cent a devuyt de maig mil sinch-cents setanta-nou, que fonch dos dies après de la captura de dits Cassadós, y ab deliberació de dit Consell, estant aquell convocat, tenint y reputant aquest negoci per públich, anaren los sinch consellers ab pròmens ab embaxada a dir prior don Ferrando y li refferiren de part de la ciutat lo sentiment que tenien del que havien entès y se héran publicat de dit cas; sobre lo qual supplicaren manàs fer totes les diligències possibles perquè·s sabés la veritat y perquè los culpables fossen punits y castigats, y que per aquest efecte fossen detinguts y posats en segur los que havien testificat en la informació o enquesta, offerint-li fer instància per part de la ciutat y tot lo que més convengués. Y feta dita embaxada per deliberació del mateix Consell de Cent, tenint y reputant per negoci de molt gran importància aquest, se tramaté un embaxador a vossa magestat per la matexa rahó y efecte, no //685r// obstant que per altres negocis tinguessin ja embaxador en Cort; y fonch feta crida pública per la ciutat de Barcelona, prometent dita ciutat dos milia lliures a qui descubris la veritat y daria prova concloent de dit cas, axí en offensa com en deffensa. Y encara que ya en lo principi del procés y en los discurs d'el se entenga notòriament que tot hera gran falcedat y maldat y que Utrolis, Pertusa y tots los altres heren testimonis falços, no per ço, se dexà de procehir y passar avant contra dits Cassadors, dexant en llibertat a dits Utrolis, Rius y altres testimonis falços, no obstant que sempre la ciutat continuà de supplicar y fer

830. *En lloc de patir.*

instàntia de paraula y en scrits que los predits fossen detinguts perque la veritat millor se pogués descobrir y entendre; però no se'n féu res, sinó que dit Francesch Cassador al cap de un any morí en la presó, no havent may pogut obtenir que li fos publicada la enquesta, havent-ho moltes vegades instat y demanat, no sols ell, més encara dita ciutat. Y dit Pere Cassador, al cap de trenta mesos que estigué pres, hagué de al·legar la immunitat de la iglésia de hont lo havien tret y d'esta manera hagué de exir de la presó, no havent pogut may obtenir, abans ni après de la mort de son germà, li fos publicada la enquesta, havent-ho instat y demanat moltes vegades, no sols ell, més encara dita ciutat; y passaren més de vint-y-sis mesos après de la captura, abans que se li publicàs que fonch contra tota justítia y contra les Constitutions. Y instà dita ciutat que fossen guaides algunes persones per a testificar en dita causa y se fora sabuda la veritat; no solament no ho volgueren provehir, mes encara, instant Pere Cassador que li fos publicada la enquesta, se féu provisió ab conclusió del Real Consell que fos tret de presó arrestat en una //685v// casa, ab fermaça de dos mília lliures, que volia dir que no se'n parlàs més, la qual provisió no volgué acceptar dit, y stigueren après tretze mesos a publicar dita enquesta, y no fou part dita ciutat ni perque's publicàs ni perque guiassen set testimonis tenia dita ciutat en Çaragossa y altres parts, ab les quals se fóra sabuda la veritat plenament; y lo que pijor és, que féu dos conclusions lo Real Consell que, en deffensa de dit Pere Cassador, no's prenguessen testimonis que deposassen res del prior don Hernando de Toledo y de micer Puig y de micer Osset, doctors del Real Consell, y de Sebastià Costa, secretari del dit prior, que no fou manco de llevar la defensa a dit Cassador y privar a dita ciutat de sa pretensió, la qual és estada que's descubrí la veritat. Y també en la contentió de la immunitat de la iglésia davant lo canceller no li foren admesos los articles sobre los mèrits de la causa, ab los quals se fóra també descuberta la falcedat y inventors d'ella, lo que ha desijat molt dita ciutat de Barcelona y ha despès molts ducats y ha tingut moltes intel·ligències per dit efecte. Y trameté embaxador al comte de Aytona, virey de Cathalunya, que llavós hera en Puigcerdà, per mostrar-li los descàrrechs havien fet Miquel Utrolis, Miquel Portusa, Pere Aymar, Hierònym Ferrer, Pere Vilardaga y Fray Salas, y los originals lletres que lo prior y son secretari havien al dit Utrolis per a Milà hahont lo enviava per a traure'l de llengua, y la original remissió que lo prior havia feta a dit Utrolis y la lletra original que lo prior havia feta en recomendatió del comissari Barthomeu Mas y memorial del què lo comanador don Diego de Anaya sabia en esta maldat, y per supplicar se donàs guiatje als dits Utrolis y Pertusa, que heren testimonis //686r// falços y havien testificat en la dita enquesta, y a don Diego de Anaya, Barthomeu Mas, Hierònym Salas, Joan Rovira, Pere Mulet, Pere Aymar, los quals no havien may testificat y sabien tota esta maldat y falcedat. Y de justítia no's podia negar, atès mayorment la calitat de la causa y may fou part dita ciutat per acabar res y se'n dexà de cansada. Y com la ciutat de Barcelona ha ja molt sentit y vuy senta y tinga per molt gran agravi públich y de tota la ciutat que aquest negoci sia axí restat, per la pública infàmia que ciutadans de Barçelona y dins la matexa ciutat haguessen de intentar tractar ni pensar de matar lo lloctinent general de son rey y senyor, y és molta rahó y justítia que axí com aquesta infàmia se és publicada per lo món, axí també los auctors y altres que han cabut y consentit en la inventió y trassa d'esta falcedat y malvestat, tan perjudicial a la auctoritat de vossa magestat y a la honrra y fidelitat innata de dita ciutat de Barcelona y de tot lo Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y

Cerdanya, sien punits y castigats de manera que, ab la pena de aquells, se acabe de borrar dita infàmia y sie exemplar en lo sdevenidor que ningú se atrevesca a inventar semblants maldats.

Supliquen per ço a vossa magestat la dita ciutat de Barcelona y los tres braços de la present Cort sia de son real servey, per remey y reparo de aquest públich agravi, manar entendre particularment qui són estats los culpables y que sien aquells ab gran rigor punits y castigats, porque de aquesta manera la prístina estimatió y bon nom de la dita ciutat y de tot lo present Principat y Comptats sia conservat y dit Cassador reintegrat dels danys e injúria //686v// que li són estats fets, y sia exemplar en lo esdevenidor que ningú se atrevesca a inventar semblants maldats, traycions y falsedats.

Agravis de la ciutat de Lleyda.

Ítem, se quexa la ciutat de Lleyda per ço que, essent disposat per Constitutions de Cathalunya y altres lleys del dit Principat que alguatzirs reals, porters y altres qualsevol no puguen pèndrer, demanar ni haver adzembles de algú per força per qualsevol afers, com és disposat per Constitutió del rey Joan segon en la Cort de Monçó, Capítol trenta-hu, “Ítem, senyor”; noresmenys, Montserrat Morató y Pau Puigjaner, en nom y per part del lloctinent general don Carlos de Aragó, duch de Terranova, en lo any mil sinch-cents vuytanta-hu compel·liren als habitants y poblats en la ciutat de Leyda ab sos càrrechs a portar los forments per ells comprats de un lloch en altre; y lo que pijor fonch, en lo temps del sementer, quant los pagesos qui són la sustentantió del Principat se ocupen, en gran danyatge de aquells y de la cosa pública, héran distrets y forçats a portar dits forments, tatxant lo preu a soles molt menos del que hera degut, lo que és no sols dany y agravi de dits habitants y poblats de Leyda més encara del dit Principat y Comptats.

Ítem, encara que per Constitutions y altres lleys del present Principat sia statuhit y ordenat que alguna lletra, carta, o rescrit no sia despedida si no és signada de mà del vicecanceller o regent la Cancelleria, com o disposa la Constitutió del rey Martí en la Cort de Barcelona, Capítol quart “Ítem, senyor, que vostre”, y del rey Ferrando segon en la segona Cort de Barcelona, Capítol quoranta-tres //687r// “Més, statuhim y ordenam”, que inquisitions generals no puguen ésser fetes en Cathalunya, com ho disposa la Constitutió del rey en Pere terç en la quarta Cort de Barcelona, Capítol “Ítem, com en molts e diversos llochs”.

Noresmenys, lo lloctinent general don Carlos de Aragó, duch de Terranova, en lo mes de febrer mil sinch-cents vuytanta-dos manà a micer Damià Osset, aleshores doctor del Real Consell Criminal, inquirir generalment contra molts poblats de Leyda escorcollant-los llur viures de la primera edat fins llavors, en virtut de una pretesa commissió per dit lloctinent a dit micer Osset tramesa de la vila de Bellpuig, signada tant solament de mà de dit lloctinent general e no de mà del canceller, vicecanceller o del regent la Cancelleria.

Les quals enquestes obraren que foren capturats molts e diversos ciutadans de Lleyda, consellers de dita ciutat, sens culpa alguna, per ço que aconsellaren a dita ciutat no-s devia fermar la unió lo que demanaven instantíssimament testimonis dit lloctinent y micer Osset; dels quals procehiments nul·lament fets són estats seguits molts agravis a dita ciutat de Lleyda y violatió de les Constitutions.

Y perquè puix clarament consta de dits procehiments indegudament fets, se adverteix que capturats dits ciutadans en virtut de dita comissió nul·la y obligats sots sos graves penas de representar-se en les presons de Barcelona, arribats en dita ciutat, en breu termini foren llicenciats en lo mes de febrer per a tornar-se'n a lurs cases ab reincidència per tot lo mes de agost ab confidència que, puix dits capturats heren consellers, afectuarían la firma y consentiment de la unió segons lo gust de dit lloctinent general y micer Osset; com entre tant se offerís fer extractió de pahers, //687v// consellers y altres officis de dita ciutat de Lleyda, se dubtàs los manlleutats si serien hàbils encara que capturats tant injustament, scrigué una carta lo dit duch de Terranova dient que si firmaven la unió que ell pretenia y desijava los dits manlleutats fossen hàbils per a dits officis, com apar ab carta pròpria de dit duch y lloctinent general.

Considerant dits ciutadans la llibertat y franqueza del Principat de Cathalunya y que firmar dita unió és acte voluntari y que firmar aquella per indirectes y violentment no és servey de vossa magestat ni benefici de sos vassalls ni de la cosa pública, incistiren en aconsellar-lo que abans de dita captura ab madur consell e integritat havien aconsellat.

Finit lo termini de dita manlleuta, ço és, en lo mes de agost, encontinent se representaren en Barcelona les persones manlleutades, ço és, Hierònym de Castro, donzell, Gaspar Gomar, ciutadà, Francesch Pastor, en drets doctor, Francesch Algueró, Jaume Albós, Joseph Ortiga, Francesch Pi, Phelip Saura, als quals après de llarga detentió, fins en dezembre no'ls relaxaren, ab provisió que fossen donats a manlleuta ab reinçidència; y poch après, vehent quant injustament foren presos los sobredits, fonch provehit fossen donats a manlleuta a requesta de dies, a pena de vint-y-sinch lliures, lo que argüeix la manifesta innocència dels sobredits.

Part assò, los agravis manifets fets a dits ciutadans de Leyda tenen també violatió de altres Constitutions, car quant culpa alguna aguessen tingut, lo que no's creu, devien ésser castigats devant y per llur ordinari, com les causes axí també criminals no deguen ésser tretes de la vegueria, com és disposat per Constitutions de la reyna Maria //688r// Capítol segon, comensant "Volents les Constitutions", y del rey Pere segon, Capítol dotze. Y perquè los militars, com són Hierònym de Castro y Miquel Pelegrí, no pogueren ésser capturats sens instància de part, per privilegi special atorgat a l'estament militar de Cathalunya, no's devia axí procehir contra d'ells.

De hont se segueix que de la nul·litat de dita captura se segueix nul·litat dels procehiments fets contra dit Miquel Pelegrí, donzell de dita ciutat, contra'l qual també, en virtut de dita manifesta nul·la comissió de dit micer Osset, fou feta provisió y executió de captura en dit mes de febrer mil sinch-cents vuytanta-dos; y arribat dit privilegi⁸³¹ en Barcelona y havent-se representat devant lo lloctinent general, lo duch de Terranova, y donada ampla facultat a dit Pelegrí per dit lloctinent de paraula, porque lliberament se'n tornàs a sa casa, per lo que fou cancel·lada la manlleuta.

Aprés, en lo mes de setembre fou executat dit Pelegrí en sis-centes lliures y pagà moltes despeses, per lo que ha patit molts danys; per ço y altrament, se supplica a vossa magestat mane punir als contrafahents a dites Constitutions y que tals y tants agravis han causat, y manar desagaviar als agraviats.

831. *En el manuscrit 76, Pelegrí per privilegi.*

Axí bé foren notablament agraviats molts cavallers de dita ciutat de Lleyda en dit temps per micer Osset y lloctinent general, que ab lletres del lloctinent firmades en blanch trameses a dit micer Osset complí los blanch de aquelles; y dirigint-les a qui bé li paragué, ab elles notificava a quiscú d'ells a qui heren dirigides dites lletres se conferissen en la ciutat de Barcelona per coses consernent lo servey de vossa magestat, //688v// que a boca se'ls dirie lo que here; y d'esta manera feu anar als nobles don Nofre Despès, Joan Batista Moliner, Hierònym Desvalls, Hierònym Azam, Phelip Riquer, Joseph Castro, Lluís Desvalls, Jaume Maüll, home de més de vuytanta anys, Onofre Serveró, de més de setanta, los quals essent arribats en Barcelona manà lo dit lloctinent encontinent se'n tornassen en ses cases, restant ocorregut que ab tant pocha consideratió haje donat tant desatent y gastos a tantes persones honrades, lo que repute a particular agravi a la dita ciutat de Leyda y tot lo present Principat.

Y com per les generals Constitutions del present Principat, assenyalamet per la Constitutió del rey en Jaume segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol trenta-dos comensant "Ítem, que tota mala feta" y per la Constitutió del rey Ferrando primer en la Cort de Barcelona, Capítol quatorze, comensant "Confirmats" sots títol "De dan donat e que sie esmenat", y per altres Constitutions situades sots títol "De reparatió de greuges", sie estatuhit y ordenat que los danys y agravis donats y causats per oficials reals y altres deuen ésser esmenats y satisfets. Per ço y altrament, quant humilment poden supplicquen a vossa magestat los tres braços de les presents Corts del Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, sie de son real servey provehir y manar que los dits danys y agravis sien esmenats y satisfets y reintegrat tot lo present Principat y Comptats y poblats en aquells, ab compliment de justítia. *Et licet, etc. Altissimus.*

689r// Agravis fets a les persones y llibertats ecclesiàstiques.

Sacra, Catòlica, Real Magestat.

Tant com les coses spirituals y dedicades al servey de déu són més aventejades a les profanes y temporals, tanta major és la obligatió de deffensar aquelles y procurar sien tractades ab descèntia y no'ls sien fets agravis alguns ni sobergueries lo que vossa magestat com a tant cathòlich y cristianíssim rey y sos predecessors de immortal memòria han sempre procurat observar, no sols ajudant en augmentar la religió cristiana subjugant molts pobles a la obediència de sancta mare Iglésia y monestirs, sinó també concedint, mes encara edificant, moltes iglésies y a elles, ja edificades, y a les persones ecclesiàstiques y ministres de aquelles, molts y diversos privilegis, llibertats y exempcions, per a què no sols no fossen molestades, oprimides ni agraviades, més encara fossen affavorides y deffensades per los oficials de vossa magestat y altres de qualsevol opressions y agravis los volguessen fer, posant aquelles sots la protectió y emparo de vossa magestat.

És-se seguit per las calamnitats del temps que dels ministres y oficials de vossa magestat y altres persones de les quals tenia de exir la protectió y deffensa de dites persones ecclesiàstiques, són exides y'ls són fets molts y diversos agravis y opressions, per quant algun dels dits oficials y ministres de vossa magestat no han dubtat ni dubten de cada dia, ab molt pocha ocasió y sens tenir //689v// respecte a l'orde sacerdotal, cercant diverses y exquisides manyes e indirectes, de enclòurer y fer recollir per forsa alguns

ecclesiàstichs en algunes cases y altres llochs y de tenir aquells presos fins a tant se són composats en algunes summes y quantitats de diners, menessant-los que si no's componen ab ells los portaran presos⁸³² en los càrçers seculars, ahont per no ésser-se compostats ne han aportats molts per coses de molt poca importància ab molt gran inominia y deshonor de l'estament ecclesiàstich, essent com és cosa molt spedida en dret que los oficials seculars no tenen jurisdicció alguna en los ecclesiàstichs, encara que sien mal-factors, *etiam* en cas de sometent; ans bé, en tal cas que trobassen [en]⁸³³ algun delict he ho ab [en]⁸³⁴ algun profà y deshonest⁸³⁵ alguna persona ecclesiàsticha, tenen obligació de remetre aquella, ab molta decència, a son jutge ecclesiàstich conforme està disposat en los sagrats cànons y està també molt llarga y clarament contengut en lo capítol primer de la vulgada concòrdia feta y fermada en la sereníssima reyna dona Eleonor ab lo cardenal de Comenge, llegat de la Sancta Sede Apostòlica, y en los Capítols de Cort atorgats per privilegi a l'estament ecclesiàstich per lo rey don Ferrando, besavi de vossa magestat, en la present vila de Monçó, a dos de setembre de l'any mil sinch-cents y deu.

E semblantment, alguns dels dits oficials de vossa magestat no sols han fets dits excessos contra les persones ecclesiàstiques y sens llicència de llurs jutges, mes també han fets molts agravis dels matexos oficials y ministres de les corts ecclesiàstiques //690r// als quals han moltes vegades maltractat de paraules y de obres, mans violentes sobre de aquells, assenyalamment lo quòndam Luís Valls, veguer de la ciutat de Vich, lo qual, com mossèn Ramon Victor, prevere, procurador fiscal de la cort ecclesiàstica del bisbe de Vich, li presentàs unes lletres emanades de la cort ecclesiàstica, no sols maltractà de paraules al dit procurador fiscal, mes encara ab lo bastó e insígnia de veguer que portave li pagà de bastonades y lo y truncà de sobre del cap, en mig del dia, devant molta gent.

Axí mateix, estant mossèn Jaume Rodó, prevere procurador fiscal de la cort ecclesiàstica de Panadès, bisbat de Barcelona, parlant ab Pau Raphel, llaurador, balle de dita vila, no sols lo dit balle maltractà y injurià ab paraules deshonestes al dit procurador fiscal, mes encara en presència de tot lo poble y molt gran scàndol lo prengué y ab ajuda dels altres ministres seus rossegant y per força lo posà dins la presó secular de dita vila, metent-li los peus dins de un cep de fusta ahont lo tingué pres per molt temps, ab molta infàmia y deshonorra de aquell y de tot l'orde⁸³⁶ sacerdotal clerical.

Molts altres semblants agravis y oppressions fetes per los oficials de vossa magestat als ecclesiàstichs se porien assí deduhir, que per no donar molèstia a vossa magestat se callen. Sols per resolució de aquest cap se adverteix a vossa magestat que, com dits oficials de vossa magestat, per haver fetes dites y altres oppressions a la jurisdicció y persones ecclesiàstichques, sien incidits sens altra declaratió ni provisió en diverses censures y penes contra los quals y semblants oppressors de les iglésies y persones ecclesiàstiques imposades y pro//690v//mulgades, axí per la bulla vulgarment dita "*In cena Domini*" cànnon "*Siquis suadente diabolo*", com encara per las Constitucions dels

832. A continuació, repetit, fins a tant...los portaran presos.

833. Manuscrit 76.

834. Manuscrit 76.

835. A continuació, ratllat, lloc.

836. A continuació, ratllat, sacerdotal.

sagrats Consilis de Tarragona “*De inuasoribus*” y altres canòniques constitutions; y specialment hagen incorregut en la excomunicació que se’ls publica y ells houen y accepten en lo ingrés de sos officis de observar y guardar las llibertats, immunitats y privilegis de ditas iglesias y persones ecclesiàstichques, conforme al Capítol vint-y-dos del rey Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona comensant “Poch valdria”, sots títol “De observar Constitutions”. Y per la observança y publicació de dites penes y censures se sien fets los deguts y jurídichs y sòlits procehiments contra dels dits oficials de vossa magestat, los bisbes y llurs oficials y ministres impeditos per lo Real Consell de Cathalunya de vossa magestat ab diverses preteses fermes de dret per dits oficials de vossa magestat fetes en dit Real Consell, pretenent que dits oficials, officiant y exercint son offici, encara que hagen fets los dits y altres semblants agravis a les persones ecclesiàstichques, no són excomunicats ni pot ésser contra ells procehit en la cort ecclesiàsticha a la publicació y executió de ditas excomunicacions y censures; y ab aqueixa pretensió se van gloriand del mal que contra la iglésia y persones ecclesiàstichques, libertats e immunitats de aquelles han fets, en gran dany y preiudici de les consciènties, y no s curen de obtenir absolutió de dites excomunicacions y censures ni fer condigna penitència ni satisfacció de llurs delictes, prenent per cuberta de sos deshòrdens e interpretant en sentiment no vertader la dita Concòrdia de la sereníssima reyna dona Eleonor ab lo cardenal de Comenge, interpretant aquelles paraules //691r// “e ans lo senyor rey punirà los contrahents *privative* a la iglésia y no cumulativament”, en tant que han pretès que, en cas que algun official de vossa magestat fes algun agravi a alguna iglésia o persona ecclesiàstica, no encorriere en censures algunes y que la punició del tal official de vossa magestat tocara sols a vossa magestat y a sos ministres, *privative* als bisbes y a la cort ecclesiàstica, no advertint que dita Concòrdia en lo lloch ahont són dites paraules parle en cars molt divers y different del predit.

Quant més que per molt que dits oficials seculars delinquent contra los ecclesiàstichs, com dit és, fermen de dret davant del Real Consell de vossa magestat y de qualsevol altre jutge secular, y per molt que los ministres de vossa magestat punissen ni castigassen aquells corporal o pecuniàriament per rahó de dits agravis fets a les persones ecclesiàstichques, lo que fins assí encara may se és fet ni tals càstichs en cort alguna se trobaran, no per so dexarien de ésser excomunicats y llurs ànimes ésser lligades de les dites excomunicacions y altres censures, de les quals ningun jutge secular de qualsevol qualitat que sie se pot entremetre, sinó que dits excomunicats han de obtenir del jutge ecclesiàstich; y per a merèixer aquella tenen de fer la submissió y obediència degudes a santa mare Iglésia y per ella als jutges ecclesiàstichs y en manera alguna per dita ferma de dret ni altrament pot ésser impedit lo procés y procehiments que contra de ells se fan e o són fets en virtut de dites Constitucions de Tarragona y altres canòniques disposicions ni los oficials de vossa magestat se poden ni deuen entremétrer de la justítia o injustítia de dits processos o procehiments, ni forsar y compel·lir en ninguna manera al jutge ecclesiàstich revochque dits proce//691v//himents y processos ni per dita ocasió se pot procehir per los oficials de vossa magestat a ocupatió de temporalitats de dits jutges ecclesiàstichs, segons que per la dita Concòrdia y dits Capítols de Cort, per privilegis atorgats a l’estament ecclesiàstich per lo dit rey don Ferrando segon, y ab la Sentència sobre de assò donada per lo rey don Joan segon, està més llargament contengut, en los quals se declara que la conexensa y revocació de dits processos, fets en vir-

tut de dites sagrades Constitutions de Tarragona, contra los invasors, damnificadors y injuriadors e o oppressors de las iglésias y personas ecclesiàstiches no pertany a vossa magestat ni a sos officials.

No són de menor consideratió los agravis que los doctors del Real Consell de vossa magestat y altres officials y ministres fan a les dites persones ecclesiàstiques, sots color del Breu Apostòlich, a petició de vossa magestat y de sos predecessors de gloriosa memòria, impetrats contra les persones ecclesiàstiches cometent delictes atroces. Y per quant essent com és lo dit Breu a jutge ecclesiàstich y essent tribunal ecclesiàstich lo manco que en la executió de dit Breu Apostòlich se fa en⁸³⁷ servir-se de persones ecclesiàstiches, perquè lo assessor, advocat fiscal, consultors, notaris, procuradors fiscals, comissaris, nuntios y finalment tots los ministres de dit Breu Apostòlich són persones laycas y seculars; y també las presons ahont són posats dits ecclesiàstichs són presons de seculars y tenen presos aquells entre los lladres y facinerosos y llaychs, ab gran deshonra e impropri de l'estat ecclesiàstich, majorment que en la ciutat de Gerona y Barcelona, ahont dit jutge del Breu y son delegat residexen, y a presons ecclesiàstiques convenients e decents //692r// ahont poden dits ecclesiàstichs ésser detinguts y guardats, sens la dita infàmia y mixtura de personas seculars.

Semblantment, és de molta consideratió lo agravi que per dits ministres del Breu Apostòlich se fa a la jurisdicció ordinària dels bisbes, que havent Sa Sanctedat concedit dit Breu Apostòlich, ab pretexta de pretesa negligència dels ordinaris ecclesiàstichs, noresmenys dit jutge del dit Breu Apostòlich, sens requerir a l'ordinari fassa justícia dels delinqüents com té obligació conforme al tenor y dispositió del dit Breu y del dret comú, ans bé, no essent lo jutge ordinari negligent, ans bé, havent previnguda la jurisdicció, fent enquesta contra los delinqüents y prenent y capturant aquells, han pretès dit jutge del Breu y sos ministres pèndrer y llevar de les màns y càrcers dels ordinaris ecclesiàstichs als qui dits ordinaris per alguns delictes havien enquestats y fets pèndrer y encarcerar.

E lo que pijor és, que essent-se concedit lo dit Breu ab ocasió que los ordinaris no tenen condigna pena per a castigar los ecclesiàstichs cometents delictes atroces, se és vist, y se veu cada dia, que lo dit jutge de dit Breu per qualsevol delictes mínims y sens procehir declaratió *formiter* feta si los dits delictes dels quals les persones ecclesiàstiques són impetides són atroces o no, prenen o capturen aquells y los tenen presos y arrestats per molt temps, y après los componen ab diverses summes y quantitats de diners, y als que no componen tenen perpètuament afermancats, donant aquells a requesta de dies; y en assò són de pijor condició los ecclesiàstichs que los seculars, perquè les manlleutes dels seculars són duradores sols per dos anys y les donades al dit jutge del Breu són perpètuas, en lo que és fet molt gran agravi, axí als dits ecclesiàstichs com també als llurs bisbes y altres jutges //692v// ordinaris ecclesiàstichs, perquè essent lo pretès delicte composable ab diners, no's pot dir ésser lo cas atroç per punició y càstich del qual no tingue lo ordinari ecclesiàstich pena condigna per a castigar-los.

Per lo semblant se fa altres agravis a dits ecclesiàstichs per lo dit jutge del Breu Apostòlich que, com s'esdevingue moltes voltes que alguns maliciosos entenguen en

837. *En lloc de és.*

inquietar als ecclesiàstichs, procuren per totes vies y maneres dit jutge del Breu los pose la mà demunt; y no havent-hi demèrits, culpes ni qualitats per la qual dit jutge pugue provehir captura o altrament conèixer de aquells, procuren se fassen, segons que's fan, denunciations calumpniosas de pretesos delictes atroces, que los tals ecclesiàstichs no sols no han comesos, mes encara ni pensats; y rebent informació de alguns testimonis qui deposen haver hoyt y no de certa sciència, sens altra descutió de la veritat ni declaració si lo dit delicte és atròs o no, fan pèndrer als dits ecclesiàstichs y·ls fan patir molt temps en presons y arrests sens culpa alguna, y après lo han de aviar per no trobar demèrits per a castigar-los.

Y axí mateix, se fa altra abús per dit jutge del Breu y sos ministres que, fent-se denunciatió y enquesta contra de algun ecclesiàstich, acumulen contra de aquells moltes diverses delatures, axí de crims atroces com de altres que no u són, com se ve al votar del procés se troba moltes vegades lo tal ecclesiàstich ésser immune dels crims atroces emperò carregat y culpable dels altres delictes no atroces, contra de ell denunciats; y per rahó de aquell deté lo dit procés y composita e o dóna a manlleuta, com li apar. La qual cosa en manera alguna //693r// se pot fer, com en tal cars de delictes no atroces no tingue dit jutge jurisdicció alguna ab los ecclesiàstichs, y per consegüent no puguen per rahó y occasió⁸³⁸ de aquells en manera alguna inquirir pèndrer, detenir y castigar als ecclesiàstichs. E per més agraviar a les persones ecclesiàstichques, moltes vegades lo dit jutge del Breu, a contemplació de la part instant, subdelega persones apassionades y malèvolas y desanemigas dels ecclesiàstichs contra de qui se fa lo procés, de tal manera que lo dit Breu Apostòlich serveix més per a venjar les passions, ranchors y malas voluntats de alguns particulars contra dits ecclesiàstichs que no per a fer justícia y castigar los delinqüents.

Altre y molt gran agravi fan los doctors del Real Consell Criminal de vossa magestat als dits ecclesiàstichs que, prenent y posant aquells los officials reals, com dalt és dit, en los càrcers reals de vossa magestat y anant lo procurador fiscal de la cort ecclesiàsticha per a repetir aquells, conforme és de dret y estil de la cort ecclesiàstica, detenant de noves al dit procurador fiscal y estant ajuntat dit Real Consell Criminal de vossa magestat, sens ésser entre ells lo dit jutge del Breu Apostòlich y sens fer aquell provisió alguna per a retenir dit pres en los dits càrcers de vossa magestat, envien un porter o altre llur ministre o nunci al scarçeller de dits càrcers, dient y manant-li que al dit ecclesiàstich lo retingue per lo jutge de dit Breu. Y après, per burlar y fer scarn de la jurisdicció ecclesiàsticha o altrament, fa dit Real Consell provisió que dit ecclesiàstich sie lliurat a son ordinari; y anant lo dit procurador fiscal al dits càrcers per a repetir al dit ecclesiàstich ab dita provisió del Real Consell, troba ja lo dit empaix que los matexos doctors del dit Real Consell //693v// en nom del dit jutge del Breu Apostòlich han posat per a què dit ecclesiàstich no sie lliurat he restituhit a son ordinari ecclesiàstich, lo que redunda en gran dany, menyspreu y teç de la jurisdicció dels ordinaris ecclesiàstichs.

Ítem, com en lo sagrat Consili de Trento, cessió quatorze “De reformaçió”, Capítol set, comensant “*Preterea, quia nonnulli*”, sia statuhit y ordenat que lo dit jutge del Breu

838. A continuació, ratllat, alguna.

haje de procehir en dites causes dels ecclesiàstichs juntament ab lo ordinari ecclesiàstich, y fins assí no se sie observat y assò sie estat molt gran part que los predits y altres semblants agravis se sien fets contra los ecclesiàstichs, los quals se foren obviats si lo dit ordinari hagués açistit en dites causes, segons que en lo dit sagrat Consili de Trento està disposat; y com de tots los predits agravis a les persones ecclesiàstiques fets se senten molt agraviats no solament lo dit stament ecclesiàstich mes encara los estaments militar y real, ni sols per ésser aquells fills, germans, oncles, nebots y altres parents llurs, sinó més principalment per ser fets a les iglésies y persones ecclesiàstiques per sa honra y llibertat dels quals sempre són estats intents.

Per ço, supplicquen los dits tres staments de la present Cort sie vossa magestat servit manar reparar dits agravis, danys y prejudicis e interseidir ab Sa Sanctedat no donar lloch ni permétrer que lo dit jutge del Breu Apostòlich procehesca sens interventió de dit ordinari ecclesiàstich; e altrament provehir y manar que de assí al devant dits y semblants agravis no sien fets als ecclesiàstichs e jurisdicció ecclesiàstica ordinària per oficials de vossa magestat.

Per los veguers, balles y altres jutges ordinaris de vossa magestat //694r// se fa de cada dia altre notable agravi a las personas ecclesiàsticas que, sots color de rébrer testimonis *ad futuram rei memoriam*, donen lloch a que alguns maliciosos articulen y donen interrogatoris sobre coses que de directo tocquen a la honrra, vida, fama y auctoritat de dites persones ecclesiàstiques, y provehexen se ministren testimonis sobre de aquells, obscurant la fama, honra y reputació de dits ecclesiàstichs, permetent se traga còpia autèntica de les depositions de dits testimonis, de les quals coses se segueixen infàmies per als ecclesiàstichs y altres molts inconvenients, menyspresant en dit cars les censures y excomunicacions contra de ells per la bulla vulgarment dita “*In sena Domini*”, en tal cas promulgades y posades.

Molt grans són los danys e inconvenients que reb aquest Principat de Cathalunya, Comptats de Rosselló y Cerdanya de la nomenaçió y provisió de les dignitats y altres beneficis ecclesiàstichs y les inquietuts que donen als monestirs, ara sien les prelatures, administracions temporals o perpètuas o sien de abats, priors, guardians, ministres, presidents, provincials, rectors, prebosters o altres qualsevol manera de presidents de qualsevol monestirs, que fan en persones estrangeres y fora del present Principat y Comptats, contra lo ús que se observa en totes les altres nacions, ahont no volen admetre en semblants càrrechs e dignitats ningun català. Per lo qual, en moltes Corts, assenyalamet en les celebrades per lo rey Alfonso quart en lo monestir de Sanct Culgat, comensant “Com per los nostres predecessors” sots títol “De bisbes, prelats, clergues”, y per la magestat de l'emperador Carlos quint, nostre senyor de gloriosa memòria, en les Corts de l'any mil sinch-cents trenta-quatre, Capítol setze, comensant //694v// “Com sie cosa desigual”, y en les de l'any mil sinch-cents trenta-set, Capítol deset, comensant “Primerament, com per experiència”, y en les de l'any mil sinch-cents quoranta-dos, Capítol de Cort devuyt⁸³⁹, comensant “Per observança del Capítol de Cort”, y en les per vossa magestat celebrades en l'any mil sinch-cents quoranta-dos, Capítol de Cort vint-y-quatre, comensant “Ítem, per quant”, y en lo any mil sinch-cents sinquanta-tres,

839. En el manuscrit 76, vuyt per devuyt.

Capítol vint-y-vuyt, és estat supplicat y provehit respective que dites dignitats, prelatures, officis, administracions, pensions ecclesiàstiques y altres beneficis y officis ecclesiàstichs del present Principat y Comptats fossen donats y conferits a cathalans vertaderament y sens fictió, naturals del present Principat y Comptats. Sie per vossa magestat e sos predecessors promès, ab tot effecte, procurarien ab Sa Sanctedat dites prelatures, dignitats, officis, beneficis y pensions fossen donats y conferits a cathalans y no a persones estranyes, y en tant quant vossa magestat serie possible no permetria se fes lo contrari.

Noresmenys, se veu que lo predit no se és posat en effecte com se sperave y en dites Constitutions y Capítols de Cort està per vossa magestat provehit, ans bé se veu que en Cathalunya, Comptats de Rosselló y Cerdanya, moltes persones estranyes obtenen algunes dignitats, officis, beneficis y administracions ecclesiàstiques, y per rahó de aquelles són estats donats executorials y mantenènties respective per los cancellers y regent la Cancelleria de vossa magestat en lo present Principat, per lo qual se són seguits molts scàndols e inconvenients molt notoris y molt gran dany a las iglésias y monestirs del present Principat y Comptats y inquietuts dels ecclesiàstichs y religiosos habitants en //695r// aquell. Y com sie cosa pública y notòria que los cathalans en ninguna part de Castella y altres regnes y senyories de vossa magestat no són admesos a tenir semblants ni altres dignitats, officis, beneficis, pensions ni rendes ecclesiàstiques, ans bé del tot ne són exclosos.

Supliquen, per ço, los tres brassos de las presents Corts sie vossa magestat servit manar revocar dites mantenènties y executorials y procurar ab Sa Sanctedat y altrament com més convingue provehir que en Cathalunya ningun estranger pugue tenir dites dignitats, officis, beneficis e administracions e pensions ecclesiàstiques, segons que en lo regne de Castella està provehit y concedit y se observa molt estretament; y d'esta manera, los cathalans, qui en fidelitat y servici de vossa magestat no deuen res a qualsevol nació del món, seran mantenguts ab las rendes y beneficis que los predecessors de vossa magestat y altres cathòlics cristians han fundat per sustentatió de aquells.

E com estigue disposat per lo Capítol final de les Corts de l'any mil sinc-cents cinquanta-tres que, penjant la contentió de la jurisdicció entre les corts ecclesiàstica y secular y après de ésser spedida la primera lletra de contentió, pugue innovar ni passar avant per alguna de les dites corts fins a tant la causa de dita contentió sie descedida y declarada, ni resmenys, per agraviar lo Real Consell de vossa magestat a la cort ecclesiàstica y als del for y jurisdicció de aquella, no dexa ni ha dexat de fortificar ni inquirir contra dels presos que han pogut recórrer y se són posats sots protectió de la cort ecclesiàstica, en gran violació de dita y altres Constitutions sobre assò disposants, segons que se és seguit poch fa, que havent lo canonge Delpàs de Elna fermat de dret en la cort //695v// ecclesiàstica del bisbe de Elna per rahó de alguns procehiments que micer Martí Joan Franqueza, advocat fiscal de vossa magestat, instave contra de aquell, y après de ésser-se despedides de contentió de la dita cort ecclesiàstica y presentadas al Real Consell, instà dit micer Franqueza y de fet envià a Perpinyà y altres parts a péndrer informació contra de ell, lo que fou en manifesta violatió de la dita concitutió, del qual fet ne resta dita cort ecclesiàstica molt agraviada.

E semblantment agravi, fonch fet a la cort ecclesiàstica de Urgell que, havent en ella fermat de dret don Pedro de Lluna y Miquel Rocabrúna y altres, per los procehiments

que contra de ells se feyen en lo Real Consell Criminal de vossa magestat per la mort de Jaume Maureig, del lloch de Spot; y après de ésser spedides de la dita cort ecclesiàstica de Urgell les lletres de ferma de dret y contentió y presentades aquelles a dit Real Consell, noresmenys, micer Monserrat Guardiola, jutge relador de la dita causa, penjant dita contentió, manà y provehí se anàs a fer visura segons que de fet se féu en lo lloch ahont fonch feta dita mort y aquella fonch produhida en lo procés de la dita contentió, de la qual se hagué rahó com si fos feta ab provisió del canceller de vossa magestat; lo que fonch en violatió de la dita contentió y perjudici molt gran de la cort ecclesiàstica.

Altre y molt gran perjudici se fa a la cort ecclesiàstica per la dita Audiència Real que, havent-se despedides dites lletres de ferma de dret y contentió de jurisdicció e o al·legació de immunitat ecclesiàstica en favor de algun pres e o capturat, nunca, o molt tart, y a força de requestes i altres procehiments, la cort secular de la Règia Audiència y altres oficials de vossa magestat, oblidats del //696r// que tenen obligatió, no volen respondrer ab lletres e com se acostuma a la dita cort ecclesiàstica, ans bé differexen la dita resposta, opriment y fent patir en lo entretant los dits presos molt temps en los càrçers; y per aquest respecte y per no haver de patir tant de temps ab tant dany de sa persona, casa, família y béns, se componen ab la règia cort de vossa magestat segons que se és seguit en lo any mil sinch-cents vuytanta-dos ab Antoni Vila y de Sanasona⁸⁴⁰, donzell de la ciutat de Vich, gaudint de privilegi clerical, lo qual, essent estat impetit de un pretès aviament e o scapament de un pres de màns de un pretès oficial secular, y après de haver-se despedides primeres y segones lletres de contentió y presentades aquelles al dit Real Consell, estant pres dit Vila en dit temps en los càrçers episcopals de Vich per ocasió del dit pretès delict, nunca jamés pogué, ni ha pogut, obtenir respongués la dita cort secular del Real Consell les dites lletres de contentió y se fermàs aquella; ans bé en violatió de la dita contentió procehí dita cort secular a fer *laudamentum curie* contra dit Vila per quantitat de dos o tres mil ducats, per la qual cosa, vehent dit Vila que no y havia remeys de obtenir justícia y de fermar-se dita contentió y que ell y sa casa, béns y família anave a total royna, fonch forçat composar-se ab la cort de vossa magestat; per la qual composició pagà micer Martí Joan Franqueza, leshores regent la thesoreria de vossa magestat, quatra-centes vuytanta lliures, lo que redundà en violatió de dita y altres Constitutions y a gran oppressió de la llibertat ecclesiàstica. Supplícan, per ço, los dits tres braços sie vossa magestat servit manar revocar dits procehiments contra la cort y llibertat ecclesiàstica fets y manat pagar y satisfer //696v// als dits agraviats los danys y damnatges que per la ocasió de les coses dites han patit y suportat.

Los comissaris de la Bula de la Santa Crusada, per no tenir lo compte y mirament degut en enviar a la predicació de la dita santa bulla personas de bona vida y fama, reputació y doctrina y aprovades per lo ordinari, són causa se fassen molts agravis en nom de la Santa Crusada als poblats del present Principat de Cathalunya, Comptats de Rosselló y Cerdanya. Per quant, amostrant més cobdícia que zel de la salvació de les ànimes, quant publicquen la dita bulla en alguna parròchia manen a tothom, sots pena de excomunicació major, que acistesquen al sermó y, per quant en moltes parròchias de Cathalunya són les cases lluny de la sglèsia y moltes persones, com són pastors,

840. *En lloc de Savasona.*

vaguers⁸⁴¹, traguiners, treballadors y altres semblants persones, no poden acudir a dit sermó, publicquen dits predicadors de bulles e fan observar les dites excomunicacions y censures contra de aquells; y per concedir-los la absolutió, après de molts prechs, condemnem als dits llochs y parròchias los paguen los gastos que han fets, y ab estos y altres semblants indirectes se fan pagar les despeses y gastos fan y han fets, causant en assò y procurant molts scàndols; segons se ha succehit en la Pobleta de Bellvehí, abadiat de Gerri, y vervessoria⁸⁴² de Toralla que un pradicador de bulles dexà excomunicats tots los del poble, e per molt que lo balle de dit lloch y altres lo pregàs y procuràs los absolgués, nuncha o volgué fer, de hont se seguiren molts inconvenients y scàndols; //697r// los quals scàndols, y molts altres que serie llarch de comptar-se, càusan per la ignomínia y mal exemple y profanitat dels dits predicadors y altres que van ab sa companyia, los quals en lloch de induhir a la gent simple i altres a la devotió de dites bulles e indulgències en ellas contengudes, són causa los perden la devoció, los quals abusos cessarien si dits comissaris tindran millor compte en enviar personas quals se deu a la dita predicació, la qual cosa està en mans de vossa magestat remediare o fer-ho remediare ab molta facilitat.

Suplícan per ço y altrament, los tres braços de la present Cort sie vossa magestat servit manar, en los sobredits excessos, provehir de remey aportú ab satisfacció dels danys donats per oficials de vossa magestat, revocant y cassant los procehiments fets contra la llibertat ecclesiàstica, conforme és de justícia.

De la Cort, perquè no provehexen officis en persones que no són naturals.

Ítem, se quexan los dits Principat y Comptats que essent disposat per Constitutions de Cathalunya, assenyaladament per la del rey en Joan segon en la cort de Monçó, Capítol sinquanta-dos, y del rey Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol dotze, situada sots lo títol “Que tots los oficials en Cathalunya y en Mallorca sien cathalans”, y per la Constitució de l'emperador don Carlos, nostre senyor de felice recordació, en la primera Cort de Monçó, Capítol tretze, y per lo mateix en les Corts celebrades en la vila de Monsó en l'any mil sinch-cents trenta-quatre, Capítol deset //697v// Que protonotari y lloctinent de protonotari, secretaris, scrivans de manament e qualsevol altres oficials, tant de jurisdicció com sens ella tenir-ne, pugue merèixer algú de dits officis tant en lo dit Principat y Comptats, com també en les iglésies⁸⁴³ de Mallorca, Manorca, Yvissa, si no heren naturals en lo dit Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya, verdederament, sens fictió, ab expressa prohibició que altres sinó los dits naturals, tant en la cort de vossa magestat com també fora d'ella; e que los actes fets per dit prothonotari, loctinent de protonotari, secretaris, scrivans de manament o altres oficials sien tinguts y aguts per nul·les y de ninguna força y valor. Y com en temps passat, y de present, en violació de les dites Constitutions, se haja fet provisió de molts dels dits y altres officis o personas estrangeres y no naturals del present Principat

841. *En el manuscrit 76, vaquers.*

842. *El manuscrit 76, vorvestoria per vervessoria.*

843. *En el manuscrit 76, isles.*

y Comptats de Rosselló y Cerdanya, molts dels quals encara vuy obtenen y exercexen los dits officis ab gran dany, agravi y perjudici de tot lo present Principat y dels poblats en aquell, perquè apar cosa molt gravatòria havent-hi personas en lo present Principat y dels poblatsen aquell⁸⁴⁴ benemèrites per ha semblants càrrechs que hagen de venir a regir dits officis y governar-nos los estranys, y és cosa molt desigual que, no tenint los castellans semblants o altres officis en altres regnes, los de aquells ne tinguen y regesquen en aquestos.

Supplícan per ço a vossa magestat los tres braços de la present Cort sie de son real servey manar provehir que los officis que vuy tenen los strangers los sien llevats y aquells conferits a persones naturals del present Principat y Comtats //698r//, y manar provehir y ordenar, per observança de les dites Constitutions, que de assí al devant los dits y semblants, officis tots fraus cessant, sien regits y conferits per naturals del dit Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya.

De la Cort, contra lo prior don Hernando per la convocació que féu en virtut de l'Usatge "*Princeps namque*".

Ítem, se quexa lo present Principat per ço, que, essent lo prior don Hernando, lloctinent general de vossa magestat, manà expedir lletres de convocació de persones ab armes y cavalls y altres aparells de guerra en virtut de l'Usatge que comensa "*Princeps namque*", les quals lletres se donaren a molts cavallers y altres del present Principat, lo que no podia fer dit lloctinent, axí per no offerir-se cas algú en dit temps dels compresos en dit Usatge, com encara per no tocar a dit lloctinent general semblant convocació, lo qual tant solament és regalia de vossa magestat no comunicable a ningun lloctinent; y com del sobre dit agravi se hage donat quexa a vossa magestat per part dels diputats de Cathalunya y no sie estat fins ara degudament provehit. Supplícan, per ço, los tres braços de la present Cort del Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya a vossa magestat sie de son real servey manar que dits procehiments, com a nul·les y en cars no llicít ni permès fets, sien revocats y dites lletres de convocació llevades y borrades del Registre, perquè en ningun temps aparegue ésser feta tal novetat en derogació de la jurisdicció de vossa magestat y perjudici de aquest seu Principat y de les Generals Constitutions de aquell.

698v// Ítem, se quexa lo present Principat que essent cosa antiga y molt usada en ell que, havent quexes en lo present Principat de alguns lloctinents o officials de vossa magestat, per reparo de aquells se acostume recórrer ab embaxades y altrament a vossa magestat; la qual llibertat, ús y costum com tots los altres del present Principat, conforme a la Constitució del rey Pere segon en la Cort de Barcelona, Capítol segon, comensant "Com a la real excel·lència se pertanya" sots títol "De privilegis e immunitats han d'ésser guardats y custodits", y estant més particularment ordenat per lo Usatge vulgarment dit "*Auctoritate et rogatu*" que tots los habitants en lo present Principat són guiats y assegurats, tant quant estan en anar, negociar y tractar ab vossa magestat fins que són tornats en ses cases, y particularment concedit per moltes Constitutions, situades sots

844. A continuació, repetit, perquè apar...Principat.

títol “De vectigals”, que qualsevol home puga franca y lliberament anar per lo present Principat sens empatx ni contradicció de vossa magestat o de sos officials. Noresmenys, en violatió de aquelles y notable perjudici del present Principat, y en particular de la vila de Perpinyà y de la ciutat de Barcelona, anant Jaume Delpàs, burgès de la vila de Perpinyà, tramès per dita vila a vossa magestat per a representar-li alguns agravis y danys que los lloctinents de capità general feyen a dita vila, essent en lo camí cerca de la vila de Igolada fonch pres per Joan Mas, alguatzir real extraordinari, per orde del prior don Hernando, leshores lloctinent general per vossa magestat en lo present Principat, y aportat en los càrcers reals de la ciutat de Barcelona; y no obstant que per dit Jaume Delpàs fonch notificat ab actes la //699r// causa de son viatge, lo detingueren alguns dies pres en los dits càrcers fins a tant que a dit prior don Hernando li aparegué, de què resulta altre no menor agravi que, volent lo syndich de Perpinyà que residie en Barcelona presentar una supplicatió al dit lloctinent general, deduhint les causes per les quals no·s podie fer dita captura y los danys y preiudicis que de aquella resultaven, no volgué dit lloctinent donar lloch se li fes la dita presentatió, lo que fonch fet contra la Constitució de l’any mil sinch-cents quoranta-dos, Capítol quatorze, per lo qual està disposat que no puguen ser impedits los habitants en lo present Principat de presentar supplications y altres scriptures al lloctinent general, canceller, vicecanceller, regent la Cancelleria y altres doctors del Real Consell, ans qualsevol scrivans de manament request per la part té obligació de fer dita presentatió.

Supplícan per ço y altrament, les dites ciutats de Barcelona, vila de Perpinyà y los tres braços de la present Cort del Principat de Cathalunya sie vossa magestat servit manar revocar com a nul·les los dits procehiments, ab reintegratió dels danys donats per observança de les Generals Constitutions.

La excel·lentíssima duquessa de Cardona, per la causa de la vila de Agramunt.

Ítem, se quexa la duquessa de Cardona y de Sogorb, per quant en lo mes de juny de l’any mil sinch-cents setanta-sinch, essent mort lo duch de Cardona y de Sogorb, don Francisco Ramon Folch, òlim de Aragó, senyor //699v// de la vila de Agramunt, bisbat y vegueria de Urgell, contra lo qual se aportave plet continuat de llarguíssim y molt antich temps, que·s comensà per don Phelip Albert y sa muller, sobre la possessió de què pretenien ésser indègudament despullats de dita vila, y se aportava contra lo infant don Enrich de Aragó y de Sicília, per lo qual féu part lo fisch real y contra lo duch de Cardona que en dit plet se aposà y també contra la universitat de dita vila que se oposaren en dita causa; y essent-se ajustats tots los drets de dit infant y duch en la persona de dit duch de Sogorb, com és dit deffunch en lloch de citar los de dita universitat a la duquessa de Cardona, dona Joana Folch y de Cardona, germana de dit duch don Francisco y successora universal y llegítima en los dits estats y senyora de dita vila *ad continuandam causam*; y en lloch de obeyr-la y tenir-la per senyora *litte pendente*, havent los procuradors de aquella pres possessió de la manera que pogueren y de dret lícita, se alçaren violentment ab armes y llansaren de dita vila lo balle de dita duquessa y tancaren les portes, ab invasió de la jurisdicció de la vila, fent officials nous y prenent les rendes y fruïts, y maltractant, naffrant y ferint les persones dels que en dita vila reprovaven tals procehiments, encara que heren poch; però sots color de assò, fent entre

si seditions, no sols rebel·lant contra dita sa senyora però encara offenent la auctoritat real de vossa magestat devant del qual se portava lo plet y litte sobredita, attentant ab la més mala y scandalosa manera que ésser pot contra dita litte, cometent grandíssims delictes, //700r// despullant violentment a dita duquessa de sa possessió, jurisdicció y rendes; los quals delictes, violències y spoli han volgut encobrir y colorar ab dir que u feyen en benefici de vossa magestat y de son Real Patrimoni, volent per esta via reduhir-se a la Real Corona de vossa magestat; y per aquest effecte, junctament ab lo procurador fiscal, feren litte y plet nou, y dit procurador fiscal en loch de continuar la part que feya en la causa y procés primer en favor del dit infant, ara en favor de dita duquessa que té dits drets de dit infant, son avi, ha volgut auctoritzar los delictes y crims de dits hòmens de Agramunt ab sa assistència y fent part ab ells; y havent contínuament dita duquessa instat y demanat que se li donàs açistència de oficials reals per a plenament haver y retenir y quietament y pacífica conservar y continuar sa possessió de dita vila y terme y jurisdicció y rendes d'ella, així y de la manera que la tenia dit duch don Francisco, son immedi[a]t predecessor, han passats deu anys sens poder-ho may obtenir; y los hòmens de dita vila, ab scàndol pernicios y detestable exemple per als demés pobles, són estats y estan vuy com a senyora líbera sens regonèxer superior ni ésser regits ni governats per oficials de dita duquessa ni per altres, y crehen balles y altres officis y tenen judici y diuhen que regexen per aquell senyor a qui pertany, cosa may vista en Cathalunya ni hoyda de memòria dels passats.

De hont no sols resta dita duquessa manifestament agraviada per dits sos vassalls, però encara per los oficials reals de vossa magestat, que han consentit que //700v// estigués tant de temps despullada de sa possessió y han rebut molt benignament a dits hòmens en lloch de castigar sos atreviments, y los ministres de la cort real, procurador y advocat fiscal los han affavorits y deffensats y deduhit en juy les injustes preteses de aquells.

Les quals coses són estades en evident violació de molts Usatjes y Constitutions, Capítols y Actes de Cort del present Principat, senyaladament de l'Usatge que comensa "Qui violentment" en lo títol "De violència y restitució de despullats", y lo Capítol de Cort de la reyna dona Maria que comensa "Ítem, senyor, com sia notori" qu'és lo final de dit títol, y la Constitució "Ítem, que nós" del rey don Pere segon, y altres que estan debaix del dit títol "De violència y restitució de despullats", y de les que parlen de l'orde judiciari, al qual convé no attentar ab tan mala manera com los hòmens de Agramunt han attentat, penjant lo plet antich, lo qual també originalment hera possessori, intentant per los Alberts, y més en quant dit procurador fiscal y hòmens de Agramunt han esforçat y volgut que's fes judici y cognició dels principals mèrits de la causa, dextat lo article de la acistència per a pacíficament possehir y lo spoli y invasió tant temps continuada y los malignes attentats, com sia sert que al degut orde de justícia convé que, mort algú dels llitigants, lo hereu o sucesor dels drets y coses que aquell tenia sia cridat y estiga en lo mateix punt y estat que estava lo deffunct; y que ningú fassa violències y invasions ni occupations de coses agenes y que ningú gose, pendent lo plet, innovar ni attentar //701r// de fet cosa alguna en preiudici de aquell y desacato del jutge; lo qual orde y procehir de justícia està tot alterat, tenint lo present Principat, lleys y Constitutions per les quals vossa magestat y sos gloriosos predecessors reys de Aragó per sa benignitat y clemència són estats servits, y per satisfèr al deute de la real dignitat manar que en tots

plets y causes se procehís per orde de justítia, y que no's judicàs sinó per ella y conforme a ella, com en lo Usatge qui comensa "Altre notable" en lo títol de "Dret de fisch y de les [s]ues regalies", y en la Constitució del rey Pere tercer en la Cort de Çervera, Capítol primer, qui comensa "Primerament" en lo títol "De penes", lo que en aquest negoci no se és fet. Los quals agravis toquen a tot lo present Principat de Cathalunya per la deffensa y observació de las lleys de la terra y Constitutions violades per los officials de vossa magestat y manifesta denegació de justítia, com per lo scàndol y maligno exemple de veure alçat un poble en Cathalunya en forma de senyoria y comunitat sens que se'n haja fet càstich ni sentiment per los officials de vossa magestat, a càrrech dels quals està reprimir semblant excessos y amotinaments, y que haja durat passats deu anys y que estiga vuy en lo mateix punt y estament, donant ocasió a altres pobles que la han presa de llevar-se y rebel·lar contra sos senyors. Y podria aquest dany stendre's a danys majors inreparables si's passa sens donar-hi convenient remey. Y axí los tres staments de aquest Principat, insten y supplicquen a vossa magestat, per ser agravi comun y que necessita tant de remey y reparo, sia vossa magestat servit per sa benignitat y clemència desagraviar a dita duquessa per lo particular y a tot lo present Principat per lo //701v// universal agravi rebut en lo sobredit, ans de clòurer les presents Corts.

La excel·lentíssima duquessa per la causa de Empúries.

Noresmanco, resta dita duquessa de Cardona agraviada per quant, a quatre del mes de juny mil sinch-cents setanta-sinch, en lo qual die, al peu de una supplicació presentada per lo procurador patrimonial de vossa magestat, sens precehir citatió alguna ni per consegüent conxensa de causa, fonch feta provisió per micer Cordelles, del Consell de vossa magestat en lo present Principat, feta paraula en lo dit Consell que per leshores y finalment fos provehit y sens perjudici dels drets de les parts, fos manat a dita duquessa y a qualsevol altres tenint interès y als procuradors de aquells, que de sa pròpia auctoritat ni altrament no prenguessen ni attentassen pendre la possessió del Comptat de Empúries ni de viles o llochs de aquell, y que axí bé fos manat als vassals de dit Comptat que no prestassen⁸⁴⁵ los homenatges de fidelitat ni obediència alguna en senyal de possessió als sobredits, y que dita duquessa y lo procurador fiscal dins trenta dies fessen fe dels títols per los quals procehí pretenien en dit Comptat, y que per dites coses fossen expedides lletres y commissiions oportunes.

Aprés de la qual provisió, a tretze del mes de juny, per part del dit procurador fiscal fonch presentada en dita Real Audiència altra supplicació, contenint en effecte //702r// que en dit Comptat de Empúries se posàs seqüestre ab motiu y pretentió que no y havia en dit Comptat officials que administrassen justítia, y que entre los poblats en aquell se speraven gran rixes y scàndols, de què fonch rebuda certa informació de sinch testimonis, tots naturals y habitants en dit Comptat, que heren y són part en dita causa. Y no obstant se contradigué per part de la duquessa, deduhint ab supplicacions y articles que no podia haver lloch lo dit pretès seqüestre y que no subçestien les predites causes en contrari preteses, no foren dits articles admesos, essent com heren pertinentíssims, ans

845. A continuació, ratllat, pendre la possessió.

bé, sens haver de aquells ninguna rahó, a setze de dit mes de juny fonch provehit que, per leshores y fins altrament, se provehís y sens perjudici del dret de les parts, tant en lo petitori com en lo possessorí, la jurisdicció, fruyts y rendes de dit Comptat de Empúries se posassen sots real seqüestre.

La qual provisió de continent fou executada realment, y exclamant sempre en contrari los procuradors de dita duquessa y deduhint, entre altres coses, que ya per ells en dit nom la possessió de dit Comptat legítimament hera estada presa a tretze de dit mes de juny, y axí abans de la introducció de la dita causa, y que dita duquessa no podia ni devia de sa possessió despullada, attès majorment que hera absent de aquestos regnes y que no here estada llegítimament sitada ni hoyda ni subsistí en causes algunes per rahó de les quals dit seqüestre pogués imposar-se.

Les quals deduccions y altres semblants al mateix propòsit per dita duquessa moltes voltes y diverses vegades són estades en lo procés de dita causa reppel·lides y continuades en tot lo temps de passats deu anys que, de leshores fins al dia present, han discorregut, supplicant sempre dit seqüestre ser remogut, //702v// y que a dita duquessa lliberament fos lícit y permès retenir, conservar y continuar la possessió de dit Comptat que sos predecessors de temps, passats cents anys pacíficament, han obtengut; y encara contínuament protestant que sols per ara en la predita causa se pot y deu conèixer, provehir y declarar sobre la revocació de dit pretès seqüestre y sobre lo mèrit del possessorí per part de dita duquessa sumàriament, intentant y fins al present proseguir; y que totes y qualsevol pretensions contràries, en quant concernexen y tenen respecte als mèrits de la propietat y petitori, se han de reservar y remètrer a son plenari judici de dita propietat, conforme a les notòries y vulgars disposicions axí de dret comú com també de les generals y altres lleys de aquest Principat. Y per quant ab contínua sollicitud e instància, en tot lo discurs de més de dits deu anys, no sols no ha pogut may obtenir dita duquessa la revocació de dit pretès seqüestre, del qual tan solament com dit és se pot tractar y conèixer, ans bé dit procurador fiscal y los síndichs de dit Comptat han pretès y pretenen ab gran esforç obtenir que en dit possessorí, lo qual de sa qualitat y naturalesa és molt privilegiat, y summària no sia feta provisió sinó juntament ab la plenària causa de la propietat y petitori que encara no és comensada, ni pot tenir principi sinó après d'èsser finit y declarat dit possessorí, y és molt averiguat que axí dita pretensió, com encara dit pretès seqüestre ab tots los actes per rahó de aquells fets en la dita causa, són notòriament contra molts Usatges, Constitutions Generals, Capítols y Actes de Cort, usos y costums y altres lleys del Principat, y senyalada//703r//ment contra lo Usatge comensant "*Alium namque*", sots lo títol "De dret de fisch y de les sues regalies", y la Constitució del rey en Pere terçer en la Cort de Cervera, Capítol primer, comensant "Primerament, confirmant", sots títol "De penes", y la Constitució del rey Alfonso quart, en la Cort de Barcelona, Capítol tercer, comensant "Confirmants, lloants y approvants", sots títol "De aquells qui acullen y sostenen los crimosos"; y contra moltes altres semblants Constitutions per les quals molt sanctament és provehit y disposat que lo senyor rey y tots sos oficials en lo present Principat són tenguts en tots actes y provisions de justícia provehir y judicar *per directum*, provehint legítima citació y conexensa de causa; y contra lo Usatge "Qui violentment" y les quatre Constitutions après següents del rey en Pere segon en la Cort de Barcelona, sots lo títol "De violència y restitució dels despullats", ab les quals y altres molts providaments, és disposat que ningú pot ni deu ésser de sa pos-

sessió despullat ni en aquella prejudicat per lo senyor rey ni per officials seus ni per altra qualsevol persona sinó en la forma sobredita, ço és, precehint deguda çitació y conexensa de causa y donat primer per son jutge diffinitiva sentència; e contra lo⁸⁴⁶ Usatge “Plet sia manat” y les Constitutions del cathòlic rey don Ferrando segon, fetes en la segona Cort de Barcelona, Capítol dotze, comensant “Ítem, statuhim y ordenam que sis dies après” y altres set Capítols següents sots lo títol “De dilacions”, y contra moltes altres consemblants Constitutions abans y après en diverses Corts fetes, a les quals és ordenada forma y precís orde com se ha de procehir en la Real Audiència //703v// y en totes y qualsevol causes y processos sempre y quant se ha de conèixer, sentenciar y declarar diffinitivament sobre los mèrits de la propietat y petitori, comensant en la citació que en les persones militars ha de contenir termini de vint-y-sis dies y prosseguint per los altres specialment donats y assignats per a donar la demanda, reconvenir o posar excepció y dilatòries y declarar aquelles, articular y provar per testimonis, objectar y corroborar los testimonis, produhir actes, denunciar lo procés, votar y publicar la sentència; y contra la Constitució del mateix rey cathòlich en dita Cort, Capítol catorze, comensant “Ítem més, statuhim y ordenam que no obstant”, sots lo dit títol “De dilacions”, ab lo qual és feta expressa distinció entre les causes plenàries de propietat y petitori y les causes possessòries y altres que de sa naturalesa requeren summària informació o cognició, volent y disposant que en dites causes plenàries ahont se tracta de la propietat y domini, se haja de servir inviolablement lo orde y forma de procehir ab les dilacions y terminis dalt refferits, però que en les causes possessòries sie procehit summàriament y sien breument despedides, no observades dites dilacions; e contra la Constitució del rey Pere segon en la Cort de Barcelona, Capítol vint-y-quatre, comensant “Ítem, que nós e officials nostres”, sots títol “De violència y restitució de despullats”, en la qual, après de la general disposició y regla dalt refferida, ço és, que ningú sens conexensa de causa pot ni deu ésser de sa possessió despullat, com diuen les paraules següents: “E si alguns contra la dita forma ne havem //704r// despullats, sien restituïts íntegrament, salvat lo dret de la propietat”. Y tal és estat sempre lo ús y costum, stil y pràctica inconcussament observada en aquest Principat, axí en dita Real Audiència com en tots los altres tribunals de justícia, ço és, de conèixer, provehir y declarar primerament sobre lo possessorí, remetent y salvant los drets de la propietat per a son judici y causa del petitori; los quals usos, costums y stil en lo dit Principat tenen força y virtut de Constitutions y de la mateixa manera deuen ésser servats y guardats, segons és disposat per les Constitutions del rey en Joan segon y del rey don Ferrando segon de immortal memòria, posades sots lo títol “De observar Constitutions”, y en les Corts de l’any mil sinch-cents y deu, Capítol setze y de l’emperador don Carlos de immortal memòria en les Corts de mil sinch-cents y vint, Capítol vint, ab moltes altres semblants.

De la qual observança en los actes de totes les Corts generals han sempre protestat los tres braços y majorment que lo sobredit ús y costum és conforme a totes les causes notòries, disposicions divines y humanes, canòniques i civils, segons les quals en aquest Principat, en defecte de dits usos y costums y Constitutions y altres pròpies lleys, se ha de judicar y administrar justícia conforme als Capítols del rey en Martí fets en Barcelona,

846. *A continuació, ratllat s privilegis.*

Capítol segon, sots títol de offici de canceller, ahont més avant se proveheix y disposa expressament que los officials y ministros de justítia en lo exercissi y administratió de aquella no poden ésser empatxats ni perturbats generalment o particular per la //704v// magestat del senyor rey o per sa part, per via de dilació, sobrecehiments, prechs, menasses, ni per qualsevol altra via de empatxament; y si lo contrari hera fet, que no sia per dits officials servat, sots lo sacrament y jurament y homenatge per ells prestats.

Més avant, lo sobredit seqüestre y altres procehiments en dita causa fets, en quants per aquells a dita duquessa és estada impedida, perturbada y llevada la possessió del dit comptat de Empúries són manifestament contra los Actes de Cort que foren fets en les Corts Generals celebrades en Barcelona per dit cathòlich rey don Ferrando segon en lo any mil sinch-cents vuytanta-hu, per les quals consta clarament que dita, com a neta y primogènita que vuy és de l'infant don Enrich de Aragó y de Sicília segon de aquest nom, ha de ésser conservada, deffensada y mantenguda en la possessió de dit Comptat; la qual possessió per Anthoni Llombart, leshores scrivà mayor del General, ab special poder y syndicat, ab decret, manament y orde de dita Cort General y en virtut de lletres executòries dels brassos de dita Cort, fonch realment lliurada al predit infant don Enrich y a sos descendents llegítims y naturals y en nom de aquells apresada, segons consta en los actes en dit procés produhits, de les quals coses, per part dels diputats de Cathalunya, se és supplicat a vossa magestat diverses vegades fos de son real servey, per observança de les dites y altres lleys de la pàtria a dits effectes conferents y applicables per tots los medis, vies y formes, les quals per virtut de dites Constitutions dits deputats són tinguts y obligats a ffi y efecte que dits Usatges, Constitutions, Capítols //705r// y Actes de cort, usos y costums y altres semblants lleys sien inviolablement observades y los agravis en dita causa fets y comminats fer contra dita duquessa sien degudament remediats.

Noresmanco, resta dita duquessa agraviada per quant lo procurador fiscal patrimonial de vossa magestat y los hòmens del Comptat de Empúries produhiren y exhibiren en lo procés de la causa del compta de Empúries una lletra de vossa magestat dirigida al lloctinent general, al canceller y doctors de la Real Audiència de vossa magestat de aquest Principat, la data de la qual és en Lisboa, a vint-y-quatre del mes de setembre de l'any mil sinch-cents vuytanta-dos, y de la real mà de vossa magestat firmada, la qual és del tenor següent:

Il·lustre Ducque, primo, nuestro lugartiniente y capitán general, reverendo, magníficos y amados consejeros nuestros. Siendo la causa del Condado de Empuries, que nuestro regio fisco trahe con el ducque y duquessa de Cardona, de tanta consideración como sabéys, y conveniente que una ves se determine y alcance su justítia quien la tuviere con brevedad, havemos acordado que, pues las Constituciones y leyes desse nuestro Principado no prohiben que lo petitorio de dicha causa no se pueda despatxar junctamente con lo possessorio y entrambas causas se determinen en un mismo tiempo, y assí os encargamos y mandamos expressamente que sin tener cuenta con lo que asta aquí se hos ha scritto aserca d'este negoçio, sententié[i]s en lo petitorio, junctamente con lo possessorio, y entrambas //705v// causas se determinen en un mismo tiempo y no se dará lugar a lo contrario; y si acaso, lo que no crehemos, huviere contradicción sobre ello, antes que se venga a hazer declaración alguna nos lo avisaréys particularmente y sobre ello aguardaréys nuestra respuesta, y conforme a esto advertiréys a nuestro patrimonial que haga su officio, como también se lo scri-

vimos que tal es nuestra voluntad. Datum en Lisboa a veynte y quatro de setiembre mil y quinientos ochenta y dos. Yo El Rey. Vidit Comes, generalis thesaurius. Vidit Campí, regens. Vidit Sapena, regens. Vidit Terça, regens. Gassol, secretarius.

La qual carta de vossa magestat clarament mostra ésser estada surreptítiament y per importunació de la part impetrada, per quant essent vossa magestat en dita ciutat de Lisboa del Regne de Portugal y axí absent de aquest Principat de Cathalunya, digué y manà ab dita lletra a dits loctinent general y doctors de la Real Audiència que, junctament, declarassen les dues causes del petitori y possessori del Comptat de Empúries, ab exprés motiu, declaratió y attendència en dita real lletra feta que assò no és contra Constitutions ni lleys de aquest Principat y que no-s donàs lloch a altra cosa. La qual declaració y manament, en quant és estat fet per vossa magestat sens citatió de la part y sens alguna conexasa de causa, en negoçi concernent justítia y interès de part a part, pendent en la Audiència de vossa magestat en aquest Principat de vossa magestat a pretès dita ducquesa no ha procehit de la real voluntat de vossa magestat per obstar-hi //706r// molts Usatges, Constitutions y lleys del present Principat, y encara per ésser molt çert que conforme a les Constitutions, usos, costums y altres drets de aquest Principat en dit procés del Comptat de Empúries, salva la real clemència de vossa magestat, no-s pot procehir a fer declaratió alguna en lo petitori, del qual encara no y ha proçés ni causa, sinó solament en lo possessori; y en quant dita declaració, provisió y manament és estat fet per vossa magestat absent de aquest Principat, se ha contrafet a moltes Constitutions, y assenyaladament a la Constitutió del rey Pere segon en la Cort de Barcelona, capítol onze, comensant “Que totes les causes”, sots lo títol “De jurisdicció de tots jutges”, confirmada per lo rey en Jaume segon en la tercera cort de Barcelona, capítol vuytè, comensant “Ítem, ordenam”, y per la Constitutió del cathòlich rey don Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol tercer, comensant “Clarificant” sots lo mateix títol, y en quant mana més avant dita real lletra a dit lloctinent general, canceller y doctors de la Real Audiència que havent-hi contradicció, ans de fer declaració alguna en dit procés del Comptat de Empúries, avisen a vossa magestat molt particularment y aguarden la real resposta de vossa magestat, pretén dita ducquesha, essent aquest manament, parlant sempre, com és dit, ab la humilitat y acato que pertany, contra los capítols del rey en Martí posats sots los títols “De offici de canceller y offici de camarlench” y lo Capítol sinquanta-tres del rey don Joan segon en la cort de Monçó, comensant “Ítem senyor”, sots lo títol “De observar constitutions” y la Constitutió //706v// del catòlich rey don Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol vint y dotze, que comensa “Poch valdria fer lleys” sots lo mateix títol, y contra la Constitutió del rey Alfonso segon en la Cort de Monsó, Capítol setze, comensant “Ítem, ordenam, statuhim que alguna lletra” sots lo títol⁸⁴⁷ “Si contra dret e utilitat pública” e les altres sinch Constitutions après següents en lo mateix títol, y finalment contra la intentió de totes les Constitutions posades en lo títol de diversos rescrits y allongaments y de moltes altres, ab les quals és també declarada la real voluntat de vossa magestat.

Dels quals agravis supplicquen a vossa magestat los tres brassos de la present cort del Principat de Cathalunya, Comptats de Rosselló y Cerdanya sia de son real servey

847. A continuació, ratllat, *de observar*.

manar-la reintegrar degudament, y que a dita duquessa lliberament sia lícit y permès retenir, conservar y continuar la possessió de dit Comptat, la qual sos predecessors de temps de passats cent anys pacíficament han obtengut; manant vossa magestat alçar lo dit pretès seqüestre, com a dita duquessa no pot ni deu ésser de sa possessió despullada, y en tots los demás agravis, tant per los oficials de vossa magestat fets, com també dels syndichs de dit Comptat, fer-li compliment de justítia ans de la conclusió de les presents corts.

Ítem, se queixa lo present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya que essent per Constitutions de Cathalunya disposat que vossa magestat o sos lloctinents no despedesquen o signen alguna carta, rescrit, lletra, albarà o qualsevol altra scriptura, de que se seguís o procehir pogués conexensa //707r// alguna o execusió alguna que concernesca y toque o tocar pugue interès de part deduhible en juy, ans bé les tals cartes rescrites o albarans han d'ésser signats per lo canceller, vicecanceller o, en son cas, per lo regent la Cancelleria, com senyaladament està disposat per los Capítols de Cort del rey en Martí, sots lo títol “De canceller”, per los quals és imposada pena, no sols a l'impe-trant les tals lletres, mes encara als obedients lo tenor de aquelles, los quals Capítols són estats confirmats per la Constitució del rey cathòlich don Ferrando segon, vulgarment dita “De la observança”; y no obstant que per altres Constitutions sia disposat que commissaris alguns no poden executar commissions algunes si no seran fetes conforme les dites Constitutions y altres posades en lo títol “Que novells oficials no sien posats en lo lloch ahont no són acostumats posar”, e sots lo títol “De jutges delegats e de commissaris”. En contraventió de les quals Constitutions no duptà Luis Amat, commissari de vossa magestat, per orde simple del duch de Terranova essent lloctinent de vossa magestat en lo present Principat, anar en la baronia de Gelida, situada en la vegueria de Vilafrancha de Panadès, y sens tenir commissió alguna llegítimament y conforme a dites Constitutions de Cathalunya espedida, sens precehir informació o provisió de jutge contra aquell qual havia de precehir, segons està disposat per la Constitució del rey Alfonso terçer en la Cort de Monblanch, títol “De offici de porters”, y sens tenir llicència del canceller, vicecanceller ni regent la Cancelleria, la qual era necessària conforme la Constitució del rey Ferrando segon en la Cort de Barcelona, //707v// capítol vint-y-sinch, any mil sinch-cents cinquanta-y-tres, prengué y capturà la persona de Francesch de Salbà y de Vallsecha, senyor de dita baronia de Gelida, juntament ab dona Maria de Perepertús y Erill, portar aquell pres en los càrçers reals de la ciutat de Barcelona.

La qual captura no sols és estada feta contra les dites Constitutions y en evidén violació de aquelles, però també contra lo privilegi concedit als militars, per lo qual los està disposat que ningú pugue ésser pres sense instàntia de part, y contra moltes altres Constitutions per les quals és disposat que les causes de les vegaries y de les ballies, axí civils com criminals, se han de tractar, conèxer y determinar dins la vegueria y ballia; y per ço, no havent-li procés de regalia, com no lo y havia contra dit Salbà, no podia ésser tret de dita vegueria de Vilafrancha, y lo que pijor fou, que en dita captura dit commissari desarmà a ell y a sos criats prenent-li les armes y cavall, les quals may se li són tornades com si fossen confiscades, y dit Luis Amat se les ha tengudes en son poder y se les deté fins al dia de vuy contra moltes Constitutions y senyaladament contra les de Pau y Treva. Dels quals agravis moltes y diverses vegades, tant de part dels diputats de Cathalunya com també per part del dit Salbà, fou supplicat al dit duch de Terranova,

lloctinent per vossa magestat en dit Principat y Comptats, fos servit cassar y revocar la dita captura de dit Francesch Salbà com a nul·lament fa y en cas per dites Constitutions prohibit y aquell restituhit en sa //708r// primera llibertat, supplicant-lo també fos servit servir y fer servir dites Constitutions y altres lleys de aquest Principat.

Les quals en dita captura foren transgradides y violades, y tractant-se de la dita captura en lo Consell Criminal y parexent als doctors de aquell que los procehiments contra dit Salbà fets heren nul·les y que no y havia rahó ni causa per poder-lo deternir pres ni conèixer de aquell criminalment, perquè, estant en la presó dit Salbà, li eren estades fetes algunes empires per ocasió de alguns deutes civils, vent que hera mal pres, remeteren aquell al Consell Civil ahont fonch comesa la dita causa a micer Miquel Joan Quintana, doctor leshores del Consell Civil y vuy regent lo Supremo de Aragó; y per aquell, no obstant que fou declarat ésser estat nul·lament feta dita captura, fonch provehit que, per rahó de dites empires, fos retengut en los càrçers, y per a més agraviarlo, essent declarada la captura nul·la, condemnà al dit Salbà en totes les despeses fetes en dita causa. De la qual declaratió y procehiments ha resultat molt notòria violació de Usatges de Barcelona y Constitutions de dit Principat, assenyaladament perquè, conforme a les situades, sots títol “De violènçies y restitutió de despullats”, essent estat nul·lament y de fet pres y privat de sa llibertat, havia d'ésser, ans de totes coses, restituhit en aquella y punits y castigats los que de fet y com a persones privades havien provehit en tan gran ignomínia contra la persona de dit Salbà, condemnant-los també en los danys y injúria y despeses, //708v// en les quals no pogué ésser condemnat tenint tant justa y llegítima causa com tenia de deffensar sa llibertat.

Y perquè dels sobredits procehiments nul·los y gravatoris, estant dit Salbà estretament pres en los càrçers reals de la ciutat de Barçelona, se li seguí la mort, ab molt gran ignomínia sua y de sos fills y deutes, de què han resultat en aquells molts altres prejudicis y agravis; per ço, suppliquen a vossa magestat los tres brassos del present Principat de Cathalunya sia de son real servey manar inquerir contra los culpables en dita captura y mort y reintegrar dels danys e injúria als que resten de dits procehiments tan ofesos y agraviats, conforme és de justítia y se spera de la rectitut de vossa magestat per observança de les Generals Constitutions del dit Principat y Comptats.

De la ciutat de Barcelona contra lo magnífic micer Franqueza.

Entre los agravis de qui's quexa a vossa magestat la ciutat de Barcelona, és hu dels majors y més principals y que més té alterada tota Cathalunya, lo agravi que la ciutat de Barcelona y tot lo Principat ha rebut en que micer Martí Joan Franqueza tingués tres officis reals y de jurisdicció, ço és, doctor del Real Consell Criminal, advocat fiscal y regent la Thesoreria de Cathalunya; perquè, encara que per Constitutions de Cathalunya sia lícit que lo //709r// advocat fiscal [sia y puga ésser del nombre del Consell Real però és prohibit per les matexes constitucions que lo advocat fiscal]⁸⁴⁸ puga tenir altre offici incompetent, com és estat tenir offici de regent la Thesoreria, del qual agravi y de les Constitutions per les quals assò hera prohibit fonch certificat vossa magestat per lletra

⁸⁴⁸. *Manuscrit 76*.

dels deputats de Cathalunya enviada per Luis Bertró, correu de la Deputatió, lo qual agravi no sols no fonch remediad per vossa magestat però ni de dita lletra se ha rebut resposta; y per ço, exercint aquell dits officis, són estat tants los perjudicis que han resultat a la ciutat de Barcelona y a tot lo Principat de Cathalunya, que haver-los de specificar serie un procés infinit. Lo que per ara se pot dir és que ab dits càrrechs ha tengut subpeditat no sols tot lo present Principat però encara lo mateix Consell Real en tant que ningú li ha pogut resistir ni fer contrari y de qui ha resultat que ha fetes tantes extorsions a tot lo dit Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya y ha vingut en tant excés, que ha bastat a esmerçar censals a obs y utilitat de la Thesoreria, procurant que vossa magestat li fes mercè dels fruïts o pensions de dits censals de sa vida, fent tot assò de sanch y diners de pobres. Particularment ha tingut ànimo que, venent-se en lo encant públich per execussió de crehedors una torra y heretat de mossèn Barutell, tingué modo que dit Barutell li venés *calla callando* y sens sabuda dels crehedors la dita torra, prometent-li que ell pagarie los crehedors y rellevarie indempne al dit Barutell; y després que ha tinguda la possessió, ha fet parar lo encant y la execussió que de dita torra se feya, dient que ell la havia comprada y que pagaria del preu a tots los qui pretenien tenir crèdits sobre aquella y après no li han volgut ni vol pagar, y si ha pagats //709v// alguns, és estat composant molts d'ells y fent-los remetre part dels deutes; altres que no han volgut adherir ni consentar ab ell han tingut y tenen a bé de no demanar, vehent que no y ha justícia contra d'ell.

E més, que tenint en la dita torra uns fadrins de mestres de cases y fusters qui treballaven y obraven en dita torra, ab appellido que li robaven rayms de les vinyes posà un guàrdia criat seu anomenat tal Vila, perquè guardàs los rayms; y après, per orde de sa muller, anaren dos fadrins de nit per a guaytar si dit guàrdia feya bona guarda y lo dit Vila, ans que arribassen en dita vinya y prou apartat d'ella, tirà ab arcabús a l'hu de dits dos hòmens, que hera un fadrí de mestres de cases, y lo ferí de tal manera que de dit tir morí dins dos dies, y a l'altre fadrí donà de bastonades, y com hera estranger, ningú curà d'ell, y encara que se ha entès que alguns amichs del mort donaren rahó y quexa a dit micer Franqueza, y més de que'l tingués encara en casa com estava, lo qual micer Franqueza mostrà sentir-se'n molt, dient no havia sabut tal, però que fiassen d'ell que'll lo faria ben castigar; y després estigué dit homicida alguns dies amagat en casa de tal, que és un pagès vehí de dita torre, per orde de dita sa muller; y no molts dies après, com no y hagués instància ni persones que demanassen dita mort, lo tornà en sa casa y vuy pacíficament està en ella, cosa de la qual tothom qui de assò té notícia resta escandalitzat y és digne de gran advertència y punitió exemplar y creu-se que sols de dit cas no se ha fet enquesta.

Y a més de assò, com ell, dit micer Franqueza, may haja //710r// tingut ànimo sinó de haver diners *per fas vel nefas* per enriqueir la thesoreria, y pus après restava lo útil per a ell tenint un certs comissaris y scrivans de sa pròpria condissió y ab qui ell repartia algunes coses, tenint-los en gran compte, fent morir de fam a molts altres hòmens de bé qui per ell ni per altra volien fer sinó lo que devien, ha procurat de trametre dits comissaris y oficials a ell adherents en diverses parts de Cathalunya. Y en diversos temps, ab motiu de inquirir si alguns contrafeyen a edictes reals y ells, com a destres en tal exercissi, han fetes informacions y per qualsevol poquedat feyen que moltes persones compareguessen en Barcelona davant dit micer Franqueza a terminis prefigits y, si no acu-

dien dia adiat, los prenien y posaven en presó y si comparien no·ls volien hojr que no fossen en los càrcers; y per redemir estes vexacions se composaven sols isquessen de presó encara que sens culpa, y si algú, estant pres, tractava de composar-se ab dit micer Franqueza com a regent la Thesoreria, ell demanava excessiva composició, en tant que lo pres, o per no tenir o per considerar que no havia fet cosa per la qual hagués de composar-se ab tant excés, deya que no volia sinó que·s fes la causa, aleshores exia dit micer Franqueza de altre peu y, com advocat fiscal, deya que encara no hera la hora se·n fes la causa, perquè ell entenia fortificar més la enquesta per part del fisch y may pus se·n parlava. Y per est indirecte venien los presos a composar-se y fer lo que ell volia o morir-se en la presó, lo que no·s fora fet si ell no hagués tingut los dos officis plegats, y los del Real Consell Criminal, com dit és, no gosaven dir ni contradir a res que dit micer Franqueza volia ni deya.

710v// També ha fet altra gran agravi als poblats de Cathalunya, que si algun fill de familiar comet algun delictes o trenca alguna manlleuta o incideix en alguna pena a la règia cort, ha fet executar y executa los béns dels pares, dient que·ls pot executar per la llegítima que los fills tenen en los béns dels pares, fent execussió fins a la quantitat que a ell aparexia que podia ser y pujar la llegítima, lo qual és cert que no·s deu als fills sinó après mort dels pares. Y assò és cosa may hoyda ni pensada entre cristians y menys en aquest Principat.

Ítem, ha fet altre agravi en la frontera de Perpinyà, ço és, en una vila que·s diu La Rocha se seguí en les onze hores de la nit cridar “via fos a lladres” y lo balle y altres se llevaren, y hagué sis pagesos, cada hu de sa casa, venint cansats de treballar, se posaren en lo llit y no sentiren res y, per lo que·ls endemà foren avisats perquè no heren exits en lo “via fos”, micer Franqueza los féu venir en Barcelona y los féu depositar; y ells testificaren que no sentiren res del “via fos” y, en havent depositat davant de micer Franqueza, en la hora mateixa, los féu posar a la presó y estigueren tres mesos, y dix-los que, si volien exir, havien de pagar cinquanta ducats cada hu; y després, vist que los sis hòmens patien a la presó de fam, los tragué a manlleuta per Barcelona y estigueren tres mesos per ciutat, per hont, vist que micer Franqueza no·ls volia dexar anar a manco de cinquanta ducats cada hu, tenint vist que ells patien, y llurs mullers e infants tingueren per bé vendre bestiar que tenien per lleurar y fer cinquanta scuts cada hu, que foren tres-cents ducats per tots. Per hont, perquè dormien y estaven cansats, los ha condem //711r//nats micer Franqueza ab dita quantitat.

E més, en dies passats un commissari anà a Sabadell per certs negocis y de ventura trobàs en lo camí un home que havia tirat ab pedrenyal en dies passats a un altre y havia·l errat y posà-li “via fos” darrera y ell fugí; y passant davant tres qui estaven parlant, que héran pobla gent, digueren “salva’t, valent home”, y per aqueix dir lo commissari ne donà rahó a micer Franqueza y féu-los venir micer Franqueza davant ell y féu-los dir, “qui sou vosaltres?”. Cada hu dix; “yo so tal” y que digueren tal dia, quant alcansaven tal home “salva’t, valent home” no pensant res de mal; micer Franqueza los ha tingut deu mesos a la presó que patien de fam y de set y llurs mullers y sos infants, y no tenien de què pagar la composició que demanava micer Franqueza, que hera de l’hu sexanta lliures, de l’altre cinquanta lliures y de l’altra quoranta lliures, y estigueren deu mesos no podent pagar; leshores los féu dir micer Franqueza que·ls donaria un any de temps y que donassen una fermança cada hu, y axí los pobres cercaren cada hu

una fermansa per exir de la presó y leshores lo micer Franqueza dix “assò és home que trau diners de allà ahont no n’i ha”. Y per ço, per la honra de la ciutat de Barcelona, és necessitat suspendre aquest home que no tinga ningun offici ni domini en Cathalunya de justíçia.

Més, en dies passats se seguí a la volta de Pallars ab una parròchia de vint-y-sinch o trenta cases que y havie un pobre home sabater y vingué-li un home perquè li vengués un parell de sabates y axí lo sabater les y vené y les y caltà y lo home se’n anà; y en la botiga del sabater estava un altre home y, com aquell de les sebrates //711v// se’n fonch anat, li digué al sabater “vós conexeu aqueix home?”, “no, cert ni sé qui s’és”, y lo home li repongué “ell és un bandoler que ha seguit ab mossèn tal” y lo sabater respongué “yo no sé qui és, pur ell me ha pagat”. Vingué a orella de micer Franqueza y féu-lo venir en Barcelona y féu-lo posar a la presó y a’l tingut tres mesos y ha li fet pagar trenta ducats y li ha fet vendra tota la botiga, y lo pobre home ab sos infants anava patint y demanant per amor de Déu.

Supplica, per ço y altrament, a vossa magestat sia servit en y per la forma y per les persones ordenades en la Constitució de rey en Jaume segon en la segona cort de Barcelona, capítol trenta-hu, y en la cort de Gerona, capítol deu, que sien anomenades les persones en dites Constitucions designades per a declarar y interpretar les dites Constitucions, comprendre lo cas susdit y per consegüent lo dit micer Franqueza haver contrafet a dites Constitucions y ésser fet inhàbil de tenir y regir algun offici de jurisdicció en Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya; ordenat de assí al devant per obervança de dites Constitucions que les compositions fetes per dit micer Franqueza y los processos de aquell sien examinades per una persona de quiscun bras nomenadora y en los processos que trobaran no haver-hi culpa dels composats, sinó ser esta pura extorsió perquè no haguessen de entrar en presó, manar sien restituhides junctament ab los danys y despeses als composats causades, restituhidores dels béns de dita Thesoreria si n’i haurà y si no dels de dit micer Franqueza.

De la ciutat de Barcelona contra lo excel·lentíssim Duch de Terranova.

Ítem, se quexa la dita ciutat que, tenint los consellers //712r// de aquella de temps immemorial lo càrrech de la administració del morbo sens empatx ni contradicció de algú, ans bé lo dit exercissi y administració los fou confirmat y ampliat per lo sereníssim rey don Ferrando ab poder exprés de crear oficials bastoners per dit exercissi, com consta ab son real privilegi dat en la present vila de Monçó a deset de juliol mil sinch-cents y deu segons tant per a perseverar la dita ciutat en temps de salut com per a ben governar aquella en temps de infectió y malalties, ha sostingut y sosté la dita ciutat molt grans gastos y despeses; les quals coses, no obstant essent lochtinent general en lo present Principat per vossa magestat lo duch de Terranova y essent arribada en la plaja de la dita ciutat una nau de Sicília y demanat pràctica als consellers per aquells y la vuytèna del morbo de dita ciutat⁸⁴⁹, fonch determinat, perquè venia de parts infectes, purgàs primer per sexanta dies al Cap de la Murta, qu’és lloch lluny de dita ciutat, posant guar-

849. *A continuació, repetit*, una nau de Sicília...morbo de dita ciutat.

des a dita nau conforme en semblants casos tenen acostumat; y pochs dies après, dit lloctinent general donà lloch que la dita nau purgàs la roba y gent que portava prop la Torre de Llobregat, y no obstant que per part de dita ciutat se envià a supplicar dit lloctinent general fos servit, per observansa de dit privilegi y costum antiga e immemorial, no entremetre's de dita guarda e morbo, dit lloctinent no u volgué fer, ans bé permeté que entrassen robes infectes de dita nau en dita ciutat, en notable perill de aquella y de tot lo present Principat.

Ítem, se quexa la dita ciutat per ço que, essent, conforme //712v// a moltes Constitutions desobre al·legades, líbero lo comers als cathalans y estiga prohibit posar nou vectigals, noresmenys dit duch de Terranova prohibí la treta del ferro y altres coses del present Principat, y també que los ciutadans de dita ciutat, volent-se provehir com acostumen de virtualles necessàries per a llur provisió per via de mar o altrament, dit lloctinent los ho impedía, no volent-los donar llicència de carregar y aportar aquelles sinó prestada primer cautió, per la qual llicència y cautió se'ls feya pagar certes quantitats, posant ab aqueix indirecte nou vectigal contra los sobredits Constitutions. Ítem, se quexa la dita ciutat que, essent lloctinent de vossa magestat lo prior don Hernando de Toledo, manà pèndrer y capturar la persona de micer Joseph Ferrer, per ço que, essent prior de la cort del veguer, havia provehit, conforme és de justítia, que uns testimonis ministres⁸⁵⁰ per part del procurador de la iglésia parrochial de Sant Just de la dita ciutat *ad futuram rei memoriam* se rebessen, a effecte de informar a sa Sanctedat y a vossa magestat dels agravis heren estats fets a dita iglésia lo dia que tragueren de aquella a dit Pere Cassador; y perquè dit micer Ferrer, per temor de la infectió dels càrçers de dita ciutat, entenenent que'l volien pèndrer, se retirà, cridaren aquell ab veu de pública crida per a què comparegués devant dit lloctinent y comparexent aquell y essent en la presó, li fonch donada gran reprensió ab comminació que tornant-s'i altra volta se procehiria ab maior rigor. Lo que reputa dita ciutat a molt gran agravi voler prohibir a l'ordinari 713r// no fassa justícia ni reba testimonis *ad futuram rei memoriam* que és una cosa molt usada, la qual si's prohibia seria llavar que vossa magestat no pogués entèndrer los delictes y excessos de sos officials, y a molts tant solament la deffensa.

Ítem, per la matexa⁸⁵¹ rahó y causa se quexa la dita ciutat de Barcelona per quant, instant lo síndich de aquella davant lo veguer se rebés informació de alguns excessos fets per lo regent la Cancelleria que leshores hera y altres persones, lo dia que los consellers de dita ciutat ab lo visitador del monestir de Nostra Senyora de la Mercè entraren en dit monestir, misser Hierònym Planes, leshores doctor del Real Consell Criminal, per que no se entenguessen los excessos y mals tractes per dit regent la Cancelleria y altres officials reals fets, prengué de fet la dita informació original de mà del notari o scrivà qui aquella rabia, y per molt que per part de dita ciutat li sie estada demanada may la ha volguda restituhir.

Ítem, per la matexa rahó y causa se quexa la dita ciutat per so que en lo any passat, instant Vidal de Blanes, donzell, se rebés informació en la cort del veguer de dita ciutat de algunes coses que ell entenia provar per a poder après dar rahó a vossa magestat y fortificar sa justítia, fonch per ço per orde del Real Consell Criminal provehit y manat

850. *En el 76, ministrats per ministres.*

851. *A continuació, ratllat, part.*

capturar dit Vidal de Blanes y Miquel Balthesar Dot, scrivà de la cort del veguer, per haver decretada la supplicació, conforme té obligació per son offici; y axí mateix fonch capturada la persona de misser Francesch Sescases, al qual dita supplicació hera estada commesa, per haver provehit que-s rebés la dita informació; y també fonch capturada la persona de misser Garau, lo qual com advocat havia firmat dita supplicació; y axí mateix fonch llevada del dit scrivà la original⁸⁵² informació, y lo que //713v// pijor és, que alguns dels testimonis que havien depositat, essent cavallers principals y havent fet lo que tenien obligatió per descàrrech de son ordinari, noresmenys foren capturats, de què redundà molt gran oppressió y llevar del tot que no-s puga donar quexa a vossa magestat y representar los agravis que per sos officials y ministres són fets als poblats de dita ciutat y altres del dit Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya.

Ítem, se quexa la dita ciutat que, essent loctinent general del present Principat lo prior don Hernando de Toledo, manà capturar la persona de misser Pere Ayllà, persona de molta edat, detenint aquell molts dies pres en los càrcers reals de la ciutat de Barcelona, en la instàntia vulgarment dita la gonguera, per haver patrocinat y advocat los frares del monestir de Nostra Senyora de la Merçè, manant-li après que no·ls advocàs més, y trahent-lo arrestat en sa casa, dels quals procehiments ha redundat y redonda molt gran dany, no sols a la república, sinó també a la llibertat ecclesiàstica, per impedir ab aquells la deffensa a dits frares.

Ítem, se quexa per ço que, havent tingut de temps immemorial los consellers de dita ciutat les claus dels portals de aquella, les quals també y la custòdia de ella per vossa magestat los és estada encomanada, y procurant ab tota diligència tenir cuydado de aquells y de la guarda de dita ciutat, an entés que estava ubert un portal en la muralla devés la marina, y que per allí particularment eren entrades algunes robes qu'es pretenien ser infectes de pestilència, les quals com a tals no permetien dits consellers entrassen en dita ciutat, que //714r// per dit portal ubert se havien fets molts altres danys y perjudicis en aquella; de les quals coses prenent informació, se entengué que, essent loctinent general de vossa magestat en lo present Principat don García de Toledo, algú dels consellers qui leshores hera de dita ciutat, sens sabuda ni consentiment dels altres ni del Consell de aquella, li dexà la clau del dit portal perque més commodament per allí pogués exir a cassa; y per ço, demanant la dita clau los consellers de dita ciutat al prior don Hernando, essent lloctinent de vossa magestat, respongué que havia consultat ab vossa magestat de qui aguardava resposta, y entretant se'n anà y dexà la dita clau al portantveus del general governador de Cathalunya, del que a fet molt gran admiració y sentiment la dita ciutat, perquè no és rahó que la confiança que vossa magestat y sos predecessors de immortal memòria han tingut sempre dels dits consellers haja pretès minuir y llevar ningun lloctinent de vossa magestat, majorment no merexent manco los qui vuy habiten en la dita ciutat per lo gran amor y prompte ànim que tenen de servir a vossa magestat que los qui en temps passat són estats, supplícan per ço a vossa magestat sia de son real servey manar restituhir a la dita ciutat y als consellers de aquella la clau del dit portal, per què de aquesta manera sia obviat als dits inconvenients y perills.

852. *A continuació, ratllat, copia.*

Ítem, se quexa la dita ciutat que no tenint facultat, com no la tenen, los doctors del Real Consell Civil y Criminal de fer algunes ordinacions, edictes o lleys universals, majorment en coses de confraries, sinó tant solament de fer y administrar justítia, servades les Constitutions, y tocant la ordinació de les confraries y col·legis de dita ciutat als consellers y Consell de aquella per molts y diversos //714v// privilegis reals; noresmenys dits doctors han fetes diverses ordinacions y deslberacions entre ells, en diminiutió y derogatió de les llibertats de la dita ciutat, y entre altres per haver ordenat que no admetessen sèdules o supplications de doctors alguns que fossen graduats en *cánones* o en lleys per la Universitat del Studi General de la dita ciutat⁸⁵³, lo que no sols és estat contra lo privilegi del rey don Alfonso a dita ciutat concedit y ab la bulla del papa Nicholau confirmat, sinó també contra les Constitutions del present Principat situades sots títol “De violència y restitutió de despullats”, per les quals està ordenat que ningú sia de fet y sens conexensa de causa privat y despullat de les coses que posseheix o casi, y per ço, estant en possessió la dita Universitat que los doctors en *cánones* o en lleys per aquella graduats heren admesos en les Audiènties Reals y altres tribunals, com també són admesos los doctors en medeçina, theologia y arts de dita Universitat, no podia dit Real Consell y Audiència privar als doctors en lleys y *cánones* de dita Universitat de la possessió o casi en què estavan de ésser admesos, sinó ab la forma y manera en dites Constitutions ordenada; y també feren ordinacions entre los notaris, procuradors y scrivans de la sala real fent venir les causes a distret, posant formes noves e insòlites, totes les quals coses supplica la dita ciutat sien restituïdes a son degut y antich orde y costum.

Ítem, se quexa la dita ciutat que, essent per diversos privilegis disposat que los qui aporten vitualles en la dita ciutat sien guiats y contra aquells no-s puga inquirir //715r// ni procehir civil ni criminalment, y essent per altres privilegis concedit a la dita ciutat que los qui habiten ho-s troben en ella, essent presos en Barcelona, per molt que hagen delinquit en altra qualsevol part, no poden ésser trets de aquella per sentència fahedora en altra part fora dita ciutat, segons que axí se és sempre dit privilegi y costum antich observat; y noresmenys los doctors del Real Consell Criminal, per complasències y altres respectes particulars, essent pres en dita ciutat Joan Doniel, de Torroella de Fluvià, comptat de Empúries, lo qual hera entrat ab vitualles en dita ciutat, havent al·legat dit guiatje de vitualles, contra forma de dits privilegis lo tragneren sens fer procés ni declaratió alguna, donant lloch y orde com dit Joan Doniel no obstant dit guiatje fos tret de les dites presons y de la dita ciutat, enviant aquell a Empúries per què allí fos sententiat, en molt gran violatió y perjudici dels dits privilegis y ciutat de Barcelona.

Ítem, se quexa la dita ciutat per ço que,⁸⁵⁴ tocant la conexensa de les causes, qüestions y debats que són entre les confraries dels menestrals y artistes de dita ciutat als consellers de aquella, conforme a molts privilegis reals a dita ciutat consedits, en violatió de aquells y notable dany de la dita ciutat los doctors de la Real Audiència se han evocades moltes causes de confraries y tretes del poder y conexensa de dits consellers, de què se ha seguit moltes despeses a dita ciutat deffessant dits privilegis, y als poblats

853. A continuació, ratllat, exequutassen.

854. A continuació, ratllat, essent.

en aquella, per haver pagat moltes despeses y haver-se'ls differit llarch temps les causes en dita Real Audiència, totes les quals coses supplica dita ciutat sien revocades per observança de dit privilegi y per la quietut y bon govern de dita ciutat.

715v// Ítem, se queixa la dita ciutat que, essent per diversos privilegis concedit y disposat que los prohòmens judiquen en Barcelona en lo criminal, y axí lo governador, veguer y batlle no poden ni han acostumat de condempnar ni judicar alguns sense juy de prohòmens, y per consegüent sia cosa clara y certa, segons aquells, que dit privilegi comprèn també lo judici de la absolutió com lo de la condempnació, noresmenys, en frau y perjudici de aquell, lo portantveus de general governador de Cathalunya, residint en dita ciutat, fa votar alguns presos a son assessor y consell en dita ciutat, y après trau aquells fora de Barcelona y ls porta a la sua torra o a Sant Boy o en altres parts fora del territori de Barcelona a executar la sentència; y altres que té presos en la sua torra, que és dins la vegueria, fa votar dins Barcelona a son assessor y consell, y après fora de aquella executa la sentència a son plaher, en molt gran perjudici dels dits privilegis.

Ítem, per la mateixa rahó se queixa la dita ciutat del dit governador, lo qual pretén tenir y de fet té y fa visita a la presó sens interventió dels consellers de dita ciutat y dels advocats de aquella, la qual interventió, per observança de dit privilegi, és necessària, axí com també se fa quant governa lo veguer, pus és cosa clara que lo governador no té més jurisdicció en Barcelona en les causes criminals de la que té y exerceix lo veguer en absència de aquell, majorment que en dites visites se donen alguns bandetxs voluntaris a lladres y vagabundos, lo que en sa manera és pena y condempnació, y per ço no pot ser feta //716r// sens dita interventió.

Ítem, se queixa la dita ciutat de moltes remissions y absolutions que han fetes y fan lo dit governador, balle y veguer que vuy són y los passats, de persones capturades en los càrcers de dita ciutat, per quant tals remissions, essent e important absolutió, necessàriament presupòsan judicatura y conexensa de causa, la qual en les causes criminals com dit és, per observança de dits privilegis, se ha de fer ab interventió de dits consellers y prohòmens.

Ítem, se queixa per ço que, havent-se fet un acte de fe en la dita ciutat de Barcelona, en lo qual se relaxà un heretge al bras secular, president leshores dit governador, féu fer vot y conclusió en lo mateix catafal de l'acte a son assessor y consell que allí tenia, que lo dit heretge fos scanyat y après cremat, la qual conclusió y vot, encara que sia en necessària conseqüència de la condempnació de l'heretge, noresmenys és contra disposició del dit privilegi, per lo qual lo governador ab son assessor y consell, sens interventió dels consellers y pròmens de la dita ciutat, no pot fer ninguna condempnació; y volent-se-li sobre assò per los syndichs de la dita ciutat presentar requestes a dit governador, a effecte que sens dita interventió no passàs avant, no sols no volgué parar, més encara féu grans obstacles a la presentació de dita requesta a ell feta per lo scrivà major de la casa de dita ciutat, prenent no se li podia presentar sinó per son scrivà, y semblant contradicció fa encara sempre que se li vol presentar alguna scriptura; y com la Constitució de l'any mil sinch-cents quoranta-dos, Capítol quatorze, que obliga als scrivans de manaments y altres tribunals que, requets, hagen de presentar qualsevol requestes, axí //716v// al lloctinent general, doctors del Real Consell, governador y altres qualsevol officials, no prohibirà ni escloga que altres qualsevol notaris o scrivans no puguen també fer sem-

blant presentació, resulta clar lo agravi que dit governador fa, no sols a la dita ciutat, sinó també als notaris de aquella.

De la vila de Perpinyà.

Ítem, se quexa la vila de Perpinyà que, essent lloctinent general en lo present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Çerdanya lo prior don Hernando de Toledo, en violació dels privilegis concedits a las universitats reals de Cathalunya envià hu dels doctors del Real Consell Criminal ab una lletra de fe y crehensa dirigida als cònsols de dita vila de Perpinyà, y essent allí, dit doctor féu molts y diversos manaments penals, y moltes y diverses provisions contra dita universitat y contra lo regiment de aquella, fent fer moltes captures molt gravatòries, a orde insòlit y contra lo ús y estil de Cathalunya, assenyaladament contra la disposició de la Constitució de l'any mil sinch-cents quoranta-set, Capítol quoranta-vuyt, y contra altres Constitucions del rey Ferrando segon, comensant "Si per nós", y altre comensant "Encara provehim", sots títol "De Audiència y Consell Real", ab les quals està disposat que en causes criminals de universitat han de entrevenir y votar almenys sis doctors del Real Consell, ultra del vice-cançeller o regent, y foren també fets en violació de moltes altres Constitucions, ab les quals està donada //717r// forma en lo fer y diputar commissaris y altres oficials, la qual, en dit cas, no fonch observada.

Ítem, se quexa la dita vila perquè, essent ordenat per lo rey en Pere, ab sa real provisió dada en la ciutat de Lleyda, a vint-y-dos de febrer any mil tres-cents setanta-sinch, que el portantveus de governador en los Comptats de Rosselló y Cerdanya no pot tenir alguazil, y essent-se axí usat y praticat de llarch temps, don Guillem de Sinisterra, governador qui vuy és de Rosselló, contra les Constitucions situades sots títol "Que novells oficials no sien atorgats", no ha duptat tenir contínuament en Perpinyà, dins de sa casa, dos comissaris reals, dels quals se és servit y serveix contínuament en sa casa de criats, y per fer captures de hòmens de Perpinyà, y de persones del Comtat de Rosselló, exempts de sa jurisdicció y sotsmesos a la jurisdicció del veguer de Rosselló, de què se han seguits grans confusions e injustítias, exhigint salaris y dietas de alguazils de la règia cort, com si ab comissió special partissen de Barcelona destinats per tal negoci, contravenint notòriament dits comissaris a la Constitució del rey Ferrando que comensa "Tollint dit abús", y al Capítol del rey Pere tercer comensant "Ítem, com los aguazils", y a la Constitució de la reyna Maria comensant "La superfluytat", col·locades en lo títol "De alguazils y de llurs salaris", y altres moltes Constitucions y reals privilegis de Perpinyà, ab los quals los és prohibit a dits comissaris usar de jurisdicció; supplica per ço la dita vila que los dits accessos sien punits y les persones damnificades satisfetes, y per al sdevenidor sia posat orde no's fassen semblants desordes.

717v// Ítem, se quexa la dita vila que, essent per Capítols de Cort y reals privilegis prou notoris disposat que los jurats, pahers o cònsols de les universitats de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya y los syndichs de aquelles, en temps que fan son exercissi per deffensió de dites universitats, no pugen ser presos, encarcerats ni arrestats, noresmanco lo dit governador no duptà en los anys passats pendre y traure de la casa de sa pròpia habitació a Antoni Trinyach, leshores cònsol en cap de la vila de Perpinyà, y ab la gramalla vestida y ab les insígnies consulars lo aportà pres en los càrcers reals de dita vila, en les quals lo detingué per spay de alguns dies,

y de allí lo feren aportar a Barcelona, ahont axí bé lo detingueren pres per spay de alguns mesos, en molt gran dany y manifest agravi de dita vila, la qual, per ço, supplica a vossa magestat sia servit manar reintegrar la dita vila de semblants procehiments ab restitució dels danys donats.

Ítem, se quexa la dita vila que, essent cosa justa y conforme a Constitucions que cada official exercesca tant solament sa jurisdicció y no se entremeta de la de l'altre, y per so los presonés de la cort dels veguers ajén de estar a disposició de dita cort, y los presonés de la cort del balle a la disposició del dit balle, y los presonés del concistori dels cònsols a la de aquells, y lo scarceller de les presons comunes de dita vila sia per ço de for y jurisdicció de cada hu de dits officials, en respecte dels presonés que li són encomanats per aquells. Noresmenys lo dit portantveus de governador de //718r// Rosselló, en violació de la Constitució de l'any mil sinch-cents cinquanta-quatre (*sic*), Capítol novè, contra la mente de la Constitució de l'any mil sinch-cents y deu, Capítol 44, y del Capítol segon de les Corts de l'any mil sinch-cents y vint, de son propi motiu, sens precehir consell ni provisió alguna de son assessor, a fetes relaxar algunes persones dels dits càrcers y altres ne ha fet retenir en aquells, contra voluntat y sens orde dels officials y corts per qui estaven presos, compel·lint y forçant al scarceller ab emanasses y terrors, y algunes voltes procehint de fet contra aquell, per què tragués los dits presos en vilipendi y dany dels ordinaris y de la jurisdicció de aquells; supplica per ço sia vossa magestat servit provehir que dits procehiments sien revocats, y que lo dit governador sia per aquells punit y castigat com a violador de Constitucions, segons per aquelles està provehüt.

Ítem, se quexa la dita vila de Perpinyà que, essent disposat per molts privilegis reals a dita vila concedits, y assenyaladament per lo rey en Pere, *datum* en Çaragossa a sinch de febrer mil tres-cents cinquanta-set, y del mateix dat en València a tres de juliol mil tres-cents sexanta-nou, y altre en Sogorb, *quarto idus novembris millesimo trecentesimo quadragesimo octavo*, y del rey en Martí, a set de setembre mil tres-cents noranta-set, y altre en Barcelona al darrer de maig mil quatra-cents y deu, que los sobreposats de la horta de la vila de Perpinyà són jutges creats per vossa magestat ab total jurisdicció y executió *privative* als altres officials de qualsevol talles y mals donats en les possessions, camps, vinyes, semblants (*sic*), oliveres y altres terres hahont se vulla sien scituades dins del Comptat de Rosselló y terra //718v// de Vallespir, encara que fos en terra de prelats o barons, los quals privilegis són estats en viril observància; noresmanco, don Luís de Lupià, procurador real en los Comtats de Rosselló y Cerdanya, no duptà, de provisió segons se diu de misser Jaume Puigmijà, voler de facto conèxer de una causa de penyora, fet per dits sobreposats de la orta, de una capa de pastor de un mosso de Dionís Simon, del lloch de Bonpàs, per certa mal feta y dany donat en lo terme del vegariu scituat en Rosselló, inhibint de fet als dits sobreposats.

Ítem, se quexa la dita vila del dit procurador real per ço que, volent conèxer dits sobreposats de la horta de una causa entre Joseph Traginer, burgès, de una part, contra Jaume Orelles, per rahó de una agulla, per la qual se reguen certes pessés de terra scituades en los termes circumvehins, la coneixensa de les quals coses, conforme a dits privilegis, tocquen a dits sobreposats; y noresmenys foren inhibits dits sobreposats per dit procurador real, a instància de dit Jaume Orelles, lloctinent de procurador real, a la obligació del qual més particularment toca servir y fer servir los dits y altres privilegis

reals; supplica per ço la dita vila de Perpinyà y tot lo present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya a vossa magestat mane que los dits procehiments sien revocats y abollits, de manera que no puguen ser trets en conseqüència, y que los danys donats sien reintegrats conforme és de justícia.

Ítem, se quexa la ciutat de Tortosa per ço que, essent concedit, statuhit y ordenat per diversos privilegis y sentèncias reals, y assenyaladament per la sentència //719r// arbitral vulgarment dita de misser Garau de Palou, lo qual per diversos reys predecessors de vossa magestat és estada confirmada y per vossa magestat entre altres privilegis, libertats, usos y costums en lo introyt del *felice* regiment de aquestos Regnes jurada, que ningun official real, encara que fos governador o la persona real de vossa magestat estant en dita ciutat (parlant ab lo degut acato), entremetre's de causa alguna, així civil com criminal, exceptat alguns casos expressats en dita sentència arbitral, sinó que tant solament té en aquelles la presència y acistència y lo mateix lloch que en dites causes y judicatura té lo veguer de la dita ciutat de Tortosa; no obstant dits privilegis, trobant-se pochys anys fa don Enrich de Cardona, portantveus de general governador en lo present Principat de Cathalunya, en la dita ciutat de Tortosa, se entremeté ab tot efecte y evocà a sa cort totes les causes que penjàvan davant los ordinaris, axí del civil com del criminal, y que conegué de moltes causes axí civils com de criminals⁸⁵⁵ que estant ell en dita ciutat se principiaren, portant moltes de aquelles a sentència deffinitiva y real executió.

Y semblant agravi féu a dita ciutat lo governador don Pedro de Cardona, en l'any mil sinch-cents setanta-quatre, en lo mes de juliol, que passant per dita ciutat, tenint pres lo veguer y pahers de Tortosa un home que's deya Pera Davantcents, per delictes perpetrats en lo terme de Tortosa, dit don Pedro de Cardona,⁸⁵⁶ a hora cauta, sens sabuda dels pahers, anà a les presons comunes y tragué lo dit pres //719v// y lliurà aquell en la mateixa ciutat als officials de la vila de Ulldecona, lo que redundà en gran perjudici dels privilegis y jurisdicció de dita ciutat, y encara de la de vossa magestat, per haver donat dit pres a officials de barons; supplica per ço la dita ciutat los dits procehiments sien cassats, revocats y abollits, segons que també en consemblant cas per lo rey don Ferrando, de alta recordatió, foren revocats y abollits altres consemblants procehiments fets en dita ciutat per un governador de Cathalunya.

Ítem,⁸⁵⁷ se quexa la dita ciutat de misser Martí Joan Franquesa, advocat fiscal y tresorer y doctor del Real Consell Criminal, per lo *laudamentum curie* declarat y executat contra mossèn Thedorico y Thimoteo Cadeners, lo qual se declarà per haver pagat una cultellada aquells a Miquel Àngel Spinosa, estant pres dita Spinosa en poder del veguer y sotsveguer de dita ciutat, per lo qual delicte, per privilegis de dita ciutat, no's podia fer semblant executió en los béns de dits Cadeners, majorment no tenint presas las personas de aquells, com sie entre altres costums scrits de Tortosa expressament disposat que per ningun delicte lo ciutadà de Tortosa no pot perdre res de sos avers, sinó en crims de lesa magestat, en lo primer capítol, y en tal casos la tal confiscació se ha de fer per los ciutadans de Tortosa, y vossa

855. *A continuació, repetit*, y que conegué de moltes causes axí civils com de criminals.

856. *A continuació, ratllat*, en l'any mil sinch-cents,

857. *L'ordre dels dos paràgrafs següents apareix invertit al manuscrit 76.*

magestat sols té lo quint de semblants confiscacions, majorment que en virtut de ningun Usatge de Barcelona, sinó és dels continuats en los costums scrits de Tortosa, no·s pot procehir contra habitants de dita ciutat, segons //720r// és estat declarat per lo rey en Jaume, de gloriosa memòria, a dos de les chalendes de maig, mil dos-cents vint-y-vuit.

Ítem, se queixa la dita ciutat de misser Miquel Quintana, doctor del Real Consell Criminal, per què tenint dita ciutat fundada la jurisdicció, com dit és, se féu per lo veguer y pahers de dita ciutat enquesta y procés contra Paher y Jaume Andilla, germans, a instància de Anthoni Miró; y recurrent dits Andilles al Real Consell Criminal, fonch comesa la dita causa de recors a dit misser Miquel Quintana, lo qual declarà dits Andilles haver mal recorregut y la causa haver-se de restituhir a dits oficials de Tortosa; après de la qual declaració y restitució, a relació del dit misser Quintana, se evocà la dita causa sens ninguna qualitat *saltem* justa, del que, sentint-se agraviada la dita ciutat, envià tres síndichs per ha deffensar la dita causa en Barcelona, los quals no pogueren alcansar justícia, ans fonch compel·lida la dita ciutat ab manaments y communications del dit Real Consell donar los dits Andilles, com ab effecte los donaren ab algunas protestacions, a effecte de haver reparo de tan gran agravi de mà de vossa magestat.⁸⁵⁸

Ítem, per les matexes rahons y causes se queixa la matexa ciutat del Consell Real Criminal per moltes e infinites regalies que, en virtut dels Usatges de Barcelona o per haver contravengut a crides reals, tant ordinàries com altres de virtualles, an formades y fetes contra moltíssims ciutadans de Tortosa,⁸⁵⁹ per les quals regalies han enviat molts commissaris y presos dits regaliats, portant-los a Barcelona; y assenyaladament se queixa de miçer Martí Joan Franquesa per moltes compositions injustes que ha fet contra dits ciutadans,⁸⁶⁰ en notable //720v// dany y preiudicis de les dites llibertats y privilegis, les quals per ser tantes se déxan assí de especificar, pus dels matexos processos e informacions contra dits ciutadans de Tortosa fets resultaran clarament los dits agravis, injustes e immoderades compositions; supplica per ço la dita ciutat que los dits procehiments sien revocats y restituhides y esmenades les dites injustes compositions fetes contra los poblats en dita ciutat en violació dels costums scrits y privilegis de aquells y de altres lleys del present Principat.

Ítem, se queixa la dita ciutat del dit advocat y procurador fiscal y jutges del Real Consell Criminal per ço que, havent testificat fals Pau Rocamora, natural de Tortosa, en poder de don Luís de Paguera, contra Melchior de Garossa, sotsveguer de dita ciutat, y Miquel Blanch, en la qual testificació advéran haver conegut a dit Garossa la nit que mataren a tal Massot en Tortosa, essent molt cert y averiguat que dit Garossa aquella nit y moltes altres, ans y après, estava en la ciutat de València detingut de malaltia corporal, après de la qual testificació, tornant en sí dit Rochamora y considerant lo que se havia carregat sa consciència, per descarregar aquella anà devant lo reverendíssim bisbe de Tortosa, lo qual absolgué donant-li penitència pública; y après, per obtenir absolutió féu descàrrech públich de son testimoni fals en presència del veguer y pahers de dita ciu-

858. Al manuscrit 76 les queixes de Tortosa contra misser Martí Joan Franquesa i Miquel Quintana apareixen en ordre invers.

859. Les paraules de Tortosa no apareixen al manuscrit 76.

860. A continuació, ratllat, de Tortosa.

tat, los quals, après, vent la voluntària penitència y descàrrechs del dit Rocamora, remeteren aquell *ex officio* reservant sempre de instar a la part agraviada, dels quals actes y remissió lo dit advocat fiscal ne féu gran sentiment per los respectes a ells ben vists, y ab tota la calor del món //721r// féu capturar a misser Pau Çervera, assessor assumpt de la Paheria de Tortosa, mossèn Miquel Martí, notari, y mestre Balthesar Salines, pahers de dita ciutat de Tortosa; féu dit advocat fiscal fer la dita causa, comdemnant al dit misser Çervera a sinch anys de desterro del Principat de Cathalunya, y als pahers per tres anys de privació de officis reals y de la dita ciutat, y al veguer dexaren immune, dexant de procehir contra d'ell; la qual sentència, per ser molt injusta y contra los costums scrits y privilegis de dita ciutat, a causat molts grans danys y agravis a la dita ciutat, no sols per què los dits pahers foren castigats per cosa a ells llicita y permesa, sinó també per què no y ha lley, Usatge ni Constitució que done pena a jutge algú fent semblants actes, quant més que en cas los dits actes fossen millors, per la mateixa rahó no podían ésser dits pahers punits ni sindicats de justícia, majorment que conforme la sentència arbitral del dit misser Garau de Palou, sempre y quant los pahers de Tortosa se entremeten de regalies de vossa magestat, de les quals conforme a dita sentència no poden conèixer ni-s pot tampoch conèixer o procehir ni inquirir criminalment contra los dits pahers, sinó que primerament [fossen] certificats que malament procehissen en dites causes y ells incis-tissen en conèixer-ne, lo que no fonch fet en lo dit cas, y per ço restà molt damnificada la dita ciutat.

Ítem, se quexa la dita ciutat que los doctors del Real Consell Criminal, per privar als pahers de Tortosa de la jurisdicció que tenen y per altres respectes y causes, en molt gran dany de tot lo present Principat y particularment de la dita ciutat, de pochys anys a esta part han fetas una manera de procehiments, que diuhen *evocatas* //721v// *causas*, en moltes parts de Cathalunya y particularment en la dita ciutat de Tortosa; y lo que més és de sentir, que acomanen lo inquirir y capturar sobre les dites evocations a uns simples commissaris, los quals comunament són hòmens vils y de mals costums, y per ço, en lo modo de procehir han fet y fan dos mil agravis y absurdos y moltas secretas composicions, y assenyaladament un commissari que-s nomene tal Gavaldà, que vuy està en Tortosa, ab una *evocata causa* que diuhen de les usures, de la qual és jutge misser Francesch Fort, y una altra *evocata causa* dels pedrenyals, de la qual és jutge misser Joan Sabater, lo qual commissari, sots color de ditas *evocatas causas*, a fets molts agravis y prejudicis, dels quals se donarà particular informació, y ab aquest indirecte trauchen les causes dels ordinaris, lo que en general ni en particular no pot ser fet en dita ciutat.

Ítem, essent per diversos privilegis concedit a la ciutat de Tortosa, y altrament per Capítol de Cort, que de coses de impositions no sien tinguts donar compte ni rahó a vossa magestat, ni altre qualsevol jutge, ni de aquell se puga entremetre algú, sinó ab petició de la matexa ciutat, noresmenys don Henrich de Cardona, portantveus de governador de Cathalunya, y misser Francesch Fort, doctor del Real Consell, essent en dita ciutat de Tortosa, presumiren fer y de fet feren visita als rèddits y emoluments procehits de les impositions de la dita ciutat, de què ha resultat molt gran desautoritat, danys y agravi a la dita ciutat y contrafactió als dits costums y privilegis.

Ítem, se quexa la dita ciutat que, estant en possessió //722r// quieta y pacífica de exhibir dites impositions de qualsevol persona que compren, venen y contracten en dita ciutat y sos termes, y assenyaladament dels ciutadans de Barcelona, per reals privilegis a

dita ciutat concedits, poch mesos ha que, per ocasió de unes marques que se heren declarades entre la ciutat de Barcelona y Tortosa, fonch declarat per misser Miquel Ferrer, doctor de la Audiència Civil, que durant la llite que hera entre ciutadans de Tortosa y de Barcelona no se exhigissen drets ni impositió alguna dels ciutadans de Barcelona allí contractants, la qual declaratió fou après confirmada per misser Francesch Sans, doctor de la Real Audiència, y ab elles en efecte fou despullada la dita ciutat de la antiquíssima possessió que tenia de rebre ditas impositions sens declarar lo article principal de la causa; y perquè, essent jutges los del Real Consell no se spera despidició en dita causa per ésser ells jutges *in causa propria*, supplica la dita ciutat a vossa magestat mana restituhir-los en sa possessió prístina com abans stava, prefigint un termini breu dins del qual se haja de despedir y terminar dita causa.

Ítem, se quexa la dita ciutat per ço que, de poch temps ensà, ço és, des que el prior don Hernando de Toledo fonch lloctinent y capità general del present Principat, féu y creà un lloctinent de capità general⁸⁶¹ en la dita ciutat de Tortosa, lo qual és estat sempre y ha tingut audiència y cort formada en dita ciutat, creant nous oficials contra diverses Constitutions y contra los costums y privilegis de dita ciutat, lo qual lloctinent per ésser estat sempre, com encara vuy és, lo comanador //722v// de Ulledecona, que té algunes differències ab la dita ciutat de Tortosa, ha fets molts grans preiudicis als habitants de aquella; y en particular se seguí que, havent los pahers de Tortosa judicats a presó a tal Conill per delictes per ell perpetrats, lo dit Conill fou creat per procurador fiscal de la Capitanía General per lo dit comanador de Ulledecona, y havent executat lo veguer la dita provisió de captura feta per dits pahers en la persona de dit Conill, fent-ne quexa lo dit comanador de Ulledecona al capità general, qui leshores hera lo compte de Aytona, fonch sindicat lo dit veguer per dit respecte, y hagué de anar pres y capturat a la vila de Perpinyà, ahont leshores residia dit lloctinent. Supplica per ço la dita ciutat y tot lo present Principat a vossa magestat sia de son real servey manar llevar lo dit nou tribunal de la dita ciutat y reduhint la administratió de la justícia en dita vila a son degut orde y costum antich, ab restitutió y danys donats com és de justícia.

De la vila de Coplliure.

Ítem, la universitat de la vila de Coplliure se quexa a vossa magestat és estada y està molt oprimida y vexada molts anys ha per los alcaydes y capitans de les fortalezes y castells dels ports de dita vila y per sos lloctinents y oficials, de tal manera que ab les sobergaries y maltractes de aquells estan privats de ses llibertats que tenen per sos particulars privilegis, y ab violatió de ells y de les Constitutions del present Principat y Comptats, segons que en particular se mostra en les coses següents:

723r// Primerament, essent disposat que los oficials de balles reals de Catalunya sien triennals y no sien concedits ni tinguts per tots temps, ni a vida o a violari, y que hagen de tenir taula, y assegurada-la ab fermances en lo intròyt de sos officis, los alcaydes y capitans de ditas fortalezas tenen usurpat en sa casa y família de Oms los officis de balle y capdeguayta de dita vila de Coplliure, succehint pares a fills sens haver may

861. *A continuació, repetit*, del present Principat féu y crehà un lloctinent de capità general.

assegurada taula ni tinguda aquella, en manifesta violació y rompiment de les Constitutions següents, ço és a saber, de la Constitució del rey don Jaume segon en la segona Cort de Barcelona, Capítol tercer; de la Constitució del rey don Alfonso tercer en la Cort de Monblanch, Capítol catorze, y de la Constitució del rey don Ferrando primer en la Cort de Barcelona, Capítol nou, que són en lo títol “Que-ls officis triennals no sien atorgats a tots temps ne a violari”; y de la Constitució del rey don Jaume segon en dita Cort, Capítol tretze, que és lo primer del títol “Que-ls officis no sien continuats e que un hom no tingue sinó un offici de jurisdicció”; y de la Constitució del rey Alfonso tercer en la Cort de Monblanch, Capítol deset, “Ítem statuhim y ordenam”, en lo títol “De veguers”.

Y per esta via, anant sempre assistint los soldats de les fortalezes als dits alcaides, han fetes y fan moltes forces y temors als poblats en dita vila, los quals espantats y atemoritzats de aquest poder no goson moure ni quexar-se, tement majors danys.

De hont dits alcaides se són poderats de les preminències reals de sa magestat, al qual sols toca crear oficials //723v// ordinaris en ses terres, y dits alcaides y capitans an usurpat de crear y fer balles en dita vila, lo que fer no poden, ans en cas que ells puguen ésser balles, lo que no poden per ésser contra Constitutions, com consta desobre notades, perquè tenen altre offici de capitans de guerra y no poden ésser junctament cap de guaytes ni-ls pot haver fora de Barcelona, haurien de regir personalment lo offici de balle y fer residència y ells matexos jurar y assegurar taula y fer lo que altres balles acostumen; y cumplint ells en sa persona y fets balles, podrien leshores fer sotsballe y no crear balle com ara usurpen; y lo que pijor és, fassen y fan que sos oficials de guerra, sens poder o procura, han volgut fer semblants provisions y, demanant-se'ls per los cònsols la potestat, no la han volguda mostrar, sinó compellir als de dita vila y universitat de acceptar tals pretesos balles, segons esdevingué en lo any mil sinch-cents setanta-set en la creatió pretesa de balle de Coplliura que-s féu de la persona de Joan Ramona, lo qual, sens ésser nomenat per persona que tingués llegítim poder, se ingerí en dit offici, contradient y protestant en contrari los cònsols de dita vila; y per fer-los mayors extorsions, ab certes informacions feren processar de regalia a mossèn Jaume Puignau, cònsol segon, y estigué pres sens tenir culpa alguna, y detingut en presons y arrests y manlleutes de reincidència des del mes de setembre mil sinch-cents setanta-set fins en lo mes de janer mil sinch-cents setanta-nou, //724r// y assò perquè los cònsols se deya havien offerit en la sglésia en la missa del dia de Sincogesima, primer que lo dit Ramona, assert balle, lo que molt justament feren, axí per no haver guardat ell la consuetut, ni ésser estades aprovades les fermances per bones, com perquè en la iglésia y llochchs públichs no y pot haver dos oficials reals que procesquen los cònsols, majorment de un mateix offici, y axí lo capità del castell dit dia offèn primer, lo que segons ells pretenen és balle, y axí no podien dos balles procehir⁸⁶² als cònsols, com dos oficials de un mateix offici no puguen exercir en un lloch per la Constitució del rey Pere tercer y Jaume segon, en lo títol “De offici de veguers”.

862. *En lloc de*, precehir.

Ítem, tenint lo noble don Anton d'Oms, quòndam, cert dret dit del maneig del peix, que's devia y feya a vossa magestat, y sobre la forma y manera de la paga de dit dret per lo passat se haguessen fetes certes capitulacions y concòrdies per a dit temps duradores, les quals havien expirat; y essent-se mogudas qüestió entre dit don Anton y los pescadors sobre dit dret, dit don Anton y son procurador y lo procurador fiscal patrimonial los citassen a dits pescadors davant lo procurador real del rey; y portant-se aquest plet civilment, com era y és la causa merament civil, la qual se comensà a set del mes de abril mil sinch-cents setanta-vuyt, y après a vint-y-sinch de setembre de dit any, contra tot orde de dret y Constitutions de Cathalunya, se formà procés de regalia contra los pescadors de Coplliura, y féu commissió a Pere Marsilla, commissari real, lo qual en virtut de la clàusula de la provisió de capturar y pendre //724v// los que trobaria culpables anà a dita vila de Coplliura, acompanyat del capità de les fortalezes y dels soldats; y trobant que casi tots los poblats en dita vila, que per la major part heren pescadors, tenien la qüestió del dret del maneig ab dit don Anton, ne prengué una multitud y féu fugir los demés, que conforme a un memorial del procés heren més de dos-centes persones, y féu moltíssimes manlleutes, a uns per a Barcelona e altres per a quant fossen requets, y extorquí molts diners y salaris indeguts, fent-se pagar les dietes als que prenia, biolant-se don Enrich de Semmanat, capità de dits castells, que tot assò instava dels pobres poblats de dita vila, y a uns guiava y altres desguiava, posant tota la terra en confusió y en perill de ser sequejada de enemichs per ésser desamparada dels habitants, donant-los grandíssims danys, y no sols als particulars, però a la universitat, que s'hagué de posar a la deffensa de coses tan malfetes, informant-ne a l'excel·lentíssim loctinent general de sa magestat y de son Real Consell, hon après de molts treballs dels dits pobres hòmens declararen la causa ésser merament civil y haver-se de remetre al jutge civil, a denou de janer mil sinch-cents vuytanta-hu. De hont resulta ésser violada la Constitutió del rey don Ferrando en les Corts de l'any mil sinch-cents y tres, que comensen "Ítem, statuhim", Capítol quart, perquè a un commissari no se li pot cometre que prenga y capture a son arbitre los que trobarà culpables, que esta conexensa és del jutge y no gens de una persona layca com lo commissari.

E més, és violada la Constitutió de les Corts proppassades //725r// de l'any mil sinch-cents sexanta-quatre, Capítol terçer, que comensa "Com per la bona", diposant que de les coses civils no s'entremeta lo Consell Criminal, e més en los excessos de cobrar lo commissari ses dietes dels que capturaria y salaris indeguts és contra la Constitutió del rey don Joan, lloctinent del rey⁸⁶³ don Alonso quart, que comensa, "Com sia molt deviant a rahó", en lo títol "De salaris", confirmada per lo rey don Ferrando segon en la segona Cort de Barcelona, Capítol sinquanta-nou, en lo títol "De alguatzirs".

Tercerament, està agraviada dita universitat per lo que dits capitans de fortalezes fan per quant conforme als privilegis que pretenen, los quals com a concedits contra forma de les generals Constitutions deuen ésser revocats, dits capitans que's troben alcayts del castell són balles y no podrie fer altre balle, sinó ells quant són presents haurien de usar dit offici; y ells usen de poch temps ensà que en les festes solempnes com a balles proceheixen als cònsols, y més volen y fan que sos lloctinents també los procehesquen en

863. A continuació, repetit, don Joan, lloctinent del rey.

seure, offerir y en les professons en les esglésies y fora d'elles en los llochs públichs, que fonch la causa perquè tant temps, sens culpa com se ha dit en lo primer capítol, és estat pres y desatentat Jaume Puignau, cònsol de dita vila, violant-se per assò les Constitutions que en lo principi són designades, les quals, quant los cònsols les volen deffensar, tenent molt certa la persecussió y treballs que dits alcaydes li procuren y fan. Supplica per ço y altrament la dita vila de Coplliura y tot lo present Principat que tots los //725v// sobredits procehiments y maltractes fets per oficials de vossa magestat, en violatió de les generals Constitutions y privilegis, usos y costums de dita vila, sien revocats ab satisfacció dels danys donats.

De la vila de Vilafranca de Conflent.

Ítem, se quexa la vila de Vilafranca de Conflent que, estant en consuetut de llarch e immemorial temps ensà de tenir les claus dels portals y la custòdia de dita vila, les quals per los predecessors de vossa magestat, reys de Aragó de immortal memòria, tenint experimentada la fidelitat y cuydado que los habitants en dita vila havían tingut y tenían en las cosas del servey de dits reys y custòdia de dita vila, lo que per vossa magestat, entenenent lo mateix y la vigilància y gastos que los poblats de dita vila sustenien per aguardar y custodir aquella, és estat servit aprovar y conservar de tal manera que no s'és vist en ningun temps que, ni per lloctinent general per vossa magestat en los presents Principat de Rosselló y Cerdanya, ni per governador algú de Rosselló, ni altres oficials reals majors ni menors, ni per capitans alguns de guerra, se haje presumit pendre les claus dels portins de dita vila de poder dels cònsols de aquella, fins que poch anys fa don Guillem de Sinisterra, governador de Rosselló, trobant-se en dita vila ab misser Francesch Fort, doctor del Real Consell Criminal, per a inquirir de la mort de l'alguatzir Ferreres, estant les portes tancades de dita vila y la gent de aquella posada en guarda y sentinella per temor de algun insult, per quant entenien que alguns bandolers //726r// estaven en los contorns de aquella, exint una nit lo governador a parlar ab alguna gent fora dita vila en raval, quant tornà per los respectes que li aparegué, essent tornat dins dita vila y estant tancant ja lo portal, digué dit governador al portaler que li donàs les claus de la porta, que a ell se esguardava tenir-les, y responent aquell que no podia donar-les sinó en mans dels cònsols per qui li eren estades encomanades, y haver-les⁸⁶⁴ donades en mans⁸⁶⁵ del cònsol en cap que allí era present, dit governador per ço tractà mal de paraules al dit portaler y volent-lo per ço portar a la presó; y après dexà^{865a} dit cònsol en cap qui tenia las claus las y donàs, y volent aquell deduhir algunes rahons, no donà lloch que-s diguessen, ans ab gran còlera y violència li arrebatà les claus de les mans, tractant-lo també de males paraules com al portaler, y après encomanà ditas claus a un criat seu, posant més confiança en aquell que en los cònsols de dita vila, del que restà molt damnificada e injuriada. Supplica per ço a vossa magestat sie servit per sa benignitat manar provehir sobre dites coses de

864. *En lloc de*, havent-les.

865. *A continuació, repetit*, dels cònsols per qui li heren estades encomanades, y havent-les donades en mans.

865a. *En lloc de*, dix al.

manera que no reste memòria de tan gran excés, ans aquell sia reprimít y castigat, y la dita vila restituhida en sa primera possessió y confiansa que vossa magestat y los predecessors han sempre tingut de aquella.

Ítem, se queixa dita vila que, essent-se diçernida executió per lo veguer de aquella contra tal Dutart àlies Polla Guardi, farrer de la Farga de l'anch, en la //726v// baronia y vall de Mosset, a instàntia de mossèn Antoni Espasa, beneficiat, y anant per fer dita executió un porter en companyia de vuyt hòmens ab ses armes, que l'acompanyaven per deffensar-lo de la mala gent que leshores trestejava en aquella terra, tornant a fer dita executió, y havent de passar davant lo castell de Mosset, en guarda del qual per orde del Real Consell estava la (*sic*) capità Savallos y Monserrat Morató, commissari real, ab dos-cents soldats, los quals perquè no se alterassen aparegué als dits vuyt hòmens enviar lo dit porter per a què los notificàs qui eren y la provisió de dit veguer; y arribant al castell dit porter, encontinent lo prengueren y capturaren y, tocant alarma, corregeren tras los vuyt hòmens per spay de més de miga llegua ab grans tirs de escopetades, y vent lo capità y commissari que los sobredits éran ja en cobro los feren tornar sobre sa paraula, y essent tornats los prengueren y capturaren y aportaren presos en lo dit castell de Mosset, y desarmaren aquells, y posaren en presons molt stretes, fentlos molts vexacions y mals tractes; y no obstant que lo dit veguer fes sos procehiments per a traure dits presos, conforme està ordenat per Constitutions de Cathalunya, no volgueren may traure'ls de la presó, y vent lo que dits presos patien, essent com éran hòmens de ses cases, pacífichs y quiets, donà dit veguer rahó dels dits procehiments al capità general, encara que per ser provincials no u devia, y aquell manà al dit capità Savallos que soltàs los dits presos, lo qual manament no volgué dit capità obeir de molts mesos, y a la //727r// fi, essent molt maltractats en la presó, foren trets de dits càrcers per orde del governador de Rosselló, restant-se emperò lo dit capità y commissari ab les armes de aquell, las quals no han volgut may restituhir, encara que per lo Real Consell Criminal de vossa magestat los sie estat manat. Supliquen per ço la dita vila y los tres brassos de la present Cort mane vossa magestat restituhir les dites armes y los gastos, danys e injúria a ells donats ab condigna punició del dit capità y commissari y altres culpables.

De la vila de Figueres.

Ítem, se queixa la vila de Figueres que, essent doctor del Real Consell Criminal lo quòndam misser Damià Osset, sens causa ni ocasió alguna, provehí y féu capturar totes les persones del Consell ordinari de la universitat de Figueres, y pendre lo balle, contra les Constitutions del rey Ferrando segon, any mil sinch-cents y tres, Capítol quart y quint, y altres per les quals està disposat que sens culpa no dega ser pres algú y posat en presó, los quals jurats y balle estigueren tres mesos en la presó, en lo qual ne morí hu, ab molt gran scàndol de tot aquell poble, perquè ultra del dit dany patí grandíssims gastos la dita vila, y aquella y la ballia estigueren sens regiment ni administració de la justícia alguna en tot lo dit temps.

Ítem, se queixa la dita vila de Figueres que lo dit misser Osset compel·lí y forçà al balle de dita vila que, ab los caps de casa de aquella y tota la ballia ab ses armes, //727v// anassen a Conflent, caminant moltes jornades, ahont stigueren més de un mes, ab grans danys

y perills de llurs persones y béns, perquè anant, estant y tornant sempre despengueren de sos propis béns, contra la Constitució del rey Pere en la Cort de Barcelona, Capítol trenta-hu, comensant “Ítem, que si”, y del rey Jaume segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol denou, comensant “Ítem, que nós”, situades sots títol “Que el senyor rey fassa la despesa”, per les quals y altres és disposat que los poblats en Cathalunya no sien destrets anar en algun lloch, majorment a despeses pròpies, o dels⁸⁶⁶ habitants en Cathalunya.

Ítem, se quexa la dita vila que, en l’any mil sinch-cents setanta-dos, a instància del procurador fiscal, [foren capturats]⁸⁶⁷ y encarcerats Joan Gay y Joan Pujol y Narçís Fita, cònsols de dita universitat, ab pretensió frívola que los dits havien llevat la preminència en la iglésia y professons al jutge de Figueres, y jatsia que no pugueren provar ninguna cosa, estigueren emperò molt gran temps en les presons de Barcelona, ahont morí pres lo dit Joan Gay y los altres dos après de alguns dies foren trets ab manlleuta, en la qual llarga captura, ultra dels perills grans de sa vida que incorregueren, sostingueren també molt grans gastos y despeses. Supplicquen per ço y altrament la dita universitat y lo present Principat que los culpables en dits accessos sien dèbitament punits y castigats, y tant la dita universitat com los particulars de aquella sien integrats y satisfets dels danys que·ls han donats e injúria que han sostingut, conforme és de justícia.

728r// De la vila de Puigcerdà.

Ítem, se quexa la vila de Puigcerdà que, essent-los concedit privilegi per lo rey en Pere de *felice* recordatió, dat en la vila de Cervera a onze de setembre, any mil tres-cents setanta-quatre, que no·s pugue traure blat de Cerdanya havent-hi vendes, noresmenys, essent loctinent general per vossa magestat en lo present Principat y per altres lloctinents, són estades donades llicències a la ciutat de Vich, vila de Perpinyà y altres de traure blat de la dita terra de Cerdanya, en molt gran dany dels poblats de aquella y manifestada violació del dit privilegi, per observança del qual supplica a vossa magestat la dita vila mane degudament provehir en dits accessos.

De les comandes de Ascó, Vilalba y altres.

Ítem, se quexen les comandes de Ascó, Vilalba, Orta, viles de Gandesa, Batea, Ginestar y totes les altres viles de la ballia de Miravet y Castallania de Emposta de un notabilíssim agravi que als poblats en dites Castallania de Amposta y comandes fou fet per la Real Audiència de Cathalunya, a relació del magnífich miçer Pere Llobregat, per ço que conforme a real privilegis a ells atorgats, assenyaladament per lo sereníssim rey en Jaume de gloriosa memòria, y per vossa real magestat confirmats en la vila de Monçó, a sis de setembre de l’any mil sinch-cents quoranta-set, són franchs y no tenen obligació de pagar ni contribuir en peyta //728v// per fàbrica ni fortificació alguna de fortaleses algunes, com en dits privilegis més llargament se conté; emperò per dita Audiència y jutges de vossa real magestat foren condempnats y forçats los poblats y

866. *A continuació, repetit, ho dels.*

867. *Paraules presents al manuscrit 76.*

habitants en dites comandes, viles y castellania, pagar moltes summes y contribuir en la fàbrica de les fortalezes que per orde de vossa magestat se havían y ha de fer en lo Albet, Alfanchs de Tortosa y port de Salou, per lo qual fou provehida execussió en los béns de aquells y compel·lits a pagar de una part cent sexanta-dos lliures sis sous y vuyt, y de altra part noranta-set lliures moneda barcelonesa, en gran violació y perjuy dels dits reals privilegis, los quals, si bé ab acte los foren presentats, no volgueren servir aquells; supplican per ço a vossa magestat los mane desagraviar, revocant dita provisió e o provisions per dita ocasió fetes y restituhir les dites quantitats que per dit efecte han pagat.

De la vila de Mataró.

Ítem, se quexa la vila de Mataró contra lo portantveus de general governador de Cathalunya que, anant com vuy va dit portantveus via ordinària, per ser com és vossa magestat dins lo dit Principat, no ha dubtat de enviar lletres de reclam executives des de la ciutat de Barcelona a dita vila de Mataró contra les persones y béns de Antoni Joan Mas y Miquel Sala de dita vila, no podent dit governador enviar-les sinó requisitòries, com axí ab tots los ordinaris de Cathalunya per les Constitutions generals //729r// està ordenat, contra-fent dit portantveus de governador no sols a les dites Constitutions, sinó també al privilegi real per lo sereníssim rey don Ferrando de gloriosa memòria als jurats y pròmens de dita vila de Mataró concedit a trenta-hu de juliol mil quatra-cents vuytanta, per lo qual disposat que dit portantveus no puga exercir jurisdicció alguna en dita vila; y lo que pijor és, que havent-lo supplicat per part del syndich de dita vila que volgués revocar les dites commissions y lletres de reclam executives, appel·lant altrament y dient de nul·litat de aquells a vossa magestat y a son Real Consell, no sols no ha volgut revocar los dits procehiments, ans bé, agraviant dita vila, los donà apòstols reffutatoris; y los matexos agravis ha causats dit governador a moltes viles y llochs de barons y altres del present Principat, enviant oficials reals per executar en dites viles los habitants d'ellas, lo que és major agravi per ser, com dit és, per les generals Constitutions disposat que oficials en lloch de barons no poden executar sinó és ab requisitòries, fent acistència lo senyor del dit lloch o vila o sos oficials, y de fet los ha executats com se darà dels dits agravis bastant informació.

Ítem, dóna quexa la dita vila de Mataró de dit portantveus de dit general governador per quant, havent fet lo balle de dita vila una enquesta contra Joan Riera, revenador de dita vila, per alguns delictes per ells perpetrats, y recurrent lo dit Riera al dit portantveus de general governador, sens estar pres ni haver-li fets agravis ninguns, lo dit portantveus, no obstant que proceya via ordinària y que residia en la //729v// ciutat de Barcelona y axia fora de dita ballia de Mataró, admeté lo dit recors, y lligant les mans al dit balle perquè no pogués procehir a captura la persona de dit Riera, li envià a demanar la enquesta que contra ell havia feta ab lletres de *nichil innovando*, contrafent a les generals Constitutions y privilegis reals, los quals lo syndich de dita vila resident en les presents Corts supplica a vossa magestat que sían declarats dits procehiments nul·los y dita vila desagraviada, y que li sia feta justa esmena de dits agravis per observança de les generals Constitutions del present Principat de Cathalunya y privilegis reals concedits a dita vila de Mataró.

De Pere Font, com a syndich del lloch de Forès.

Ítem, se quexa Pere Font, com a syndich del lloch de Forès y habitants en la Conca de Barberà, de miçer Martí Joan Franqueza, advocat fiscal y doctor del Real Consell Criminal de vossa magestat, regent la Real Thesoreria en lo present Principat, que obtenint dits officis, jatsia que per Constitutions de Cathalunya sia prohibida la confiscació de béns als habitants en aquella, sinó en certs casos de lesa magestat divina y humana, y sia axí mateix concedit lo llibero comersi, noresmenys dit misser Franquesa, ab sos indirectes e immoderades compositions, ha destruyt tot lo present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya, confiscant-se en effecte ab dites immoderades compositions los béns dels poblats de aquell; assenyalamment, tenint los //730r// de la dita Conca, que són moltes viles y llochs, deu o dotze mília lliures ab les quals negociaven y mantenien ses cases y famílies, dit misser Franqueza ab moltes compositions y extorçons no ha parat fins a tràurer totes les dotza mília lliures, restant destruhits los poblats de aquella, de tal manera que són estats compel·lits dexar ses cases y hazienda; y perquè totes les dites compositions són estades fetes sens causa ni culpa alguna, com constarà ab los processos de aquells, supplica dit síndich ab dits noms sia vossa magestat servit manar veure los processos de les dites compositions, y trobant com realment constarà que són estades fetes ab pura violència y extorsió, sia de son real servey manar que·ls sien restituhides les dites quantitats, y lo dit misser Franquesa condempnat en les penes statuhides contra los violadors de Constitutions y privat de son offici, perquè en dany tan notable dels vassalls de vossa magestat no se atrevesca ningú fer semblants excessos.

Essent expressament disposat per Constitutió feta per lo rey Alfonso segon en la Cort de Monçó, Capítol tretze, comensant “Ítem, ordenam y statuhim”, situada sots títol “De les Santes Iglésies”, que ningun official real ni altra persona no gos trencar sglésia alguna, ne traure violentment de ella cosa alguna, y que los consellers, pahers y cònsols de les ciutats tinguen poder e llicència del rey de emparar y deffensar y contrastar a tota persona qui contravindrà, sens incòrrer pena civil ni criminal; noresmenys, estant Jaume Fava del lloch de Moncortés dins la iglésia parrochial de la vila de Talam, a vint-y-tres del mes //730v// de agost mil sinch-cents vuytanta-quatre, Adam Conill, pretés commissari real, acompanyat de altres ab pedrenyals curts y altres armes, lo invadiren y encarant dits pedrenyals als capellans que heren en la iglésia, violentment lo volguerren traure, com de fet après lo tragueren de la dita sglésia ab grandíssims crits y avalots; y com Benet Monjo y los altres cònsols de dita vila, sentint lo gran avalot, acudiren a la dita sglésia y entretingueren que no traguessen al dit Joan Fava de la sglésia, sens fer altre dany, violència, ni resistència al dit Adam Conill ni altres que ab ell heren, encara que per ser dit Adam home tant vil e infame, y no havent mostrat la sua commissió tothom lo tenia per persona enviada, ans com dit és, lo dit commissari y los que ab ell anaven tragueren al dit Joan Fava de la dita sglésia violentment y arrossegant-lo; y no resmenys, com misser Martí Joan Franqueza, leshores regent la Thesoreria de vossa magestat y son advocat fiscal y doctor del Real Consell Criminal, no treballava sinó sols per enrequir la Thesoreria, procurà e instà ab relatió del dit Adam que se·ls fes a dits cònsols de Talam *laudamentum Curie*, en virtut del qual foren composats en vuyt-centes lliures barceloneses, ultra de les quals los feren tanques despeses, enviant a dita vila commissaris y notaris, que la dita pobre vila a hagut de

868. *Al manuscrit 76, fermar.*

pagar entre tot mil y sinch-centes lliures o més, fent-los molt grans agravis y sobergueries; y de una se poden entendre totes, que, sense tenir rixa ni qüestió los de dit lloch ab persona alguna, los féu formar⁸⁶⁸ a tots treves per les quals pagaren sinquanta-y-sinch lliures a Joan Monserrat //731r// Mas, sens trobar-se que per altra part ninguna persona haja fermat treva, per ço que no tenien qüestió ab ningú; ab les quals coses, y altres moltes que-s déxan de refferir, consta clarament los agravis, excessos y tiranyes que dit misser Franqueza ha fet en ruyna y destructió de tot lo present Principat; y encara que vossa magestat fos millor informat dels sobredits agravis, lo syndich de dita vila de Talam ha molt instat y requerit en escrits se li donàs còpia autèntica de dit procés, no la ha poguda obtenir perquè dit misser Franqueza o ha impedit.

E jatsia que ell, vehent les coses indegudes que feya, ha procurat moltes coses de les sobredits firmar-les per tots los doctors del Real Consell Criminal, per scusar-se ab vossa magestat ab la firma y parer de aquells. E emperò és cosa certa, y de la qual vossa magestat pot ser fàcilment informat, que los dits doctors del Real Consell Criminal no gosaven fer altra cosa de lo que ell volia per obtenir los dits officis y tenir son sogre regent del Consell Supremo de Aragó y altres en lo dit Consell, per respecte dels quals no li gosavan contradir; supplica per ço a vossa magestat lo dit syndich y tot lo Principat sia de son real servey manar reprimir y castigar los dits excessos ab reintegració dels danys donats a dita universitat conforme és de justícia.

De la vila de Sant Pedor.

Ítem, se quexa la vila de Sant Pedor del dit misser Martí Joan Franquesa per quant, havent aportat un pres en dita vila Pau Albertí, commissari real vulgarment dit commissari de les resistències, lo qual, //731v// sent allí, tractà mal de paraules y de obres per lleugeres ocasions a un cònsol de dita vila, encara que per dit excés era digne de punició lo dit commissari, emperò, per no mòurer ruydo, los dits còsols procuraren de apasiguar-ho, y no curaren de donar-ne més quexa, per temor de la qual, fingint dit Albertí que los consellers y lo fill del balle de dita vila li havian fet resistència y volgut llevar lo dit pres, dit misser Franqueza los féu *laudamentum curie* a tots; lo qual entès per la dita vila, enviaren dos syndichs a Barcelona per a informar de la veritat, y no·ls volgueren oyr fins que fossen tots en presó, per redemir la qual vexació la dita vila y singulars de aquella se hagueren de compositar en cent ducats, ultra de més de altres tants que·ls ne feren de gastos; supplican per ço a vossa magestat los syndichs de dita vila sia de son real servey manar restituhir les dites quantitats a la dita vila, ab satisfacció dels danys donats.

De la vila de Vilafranca de Panadès.

Ítem, se quexa la vila de Vilafranca de Panadès per ço que, essent estada adjudicada la jurisdicció çivil ple de la vila de Sant Pere de Riudebilles⁸⁶⁹ a vossa magestat, ab sentència profferida per lo quòndam misser Esteve Riusech, doctor del Reial

869. A continuació, ratllat, perço que essent estada adjudicada.

Consell, y havent lo veguer de dita vila de Vilafranca eregit un costell en dita vila de Sant Pere de Riudebilles, per executar certa sentència que en dit terme havia profferida lo compte de Aytona, essent llochinent per vossa magestat del present Principat, ab una carta //732r// missiva sens signatura de canceller [ni]⁸⁷⁰ regent la Cancelleria, manà a dit veguer que enderrocàs lo dit castell (*sic*). E jatsia que la dita carta, conforme a les Constitutions del rey Martí desobre allegades, fos de ninguna força o valor per faltar en ella la dita signatura, noresmenys lo dit veguer executà aquella y de fet enderrocà lo dit costell; y perquè los jurats de la dita vila de Vilafranca de Panadès, ab intent de conservar lo patrimoni de vossa magestat, com per reals privilegis los és lícit y permés, tornaren a egerir y alsar lo dit costell, foren processats y estigueren presos molt temps en la ciutat de Barcelona, per la captura dels quals la dita universitat sustingué molts grans danys, agravis y despeses. Supplica per ço a vossa magestat, sia de son real servey manar desagraviar la dita universitat, ab restitució dels danys y despeses que per dita causa ha sostenguts.

Ítem, se quexa la ciutat de Vich que, essent aquella de vossa magestat y unida a la Real Corona, de poch temps ensà don Francesch de Moncada, compte de Aytona, presumeix anomenar-se públicament compte de Osona; y perquè en sdevenidor no causàs algun perjudici a la Real Corona de vossa magestat, y als poblats de aquella, per ço que algun temps part de la dita ciutat fonch dels Moncadas, per ço y altrament, supplica a vossa magestat sia de son real servey manar provehir y ordenar que de assí al devant lo dit compte de Aytona no se anomene més compte de Osona.

Ítem, se quexa la fidelíssima vila de Perpinyà per ço que en principi de l'any mil sinch-cents setanta-set la dita vila envià per embaxador a Àngel Tort, burgès, //732v// per a donar queixas a vossa magestat de molts agravis y oppressions que los feya lo prior don Hernando de Toledo y Pedro Rodríguez de las Varillas, son llochinent de capità general de aquella frontera; y lo dit prior, per impedir dites embaxades y atemoritzar als que fossen elegits per ellas, de manera que ningú acceptàs tal càrrech, scrigué a vossa magestat a vint-y-quatre de febrer mil sinch-cents setanta-set, y a vuyt de mars y quatorze de abril següents, que vossa magestat fes posar en presó lo dit Àngel Tort, ab motiu que lo dit Tort sabia un tractat se tenia de matar lo alcaide de Salses y alçar-se ab la fortaleza, y de assó envià a vossa magestat una informació, presa en Perpinyà per lo dit llochinent de capità general, a setze de febrer de dit any mil sinch-cents setanta-set; incistí lo dit prior molt en què vossa magestat lo remetès, y per dites lletres y instància del prior fonch posat en presó per lo Consell de Guerra, y no content de axò, per privar al dit Tort de deffensa y fer mayor agravi a la dita vila de Perpinyà y de exir ab son intent, scrigué una lletra a la dita vila de Perpinyà, despatxada per Cancelleria a vint-y-hu de juny de dit any mil sinch-cents setanta-set, dient y manant que no enviassen embaxador a sa magestat per deffensar lo dit Àngel Tort, perquè la captura feta de sa persona és per delictes per ell com a persona particular comesos, y no per rahó de dita embaxada; e fonch forçat que la dita vila enviàs dos embaxadors per a fer la dita deffensa, sabent molt cert la bondat del dit Tort, y que ni tenia culpa ni causa lo prior per cercar-li indirectes, sinó per la rahó demunt dita de atemoritzar la vila y los qui fossen elegits per a tals

870. Així apareix al manuscrit 76.

//733r// càrrechs; y lo dit Tort donà ses deffensas, y après de haver posats molts treballs y desatents, obtingué sentència absolutòria a vint-y-nou de janer mil sinch-cents setanta-vuyt. Supplícan per ço a vossa magestat la dita vila de Perpinyà y los tres braços de la present Cort sia de son real servey, per reparo de aquest públich agravi, manar desagraviar la dita vila de Perpinyà y castigar los culpables.

Dels tres braços per la presa de Sayol.

Ítem, se quexa lo present Principat que, essent lloctinent general per vossa magestat en ell lo prior don Hernando de Toledo, manà péndrer y capturar, com de fet fou presa y capturada, la persona de Garau de Sayol, donzell en Barcelona domiciliat, sens haver fet delictes algú, ni tenir instància contra ell, ans bé perquè havia fet y feya una obra meritòria qual era acaptar per los frares de la Merçè, que patien summa necessitat; lo qual excés fou no solament contra los privilegis militars, sinó també en violatió dels Usatges de Barcelona, Constitutions de Cathalunya y contra la llibertat ecclesiàstica, del qual fet per so restà escandelitzada la ciutat de Barcelona y tot lo present Principat.

Del prior de Cathalunya.

Ítem, se quexa lo prior de Cathalunya de l'orde de Sant Joan de Hierusalem en son nom y de tota la dita //733v// Religió, que estant en quieta y pacífica possessió de un molí scituat en lo arenys de la ciutat de Lleyda, en la parròchia de la Magdalena, havent-se de fer en dita ciutat per orde de vossa magestat alguns salitres, aparexent al prior don Hernando de Toledo, leshores lloctinent general per vossa magestat en lo present Principat, que lo dit molí, per lo lloch ahont estave, here a propòsit y convenient per tenir spays y altres commoditats per la fàbrica de dits salitres, en l'any mil sinch-cents setanta-vuyt scrigué, en nom de vossa magestat, junctament ab una carta que per dit efecte tenia de crehensa, al mestra de dita Religió, pregant-lo li volgués donar dits molins y offerint-li donar equivalent recompensa; y après de haver escrita dita carta, sens aguardar altra resposta, de fet prengué lo dit molí per a ús de vossa magestat en les coses sobredites, privant y spoliand al dit prior y Religió de Sant Joan de la possessió de dit molí y fruyts de aquell; supplica per ço, sie vossa magestat servit manar restituhir a la dita Religió lo dit molí, junctament ab los fruyts y emoluments de aquell rebuts, y que rebre's podien, y ab refectió de danys donats y despeses fetes e o, essent commoditat per a vossa magestat servir-se de dit molí y pati de aquell, manar donar a la dita Religió y mensa prioral equivalent renda y compensatió dels danys e interessos en altra part, conforme de la rectitut y cristiandat de vossa magestat se té certa confiansa.

De don Garau de Alantorn.

Ítem, se quexa don Garau de Alantorn que, sens culpa alguna, per algunes llongues rahons y preteses //734r// causes resultants de la pretesa gràtia del Scusado, fonch pres y capturat per Honofre de Ferreres, alguazil de vossa magestat en lo present Principat, sens precehir provisió de jutges, la qual conforme a la Constitutió del rey Alfonso ter-

cer, comensant “Ítem, per tal”, sots títol “De porters”, havie de precehir, y sens altra manament, sinó ab una sola pòliça firmada de mà del prior don Hernando, leshores lloc-tinent general de vossa magestat en lo present Principat, sens firma de canceller, vice-cançeller, ni regent la Cançelleria, les quals, o alguna d’elles, per ser de effecte lo manament, y havie de ésser contenguda conforme les Constitutions del rey Martí en la Cort de Barcelona, Capítol comensant “Primerament”, sots títol “De officii de canceller”, y en la Constitutió comensant “Ítem, senyor”, sots títol “De camarlench”. Y pres y capturat en la manera sobredita, stigué molts mesos en los càrcers reals de la ciutat de Barcelona, de hont ysqué ab manlleuta y fermaça de mil lliures; y encara que la nul·litat de la dita captura, per las rahons sobre dites y altres, fos nul·la y per consegüent fos de poca importàntia la dita manlleuta, majorment que aquella ja estava extingida o almenys suspesa, per lo que públicament, de part de vossa magestat, lo dit prior don Hernando de Toledo refferí y digué als deputats de Cathalunya y a moltes altres persones, ço és, que les coses del dit Scusado estiguessen suspeses, noresmenys, dit don Garau, après de les sobre dites coses, fonch request per alguna pretesa nova causa que·s representàs y, essent ell absent, se féu execcussió, instant lo procurador fiscal de vossa magestat per orde del Real Consell Criminal, contra les fianças //734v// y béns de dit don Garau per la dita manlleuta de mil lliures. Supplica per ço y altrament dit don Garau y los tres braços de la present Cort, sie de son real servey manar restituhir-li la dita quantitat junctament ab los danys donats.

De Joan Francesc Calders, senyor de Segur.

Ítem, se quexa Joan Francesc de Caldes, senyor que·s diu ser de Segur, de miçer Miquel Quintana, doctor del Real Consell Criminal, per ço que havent fet alguns delictes y excessos dignes de punició exemplar Antoni Soteres àlies lo Ballaster de Sant Martí en la baronia de Segur, y per so essent-se absentat de dita baronia per a poder fer instàntia, sabent dit Calders que havia de passar per la baronia de Martorell, procurà territori del governador de aquella, ab lo qual prengué y capturà dit Ballester; y pres, se’l ne portà en lo castell del dit lloch de Segur, ahont volent conèixer de sos demèrits conforme devie y podie, axí perquè los delictes heren fets en sa jurisdicció, quant perquè lo delinqüent here vassall de aquell, fonch impedit per dit misser Quintana y alguns doctors del Real Consell Criminal, los quals per respecte del quòndam misser Osset, de qui dit Ballester here parent y gran amich, jatsia que, injusta e inícament, declarà que dit Ballester here estat mal pres, per so que no constant que hagués delinquit en lo terme de Martorell, encara que request per altra baró, pretengueren que no podie ser capturat, ni, essent pres, lliurat a altre baró, lo que és contra la jurisdicció dels barons //735r// y altres ordinaris, los quals y cadahu d’ells en son territori, no sols pot exercir jurisdicció, però comètrer-la també a altri, segons que axí se és sempre usat de temps immemorial en lo present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, tant en terra de barons y en sa jurisdicció, com en les vegaries, y per los lloc-tinent generals y altres oficials de vossa magestat, perquè altrament serie impossible fer-se justítia, ni pèndrer, ni castigar ningun delinqüent; les quals rahons ab dit Ballester havien de procehir, tant més quant here cosa pública y notòria en lo present Principat que here lladre y recullie furts y bandolers, y here guia y cubertora de tota gent valla-

ca, com també als dits doctors del Real Consell los ho aparegué quant, après de la dita declaratió, li fermaren regalia, encara que per lo mateix respecte de parentiu y amistat no la proseguiren sinó com a mal pres, per les sobre dites preteses rahons lo soltaren y llibertaren de dits càrcers, havent causat, per dits respectes e injustícia, molts grans danys, treballs y gastos al dit Calders y a son fill Ramon Joan de Calders. Y com de les dites coses per ser criminals no se hage pogut haver rahó fins ara, supplícan a vossa magestat los dits Caldessos y los tres brassos de la present Cort, en quant la dita declaratió y procehiments són en perjudici de la dita jurisdicció de dits barons, sie de son real servey manar-los cassar y revocar, de manera que no puguen ésser trets en conseqüència, y restituyr y esmenar los danys donats y despeses per dita causa fetes, conforme és de justícia.

De Pere Pau Bolet, cavaller de Barcelona.

Ítem, se quexa Pere Pau Bolet, cavaller ciutadà de Barcelona //735v// que la règia cort lo bandejà del Principat de Cathalunya, Comptats de Rosselló y Cerdanya, y estiugué absent de sa casa més de dos anys, no per més de què here anat a Tamarit de Llitera, del Regne de Aragó, sabent que Miquel Utrolis volie descarregar sa consciència y retractar una falsa testificació per ell feta contra Pere y Francesch Cassadors, oncles seus, lo que fou molt gran agravi; y axí supplícan a vossa magestat los tres brassos del present Principat de Cathalunya, Comptats de Rosselló y Cerdanya, sie vossa magestat servit manar-lo desagraviar, ab restitutió y esmena dels danys que per dita causa li són estats causats.

Ítem, se quexa dit Bolet que, essent franch y llibero lo commers en lo present Principat y Comptats de Rosselló y Cerdanya per diverses Constitutions, y per aquexes matexes sie lícit y permés a cadahu per a son ús y altrament portar sos béns de una part o altre, noresmenys, dit Bolet és estat impedit per alguns lloctinents generals de vossa magestat traure forments y altres provisions que de sa cullita té y reb en los Comptats de Rosselló y portar aquells per provisió de sa casa en la ciutat de Barcelona, ans bé demanant licència per a tràurer y portar aquells en la ciutat de Barcelona, *respective* li és estada denegada, de que se li ha causat gran dany, perquè tenint blat propri ne havie de comprar a molt gran preu.

Ítem, se quexa que essent extret en la casa de la ciutat de Barcelona a l'ofici de cònsol de Gènova, enviant allí son procurador, li fonch fet impediment per Francisco Duart perquè no'l pogués exercir dit ofici. Supplica per ço y altrament a vossa magestat per observança dels privilegis a la ciutat de Barcelona concedits, sie de son real servey manar que //736r// no li sie fet impediment, ans bé puga lliberament exercir dit ofici, conforme en semblant cas fonch per vossa magestat provehit en les Corts de l'any mil sinch-cents quoranta-set.

De Joan de Roset, donzell.

Ítem, se quexa Joan de Roset, donzell en la vegueria de Puigcerdà domiciliat, que essent lloctinent general per vossa magestat en lo present Principat de Cathalunya y Comptats de Rosselló y Cerdanya, y governador dels dits Comptats don Carlos d'Oms,

manà derrocar-li una casa y torra, sens voler aguardar ni hoyr rahons, ni precehir alguna conexensa de causa, ab pretesa que dit Roset havie dat a menjar alguna volta en sa casa a Riembau; per lo que, encara que fos veritat, no podie dit Rosset ésser punit y castigat per tenir lletra de factoria de aquells, y també perquè semblants penes són prohibides per Constitutions de Cathalunya. Supplica per ço dit Rosset y los tres braços de la present Cort, sie vossa magestat servit manar provehir sobre dit agravi, ab condigna satisfacció dels danys donats.

De don Phelip, baró de Erill.

Ítem, se quexa don Phelip, baró de Erill, que essent scapat Joan Polla de mans de son procurador, lo qual lo havie pres per molts delictes y excessos que havie comès en companyia de bandolers y altres facinerosos hòmens, miçer Puigvert, com a assessor de la Capitania General, féu despedir unes lletres dirigides al dit baró de Erill o a son procurador, ab los quals manave restituïssen al dit Joan Polla un rossí y que no se entremetessen més de sa persona, lo que és molt notable agravi, per lo que lo capità //736v// general ni sos oficials no poden en Cathalunya conèxer delictes comuns ni per aquells impedir als barons lo exercissi de sa jurisdicció, ni és rahó que fossen semblants nous oficials, dels quals no se segueixen sinó agravis y periudicis y donar ocasió de delinquir.

De misser Pere Balle, de la vila de Perpinyà.

Ítem, se quexa misser Pere Balle de la vila de Perpinyà de la persecució y executió feta contra sa persona y béns per orde y provisió y manament de don Ferrando de Toledo, leshores lloctinent general per vossa magestat en lo Principat de Cathalunya, ab motiu y per ocasió y causa que dit misser Pere Batlle advocave o aconsellave al bisbe de Elna en los procehiments que feya y féu per son offici pastoral contra sa persona de dit don Ferrando, per rahó dels procehiments que aquell féu o donà orde se fessen contra la persona de March Antoni Forner, clergue, los quals procehiments feya y féu dit bisbe de Elna ab consell de misser Pere Balle; e jatsie fos llícit a dit bisbe de Elna tenir y elegir son advocat y assessor, e noresmenys fos llícit a dit misser Pere Balle, doctor en drets, de advocar y consellar en dit cars al dit bisbe. E per esta ocasió y causa no's devie ni podie dit misser Balle encarcerar, arrestar, perseguir ni capturar, ni dit lloctinent general, directe ni indirecte, podie impedir lo exercisci y procehiments de dita cort ecclesiàstica; noresmenys féu dit don Ferrando de Toledo procura, y manà se fes ab gran violència la captura de la persona de dit misser Balle, detenint aquell //737r// en les presons de la vila de Perpinyà, y après en la ciutat de Barcelona. E seguint son intent, per rahó de una manlleuta que dit misser Pere Balle donà y prestà de mil y quoranta lliures per exir dels càrcers en què estave detengut, per lo que sa vida perillava, executà y féu executar aquell per dita pena y quantitat, la qual realment pagà dit misser Balle, per no posar sa vida en perill; y noresmenys patí molts grans danys, desatents y despeses, per lo que consta clarament que dit don Ferrando ha de ésser condempnat, com ha contrafahent als Usatges de Barcelona y Constitutions de Cathalunya, en les penes en aquells contengudes, y per

lo semblant en restituhir dites mil quaranta lliures, danys, despeses, com ab los presents se supplica a vossa magestat, per reintegratió dels agravis fets y dats per dit don Ferrando de Toledo, leshores lloctinent de vossa magestat al dit misser Pere Balle.

De Joan Andreu Ferrer, senyor de Botarell.

Ítem, se quexa Joan Andreu Ferrer, senyor⁸⁷¹ del lloch y terme de Botarell, que estant ell y sos antipassats en pacífica possessió y per més de quatre-cents anys de tenir forn en lo dit lloch, no duptaren los de aquell lo any proppassat, a quatre de dezembre, de nit, ab gent armada, edificar un forn nou dins de una casa; y com fos dit forn enderrocat per dit senyor com de dret podie, per no poder algú fer en dit lloch forn sens llicència del dit senyor de dit lloch, y hagués fetes presentar lletres de la Real Audiència de *nichil innovando*, y no obstant les dites lletres, uns vassalls de dit senyor procuraren una regalia, la qual obtingueren ab motius falsos, //737v// essent relador d'ella lo magnífich misser Antoni Oliba, y en virtut de aquella, donaren commissió a tal Palau, commissari, en companyia de tal Codina, notari, y estant dit official y notari allí y donant acistència, tornaren altra volta a fer lo forn de nou en lo mateix lloch ahont vuy en die està, ab gran dany y vilipendi de dit senyor; y per agraviar-lo més li prengueren son balle y lloctinent de aquell y altres personas vassalls y amichs de dit senyor, per causa de haver aparellat de menjar en ses cases per a dit senyor, y també per haver-li fet altres serveys particulars, com si haguessen affavorit algun saltejador de camins o enemich de vossa magestat; y essent com és dit Ferrer agraviat per officials de vossa magestat, per haver donat lloch dit commissari y notari per tornar a edificar lo dit forn, atentant y innovant y despullant a dit senyor de sa antiquíssima possessió, y donar lloch a que los vassalls se usurpen les rendes de dit senyor, supplica a vossa magestat lo mane reintegrar degudament de dits agravis, manan[t] enderrocar lo forn per dits vassalls attentativament ab acistència de dit official y notari fet, y en tots los agravis fets per dits officials reals, fent-li acompliment de justícia.

Dels militars de la ciutat de Bal[a]guer.

Ítem, donen quexa los militars de la ciutat de Barcelona⁸⁷² que, sent com és privilegi de la dita ciutat disposat que lo paher en cap, ni altre dels pahers de dita ciutat de Balaguer, puguen aportar lo bastó en absència del veguer de dita ciutat, noresmenys, //738r// no han dubtat los pahers que són estats en dita ciutat de alguns anys a esta part, en absència del veguer y en contrafactió de dits privilegis de dita ciutat, portar lo bastó lo paher en cap o altre de dits pahers, lo que redunda gran agravi als dits militars, y majorment havent-se los dits usurpat que los militars no puguen entrar en lo Consell, ni tanpoch que puguen ser enseculats en les bosses de les quals se fa la extractió de dits pahers.

Ítem, donen quexa los dits militars de la ciutat de Balaguer que, essent per Constitutions de Cathalunya disposat que algun official real en lo intròyt de son offici hage, en lo principi e ingrés de aquell, prestar ydònea cautió, per los agravis que dits officials poden fer en lo progrés de son offici, y també que hajen de purgar taula après de haver acabat lo exercisci de l'offici, en contrafactió de dites Constitutions és estat fet

871. *A continuació, ratllat*, de Bot.

872. *En comptes de Balaguer*.

per los officials creats en la ciutat de Balaguer, los quals, ab la sperança de no purgar taula per no haver donades llegítimes fermances, han fets molts agravis als dits militars de dita ciutat, los quals supplican a vossa magestat, per observança de les Constitutions Generals, manar sien degudament reintegrats, y provehir que per al devant no fassen semblants agravis als militars de dita ciutat.

De don Alonso Mecha.

Ítem, se quexa don Alonso Mecha, senyor de Monfalcó, que sent per orde de la Real Audiència enviat misser Joan Pons Sescases, leshores doctor del Real Consell Criminal, per tota la terra de aquest Principat per a fer traure //738v// lo blat als qui per ses necessitats tenien replegat, y distribuyr-lo ab les persones que ben vist los fos, manà a Francesch Felices, veguer de la vegueria de Agramunt, que, a pena de sinch-cents ducats, donàs y lliuràs don Gaspar Meca, pare del dit don Alonso, certa summa de blats als syndichs de la vila de Tarrassa; del qual manament, ven-se agraviat dit don Gaspar, recusà de donar dits blats, y per no càurer en alguna pena, encontinent anà a la vila de Servera, ahont here dit misser Sescases y'l requerí ab acte en forma que remediàs lo sinistre manament que per lo veguer de Agramunt li here estat fet; per los quals requeriments no sols no remedià lo fet, ans bé, per a més agraviar al dit don Alonso, passà avant fent que dit Felices, veguer, tornàs a Monfalcó y anàs a les sitges ahont dit don Gaspar Meca tenia los blats, y de dites citges tragués cent mígeres de blat, les quals lliurà a dits syndichs de Tarrassa, lo qual fou pagat a rahó de tretze sous y quatre lo çester, anant lo blat per aque-lles places en aquella temporada a més de trenta sous lo çester; y no acontentant-se de l'agravi sobre dit, li féu pagar les despeses y dietes al dit veguer, notari y altres, y no content dit Sescases del fet contínuament en agraviar al dit don Gaspar, li segrestà la major part del blat y ordí que tenia, fent-li manament ab molts grans penes que no venés dit blat ni ordí sens llicència del lloctinent general de vossa magestat; y vent-se dit don Gaspar Meca tant apretat de no poder-se valer de sos blats y ordís, fonch-li forçat anar a Barcelona, com de fet y anà, //739r// y allí fonch forçat, ab lo lloctinent general de vossa magestat, que leshores hera lo duch de Franchavila, composar-se per poder obtenir alsàs lo secrest y per a poder-se valer de sos blats y rendes, en cent mitgeres de blat; la qual compositió feta, li fonch donada llicència pogués vendre dit don Gaspar lo demés blat que li restava, dels quals agravis dit don Alonso Meca, com a fill y hereu de dit don Gaspar, supplica a vossa magestat lo mane íntegrament desagraviar dels dits agravis, resarcint los danys causats a dit don Gaspar son pare per los officials reals de vossa magestat.

De Pere Joan Miravet, de Lleyda.

Ítem, se quexa Pere Joan Miravet, ciutadà de Lleyda, a vossa magestat, de Batista Bordoll, lo qual, essent balle de la ciutat y terme de Balaguer, en lo any mil sinch-cents vuytanta-tres no dubtà, contra forma de les Generals Constitutions de Cathalunya, de fer de fet una declaratió de sometent sens precehir ninguna informació, no podent-la fer

873. *En lloc de precehint.*

per ser regalia y tocar la declaratió al veguer *cum voto procerum*; y cas que la hagués poguda fer, lo que expressament se nega, se havia de fer *in Curia* y procehint⁸⁷³ informació y ab consells dels pròmens de la dita ciutat, y après de feta se havia de posar lo so del sometent en la ciutat, y a la executió portar la sobrevista real e insígnia, denotant semblants declaracions y executions, lo que no curà, ans bé, amotinant, acompanyat de molta gent ab armes, no curà de servir les Constitutions sinó ab gran crit, sens entrevenir los pròmens ni informació se posà a cridar ab grans crits “via fora sometent”, y tot //739v// sol féu dita declaratió, y la féu continuar, si de les shores ensà no s’és offuscada; y ab aquestos crits, sens procehir altres solemnitats requisides, ab violència rompé les portes de la iglésia del monestir de Jesús de dita ciutat, y regonegué la iglésia y monestir violentment, y com hagué regonegut, se’n tornà a la ciutat. Y quant dita nul·la declaratió feta per persona qui per a fer-la no tenia poder y surreptítiament fos estada llegítimament feta, lo que se denegue, en ser tornat dins ciutat here ja spirada com la declaratió del sometent, cautament y de nit, sens tornar a posar lo so a la ciutat, invadí segonament dita sglésia y monestir, rompent portes y acompanyat de molta gent armada y de uns que’s diu se trobaren a la mort del superbo Carolà, no dubtà ab molt gran innoímia y forsa, violant lo dit monestir y les llibertats ecclesiàstiques y Constitutions Generals de Cathalunya, de traure de la sacristia de dit monestir a Pere Joan Miravet, ciutedà de Leyda, al qual posà en estreta presó; y no obstant que fos repetit contínuament, sempre que li presentaven lletres per repititió de la persona de dit Miravet, lo strenyia de presó, posant-lo en grillons y ferros. Y per ser dit Miravet persona de flaca complectió y vent-lo tant protervo al dit Bordoll, tement no’l fes morir d’exa manera, fou constret *metu carceris* y de vexacions que de fet cadal dia se li augmentaven, de composar-se en vint lliures, les quals rebé dit Bordoll, y més de altres tantes en lo procurador fiscal de dit Balle, notari y assessor, après de haver-lo tingut més de quinze dies innoímiosament pres; en lo que no sols ha agraviat a dit Miravet, però a tot lo orde //740r// clerical, y encara ha violat las Constitutions de Cathalunya y llibertats ecclesiàstiques per totes y sengles coses sobre dites, y procehiments y agravis fets. Atès que, en dita ciutat de Balaguer, ha més de trenta anys que los oficials reals no purguen taula, lo dit Miravet, ab aquella via y modo e forma que de dret y altrament li és llícit y permés, a vossa magestat humilment supplica sie servit manar-lo desagruar e íntegrament satisfacer en la injúria y danys e despeses ha patit, fent instàntia y part formada contra dit Bordoll.

Ramon de Blanes, per la captura de Vidal de Blanes, son pare, y altres.

Ítem, se quexa Ramon de Blanes de tal Carreres, aguazil real extraordinari, que sens provisió de jutge algú, contra forma de les Generals Constitutions, a deset de octubre de l’any mil sinch-cents vuytanta-quatre prengué y capturà la persona del quòndam Vidal de Blanes, son pare, y aquell aportà en los càrcers comuns de la ciutat de Barcelona, en los quals patí molt grans danys y desatents; y majorment, que se entengué fonch feta dita captura per ocasió de haver instat dit Vidal de Blanes, en la cort del veguer de la ciutat de Barcelona, se rebessen certs testimonis *ad futuram rei memoriam* sobre uns interrogatoris que li havie presentats, a effecte de fundar millor sa intentió en una causa que aportave Enrich de Blanes, son fill, en la cort ecclesiàstica de la

metropolitana de Tarragona, contra miçer Raphel Sans sobre lo priorat de Sentelles; y no sols prengueren a dit Vidal de Blanes, mes també prengueren a l'advocat qui fermà los interrogatoris, y al notari qui decretà aquells y cometé //740v// que la provisió fahedora fosa de consell de un doctor, y axí mateix al doctor que com a jutge provehí se rebessen testimonis, y finalment als testimonis qui, compellits per son jurament y jutge ordinari, havien depositat la veritat; y perquè del tot se pogués offuscar la justítia al dit Blanes, procurà ab sinistres informacions misser Francesch Sans, essent com és doctor del Real Consell, y tenint son oncle misser Managat cançeller, no sols que a dit Blanes y en gran dany y dereputatió de aquell se li capturàs la persona y la dels sobredits, sinó també que la original informació fos presa y llevada del notari de dita cort del veguer, com de fet fonch executor; de manera que request tal Pastor, notari que fou en poder de qui's rebé, no ha pogut donar còpia, tot lo qual és notòria violació de les Generals Constitutions y privilegis del present Principat, per les quals és disposat que ningú pugue ésser pres sens precehir informació y provisió de jutges, y que ningun militar sie capturat sens instàntia de part, y és concedit als jutges, advocats y testimonis fer cadahu lliberament son offici, sens incurs ni temor de pena alguna; y per so, advertint ara miçer Miquel Quintana, doctor del Real Consell Criminal, lo absurdo y agravi gran que havien fet, perquè vossa magestat no pogués ser informat dels dits procehiments no ha donat lloch se donàs còpia del procés de dit quòndam Vidal de Blanes al dit Ramon de Blanes son fill, ans bé, request en scrits, o ha sempre differit. Per ço y altrament, Ramon de Blanes y de Centelles, fill y hereu de dit Vidal de Blanes, sentint-se agraviat dels procehiments sobredits, supplica a vossa magestat sia de son real servey manar //741r// esmenar y satisfèr-li los dits danys y agravis, y que contra los qui han fets y causats aquells sie procehit, com a contra⁸⁷⁴ violadors de Constitutions, sí y segons és de justítia.

Barnat de Boxadors, per lo secreste de la jurisdicció del lloch de Alfarràs.

Ítem, se quexa Bernat de Boxadors y Dusay que, essent com és senyor y possessor del lloch, terme y jurisdicció de Alfarràs, haurà serca de dos anys, per ocasió de inquietar-lo, li fonch mogut plet sobre dit lloch, terme y jurisdicció per lo procurador fiscal y patrimonial de vossa magestat; y poch après, ab color que segons deyen se havie mort en dit terme un home, enviaren a çitar a dit Bernat de Boxadors per orde de don Luis de Paguera, doctor del Real Consell Criminal. Y encontinent que dit Boxadors sabé lo havien citat, comparegué y se representà davant lo compte de Miranda, lloctinent de vossa magestat en lo present Principat y davant dit jutge, per lo qual fonch arrestat ab algunes penes en Barcelona; y essent com és dit Boxadors home que may en sa vida a portat armes, ni pensat ni consentit en fer dany en algú, après de haver-li dat grans danys y desatents, en haver-lo tingut molts mesos arrestat, lo dexà ab manlleuta que se'n tornàs a sa casa, y entretant, contra tota rahó y justítia, li posaren secrest a la jurisdicció de dit lloch, lo qual encara està vuy posat en gran dany de sa hazienda, stimaçió e notòria violació de les Constitutions de Cathalunya, majorment essent-se fet per lo Consell

874. *A continuació, repetit*, los qui han fets y causats aquells sie procehit, com a contra.

Criminal, essent negoci mere //741v// civil. Supplica per ço, mane vossa magestat revocar los procehiments fets contra ell, y restituhir-li los danys donats, reintegrant-lo en la possessió, de la qual ab dit indirecta està vuy casi privat.

La excel·lentíssima duquesa de Cardona, per los procehiments que·s feren en la vila de Cambrils.

Ítem, se queixa la duquesa de Cardona que, havent pres ella per sos llegítims procuradors la possessió de la baronia y vila de Cambrils, de la diòcesi y camp de Tarragona, los vassalls de la vila sobredita posats en armes llansaren, ignominiosament, ab so de campana amotinats, als oficials de dita ducquesa y feren violències y sedicions, homicidis, descomadiments y infinites injúries a diverses persones, rebel·lant manifestament, y en lloch de ajudar y acistir a dita duquesa per a castigar uns excessos tant scandalosos, los oficials y ministres de vossa magestat y sa Real Audiència li posaren seqüestre en dita vila y baronia, y lo tingueren posat per molt temps fins que en la altra sala se declarà haver de ésser llevat, de hont se mostrà que fonch molt voluntària la impositió de aquell, per la qual se li han causats danys molt grans y notables, posant-hi secrestador real, lo qual se reté tot lo procehit de sa administració, sens haver may volgut donar comptes ni restituhir lo que sobrava.

E més que, havent possehit dita ducquesa y sos predecessors dita vila y baronia ab justíssim, perpètuu, irressible títol, per més de vuytanta anys, se ha donat lloch //742r// a que los hòmens de aquella hagen intentat plet de luyció, contra la Constitució del senyor rey don Ferrando segon en la primera Cort de Barcelona, Capítol quatorze, comensant “Si algú haurà possehit” y, lo que és més fort, que havent-se donat lo *ius luendi*, si algú n’i ha, als predecessors de dita duquesa, y essent-se obligat lo sereníssim rey don Ferrando segon per la evicció de aquella, del qual restaren molts béns lliberos obligats per ella, lo procurador patrimonial, que té obligació de açistir en dita causa per part de dita ducquesa, fa part ab dits hòmens de Cambrils, y los oficials de vossa magestat induexen y solíciten als dits hòmens a llitigar per força, y·ls fan pagar per los plets moltes summes de diners y per medis injusts los destrueixen, y fan-los comprar sensals, y exercitant jurisdicció, y donant forma al regiment de dita vila, de hont resulten violades, a més de la dita Constitució del rey don Ferrando segon, lo Usatge “Qui violentment”, y les Constitucions següents del títol “De violència y restitució de despeses”, y les confirmacions que vossa magestat per sa clemència ha fet en les Corts que ha celebrades a sos fidelíssims vassalls de aquest Principat de Cathalunya, y han acostumat de fer y ab jurament corroborar los gloriosos reys predecessors de vossa magestat los privilegis, gràties y concessions particulars y generals. Per hont, los tres estaments de la General Cort de dit Principat supplicquen a vossa magestat sie servit manar y provehir que a dita ducquesa sien reparats y refets los danys de dit secreste, y que lo procurador fiscal patrimonial de vossa magestat acistesca a ella en dit plet, y no fassa part ab dits vassalls, perquè ella resta de sa part y dita Cort, de l’universal dany de no observar-se les Constitucions, //742v// usos y costums, y gràties y privilegis, desagraviada.

Supplicquen, per ço y altrament, los sobredits particulars y los tres braços de les presents Corts, sie de son real servey manar, cassar y revocar tots los sobredits procehiments fets en perjudici y contra los Usatges de Barcelona, Constitucions de Cathalunya,

Capítols y Actes de Cort, privilegis, usos y costums del present Principat, reintegrant y satisfent a les persones agraviades y daminificades, ab condigna punició dels culpables, conforme és de justítia y per les Generals Constitutions, per observança de aquelles, està ordenat y estatuhit.

Sacra, catòlica, real, magestat. Damià Puigjaner, mercader ciutedà de Barcelona, fa particular queixa a vostra magestat del prior don Hernando de Toledo, del temps que fou lloctinent general de Cathalunya, y també de alguns doctors del Real Consell Criminal de Cathalunya, per quant havent fermat ab lo dit prior en los anys 1574 y 1575, ell y Francesch Cassador, sinc assentos, per los quals li donaren y pagaren en la ciutat de Barcelona *nominata*⁸⁷⁵ set milia vuyt-centes sexanta-set lliures, sis sous, moneda de Barcelona, los quals per compte de dit prior havien de pendre a cambi, ab pacte que si los interessos excedissen de dotze per cent lo any, fos a càrrech y dany dels dits Cassador y Puigjaner, y si éran mancho, fos en utilitat y profit del dit prior, axí que no fos obligat de pagar sinó lo que dits cambis patirien de interès fins a dotze per cent lo any y no més, y obligàs lo prior de pagar principal y interès a fi de nohembre 1575. Y en dit temps, passà los comptes lo dit prior dels primers quatre assientos y pagà los interessos //742r bis// y 2 mil 846 lliures, 3 de dita moneda de Barcelona de la sort principal, segons llargament apar ab deu partides per dit prior girades a 29 de dit mes de nohembre 1575 en lo banch de dit Damià Puigjaner, ab las quals atorgue y confessa restar deutor de sort principal, per rahó de dits quatre assientos, 89 mil 021 lliures, 5 sous, 9 de dita moneda de Barcelona; y en poder de notari fermà lo dit prior acte de resolució de comptes a 7 de janer 1576, ab lo qual acte també confessà haver passats los dits comptes de bon acordi y los interessos havien patit dits cambis, y lo que ell, de dits interessos y per rahó de dits quatre assientos, restave deutor a fi de nohembre 1575, dites 89 mil 021 lliures, 5 sous, 9 de sort principal, los quals y los interessos d'ellas prompté⁸⁷⁶ pagar conforme als dits quatre assientos; y lo mateix dia en poder del mateix notari, fermà èpocha de 6 mil 000 lliures rebudes per ell per lo quint y últim assiento fermat a deset de setembre 1575, y vehent dit Cassador y Puigjaner que havia passat ja deu mesos que era cayguda la paga y no·ls pagave, determinaren d'embiar a vostra magestat y presentar-li memorial, los quals se presentaren y per vostra magestat foren remesos al Supremo Consell d'Aragó, als quals féu resposta lo dit prior; y per lo dit Supremo Consell fou feta provisió que constave del deute, y que podien dits Cassador y Puigjaner en virtut dels dits contractes fer-lo posar en presó y exequutar-li los béns que tenia en Cathalunya, y ab subsidiàries los que se li trobassen en Castella y qualsevol altres parts, y havia d'estar en presó fins a tant que hagués pagat principal y interessos y despeses; y també fou declarat, ab dita //742v bis// provisió, que podien fer-lo socomunicar, y posar scedulons per los llochs públichs de Barcelona, y cessarà lo exercici dels Consells Reals. Seguís, també, que lo dit prior procurà de fer concert ab Damià Puigjaner, per rahó de la part y portió tenia dit Puigjaner ab dits sinch assientos, y pareixen-li que se'n contentaria, se obligà de pagar-li 41 mil 600 lliures, segons llargament apar ab la capitulació en poder de Balthesar Puigjaner, notari de Barcelona, a 19 de janer 1577, lo qual acte y concòrdia lo dit Damià Puigjaner no volgué fer, per quant no li pagave tot lo que li

875. *Probablement en lloc de numerata.*

876. *En lloc de prometé, tal i com apareix al manuscrit 76.*

devia y li ere obligat per rahó de dits sinch assientos. E après, se seguí que lo dit prior, tenint notícia de la dita provisió feta en lo Supremo Consell d'Aragó, y desenganyat del vicicanceller que havia de pagar o consertar-se ab la part, y que altrament no podia deixar d'embiar a vostra magestat lo billet ab la dita provisió, fermà concòrdia ab Francesch Cassador y Damià Puigjaner, per medi del dit Supremo Consell d'Aragó, a 24 d'abril 1577, lo qual prometé pagar 70 mil lliures de present, y la resta dins de un any ab interès de 12 per 100 lo any, per rahó del *lucro cessante*, lo qual corregués fins a tant que realment hagués pagat; y que las pretensions del prior se vessen y determinassen per tres doctors nomenadors per vostra magestat, y que, si dins lo temps a ells prefigit no declarassen, ho hagués a declarar lo Supremo Consell d'Aragó, no obstant que de paraula prometeren sos agents en cort que'l prior pagaria conforme als dits sinch assientos, y que la dita commissió se feye per donar rahó a vostra magestat. Y passat lo temps de la paga axí com los devia pagar, los mogué plet en Barcelona devant //743r// los jutges commissaris, y se féu lo procés y no s donà sentència. E los dits Cassador e Puigjaner, desijant cobrar del dit prior, embiaren procurador en la cort per introduhir y finir la dita causa, y dona[r] supplications en lo Supremo Consell d'Aragó. Y lo prior trobant-se en cort, pareixent-li que vehent-se la causa devant jutges desapassionats no tenia bon negoci, procurà, ab parer de misser Francesc Puig del Real Consell de Cathalunya, que obtingués commissió del Supremo Consell d'Aragó per la sala del canceller de Cathalunya, a la qual commissió, per lo dit procurador de Cassador y Puigjaner, se contradigué, per ésser contra moltes Constitutions de Cathalunya; però, no obstant dita contradicció, li fonch concedida y fonch presentada a la dita sala del canceller de Cathalunya, y com era contra Constitutions, no fonch admesa. E après, se seguí que lo dit prior, tenint de sa mà y voluntat tot lo Consell Criminal sinó hu, introduhí causa en dit Consell Criminal, opposà que los contractes desobre mencionats eren usuraris, y per les provisions que dit prior se feye, féu posar en la presó de Barcelona al dit Damià Puigjaner, ab intent que, ab aquest medi, lo feria venir al concert que dit prior desijarie; y per so, posà en la més aspera presó de totes de la ciutat, que fou en la torre gonguera, en la qual no acostumen de tenir sinó hòmens facinerosos y per casos atrossos, procurant, ab aquest medi y altres que lo dit prior tingué, que lo dit Puigjaner rompés y faltàs de son crèdit, ab pensament que, si dit Puigjaner faltava, tindria lo dit prior aparell de no pagar lo que devia al dit Puigjaner. //743v// E com dit Puigjaner tingués banch, tingué dit⁸⁷⁷ prior pensament que los crehedors de dit Puigjaner se amotinarían, que estant en la presó tant estret com lo tenia, sens poder pendre billets seus, ab aquestes vexations y mals tractes, pensà dit prior exir ab son intent. E també, se pot dir que tenia pensament de fer morir en presó a dit Puigjaner, com sia ver que estave molt execós y mal, que ab pocha ocasió se havia de morir, y lo mateix que féu ab dit Puigjaner, féu també ab Francesch Cassador; los quals, vehent tan gran tirania y que del civil los feye criminal, y que havent-se de tractar la causa en lo Supremo Consell d'Aragó, conforme a la capitulació fermada en Madrid a 24 d'abril 1577, ab intervisió del dit Supremo Consell, la aportave devant de sí mateix y el dit Real Consell Criminal, en lo qual li eren tots sinó hu advocats, y molts d'ells eren estats provehits en dit Consell ab son medi y relatió. Y misser Puig, ja des del primer memorial se donà a vostra magestat, y après, en la causa devant los commissaris de vos-

877. A continuació, ratllat, Puigjaner.

tra magestat, era estat sempre advocat del prior, y havia ordenat totes les supplications y articles; y tot lo que més se havia fet en dita causa presentaren memorial a vostra magestat, deduhint los agravis y vexations los feye lo prior en dita causa, y que no era just que fos jutge y part, y supplicant a vostra magestat fos servit de assumir esta causa en lo Supremo Consell d'Aragó; y vostra magestat, sens demanar-ho dits Cassador y Puigjaner, manà despatxar exemptió en favor de dits Cassador y Puigjaner, y Pere Cassador, exhimint-los de la jurisdicció del prior y del Real Consell Criminal, y nomena'ls en jutges a misser Miquel Cordelles y a misser Francesch Sala, doctors de la Real Audiència //744r// Civil, com apar ab dos cèdulas de vostra magestat despatxades a 5 de decembre 1578, les quals foren presentades al dit prior; y lo fruyt que feren fonch que, estant dits Cassador y Puigjaner en la casa nova feta per los diputats, que és bon aposiento, y essent sobre les fèries de Nadal, que se acostumen de traure los presos a manlleuta per honra de las festas, los féu traure de dita casa y posar a la gonguera, ahont passaren totes les fèries, y après, instant y supplicant que·ls tragués de la presó, féu lo Consell provisió que isquesen ab 2 mil lliures de manlleuta, prestada cautió *de judicato soluendo*, lo que era contra tota rahó y justícia que lo crehedor hagués de prestar cautió a son debitor, com ho era també que lo debitor, obligat en persona y béns ab scriptura de terç, fes posar en presó a sos crehedors, hahont los tingué molts mesos. Y no obstant que la dita causa se havia de veure y determinar en lo Supremo Consell d'Aragó en virtut de la dita capitulació ferdada en Madrid a 24 d'abril 1577, y no obstant la dita exemptió de vostra magestat, proseguia dit prior la dita causa criminalment en lo dit Real Consell Criminal devant de sí mateix y que tots los del dit Consell Criminal, sinó hu, li eren advocats, y feye los procehiments y provisió de la manera los volia lo prior. Y que, essent los dits Cassador y Puigjaner hòmens vells de més de 60 anys, los tenia en estreta presó, tractant-se de negoci que no y podia haver pena corporal, y que après ab concòrdia feta a gust del prior pagà al dit Puigjaner 6 mil 500 lliures, y en dita presó tingué molts mesos al dit Puigjaner. E quant li aparegué per estar malalt, lo tragué arrestat //744v// en sa casa, y estant allí alguns dies volgué lo dit prior que lo dit Puigjaner se acontentàs ab ell, lo qual ab molta molèstia de sos parents y amichs, estant malalt y no sens perill perquè no hagués de tornar en presó y passar los treballs que havia passat, y per no morir en presó, se acontentà, com ha forçat, de deixar les differènties sues y les del prior en poder de misser Francesch Puig, doctor del Real Consell Criminal; lo qual volgué que, ans de totes coses, que lo dit Puigjaner li fes una pòlissa fermada de sa mà, que estaria a tot lo que dit misser Puig judicaria tant en lo for interior com en lo exterior. Volent lo dit Puigjaner clarítia del prior per a què hagués de estar al que dit Puig judicaria, li fou respost que una persona il·lustre com lo prior no havia de fer scriptura, sinó que havia de estar a la sua sola y simpla paraula, e que si dit Puigjaner no se acontentave de estar a la paraula del prior que tornassen en la presó. E per temor de morir, se acontentà de estar a la paraula del dit prior, per lo judici que dit Puig faria, lo qual determinà sobre dit fet que lo prior pagàs al dit Puigjaner a rahó vuyt per cent lo any del temps havia tingut dinés del dit Puigjaner, los rèdidos dels quals dinés a dita rahó pujaren deu mília lliures o cerca, de les quals dit Puigjaner, per no poder fer altre, se acontentà li fossen pagades. E lo dit prior, fent mala fe y faltant a sa paraula,

878. A continuació, ratllat, E a la fi, lo dit Puigjaner.

no volgué pagar les dites deu mília lliures, ans bé, digué que dit Puigjaner se havia d'acontentar de sis mília y sinch-centes lliures, e altrament, que'l tornassen a la presó; y vist //745r// assò, dit Puigjaner, per por de morir, se acontentà de les dites sis mília y sinch-centes lliures⁸⁷⁸ y envià a dir al prior que las hi pagàs, lo qual prior no las volgué pagar, ans bé respongué que volia dos anys y mig de temps per a pagar les dites sis mília y sinch-centes lliures. E a la fi, lo dit Puigjaner, com ha forçat per temor de morir y per lo molt que son crèdit ne valia mancho d'estar en presó, se acontentà de las ditas sis mília y sinch-centes lliures a pagar dins dos anys y mig, lo qual Puigjaner ne féu llevar acte, *coram auctenticis personis* que u feye y se acontentava de la dita paga, com ha forçat per temor de no perdre la vida y per lo molt que son crèdit ne valia mancho, la qual extortió, vexatió, tirania y violència féu lo dit prior, llevant-li més de deu mília lliures. Y per a la adve-riguatió d'assò, basta veure la dita capitulació fermada per lo dit prior, a 19 de janer 1577, en poder de Balthesar Puigjaner, notari de Barcelona, la qual no volgué fermar dit Puigjaner perquè li llevava més de 3 mil lliures, y veure la dita capitulació última fermada a 22 d'abril 1579 de 6 mil 500 lliures, que y ha differència de la una a l'altra 5 mil 600 lliures; axí que a 19 de janer 1577, conforme a la dita capitulació, devia lo dit prior a dit Puigjaner dotze mília cent lliures, feta la capitulació y lo compte a son plaher y los interessos conforme a la capitulació de Madrid, comptant del dit dia de denou de janer 1577 fins al dit dia de 22 d'abril 1579 serien 3 mil 232 lliures, que, junctades ab les dites 12 mil 100 lliures, serien 15 mil 367 lliures; y de estas, volgué pagar ab la dita capitulació de 22 d'abril 1579 6 mil 500 lliures, y encara volgué dos anys y mig de //745v// temps. Axí que de la una capitulació a l'altra y ha de differència 8 mil 867 lliures y més, y són los interessos de 22 d'abril 1579 fins que ha pagat, y realment li ha llevat més de 12 mil lliures, sense lo que li llevava ab la dita capitulació primera de janer 1579, que són més de 3 mil lliures. Axí que lo dit prior ha llevat al dit Puigjaner més de 15 mil lliures y li ha donat molts grans danys, per haver-lo tingut en presó molts mesos contra tota rahó y justícia, y encara que consta clarament ab lo dit acte fermat per lo dit prior a 7 de janer 1576 del que realment havia de pagar al dit Puigjaner, però, perquè no sie menester molt discurs per a veure clarament la justícia del dit Puigjaner, exhibeix y produeix los dits dos actes de capitulacions fermats, la hu de nou de janer 1577 per lo prior, y lo segon fermat per lo prior y dit Puigjaner a 22 d'abril 1579, y lo acte fermat per lo dit Puigjaner com per redemir sa vaxatió se consertava ab lo prior. Y com estos agravis, oppressions y vexacions sien dignes d'exemplar càstich, per ésser los primers que en Cathalunya se són fets per lo virrey y Real Consell Criminal.

Supplica, per ço, a vostra magestat lo dit Damià Puigjaner y los tres brassos de la present Cort, sia de son real⁸⁷⁹ servey, per remey y reparo d'aquest públich agravi, manar entendre particularment qui són estats los culpables, y que aquells sien punits y castigats ab gran rigor, conforme a la atrocitat del cars; y que lo dit Damià Puigjaner sia pagat del que lo dit prior conforme als dits sinch assientos li és debitor, y sia reintegrat dels danys e injúries li són estats fets, y sie exemplar en lo sdevenidor, //746r// perquè ningun virrey ni doctor del Real Consell se atravèschan a semblants coses.

879. *A continuació, ratllat, Consell.*

880. *Repetit, y advocat.880. Repetit, y advocat.*

Y per quant dit mossèn Damià Puigjaner té per suspectes a misser Miquel Terça, a misser Miquel Joan Quintana, regents en lo Supremo Consell d'Aragó, y a misser Martí Joan Franquesa del Real Consell Criminal de Cathalunya y advocat⁸⁸⁰ fiscal, y a misser don Luys de Paguera, del dit Consell, y misser Francesch Puig, de la Real Audiència Civil de Cathalunya⁸⁸¹, cunyat del dit regent Terça y oncle de la muller de dit misser Franquesa, per les causes que-s deduhiran.

Suplícan també a vostra magestat sia de son real servey manar que los dits no intrevinguen en los negocis y fets del dit Damià Puigjaner.

Agravis de Pere Cassador, ab sis memorialis.

Primer memorial: de la persecutió feta per lo prior don Hernando de Toledo, lloctinent general, y per alguns doctors del Real Consell Criminal contra Pere y Francesch Cassadors, germans, la qual durà des del principi de nohembre 1576 fins a 13 de nohembre 1581.

Segon memorial: dels agravis fets per lo dit prior y doctors del Real Consell Criminal contra los dits per rahó de la causa dels contractes.

Tercer memorial: dels agravis fets per lo Supremo Consell d'Aragó a dits Pere y Francesch Cassadors.

Quart memorial: dels agravis fets a Pere Cassador per rahó de la visita feta per Francesch de Salablanca.

746v// Quint memorial: de l'agravi fet al quòndam Francesch Cassador per sa magestat per rahó d'uns breviaris.

Sisè memorial: del deute del quòndam don Agostín de Gualbes.

[Primer] Sacra, cathòlica, real magestat.

Pere⁸⁸² Cassador, cavaller en Barcelona populat, en nom propi y com ha hareu del quòndam Francesch Cassador, son germà, se queixa a vostra magestat del prior don Hernando de Toledo, virrey que fou de Cathalunya, y del Real Consell Criminal, que en emulatió de la embaxada que dit Pere Cassador féu a vostra magestat, en principi d'octubre 1576, per la ciutat de Barcelona, per agravis fets per lo dit prior a dita ciutat, sabent lo prior que fonch estret dit Cassador per embaxador per lo Consell de Cent jurats de la bossa de conseller en cap, y après de la extractió fonch votat per scrutini per lo dit Consell si anirie o no; y sabent també, que dit Cassador fonch pregat y casi forçat de acceptar dit càrech, y en dita embaxada no fou⁸⁸³ més del que li fonch donat en les instructions, les quals li envià la ciutat après de sa partida, y las rebé essent ja arribat en Madrid, per hahont partí a 4 d'octubre 1576, y las instructions se feren a 11 del dit mes d'octubre, y ja en lo dit mes de nohembre següent lo dit prior féu fer una enquesta a Francesch Cassador y'l féu posar en presó hahon estigüé denou mesos, poch més o mancho, la qual enquesta dos mesos abans era estada repel·lida per lo dit Real Consell. Y no solament lo féu patir en presó per dit temps, però li causà notabilíssims danys. Essent dita causa merament civil y introduhida en

881. A continuació, ratllat, y advocat fiscal y a micer.

882. Al marge, Primer.

883. Al manuscrit 76, féu.

884. A continuació, al manuscrit 76, dos.

lo Consolat //747r// de Mar de la dita ciutat de Barcelona, per la part instant y alguns dels qui tenían interès en dit negoci, se apartaren de dita causa criminal y fermaren compromís ab dit Cassador, y se donà sentència en favor de dit Cassador, absolent-lo de dita demanda, y fonch emologada per las⁸⁸⁴ parts; axí que, no solament no era ni podie ésser causa criminal, però ni en lo civil tenien justícia los que feren instàntia en lo criminal; y per redimir tanta vexació fonc forçat dit Cassador de consertar-se ab la part, y com fer del civil criminal no solament sia⁸⁸⁵ injustícia, però se fassa contra les Constitutions, privilegis generals y particulars, y altres drets de Cathalunya, supplica a vostra magestat lo dit Pere Cassador, en dit nom, lo mane desagaviar y castigar los culpables.

Ítem, se queixe lo dit Pere Cassador del dit don Hernando de Toledo, llavors virrey de Cathalunya, y del Real Consell Criminal, que, per lo mateix respecte, dins poch dies après que fonch tornat⁸⁸⁶ de la cort de dita embaxada, féu fer una enquesta a Pere Cassador, y tenint-ne notítia, fonch forçat de deixar sa casa y retirar-se en un monastir; y lo mateix dia,⁸⁸⁷ foren oficials en sa casa y en la de Francesch Cassador, son germà, per a portar-se'n totes llurs scriptures, com las prengueren; y estigué retirat des de 16 d'agost 1577 fins a setze de maig 1579, que-l féu traure de la iglésia de Sanct Just, inventant que volien matar a ell y a misser Franquesa; en la qual enquesta, se feren grans agravis a dits Pere y Francesch Cassador. Supplique a vostra magestad, lo mane desagaviar y castigar los culpables.

Ítem, se queixa lo dit Pere Cassador que per una causa que lo dit virrey féu moure voluntàriament y sens causa //747v// en lo Consell Criminal a Pere Rovirola, al qual causà molts danys, y essent exit de presó dit Rovirola a manlleuta de mil lliures y feren-li fermaça Monserrat Casamijana y Pere Cassador, y per no tornar en presó, vehent tant gran oppressió, fonch forçat, per redimir vexació, consertar-se ab la part a la qual no era en res obligat, y no's curà de fer cancel·lar dita manlleuta, que si u hagués demanat, la y hagneren cancel·lada; y après seguí's lo rompiment de dit Rovirola, y lo thesorier requirí las fermances y pagaren dites mil lliures, de les quals ne pagà dit Pere Cassador 500 lliures, les quals demane li sien restituhides, attès que no feren⁸⁸⁸ requerides les fermances per lo mateix cars que havían feta la obligació, y attès que dits Cassador y Casamijana no entengueren obligar-se per dit Pere Rovirola, sinó per aquella causa tant solament, com sia axí de justícia.

Ítem, se queixa lo dit Pere Cassador, en nom seu propri y com ha hereu del dit son germà, del dit prior don Hernando, llavors virrey, y Real Consell, que per a complir lo prior sa paraula que "*su poder seria pocha ho ell quitaria la azienda, vida y honra a Pere Cassador y Francesch Cassadó*"; y per a fer la causa dels contractes a son plaher, y sens que la part pogués fer-hi contrari, llevant-los per esta via la deffensa contra son dret, inventà, ab ajuda y medi de alguns del Real Consell y d'altres, que dits Cassadors volien matar a ell y a misser Franquesa, advocat fiscal y del dit Real Consell, y per fer-

885. *A continuació, ratllat, instituhida.*

886. *Repetit, després, tomat.*

887. *A continuació, ratllat, fonch.*

888. *Al manuscrit 76, foren.*

889. *Es tanca el parèntesi equivocadament.*

los assassinos, que donave quatre mil lliures per matar lo virrey, y dos mília lliures per matar a misser Franquesa; y ab un sol testimoni, lo més infame y vil se pogués trobar en Barcelona y tal (que Alonso //748r// de Armassa, camerer del prior y algú del Real Consell coneixien sa mulier⁸⁸⁹ ab sabuda y consentiment del marit) tragueren de la iglésia a Pere Cassador, que Francesch Cassador ja-l tenien a la gonguera per la causa dels contractes y no fou menester posar-lo-y ni estrènyer-lo més; y fonch la captura ab grandíssim avalot y demostratió, que no y faltà official de Barcelona, fins al governador de Cathalunya y son fill; y no fou dit Pere Cassador dins la presó, que se publicà una crida per part de la règia cort offerint dos mília lliures a qui descobriria dit cars; y dit Cassador, estant encara dins la mateixa iglésia de Sanct Just, donà al governador una lletra que lo die abans de matí li havien dada en sa casa, sens peu, avisant-lo del que un testimoni havia testificat, y que fugís y no refiàs de la sglésia, sinó que isqués de Cathalunya; y volgué dit Cassador que entenguessen no era volgut fugir, y dita lletra feren posar en procés y feren grans diligènties. Y tingueren molts dies en la presó una vella dona de servey de dit Cassador que s'i pensà morir, no per més de que havia presa la lletra, essent molt cert que ningú sinó lo mateix testimoni fals o lo relador de la causa que ere misser Puig o lo seu notari la podia haver feta, y ab ells se havia de fer la diligència y no ab la dona qui prengué la lletra en casa de dit Cassador, ni ab lo mosso a qui dita dona donà la lletra per portar-la a Pere Cassador; y ja que-ls prenguessen la depositió, no-ls havien de tenir en presó, com los hi tingueren molts dies fins que per malaltia los tregueren de presó, en la qual morí lo dit mosso; y és-se averiguat que lo mateix testimoni fals la féu //748v// scriure a un nebot seu per orde del prior y la féu donar, perquè haguera volgut lo prior que Pere Cassador fos fugit, y axí ho cregué; y per a son intent here molt a propòsit, perquè haguera feta la causa dels contractes en absència de dit Cassador a tots son plaher, y haguera fetas grans vexacions a Francesch Cassador, el qual tenia a la presó; y en la presó los tingueren ab guardas de sis porters y un alguazir a despeses de dits Cassadors y de sis alabardés a despeses de vostra magestat, y foren pagats dits alabardés de una composició, y sempre los tingueren separats; y havent scrit vostra magestat los levassen las guardes i-ls tinguessen juncts a una instàntia, no paregué al prior y Consell, ans bé los posaren a Pere Cassador en una torra novament obrada, que entrar en ella era entrar en un forn de cals, y essent en lo yvern no consentí lo virrey y Real Consell y posàs astores ni tapiceria, y cregueren no y havia de viure un mes per ser obra nova, y a Francesch Cassador posaren en la gonguera; y aqueix fruyt tragueren de la lletra de vostra magestat, y no consentiren los portassen a menjar de ses cases, sinó que-l donàs lo canceller, que era menjar de galera y ab gran pensament de matzinas; per veure tan gran passió, no-ls permeteren parllassen ab ningú, ni scriguessen; de nits, al millor del dormir, los entraven les guardes a regonèixer, y feren moltes stranyesas may usades en la presó ab los majors facinosos; perquè és lo ús y pràtiga de la presó que //749r// no tenen los presos sols, sinó abans de pendre'ls la depositió y, en haver depositat, los deixen estar en companyia de altres y parlar y scriure lliberament a qui volen; però, aqueixa regla comuna, tingué exceptió ab dits Cassadors, axí estant lo prior en Cathalunya com après d'ésser en Castella, perquè esta causa de Cassador se degue reservar per assí lo prior, pus se vehe que lo governador y lo compte de Aytona, qui succehí en virrey, deixaren fer a misser Puig lo que lo prior li scrivia, com conste ab ses lletres per al dit misser Puig; y estant per a partir, mudà de carceller y posà-y a Sentinya, ver-

guer del canceller, y tantost lo-n tragué, essent ja en Castella, per haver entés no-ls tenia tant apretats com ell volia, y posà en son lloch a Joan Mas, gran amich de misser Puig, lo qual los tingué més apretats del que estaven lo primer dia de la captura, per contentar lo prior, lo qual pretenia fer-los acabar la vida allí ab malts tractes. Regoneixian-los sovint llurs persones y instàntias hahont estaven y los llits, per veure si trobarían alguns billets, y no solament [cruciaven] a ells, però a tots los presos a causa d'ells, perquè dits Cassadors y los que-ls guardaven ocupaven la mitat de la presó y lo terrat, que és la pessa que en la presó y ha de algun recreo a causa de la vista que té, y aqueixa servia per a les guardes de dits Cassadors, y foren tants y tan excessius y duraren tant los mals tractes que acabaren la vida a Francesch Cassador; y estant malalt y essent públich que los dos testimonis falsos s'eren ja retractats, se feren diligènties per part de dits Cassadors perquè-l deixassen morir en sa casa, offerint fermanses per dos-cents mil duchats, y no-s pogué obtenir, //749v// cosa cruel y inhumana; y axí morí dins la gonguera, com un màrtir, hu dels bons y pacífichs cavallers de Cathalunya, que no-s fóra fet en Barbaria, y ha permés Déu que restàs per miracle Pera Cassador per a demanar justítia de tants y tant grans agravis y oppressions. En Barcelona y en tota Cathalunya, y fora d'ella, se tingué del primer dia per gran fa[ll]cedat y per inventió y màchina del prior, y paragué molt mal que ab un sol testimoni, tan vil y infame, y tant conegut per lo Real Consell y per tots los de Barcelona, se hagués procehit a captura de dos cavallers, en cars que tocava a la auctoritat de vostra magestat; y resultave infàmia a tota Cathalunya, com clarament se mostrà ab lo sentiment ne feren la ciutat de Barcelona lo dilluns a 18 de maig 1579, que fonch dos dies après de la captura de Pere Cassador; junctà Consell de Cent, com acostuma en negocis graves, lo qual féu deliberatió que los consellés ab pròmens anassen al virrey de part de aquell Consell que representa la ciutat, supplicant-lo fos servit que en aquest negoci se entengués ab tota aquella sollicitut y cuydado que la qualitat del negoci requiria, fahent totes les diligènties possibles, y fer instàntia y lo que més avant convingués per part de la ciutat, perquè los culpables, si alguns se'n trobassen, puguessen ser punits y castigats, y que-s procuràs y-s donàs orde que los qui havien testificat ja en la informatió que de dit cars se era rebuda estiguessen en segur, de manera que, sempre que fos menester, se poguessen trobar y castigar si foren estats delinqüents; e que se embiàs a vostra magestat a la posta, ab tota diligèntia, una persona d'auctoritat y confiansa, la qual per part de la dita ciutat donà complida //750r// rahó a vostra magestat del que passave, perquè entengués lo descàrrech y l'empresa de dita ciutat en dit negoci. E més, que fos feta una crida prometent en aquella dos mília lliures adaquell que descobriria la veritat y daria prova conclohent de dit cars, axí en offensa com en deffensa, per a què la ciutat restàs immune y descarregada de la infàmia de dit cars; la embaxada se féu al virrey y se féu extracció de mossèn Miquel Bastida per embaxador a vostra magestat y la crida se publicà l'endemà a 19 del dit mes de maig.

Lo mateix dia, los diputats de Cathalunya junctaren 18 persones dels tres staments y tots tractaren madurament sobre la dita pretesa machinació ab la forma següent, ab tant gran sentiment y demostratió de pesar com se deu y-s pot pensar de tant fidelíssims vassalls de sa magestat; entengueren que, encara que-ls paragués impossible ésser vera dita pretesa machinació, no-s podie dexar de fer moltes diligènties per a entendre la veritat del que serca aquella havia passat, y encara que per desgràtia fos vera, no-s podia dei-

jar de solicitar y procurar lo càstich de delictes tan impensat; e axí les dites persones, havent quiscuna d'elles votat y dit son parer, parlant, emperò, los qui són ecclesiàstichs ab la protestació que de dret los és permessa, per no incidir en irregularitat, aconsellaren a ses senyories que en aquesta mateixa hora, que ere cerca las dotze de migdia, anassen ab solemnitat⁸⁹⁰ embaxada a l'excel·lentíssimo senyor lloctinent general, y per part del General, que representa tot lo Principat, referissen a sa excel·lència lo gran pesar que tot lo Principat té y lo sentiment que fa del que ab dita crida és publicat, y que se haia tingut ocasió, per mínima e indirecta que sie, de⁸⁹¹ //750v// haver-se de fer dita crida, y supplicassen a sa excel·lència sie servit manar entendre molt bé la veritat de tant perniciososa machinació, per a què sia castigada, y manar tenir en segur y molt ben guardats los testimonis qui han testificat e informat a sa excel·lència y a la règia cort de dit cars, per la crehensa que's té d'ésser temeraris y falsos, a ffi que, essent tals com se creu que ho seran, fossen molt condignament castigats de tant mala infàmia que a tota aquesta terra han imposada, y per tot fessen llargues offeretes a sa excel·lència de valer y servir per part del General y del Principat a sa excel·lència y son Real Consell en tot lo que per llurs officis de diputats fos possible. Estas són les mateixes paraules del Dietari de la Diputació.

La embaxada se féu lo mateix dia, cerca la una hora après migdia, y diu lo Dietari que sa excel·lència, responnent a dita embaxada, ab demostració de tenir gran contento de les offeretes y compliment dels senyors diputats, digué, en effecte, a ses senyories que *bien cierta y notoria* era la fidelitat de aquest Principat, y que no li pesave lo que era fet per lo respecte de sa persona, la qual moltes vegades havia posat en perill per servey de sa magestat, sinó per trobar-se en lo càrrech de lloctinent general y representar la persona de sa magestat, per ésser estat instrument per la qual se havia atrevit, lo que ha donat ocasió de la crida y de posar lo Principat en aquest sentiment; y que agraïa les offeretes, y si los senyors diputats volien saber algunes particularitats del que en dit cars se havia trobat, encar que fossen molt públiques y notòries, les manaria donar a ses senyories.

751r// Lo mateix dia, enviaren los diputats llur assessor al Real Consell una supplicació, offerint lo mateix que de paraula havien dit al virrey, y més los dix que los diputats tenien pensament de fer una crida offerint premi a qui descobriria la veritat de dit fet; y lo regent Vilana, de part de tot lo Consell y en presència de tot lo Consell, respongué al dit assessor ab molts agraïments, y que quant a la crida, que ho tractarien entre ells y que lo endemà tornàs allí, o fos en casa de misser Ferreró per la resposta; e lo mateix dia tornà la resposta a diputats lo assessor, y determinaren se ordenàs y publicàs una crida, prometent donar quatre mília lliures a qui descubrís lo dit cars, sols no fos lo principal, prometent donar també la mateixa quantitat a qualsevol persona que, ab veritat, primer descobriria y donaria plenas y legítimas provas de que dita acusació y denuntiació és falsament inventada, y que los testimonis fins avuy en la règia cort acerca dit cars ministrats y per avant ministradors ha depositat fals contra veritat. E a 20 de dit mes de maig, per manament de dits deputats, anà Pera Joan Ortolà, ajudant ordinari de la scriva-

890. *Al manuscrit 76, solemne.*

891. *A continuació, al foli següent, repetit, de.*

nia major, a mostrar al Real Consell Criminal la dita crida, y li fou dit que la deixàs y que digués a diputats embiassen a les dues hores lo assessor, que tenien que tractar ab ell sobre dit negoci, y axí lo y embiaren; y lo regent Vilana, en presència de tot lo Consell, li havia dit que la última part de dita crida en la qual se offeria prima als que donarien plenas y legítimes proves en cars fos falsa la denuntiatió y accusatió contra los qui pretenien ésser culpables, y axí mateix, //751v// per als qui donarien plenas provas que los testimonis axí ministrats com ministradós en la règia cort no havien dit veritat, havia paregut al Real Consell se'n havia de llevar, y que alguns de dit Real Consell també li digueren que los diputats no feyen bé en prometre premi en tal cars, y que no podia igualar la deffensa ab la deffensa (*sic*) com seria si-s publicava dita crida com estave ordenada. Al que dit assessor los respongué que los diputats no entenien fer offensa ni deffensa a ningú, puis no tocave a llur jurisdicció en dit cars castigar los culpables; y que tenien sols respecte a que-s sabés la veritat de cars tant detestable y tant prejudicial a la auctoritat de sa magestat y fidelitat dels poblats en aquest Principat, los parie que estave molt bé axí, pus per axò no-s feye perjudici en res, ans bé, era principal ocasió per a que-s sabés, particularment y ab molta certitut, la veritat del què havia passat en dit negoci; y axí, après d'haver tractat y parlat molt, li tornà a dir dit regent que los diputats no fessen publicar dita crida, sinó que llevassen lo que ans li havia dit, y dit assessor tornà resposta als diputats, los quals, perquè no se impedís ab contentions son bon intent, determinaren que dita crida se ordenàs, prometent les quatre mília lliures a qui ab veritat denuntiaría, descubriria y donaria plenas y legítimas provas a la règia cort de la veritat de dit fet, conforme se contenia en la deliberatió feta dit dia en llur consistori. E diputats, encontinent, manaren a llur assessor que tornàs ab dita crida, novament ordenada, al Real Consell. E tornat que fou, refferí a diputats com havia mostrat dita crida novament ordenada al regent //752r// Vilana y Real Consell, los quals, après d'haver tractat entre ells, lo havien fet tornar entrar allà hont estaven junctats, y que lo dit regent Vilana, de part del Consell, li havia dit què era lo que los diputats havien delliberat en la deliberatió que estave quotada dita crida, al que respongué dit assessor que de donar un mateix premi, axí als qui descubriren los culpables com als qui descubrien ésser falsa dita accusatió; y que dit regent Vilana li digué que de la mateixa manera los offenían las ditas paraules, perquè tothom volria saber què contenia la dita deliberatió, pus en la crida se feye mentió d'ella; al que li respongué dit assessor que los diputats havien determinat allò, y que tenia per cert que en la mateixa hora, en ser ell tornat en consistori, la manarien publicar; al que respongué dit regent, que no tocave a la jurisdicció de diputats fer dita crida, y que li respongué dit assessor, que era veritat que a la jurisdicció de diputats no tocave entremetre's de dit cars, ni offerir premi per ell, però perquè per ésser un cas raro, y hahont se travessave la auctoritat de sa magestat y bon renom de tant fahels vassals com són los de aquest Principat, havien acordat d'ajudar a que se entengués la veritat ab aquest medi, com en altres coses de gran importància era acostumat fer, y que fessen a saber als senyors diputats lo que volrían acerca dit negoci. E los diputats, hoyda dita relatió, acordaren se sobresegués en la publicació de dita crida, e axí, lo dit assessor refferí a diputats que lo regent Vilana y Consell Criminal l'avían enviat a demanar y, essent en lo Consell, li havien dit digués a diputats i'ls aconsellàs que fessen lisament dita crida, sens posar cosa alguna de dita deliberatió, sinó dir //752v// que darían dit premi als qui descubriren la veritat de dit fet; y que après de moltes rèpliques y respostes los havia dit dit assessor que recelava no fos més danyós a la auctoritat

del Real Consell que se entengués públicament, com se entenie, que fos contrari que diputats no podien fer dita crida, ni tocave a sa jurisdicció, pus no la feyen de la manera que volia dit Real Consell; y lo que pijor era, que·s deye públicament que lo contrari se feye perquè volia no·s prometés premi als qui, en cars fos falcedat, descubriessen aquella, y que dit regent li havia respost, atrevessant-se també algun del Real Consell, que llur determinació era que dita crida no·s fes sinó de la menera que ells (com era instat refferit) volien, e dits diputats, per no entrar en contentions, deixaren de fer dita crida. E tot lo que se ha dit de la ciutat de Barcelona y de diputats té ab actes autèntichs dit Cassador.

De que esta falcedat sie estada inventió y trassa del prior consta per les coses següents:

Primo, perquè al temps de la captura de Pere Cassador havia més de dos anys y mig que lo prior entenia y procurave de vexar y molestar a dits Cassadors per medi del Real Consell Criminal, ab les causes de misser Puigventós y Granollachs, y de Raphel Aymerich, que tot era màchina del prior, y també ab la dels contractes sua pròpria, ab las quals los dava notables danys y desatents.

2º. Per moltes menasses havia fetes diverses voltes en presència y absència del Real Consell Criminal, dient “*que su poder sería pocho o que les quitaría la azienda, vida y honra, y que tenía per una bestia al que no se vengava*”.

3º. Que Ormassa, camerer del prior, segons fama pública, //753r// tenia amistat ab la muller d’Utrolis, testimoni fals, y axí fou fàcil de conduhir-lo al que volgués lo prior, y entengué tothom que no se havían de fiar dels Cassadors.

4º. Que lo dit Utrolis ere home infame y vil, desreputat, belitre y no per a effecte ningú.

5º. Que essent supplicat ab molta instàntia per los concellers de la ciutat de Barcelona y per los diputats, com consta per llurs deliberacions, que fes posar en presó los testimonis, perquè millor se pogués saber la veritat, no ho volgué fer.

6º. Que no permeté que los diputats fessen publicar la crida de quatre mil lliures per descobrir esta falcedat, y axí se digué públicament en Barcelona que no volia saber la veritat, que si la volguera saber, no solament no ho haguera destorbat, però haguera procurat; y no·s contentà de axò, però scrigué a vostra magestat, y persuadí al Supremo Concill d’Aragó que convenia que no·s fes dita crida.

7º. Que, estant de partida per a la cort, se li donaren supplications per part de la ciutat de Barcelona, y altres també per part de Cassadors, que fes posar en presó a Miquel Utrolis y Pedro Ruys, fins que la causa de Cassadors fos feta, offerint de pagar la despesa a dits testimonis, y no ho permeté; y axí, lo Real Consell féu provisió a dites supplications *supplicata pro nunc non procedere*, y après se donaren requestes al regent y Real Consell per lo mateix effecte, y no y bastà res, constant clarament per lo mateix procés de llur falcedat, y lo intent del prior y del regent y Real Consell ere solament de criciar a Cassadors perquè acabassen la vida en presó, perquè no·s //753v// parlàs més d’estes causes.

8º. Que de la manera testificà Miquel Utrolis, devia lo prior fer-lo penjar promptament, perquè estave provat lo cars, pus que·l havia atorgat y no tenia que averiguar lo prior quant al dit Utrolis, pus ell ho atorgava, y no havia promés res la règia cort a dit Utrolis perquè descubris lo cas, havent-ne tingut notícia la règia cort no per ell, sinó per

892. A continuació, ratllat, que.

alguns a qui lo dit Utrolis ho havia publicat, que Utrolis ho dix a Barthomeu Mas y lo dit Mas a Jaume Joan Franquesa, y dit Franquesa al regent Terça y dit Terça al prior, axí que no tenia que fer més lo prior⁸⁹² que de fer posar en presó a Utrolis y, exhigida la depositió, penjar-lo.

9º. Per lo gran avalot y frateria que de aquest cars féu lo prior, axí en la captura de Pere Cassador com en tot lo demés, fent guardar son palàtio de nits, no solament per los alabardés que són de la guarda de sa persona, però per los soldats de la dressana, essent públich en Barcelona, que los més després, exia de nits sol ab Ormassa, son camerer, sens altra companya, y tornave en casa passada mija nit.

10. Que lo prior, abans de sa partida per a Castella, féu remissió a fra Aguazil de l'orde de Sanct Domingo, condemnat per lo Breu a galera, y féu-li dita remissió no per més de que havia entrevingut en esta trassa y falcedat, com consta ab los descàrrechs.

11. Que se'n aportà a la cort en sa companya a Pedro Ruiz, que era lo altre testimoni falç, y'l tingué molt temps en lo priorat.

12. Tantost, lo seguí Miquel Utrolis, lo qual anà a la cort perquè lo prior li donàs dinés y donàs orde com Miquel Pertusa, cosí de dit Utrolis, que també era testimoni falç, //754r// fos tret de la presó, per la promesa a ell feta per part del prior perquè testificàs contra Cassador.

13. Féu donar dinés en cort a Utrolis y l'entretingué allí, y a Barthomeu Mas, qui havia descobert lo cars del regent Terça, y féu que donaren supplicatió a sa magestat contra Cassadors y contra la ciutat de Barcelona, y és indubitat no ho hagueren atrevit si no tingueren tant bon costat, y feye-u fer lo prior per llevar la fama pública d'esta falcedat, y perquè en aquell temps era en cort lo embaxador de la ciutat de Barcelona tramés per aquest cars.

14. Ninguna obligatió tenia lo prior a Utrolis per a fer-li la despesa, ni donar-li res, pus ell no li havia descobert lo cars, com dit és.

15. Determinà d'embiar-lo a Milà per traure'l de Spanya y traure'l de llengua, perquè no's retractàs; y és indubitat que si no fora testimoni falç y persuadit per lo prior, no se'n fora curat; que lo dit Cassador en deffensa ha donat 57 testimonis y no s'és curat més d'ells ni pense restar-los en obligatió, pus que deyen la veritat, a la qual tothom és obligat y forçat.

16. Per la testificatió y descàrrech de Francesch Sibilla, en presència del regent y Consell Real, après d'èsser-li intimada la sentència de mort y ésser tormentat, lo qual diu en sa testificatió que Miquel Pertusa havia testificat falsament perquè lo prior li havia promés libertat, ço és, traure'l de la presó, y que en dita falcedat havien entrevingut lo prior y Sabestà Costa, son secretari; y que pus que la consència no'l remordia de nomenar altres, no'ls nomenaria, axí que n'i havia altres, y fou persuadit per son confessor y per son advocat, //754v// ab gran negociatió que en açò féu lo regent y Real Consell, com conste per las moltes testificacions prengueren, abans de pendra la del dit Sibilla, ab gran avalot, com feyen totes les coses d'esta causa, y de la testificatió de Sibilla no's sentí res, fins que se publicà enquesta a Pere Cassador, que no's pogué scusar; però no sols no affluxaren de presons a Pere Cassador, però l'estrengueren més y feren que dit Sibilla

893. *El darrer nom sembla afegit pel mateix escrivà amb posterioritat.*

no nomenàs a misser Puig, ni a misser Osset, per ésser doctors del Real Consell, havent-los nomenats los dies abans estant dins la gonguera, com consta provat en procés.

17. Que lo dit Cassador, ab los 57 testimonis ha donat en sa deffensa, té provat plenament la falcedat de dits testimonis, y quasi los demés parlen de Miquel Utrolis y Miquel Pertusa [y] Pedro Ruiz.⁸⁹³

18. Pere Cassador en sa vida havia parlat a Miquel Utrolis, y diu dit Utrolis, en los acaraments, que li havia parlat dos voltes, la una en la plassa del rey, quant li digué que matàs lo virrey y a misser Franquesa, y l'altra après en la iglésia de Sanct Just, y està provat en procés ésser falcedat; bé veren a Utrolis en la sglésia devant la iglésia, però veren que no puia alt en lo cor de dita iglésia hahont estava Pere Cassador, y ell ho deposà perquè lo y havien⁸⁹⁴ dit los trassadors d'esta falcedat, y ell no atreví de fer-ho, y dix-los y deposà que ho havia fet.

19. Miquel Utrolis volgué parlar en cort en lo mes de març 1580 ab lo ardiacha Copons, inquisidor de Sivilla, y li descobrí la falcedat y los trassadors inventors d'ella, y lo dit ardiacha Copons li dix que la y donàs en scrits, perquè u pugués embiar en Barcelona, y axí ho féu scriure ha un minyó, y ho fermà de sa mà, y ho aportà al //755r// dit Copons; y en companya de dit Copons estava lo baró de la Llacuna, y los dos lo exortaren molt a que miràs lo que deye, y ell estigué y perseverà y comptà totes les particularitats, y determinaren vingués a Tamarit de Litera a fer son descàrrech devant la justítia de Tamarit, y axí ho féu; y, ab dit descàrrech, diu moltes particularitats, com llargament apar per ell, que fonch fermat a 2 d'abril 1580; y lliurà dit Utrolis còpia del memorial,⁸⁹⁵ que ell y Barthomeu Mas presentaren a sa magestat, lo qual, diu, ordenà un regent del Supremo Consell d'Aragó, y l'[e]scrigué lo secretari del prior; y que Barthomeu Mas no volia que lo y nomenassen en dit memorial, y lo regent ho volgué, dient que axí convenia, y també lliurà la original remissió y perdó li havia donat lo prior, ab ferma de misser Puig com ha advocat fiscal, y una lletra del prior per a Milà per a què son tinent li donàs una plassa d'home d'armes de la companya del prior y de official, quant vaccàs, per ser més accomodat y aventatjat, y donà també altra lletra del secretari del prior, en recordatió del dit Utrolis, y après del que més li recordà féu altre descàrrech en Barcelona, en lo monastir de Jesús, a 16 de dit mes de maig, y après altre, que fou lo tercer, a 11 de juliol de dit any en Llissà de Vall.

20°. Miquel Partusa, que és lo altre testimoni falç, era cosí d'Utrolis, y deffensaven-lo don Federich de Cabrera y Salbà Vallsecha, los quals eren grans amichs del prior, y era pública y notòria en Barcelona la amistat de Partusa ab dits don Federich y Salbà, y dels dits ab lo prior, y axò bastara per no emprar-se Cassador de Pertusa contra lo prior; y fugí de la presó de Barcelona, y essent fugit publicà sa falcedat, y anà en la vila de Casp //755v// del Regne d'Aragó, y en poder de la justítia féu son descàrrech, y descobrí la falcedat y inventors d'ella, après d'ésser molt exortat que digués la veritat, com llargament apar per acte fermat a 20 de juliol de dit any, que Cassador no tenia necessitat sinó de sercar la veritat, com la sercà y trobà, y lo inquisidor Copons no haguera entrevingut en cosa fea.

894. *A continuació, ratllat, vist.*

895. *A continuació, ratllat, del.*

21°. Que Pera Aymar féu son descàrrech y testificatió en la dita vila de Casp a 14 d'octubre de dit any 1580, en poder de la dita justítia de Casp, ab la qual també diu moltes particularitats de la falcedat de dit Utrolis y Pertusa, y que testificà fals per lo prior, lo que comprove lo que se ha dit de las amistats del prior ab don Federich y Salbà, y dels dits ab Partusa.

22°. Pera Vilardaga féu son descàrrech ab scriptura de sa mà pròpria scrita devant dos testimonis, los quals se sotascrigueren en dita scriptura en Barcelona, a 7 d'abril 1580, y féu lo mateix ab scriptura pública.

23°. Hierònym Ferrer féu son descàrrech ab scriptura de sa mà pròpria scrita devant dos testimonis, los quals se sotascrigueren en dita scriptura en Barcelona dit dia, a 7 d'abril 1580, y féu lo mateix ab scriptura pública.

24°. Jaume Duran féu també son descàrrech ab scriptura pública, y don Diego d'Anaya donà memorial del que ell sabia, y lo mateix féu Barthomeu Mas; y ab tots los dits descàrrechs consta que lo prior entrevingué en dita falcedat, y que tots los altres que y entrevingueren eren persones ho feyen per son servey y per dar-li contento.

25°. Comprove's també, ab las lletras del prior y d'altres, y altres scriptures se són trobades en casa de misser //756r// Francesch Puig, après de sa mort, ab les quals se descobre la camarada y lo gran cuydado tingué lo prior d'esta causa y de sos testimonis falsos, *et veritas potest premi sed non opprimi et fortior est veritas*.

26°. Lo prior, en haver fet posar en presó a Pere Cassador, féu donar gran fúria en la causa dels contractes, fent junctar lo Real Consell dos voltes cada dia, sense exceptar les festes, y no parà fins que's publicà la sentència y la liquidatió, dexant esta causa de la conspiratió; axí que se veu clarament que, no solament lo mogué a fer esta trassa la venjansa, però lo interès també de dita causa, per a poder-la fer a son plaher, sense contraris de la part, los quals no pogueren fer, estant tancats y privats de poder parlar ni scriure, axí que se encontraren supèrbia ab avarítia.

27°. Que la vila de Perpinyà, en lo any 1577, embià a la cort per ambaxador a Àngel Tort, burgués d'aquella vila, per a donar queixas a vostra magestat d'agravis fets per lo prior y per son tinent Pedro Rodríguez de las Varillas; y lo prior, sense tenir pendènties ningunes ab lo dit Tort, scrigué a vostra magestat que lo dit Tort sabia un tracte, que volien matar a l'alcaide de Salsas y alsar-se ab la fortalesa y que no'l ne havia avisat, y que'l fes posar en presó i'l fes strènyer, y insistí ab vostra magestat ab moltes lletres que la y remetés, y embià a vostra magestat una informatió presa contra dit Tort, lo qual fou posat en presó en cort y donà ses deffenses, y lo Consell de Guerra y Rodrigo Álvaroiz d'Arce, del Consell de vostra magestat, a 29 de janer 1578, donaren sentència, la qual diu, *dixeron que devían absolver y absolvieron al dicho*⁸⁹⁶ *mossén Àngel Tort de la acusación contra ell puesta por el dicho fiscal, y declara//756v//ron que por este processo no resulta culpa contra él, y le dieron licentia y alçaron la carcelería que le está puesta para que libremente se pueda hir a donde quiziere, y assí lo pronuntiaron y mandaron, según que de todo consta y parece en el processo que sobre ello se hizo contra el dicho Àngel Tort a que me reffiero, en el qual queda cosida la dicha sententia*. Y en effecte, fou lo intent del prior perseguir lo dit Àngel Tort, sols per atemoritzar los de

896. A continuació, ratllat, A.

Perpinyà a que ningú emprengués tal càrrech, y scrigué a Perpinyà als cònsols ab lletra passada per Cancellaria a 21 de juny 1577, manant-los que no embiassen a la cort per deffensar a Àngel Tort, atès que estava pres per delictes per ell com ha persona particular commesos, y no per rahó de dita embaxada; y lo mateix ha volgut fer a Pere Cassador, per la mateixa causa y rahó d'ésser anat a la cort per embaxador de la ciutat de Barcelona, y fou en lo mateix temps; y qui ha feta la una cosa ha feta la altra, y és cas molt a propòsit *et qui semel est malus semper presumitur malus in eadem specie mali*.

28°. La vida y costums de Pere y Francesch Cassador passífica y d'edat de seixanta anys, y no havien de comensar de fer oradures en tal edat.

29°. Intents a augmentar son patrimoni y casa.

30°. No haver causa per a intentar tant grave delicte.

31°. Ser contrària a sa utilitat, perquè, matant lo prior, perdien lo deute que era son patrimoni, y tenien provat en lo procés, devant los commissaris, que morint lo prior tenien perdut son deute, sens poder-ne cobrar un real, per estar molt endeutat y ésser tots los deutes primers en temps y millor en dret.

757r// 32°. Los que estan en presó un sol cuydado tenen, que és fugir de la presó y no de fer matar ni fer altro delicte; y Francesch Cassador estava en la presó en lo temps de que parla Utrolis, y no per delictes, ni per cosa que se li pogués donar pena corporal, que se tractave de dinés y, en effecte, era causa civil.

33°. Secret tant grave no se havia de fiar al carceller y ha un presoner, majorment que no faltaven als dits Cassadors de qui poder fiar ab major seguretat.

34°. Que per semblant delictes no solen offerir sis mília lliures, y Utrolis en sa vida tingué seus deu ducats.

35°. Era impossible que Utrolis pogués matar al prior y ha misser Franquesa.

36°. Pertusa era lladre y públich saltador de camins, Pedro Ruiz truà, vellacho y home perdut, y ningú d'ells conexia a Pere Cassador⁸⁹⁷, sinó Utrolis en lo temps fou carceller y estave Francesch Cassador⁸⁹⁸ en la presó, hahont lo vingué a conèixer, y per dita coneixensa li prestà trenta lliures, de que li fermà contracte ab scriptura de terç, las quals ab gran instàntia li feye demanar y les volia cobrar, lo que també llevava sospita, perquè és molt cert que, si secret tant grave hagués entre ells, no las hi haguera demanades, ni quant las hi prestà li n'haguera fet fermar contracte ab scriptura de terç.

37°. En lo temps diu Utrolis li parlà Pere Cassador en la plassa del rey, no havia quinze dies s'era retirat en lo monastir del Carme, per fugir de las mans del prior, y no se havia d'acostar a la presó hahont de ordinari sol haver sempre aguazils y altres officials //757v// y no és verisimil que negoci de tanta qualitat lo tratàs en la plassa y d'enpeus, y ha un home a qui may havie parlat; y la règia cort provà, ab testimonis a 16 d'agost 1577 a instàntia de Raphel Aymerich, que dit Pere Cassador s'era retirat de sa casa, y se'n era anat al monastir del Carme.

897. *Al manuscrit 76 s'afegeix* ni ha Francesch Cassador.

898. *Repetit*, sinó Utrolis en lo temps fou carceller y estave Francesch Cassador.

38°. Utrolis en la primera depositió no fa mentió sinó d'ell y no parle de ningú, y devant de testimonis se llestimà de no tenir conteste, y après, en altre depositió, fa mentió de Miquel Pertusa.

39°. En la primera depositió diu haver recusat lo mandato, y en la segona haver offert de temptar a Miquel Pertusa, son cosí, que ho exequutàs.

40°. Miquel Pertusa quant hoy la crida féu la règia cort, lo mateix dia de la captura de Pere Cassador, dix, devant molts, que Utrolis era gran tacany y que per dinés diria qualsevol maldat, y que'l penjarien y, si no y hagués botxí, que ell ho serie; y lo Real Consell ho sabé de la muller del carceller que, cridada per lo real Concell, ho dix *in pleno consilio*.

41. Miquel Pertusa en los acaraments no conegué a Francesch Cassador, y ho veren clarament tres doctors del Real Consell qui's trobaren presents a dits acaraments.

42. Diu Pertusa que Salbà li vingué a parlar cridat per ell, y Salbà diu que no fou cridat.

43°. Del que diu Pertusa de la juncta de sos advocats, fou molts mesos après, y trobaren-s'i doctors del Real Consell.

44. Que ningú dels qui testificaren falsament en esta causa, per facinorosos y gravíssims crimosos que fossen, són estats condempnats a pena alguna de sos delictes, abans ni après de la partida de dit prior.

758r// 45°. Que ere públich y notori se dexave de publicar la enquesta a Pere y Francesch Cassadors, y après mort de Francesch Cassador, a Pere Cassador, per fer plaher al prior, com consta ab lletra del prior per a misser Puig; y axí feren morir a Francesch Cassador en presó, y Pere Castelló⁸⁹⁹ estigué en ella 30 mesos, y ne hagué d'exir per la immunitat de la sglésia, que altrament no tenia remey d'exir-ne.

46°. Que en temps se féu la provisió de traure de la iglésia a Pere Cassador, se refferí en Consell un fet semblant en temps del marquès d'Aguilar, y se ajuntà la Real Audiència y feren conclusió que ab un sol testimoni no's procehís a captura, per ser cas que tocave a la auctoritat de vostra magestat y fidelitat de Cathalunya, y era lo testimoni altre qualitat de home que Utrolis, però no aprofità res, perquè lo prior no tingué ull sinó a complir son apetit y lo Consell a complaure'l.

47°. Lo prior, abans de sa partida, volgué traure de presó a Miquel Pertusa ab cent lliures de manlleuta, la qual havien de fer persones que no podien pagar cent sous; y, essent avisada la viuda Aymerich del Pont, a qui havia mort son marit, entrà en Consell cridant y avalotant lo Consell, y axí no pogué traure'l.

48°. Fets los acaraments de Utrolis a[b] Pere Cassador, constant de la falcedat de dit Utrolis, fou detingut en la presó sens provisió en scrits; però, sens donar fermances, tenia tota la presó y obra nova per càrcel, y abaxave a la plassa y exie de nits, y abans de partir-se lo prior, lo féu traure a la presó, també sens provisió en scrits ni donar fermances, cosa insòlita, y també ho és que la Thesoreria li donave cada dia quatre reals per a menjar.

758v// 49°. Essent lo prior en Castella fora del càrrech, y essent virrey de Cathalunya lo compte d'Aytona, procurà que no's tractàs de la causa de Pere Cassador, com no se'n tractà ni se féu res en ella, tirant y tenint intent a que acabàs la vida en la presó y no s'a-

899. Al manuscrit 76, com pertoca, es diu Cassador en comptes de Castelló.

veriguàs esta falcedat; consta del dit orde ab lletres del prior dirigides a misser Francesch Puig, doctor del Real Consell criminal, trobades en sa casa après de sa mort.

50°. Que lo prior procurà que sa magestat, ab lletra de negociació, scrigués al comte d'Aytona, llavors virrey de Cathalunya, un capítol del thenor següent: “*Tenemos entendido que se ha publicado la encuesta a Pedro Cassador, advertiréys a los de esse Consejo que no se trate del prior don Hernando, attento la qualidad de su persona y el cargo que por nos ha tenido en esse Principado*”.

51. Lo Real Consell féu dos conclusions, la una presidint lo comte de Aytona y la segona presidint lo duch de Terranova, que en las deffensas de Pere Cassador no-s tractàs del prior don Hernando de Toledo, ni de son secretari Sabestià Costa, ni de misser Francesch Puig y misser Damià Osset, doctors del Real Consell Criminal y jutges en ditas causas, que no era mancho de llevar la deffensa a dit Pere Cassador.

52. És indubitat que misser Copons, forçat per sa honra y consiència, no pogué escusar de dir a Utrolis que digués la veritat y fes son descàrrech, y que si u haguera pogut scusar, ho haguera fet, perquè lo dit Utrolis anomenave persones principals y alguns amichs del dit misser Copons.

53. Vehent lo prior y altres favoridors d'esta falcedat, que Utrolis no solament no era anat a Milà, com ells havían trassat, però s'era retractat, y que la falcedat estava ja publicada, axí en cort com en Cathalunya, //759r// y que dit Utrolis havia fet son descàrrech en Tamarit de Litera, devant la justítia de Tamarit, y en lo monastir de Jesús de la ciutat de Barcelona; los quals havían vist misser Franquesa y altres del Real Consell, estant en Puigcerdà lo comte d'Aytona, llavors virrey de Cathalunya, que los ho comunicà, perquè la ciutat de Barcelona per Miquel Bastida, son embaxador, embià aqueix y altres descàrrechs, supplicant los manàs veura y concedir guiatge al dit Utrolis y altres sis testimonis, perquè fossen examinats en poder de la règia cort, perquè ab ells se fora descuberta del tot esta falcedat; y feren determinatió en cort de fer posar en presó al dit Utrolis *et delere eum de terra viventium*, com apar per lletra de misser don Luys de Paguera per a misser Francesch Puig, feta en Madrid a 24 de juliol 1580, en la qual scriu un capítol del tenor següent: “Jo he tractat llargament ab lo senyor regent Terça y ab lo secretari Gassol sobre lo negoci de Cassador y Utrolis, y han-me mostrat la original supplicació que dit Utrolis y Barthomeu Mas, de ses mans, donaren a sa magestat; còpia de la qual envie lo regent Terça al senyor misser Franquesa, y se spantarà del que veurà, y desvergonyement ara d'aquexos vellachos, estan tots estos senyors molt bé en lo negoci; han-me dit com ja han enviada lletra a sa magestat per al comte, per a què fes diligènties en pendre lo dit Utrolis, que és conforme lo meu parer sempre és estat; també li envie la lletra d'en Pertusa que de la presó scrigué a don Federich de Cabrera, per a si li aparrà se pose en procés, ho fassen, etc.” Axí, que la determinatió de fer posar en presó a Utrolis se féu primer en la cort y après en Barcelona per la camarada del prior, y foren publicades crides per la règia cort, prometent a qui'l pendrie sinch-centes lliures //759v// y altres coses, y se feren molt grans diligènties y, axí, fou capturat; y al temps de la captura, dix públicament que ell patia per un príncep que estave a son plaher, però que més de sis de Barcelona se'n plorarien, y l'aguazil Mas, qui'l prengué, li digué que callàs, i-l meté en una cambra hahont lo tingué sol y tancat més d'una hora y après, quant obrí, parlà molt differentment; y lo dit Mas ere molt del prior, y gran amich de misser Puig, y per ço li donaren aqueix càrrech, y era home bastant per a qualsevol trassa, y lo qui, per orde del prior essent fora del càrrech, fonch carceller de Pere

y Francesch Cassador, y li féu molts agravis y vexations; lo dit Mas prengué a Utrolis i'l portà en Barcelona, y no'l deixà may un punt fins que hagué depositat.

54. És indubitat que misser Francesch Puig, y los altres qui havien entrevingut en la trassa y inventió d'esta falcedat, y tots los del Real Consell, excepto misser Miquel Quintana, qui tant havían afavorit y ajudat el prior en sustentar esta falcedat, tenint d'ella plena notítia, y particularment misser Franquesa, no solament per respecte del prior, mes també per respecte del regent Terça, son sogre, del qual havia parlat molt Utrolis en sos descàrrechs per ell fets en Tamarit de Litera y en lo monastir de Jesús, que tenien en llur poder haver-los trobat en las calses de dit Utrolis, trassen les depositions féu Utrolis après de sa captura, fent-li moltes promeses per exir a[b] llur intent.

55°. És molt cert que dit Utrolis, havent depositat falçament la primera volta no estant pres, havia de fer lo mateix après estant en presó, y tenint-ho concertat ab ell, y proseguiren ab gran avalot com ab tots los procehiments //760r// falcedat havían fet; perquè, essen lo ús y costum y stil de la règia cort d'exhigir las depositions dels presos dins la presó, a Utrolis aportaren de la presó en casa del comte de Aytona, llavors virrey de Cathalunya, hahont estava junctat tot lo Consell Criminal, y en presència de dit virrey y Consell li fonch exhigida la depositió y, exhigida, lo tornaren en presó i'l posaren en la cambra dels gentils homes, com si fora home de bé.

56. Al dit Utrolis donave lo thesorero, de dinés de la Thesoreria, tres reals cada dia per la despesa, cosa may vista en la presó; perquè, si lo pres no té béns per a sa despesa, lo posen en la almoyna; y perquè lo thesorero alguns dies après recusava de pagar, féu lo Consell que lo carceller donàs a dit Utrolis lo abadiat de dita cambra dels gentils homes, que li valie més de quatre reals cada dia, y li feren tots los regalos y carítias se poden fer a un pres, de què se féu gran nota en Barcelona que a Cassador haguessen tractat tant mal, y a Utrolis tant bé, y que, en haver depositat, parlà líberament a qui volgué, lo que no's consentí may a Pere y Francesch Cassadors.

57°. Estigué en presó Utrolis més de vint mesos, des de 25 de juliol 1580 fins a sis d'abril 1582, essen de rahó y de justítia que dins tres dias l'aguessen sentenciat a mort, pus constave en procés ésser testimoni falç en negoci tant grave, perquè havia depositat tres voltes differentment: la primera contra Cassador, la segona contra lo prior y altres, la tercera contra Cassadors;⁹⁰⁰ però no gosave lo Consell fer la causa, tement que al suplici no parlàs, y fonch menester que Pere Cassador hagués lletras de sa magestat, ab las quals manà precisament al virrey //760v// y Consell que se despatxàs dita causa y lo procés estava fet, y no y havia què sperar; com tampoch no y foren fets los acaraments d'Utrolis ab Cassadors en lo mes de maig 1579, per a penjar-lo poch dies après de la captura de Cassador.

58°. Per part del prior se feren grans diligències per a pendre Utrolis, vehent no y havia altra remey, perquè s'era retractat y públicament deye tot lo que havia passat, de manera que prengueren assò per spedient.

59°. Persequiren molt los del Real Consell a Francesch Agul[1]ana de Caldes, a Joan Francesch de Copons, senyor de la Manresana, a Pere Pau Bolet, a Gaspar Riera, a Pau Franquet y a Pere Aymar, no per més d'haver entrevingut en lo descàrrech féu en

900. Al manuscrit 76 s'afegeix novament y altres.

Tamarit de Litera Miquel Utrolis, y en lo que féu Miquel Pertusa en la vila de Casp, y estigueren bandejats de Cathalunya y patiren grans danys.

Foren tants y tan excessius los agravis fets per lo prior a dits Pere y Francesch Cassador que seria cosa molt prolixa haver-los d'escriure, basta que duraren los de Francesch Cassador des del mes de nohembre 1576 fins al primer de maig 1580, que acabà la vida en los càrcels dins la gonguera, y a Pere Cassador, des de 15 de agost 1577, que's retirà en lo monastir del Carme, fins a 13 de nohembre 1581, que per sentència del canceller fou tret dels càrcels per la immunitat de la iglésia; de manera que lo títol y dignitat de lloctinent general de vostra magestat que l'obligave a donar eximpli de retitut, se convertí en dany dels dits Cassadors per estar debaix de son govern.

A's deduhit fins assí lo que ha fet lo prior, y que fonch trassa //761r// y machinació sua esta falcedat; resta ara a deduhir que lo Real Consell Criminal tingué plena notítia de esta falcedat al temps que féu la provisió de traure de la iglésia a Pere Cassador, per tot lo que està dit ab aquest memorial, que quasi tot quadre y són verisímils e indicis indubitats, per los quals acostuma dit Real Consell condempnar a mort, y axí se dexarà de repetir lo que està dit, pus casi tot convé al Real Consell com al prior, y se pot adaptar y atribuhir a ell, y axí se dirà breument la queixa se té de dit Real Consell.

Entengué clarament lo Real Consell, quant declarà lo sometent per traure'l de la iglésia a Pere Cassador, que Utrolis era testimoni falç, perquè ningú millor que ells lo coneixían, per ésser estat commissari y haver fetes moltas maldats, y ésser estat carceller, y no'l pogueren sufrir tres mesos, perquè robava lo pa dels galiots, y trahie les dones que estaven a la presó, preses en la presó, y feye altres vellaqueries, y mareixia gran càstich; però tenie un amich en lo Consell que li valgué i's contentaren de llensar-lo del càrrech.

Al temps se féu dita provisió de traure de la iglésia a Pere Cassador, havia trenta mesos que lo pr[i]or, per medi de dit Real Consell, perseguie als dits Cassadors ab tres causes criminals, y part d'ells eren advocats del prior, y tots entrevenien com ha jutges en dites causes; y los qui no eren advocats ho sabien, entenien y veyen tot lo que passave, y hoyren diverses voltes, en Consell y fora del Consell, que lo dit prior estave indignat contra dits Cassadors, y determinat d'arrohinar y anichilar y llevar-los los béns, la vida y //761v// honra; y sabien, també, que temptà moltes coses per a traure de la iglésia a Pere Cassador, y los del Real Consell li digueren que no podie, axí que, per aqueixes y per tot lo que està dalt dit, saberen y entengueren clarament que la depositió d'Utrolis era falsa, y que era màchina del prior, perquè, altrament, hagneren penjat, perquè essent carceller no hagués divulgat dit cars, ab 22 mesos; y pareixia cosa de burla la depositió de dit Utrolis, perquè diu que Pere Cassador estant en la plassa del rey li envià un⁹⁰¹ criat a la presó perquè li abaxàs a parlar, y que, estant los dos en la plassa, li dix que li fes plaher de matar al virrey [y] a misser Franquesa, y que li donaria quatre mil lliures per matar lo virrey y dos mil lliures per matar a misser Franquesa, y que ell⁹⁰² respongué que no u volia fer, que no era matador d'hòmens, y que dit Pere Cassador se'n anà ab esta resposta. Aquest és lo fonament de tota aquesta màchina y ab esta depositió se declarà lo sometent, y, ab gran avalot y estruendo, tragneren de la iglésia de Sant Just

901. *A continuació, ratllat, crèdit.*

902. *A continuació, ratllat, prengué.*

a Pere Cassador, que pareixia que fos un judici final, y tota la ciutat de Barcelona se albarotà y alterà d'entendre un cas tan orrendo, perquè en la mateixa hora que-l tragueren de la iglésia se publicà la crida per part de la règia cort, offerint dos mília lliures a qui descobriria lo cas de voler matar lo virrey y a misser Franquesa; y com sabia tot lo món la persecutió del prior y sa condició y les manasses havia fetas y la qualitat y condició de Pere Cassador y Francesch Cassador, fins als minyons cregueren que era inventió del prior; y la ciutat junctà Consell de Cent com està dit, y féu publicar crida offerint dos mília lliures a qui donaria prova de dit cars, axí en offensa com en defensa; //762r// y és indubitat que, si lo virrey y lo Real Consell haguessen tinguda notítia que la crida de la ciutat fes mentió de la deffensa, no hagueren consentit que fos publicada, y encara que semblants crides no acostume de fer mentió de la deffensa, paregué al Consell de Cent que la fes, perquè cregué lo que tothom creye, que era inventió del prior; però, com los concellers no digueren res més al prior en llur embaxada de que lo Consell de Cent havia feta deliberatió de fer crida pública, offerint dos mília lliures, cregué que seria en la forma acostumada, però se veu clarament ab la dels diputats que no consentí lo prior y lo Real Consell se publicàs de la manera estava la crida de la ciutat, tenint gana que's publicàs llisament, sens tractar res de la deffensa, y no abastà que lo assessor de diputats digué[s] al Real Consell que parie molt mal entengués la gent feyen contrari a la publicació de dita crida, y se entengué y cregué que no volien saber la veritat, y temeren⁹⁰³ que ab la crida de diputats se descobriria.

No solament al temps de la captura de Pere Cassador entengueren la falcedat los del Real Consell, però vint dies après los constà per lo procés de dita falcedat, per moltes causes estan ja deduhides, ço és, del debitori de les 30 lliures d'Utrolis y de la solícita exactió d'elles, avisat Pere Cassador ab lletra no volgué fugir, que lo dit avís no podie exir sinó dels que entrevenien en la enquesta, y que Utrolis en la primera depositió no parlà de ningú, y devant de molts se queixava de no tenir conteste, y en altra despositió nomene a Miquel Pertusa, y en la primera diu haver recusat lo mandato, y en la segona diu haver offert de temptar a Miquel Pertusa que u exequutàs y que u temptàs; //762v// y que Pertusa dix volie saber en què estava sa deffensa, cosa de burla, perquè és molt cert que no dich (*sic*) Pertusa, qui no podie exir de la presó sinó penjat, però, encara que no fóra tingut a res, no podia perdre d'acceptar lo càrrech per exir de presó y anar-se'n hahont volgués, y deixar après de fer-ho y pendre alguns dinés; y las testificacions de Utrolis y de Pertusa y de Pedro Ruiz pareixían una faula, y Utrolis, en los acaraments ab Pere Cassador, dix que may li havia parlat Pere Cassador sinó dos voltes: la primera a la plassa del rey y la segona en lo cor alt de Sanct Just; axí que la primera volta que li parlà fonch dir-li que matàs lo virrey y a misser Franquesa, y Partusa en los acaraments no conegué a Francesch Cassador, perquè may lo havia vist; però quant més entenien los del Concell la falcedat, tant més los tenien apretats, per lo respecte està dit de contentar y complaure lo prior, y perquè la falcedat no's descobrís.

No obstà ninguna diligència de la ciutat de Barcelona, ni dels diputats, ni dels parents de Cassador a que posassen en presó a Miquel Utrolis y Pedro Ruiz, tantost com fonch

903. *Es repeteix, y temeren.*

904. *A continuació, ratllat, que.*

tingut lo Consell de Cent, lo qual féu deliberatió que se insistís molt en axò; y eren hòmens que per⁹⁰⁴ la despesa y hagueren estat volonter si tingueren la veritat per sí, perquè eren pobres y ab quatre reals cada hu cadal dia hagueren fet bona xera, y no hagueren perdut res en estar en presó; y abans de la partida del prior, se tornà a fer gran diligència per part de la ciutat y de dits Cassadors per lo mateix, y no aprofità, y a les supplications se donaren en scrits, se féu provisió *supplicata pro nunc non procedere*, y se donaren requestes al regent y Real Consell ab inserta de una supplicació ab dita provisió; però tampoch aprofità y deye lo regent Vilana, quant //763r// li presentaren dites requestes, que és açò matèria de Corts; Déu sab què serà vui y esta sola rahó és bastentíssima contra lo Consell Criminal.

Veü lo Consell que lo prior se'n aportà a Pedro Ruiz testimoni falç ab sí en Castella y que'l tenia al priorat y que, poch après, lo seguí Utrolis ab companya de Barthomeu Mas, y fonch públich que anaven per a traure dinés del prior, y perquè donàs orde en traure de presó a Miquel Pertusa; y veren, també, lo cuydado gran que se tenia per part del prior en regalar y cariciar al dit Pertusa, essent de justítia que l'haguessen penjat encontinent que haguera depositat que li havían tractat de matar al prior y a misser Franquesa, pus que ell ho atorgave y sens axò ho mereixia; y com tots los testimonis falsos eren gent baixa, publicaven algunes coses.

Veü també lo Real Consell que lo prior féu remissió a Utrolis, y a fra Aguazil⁹⁰⁵ havie entrevingut en la falcedat.

Misser Puig s'era fet relador de esta causa, y prengué la depositió d'Utrolis y d'altres testimonis, y atreví de voler pendre la depositió a Francesch Cassador, lo qual li dix que devia tenir empatx de pendre semblant càrrech, y misser Puig d'affrontat se'n baixà al Consell, lo qual cometé la causa a misser Osset y, conforme a la depositió y descàrrech de Francesch Sibilla, d'Utrolis y d'Aymar y d'altres, los dos sabien en esta falcedat; y encara que misser Osset fonch relador après y misser don Luys de Paguera era lo advocat, los dos dependien de misser Puig y ell ordenava als dos y ere lo principal d'esta camarada.

La ciutat de Barcelona tenie set testimonis ab los //763v// quals descubria plenament esta falcedat, y donaren supplicació en Consell perquè fossen guiats, per a testificar devant lo Real Consell; y entre ells y ere Utrolis y Pertusa, que eren los testimonis falsos, y lo comenador don Diego d'Anaya, Pera Aymar y altres que no havien testificat en dita causa, y donà supplicació al Consell, y no's pogué obtenir, sinó que féu la sòlita provisió *supplicata pro nunc non procedere*, y apré[s] envià embaxada a Puigcerdà al virrey, que ere lo compte d'Aytona, ab los descàrrechs havían fermats Utrolis y altres, supplicant lo mateix; y no's pogué obtenir res perquè lo comte comunicà dits descàrrechs a misser Franquesa, lo qual y misser Puig y don Luys de Paguera tenien d'estos negocis càrrech del prior, com conste per lletres del dit prior y de misser Franquesa; y en aqueix temps era ja negoci que tocave tant a ells com al prior, per estar descuberta la falcedat ab los dits descàrrechs y ab lo que públicament dejen los que havien fets y altres que sabían; y lo comte féu de resposta que lo prior lo tenia per sospitós y que ell no se'n volia curar, sinó dexar-ho al Consell y de aconformar al que scriu lo prior a misser Puig, que procuràs de allargar fins que vingúes lo virrey; y no

905. A continuació s'afegeix al manuscrit 76: y era públich que lo dit fra Aguazil

era perquè fos sospitós lo comte, sinó a fi y intent d'allergar, perquè morís Pere Cassador en presó y no se'n parlàs més, inseguint lo de la causa dels contractes, que procurà se donàs sentència, pensant que ab ella se acabave y que no se'n parlaria més; però a permès Déu que se'n parle y se'n parlarà, y que vostra magestat castigarà y desagraviarà.

Baldiri Vergés havia confessat denou morts y molts robos y maldats, y perquè lo feren depositar contra //764r// Cassadors no-l volgué fer sentència y après, tement no publicàs los invento[r]s de sa falsa depositió com ja comensava, morí d'una bascha en la presó estant sa y bo, y fonch opinió fonch admetzinat.

Per lo dit, se veu clarament que tot lo Consell tenia notícia de esta falcedat, los uns per haver-hi entrevingut en la trassa, y los altres per entendra-la per las causes y verisímils y indicis indubitats estan dits; y no obstant axò, no solament procehiren a captura de dits Cassadors, no tenint respecte a la auctoritat de vostra magestat y infàmia de tot aquest Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya, mes encara los feren tants agravis com pogueren, y aquestos duraren fins que hagueren mort a Francesch Cassador, y la iglésia los llevà de les mans a Pere Cassador, perquè la captura de Pere Cassador se féu ab grandíssim struendo y avalot, podent-se fer ab un aguazil, que prou sabían no havia de fer resistència ni fugir; posaren-los de guardes sis portés y un aguazil, a despeses de dits Cassadors, y set albardés, no acostumant-se quant se determina de posar guardas de posar més de un porter per guarda de vista; no consentiren que lo portassen a menjar de llurs cases, publicant que lo Consell tenie por que de llurs cases no·ls enmatzinassen; prohibiren-los de parlar y d'escriure, y lo scarceller los donave de menjar, estigueren malalts algunes voltes y no·ls consentiren que y entràs metja; apretaven la causa dels contractes *velo levato*, com se dedueix ab altre memorial, y no y hagué remey de parlar ab advocats ni procurador; y foren tant excessius los mals tractes, que dins un any bastaren a matar a Francesch Cassador //764v// y no y hagué remey de traure'l de la gonguera; y quant més se descubria la falcedat, més creixien y multiplicaven los agravis; y no aprofità a res la partida del prior, perquè deixà en Barcelona ministres que feyen sa voluntat, y lo duch de Terranova, tenint-se per impossibilitat en aquest negoci, envià a dir a Pere Cassador y li dix ell mateix que fes repetir per la iglésia, y així ho hagué de fer, pus no li volien pendre les deffenses, ni se scrivie tot lo que deyen los testimonis.

Solicitaren molt Pere y Francesch Cassador que se'ls publicàs la enquesta, y no·s pogué may obtenir, lo que fonch causa de la mort de Francesch Cassador; y après de sa mort, continuà Pere Cassador de paraula y ab supplications y ab requestas, y també ho sollicità molt la ciutat de Barcelona, de paraula y en scrits per lo interés públich, y no·s pogué obtenir fins que foren passats vint-y-sis mesos, axí que los XXVI dies són donats als militars foren mesos, y encara fou menester que vostra magestat ab sa real lletra, ho manàs precisament; a 22 de juny 1580, fonc presentada supplicació per part de Pere Cassador, sens demanar altra cosa més de que li publicassen la enquesta, y fou provehit com se segueix: *insequendo conclusionem, quod tradatur ydonee manuleute arrestatus in aliqua domo presentis civitatis ad penam duarum mille librarum*; y no volgué lo dit Cassador acceptar-la, sinó que·s publicàs la enquesta, y lo mateix instà la ciutat de Barcelona per lo interés públich; y després, per a molestar-lo, lo tornà en dintre de la torra nova, y per anar per la presó li feyen dar 15 lliures de fianzas, y·l detengueren en

presó després //765r// de la dita provisió any y mig ab gran stratura, no per a més de que deixàs la deffensa y isqués a manlleuta, perquè la dita provisió feta a 22 de juny 1580 era casi absolutòria, perquè en Cathalunya no's done sentència absolutòria, y si per a cosa bastaven 2 mil lliures de fianzas, havien de bastar per estar a la presó.

La viuda Cassadora donà supplicatió en Consell dient que, Pere Rodríguez de las Verillas y misser Puig y misser Osset, del Real Consell, y Sabestià Costa, secretari del prior, havien entrevingut en concertar esta falcedat, y que feye instància y part fermada contra ells, y que's prengué enquesta o informatió. Y després de moltes junctes, féu provisió lo Consell *supplicata non procedere*, y féu esta provisió quant se instà la captura dels Cassadors, tenint lo exemplar del marquès d'Aguilar y sent notòria falcedat coneguda per tots, y més per los del Real Consell.

Aprés de publicada la enquesta, la qual se publicà a 20 de juliol 1581, que fou més de dos anys y dos mesos després de la captura, cosa cruel y contra les Constitucions de Cathalunya y tot dret, en sis mesos no pogué pendre Pere Cassador més de tres testimonis, y misser Osset posà lo hu d'ells en la presó hahont lo tingué molts dies, no per més de atamoritzar los que havían de testificar.

De la prestesa conspiratió se inventà, aprés, altra maldat que digueren corruptió, y per ella tingueren a la presó deu mesos a Miquel⁹⁰⁶ Mongay, notari de Barcelona, y fora de ses cases ab procés de regalia y bandajats al senyor de la Manresana y a Francesch Agullana y de Calders y a Pere Pau Bolet y altres, sens culpa; y feren provisió de captura contra tots y contra lo secretari //765v// Viladamor y Miquel Salvador Riera, los quals estaven en cort, y contra Ramon Vaya,⁹⁰⁷ notari de Tamarit, y tornaren a Pere Cassador en la torra nova molt apretat, y axò isqué que després que publicà que Utrolis, Aymar, Pertusa y altres havien retrocedit de ses primeres depositions, y que carregaven e inculpaven a alguns del Consell, estant lo dit Cassador en dit temps debaix de l'aguazil Mas, sens poder parlar ab ningú, y ab major stretor que may havien estat, que en Barberia no són tant mal tractats los christians; y enviaren a misser Planes a Tamarit per a cerca[r] alguna cavil·latió en lo descàrrech d'Utrolis, lo qual féu interrogations prou impertinents al notari de Tamarit que havia pres lo dit descàrrech, y no trobà lo que cercava.

Posaren a la presó a Pau Franquet, criat de Pere Cassador, no per més de haver acompanyat a Pere Pau Bolet a Tamarit de Litera y, de esta captura, resultà perdre la vida, com la perdé contra tota rahó y justítia en la presó. També posaren en la presó madó Riquera, que era una dona vella criada del dit Cassador, y la tingueren a la presó molts dies, no per més de que prengué la lletra portaren en casa de dit Cassador lo die abans de sa captura, ab lo qual lo avisaven d'esta trayció y maldat, essent trassa dels mateixos jutges, y no dexaren de fer tot quant saberen inventar.

Per no traure de la presó per a las festas de Nadal a Pere Cassador y a Miquel Mongay, notari, que no podie deixar de fer-se, inventaren una nova maranya, prenent la testificatió de tres presos als quals prometeren libertat per açò; y descubrí's la //766r// maldat per un billet de Miquel Oller per a misser Puigventós, que vingué a mans de Pere Cassador y lo envià al virrey y regent Vilana; y veu clarament lo Consell la maldat, tota

906. *A continuació, ratllat, Utrolis.*

907. *Al manuscrit 76, Veya.*

via restaren dits Cassador y Mongay en la presó, y ninguna cosa se féu contra misser Puigventós y contra los testimonis falços, encara que se instà molt, perquè en dita maranya entrevenien alguns del Real Consell com fou públich y notori; feren-se dos conclusions en lo Real Consell, la una sent virrey lo comte d'Aytona, y l'altra sent virrey lo duch de Terranova, los quals deyen que, en lo pendre de las deffensas de Cassadors no se scrigués res del que diguessen los testimonis del prior don Hernando, de misser Puig y de misser Osset, doctors del Real Consell, y de Sebastià Costa, secretari del prior, lo que no era mancho de llevar del tot la deffensa a Cassador, essent los culpats lo prior y los altres y de qui havien de testificar los testimonis si no testificaven de ells.

Envià lo Real Consell al castell de la Manresana un commissari per a regonèixer las scripturas se trobassen en dit castell, tant grans eran ses diligènties y manyas, y trobaren dos cartes, la una de Pere Cassador per al senyor de la Manresana y la resposta d'ella; y no las posaren en procés, perquè en dites cartes trobaven que dits Cassadors y senyor de la Manresana no feyen diligènties sinó per a descubrir la veritat, encarregant molt lo dit Cassador que no volia sinó la veritat; y resultà de dites cartes que, per llevar que Jaume Duran, pres en los càrcers reals inculpat de una mort, no testificàs en deffensa de Cassador, perquè sabia tota la veritat d'Utrolis //766v// y de Pertusa, lo que entengueren alguns del Consell per les dites cartes, li persuadiren y feren testificar en offensa lo que volgueren, ab certas promesas que per rahó de sos delictes lo desterrarien y després se li faria remissió, com se féu; y estaven los del Consell vigilantíssims en llevar la def-fensa a dit Cassador, y que la veritat no's descobrís perquè se tractave son negoci.

A Miquel Mongay, notari de Barcelona, condemnaren a desterro a una isla que nomenàs vostra magestat, y se entengué que alguns votaren que'l penjassen, y la culpa y delicte que li imputaren fou que de Barcelona ere vingut a Tamarit de Litera, per a fer testimoni, com lo féu devant de la justítia de Tamarit, que coneixia a Miquel Utrolis, per a que lo notari de Tamarit prengués lo dit y testificatió d'Utrolis, en la qual testificatió y descàrrech, descubria sa falcedat y la vellaqueria que contra los dits Cassadors havie testificat; que si assò ere delicte y merexia pena alguna lo dit Mongay, diga-ho quisvu-lla, y axí u declarà vostra magestat, perquè, consultat ab vostra magestat per lo virrey, manà que li fos alsat lo desterro y restituhida la honra, y axí se li féu acte de manera lo volgué, y fou tret de la presó lliberament, y poch mesos après morí del mal tractament de la presó; y tota la malítia dels del Real Consell contra lo dit Mongay fou perquè lo dit Miquel Utrolis en sa depositió y descàrrech fa mentiú del prior don Hernando, de misser Puig, de misser Osset, doctors del Real Consell, y de Sabestà Costa, secretari del prior, y de esta injustítia y agravi manifest deuen de ser castigats los del dit Real Consell, y és rahó que vostra magestat mane satisfèr a la viuda del dit Miquel Mongay los agravis //767r// ha rebuts, y purament lo arruynaren y asolaren la azienda, salut y la vida.

A Miquel Utrolis penjaren per testimoni falç, y hague-y algun vot que'l libertassen, y los inventors, trassadors y favoridors d'esta màchina y falcedat procuraren ab molt grans diligènties que acabàs lo dit Utrolis ab falcedat, persuadint-li ab sos medis que fes un descàrrech, retractant totas las depositions per ell fetas y desculpant a tots los qui havie inculpat, y carregant tota la culpa a ssí mateix a soles, persuadint-li que, per ésser lo prior y los del Consell persones públiques, havia de redundar gran infàmia a la justítia, y que podia desculpar a tots ab bona consièntia; y axí, a 6 d'abril 1582, se li ordenà un descàrrech, lo qual li fonch donat en scrits, y la y feren scriure y fermar tot de sa mà

pròpia, y se posà en procés; y que sie axí la veritat que fonch persuadit Utrolis a fer dit descàrrech, y que fou màchina y trassa, y que lo dit descàrrech conté falcedat se veu clarament per les rahons infrascrites,

Primo, perquè està molt bé ordenat y ab gran brevedat que no s'i podia affegir ni llevar paraula, y qui l'a ordenat era home de molta primor y artifici.

2. Passà lo dit descàrrech per tot lo procés, y ningú que no estigués molt al cap de dit procés l'a pogut ordenar de la manera està.

3. No ésser verisímil que Utrolis de si mateix inventàs y atrevís tan gran malvestat.

4. No tenia pendènties ab Cassadors, ni may havia parlat ab Pere Cassador, ni ab Francesch Cassador, sinó lo temps fonch carceller, que li parlà Francesch Cassador per estar en presó en aquell temps, y li prestà 30 lliures per fer-li plaher.

767v// 5°. En lo segon capítol del dit descàrrech diu: "y axí los actes fermats en Tamarit de Litera y en Jesús, són estats falsos", y no diu res del tercer y darrer descàrrech per ell fermat en Llissà Jusà 15 dies abans de sa depositió, après de sa captura, del qual darrer descàrrech se havie de recordar millor que dels dos primers, fermats lo primer a 2 d'abril, y lo segon a 18 de maig, y lo darrer fou a 11 de juliol de dit any; y de no fer-ne mentiú en sa depositió fonch la causa que los qui ordenaren lo descàrrech de sis de abril 1582 no tingueren notícia del dit terçer descàrrech de 11 de juliol 1580, que, si la tingueren, és indubitat ne hagueren feta mentiú; y tingueren notítia dels dos altres primers descàrrechs, perquè-ls hi trobaren en les calses al temps lo prengueren, i-ls produhiren en procés, y esta sola rahó és bastantíssima per a veure clarament que lo dit descàrrech de 6 d'abril 1582 és fabricada inventió y màchina dels mateixos qui ordiren y fabricaren la falcedat de esta pretesa conspiratió, pensant que, ab aquell descàrrech, levaven la fama pública y oppinió se tenia de esta traïció, falcedat y maldat inventada contra dits Cassadors, y dels inventors y favoridors d'ella.

6°. No ésser verisímil que, havent tres anys que durava esta màchina y trayció, y havent fetes moltes y grans diligènties en sustentar-la, y guardar no-s descubrís, no solament en Barcelona, però en cort de vostra magestat, com apar ab las lletras se són trobades en casa de micer⁹⁰⁸ Francesc Puig, après de sa mort, y havent tingut en presó a Utrolis més de 20 mesos se haguessen de descuydar de aquest darrer pas, perquè si Utrolis portant-lo al supplici hagués publicat la veritat, com la havia dita //768r// ab los tres descàrrechs fets per ell en Tamarit de Litera, y en lo monastir de Jesús de Barcelona, y en Llissà Jusà, y de paraula havia dit públicament a moltes persones, en moltes parts restaven los inventors y fautors d'esta falcedat ab gran innomínia y infàmia; y axí és indubitat feren sforç en aderir a Utrolis a fer dit descàrrech, y aquell ordenaren de la manera los estave bé, y no saberen dissimular l'art, perquè lo mateix descàrrech mostrà clarament no haver-ho fet, ni pogut fer, ni sabut fer Utrolis, que era un home grosser; y de la ordinata y frases del dit descàrrech se comprèn lo ordenà misser Francesch Puig, lo qual en matèria d'ordenar tenia particular habilitat, y li tocave més aquest negoci.

7°. No ésser verisímil se descuydassen de aquest descàrrech, havent fet grans diligènties ab Francesch Sibilla, perquè anant al supplici no descubrís esta falcedat, y, après d'ésser condempnat a mort y turmentat, lo detingueren en presó alguns dies fins que lo

908. *A continuació, ratllat, Puig; després, repetit, micer.*

aderiren a que callàs, y que li pendrien la depositió y descàrrech en scrits, y que en dita depositió callà los noms de misser Francesch Puig y de misser Damià Osset, y's contentaren, pus no pogueren fer més que anomenàs lo prior y a son secretari Sabestià Costa, com consta ab lo descàrrech; y feren moltes diligènties per a publicar que Pere Cassador havia persuadit a dit Francesch Sibilla, lo que públicament havia dit del prior y de dit misser Puig y misser Osset y Costa; y és molt cert que als dits inventors los importava molt més procurar que no parlàs Utrolis al supplici, que Francesch Sibilla, perquè lo dit Utrolis era lo principal testimoni fals de esta enquesta y pretesa conspiratió, y tingueren prou temps per consertar que fes dit descàrrech

768v// 8°. Las depositions que's prenen abans del supplici és lo stil y pràtiga, la scriu y continue lo notari del procés, lo que no's féu ab aquest descàrrech y depositió d'Utrolis, que la scrigué ell de sa mà pròpria; y encara que és breu, no la scrigué ab sis hores, perquè era tan ruin scrivà que era manester dir-li las lletras ab que havia d'escriure son nom, y scriuia ab gran pausa y una lletra après d'altre com qui config.

9°. Totas las depositions fetes per Utrolis en poder de la règia cort són falses y fabricades per los inventós d'esta falcedat, los quals se trobaven en Barcelona, y ordenaren lo dit últim descàrrech per tapar la bocha a la gent y descarregar al prior y a misser Puig, y a misser Damià Osset y Sabestià Costa y altres, als quals havia carregat en los tres descàrrechs fets en Tamarit de Litera, y en lo monastir de Jesús y en Llissà Jusà.

10. De la falcedat del dit últim descàrrech de sis d'abril 1582, en quant descarregà lo prior y misser Puig y misser Osset y Costa y altres de la camarada, apar clarament ab los descàrrechs fets per Miquel Pertusa, cosí del dit Utrolis, també testimoni falç, y de Pera Aymar, de Hierònym Ferrer, de Pere Vilardaga, de fra Hierònym Salas, y de Jaume Duran, y per las relations del comenador don Diego d'Anaya y de Barthomeu Mas, y per lo descàrrech y depositió de Francesch Sibilla, presa en presència de tot lo Real Consell, abans del supplici y per las depositions de 57 testimonis presos en deffensa de Pere Cassador, ab los quals descàrrechs y depositions estan comprobats los tres descàrrechs fets per Utrolis en Tamarit de Litera y en lo monastir de Jesús y en Llissà Jusà.

11. Comprova's també lo mateix ab les scripturas⁹⁰⁹ trobades en casa de misser Francesch Puig, après de sa mort.

769r// 12°. Misser Francesch Puig qui ere lo principal d'esta camarada, segons li scriu misser Martí Joan Franquesa ab lletra s'és trobada en casa de dit misser Puig, après de sa mort, anà al monastir de Ballem, après d'ésser donada la sentència de mort contra Utrolis, per a pendre-li confessor, y prengué un gran amich seu; y qui duptara qui l'informara⁹¹⁰ de la lletra que sa magestat havia scrit al compte d'Aytona, virrey de Cathalunya, que en las deffensas de Pere Cassador nos's tractàs del prior, y també de las dos conclusions fetas per lo Real Consell en temps de dit comte d'Aytona, y après del duch de Terranova, que en ditas deffenses no's tractàs del prior, ni de misser Puig, misser Osset y Sabestià Costa, y que convenia a la auctoritat de la justícia se abolís esta infàmia.

909. *A continuació, ratllat, provades.*

910. *Al manuscrit 76, informa.*

13. Que se comprove la falcedat del dit descàrrech de 6 d'abril 1582, ab las mateixas deposicions fetes en poder de la règia cort per Utrolis, Pertusa y Ruís, de les quals se col·legeix clarament la falcedat.

14. Miquel Pertusa, testimoni falç, cusí d'Utrolis, deposà de cosa diu era seguida 21 [mesos] més atràs, y essent gran amich de don Federich de Cabrera y Francesch Salbà de Valleschà, grans amichs del prior, no és verisímil haguera tant tardat de descobrir-o; majorment que, ab axò, fora exit de presó, en la qual havia anys estava ab evident y notori perill de sa vida, y no y havia causa per a què no descubris y publicàs lo que li ere estat dit.

15. No bastaren les diligènties feren los consellers de la ciutat de Barcelona y los diputats de Cathalunya y los parents de Pere y Francesch Cassador, de fer posar en presó a Miquel Utrolis y a Pedro Ruiz; y en ésser-se retractat Utrolis //769v// en Tamarit de Llitera, se tingué Consell en la cort per los amichs del prior de fer-lo pendre, com consta ab lletra de misser don Luys de Paguera per a misser Puig, trobades en casa del dit Puig après de sa mort, y hagueren lletres de sa magestat per al virrey de Cathalunya, y los del Real Consell de Cathalunya feren grans diligènties y cridas públicas, y no pararen fins que fou pres y li hagueren exhigida la depositió, conforme sa intentió y voluntat, y après lo dexaren estar en presó molt regalat més de 20 mesos; y fonch menester que Pere Cassador hagués lletres de vostra magestat, manant precisament al virrey de Cathalunya que's despatxàs la causa de dit Utrolis, y axí se féu, que altrament may la hagueren feta.

16°. A Pedro Ruiz, testimoni falç que és en Madrid, no se és retractat, no li han dit res ni l'an perseguit après d'ésser sentenciat a mort lo dit Utrolis, lo que tocave al prior y a sa camarada, pus los constava clarament de la falcedat.

17. E axí, és indubitat que dit últim descàrrech y depositió de Miquel Utrolis, fet a 6 d'abril 1583, en quant descarregà al prior y a misser Puig y a misser Osset y altres de sa camarada, és falç, y que totas las deposicions fetes abans per dit Utrolis en poder de la règia cort són falces, y tot fonch inventió y màchina dels dits.

Tots los procehiments fets en esta causa, des del mes de decembre 1579 avant, són contra la exemptió de vostra magestat concedida *ex iustis et rationabilibus causis*, los quals entengué vostra magestat quant la concedí y ho ha mostrat clarament la spe-riència; y pus que lo prior y Real Consell Criminal, en desacato de dita real exemptió, provehiren en esta causa y en la dels contractes ab tan gran tirania y injustítia, justa cosa és que sa magestat los castigue sens tenir respecte sinó a la justítia; //770r// y prou devia bastar al prior y al Real Consell y se devían contentar de haver vexat a Pere y Francesch Cassador, ab les causes criminals de misser Puigventós y Granollachs, y ab la de Raphel Aymerich, y ab la sua pròpria dels contractes, y no inventar y trassar esta falcedat, com si no tinguessen superior; y havia més de dos anys y mig durava la persecutió, abans de la nova inventió y trassa de la falcedat, sens poder trobar algun remey ab vostra magestat, havent tingut sempre en cort un agent qui moltes voltes informà a vostra magestat y li donà memorials deduhint dits agravis; y après de la captura de Pere Cassador y embiaren dos parents per la posta a Gaspar Dusay, cunyat del dit Pere Cassador, lo qual informà a vostra magestat d'esta falcedat y agravis y li donà memorial; y après, vehent los dits parents de Pere y Francesch Cassador que los dits agravis y oppressions anaven creixent de cadal dia, embiaren a vostra magestat lo

canonje Rejadell y Gabriel Cassador, los quals parlaren també ab vostra magestat, y li donaren memorials dels dits agravis y vexations, y no fonch possible obtenir de vostra magestat algun remey; y fonch la causa que lo prior embià a la cort a misser Franquesa, jutge de la causa dels contractes, perquè devant vostra magestat y son Supremo Consell d'Aragó li fos advocat en la mateixa causa, y impedís que no isqués dita causa del dit Real Consell de Cathalunya, parexent-li al prior que tota sa justificació estava ab axò, y que si-s vera per lo dit Supremo Consell d'Aragó, com de justícia se havia de veure, no li fóra anat bé; y quant lo dit misser Franquesa hagué persuadit al Supremo Consell d'Aragó la pretentió del prior, se'n tornà en Barcelona y procurà lo prior que lo regent Terça, qui-s trobava en Barcelona y li havia //770v// ajudat molt en dita causa dels contractes, anàs en cort y li fos jutge, y axí y anà; y los memorials se presentaven a vostra magestat per part de dits Cassadors los remetia vostra magestat al Supremo Consell d'Aragó, y allí se cometien al regent Terça, lo qual provehia a gust del prior, de manera que tenia en sa mà lo prior no solament lo Consell de Cathalunya, però lo Supremo Consell d'Aragó, y tenia persuadit los del Consell de Cathalunya que vostra magestat no feye sinó lo que ell volia, y ho dix públicament als consellers de Barcelona la última volta tornà de cort, tractant-los mal de paraules, perquè s'eren queixats d'ell a vostra magestat, y estigueren casi determinats de embiar a donar-ne queixes a vostra magestat, sinó que no faltà qui per part del prior y posà destorb; y per estos respectes feyen los del Consell lo que ell volia, y lo prior havia posat a molts d'ells en dit Real Consell, y eren factura sua, y tots esperaven mercès de vostra magestat per son medi y relatió, y la inventió d'esta falcedat alterà no solament la ciutat de Barcelona, però tot aquest Principat y Comtats, y feren moltes y grans diligències la dita ciutat y los dits diputats de Cathalunya y despengueren molts dinés, les quals eren totes quantre Pere y Francesch Cassador si haguessen tinguda culpa. Y és molta rahó y justícia que, axí com esta infàmia s'és publicada per lo món, axí també los inventós y altres que han cabut, sabut y consentit en la inventió y trassa de esta falcedat y maldat, tan prejudicial a la auctoritat de vostra magestat y a la innata fidelitat de dita ciutat y de tot lo Principat y Comtats, sien punits y castigats, de manera que ab la pena d'aquells se acabe de borrar dita infàmia, y sie exemplar en lo sdevenidor que ningú se atravescha //771r// d'inventar semblants maldats. Perquè durà esta persecució contra dits Cassadors sinch anys, des del principi de nohembre 1576 fins a 13 de nohembre 1581 que isqué Pera Cassador de la presó, en lo qual temps lo prior y lo Real Consell los feren totes les oppressions, vexations y agravis pogueren y saberen inventar.

Declare dit Pere Cassador que tot lo contengut en aquest memorial contra lo prior don Hernando de Toledo y los del Real Consell Criminal de Cathalunya, entén haver-ho dit ab lo ac[al]to y respecte que-s deu *et citra animum injuria, etc*, sinó a effecte tant solament de demanar justícia de sos agravis a vostra magestat, devant del qual en cosas de justítia no y ha exceptió de persones, y poden les parts y·ls és lícit y permès dir y al·legar tot lo que a son dret los convé.

També declare que parlant del Real Consell Criminal, entén exceptar-ne a misser Miquel Quintana, doctor més antich del dit Consell, lo qual no consentí en estos agravis.

Supplícan per ço a vostra magestat lo dit Pere Cassador en dits noms, y los tres brassos de la present Cort, sie de son real servey, per reparo de aquest públich agravi,

manar entendre particularment qui són estats los culpables, y que aquells sien punits y castigats conforme la atrocitat del cars, perquè d'aquesta manera la prístina extimació y bon nom de la ciutat de Barcelona y de tot lo present Principat y Comtats sie conservada, y sia dit Cassador satisfet y reintegrat dels danys, despeses e injúria que li són estats fets y causats, y sie exemplar en lo sdevenidor, perquè ningú se atrevescha a inventar semblants trahitions, falcedats y maldats; y per a dit effecte mane vostra magestat despatxar les commissions necessàries, com //771v// més llargament se deduhirà en lo segon memorial que après de aquest se segueix sobre las causes dels contractes, sia exida aquesta y las altras abans de misser Puigventós y Granollachs, y de Raphel Aymerich y los jutges qui han entrevingut⁹¹¹ en estas, les quals se introduhiren per a vexar y agraviar a dits Cassadors y per a fer la causa dels contractes a voluntat del prior.

E per quant lo dit Pere Cassador té per suspectes al regent Terça y a tots los del Real Consell Criminal qui entrevingueren en les dites causes criminals, exceptat misser Miquel Quintana, y té també per suspecte a misser don Luys de Paguera, de dit Consell, qui fonch advocat del prior y entrevingué en altres coses, com està dit en lo present memorial, y té també per suspecte a misser Francesch Puig, de la Real Audiència Civil de Cathalunya, per ésser cunyat del dit regent Terça y oncle de la muller del dit misser Franquesa, per les causes deduhides ab aquest, y ab los dos memorials de agravis fets a dits Cassadors, que seran après d'aquest y junctament ab ell se presenten, supliquen també a vostra magestat sie de son real servey manar que los dits no entrevinguen en los negocis y fets tocants a dit Pere Cassador.

Segon. Ítem, se queixa lo dit Pere Cassador en dits noms que lo prior don Hernando, en emulació de la embaxada que dit Cassador féu per la ciutat de Barcelona a vostra magestat, y per a temoritzar la dita ciutat a que ningú acceptàs semblant càrrech contra ell, com està deduhit en lo principi del primer memorial y per son propi interès, introduhí, en nom seu, una causa criminal per rahó de alguns assientos y contractes que lo dit prior havia fets a Francesch Cassador y Damià Puigjaner, essent obligat, //772r// ab scriptura de terç continuada en la cort del veguer de Barcelona, de pagar abans de poder ser hoyt; en la qual causa, lo dit prior, y lo Real Consell Criminal, féu moltes y molt grans vexacions, oppressions y agravis a dits Francesch Cassador y Damià Puigjaner, per rahó dels quals acudiren a vostra magestat suplicant-lo fos de son real servey assumir la dita causa en son Supremo Consell d'Aragó, com axí fos de justícia, per ésser estat axí concordat y pactat entre dites parts ab la capitulació per ells fermada en Madrid a 24 de abril 1577, en poder de Pedro de Velasco, notari; y vostra magestat, cansat ja de hoyr tantes queixas, fou servit manar despatxar exemptió, no solament en favor de dits Francesch Cassador y Damià Puigjaner, mas encara de Pere Cassador, lo qual no estava nomenat en dits assientos, ni en los memorials presentats a vostra magestat, ni per part de dits Francesch Cassador y Damià Puigjaner⁹¹² a vostra magestat dita exemptió; y axí, se entengué que vostra magestat estava molt al cap d'estos agravis, concedint dita exemptió, a la qual

911. *Al manuscrit 76, s'afegeix en la causa dels contractes hajen entrevingut.*

912. *Al manuscrit 76 apareix aquí: se supplicà.*

los exhimia totalment als tres y a llurs mullers y fills y béns de la jurisdicció del dit prior, i-ls nomenave dos jutges de la Real Audiència Civil per a totes llurs causes civils y criminals, y que lo prior quant a ells dits Cassadors y Puigjaner, fos hagut per persona privada; y diu la exemptió *ex iustis et rationabilibus causis*, y de la dita exemptió resulta que, en haver presentada, no solament no volgué traure de la presó a dits Cassadors y Puigjaner per a las festas de Nadal, ans bé, trahent-los de la obra nova hahont estaven, los mudaren a la gonguera, hahont passaren totes les festes de Nadal, ab evident perill de ses vides, y no sens desacato de vostra magestat, prosseguint criminalment dita causa, ab pretentió que los contractes eren usuraris contra lo //772v// pactat en la dita capitulació de Madrid; estant penjant dita causa devant lo Consell Supremo, divent lo prior conformar-se ab la exemptió de vostra magestat, axí per lo respecte que a sos reals manaments se deu, com per ser contra tota rahó que lo virrey en son propri negoci no obehesca lo manament y orde de vostra magestat, y digués que vostra magestat no podie donar dita exemptió, y també ser fora de tot horde de justícia que lo súbdit haje de pladejar ab lo virrey devant lo mateix virrey; y posàs lo prior a impugnar la dita real exemptió ajudant-se del Real Consell Criminal, y prossehí en la causa, sens respecte d'ella, en notori desacato de vostra magestat y agravi gran de dits Cassadors y Puigjaner; y fonch major lo agravi, que tenint avís lo prior que d'assò se havia donat rahó a vostra magestat per dits Cassadors y Puigjaner, suplicant-lo se servís de assumir a son Consell Supremo d'Aragó esta causa, y tenint por lo prior que llevant-se-la de las mans y vehent-se per jutges liberts y desapassionats havia de restar convensut y culpats de tants agravis que-ls havia fets, procurà ab tota fúria se donàs la sentència, sens aguardar moltes y molts importants scriptures que per compulses y subsidiàries provehides per lo mateix Consell se havían de aportar de Madrid, de Sevilla, de Portugal, de Roma, de Nàpols, de Lió, de París, d'Anvers, de Palerm, de Messina y d'altres parts, per a provar la usansa de semblants contractes; las quals scriptures y proves no podien deixar d'aguardar abans de donar la sentència, pus havien concedid las compulses y subsidiàries, majorment que, de la dilació de la causa, ningun dany rebia lo prior, sent ell lo deutor; y havent-se presentat articles a 4 y a 6 de juliol per part de dits //773r// Cassadors, se publicà la sentència a 11 del dit mes, y un aguazil tragué de la presó y portà dit Francesch Cassador en la sala real de la ciutat de Barcelona, hahont li publicà la sentència lo regent, com si fora un lladre, ab gran inominia y afront del dit Cassador y de sos parents, perquè hi accudí tota Barcelona com ha cosa may vista ni hoyda; y abans de dita sentència, ab presons y altres oppresions, forçà lo prior a Damià Puigjaner, lo qual estave en lo llit ab febra, manant-lo portar a la presó o que concertàs ab ell, parexent-li que li convenia llevar-se aqueix contrari; y axí lo dit Puigjaner se hagué de concertar per redemir la vida, y se fermà la concòrdia entre ells en poder de notari, atorgant lo prior deure-li sis mil y sinch-centes lliures; y, fermada la dita capitulació, encontinent, com a virrey li féu remissió de les penes en que pretenia ésser caygut per las cridas fetas per lo mateix prior, y per a la persecució contra dit Puigjaner. Y és bé que vostra magestat sàpia que lo dit prior, en lo mes de janer 1577, havia volgut que lo dit Puigjaner se concertàs ab

913. A continuació, ratllat, temps.

ell y li remetés part d'aqueix deute, y donàs tanta presa en assò, que féu ordenar la capitulació y la fermà en poder de notari, y ab ella consta que li donave dotze mília y cent lliures, y lo dit Puigjaner no volgué pendre en dit⁹¹³ mes de janer 1577, 12 mil 100 lliures, y contentà's, en lo mes d'abril 1579, que fonch dos anys y tres mesos après, de pendre en pagas sis mília y sinch-centes lliures, que no's fóra fet en Barbaria; axí que girà los contractes al revés, que féu posar en presó a dit Puigjaner, y li féu pagar interés dels dinés que ell devia a dit Puigjaner, y parexent-li gran interés 120 per 100 l'any, ne féu pagar ell a dit Puigjaner més de 40 per cent lo any, //773v// y no de dinés que Puigjaner li degués, sinó de dinés que ell devia a Puigjaner; y de dita oppressió y tirania féu continuar dos actes lo dit Puigjaner, en poder de Balthesar Dot, notari de Barcelona, a⁹¹⁴ d'abril 1579, com més llargament apar ab la supplicació o memorial d'agravis ha presentat dit Puigjaner en la present Cort; y de dites dos capitulacions consta ab actes públichs, y és indubitat que lo prior llevà al dit Puigjaner més de deu mília lliures ab dita oppressió, en les quals de justícia li és obligat, y dit Puigjaner abans de fermar dita capitulació féu llevar actes d'esta tan gran oppressió y tirania, com dit és.

També lo Consell Criminal, per opprimir a Francesch Cassador y contentar al prior, féu mudar altra volta a dit Francesch Cassador, a 9 d'abril 1579, a la gonguera, lo qual en la visita general de la Pàsquia de Resurrecció donà supplications per que'l traguessen de la presó, com és cosa acostumada, lo que no podien de justícia dexar de fer, majorment que, en cars que los contractes no fossen lícits, no podien encòrrer en pena alguna corporal, ni de justítia havien d'estar en càrrec; per[ò] lo Consell descobrí més sa intenció ab una captiosa provisió ab que diu isqués de la presó ab fermaça de dos mília lliures, prestada també altra cautió *de*⁹¹⁵ *iudicato solvendo*, sent notori que semblant cautió, majorment en causes criminals, és insòlita, y que lo dit Cassador no la podia ni devia dar sinó ab notable desllustre, dany y agravi de son dret y justícia; y que havent ja fet lo Consell a 4 de febrer de dit any altra semblant provisió, havia respost Cassador a 20 del mateix mes, ab supplicació, que no era justa cosa //774r// demanar lo deutor cautió a son crehador, però que la donaria prestant lo prior la mateixa cautió, lo que no volgué fer, y restar Cassador en la presó; y per a més vexar y forçar-lo per a què ho fes, no solament no'l tragueren de la presó, però lo mudaren de la obra nova a la gonguera, per dit efecte, en las fèrias de Nadal y las de Pàsquia; procehint de la mateixa manera, havia provehit lo prior per a fer la concòrdia, y igualà ab Puigjaner; y per aquesta injustítia, a 14 del dit mes de abril 1579, se presentà requesta al regent Vilana, lo qual respongué lo següent, que per conclusió y deliberació feta per lo Real Consell dissapte pus proppasat, com en aquella se conté a la qual se reffer, és estat provehit lo que ha aparegut a dit Real Consell haver-se de provehir de justícia en la causa que lo fisch y part instant apòrtan contra dit Francesch Cassador, y que no fóra necessari haver feta dit Real Consell dita provisió; y si dit Francesch Cassador, demanant dilacions fora del regne, y dema-

914. *Espai en blanc destinat al dia.*

915. *A continuació, ratllat, judicatada.*

916. *A continuació, rallat, propòsit.*

917. *Al manuscrit 76, procehir.*

nant comunicacions de proves y compulses per actes, y donant quiscun dia testimonis, no hagués impedit fins avuy la expedició de la causa, havent molt temps que publicades les deffenses en son procés està assignat a relatió, y no podia dir més la mateixa part que era lo prior, y la mateixa requesta se presentà a tots los doctors del criminal, lo mateix dia de 14 d'abril, y misser Osset, relador de la causa, féu la mateixa resposta; y axí se veu clarament son apassionat y mal⁹¹⁶ procehit⁹¹⁷ ha gust y voluntat del prior, en causa de tanta importàntia y qualitat, perquè no's tractave solament de gran quantitat de dinés, de cent milia scuts, però tractave's de honra, que en Cathalunya se pesa molt primament; e a 18 del mes de abril presentà Cassador altra requesta //774v// al dit regent, donant satisfacció a la dita resposta que dit regent y misser Osset havían fet, però restà en la gonguera las fèrias de Pàsqua, y com hi era restat en las fèrias de Nadal, pus no volgué fer lo que lo prior volia y lo Consell havia provehit, y dita provisió de prestar cautió *de iudicato solvendo* fonch molt malitiosa y enverinada y contra justícia.

Y per més opprimir als dits Cassadors y fer la dita causa de contractes a son gust, féu traure de la iglésia de Sanct Just a Pere Cassador, y a ell y a Francesc Cassador féu posar en estretíssimes presons molt apretats, per lo cas, may hoyt, que inventassen que dits Cassadors volien matar al prior y a misser Franquesa, lo que fou trassa y inventió per a fer la dita causa dels contractes *parte non audita*; y tenint-los de aquesta manera, féu donar la sentència y liquidar los comptes, sense poder informar als jutges ni fer altres diligènties; y essent los mèrits de dita causa merament civils y de tanta importàntia se tractà ab tèrmens tant breus, precisos y peremptoris, com si fóra causa de deu ducats, ab intentió de pretendre, per esta via, haver llevat al dit Francesch Cassador lo remey ordinari de poder-se deffensar y supplicar de la sentència, lo que en qualsevol causa de poch momento y quantitat és degut y permès, seguint lo Consell y parer de misser Franquesa, lo qual li scrigué des de Madrid ho fes, axí com conste ab ses lletres per al dit prior.

La dita sentència, per los procehiments sobredits y altres contra dit Cassador fets, és contrària a la exemptió de vostra magestat⁹¹⁸ *ex iustis et rationabilibus causis* expressament lleva al dit prior y al regent y Consell Criminal //775r// tota la jurisdicció y⁹¹⁹ poder de conèixer de las personas y béns dels dits Cassadors ab decret de nul·litat y altres penes; y en causa del prior, per ser virrey, no pogué ésser contra⁹²⁰ Constitució la exemptió, perquè las Constitucions són fetes per a negoci dels provincials y no per a negocis dels virreys contra·ls provincials. Perquè may pensà la Cort que los virreys havien deixar de pagar sos deutes y complir lo que prometien y se obligaven per contractes als provincials, ni may tal se ha seguit en Cathalunya, ni's trobarà Constitució que parle de tal.

És també molt averiguat que la jurisdicció de conèixer y declarar si un contracte és usurari quant és plet de dret toca al jutge ecclesiàstich ab prohibició general, per lo jutge ecclesiàstich que és son for competent, sie declarat ser usurari, y ninguna ley, edicte ni Constitució seglar pot ordenar y declarar que contractes alguns sien tinguts y reputats per usuraris, sinó aquells que per dispositió de dret canònich són haguts y declarats per tals,

918. Al manuscrit 76 apareix tot seguit, com sie molt cert que en la dita exemptió mogut vostra magestat.

919. A continuació, ratllat, conèixer.

920. A continuació, ratllat, jurisdicció.

lo que conste no haver procehit en dita causa per los del Consell, que donaren lo vot en la contentió foren los mateixos que donaren la sentència criminal y ab parer dels quals se havia introduhit dita causa, y no se havia d'esperar d'ells que votassen contra lo que havían aconsellat al prior; y és de notar que los dits contractes en sa spècie y forma no estan prohibits per crida alguna ni altra ley de Cathalunya, que solament prohibeix la crida que no's fassen contractes usuraris; y axí, conforme a justícia, per a què's pogués dir que hauran contravingut a la crida y caygut en las penas d'ella, de necessitat se havia de declarar per lo jutge ecclesiàstich ser lo contracte usurari, com sempre se ha observat y declarat //775v// per lo canceller, que la conexensa si lo contracte és usuari o no pertany al jutge ecclesiàstich y assò és clar de dret, y solament en la causa contra Cassador y Puigjaner en favor del prior se ha remés tot al jutge seglar, que és notori agravi.

Manà lo prior al Consell que, dexats tots los altres negocis, no se occupassen sinó en despatxar dita causa, y que per aquest efecte se junctàs cada dia dues voltes sense exceptió de dies feriats, com si no y haguera altres negocis, llevant al dit Cassador les deffensas per tot dret degudes, que no bastà ninguna diligència ni supplicació del dit Cassador per poder obtenir li fos concedit lo temps que forçosament havia menester per a dar ses deffenses; per tot lo discurs d'aquesta causa se ha prosseguit ab una velocitat molt nova y extraordinària, de manera que, havent publicats nous actitats sis dies abans de votar la causa, ab un sol dia de deffensa y aquell feriat, y estant dits Cassadors tancats sen[s] poder parlar a advocats ni procurador se votà la causa, *parte inaudita*.

És gran lo agravi que resultà de la primera part de la dita sentència, en quant diu y declara haver incorregut Cassador en la pena de l'edicta y crida per lo mateix prior feta, condemnant-lo per axò en pagar dos mília lliures de pena; perquè és cert que los dits assientos se feren públicament y en poder de notari públich, y que lo dit Cassador té destruyda y arrohinada sa casa y crèdit, y llevat los béns a sos propis fills per servir ab ells al dit prior, y que ab estos dinés ha sustentat lo prior son estat y casa, y pagat los deutes y cambis de què patia grans interessos, y dat a cambi en Barcelona //776r// part de dits dinés ab interès de 29 1/2 per cent per a firas de Medina del Campo, com està provat en procés, y haver guanyat y aprofitat en més de sexanta mil ducats, guardant sos blats en fins que puiassen al preu de la tatxa, de manera que, en *satisfactio-ne* y paga d'estos serveys, diu la sentència que Cassador ha comés delicta y que és contracte contra la dita crida per lo mateix prior feta y que per axò ha de pagar dos mília lliures de pena, no obstant que, dels mateixos contractes y dels efectes d'ells y de tot lo procés, clarament consta no haver lo dit Cassador comés frau ni engany sinó contra sí mateix en servey, utilitat y profit del prior; y és cosa molt clara que hahont no y ha hagut frau no y pot haver delicta ni pena, y al dit Cassador se li deu encara gran quantitat, com conste per lo compte serà a la fi d'est memorial; y ha Damià Puigjaner féu lo prior remissió de dita pena aquí mateix, que's concertà ab ell; y devia tenir consideració lo Real Consell a la qualitat de les parts, que lo hu era virrey y l'altre súbdit, y que, pregat y instat per lo virrey, havia deixat Cassador los dinés per a socòrrer a las necessitats del virrey, en la forma contenguda en las capitulacions per las parts fermades y jurades, y també devia tenir consideració que, podent Cassador fer exequutió passat lo temps de la paga contra la persona y béns del prior en virtut dels contractes guarentisgrats y excomunicar-lo, ab que cessara lo exercici de la Real Audiència y Consell criminal, y podent vendre també los blats, ho deixà de fer, per no desgus-

tar a vostra magestat per prechs de dit prior per no vendre dits blats a preus baixos, al que fóra forçat lo prior no tenint dinés de que poder pagar, lo que redunda en dany de dit Cassador y profit gran //776v// del prior; devia també considerar la difícil conventió del prior, per la qualitat y reverència de sa persona, y lo perill gran en què estava posat lo dit Cassador en deixar tan gran summa de dinés al prior, lo qual era religiós y sens patrimoni ni béns stables, y la recambra que tenia en Barcelona y en altres parts estava obligada a altres acrehedors anteriors, y la tenia lo prior en son poder, com és estat provat en procés; y devia també considerar que dits contractes eren fets ab lo superior, y que la equitat, la qual en los reals consells se a precípuament de considerar y seguir, vol que ningú de contracte fet ab lo príncep y superior reba dany; y també lo mateix superior, que havia fet publicar les crides y podia fer remissió de les penes, quant n'i hagués, havia fernet y jurat dits contractes y promès servir indempne de tots danys a dit Cassador; y que, en via de dret, la sola sciència y toleràntia del superior excusa, quant més havien d'escusar los mateixos contractes, que són sinch, y lo passar de compte, y la partida de 17 de nohembre de 1576, y la scriptura fermà en 17 de dit mes, y las partidas lliurades per lo prior a 29 de nohembre 1575, y la diffinitió de compte per ell fernet y jurat a 7 de janer 1576, y las dos consignacions fermades per ell a 29 de nohembre 1575 y ha 7 de janer 1576, que són tretze contractes, ab los quals aprovà lo prior tretze voltes dits assientos y contractes y la capitulació de Madrid; y qualsevol d'estes consideracions era bastantíssima, quant més totes junctes, y quant altre no hi hagués, bastava haver fet remissió a Damià Puigjaner, //777r// company y soci del dit Cassador en los dits contractes, quant més tractant d'un cavaller a qui havien tractat tant mal de presons que, quant culpa tingués per rahó de dits contractes, que no la tenia, havia de bastar *quod carcer cederet loco pene*.

És notable agravi haver condemnat al dit Cassador en restituhir al prior a pendre en paga de la sort principal tot lo per ell rebut, axí en nom de interés com de altra manera, ultra la dita sort principal, en virtut de dits assientos y contractes, essent com són lícits y justament fets, y sent los dits interessos justament deguts y rebuts per lo dit Cassador, tant per rahó del dany emergent com del lucro cessant, expressament en los dits contractes y en la capitulació de Madrid stipulat; y essent com són resolucions y conclusions tant comunes y clares y indubitades de tots los doctors, theòlechs y canonistes, encara que cessassen los dits contractes y força d'ells; y no sols en aquest cars, que en los contractes no y ha ni pot haver vici d'usuras ni d'altres il·lícits tractes, més encara, quant són los contractes usuraris, perquè no menys, llevat lo excessiu, se han de pagar, y en son cars retenir, los just interés de lucro cessant per la comuna regla y dispositió del dret, que, en aquesta matèria, lo útil no és viciat per lo inútil; y axí, en ninguna rahó cap que se haje servit lo prior dels dinés de dit Cassador, acostumat a negociar y emplear sos dinés a cambis y negocis, com ho confessà y atorgà lo prior en tots los assientos y en altres actes y en la capitulació de Madrid, y que vulla no ser obligat a pagar ningun interés d'una tan gran summa y quantitat, com era de vuytanta-sis mília sinch-centes //777v// vint-y-dos lliures, de la qual se scriu per més de sinch anys, havent promès pagar, y realment pagat al dit Cassador, per lo interés del dany emergent y lucro cessant no més de a rrahó de 12 per 100 l'any, havent corregut en aquell temps majors interessos, com és públich y notori, y lo mateix prior ho confessà en las partidas lliurà en 29 de nohembre 1575 y en lo acte de diffinitió de compte fermà a set de janer 1576; y

havent lo prior, com ha virrey, ab vot y parer de misser Cordelles, leshores doctor de la Real Audiència y vuy regent de Cathalunya, en una causa condempnat al duch de Medina de Riosecho, vuy almirant de Castella, a pagar interès a rahó de més de 23 per cent lo any al comte d'Aytona, per rahó de 3 mil 298 lliures 6 sous, prengué a cambi, per temps de sinch anys, per compte de dit duch de Medina en lo mateix temps que Cassador y Puigjaner contractaren ab lo dit prior, en la qual sentència fou condempnat lo dit duch de Medina en pagar 3 mil 856 lliures 14 sous per lo interès dels cambis, per les dites 3 mil 893 lliures 6 sous, com consta per la sentència publicada a 29 d'octubre 1575; y també fou condempnat en pagar als Jalpins interès a rahó de deu per cent l'any, per rahó del *lucro cessante* de 954 lliures que, com ha fiadors ho fianzas, havia pagat, la qual sola sentència és bastantíssima per a condempnar al prior, perquè declarà en los dos casos contenguts en los assientos de Cassador y Puigjaner, és a saber del *lucro cessante* y del [d]any emergente, y no podia trobar ni fer-se ley més certa en favor de dits Cassador y Puigjaner, ni més al cars ni propòsit, perquè li donà lo mateix prior com a virrey, y ab parer de doctor de la Real Audiència, y fou emologada per les dues parts, y lo duch pagà los dits //778r// interessos, com apar per la deffinitió de comptes entre los dits duch y compte fermada; y era just *quod pateret legem quam ipse tulit* y que lo Real Consell ho considerarà, perquè la lley ha de ésser igual per a tots, però al prior li aparegué justícia que lo duch de Medina pagàs més de 23 per 100 l'any, y que ell hagués de pagar 12 per 100 li aparegué després injustícia, y sens comparatió era major la utilitat y profit que és dels contractes li resultà al dit prior, guanyant a més de 50 per 100 ab los dinés de dit Cassador.

Consta per lo procés que dit Cassador, junctament ab Damià Puigjaner prengueren realment a cambi, en virtut de dits assientos, molts dinés, no dels mateixos, sinó de terceres persones per compte del dit prior, y que en una sola fira patiren a 13 per cent, y que també prengué en particular cambis cada hu de ells, y pagaren y patiren realment los interessos, dels quals interessos ninguna mentió se fa en dita sentència; vehent lo gran dany y agravi del dit Cassador, lo qual si poguera valer-se de sos dinés propis, que li tenia lo prior, està clar no haguera petit los dits interessos; y tenia obligatió lo prior de pagar arribat lo plaso, lo qual arribà a la fi de nohembre 1575, en lo qual temps devia de sort principal 95 mil 021 lliures 5 sous 9 diners; y també fou agraviat en dita sentència, que al dit prior se donaren tots los dinés dintre la ciutat de Barcelona, y ell pagà les 60 mil lliures en Madrid, que importe lo interès més 3 mil lliures, y Damià Puigjaner en sa depositió offerí dar en Madrid 63 mil lliures, a qui li donàs en Barcelona 60 mil lliures; y fou també agraviat en llevar-li lo interès de las 25 mil 510 lliures, 5 sous, 8 diners, li havia de pagar a la fi de nohembre 1573, y las pagà a 20 d'abril següent de 1574; y a 20 de⁹²¹ //778v// nohembre del mateix any pagà lo dit prior a Josep Rovirola 765 lliures 1 sou en lo banch de Damià Puigjaner, y diu la partida se las donà de sa pròpia voluntat, per la bona obra que li ha fets en aguardar un cambi de la fi de nohembre de l'any passat fins lo die present, que és lo mateix cars sens differir en ninguna cosa y al dit Rovirola no li posà demanda de dites 765 lliures 1 sou, ni del dit contracte féu ab Francesch Cassador y Joseph Rovirola, que és de consideratió, perquè no obsta ni pot

921. A continuació, repetit, de.

obstar lo motiu que prenen per llevar dit interès de la extravagant de Pio quint, perquè és cert que no entengué Francesch Cassador differir la paga del dit cambi, antes bé, féu lo que pogué per ésser pagat, y lo prior no volgué pagar fins lo dit dia de 20 d'abril 1574, y la dita extravagant proceheix quant la dilatió de la paga és contra voluntat del creador, y causada per no voler pagar al deutor, com sia aquest cars molt different; y dita extravagant, en lo cars que parla, és exorbitant y contra lo dret comú, y no sent publicada ni admesa en la ciutat de Barcelona fins al mes de setembre 1578, que lo mateix prior per son intent procurà se publicàs, no podia comprendre los tractes y contractes ja fets en lo any 1573, y axí, justament havia Cassador rebut lo just interès de dita quantitat per lo prior retinguda, y, per acabar-se, deixen de dir altres particularitats de dita sentència en que és estat agraviat lo dit Cassador.

A's fet gran agravi a Cassador havent passat avant, com ha passat, lo prior un any aprés d'esser-se'n anat, ha continuat lo Consell la exequitió de dita sentència, fent la exequitió ab un rigor may vist ni usat, inventariant sos béns y dant tèrmens precisos per a vendre'ls, per rahó de las 2 mil lliures de pena en què'l condemnaren, exequant enterament la dita quantitat, no essent acostumat ni usat exequitar-se pena, sinó tant solament //779r// la tercera part tocant als còfrens reals; y lo dit prior manà se donàs la tercera part a Alonso d'Ormassa, son camerer, com acusador del delictes, y l'altra tercera part volia per a ell per a destrubuhir-la en lo que li aparegués, cosa que scandalizà molt a tota Cathalunya, y ab molta rahó; y no podent acabar la dita exequitió abans de sa partida de Cathalunya, ha sempre instat que se acabàs, y és estat part que vostra magestat no féu gràtia de dita pena, perquè estava lo prior en Lisbona ab vostra magestat y de allí encaminà la exequitió y lo demés, axí en Barcelona com ab vostra magestat; y de las diligèncias del prior consta per cartes de son camarer Ormassa per a misser Francesch Puig, y malítia y passió tant descuberta may se ha vist ni hoyt, particularment que des del dia que posaren a la presó als dits Cassadors, y després de la dita sentència, may lo prior ha permès ni consentit, sent ja fora de Cathalunya y de càrrech de virrey, que parlassen ni tractassen ab persona alguna, ni poguessen scriure ni rebre cartes, ni entendre en sos negocis, ni fermar procura per a poder cobrar de sos deutors lo que li devían, ni traure dels banchs ni de la taula de la ciutat de Barcelona ninguns diners, de tal manera y ab tant estrem, que sas mullés ni parents no sabien si eren morts ho vius, encaminant-ho tot a que ja que lo cas los apposaven de voler matar lo prior no's pogués averiguar, de consumir-los y acabar-los las vidas, tenint-los de la manera que és dit, com de paraula ho havia publicat, dient que son poder serie poch ho'ls consumiria béns y honra y vidas; y sols en dietas de guardas ha pagat més de quatre-cents scuts, poden-ho fàcilment scusar en pendre fermances, les quals offeriren per 200 mil ducats, y no consentí que de ses cases los donassen //779v// de menjar sinó que'ls ho donàs lo scarceller, ni que sas mullés, estant ells malalts, los visitassen ni mirassen per ses vides y salut, que per a Cathalunya és estada una cosa nova y nunca vista ni hoyda y molt scandalosa.

Per tenir lo prior advocat en lo Consell Supremo de Aragó, no tenint-lo ja menester en Barcelona pus estava ja donada la sentència, en la qual li ajudà molt, féu ab sos medis que lo regent Terça tornàs en cort, com ho féu, y's féu relador de aquests negocis del prior y dels Cassadors, fins a tant que lo canonge Rajadell, de part de Cassadors, li digué que deixàs de entrevenir en dits negocis perquè d'altra manera tenia orde de donar quei-

xas a vostra magestat; y encara que ho recusà molt, a la fi se contentava de no ser relator ab que pogués votar, y desanganyat de una cosa y altre per lo dit canonje Rajadell, se contentà d'exir-ne, perquè no's donàs queixa a vostra magestat per lo mal ja estava fet; y dient-li lo canonge Rejadell que no podie votar en estos negocis, perquè se tractave de misser Franquesa, son gendra, li scapà de la boca, "jo ja ho diguí que no posassen en axò a misser Franquesa", *nota verbum*, y digué també després que podia votar perquè los Cassadors nagaven haver volgut matar a misser Franquesa, tant cega la passió.

Envià també lo prior a la cort per a que li servís de procurador y advocat en esta causa a gastos de vostra magestat, a misser Martí Joan Franquesa, advocat fiscal y del Real Consell Criminal de Cathalunya y jutge en dita causa, lo qual no entengué ni fou⁹²² enviat per altres negocis sinó per estos, encara que lo motiu serie altre; y lo dit misser Franquesa fou també advocat del prior en Barcelona en aquestos negocis com apar per una carta //780r// que lo prior, estant en Madrid, scrigué a misser Francesch Puig en la qual, sobre estos negocis, li scriu lo següent, "vostra mercè ab misser Franquesa y don Luys faran les diligènties que judicaran convenir", de manera que estaven bé encaminats los negocis de dits Pere y Francesch Cassador que misser Puig y misser Franquesa fossen los jutges y advocats y procuradors; y per cartes del dit misser Franquesa dirigides al prior, y per billets y memorials del dit misser Franquesa, que són en poder de esta part, los quals ha comprats d'un taverner, que comprà en lo encant de Barcelona alguns papers se veneren després de la mor de misser Puig, i'ls posseheix ab títol de compra, que és bon títol, apar clarament que lo dit misser Franquesa no fou enviat ni estava en cort sinó per estos negocis, ni entenia sinó en ells; y també consta que lo regent Terça, estant en Barcelona lo mateix temps, aconsellava y ere advocat del prior en estos negocis, y fou gran part en què's donàs la pretesa sentència; y quant aparegué al prior que no'l tenia menester en Barcelona, féu que vostra magestat lo cridà[s] a la cort, de manera que no's contentava lo prior de tenir de sa mà en estos negocis al Real Consell Criminal de Cathalunya, però volgué també tenir al Consell Supremo d'Aragó; y axí scriu lo dit⁹²³ misser Franquesa a 28 d'abril 1579, de Madrid al prior, lo següent: "lo comte de Xinxón me ha dit que lo regent Terça li ha scrit en açò, y que és estada de molt fruyt sa carta, y tota via me apar que vostra excel·lència li scrigue en los negocis perquè aquí ell és lo qui més los senyoreja, per faltar-los vicicancellor, y pot vostra excellència agrahir-li la bona voluntat que jo li he vist en tot lo que aquí he tractat, y demanar-li que la continue en lo prevenir, y açò dich perquè lo rey té allà la consulta molts dies ha y, com no respon, podria //780v// ser que fos menester més refactió y, entretant, lo més acertat fóra que lo Consell declaràs en la causa de Cassador, pus saben que tot son intent és procurar algun destorb per a què no's judique son negoci per aqueix Consell, y si's dóna la sentència ab axò se acaba tot y no's parlarà més en axò; no cregue vostra excel·lència que dich assò per recel de que'm donen aquí mala provisió, perquè verdaderament no passe per mi desconfiansa, però sóc amich de acostar-me al més segur y veix que, fins que aqueix nego-

922. A continuació, ratllat, obligat.

923. A continuació, ratllat, Consell Supremo.

924. A continuació, ratllat, negocis.

925. A continuació, ratllat, Gassols.

ci se remate ab la sentència, sempre aquí los⁹²⁴ agents de Cassadors aniran queixant-se y sa pena gruny[i]nt, encara que lo tinch molt més blan del que solia estar”; y encara que en dits papers no té Pere Cassador sinó dos cartes de misser Franquesa per al prior y una per misser Puig, és cert que·ls scrigué moltes cartes, y bàstan estas per a la prova de què misser Puig y misser Franquesa éran advocats del prior, lo que de las cartas del prior don Hernando, y de misser Franquesa, y de misser don Luys de Paguera, y del secretari Hierònym⁹²⁵ Gonsales, y del camarer del prior, y de Viladamor, y de Sebastià Costa per al dit misser Francesch Puig se col·ligeix que lo prior havia promès una abbadia al dit misser Puig per a ell, y algun bon benefici per a son fill, dels que vostra magestat llevaria al qui provehís abbadia, y que entretant enviàs son fill a Alcalá o a Salamanca per a estudiar, que lo prior li pagaria los studis; de manera que la recompensa que devia lo prior era de beneficis ecclesiàstichs per la justícia li venia misser Puig; axí que tots daven lo que no era seu, y tots a costa de dit Cassador; y en las scripturas de dit misser Puig s’és trobada la minuta de la capitulació del últim concert fermà lo prior a Damià //781r// [Puig]janer, ab molts y molt llargues additions de mà pròpria de misser Puig, y altres molts papers tocants a la dita causa, y consta per ells clarament ser son advocat; y en los anys se tractaren estos negocis en altre ningú entengué lo dit misser Puig, y no era sol, que tots los del Consell lo ajudaren, sinó misser Miquel Quintana, de manera que dexaven los negocis de son càrrech per ésser advocat[s] del prior, y fora mancho mal si no foóan també jutges; y lo prior partí de Barcelona a 7 de nohembre 1579, y des de 7 de decembre fins en 22 de febrer 1580, estan en mans de Cassador set lletres que scrigué lo prior a misser Puig des de Madrid sobre estos negocis, en resposta de quatorze cartes havia rebut de misser Puig, que era molt gran diligència del prior y major de misser Puig, y de qui se pot traure què feyen estant lo prior en Barcelona, y no·s troben advocats que fessen esta diligència, y del negoci que tracten dites cartes era jutge lo mateix misser Puig, y, en lo principi de la causa de la pretesa conspiració per a encaminar-la millor a l’intent del prior, per ser gran official, lo feren relador, y prengué lo dit misser Puig la depositió d’Utrolis y altres testimonis, y féu la provisió de la captura de Pere Cassador; y pot-se⁹²⁶ axí mateix creure que a misser Franquesa y a tots los altres del Consell Criminal havia promès lo prior, y és públich y notori que particularment havia offerit al regent Vilana la⁹²⁷ adjunció del càrrech de vicicanceller, y los més d’ells eren estats provehits en sos càrrechs en temps del prior, y per son medi y relació, y speràvan tots llargues mercès per son medi, y las tenia offerides, y tot açò és públich y notori en Barcelona.

Damià Puigjaner donà sospitas contra los doctors del Consell Criminal, a 7 de nohembre 1578, y declarà lo //781v// Concell que misser Puig y misser Ferreró no entrevinguessen en dita causa; y sent advocats del prior, públicament ja en la causa devant los tres commissaris, abans d’ella, des del primer memorial, se presentà a vostra magestat en lo mes d’octubre 1576 ordenaven les respostes, entrevenien, y votaven en esta que·s comensà a 22 de juliol 1578, y haurien entrevingut sempre, sinó per lo Puigjaner, cosa de molt inichs jutges y de mal exemplar, que no havien d’aguardar que·s donassen

926. A continuació, ratllat, dir.

927. A continuació, ratllat, adjudicació.

sospites, essent ells advocats en dita causa, y ordenant en ella com advocats; y havent ordenat en dita causa quant se tractà civilment devant los jutges commissaris, y després de dades dites sospites de Puigjaner, encara que no votaven, atravessaven, informaven y feyen los memorials en dret y totes les demás diligències podían fer los advocats, estant-los prohibit per Constitutions de Cathalunya lo advocar, que don Luys de Paguera no tenia sinó lo nom, y tots, sinó misser Quintana, eren de una mateixa voluntat y feyen un mateix offici de jutges y advocats, y misser Miquel Joan Quintana, vuy regent en lo Consell Supremo d'Aragó, en prengué molt la part del prior, essent jutge, y fou lo qui més passió amostrà en estes causes.

Per les scriptures de misser Puig conste que misser don Luys de Paguera donà lo Consell al prior que tragués de Spanya a Utrolis, testimoni falç contra Pere y Francesch Cassador en la causa de conspiració y que per axò és estat penjat, y lo enviàs a Milà; y determinà lo prior se fes, y li donaren cartas lo prior y son secretari per a Milà, y dinés ab que pogués anar, y Utrolis //782r// deixà d'anar pensant lo enviaven a Milà⁹²⁸ per a fer-lo matar si lo dit Utrolis hagués testificat la veritat de què tenia lo prior y misser don Luys de Paguera per a enviar-lo a Milà, y Utrolis de no anar allí; y dites cartes estan en poder de Cassador, que les donà Utrolis quant féu lo descàrrech en Tamarit de Litera, y ab ella donà lo original remissió despatxada per Cancelleria que lo prior féu a Utrolis, ab ferma de misser Puig, y còpia de la supplicació o memorial presentà Utrolis a vostra magestat per orde del dit prior y del regent Terça.

Donaren-se al Consell moltes supplications de paraula y en scrits per que los advocats poguessen parlar ab⁹²⁹ Pere Cassador, lo qual estava més al cap d'esta causa y dels comptes d'ella, y may se pogué alcansar ab motiu de la causa de la pretesa conspiració, de manera que's féu la causa y electió de calculadors, y lo càlcul y la liquidació, y tot a voluntat y gust del prior; y alguna vegada de importunats digué lo Consell que los advocats parlassen ab Francesch Cassador a certa hora senyalada y quant venien per a parlar li deye lo alguazil Ferreres que estave en guarda d'ells, que no tenia orde del prior, y axí se'n tornaven sens parlar-li, de manera que may li parlaren, i's féu la causa *parte inaudita*, contra tot dret diví y humà, que no's fera en terra de bàrbaros.

Donàs supplicació a 27 de juliol 1579 per part de Francesch Cassador, deduhint los agravis de la sentència, la qual supplicació no volgué lo Consell decretar ni provehir, ni que's posàs en lo procés, pensant per esta via tancar la porta a dit Cassador, y tentaren de posar en la presó los advocats, y ho hagueren fet sinó per ser ecclesiàstichs; y per a què //782v// constàs de la dita supplicació y de las injustícias y agravis que li feyen lo prior y los del Consell se donaren requestes particulars per part de dit Cassador a tots los del Consell, ab inserta de dita supplicació, y axí féu lo que pogué per conservació de son dret.

Lo mateix se féu després de la partida del prior en una supplicació presentada a 29 de nohembre del mateix any 1579, la qual fou decretada *providenda in Regio Criminali Consilio per admodum illustrem dominum gubernatorem 29 novembris 1579* y després

928. A continuació, ratllat, y determinà lo prior se fes.

929. Al manuscrit 76, apareix a continuació, Pere y Francesch Cassador y particularment ab.

930. Així apareix al manuscrit 76.

se decretà *non admittatur dicta supplicatio provisa per admodum illustrem dominum gubernatorem ex deliberatione Regii Consilii insequendo conclusionem in Consilio factam die 11 presentis et currentis mensis die 15 decembris 1579*; y en dit dia de 15 de decembre se presentà als del Real Consell per part del dit Cassador requesta, y sempre lo Consell volgué [fer]⁹³⁰ la part del prior, y tancar la porta al Cassador. Però *non est consilium contra dominum*, perquè, quant més feren, més mostraren sa malícia y passional procehir, y han vingut les Corts per a reparar los agravis, en las quals se pot y deu haver rahó de la dita sentència, perquè la queixa principal de Cassador y lo que donà per principal agravi és la dita sentència.

Finalment, fou fet agravi al dit Cassador, perquè axí en via de dret com de consuetut y stil inconcussament observat, quant algú està impetit de molts delictes, encara que resultants de diversos y separats casos y de diverses espècies, acostumen tots en una sentència y no en moltes declarar-se; y encara que fos instruït lo procés sobre un crim que no faltàs sinó sola sentència, que en Cathalunya se diu “assignat a relació”, se pot parar fins que la causa sobre //783r// l’altre delicte se pugue també declarar, tractant-se majorment totes les causes devant lo mateix jutge, com en est cars, que ha instàntia del procurador fiscal de la règia cort fou revocada la commissió feta a misser Puig del crim *lese magestatis*, del qual últimament fou impetit dit Cassador, y fou comesa esta causa a misser Damià Osset, antich relador de las otras causas contra lo mateix Cassador, y en la preventió consta que era acusat d’altres crims per lo dit procurador fiscal; y en la demanda se fa exhibitó de altres enquestes, atès també que la pena de l’últim crim *lese magestatis in primo capite absorbebat et absorbere debebat omnes alias penas minores*, y que lo procés de regalia se’n portave tots los altres processos formats via ordinària; y si de aquesta manera no’s servàs seguir-s’i, han molts inconvenients, com clarament se veu, senyaladament que las causas criminals se farían immortals, si sobre cada delicte⁹³¹ no provats se poguessen de tenir en presó lo reos, o a instàntia del procurador fiscal, o a petició de la part, aguardant altres proves o sentències criminals sobre altres crims moltes voltes absolutòries, lo que en Cathalunya fins avuy no s’és vist; per les quals y per moltes altres causes que’s deixen per no ser llarch, no’s podia ni devia dar sentència diffinitiva criminal sobre los dits contractes fins a tant que la causa sobre lo crim *lese magestatis in primo capite* de què a instàntia del procurador fiscal estava impetit Francesch Cassador se pogués també diffinitivament *aut alias* despatxar; y encara que havia manat vostra magestat al prior y Consell que no publicassen provisió en la causa dels contractes sense consultar-le-y, se féu tot lo contrari, //783v// y lo mateix dia que partí lo prior se publicà la provisió de la liquidatió y se instà la exequitió de 2 mil lliures, de manera que la dita carta de vostra magestat no aprofità a Cassador, sinó que fou contra ell, com s’és dit en lo memorial dels agravis de la causa de la pretesa conspiratió.

Quant féu vostra magestat lo decret manà y provehí que sos acreadors, contenguts en lo decret, no fossen molestats ni exequutats per les persones a qui ells devían, y assò durà fins a tant que vostra magestat los pagà, y també los féu altre commoditat molt gran que pagassen sos acreadors, ab los mateixos *juros* que vostra magestat los pagava; tot

931. Al manuscrit 76 apareix un fragment afegit que completa el text: separat se pogués preferir sentència y sobre los altres crims provats ho.

lo contrari féu lo prior, perquè seria tots los indirectes y todas las vias y maneras que ell y los més del Real Consell pogueren inventar, per a vexar, molestar y anichilar a Pere y Francesch Cassador y a Damià Puigjaner; y durà la persecutió de Damià Puigjaner fins que féu lo concert y igualà ab lo prior, de manera que veu clarament la intentió del prior y de alguns del Consell, y per no affetigar ab més llarga scriptura a vostra magestat se deixen de dir moltes coses, però de les dites se pot inferir les demés *et crimine ab uno disce omnes*. May se ha vist que lo deutor fes posar a la presó a son creador, y no's contentà lo prior ab la presó, però que estigués en la pijor presó, y Cassador y Puigjaner. Dos-cents mil ducats de fermances per a què los deixàs arrestats en sas casas no volgué, de què tenia por havían de fugir y pagar la manlleuta que perdera lo prior, pus quant se féu lo concert després ab Puigjaner, dexant-se perdra lo dit Puigjaner més de 10 mil lliures, li pagà lo prior 6 mil 500 lliures, y lo deute de Francesch Cassador era molt més; y quant per part de Cassador y Puigjaner //784r// se presentaven requestes al regent y Consell, deien per burla que és assò matèria de Corts, Déu sab qui serà viu. Devien pensar que algun dia las hi hauria, y no s'havien de burlar d'ellas com se búrlan de la visita, que no ha servit de res, per esta causa com és públich y notori en Cathalunya, perquè lo prior se atravesa en ella en Barcelona, y en la cort hahont lo regent Terça fou relador d'ella; y per a puïar al superlatiu grau, inventaren que los Cassadors volien matar al prior y a misser Franquesa, sens tenir consideratió que en açò se atrevassave la auctoritat de vostra magestat y la fidelitat del Principat de Cathalunya. No estan costumats los cathalans a semblants tiranias, y per axò han de ésser exemplarment castigat[s] *ut eis cedat in penam aliis vero in exemplum*, y lo hereu de Francesch Cassador sie desagrauiat cobrant enterament lo que li és degut de principal y interés, costas, danys y injúries, conforme als contractes fermats per lo prior don Hernando de Toledo, y cobrant també les 2 mil lliures de la pena que per lo thesorero foren exequutades, y las costas y interesos d'ellas, y sie relevat indempne conforme als contractes.

En resolució, lo agravi de dits Cassadors resulta principalment de la dita pretesa sentència que notòriament és injusta y contra dret per les causes següents: perquè es contra la exemptió de vostra magestat; que los pretesos jutges eren advocats de la part; que lo prior ha fet y ordenà la sentència a son gust en sa causa pròpria; que's donà *absque cause cognitione*, y axí contra les Constitucions de Cathalunya, Capítols y Actes de Cort, Usatges de Barcelona, privilegis generals y particulars; per tenir tancats en la presó als dits Cassadors prohibits de parlar ab procurador ni advocats; que sent causa civil la feren criminal per a fer-la a gust del prior y per llevar la //784v// supplicatió; y és indubitat que las exceptions de dol y corruptió contra los jutges may se exclouen ni's poden llevar per ninguna ley, com està dit més llargament en aquest y altre memorial de la pretesa conspiratió; y és indubitat que quant lo Real Consell féu la provisió de traure de la iglésia a Pere Cassador entengué clarament que era inventió, falcadat y maldat, y que féu la provisió per dar contento al prior, y per poder declarar en esta causa sense hoïr a dits Cassadors, com ho féu.

Declare dit Pere Cassador que tot lo contingut en aquest memorial contra lo prior don Hernando de Toledo y los del Real Consell Criminal de Cathalunya ho ha dit y entén ab lo acato y respecte que's deu *et citra animum iniuriandi*, sinó a effecte tant solament de demanar justícia de sos agravis a vostra magestat, devant del qual en cosas de justí-

cia no y ha exceptió de persones, y poden les parts y·ls és lícit y permès dir y al·legar tot lo que a son dret convé.

Supplica, per so, a vostra magestat lo dit Pere Cassador en los dits noms y los tres brassos de la present Cort, sia de son real servey, per reparo d'aquests agravis, manar que, no obstant la dita iníqua sentència contra lo dit Francesch Cassador per lo mateix prior y Consell Criminal nul·lament donada, se veyen, coneguen y declaren de nou los mèrits de la dita causa dels contractes y assientos fets entre lo dit prior y Francesch Cassador y Damià Puigjaner, ministrant en ella compliment de justícia, com si la dita sentència no fóra donada; y que esta causa, ab tots los incidents, emergents y deppendents, mane vostra magestat cometre a la sala del regent la Cancelleria de la Audiència Real de Cathalunya, ample y bastant poder y per la via, modo y forma més convenients; y que dins sis mesos //785r// las parts hajan d'instruhir lo procés, comptadors del dia de la introducció de la causa, y que, dins altres sis mesos après següents, la dita sala haje de donar la sentència.

Axí mateix, mane també vostra magestat nomenar, donar y assignar jutges legítims y competents, los quals per via criminal y civil procehèscan y hajan de procehir per justícia contra lo prior y contra alguns doctors qui llavors eren del Consell Criminal de Cathalunya, per les culpes en què han encorregut notades en aquest y primer memorial de agravis precedent y que en son lloch, més particularment, se deduhirà; y per los agravis y grans danys que han fet y causat al dit Pere Cassador y Francesch Cassador, en ses persones y aziendas, ab prefixió de son termini, per a què dintre d'ell se haje de pronuntiar y declarar en dites causes, axí criminals com civils, per sentència diffinitiva; y lo mateix se supplica se fasse contra misser Miquel Terça, regent en lo Supremo Consell d'Aragó; y que ha dit Pere Cassador sie donada còpia de totes les conclusions y *facto verbo* fetas en las causas contengudes en estos dos memorials d'agravis, ço [és] en la dita causa dels contractes y en la de la pretesa conspiració, y en la de misser Puigventós y Granollachs, y en la de Raphael Aymarich, a fi que dit Pere Cassador pugue dir y al·legar lo que li convindrà a sa justícia contra los dits doctor y prior, y al reparo de dits sos agravis; axí que sien punits y castigats y dit Cassador reintegrat dels danys y injúria, y sia pagat del que conforme als dits assientos y a la capitulació de Madrid li és degut; que no havie de venir lo prior a contractar en Cathalunya ab sos súbdits, y de llurs dinés donar a cambi y pagar los deutes devia en altres províntias, de que patia grans interessos, y guardar sos blats fins al //785v// temps que·ls pogué vendre al preu de la taxa de Castella, de què li redundà de profit y utilitat més de cinquanta mil ducats, y no és just ni rahonable ho fes ab dinés y dany de dits Cassadors.

Reste exemplar en lo sdevenidor que ningun virrey y Consell Real se atrevèschan a semblants coses, car lo dit Pere Cassador y la present Cort en quant sie menester, consent y approve ab la present las commissions sobredites per vostra magestat fahedores, si y en quant fossen contràries a les Constitucions, Capítols⁹³² y Actes de Cort, privilegis generals y particulars de aquest Principat, supplicant a vostra magestat que dites causes no passen sens declaratió, per lo que convé al benefici públich, encara que la part de dit Pere Cassador no la instàs.

932. A continuació, ratllat, de Cort.

E per quant lo dit Pere Cassador té per suspecte al regent Terça y tots los del Real Consell Criminal qui entrevingueren en las ditas causas criminals, excepto misser Miquel Quintana, y té també per suspecte a misser don Luis de Paguera de[l dit] Consell, que fou advocat del prior y entrevingué en altres coses, com està dit en lo present memorial, y té també per suspecte a misser Francesch Puig, de la Real Audiència Civil de Cathalunya, per ésser cunyat del dit regent Terça y oncle de la muller del dit misser Franquesa, per les causes deduhides ab aquest, y ab lo primer memorial d'agravis fets a dits Cassadors, y ab lo tercer y següent memorial que junctament ab aquest se presenten, supplícan també a vostra magestat, sie de son real servey manar que los dits no entrevinguen en los negocis y fets tocants a dit Pere Cassador.

Compte del prior don Hernando de Toledo, del que deu al devall hereu de Francesch Cassador.

Lo prior don Hernando de Toledo deu a Francesch //785r bis// Cassador y Damià Puigjaner, a 27 de maig 1576, 103 mil 856 lliures, 18 sous, 5, com llargament se diu al principi d'aquest memorial, de les quals toquen y pertanyen a Francesch Cassador, per sa part y portió, 60 mil 065 lliures, 11 diners, y las demás tòcan a dit Puigjaner: 60 mil 065 lliures, sous, 11.

Més, deu per los interessos de dos firas de Lió, que la última fou a pagaments en Barcelona, a 26 de janer 1577, de què se donà lo compte al dit prior,⁹³³ 5 mil 756 lliures, 12 sous, 5: 5 mil 756 lliures 12 sous 5.

[Suma:] 65 mil 821 lliures, 13 sous, 4.

Ha pagat lo prior, en virtut de la capitulació fermada en Madrid a 24 d'abril 1577, 70 mil lliures, ço és, 60 mil lliures en Madrid y les 10 mil lliures en Barcelona, y d'estes toquen y pertanyen a Francesch Cassador 40 mil 497 lliures, 14 sous, les quals se descàrgan a dit prior: 40 mil 497 lliures 14 sous.

És la resta: 25 mil 323 lliures, 19 sous, 4.

Més, deu per lo interés de les dites 40 mil 497 lliures, 14 sous, que's compten a rahó 12 per cen[t] lo any, conforme a la dita capitulació de Madrid, des de 26 de janer 1577 fins lo dia que's pagaren les dites 70 mil lliures, com apar per lo compte se donà al prior, que montà 1 mil 689 lliures, 10 sous, de les quals toquen y pertanyen a Francesch Cassador, per sa portió, 973 lliures, 7 sous, 2: 973 lliures 7 sous 2.

Més, deu los interessos de las ditas 25 mil 323 lliures, 19 sous, 4 diners, a la dita rahó de 12 per cent l'any per rahó del lucro cessant y dany emergent, conforme a la dita capitulació de Madrid, des de 26 de janer 1577 fins la íntegra y real solutió, y fent-se lo compte fins a 26 de janer 1586, són 9 anys, y lo que //785v bis// tardarà a pagar ultra lo dit temps, venen a càr[r]ech del prior, que monten los dits danys 27 mil 349 lliures, 18 sous, 6: 27 mil 349 lliures, 18 sous, 6.

933. *A continuació una xifra ratllada.*

934. *Al manuscrit 76, 53 mil 647 lliures.*

935. *A continuació, ratllat, y.*

936. *Espai en blanc.*

937. *A continuació un espai en blanc amb els símbols de lliures i sous.*

938. *A continuació un espai en blanc amb els símbols de lliures i sous.*

[Suma:] 53 mil, 643⁹³⁴ lliures, 5 sous.

Més, deu que ha de dar scèdula de sacha dels Regnes de Castella per a Cathalunya, per la part y portió tocant a Francesch Cassador, de 24 mil 682 lliures, 4 sous havia de dar a Cassador y Puigjaner, a compliment de 60 mil lliures, per las 60 mil lliures reberen en Madrid y en Toledo⁹³⁵ en virtut de la capitulació fermada en Madrid a 24 d'abril 1577, la qual scèdula de sacha havia de dar dins un mes.⁹³⁶

Més, ha de pagar tots los gastos fets per dits Cassadors en la presó y en Madrid sobre las dos causes, contractes y pretesa conspiració.⁹³⁷

Més, los danys que per rahó de sa captura han patit en sos béns, que són de molta importàntia.⁹³⁸

Més, la injúria se li és feta per rahó de les dites causes.⁹³⁹

Tercer. Ítem, se queixa Pere Cassador, cavaller en Barcelona populat, en nom propri y com hereu del quòndam Francesch Cassador, que en lo mes de decembre 1576, havent-se presentats memorials a vostra magestat per part de Francesch Cassador y Damià Puigjaner, y respost a ells per part del prior, féu provisió lo Supremo Consell d'Aragó y se despatxà lo billet per a vostra magestat, y may lo volgué enviar, encara que fou sollicitat moltes voltes per part de dit Cassador y Puigjaner.

786r// Després de arribat a la cort lo vic canceller, que havia estat absent d'ella molts mesos, se li féu relatió d'aquest negoci per lo Consell y se li mostrà la provisió y el billet, y tampoch lo volgué enviar a vostra magestat, sinó que scrigué al prior, enviant-li còpia del dit billet; y no responent a contento del vic canceller, scrigué segona vegada que pagàs o se igolàs ab la part, altrament, no podia deixar d'enviar lo billet a vostra magestat; y de la resposta del prior resultà la capitulació se fermà en Madrid a 24 de abril 1577, ab interventió del Supremo Consell, la qual no hagueren fermat Cassador y Puigjaner si tingueren notítia del contengut en la dita provisió; y era just que lo Consell servara igualdat en açò, publicant-la també a dits Cassadors y Puigjaner, o que enviar lo billet a vostra magestat, y si u fera se hagueren scusats los inconvenients que's seguiren, perquè no hagueren fermat la dita cappitulació Cassador y Puigjaner.

Lo prior comensà causa en Barcelona devant los jutges commissaris, en la qual no's donà sentència; y passats los quatre mesos la causa fou devoluta al dit Consell Supremo en virtut de la dita capitulació, y per part de Cassador y Puigjaner se presentaren tres supplicacions per a què manàs portar lo procés, y's ves y sententiàs; y dites supplicacions foren decretades y comesas al regent Sapena, el qual no féu provisió en ellas, havent-se fermada la dita capitulació per medi del dit Supremo Consell, y no volgué assumir la dita causa per contentar al prior, lo qual leshores se trobava en Madrid; y tingué medis per açò, com apar per cartes del prior per misser Puig, en les quals clarament ho diu, y fou notori agravi y d'ell resultà a Cassador tot lo dany.

Arribà a notítia del procurador de Cassador y Puigjaner //786v// que lo prior procurava commissió de vostra magestat per a la sala del canceller de Cathalunya, y donà supplicació, al·legant les causes y Constitutions perquè no's devia ni's podia provehir dita commissió; y no obstant açò, sent cosa molt clara que era contra moltes Constitutions

939. A continuació un espai en blanc amb els símbols de lliures i sous.

de Cathalunya, la concedí, y fou també notori agravi y la dita commissió no fou admesa en la Real Audiència per ser contra clares Constitutions de Cathalunya.

Avent-se despatxada la exemptió y no essent obehida per lo prior, se donaren memorials a vostra magestat, donant-li compte d'açò, supplicant-lo que la dita causa se tractàs en lo dit Supremo Consell conforme al capitulat en Madrid, ab intervenció del dit Consell, y que, havent concedit la exemptió *ex iustis et rationabilibus causis*, no havia a desemparrar dits Cassador y Puigjaner, ni deixar-los en mà d'un tirà. Y no-s trobarà Constitució de Cathalunya en favor dels virreys y contra los provintials, per a poder impugnar la exemptió.

Presentaren-se infinits memorials a vostra magestat per part de dits Cassadors y Puigjaner, sobre los molts y molt grans agravis los feye lo prior y los de Consell Criminal en la causa dels contractes y en la causa de la pretesa conspiració, y que, particularment, que manàs al prior y al Consell posassen a la presó a Utrolis y Ruís per a què isqués a llum esta veritat; y quant Utrolis y Ruys estaven en la cort se supplicà lo mateix en cort, y may volgué provehir de remey.

Estant en Barcelona, lo regent Terça ajudà al prior en la causa dels contractes, informant y persuadint als del Consell Criminal de Cathalunya y scrivint al comte de Xinxón, com apar per cartes de misser Franquesa, son gendre, per al prior; y pogué molt ab ell, per causa de la visita //787r// se feye leshores, y, estant en la cort, ordenà lo memorial que Miquel Utrolis y Berthomeu Mas presentaren a vostra magestat, demanant merçè per rahó de son dit y depositió contra Cassadors; y lo secretari del prior lo scrivia de manera que era jutge y advocat.

Lo Supremo Consell no devia sufrir que misser Franquesa anàs a la cort per advocat del prior a gastos de vostra magestat, majorment que lo salari dels del Real Consell ho paga lo General de Cathalunya, y està prohibit de poder advocar, y no li pagà lo salari per anar a la cort.

Lo mateix se diu de misser Osset, lo qual portave ab si lo prior a Madrid per estos negocis, ab los processos de la causa dels contractes y de la pretesa conspiració, y féu molts memorials, informà lo Supremo Consell, que poguera fer més un advocat del prior, y tot ho suffria lo Consell Supremo.

De tots los memorials presentats a vostra magestat per part de dits Cassadors y Puigjaner, que foren més de sexanta, tenia aquí mateix lo prior la còpia, lo que no-s podia ni devia fer, sabent clarament la passió y mal procehir del prior y dels del Real Consell de Cathalunya, y que no servia sinó per a indignar-los més, per a opprimir y vexar més a dits Cassadors, y temorizar a l'agent tenien a la cort a que no gosàs dar més memorials; y assò no u podia fer sinó algú del Consell, o lo secretari, y dels que-s daven per part del prior ninguna notítia tenien Cassador y Puigjaner, y alguns se han trobat entre los papers de misser Puig; y devia-s guardar ygualtat, ja que-s daven al prior, en dar còpia a l'agent de Cassador dels que presentà lo prior.

Presentaren-se memorials sobre la remissió de la pena de las dos mília lliures, y no-s pogué haver la gràtia ni que paràs la exequutió, sent cosa tant justa com se ha dit en segon memorial.

787v// Francesch Cassador y Damià Puigjaner enviaren a la cort a Miquel Salvador Riera en lo mes de janer 1579 y, després de concertat Damià Puigjaner ab lo prior, estigué allí lo dit Riera més de tres anys per estos negocis de Pere y Francesch Cassadors, donant memorials a vostra magestat, y solicitant y informant al Supremo Consell; y després de la

captura de Pere Cassador, enviaren sos parents a la cort a Gaspar Duzay, cunyat del dit Pere Cassador, y després al canonge Rajadell y Gabriel Cassador, y tots informaren a vostra magestat y al Supremo Consell y feren tot lo possible, sens poder traure algun remey, ni que manassen traure de la gonguera y de la torra nova ab fianzas a dits Cassadors, perquè lo prior ho tenia tot de sa mà, sent en cort relador lo regent Terça y advocat y procurador misser Franquesa, son gendre; de manera que no ha perdonat lo dit Pere Cassador a gastos, ni s'és descuydat, y lo dit Riera era home de intel·ligència, y féu lo que pogué fins acabar la vida en la cort tras estos negocis, sens poder traure algun remey.

Que la ciutat de Barcelona, encara que tenia embaxador en la cort per agravis feye lo prior, envià embaxador per aquest negoci de la conspiració, y supplicà a vostra magestat y a son Consell Supremo d'Aragó, particularment, que los testimonis estiguessen a bon recapte; y lo embaxador dels diputats de Cathalunya insten lo mateix y que poguessen publicar la crida de les quatre mília lliures, y no's provehí perquè estava la porta tancada a estos negocis, com se ha vist clarament en tot lo discurs d'ells.

Vostra magestat scrigué al comte d'Aytona, virrey de Cathalunya, un capítol del tenor següent, ab carta de negocis; "*veo como se ha publicado la encuesta a Pedro Cassador; advertiréys //788r// a los desse Consejo que no se trate del prior don Hernando, attento la qualidad de su persona y el cargo que per nós ha tenido en esse Principado*"; y és molt clar que axò no era menys de levar la deffensa al dit Cassador, y en cosas de justítia no y ha d'haver exceptió de persones, y en tant té Pere Cassador sa vida y honra com lo prior la sua, quant més que se atravessava en assò la honra y fidelitat de tota Cathalunya, y la auctoritat de vostra magestat; y axí ho ha entès tot lo Regne y ha gastat molts dinés, que no gastara si fora negoci de particular.

Vostra magestat ha remunerat y fet mercè a tots los qui han fet agravi als dits Cassadors, és a saber, a misser Miquel Joan Quintana, lo qual fou lo caporal en estas causas del càrrech de la Real Audiència de Cathalunya y de advocat fiscal patrimonial y després de regent del Supremo Consell d'Aragó; a misser Francesch Sans, a misser Hierònym Planes, a misser Francesch Puig y a misser Damià Osset y a misser Puig, cunyat del regent Terça y advocat fiscal patrimonial, y a misser don Luys de Paguera, advocat del prior, descàrrech del Real Consell Criminal, y a misser Franquesa de dos-centes lliures de renda de vida y de la Thesoreria de Cathalunya, y després, en recompensa d'ella, de dos-cents ducats de vida; al fill de Mas, lo offici d'aguazil per mort de son pare; a Mur, scrivà del procés de conspiració, lo offici de scrivà de ratió; y diuen en Cathalunya que Cassador ha fet molts hòmens en ella y persuadeixen-se tots ser obra del prior, lo qual, després de la sentència en la causa dels contractes, no s'és descuydat, ni ara ho està, d'aquest negoci, com consta per sas cartas, y té en Monçó al regent Terça y al regent Quintana y misser Franquesa y misser don Luys de Paguera.

Aprés, per part dels dits Cassadors des de 26 de setembre 1576 //788v// se ha donada notítia a vostra magestat y a son Supremo Consell d'Aragó d'estos agravis, oppressions y tiranias, presentats molts memorialis, y informat a vostra magestat y al Supremo Consell, y fetes totes les diligències possibles en procurar y solicitar lo remey,

y ha tingut vostra magestat y lo dit Consell entera notítia d'ells; y ho diu clarament la exemptió despatxada en lo mes de decembre 1578, los quals memorials estan en poder del secretari Gassol, y no u remedia; està obligat vostra magestat en pagar lo deute del prior, és a saber, principal, interessos y despeses, danys y injúria, y restituhir les dos mília lliures de pena, ab les despeses fetas en la execució y en castigar al prior y als mals jutges, de manera que lo dit Cassador sie desagraviat.

Lo prior féu consignatió a Francesch Cassador y Damià Puigjaner de quinze mília lliures sobre la Thesoreria general d'Aragó en poder de Miquel Bohera, notari de Barcelona, a 29 de nohembre 1573, la qual fou intimada per lo procurador del dit prior al comte de Xinchón, y fou acceptada per lo dit compte com apar per scriptura pública en poder de⁹⁴⁰ Cristóval Riannón, notari públich de Madrid, a 23 de juliol 1574; y lo dit comte està obligat a la solutió y paga de les dites quinze mília lliures; y perquè se té entès que vostra magestat ha manat lliurar al prior, sobre lo servey de Cathalunya d'estes Corts de Monçó, deset mília cent trenta-y-sinch ducats, sis sous, y hu serà bé no-s paguen, perquè tinga vostra magestat de hont valer-se en part del que tindrà de pagar per lo dit prior, per rahó dels agravis d'estos memorials.

Declare dit Pere Cassador que tot lo contengut en aquest memorial entén haver dit ab lo acato y respecte que-s deu, y a effecte tant solament de demanar justícia de sos agravis //789r// a vostra magestat, devant del qual en coses de justícia no hi ha exceptió de persones y poden les parts y-ls és lícit y permès dir y al·legar tot lo que a son dret convé.

Supplica per ço a vostra magestat lo dit Pere Cassador y los tres brassos de la present Cort sie de son real servey manar desagraviar al dit Pere Cassador, e axí mateix mane també vostra magestat nomenar, donar y assignar jutges legítims y competents, los quals, per via criminal y civil, procehèscan y hagen de procehir per justícia contra lo reverent Terça y altres per les culpes en què han encorregut, notades en aquest y en los dos precedents memorials d'agravis y que en son lloch més particularment se deduhiran, y per los agravis y grans danys que han fet y causat als dits Pere Cassador y Francesch Cassador y en ses persones y aziendas, ab prefixió de cert termini per a què dintre d'ell se haja de pronuntiar y declarar en dites causes, axí criminals com civils, per sentència diffinitiva; y que a dit Pere Cassador sie donada còpia de totes les provisions fetes en dit Supremo Consell en los memorials presentats per dits Cassadors y Puigjaner y per lo prior, a ffi que dit Pere Cassador pugue dir y al·legar lo que li convindrà a sa justícia contra los dits y ab raparo de dits sos agravis.

Y per quant lo dit Pere Cassador té per suspectes a misser Miquel Terça, y a misser Miquel Joan Quintana, regents en lo Supremo Consell d'Aragó, y a misser Martí Joan Franquesa, del Real Consell Criminal de Cathalunya y advocat fiscal, y a misser don Luys de Paguera, del dit Consell, y a misser Francesch Puig de la Real Audiència Civil de Cathalunya, cunyat del dit regent Terça y oncle de la muller del dit misser Franquesa, y a tots los qui han entrevingut //789v// en les dites dos causes dels contractes y de la pretesa conspiratió, per les causes deduhides ab dos memorials d'agravis fets a dit Cassador que, junctament ab aquest, se presenten, suppliquen també a vostra magestat sie de son real servey manar que los dits no entrevinguen en los negocis y fets tocants a dit Pere Cassador.

Marci Anthony magni oratio habita Neapoli in funere Ferdinandi, Hispaniarum regis catholici, chalendis martii MDXVI: Gravissimum mihi onus incumbit pro rex illustrissime virique preclarissimi atque ita grave, etc.

Iustitie autem memoratissimum illud exemplum quod nunc occurrit non duxi preter eundem degente in Sicilia pro rege Gaspare spectro eius pater olim Ferdinandum in Castella regnum induxerat mulieres due vidue Gasparem ipsum repetundarum apud regem accusarunt quamobrem rex iustissimus, causa cognita, Gasparem reum non modo magistratu abduavit sed carcere etiam mulctavit idque omne quod iniuste expilaverat in Sicilia probe siculis iussit restitui.

Valerio Maximo, libro sexto de justitia capitulo 5, collegio tribunorum.

Magnam laudem et illud collegium tribunorum tulit quod, cum unum ex eis l. cotafiducia sacro sancte potestatis creditoribus suis satisfacere nollet, decrevit ut si neque solveret pecuniam neque daret cum quo sponso fieret appellantis si creditoribus auxilio futurum inquam ratum maiestatem publicam private perfidie obtentui esse, ita quod cotam in tribunatu quasi in aliquo sacrario latentem tribunitia inde iusticia extraxit.

790r// Pere Cassador fa particular queixa a vostra magestat, per ço que, essen[t] lo duch de Alcalá lloctinent y capità general de vostra magestat en lo present Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya, a la fi de l'any 1583 cometé a Pere Cassador, cavaller català y ciutedà de la ciutat de Barcelona, que pagàs en Barcelona lo que ell li manaria per fàbrica de galeras y altres coses del servey de vostra magestat, y rebés los dinés que, per aquest effecte, li farían lliurar com ho feye Guillem Guirzes; y après, don Garcia de Toledo, successor en lo dit càrrech de lloctinent general, li cometé també pagàs en Perpinyà los soldats y obres, sens emperò ésser-li spedida provisió ni privilegi algú, ni per vostra magestat, ni per los dits lloctinents generals, de títol de pagador de la dita Capitanía General, ni may tal títol ha tingut, y ha donat bo y leal compte de tot lo rebut y pagat a les persones per vostra magestat per aquest effecte deputades, dels quals té bastant diffinitió y liberatió; noresmenys, set anys après de ésser estat provehit lo dit càrrech, ço és en lo any 1574, fonch enviat per lo Consell de Guerra de Castella Francisco de Salablanca, de natió castellana, tenint son continu domicili en Castella, per visitador dels oficials de la Capitanía General, lo qual féu enquesta a dit Cassador, no per fets ni delictes que contra sa persona pretengués, sinó contra dos criats seus, per voler donar molèstia y vexar a dit Cassador, no perquè dits dos criats haguesen delinquit ni fraudat a vostra magestat, com se provarà plenament sempre que menester sia; y de fet y no de dret, ni conforme tèrmens de justícia, mogut per los enemichs de dit Cassador, per via secreta y més rigorosa que si fos cas de inquisitió, sens publicar la enquesta ni dar còpia d'ella, ni de las deposicions dels testimonis que en offensa havien testificat, y no admettent al dit Pere Cassador //790v// a deguda deffensa, y no sols contra la dispositió de les Constitutions del present Principat però contra tot dret divinal y positiu, procehí en dita pretesa visita contra los oficials de la Capitanía General de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya, y se'n tornà en Castella, ahont se'n portà los processos y ninguna cosa après han intimada a dit Cassador; fins que per lletra de vostra magestat, a 19 de decembre 1579, refferendada per Joan Dalgado, secretari del Consell de Guerra, lo governador don Pedro de Cardona, com a pretès de lloctinent de

capità general, a 4 de janer 1580, a petició de misser don Luys de Peguera com a pretès advocat fiscal de la dita Capitania General, fonc decernit secreste en los béns del dit Cassador per quinze mil ducats; y diu la dita lletra de vostra magestat que se estava vehent la dita visita, y que lo dit secreste se posàs per lo que seria sententiat en dita visita, e axí que no estava donada la sentència encara y se manà posar seqüestre, que fonch notori agravi fet per lo Consell de Guerra de Castella en provehir dita lletra y per lo Consell de la Capitania General en fer dita provisió de seqüest, lo que fer no·s podia de justícia; y per exequitió de dita provisió li foren seqüestrats, y inventariats béns mobles e immobles, que valen més de vint-y-sinch mil ducats, no sens gran dany y detriment de sa reputatió y honra, com consta per lo procés y actes sobre assò fets; y estava en aquell temps en los càrcers reals tancat dins una torra nova, privat de poder parlar ni veure a ningú, per orde del prior don Hernando de Toledo donat, essent en Castella y fora del càrrech de virrey; y no·s contentà d'axò, mes encara procurà lo dit prior aquest secrest, pensant ab ell acabar d'arruhinar y anichilar dit Cassador, perquè a ningú dels visitats, essent molts, se féu semblants procehiments, y re//791r//bent alguns d'ells salari de vostra magestat, que se'ls podia impedir y secrestar ya que no·ls secrestassen sos béns; però no·ls degué parèixer de justítia fer tal procehiment abans d'ésser donada la sentència, y après de donada ho han fet, solament se féu contra de dit Cassador y contra dos criats seus, los quals manà vostra magestat també llavors, abans d'ésser donada la sentència, fossen portats presos en Madrid, y fins vuy encara estan seqüestrats los béns de dit Pere Cassador, y haurà un any que vostra magestat envià en Barcelona lo comptedor Torres per a solicitar la exequitió de las sentèncias donades en Castella, en la pretesa visita contra tots los visitats.

Y estigué en Barcelona, per dit effecte, més de tres mesos, y après se'n tornà en Castella per no poder-se exequitar dites sentències conforme Constitutions de Cathalunya; però, havent solicitat dit Cassador se llevàs lo seqüestra, no ho ha pogut obtenir, que és notori agravi perquè haurà tantost sis anys que·s posà dit seqüest, ab gran avalot y moltes despeses que ha pagat dit Cassador, y és de gran consideratió que lo dit Salablanca se'n tornà en Castella en lo any 1576 ab los processos de la pretesa visita, y a dit Cassador ni a sos criats ni altres visitats se ha may intimat res; y al mancho havia de intimar a sentència, la qual pretesa visita és directament contrària a infinites Constitucions de Cathalunya, Capítols y Actes de Cort, Usatges, privilegis, leys del present Principat, per moltes causes y rahons.

E primerament, és molt expedit que, per haver en algun temps administrat dit Pere Cassador lo offici de pagador en aquest Principat y Comptats, y per ésser estat après satisfet de sos treballs y serveys, no per ço ha renunyat tàcitament ni expressa //791v// als beneficis que per ésser cavaller natural cathalà, ciutedà de Barcelona, y altrament, li competeixen y competir deuen, conforme al privilegi de dita ciutat de Barcelona y a les Generals Constitutions, Usatges, Capítols de Cort, privilegis y altres leys de dit Principat, los quals, com no fassen distinció de persones, se han d'entendre, observar y guardar indistinctament, y són leys comunes y generals per a tots los poblats en dit Principat; y per ésser axí molt cert, se ha introduhit d'algun temps ensà que los provehits

941. *Al manuscrit 76, dit.*

de dit offici y altres semblants donen fermances en Castella, y vol lo Consell de Guerra que les tals fermances sien naturals y residents en Castella, y que tinguen allí sos béns; y axí las donà lo pagador Anton Enrique, que fou provehit del dit offici y obtingut títol y privilegi d'aquell, y per donar-las estigué més de tres anys après d'ésser despatxat lo privilegi, tan gran és la difficultat de donar les fermances en estos càrrechs, lo que no ha fet de⁹⁴¹ Pere Cassador, de hont se mostrà que fa molt al cas no haver tingut dit Cassador sinó la sola administratió de dit offici, sens títol ni provisió de vostra magestat, ni de son lloctinent general, y per consegüent, no és estat may subiecte al tribunal de la Capitania General.

Secundo. No fonch procehit contra Pere Cassador, ciutedà de Barcelona, de la manera que se devia procehir, perquè dit Cassador és ciutedà de Barcelona y havia de ésser convengut devant lo veguer de Barcelona⁹⁴², y se havia de comensar *a querela etiam ad instantiam fisci procuratoris*, per lo privilegi del *recognoverunt proceres* atorgat a la ciutat de Barcelona, lo qual //792r// està en viril observansa.

Tertio. Que essent la causa contra Pere Cassador civil, procehí lo dit Salablanca criminalment, no donant-li demanda, perquè lo dit Cassador, per fets de sos justs tors, no pogué ésser convengut criminalment sinó civilment, *servato iuris ordine*, y és indubitat y ningú negarà que lo tribunal de la Capitania General no-s serve la dispositió del dret comú *in quo debet procedi parte citata et audita*.

Quarto. És també indubitat que la prohibició d'officials nous en lo present Principat és universal, y comprèn specialment lo tribunal de la Capitania General, com se prove per moltes Constitutions sota títol d'"Observar Constitutions" *praecipue, in capitulo 38, regis Iacobi in 2 Curiis Barcinone, incipit* "En tots los Capítols", *folio 27, et in capitulo 29 eiusdem regis Iacobi, folio eodem, incipit* "Encara, statuim e volem", *et in capitulo 11 Ferdinandi I, in Curiis Barcinone, folio eodem, incipit* "Ítem, que vós, senyor, y lo dit primogènit", *et in capitulo 53 Ioannis 2 in Curiis Montissoni, folio 28, incipit* "Ítem, senyor", *ubi indistincte et generaliter loquitur de capitaneis*; y també se prove ab les conclusions de totes les Corts y més specialment ab les últimes dels anys 1542, 1547, 1553, 1564, y és de consideratió que en dites conclusions anomena expressament lo capità general y, en temps que no estave dit càrrech en persona de lloctinent general, que fonch abans de las Corts de 1542, parla generalment de totes corts y justíties; y no importe res que lo tal nou official sie nomenat visitador o commissari o d'altre qualsevol nom, perquè tot és indistinctament prohibit per moltes Constitucions en lo títol "Que novells officials no sien posats en lloch hont no són acostumats posar", foli 88, y senyaladament d'Alfons 4 en la Cort de Sanct Cugat, que comensa "Ítem, per tolre vexations". //792v// Y no per tenir la Capitania General tribunal format se segueix que-s pugue crear nou visitador o commissari y per a inquirir contra los officials de dita Capitania General, perquè ab major rahó se havia açò de permetre ab los officials de la lloctinència general, lo que és molt al contrari; y per ço, si abans dels Capítols de Cort de la visita dels officials no obligats a tenir taula fos estat per vostra magestat tramès o nomenat algú, encara que natural català y domiciliat en Cathalunya, ab poder y commissió de visitar dits officials,

942. A continuació, *repetit*, y havia d'ésser convengut devant lo veguer de Barcelona.

943. A continuació, *ratllat*, trabe

clara cosa és que, com official nou, no fora admès y que tots los actes per ell fets serien nul·les; com no fou admès lo bisbe Llohases, que fonch⁹⁴³ tramés a Barcelona per lo emperador don Carles 5, de felice recordatió, y se'n tornà sens effectuar la visita, y fonch necessari fer-se Capítol de Cort per poder-se fer dita visita; y és molt de notar la força gran que dites Constitutions han volgut posar en la dita prohibició d'officials nous, no volent que d'aquella sie exceptat ningun cas, encara que d'urgent necessitat, ab tot que, en lo cas present, ninguna necessitat es pot considerar, com lo vertader y propri visitador dels officials de la Capitanía General sie lo lloctinent general y *alter nos* de vostra magestat, o lo mateix capità general; y en conformitat d'axò fou escrit a 30 de juliol 1567 una lletra per los dos Consells Reals de Cathalunya al príncep de Mérito, lloctinent general de vostra magestat, que llavors se trobava en Perpinyà, la qual és en dit procés del secrete; y no importaria que se pretengués haver-se fet semblant visitas en Cathalunya, perquè segons volen dites Constitutions hauria d'ésser assò al temps del rey en Pere 3 o abans, lo que no és, altrament són abusos contra Constitucions y per ço de ninguna valor, quant⁹⁴⁴ //793r// més, que és indubitat que la primera visita que may en Cathalunya s'és feta dels officials de la Capitanía General és esta que féu Francisco de Salablanca, y no se'n ha feta may altra; y prou diligència han feta en açò los assessors y advocat fiscal de dita Capitanía General, y axí clarament fonch official novell lo dit Francisco de Salablanca.

Quinto. Per lo semblant, no té difficultat que los officials de la Capitanía General són compresos en las Constitucions universalment y sense distinció, disposants que tots los officials en Cathalunya han d'ésser naturals cathalans, sense fer excepció sinó tant solament del lloctinent general; y encara, alguna de dites Constitutions parlen specialment dels officials de guerra y proceheixen a major evidència y rahó en los officials exercint jurisdicció, com se pretén haver-la exercida dit Francisco de Salablanca; y los dits officials no sols han de ésser naturals, però han de tenir son domicili en Cathalunya, y axí fou dit Salablanca inàbil per a tenir ningun offici de jurisdicció, axí que tots los actes per ells fets, com per persona privada y sens poder ni jurisdicció alguna, foren y són estats nul·les y de ninguna efficàtia, força y valor, com està clarament ordenat per la Constitució de les Corts de l'any 1520, Capítol 13 que comensa, "Ítem, statuim", foli 108, y per la Constitució del rey Alfonso 3 en la Cort de Monblanch, Capítol 20, que comensa "Ítem, a supplicació", foli 41, en lo títol "Que tots los officials en Cathalunya y en Mallorques sien cathalans", y contra la Constitució del rey en Pere 3, en la Cort de Barcelona, Capítol 11, que comensa, "Confirmant", foli 41, y contra la Constitució del rey en Ferrando 2, en la primera Cort de Barcelona, Capítol 12, que comensa, "Aprobans", foli 43, y contra lo Capítol de Cort del rey //793v// en Martí, Capítol 1, que comensa, "Primerament", foli 44, y contra lo Capítol 17 de les Corts de 1534, que comensa, "E com", foli 237; y en aquest Principat no y ha Usatge, Constitució ni ley alguna que aprobe dita pretesa exepció, per hont és cert no·ns podem ni devem apartar de la regla, la qual proceheix y gualment en qualsevol casos de supremas regalías, encara que sien més propis y affixes a la persona real que no són les cosas de guerra; y com se han dit en lo pro-

944. A continuació, repetit, quant

cedent capítol, si alguna vegada se ha tol·lerat lo contrari, són abusos que no's poden traure en conseqüència, majorment en contradictori judici, hahont no se ha de tenir compte sinó que les Constitucions y leys d'aquest Principat jurades per vostra magestat sien guardades inviolablement; y de pochys anys ensà són introduhits en Cathalunya estrangers en officis de la Capitania General, perquè en temps del dit emperador Carlos quint y hagué en Barcelona fàbrica de moltes galeras y moltes altres coses, y administracions del servey de vostra magestat; y lo thesorier Puig tingué lo càrrech de pagar, y tots los officials eren cathalans, y après entrà per pagador Guillem Guirzes, y après lo dit Pere Cassador y tots eren cathalans, y après Antón Enrique, que era aragonès, y si se li hagués fet contrari no u podia ésser; però no s'és may vist en Cathalunya que official estranger exercir jurisdicció, y lo dit Salablanca és estat lo primer, y ns amostrà quant necessària és la Constitució prohibint officials estrangers, perquè és indubitat que si fora natural no haguera fet procehiments tant bàrbaros.

Sexto. Se ha de fer mèritament gran admiració del que's pretén més avant, que aquest negoci s'és pogut traure y judicar fora del present Principat de Cathalunya, y per ser cosa de //794r// guerra y axí regalia de vostra magestat, y per ésser causa d'officials a respecte de sos officis; de manera que per lo fonament que pren d'estes preteses exceptions se presupposa y no pot negar la regla en contrari, perquè no y ha cosa més clara, ni ab major sforç assegurada, usada y deffensada en aquest Principat, com és no poder exir d'ell ningun negoci de justícia per ninguna regalia de pau ni de guerra, ni per altra qualsevol via directa ni indirecta, com està disposat per la Constitució del rey en Pere 2 en las Corts de Barcelona, Capítol 12, que comensa, "Ítem, que totes les causes", en lo títol "De jurisdicció de tots jutges e de for competent", foli 86, y ab la Constitució del mateix rey, Capítol 12, que comensa, "Ítem, que les causes", *folio eodem*, y ab la Constitució del rey en Jaume segon en la 3 Cort de Barcelona, Capítol 8, foli 82, que comensa, "Ítem, ordenam", y ab la Constitució de la reyna Maria, Capítol 2, que comensa, "Volents", y ab la Constitució d'Alfons en la Cort de Barcelona, comensant, "Les causes de pobills", en lo títol "De l'Audiència, etc." foli 9; en la qual regla, per dispositió expressa de la Constitució "Clarificant" són també compreses expressament les causes patrimonials; y finalment, és regla que no té exceptió, sinó és una sola declarada en dita Constitució, ço és, de les causes entre officials reals per rahó de sos officis, la vertadera intel·ligència de les quals paraules no és sinó exceptar tant solament les causes hahont és qüestió entre officials reals sobre la propietat e possessió d'alguna offici real, y no quant, altrament, se ha de procehir civil ho criminalment contra algun official real, inculpat de excessos o delictes comesos en son offici, perquè aquest és cas indubitat de la regla y no de dita exceptió, limitada //794v// y restreta a dits tèrmens: que's tracte de propietat o possessió d'official real, com resulta clarament de les paraules de dita Constitució "Clarificant" y de la Constitució de l'any 1534, Capítol 20, y de la pràctica comuna y sempre rebuda en aquest Principat. Perquè, d'altra manera, si dites Constitucions se poguessen allergrar y entendre, com en contrari se pretén, no y havia per a què fer y ordenar los capítols de la visita que, en les Corts de l'any 1510, Capítol 60, y de l'any 1512, Capítol 9, y de l'any 1547, Capítol 1, y últimament en les Corts de l'any 1564, són estats fets y ordenats contra los officials reals no obligats a tenir taula allí anomenats, ab dispensa particular que en aquell cars special se puguen judicar fora

Cathalunya les causes de dits oficials; la qual exceptió y dispensa confirma la regla en tots los altres casos y causes en dits Capítols de Corts no compreses, encara que sien contra oficials reals. Y és aquesta intel·ligència tant necessària en aquest Principat quant seria la contrària de grandíssim inconvenient y dany per la bona y recta administració de la justícia, y colligeix-se clarament ab lo Capítol de la dita visita de l'any 1510, Capítol 60, *verso*, e jatsia en les dites Constitutions, etc., hahont diu que contra los oficials reals no tinguts a tenir taula no y havia sinó lo remey de la Constitució de la Observansa, y és de gran consideració que may se sia vist que causes d'oficials reals se sien prosseguides y declarades fora de Cathalunya; y axí la consuetud és clara interpretació de la dita Constitució "Clarificant", y no solament és provehit ab Constitutions que totes les causes se hajen de tractar y decidir dins Cathalunya, però està disposat lo mateix de dret //795r// comú. Y si los emperadors statuyren axò per les provínties a ells subiectes, molt més justa és la disposició de las Constitucions de Cathalunya, com lo present Principat no sia subiecte a rey ningú, sinó que és Regne y domini que solament regoneix al comte de Barcelona. Axí que les causes de la Capitania General no poden exir de Cathalunya, perquè resultaria gran absurdo que lo capità general tingués major potestat que lo rey, y està declarat en la Constitució feta en lo Consell d'Aragó Supremo "*De capitaneo generali Cathalonie et eius iurisdictione*". E la mateixa conclusió fonc feta en la Real Audiència de Cathalunya, a 10 de juny 1553, *unanimiter*, en la qual entrevingueren tots, que foren 13 doctors; la qual conclusió se donà al marquès d'Aguilar, llavors lloctinent y capità general de Cathalunya, per enviar-la a vostra magestat; y, perquè après scrigué vostra magestat al canceller y regent la Cancelleria demanant major discussió sobre lo dit article, se li envià més llarga conclusió, les quals estan insertades en lo dit procés del sequestra.

Septimo. Quant a la forma del procehir servada per dit Salablanca en dit procés, consten los abusos y absurdos grans per ell comesos en sa pretesa visita, principalment en la denegació de legítimes deffenses, de les quals és la més principal part la íntegra y perfeta publicació de la offensa y dels testimonis d'ella, que no-s pot deixar ni denegar, sinó ab violació notòria de totes les leys divines y humanes, y en special de les pròpies de aquest Principat; y per consegüent, ab vici de manifesta nul·litat, de la qual sempre ha protestat dit Pere Cassador, y de tot lo demés, per conservació de sos drets, podia y devia protestar, contradient a dits procehiments com ha nul·les y fets per persona privada. Y quant a la dita //795v// forma de procehir, sens orde de dret y sens publicació de testimonis, se contravingué a l'Usatge de Barcelona que comensa, "Ningú presumecha", foli 152, y altre Usatge que comensa, "Altre noble", foli 175, y altra Constitució del rey don Jaume 2 en les Corts de Barcelona, Capítol 25, que comensa, "Ítem, que algun hom", foli 170, y al privilegi del rey en Pere 3 que comensa "*Sit notum cunctis*", foli 273, y altre privilegi del mateix rey que comensa "*Notum sit cunctis*", foli 272, y contra altre privilegi del rey don Ferrando 2, que comensa "*In nomine Domini*", foli 278.

Octavo. De les violènties y forçes fetes per dit Salablanca contra los testimonis, y de altres excessos de son procehir, consta plenament per depositions de molts testimonis dignes de fee, segons la qualitat del fet, perquè semblants actes no-s poden fer devant

945. A continuació, ratllat, en presó.

altres testimonis sinó occultament y ab grans cauthelas; y per ço fan prova bastant los mateixos testimonis, majorment quant lo número d'ells, com ab lo present cars, supple lo pretès deffecte de les persones, y concurrent també per al mateix effecte altres persones, proves y evidènties, los quals testimonis presos sobre los dits excessos y violènties són 47, ço és, 19 presos en Rosas, 22 presos en Perpinyà y 6 presos en Barcelona, y tots en presència d'assessor de la Capitania General, y no n'i ha sinó 6 que sien estats⁹⁴⁵ posats en presó per Francisco de Salablanca. Axí que n'i resten 41 que no són estats empresonats y maltractats de dit visitador, y no tenen ab si los objectes de ésser-li enemichs y tenir-li odi y mala voluntat, ni los 6 testimonis deixan de donar plena fe per ésser estats posats en presó, constant com conste de la violència del dit Salablanca, y en terra de bàrbaros y de sitas no-s suffririen semblants procehiments y excessos; y en lo procés de dita visita consta de las protestacions fetes per dit Cassador, y per so se'n donà //796r// notítia a vostra magestat, y a càrrech y obligació de l'advocat fiscal toca no d'exequutar los excessos y delictes per dit Salablanca comesos en dita visita, ans bé donar plena notítia d'ells a vostra magestat, perquè semblants delictes y excessos no resten impunits y sie exemplar d'altres, y la voluntat y christianíssim ànimo de vostra magestat fer mercès a qui lealment l'a servit, com l'a servit dit Cassador, y no és suffrir que ab tals medis los lleven la honra y haziendas.

Nono. És fora del cas, sinó molt a propòsit, lo que dit Cassador ab molts actes claríssimament ha mostrat y provat, ço és, que lo supremo tribunal del lloctinent general y *alter nos* de vostra magestat y de la Audiència y Consell Real d'aquest Principat és superior a la Capitania General, y que per consegüent les causes de dita Capitania General per appellació se poden introduhir y conèixer devant dit lloctinent general y Real Audiència, perquè, altrament, seria cosa monstruosa voler introduhir dos caps igualment supremos en un mateix regne; y axí se ha usat y pratichat inconcussament sempre que les parts han volgut, y en judici contradictori diverses vegades és estat declarat en la forma que-s devia y podia declarar.

Y, si de poch temps ensà, han appel·lat alguns devant lo mateix capità general és estat per contentar-se d'assò les parts, y per no voler-se appel·lar a dit lloctinent general; però d'aquest pretès ús nou y modern, clara cosa és que ningun prejudici se ha causat ni pogut causar a la dita suprema potestat, tant solament pertanyent y affixa a la persona y offici del lloctinent general y *alter nos* de vostra magestat; y si açò proceheix quant los dos officis del lloctinent y del capità general resideixen en dos differents persones, com //796v// se concedeix en contrari, notòries són les regles de dret per les quals és i a d'ésser lo mateix estant dits officis en una mateixa persona, la qual en respecte de cada hu de dits officis representa different persona, attès, majorment, que com ha lloctinent general té la adherència de la Audiència y Consell Real, y com ha capità general té altre different Consell de sos assessors; lo que no sols no és inconvenient ni absurdo, ans o seria lo contrari, ço és, que un mateix offici de capità general hagués de tenir en Cathalunya més llarga y més suprema jurisdicció en poder d'una persona que en poder d'altra, com sie molt cert que la qualitat de la jurisdicció no proceheix de la persona sinó de l'offici; y axí se ha vist poch temps ha en aquest Principat que lo lloctinent general ere també mestre rational, però, no per ço, per ser lloctinent general, fonch alterada ni feta major ni més suprema la jurisdicció pertanyent al dit offici de mestre rational, perquè en semblants casos com dit és per expresses dispositions de dret ha de conservar y

retenir cada offici la mateixa qualitat de jurisdicció que li competeix, com si estigués en diferents persones, y d'ésser-se axí salvat, com està *in libro impresso observantiarum Audientie Cathalonie per Michaellem Ferrer, unum ex doctoribus dicte Regie Audientie repilogatarum in tertia parte*, foli 16, Capítol 38, hahont reffereix molts recursos admesos de la Capitania General a la Real Audiència. Y quant no estiguera axí disposat per Constitucions de Cathalunya, com ho està, bastarian la auctoritat de les tres conclusions demunt dites, fetes la una en lo Supremo Consell d'Aragó, y l'altra en la Real Audiència de Cathalunya, y la última per lo canceller Sorribes y regent Montaner; ab tanta discussió com se ha de creure de dos Consells tant //797r// supremos y negoci tant grave consultat y demanat per vostra magestat, y lo que resol del tot aquesta difficultat y l'altra, que lo tribunal de la Capitania General ha de guardar les Constitucions de Cathalunya y altres drets de la pàtria, és la sentència donada per tota la Real Audiència a 23 de agost 1555, la qual està insertada en dit procés, axí que *iam fuit dictum ius*.

E lo dit Cassador ha produhit en lo dit procés dites tres conclusions y sentència, no sens fonament, ni per a intent de sforçar que del tribunal del capità general van y poden anar les causes per apel·lació a la Audiència real, perquè no som en aqueix cars, però ho ha produhit per a provar que las causas de la Capitania General són compresos en les Constitucions de Cathalunya universalment y sense distinció disposants, y que per aqueixa rahó, si eren compresos ho no, fonch per vostra magestat y per son lloctinent general demanat lo vot y parer dels dits dos reals Consells, lo qual *inter alia* fou *quod in Cathalonia certus est in administratione iustitie et prescriptus ordo et inter alia hoc precipuum, ut iudicium faceret princeps per directum, id est, causa cognita, vocatis et auditis partibus, cum ordine et forma appellationum, in Cathalonia et non extra, et quod nova non exigenter tribunalia et reliqua quam formam sua clementia catholici princeps iusticie zelatores in eorum novo ingressu iure iurando solemniter profitentur; et quod cause Cathalonie in omnibus instantiis sive presente sive absente domino rege in Cathalonia sunt cognoscende, tractande et terminande; et quod usos quos abusus vocamus, qui contra Constitutiones essent, non confirmarentur, etiam ex immemorabili usu potius abusu hinch dicimus et vulgare quod contra Constitutiones non potest allegari usus aut usus consuetudo; omnes enim //797v// nihilque magis in eorum regiiis literis et rescriptis commemoratur precipitur et iniungitur quam dictorum iurium et ordinis observantia qua lege omnes scringuntur impertinens enim esset lege qua princeps ligare voluit aliquem missum solutum esse et sic desciditur forma predicta prout [est]⁹⁴⁶ inviolabilis; et hanc provinciam propriis et peculiaribus legibus et moribus institutam fuisse nullumque in ea esse aut esse posse magistratum qui legibus patriis non sit subscriptus; hec sunt verba dictarum conclusionum ad nostrum finem pertinentia. Y ab dites conclusions y sentència està declarada la pretenció de dit Cassador; y lo mateix, ja en lo any 1525, feta molt gran discussió, fonch declarat en lo dit Supremo Consell d'Aragó, de la qual provisió resultà una lletra, passada per Cancellaria, scrigué lo dit emperador Carlos quint a Guillem de Rocandolf, capità general de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya, *data* en Toledo, a 8 d'octubre 1525, produhida en dit procés.*

946. Segons apareix al manuscrit 76.

Decimo. Que en la sentència real a relació de misser Antoni Nagrell, doctor del Real Consell, proferida entre lo procurador fiscal de la Capitanía General, d'una part, y los syndichs de la ciutat de Barcelona y de la Generalitat de Cathalunya, de part altra, ab la qual, littigant sobre poder tenir tribunal lo capità general en Cathalunya, fonch declarat que, attès que lo capità general ja en temps del rey en Pere terç tenie tribunal, la contradicció dels dits syndichs, en quant pretenien que tenir tribunal lo capità general era expressament contravenir a les Constitucions prohibints que no sien posats ni creats en Cathalunya novells oficials, que no era comprès lo tribunal de capità general, de manera //798r// que no fos estat lo capità general en possessió o quasi de tenir lo tribunal en lo temps del rey en Pere terç, obstant-li dites Constitucions, fóra estat prohibit de poderne tenir y axí, lo permès de poder tenir tribunal ab lo fonament fundat ab la sentència que-l tenia en temps del rey en Pere terç, la qual és passada en cosa iudicada y ha fet dret entre les parts; y particularment entre dit Pere Cassador, en nom del qual, com ha hu dels singulars de dita ciutat de Barcelona y Generalitat de Cathalunya, se portave dita causa, y és proferida dita sentència, li ha atribuït y adquirit dret y axí, no pot lo procurador fiscal de la Capitanía General contravenir en aquella, ans bé, de necessitat ha de confessar lo capità general en lo *rittu* y recto ésser obligat a la observansa de les Constitucions, perquè no pot reprovar lo que ha aprovat majorment cents de dita probatió adquirit dret al tercer, sens la voluntat y consentiment del qual no pot obrar cosa alguna la dita reprobató; y axí és cert que nous oficials en Cathalunya, specialment exercint jurisdicció, han de ésser naturals catalans y domiciliats en Cathalunya.

Undecimo. Finalment, sens lo que dalt se diu a la comissió del dit Francesch⁹⁴⁷ de Salablanca y a tots los actes de sa visita, contradiuen clarament a les Constitucions y Capítols de Cort que estan baix del títol “De observar Constitucions”, axí per oficial real com de la senyora reyna, foli 29, ço és, del rey don Alonso 2 en la Cort de Monçó, Capítol 33, *incipit* “Ítem, ordenam”, foli 29; y contra la Constitució del rey don Jaume primer en la Cort de Barcelona *incipit* “Encara statuim”, foli 28; y contra la Constitució d'Alfonso 2, en la Cort de Monçó, Capítol 15, *incipit* “Ítem, ordenam y statuhim”, foli 28; y contra la Constitució de Jaume 2 en la Cort de Barcelona, Capítol 38, *incipit* //798v// “En tots los Capítols”, foli 29; y contra altra Constitució del mateix en la Cort de Gerona, Capítol 12, *incipit* “Ítem, encara”, foli 29; y contra altra Constitució del mateix Capítol, foli 39, *incipit* “Encara statuim y volem”; y contra lo Capítol de Cort de don Ferrando primer en la Cort de Barcelona, Capítol 11, *incipit* “Que vós, senyor, y lo dit primogènit”, foli 29; y contra la Constitució de la reyna dona Maria, Capítol 27, foli 30, *incipit* “Lo fruyt de les leys”, y contra lo Capítol de Cort de don Joan 2 en la Cort de Monçó, Capítol 53, foli 30, *incipit* “Ítem, senyor, com la potíssima”, y contra la Constitució de don Ferrando 2 en la primera Cort de Barcelona, Capítol 18, *incipit* “Desijant”, foli 31; y contra altra Constitució del mateix Capítol 22, foli 31, *incipit* “Poch valdria”; y contra la Constitució del rey Ferrando primer en la Cort de Barcelona, Capítol 17, foli 34, *incipit* “Per tal que les leys”, en lo títol “De splanar Constitucions y

947. *Al manuscrit 76, Francisco.*

948. *El manuscrit 76 completa aquí una omissió amb les paraules 1510, incipit «Més avant statuim» y contra la Constitució de les Corts de l'any.*

col·locar-las sots còngruus títols”; y contra lo Capítol de Cort del mateix rey, Capítol 9, *incipit* “Ítem, senyor, com los Usatges”; y contra la Constitució del rey Ferrando 2 en la 2 Cort de Barcelona Capítol 67, *incipit* “Més avant, statuim”, foli 35; y contra la Constitució de les Corts de l’any 1503 *incipit* “Més avant, statuim y ordenam”; y contra la Constitució de les Corts de l’any⁹⁴⁸ 1520, Capítol 20, *incipit* “Més avant, statuim e ordenam”.

Duodecima. Segueix-se, per consegüent, del sobre dit, que lo pretès seqüestre en los béns de dit Pere Cassador és estat nul·lament posat. *Primo*, per què, essent com és nul·la y de ninguna efficàtia força y valor dit pretès procés de visita, lo mateix vici de nul·litat resulte en tots los actes que de dit procés han resultat, y, en virtut y en conseqüència d’aquell, són estats fets. *Secundo*, per ésser feta segon[s] se assereix la provisió de dit pretès seqüestra fora lo present Principat, ço és, en los Regnes de Castella y, axí, contra Constitucions y leys d’aquest Principat. *Tertio*, per no haver precehit legítimament //799r// citatió de la part y conexensa de causa, conforma a dispositió de dret comú. *Quarto*, per ésser lo dit seqüestre, *de directo*, contrari a la Constitució del rey en Pere 2 en la Cort de Barcelona, Capítol 24, que comensa “Ítem, que nós”, foli 44, y contra la Constitució 50 de les Corts de 1542, que comensa “Més, statuhim”, foli 173, y contra les dos Constitucions de les Corts de l’any 1547, Capítol 52, 53, que comènsan “Ítem, statuhim”, foli 204. *Quinto*, per ésser feta dita pretesa provisió en judici no competent. *Sexto*, perquè semblants seqüestres són regularment prohibits, y no y ha legítima rahó ni causa per la qual en lo present cars se pugue permetre. *Septimo*, perquè dit Pere Cassador no deu res ni en cosa alguna és obligat per la administratió de dit ofici de pagador, segons consta en dit procés, ni ha procehit contracte algú ni delictes de dit Cassador, per rahó del qual competescha ni competir pugue al fisch, dret ni actió contra sa persona y béns, com en son cars y lloch, y sempre que en judici competent li serà demanat, com estarà evidentíssimament; y per ço, és gran agravi haver-lo, sens causa ni rahó, vexat y molestat; y pochs dies après de ésser provehit dit seqüestre, rebé lo compte d’Aytona, llavors lloctinent y capità general de Cathalunya y comptats, una lletra de vostra magestat, ab orde que posàs en presó a Pau Desclapés, per culpas resultants de la dita visita feta per dit Salablanca, lo qual dit Desclapés algun temps havia pagat y havia tingut lo càrrech de pagar per dit Cassador en la present ciutat de Barcelona, en la dresana, y lo dit lloctinent general lo féu portar en Barcelona, des de Malgrat hahont té sa casa, però hont fonch hoyt per lo dit lloctinent general y per lo regent Vilana, pretenent dit Pau Desclapés que las manlleutes tenia donades a dit Salablanca, per exir de presó, eren extinctes, y la manlleuta per dit Desclapés prestada //799v// era spirada, per haver passat dos anys, y que tots los procehiments fets per dit Salablanca eren nul·les, per ésser nou official y per no ésser natural y domiciliat en Cathalunya; y no·s podia exequutar en Cathalunya provisió feta en Castella; y fonch consultat ab lo Real Consell y no se trobà forma per a exequutar lo orde de vostra magestat, sinó que·l libertaren; y lo mateix se fóra fet ab dit Cassador en lo del seqüestre, si lo governador hagués consultat la lletra ab lo Real Consell, perquè és cert haguera volgut hoyr a dit Cassador, però ho consultà ab los assessors de la Capitania General, los quals, ab una supplicatió del procurador fiscal sens intimar-la a dit Cassador, feren la provisió y exequutaren aquella; y és molt different la actió, perquè contra de Pau Desclapés és criminal, y contra dit Cassador és civil, perquè se pretén és obligat dit Cassador de pagar lo que pretén haver

fraudat lo dit Desclapés, sens sabuda ni consentiment de dit Cassador; y si la manlleuta de dos mil ducats prestà dit Desclapés per exir de la presó se tingué per extingida y finida per lo Real Consell, fou per estar axí disposat en la Constitució, axí que, les causes de la Capitania General són compreses ab les Constitucions y leys de la terra y aquest sol exemplar bastaria per a llevar lo seqüestra; y és cosa estranya que vinguen en Barcelona dos lletras de vostra magestat, la una contra dit Cassador per lo seqüestre, y se exequità, y l'altra contra Pau Desclapés, y no's trobà forma per exequitar-la; y las dos lletres són per rahó de la visita de Salablanca.

Lo dit Salablanca féu posar en presó a Pau Desclapés, institor de dit Cassador, per a fer-li dir lo que volia, y allí lo //800r// tingué molt temps, y après lo tragué ab dos mil duchats de fermances; y, com està dit, fonch provehit en Castella, molts anys après que fos portat pres en Cort, lo que no's pogué exequitar per ésser contra Constitucions de Catalunya, y lo dit Pau Desclapés féu bé y lealment son offici, com mostrarà clarament sempre que sia menester, y està⁹⁴⁹ en sa casa aparellat per a donar rahó de si mateix, y per a demanar⁹⁵⁰ justícia de las vexacions y agravis li ha fet lo dit Salablanca.

A Joan Aragonès, també institor de dit Cassador, lo féu venir enmig de l'ivern de Càller, hahont està casat y té son continu domicili, y pogué scusar la vinguda, perquè la ciutat de Càller té los mateixos privilegis que té la ciutat de Barcelona, que los ciutadans de Càller *non tenentur alibi litigare*; y per ésser negoci d'honra volgué deixar sa casa, ab molt gran desatent y dany; però ninguna consideració tingué ab axò dit Salablanca, ans bé lo detingué en Barcelona y, a cap de sis anys, lo manaren exir de sa casa altra vegada y anar a la cort; y après de haver-lo detingut allí molts mesos, lo condenpnaren en 200 ducats y se'n tornà en sa casa, y, si culpa tinguera, molt cert és la haguera pagada ab la vida, perquè fos càstich ab ell y exemplar als altres, y, havent-lo tingut pres en la cort y après tret de presó, està molt clar que no poden demanar res a dit Pere Cassador per pretentió de delictes del dit Joan Aragonès, e axí se veu claríssimament lo modo del procehir de dita pretesa visita, y que ha carregat sobre lo dit Pere Cassador y sos criats.

En dita pretesa visita se ha donat sentència sen[s] haver publicada la enquesta contra mossèn Andreu de Biure, senyor de Sant Jordi quòndam, y l'an condempnat en 957 mil 731 ducats, moneda de Castella, don Anton Doms, en 1 quento, 168 mil, 286 ducats; mossèn Àngel Francesch Do//800v//mènech, de Perpinyà, 682 mil 945 ducats; mossèn Raphel de Robles en 1 quento 243 mil 119 ducats; mossèn Hierònym Guinart, de Puigcerdà, en 122 mil 866 ducats; Joan Coll, de Roses, 18 mil 750 ducats; Joan Carles, caputxer de Barcelona, en 487 mil 500 ducats; Martí, candaler de seu, en 226 mil ducats; mossèn Joan de Biure, en 893 mil 895 ducats; Raphel Borlenga, de Barcelona, en 1 quento 242 mil ducats; y estos són los catalans, los quals estan condemnats en més de 18 mil 750 ducats; y estos són, ultra del que estan condempnat dit Pere Cassador per los dits Joan Aragonès y Pau Desclapés, sos criats, y ultra del que estan condempnats altres strangers; y contra tots ha procehit dit Salablanca en dita pretesa visita de la manera que contra dit Cassador; y contra de ningú dels dits se ha fet procehiment algú, après de la partida de dit Salablanca de Barcelona per a Castella, ni abans de la sentència ni

949. A continuació, ratllat, causa.

950. A continuació, ratllat, per.

aprés, ni·ls ha dit ni demanat res, ni los dits tenen notítia de dites sentèntias; y axí no és maravella que ningú d'ells se queixe, ni done agravi a la present Cort.

Tant és major lo agravi fet a dit Pere Cassador, lo qual està privat de la possessió de molta part de sos béns sis anys haurà en lo mes de janer pròxim, y ell y sos criats han patit notables danys, per rahó de dita pretesa visita y seqüestra contra Constitucions de Cathalunya, Capítols y Actes de Cort, Usatges de Barcelona y altres leys de la terra y usos, costums y privilegis generals y particulars de la ciutat de Barcelona, y dret diví, canònich y comú. Y axí, demane que per reparo de dit agravi sie revocat y llevat lo dit seqüestre, y declarat la dita pretesa visita ésser nul·la com ha feta contra Constitucions, Capítols y Actes de Cort, privilegis, Usatges y altres leys generals y particulars.

La mateixa queixa fa lo dit Pere Cassador com ha procurador //801r// de mossèn Joan de Biure y de Caramany, donzell en Sanct Pere Pescador domiciliat, segons consta de la procura en poder de mossèn Jaume d'Encontra, notari públich de Barcelona, a 7 de juny proppassat, per lo que toca a l'interés y agravi del dit Joan de Biure per los procehiments fets en dita pretesa visita contra lo dit Joan de Biure. Supplica, per ço, a vostra magestat lo dit Pere Cassador en nom pro[p]ri y com ha procurador del dit Joan de Biure, y los tres brassos de la present Cort, sie de son real servey, per remey y reparo d'aquest públich agravi, manar provehir com està supplicat, perquè lo dit Pere Cassador y lo dit Joan de Biure sien desagraviats y reintegrats dels danys, y sie llevat lo seqüestra; y la dita pretesa visita sie declarada nul·la, com ho és, y las Constitucions de Cathalunya, Capítols y Actes de Cort, Usatges, privilegis generals y particulars sien observats inviolablement.

Sacra, catòlica, real magestat.

Joan Francesch de Copons fa particular queixa a vostra magestat que, en temps estava pres y detingut en la presó de Barcelona Pere Cassador, per lo que contra ell havien deposit falsament Miquel Utrolis y Miquel Pertusa, per haver dit Copons procurat que dit Pertusa descobrís la falcedat, pensant en açò fer molt gran servey a Déu y a vostra magestat y a tota Cathalunya, fonch regaliat y cridat públicament *ad fines banni*, per provisió feta per lo Real Consell Criminal, y li fonch tramès un commissari al castell de la Manresana de dit Copons per a què li regonegués aquell; y no obstant que entre ses scriptures trobà y se'n portà dos lletres missives, ab les quals notòriament constava de sa innocència y bon intent, y tant, que no volgué lo fisch de vostra magestat cosir ni insertar aquelles en lo procés de la offensa, ans bé se'n valgué aprés dit Cassador en sa deffensa, en lloch de parar y sobreseure en lo que contra ell havien //801v// intentat, per més agraviar-lo, lo bandejaren ab pública crida, com si fos home facinerós, de tot lo Principat de Cathalunya, per lo que hagué d'estar més de dos anys fora de sa casa absentat, patint per dit efecte molts grans danys y gastos sens culpa alguna, lo qual deixà de presentar-se per lo que en la causa contra dit Pere Cassador se procehia ab tant gran rigor que fonch aconsellat de no presentar-se, perquè no li'n cabés part; y com dit Copons tingué plets importants en la Audiència Civil de vostra magestat, a causa de dit bandeix y de dita sa absència, per passar-li los temps probatoris y no poder axí dins aquells provar sa intentió, fou condemnat en més de tres milia lliures, ab sentència donada per lo magnífich misser Miquel Ferrer, doctor de dita Audiència Civil; y més han agraviat los ministres de vostra magestat al dit Copons, havent-li enviat dos ho tres voltes oficials

per a exequitar a sos vassalls de la Manresa[na] y altres llochs seus, per lo de les muralles de Perpinyà. Y com en dites coses lo hajen molt agraviat y donats molts desatents y gastos, suppliquen, per so, dit Copons y los tres brassos de la present Cort a vostra magestat mane desgraviar a dit Copons, com en semblant cars té vostra magestat per sa real clemència acostumat.

Pere Cassador, en nom propri y com hereu del quòndam Francesch Cassador, son germà, fa particular queixa a vostra magestat, que, com ha succehint a don Agostí de Gualbes quòndam per sos certs y legítims títols, li són degudes, axí per sentències de greuges de las últimas Corts de l'any 1564, com altrament, quatre milia vuyt-centes vint-y-set lliures quatorze sous y vuyt, moneda barcelonesa, segons apar y conste ab dos sentències de greuges y ab altres actes y scriptures, los quals exhibeix y produeix, si y en quant //802r// per si fan, y no altrament.

Supplica a vostra magestat lo dit Pere Cassador en dits noms y los tres brassos de la present Cort, sie de son real servey manar desgraviar al dit Pere Cassador, manant-li pagar la dita quantitat dels dinés del servey de les presents Corts.

Pere Cassador, com ha hereu del quòndam Francesch Cassador, son germà, fa particular queixa a vostra magestat, per ço que, a 13 del mes de agost 1573, per manament y orde del virrey del Regne de València, foren presos, de casa de Ximèn Periz Ruís de Liori en la ciutat de València, dos caixes del dit quòndam Francesch Cassador, dins les quals hi havia cent vuytanta-tres breviaris nous stampats en⁹⁵¹ Venètia, part d'ells enquadernats y part sens enquadernar, protestant lo dit Ximèn Periz Ruís de Liori, que no li fos causat perjuy algú en sos drets, en la valor y preu de dits breviaris. Y al primer d'octubre de dit any misser Vicent Vidal, doctor del Real Consell de València y jutge de la règia cort, manà al dit Ximèn Periz Ruís de Liori que dins vint dies trametés a la cort de vostra magestat los dits breviaris, y a 22 del dit mes d'octubre, Damià Rioloba, alguzil extraordinari de vostra magestat, confessà tenir en son poder los dits breviaris per a portar a la cort de vostra magestat, segons llargament apar per acte en poder de Gaspar Tristan, notari altre dels scrivans del Real Consell en les causes criminals y rebedor de dits actes, los quals actes exhibeix y produeix lo dit Pere Cassador, si y en quant per si fan, y no altrament; y com los dits breviaris sien propis del dit quòndam Francesch Cassador y comprats de sos dinés en Venètia, y fets portar a son risch y perill, y no sien en res obligats a vostra magestat, y sie notori agravi perdre-li dits breviaris, los quals haguera venuts dotze anys ha y tindria sos dinés; supplica, per ço, a vostra magestat lo dit Pere Cassador y los tres brassos de la present //802v// Cort, sie de son real servey manar desgraviar al dit Pere Cassador, fent-li pagar los dits breviaris y los danys que per dita rahó lo són estats donats.

Presentats a sa magestat per los dos brassos militar y real.

Sacra, catòlica, real magestat.

Cosa és molt notòria y sabuda, no sols en lo present Principat y Comtats de Rosselló y Cerdanya, sinó també en molts altres regnes y nations stranyes, que los cavallés, mag-

951. *A continuació, ratllat, València.*

nats, barons, persones generoses y altres del present Principat de Cathalunya, Comtats de Rosselló y Cerdanya, de molt llarch y antiquíssim temps, ab lo valor y indústria de ses persones, posant aquelles en grans perills y gastant no sols la azienda, sinó també scampan la pròpia sanch, reduhiren lo present Principat, estant en poder de moros e infels, a la religió christiana y sots obediència de nostra sancta mare Església, com per molts y diversos historiadors y per los sereníssims reys de immortal memòria, predecessors de vostra magestat, ab diversos privilegis y altres actes és estat commemorat y refferit. De hont, com a persones que ab preu tant equivalent qual era y és los béns y sanch perduda, havien acquirit y comprat lo present Principat restant senyors d'aquell, legítimament han sempre tinguts rebuts y possehits los fruïts d'aquells, y ne han dotat no sols a moltes iglésies, monastirs y obres pies, sinó també a sos successors, los quals, de més de vuyt-cents anys ensà, han possehit y posseheixen aquells com ha propri patrimoni.

Avent concedit a sos vassalls y altres persones seculares algunes parts de les terres per ell, com dit és, adquirides, ab diversos títols de stabliments, vendes y altres contractes han pogut retenir-se que·ls pagassen part dels dits fruïts, y encara que //803r// en algunes parts del present Principat sie la setena, novena, dotzena o altre major o menor part, emperò, perquè més comunament és la dezena a semblansa dels delmes ecclesiàstichs, són dits y anomenats, comunament, per tot los del present Principat, delmes.

Aquestes dècimes, que vuy són possehides per laychs com a coses no spirituals sinó patrimonials y profanes, són estades transferides per diversos títols de successions y contractes d'uns a altres, de manera que may se ha vist ni entès que los summos pontífics ni jutges alguns ecclesiàstichs, per via de justícia ni de gràtia, se empatxassen ni entremetessen d'aquelles; ans bé, tots los plets, qüestions y controvèrtias que sobre aquelles han occorregut se són conegudes y decidides per los jutges y corts seculares, y axí moltes y diverses vegades per los reys d'Aragó y comtes de Barcelona, de gloriosa memòria, és estat provehit, declarat y manat observar; y pretenent alguna volta lo jutge ecclesiàstich conèixer de dites dècimes, és estat declarat per lo canceller d'aquest Principat, lo qual és jutge competent de les contentions de jurisdicció entre jutges ecclesiàstichs y seculares, que la conexensa de dites dècimes, com a cosa *mere* laycas y profanes, tocava als jutges y cort secular.

Y com, per lo *felice* y tranquille estat del poble y religió christiana, sien distinctes y separades les jurisdiccions ecclesiàstiques y seculares, de tal manera, que ni Sa Sanctedat en les coses seculares ni patrimonials, ni vostra magestat en les spirituals se poden ni acostumen d'entremetre, com per moltes dispositions canòniques y Constitutions e statuts del present Principat està provehit y donat forma, per obviar als procehiments que per la cort ecclesiàstica o secular en jurisdicció o coses d'altre se volguessen attentar, com està particularment ordenat //803v// per la concordat⁹⁵² (*sic*) de la reyna Eleonor y del cardenal de Comenge, y Capítols de Sanct Culgat, y per diverses pragmàtiques reals, particularment del rey Martí, *data* en Barcelona a 28 de març 1409, y del rey Ferrando dada en Barcelona a 20 de juny 1413, y altres diverses

952. Al manuscrit 76, concòrdia.

953. A continuació, ratllat, exequutassen.

Constitucions del rey Ferrando 2 y de l'emperador don Carlos, senyor nostre de gloriosa recordatió.

Per ço y per moltes altres rahons y causes ab diverses lletres y embaxades a vostra magestat y a Sa Sanctedat representadas, se ha fet gran sentiment y queixa per part del present Principat y Comtats de Rosselló y Cerdanya, no sols de la concessió per Sa Sanctedad de papa Pio quint, de recordatió felice, feta a vostra magestat d'una casa decimal de cada parròchia, que vulgarment se és dita lo Scusado, sinó també que vostra magestat haja volgut acceptar ni exequutar aquella, tenint tant certa notícia que los militars, barons, persones generoses y altres del present Principat, per haver gastat ells y llurs predecessors les vides, béns y pròpies rendes, no sols en conservació del present Principat y corona real de vostra magestat y sos predecessors, sinó també en conquistar y adquirir-ne altres de nou, són restats ab tant poques facultats y rendes. Y essent aquelles per la major part ab les dites dècimes per ells possehides que,⁹⁵³ exequutant-se la dita pretesa gràtia y prenent vostra magestat una casa decimal de cada parròchia, a penes los restaria per sustento de sa vida y col·locatió de sos fills, ans restarien del tot destruïts y arrohinats.

Y lo que, entre les altres coses, ha causat gran admiratió és que, estant provehit per disposicions canòniques y Constitucions de Cathalunya de la manera que Sa Sanctedat y vostra magestat respective, pretenent alguna cosa patrimonial y profana, //804r// la han de demanar y haver citada primer, y oyda la part, ab terminis de justítia noresmenys en la exequutió de la dita pretesa gràtia, se haja procehit, per los pretesos commissaris apostòlics en lo present Principat, en voler pendre, segons que de fet ha pres, la casa decimal de cada parròchia que·ls ha aparegut millor, sens citar y hoyr los senyors y possessors de les dites dècimes, despullant-los, sens alguna conexensa de causa, ab violència y ab comminació de censures y penes, de la possessió immemorial d'aquelles.

Y per quant molts cavallers y altres persones layques del present Principat, vehent los monitoris, comminació y promulgatió de censures que de fet y sens ninguna jurisdicció se comminaven fer y promulgaven per los pretesos commissaris del dit Breu apostòlich del Scusado, digueren de nul·litat d'aquells y apel·laren a Sa Sanctedat, conforme per clares disposicions de dret és lícit y permès; y entretant recusaren, com sempre han recusat, de pagar ni donar dit delme. Los oficials y ministres del dit Scusado, no obstant dites apel·lacions, se·ls ne aportaven per força los delmes, sens haver-los may resistit los laychs com, quiçà (si no per lo acato y respecte que a les coses de Sa Sanctedad y de vostra magestat se ha tingut sempre, y té, en lo present Principat), com ha procehiments de fet, se havia pogut resistir. Y, no obstant que los tals apel·lats, conforme a molt certes disposicions canòniques, après d'interposada legítimament aquelles, y dites causes de nul·litat per estar lo effecte de la excomunicació suspés penjant la causa de dites apel·lació y nul·litat, stiguessen tutos⁹⁵⁴ y segurs en sa consciència, segons que per molts theòlechs y canonistes de molta auctoritat y sciència, de aquestos y altres regnes, fonch determinat y aconsellat; //804v// noresmenys, los dits commissaris apostòlics fent diversos oficials nous, jatsia fos contra moltes Constitucions, los quals, anant ab vares llargues e insígnia com la de la Inquisició per lo present Principat y Comtats,

954. Tuto, *corregit*.

perseguint molts cavallers y altres persones per la terra per capturar aquells, y trobant-los per alguns camins reals, ab molt gran scàndol y avalot corrien tras ells, alçant la terra ab crits de via fora sometent contra aquells, lo que no se acostuma ni·s pot de justícia fer ni cridar, sinó contra personas facinerosas y grans delats y delinqüents, conforme la Constitució del rey Jaume 2 en la primera Cort de Barcelona, Capítol 20, comensant “Ítem, que officials nostres”, y altres col·locades sots títol “D’aquells qui acullen y sostenen los crimosos”. Y feren, també, altres procehiments ab assistència d’officials reals, la qual assistència se provehí en la Real Audiència del present Principat de Cathalunya en cars de dret y per Constitucions no lícit y permés, per quant essent los procehiments de dits pretesos commissaris nul·los, y havent-se de aquells dit de nul·litat y apel·lat, no se havia de donar assistència de official real, ni atorgar bras secular, essent, majorment, prohibit en lo present Principat y Comtats en semblants Breus apostòlics donar dita assistència per lo privilegi de la reyna Maria, *datum* en lo monastir de Sancta Anna de la ciutat de Barcelona a set de setembre 1451; quant més, que conforme a la Constitució de l’any 1547,⁹⁵⁵ Capítol 32, ans de concedir la dita assistència y bras secular, se havían de citar les parts y donar-los quinze dies per a dir y al·legar lo que volguessen; tot lo qual se dexà de fer, //805r// prenent, de fet, moltes dècimes de cavallers y altres persones layques, compel·lint també de pagar delme a les persones que may ne havían pagat, ni tenen obligatió de pagar-ne.

Y no sols prengueren aquells, però ab alguns motius no subsistents, assenyaladament ab pretentió frívola que havien persistit més de un any en la pretesa exequutió per dits pretesos commissaris promulgada, prosseguiren a exequutar los béns de dits cavallés per les preteses penes a ells imposades, inventariant los béns y aportant-se’n roba y altres coses de ses cases, y procehint també a captura de llurs persones, ab molt gran dany d’ells y derreputatió de ses persones y patrimonis, y de tot lo present Principat.

Y assenyaladament, procehiren en inventariar y exequutar los béns de don Jayme de Cardona y de Rochabertí, al qual li prengueren molta roba y tapiceria de molta valor y estima y altres coses, la major part de les quals veneren en lo encant públich y altra part encara vuy se retenen. Y no sols se acotentaren de haver fets dits agravis, mes encara, ab la assistència d’Onofre de Ferreras, alguazil real, capturaren⁹⁵⁶ la persona del dit don Jayme de Cardona, lo qual, sens haver fet algun delictes ni excés, fonch detingut en los càrcers reals de la ciutat de Barcelona per temps de més de dos anys, en los quals may li fou presa depositió ninguna, ni dit perquè estave pres, causant-li danys molt notables, no sols per la azienda que se li gastà y malmeté estant ell pres, per los de sa persona, la qual tingué ab molts treballs y llargues malalties, causades per lo lloch infecte han hont esta[v]e pres y detingut, sinó també per molts altres grans agravis y perjudicis, en evident dany //805v// de son patrimoni, que per alguns officials y del Consell de vostra magestat, estant ell pres y encarcerat, li foren fets, los quals, per ésser tants y tant grans, que occuparían llarga scriptura, ell refferirà a vostra magestat a part, y per ço se dexen d’expressir ab esta.

955. *Al manuscrit 76, 1447.*

956. *Al manuscrit 76 s’afegeix y prengueren.*

Ítem, de la mateixa manera y per los mateixos respectes y causes, prosseguiren a inventariar y pèndrer, com de fet inventariaren y prengueren, molts delmes de importàntia, y la persona de dona Isabet de Sammanat d'Alentorn, viuda relictà del quòndam don Jayme de Semmanat la qual prengueren en lo castell de Semmanat, y, presa, aportaren en los càrcers reals de la ciutat de Barcelona ab tant rigor que, tenint en aquelles hores sa única filla molt mala y en notable perill de sa vida, per més que pregàs la dexassen ab fiances de qualsevol quantitat, promettent de representar-se en Barcelona, remedià lo mal de dita sa filla, y parexent als oficials que ere cosa justa, consultant-ho ab los doctors del Consell y commissaris de dita gràtia, no u volgueren may consentir, ans la aportaren presa en los càrcers reals de Barcelona, hahont estigué presa alguns dies, y, après, la deixaren ab reincidència y arrest ab molt gran dany de sa persona y azienda, y de sa auctoritat y estimatió.

Ítem, prengueren la persona de dona Raphela d'Oms y de Cardona, muller relictà del quòndam don Carlos d'Oms, governador que fonch per vostra magestat dels Comtats de Rosselló y Cerdanya, y, presa per lo aguazil Salaverdenya en la ciutat de Vich, fonch portada en los càrcers reals //806r// de la ciutat de Barcelona, hahont, en mig del dia, la apareen y posaren en molt gran dany y detriment de sa persona, estimatió y azienda.

Ítem, prengueren y capturaren la persona de don Garau Alentorn, la qual tingueren molts mesos pres en los càrcers reals de la dita ciutat de Barcelona y après, ab manlleuta de mil lliures, del que li ha redundats molt grans danys y perjudicis.

Y també⁹⁵⁷ prengueren molts delmes de dona marquesa de Salbà y Despalau, y de Joan Ponsich de la ciutat de Vich, y de molts altres cavallers y persones principals y altres del present Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya, dels quals a part se donarà memorial a vostra magestat per a què sien reintegrats y satisfets del dany que han rebut, ab revocació dels procehiments per ocasió de dita gràtia de l'excusado per diversos oficials de vostra magestat fets, com de la christiandat y rectitut de vostra magestat, confiam.

Car, ultra los dits agravis de la pretesa gràtia y exequitió d'aquells en lo present Principat contra las dècimas possehides per persones layques, ne resulten altres majors, en notòria violatió de les Constitucions, privilegis y altres leys de Cathalunya, assenyalamment perquè, essent com dit és los dits delmes patrimonials y profans, y per consegüent propri patrimoni de persones layques, seria contra la Constitució del rey en Jauma 2 en la primera Cort de Barcelona Capítol 14, sots títol "De les coses prohibides als clergues", per la qual, en effecte, és prohibit que en lo present Principat ningun clergue, en coses patrimonials y profanas, pugue ésser jutge contra laychs; lo que és també prohibit ab diverses pragmàtiques y provisions reals, algunes de les //806v// quals, particularment, parlen de censos y de dècimes possehides per laychs, conforme a la pragmàtica del rey en Pere terç, dada en Barcelona a 28 de setembre 1567 (*sic*), y del rey en Martí dada en València, a 20 de març 1407, del rey don Ferrando primer *data* en Barcelona a 6 de janer 1413.

957. *Al manuscrit 76, Ítem.*

Ítem, per quant, essent los ús y consuetut tant antiga e immemorial en lo present Principat que los dits negocis han acostumat sempre tractar-se en los judicis y tribunals seculars y no per jutges ni commissaris apostòlichs, ne resulta altra no menor en violació de Constitucions, per les quals està ordenat que usos y costums en lo present Principat sien guardats y observats com ha leys y Constitucions, y a la Constitució del rey en Pere segon, en la Cort de Barcelona, Capítol primer, sots títol “De privilegis, immunitats y guiatges”, lo que en respecte de militars està specialment confirmat per lo cathòlich rey don Ferrando segon, en la primera Cort de Barcelona, comensant “Senyor, plàcia a vostra real altesa”.

Y, quant als que tenen y posseheixen dites dècimes, ab títol de concessió a ells feta y a sos passats per los predecessors reys de immortal memòria, per via de contractes y vendes fetes mijensant preu equivalent en diners o serveys, resulta notòria violació de moltes Constitucions, y entre altres de les situades sots títol “Si contra dret y utilitat de la cosa pública serà alguna cosa impetrada”, ab les quals està disposat que privilegis, lletres o cartes reals sobre qualsevol negoci atorgades sien inviolablement observades, e que, sens conexensa,⁹⁵⁸ en perjudici d’altres no sien revocades ni derogades; majorment que, com dit és, entre los laychs poblats en lo present Principat, per diverses Constitucions //807r// en altres parts al·legades, està statuhit de la manera que han ésser conegudes les causes y han de judicar los jutges, ço és, per *directum*, cada veguer y balla en sa vegaria y ballia o en la Real Audiència de vostra magestat, segons les qualitats dels negocis; y està també disposat que semblants causes se hajan de decidir y terminar dins Cathalunya, y no en altres regnes, y per ço no poden ser los jutges y oficials de dites causes sinó cathalans; totes les quals leys, Constitucions y bons costums, tenint effecte la dita pretesa gràtia, restaren violades, com ja u resten, també ab los procehiments fins vuy fets; pus que, ultra lo sobredit, se veu que los exeutors y commissaris de dita gràtia no són naturals del present Principat y Comtats de Rosselló y Cerdanya, ni resideixen en lo present Principat, ans en lo Regne de Castella, y per ço los poblats en lo present Principat prenent algun agravi de dits oficials, en molt gran dany del present Principat y violació de les Constitucions, haurien d’anar allí a demanar-lo, ab molt gran desatent de ses persones y danys de sos patrimonis.

Per les quals coses y moltes altres que se se’n podien deduhir, quant humilment poden suppliquen a vostra magestat los brassos militar y real de la present Cort del Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya sia de son real servey, per sa benignitat, rectitut y clemència, manar cassar, revocar y abolir los procehiments per oficials de vostra magestat contra Constitucions de Cathalunya fets y attentats, y restituhir a dits cavallers y altres persones layques dels dits Principat y Comtats los fruyts y dècimes que per dits oficials reals, sots color de dita pretesa gràtia del Scusado, los són estats presos y fets; y no donar lloch que, d’assí al devant, ningun Breu apostòlich, ni altre pretentió ecclesiàstica //807v// contra seculars, se pose en exequitió en lo present Principat y Comtats de Rosselló y Cerdanya, sinó ab la forma y manera que per dispo-

958. Al manuscrit 76 s’afegeix de causa.

sitions canòniques y Constitucions de Cathalunya està ordenat y statuhit. *Et licet, etc. Altissimus, etc.*

Redrès del General fet en les Corts de l'any MDLXXXV, en la vila de Monçó.

Com la experiència mostra haver y deure's governar una administració ab diverses maneres, conforme a la concurrència del temps, de manera que, jatsesia que la administració del General de Cathalunya se sia governada y servada, fins vuy, ab lo modo y forma y segons que ab los Capítols y Actes de Cort y diverses ordinations se conté; però com, crexent la malítia dels hòmens, té de creïxer la sollicitut en evitar scàndols y subvenir al que, per la malítia dels hòmens, se a obviat a las observansas; y axí, se ha acordat per los tres brassos de Cathalunya, convocats en las Corts que la sacra, catòlica, real magestat celebre en la present vila de Monçó, fer lo Redrès del General, y redreçar lo que convé, y assentar lo que estarà prevertit, y del que se havia abusat per diversos Capítols y ordinations, en y ab la forma següent:

Forma d'arrendar les bolles.

Primerament, per donar forma convenient als //808r// arrendaments fahedors de les bolles y altres drets del General, statueix y ordena la present Cort que los deputats, que ara són y per temps seran, hagen y sien tinguts lo primer dia jurídic del mes de janer del últim any de son trienni y, consequutivament après, cada dia no feriat fins al primer dia del mes de març, anar a la Lonja de la ciutat de Barcelona per a fer encantar y lliurar al més donant los arrendaments de dites bolles y altres emoluments del General, servada la forma acostumada per Capítols de Cort prefigida; dins del qual temps dalt mencionat, los arrendaments de dites bolles y rendes dègan ésser effectuats, volent que lo scrivà major del General y casa de la Deputació, per si o interposada persona, no pugue lliurar a algú dels arrendadors la possessió de ninguna bolla ni de altres drets del General arrendats, que primer lo memorial de les fermances del tal arrendament no sia vist, aprovat y firmat en consistori per tots los tres deputats y, en absència del consistori de algú d'aquells, de mà de l'oydor de son bras; y fins a tant que totes les fermances donades en memorial y aprovades hagen firmat, que per dit efecte sie fet un llibre, guardat y recondit en la Deputació, en lo qual lo scrivà major dega continuar los noms,⁹⁵⁹ agnoms y cognoms de dites fermances, la aprovació y ferma de dits deputats; y si contra lo tenor del present capítol serà fet per dit scrivà o altri per ell, incidisca lo tal en pena de privació de son ofici y de pagar tot lo dany que, per falta de alguna ferma o no ésser aprovada alguna ferma, ne podria redundar al General; si ja no //808v// aparrà, a las devuyt persones nomenadores, com baix se declararà, y als deputats, ésser convenient no arrendar-se, perquè lo número dels deutors no crescha y altrament, car se deixa a llur arbitre conforme a la concurrència del temps.

Salari de deputats y oydors.

959. A continuació, ratllat, cognoms.

Ítem, com los diputats y hoydors de comptes, sens provisió de la Cort, de algun temps ensà haàjan augmentat llurs salaris, provehint ésser donades tres lliures cada dia a cascun diputat y dos lliures y vuyt sous a cascun oydor, per remoure tot dupte que's porie tenir si dits salaris podien, axí, per dits diputats e oydors ésser augmentats ho no; statueix y ordena la dita Cort, atesa la qualitat de dits càrrechs y la concurrència del temps, que a cascun diputat sien assignats per son salari tres ducats per cascun dia, y a quiscun dels oydors, tres lliures; abdicada tota facultat a dits diputats y hoydors, que vuy són y per temps seran, de augmentar los sobredits o altres salaris, sinó axí com per la Cort serà ordenat; y en cars que, contra la forma del present Capítol y ordenatió de la present Cort, lo dits diputats o oydors augmentaran salaris alguns, los tals axí contrafahents sien tinguts y obligats en pagar y restituhir-ho de sos béns propis. E que scrivà algú no puga rebre ni testificar semblant acte.

Estrenes y averies llevades.

Ítem, per obviar als grans abusos y remediare los //809r// excessos que fins assí són estats fets en la casa de la Deputatió, en donar y augmentar les estrenes, aches, col·lacions y altres averies se són donades, axí a diputats y oydors y oficials de la Deputatió com altres que en dita casa no tenen offici algú; statueix y ordena la dita Cort que, del dia de la conclusió de la present Cort en avant, no sien donades estrenes algunes ningun dia de l'any, candelas, aches, sera, gramalles, col·lacions, archimeses, paper, fil, plomes, guans, tisoires, tinters, ganivets, ni en la manera sobredita ni ab dinés, axí a dits diputats y oydors, com a altre qualsevol official de la casa de la Deputatió, com fora de aquella, ara sien dins Barcelona com fora de aquella, ara tinguen officis asalariats, ara no. Ans bé, de tot en tot, totes les predites y altres qualsevol averies sien llevades, abdicant qualsevol potestat als diputats y oydors, qui ara són y per temps seran, de poder donar aquelles y sobre d'elles poder ordenar, sots pena de privatió de sos officis y amissió de llurs salaris y altres penes ab altres Capítols aposades. Entès, emperò, que romanque facultat als dits diputats y hoydors que, quiscun any, puguen repartir sis-centes lliures, axí entre dits diputats y oydors com entre tots los oficials de la casa de la deputatió y fora d'aquella, a sou y a lliura, ab la forma y proportió que's distribuia en lo any mil sinch-cents quoranta-dos.

Luytions de censals.

Aiustant al Capítol vint-y-vuyt de la Cort celebrada en lo any mil sinch-cents y vint sobre la forma de luyr los censals del General, la present Cort statueix //809v// y ordena que, en cars de luytió fahedora dels censals del General, *iuxta* la forma d'altres Capítols sobre assò disposants, se fasse luytió dels censals més antichs, sens exceptió alguna de persones; entenen, emperò, que los censals de mancho for sien primerament luyts, y entre ells los més antichs, y après los de major for, encara que sien més antichs; y si a la present ordinatió serà contrafet, los tals axí contrafahents sien punits ab la pena imposada als contrafahents a les ordinations de la present y altres Corts, ab que, emperò, los de l'hospital de Sancta Creu de Barcelona sien los derrers que's lluesquen.

Forma de les enseculations de diputats y hoydors, com y en què temps se han de fer.

Per obviar als grans abusos que fins assí són estats seguits en les ensaculacions dels llochs de diputats y hoydors, y en sdevenidor se fassen les enseculacions quals convenen de persones benemèrites y dignes de tals càrrechs; statueix y ordena la present Cort que los diputats y hoydors, per a les enseculacions en sdevenidor fahedores, sien tinguts y obligats cada [a]ny de son trienni una vegada, ço és, a quinze del mes de maig de aquell any y lo últim any de son trienni a quinze del més de juliol, convocar y congrega en la casa de la Deputació totes les persones que poran dels tres staments, que per en aquella hora se trobaran dins la ciutat de Barcelona, manifestant-los, ab veu de pública crida publicadora per los llochs acostumats de la dita ciutat un dia abans de dita convocatíó, //810r// que, per al dia següent a les set hores de matí, vullen deixar-se trobar en la casa de la Deputació les persones dels dits tres staments que en semblants congregacions an acostumat assistir; a les quals persones axí congregades, los sie legit lo present Capítol y encontinent dègan procehir a fer nominatíó de nou persones de les que allí se trobaran presents, ço és, tres de cascun stament; les quals, prestat primer per elles sagrament y homenatge y hoyda sentència d'excomunicatíó que bé y lealment se hauran en llur exercici, se retraguen dins de una instàntia de la casa de la Deputació, separada del consistori y lloch en lo qual se ajuntaran los diputats y hoydors, sens poder en res ni per res tractar ni conferir ab ells. Tots los quals axí junctats com està dit, volent procehir los diputats y oydors a enseculatíó y feta entre ells nominatíó de persona que volent sie inseculada, notifiquen los dits diputats e oydors a les dites nou persones, per un promovedor, lo nom de la tal persona que, per a tal enseculatíó, hauran nomenat, a fi y effecte que les dites nou persones determinen y voten ab scrutini, present lo scrivà major de dita casa, si en la tal persona per dits diputats y oydors nomenada, concorren les calitats y condicions que per al tal càrrech se requereixen; y aparent axí a dites nou persones que la tal persona per a dita ensaculatíó nomenada és hàbil, sie enseculada, y apareixent lo contrari, sie repel·lida, y los dits diputats y oydors dègan fer nominatíó de altri; y si per cars los diputats y oydors no concordassen en la nominatíó de persona per a dita enseculatíó, de tal manera que cascú //810v// dels diputats y oydors nomenàs diferent persona, lavors, les dites nou personas, ab la forma sobredita y scrutini, dègan nomenar una persona d'aquellas tres que los diputats hauran nomenat. La qual forma, vol y ordena la dita Cort sie servada en la enseculatíó de tots los llochs fahedora, fins a tant sia acabada la enseculatíó de tots los llochs se trobaran vagants, en la hora que dits diputats y oydors y persones eletes se hauran congregat per a fer dita enseculatíó; y ans d'haver acabat aquella, no sie lícit y permès a dits diputats y oydors ni dites nou persones eletes congrega-se de dits llochs per a dites congregacions, com dalt és dit, destinats. Y per major seguretat de tot lo sobre dit, vol y ordena la dita Cort que, haprovades en la manera sobredita les persones per a dita enseculatíó nomenades, se fasse la enseculatíó en presència de les dites nou persones, les quals, axí bé, puguen servir de testimoni de l'acte de dita enseculatíó, declarant, per irrites y nul·les, totes e qualsevol enseculacions contra la forma sobredita fetes. Axí bé, statueix y ordena la present Cort que, havent-se de fer extractíó de diputat y oydor o d'altre de ells per mort de diputat o oydor, ans de fer dita extractíó se enseculen los llochs vagants tant solament en la bossa de la

960. *A manuscrit 76, com s'escau, condicions.*

qual se haurà de fer dita extractió y no de las vagants en altres bosses, a ffi y effecte que los tals ensaculats, cessant tot impediment per Capítols de la Cort ordenat, puguen concórrer en dita extracció fahedora.

811r// Diligènties fahedoras per los deputats ab les universitats reals per a ensecular.

Ítem, perquè millor puguen ésser sabudes les Constitutions⁹⁶⁰ de les persones que deuen ésser enseculades de las veguerias y col·lectes del Principat de Cathalunya y Comtats de Rosselló y Cerdanya, que són fora de la ciutat de Barcelona, y, axí, les enseculacions se fassen dels ciutadans, burgesos, matriculats y altres que a la auctoritat y utilitat de dits càrrechs convinguen. Statueix y ordena la present Cort que los deputats, un mes abans de les enseculacions fahedores, conforme en lo precedent Capítol està disposat, dègan y sien tinguts scríurer, consistorialment, als pahers, jurats, concellers y procuradors de les ciutats, viles y llochs en los quals vagaran llochs de deputats y oydors, a ffi que dits pahers, jurats y altres puguen fer memorial dels ciutadans y burgesos honrats, notaris y altres persones qui acostumen ésser insiculades a la Deputatió qui en dites ciutats, viles ho llochs habiten, en los quals concorren les qualitats y condicions per a dits officis necessàries. Los quals memorials per dites ciutats, viles y llochs tramesos sien tinguts los diputats lliurar a les nou persones que per a les enseculacions fahedores seran nomenades, *iuxta* sèrie y tenor del precedent Capítol, a ffi y effecte sie fet examen si les dites persones en dits memorials contengudes poden ésser nomenades per a dita enseculatió fahedora o no; y sie servat lo mateix en les enseculacions fahedores dels llochs de les iglésies cathedrals, en cars que dels Capítols d'aquelles y haja llochs vagants; y, vagant //811v// lloch de religiosos, sien enseculats abats y priors, camere[r]s y altres que acostumen tenir títol en la Deputatió y tinguin acostumat d'ésser insiculats; e que los deputats sien obligats, en la nominatió de dits abbats y priors, fer fer y ocupar inspecció de les bulles d'aquell qui serà nomenat per a dita enseculatió, y si lo nomenat serà comenador de l'orde de Sant Joan sia feta fee de la preceptorie o comanda de aquell. Quant, emperò, en lo que tocha a la enseculatió dels canonges, tenint los deputats y oydors nòmina de tots los canonges que seran en lo Capítol al temps que se haurà de fer la enseculatió, anomenen per lo lloch vagant o llochs vagants, *iuxta* Déu y ses consiènties, lo canonge o canonges que·ls aparrà. E feta la nominatió y reportada a les nou persones, dites nou persones, conforme diu lo dit Capítol y per scrutini, lohen o reproven la dita nominació; y, en cars que la reproven,⁹⁶¹ puguen dits deputats y oydors fer altra o altres nominacions, fins a tant dites nou persones hajan aprovat alguna o algunes de dites persones. Y que lo lloch o llochs que se hauran d'ensecular, y en la enseculatió de algun dels llochs volants de diputats, se haje fer nominatió per los deputats y oydors de canonge o canonges de quiscuna yglésia cathedral o Capítol, exceptat d'aquella iglésia hahont y haurà ja canonge enseculat per lloch volant, de la qual no se haja fer en tal cars nominatió; y feta dita nominatió, aquells sien portats a les nou persones, //812r// per a què veyen en la forma predita si lo tal o tals anomenats seran hàbils, o no,

961. A continuació, ratllat, la dita nominatió.

962. Al manuscrit 76, enseculatió.

963. Al manuscrit 76, segueix, los qui per ésser inseculats.

per ser enseculats en lo dit lloch volant, com dalt està dit; y, feta dita habilitació per les dites nou persones, dels qui per tal habilitació⁹⁶² seran aprovats y trobats hàbils, aquells se hàjan de posar en albarans o rodolins, y lo qui serà extret en lo modo predit sie inseculat en lo tal lloch volant, com dalt està dit; y si lo primer o primers anomenats per dits deputats no seran trobats hàbils per dites nou persones, puguen dits deputats procehir y fer altres nominació o nominacions, fins a tant per les dites nou persones sien trobades persona o personas hàbils de dits Capítols per fer dita enseculació. Altrament, si contra la forma del present Capítol algú serà inseculat, declara la present Cort dita enseculació per irrita y nul·le, y lo tal inseculat sia privat, y son lloch provehit a altre. Declara, també, la dita Cort per inhàbils y que en temps algú no puguen ésser inseculats⁹⁶³ per si ho interposada persona, [aquells que] hauran donat, offert, o promès cosa alguna a diputats, oydors, mullers, fills o altre qualsevol persona per ells.

Forma com se han de fer gastos extraordinaris importants.

Per excusar molts gastos que en coses de importàntia se poran offerir al General y aquells no sien fets desordenadament, vol y ordena la present Cort que, offerint-se cars de fer embaxades a sa magestat per part dels deputats, per coses concernents lo bé y utilitat del present Principat y Comtats, y axí haver de gastar //812v// de les pecúnies del General per deffensa de la Generalitat, drets y libertats de la terra, per casos d'alegria de vinguda de príncep, per coronació o nocés, demostracions de dols, compres y obres voluntàries o en altres coses graves y de importàntia, los deputats qui leshores seran sien tinguts y obligats, offerint-se algú dels sobredits casos o altre de importàntia concernents lo bé, utilitat y conservació dels drets y auctoritat del General y altres drets y libertats de la terra, per lo qual se offeresca gastar de les pecúnies del General, junctar en la casa de la Deputació totes les persones que dels tres staments se trobaran, de les quals sien eletes devuyt, sis de cada stament, per a que, entés lo cas se serà offerit, los deputats y oydors ab les dites devuyt persones determinen lo fahedor, axí en lo que tocarà a la nominació d'embaxadors, com encara a gastar de les pecúnies del General; ab que les dites devuyt persones, eletes per lo effecte en dit Capítol contengut, oyan sentència d'excomunicació de bé y lealment se haver y aconsellar en aquell negoci y cas occorrent, tota amor, temor y altre respecte posposats; y lo que per dits deputats y oydors y dites devuyt persones, o la major part de tots los sobredits, serà provat y ordenat sie deduhit a effecte, atorgant-los en lo sobredit tota facultat qual convé. Vol també la dita Cort y ordena que quant serà offerit lo cas per lo qual dites devuyt persones sien nomenades, com dalt és dit, aquelles assistesquen y aconsellen als⁹⁶⁴ deputats y oydors ab vot decisiu, fins a tant dit cars per lo qual //813r// serà feta dita nominació y deliberació de gastar sie conclòs y determinat, entenant, emperò, que la facultat als deputats y hoydors y a les dites devuyt persones per lo cas occorrent atorgada sie finida encontinent dit negoci sie finit; de tal manera que, offerint-se semblant cars per lo qual aparega haver d'ésser feta nominació de dites devuyt persones, los deputats y oydors dègan convocar novament les persones dels dits tres staments y d'aquelles fer nominació de

964. A continuació, ratllat, dits.

965. A continuació, ratllat, prohibitíu.

devuyt, com dalt està dit; no entenent, emperò, la dita Cort sie prohibit que en la⁹⁶⁵ nominació de dites devuyt persones per lo següent cars no puguen ésser nomenades les mateixes o algunes de les devuyt persones que per altre consemblant cars eren estades ja nomenades; y a dites devuyt persones, per sos treballs, no se'ls puga donar salari ni remuneratió alguna.

Que en los llochs dels ecclesiàstichs no sien enseculats sinó los que verament són tals.

Per lo que és rahó que los qui no són verdaderament ecclesiàstichs o religiosos no ocupen los llochs de qui vertaderament ho són, y se sia vist per la experiència que alguns estan enseculats com ha ecclesiàstichs, y com a tals concorren en les extraccions de deputats y oydors de comptes, y après, alguns de ells, dexant los beneficis per los quals són enseculats, se casen y són y viuen com ha laychs, y també alguns són estats enseculats //813v// en dits officis, sots pretextu d'algunes dignitats o beneficis, los quals no obtenen o, après d'obtinguts, renuntien aquells y resten enseculats, o són tals les predites preteses dignitats y beneficis que no tenen lloch, o no acostumen ni deuen ésser enseculats, de les quals coses se segueixen grans inconvenients. Per ço, statueix y ordena la dita Cort que ningun ecclesiàstic, ço és, los seculars y comendataris, puguen ésser enseculats a diputats o oydors de comptes que no sien constituïts, al mancho, en orde de subdiachonat, y los religiosos que no sien, al mancho, professors de sa religió; y que axí los uns y los altres hagen a ésser cathalans, sens dispensionats en Cathalunya, o de pare o avi cathalans, y hagen abans d'ésser enseculats fer fee y hostensió de són títol, és a saber, de les bulles o col·latió y possessió, y com posseheix la dignitat o benefici per lo qual tenen ser enseculats. E més, que proven, ab autèntichs y jurídiques proves, com los abadiats, priorats o altres beneficis predits se'n reverà tals que per ells hagen y dègan ésser enseculats *iuxta* la forma y qualitat de la primera enseculatió feta en la casa de la Deputatió; y si cars serà que algú dels dits enseculats dexarà de possehir la dignitat, títol o benefici per lo qual és estat enseculat, sia aquell tal, *eo ipso* y sens altra declaratió, hagut per desenseculat, y en son lloch hagen los deputats y oydors de comptes ensecular altre hàbil, ydòneo y sufficient de la mateixa qualitat.

814r// Forma de donar remunerations.

No obstant lo Capítol vintè de les Corts mil sinch-cents cinquanta-tres, en lo qual se dispon de les remunerations, per haver-se seguit grans abusos en notable dispendi de la Generalitat, en cas se trobàs camins per a fer-se moltes més vegades que no-s deurien, inventant nous vocables y nous motius per remunerations y satisfaccions de treballs; per tant, dita Cort ordena y statueix que, de assí al devant, no-s pugue donar ninguna remuneratió, ni satisfacció de treballs, ni cosa ninguna, de més dels salaris ordinaris, baix ningun pretextu ni spècie de treballs, sots pena de suspensió d'officis, *ipso facto* y, baix la mateixa pena, lo scrivà major no pugue scriure ni rebre acte; y si acàs succehís alguna obra, tant àrdua y de tanta utilitat y profit al General que meresqués algun premi y regonexensa de gratificatió, que puguen donar remuneratió per qualsevol servey que hagen fet sent de importàntia, ab que se haja de fer ajustant primer los staments, los quals ele-gesquen devuyt persones, los quals, encontinent y en la mateixa hora, ajunctats ab los

deputats y oydors, judiquen si dita obra mereix gratificació y la quantitat d'ella, y pres-tat primer jurament y homenatge; y, si serà tal que merescha premi, se done dels dinés que s'assenyalaran dels gastos extraordinaris.

Luytió dels censals.

Ítem, per evitar un gran inconvenient que's segueix //814v// al temps lo General lueix censals, que, per poder cobrar los preus de dits censals los quals han de rebre, los són demanats tots los títols estan continuats en los capbreus del General, y se sdevé de cadal dia que, quant los censals són antichs, per haver-hi molts títols y no tenir-los qui ha de rebre dit censal per haver-los perduts, quant per no trobar los notaris y scriptures d'aquells y altrament, passa molts mesos y anys, no pot recuperar lo dit preu de dit censal. Per ço, per obviar dits danys, en lo prevenir statueix y ordena la present Cort que, tostemps y quant lo General manllevarà censals, o bé los que vuy són manlevats se alienaran o mudaran de mà, ara sien per títol lucratiu o onors, lo qui té càrrech del capbreu y per avant tindrà se'n haje d'aturar còpia autèntica en juhí fefahent de tal títol; y axí, en cars de luytió de dits censals, se'n haja d'accontentar lo General del continuat en lo dit capbreu y dels actes que donats li hauran, d'assí al devant, dels fins assí, pus, per ventura, lo qui té lo càrrech dels dits capbreus, pus no y tenia obligació, no y mirà tant quant fos menester; y axí, lo creador no sia obligat sinó de fermar diffinitió y, aquella ferma-da, rebre la quantitat que serà luyda.

Forma com se han de posar los surrogats dels officis y en quin temps.

Ítem, per obviar als abusos que's són fets y se fan //815r// en posar surrogats als officis, axí per⁹⁶⁶ ocasió de maleties com per absènties, fent pagar dos salaris al General, que a *cetero* sie provehit y ordenat que, havent-hi algun official malalt, aquell haje de posar un surrogat de la mateixa condició y qualitat requerida⁹⁶⁷ lo dit offici, a coneguda dels deputats y oydors; y al dit surrogat lo General sie obligat a dar-li lo salari, qual lo done al dit malalt durant la malaltia de dit official. Y si dit official dexave d'anomenar official en cars⁹⁶⁸ de malaltia, que en tal cars los deputats y oydors y puguen posar altra persona de la mateixa condició; entenent assò no haja lloch ab aquells qui per sos negocis se abstindran de regir los dits officis, car aquells no puguen rebre sinó un salari, lo qual, sempre que no done persona conforme, los dits deputats n'i puguen posar y surrogar durant la absència del tal official absent, y consignar-li o tot ho part del salari, segons trobaran la commoditat del qui tal offici servirà; y si se seguirà que per afers de la Generalitat los deputats haguessen d'enviar algun official fora de la ciutat, que lo tal official haje de deixar en dit offici una persona ydònea y sufficient, com està dit en lo present Capítol, a costes y despeses sues, pus ja lo General li haje de pagar lo que gastarà y lo que haurà d'haver per ses dietes y salaris condecet, y que, enaprés, no li sie lícit ni permés demanar remuneració alguna, ni satisfacció de treballs per rahó de dita anada.

966. A continuació, ratllat, surrogació.

967. Al manuscrit 76, com *pertoca*, requerirà.

968. A continuació, *repetit*, en cars.

De les misses se celebren en la Deputació.

Ítem, com sia consuetut antiquíssima y molt loable en la casa de la Deputació que, quiscun dia no feriat, //815v// per les religions de certs monastirs de la ciutat de Barcelona són celebrades dues misses en la capella de la Deputació, que dites misses sien distribuïdes y dividides per totes les religions y més necessitades, per mesades o altrament, a coneguda dels diputats, y que, per quiscuna missa, sia donat per charitat dos reals y se hagen de pagar tant solament les misses que realment se diran en dita casa y no altres que's diran fora, y açò en dies no feriat. Los dies, emperò, feriat se hagen també de dir y celebrar hahont ordenaran los dits senyors diputats, pus en los dits dies feriat no poden anar en dita casa de la Deputació, y que dites misses se paguen per masades o per terces, com a dits diputats apareixerà que's celebraran.

Capítol de la visita.

E per donar forma a que la visita dels diputats y oydors y assessors y oficials del General sien visitats com convé, de consentiment de la present Cort, que lo die primer jurídic, après del jurament dels nous diputats, hagen de junctar les persones dels tres staments que's trobaran en la ciutat de Barcelona ab pública crida y, allí congregats, hagen fer nominació de devuyt persones, sis de cada stament; y elegides dites devuyt persones, posades en redolí y per los diputats, sien tretes tres persones, una de cada stament, al càrrech dels quals vingue y tinguen a fer lo procés de la visita; y dos nous assessors y un notari, per aquell y aquells elegidors, instruèscan y decidèscan los processos, lo hu dels quals assessor haja de tenir per advocat fiscal, y hagen de fer sentència //816r// condemnatòria o absolutòria, entès, emperò, y declarat, que lo present Capítol no compregue la visita corrent. Les quals tres persones, dins spay de sis mesos, hagen de fer los dits processos de la visita, tant contra los diputats y oydors quant contra tots los oficials del General, axí dels de Barcelona com contra los qui seran fora⁹⁶⁹ de Barcelona, y, dins tres mesos après, hagen de declarar y sentenciar en tots los dits processos les devuyt persones per scrutini, junctament ab lo assessor per dit effecte assumit, lo qual assessor, feta relatió dels processos, no tinga vot decisiu sinó consultiu; y finida dita visita, sien donades per estrenes, ço és, a quiscuna de les persones que faran lo procés, cinquanta lliures, y a l'assessor y notari cent ducats a cada hu, y a les restants quinze persones de les devuyt sien donades, per aguants, cent reals, ço és, deu lliures.

Salari de doctors que seran cridats a la Deputació per los diputats.

E més, statuim y ordenam que per quant se offereix demanar en la casa de la Deputació doctors de la Real Audiència e o del Consell Criminal, y altres voltes altres doctors advocats per affers y negocis del General, que per llurs dietes los sie pagat a rahó vint sous per dieta, y als doctors y advocats a la mateixa rahó de vint sous; e si seran cridats per negocis de parts, los sie pagat lo mateix per les parts. E que, per via de remuneració ni satisfacció ni altrament per qualsevol causa //816v// o rahó, no puguen los diputats donar-los ninguna cosa més.

969. A continuació, *repetit*, dels de Barcelona, com contra los qui seran fora.

E més, per posar en degut orde la scriptura del rational y del regent los comptes, statuim y ordenam, y abolim y llevam del tot, lo llibre blau aporte lo ajudant de rational; y la còpia del llibre de vàlues y de fogatges y de servey de les Corts aporte lo regent los comptes, presentats en consistori y passats après per los oydors de comptes y rational, la qual còpia fa lo ajudant de rational, car tots los dits llibres, comptes y àpoques, volem y ordenam no se aporten ni fassen de la fi d'aquest any avant.

E provehim y ordenam que, cada principi de mes, après que lo regent los comptes haurà tirat de acordi la resta de la taula de la ciutat del mes precedent, hajen de comprovar lo rational, regent los comptes y ajudant de rational d'esta manera: que lo rational tinga lo llibre comú y lo regent los comptes, lo llibre de vàlues y lo ajudant de rational lo llibre de dites, vulgarment dit de la Creu, lo qual estiga refferit ab los llibres de vàlues y comú, posant les cartes en los dits dos llibres de vàlues y comú, axí que estiguen refferits la hu ab l'altre.

E que lo ajudant del regent los comptes qui té los capbreus, axí com feye *vera* en les àpoches tretes en pregamí, ho fasse en lo llibre de notes. //817r// E que, al passar los comptes del trienni precedent, tinga lo rational lo llibre comú, en lo qual estan continuades les rebudes y dates de dit trienni, y lo oydor de comptes lo llibre de les àpoches y los llibres dels originals comptes se presenten en consistori y lo ajudant comú los capbreus.

E que lo rational comuniqui al regent los comptes, sempre que volrà, lo llibre de vàlues y qualsevol altres llibres y scripturas tinga en son offici, *et viceversa* los regents los comptes comuniqui al rational lo llibre comú y altres qualsevol llibres y scriptures tinga en son offici.

E que, al principi del trienni, que's fa llibre de vàlues nou per lo rational, après que sie fet, comproven lo rational y lo regent los comptes lo dit llibre d'esta manera: que lo rational prengue lo llibre vell del trienni precedent y comprove totes les restes del dit llibre y fassa *vera* a cada compte, y, après, prengue lo llibre de vàlues nou y lo rational vell del trienni precedent y comproven dites restes de un llibre a l'altra; y aquest orde se haja de guardar y servar perpètuament.

Capítol que ningun stranger pugue ésser guarda del General ni mosqueta.

Són tantes les maldats que las guardes extraordinàries, dites mosquetes, fan en los fraus que troben, que no's pot encarir, endemés sen gent perduda y de mal cap la major part d'ells, y no prenen moltes voltes la commissió, sinó //817v// per poder portar pedrenyals y poder-se eximir de alguns càrrechs y servituts personals, d'ont se'n segueixen cadal dia molt grans scàndols. Per ço, ordena la dita Cort que, d'esta hora en avant, totes les guardes extraordinàries del General que són estades provehides per deputats, que totes elles sien, d'esta hora en avant, per extinctes y revocades de sos officis, y que tampoch los deputats no puguen provehir ni confirmar ninguna de dites guardes que aquell tal sia estranger, encara que sie casat en Cathalunya; y si cars serà que per ningun⁹⁷⁰ d'ells se haurà procurat ninguna provisió de guarda, que aquell tal per descuyt los deputats la haguessen provehida o la dita guarda l'agués procurada dient que no

970. A continuació, ratllat, temps.

és stranger y fos provat al contrari, vol y ordena la dita Cort que aquella tal provisió sie de ninguna forsa y valor, tant com si no fos estat provehit, y aquell tal no's puga en res valer ni gaudir de dita commissió, ans bé, los deputats sien obligats de inquirir contra aquell tal y castigar-lo a arbitre llur, y que no se'n puguen provehir sinó fins en cert número de per cada vegueria o col·lecta, com en altre Capítol de la present Cort està ordenat.

De les guardes del General de terres de barons.

També ordena la dita Cort y los dits tres brassos //818r// que, de esta hora en avant, ningun vassall de ningun baró puga ésser guarda ordinària del General ni mosqueta sens primer tenir licència en escrits del senyor, y si tal provisió de guarda li serà estada concedida per deputats sens portar licència del senyor, que aquella sie de ninguna força y valor, y de dita provisió en res no se'n puga valer per ninguna cosa ni per ningun exemplar.

Forma com se han de donar a fer les obres del General y Deputatió, y en quina manera.

Per lo que se ha vist que ha gastat la Generalitat dinés ab obres, y voluntàriament se pagaven moltes dietes a sobrestants, y les cobdícies dels mestres per poder guanyar molts jornals de jòvens prenien aprenents y mossos a mesades que no eren de l'art y allergaven les obres tant quant volien per a poder pasturar de diners del General. Per ço, statueix y ordena la dita Cort que, d'esta hora en avant, si obres ningunes se hauran de fer al General, se hagen de donar a preu fet, si seran de importàntia, al que per mancho y millor la farà⁹⁷¹; y si de altra manera las feyen fer, los deputats ho hagen de restituhir al General de béns propis, si ja no seran de poca importàntia, com són les obres que no excedeixen la summa de cent lliures, car aqueixes se puguen fer ab la sola solempnitat que fins vuy s'és servada, y per lo semblant fent fenyà de fuster ni manyà o altres officis mecànichs.

818v// Forma com se han de continuar les deliberacions fetes per lo scrivà major.⁹⁷²

Per lo que moltes voltes malitiosos han volgut increpar als scrivans majors del General que, ab les deliberacions que's deliberen en consistori, alguna volta se haurà vist estar continuades de different manera que la intentió dels deputats, y per llevar tota sospita y perquè les coses de les deliberacions dels deputats estiguen més clarificades, vol y mana la dita Cort al scrivà major del General, a pena de privació de son offici, que lo llibre de les deliberacions estigue sempre dins lo consistori dels deputats, tancat ab un armari, y que quant los deputats hauran deliberada una cosa y ell la haurà presa ab un paper per allergar-la, que estiga a la voluntat dels deputats y que, públicament devant de tots, la torne a legir ans de continuar-la en lo llibre y la tindrà ja ordenada, que aleshores los deputats li tragen lo dit llibre de desliberacions per continuar aquelles allí en consistori en llur presència; la qual deliberatió haja de ser fermada de mà de las personas que tal han desliberat, perquè en lo llibre se pugue vèurer sempre la veritat y no puguen ser admeses scuses, ni donada culpa al notari. Y que après sie tornat a tancar lo

971. Al manuscrit 76, s'afegeix y a l'encant públich y no altrament.

972. Al manuscrit 76 el títol del Capítol és Les delliberacions fetes per lo scrivà major.

dit llibre y, finit que serà, lo dit llibre de deslberations sie recondit en un lloch designat per archiu de la Deputatió, hont ordinàriament estave lo ratio//819r//nal de la casa de la Deputatió y allí hajen d'estar recondits tots los llibres de les deliberations, y los deputats los hajen de tenir baix de clau, y no altrament se puguen continuar les deliberations de consistori.

Forma com se han de visitar les botigues de draps y altres, per lo frau se poria fer al General.

Per lo que convé a la bona administratió del General y per evitar que los botiguers de draps y sedes y de teles y calsatés no fassen fraus, ni en res se puguen fraudar los drets del General, statueix y ordena la dita Cort que los deputats, d'aquesta hora en avant, de temps en temps, quant millor apparrà per a poder-los pendre, ha hores descuydades, fassen fer una visita general o moltes cada [a]ny, y tantes quantes als deputats apparrà convenir; y de fora de Barcelona, se fassen y hajen de fer ab assistència del diputat local a tots los botigués de draps y de sedes, y botigués de teles y calcetés y vellutés, y per tots aquells que porien sospitar que en llurs cases porien tenir coses caygudes en frau, y assò per sos ministres y officials; y si apparrà als deputats que aquella, per ser moltes les botigues y ab un instant no s'i porie donar lo remey, que-s fes particularment a una o moltes botigues se deixa a bona llur determinatió, sols se fasse sens scàndol y ha hores descuydadas; y tot allò que-s trobarà ser caygut en frau, ho fassen exequitar conforme per Capítols de Cort; volent la dita Cort que, aquesta //819v// tal visita, sien obligats los deputats de fer-ne forçadament dues cada [a]ny y en diversos temps.

Forma quin orde se ha de tenir al Portal de Mar perquè los passatgers sien despatxats en dies de festa quant y ha galeras.

Perquè moltes voltes quan hi ha galeras y los passatgers aportaran coses de pocha importàntia, y per no anar a despachar al General pagan lo dret a la guarda del portal, y encara que aquell o scriu ab un memorial, y en cars que y haja algun temps tenguda caxeta al portal y alguna volta se poria descuydar de assentar-ho, és molt més convenient que tots acuden al General per a despatxar, si res tindran que dega dret. Per ço, mana la dita Cort al dit portaler o guarda del dit portal de ma[r] que, d'esta hora en avant, a pena de privatió de son ofici, no prenga ningun diner de cosa ninguna que dega dret al General, sinó que allí se haja d'anar a despachar, y que no pugue tenir caxeta⁹⁷³ tampoch per passar dits dinés, sinó que cobre penyora fins a tant li hàjan portat albarà del General, y aquells haja de guardar enfilats, y en cars que y haurà embarchatió de galeras dia de festa, se tingue en tal dia ubert lo General per a major commoditat dels passatgers.

Forma dels assessors de la Deputatió, què han de fer y de què se han d'entremetre.

820r// Com ja per Capítols de Cort està disposat que los assessors del General no poden entrevenir en coses ningunes del General, sinó tant solament ab aquellas que se'ls serà estat comès per justícia, y a per aconcellar als deputats en coses de justícia en tot

973. *A continuació una lletra ratllada.*

974. *A continuació, ratllat, de manera.*

allò que convindrà aconsellar-los, entenent que sien en bé y útil del General; y com se veu per sperientia que han volgut usurpar més d'allò que l'ànimo de la Cort en aver-los concedit, y lo haver ells d'entrevenir a tots los negocis del General y, entre altres, en lo haver de gastar; y s'és vist ab moltes coses que deputats han agut a consentir ab moltes coses per causa llur y de sos interessos molt de mala manera, y, també, que de moltes maneres se procuraven algunes satisfaccions de treballs, y la hu dels dits assessors firmava la deliberació ab intentió que per a ell y hauria altra cosa equivalent, de manera que tot era interessos propis; y lo General de moltes maneres ne ha patit, y per llevar inconvenients, ja que ningú gose per ninguna via presumir que en res se torsa la administració de la justícia, entenent la Cort que de esta hora en avant, axí en lo que tocha a la administració de la justícia, com en lo que al General convindrà gastar; y lo que deputats poden gastar és lo llur ànimo y intent que sia de la manera que per capítols de la present Cort està disposat, y no altrament. Determina y mana la present Cort que, d'esta hora en avant, los assessors del General //820v// sien tinguts y obligats de residir en lo consistori de la Deputació dos dies de la setmana, conforme ja està disposat per Capítols de Cort, lo dimars y lo divendres y altres dies, y sempre que los diputats los enviaren a cridar per a fer causes y dar relatió d'aquelles als diputats y per a les que de nou los cometran, que no puguen entremetre's sinó en coses que ls seran comeses⁹⁷⁴ de mera justícia, y també en consellar en sols matèria de justícia; y que, en lo que tocarà en la exactió dels deutes del General, en res no se'n entremètran, ni en lo que los diputats hauran de gastar, perquè, com ja està dit, la intentió de la Cort és que deputats no puguen gastar, d'esta hora en avant, en res sinó tant solament ab allò que conforme a Capítols de la present Cort los serà concedit y no altrament, com més llargament està disposat ab lo Capítol quinze de les presents Corts. Y si lo contrari serà fet, sien cayguts en les penes per dit Capítol a ell imposades.

De les guardes del General.

Ítem, que⁹⁷⁵ quant fins assí se ha fet un gran abús en lo número de les guardes del General, com se vey a cada dia que moltes persones, per eximir-se de la jurisdicció de sos ordinaris, se fan guardes del General, y sots dita color se fan mil insolències; y per obviar als dits inconvenients, se statueix y ordena que lo número de dites guardes per los deputats y hoydors, sis mesos après de la conclusió de la present Cort, //821r// sia reduhit a cert número y que dites guardes no puguen fer ningun scorcoll sens assistència del balle o official ordinari; y que aquells, en les coses que no tocan a les generalitats, sien obligats subir juhí devant sos ordinaris y seguir aquells, y tenir altres officis sempre serà manat.

Officis de deputats locals no ls puguen tenir ecclesiàstichs.

Ítem, per llevar abusos que d'alguns anys en aquesta part se són fets per alguns ecclesiàstichs, de voler obtenir deputacions locals y altres officis, que, d'aquí al devant, ningun ecclesiàstich pugue ésser provehit en offici de diputat local ni en altres officis del

⁹⁷⁵. Per en comptes de que al manuscrit 76.

General, fora de deputat y oydor com revera dits officis sien officis los dègan obtenir seculars y no ecclesiàstichs.

Acerca de officials reals y officials del Sanct Offici.

Ítem, que ningun official real ni official de Sanct Offici no pugue ésser deputat ni oydor, ni obtenir offici en lo General y Deputatió.

Miges llanes no paguen bolla.

Ítem, com se vey a la sperientia que les mijes llanes sie vestit de pobra gent, que sie provehit y ordenat que, del dia de la conclusió de les presents Corts en avant, per les mijes llanes que's faran per propri ús no sie exhigit dret de bolla; si, emperò, se'n farà mercaderia, paguen semblant dret qual se paga y acostuma de pagar de semblant dret, y que hagen d'ésser remirades //821v// per lo official del General per los fraus se porien fer si y feyen mixtures algunes en frau del General, y que y sia posat lo plum; y assò comense a córrer finit lo present trienni.

Acerca de notaris y porters.

Ítem, per llevar los abusos se són fets fins assí per los notaris de la Deputatió en fer pagar als pledejants excessius salaris, molt majors dels que's paguen als notaris de la Règia Audiència. Per ço, sia statuhit y ordenat que los notaris de la Deputatió y porters, per fer les intimes y altres exercicis, no puguen exhigir més salaris que se exhigiran per los notaris y porters de la Real Audiència, sots pena de privatió de sos officis y salari sempre que lo contrari serà fet.

Que sien llevats los surrogats dels officis.

E per llevar los abusos se són fets axí en la casa de la Deputatió com fora de la casa, que molts officis són servits per surrogats, lo que se és previngut, entre altres respectes, per ésser provehits los dits officis en persones que no són abtes ni sufficients y no condecents per dit offici; y que per so, sia provehit y ordenat que tots y qualsevol officials de la Deputatió o del General, axí dins Barcelona com fora Barcelona, hagen de servir personalment sos officis, salvat en temps de malaltia o justa absència, obtinguda //822r// licència per los deputats; y sempre que's trobarà que no faran residència personal los dits officials, que lo dit offici sie provehit ab lo modo y forma que ab los Capítols de la present Cort està disposat; y dexant-ho de fer, los deputats incorreguen en privatió de sos officis y de sos salaris, y se'ls pugue demanar en la visita.

Que deputats no puguen interpretar ningun Capítol de Cort, y, si y haurà algun dubte, qui ho haurà de fer.

Més avant, volent la dita Cort que totes les coses que per la bona administratió de la justícia y bé y utilitat del General se conserven y sien conservades y servades conforme la intentió de la Cort, vol y statueix y ordena que deputats, per via directe ni indirecta, per nenguna causa ni rahó, no puguen interpretar ni interpreten ningun Capítol de Cort, per si ni per assessor ordinaris, ni fora de la casa, *etiam* ni per doctors del Real Consell Civil ni Criminal, axí en los Capítols que toquen a la exactió dels drets del General, com en tots los demés Capítols tocants al dependre dinés del General, y en los que tóchan a

justícia y altrament, entenent y volent la Cort que tots se hagen de servir de la manera que jau y a la lletra, y no altrament; y assò, a pena que los tals deputats sien haguts per inhàbils y desenseculats, y de haver de pagar de béns propis, y per tant, tostemps y quant y haurà algun debat o occorrerà algun debat o dubte sobre la interpretatió de algun Capítol, que, en tal cars, per //822v// los deputats y oydors sien ajustats y convocats tots los brassos ab crida general; y ajustats y convocats dits brassos, a més veus per quiscun stament, hagen d'ésser elegides sis persones per scrutini que sien devuyt persones; les quals devuyt persones per dits brassos elegides, sens cridar-hi ninguna altra persona ni pendre altre parer, se hagen de ajuntar encontinent en una instàntia de dita Deputatió y, donant la interpretatió, o la major part dels devuyt, al Capítol sobre lo qual se tindrà dubte; a la declaratió de les quals devuyt persones se haja d'estar, tota exceptió remoguda.

Enseculations en la Deputatió de fills y néts de la vila de Perpinyà.

Ítem, statueix y ordena la present Cort en favor dels fills y néts de burgesos matriculats de la vila de Perpinyà que, tostemps y quant vagaran per mort de sos pares y avis alguns llochs de deputats y oydors de dita vila de Perpinyà, y que, en lloch y per mort de aquells, puguen ser inseculats los dits fills y néts d'aquells per línea masculina, hàbils y sufficients; axí com està concedit als ciutedans de Gerona, ab lo Capítol devuyt de les Corts de l'any mil sinch-cents quoranta-dos.

Enseculatió de sinc mercaders a oydors de Consell de la vila de Perpinyà.

Ítem, supliquen los mateixos síndichs de la vila de Perpinyà que en los llochs d'oydors tenen los burgesos de Perpinyà, ço és, en los sinch //823r// prenen llochs que vagaran en la Deputatió, sien acullits per avant sinch mercaders de la mateixa vila, los quals sien estats cònsols terços o quarts, o que de present ho sien en dita vila de Perpinyà, segons està disposat en lo Capítol denou de les Corts de l'any mil sinch-cents quoranta-dos, conforme està concedit a la ciutat de⁹⁷⁶ Gerona.

Que les bolles de terra⁹⁷⁷ de barons sien applicades a les ciutats y viles reals.

Ítem, per quant lo dit General reb molt gran detriment en lo arrendar les bolles que tenen lo cap de la col·lecta, y oficials y ministres d'aquelles, en algunes viles y llochs de barons, com se vey a la experiència que los dits barons y senyors las tenen arrendades a mancho de llur ver valor, perquè ningú al temps que s'arrenden no y vol dir lo que y dirien, per no tenir competènties ab los dits barons y senyors; y per dit respecte, com està dit, tenen aquelles arrendades a molt baix preu, en molt evident dany y pèrdua del dit General y drets d'aquell. Per ço, se statueix y ordena que, finit lo present trienni, que totes les dites bolles que estan en dites viles y llochs de barons sien applicades y unides a les taules del dit General de les ciutats y viles reals, ço és, la de la vila d'Arbecha a la bolla de la ciutat de Leyda, y la de Cardona a la ciutat de Manresa, y la de Sancta Coloma de Queralt a la vila de Cervera, y la de la Torredenbarra a la ciutat de Tarragona, y los demás del //823v// present Principat, segons als diputats y oydors de comptes del

976. *A continuació, ratllat, Barcelona.*

977. *Al manuscrit 76 apareix terres i no terra.*

General apareixerà, segons la distàntia dels llochs; ab tal, emperò, que los arrendadors de dites bolles hagen y sien tinguts y obligats en tenir una taula en les predites viles y llochs de barons, hont era lo cap de ditas bollas, per haver-les llevades d'allí, y tinguen comodat de bollar com se fa en altres parts.

Que deputats no puguen pagar cosa ninguna, sinó per dita de taula de la ciutat.

Per les moltes confusions que lo compte de correu y de menut causa en la Deputació, y moltes voltes se's vist que, no volent lo rational passar un compte per haver-hi coses en ell contra Capítol de Cort y altrament, y deputats fer deliberació que aquell tal compte fos pagat sens ser passat per lo rational, y pagar-se de dit compte de correu y de menut, tot contra Capítol de Cort, y per molts altres respectes que's porien deduir, per lo que convé al bé y útil del General, y que no's pugue rebre bescompte ningú; statueix y ordena la dita Cort que, de esta hora en avant, los deputats no puguen despendre dinés ninguns del General, ni sia pagat cosa ninguna a ninguna persona, que per ninguna via haja de cobrar res del General que no sia per dita de taula de la ciutat, si no serà alguna partida fins en vint lliures; y que, d'esta hora en avant, no se haja de portar en la Deputació altre sort de comptes, sinó tant solament lo de la taula de la ciutat, y que tots los comptes que's pagaran o se hauran de pagar //824r// a persona ninguna haja de ser, primer, examinat per los tres oydors y per lo rational de la casa de la Deputació, y no altrament; y si comptes ninguns se hauran de pagar a mestres de cases, ho menobres o fuster, que fos cosa que s'hagués de tenir compte ab los jornals d'aquells, tals que lo regent los comptes haja de continuar ab un llibret; si obres nengunas se faran en la Deputació, de les persones que treballaran ab les dites obres, y quant se haurà de pagar ningun compte a ninguns mestres de cases o fusters, haja d'estar firmat y aprovat per lo dit regent los comptes qui haurà portat lo compte dels jornals, y après sia vist y examinat per los tres oydors de comptes y rational; y d'aqueixa manera sien passats y pagats los comptes, y no altrament. Y si cars serà, que ab diligència, se haurà de despedir promptament algun correu, o los deputats volran trametre promptament alguna persona, que serà menester de prompte dinés de comptants per haver de dar a les dites persones, que, per en assò tant solament, haja de tenir lo regent los comptes en son poder cent lliures, per a quant se offerirà una cosa d'aqueixes dos coses, y no altrament, per poder-ho pagar. Y que lo regent los comptes sie obligat, en la hora mateixa, de donar lo compte en constistori d'allò que haurà pagat, y que aquell tal compte sia remés als oydors y rational, que passen dit compte, y axí sie passat; y que en lo rational sie fet debitor lo regent los comptes d'aquelles cent lliures //824v// que per los deputats li seran estades girades, y après, quant⁹⁷⁸ donarà lo compte del que haurà pagat y lo dit compte serà passat, li sie fet bo a l'encontra de son compte, y no altrament.

Dels qui trauen monedas del Regne sens pagar lo dret al General.

Per lo que⁹⁷⁹ veu, clarament, lo gran excés que los mercaders fan en traure monedas del Regne de Cathalunya, per aportar aquelles en França o en Itàlia, y aquellas trauen

978. *A continuació, ratllat, que quant.*

979. *Al manuscrit 76, que's en comptes de que.*

per mercaderia, sens pagar lo dret al General, valent-se y ajudant-se de propri ús donat a persones no conegudes, procurant de haver aquelles de deputats, ab motius falços. Per ço, ordena la dita Cort que, d'aquesta hora en avant, los deputats ni oydors de comptes no puguen donar ningun propri ús de més quantitat de cent ducats, que lo dit propri ús stiga firmat tant solament de mà d'un diputat o oydor, y que sia molt certifficat que aquell tal no-l demana per mercaderia; y si lo tal propri ús serà donat per ningun francés ho mariners o hòmens de barchas, que aquell tal propri ús sia de ninguna força ni valor, y aquella moneda sia cayguda en frau; y si ningun altre propri ús se haurà de donar a ninguna persona principal o cavaller de major quantitat, que aquell tal propri ús haje d'estar firmat de mà d'un diputat o oydor, y no altrament; y que sie manat, com de present li mane la dita Cort a l'albaraner del General, a pena de privatió //825r// de son offici, que no done lo colp ni scriga ningun propri ús, que no estiga firmat de dits deputats, que sia de major quantitat de cent ducats.

Ítem, los dits tres brassos statueixen y ordenen que, de aquesta hora en avant, ninguna persona, de qualsevol grau o condició sie, no gose ni presumescha de traure ninguna quantitat de monedas de or ni de plata del Regne de Cathalunya, axí per mar com per terra, sens aquelles haver-les manifestades y pagat lo dret al General, sots pena de pèrdre aquelles com a cosa cayguda en frau, com ja està disposat per Capítols de Cort. E si cars serà que, d'esta hora en avant, ninguna de les dites persones, per si o per terceres persones, traerà o farà tràurer ningunes de les dites quantitats de monedas per a ninguna de les dites parts, sens haver manifestades aquelles ni haver pagat lo dret al General y si, dins sis mesos tant solament y no més avant, seran acusades al General per acusador, per aquell tal seran donades bastants proves als deputats, de manera que la veritat se sàpia o la quantitat o part de la moneda que serà estada treta del Regne, de manera que lo ànimo dels judicants reste saneat, axí que la tal accusatió, passats dits sis mesos, cesse y, passats aquells, no se'n puga haver rahó alguna; vol y ordena la dita Cort que, aquell tal qui haurà treta la dita quantitat de moneda, sie condemnat en tanta quantitat com li serà estat provat com a cosa cayguda en frau, y com si se fos trobada *crimine fragante*, y que a l'acusador sie donada la quarta //825v// part, conforme als altres fraus condemnats per los deputats; y que, si se sdevindrà tràurer la dita moneda ab barcha o altre vexell y lo barcher scientment ho consentirà en lo frau, embarchant les dites monedas clandestinament sens haver pagat lo dret de dos y mig per cent, sie desembarchada y cayguda⁹⁸⁰ en pena de deu lliures, ultra la pèrdua de la moneda; y mana la dita Cort que de aquella tal moneda los deputats no puguen fer gràtia alguna de la part que tocarà al General, deduhint lo dret del General que vuy se acostume de pagar per tretas de monedas, sia reduhit com se redueix a rahó dos sous y mig per cent.

Capítol com se han de cobrar les terces de l'arrendaments de les bolles del trienni corrent y de les bolles que per avant se arrendaran.

Més avant, ordena y mana la dita Cort a l'exactor del General, a pena de suspensió de son offici y de perdre la terça de son salari, que si los arrendadors de les bolles del trienni corrent y de les que per avant se arrendaran, dins vint dias après que la terça de

980. *Al manuscrit 76, caygue.*

dits arrendaments serà finida, y no haurà girat a la taula de la ciutat tot allò que per rahó de dites terces seran obligats, sens restar-hi ròssechs ningú, que encontinent, passats vint dies, pose en execució tots aquells que hauran dexat de pagar. Y assò, ab tot effec-te y força, com convé per dites exequutions, sens posar-s'i en res exceptió ni dilatió ninguna, fins a tant que lo General sie íntegrament pagat. Y si //826r// per cars li fos manat per deputats paràs dites exequutions, que aquelles no las pugue parar sens exprés manament en scrits, y no altrament; manant y ordenant la dita Cort als dits deputats que en res no consenten ni manen parar dites exequutions, sots pena de perdra la terça de llur salari de deputat que immediadament los serà a paga, y per ningun temps la puguen rebre, y de pagar de béns propis al General tot lo dany que lo General ne rebés per dita rahó.

Capítol dels sobrecol·lidors de les entrades y exides del General.

E perque los sobrecol·lidors de les entrades y exides del General no puguen, d'esta hora en avant, poder-se retenir envers si ningunes de les pecúnies de llur receptió, ans aquelles per aquelles hagen de posar a la Taula de la ciutat, conforme són obligats, vol y ordena la dita Cort que los dits sobrecol·lidors hagen de anar a la llur sobrecol·lecte quatre vegades lo any, y que no puguen anar sens portar-se'n lo llibret de la Creueta, firmat de mà dels tres deputats o de l'oydor que's trobarà del bras d'aquell deputat que serà absent d'aquell consistori; y, dos dies aprés que serà tornat, se haje de presentar en consistori y fer hostensió als deputats de tots los llibres y dinés que haurà aportats, y que, deixant d'aportar ningun llibre ni dinés de ninguna taula, haja de notificcar-ho encontinent, per a què los deputats, en la hora mateixa, hagen de trametre un porter en aquell tal, a cost y despeses sues; y si haurà dexat de portar-les per culpa sua, en tal cars s'i haje //826v// de trametre a cost y despeses de dit sobrecol·lidor; y que lo dit sobrecol·lidor sie tengut y obligat encontinent, passats vuyt dies ans de posar-se de comptar, d'haver girat en la Taula de la ciutat tots los dinés que hauran portats, y aprés comptar, y assò a pena de suspensió de son offici y de perdre lo salari d'aquella anyada, y que per ningun temps la puguen rebre; y, dins los dos mesos, hagen d'haver comptat, ans de tornar a la sobrecol·lecta, y, no havent pagat, hagen a provehir altri per ell. Y lo exactor del General, encontinent, lo hagen d'exequutar los deputats y hoydors, a ell y a ses fermances, sens poder en res parar dita exequutió.

Capítol del receptor de les taules de la col·lecta de la bolla de Barcelona y dels fraus.

Y, pus lo offici del receptor de les taules de la col·lecta de la bolla de Barcelona té la servitut consemblant a la servitut dels sobrecol·lidors, ordena la dita Cort que lo dit receptor haje de servir tot allò que, ab lo precedent Capítol, està disposat als sobrecol·lidors de les entrades y exides, sots les mateixes penes en dit Capítol contingudes; y si no haurà comptats los fraus dels sis mesos immediadament passats, no pugue rebra la terça de son salari, ni deputats la y puguen deixar rebre per ningun temps.

Capítol del receptor de la taula de la bolla de Barcelona, de las entrades y exides del General.

Axí com, fins assí, los dos receptors de la bolla de la taula de Barcelona y lo receptor de las entrades //827r// y exides de la taula de Barcelona no pagaven les vàlues de

llurs quinzenades, fins a tant que aquelles fossen comprovades y ells carregats al General; vol y ordena la dita Cort, per que no puguen los dits receptors servir-se de ninguns dinés del General, que, d'esta hora en avant, los credencers dels draps y sedes de la bolla de Barcelona, y axí mateix, lo de les entrades y exides del General, a pena de suspensió de sos officis y de perdre la terça de llur salari, que cada dia, ans de tancar la bolla y lo General, hajen de comprovar ab los receptors les quantitats tant solament dels dinés que en aquella jornada hauran despatchat y bollat, y aquelles assenten ab un quèrn, a ffi que, finida que sie la quinzanada, se sàpia la vàlua d'aquelles. Y per enassò, mana la dita Cort als dits receptors, a pena de suspensió de sos officis, que, dos dies après que la quinzenada serà finida, hajen d'haver girat a la Taula de la ciutat tot allò que hauran valgut, y si passats los dits dos dies no hauran pagat, hajen los diputats de posar altri per ells en sos llochs fins an tant hajen pagat, a cost y despeses llurs, y pèrdan la terça de llur salari irremissible.

Capítol del receptor de les averies de les compositions que fa la règia cort y del receptor dels salaris dels doctors del Consell.

Lo receptor de les averies de les compositions que fa la règia cort y lo receptor dels salaris //827v// dels doctors de la Real Audiència de quoranta sous en avall, sien tenguts y obligats, quinze dies après que la terça serà finida, de girar en la Taula de la ciutat tot allò que valia la dita terça a bon compte ans que aquelles sien comprovades; volent la dita Cort que per res no puguen detenir los dinés del General. Y axí mateix, se mana a l'exactor del General que, encontinent que la terça serà finida, del receptor dels salaris haja de saber lo que dita terça haurà valgut y, comprovada que la haja, lo'n faça debitor en lo Ferrando paga, axí com li és estat ordenat per diputats; pus lo dit compte no pot ésser en llibre de vàluas, per causa que aquelles partides en la taula de la ciutat se giren en compte de salaris, y assò perquè puguen veure los diputats lo que dit receptor deurà; y si, dins los dits quinze dies, no hauran girada la vàlua de dita terça, hàjan de provehir los diputats o altri per ells, y pèrdan la terça de llurs salaris irremissible.

Capítol de la exactió que han de fer los diputats.

Havent posada forma la dita Cort ab la cobrança de les terçes dels arrendaments de les bolles del trienni corrent, y les que per avant se arrendaran, y, per lo semblant, a tots los officials qui reben pecúnies del General; declarant més avant ab lo present Capítol la dita Cort com, d'esta hora en //828r// avant, que ningú puga enderrerir-se y venir a deure al General molt; volent que tot allò que en los precedents Capítols està disposat del segon fins al present, sens en aquells los diputats en res los puguen derogar, ans bé, se hajen de servir a la lletra, y que aquells fassen servir, sens excepció ni interpretació ninguna. Vol y mana la dita Cort al racional de la casa de la Deputació, qui aporte lo llibre de vàlues hont estan assentats tots los comptes, a pena de privació de son offici, que si los diputats no hauran servat y fet servir tot lo contengut en dits Capítols que, al rebre de la terça los diputats de son salari del primer juny, no despedesca la certificatòria de dita terça, sots la dita pena y de pagar-ho de béns propis al General. Y axí mateix, se mane, ab les mateixes penes, al scrivà major y regent los comptes y al scrivà de les èpoques que no posen les èpoques en forma dels diputats, ni aquelles despedesquen, ni fassen deliberatió, ni aquelles posen en albarà, ni los assessors del General puguen fer-hi

provisió; ans bé, vol la dita Cort que, si al contrari serà fet, que los diputats pèrdan lo llur salari d'un any y sien fets inhàbills de sos officis y desansaculats.

Capítol sobre les exequutions que s'hauran de fer fora Barcelona.

Per lo que moltes voltes no està en mà dels diputats fer lo que són obligats en la cobrança de //828v// les pecúnies del General, per los molts abusos que y ha que los porters fan fora de Barcelona, volent posar remey a que dites exequutions se fassen promptament y no y puga ningú posar dilatió ninguna; vol y ordena la dita Cort que, sempre que los diputats hauran determinat y manat al scrivà major del General que despedesca ninguna comissió a ningun porter per fer ninguna exequutió fora de Barcelona, que lo scrivà major del General, a pena de perdre la terça de llur salari, encontinent lo dia mateix que li serà estat manat, haja d'haver donada dita comissió; y axí mateix, se mane al qui té càrrech de registrar aquelles que, encontinent, aquella despedesca sots les mateixes penes, y als porters a qui les tals commissions seran estades fetes, a pena de perdre y restituhir tot allò que hauran rebut en aquella anyada y d'estar tranta dies a la presó, que en dita exequutió no·s detinguen un dia més del que ab dites commissions los està ordenat, y que hajen de fer les exequutions ab la forma que convé, y no com han fins assí, que no feyen sinó que presentar-se y no passaven avant dites exequutions; y que no puguen exigir sinó una dieta cadal dia y aquella la hàjan de provar aquells tals que ells hauran posats en exequutió, y no fassen pagar més de allò que a ells los pertany; y que lo exactor del General haja de tenir compte ab un qiern dels //829r// porters que seran anats fora; y si faran al contrari del que·ls està ordenat, quant sien tornats, los fasse castigar als diputats.

Que lo dret de mig de més tint sie extinct.

Ítem, per quant lo dret de plom de més tint, de si, és poca cosa y de poca importàntia, lo qual dret no·l paga sinó pobra gent, per ço, que sie statuhit y ordenat que, de aquí al devant, que lo predit dret sie llevat per lo venir, del dia de la conclusió de les presents Corts en avant, per la mateixa rahó que ninguna roba feta, mudant de tint, no haje de pagar cosa alguna, si bé se haja entès que fraudulentament alguns arrendadors ne hajen exhigit dret.

Deutors del General y fermances quant poden concórrer.

Ítem, que qualsevol deutor del General, axí principal com partícep, no pugue concórrer a deputat o oydor que no haja pagat vuyt dies abans de la extractió lo que deurà al General, ço és, dels deutes y pagues seran caygudes fins dita jornada; entès, emperò, que si après que serà deputat o oydor caurà lo predit deure o paga alguna, que en tal cars lo salari o terçes que li cauran per rahó de son offici lo haja de tenir lo General en descàrrech de son deute.

Dins quant temps han d'ésser despedits los qui donen comptes.

829v// E per quant per lo racional de la Deputatió y oydors de comptes, per no voler despedir les persones qui aporten dits comptes, són detinguts per molts dies, ab gran dany y detriment d'aquells, que, per tant, sie provehit y ordenat que, presentat qualsevol

981. A continuació, ratllat, qu.

compte⁹⁸¹ per qualsevol persona, haja d'ésser despedit dins tres dies après de la presentació de aquell si ja no y havia algun dubte; y si als dubtes del predit compte s'i havia satisfet per lo qui lo haurà donat, que dintre tres dies haje de ésser la tal persona despedida per los deputats o oydors; altrament, passats los dits tres dias, tot lo temps que estarà sia a compte del racional y oydors, y'ls sia donat setze sous per quiscun dia del salaris dels racionals y oydors.

Los deputats no puguen empatchar les terces dels oficials ordinaris.

Per quant s'és vist moltes voltes que, no podent rebre los deputats y oydors de comptes llurs terçes de llurs salaris, per no haver fetes les diligències degudes conforme a Capítols de Cort, prohibeixen y no donen lloch a que los oficials reben llurs terces, los quals en res no són culpables. Per ço, ordena la dita Cort que, d'assí enllà, los deputats y oydors no puguen empatchar ni fer detenir les dites terces de llurs salaris als dits oficials, ans bé, aquellas rèban sens empatch ni contradicció alguna.

830r// Qui deu al General no pugue ésser fermansa, ni pugue tenir arrendaments.

Ítem, per provehir a la indemnitat del General, ordena la dita Cort que los deputats y oydors de comptes no puguen lliurar arrendaments ni pendre per fermances a alguns que deguen al General y que la paga sie ja cayguda, o sien fermances per altres coses, fins a tant que llurs deutes y obligacions sien extinctes.

Que los deputats no puguen deixar la tapisseria, plata ni altres coses.

Ítem, per provehir als danys que per avant se porían seguir en lo prestar y deixar los deputats y oydors la tapissaria y plata y altres qualsevol coses de la casa de la Deputació, ordena la dita Cort que, de esta hora en avant, los deputats ni oydors no puguen ni'ls sia lícit ni permès de prestar ni traure de la casa de la Deputació ningunes de dites coses; y que lo regent los comptes, qui té càrrech y comanda, aquelles no pugue en ninguna manera deixar als dits deputats ni oydors, ni altres qualsevol persones, ni li pugue ésser manat per dits deputats ni oydors, sinó serà a la seu de Barcelona, so pena de perdre una terça de son salari qui tal farà.

Que lo número de les guardes del General sie reduhit a cert número.

Ítem, per los grans abusos que fins assí se són //830v// fets en fer excessiu número de les guardes del General, lo que sots dita color fan moltes insolències, y, per ço, statueixen y ordenen los dits tres brassos que lo número de dits guardes sia a cert número; y, perquè madurament sobre lo número de les guardes sie provehit lo que més convindrà, que les devuyt persones que per los tres staments seran elegides quiscun trienni per visitar los deputats, oydors y altres oficials del General, que sie per aquelles devuyt persones feta la nominació del número de les guardes del General de Cathalunya, y que més d'aquell número no y pugue haver, provehint que, per mort del número y del lloch de les guardes seran anomenades, y sien posades y anomenades altres persones, sols no's pas dit número y que sien cathalans y no sien estrangers.

Salari d'assessor quant anirà fora ciutat.

Ítem, per quant se ha vist a la experiència que, no havent-hi taxats salaris per als assessors quant yxen de Barcelona per afers del General, que sie statuhit y ordenat que,

tostemps y quant convindrà al General haver d'enviar algun assessor per coses que convinga al General, los sie tatxat per salari quiscun dia tres ducats per salari y per la despesa, tant solament ab que haja de deixar un doctor condecet per servir son offici, com està disposat ab los altres officials.

Com se han de cometre les causes de supplicatió.

831r// Ítem, com se veyen a la experiència que les causes de supplicatió que's cometen per los diputats, quant se supplica de alguna provisió o sentència, se cometen moltes vegades a doctors, los quals a les parts los estan bé, que, per ço, sie statuhit y ordenat que, sempre y quant se supplicarà per alguna part d'alguna provisió o sentència, y la propdita causa de supplicatió se haurà de cometre a tres doctors, que sien anomenats sis per los deputats, los quals se han de metre ab albarans en consistori, presents les parts, en un barret, y se'n hajen de traure tres per fer la dita causa de supplicatió, ab que de dits doctors no puguen ésser officials reals, Capitania General, ni d'altres tribunals reals, ni del Sanct Offici.

En quina moneda se han de pagar los drets del General en Perpinyà y Conflent.

Ítem, per la quietut y repòs dels pobrats (*sic*) dels Comptats de Rosselló y Cerdanya, que sia statuhit y ordenat per la present Cort, a supplicatió dels syndichs de la vila de Perpinyà, que lo Capítol 10 de les Corts de l'any mil sinch-cents quoranta-set, lo qual dóna forma en quina moneda se han de pagar los drets del General, que lo predit Capítol sia'n de nou ab la present Cort instituït y observat a la lletra com en aquell està contingut, y que sia durador fins a les primeres Corts.

Ahont ha de posar lo col·lector o //831v// receptor de la vila de Perpinyà les monedes de la Generalitat.

Ítem, la dita Cort statueix y ordena que los col·lectors o receptor dels drets de la Generalitat dels Comptats de Rosselló y Conflent sie compellit, de aquí al devant, que haja de posar a la Taula⁹⁸² comuna y assegurada totes les pecúnies que procehiran de la dita col·lecta de dit Comptat de Rosselló y Cerdanya, y no en altra part, a compte de deputats o receptor; y quant demanen los diners, sie en plata, a pena de privació de son salari, per temps d'un any.

Sobre de resechar alguns emoluments excessius se fa pagar lo scrivà major de la Deputació y altres officials de dita casa.

Ítem, per quant se ha donada queixa a la present Cort que lo notari major de la casa de la Deputació reb alguns emoluments de les despeditions dels privilegis y offici y altres actes, los quals emoluments no li serien deguts per Capítols de Cort, sinó per haver-ho introduhit los mateixos notaris. E, per donar forma que dits emoluments no

982. A continuació, ratllat, de la.

983. A continuació, ratllat, manat.

984. L'escrivà oblidà aquí dos folis que es corresponen amb el 861v i 862r del manuscrit 76, els quals hi incorporem.

sien indebitament exhigits, que sia statuhit y⁹⁸³ ordenat que, un mes après de la conclusió de les presents Corts, los deputats que vuy són hajen de ajuntar los brassos dels tres staments, com ab altres Capítols en la present Cort està disposat, y dits tres brassos junctos hajen d'elegir devuyt persones, sis de cada stament, //832r// les quals devuyt persones hajen de mirar tots los emoluments que lo notari major reb y se fa pagar de tots los actes y privilegis y lletres, exequutions y altres qualsevol actes, los quals puguen llevar absolutament, y reseca lo que·ls paregue ésser excés; y lo que·s diu del notari major sia entès de tots los altres oficials del General, axí dins Barcelona com fora de Barcelona, los quals per rahó de son offici reben emoluments, y a la declaratió y determinatió del que les predites devuyt persones ne faran se haja d'estar, tota exceptió remoguda, aserca de la exactió de dits emoluments; encarregant-ho a llurs consienties, com si fóra fet en la present Cort, per la potestat que ab lo[s] present[s] Capítols se·ls dóna; la qual deliberatió haje d'ésser continuada y escrita en son lloch condecet, y, après, ab una taula en lloch públich de la Deputació per a⁹⁸⁴ què tots la puguen veure y legir y los visitadors tinguen particular cuydado de visitar.

Capítol sobre les executions fora Barcelona.

Ítem, que les exequions que se offeriran haver-se de fer contra los deutors del General fora de la ciutat de Barcelona sia feta (*sic*) a un porter y aquella vaja dirigida al diputat local de aquella col·lecta hont la dita exequió se haurà de fer, y que haia de pendre lo notari y ministres de aquella Deputatió local los que haurà menester per dites exequions y no·s fassa pagar sinó una dieta per cadal dia tant solament, y aquella la haia de compartir entre tots aquells que haurà mesos en executió, y no altrament, a pena de restituir-ho doblat al General y estar trenta dies a la presó, y per lo semblant si gens se detindrà més dels deu dies per los mobles y trenta per los immobles y ser revocat de guarda si·n serà, y per ningun temps no ho puga tornar ésser, ni anar a ninguna altra exequió.

Que officis de deputats locals se hagen de provehir en persones aprovades y hàbils.

Ítem, que les⁹⁸⁵ provisions dels officis de deputats⁹⁸⁶ locals se hagen de provehir ab los dits officis persones honrrades y de qualitat y que sàpien legir y scríurer, y que en les ciutats o viles que s'i trobaran inseculats, al punt que se hauran de provehir los tals officis que n'i haia inseculats de deu en amunt hagen a tràurer a sort hu de aquells que a les hores se trobaran enseculats per a diputat local, y en les parts que no s'i trobaran enseculats fins a dit nombre se hàjan de provehir com està dit y hagen de provehir hòmens honrrats de aquella vila de bon nom y de bona fama.

Forma com han de venir los comtes de les Deputations locals forànees.

Ítem, per quant s'és vist per experiència que molts comtes de Deputations locals no venen ab la forma deguda, conforme a Capítols de Cort, uns per no venir dins lo temps y

985. A continuació, repetit per error, les.

986. Acaba el foli 861v del manuscrit 76 i comença el 862r.

987. Reprenem la transcripció del manuscrit 74.

altres que los deputats locals o llurs assessors hauran feta gràcia de la pena del frau, o per altres coses, y los dits comptes se dexen depositar al racional de la Deputació, y après los deputats fan delliberació que lo salari del diputat local sia pagat, dient que és estada culpa de l'assessor, per ço, ordena la dita Cort que d'esta hora en havant en los dits comptes y haurà tals dificultats que lo racional no ls pogués passar que deputats no puguen fer delliberacions de aquells tals⁹⁸⁷ comptes, ans bé, perda lo diputat local allò que ell haurà consentit fer que fos contra Capítol de Cort, y no altrament, si no serà firmat per assessor; y si serà fermat per dit assessor, y axí per culpa de l'assessor, que u haja de pagar lo assessor, y que aquell compte sie passat y rematat encontinent, fent debitor aquell tal, que tindrà de restituir allò al General; que, encontinent, s'i haja de trametre un porter per fer la exequió, y lo assessor sia privat de son offici y provehit altri per ell.

Que les calces de stam y gorres no paguen d'entrada més de quatre dinés per lliura.

832v// Ítem, per lo que's veu que les calces de stam y gorres, y tota roba feta, paga d'entrada en Cathalunya deu sous per lliura de dret, y los qui ne aporten procuren defraudar lo dret y haver aquelles de propri ús, y lo General ne reb molt pocha utilitat, y los poblats haurien ab molta commoditat moltes de dites coses si lo dret no fos tant gran, y per mercaderia ne aportarien moltes en Cathalunya, de manera que lo General ne hauria més útil y los poblats també. Per ço, mane la dita Cort que tot allò que serà necessari per abillaments d'home y de dona, que fins assí ha pagat deu sous per lliura d'entrada en Cathalunya pague tant solament a rahó de quatre diners per lliura, com les altres mercaderies.

Que deputats no puguen crear officis, augmentar salaris y fer creiximonis axí a ells com encara a official ningú, se specta a la Cort General.

Ítem, per quant notòriament s'és vist y se veu lo gran y notable dany que lo General ha rebut d'alguns anys a esta part, per haver fet los deputats y oydors, ab consell de sos assessors, lo que no sols estave expressament permès per Capítols de Cort en crear officis nous, augmentar salaris, fer creiximonis, axí a llurs officis quant als officials que a ells tocha; aparegue, e per resechar tant notable dany, ordenen y declaren los tres braços de la present //833r// Cort, ab voluntat de vostra magestat, los deputats de Cathalunya no tenir ni haver tingut poder algú de crear officis, fer salaris, augmentarlos, fer creiximonis a ssí mateixos ni a officials alguns, en qualsevol manera alguna, com revera se entenga spectar dit negoci a la Cort general; y si lo contrari temeràriament serà atemptat d'assí avant, a més que sia tingut per ninguna efficàtia y valor, los deputats, assessors, notari y tots los officials que en tal hauran cabut encontinent sien tinguts per inhàbils de sos officis, perpètuament, y a restitució dels salaris hauran rebuts; y que, ab la primera visita per la present Cort ordenada, sien, los qui contrafaran al present Capítol, per los visitadors condemnats en les penes en lo present Capítol contingudes.

Ítem, declara y ordena la present Cort, per més clarificació del deduhit ab lo precedent Capítol, que no sien tinguts per officials del General, axí dintre Barcelona com fora Barcelona y per tota Cathalunya y a Comptats de Rosselló y Cerdanya, sinó tant solament los qui devall lo present Capítol seran anomenats y designats; y més que no puguen rebre altre salari de que a quiscú, tant a deputats com ha oydors y altres officials los serà

tatxat; y si lo contrari era presumit fer, incórreguen los deputats y altres officials en les penes en los precedents Capítols contengudes.

833v// Ítem, per quant està disposat per Capítol de Cort que en les deliberacions que los deputats fan en consistori de la Deputatió y hagen d'entrevenir la major part, en què n'i ha d'haver hu de cada bras, y com sempre, sinó de poch ensà, s'és pratichat que aquella major part se entenia que havien d'ésser quatre. Per ço, perquè no's pugue posar dificultat en la declaració de dit Capítol, vol la dita Cort que, d'esta hora en avant, aquella major part se entenga que han d'ésser quatre y ab que d'aquell n'i haje hu de cada bras, sens poder posar-hi interpretació ninguna.

Quantes han de ésser les guardes del General dites mosquetes.

Ítem, per los molts abusos que se han seguits per les guardes extraordinàries dites mosquetas del General, perquè no se'n puguen provehir més d'aquelles que la present trobarà ésser convenient al General; ordena la present Cort que los deputats no puguen provehir en cada col·lecta més avant de sis, ultra los ordinari, salvo que la bolla y col·lecta de Gerona és gran, y la de Perpinyà, Vilafranca de Conflent, Puigcerdà, Tremp y Pallàs, y la Seu d'Urgell, Leyda y Tortosa, que són col·lectes fronteres de França, que en cada una d'aquestes col·lectes n'i puguen provehir fins en nombre de vuyt guardes, y no més, y axí mateix ab las de Barcelona; //834r// y, perquè se haja de servir, se mane al scrivà major del General que no puga despedir ninguna commissió a ninguna d'estas guardas sinó fins a dit nombre, y que'n porte compte ab un quèrn, y assò a pena, sempre que se li provarà en contrari, de perdre una terça de son salari irremissible, y que'l ne hagen d'acusar en visita.

Ítem, que al passar dels comptes que donarà lo qui fa los ploms del General per lo rational, a pena de restituhir-ho doblat al General de béns propis, no'ls puga passar sinó tant solament a la valor per quintar de allò que trobarà que en aquell temps se serà venut lo plom en Barcelona y serà estat despatxat al pes del rey, y no altrament, en què, per la fàbrica de dits ploms, li haja de fer pagar per les guardes a rahó quatre lliures per quintar, ço és, per disminució del plom y per tots gastos y despeses per la fàbrica de dits ploms, y per los camacurts a rahó tres lliures per quintar per la dita rahó y no altrament; y sempre se haja de servir la susdita forma, y los diputats no li'n puguen pagar més per deliberatió.

Ítem, que sempre que als deputats seran presentades ningunes supplications y en aquelles aparrà no haver-les de decretar per justícia ni provehir-les, que sien tenguts los deputats de donar satisfacció a la part, ab la mateixa supplicació, les causes perquè se deixa de decretar ni provehir, y assò per obviar a que la part no's pugue queixar de denegatió de justícia; altrament, se consent a la part que d'allò ne pugue llevar acte y que'l notari y scrivà de la Deputació //835r//⁹⁸⁸ sie obligat a pendre'n acte y donar-ne còpia a la part dins dos dies, so pena de la privatió de son offici; y, en cars de recusatió de dit scrivà, pugue dita part fer-ne llevar acte de dita recusatió a qualsevol notari fora de la casa, per a què conste y fasse fer per a la privatió de l'offici del scrivà y per agravi y,

988. Foli 834v en blanc amb la notació vaccat. Al manuscrit 76 s'afegeix tot sovint per inadvertentia scriptoris.

llevat dit acte, pugue recórrer en visita contra d'aquells tals diputats o oydors o assessors; y axí mateix, si causes d'apel·lacions seran, que per lo Capítol 4 de les Corts de 1547 se deguen cometre a tres nous assessors; y si en aquelles y serà posat algun dupte, que en tal cars los diputats, dins deu dies après que la part haurà supplicat, hagen de anomenar tres nous assessors, perquè veyen y declaren dins deu dies si aquell tal pot supplicar o no; y podent supplicar, que los diputats, dins tres dies après, hagen d'haver comesa aquella causa a tres nous assessors, conforme en dit Capítol de les presents Corts està disposat, y no als mateixos assessors de la casa de la Deputació.

Ítem, per lo que s'és vist que en los Capítols de Cort, de poch ensà, en los màrgens d'aquells sien trobades algunes postil·les, cotant moltes deliberacions y declaracions fetes per diputats y doctors del Real Consell, y aquelles no són estades rebudes ni aprovades per ningú; per tant, la dita Cort de nou proveheix y ordena que totes aquelles deliberacions y declaracions que-s trobaran ésser fetes contra forma de Capítols de Cort, que sien hagudes per revocades, //835v// y d'aquelles no se'n puga haver rahó ninguna ni-s puguen tràurer en conseqüència, de esta hora en avant.

Que lo dret dels çafrans sie arrendat.

Com fins assí han sempre acostumat los diputats y oydors de trametre cada any dues guardes del General a collir lo dret dels safrans que-s cullen en les parts d'Urgell; y de primer acostumaven d'anar dels mateixos oficials del General, y lo dit dret se veu per experiència que, ans d'anar en augment, va en diminutió y los gastos són més grans al present que may són estats, y les dietes se han de pagar grans als qui van a collir dit dret; y veu-se que, moltes voltes, per les provisions dels tals officis, axí los diputats com les persones que se procuraven dits officis, moltes voltes se'ls han procurat ab interventió de dinés, que pagaven a diputats o a tercers persones, de manera que se'n han seguits molts grans inconvenients, y moltes voltes se ha suspitat que no-s fraudàs molta part del dret. Per llevar tota manera de suspita, per lo que-s veu ser molt convenient al General, ordena la dita Cort que, cada any, los diputats hagen de fer encantar en la Llotja de Barcelona, en lo temps que encantaran los arrendaments de les bolles, ço és, de tres en tres anys, los dits drets dels çafrans que-s cullen en les dites parts d'Urgell, y aquell lliuren al més donant de la mateixa manera que lliuraran les bolles, //836r// y que aquell tal arrendador haja de ben assegurar lo dit dret per lo dit preu que l'haurà llevat a l'encant, ab molt bones fermances, y que sien obligats en pagar al General de tres en tres mesos, conforme les bolles del General; y que, encontinent finit que serà lo primer any de dit arrendament, haja haver pagada la una terça vint dies après que serà finit lo dit primer any, y après, de tres en tres mesos, la vàlua de cada terça vint dies après que serà finida; sots les mateixas penas que en lo Capítol segon de les presents Corts està disposat als arrendadors de les bolles, y les mateixes penes als diputats y, axí mateix, al scrivà major del General, regent los comptes y rational.

Forma d'enseculacions.

Ítem, per obviar als fraus se fan en les enseculacions, quant se enseculen a diputats y oydors, per ésser aquells enseculats y tenir domicili en alguna ciutat, vila o lloch de alguna vegueria; que los tals qui volguessen ésser enseculats, que no puguen ésser admesos que no hagen legítimament provat tenir propri domicili en la vila o lloch o en la vegueria

per hont seran enseculats; altrament, dita enseculatió sie de ninguna efficàtia y valor, y lo tal lloch pugue ésser donat a altre persona que tindrà les qualitats requisidas.

Que los officials del General //836v// puguen concórrer en la Deputatió.

Ítem, per quant està statuhit y provehit que los officials de la Deputatió que són enseculats a deputats o oydors no poguessen concórrer, sinó tant solament los qui tenen los officis baix en la Deputatió y no los qui són [d]alt; que, d'aquí al devant, com no y haja causa ni rahó de diversitat per a què no hajen de concórrer los uns y deixar de concórrer los altres, que tots puguen concórrer los que seran enseculats en deputats y oydors, sens exceptió alguna; entès, emperò, que lo official del General que serà exit a deputat y oydor, en lo seu offici haje d'ésser provehida una persona ydònea y sufficient, segons la qualitat de l'offici, a coneguda dels deputats y de les devuyt persones, ab lo mateix salari durant lo trienni, y que, en ninguna manera, se hàjan de pagar dos salaris.

Quin dret han de pagar les sedes sense obrar.

E perquè se veu a la experiència que vuy en lo Principat de Cathalunya se obren velluts, setins, domascos y altres sedes, tan ben obrades com en València y en altres parts; y se veu que s reb un notable dany per tràurer les sedes de Cathalunya sense obrar per altres regnes; que sia provehit y ordenat que, de la conclusió de les presents Corts en avant, no s puguen tràurer sedas de Cathalunya sense obrar que no sie pagat per dret de General deu sous per lliura del cost de dita seda.

837r// Que renunciacions en los officis del General no sien admesos.⁹⁸⁹

Ítem, per a què en lo prevenir no s fasse lo abús tant gran com fins assí s'és fet, en fer patrimoni dels officis del General; ordena la present Cort que los officials de la casa de la Deputatió, General y bolla, y altres dins la ciutat de Barcelona que vuy obtenen los officis antichs, puguen renuntiar dits llurs officis y desexir-se, axí per via d'alienacions, com altrament, de dits llurs officis en persones hàbils y sufficientes, ab consentiment y voluntat dels deputats y oydors; y los successors en dits officis antichs o puguen fer semblantment y de la mateixa manera que los que vuy los tenen; y assò fins a tant que algú o alguns de dits officis antichs vagaran per mort dels sobre-dits officials que dits officis antichs per avant obtindran; los quals officis que axí per mort dels dits officials seran dits officis provehits per deputats, los dits tals officials provehits no puguen, en ningun temps, desexir-se ni fer partit de dits officis que seran estats provehits, sinó que hajen d'acabar y consumir sa vida ab dit offici que obtindrà; ni als deputats ni oydors no ls sie lícit ni permès d'admetre'ls renunciacions de dits officis en favor de altra persona particular; ans, renuntiant aquell, puguen los deputats provehir lo dit offici com si vagàs per mort, de manera que per ninguna forma se entengue haver concert entre los deputats y oydors y lo qui //837v// tal renunciatió farà; sots pena de privació de son offici y d'haver de restituir tot lo salari que rebut hauran fins en aquella hora; sinó que s'entenga dits officis, en lo dit cars,

989. Al manuscrit 76 admeses per comptes de admesos.

990. Al manuscrit 76, designat.

de vacatió per mort, ser de la mateixa manera com los officis que s'extrahuen per enseculations.

Ítem més, ordena la present Cort que los velluters sien tinguts y obligats en posar en manifest tots los velluts y tafatans y altra sort de roba que posaran en taler, y lo tir de dites pessés, y de qui són; y que una guarda haja de anar ordinàriament per tots los telers, regoneixent aquells; y si ningun se n'haurà deixat de posar en manifest, aquella sie cayguda en frau.

Ítem més, ordena la Cort que lo estimador del General no pugue estimar ningunes robes ni sedes que no sia en presència del credenser y de dues guardes de la bolla.

Ítem més, ordena la present Cort que, sempre que vagaran per mort dues guardes del General y de la bolla, aquelles se hagen d'extinguir y restar tant solament deu guardes de dotze que vuy n'i ha.

Ítem més, ordena la dita Cort que, de esta hora en avant, les guardes del General ni de la bolla no puguen anar a cauquillar en ninguna casa per ningun passatger, si no fos alguna persona principal y que per deputat los sie manat, y no altrament.

838r// Ítem més, ordena la present Cort que tots los fraus que seran presos dins la ciutat de Barcelona o en sa col·lecta, sien posats en mà del receptor de dits fraus, y per en axò sie feta una caxeta en la casa de la bolla, per recondir aquelles en lo lloch destinat⁹⁹⁰ per dit efecte, si ja aquells no fossen de molta summa, y que aquells fossen depotsats per lo dit receptor en la taula de la ciutat en compte seu, en compte de fraus.

Ítem, per lo que s'és vist que cada any los strangers, en les octaves de Nostra Senyora d'agost y de setembre, passen molts d'ells en França y se ajusten a Nostra Senyora de Monserrat y deixen de manifestar⁹⁹¹ al General los diners que aporten, per no arribar en Barcelona y no poder passar tots juncts en altres taules a despatxar; per ço, ordena la present Cort que los deputats sien obligats en trametre cada [a]ny un official de la casa de la Deputació per a la festa de Nostra Senyora d'agost fins a Nostra Senyora de setembre, per a tenir allí taula de despatxaments, per a què los dits estrangers puguen allí manifestar y despatxar los diners que volran passar en França ab salari, de⁹⁹² lliures, sou quotidiana.

Ítem més, ordena la dita Cort que, d'esta hora en avant, los diputats locals no puguen donar ni fer gràtia ninguna dels fraus que seran condempnats, ni puguen fer gràtia ninguna de la pena de dits fraus; y les robes o mercaderies, //838v// que seran per ells venudes de dits fraus no les puguen lliurar a mancho preu de la valor d'aquelles, conforme en aquella part que seran venudes se valran; y que per lo notari de dita Deputació local, en los comptes, ne sie feta expressa mentió, a pena de pagar-ho de béns propis y que sie retingut de llurs salaris.

Ítem, per quant en la casa del General de la taula de Barcelona, en temps passat,⁹⁹³ solien pesar les mercaderies de pes, y en la dita casa y havia per dit efecte un canastró, y de poc ensà no-s fa per descuyt dels officials; per ço, mana la present Cort que, de esta

991. A continuació, ratllat, los.

992. Espai en blanc.

993. A continuació, ratllat, podien.

994. A continuació, ratllat, dels.

hora en avant, sie tornat en ús lo dit canastró ab la mateixa forma de temps passat,⁹⁹⁴ y les tals mercaderies, ans de ser despachades, sien pasades com de abans.

Ítem, per los molts inconvenients que, de poch ensà, se són seguits en la dita casa del General en lo modo del despachar les robes y mercaderies; ordena y mana la present Cort que, de esta hora en avant, les guardes del General no puguen fer ningun desampax de ningunes robes y mercaderies, sens que sien presents los receptors y credensers de dit General; y, axí com les dites guardes ho posaven en un quèrn, ho haja de scriurer lo credenser en lo llibre, y ells no u puguen assentar en ningun llibre altre, sinó ab lo que se scriu en tots los desempatx se fan al General.

839r// Ítem, statueix y ordena la present Cort, per lo que convé a la bona administració de les cases de la bolla y del General, que les sis guardes de la bolla y les sis del General sien tinguts y obligats, d'esta hora en avant, de fer la servitut igualment, ço és, los de la bolla hajen de servir axí a la Bolla com al General, y los del General axí al General com a la Bolla; y açò, per semmanas, se hajen de mudar de la una part a l'altra, y tots fassen una mateixa servitut, igualment, sens posar-hi excepció alguna.

Ítem, perquè estes coses se serven ab la deguda forma, ordena la dita Cort que lo defenedor del General haje d'assistir, ordinàriament, en les dos cases de la bolla y del General, totes les hores que los deputats resideixen en consistori, a efecte que puga manar a les dites guardes facen dita servitut, y ells los compartesca la servitut yguament; y tinga compte que los oficials fassen assistència en dites coses les hores ordinàries y, si ningú faltarà, per ell sia apunat y perda lo salari doblat d'aquell dia que serà estat absent.

Per lo monastir de Benifaça del Regne de València.

Ítem, com lo monastir de nostra Senyora de Benifaça, Orde de Cistello, del Regne de València, tingue moltes terres del dit monastir dins lo Principat de Cathalunya, per sustentació dels religiosos de dit monastir és forçat aportar-se'n y traure los fruyts de dites ses terres del Principat de Cathalunya per al dit monastir; de consentiment dels //839v// tres brassos, los plau statuhir y ordenar que, de la conclusió de les presents Corts en avant, puguen los religiosos del dit monastir traure los fruyts se culliran de les terres del dit monastir en lo Principat de Cathalunya lliberament, sens pagar dret al General; y que la fusta que's tallarà, axí mateix, en les terres té dit monastir en lo Regne de València, y per portar-la a la mar per embarchar-la pugue lliberament dit monastir poder-la passar per dit⁹⁹⁵ Principat de Cathalunya, per poder-la embarchar en lo dit Regne de València, sens pagar dret de General. E per quant, en la provisió del peix se aporte al dit monastir de Benifaça de la ciutat de Tortosa, reb gran dany dit monastir, en detenir-se lo traginer de dit monastir fins que la taula del General és uberta, que los taulers del General, *etiam* en llurs cases, a qualsevol hora, hajen de donar lo desempatx y albarà, pagant lo dret com és acostumat.

Dels salaris se han de pagar als notaris y scrivans dels braços per los processos originals y còpies.

995. A continuació, ratllat, monastir.

Com per la Constitució feta en lo any 1510, Capítol 15, y per Capítol de Cort 37 de les Corts 1520, y per Capítol de Cort 13 de les Corts de 1553 sie disposat sobre los processos originals de les Corts y còpia d'aquells, y sie provehit que a cada scrivà de cada bras, per la còpia del dit procés, los sia donat vint lliures; y se sia vist, per experiència, que per tenir lo salari cert, poria ser que alguns dels scrivans passats són estats negligents en continuar extensament //840r// les coses y actes dels braços, del que no poch dany ha redundat y redonda a tota la Cort; y se veyia los processos de dites Corts, los uns ésser grans y altres de pocha scriptura; y no és rahó que també sia satisfet lo qui poch treballa com lo qui és estat diligent y curiós en dita scriptura. Per ço, la present Cort statuteix y ordena que los dits originals processos y còpies d'aquells sien pagats als notaris de dita Cort conforme està, per Constitució de la present Cort, statuhit y ordenat sobre lo salari dels processos originals de les causes que fan los notaris reals y en lo modo de scríurer aquells, hagut respecte y consideració a les líneas y diccions que cada pàgina ha de tenir per dita Constitució, hi'ls ne sia pagat a més y a menys, conforme serà la scriptura per dits scrivans dels tres brassos de la present Cort portada; la qual, per los deputats de Cathalunya, se'ls haja de pagar en la forma sobredita, dins vint dies après que se'ls seran lliurades per dits scrivans, respectivament, les dites còpies, conforme als dits Capítols de Cort.

Ítem, ordena la dita Cort que, de esta hora en avant, tots los taulers de les entrades y exides del General de Cathalunya, de llevant y de ponent, hàjan de rebre tots a rahó de dos sous per lliura per llurs salaris de tot allò que exhigiran de dits drets; entenen que los sobrecullidors no's puguen comptar los dits dos sous per lliura de allò que los altres taulers de llurs collectas hauran cobrat, com han, fins assí, en algunes taules, sinó tant solament d'allò que ells⁹⁹⁶ hauran fet de llurs recepcions; //840v// y no puguen rebre altra cosa per salaris y missions, sinó los dits dos sous per lliura, no obstant de que abans en algunes taules rebien salari cert; exceptades, emperò, la de Perpinyà, Gerona, Mataró, Tarragona, Tortosa, Leyda, Tremp i Pallàs, Seu d'Urgell, Puigcerdà; ço és, que totes estes taules resten los receptors y credencés ab salaris certs, de la manera que per lo Capítol fet en las presents Corts de las reduccions dels salaris los serà tatxat.

Ítem, per quant en la taula de Mataró, de poch ensà, los francesos fan gran comerç en la platja de dita vila, y s'i trafegan moltes sorts de mercaderies, y s'i fan moltíssims fraus, de hont se'n han seguits molts inconvenients al General y en special lo notable dany que la taula de Barcelona ne reb per estar tant cerca de la ciutat. Per ço, mane la dita Cort que lo receptor y credenser de las entrades y exides de dita taula sien obligats, d'esta hora en havant, d'aportar un llibre de manifest, hont sien obligats de continuar en dit llibre totes les robes y mercaderies que en dita platja se descarregaren; y que los patrons o capitans de ningun vexell que donarà fondo en dita platja, a pena de que sien caygudes en frau totes les robes que aportaran, que, ans de descarregar en terra cosa ninguna, hajen de manifestar als dits taulers totes les robes y mercaderies que volran descarregar, y firmar-se en lo dit llibre del manifest, de llur mà al peu, del que los dits tau-

996. A continuació, duplicat, hauran cobrat, com han fins assí en algunes taules, sinó tantsolamente allò que ells.

997. A continuació, ratllat, empera.

lers //841r// sien cayguts,⁹⁹⁷ en pena de cinquanta lliures, donant-ne la mitat a l'acusador, y de ser privats *ipso facto* de sos officis.

Ítem, que los dits receptor y credenser de las entradas y exides de dita vila de Mataró, d'esta hora en avant, no hàjan de rebre lo salari, a rahó de tres sous y a dos sous per lliura, com d'abans, sinó que cada hu d'ells reba de salari cada any cinquanta lliures, pagades per terces y no més.

Ítem més, ordena la dita Cort que, de esta hora en avant, los receptors y credensers de les entradas y exides de totes les taules foranes de Cathalunya, a pena de cinquanta lliures y que sien donades la mitat a l'acusador y de privació de sos officis, que continuats que hauran en sos llibres ningun desempatx de robes o mercaderies, al peu de dit desempatx en son llibre hajen de fer y firmar aquell tal que haurà despachat de sa mà, dient, "jo, tal, he pagat de dret de totes les susdites coses, tanta quantitat", dient lo que haurà pagat; y axí sia fet ab tots los qui despacharan, y si no sabrà de scriurer ho haja de scriurer altro de voluntat sua.

Ítem més, ordena la dita Cort a tots los sobredits taulers, sots pena de cinquanta lliures y que'n sien donades la mitat a l'acusador y a pena de privació de sos officis, que d'esta hora en avant no gosen ni presumèshan pendre dinés ninguns de ningun partit de desempatx, que primer no estiga continuat en son llibre, ab la atràs dita forma; y aquells no scriguen ab altre llibre a part, ni ab borrador, //841v// ni ab paper, sinó en son llibre; y provant-se per ningun temps que hàjan de fet al contrari, sían cayguts ab les mateixes penes; y lo mateix hajen de servir los receptors y credensers del dret de la bolla de las taulas foranes de la col·lecta de la taula de Barcelona, sots las mateixas penas.

Ítem més, ordena la dita Cort que, de esta hora en avant, als receptors y credensers de las taulas de Mataró y Granollers y de Sant Saloni, que reben lo dret de la bolla per la col·lecta de la taula de Barcelona, no puguen rebre lo salari a rahó de dos sous per lluyr,⁹⁹⁸ com de abans, sinó que cascú d'ells hajen de salari cada [a]ny vint-y-sinch lliures per dita receptió, ultra de les que reben⁹⁹⁹ de las entradas y exides del General.

Ítem, per obviar als abusos que fins avuy se són fets en lo General y per los deputats y oydors d'aquell, fent molts officis, assignacions de salaris y altres coses que de si porten inconvenients, per quant poria venir a tal excés, si se continuava, que la mitat de la Generalitat se convertiria en salaris, lo que serà bé y cosa convenient obviar y subvenir; per ço y altrament, statuhiren y ordenaren los tres braços de la present Cort que los officis mechànichs y tots los officis nous creats fora de Corts, axí los dits mechànichs com altres, sien tant solament duradors y duren tant quant los que·ls tenen de present viuran, ab lo mateix salari, modo y forma que vuy estan; morint, emperò, aquells qui vuy los tenen, sien los dits officis suprimits y extincts.¹⁰⁰⁰

998. *Per lliura.*

999. *A continuació, repetit, de las que reben.*

1000. *Al manuscrit 76 s'hi afegeix i després es ratlla: Ultra quod si quidem exemplum sive espium dich... (o dicti).*

IV. ÍNDEX DE DOCUMENTACIÓ INSERIDA

Lletres rebudes:

Lletres credencials dels jurats de Girona: 34.
dels diputats: 46, 60, 86, 87, 110, 117, 147, 184, 191, 192, 222, 225, 349, 438.
del rei: 77
dels consellers de Barcelona: 121.
dels jurats de Girona (llegides): 399.
dels jurats de Girona: 424.

Lletres enviades:

als diputats: 61, 73, 106, 116, 151, 155, 188, 202, 207, 208, 217, 228, 230, 232, 235, 245, 254, 255, 257, 267, 269, 272, 273, 286, 290, 321, 324, 325, 335, 369, 380, 398, 401, 408, 414, 436, 456, 472, 477, 491, 497, 498, 499, 500, 502, 503, 504, 506, 508, (509 en el ms. 74).
suplicacions a sa magestat: 63, 64, 240, 298, 318, 326, 327, 382, 411, 470.
al diputat local de Balaguer: 105.
a oficials del General: 209.
a Bernat Francolí, notari de Campredó: 218.
a Joan Pau Ciurana: 220, 238.
a Joan Baptista Mullola: 246.
a Mateu Miró: 253.
a Jaume Gual: 275.
a Francesc Andreu: 278.
a Agustí Riber: 302
a Joan Pau Ciurana: 385.
jurats de Girona: 388.
intima a Gabriel Guàrdia, procurador d'Agustí Riber: 389, 393.
a Martí Lopis: 431.
a Miquel Despí, de Girona: 440.
a Gaspar Ferrer i Melcior Ferrer: 443.
a Francesc Paloma: 444.
a Macià Scrivà: 445.
a Antioc Fillol: 446.
a Josep Castro: 454.
a Joan de Mena: 469.
a Cristòfol de Vallderrama: 475.
a Joan Clos: 493.
a Cristòfol Frigola: 507.
a Joan Abencòmeig: 171.

Altra documentació inserida:

vot dels advocats sobre el recurs de l'ardiaca d'Oms	59
caució de l'ardiaca d'Homs	67
protesta dels braços pels homenatges dels habilitadors	82
carta certificatòria enviada pels diputats de Barcelona	87
pregó del desaforament	91
revocació dels estatuts de la vila de Monçó	103
carta de poder del Consejo General de la vila de Monçó	104
minuta de carta per a consultar sobre pesos i mesures	109
memorial de noms d'universitats i síndics assistents a Cort	120
actes i escriptures enviades pels diputats, junt amb el	
memorial (inventari) fet pel notari del braç	
ecclesiàstic (no inserit ni llegit), tramès pel	
promovedor del braç militar	123
retornat el mateix dia al braç militar (sense llegir)	123
Inventari de llibres i escriptures enviades pels diputats	
trameses pel promovedor del braç militar (inventari	
fet pel braç reial)	128
inventari de vestiments i guarniments per a misses	131
escriptura de dissentiment del síndic de Cervera	142
acta de l'apertura del balanç	164
escriptura de sa magestat demanant als braços que jurin el príncep	173
resposta a l'escriptura de sa magestat demanant als braços	
el jurament del príncep	179
escriptura amb el vot del braç militar sobre el llibre de la	
recopilació de les Constitucions	180
escriptura amb dissentiment del síndic de Manresa	182
escriptura amb dissentiment del síndic de Camprodon	186
escriptura del pensament de les 18 persones per a ordenar	
les Constitucions, en relació a la recopilació de les Constitucions	187
escriptura del bras eclesiàstic per a l'embaixada als	
tractadors sobre els dissentiments del braç militar	194
escriptura del braç militar per a l'embaixada als tractadors	
sobre els dissentiments del braç militar	195
escriptura del braç militar sobre la indisposició del rei	224
memorials dels concellers de Barcelona	248
memorial de Francesc Joan de Tamarit	259
protesta per a la presentació dels agravis	262
memorial de Nostra Senyora de Montserrat	293
memorial d'agravis de la vila de Talam (llegit)	304
memorial de deutes del General	311
protesta de la Cort a l'acte del jurament al príncep	343
forma del jurament prestat per sa magestat	345
jurament dels tres braços al príncep	346
provisió del Consell Suprem sobre precedència del seure (llegida):	363

carta de poder d'Agustí Riber a Gabriel Guàrdia	389
documentació presentada per Gabriel Guàrdia	390, 391
documentació presentada per Joan Baptista Mullola	393
vot dels advocats sobre el negoci de Francesc Antich	400
escriptura del síndic de Tortosa	402
lletra dels còsols de la Llotja de Barcelona	402
resposta dels síndics de Barcelona i Perpinyà a Tortosa	404
resposta de Perpinyà a Tortosa	404
vot dels advocats sobre el negoci de Joan Baptista Mullola	413
provisió de sa magestat a la suplicació de jutges de greuges	416
documentació enviada pels jurats de Girona	425
còpia de carta dels diputats a Francesc de Bas	439
capitulació entre els deutors i la Cort	458
escriptura de prorrogació de la Cort a Binèfar	465
resposta de sa magestat als agravis	485
capitulació de la Cort d'Aragó i la de Catalunya	488
memorial de les remuneracions	494

Suplicacions.

del síndic d'Argelers	3 juliol
de Rafael d'Oms	4 juliol
de Miquel Bastida (llegida)	16 juliol
memorial dels fiadors de l'ardiaca d'Homs	17 juliol
de Joan Cella (llegida)	17 juliol
de Miquel Bastida	19 juliol
de Jaume Gual	22 juliol
de Joan de Setantí	5 agost
de Miquel Bastida	5 agost
de Macià Pijoan (llegida)	6 agost
de Francesc Tarròs	6 agost
de Jaume Rondó	6 agost
de Miquel Bastida	9 agost
de Baltasar Dot	13 agost
de Macià Sabata	23 agost
de la universitat de Tarragona	26 agost
del síndic de Balaguer	4 setembre
de l'ardiaca Terça	5 setembre
de Joan Abencòmeig	7 setembre
dels notaris i porters	10 setembre
de Guillem Ivorra	28 setembre
de l'ardiaca Terça	30 setembre
de Jeroni Argensola i Joan Francesc	
de Tamarit	30 setembre
de Jerònima de Junyent i Rovira	30 setembre
de Joan Pau Ciurana	30 setembre
de Joan Navarro	1 octubre
de Plegamans de Marimon	2 octubre
del Mestre de Malta	4 octubre
de Francesc Joan de Tamarit	7 octubre
de Guillem d'Ivorra i Francesc Gilabert	8 octubre
de Francesc Joan de Tamarit (llegida)	10 octubre
de l'ardiaca Terça	12 octubre
de Nicolau Freixenet	14 octubre
de Francesc Antich	15 octubre
de Francesc Serra	19 octubre
de Francesc Puig	23 octubre
de Joan de Setantí	23 octubre
de Joan Baptista Mullola	23 octubre
de Joan Baptista Mullola	23 octubre
de Vicenç Castelló	24 octubre
de l'ardiaca Terça	25 octubre
de Francesc Joan de Tamarit	27 octubre
de Francesc Oliveres	29 octubre

de Francesc Antich	29 octubre
de Gaspar Montserrat	30 octubre
d'Enric Serra (procur. de F. Serra)	30 octubre
de Jaume Gual	30 octubre
del síndic de Manresa	31 octubre
de Francesc Andreu	31 octubre
de la Vall d'Aran (llegida)	2 novembre
del Capítol de Barcelona	2 novembre
del Capítol de Barcelona	2 novembre
de Guillem d'Ivorra	3 novembre
d'Andreu Botella i Jeroni de Vilanova	5 novembre
de Joan Baptista Mullola	5 novembre
dels advocats (llegida)	7 novembre
dels síndics de Tortosa	8 novembre
del síndic de Tarragona	8 novembre
de l'ardiaca Terça	9 novembre
dels escrivans ajudants dels notaris	11 novembre
de Mateu Miró	11 novembre
d'Antic Sala, síndic de Manresa	11 novembre
dels advocats	11 novembre
de Jaume Jeroni Ponces	12 novembre
de Joan Baptista Mullola	16 novembre
de Mateu Miró	16 novembre
de greuges de Joan de Setantí	16 novembre
del síndic de Tortosa	18 novembre
de Blai Berga	19 novembre
de Pere Puigverd de Gravalosa	19 novembre
de Jeroni Joan	19 novembre
de Gaspar de Pons de Monclar	19 novembre
de Joan Navarro (llegida)	19 novembre
de Francesc Antich	19 novembre
del convent de Benifassà	19 novembre
dels escrivans	19 novembre
dels pubills Terrer	21 novembre
de Francesc Vidal	22 novembre
d'Agustí Riber	23 novembre
de Joan Baptista Mullola	23 novembre
de Carles Perpinyà	24 novembre
de Francesc Arcís, mijà	25 novembre
dels síndics de perpinyà	25 novembre
dels pescadors de Tortosa	26 novembre
dels frares de sant Benet	26 novembre
de Joan Navarro	27 novembre
dels mercaders de llana d'Aragó	27 novembre
de l'ardiaca Terça	27 novembre

de Francesc Antich	27 novembre
de Martí Llopis	28 novembre
de Roc Vilar i Martí Llopis	28 novembre
de Miquel Andreu (o Arnau)	29 novembre
d'Antic Sala	29 novembre
de Miquel Despí	30 novembre
de Melcior Ferrer i Gaspar Ferrer	30 novembre
de Francesc Paloma	30 novembre
de Macià Scrivà	30 novembre
d'Antic Fillol	30 novembre
de Cristòfol Frigola	1 desembre
de Lluís de Peguera	1 desembre
de l'ardiaca Terça	1 desembre
de Josep Castro	1 desembre
de Miquel Baltasar Dot	2 desembre
de Joan Pons Cescases	2 desembre
de Joan de Mena	2 desembre
de la Vall d'Andorra	3 desembre
de Cristòfol de Vallderama	3 desembre
de Francesc Gort	3 desembre
de Joan Navarro	3 desembre
de Guillem Genovart	4 desembre
del rector de sant Jaume de Barcelona	4 desembre
de Joan Clos	4 desembre
de Mateu Vaques	5 desembre

JORNADES

Sessions: Montsó.

dime	3 juliol	6
dij	4 juliol	38
div	6 ?? juliol	40
diss	6	
dium	7	
dill	8 juliol	43
dim	9 juliol	48
dij	11 juliol	53
div	13?? juliol	54
diss	13	
dium	14	
dill	15 juliol	57
dim	16 juliol	62
dime	17 juliol	66
dij	18 juliol	69
div	19 juliol	70
diss	20 juliol	75
dium	21	
dill	22 juliol	79
dim	23 juliol	82
dime	24 juliol	83
dij	25	
div	26	
diss	27 juliol	85
dium	28	
dill	29 juliol	89
dim	30 juliol	90
dime	31 juliol	90
dij	1 agost	90
div	2 agost	90
diss	3 agost	94
dium	4	
dill	5 agost	94
dim	6 agost	101
dime	7 agost	103
dij	8 agost	107
div	9 agost	108
diss	10	
dium	11	
dill	12 agost	110
dim	13 agost	112
dime	14 agost	114

dij	15	
div	16	
diss	17 agost	115
dium	18	
dill	19 agost	119
dim	20 agost	123
dime	21 agost	125
dij	22 agost	127
div	23 agost	131
diss	24 agost	133
dium	25 agost	134
dill	26 agost	134
dim	27 agost	135
dime	28 agost	140
dij	29 agost	144
div	30 agost	145
diss	31 agost	148
dium	1	
dill	2 setembre	149
dim	3 setembre	151
dime	4 setembre	154
dij	5 setembre	158
div	6 setembre	161
diss	7 setembre	162
dium	8	
dill	9 setembre	164
dim	10 setembre	168
dime	11 setembre	170
dij	12 setembre	174
div	13 setembre	177
diss	14 setembre	180
dium	15	
dill	16 setembre	182
dim	17 setembre	183
dime	18 setembre	186
dij	19 setembre	189
div	20 setembre	189
diss	21	
dium	22	
dill	23	
dim	24 setembre	190
dime	25 setembre	192
dij	26 setembre	194

div	27 setembre	195	diss	2 novembre	282
diss	28 setembre	195	dium	3 novembre	287
dium	29		dill	4 novembre	291
dill	30 setembre	196	dim	5 novembre	299
dim	1 octubre	202	dime	6 novembre	303
dime	2 octubre	204	dij	7 novembre	304
dij	3 octubre	208	div	8 novembre	306
div	4 octubre	210	diss	9 novembre	310
diss	5 octubre	211	dium	10 novembre	316
dium	6		dill	11 novembre	317
dill	7 octubre	214	dim	12 novembre	334
dim	8 octubre	217	dime	13 novembre	337
dime	9 octubre	221	dij	14 novembre	342
dij	10 octubre	222	div	15 novembre	348
div	11 octubre	225	diss	16 novembre	350
diss	12 octubre	226	dium	17 novembre	361
dium	13		dill	18 novembre	363
dill	14 octubre	228	dim	19 novembre	366
dim	15 octubre	231	dime	20 novembre	374
dime	16 octubre	235	dij	21 novembre	378
dij	17 octubre	237	div	22 novembre	383
div	18		diss	23 novembre	385
diss	19 octubre	239	dium	24 novembre	395
dium	20		dill	25 novembre	397
dill	21 octubre	240	dim	26 novembre	409
dim	22		dime	27 novembre	418
dime	23 octubre	241	dij	28 novembre	422
dij	24 octubre	248	div	29 novembre	432
div	25 octubre	250	diss	30 novembre	439
diss	26 octubre	256	dium	1 desembre	448
dium	27 octubre	258	dill	2 desembre	455
dill	28 octubre	259	dim	3 desembre	470
dim	29 octubre	261	dime	4 desembre	484
dime	30 octubre	267	dij	5 desembre	510
dij	31 octubre	275	Binèfar		
div	1 novembre	280	dij-tarda	5 desembre	512

Dissentiments:

Talarn	53	Vilafranca del Penedès	239
Tortosa	54	Vic	239
Tortosa	58	l'Arbós	239
Barcelona	84	Girona	247
mossèn Bastida	98	Girona	250
Besalú	102	Manresa	250
Vilafranca de Conflent	102	Lleida	251
Talarn	102	Camprodon	257
el Voló	102	Lleida	257
Manresa	112	Tàrraga	262
Sanpedor	112	Torroella de Montgrí	262
Figueres	123	Vilafranca del Penedès	266
Balaguer	127	Tuïr	267
Lleida	130	Camprodon	270
Pals	130	Torroella de Montgrí	272
Girona	130	el Voló	272
Barcelona	141	Figueres	272
Tuïr	142	Tàrraga	276
Cervera	142	Barcelona	279
Vilafranca del Penedès	145	Lleida	281
Lleida	148	Puigcerdà	281
Lleida	158	Tàrraga	282
Perpinyà	160	Granollers	287
Vilafranca del Penedès	161	Puigcerdà	303
Vilafranca de Conflent	178	Lleida	307
Camprodon	179	Vilafranca del Penedès	307
Manresa	182	Vilafranca del Penedès	308
Camprodon	186	Barcelona	310
Puigcerdà	188	el Voló	310
Nicolau Freixenet	192	Cervera	316
Balaguer	196	Perpinyà	317
Granollers	196	Barcelona	317
Berga	204	Balaguer	324
Besalú	204	Barcelona	340
Cervera	206	Girona	341
Puigcerdà	211	Tàrraga	341
Vilafranca de Conflent	212	Vilafranca de Conflent	349
Sanpedor	216	Cervera	350
Puigcerdà	217	Figueres	350
Talarn	219	Granollers	350
Camprodon	220	Cruïlles	350
Vilafranca de Conflent	230	Caldes	350
Tuïr	230	Manresa	351
Cruïlles	230	Girona	351
Girona	235	Vilafranca del Penedès	361

Puigcerdà	362	Salses	438
Perpinyà	362	Salses	439
Camprodon	371	Balaguer	441
Barcelona	373	Barcelona	441
Perpinyà	376	Camprodon	442
Perpinyà	377	<u>Rocha</u>	447
Lleida	377	Lleida	448
Cotlliure	377	Camprodon (ms. 76)	448
Tuir	378	Balaguer	450
Salses	378	Manresa	450
Vilafranca de Conflent	378	Vilafranca de Conflent	450
Balaguer	385	Argilers	451
Camprodon	385	Puigcerdà	451
Pals	386	Vilafranca de Conflent	451
Vilafranca del Penedès	386	<u>Algueró</u>	451
Vilafranca de Conflent	386	Vic	451
Girona	386	Girona	458
Girona	387	Girona	464
Manresa	399	Girona	465
Tortosa	400	<u>Montserrat</u>	465
Vilafranca del Penedès	405	<u>Ponces</u>	467
Camprodon	406	Camprodon	470
Manresa	406	Cotlliure	479
Girona	406	Girona	483
Tàrrrega	407	Vilafranca de Conflent	483
Lleida	407	Berga	484
Camprodon	407	Vilafranca de Conflent	484
<u>Freixenet</u>	419	Manresa	484
Camprodon	419	Barcelona	486
<u>Rocha</u>	419	Lleida	487
<u>Algueró</u>	419	<u>Vivet</u>	488
Tortosa	419	<u>Sabater</u>	488
Tàrrrega	420	Barcelona	511
Tàrrrega	423	Lleida	511
Pals	432	Girona	511
<u>Pere Inveni Roca</u>	433	Perpinyà	511
<u>Mascaró</u>	434	Vic	511
<u>Ponsich</u>	435	el Voló	511
Cruïlles	435	Salses	511
el Voló	435	Vilanova de Cubelles	511
Argilers	435	Pals	511
Torroella/Tortosa	435	Figueres	511
Figueres	438	Talarn	511
Argilers	438	Cotlliure	511
Pals	438	Caldes	511
Perpinyà	438	Cruïlles	511
Cotlliure	438		

PUBLICACIONS DE LA COL·LECCIÓ

1

Escriptors

1/1

GUILLEM DE BROCÀ

«HISTORIA DEL DERECHO DE CATALUÑA ESPECIALMENTE DEL CIVIL Y
EXPOSICIÓN DE LAS INSTITUCIONES DEL DERECHO CIVIL DEL MISMO
TERRITORIO EN RELACIÓN CON EL CÓDIGO CIVIL DE ESPAÑA
Y LA JURISPRUDENCIA»

Presentació de Salvador de Brocà i Tellà. Introducció d'Encarna Roca i Trias.

Apèndix bibliogràfic complementari d'Antoni Mirambell i Abancó.

Barcelona 1985

2

Escriptors

1/2

J. MARTÍ I MIRALLES

«PRINCIPIS DEL DRET SUCCESSORI»

Introducció de Lluís Puig i Ferriol.

Barcelona 1985

3

Escriptors

1/3

GUILLEM DE BROCÀ

«HISTORIA DEL DERECHO DE CATALUÑA ESPECIALMENTE DEL CIVIL Y
EXPOSICIÓN DE LAS INSTITUCIONES DEL DERECHO CIVIL DEL MISMO
TERRITORIO EN RELACIÓN CON EL CÓDIGO CIVIL DE ESPAÑA
Y LA JURISPRUDENCIA»

(vol. II)

Introducció d'Antoni Mirambell i Abancó.

Barcelona 1987

4

Escriptors

IV/1

«CONSTITUCIONS DE CATALUNYA. L'INCUNABLE DE 1495»

Estudi introductori del Dr. Josep M. Font i Rius.

Barcelona 1988

5

Esriptors

1/4

PEDRO NOLASCO VIVES I CEBRIÀ

«TRADUCCIÓN AL CASTELLANO DE LOS USAGES Y DEMÁS DERECHOS DE CATALUÑA QUE NO ESTÁN DEROGADOS O NO SON NOTORIAMENTE INÚTILES, CON INDICACIÓN DEL CONTENIDO DE ÉSTOS Y DE LAS DISPOSICIONES POR LAS QUE HAN VENIDO A SERLO, ILUSTRADA CON NOTAS SACADAS DE LOS MÁS CLÁSICOS AUTORES DEL PRINCIPADO»

(vol. I)

Estudi introductor del Dr. Joan Egea i Fernández
Barcelona 1989

6

Esriptors

1/5

PEDRO NOLASCO VIVES I CEBRIÀ

«TRADUCCIÓN AL CASTELLANO DE LOS USAGES Y DEMÁS DERECHOS DE CATALUÑA QUE NO ESTÁN DEROGADOS O NO SON NOTORIAMENTE INÚTILES, CON INDICACIÓN DEL CONTENIDO DE ÉSTOS Y DE LAS DISPOSICIONES POR LAS QUE HAN VENIDO A SERLO, ILUSTRADA CON NOTAS SACADAS DE LOS MÁS CLÁSICOS AUTORES DEL PRINCIPADO»

(vol. II)

Estudi introductor del Dr. Joan Egea i Fernández
Barcelona 1989

7

Lleis i Costums

VI/1

«MEMORIAL DE GREUGES DE 1760. PROJECTE DE CONSTITUCIÓ DE L'ESTAT CATALÀ DE 1883. MEMORIAL DE GREUGES DE 1885. MISSATGE A LA REINA REGENT DE 1888. BASES DE MANRESA DE 1892»

Estudi introductor del Dr. Josep Antoni González Casanova
Barcelona 1990

8

Lleis i Costums

II/2

CORT GENERAL DE MONTSÓ

1382 - 1384

Edició a cura d'Ignasi J. Baiges i Jardí, Anna Rubió i Rodon i Elisa Varela i Rodríguez. Presentació i coordinació de Josep Maria Sans i Travé.
Barcelona 1992

9

Lleis i Costums

II/3

LES CONSTITUCIONS DE PAU I TREVA DE CATALUNYA
(SEGLES XI - XIII)

Estudi introductor i edició a cura de Gener Gonzalvo i Bou.
Barcelona 1994

10

Lleis i Costums

VI/2

PROJECTE D'APÈNDIX I MATERIALS PRECOMPILATORIS DEL DRET CIVIL
DE CATALUNYA

Estudi introductor dels Drs. Antoni Mirambell i Abancó
i Pau Salvador Coderch
Barcelona 1995

12

Lleis i Costums

IV/2

CONSTITUTIONS Y ALTRES DRETS DE CATHALVNIA COMPILATS
EN VIRTVT DEL CAPITOL DE CORT LXXXII DE LES CORTS PER LA S.C.
Y R. MAJESTAT EL REY DON PHILIP IV. NOSTRE SENYOR CELEBRADAS
EN LA CIUTAT DE BARCELONA ANY M. DCCII.

Estudi introductor de Josep M. Pons i Guri.

Barcelona 1995

13

Sentències

1

L'ACTIVITAT JUDICIAL DE L'AUDIÈNCIA DE CATALUNYA
EN MATÈRIA CIVIL (1716 - 1834)

Edició a cura de Santiago Espiau i Espiau i Pere del Pozo i Carrascosa.
Barcelona 1996

14

Documents

1

COL·LECCIÓ DIPLOMÀTICA DE LA
CASA DEL TEMPLE DE BARBERÀ (945-1212)

Estudi introductor i edició a cura de
Josep Maria Sans i Travé
Barcelona 1997

15

Lleis i Costums

II/4

CORTS PARLAMENTS I

FISCALITAT A CATALUNYA:

ELS CAPÍTOLS DEL DONATIU (1288-1384)

Estudi introductor i edició a cura de

Manuel Sánchez Martínez i Pere Orti Gost

Barcelona 1997

16

Escriptors

I/6

ANTONI OLIBA

COMENTARIS SOBRE «DE ACTIONIBUS»

PART I

Estudi introductor i a càrrec de

CARLOS J. MALUQUER DE MOTES I BERNET

Catedràtic de dret civil

ANTONI VAQUER ALOY

Professor titular de dret civil

Barcelona 1998

17

Escriptors

I/7

ANTONI OLIBA

COMENTARIS SOBRE «DE ACTIONIBUS»

PART II

Estudi introductor i a càrrec de

CARLOS J. MALUQUER DE MOTES I BERNET

Catedràtic de dret civil

ANTONI VAQUER ALOY

Professor titular de dret civil

Barcelona 1998

18

Lleis i Costums

II/5

CORT GENERAL DE MONTSÓ

(1585)

MONTSÓ - BINÈFAR

PROCÉS FAMILIAR DEL BRAÇ REIAL

Introducció i coordinació

de l'edició a cura d'Eva Serra i Puig.

Barcelona 2001

19

Lleis i Costums

II/6

CORT GENERAL DE MONTSÓ

1585

MONTSÓ - BINÈFAR

PROCÉS DEL PROTONOTARI

Coordinació de l'edició a cura

d'Eva Serra i Puig.

Miquel Pérez Latre.

20

Lleis i Costums

II/7

CORT GENERAL DE MONTSÓ

1585

MONTSÓ - BINÈFAR

PROCÉS FAMILIAR DEL BRAÇ MILITAR

Coordinació de l'edició a cura

d'Eva Serra i Puig.

Introducció de Pere Gifre i Ribas.